به عون صناع مکین و مکان و فضل خلاق زمین و زمان

کتاب صداقت انتساب در علم تاریخ مظهر حالات سلاطین ذی شوکت و برتری عنی

طبقات اکبری

مؤلفه مؤرخ یکتا افصح الفصحا مولانا نظام الدین احمد بن محمد مقیم الهروی غفر الله لهما

در مطبع نامی منشی نولکشور بطبع مزین مطبوع جهان شد

www.alimaanfoundation.com/

فہرست مطالب طبقات اکبری

خلاصہ مطالب	صفحہ
دیباچہ	۲
ذکر غزنویان	۴
ذکر سلطنت امیر ناصر الدین سبکتگین	″
ذکر سلطان محمود سبکتگین	۵
ذکر جلالۃ و ولد جمال الملۃ محمد بن محمود	۱۰
ذکر ابو سعید مسعود یمین الدولہ سلطان محمود	۱۱
ذکر شہاب الدین الدولہ قطب الملۃ ابو الفتح	۱۴
مودود بن مسعود	
ذکر علی بن مسعود	۱۶
ذکر عبد الرشید بن مسعود	″
ذکر فرخ بن مسعود	″
ذکر ابراہیم بن مسعود بن سلطان محمود	″
ذکر مسعود بن ابراہیم	۱۷
ذکر ارسلان شاہ بن مسعود بن ابراہیم	″
ذکر بہرام شاہ بن مسعود بن ابراہیم	″
ذکر خسرو شاہ بن بہرام شاہ	″
ذکر خسرو ملک بن خسرو شاہ	″
طبقہ سلاطین دہلی	۱۸
سلطان معز الدین محمد سام غوری	″
سلطان قطب الدین ایبک	۲۰
سلطان تاج الدین یلدوز	۲۱
ذکر سلطان ناصر الدین قباجہ	۲۲
ذکر سلطان بہاء الدین تغرل	″
ذکر ملک تجتیار الدین خلجی	″
ذکر غرز الدین محمد شیروان	۲۴
ذکر مردان خلجی	۲۵
ذکر ملک حسام الدین غوص خلجی	۲۶

خلاصہ مطالب	صفحہ
ذکر سلطان آرام شاہ بن قطب الدین	۲۷
ذکر سلطان شمس الدین التمش	″
ذکر سلطان رکن الدین فیروز شاہ بن سلطان شمس الدین	۳۰
ذکر سلطان رضیہ بیگم	۳۱
ذکر سلطان معز الدین بہرام شاہ	۳۳
ذکر سلطان علاء الدین بن مسعود شاہ	۳۴
ذکر سلطنت سلطان ناصر الدین محمود	۳۵
ذکر سلطان غیاث الدین	۴۷
ذکر سلطان معز الدین کیقباد	۵۰
ذکر سلطنت سلطان جلال الدین خلجی	۵۶
ذکر سلطان علاء الدین خلجی	۶۰
ذکر سلطنت سلطان شہاب الدین	۸۶
ذکر سلطنت سلطان قطب الدین مبارک	۸۷
ذکر سلطنت سلطان غیاث الدین تغلق شاہ	۹۵
ذکر سلطان محمد تغلق شاہ	۹۹
ذکر سلطان فیروز شاہ	۱۱۲
ذکر سلطان تغلق شاہ بن فتح خان	۱۲۱
ذکر سلطان ابو بکر شاہ	۱۲۲
ذکر سلطان محمد شاہ بن سلطان فیروز	۱۲۴
ذکر سلطان علاء الدین سکندر شاہ	۱۲۵
ذکر سلطان محمود شاہ	″
ذکر رایات اعلی خضر خان	۱۳۴
پسر ملک سلیمان	
ذکر سلطان مبارک شاہ بن	۱۳۶
رایات اعلی خضر خان	
ذکر محمد شاہ بن مبارک شاہ	۱۴۵

خلاصہ مطالب	صفحہ
ذکر سلطان علاء الدین بن محمد شاہ بن مبارک شاہ	۱۴۸
ذکر سلطان بہلول لودی	۱۴۹
ذکر سلطان ابراہیم بن سلطان سکندر بن سلطان بہلول لودی	۱۷۳
ذکر نہضت فرمودن حضرت جہانبانی فردوس مکانی ظہیر الدین بابر بادشاہ غازی	۱۷۹
ذکر سلطنت خان سعید ہمایون	۱۹۳
ہمایون بادشاہ بن بابر بادشاہ	
ذکر احوال شیر خان	۲۲۲
ذکر احوال سلیم خان بن شیر خان	۲۳۳
ذکر احوال سلطان محمد عدلی	۲۳۸
ذکر ابو الفتح جلال الدین محمد اکبر بادشاہ غازی	۲۴۲
ذکر وقائع سال اول الہی	ایضاً
ذکر وقائع سال دوم الہی	۲۴۶
ذکر وقائع سال سیوم الہی	۲۴۷
ذکر وقائع سال چہارم الہی	۲۴۹
ذکر وقائع سال پنجم الہی	۲۵۱
ذکر وقائع سال ششم الہی	۲۵۴
ذکر وقائع سال ہفتم الہی	۲۵۶
ذکر وقائع سال ہشتم الہی	۲۵۸
ذکر وقائع سال نہم الہی	۲۶۱
ذکر آمدن مرزا سلیمان مرتبہ سیوم بکابل	۲۶۴
ذکر وقائع سال دہم الہی	۲۶۵
ذکر وقائع سال یازدہم الہی	۲۷۲
ذکر نہضت رایات ظفر سمات بنجاب لاہور	۲۷۶

www.alimaanfoundation.com/

مضمون	صفحه
ذکر وقائع سال دوازدهم	۲۷۸
ذکر وقائع سال سیزدهم الهی	۲۸۵
ذکر وقائع سال چهاردهم . . .	۲۸۶
ذکر سبب بنای بلده فتح پور	۲۸۷
ذکر فتح قلعه کالنجر	ایضاً
ذکر ولادت حضرت شاهزاده عالیمقام سلطان سلیم مرزا	۲۸۸
ذکر وقائع سال پانزدهم الهی	"
ذکر ولادت باسعادت شاهزاده شاه مراد	ایضاً
ذکر نهضت اعلام جهانگیر بخطه اجمیر	۲۸۹
ذکر وقائع سال پانزدهم الهی	۲۹۰
ذکر وقائع سال شانزدهم الهی	۲۹۲
ذکر نهضت خلیفه حضرت الهی بعزم تسخیر قلعه سورت	۲۹۶
ذکر وقائع سال هفدهم الهی	۳۰۰
ذکر رفتن حسین قلی خان به نگرکوت	۳۰۲
ذکر وقائع سال هیزدهم الهی	۳۱۳
ذکر نهضت موکب منصور به تسخیر پتنه و حاجی پور	ایضاً
حکایت غریب	۳۱۵
ذکر بعضی قضایا که در آخر سال نوزدهم الهی	۳۲۳
ذکر وقائع سال نوزدهم الهی	ایضاً
ذکر صلح کردن داؤد و ملاقات نمودن او بخانخانان	۳۲۶
ذکر بنای عبادتخانه	۳۲۷

مضمون	صفحه
ذکر درین سال که سال بستم الهی باشد	۳۲۸
ذکر وفات خانخانان منعم خان	۳۳۰
ذکر وقائع سال بست و یکم الهی	۳۳۱
ذکر رفتن میرزا سلیمان بمکه مشرفه	ایضاً
ذکر وقائع سال بست و دوم الهی	۳۳۲
ذکر محاربه کنور مانسنگه با رانا کیکا و شکست یافتن آن ملعون . .	۳۳۳
ذکر احوال خانجهان در مقابل داؤد	۳۳۴
ذکر دیوان ساختن خواجه شاه منصور	۳۳۵
ذکر وقائع سال بست و سوم الهی	۳۳۶
ذکر رسیدن امرا و افواج منصور بولایت آسیر و برهانپور	۳۳۸
ذکر عزیمت موکب جهانگیر . .	ایضاً
ذکر وقائع سال بست و چهارم الهی	۳۳۹
ذکر وقائع سال بست و پنجم الهی . .	۳۴۱
ذکر وقائع سال بست و ششم الهی . .	۳۴۴
ذکر حادثه بنگاله	ایضاً
ذکر وقائع سال بست و هفتم الهی	۳۴۹
ذکر وقائع سال بست و هشتم الهی	۳۵۲
ذکر وقائع سال بست و نهم الهی	۳۵۴
ترجمه نمودن کتاب مهابهارت	۳۵۵
فرستادن مرزا جان ولد بیرم خان بمحاربه مظفر گجراتی	۳۵۷
ذکر بقیه که در اثناء راه آله باس رو نموده	۳۶۵
ذکر وقائع سال سی ام	ایضاً
ذکر وقائع سال سی و یکم الهی . . .	۳۶۶
ذکر قصه تاریکیان تیراه که بروشنائی اشتهار	

مضمون	صفحه
دارند	۳۳۸
ذکر وقائع سال سی و دوم الهی	۳۶۹
ذکر رفتن مرزا شاه رخ بکشمیر و صلح نمودن او بحاکم کشمیر و رسیدن امرا بملازمت	ایضاً
ذکر وقائع سال سی و سوم الهی . .	۳۷۱
ذکر وقائع سال سی و چهارم الهی	۳۷۲
ذکر وقائع سال سی و پنجم الهی . .	۳۷۳
ذکر وقائع سال سی و ششم الهی	۳۷۴
ذکر وقائع سال سی و هفتم الهی	۳۷۵
ذکر وقائع سال سی و هشتم الهی	۳۷۸
ذکر اسامی امرای عالیمقدار	۳۸۰
ذکر علما و فضلا که در ایام سلطنت حضرت خلیفه الهی در سواد اعظم هند بوده اند و از دیگر بلاد بدرگاه خلائق پناه آمده اند	۳۸۹
ذکر حکمای حکم الملک	۳۹۵
ذکر شعرای که در ایام سلطنت خلیفه الهی در هندوستان صاحب تخلص دیوان بودند	۳۹۶
ذکر طبقه سلاطین دکهن	۴۰۶
ذکر سلطنت سلطان محمد شاه بن علاء الدین شاه بن علاء الدین حسن شاه	۴۰۸
ذکر سلطنت بمجاهد شاه . .	۴۰۹
ذکر سلطنت داؤد شاه ابن عم مجاهد شاه	۴۱۰
ذکر سلطنت محمد شاه	۴۱۰
ذکر سلطنت غیاث الدین . .	ایضاً

www.alimaanfoundation.com/

مضمون	صفحہ
ذکر سلطان شمس الدین برادر سلطان غیاث الدین	۴۰۹
ذکر سلطنت سلطان فیروز شاہ	۴۱۱
ذکر سلطنت احمد شاہ بن فیروز شاہ	۴۱۴
ذکر سلطان علاء الدین احمد شاہ	۴۱۸
نصیحت کہ سلطان علاء الدین بہ پسر خود ہمایون کردہ بود	۴۲۱
ذکر سلطنت ہمایون شاہ بن علاء الدین شاہ	۴۲۲
ذکر سلطنت نظام شاہ	۴۲۵
ذکر سلطنت محمد شاہ	۴۲۷
ذکر شہاب الدین بن محمود شاہ	۴۳۲
ذکر سلطنت احمد شاہ	۴۳۶
ذکر سلطان علاء الدین	ایضاً
ذکر سلطان ولی	۴۳۷
ذکر سلطان کلیم اللہ	ایضاً
ذکر سلطنت نظام الملک	ایضاً
ذکر سلطنت احمد بن نظام الملک بحری	ایضاً
ذکر سلطنت برہان بن احمد	ایضاً
ذکر سلطنت سلطان حسین	۴۳۸
ذکر سلطنت مرتضی نظام الملک	ایضاً
ذکر سلطنت اسمعیل نظام الملک	۴۴۱
ذکر سلطنت برہان بن حسین	ایضاً
ذکر یوسف عادل خان	۴۴۲
ذکر اسمعیل خان ولد ملک سوائی	ایضاً
ذکر ابراہیم عادل خان	ایضاً
ذکر علی عادل خان	۴۴۲
ذکر سلطنت ابراہیم عادل خان بن طہماسپ	۴۴۳
ذکر سلطنت سلطان قلی قطب الملک	ایضاً
ذکر سلطنت جمشید قطب الملک	ایضاً
ذکر ابراہیم قطب الملک	ایضاً
ذکر محمد علی قطب الملک	۴۴۴
ذکر طبقہ سلاطین گجرات	ایضاً
ذکر سلطنت محمد شاہ	۴۴۸
ذکر سلطنت مظفر خان کہ بمظفر شاہ مخاطب شدہ	۴۴۸
ذکر سلطنت سلطان احمد شاہ	۴۴۹
ذکر غیاث الدنیا والدین محمد شاہ بن احمد شاہ	۴۶۲
ذکر سلطنت سلطان قطب الدین	ایضاً
احمد شاہ بن محمد شاہ	ایضاً
ذکر سلطنت داؤد شاہ	۴۶۵
ذکر سلطنت فتح خان المخاطب بہ محمود شاہ بن محمد شاہ بن احمد شاہ	۴۶۶
ذکر سلطنت سلطان مظفر شاہ بن محمود شاہ	۴۸۲
ذکر سلطنت سلطان سکندر	۴۹۲
ذکر سلطنت سلطان محمود	۴۹۴
ذکر سلطنت سلطان بہادر بن سلطان مظفر	۴۹۵
ذکر حکومت میران محمد شاہ	۵۱۰
ذکر سلطنت سلطان محمود بن لطیف شاہ بن مظفر شاہ	۵۱۰
ذکر سلطنت احمد شاہ	۵۱۴
ذکر سلطنت سلطان مظفر بن سلطان محمود	۵۱۵
ذکر سلطان فخر الدین	۵۲۲
ذکر سلطنت سلطان علاء الدین	ایضاً
ذکر سلطنت سلطان شمس الدین بحکمرہ	۵۲۳
ذکر سلطان سکندر بن سلطان شمس الدین	ایضاً
ذکر سلطان غیاث الدین بن سلطان سکندر	۵۲۴
ذکر سلطنت سلطان السلاطین	ایضاً
ذکر پسر سلطان السلاطین یعنے سلطان شمس الدین	ایضاً
ذکر حکومت کاکس	ایضاً
ذکر سلطان جلال الدین بن کاکس	ایضاً
ذکر سلطان احمد بن سلطان جلال الدین	ایضاً
ذکر حکومت ناصر الدین	ایضاً
ذکر سلطنت ناصر شاہ	۵۲۴
ذکر سلطنت باربکشاہ	۵۲۵
ذکر حکومت یوسف شاہ	ایضاً
ذکر سلطنت سکندر شاہ	ایضاً
ذکر سلطنت فتح شاہ	ایضاً
ذکر حکومت باربک	ایضاً
ذکر سلطنت فیروز شاہ	ایضاً
ذکر سلطنت محمود شاہ بن فیروز شاہ	ایضاً

www.alimaanfoundation.com/

مضمون	صفحہ
ذکر سلطنت مظفر شاہ جغتے	۵۲۶
ذکر سلطنت سلطان علاء الدین	ایضاً
ذکر سلطنت سلطان نصیر شاہ	ایضاً
ذکر طبقہ سلاطین جونپور	۵۲۷
ذکر سلطنت سلطان اشرف	ایضاً
ذکر سلطنت مبارک شاہ شرقی	ایضاً
ذکر سلطان ابراہیم شرقی	۵۲۸
ذکر سلطنت سلطان محمود شرقی	۵۲۹
ذکر سلطان محمود بن محمود شاہ	۵۳۲
ذکر سلطنت سلطان حسین	ایضاً
ذکر طبقہ مالوہ	۵۳۳
ذکر دلاور خان غوری	۵۳۴
ذکر سلطنت ہوشنگ	ایضاً
ذکر محمد شاہ بن ہوشنگ شاہ غوری	۵۴۳
ذکر سلطان محمود خلجی	۵۴۵
ذکر سلطان غیاث الدین	۵۶۲
ذکر سلطنت سلطان ناصر الدین	۵۶۶
ذکر سلطنت محمود شاہ بن ناصر شاہ	۵۷۸
ذکر سلطان بہادر	۵۹۰
ذکر حکومت گماشتہا ہمایون شاہ	
بادشاہ	۵۹۱
ذکر دلاور سلطان بہادر گجراتے	
ملو قادر شاہ	ایضاً
ذکر شجاع خان بہ نیابت شیر خان	۵۹۲
ذکر بازبہادر بن شجاع خان	۵۹۵
ذکر طبقہ سلاطین بلاد کشمیر	۵۹۶
ذکر حکومت سلطان شمس الدین	۵۹۷

مضمون	صفحہ
ذکر حکومت سلطان جمشید	۵۹۷
ذکر حکومت سلطان علاؤ الدین بن سلطان شمس الدین	۵۹۸
ذکر سلطان شہاب الدین بن سلطان شمس الدین	ایضاً
ذکر حکومت ہندال بن شمس الدین	۵۹۹
ذکر حکومت سلطان سکندر	ایضاً
ذکر حکومت سلطان قلی شاہ	۶۰۰
ذکر حکومت سلطان زین العابدین	۶۰۱
ذکر سلطان حیدر شاہ بن سلطان زین العابدین	۶۰۴
ذکر سلطان حسن بن حاجی خان حیدر شاہ	ایضاً
ذکر سلطان محمد شاہ	۶۰۸
ذکر سلطان فتح شاہ	۶۱۰
ذکر سلطان ابراہیم شاہ بن محمد شاہ	۶۱۲
ذکر سلطان نازک شاہ بن فتح شاہ	۶۱۳
ذکر سلطان شمس الدین بن سلطان محمد	۶۱۵
ذکر حکومت مرزا حیدر	ایضاً
ذکر نازک شاہ	۶۱۹
ذکر ابراہیم شاہ بن محمد شاہ	۶۲۱
ذکر اسمعیل شاہ	۶۲۲
ذکر حبیب شاہ	ایضاً
ذکر حکومت غازی خان	۶۲۴
ذکر حسین خان	۶۲۵
ذکر علی شاہ	۶۲۷
ذکر یوسف خان بن علی شاہ	۶۲۹

مضمون	صفحہ
ذکر طبقہ سلاطین سندہ	۶۳۳
ذکر حکومت صلاح الدین	۶۳۵
ذکر حکومت نظام الدین	ایضاً
ذکر حکومت جام علی شیرا	ایضاً
ذکر جام کرن	۶۳۶
ذکر جام فتح خان	ایضاً
ذکر جام تغلق	ایضاً
ذکر جام مبارک	ایضاً
ذکر حکومت جام	ایضاً
ذکر جام تنجر	۶۳۶
ذکر حکومت جام شندا	ایضاً
ذکر حکومت جام فیروز	ایضاً
ذکر حکومت شاہ بیگ	۶۳۷
ذکر حکومت شاہ حسین	۶۳۸
ذکر حکومت مرزا	ایضاً
ذکر حکومت محمد باقی خان	ایضاً
ذکر حکومت مرزا جانی	ایضاً
ذکر حکومت سلطان محمود	ایضاً
ذکر طبقہ سلاطین ملتان	ایضاً
ذکر حکومت شیخ یوسف	ایضاً
ذکر حکومت سلطان قطب الدین	۶۳۹
ذکر حکومت سلطان حسین	۶۴۰
ذکر حکومت سلطان محمود	۶۴۴
ذکر سلطان حسین بن سلطان محمود	۶۴۷

تمت

www.alimaanfoundation.com/

بسم الله الرحمن الرحیم

سپاس رفعت اساس پادشاه حقیقی را سزد که حل و عقد نظام عالم و ضبط و ربط بنی آدم در وجود وجود او و فرمان معدلت پیشه و مملکت پیرایا بشر نصفت اندیشه ودیعت نهاد و استمرار و استحکام قوانین دین و دولت در اثر جلال و جمال لطف و قهر و رحمت و سیاست این طبقه عالی مکنون و مخزون ساخت درود و عرش صعود بر قافله سالاران صراط مستقیم که آبله پایان ظلمات ضلالت بنورستان هدایت رهنمونی کردند با فاضه انوار ربانی و اشاعهٔ اسرار الهی گم گشتگان بادیهٔ حیرت را بسر منزل مقصود رسانیدند بتخصیص اکمل افراد کون و اهم مظاهر و تائید و عون که گوهر عالیش نور ایزدی و عنصر گرامیش جوهر قدسی ست و آسمان زمین ظل نور اوست و کون و مکان فروغ ظهور او و بر پیروان شاهراه رضائیش که قدم بر قدم او سلوک نموده به پیشگاه وصول پیوستند **اما بعد** عرض میدارد ذرهٔ بیمقدار **نظام الدین احمد بن محمد مقیم الهروی** که از خانه زادان و اخلاص نژادان درگاه والا حضرت شاهنشاه اعظم سلطان السلاطین عالم ظل جلیل حق خلیفة الله المطلق مشید ارکان جهانستانی مؤسس قوانین جهانبانی خدیو جهان و جهانیان خداوند زمان و زمانیان جامع اسرار سبحانی صاحب ملکات روحانی ملک کشای عظیم صولت مملکت آرای قوی دولت غضنفر بیشهٔ معارک و مغازی **ابو الفتح جلال الدین محمد اکبر بادشاه غازی** خلد الله ملکه و سلطانه و ایّد موائد عدله و احسانه است که از صغر سن بموجب اشارهٔ پدر گرامی اشتغال بخواندن کتب تاریخ که هوش فزای ارباب استعداد و غیرت بخش اصحاب بصیرت است مشغولی مینمود بمطالعهٔ احوال مسافران مرحلهٔ وجود که سیر معنویست رنگ زدای طبیعت میگشت و چون در سواد اعظم هندوستان که مملکتی ست وسیع مرکب از چند اقلیم و مساحان بسیط غبرا چهار دانگ وی زمین گفته اند اکثر از منه و اوقات در هر ناحیه از آن مملکت فصیح فردی از افراد حکام استیلا یافته خود را بسلطنت ملقب ساخته فرمانروائی میکرد و سخن طرازان آن عصر در

www.alimaanfoundation.com/

احوال دار و گیر فرمانروائی همان ناحیه تاریخها پرداخته یادگاری گذاشته اند چنانچه تاریخ دهلی و تاریخ گجرات مالوه و تاریخ بنگاله و تاریخ سنده و همچنین تاریخ سائر اقطاع و اکناف ممالک هندوستان جداجدا مرقوم صحائف بیان شده و عجب تر انکه تاریخ یکناحیه هم که جامع جمیع احوال آن ناحیه باشد رقم زده هیچ یکی از متصدیان مهم تاریخ ننگاشته و هرگز هندوستان و پای تخت این ممالک که دارالملک دهلی ست در تحریر نیست آن بریک کتاب مجتمع تالیف نیافته و چیزیکه رقم اشتهار دارد و طبقات ناصریست که منهاج از سلطان معزالدین غوری تا ناصرالدین بن شمس الدین نوشته و ازانجا تا سرگذشت سلطان فیروز در تاریخ ضیاء برنی بتفصیل یافته و ازانوقت تا امروز که اکثر اوقات درین ممالک هرج مرج بود و خلائق از ظلال سلطنت عظمی بی نصیب بودند جسته جسته تالیفات ناتمام بنظر این احقر درآمد و تاریخی که جامع احوال تمامی هندوستان باشد استماع نیفتاده و اکنون که جمع اقطار و نواحی ممالک هندوستان بتیغ جهانبری حضرت خلیفه الهی مفتوح گشته و جمع کثرات بوحدت انجامیده و بسیاری از مملکت غیر هندوستان که هیچ یکی از سلاطین عظام را میسر نشده داخل ممالک محروسه گشته و امید که هفت اقلیم در سایه لوای اقبال آنحضرت مهبط امن و امان گردد و بخاطر فاتر رسید که تاریخی جامع مشتمل بر تمامی احوال ممالک هندوستان بعبارتی واضح از زمان سبکتگین که سنه سبع وستین و ثلثمائة و ابتداء ظهور اسلام در بلاد هندوستان ست تا سنه احدی والف موافق سی و هفتم سال الهی که مبداء آن از جلوس ابدقرین حضرت خلیفه الهی ست طبقه طبقه مرقوم خامه صدق و سداد گرداند و خاتمه هر طبقه را بفتح موکب عالی آنحضرت که عنوان فتحنامه مفاخرست اتصال دهد انگاه مجملی از جمیع فتوحات و واقعات و واردات حضرت خلیفه الهی که این مختصر بر تابد بجای خویش عرض نماید و تفصیل این اجمال مفوض کتاب عالیجناب اکبرنامه ست که افاضل پناه معارف و حقائق آگاه جامع کمالات صوری و معنوی مقرب الحضرت السلطانی علامی شیخ ابوالفضل که دیباچه مکارم و معالیست بقلم بدائع رقم نگاشته صحائف ایام ساخته و بتفصیل اسامی کتب تواریخ که این تاریخ بر مجملی از جمیع آنها اشتمال دارد اینست تاریخ یمینی تاریخ زین الاخبار و روضة الصفا و تاج المآثر و طبقات ناصری و خزائن الفتوح و تغلقنامه و تاریخ فیروزشاهی از ضیاء برنی و فتوحات فیروزشاهی و تاریخ مبارکشاهی و تاریخ فتوح السلاطین و تاریخ محمودشاهی هندوی و تاریخ محمودشاهی خوردمندی و طبقات محمودشاهی گجراتی و مآثر محمودشاهی گجراتی و تاریخ محمدی و تاریخ بهادرشاهی و تاریخ بهمنی و تاریخ ناصری و تاریخ مظفرشاهی و تاریخ میرزا حیدر و تاریخ کشمیر و تاریخ سنده و تاریخ بابری و واقعات بابری و تاریخ ابراهیم شاهی و واقعات مشائی و واقعات حضرت جنت آشیانی همایون بادشاه انارالله برهانه و چون این تالیف مشتملست بر طبقات جمیع فرمانروایان هندوستان و انتهای جمیع طبقات بطبقهٔ علیه حضرت خلافت پناهی ست به **طبقات اکبرشاهی** موسوم شد و از جمله اتفاقات حسنه آنکه لفظ نظامی که مشعر بر انتساب نام موسومست تاریخ این تالیف میشود بامید که این جریدهٔ سوانح غیبی موجب مزید آگاهی ارباب دانش شده سعادت افزای راقم گردد و بنای این کتاب بر یکمقدمه و نه طبقه و یک خاتمه نهاده شد و مقدمه در میان احوال غزنویان از ابتدا سبکتگین از سنه سبع وستین و ثلثمائة با سنه اثنی و ثمانین و خمس مائة دویست و پانزده سال پانزده نفر طبقهٔ دهلی از ابتدای زمان سلطان معزالدین غوری

www.alimaanfoundation.com/

کہ بلاد دہلی را متصرف شدہ حاکم گذاشت تا زمان سعادت قرین حضرت خلیفہ الٰہی سی و شش نفر از سنہ اربع و ستین و خمسمآ
تا سنہ اثنا و الف ہجری چہار صد و چہل و ہشت سال طبقہ دکہن سی و شش نفر از ابتدای سنہ ثمان و اربعین و سبعمآۃ تا سنہ
اثنی و الف دویست و پنجاہ چہار سال طبقہ گجرات مدۃ سلطنت ایشان از سنہ ثلاث و ستین و سبعمآۃ تا سنہ ثمانین
و سبعمآۃ یکصد و ہشتاد ہفت سال شانزدہ تن طبقہ بنگالہ بیست و یک تن و مدت یکصد و نود و ہشت سال از سنہ احدی
و اربعین و سبعمآۃ تا سنہ تسع و عشرین و تسعمآۃ طبقہ مالوہ دوازدہ تن مدت یکصد و پنجاہ و ہشت سال طبقہ جونپور نود و ہفت سال
پنج تن طبقہ سند بیست و یک تن مدت دویست و سی و شش سال طبقہ کشمیر بیست و شش تن مدت دویست و چہل و پنج سال
طبقہ ملتان پنج نفر مدت ہشتاد سال خاتمہ در ذکر بعضی خصوصیات ہند و سخنان متفرقہ مقدمہ در ذکر غزنویان

ناصر الدین سبکتگین مدت سلطنت او بیست سال یمین الدولہ سلطان محمود مدت او سی و پنج سال محمد بن سلطان محمود مدت
سلطنت او پنجاہ روز سلطان مسعود بن سلطان محمود مدت سلطنت او یازدہ سال سلطان مودود بن مسعود مدت سلطنت او
نہ سال سلطان محمد ابن مودود مدت سلطنت او پنج روز سلطان علی بن مسعود مدت حکومت او سہ ماہ عبد الرشید بن مسعود مدت
حکومت او چہار سال فرخ نژاد بن مسعود مدت حکومت او شش سال ابراہیم بن مسعود مدت حکومت او سی سال و بقولے چہل و دو
سال مسعود بن ابراہیم مدت او شانزدہ سال ارسلان شاہ بن مسعود حکومت او سہ سال بہرام شاہ بن مسعود بن ابراہیم مدت
سلطنت او سی و پنج سال خسرو شاہ بن بہرام شاہ مدت حکومت او ہشت سال خسرو ملک بن خسرو شاہ مدت حکومت او
بست و ہشت سال

ذکر امیر ناصر الدین سبکتگین او غلام ترک نژاد دست مملوک الپتگین کہ او غلام امیر منصور بن نوح
سامانیست در خدمت منصور بن نوح بمرتبۂ امیر الامرا رسیدہ بود امیر ناصر الدین در ایام دولت امیر منصور بہمراہی ابو اسحاق
بن الپتگین بنجارا رسیدہ در خدمت او بمرتبہ وکالت رسید چون ابو اسحاق بہ نیابت امیر منصور بحکومت غزنین رسید
مدار خانۂ حکومت را بامیر ناصر الدین گذاشتہ خدمتش استقلال تمام پیدا کرد چون ابو اسحاق رخت اقامت بعالم دیگر کشید و ارزو
وارثے نماند سپاہی و رعیت بر حکومت ناصر الدین رضا دادہ اختیا متابعت او نمودند و او از روی استظہار بکار عمارت
پرداختہ علم ملک ستانی برافراخت و در سنہ سبع و ستین و ثلثمآۃ طغان نامی کہ حکومت ولایت بست با و متعلق بود از
دست پایتو زمانیکہ بست را متصرف شدہ طغان را برادر بود پیش امیر ناصر الدین آمدہ از و مدد خواست و امیر ناصر الدین لشکر
کشیدہ بست را از تصرف پایتو بیرون آوردہ حوالۂ طغان نمود طغان قبول پیشکش بسیار کردہ کہ از جادۂ متابعت بیرون
نرود و چون بوعدہ وفا نکردہ نقض عہد از و صادر شد امیر ناصر الدین بست را از تصرف او برآوردہ گماشتہ خود گذاشت و چون
طغہ قصد ار در جوار ملکت او بود و حاکم آنجا دم استقلال میزد امیر ناصر الدین غافل بر سر او رفتہ او را دستگیر ساختہ و در آخر او را
در سلک نوکران منتظم ساختہ قصد ارو اقطاع او مقرر داشت و از روی عزم ملوکانہ بغزا و جہاد کمر بست و بطرف ہندوستان
میتاخت و بردہ و غنیمت می آورد و ہر جا کہ میکشاد بنای مسجد میگذاشت و در خرابی ولایت راجہ جیپال کہ در آنوقت رای

www.alimaanfoundation.com/

هندوستان بود میگوشید جیپال از تاخت و خرابی که امیر ناصرالدین بولایت او می آورد به تنگ آمده با لشکرهای آراسته و فیلان کوه پیکر بسر امیر ناصرالدین رفت و او نیز باستقبال شتافته در سرحد ولایت خود بجیپال رسید و قتال صعب اتفاق افتاد و امیر محمود بن ناصرالدین در معرکه داد جلادت و مردانگی داد و چند روز طرفین را در مقابله و مقاتله گذشت گویند دران نواحی چشمه بود اگر بحسب اتفاق از چرک و قاذورات در چشمه افتادی باد و برف و باران عظیم شدی امیر محمود فرمود که دران چشمه قاذورات انداختند و باد و برف بسیار شد و لشکر جیپال که بسر ما عادت نداشتند بستوه آمدند و اسپ و حیوان بسی تلف شد جیپال از روی اضطرار در صلح زد و قرار یافت که پنجاه زنجیر فیل و مبلغی کثیر نقد بدست امیر ناصرالدین فرستد و چند کس معتبر خود بگرو گذاشته چند کس معتبر امیر ناصرالدین را جهت سپردن مال و فیل همراه برد تا ادای مال نماید چون بجای خود رسید نقض عهد نمود و کماشتهای امیر ناصرالدین را بعوض مردم خود که در گرو گذاشته بود مقید ساخت از شنیدن این خبر امیر ناصرالدین بعزم انتقام لشکر کشید جیپال نیز از راجه های هند مدد خواست و قریب یک لک سوار و فیل بسیار جمع کرده بمقابله شتافت و در نواحی ملتان فریقین را محاربه سخت افتاد و امیر ناصرالدین بفتح و فیروزی اختصاص یافته غنیمت بسیار ازبرده و فیل و مال بدست آورد جیپال گریخته بهند رفت تا بغایات بتصرف امیر ناصرالدین درآمده خطبه و سکه او رواج گرفت و بعد ازین بکومک امیر منصور سامانی رفته در خراسان مصدر فتوحات شد و در شعبان سنه سبع و ثمانین و ثلثمائة داعی حق را اجابت لبیک گفت ایام حکومت او بست سال بود

ذکر سلطان محمود سبکتگین

بعد از فوت سبکتگین امیر اسمعیل که پسر بزرگ سبکتگین ست قائم مقام شده خواست که امیر محمود را از میراث محروم سازد و امیر محمود بر و غالب آمده جانشین پدر شد و لشکر بجانب بلخ کشید و ولایت خراسان را بتصرف درآورد و چون آنملک را از خس و خاشاک مخالفان صاف ساخت و آوازه کوس و دلتش باطراف رسید خلیفه بغداد القادر بالله عباسی خلعت بس فاخره که پیش ازان هیچ خلیفه هیچ بادشاهی مانند آن نفرستاده بود فرستاده امین الملة و یمین الدولة لقب داد سلطان او اخر ذیقعده سنه تسعین و ثلثمائة از بلخ بهرات رفت و از انجا بسیستان رفته خلف بن احمد نام حاکم آنجا را مطیع خود ساخته بغزنین آمد و از غزنین بهندوستان متوجه شد و حصاری چند بگرفت و باز گشت و با ملک خان خویشی کرد و اقرار یافت که ما و راء النهر ایلک خانرا باشد و ورای آن سلطان را در شوال سنه احدی و تسعین و ثلثمائة باز از غزنین عزیمت هندوستان نمود و با ده هزار سوار بر بر شاه در آمد و راجه جیپال با ده دوازده هزار سوار و پیاده بسیار و سیصد زنجیر فیل در برابر آمده معرکه کارزار بیاراست و فریقین با یکدیگر در آویخته داد مردانگی دادند بالآخر سلطان محمود بفتح و فیروزی اختصاص یافت و راجه جیپال با پانزده نفر از پسر و برادران اسیر گشت و پنجهزار کس از کفار دران معرکه بقتل رسید گویند که در گردن جیپال حمائل مرصع بود که آنرا بزبان هندوستان مالا گویند و مبصران قیمت آنرا یکصد و هشتاد هزار دینار کرده بودند در گردن دیگر برادران او نیز حمائلهای قیمتی یافتند و این فتح روز شنبه ششم محرم سنه اثنی و تسعین و ثلثمائة بود و از انجا بقلعه نهنده که جای بودن جیپال بود رفته آنولایت را مسخر ساخت و چون بهار شد بغزنین مراجعت نمود و در محرم سنه ثلاث و تسعین و ثلثمائة باز بسیستان رفته و خلق را منقاد ساخته بغزنین آورد

www.alimaanfoundation.com/

وباز عزیمت هند نموده قصد بهاریه واز نواحی ملتان گذشته در ظاهر بهاریه فرود آمد و بجیرا راجه آنجا از بس که بکثرت سپاه و فیلان
و متانت قلعه مغرور لشکر خود را بمقابله سلطان گذاشته خود با تن چندی بر کنار آب سند رفت و سلطان اینمعنی را دریافته جمعی را
بر سر او فرستاد و چون فوج سلطان او را بگرد گرفتند او خنجر بر خود زده هلاک شد و سرش را نزد سلطان آوردند سلطان تیغ بر متابعان
او رانده خلق کثیر بقتل آورد و غنیمت بسیار از برده و فیل و نفائس هندوستان بدست آورده بغزنین رفت و از جمله غنائم دویست
و هشتاد فیل بود گویند که چون حاکم ملتان داود بن نصر از ملاحده بود سلطان را حمیت دین بران داشت که او را نیز تادیب
نماید پس بغزیمت ملتان سواری فرمود و از ملاحظه آنکه او آگاه نشود براه مخالف روان شد و انندپال بن جیپال که بر سر راه بود در
مقام ممانعت شد سلطان لشکر را بجنگ و نهب و غارت امر کرد انندپال هزیمت خورده بکوهها کشمیر گریخت و سلطان براه هند
بملتان رسید هفت روز ملتان را محاصره نمود حاکم ملتان برساله بست هزار درم قبول نموده اجرای احکام شرعیه را تعهد کرده
توبه بازگشت نمود و سلطان برین قرار صلح نموده بغزنین بازگشت و این در سنه ستین و ثلثمائه بود در سنه سبع و ستین و ثلثمائه
بکارزار ترکان اشتغال داشت چنانچه در کتب مبسوط مسطور است و چون در ربیع الآخر سنه ثمان و ستین و ثلثمائه بفتح و فیروزی از ان
کارزار فراغت یافت خبر رسید که سوکپال پنسه راجه هند که در دست ابوعلی سجوری اسیر افتاده اسلام آورده بود راه ارتداد پیش
گرفت قرار نمود سلطان محمود او را تعاقب نموده بدست آورده محبوس ساخت تا دران حبس در گذشت و سلطان محمود در سنه
تسع و ستین و ثلثمائه دیگر بار بهندوستان آمد و با انندپال کارزار نموده او را بهزیمت داد سی زنجیر فیل و غنیمت بسیار بدست آورد
و از انجا بقلعه بهیم نگر رفته و آن قلعه را محاصره نمود اهل قلعه امان خواسته دروازه کردند سلطان با معدودی از خاصان بقلعه
درآمده از خزائن زر و سیم و الماس و انچه از زنان بهم نهاده بودند گرفته مراجعت کرد و فرمود که چند تخت طلا و نقره بر درگاه نهاده
آن همه اموال را در میدان وسیع ریختند تا سپاه و رعیت از تفرج آن حیران شوند و اینواقعه در اوائل اربعمائه بود سلطان غازی
باز در سنه احدی و اربعمائه از غزنین قصد ملتان نموده انچه از ولایت ملتان مانده بود بتمامی متصرف شد و فرامطه و ملاحده
آنجا بودند اکثری را بکشت و دست بسیاری را بقلعه بند کرد تا آنجا بمردند و درین سال داؤد بن نصر را بغزنین برده بقلعه غورک
فرستاده محبوس داشت تا همانجا مرگ یافت و چون بسلطان رسید که تمانسر نام در هند شهریست و بتخانه بزرگ آنجاست
و دران بتخانه بتی است که نام آن جگرسوم ست و اهل هند آنرا می پرستند سلطان بغزیمت جهاد لشکرها جمع آورده در سنه
اثنی و اربعمائه متوجه تانیسر شدند و جیپال خبر یافته ایلچی فرستاده که اگر سلطان ازین عزم بازگردد پنجاه فیل پیشکش بفرستم سلطان
بدان التفات ننموده چون بتانیسر رسید شهر را خالی دید لشکریان انچه یافتند غارت کرده و بتها را شکسته و بت جگرسوم را
بغزنین بردند سلطان فرمود که آن بت را بر درگاه نهاده بی سپر خلاتق ساختند و سلطان در سنه ثلث و اربعمائه فتح غرجستان
نموده حاکم آنجا را گرفتار آورد و در آخر این سال ابوالفوارس بن بهاؤالدوله از غلبه تسلط برادران پناه بسلطان محمود آورده
سلطان نامها نوشت تا میان ایشان صلح افتاد و همدرین سال رسول غزنین مصر که او را مهارتی گفتندی رسید علما و فقها

www.alimaanfoundation.com/

بسلطان گفتند این رسول بر مذهب قرامطست سلطان او را تشهیر نموده اخراج کرد در سنه اربع واربعمائة سلطان لشکر
برسر قلعه نندنه که در کوه بالتانه هست کشید نزد جیپال مردان کاری بمحافظت قلعه گذاشته خود بدره کشمیر در آمد سلطان به نندنه
رسیده قلعه را درمیان گرفته شروع در قتعت وسائر ادوات واسباب قلعه گیری نمود اهل قلعه امان گرفته قلعه را دادند سلطان محمود
باتن چند از نزدیکان خود بقلعه در آمده واسباب واموال که آنجا بود همه را برداشت وسایغ را بکوتوالی آنجا تعین نموده روبدره
کشمیر که نزد جیپال آنجا بود نهاده نزد جیپال ازانجا نیز گریخت وسلطان بآن دره در آمده غنیمت بسیار از برده وزر بدست آورد
بسیاری از کفار را دین اسلام در آورده شعار اسلام نهاده بغزنین آمد وباز در سنه سبع واربعمائة از قلعه ریکشمیر آورد وحصار کوه کوت
را که برفعت ومتانت مشهور بود محاصره کرد وچون مدتی برین گذشت وباد وبرف وشدت سرما شد ومدد کومک کشمیریان رسید
سلطان ترک محاصره داده درایام بهار بغزنین رفت وهمدرین سال ابوالعباس مامون خوارزم شاه از خوارزم نامه بسلطان محمود
نوشته خواهر او را خواست سلطان محمود اجابت کرده خواهر را بخوارزم فرستاد ودر سنه سبع واربعمائة جمعی ازاو باش هجوم نموده
برسر خوارزم شاه آمده او را کشتند سلطان از غزنین ببلخ آمد وازانجا قصد خوارزم نموده چون بحصر بند رسید که سرحد خوارزم ست محمد
بن ابراهیم طائی را مقدمه لشکر اعتبار کرده پیشتر فرستاد ووقتیکه ایشان منزل گرفتند وبنماز بامداد مشغول گشتند خمارتاش که سپه سالار
خوارزمیان بود از کمینگاه آمده برایشان تاخت وجمعی کثیر را بقتل آورده آن جمعیت را متفرق ساخت چون اینخبر بسلطان رسید
فوجی عظیم از غلامان خاصه خود را بتعاقب او تعین فرمود ایشان بدنبال او رفته او را دستگیر کرده نزد سلطان آوردند چون سلطان
بقلعه هزار اسپ رسید لشکر خوارزم بجمعیت واستعداد هرچه تمامتر در مقابل آمدند جنگ عظیم در پیوست آخر شکست بر لشکر خوارزم افتاد
التونتگین بخاری که سپه سالار ایشان بود اسیر گشت سلطان با لشکر خود روبخوارزم آورده اول قاتلان ابوالعباس را بقصاص رسانیده
وامیر حاجب خود التونتاس را خطاب خوارزم شاهی داده ولایت خوارزم وارگنج ارزانی داشت وازانجا ببلخ آمده ولایت هرات
را بپسر خود امیر مسعود داد وابوسهیل محمد بن حسین وزیر را وکیل او ساخته همراه فرستاد ولایت کورکان را بپسر محمد داده ابوبکر قهستانی
را با وهمراه کرد ودر سنه تسع واربعمائة سلطان محمود بعزیمت تسخیر ولایت قنوج لشکر کشید از هفت آب لناک گذشت چون بسرحد
قنوج رسید کورهٔ نام حاکم آنجا اطاعت نموده امان خواست وپیشکش داد سلطان ازانجا بقلعهٔ برنه رسید وحاکم آن قلعه
بقوم وخویشان خود سپرده خود بگوشه رفت اهل قلعه تاب مقاومت نیاورده هزار بار هزار درهم که دولک وپنجاه هزار وسه باشد
وسی زنجیر فیل پیشکش گذرانیده امان یافتند وازانجا بقلعه مهاون که برکنار جون واقع ست آمد رای آن قلعه کلچند رنام بر فیل
سوار شده خواست از آب گذشته فرار نماید لشکریان سلطان تعاقب نموده چون باو رسیدند او خود را بخنجر هلاک ساخت

بیت زیستن چون بکام خصم بود ✻ مردن از زیستن بسی بهتر ✻

وقلعه مفتوح گشته هشتاد ویک فیل وغنیمت بی نهایت
بدست لشکر اسلام افتاد وازانجا بشهر منوره رسید واین منوره شهریست بزرگ مشتمل بر بتخانهای عظیم ومولد کشن بن باسدیو
ست که هندوان او را محل حلول واجب تعالی دانند القصه چون سلطان باین شهر رسید هیکپس بخبگ پیش نیامد لشکر

www.alimaanfoundation.com/

سلطان تمام آنشهر را غارت کرده تنخانهارا سوختند و اموال بی نهایت بدست آوردند و یک بت زرین را بنظر موده سلطان شکستند درون او نود و هشت هزار سی صد مثقال ریخته بود یک پارهٔ یاقوت کحلی یافتند که وزن او چهار صد پنجاه مثقال بود گویند چندرای که از راجهای هندوستان بود فیلی داشت بغایت قوی هیکل و نامدار و سلطان اورا به بهای گران خریداری میکرد میسر نشده بود بحسب اتفاق در وقت مراجعت از سفر قنوج آن فیل در شبی بی فیلبان گریخته بسراپردهٔ سلطان قریب رسید و سلطان اورا بدست آورده خوشحالی کرده خدا داد نام نهاد و چون بنظر نین رسیده غنایم سفر قنوج را شمار کردند بست و اند یا هزار هزار درم آمد و پنجاه و دو سه هزار برده و سیصد و پنجاه و اند فیل بود و مروی است که چون سلطان محمود شنیدند که نندا نام راجه رای قنوج را بواسطه آنکه سلطان محمود را اطاعت و انقیاد نموده بود بقتل رسانیده سلطان بهر استیصال نندا عزیمت مصمم ساخته در سنه عشر و اربعمائة متوجه هندوستان شد و چون بآب جون رسید نزد جیپال که چند مرتبه از لشکر سلطان گریخته بود بامداد و اعانت نندا در برابر سلطان آمده لشکرگاه ساخت و چون آب عمیق درمیان بود بی حکم سلطان کسی از آب نمی گذشت اتفاقاً شصت نفر غلام خاصهٔ سلطان بیکبار از آب گذشته تمام لشکر نزد جیپال را درهم آورده شکستند نزد جیپال با تن چند از کفار بدر رفت و غلامان پیش سلطان نیامده قصد شهری که در دواب بود کردند شهر را خالی یافته غارت و تاراج نموده تنخانها را برانداختند سلطان از انجا روی بولایت نندا آوردند نندا مستعد قتال گشته لشکر عظیم گرد آورد گویند سی و شش هزار سوار و صد و چهل و پنجهزار پیاده و سیصد و چهل فیل در لشکر او بود چون سلطان در برابر او نزول نمود اول پیش او رسول فرستاده او را باطاعت و اسلام دعوت نمودند از گردن از انقیاد و تافته بجنگ قرار داد بعد ازان سلطان بر بلندی برآمد تا لشکر نندا را بچشم قیاس در نظر آرد کثرت لشکر او را معاینه کرده از آمدن پشیمان شد و چنین نیاز بر زمین خضوع و خشوع نهاده از حضرت بی نیاز فتح و ظفر خواست و چون شب اندر آمد خوفی عظیم در خاطر نندا راه یافته تمام اسباب و آلات بجا گذاشته با مخصوصان راه فرار پیش گرفت روز دیگر سلطان ازین معنی اطلاع یافته سوار شد کمینگاهارا نیک جسته بی لشکر او را ملاحظه کرد و چون از مکر و غدر او خاطر جمع شد دست بغارت و تاراج دراز کردند عالم عالم غنیمت بدست لشکر اسلام افتاده اتفاقاً در بیشه پانصد و هشتاد زنجیر فیل از فیلان لشکر نندا یافتند غنیمت گرفتند و سلطان با ظفر و اقبال مراجعت نموده بنظر نین رفت در همین ایام خبر رسید که قیرات و نوردو دره ایست که اهل آن کافر اند و جاهای محکم دارند سلطان باحضار لشکرها فرمان داده از قسم آهنگر و درودگر و سنگتراش جمعی کثیر همراه گرفته روبآن دیار نهاده چون نزدیک بآن موضع رسید اول قصد قیرات کردند قیرات جائیست سرد سیر و میوه بسیار دارد و مردم آنشهری پرستند حاکم آن بیشه اطاعت نموده و اسلام آورد و سائر مردم آنديار نيز بسعادت اسلام رسیدند و صاحب علی ابن الت ارسلان بتسخیر نورنامزد فرموده او رفته آنديار را فتح کرده قلعه بنا نهاد و علی بن قدر جوق را بکوتوالی آنقلعه نصب نموده گذاشت و دران دیار نیز اسلام بطوع پاکیزه آشکارا شد و در سنه اثنی عشر و اربعمائة قصد کشمیر نموده لوه کوت را محاصره کرد مدت یکماه آنجا اقامت نمود و چون بواسطه استحکام و ارتفاع آن قلعه دست به تسخیر آن نرسید از انجا برآمده بجانب لاهور و باکره روان شده لشکر دران کوهها بغارت و تاراج پراگنده شده و غنیمت از حد حصر زیاده بتصرف لشکر اسلام افتاد

www.alimaanfoundation.com/

در اول بهار با ظفر و اقبال بغزنین مراجعت نمود و در سنه ثلث و عشر و اربعمائه باز قصد ولایت نندا کرده چون بقلعه گوالیار رسید آن قلعه را محاصره کرد چون چهار روز گذشت حاکم آنقلعه رسولان فرستاده سی و پنج زنجیر فیل بپیشکش نموده امان طلبید سلطان این صلح از و پذیرفته متوجه قلعه کلنجر که در بلاد هند بمتانت و استحکام مثل ندارد لوای توجه برافراخته محاصره نمود چون مدتی برین گذشت نندا حاکم آنقلعه سیصد فیل بپیشکش نموده رهنا خواست و چون این فیلان را بی فیلبانان از اندرون قلعه سر دادند سلطان فرمود تا ترکان فیلها را گرفته سوار شدند اهل قلعه از نظاره آن تعجب نمودند و از ترکان عبرت گرفتند و نندا شعری بزبان هندی در مدح سلطان گفته فرستاد سلطان آن شعر را بر فصحای هند و دیگر شعرا که در ملازمت او بودند عرض کرده همه تحسین نمودند سلطان بآن مباهات نموده منشور حکومت پانزده قلعه با تحف دیگر در وجه صله باو فرستاد و نندا نیز مال و جواهر بی نهایت در عوض بخدمت سلطان ارسال نموده و سلطان از انجا منصور و مظفر بغزنین رفت و در سنه اربع عشر و اربعمائه سلطان عرض لشکر خود گرفت و رای لشکری که در اطراف ولایت بود پنجاه و چهار هزار سوار و هزار سیصد فیل بقلم در آمد در سنه خمس عشر و اربعمائه ببلخ آمد در نیوقت مردم ماوراء النهر از علی تکین تظلم نمودند سلطان بغزمیت دفع او از جیحون گذشت سرداران ماوراء النهر یکیک باستقبال شتافته فراخور حالت خود پیشکش گذرانیدند و یوسف قدرخان که بادشاه تمام ترکستان بود باستقبال آمده از راه محبت دوستی باسلطان ملاقات کرد و سلطان از آمدن او خوش حالیها کرد و خوشنها آراست و یکدیگر را بدیه و سوغات دادند و سلطان از نفائس هندوستان جواهر آبدار و فیلان کوه پیکر گذرانیده و بصلح و برضا از یکدیگر جدا شدند و علی تکین خبردار شده گریخت و سلطان کسانرا بتعاقب او تعین نمود گرفته آوردند و سلطان او را مقید ساخته بقلعه از قلاع هندوستان فرستاد و از انجا مراجعت نموده بغزنین آمد و زمستان در غزنین گذراند و بمقتضای عادت خویش با لشکر بجانب هندوستان بقصد تسخیر سومنات کشید و این سومنات شهریست بزرگ بر ساحل دریای محیط و معبد براهم هست و بتان زرین در آن بتخانه بسیار بود و بت بزرگتر را مناة نام در تواریخ بنظر رسیده که در زمان ظهور حضرت ختمی پناه صلی الله علیه وسلم این بت را از خانه کعبه برآورده اینجا آورده بودند اما از کتب سلف براهم معلوم میشود که چنین هست این بت در زمان کشن که چهار هزار سال میشود معبود براهمه هست و بقول براهمه کشن آنجا غیبت نموده القصه چون سلطان بشهر ترداله رسید شهر خالی دید فرمود تا غله برداشتند و راه سومنات پیش گرفتند چون بسومنات رسیدند اهل آنجا در قلعه را بر روی سلطان کشیدند بعد از جنگ و تردد بسیار قلعه مفتوح گشته لوازم غارت و تاراج بعمل آمد و خلق کثیر قتل و اسیر شدند بتخانه را شکسته از بیخ بر کندند و سنگ سومنات را پاره پاره کرده پاره غزنین ببرد در مسجد جامع گذاشته و سالها آنسنگ آنجا بود سلطان از انجا لوای مراجعت برافراخته بواسطه آنکه پرم دیو نام راجه عظیم الشان از راجهای هندوستان در سر راه بود بمقتضای وقت جنگ او را صلاح ندیده براه سنده متوجه ملتان شد درین راه از بعضی جاها از کم آبی و در بعضی محال از بی علفی محنت تمام بحال لشکریان رسیده بمحنت و مشقت بسیار در سنه سبع عشر و اربعمائه بغزنین آمد درین سال قادر بالله خلیفه بسلطان محمود نوشته لوای خراسان و هندوستان بفیروزی خوارزم فرستاد و سلطان را و فرزندان و برادران او را و دران نامه لقبها

www.alimaanfoundation.com/

سلطان کہف الدولۃ والاسلام وامیر مسعود را شہاب الدولہ وجمال الملۃ وامیر محمد را جلال الدولہ وجمال الملۃ وامیر یوسف را عضد الدولہ ومؤید الملۃ نوشت کہ ہر کرا تو ولیعہد خود گردانی ما نیز آنکس را قبول داریم واین نامہ در بلخ بسلطان رسید در ینسال سلطان بغرمیت مالش دادن جتانی راکہ در وقت مراجعت از سومنات بلشکر سلطان بی ادبیہا کردہ انواع آزار رسانیدہ بودند با لشکر عظیم بجانب ملتان رسید فرمود تا چہار صد کشتی ساختند وبر ہر کشتی سہ شاخ آہنین در کمال قوت حدت مضبوط پرداختند یکے پریشانی کشتی ودوی دیگر بر دو پہلوی او چنانچہ ہر چہ مقابل این شاخہا آمدی خورد بشکستے ومعدوم گشتی واینہمہ کشتیہا را در آب جیحون انداختہ در ہر کشتی بست نفر بانزدیکان وقارورہ نفط نشاندہ روبا ستقبال آوردند چنان خبردار شدہ اہل وعیال خود را تحریر بافرستادہ خود با جریدہ در مقابل نشستند وچہار ہزار بروایتی ہشت کشتی در دریا انداختہ ودر ہر کشتی جمعی صلح در آوردہ مقابلہ ومقاتلہ ساختند چون طرفین بہم رسیدند جنگ عظیم در پیوست ہر کشتی چنان کہ مقابل کشتی سلطان آمدی چون بشاخ رسیدی بشکستی وغرق شدی تا ہمہ ہمچنان غرق شدند وبقیہ کہ ماندند علف تیغ گشتند ولشکر سلطان بر سر عیال ایشان رفتہ ہمہ را اسیر ساختند وسلطان منظفر ومنصور بغزنین مراجعت کرد ودر سنہ ثمان وعشرو اربعمائۃ سلطان محمود امیر طوس ابو الجرب ارسلان را نامزد گردانید تا رفتہ ترکمانان را استقبال نماید امیر طوس بعد از جنگہای عظیم بسلطان نوشت کہ تدارک فساد ایشان بجز آنکہ سلطان بذات خویش حرکت فرماید ممکن نیست سلطان بذات خویش توجہ نمودہ باستیصال ترکمانان نمود واز انجا بری رفتہ خزائن ودفائنے کہ حکام آنجا بسالہای دراز اندوختہ بودند بی محنت ومشقت بدست آورد واز باطل مذہبان ودزامط آنجا بسیار بودند بر ہر کہ ثابت شد بقتل رسید واین ولایت ری واصفہان را بامیر مسعود داده خود بغزنین مراجعت نمود ودر اندک زمانی علت دق بہم رسانیدہ ہر روز آن علت قوی میگشت وسلطان بتکلف خود را در نظر مردم قوی مینمود تا باین حال ببلخ رفت وچون بہار آمد بجانب غزنین روانہ شد آن مرض قوی تر گشت وبغزنین بہمان مرض روز پنجشنبہ بست وسوم ربیع الآخر سنہ احدی وعشرین واربعمائۃ در گذشت رحمہ اللہ علیہ ومدت سلطنت او سی وپنج سال بود گویند در زمان سکرات موت سلطان فرمود کہ خزائن واموال بقیہ او را بنظر او در آورند واز مفارقت آنہا حسرت میخورد وآہ میکرد ودانگے ازان بکسی نداد دوازده بار سفر ہند نموده وجہاد کرده بود

ذکر جلالہ ولد جمال الملۃ محمد بن محمود

در انوقت کہ سلطان محمود از عالم رفت امیر مسعود در سپاہان وامیر محمد در گورکان بود امیر علی بن ایل ارسلان کہ خویش سلطان محمود بود امیر محمد را طلبیده در غزنین بر تخت نشاند امیر محمد اول بمظلومان توجہ نمودہ غور رسی کرده در آبادانی ومعموری ولایت سعی نمود ودر خزائن را کشاده وضیع وشریف را بہرہ ور گردانید ویعقوب بن یوسف بن ناصر الدین را کہ عم او بود سپہ سالار ساختہ بخلعت نوازش فرموده خواجہ ابو سہیل احمد بن الحسن الحمدوی را بوزارت اختیار نموده تمام کار مملکت بعہدۂ او گردانید واز زانی دیوانگری در زمان او پیدا شده بخارا را اطراف رو بغزنین آوردند ورفاہیت تمام قرین حال رعیت وسپاہ گردید با وجود این لہامی خلائق بسلطنت امیر شہاب الدولہ ابو سعید مسعود مائل بود وچون پنجاہ روز از وفات سلطان محمود گذشت امیر ایاز با غلامان اتفاق رفتن بسوی مسعود کرده

www.alimaanfoundation.com/

سوگند ها خوردند و کسی نزد ابوالحسن علی بن عبداللہ کہ او را علی دایہ گفتندی فرستادہ او را نیز با خود متفق ساختند روز دیگر غلامان یکجا شدہ بطوعہ در آمدند و بر اسپان خاصہ نشستہ بمکابرہ تمام بر آمدند و راجہ بست پیش گرفتند امیر محمد سوندیرای ہندو را با لشکر بسیار متعاقب ایشان فرستادہ چون سوندیرای با ایشان رسید جنگ در پیوست سوندیرای و جمعی کثیر از ہندوان کشتہ شدند و از غلامان نیز جمعی کثیر بقتل آمدہ سرہای ایشان نزد امیر محمد فرستادند و ایاز و علی دایہ ہمچنان با اتفاق غلامان بتعجیل میرفتند تا با امیر مسعود در نیشاپور رسیدہ خدمت بجا آوردند امیر مسعود خوشحال شدہ عذر راہ خواست و احوال پرسید و امیر در غزنین بعیش و سرور مشغول شد و چون مدت چہار ماہ بر آمد بفرمود تا سراپردہ را بجانب پست برادر دند و بجمعیت تمام از غزنین بر آمدہ چون بنیکناباد رسید تمام سرداران لشکر اتفاق نمودہ با امیر محمد پیغام کردند چون تمام خلق مطیع و منقاد امیر مسعود اند و یقین ست کہ تو مقاومت او نمیتوانی کرد صواب آنست کہ تو بجای خود بنشین و ما پیش او رفتہ از تو و از خود عذر خواہم و ادترا پیش خود خواندہ تا ما و تو بجان ایمن باشم امیر محمد خود بجانب چارہ ندید پس امیر یوسف و علی حاجب و دیگر سران لشکر امیر محمد را بر قلعہ دج بردہ نشاندند تمام لشکر و خزائن بسوی امیر مسعود روان گردیدند و بہرات رفتند ایام حکومت او بنجا ہ نرسیدہ

ذکر ابوسعید مسعود یمین الدولہ سلطان محمود

چون ایاز بن ایماق و علی دایہ بہ نیشاپور نزد امیر مسعود رفتند او قویدل شدہ بداد و عدل توجہ نمود و چون روزی چند برین بگذشت ابوسہل مرسل بن منصور بن افلح کردیزی از لوای امیر المومنین القادر باللہ آورد و مورد انعام و الطاف گردید امیر مسعود از نیشاپور بہرات آمدہ و علی حاجب در ہمین وقت با امیر مسعود رسید انواع نوازش یافت و تمام ہشتم و خراسان با امیر مسعود رسیدہ از ہرات بلخ آمدہ زمستان آنجا گذرانید ابوالقاسم احمد بن حسن میمندی را کہ بحکم سلطان محمود در قلعہ کلیجر در بند بود طلبیدہ بوزارت اختیار نمودہ میر جنگ بسکال را فرمود تا بردار کردند و دیگر کسان کہ با امیر مسعود مخالفت ورزیدہ با خصم او موافقت کردہ بودند ہمہ را مستاصل ساخت و امیر احمد بن مالیکش خازن سلطان محمود را مصادرہ کردہ مال بسیار از و بستد و او را بہندوستان فرستاد و چون احمد بہندوستان رسید عصیان ورزید ابوطالب رستم مجدالدولہ بفرمودۂ امیر مسعود از ہند بغزنین آمد امیر حسین بن معدان کہ امیر مکران بود از برادر شکایت نزد امیر مسعود آورد امیر مسعود میر تاش فراش را مثال داد تا انصاف میر حسین از برادر او گرفت و او بمکران نشاند امیر مسعود از بلخ بغزنین آمد اہل شہر خوشحال نمودہ باستقبال رفتند و آئین بستند و درم و دینار نثار کردند و از غزنین قصد سیاہان دری نمودہ چون بہرات رسید مردم میر حسین و ماوراء ترکمانان بنا لیدند پس امیر ابوسعید عبدروس بن عبدالعزیز را با لشکر انبوہ بر سر ترکمانان تعین نمود و او بآنہار سیدہ جنگ در پیوست و از طرفین کس بسیار کشتہ شدند لشکر امیر مسعود چند مرتبہ جنگ کردہ باز گشتند و در سنہ ثلث و عشرین و اربعمائہ خواجہ احمد بن حسن فرمان یافت و خواجہ ابونصیر احمد بن محمد عبدالصمد کہ بحسن تدبیر و اصابت رای مشہور بود بجای او وزیر شدہ بخوارزم رفتہ آن نواحی را آباد ان ساخت و از انجا با بخدمت امیر مسعود آمد و امیر مسعود بغزنین رسید در سنہ اربع و عشرین و اربعمائہ قصد ہندوستان نمود بر سر قلعہ سرسنی کہ در دوازدہ کشمیر واقع است رفتہ آنقلعہ را بمحاصرہ در گرفت عاقبت آن قلعہ را کشاد و غنائم بسیار بدست آورد و از انجا

www.alimaanfoundation.com/

بغزنین رفت و در سنه خمس و عشرین و اربعمائه قصد امل و ساری کرد مردم آن دیار یکجا شده مستعد قتال گشتند چون لشکر
غزنین بفتح و فیروزی اختصاص یافت امیر طبرستان رسولان فرستاده و خطبه بنام امیر مسعود قبول کرده پسر خویش بهمن و برادرزاده
خود شروین بن سرخاب را که بگروگان فرستاده امیر مسعود از انجا رو بغزنین آورده چون به نیشاپور رسید مردم از دست
ترکمانان تظلم نمودند امیر مسعود بکمندی و حسین بن علی بن میکائیل را با لشکر انبوه بر سر ایشان فرستاد چون لشکر بموضع شنید
اتفاق رسید رسول ترکمانان آمده مقام گذارد که ما بنده و مطیع درگاهیم اگر اینقدر شود که حد چراخور ما مشخص شود ما را بکس کاری نباشد
و نه کس را از ما آزاری پس یکتعدی با رسولان درشت گفته جواب داد که میان ما و شما جز بشمشیر صلح نیست اگر اطاعت کنید و از
کارهای زشت باز آئید و کس را پیش امیر مسعود فرستاده نوشته بنام ما آرید تا از شما دست باز داریم ترکمانان این مضمون از
زبان رسولان شنیده پیش آمدند و حرب صعب اتفاق افتاد عاقبت ترکمانان شکست یافته پشت بمعرکه دادند یکتعدی عقب
ایشان در آمده اهل و عیال ایشان را اسیر کرد و غنائم بسیار بدست آورد و در وقت مراجعت که جمعیت یکتعدی در پی غنیمت
متفرق بود داد و ترکمانان از تنگهای کوه بر آمده حمله بر لشکر یکتعدی آورد و تا دو شبانروز حرب قائم بود یکتعدی حسین بن علی
را گفت جای استادن نیست حسین ثبات ورزیده بجنگ قیام نمود بدست ترکمانان اسیر گشت و یکتعدی گریخته نزد امیر مسعود رسید
و امیر مسعود چون بغزنین آمد خبر طغیان احمد بن مالیکن رسید امیر مسعود بانتهه بن محمد علی را که سالار هندوان بود بر سر او فرستاد
و چون مقابل همدیگر شدند جنگ در پیوست بانتهه کشته شد و لشکر او متفرق گشت چون این خبر بامیر مسعود رسید تلک بن حسین را
که سپه سالار هندوان بود فرستاد او رفته جنگ کرده احمد را شکست داد که از لشکر احمد بدست افتاد گوش و بینی وی را برید و احمد منصور
بسنده گریخته خواست از آب سنده گذرد اتفاقا سیلی رسیده او را در ربود و غرق ساخت و چون آب او را بکنار انداخت
سر او را بریده پیش ملک آوردند ملک آن سر را نزد امیر مسعود فرستاد و در سنه سبع و عشرین کوشک نو با تمام رسید و تخت
زرین مرصع بجواهر در آن کوشک نهادند و تاج زرین مرصع بجواهر بوزن هفتاد من از بالای آن تخت بزنجیرهای طلا آویختند
و سلطان بر آن تخت نشسته آن تاج آویخته را بر سر نهاده بار عام داد و هم درین سال امیر مودود را طبل و علم داده به بلخ فرستاد
و خود بجانب هندوستان لشکر کشید چون بقلعه هاسی رسید آن قلعه را گشاد و غنیمت بیشمار بدست آورد و از انجا رو بقلعه
سونی پت لشکر آورد و حاکم آن قلعه دینال هر نام خبردار شده گریخته در بیشها پنهان شد لشکر اسلام آن قلعه را مفتوح ساخته
تمام بتخانها را بر انداخته غنائم بسیار بدست آوردند چون خبر دینال یافتند بر سر او رفتند او خبردار شده تنها بدر رفت و تمام لشکر
او را قتل و اسیر کردند و از انجا بدره رام توجه نمود و چون خبر یافت پیشکش بسیار فرستاده پیغام کرد که چون پیر و ضعیفم بخدمت
نمیتوانم رسید امیر مسعود عذر او را پذیرفته دست از و باز داشت و امیر المومنین ابو المحمد بن مسعود را طبل و علم داده بلاهور فرستاد
و خود بغزنین مراجعت نمود و در سنه ثمان و عشرین بجهت تدارک فساد ترکمانان از غزنین به بلخ آمد و ترکمانان از شنیدن این خبر
ولایت بلخ را گذاشته باطراف رفتند درین اثنا خبر رسید که چون قدرخان مرده از پورتکین که بجای او نشسته رعیت را تنفر دست داده

www.alimaanfoundation.com/

تمام ولایت ماوراءالنهر شوریده است بامید آنکه ولایت ماوراءالنهر بدست آرد و از آب جیحون گذشته روی بسوی ولایت
ماوراءالنهر آورد تمام سرکشان ماوراءالنهر خانهای خود خالی کرده گریخته هیچکس بجنگ پیش نیامده چون چند روزی برآمد خواجه احمد بن محمد
عبدالصمد وزیر از بلخ نامه فرستاد که داود ترکمان با جمعیت تمام قصد بلخ نموده است و من آنقدر جمعیت و آلات حرب
ندارم که مقاومت او توانم کرد امیر مسعود در ساعت از ولایت ماوراءالنهر مراجعت اختیار کرده رو ببلخ آورد و داود ترکمان از آن
ورزیده بجانب مرو شد امیر مسعود ببلخ رسید بتعاقب داود بکورکان رفت و از آنجا چند کس از دست علی تغندری بشکایت نزد
امیر مسعود آمدند و ابن علی تغندری عیار و ستمگر بوده دست درازی بسیار در آن نواحی میکرد و امیر مسعود او را باطاعت خود
قبول نکرده همچنان باز از خلق مشغول شد و قلعه که در آن نواحی بود اهل و عیال خود را بر آن قلعه برده حصار [illegible]
تعیین فرموده آن قلعه را مسخر ساخت و او را نزد امیر مسعود آورده بردار کردند چون ترکمانان خبر حرکت امیر مسعود بجانب مرو
شنیدند ایلچی فرستاده پیغام کردند که ما بنده و مطیع ایم اگر حد چراخور ما مشخص شود تا ستور و اهل و عیال آنجا باشند تا همه بنیانهای
خویش در خدمت باشیم امیر مسعود ملتمس ایشان را مبذول داشته کس نزد پیغو که سردار ایشان بود فرستاد تا وثیقتی بگیرد که من بعد
ارتکاب اعمال ناشایسته ننمایند و حد چراخور ایشان معین ساخت برین جمله عهد و قول و قرار یافته امیر مسعود از آنجا بهرات توجه نمود
در راه جمعی از ترکمانان با لشکر امیر مسعود زده تنی چند را بقتل آوردند و پاره اسباب را بغارت بردند امیر مسعود جماعت را بتعاقب
ایشان فرستاده همه را بقتل آوردند و اهل و عیال ایشان را اسیر کرده با سرهای ایشان نزد امیر مسعود آوردند امیر مسعود تمام آن سرها
بر خران بار کرده نزد پیغو فرستاد و پیغام کرد که هر که نقض عهد کند سزای او این باشد پیغو عذر خواسته جواب داد که ما خبر نداریم
و آن جماعه را آنچه خواستیم امیر خود کرد امیر مسعود از هرات به نیشاپور و از نیشاپور بطوس رفت و نزدیک طوس جمعی از ترکمانان پیش
آمده جنگ کرده اکثری بقتل رسیدند و درینوقت خبر آوردند که مردمان باورد حصار خود را بر ترکمانان دادند امیر مسعود آن
حصار را گشاده مردم آنجا بقتل آورد و باز به نیشاپور آمده زمستان آنجا گذرانید و چون بهار آمد در سنه ثلثین و اربعمائه بقصد
طغرل ترکمان بجانب ماورد رفت طغرل خبردار شده بجانب ترن ماورد مثل امیر مسعود برگشته از راه مهنه سوی سرخس آمد و رعایا
مهندن خراج نمیدادند ایشان را بدست آورده جماعه را کشت و جمعی دیگر را دستها برید و حصار ایشان ویران کرد و از آنجا بطرف
دامغان حرکت کرد و چون بآنجا رسید ترکمانان از اطراف هجوم نموده راهها را بر لشکر غزنین گرفتند امیر مسعود صفها ترتیب
داده مستعد قتال شد ترکمانان بر لشکرها آراسته در مقابل آمدند و جنگ عظیم روی داد درین اثنا اکثر سالاران لشکر غزنین برگشته
بدشمن درآمدند و سلطان خود تنها در میدان درآمده چند کس را از سرداران ترکمانان بضرب شمشیر و نیزه و گرز بینداخت و جمعی از
لشکر غزنین بدشمن درآمده بودند درین وقت پشت بمعرکه داده بجانب غزنین فرار اختیار نمودند چون هیچکس نزد امیر مسعود نماند بقوت
و مردانگی خود از آن معرکه بدر آمد و هیچکس را قدرت آن نبود که در عقب او آید این واقعه در هشتم رمضان سنه احدی و ثلثین و
اربعمائه روی داد جوانا بمرو درآمد چند کس از لشکریان باو ملحق شدند و از آنچه که از راه غور بغزنین درآمد سالاران را که حرب ناکرده پشت

www.alimaanfoundation.com/

بمعرکه داده بودند علی دابه و حاجب بزرگ سپاهی و مکتعدی حاجب همه را گرفته مصادره کرده بهندوستان فرستاده در قلعها
بند کرده همه دران بند مردند و امیر مسعود خواست که لشکر را بهند برد تا در هند قوتی بهم رساند و لشکر بسیار گرد آورد و بر سر ترکمانان
رفته سزای ایشان در دامن روزگار بندد پس امیر مودود را امارت بلخ داده خواجه محمد بن عبد الصمد وزیر را با و همراه کرده
ببلخ فرستاد و ارتگین حاجب را بجای او تعیین نمود و چهار هزار کس را با و همراه کرده امیر محمد را با دو هزار کس بجانب ملتان نامزد ساخت
و امیران دیار را بجانب کوه پایه غزنین فرستاد تا افغانان آنجا را که عاصی بودند نگاه دارد و نگذارد که بآن ولایت مضرت
رساند و تمام خزائن سلطان محمود که در قلعه ها بود بغزنین آورده بر شتران بار کرده بجانب هند روان شد و هم از راه کس فرستاد
تا برادرش امیر محمد را از قلعه ترغند پیش آوردند چون برباط باریکه رسید غلامان او بخزانه رسیده شتران را غارت کردند درین اثنا
امیر محمد بانجا رسید چون غلامان دانستند که این تعدی پیش نمیرود دیگر آنکه امیری دیگر باشد بضرورت نزد امیر محمد رفته او را بپادشاهی
قبول کردند و هجوم نموده بر سر امیر مسعود آمدند امیر مسعود دران رباط حصاری شد روز دیگر تمام لشکر هجوم کرده امیر مسعود را از اندرون
رباط باریکله برآوردند و در بند کردند و در قلعه گیری نگاه داشتند و آنجا میبود تا بتاریخ یازدهم جمادی الاول سنه اثنی و ثلاثین و
اربعمائه از زبان امیر محمد پیغام دروغ بکوتوال گری رسانیدند که امیر مسعود را کشته سر او نزد ما فرست کوتوال بموجب آن پیغام سر
او را جدا کرده نزد امیر محمد فرستاد و امیر محمد گریه بسیار کرد و آن مردم را که سعی کرده بودند ملامت نمود

ذکر شهاب الدین الدوله و قطب الملة ابو الفتح مودود بن مسعود

چون خبر قتل امیر مسعود به پسر او امیر مودود در بهستان رسید خواست بانتقام پدر
بجانب باریکله نهضت نماید ابو نصر احمد بن محمد بن عبد الصمد او را ازان عزیمت باز داشته بغزنین آورد و مردمان غزنین همه باستقبال
آمده تعزیت کردند و موافقت نمودند و از انجا لشکر انبوه بقصد عم خود امیر محمد برآمد چون بدین نواحی صفها ترتیب یافت و بحرب
در پیوست تمام روز جنگ بود چون شب درآمد هر یک از غنیم خود حساب گرفته بجای خویش عبور نمود و امیر خود دران شب بمراحل سید منصور که در لشکر امیر محمد بود
کس فرستاده او را از خود ساخت چنانچه مراحل سید منصور در وقت حرب در کنار ایستاده تفرج میکرد و از هیچ جانب تردد ننمود روز دیگر طرفین مقابل هم آمده داد قتال و
جدال دادند عاقبت فتح قرین حال امیر مودود گشته امیر محمد با پسر خود احمد و سایر اعیان لشکر دستگیر شده بانواع عقوبت بقتل رسید و امیر مودود
انجا رباط و بازار بنا نهاده بفتح باد موسوم ساخت و تابوت پدر و برادران خود را بفرمود تا از کرای بغزنین آوردند این فتح در ماه
شعبان سنه اثنی و ثلثین و اربعمائه بود و در سنه ثلث و ثلثین و اربعمائه مودود از خواجه احمد عبد الصمد رنجیده در قلعه غزنین محبوس
ساخت و او دران حبس بمرد و ابو طاهر بن محمد مستوفی را بوزارت برگزید و هم درین سال ابو نصر محمد بن احمد را بحرب نامی محمد بن محمود
بجانب هند فرستاد و نامی دران حرب کشته شد و در سنه اربع و ثلاثین و اربعمائه امیر مودود ارتگین را بطخرستان فرستاد و ارتگین
چون بطخرستان رسید خبر یافت که میر داؤد ترکمان بارمن آمده است لشکر بر سر او کشید چون قریب باد شد و او خبردار شده لشکر را
آنجا گذاشته با معدودی چند بدر رفت ارتگین از عقب او درآمده کس بسیار را از لشکر او بقتل آورد و از انجا بشهر بلخ آمده بلخ را گرفت
و خطبه بنام امیر مودود خواند بعد چندگاه ترکمانان قصد او کرده نزدیک ببلخ آمدند چون او سپاه بسیار نداشت از امیر مودود مدد

www.alimaanfoundation.com/

خواست چون التماس او در معرض قبول نیفتاد با جمعیت خویش از بلخ بغزنین آمد و در سنه خمس و ثلاثین و اربعمائه باغوای بعضی از
ابو علی کوتوال غزنین رنجیده محبوس ساخت آخر چون بی گناهی او معلوم کرد او را از قید برآورده دیوان مملکت کوتوال غزنین ساخت
و سوری بن المعبر را که قبل ازین دیوان بود حبس کرد تا در حبس بمرد و انگین چیزهای بد خاطر نشان امیر مودود کردند او را در حضور
خود گردن زد و در سنه ست و ثلثین و اربعمائه خواهر طاهر وزیر فرمان یافت و خواجه ایام سید ابو الفتح عبد الرزاق بن احمد بن
حسین بجای او بوزارت نشست و همدرین سال طغرل حاجب را بسوی پست فرستاد طغرل تا سیستان رفت و برادر
ابو الفضل و رنکی ابو منصور را اسیر ساخته بغزنین آورد و در سنه سبع و ثلثین و اربعمائه ترکمانان جمعیت نموده بغزنین آوردند چون از
پست گذشتند در باط امر غارت کردند لشکر غزنین با ایشان رسیده قتال عظیم بدست داد ترکمانان بهزیمت رفته اکثر بقتل
رسیدند بعد ازین فتح طغرل بجانب گرمسیر رفته ترکمانان ولایت را که ایشانرا سرخ کلاه گفتندی کشت و کس بسیار را اسیر
ساخته بغزنین آورد و در سنه ثمان و ثلثین و اربعمائه امیر مودود طغرل را باز بلشکر انبوه بآنجانب فرستاد چون به بکنابا در رسید
اظهار عصیان نمود و این خبر که بامیر مودود رسید کسانرا بجهت استمالت نزد او فرستاد طغرل در جواب گفت که چون جماعت
که در ملازمت امیر اند من بمن دشمن اند نمی توانم بملازمت رسید بعد ازان امیر مودود علی بن ربیع را با دو هزار سوار بطلب طغرل
فرستاد و چون علی بن ربیع نزدیک طغرل رسید طغرل با تنی چند گریخت و علی در لشکر او در آمده غارت کرد و چند کس را گرفته
نغزنین آورد و همدرین سال حاجب بزرگ بایتکین را بجانب غور فرستاد چون بغور روان شد شیربچه را همراه کرده بحصار
ابو علی رسید آنحصار را بگشاد و ابو علی را دستگیر ساخت و این حصاری بود که هفتصد سال کسی بران دست نیافته بود شیربچه
ابو علی را غل در گردن انداخته بغزنین آورد و همدرین سال امیر مودود امیر حاجب بایتکین را بر سر بهرام سال که سپه سالار
ترکمانان بود فرستاد در نواحی پست طرفین بهم رسیده جنگ کردند ترکمانان بهزیمت رفتند و در سنه تسع و ثلثین و اربعمائه امیر قرداد
طغیان ورزیده امیر مودود حاجب بزرگ بایتکین را بر سر او فرستاد قرداد جنگ کرده شکست یافت و بعد چندگاه از راه اطاعت
در آمده خراج قبول نمود امیر حاجب برگشته بغزنین آمده و در سنه اربعین و اربعمائه امیر مودود و هرد و پسر ابو القاسم محمود و منصور را در یک روز
خلعت و طبل و علم داده ابو القاسم محمود را بجانب لاهور و منصور را بجانب پرشور فرستاده ابو علی حسن کوتوال غزنین را بهندوستان
فرستاد تا رفته سرکشان تخیر را مالش دهد ابو علی بقلعه ماهیته رونها دچون آهنین حاکم آن قلعه خبر یافت جریده بگریخت و بجرائے
سالار هندوان که در زمان سلطان محمود خدمتها کرده و عمری در ملازمت گذرانیده بود و بواسطه بعضی امور رنجیده گریخته بهندوستان
آمده در کوههای کشمیر میبود کوتوال کس پیش او فرستاد و استمالت بسیار نموده پیش خود طلبیده قول و عهد داده بغزنین فرستاد
و امیر مودود در مقام التفات آمده بتسلی او نمود درین مدت که ابو علی کوتوال در هند بود دشمنان او از روی حسد چیزهای قبیح از و
بامیر مودود رسانیده بودند چون ابو علی کوتوال بغزنین آمد امیر مودود فرمود تا او را مقید کرده بتدبیر ک حسن وکیل سپردند بعد از چند
روز اعدا او را در ان حبس کشتند و چون بی رخصت امیر مودود از ارتکاب این فعل نموده بودند در مقام اخفاء آن شده امیر را

www.alimaanfoundation.com/

هر روز ترغیب و تحریص سفری مینمودند که اگر امیر از غزنین بدر رود این عمل ایشان مستور ماند و عاقبت امیر سفر کابل اختیار نموده چون بقلعه سانکوه رسید بیماری قولنج بهم رسانید روز بروز این مرض قوت میگرفت و ناچار امیر مودود بغزنین مراجعت نمود چون بغزنین رسید در عین این بیماری میرک التکلیف کرد که ابوعلی کوتوال را از بند برآورده حاضر کند میرک وکیل جهل پیش آورده مهلت بگیفته طلبید هنوز بگیفته نگذشته بود که امیر مودود بیست و چهارم رجب سنه احدی و اربعین و اربعمائة از عالم رفت ایام حکومت مودود شش سال رسید و پسرش محمد بن مودود که سه سال تسعی علی بن ربیع بر تخت سلطنت نشست بعد پنج روز رایهای امر انقلاب یافت علی بن مسعود را بسلطنت برداشتند **ذکر علی بن مسعود** چون بحکومت رسید در نیوفت عبدالرزاق بن احمد میمندی که او را امیر مودود نامزد سیستان کرده بود بقلعه که میان بست او سفر این واقعه ست رسید و معلوم کرد که عبدالرشید بغزنین امیر مودود و در بن قلعه محبوس ست عبدالرشید را از حبس برآورده بپادشاهی قبول کرد و لشکریان را نیز بطاعت او خوانده از همه بیعت گرفته ایام حکومت علی قریب سه ماه ست **ذکر عبدالرشید بن مسعود** چون بحکومت رسید باتفاق عبدالرزاق و دیگر لشکریان رو بغزنین آورده چون نزدیک غزنین رسیدند علی بن مسعود جنگ ناکرده گریخت و عبدالرشید حاکم شد و طغرل حاجب را که از سرکشندگان سلطان محمود بود بسیستان فرستاد و طغرل سیستان را مسخر ساخته جمعیت تمام بهم رسانید و از انجا بقصد امیر عبدالرشید روی بغزنین آورد که یاوغی نماید چون نزدیک غزنین رسید امیر عبدالرشید از عذر او آگاه شده با متعلقان خود بغزنین درآمده متحصن گشت و طغرل شهر را گرفته امیر عبدالرشید را با دیگر اولاد سلطان محمود بقتل رسانیده دختر مسعود را در حبالهٔ خود آورده روزی بر تخت نشسته بار عام داده بود که جمعی از پهلوانان پر دل غیرت را کار فرموده در آمد او را بزخم شمشیر پاره پاره کردند و بر خاک مذلت انداخته و ایام حکومت او بچهار سال رسید **ذکر فرخ بن مسعود** چون طغرل بقتل رسید امراء و اعیان دولت فرخ زاد را که محبوس بود از بند برآورده بر تخت اجلاس دادند و سلجوقیان جمعی عظیم بقصد غزنین آمده خواستند که در نیوفت و ستبردی نمایند حر حر نفر موده فرخ زاد باستقبال ایشان رفته اکثری را بقتل آورده و چندی را از اعیان اسیر ساخته پیش امیر فرخ زاد حاضر ساخت امیر حکم بحبس ایشان فرموده مرتبه دیگر الپ ارسلان لشکر عظیم بگجا کرده بغزنویان محاربه نموده غالب آمد و بسیاری از سرداران غزنین را اسیر کرده بخراسان برد آخر بصلح قرار یافته اسیران طرفین خلاص شدند و چون مدت شش سال از حکومت فرخ زاد گذشت از عالم فانی انتقال نموده برادر او ابراهیم بن مسعود بجای او بحکومت نشست **ذکر ابراهیم بن مسعود بن سلطان محمود** او بادشاه و زاهد بود بحسن تدبیر و اصابت رای شهرت داشت و خط را بغایت خوب مینوشت و هر سال یک مصحف نوشته باسوال بسیار بمکه فرستادی القصه چون او را باسلجوقیان اتفاق افتاد از انجانب خاطر جمع کرده رو بهندوستان آورده بسیاری از قلاع و بقاع را مفتوح ساخته از جمله شهری بود در نهایت آبادانی متوطنان آن از نسل خراسانیان بودند که از فراسیاب ایشان را از خراسان اخراج کرده بودند ران شهر حوضی بود که قطر آن نیم فرسنگ بود و هر چند آدمی و مواشی از ان آب میخوردند و هیچ نقصان در ان آب مرئی نمی شد و از کثرت

www.alimaanfoundation.com/

جنگل که در دوران قلعه بود راه آمد و شد بند بود و چنان شهر را بزور و غلبه مفتوح ساخته صد هزار کس را اسیر کرده بغزنین آورد و غنائم بیکران برین قیاس باید کرد و فات او در سنه احدی و ثمانین و اربعمائة بود مدت حکومت او سی سال و بقول صاحب بناکتی چهل و دو سال بود

ذکر مسعود بن ابراهیم بعد از پدر قائم مقام شد و بسلطان جلال الدین مخاطب گشت زیاده برین احوال او بنظر نیامده مدت حکومت او شانزده سال بود **ذکر ارسلان شاه بن مسعود بن ابراهیم** بعد از پدر جانشین شد و بر سریر حکومت استقرار جسته جمیع برادران خود را گرفته بند کرد مگر بهرام شاه که گریخته پیش سلطان سنجر رفت هر چند در باب بهرام شاه توشت و الحاح کرد ارسلان شاه قبول ننمود عاقبت سلطان سنجر با لشکر انبوه بر سر ارسلان شاه آمد چون بیک فرسنگی غزنین رسید ارسلان شاه با سی هزار کس برآمده چون مصاف و جنگ عظیم اتفاق افتاد ارسلان شاه هزیمت خورده بهندوستان رفت سلطان سنجر بغزنین آمد چهل روز در انجا توقف نمود و آنولایت را به بهرام شاه ارزانی داشته بولایت خود مراجعت فرمود ارسلان شاه از مراجعت سلطان سنجر واقف گشته با لشکر بسیار از هند بغزنین آمده بهرام شاه تاب مقاومت نیاورده غزنین را گذاشته بقلعه بامیان رفت و بقوت مدد سلطان سنجر باز بر سر غزنین آمد ارسلان شاه از خوف لشکر سلطان سنجر شهر را خالی کرده بگوشه رفت لشکر سلطان سنجر بتعاقب او رفته او را بدست آورده برادرش بهرام شاه ببرد و او را از دست برادر بمستهلک شده مدت سلطنت او سه سال **ذکر بهرام شاه بن مسعود بن ابراهیم** او بادشاه صاحب شوکت بود و با علما و فضلا صحبت داشتی و شیخ ثنائی نیز اشعار بنام او گفته و در زمان او کتاب بسیار تصنیف شد کلیله و دمنه بنام او تالیف یافته و در روز جلوس او سید حسن غزنوی قصیده گفت که مطلعش اینست مطلع ندائی برآمد ز هفت آسمان ۵ که بهرام شاه است شاه جهان و لشکر ها بدیار هند کشیده جاها را که ارسلان او بران دست نیافته بود بتسخیر در آورد و یکی از امرای خود را بضبط ما ایملک هندوستان گذاشته بغزنین مراجعت نمود بعد طول مدت آن شخص کفران نعمت ورزیده راه عصیان پیش گرفت بهرام شاه ازین خبر بقصد دفع او بهندوستان آمد چون بملتان رسید طرفین را حرب اتفاق افتاد از شامت بغی آن شخص گرفتار شده بقتل رسید مرتبه دیگر ولایت هندوستان بمضبوط بهرام شاه گشت و در سنه سبع و اربعین و خمسمائة از عالم رفت مدت حکومت او سی و پنج سال بود **ذکر خسرو شاه بن بهرام شاه** بن مسعود بن ابراهیم بعد از پدر بسلطنت رسید چون علاء الدین حسین غوری متوجه غزنین شد او گریخته بهندوستان رفت و در لاهور بحکومت اشتغال نمود وقتی که علاء الدین حسین مراجعت اختیار کرد خسرو شاه باز بغزنین آمد و چون غزنویان سلطان سنجر را گرفته متوجه غزنین شدند خسرو شاه طاقت مقاومت نیاورده بلاهور آمد و از انجا در سنه خمس و خمسین و خمسمائة در گذشت مدت حکومت او بست سال بود

ذکر خسرو ملک بن خسرو شاه بعد از انتقال پدر در لاهور جلوس یافت و بحکم و جهانصاف داشت و از بس که بعیش و طرب مشغول بود خللها کلی در مملکت راه یافت **نظم** هم دران تخت و ملک از خلل غم بود ۵ که تدبیر شاه از شتابان کم بود ۵ و چون سلطان معز الدین محمد سام غزنین را تختگاه ساخت لشکر بجانب هند کشیده و باستیلای تمام نزدیک لاهور آمد خسرو ملک

www.alimaanfoundation.com/

اران طلبیده در سنه ثلاث و ثمانین و خمسمائه نزد او رفت سلطان معز الدین محمد او را بغزنین فرستاده شربت فنا چشانیدند
مدت حکومت او بست و هشت سال بود دولت غزنویان سپری شد و سلطنت از خانواده ایشان انتقال کرد والله اعلم

طبقهٔ سلاطین دہلی ذکر سلطان معز الدین محمد سام غوری که بشهاب الدین اشتهار داشت او را برادرے بود

شمس الدین نام مهتر از و که او را بعد از سلطنت غیاث الدین گفتندی بعد از ان سلطان غیاث الدین بسلطنت غور رسید و بعضی
ولایات در تصرف آورد و برادر خورد خود سلطان معز الدین را در تنکناباد که از بلاد گرمسیر است گذاشت و چون سلطان معز الدین حاکم تنکناباد شد دائم از
تنکناباد بر سر غزنین لشکر میکشید و میتاخت و آن ولایت را زحمت میداد تا در شهور سنه تسع و ستین و خمسمائه هجری غزنین را سلطان غیاث الدین فتح کرد
و برادر خورد خود سلطان معز الدین محمد را گذاشت چون در سنه سبعین و خمسمائه هجری سلطان معز الدین بنیابت برادر بحکومت غزنین رسید بعد از
یکسال لشکر بجانب او برده ملتان را از دست قرامطه برآورده متصرف شد و طائفه مهته در حصار اجه متحصن سیصد روز محاربه کردند
آخر فتح شد و ملتان نیز مسخر گشت و اجه و ملتان را حواله علی کرماخ نموده بجانب غزنین مراجعت نمود و در سنه اربع و سبعین و
خمسمائه باز باجه و ملتان آمده از راه ریگستان بجانب گجرات عظیمت کرد و رای بهیم دیو که حاکم آن ولایت بود در مقابله آمد و بعد
از مقاتله شکست بر سلطان افتاد و سلطان بمحنت بسیار بغزنین رفته روزی چند قرار گرفت و در سنه خمس و سبعین خمسمائه بجانب
پشاور که کتب سلف به بکرام و برسور و فرشور مشهور است لشکر را برده تسخیر آن ناحیه کرد و سال دیگر بر سر لاهور رفت و سلطان خسرو ملک
که از نسل سلطان محمود غزنوی بود و حکومت لاهور داشت در قلعه متحصن شد بعد از رسل و رسائل خسرو ملک پسر خود را با یک زنجیر
فیل پیشکش فرستاد سلطان معز الدین صلح نموده مراجعت کرد و سال دیگر بطرف دیول که بندر تهه است لشکر برده تمام بلاد کنار
بحر را در ضبط در آورده اموال فراوان گرفته برگشت و در سنه ثمانین و خمسمائه بار دیگر بولایت لاهور در آمد خسرو ملک باز متحصن شد
و سلطان معز الدین نواحی لاهور را غارت و تاراج کرده قلعه سیالکوٹ را که میان آب راوی و آب چناب است بنا نهاده
حسین خرمیل را استعداد قلعه داری داده مراجعت نمود بعد از ان خسرو ملک باتفاق کهوکران و دیگر قبائل حصار سیالکوٹ را
مدتے محاصره نموده بے نیل مراد معاودت کرد سلطان معز الدین در سنه مثنی و ثمانین و خمسمائه باز بلاهور آمد خسرو ملک تحصن جسته
و چند روز تلاش کرده آخر از روی عجز ملاقات سلطان معز الدین شتافت و سلطان او را با خود بغزنین برده پیش برادر خود غیاث الدین
بفیروزکوه فرستاد و غیاث الدین او را در یکی از قلاع غرجستان محبوس کرد و دران حبس درگذشت و سلطان معز الدین
لاهور را به قلی کرناخ که حاکم ملتان بود حواله کرده بازگشت و در سنه سبع و ثمانین و خمسمائه باز از غزنین عزیمت هندوستان کرد و
قلعه سرهند را که دران زمان تختگاه راجه های عظیم الشان بود مسخر کرده ضیاء الدین توکلی را با یکهزار و دویست سوار که همه چیده و انتخابی
بودند دران قلعه گذاشته سامان قلعه داری داده میخواست مراجعت نماید که خبر آمدن رای پتهورا که راجه اجمیر بود شنیده اشتغال
نموده در موضع نراین کنار آب سرستی که هفت کروی تهانیسر باشد و الحال بترادری اشتهار دارد و چهل کروی دهلی است مقابله
عظیم شد و شکست بلشکر اسلام افتاد و سلطان دران معرکه جلادت نمود و کهاندی رای برادر پتهورا را که والی دهلی بود بر فیل

www.alimaanfoundation.com/

سوار پیش روی میکرد نیزہ بر دہن زد و او نیزہ بر سلطان زدہ باز وی سلطان را مجروح ساخت و نزدیک بود کہ سلطان از
اسپ در اید خلج بچہ پیادہ سلطان را دریافتہ در عقب سلطان بر اسپ نشست و سلطان را در بر گرفتہ از جنگ گاہ بر آوردہ بلشکرگاہ
رسانید و غوغای کہ از نا آمدن سلطان در لشکریان بود فرو نشست و سلطان بغزنین رفت رای پتہورا آمدہ قلعہ سرہند را کہ
ضیاء الدین تولکی در انجا بود یک سال و یکماہ محاصرہ نمودہ بصلح گرفت و در سنہ ثمان و ثمانین و خمسمائۃ سلطان معزالدین
باز متوجہ ہندوستان شد و در ہمان موضع نزاین کہ سابقا محاربہ شدہ بود با پتہورا مقابلہ شد و جنگ عظیم اتفاق افتاد
سلطان لشکر خود را ہمہ از فوج ساخت و بدفعات جنگ کردہ ظفر یافت و پتہورا گرفتار شدہ بقتل رسید و کہاندی رای برادر او
در جنگ مغلوب کشتہ شد قلعہ سرستی و ہانسی را فتح کردہ اجمیر را کہ دار الملک پتہورا بود غارت و تاراج و اسیر نمود و ملک قطب الدین
ایبک را کہ غلام در گزیدہ او بود در قصبہ کہرام کہ ہفتاد کروہی دہلی است گذاشتہ کوہ سوالک کہ شمال ہندوستان است بہ نہب
و تاراج دادہ بغزنین رفت و ہم در سنہ مذکور ملک قطب الدین ایبک قلعہ دہلی و ہانسی را مسخر ساخت و از تصرف خویشان
پتہورا و کہاندیرای برآوردہ و در سنہ تسع و ثمانین و خمسمائۃ قلعہ کول را مسخر کردہ دہلی را دار الملک ساخت و این قرار گرفت
و اطراف و نواحی دہلی را در ضبط در آورد و ازین تاریخ دہلی تختگاہ سلاطین شد در سنہ مذکور سلطان معزالدین از غزنین باز
عزیمت ہندوستان کردہ متوجہ قنوج شد و رای جندکہ والی قنوج بود سیصد و چند فیل داشت و استقبال نمودہ در نواحی قصبہ
چندوار و اٹاوہ محاربہ نمودہ شکست یافت و فیلان و حشم او بدست افتادند و سلطان ملک قطب الدین را در دہلی گذاشتہ با غنائم کثیر
فتح و فیروزی بغزنین رفت و ملک قطب الدین ایبک قلعہ تہنگر و گوالیار و بداون را مسخر ساخت و لشکر بہ بہروالہ گجرات بردہ انتقام سلطانرا
ز رای بیم دیو و آنجا کشیدہ غنائم موفورہ بدست آوردہ سلطان معزالدین در طوس و سرخس بود کہ خبر فوت برادر بزرگوار کہ سلطان غیاث الدین باشد
و سلم بادشاہی بر دو رسیدہ متوجہ باد غیش شد و شرائط تعزیت بتقدیم رسانیدہ ممالک برادر خود را بر خویشان قسمت کرد بدین منہج تخت فیروزہ
لوہ و غور بغیاث الدین خویش ملک ضیاء الدین داد کہ داماد سلطان غیاث الدین بود و بست و قرہ و اسفزار بسلطان محمد بن غیاث الدین
داد و حکومت ہرات و توابع را بناصر الدین غازی کہ خواہرزادہ بود مسلم داشت و از باد غیس بغزنین آمد و استعداد تمام بابتہ تسخیر خوارزم رفت و
خوارزم شاہ منہزم گشتہ بخوارزم در آمد چون سلطان بخوارزم رسید و چند روز جنگ واقع شد آبی را کہ از جیحون بطرف شرقی خوارزم میگیان کندہ اند
مسدل خوارزم بر لب آن آب آغاز جنگ کردند چندی از امرای غوری درین محاربہ بشہادت رسیدند چون فتح خوارزم
میسر نشد از در خوارزم و شط جیحون بطرف بلخ مراجعت کرد لشکر خطا و ملوک ترکستان کہ بمدد سلطان محمد خوارزم شاہ بکنار آب
جیحون آمدہ بودند پس راہ سلطان معزالدین گرفتند چون سلطان ماندخود رسید میان ہر دو لشکر محاربہ عظیم رفت سلطان
درین جنگ داد مردی و مردانگی دادہ با صد سوار باو ماندہ بود تردد کرد و چون تاب مقاومت نماند در قلعہ اندخود در آمدہ
متحصن شد سلطان بصلح قلعہ دادہ و امان خواستہ مراجعت بغزنین نمود و درینوقت طائفہ کہوکہران در نواحی لاہور
عصیان ظاہر کردند سلطان بر سر کہوکہران لشکر کشید و قطب الدین ایبک نیز از دہلی بخدمت رسید کہوکہران را مانش

www.alimaanfoundation.com/

داده باز بغزنین مراجعت نمود در حین مراجعت در دیلک نام دیهی از توابع غزنین از دست فدائی کوهکران شهید شد این قطعه در تاریخ او گفته اند بیت شهادت ملک بحر و بر شهاب الدین ۞ کز ابتدای جهان همچو او نیامد یک ۞ سوم از عشره شعبان بسال سیصد و دوم و هفتاد و دو در غزنین بمنزل ایبک ۞ ایام سلطنت او از ابتداء غزنین تا آخر عمرش دو سال و چند ماه بود و از وی بغیر یک دختر و اسمی نماند گویند خزاین بسیار از زر و نقره و جواهر از وی ماند از جمله یاقوت صد من الماس که از جواهر نفیسه هست مانده بود و دیگر نقود و اموال از این قیاس توان نمود مدت سلطنت او در هندوستان و دو دفعه شکست یافته و دیگر کامیاب شده بادشاه عادل و رعیت پرور و متدین بود بر طبق بود علما را غایت معتقد بودند و خدمت میکردند ذکر سلطان قطب الدین ایبک سلطان معز الدین سام چون بغزنین رفت و از هندوستان آورده قاضی فخر الدین عبد العزیز کوفی را که از اولاد امام ابو حنیفه کوفی بود خرید و با فرزندان او قرآن خوانده کسب آداب کرد و بعد از ان یکی از تاجران او را بنیشابور برده خرید تحفه نزد سلطان معز الدین بغزنین آورد سلطان او را از میان تمام بندگان برگزیده بخدمت خود گماشت خنجر او شکسته بود ایبک می گفتند خدمت سلطان را از روی شعور و اخلاص بجا میاورد چنانچه اندک مدت اختصاص تمام حاصل کرد و آورده اند که شبی سلطان معز الدین بزمی آراسته و امرای خویش مجلس داشت و در ان بزم افاضل و بیاران تمام نزدیکان و خاصان خود فرمود ملک قطب الدین را نیز بیارند چون او را بمجلس در آوردند و او در مجلس نشست یافت ملک قطب الدین انچه یا نعام یافته بود همه را بفقراء و اهل خدمت بخشید و چون خبر بسلطان رسید از وی پرسید او را بنواخت و بمرتبه امارت رسانید و بخدمات حضور و پیش تخت سرفراز ساخت در ایام کار او در تسخیر قلعه برداعی که سلاطین غور و غزنین و بامیان جهت دفع سلطان شاه خوارزمی بجانب خراسان لشکر کشیده بود ملک قطب الدین ایبک ترک بر وی و در حدود مرو یعنی آب مرغاب با افواج سلطان شاه ملاقی شده داد جلادت و شهامت داد چون کم جمعیت بود دست آنها در آمد و او را پیش سلطان شاه بردند سلطان او را مقید فرمود چون میان سلاطین غور سلطان شاه محاربه دست داد سلطان شاه منهزم شد ملک قطب الدین را بندگان سلطان معز الدین محمد سام با تخته بند آهنین بر اشتر نشانده بملازمت سلطان آوردند سلطان معز الدین محمد سام او را اکرام نموده تشریفات و انعامات فرمود چون از هند بغزنین مراجعت نمود بنیابت خود او را در کرام گذاشت و کارهای که ملک قطب الدین در ایام حیات سلطان کرده هست مذکور شده بعد از شهادت سلطان معز الدین غیاث الدین محمود که خلف صدق سلطان غیاث الدین محمد ست از فیروزکوه بجهت ملک قطب الدین خبر و عمارات بادشاهی فرستاد و بخطاب سلطانی مخاطب ساخت و در سنه اثنی و ثمانمائه از دهلی بلاهور آمد روز سه شنبه هیزدهم ماه ذیقعده سنه مذکور بر تخت سلطنت جلوس فرموده در بخشش و بخشایش کشاد و داد سخا و جوانمردی داد چنانچه لکها انعام فرمود و مستحق را زیاده از انچه در حوصله او نگنجید عطا نمودی و درین باب بهاء الدین اوسی که یکی از فضلای عصر او بود گفته بیت

ای بخشش لک تو در جهان آورد ۞ کمان را کف تو کار بجان آورد ۞ از رشک کف تو خون گرفته دل کان ۞ در لعل بهانه

www.alimaanfoundation.com/

درمیان آورد ۞ و مردم او را قطب الدین ملک بخشش می گفتند و تا امروز اهل هند کسی را که در جود و سخا ستایش کنند
اوست او را کل قطب الدین گویند کل بکاف عربی مفتوح و لام مکسور زمانه را گویند یعنی قطب الدین زمانه بعد از مدتی میان
او و تاج الدین یلدوز که یکی از بندگان مغزی بود و بعد از سلطان معز الدین حاکم غزنین شده اسم بادشاهی بر خود اطلاق
کرده بود برسر لاور بخاهمت رفت و قصد یکدیگر نموده آتش محاربه افروختند و بعد از جدال و قتال تاج الدین منهزم گشته
بکرمان رفت و سلطان قطب الدین بغزنین رفت چهل روز اقامت نموده بلهو و لعب مشغول فرمود چنانکه از کثرت لهو و لعب
و غفلت او مردم غزنین در خفیه کس بسلطان تاج الدین فرستاده او را طلبیدند و چون سلطان تاج الدین بناگاه
رسید سلطان قطب الدین تاب نیاورده از راه سنگ سوراخ بلاهور آمد **بیت** چو سلطان سر انداز باشد بزمے ۞ فتد بیخبر از سرش تاج کے ۞ و در سنه سبع و سبعمائة در چوگان بازی با اسپ افتاده گونه زین بر سینه اش
آمده قالب تهی ساخت مدت ملک او از فتح دهلی تا آخر عمر بست سال و از انجمله بادشاهی او چهار سال بود چون
هفت نفر از غلامان و امرای سلطان شهاب الدین سام بسلطنت رسیدند ذکر ایشان درین محل مناسب نمود

ذکر سلطان تاج الدین یلدوز او بادشاه بزرگ و کریم و صاحب اخلاق حمیده بود و جمال و افر داشت

او را خورد سال سلطان معز الدین فرزند و تربیت اختصاص داده متبنا او بزرگ گردانید و از سایر بندگان تجدد
و التفات ممتاز ساخت چون بمرتبه امارت رسانید کرمان و سفران در وجه جاگیر او داد هرگاه سلطان را در سفر هند و ستان
بکرمان منزل افتادی ملک تاج الدین جمله امرا را ضیافت کردی و یکهزار کلاه و قبا تشریف دادی و در باب جمله حشم ذخایر
حالت هر واحد انعام فرمودی داود دختر داشت بفرمان سلطان یک دختر او در حبالهٔ سلطان قطب الدین ایبک
بود و دیگر در حبالهٔ ملک ناصر الدین قباجه و ملک تاج الدین را دو پسر بود یکی را معلم سپرده بود معلم بقصد تادیب کوزه بر داشت
و بر سر او زد چون پسر را اجل رسیده بود همان ضرب وفات یافت چون خبر بملک تاج الدین رسید معلم را خرج راه داده دفع
فرمود گفت تا والده پسر را خبر نشده باید که زود متواری شده سفر اختیار نمائی و این حکایت دلیل واضح ست بر حسن سیرت او سلطان
معز الدین در آخر ایام سلطنت چون بکرمان آمد ملک تاج الدین یلدوز را بکسوت خاص مخصوص گردانید و او نشانه سیاه
داد و در خاطرش این بود که بعد از نقل سلطان ولیعهد غزنین او باشد چون سلطان وفات یافت ملوک و امرا ترک
خواستند که سلطان غیاث الدین محمود بن محمد سام را از هرات و گرمسیر طلبیده در غزنین بر تخت عم او جلوس فرمایند یعنی در
قلم آورده بسلطان غیاث الدین محمود عرض داشت کردند سلطان غیاث الدین محمود در جواب نوشت که [illegible]
پدر خود که فیروزه کوه و ممالک غور باشد اولی تر ست سلطان تاج الدین را خلعت فرستاده خط عتق داده تخت غزنین را
حواله فرمود بحکم این فرمان ملک تاج الدین در غزنین آمده بر تخت نشست و آن ممالک را در ضبط خود آورد و یکبار
دیگر از غزنین جدا افتاده باز استقرار گرفت و با سلطان قطب الدین ایبک در حدود پنجاب مصاف کرده شکست یافت

www.alimaanfoundation.com/

وغزنین بتصرف سلطان قطب الدین درآمد و باز بحکومت غزنین رسید چنانچه گذشت و یکبار بعد سلطان غیاث الدین بر سر هرات لشکر فرستاد و بر ملک هرات غرالدین حسین خرمیل غالب گشت و یکمرتبه بطرف سیستان لشکر برده سیستان را محاصره کرده با ملک تاج حرب وصلح نموده برگشت و در اثناء راه با ملک نصیرالدین حسین میر شکار مخالفت نموده محاربه کرده شکست یافت و بعد از چندگاه بهندوستان لشکر کشید مدت حکومت او سه سال بود **ذکر سلطان ناصرالدین قباچه** از بندگان سلطان معزالدین ست بادشاه بزرگ در غایت کیاست و تمیز و حذاقت بود در جمیع مراتب اشتغال حدمت سلطان کرده بود و در لشکرداری ملک وقوف تمام پیدا کرده چون سلطان معزالدین را با لشکر خطا محاربه افتاد و ملک ناصرالدین اتمیز که مقطع اجه بود دران قتال شهادت یافت ملک ناصرالدین قباچه را بجای او در اجه بنصب فرمود و او داماد سلطان قطب الدین بود بدو دختر بعد از وفات سلطان قطب الدین اجه و ملتان را و سائر قلاع و قصبات و مملکت سنده و سر هند و کرام تا سرستی در تصرف خود درآورد چند مرتبه لاهور را در تصرف آورد و با لشکر سلطان تاج الدین یلدوز که از غزنین می آمد محاربه کرده یک بار از پیش خواجه مویدالملک سنجری که وزیر مملکت غزنین بود منهزم گشت چون مملکت سنده بروی قرار گرفت بسیار از اکابر خراسان و غور و غزنین از ممر حادثه چنگیز خان بخدمت او پیوستند و در حق هریک از ایشان انعام و اکرام مبذول فرموده در سنه احدی و عشرین و ستمائة لشکر مغول آمده شهر ملتان را چهل روز محاصره داشتند سلطان ناصرالدین در نیوقت در خزانه بگشاد و خلق را باحسان و انعام بنواخت و خیلی آثار جلادت و مردانگی بظهور آورد و بعد ازین یکسال و شش ماه لشکر خلج و لشکر خوارزم بر سوستان که بسهسوان اشتهار دارد استیلا یافته ملک ناصرالدین روی بدفع ایشان آورده محاربهٔ عظیم نمود آخر الامر لشکر مخالف منهزم گشت و خان خلج مقتول گردید و سلطان ناصرالدین از اجه بملتان باز آمد و بقیهٔ احوال و ذکر سلطان بهاءالدین طغرل مذکور ست مدت حکومت او بست و دو سال

ذکر سلطان بهاءالدین طغرل از بندگان کبار و امراء نامدار سلطان معزالدین محمد سام بود و اوصاف حمیده و اخلاق مرضیه بسیار داشت چون سلطان معزالدین محمد سام قلعه بهکر را فتح کرده بملک بهاؤالدین طغرل تفویض فرمود در ولایت بیانه حصاری بنا کرده آنجا سکونت اختیار نمود و همیشه بجانب گوالیار سواری میفرمود و نواحی گوالیار را می تافت چون سلطان معزالدین محمد سام در وقت مراجعت از پای حصار گوالیار بملک بهاؤالدین طغرل فرمود که اگر این قلعه مفتوح شود ترا مسلم باشد او بدو فرسنگی گوالیار حصاری مستحکم بنا نمود با جمعیت خود آنجا می بود و دایم نواحی آنرا می تاخت چون مدت یکسال برین برآمد و کار و بار بر اهل قلعه تنگ شده رسولان با تحف و هدایا نزد سلطان قطب الدین ایبک فرستادند و قلعه را باو تسلیم نمودند یعنی باعث عداوت میان سلطان قطب الدین ایبک و ملک بهاؤالدین طغرل شدود اندک مدت درگذشت **ذکر ملک بختیارالدین خلجی** از اکابر بلاد غور و گرمسیر بود از سخاوت و شجاعت و اصابت رای بهره تمام داشت در عهد سلطان معزالدین محمد سام بغزنین رسید و از انجا بهندوستان آمد و بخدمت ملک معظم حسام الدین

www.alimaanfoundation.com/

او علیک که بعضی پرگنات میان دو آب و آن روی آب گنگ در جاگیر او مقرر بود پیوست چون مجد و آثار جلادت و شجاعت
از و بظهور آمد اقطاع کنبله و پتهالی باو مسلم شد و از بس که قطره کردن و تردد نمودن جلد و دلیر بود دائم بطرف بهار و منیر سواری
میفرمود و آن نواحی را می تاخت و انواع غنائم بدست می آورد چون آثار جلادت و مردانگی او بسمع سلطان قطب الدین
رسید تشریف بادشاهی و لوای سلطنت جهت او فرستاد و ملک اختیار الدین باعانت توجه و التفات سلطان
قطب الدین حصار بهار را کشاده آنولایت را نهب و تاراج داد و غنیمت بسیار بدست آورده ساکنان آنمقام را که
همه برهمنان پیرو مرتاض بودند سر ها تراشیده سیداشتند علف تیغ بیدریغ گردانیده بزبان هندی مدرسه بهار را گویند چون معدن
علم بوده هست بهار اشتهار گرفته بعد ازان چون بخدمت سلطان قطب الدین پیوست انواع نوازش و اکرام یافت چندانکه
محل عبرت امرا گردید و امرای ناتوان بین در مجلس سلطانی سخنانیکه متضمن اهانت و حقارت شان او باشد بزبان می آوردند
روزی چنان اتفاق افتاد که سلطان قطب الدین در قصر سپید مجلس آراسته بار عام داده بود و فیل ستی حاضر کردند و
گفتند که در تمام ممالک هند فیلی که روبروی این فیل تواند شد و تاب صدمه این آورد یافته نمیشود سلطان ملک محمد بختیار
گرزی را بجنگ آن فیل اشارت فرمود و محمد بختیار گرزیکه در دست داشت حواله آن فیل نموده چنان بر خرطوم او زد که
بضرب اول دو گردانیده راه انهزام پیش گرفت سلطان را از مشاهده این حالت کمال تعجب دست داده اقسام انعام درباره
او بظهور آورد و حکومت بلاد لکهنوتی تفویض نموده جهت تسخیر آن ناحیه نامزد فرمود چون فیل ازین حصار بهار را فتح کرده بود
اخبار تهور و مردانگی او بساکنان آندیار رسیده همه برهمنان و منجمان آن مملکت نزد لکمیشن پسر رای لکمین که پای تخت شهر
نودبار بود و تمام رایان هند و را معتقد او پیشوای خود میدانستند بتعظیم و تکریم او بجا آوردند آمده معروض داشتند که در کتب قدیم
مسطور است که این دیار را ترکان یعنی مسلمانان متصرف خواهند شد و آن وعده نزدیک رسیده که بهار را متصرف شده اند
در سال آینده تمام این مملکت را بدست خواهند آورد لکمیشن از ایشان پرسید که شخصی که این دیار را متصرف خواهد شد
هیچ علامت او در کتب تنجیم مسطور است گفتند آری هرگاه برد و پا راست ایستد و دستها را فروگذارد و انگشتهای دست او را از
آگینه زانوی او بگذرد رای لکمیشن کسان بجهت استکشاف این علامت و آثار فرستاد چون ظاهر شد که این علامت در و
محقق هست جمله برهمنا و منجمان آنولایت انتقال نمودند و بدربار کامرو و جگناته رسیده رای لکمیسن را ترک مملکت خود بمصلحت
نیافت و در سال دوم ملک محمد بختیار از انجا حرکت کرده بکوچ متواتر با بندک جماعت بشهر رسید رای لکمیسن سراسیمه
شده تنها بکشتی نشسته راه فرار پیش گرفت و تمام حشم و خزائن او که از حد و ضبط حساب بیرون بود بدست ملک محمد بختیار الملک
افتاد و شهر نودیار را خراب ساختند عوض شهر آن دیگر موضعی که لکهنوتی بوده هست بنا نهاده دار الملک خود ساخت و امرو
آن شهر خراب است و بکور اشتهار دارد القصه چتر بر گرفت و خطبه و سکه بنام خود کرد و مساجد و خوانق و مدارس بجای معابد
کفار احداث نموده از ان غنائم که بدست آورده بود نفائس بسیار بخدمت سلطان قطب الدین ایبک فرستاد چون

www.alimaanfoundation.com/

مدتی بران برآمد و قوت و شوکت او بدرجهٔ کمال رسید اراده ضبط تبت ترکستان بخاطر او راه یافت ده از ده هزار سوار
مستعد و مسلح همراه گرفته پیشوای امیر علی شیخ که بر دست او اسلام آورده رو بسوی ترکستان و تبت نهاده بشهری
رسید که آنرا بردهن نام بود و پیش آن شهر جوئی بود مانند دریائیکه در عمق و عرض چهار برابر گنگ باشد و نام آن شهر بتکدی
بود گویند چون شاه کرشاسب از بلاد ترکستان بجانب هندوستان از راه بروهین مراجعت نمود بر روی آن نهر پل بست
و بران بگذشت و بطرف کامرود آمده القصه چون ملک محمد بختیار بر سر آن پل رسید دو همراهی معتبر خود را آنجا گذاشت
تا پل را محافظت نمایند و خود از آب گذشته بزمین تبت درآمده ده روز میان کوههای صعب را قطع نموده بصحرائی رسید
که قلعهٔ رفیع در غایت استحکام و متانت آنجا بود اهل آن قلعه بجنگ پیش آمدند و تا آخر روز محاربه و مقاتله امتداد یافت بسیاری
از لشکر او کشته و خسته گشتند چون شب درآمد همانجا لشکرگاه ساخته در گرد آن قلعه فرود آمدند و چون از حقیقت حال و
خصوصیات آن ولایت تفحص نمودند محقق گشت که در پنج فرسنگی این موضع کرم سین نام شهریست که پنجاه هزار ترک
خونخوار و نیزه گذار آنجا می باشند چون لشکر اسلام کوفتهٔ راه بودند طاقت مقاومت و مجادلت اینقدر لشکر نداشتند
باستماع اینخبر از انمقام انتقال نموده بر سر پل ابروس رسیدند اتفاقاً دو طاق از آن پل بواسطهٔ نزاع دو امیر که آنجا
بودند شکسته بود همه حیران شدند و قرار دادند که تا ساختن کشتی و سائر ادوات عبور بجای مستحکم تحصن باید جست منهیان
خبر آوردند که درین نزدیکی بتخانه ایست در غایت ارتفاع و استحکام ملک محمد بختیار با جمیع امرا در آن بتخانه درآمده متحصن گشت
درین اثنا رای کامرود خبردار شد که محمد بختیار پریشان و اسیر گشته در فلان بتخانه درآمده تحصن جسته است رای در ممالک
خود فرمان داد تا خلائق فوج فوج می آمدند و در درون آن بتخانه نی نیزه را بر زمین فرو میبردند و درهم می یافتند و دیوار بتخانه را
استوار می ساختند چون ملک محمد بختیار خود را در دام بلا گرفتار دید از بتخانه برآمده بر کنار آب بتکمندی منزل ساخته در
عبور مشغول گشت ناگاه سواری در آب درآمده مقدار یک تیر پرتاب راه رفت مردم دانستند که پایابست همه
یکبارگی در آب زدند چون بیشتر پایاب نبود غرق گشتند رحمة الله علیهم بعد از غرق شدن سپاه ملک محمد بختیار از آب
بتکمندی با معدودی چند بمحنت تمام از آب گذشت و بدیوکوٹ رسید از غایت حزن و تفکر که بخاطرش راه یافته
بود مریض گشت و میگفت که سلطان معزالدین محمد سام را حادثه پیش آمده که روزگار از ما برگشت و بخت از ما کنار گرفت
اتفاقاً در همین ایام سلطان معزالدین بشهادت رسیده بود ملک محمد بختیار در همین مرض بمنزل بقا رحلت نمود مردیست
که علیمردان نام از امرای کبار ملک محمد بختیار چون بدین حادثه اطلاع یافت از اقطاع با رسول بدیوکوٹ آمد درین
وقت ملک محمد بختیار صاحب فراش بود کسی نزدیک او نمیرفت علی مردان نزد او رفت و چادر از وی برداشت و بیک
خنجر کار او تمام ساخت این واقعه در سنه اثنی و سبعمائه بود **ذکر عزالدین محمد شروان** دو برادران او از امرای
کبار محمد بختیار بودند این محمد شروان بغایت شجاع و جلد رو و فرزانه بود چنانچه در روزیکه محمد بختیار شهر نوبهار را فتح کرد و رای

www.alimaanfoundation.com/

لشکست او را متفرق گردانید محمد شروان ہژدہ فیل را مع فیلبانان در جنگلی تنہا قتل کردہ نگاہداشتہ بود چون سہ روز برین بگذشت و بملک محمد بختیار خبر رسید جمعی از سواران نامزد فرمود تا تمامی فیلان را پیش انداختہ نزد او آوردند چون ملک محمد بختیار طرف بہت و کامرود لشکر کشید محمد شروان و برادران او را با جمعی از چشم خویش بصوب جاجنگر نامزد فرمود بعد ازانکہ محمد بختیار را آنواقعہ دست داد محمد شروان و برادران او از جاجنگر بدیوکوٹ آمدہ شراتطغرا بجا آوردند و محمد شروان از انجا بطرف بارسول رفت و علی مردان قاتل ملک محمد بختیار را گرفت و مقید ساخت و بکوتوالی کہ او را بابای کوتوال اصفہانی گفتندی سپرد و خود بجانب دیوکوٹ باز گشت جمع امرای خلج او را بسرداری قبول کردہ خدمت او بجای آوردندی تا آنکہ علیمردان بکوتوال مذکور ساختہ از قید بدر آمدہ در دہلی بخدمت سلطان قطب الدین ایبک پیوست و التماس نمود تا سلطان قطب الدین قیمار رومی را نامزد لکھنوتی گردانیدہ فرمان داد تا ہر یک را از امرای خلج کہ در ان نواحی میبودند بمقام مناسب ساکن گردانید قیمار رومی رفتہ ہر واحد از امرای خلج را بحکم فرمان در جای مناسب ساکن گردانید و ملک حسام الدین عوض خلجی کہ از قتل ملک محمد بختیار اقطاع کلواری داشت باستقبال قیمار رومی شتافتہ بہمراہی او بجانب دیوکوٹ رفت و آن مواضع در وجہ اقطاع او مقرر شد چون قیمار رومی از دیوکوٹ بجانب اودہ مراجعت نمود ملک محمد شروان و سائر امرای خلج کہ بادی بودند قصد دیوکوٹ کردند چون اینخبر بقیمار رومی رسید از اثنای راہ برگشتہ با مرای خلج مصاف داد محمد شروان و سائر امرای خلج شکست خوردہ بر سمت طوس بدر رفتند و آنجا میان ایشان مخالفتی پدید آمد و محمد شروان بشہادت پیوست مدفن او آنجاست

ذکر مردان خلجی بجلدی و دلیری و نخوت و علو ہمت مشہور و معروف بود و چون از قید مخلص یافت و بسلطان قطب الدین پیوست و در رکاب او طرف غزنین رفت آنجا بدست ترکان اسیر و گرفتار گردید و در کاشغر افتاد و آنجا میبود گویند روزی سلطان تاج الدین یلدوز بشکار برآمدہ بود علیمردان نیز در شکار ہمراہ بود با یکی از امرای خلج کہ او را سالار ظفر گفتندی گفت چونست اگر کار سلطان تاج الدین را بیک نیزہ بکفایت سازم و ترا بادشاہ گردانم سالار ظفر مرد عاقل و نیک ذات بود و ہوای سلطنت در سر داشت او را ازین حرکت مانع آمدہ دو اسپ تازی با دوازدہ بطرف ہندوستان رخصت فرمود و چون بخدمت سلطان قطب الدین رسید بانواع عنایت در عنایت مخصوص گردید و ممالک لکھنوتی بجاگیرش مقرر گشت و بصوب لکھنوتی رفت بعد ازانکہ از آب کوسی بگذشت ملک حسام الدین عوض خلجی از دیوکوٹ استقبال او نمود و بدیوکوٹ رسیدہ آنجا بر مسند امارت تمکن یافت و تمامی دیار لکھنوتی را بتصرف در آورد و بعد ازانکہ سلطان قطب الدین برحمت حق پیوست جرز گرفت و خطبہ و سکہ بنام خود کردہ بسلطان علاء الدین مخاطب گشت نخوت و تکبر بمرتبہ داشت کہ ولایات ایران و توران او را در میدان

www.alimaanfoundation.com/

[illegible] بسکه ظالم و سیاست پیشه بود هیچکس را یارای آن نبود که گوید ولایات از تصرف سلطان بیرون است
بیت چو بد کردی مباش ایمن ز آفات * که واجب شد طبیعت را مکافات * چون جور و تعدی او از حد گذشت
امرای خلج اتفاق نموده او را کشتند مرویست که تاجری بود واقعه زده شکایت افلاس پیش آورد و پرسید این مرد از کجاست
گفتندی از اصفهان فرمان داد تا مثال نویسندگی اصفهان در اقطاع او باشد سوداگران مثال قبول نکرد و زر را از ترس
نتوانستند این معنی بعرض رسانید و چنین تقریر کردند که حاکم اصفهان بخرج راه و گرد آوردن حشم بجهت ضبط آن ولایت محتاج است
فرمود تا مبلغ خطیر که زیاده از توقع او بود باو دادند بعد از کشته شدن او امرا اتفاق نموده ملک حسام الدین عوض خلجی را بر
سریر سلطنت اجلاس دادند مدت فرماندهی علیمردان دو سال بود **ذکر ملک حسام الدین عوض خلجی** که پر بود
خصائل حمیده و اوصاف مرضیه داشت چون از دیار خود سفر اختیار کرد و در حدود ترکستان بر بلندی رسید که آنرا
پشته فیروز گفتندی و آنجا دو تن خرقه پوش که از سامان سفر عاری و مجرد بودند و بتوکل کوه و دشت می پیمودند ملک
حسام الدین را گفتند خواجه هیچ توشه داری ملک حسام الدین قرص چند با نانخورش لطیف پیش ایشان نهاد درویشان
برغبت تمام تناول فرموده گفتند ای خواجه ترا بهندوستان باید رفت که سلطنت اقلیمی از اقالیم هندوستان بعهدهٔ تو
گردید بیت خشن پوشی نهاده پشت بر خاک * گدائی را ببخشد ملک ضحاک * ملک حسام الدین این بشارت را
بر خود راست گرفته بطرف هند آمد و بخدمت ملک محمد بختیار پیوست تا حضرت واهب الملک او را بادشاه دیار
لکهنوتی گردانید و بسلطان غیاث الدین موسوم گشت و در ایام عدالت و سپاه و رعایا همه مرفه الحال و
آسوده بال بودند اما خیرات مبرات آن بادشاه خجسته صفات بسیار در روزگار ماند که بر حسن نیت او شاهد است
ولایت بنگاله ترهت و کامرود و جاجنگر همه مالگذار او شدند و در شهور اثنی و عشرین و سبعمائه سلطان شمس الدین
عزیمت بنگاله کرد و مقابلهٔ طرفین شد و بصلح قرار گرفت سی هشت زنجیر فیل و هشتاد لک تنگه بسلطان شمس الدین
داده خطبه بنام او خواند و چون سلطان شمس الدین مراجعت کرد بهار را بملک علاء الدین خانی تفویض نمود
بعد از آن غیاث الدین از لکهنوتی ببهار در آمده متصرف گشت تا در شهور سنه اربع و عشرین و سبعمائه ملک ناصر الدین محمود
بن سلطان شمس الدین اوده باغوای ملک خانی با لشکر بسیار بلکهنوتی رفت و درینوقت غیاث الدین عوض
از لکهنوتی بطرف کامرود لشکر بسیار نموده ملک ناصر الدین محمود لکهنوتی را در ضبط آورده غیاث الدین عوض باز گشته
محاربه نمود با اکثر امرا خود گرفتار شده بقتل رسید گویند چون سلطان سعید شمس الدین التمش طاب الله ثراه بعد از وفات
پسر خود ملک ناصر الدین محمود جهت تسکین فتنه ملک اختیار الدین بدیار لکهنوتی رسید و آثار خیرات را که از محدثات ملک
حسام الدین عوض خلجی بود بچشم اعتبار مشاهده فرمود از راه انصاف که لازمهٔ ذات حمیده صفات آن شهریار بود بر زبان راند
همچنین مرد صاحب خیرات و پسندیده افعال را سلطان خطاب کردن دریغ نباشد مدت سلطنت او دوازده سال بود

www.alimaanfoundation.com/

ذکر سلطان آرام شاه بن قطب الدین چون سلطان قطب الدین از جهان رفت و جهان را از جهاندار چاره نیست امرا و ارکان دولت بحکم درست آرام شاه را که بغیر از و پسر نداشت بر تخت لاهور جلوس فرمودند و باطراف و جوانب احکام و مناشیر فرستاده نوید عدل و نصفت در دادند درین اثنا سپه سالار علی اسمعیل که امیر دیار دهلی بود باتفاق جمعی از امرا کس بطلب ملک التمش که داماد و پسر خوانده سلطان قطب الدین و حاکم بداون بود فرستاد جهت سلطنت استدعا نمود ملک التمش بدهلی آمده شهر را متصرف شد آرام شاه که در حوالی دهلی بود از اطراف امرا و سپاه پدر را تسلی ساخته جمعیت کرده بدهلی آمد ملک التمش در صحرای خود صف آرائی کرده محاربه نمود آرام شاه شکست یافت سلطان قطب الدین را سه دختر بود دو دختر از پی هم در حبالهٔ ملک ناصر الدین قباجه در آمدند و یکی در حبالهٔ ملک التمش بود بعد از فوت سلطان قطب الدین ناصر الدین قباجه بطرف سنده رفته ملتان و اجه و بهکر و سیوستان را متصرف شد و دهلی در تصرف ملک التمش بمعاونت امیر علی و دو دیگر امرا در آمد و بلاد لکهنوتی و بنگاله را ملک صلح ضابط گشت مدت سلطنت آرام شاه بسالی نمیرسید **ذکر سلطان شمس الدین التمش** نقلست که پدر او را ایلم خان نام بود و بر خیلی از قبائل ترکستان فرماندهی داشت برادران او بقولی برادرزادها بواسطهٔ حسد و تعصب التمش را که در حداثت سن بود یوسف وار بسیر باغ و صحرا بردند و بدست تاجری بتعدی فروختند بازرگان او را ببخارا برده بدست یکی از بزرگان بخارا بفروخت و چندگاه در خانواده ارباب مروت انواع پرورش و اقسام تربیت یافت و بحسب تقدیر حاجی بخاری نام سوداگری او را خریده بحاجی جمال الدین چست قبا فروخت حاجی جمال الدین او را بغزنین برد چون دران ایام ترکبچه خوبروتر و قابلتر از و بغزنین نرسیده بود ذکر او بسلطان محمد سام کردند سلطان فرمود که بهای او مشخص سازند غلام دیگر ایبک نام همراه او بود هر کدام را بیکهزار دینار رکنی قیمت کردند خواجه جمال الدین در فروختن او مضایقه نمود سلطان فرمود که هیچکس او را دریغ نیاورد و معطل باشد بعد از یکسال خواجه جمال الدین بطرف بخارا رفت و التمش را همراه داشت و باز آمده یکسال در غزنین اقامت کرد و خریدن او بحکم سلطان بر مردم دشوار بود تا آنکه سلطان قطب الدین ایبک بعد از فتح نهرواله و تسخیر گجرات با ملک نصیر الدین خرمیل بغزنین آمد و احوال التمش را شنیده از سلطان رخصت خریدن او حاصل کرد سلطان فرمود که چون منع کرده ایم که کسی او را نخرد در غزنین خرید و فروخت او لائق نیست او را بدیار دهلی ببرید و بفروشید وقتی که سلطان قطب الدین از غزنین مراجعت نمود نظام الدین محمد را بجهت بعضی مهمات گذاشت و فرمود که جمال الدین چست قبا را با خود همراه خواهی آورد تا التمش را از و بخریم چون بیامدند سلطان قطب الدین هر دو ترک یعنی التمش و ایبک را به لک لک جیتل بخرید و ایبک را طغماج نام کرده امیر سرهند گردانید و او را در جنگ سلطان تاج الدین یلدوز که با سلطان قطب الدین واقع شده بود شربت می چشید و التمش را فرزند خوانده بقرب خود مخصوص ساخت بعد از فتح گوالیار امارت آنجا بوی ارزانی داشت بعد از ان برن و نواحی بدو تفویض نمود چون بتدریج آثار شجاعت و سرداری از و مشاهده نمود ولایت بداون را بدو عنایت فرمود چون سلطان معز الدین سام جهت تسکین فتنه

www.alimaanfoundation.com/

کمو کهران بهند آمد و حسب الامر سلطان معزالدین سلطان قطب الدین نیز با لشکر خویش نزد سلطان رفت و التمش با لشکر بداون بخدمت
سلطان قطب الدین پیوست و در وقت کارزار التمش که در شیوهٔ دلاوری و مردانگی سرآمد روزگار شده بود مستعد و مسلح اسپ
در آب زده با فیلان مصاف نمود چون معزالدین آنهمه جلادت و کارپردازی از وی در نظر آمد او را طلب نموده با نعام تشریف
خسروانه ممتاز فرمود و در تربیت غایت احوال او بسلطان قطب الدین تاکید و مبالغه نمود و همانزمان بامر سلطان خط آزادگی او
نوشتند و مرتبه مرتبه بامیر الامرائی رسید چون سلطان قطب الدین در لاهور درگذشت باستدعای سپهسالار اسمعیل امیر ویار
دهلی و دیگر اعیان ملک التمش با جمعیت و لشکر بداون بدهلی آمد و دهلی را متصرف شده خود را سلطان شمس الدین خطاب
کرد و در سنه سبع و ستمائه بر تخت نشست اکثر ملوک و امرا قطبی مبالغت نمودند الا بعضی امرای مغزی و قطبی که از اطراف دهلی
طغیان نموده جمع آمدند و عصیان ورزیدند اما چون چراغ دولت او از نور تائید الهی روشنی پذیرفته بود مخالفان نادان را
در اطفاء آن نور سعی نمودن جز خذلان فائده نداد و همه آنها طعمهٔ تیغ بیدریغ شده ساحت سلطنتش را از خس و خاشاک وجود خود را
پاک ساختند بیت میاویز با متصل نیکبخت * که افگندن مقبلان هست سخت * بعد ازان سلطان تاج الدین یلدوز
مغزی که بادشاه غزنین بود و از فیروزکوه برای او سلطان محمود بن محمد سام چتر و درباش بادشاهی فرستاده بعد از چندگاه
که سلطان تاج الدین از لشکر خوارزم منهزم شده بود در آمده لاهور را متصرف گشت سلطان شمس الدین اشتغال نمود و در
شهور سنه اثنی و عشر و ستمائه در حدود دبران میان ایشان محاربهٔ عظیم رفت سلطان تاج الدین شکست خورده دستگیر
گردید او را بدهلی آورده در بداون محبوس ساخت تا همانجا درگذشت و در سنه اربع و عشر و ستمائه سلطان شمس الدین را
با ملک ناصر الدین قباجه که داماد سلطان قطب الدین بود محاربه افتاد آنجا نیز سلطان شمس الدین را فتح روی نمود و بر سر
لاهور با ملک ناصر الدین جنگ واقع شد هر بار فتح سلطان شمس الدین را بود تا آنکه نوبت آخر سلطان شمس الدین بر سر ملک
ناصر الدین رفت او حصار اچه محکم ساخته بقلعه بهکر رفت نظام الملک وزیر و چند بیرا تعاقب ملک ناصر الدین نامزد فرمود خود بمجاهره
قلعه اچه پرداختند در مدت دو ماه و بست پنجروز فتح آنقلعه نمود چون خبر تسخیر قلعه بملک ناصر الدین رسید پسر خود علاء الدین بهرام شاه
را بخدمت سلطان شمس الدین فرستاد و صلح طلبید از ینخبر فتح بهکر آمد و گفتند که بعد از تسخیر قلعه ملک ناصر الدین در آب غرق شد
بعد از ینواقعه در سنه ثمان عشر و ستمائه سلطان جلال الدین خوارزم شاه از پیش چنگیزخان منهزم گشته بطرف لاهور آمده سلطان
شمس الدین با لشکر بسیار در مقابل رفت سلطان جلال الدین تاب نیاورده بطرف سند و سیوستان رفته از انجا براه کچ و مکران بیرون رفت بعد ازان
سلطان شمس الدین در سنه اثنی و عشرین و ستمائه لشکر بطرف لکهنوتی و بهار کشید سلطان غیاث خلجی را که ذکر او علیحده گذشت و تسلط تمام در اندیا پیدا کرده
بود اطاعت خود آورده و خطبه و سکه بنام خویش فرموده و هشت نخجیر فیل و هشتاد هزار تنکه نقره از سلطان غیاث الدین گرفت پسر مهتر خود را سلطان ناصر الدین خطاب
کرده ولایت لکهنوتی باو مفوض گردانید و چتر و درباش داده در اوده گذاشته خود بجانب دار الملک دهلی مراجعت فرمود ملک ناصر الدین با غیاث الدین خلجی که در اوقات
آن بلاد داشت جنگ کرده غالب آمد و او را دستگیر ساخته بقتل رسانید و غنیمت بسیار بدست او افتاد اکثر مردم اعیان و روشناس دهلی را یاد کرده بهر بهانه تمام فرستاده

www.alimaanfoundation.com/

ثلث وعشرین وستمائة عزیمت فتح رنتنبور کرده لشکر بآنطرف کشیده آنقلعه را مفتوح گردانیده و در سنه اربع وعشرین و ستمائة لشکر بعزیمت فتح قلعهٔ مندور کشیده آن قلعه را باجمله سولک و رخیر ضبط آورده همدرین سال بطرف دارالملک دهلی مراجعت نمود امیر روحانی که از افاضل آنروزگار بود در حادثهٔ چنگیز خان از بخارا بدهلی آمده بود در تهنیت این فتوحات اشعار بلیغ گفته از انجمله این ابیاتست **نظم** خبر باهل سما برد جبرئیل امین ❊ زفتح نامهٔ سلطان عهد شمس الدین ❊ ندای ملائکه قدس آسمان برین ❊ بدین اشارت بندید کلهٔ دآئین ❊ که از بلاد ملاحد شهنشهٔ اسلام ❊ کشاد باد دگر قلعهٔ سپهر آئین ❊ شه مجاهد غازی که دست وتیغش را ❊ روان حیدر کرار میکند تحسین ❊ و در سنه ستة وعشرین وستمائة رسولان عرب جامهٔ خلافت جهت سلطان شمس الدین آوردند سلطان انچه شرط اطاعت و ادب بود بجا آورده جامهٔ دارالخلافه پوشیده و از پوشیدن آن خلعت فرحت و بهجت بی نهایت در احوال سلطان محسوس میشد سلطان اکثر امرا را خلعتها داد و در شهر قبها بستند و کوس شادیانه زدند و همدرین سال خبر وفات سلطان ناصر الدین که حاکم لکهنوتی بود رسید سلطان شمس الدین شرائط تعزیت بجا آورده نام او را بر پسر خورد خود گذاشته بآن موانست میگرفت و طبقات ناصری بنام او تالیف یافته القصه در سنه سبع وعشرین وستمائة لشکر بطرف لکهنوتی کشیده فتنه که بعد از مردن سلطان ناصر الدین قائم شده بود تسکین داد لکهنوتی را بغرالملک ملک علاء الدین خانی تفویض نموده خود بدارالملک دهلی مراجعت کرد و در سنه تسع وعشرین وستمائة بعزیمت فتح قلعه گوالیار لشکر کشید مدت یکسال آنقلعه را در محاصره داشت عاقبت ملک دیوپال که والی آنقلعه بود در شب گریخت و قلعه در تصرف درآمد و خلق کثیر اسیر گشتند و ازانجمله سیصد کس را سیاست کردند و ملک تاج الدین ریزه که وزیر مملکت بود در فتح قلعه این رباعی گفت و بر سنگ دروازهٔ قلعه کنده اند رباعی هر قلعه که سلطان سلاطین بگرفت ❊ از عون خدا و نصرت دین بگرفت ❊ آن قلعه کالپور و آن حصن حصین ❊ در ستمائة سنه ثلاثین بگرفت بعد ازان سلطان از انجا مراجعت فرموده در سنه احدی وستمائة بصوب ولایت مالوه یورش نموده قلعه بهیلسا را مسخر ساخت شهر اجین را نیز بگرفت و بتخانه مهاکال را که تا مدت سیصد سال تعمیر یافته بود و در غایت متانت وحصانت بود خراب ساخته از بنیاد برانداخت و از اجین نگری تمثال بکرماجیت را که هنوز تاریخ از و مینویسند و تمثال چند دیگر که از رنج ریخته بودند آورده پیش در مسجد جامع دهلی در زمین فرو برد تا لگدمال خلائق باشد و بار دیگر بطرف ملتان لشکر کشیده و همانا که این سفر نامبارک افتاد و عارضه بروی طاری شد چون بدهلی رسید بستم شعبان سنه ثلث وثلثین و ستمائة بعالم عقبی خرامید و در ملفوظ خواجه قطب الدین بختیار رحمة الله علیه که جامع آن شیخ فرید گنج شکرست قدس سره آورده که سلطان را هوای ساختن حوض در سر افتاد و بجهت تعین نمودن مناسب و دیدن جای برای حوض بخدمت خواجه آمده استصواب نمود سلطان بهر سرزمینی میرسید میگذشت تا بجائی که حوض شمسی ست رسیده همین زمین را اختیار کرد چون شب شد سلطان پیغمبر را صلی الله علیه وسلم در خواب می بیند که در میانهٔ آن سرزمین سواره ایستاده

www.alimaanfoundation.com/

می فرماید که شمس الدین چه میخواهی سلطان گفت یا رسول الله میخواهم که حوض میسازم فرمود که همین جا بساز و خشت آنسرور صلی الله علیه وسلم بدران زمین زده چشمهٔ آب بجوشید سلطان از خواب درآمد هنوز بقیه از شب مانده بود که بخدمت خواجه قطب الدین قدس سره آمده واقعه را بیان نمود خواجه قدس سره می فرمایند که سلطان مرا بر سر آن زمین برد و روشنائی چراغ دیدم که همانجا چشمهٔ آب جوشیده است **نقل** ست در ایامی که ملک شمس الدین التمش در بغداد در دول قیب بود در خانه صاحب او جمعی از درویشان مجلس میداشتند ذوق و سماعی که درویشان و اهل حال را می باشد میکردند ملک التمش دران مجلس هر شب بر سر و پا خدمت میکرد و سر شمع میگرفت و قاضی حمید الدین ناگوری عمدهٔ آن مجلس بود چون خدمت ملک التمش درویشان را خوش آمد نظری بروی انداختند حضرت حق سبحانه و تعالی برکت آن نظر او را بدرجهٔ سلطنت رسانید و بعد از عمرهای که در ملک هند بر سریر سلطنت نشست و قاضی حمید الدین ناگوری در دهلی بارشاد طالبان مشغول بود و همواره در مجلس او درویشان رقص و سماع میکردند و کس از علمای ظاهر که یکی را ملا عماد الدین و دیگر ملا جلال الدین میگفتند بر سماع انکار کرده سلطان را بران داشتند که قاضی را از استماع منع کنند سلطان قاضی را طلبداشت و باعزاز و اکرام بنشاند و آن دو شخص از وی سوال کردند که سماع حرام ست باجلال قاضی گفت بر اهل قال حرام و بر اهل حال حلال بعد ازان روی بسلطان آورده فرمود که بخاطر مبارک سلطانی خواهد بود که شبی در بغداد درویشان و اهل حال سماع میکردند شما بامر صاحب خود در انشب خدمت اهل مجلس کرده بر سماع میگرستید درویشان نظر بر شما انداختند و شما ببرکت آن نظر باین دولت رسیدید سلطان را این معنی بخاطر آمده رقت کرد قاضی را بپهلوی خود بنشاند و بنواخت بعد ازان از سماع لذت گرفتی و تعیین درویشان را معتقد بودی سلطان شمس الدین بر طاعت و عبادت مولع بود در روزهای جمعه بمسجد رفتی و با دای فرائض و نوافل قیام نمودی ملحدان دهلی ازین معنی در تاب بودند اتفاق کردند که سلطان را چنین ادای نماز که خلائق بخود مشغول باشد بقتل آورند جمعیتی کردند در روز جمعه حربها برداشته بمسجد درآمدند و تیغها برکشیده چندرا شهید کردند حق سبحانه و تعالی سلطان را از شر ایشان نجات داد و خلاص بر بامها و دیوارها برآمده آن طایفه را بزخم سنگ و تیر بر خاک هلاک انداختند و جهان را از ننگ وجود ایشان بپرداختند بداندیش هم بر سر شر خود چو گردم که تا خانه کمتر رود ❊ در آخر عمر فخر الملک عصامی وزیر بغداد که سی سال در بغداد بمنصب وزارت اشتغال داشت و بفضائل و کمالات صوری و معنوی مشهور و مذکور بود سببی از اسباب دنیوی که مایهٔ رنجش و ملال خاطر ارباب دولت میباشد جلای وطن شده بدهلی آمد سلطان مقدم او را گرامی داشته باعزاز و اکرام تمام بشهر درآورد و بمنصب وزارت داده مراحم خسروانه در حق او بظهور آورد مدت سلطنت سلطان شمس الدین التمش بست و شش سال بود **ذکر سلطان رکن الدین فیروز شاه بن سلطان شمس الدین** در سنه خمس و عشرین و ستمائة پدرش پرگنه بداؤن را بوی داد و چتر و دریاش عنایت فرمود بعد ازانکه سلطان از فتح گوالیار بدهلی آمد و لایت لاهور بوی تفویض یافت چون سلطان در سفر آخر از

www.alimaanfoundation.com/

سوستان بازگشت رکن الدین فیروزشاه را از لاهور با خود همراه داشت و چون وفات یافت امرا و اعیان دولت فیروزشاه
را در روز سه شنبه ثلث و ثلثین و ستمائه بر تخت دهلی جلوس دادند لوازم نثار و ایثار نسبت بصغار و کبار بعمل آمد و شعرا قصائد غرا
در مدح و تهنیت گفتند و بصلات و انعام نوازش یافتند از جمله ملک تاج الدین ریزه که دبیر سلطان بود قصیده طویل گذرانید و
باو انعام و صله مقرر شد دو بیت از آن بر سبیل یادگار آورده شد **بیت** مبارکباد ملک جاودانی * ملک را خاصه در
عهد جوانی * یمین الدوله رکن الدین که آمد * درش از یمن چون رکن یمانی * چون بر تخت نشست هوای عیش و عشرت
او را از کار ملک باز داشت و ابواب خزائن کشاده داد بذل و ایثار داد فرمانروای هندوستان بامر والده او که کنیز
ترکیه بود و بشاه ترکان اشتهار داشت قرار گرفت و از بس که استیلای قدرت داشت حرمهای دیگر را که رشک آنها از ایام حیات
سلطان در دل داشت آزارها کرد پسر کهتر سلطان را که قطب الدین نام داشت بقتل رسانید و خزانه تهی ساخت پیشتر
انعام او بلولیان و اراذل و مسخره و اوباش می شد خاطر صغیر و کبیر و وضیع و شریف از و برگشت و ملک غیاث الدین
محمد شاه که برادر خورد او بود و حکومت ولایت اوده داشت سر از اطاعت پیچیده و ملک عز الدین کبیر خان والی ملتان
و ملک سیف الدین کوسی ضابطه هانسی با هم مراسلات نموده لوای مخالفت برافراختند سلطان رکن الدین بقصد دفع
ایشان با لشکر بسیار از دهلی در حرکت آمده در کیلوکهری فرود آمد در اثنای اینحال نظام الملک محمد جنیدی که وزیر مملکت بود
از غایت وهم و هراس از کیلوکهری گریخته بقصبه کول رفت و با ملک عز الدین محمد سالاری پیوست رکن الدین تسکین
فتنه طرف پنجاب را اهم دانسته رو بطرف کهرام نهاد چون بحوالی منصور پور و نراین رسید امرای که همراه بودند مثل
تاج الملک و محمد دبیر بهاء الدین حسین و ملک کریم الدین حسین زاهد و ضیاء الملک شروانی و خواجه رشید و امیر فخر الدین
از لشکر جدا شده بدهلی آمدند و بسلطان رضیه که دختر بزرگ سلطان شمس الدین بود بیعت نمود بر سریر سلطنت اجلاس
دادند شاه ترکان مادر سلطان رکن الدین را گرفته مقید ساختند و این سلطان رضیه بخصال حمیده مثل شجاعت
و سخاوت و عقل و فراست موصوف بود و بصفات مردانه اتصاف داشت و پدر را با و توجه تمام بود در زمان
پدر در مهمات ملک دخل کردی و فرمانروائی نمودی چون خبر بسلطان رکن الدین رسید بجانب دهلی مراجعت کرد
بکیلوکهری رسید سلطان رضیه فوجی باستقبال او فرستاده او را گرفته آورده محبوس ساخت و او در اندک
مدت در آن زندان از جهان رفت مدت سلطنت او شش ماه و بیست و هشت روز بود ذکر سلطان رضیه
در سالیکه سلطان شمس الدین فتح قلعه گوالیار فرمود از همین بس عقل و فراست که در حلیه خود مشاهده مینمود چندی از
امرا را حاضر ساخته در ولیعهدی او وصیت کرد امرا بعرض رسانیدند که با وجود پسران قابل رشید صبیه را ولیعهد ساختن چه
حکمت باشد سلطان گفت که پسران خود را بشرب خمر و اقسام مناهی و هواپرستی مبتلا می بینم باز سلطنت را در خور
بازوی ایشان نمی یابم رضیه بصورت اگرچه زنست اما بمعنی مردست و در حقیقت بهتر از پسرانست القصه چون سلطان

www.alimaanfoundation.com/

رضیه در سنه خمس و ثلاثین و ستمائه بر تخت سلطنت بنشست قواعد و ضوابط شمسی را که در ایام سلطنت رکن الدین مهمل و
مندرس گشته بود رواج داده روش کرم و عدالت پیش گرفت نظام الملک محمد جنیدی وزیر مملکت بود و
ملک جانی و کوجی و ملک عزالدین ایاز که از اطراف بدرگاه رضیه جمع آمده بودند کفران نعمت نموده در مقام مخالفت شدند
و بامراء اطراف نامها نوشته ترغیب مخالفت مینمودند درینحال ملک عزالدین هانسی جاگیردار اوده بقصد مدد سلطان
رضیه روی بدهلی نهاد چون از آب گنگ عبور نمود امراء مخالف که ذکر ایشان گذشت استقبال نموده او را بدست
آوردند و او بواسطه ضعفی که داشت همدران حال وفات یافت بعد ازان در اندک مدت سلطان رضیه بتدبیر
لائق و رای موافق امراء بی حقیقت را برهم زده پریشان ساخت و هر یکی بطرفی گریختند سلطان رضیه تعاقب گریختها
فرمود ملک کوجی را با برادر او بدست آورده بقتل رسانید ملک جانی در حدود بابل کشته شد سر او را بدهلی آوردند ملک
نظام الملک در کوه سرمور در آمده آنجا فوت کرد چون دولت سلطان رضیه قوتی پیدا کرد و مملکت او انتظام یافت
وزارت بخواجه مهذب که نائب نظام الملک جنیدی بود قرار گرفت و بنظام الملک ملقب گشت و نیابت لشکر
بملک سیف الدین ایبک تفویض یافت و او را قتلغخان خطاب کردند ملک کبیر خان ایاز را ولایت لاهور حواله رفت
و ممالک لکهنوتی و دیول و دربند و سائر بلاد و بقاع بهر یکی از امراء تفویض یافت و درهمین ایام سیف الدین ایبک
وفات یافت و بجای او قطب الدین حسن نصب کرده با لشکر بسیار بر سر قلعه رنتهنبور فرستاده و مسلمانانیکه دران
قلعه بودند و بعد وفات سلطان شمس الدین هندوان ایشانرا محاصره نموده بودند قطب الدین حسن ایشانرا از محاصره
بیرون آورده بضبط قلعه مقید نشد و بعد از رفتن او بجانب رنتهنبور ملک اختیار الدین ابتکین امیر حاجب شد و جمال الدین
یاقوت حبشی که میر آخور بود در خدمت سلطان رضیه تقرب تمام پیدا کرده محسود امرا گشت و بمرتبه صاحب نسبت شد
که در وقت سواری سلطان رضیه را دست در زیر بغل کرده سوار ساختی سلطان رضیه از پرده بیرون آمده لباس
مردانه پوشیده و قبا در بر و کلاه بر سر بر تخت نشستی و بار عام دادی در سنه سبع و ثلثین و ستمائه ملک عزالدین ایاز
که حاکم لاهور بود سر از اطاعت پیچیده بنیاد مخالفت نهاد سلطان رضیه بر سر او رفت و او از روی اخلاص پیش آمده
داخل دولتخواهان شد سلطان رضیه ولایت ملتان را که ملک فراتش داشت نیز حواله ملک عزالدین فرموده مراجعت
کرد و همدرین سال با لشکر بسیار بجانب سرهند نهضت نمود در اثناء راه امرای ترک برو خروج کرده جمال الدین یاقوت
حبشی را که امیر الامرا شده بود کشتند و سلطان رضیه را در قلعه ترهنده محبوس ساختند و معزالدین بهرام شاه بن سلطان
شمس الدین را به بادشاهی برداشته دهلی را متصرف شدند درینوقت ملک اختیار الدین التونیه که حکومت ترهنده داشت
سلطان رضیه را در عقد نکاح خود در آورد و رضیه با ملک التونیه در اندک مدت جماعت کهوکهران و خانوان و سائر
زمینداران اطراف و نواحی را جمع کرده و چند امرا را با خود متفق ساخته لشکر بجانب دهلی کشید سلطان معزالدین

www.alimaanfoundation.com/

بهرام شاه ملک تگین خورد را با لشکر انبوه در مقابل رضیه فرستاد هر دو لشکر در راه مصاف نمودند سلطان رضیه شکست
یافته بترهند باز آمد و باز از مدتی لشکر پراگنده را جمع ساخته بتازگی سرانجام و استعداد حرب نموده لوای عزیمت بجانب دهلی
برافراخت و سلطان بهرام شاه باز ملک تگین خورد را با لشکر گران بمقابله و مقاتله رضیه فرستاد تلاقی فریقین در نواحی
کنبهل دست داد باز هزیمت بر لشکر رضیه افتاد و ملک التونیه بدست زمینداران افتاده بقتل رسیدند و بقولی گرفته
پیش بهرام شاه آوردند بهرام شاه بقتل رسانید این واقعه بتاریخ بست و پنجم ماه ربیع الاول سنه سبع و ثلثین و ستمائه دست
داد مدت سلطنت او سه سال و شش ماه و شش روز بود **ذکر سلطان معزالدین بهرام شاه** ابن سلطان
شمس الدین روز دوشنبه بست و هشتم ماه رمضان سنه سبع و ثلاثین و ستمائه سلطان معزالدین بهرام باتفاق اکابر و امرا
و ملوک بر تخت سلطنت جلوس فرمود چون ملک اختیار الدین باتفاق وزیر مملکت نظام الملک مهذب الدین جمیع امور
مملکت را از پیش خود گرفت و همشیره سلطان معزالدین را که سابقاً منکوحه قاضی اختیار الدین بود در نکاح در آورد و دائم
یک زنجیر فیل بزرگ بر در خانه خود می بست چون دران زمان غیر از بادشاه دیگری فیل نمیداشت این معنی مقوی
بدگمانی باو شد سلطان معزالدین جنید رای را فرمود تا ملک اختیار الدین را بزخم کارد شهید کردند و ملک مهذب الدین را
نیز دو زخم بر پهلو زدند و او زنده بدر رفت بعد از ان ملک بدرالدین سنقر رومی امیر حاجب گشت و تمام امور مملکت را
موافق و قانون قدیم انتظام داد اتفاقاً ملک بدرالدین سنقر باغوای جمعی از اهل فتنه و انقلاب ملک با صدور و
اعیان وقت مشاوره نموده روز دوشنبه هفدهم ماه صفر در خانه صدر الملک تاج الدین که مشرف ممالک بود همه اکابر
جمع شده در باب تبدیل سلطنت سخن کردند و صدر الملک را بطلب نظام الملک فرستادند که او نیز درین مشورت
داخل شود و در حال صدر الملک سلطان معزالدین را ازین معنی اطلاع داد و یک کس اعتمادی سلطان را در گوشه پنهان
داشت و خود بخدمت نظام الملک رفته از اجتماع قاضی جلال الدین کاشانی و قاضی کبیر الدین و شیخ محمد ساوجی و مردمی
که آنجا بودند اخبار کرد نظام الملک دفع الوقت نموده آمدن خود را بوقت دیگر انداخت صدر الملک حقیقت حال بوسیله
خادم سلطان که پنهان داشته بود بخدمت سلطان معروض داشت سلطان همانساعت بر سر این جماعت
رفت ایشان را متفرق ساخته ملک بدرالدین سنقر را بجانب بداون فرستاد و قاضی جلال الدین کاشانی را
از قضا معزول گردانید و بعد از چندگاه که ملک بدرالدین از بداون بدرگاه آمد سلطان او را و ملک تاج الدین موسی
را بقتل آورد و بقاضی شمس الدین قاضی قصبه مانهره را در پای فیل انداخت و این معنی سبب زیادتی بیم و هراس مردم
گشت و در اثنای این حال روز دوشنبه شانزدهم جمادی الاخر سنه تسع و ثلاثین و ستمائه افواج مغول چنگیزی آمده
لاهور را محاصره کردند ملک قراقش که حاکم بلاهور بود چون در مردم موافقت ندید نیم شب از لاهور بر آمده بجانب دهلی
رفت و شهر لاهور از ستم چنگیز خانیان خراب و نابود شد و خلق کثیر اسیر و گرفتار گشت چون این خبر بسلطان معزالدین رسید

www.alimaanfoundation.com/

امرا را در قصر سپید دست فرموده بیعت تازه کرد ملک نظام الملک وزیر مملکت را با مرای دیگر جهت دفع شر مغول بجانب لاهور فرستاد چون لشکر بر لب آب بیاه که قریب قصبه سلطان پور ست رسید نظام الملک که در باطن با سلطان منافق بود امرا را از سلطان برگردانیده بنیاد مکر و خدیع فرموده عرضداشت کرد که از دست این جماعت منافق که همراه من کرده اید کاری نخواهد آمد و این فتنه تسکین نخواهد یافت مگر سلطان خود بدینجانب نهضت فرماید سلطان از روی سادگی و اعتمادی که بر و داشت در جواب نوشت که اینجا عت کشتنی و سیاست کردنی اند و بعقبش بسر اخواهند رسید او چند روز مدارا نماید فرمان را نظام الملک با امرا لشکر نموده همه با او متفق ساخت چون سلطان را بر خیال اطلاع افتاد خدمت شیخ الاسلام شیخ قطب الدین بختیار اوشی را برای تسلی امرا فرستاد امرا بهیچ وجه تسلی نشدند و شیخ برگشته بدهلی آمد بعد ازان نظام الملک و سائر امرا بقصد دفع مغرالدین بدهلی آمدند و سلطان مغرالدین را محاصره کرده هر روز جنگ می انداختند چون مردم شهر با امرا متفق بودند در شنبه ششم ماه ذیقعده سال مذکور دهلی را گرفته سلطان مغرالدین را چند روز محبوس گردانیده بقتل آوردند مدت سلطنت او دو سال و یکماه و پانزده روز بود **ذکر سلطان علاء الدین بن مسعود شاه**

چون سلطان بهرام شاه را بقتل آوردند ملک عزالدین بلبن بر تخت دهلی جلوس نموده در شهر منادی فرمود امرا و ملوک راضی نشده فی الحال سلطان ناصر الدین و سلطان جلال الدین پسران سلطان شمس الدین التمش را سلطان علاء الدین مسعود شاه پسر سلطان رکن الدین را که در قصر سپید محبوس بودند بیرون آورده سلطان علاء الدین مسعود شاه را در ماه ذی القعده سنه تسع و ثلثین و ستمائه در دهلی بر تخت سلطنت اجلاس دادند و ملک قطب الدین حسن بنیابت ملک مهذب الدین نظام الملک بمنصب وزارت سرافراز شد و ملک وفراقش امیر حاجب شد و چون ملک نظام الملک عروس سلطنت را بی مشارکت احدی در برگرفت امرا و اعیان وقت اتفاق نموده روز چهارشنبه دوم ماه جمادی الاول سنه اربعین و ستمائه او را بقتل آوردند **بیت** نباید تیز دولت بود چون گل × که سیلی شد روز دو اخگنده پل ÷ وزارت بصدر الملک نجم الدین ابو بکر تفویض یافت و غیاث الدین بلبن که در آنوقت الغ خان خطاب داشت امیر حاجب گشت ناگور و سندو اجمیر بعهده ملک عزالدین بلبن بزرگ مقرر شد و پرگنه بداون بملک تاج الدین مفوض گشت و سائر پرگنات ممالک نیز فراخور حالت امرا تقسیم یافت و کار مملکت انتظام پذیرفت و در میان خلق آرام و تسکین پیدا آمد در ینوقت ملک غزالدین طغا خان که از آگره بجانب ولایت خود لکهنوتی آمده بود شرف الملک اشعری را نزد سلطان علاء الدین فرستاد سلطان چتر لعل و خلعت خاص مصحوب قاضی جلال الدین حاکم اوده بجانب لکهنوتی برای غزالدین طغا خان ارسال نمود و بهمدیگر خود را از قید برآورده ملک جلال الدین را خطه قنوج حواله شد و ملک ناصر الدین حکومت بهرائچ مع مضافات مفوض گشت و از ایشان دران دیار آثار پسندیده بروی روزگار آمد در سنه اثنی و اربعین و ستمائه افواج مغول بدیار لکهنوتی آمدند قیاس الغ خان

www.alimaanfoundation.com/

مغلان از راهی که محمد نجتیار بجانب ست وختار رفته بود آمده باشند سلطان علاء الدین جهت امداد غزالدین طغان تیمور خان و قرابیگ را با لشکر گران بلکهنوتی فرستاد بعد ازانکه مغول نهزیمت خورده لکهنوتی گذاشته میان غزالدین طغان و ملک قرابیگ مخالفت بهمرسانیده سلطان لکهنوتی را بتیمور خان داده طغان خان در دهلی بخدمت سلطان رسید در اثناء اینحال خبر رسید که لشکر مغول بنواحی اجه آمد سلطان امراء خود را جمع کرده بسرعت تمام بجانب اجه نهضت فرمود چون بکنار آب بیاه رسید لشکر مغول که حصار اجه را محاصره داشتند روی بانهزام نهادند سلطان مظفر و منصور بدهلی مراجعت نمود بعد ازان سلطان علاء الدین از طریق انصاف و معدلت انحراف ورزیده روش اخذ و قتل پیش گرفت ازین ممر جمیع امراء اکابر برگشتند و همه متفق شده بسلطان ناصر الدین محمود بن سلطان شمس الدین کدر بهرایچ میبود مکتوبات نوشته طلب نمودند چون سلطان مسعود شاه را در سنه اربع واربعین وستمائة گرفته مقید کردند و در همان قید گذشت مدت سلطنت او چهار سال و یک ماه و یکروز بود **ذکر سلطنت سلطان ناصر الدین محمود** پسر خورد سلطان شمس الدین التمش بادشاه عادل و خداترس و درویش طبیعت بود علما و صلحا را دوست داشتی اکابر و افاضل را نوازش فرمودی و از طبقات ناصری که بنام او تالیف یافته محامد و محاسن او روشن میگردد در سنه اربع واربعین وستمائة در دهلی بر تخت سلطنت جلوس فرمود امراء و ملوکان عصر همه بیعت نمودند و ثنا و ایثار در حق صغار و کبار بعمل درآمد و شعرا قصاید غرا گفته بصلات و انعام خوشدل گشتند و قاضی منهاج قصیده مطول گفته بعرض رسانید که چند بیت ازان اینست **نظم** آن خداوندیکه حاتم بذل و رستم کوشش ست ✤ ناصر الدنیا و دین محمود بن التمش ست ✤ آنچنان داریکه سقف چرخ از ایوان او ✤ در علو مرتبت کوتی فرودین بوشش ست ✤ سکه را از القاب میمونش چه اندازست فخر ✤ خطبه را از اسم همایونش چه پایه نازش ست ✤ منصب وزارت سلطان بملک غیاث الدین بلبن که بنده و داماد پدر او بود مقرر فرموده او را بخطاب الف خانی سرافراز ساخت و چتر و دوربا ش داده تمام کار مملکت را برای رزین او حواله کردانیدند گویند که در وقت تفویض مهمات بالف خان گفت من ترا نائب خود کردم و اختیار امور سلطنت بدست تو دادم کاری نکنی که در حضرت بی نیاز از جواب آن درمانی و مرا خود را خجل و شرمسار گردانی و ملک بلبن الف خان آنچنان قواعد نیابت ملک را اساس نهاد که جمیع امور ملکی در قبضه تصرف او بکلی درآمد و هیچ یک را یارای تصرف در کار مملکت نماند در ماه رجب سال جلوس سلطان ناصر الدین لشکر بجانب ملتان کشید و در غرهٔ ماه ذیقعده از آب لاهور گذشت الف خان را سر لشکر ساخته بجانب کوه جود و اطراف سند نفرستاد و خود بر کنار آب سنده روز توقف نمود بعد ازانکه الف خان کوه جود و تمام بلاد آن نواحی را نهب و غارت نمود و کهوکران و دمران آنجا را بقتل رسانیده بخدمت سلطان رسید بواسطهٔ قلت علف سلطان از انجا بدهلی مراجعت نمود و در دوم ماه شعبان سنه خمس و اربعین وستمائة باز بجانب میان دواب نهضت فرمود همدرین سال هم

www.alimaanfoundation.com/

ذیقعده بسوی کوه عزیمت کرده الف خان را سر لشکر ساخت الف خان مواضع دلکی و ملکی را نهیب و غارت نموده
با غنائم کثیره بخدمت سلطان شتافت سلطان مراجعت نموده بدهلی آمد و در ششم ماه شعبان سنه ست و اربعین
و ستمائه بر سر رنتهنبور رفت و متمردان آندیار را گوشمال داده باز بدهلی آمد و هم درین سال قاضی عماد الدین سقنور خانی
را متهم ساخت و از قضا معزول گردانیده بسعی عماد الدین ریحان بقتل رسانید و در سنه اربعین و ستمائه سلطان دختر
الف خان را در حبالهٔ نکاح در آورد و در سنه ثمان و اربعین و ستمائه لشکر بطرف ملتان کشید و در کنار آب بیاه شیرخان
بخدمت پیوست سلطان در ششم ربیع الاول همین سال بملتان رسید و بعد از چند روز ملک عز الدین را بجانب اجه
رخصت نمود و خود بدهلی مراجعت فرمود و در سنه تسع و اربعین و ستمائه ملک عز الدین بلبن که حاکم ناگور بود سر از اطاعت
پیچیده عصیان نمود سلطان ناصر الدین جهت تسکین فتنهٔ او بطرف ناگور حرکت کرد ملک عز الدین تاب نیاورده
امان خواسته بدرگاه پیوست سلطان ناصر الدین همرکاب فتح و ظفر بدهلی آمد و هم درینسال پنجم شعبان با لشکر بسیار
بجانب گوالیار و چندیری و مالوه حرکت نمود و جاهر دیو که راجهٔ آندیار بود پنجهزار سوار و دو لک پیاده استقبال نموده
با سلطان محاربهٔ عظیم کرده شکست یافت و قلعهٔ نرور بزور مفتوح گردید سلطان با فتح و نصرت بدهلی معاودت نمود و از
الف خان بلبن درین جنگ بسی آثار مردانگی و جلادت بظهور آمد بعد از آن شیرخان از ملتان بعزیمت گرفتن اجه
لشکر کشید و ملک عز الدین بلبن نیز از ناگور باجه آمده قلعهٔ اجه را تسلیم شیرخان نموده خود بخدمت سلطان رفت و ولایت بداون
بجاگیر او مقرر شد سلطان در بست و دوم شعبان سنه خمس و ستمائه از راه لاهور بطرف اجه و ملتان نهضت فرمود
درین سفر قتلغخان از ولایت سهسوان و کشلو خان عز الدین از بداون با لشکرهای خویش نزد سلطان آمد تا کنار آب
بیاه همراه بودند و در سنه احدی و خمسین و ستمائه الف خان سوالک و هانسی که جاگیر او بوده مرخص گشت و منصب
وزارت بعهدهٔ عین الملک محمد جنیدی شد و ملک عز الدین کشلو خان امیر حاجب گشت و ایبک را که برادر خان
اعظم بود ولایت گرداند و عماد الدین دریخان وکیل سلطان بدهلی آمد و در اوائل شوال همین سال از دهلی حرکت نموده
بنواحی آب بیاه رسید و ترهنده و اجه و ملتان که در دست شیرخان مانده بود و شیرخان از سندیان هزیمت خورده
بترکستان رفته بود و لشکر فرستاده بلاد مذکور را فتح نموده حوالهٔ ارسلاخان کرده مراجعت نمود و در سنه اثنی و خمسین و
ستمائه در حدود کوه پایه تنجور لشکر کشید و غنیمت بسیار بدست آورده را از گذر صابور عبور نموده در دامن کوه تا آب
رهب رسید و در بکله مانی روز یکشنبه پانزدهم ماه صفر سنه اثنی و خمسین و ستمائه ملک عز الدین رضی الملک از دست زمینداران
آنجا در مستی شهادت یافت و سلطان بجهت انتقام خون او بسوی کیتهل و کهرام رفته متمردان آن نواحی را گوشمال
داده طرف بداون رفت چند روز آنجا بوده بدهلی آمد و پنج ماه قرار گرفت در عیش و عشرت گذرانید و چون خبر رسید که
بعضی امرا مثل ارسلاخان و متنخان ایبک ختائی و الف خان و اعظم خان بترهنده باتفاق ملک جلال الدین

www.alimaanfoundation.com/

خاز مخالفت نهاده اند سلطان از دهلی بجانب تهنده متوجه شدند چون نزدیک به بانسی رسید امرای مذکور نیز
طرف کهرام و گنیل حرکت نموده جمعی را درمیان آورده بصلح قرار داده بعهد و سوگند سلطان را ملازمت کردند و
سلطان حکومت لاهور بملک جلال الدین تفویض نموده بدهلی مراجعت کرد و در سنه ثلاث و خمسین و ستمائة مزاج
سلطان با والدهٔ لوبش ملکهٔ جهان که در حبالهٔ قتلقخان بود منحرف گشت ولایت اوده بجاگیر قتلقخان قرار داده رخصت
نصوب فرمود و در اندک مدت از انجا تغیر کرده به هر ایچ فرستاد قتلقخان از انجا گریخته بطرف سور رفت ملک
رالدین کشلوخان و بعضی امرای دیگر با او موافقت نموده بنیاد بغی نهادند سلطان الف خان بلبن را با لشکرهای گران
سر ایشان تعین نمود چون فیروقین بهم قریب شدند جمعی از دهلی مثل شیخ الاسلام سید قطب الدین و قاضی شمس الدین
مراچی قتلقخان و کشلوخان را ترغیب آمدن دهلی و گرفتن شهر نمودند و مردم دهلی را نیز در خفیه ببیعت ایشان تحریص
یکردند چون الف خان بلبن را بهمین معنی اطلاع افتاد سلطان حقیقت حال معلوم کرده عرضداشت نمود که جماعت مذکوره
امتفرق سازد سلطان فرمان داد تا آنجماعت بجاگیرهای خود رفتند درین حال قتلقخان و ملک کشلوخان مسافت
عدکرده در دو روز قطع نموده از سامانه بدهلی آمدند چون دیدند که آنجماعت در دهلی نیستند ایشان نیز متفرق شدند
لف خان بلبن نیز متعاقب بخدمت سلطان رسید و در آخر این سال لشکر مغول بنواحی اجه و ملتان آمد و سلطان
بهت دفع ایشان عزیمت نمود و لشکر مغول بی جنگ برگشت و سلطان نیز معاودت فرمود ملک جلال الدین
بانی را خلعت داده بجانب لکهنوتی رخصت کرد و در سنه سبع و خمسین و ستمائة دو زنجیر فیل و جواهر و پارچهٔ بسیار از
لکهنوتی رسید و ملک غزالدین کشلوخان که ذکر او بالا رفت در رجب همین سال وفات یافت گویند سلطان ناصر الدین
رسالے دو مصحف کتابت کردی و بهای آن در وجه قوت خاصهٔ خود مصروف داشتی یکمرتبه چنان اتفاق افتاد که
صحفے که نوشتهٔ سلطان بود یکی از امرا بهای زیاده بخرید چون از معنی آگاه شد او را خوش نیامد و امر فرمود که
جدا زین نوشتهٔ مرا خفیه بهای متعارف می فروخته باشند و نیز منقولست که سلطان هیچ کنیزی و خادمه و رای
نگوحهٔ خود نداشت و او برای سلطان طعام می پخت روزی بسلطان گفت که از جهت نان پختن همیشه دستهای
من آزار دارند اگر کنیزی بخری که او نان می پخته باشد قصوری ندارد سلطان در جواب فرمود که بیت المال حق
بنده های خداست مرا نمیرسد که از انجا داهی حزم صبر کن که خدا یتعالی در آخرت جزای خیر خواهد داد و بیت جهان
خوابیست بیین چشم بیدار به بخوابی دل نه بندد مرد هشیار به و در سنه ثلث و ستین و ستمائة سلطان ناصر الدین مریض
لشت و یازدهم جمادی الاول سنه ثلث و ستین از دار دنیا بدار آخرت انتقال نمود و از اولاد او کس نماند مدت سلطنت او
نوزده سال و سه ماه چند روز ماند ذکر **سلطان غیاث الدین** چون سلطان ناصر الدین وفات یافت
در سنه اربع و ستین و ستمائة الف خان بلبن را که بلبن خورد گفتندی جمله امرا و ملوک شهر در قصر سپید بر تخت سلطنت

www.alimaanfoundation.com/

اجلاس دادند و بیعت تمام و خاص منعقد گشت سلطان غیاث الدین بندهٔ سلطان شمس الدین بود از جملهٔ بندگان چهلگانی سلطان شمس الدین را چهل غلام ترک بود که هر یک بمرتبهٔ امارت رسیده بودند و اینجماعت را چهلگانی گفتندے سلطان غیاث الدین بادشاهی بود دانا و پخته و صاحب وقار و کارها از روی فهمیدگی و سنجیدگی کردی بیت چه نیکو متاعیست کارآگهی ❊ کزین نقد عالم مبادا تهی ❊ کسی سر برارد بعالم بلند ❊ که در کار عالم بود هوشمند ❊ کار مملکت را خربا کار بر و مردم دانا نپسردی و ارازل را در کارها دخل ندادی و تا نسب و صلاح و تقوی و دیانت هر کسی مشخص نشدے شغل و عمل نفرمودی و در تصحیح نسب مبالغه نمودی و تفحص بسیار کردی و اگر بعد از سپردن شغل و عمل در کسی نقص ذاتے یا صفاتی گمان بردے فی الحال معزول ساختی تا آخر ایام بادشاهی که مدت بست و دو سال باشد بار ازل و لیام همربانے نکرد و مسخره و نهال را در مجلس خود راه نداد گویند فخر آمانی نام رئیسی بود سالها خدمت درگاه کرده یکی از مقربان بادشاه التجا آورده تقبل مال بسیار نمود که اگر سلطان یکبار با همربانے فرماید مال کثیر از نقد و جنس پیشکش نماید چون همینی بعرض سلطان رسید فرمود که رئیس امیر بازارست و همربانی سلطان با او مهابت بادشاهی در دل عوام کم شود و در حشمت و عظمت بادشاهی نقصان راه یابد و جمیع اوصاف سلطان غیاث الدین پسندیده بود و داد و عدل بهیچ یک از سلاطین سابق عدیل او نبود منقول است که ملک بقبق پسر جامدار فراش خود را تازیانه چند زد و آن فراش در زیر تازیانه فوت کرد ملک بقبق مذکور را در ته تازیانه بقصاص رسانید و هیبت خان پدر ملک قیران علامی که بندهٔ مقرب سلطان بلبن بود شخصی را در حالت مستی بکشت اولیاء مقتول نزد سلطان آمده دادخواهی کردند سلطان فرمود تا هیبت خان را پانصد تازیانه زدند او را بزن مقتول سپردند و مردم در میان آمده بهشت هزار تنکه مصالحه نموده او را از دست آن زن خلاص کردند و هیبت خان تا روز وفات از خانه بیرون نیامد همچنین چندی از امرا را بواسطهٔ قتل ناحق که از ایشان بوقوع آمده بود بقصاص رسانید و این که قاتل از امرا و ملوک و مقتول از مردم سهل و ریزه است پیش او منظور نبود در صحبت اهل وعظ حاضر شدے و موعظت شنیدی و گریه کردی و اوامر و نواهی را کما ینبغی رعایت نمودی و ضوابط سلطنت و قوانین مملکت که بعد از ایام شمس الدین التمش مختل و مندرس گشته بود تجدید و استحکام و استقامت داد و از قهر و سیاست او هیچکس را قدرت آن نبود که قدم از جادهٔ اطاعت بیرون تواند نهاد و طریقه داد و عدل را چنان پیش گرفت که جمیع رعایا و کافهٔ برایا ممالک هند بر عیت تمام مطیع و منقاد او گشتند و اکثر سران و سروران که بعد از وفات سلطان شمس الدین از حامی پسران او بخود کامی و گردنکشی سر برآورده بودند مطیع و فرمان بردار شدند ❊ عدل وقتی که شمع افروزد ❊ گرگ را گوسفندی آموزد ❊ و در آرایش لباس و مراعات حشمت و شوکت بادشاهی در وقت بار و خلوت مبالغه نمودی و در نشست و خاست آنچنان از روی ابهت و جلال و عظمت سلوک نمودی که بینندگان را از دیدن آن زهره بگداختی و از شکوه عظمت بادشاهی او متحیر دان دور و نزدیک را لرزه بر دل افتادی و بارها گفتی که من از بزرگان که در مجلس سلطان شمس الدین اعتبار تمام داشتند

www.alimaanfoundation.com/

شنیده ام که می گفتند بادشاهی که در تربیت بارد و بدبه سواری می آید و رسوم سلطنت را محافظت نماید و از احوال و اقوال و حشمت و بادشاهی مشاهده نشود هیبت او در دل خصمان ملک و رعایای ممالک نشیند و خللها در کار مملکت راه یابد و آراستن مجالس جشن از بساطهای منقش و ادانی زر و نقره و پرده های زربفت و انواع فواکه و اطعمه و اشربه و تنبول مبالغه نمودی و در روز جشن تا آخر روز در مجلس نشستی و پیشکشهای خوانین و امرا در نظر گذشتی و چون پیشکش یکی از اعیان گذشتی معرفان مجلس از صفات پسندیده و خدمات شایسته او بعرض میرسانیدند و در مجالس جشن سرود گفتندی و شعرا قصائد مدحیه خواندندی و باصلات انعامات نوازش یافتندی گویند هیچ یک از خدمتگاران قدیم او که محرم مجلس خاص بودند او را هیچگاه بیکلاه و موزه بارانی ندیدند و هرگز در مجلس بقهقهه نخندیده دیگری هم پیش او نخندیدی و میگفت آنقدر عجب و هیبت که از وقار و تمکین بادشاه در دل خلائق میرود از سیاست نمیرود و عدم هیبت بادشاه سبب طغیان و سرکشی رعایا میگردد و اگر این چنین بادشاه چندگاه بر تخت بماند بسی نگذرد که خللها برخیزد و فتنه و فساد پدید آید و قواعد عدالت مختل و ابواب ظلم و تعدی مفتوح گردد سلطان غیاث الدین در کل حال اعتدال مرعی داشتی و لطف و غضب را در محل خویش بکار آوردی و بارها می گفت که ایبک بادشاه را و ضاع و احوال خود رسوم جیابره را کار می فرماید بمباشراک با خدا و خلاف سنت مصطفی است صلی الله علیه وسلم مکافات اینجهان بعقاب و عذاب نیست تلافی این نتوان کرد مگر آنکه بچهار چیز اول آنکه قهر و سطوت خود را در محل خویش معروف دارد و خبر از رفاهیت خلق و ترس حق در نظر او بنباشد دوم آنکه نگذارد که در ممالک او فسق و فجور علانیه بوقوع آید و سد این باب فرماید و فاسقان و بیباکان را دائم منکوب و مخذول دارد سوم آنکه کار عمل و شغل بمردم دانا و شایسته و دیانت خدا ترس تفویض نماید و مردم بداعتقاد را در ملک خود جا ندهد که سبب اختلال خلق خدا شوند چهارم آنکه در عدالت و داد خواهی و استقصا نماید بمرتبه که آثار ظلم و تعدی در دیار او نماند بیت پایدار بعدل و داد بود * ظلم شاهی چراغ باد بود * وقتیکه سلطان بلبن بر سرابی مایلی باخلیشی و خالی رسیدی آنجا توقف کردی و امرا و ارکان مملکت را گماشتی که چوبها در دست اهتمام میبودند و اول مریضان و پیران و عورات و اطفال و چهارپایان لاغر را بی مزاحمت اقوام میگذرانیدند و تمامی فیلان و چهارپایان خود را در گذرانیدن خلائق مشغول داشتی و در اینچنین جاها چندروز توقف کردی تا خلائق بسهولیت گذشتی سلطان بلبن اگرچه در ایام خانی خود بشراب خوردن و جشنها ساختن و امرا و ملوک را مهمان گرفتن و قمار باختن و زر قمار را بر اهل مجلس نثار کردن رغبت تمام داشت و دائم در مجلس او ندیمان شیرین سخن و مطربان خوش آواز می بودند اما بعد از انکه بادشاه شد گرد این اعمال نگشت و نام شراب و شرابخواران و سائر مناهی را از مملکت خود برانداخت و بصیام نفل و قیام شب و مواظبت جمعه و جماعات و نماز اشراق و چاشت و تهجد اشتغال داشت و اصلا بی وضو نبودی و بی حضور علما و صلحا دست بطعام نبردی و در وقت طعام خوردن مسائل شرعی از علما تحقیق نمودی و در خانهای بزرگان رفتی و بعد از نماز جمعه زیارت مقابر کردی و در جنازه اکابر حاضر

www.alimaanfoundation.com/

شدی و بتعزیت رفتی و پسران و خویشان میت را بخلعت نوازش فرمودی و وظیفه میت را بر وارثان او مقرر داشتی
و با چندین حشمت و دبدبه اگر در عین سواری خبر یافتی که فلان جا مجلس وعظ است در ساعت فرود آمدی و تذکیر شنیدی
و گریه کردی بیت فر کیخسروی ازینجا خاست * که جهانرا بعدل و علم آراست * روز خلوت گلیم پوشیدی *
به نماز و نیاز کوشیدی * روی بر ریگ و دل چو دیگ بجوش * دل سخن گستر و زبان خاموش * تا بدیدی دلش
بدیدهٔ راز * دیدنیهای این نشیب و فراز * با وجود اینهمه اعمال و افعال حسنه در باب اهل بغی و طغیان خدا ترسی را
در گوشه نهاده کمال جباری و قهاری را کار فرمودی و سر سوزن از رسوم جبائره فرو نگذاشتی و بواسطهٔ بغی یک کس
لشکری و شهری بر انداختی و مصالح ملک بر همه مقدم داشتی چنانچه اکثر ملوک شمسی را که سرکار او بودند بانواع حیله و اقسام
تدبیرات مستهلک ساخت چون اسباب سلطنت و شوکت او مهیا گشت چندی امرای شمسی بعرض رسانیدند که چون
قوت و قدرت بهم رسیده گجرات و مالوه و دیگر بلاد هند را گذاشتن نه لائق ست سلطان در جواب گفت که
بواسطهٔ ملاحظه در آمدن مغلان که هر سال تاخت می آوردند از دهلی به بلاد دور دست نمی توانم پرداخت اول از
ولایت خود جمعیت خاطر باید نمود و آنگاه فکر دیگر ولایت کرد و سخن سلاطین سلف ست که ملک خود را مضبوط و
امن داشتن بهتر از آن ست که بملک دیگران دست زنند و آنکه در امنیت ملک دقیقه فرو گذاشت نماید عند الله
ماخوذ باشد و هم در سال جلوس که سنه اربع و ستین و ستمائه باشد شصت و سه فیل تتار خان پسر ارسلا خان از
لکهنوتی فرستاد و در شهر قبها بستند و شادیها کردند و سلطان بلبن بر چبوترهٔ ناصری که بیرون دروازه بداونست بار عام
داد و امرا و ملوک و صدور و اکابر حاضر شده پیشکشها گذرانیدند و بصلات و انعام سرافراز گشتند و سلطان بلبن را چون
بشکار میل تمام بود حکم کرده بود که در حوالی شهر تا بست کروهی محافظت شکار نمایند و میر شکارانرا نزد او مرتبه بزرگ بود
و صیاد بسیار نوکر داشتی ایام زمستان هر روز وقت سحر سوار شدی و تا قصبهٔ ریواڑی و پیشتر از آن رفتی و شکار کردی
و پاره از شب که گذشتی بشهر در آمدی و شب در بیرون نکردی و مقدار یک هزار سوار که سلطان ایشانرا شناختی و یکهزار کس از
جنس نایک و تیر انداز بنوبت در رکاب سلطان بودندی و همه ایشان طعام از مائدهٔ سلطان خوردندی چون خبر مواظبت
نمودن سلطان در شکار بهلاک خان در بغداد رسید گفت بلبن بادشاهی ست پخته بظاهر و بخلائق مینماید که بشکار میرود و در معنی
ورزش سواری میفرماید و لشکر خود را توزک میدهد و پاس ملک خود میدارد چون این سخن بسلطان بلبن رسید خوشش آمد و
بر کیاست هلاکو آفرینها کرده گفت قواعد ملک داری را کسانی دانند که جهانداری کرده و ملکها گرفته باشند و چون بواسطهٔ غفلت و
بی استقلال پسران شمس الدین در جمیع امور جهانبانی خللهای کلی راه یافته بود و فرمان و ضوابط ایشانرا هیچ اثری و رونقی نماند و جماعت
میوان که در حوالی شهر بودند بواسطهٔ جنگهای انبوه که در آن نواحی رسیده بود بنیاد تمرد و فساد نهاده قطع طریق مینمودند و شبها بدرون شهر آمده
خانها را نقب میزدند و اموال مردم میبردند و سراها را که در حوالی شهر بود بقهر و غلبه غارت مینمودند و از چار طرف راهها مسدود گشته سوداگران را

www.alimaanfoundation.com/

مجال آمد و شد نمانده بود و دروازهای شهر را که بجانب قبله بود نماز دیگر از خوف ایشان می بستند و کسی بعد از نماز عصر زیارت
بزرگی نمی توانست رفت و بر سر حوض سلطان می آمدند و سقایان و کنیزان آبکش را مزاحمت میرسانیدند سلطان همدرین
سال دفع ایشان را از مهمات دیگر مقدم داشته جنگلها را بتمام مقطوع و مخلوع ساخته خیلی از مفسدان را علف تیغ گردانید
و در کوالکر حصار محکم بنا فرموده در حوالی شهر چند جا تهانها نشاند و زمین تهانها را در میان لشکر خود مقسوم گردانید که هر کس از
عرضهٔ خود خبردار باشد بعد از آن مردم شهر از افساد میوان آسودند وقتیکه سلطان از قطع جنگل و قمع میوان فارغ گشت
قصبات و قریات میان دوآب را به جاگیرداران زبردست حواله فرمود تا متمردان را نهب و تاراج نموده بقتل رسانیده
اولاد و اتباع ایشان را اسیر ساختند و فساد این طائفه را بالکلیه از میان برداشتند بعد از آن دو نوبت سلطان از شهر بیرون
آمده بجانب کنبله و بنسالی لشکر کشیده متمردان و مفسدان آن نواحی را علف تیغ ساخت و راه هندوستان را که باصطلاح
اهل هند چونپور و بهار و بنگاله باشد مسدود گشته بود مفتوح گردانید و از آن نهب و غارت غنیمت بسیار از برده و مواشی
بدهلی رسید و در کنبله و پیتالی و بهوجپور که مسکن و ماوای رهزنان بود حصارهای محکم و مساجد رفیع بنا نموده و آن هر سه
حصار را با فغانان سپرد و آن قصبات را بجمعیت افغانان مستحکم گردانید و همدران ایام حصار جلالی که مسکن قطاع الطریق
بود عمارت فرموده متوطن مسلمان گردانید و هنوز ازین مهم نپرداخته بود که خبر فتنه و فساد مردم کهتر و استیلای آن جماعت
زبونی حاکم بداون و امروهه بعرض سلطان رسید سلطان از کنبله و پیتالی بشهر مراجعت فرموده فرمان داد تا لشکر ساخته شود
بخلق چنان نمود که بطرف کوهپایه خواهد رفت پیش از آنکه سراپرده خاص بیرون آرند با پنج هزار سوار جرار بطریق ایلغار
دو شب در میان کرده از گذر کانهر گنگ عبور نموده در ولایت کانهر در آمد و حکم قتل و غارت فرمود و جز زنان و طفلان
کسی را زنده نگذاشت و هر که از جنس مرد بهشت سالگی رسیده بود علف تیغ ساخت و از کشتها تودها شد و از آن عهد
تا عصر جلالی هیچ مفسد در کانهر سر بر نیاورد و ولایت بداون و امروهه از شر کانهریان سالم گشت بعد از آن سلطان بلبن
مظفر و منصور بشهر مراجعت فرمود بعد از چندگاه لشکر بسمت کوهپایه کشیده حوالی آن کوه را تاراج کرده و لشکر را درین
فتح اسپ بسیار بدست آمد چنانچه بهاء اسپ بسی و چهل تنگه رسیده بود سلطان بلبن منصور و مظفر بدهلی مراجعت
فرمود هرگاه سلطان بلبن از لشکر مراجعت نمودی صدور و اکابر شهر در سه منزل باستقبال رفتندی و در شهر قبها بستندی
و شادیها کردندی و آنچه بتاخیر میشد همه را باطراف ولایت فرستاده باهل استحقاق قسمت نمودی و بعد چندگاهی
بطرف لاهور نهضت نموده حصار لاهور را که مغولان خراب کرده بودند از سر عمارت فرمود و مواضع نواحی لاهور که از
آسیب مغولان خراب گشته بود آبادان گردانیده باز بدهلی آمد درین وقت بعضی از کفار بعرض سلطان بلبن
رسانیدند که جمعی کثیر از سپاهیان که از زمان سلطان شمس الدین مواضع در جاگیر خود یافته بودند تا امروز در تصرف دارند
باب الخلاف در جاگیر ایشان بسیار است سلطان فرمود کسانیکه پیر شده اند و از ایشان نزد نمی آید از سپاه گری معاف

www.alimaanfoundation.com/

باشند و با ایشان مدد معاش مقرر شود زیادتی باز یافت گردد ازین جهت در میان مردم پریشانی و اندوه
پیش آمد و جمعی بخدمت امیر الامرا فخر الدین کوتوال تحفه برده حقیقت حال گفتند و ملک الامرا تحفه ایشان بگرفت
و گفت اگر از شما رشوت گیرم سخن مرا اثر کمتر باشد و همان ساعت بخدمت سلطان رفته در جای خویش متفکر و اندوهناک
ایستاده و سلطان حزن او دریافته سبب پرسید بعرض رسانید که شنیده ام پیرانرا سلطان رد فرموده علوفه ایشان
بریده است در فکر شده ام که اگر قیامت نیز پیرانرا رد کنند حال من چه شود سلطان دانست که چه میگوید و سخن ملک الامرا
درگرفت و او را در گریه آورد و حکم فرمود که تنخواه آن مردم بحال خود باشد و هیچگونه باز یافتی نشود بیت قرب سلطان
مبارک آنکس راست * که کند کار مستمندی راست * بعد از چندگاه شیرخان عمزاده سلطان بلبن وفات یافت و
گویند سلطان فرمود مادر او را در قفاع زهر دادند و این شیرخان بنده التمش بود از بندهای چهلکانی که بمرتبه امرائی
رسیده بود در حصار ترهنده بهیز را او عمارت کرده و در بهتر گنبد عالی بنا نمود و این شیرخان از عهد سلطان ناصر الدین تا زمان
سلطان بلبن سنام و لاهور و دیبالپور و سائر اقطاعات که در سمت درآمد مغول واقع است داشت و چند
نوبت بر سر مغول را هزیمت داده در غزنین خطبه بنام سلطان ناصر الدین خوانده بود و شجاعت و مردانگی و کثرت
حشم او مغول را مجال درآمدن هندوستان نبود و [illegible] دانسته بود که سلطان بلبن در هلاک بندهای شمسی سعی تمام
دارد و در دهلی نیامد و بعد از وفات او سلطان [illegible] تیمور خان که او هم از بندگان چهلکانی بود حواله
کرد و ولایت دیگر را با امرای دیگر تفویض نمود و مغول که در ایام حکومت شیرخان گرد هندوستان نمی توانست گشت
باز بسرحد هند مزاحمت دادن گرفت بجهت تدارک این امر سلطان بلبن پسر بزرگ خود محمد سلطان را که بخان شهید
مشهور است و قاآن ملک خطاب داشت و بکمالات صوری و معنوی آراسته بود چتر و دورباش داده ولیعهد
گردانیده سند را با توابع و مضافات او مفوض داشت و با جمعی از امرا و مردم دانا باستعداد بملتان فرستاد
و این محمد نسبت به برادران دگر نزد سلطان عزیزتر بود و همه وقت با اهل فضل و کمال مصاحبت و مجالست نمودی
و امیر خسرو و امیر حسن پنجسال در ملتان در خدمت او بودند و در سلک ندما مواجب و انعام می یافتند و ایشانرا نسبت
بندیمان دیگر دوستر داشتی و نظم و نثر ایشانرا بعنایت خوش کردی و آنچنان مودب و مهذب بود که در مجلس فرماندهی
اگر تمام روز و شب نشستی زانوی خود بالا نکردی و سوگند او جز لفظ حقا نبودی و در مجلس شراب و اوقات غفلت و مستی
حرف ناملائم بر زبان او نرفتی بیت ادب بزرگ کند مرد را تو شاهد طبع * بحلیه ادب آرای تا بزرگ شوی * و به مشائخ
و علما اعتقاد تمام داشت گویند شیخ عثمان مروی که از بزرگان وقت بود بملتان آمد شاهزاده تعظیم او بجا آورده نذر و هدیه
گذرانید و التماس توطن شیخ در ملتان نموده خواست که جهت او خانقاه بسازد و دیه ها وقف نماید شیخ اختیار ننموده مسافر
شد روزی شیخ مذکور و شیخ صدر الدین پسر شیخ بهاء الدین زکریا در مجلس حاضر بودند از استماع اشعار عربی ایشان و درویشان

www.alimaanfoundation.com/

دیگر را وجدی پیدا آمد و همه در رقص آمدند و او دست بر سینه پیش ایشان ایستاده زار زار میگریست و اکثر در مجلس او اشعاری که متضمن
موضع موعظت بودی خواندندی اشتغال ذکر را ترک داده متوجه آن گشتی و رقت و آب چشم نمودی گویند که از دختران سلطان شمس الدین
در حبالهٔ سلطان محمد بود اتفاقاً سلطان محمد را در حالت مستی سه طلاق بر زبان رفت و چون بغیر حلاله علاجی نبود آنعورت را در حبالهٔ
شیخ صدر الدین ولد شیخ بهاء الدین زکریا در آوردند پس از زفاف که شیخ را تکلیف طلاق کردند آنعورت گفت که من از خانهٔ این
فاسق پناه بتو آورده ام خدا روا ندارد که باز بدست او مبتلا شوم شیخ در جواب گفت که از زنی کم نتوان بود و طلاق نداد سلطان
بیتاب شده در مقام انتقام شد اتفاقاً در همین اثنا مغول رسید و سلطان بالضرورت دفع آنها را مقدم داشته بمقابله شتافت و شهادت
یافت و دو نوبت از ملتان کس بطلب شیخ سعدی علیه الرحمة بشیراز فرستاده مبلغها ارسال نموده خواست که برای شیخ در ملتان خانقاه
بسازد و دیهها وقف نماید شیخ بواسطهٔ ضعف و پیری نتوانست آمد و دو نوبت [illegible] اشعار خویش بخط خود نوشته نزد سلطان
محمد فرستاد و عذر نا آمدن و سفارش امیر خسرو ضمیمهٔ آن ساخت و هر سال محمد سلطان از ملتان بدهلی بخدمت پدر آمدی و تحف و هدایا
گذرانیدی و نوازش یافتی و بازگشتی در آنسال که دیگر بازگشت نشد بلبن در وقت رخصت فرزند را در خلوت طلبیده گفت عمر من همه در ملکی
و پادشاهی گذشته و مرا اقسام تجارت حاصل شده میخواهم که ترا وصیتی چند که لازمهٔ جهانداریست بکنم که بعد از من ترا بکار آید وصیت
اول آنکه چون بر تخت سلطنت جلوس نمائی امر جهانداری را که در معنی خلافت خدای [illegible] اندک و سهل ندانی و عزت این امر را که بس
بزرگست بارتکاب قبایح اعمال و رذائل اوصاف آنرا بذل و خواری [illegible] در نیکار شریک خود نسازی **بیت**
سفیه فطرت را ره مده بساحت قرب * لیام را نتوان منصب کریمان داد * وصیت دیگر آنست که ذرهٔ سطوت را محل خویش رانده از اغراض
نفس خود تجنب نمائی و جز برای خدا کار نکنی و خزائن و دفائن را که از عطایای جزائل ربانیست در اعلای حق و رفاهیت خلق تصرف نمائی دیگر آنکه اعدای
دین و فساق و ظلمه را همه وقت مخذول و منکوب داری دیگر آنکه از احوال و افعال ولایت و عمال خود همه وقت باخبر باشی و ایشان را بر محاسن افعال
و فضائل اخلاق تحریص نمائی دیگر آنکه قضات و حکام متقی و متدین بر خلائق نصب فرمائی تا رواج دین حق و رونق عدل میان خلائق پدید آید
دیگر آنکه در خلا و ملا لوازم حشمت و عظمت پادشاهی مراعات نموده در هیچ وقت از اوقات بمطایبه و سائر مالایعنی اشتغال ننمائی **بیت**
لوازم حشمت را بحد صیانت کن * که هزل با همه کس کم کند مهابت را * دیگر آنکه مردم صاحب همت نیک اندیش و شاکر نعمت را بانعام
و اکرام پیش آمده در نگاهداشت خاطر ایشان مساهله نکنی و در ترتیب مردم صاحب هنر و خردمند که موجب رونق و رواج کار مملکتست
سعی نمائی و از خدا ناترسان چشم وفاداری و صلاح ملک و دین در دوری و بیگانگی این طائفه دانی **بیت** گوهر نیک را ز عقد مریز
وانکه بد گوهرست زان پرهیز * بدگهر با کسی وفا نکند * اصل بد در خطا خطا نکند * وصیت دیگر آنکه همت و پادشاهی لازم و ملزوم
یکدیگر اند و عقلا و حکما این هر دو را بدو برادر توامان تشبیه کرده اند و گفته اند که همت پادشاه را باید که پادشاه همتها باشد
و گفته اند که همت پادشاه اگر مانند همتهای سائر باشد میان او و سائر الناس فرقی نباشد و پادشاهی با بی همتی جمع نشود دیگر آنکه
هر کرا بزرگ گردانی باندک زلتی که از و بوقوع آید بر زمین نیندازی و مردم مخلص و هواخواه بی ضرورت مصلحت ملکی نیازاری و دوستان را دشمن نگردانی

www.alimaanfoundation.com/

بیت هر سری را که خود برافرازی + تا توانی ز پا نیندازی + و اگر کسی را بحسب ضرورت ملک و دین عقوبت کنی جای آشتی نگاه داری و در آزار اشراف
تعجیل نفرمائی که جراحت بیحرمتی ایشان زود التیام نپذیرد و تدارک آن دشوار بود و دیگر سخن سخن چین اصغا نکنی و راه آمد و شد ایشان را بر خود
مفتوح نفرمائی که مطیعان حضرت و مخلصان دولت در هراس شوند و خللهای عظیم در امور مملکت پیدا آید و دیگر تا مهم را ندانی که بر آمدنیست
شروع در آن منمائی که ناتمام گذاشتن لائق بحال پادشاهان نبود بیت تا نکنی جای قدم استوار + پای منه در طلب هیچ کار + دیگر
بی مشورت عقلا در هیچ کار عزیمت نفرمائی و هر مهمی که از دیگر بر آید خود از مباشرت آن اجتناب نمائی و سر جمله امور جهانبانی با خبر بودنی از نیک و بد
خلق ست و در معاملات میانه روی را کار فرمائی که از زشت و قهر تنفر عام خیزد و از سستی و سهلگیری متمردان را طغیان و تمرد در سر افتد و همه
وقت در محافظت خود که متضمن صلاح عام است مبالغه نمائی و درگاه خود را از پاسبانان و چاوشان مخلص و معتمد مملو داری و در حق برادر
خود مهربان باشی و سخن هیچکس در حق او نشنوی و او را بازوی خود تصور کنی و جاگیر او بر او مقرر داری سلطان این نصائح را بر پسر خود خوانده
امارت پادشاهی داده او را بجانب ملتان رخصت فرمود همدرینسال پسر خورد خود بقراخان را که ناصر الدین خطاب داشت
سامانه و سنام را بجاگیر او مقرر نموده بسامانه فرستاد و نصیحت چند گفته فرمود که در انجا رفته لشکر قدیم خود را مواجب زیاده کند
و آنقدر لشکر جدید که در کار باشد نگاه دارد و از در آمدن مغول خبردار باشد و در پرداخت امور ملکی با دانایان که محرم او نباشد مشورت
نماید و اگر اموری که در پرداخت آن اشکال و اضطرابی روی دهد و حادث شود حقیقت آنرا بر ما معروض دارد تا بانچه
امر نمایم عامل باشد و بقراخان را از شراب خوردن منع نموده گفت اگر من بعد شرب خمر نمائی ترا ازین اقطاع معزول
نموده اقطاع دگر در عوض بخواهم داد و در نظر من همیشه خوار و ذلیل خواهی بود بقراخان نصائح که از پدر شنید در گوش
هوش جا داده راست روی شعار خود ساخته ترک مالایعنی نموده چنان شد که اگر مغول در هندوستان در آمدی
محمد سلطان از ملتان و بقراخان از سامانه و ملک باریک بیک ترس از دهلی نامزد ایشان گشتی و تا آب بیاه که قرب قصبه
سلطان پور است رسیدند و شر مغول را دفع کردندی بعد از انکه کار سلطان بلبن استقامت یافت و منازعان
ملک معدوم و مقهور گشتند طغرل که بنده بود ترک چستی و چالاکی و سخاوت و شجاعت اتصاف داشت و حاکم بلاد
لکهنوتی بود چون دید که سلطان پیر شده و هر دو پسر خود را برابر مغول گذاشته و از هر سال آمدن مغول و گرفتاری سلطان
به نهاد نظر بجمعیت و سامان خود کرد از روی طغیان بنیاد بغی نهاده مال و فیلی که از جا جنگر آورده بودند همه را متصرف
شده حصه از ان بسلطان نفرستاد و چتر بر سر گرفته خود را سلطان معین الدین خطاب کرده لوای مخالفت برافراخت
چون سخی و باذل بود اهل آن دیار مطیع و منقاد او شده کار او بالا گرفت بیت جوانمرد همواره با کس بود + کس او را
نباشد که ناکس بود + چون خبر طغیان طغرل بدهلی رسید لشکری نامزد فرموده ملک ایتکین موی دراز که امین خان
خطاب داشت و حاکم اوده بود سر لشکر ساخته با امرای دیگر بمثل تمر خان شمسی و ملک تاج الدین پسر علیخان شمسی
بجهت سزای طغرل روانه ساخت چون ملک ایتکین با لشکر خود از آب سرور گذشته بر سمت لکهنوتی روان شد

طغرل

www.alimaanfoundation.com/

طغرل در برابر آمده جنگ عام بر قاب گشت طغرل ازین کار خوف و گفت تمام حاصل شد سلطان از شنیدن
این خبر غلبت آزاد دهناک و درهم شد و ملک ایکلین را سیاست فرموده بدروازه اودهه آویخت و لشکر دیگر بر سر طغرل
تعین فرمود و طغرل این لشکر را نیز شکست سلطان ازین خبر غصه و غضب زیاده شد و بهت عالی و خرم ملوکانه
فراموش خود داده فرمان داد تا کشتی بسیار در جون و گنگ مستعد سازند و خود بر سم شکار بجانب سنام و سامانه
بیرون آمد و ملک سونج بیاندار را بنیابت سامانه تفویض فرموده بقرلتان را با لشکر خاصه همراه گرفت و از سامانه گذشته
در میان دو آب آمده از گنگ عبور کرده راه لکهنوتی پیش گرفت و ملک الامرا را بنیابت غیبت در دهلی گذاشت
و از غایت غرم و اهتمام که داشت ملاحظه برسات ننموده بکوچ متواتر بجانب لکهنوتی نهضت فرمود بیت بهر جے
زدی کدخدائے ۔ سکون تر یا بدالا بادشائے ۔ جهان او را بود کو بر شتابد ۔ جهانگیری توقف بر نتابد ۔ چون
سلطان را بواسطه کثرت باران و صعوبت راه توقف باشد طغرل فرصت یافته لشکر خود مستعد ساخته راه جانگر
پیش گرفت تا جانگر بگیرد و چندگاه در انجا بماند و چون سلطان از لکهنوتی مراجعت نماید باز بلکهنوتی در آید خلائق
از خوف سیاست سلطان بلبن و طمع مال طوعا و کرها موافقت او نمودند چون سلطان بلکهنوتی رسید چند روز
توقف کرده استعداد لشکر نموده از پے طغرل بجانب جانگر روان شد و شحنگی لکهنوتی را حواله بسپهسالار اسام الدین
وکیل در ملک بارک نمود چون در حدود سنام و کام رسید و بهوجرای که ضابط سازنگام بود بخدمت رسید در
سلک مطیعان منتظم گشت و تعهد نمود که اگر طغرل اراده گریختن دریا نماید نگذارد و سلک سلطان بتعجیل تمام عزیمت
جانگر نمود چون چند منزل رفت طغرل منقطع گشته هیچ کس از او نشان نمیداد و ملک و بارک بیک رس را فرمود
تا هفت هزار سوار انتخابی همراه گرفته دوازده کروه پیش میرفته باشد هر چند بر کیان پیش میرفتند و تتبع طغرل مینمودند
نشان و اثری نیافتند تا روزی از لشکر مقدمه ملک محمد تیرانداز حاکم کول و برادر او ملک مقدر و یک کس دگر که
هر یکش اشتهار یافته بود با سی چهل سوار بطریق زبان گیری پیش میرفتند ناگاه چند نفر از لشکر طغرل را دریافتند
و از انها معلوم نمودند که از انجا تا لشکر طغرل نیم کروه مسافت بیش نیست و امروز مقام ست و فردا بجانگر خواهد آمد
چون سواران برگشته برآمدند دیدند که بارگاه طغرل خالی برپای شده و لشکر او بغفلت تمام آرام گرفته شمشیرها
کنده بخیمه بارگاه طغرل شدند طغرل از ترسی که بر و مستولی شد از راه طهارت خانه بیرون آمد و بر اسپ بی زین سوار
شده خود را در آبی که نزدیک لشکر او بود رو و لشکر او نیز از هول و هیبت پراگنده گشته روی بانهزام نهادند
ملک مقدر طغرل کش و بنال طغرل گرفته در کنار آب باو رسیدند طغرل کش تیر بپهلوی او زد چنانچه از اسپ
نگون آمده سر او را بریده نزد سلطان آورد و در دامن نهاده خود بدست خود بدشمن مشغول گردانید
و بروایت ملک [illegible] لشکر سلطان بعد از [illegible] طغرل را [illegible] بخدمت سلطان ارسال نمود

www.alimaanfoundation.com/

روز دیگر ملک باربیگ با غنائم و اسیران لشکر طغرل بملازمت رسیده ماجرای فتح بعرض رسانید سلطان بواسطه بیحفاظی
که از ملک شرابدار بوقوع آمده بودند پسندیده تعاقب کرده در آخر بنواخت و ملک شرابدار و سائر ترکان را فراخور حالت
بانعام و اکرام نوازش داده مقدر و طغرلکش را در عطایای مساوی داشت بعد از آن طغرل بلکهنوتی آمده خویشان و مقربان
طغرل را سیاست نموده در بازار لکهنوتی بر دارها آویخت حتی قلندریکه نزد او مرتبه داشت او را با قلندران دگر که یار او
بودند بقصاص رسانید و دیگر لشکریان طغرل را حکم فرمود که در دهلی بسیاست رسانند و بقراخان را چتر و دورباش و
سائر امارات بادشاهی داده در لکهنوتی گذاشت و خود لوای مراجعت برافراخت فرزند دلبند را در وقت وداع وصیت
چند نمود وصیت اول این بود که حاکم لکهنوتی را با پادشاه دهلی خواه خویش باشد خواه بیگانه در افتادن و بغی ورزیدن لائق نیست و اگر
بادشاه دهلی قصد لکهنوتی کند حاکم لکهنوتی را باید که انحراف ورزیده بجاهای دور دست رود و چون بادشاه دهلی مراجعت نماید باز بلکهنوتی در آید و کار
خود بسازد وصیت دیگر آنست که در ستدن خراج از رعایا میانه روی کار فرماید نه آنقدر ستاند که متمرد و سرتاب شوند و نه آنقدر که عاجز
و زبون گردند و بحشم نیز آنقدر مواجب دهد که ایشانرا سال بسال کفایت کند و از ممر معیشت عسرت نکشند وصیت دیگر آنست که
در پرداخت امور ملکی بمشورت اهل رای که مخلص و خیرخواه او باشند شروع ننماید بیت ز صد شمشیر زن رای قوی به * ز صد افسر کلاه
خسروی به * برای لشکری را بشکند پشت * بشمشیری یکی تا ده توان کشت * و در اجرای احکام از هواپرستی اجتناب
نموده برای نفس خود خلاف حق نکند وصیت دیگر آنست که تتبع احوال حشم که لازمه جهانداریست غافل نباشد
و نگاهداشت خاطر ایشانرا از ضروریات شمرده افراط و تفریط در باب ایشان کار نفرماید و هر که او را برین آورده تحریص
نماید او را دشمن خود دانسته اصغا بقول او نکند وصیت دیگر آنست که البته خود را در پناه کسی که از دنیا اعراض نموده رو
بجانب حق آورده باشد اندازد بیت حمایت را کنی دامان درویش * ز صد سد سکندر قوتش بیش * سلطان
از کسیکه ذره از حب دنیا در دل او یافته شود تجنب جسته بر قول و فعل او اعتماد ننماید گوش پسر را از در نصائح گرانبار پر
ساخته وداع فرمود و خود بمراجعت رو بدهلی نهاد و بهر شهر و قصبه که میرسید علما و مشائخ و معارف آنجا استقبال
کرده تهنیت مینمودند و تحف و هدایا میگذرانیدند و بخلعت و انعام نوازش می یافتند و در شهرهای بزرگ قبها می بستند
و شادیها میکردند چون از بداون گذشت و گنگ را عبره کرد سادات و قضات و سائر مشاهیر دهلی استقبال کرده رسوم
تهنیت بجا آوردند و بتفقدات خسروانه سربلندی یافتند و چون سلطان بدهلی رسید بخیرات و صدقات پرداخته ارباب
استحقاق را خوشدل ساخت و خود بخانهای علما و درویشان رفته فتوح و نذور فراخور حالت ایشان گذرانید و زندانیان
را که بواسطه مال محبوس بودند رها کرد و بقایای رعایا که در دفتر بود معاف فرمود ملک الامرا که نیابت غیبت بعهده او
بود بواسطه حسن تدبیر او که در پرداخت مصالح ملکی بظهور آمده بود بانواع نوازش سرفراز گشت بعد از آن فرمود تا در بازار
دهلی دارها نصب کنند و اسیران لشکر طغرل را که از دهلی و لکهنوتی رفته ماد پیوسته بودند بران دارها برکشند اهل شهر

www.alimaanfoundation.com/

بواسطه آنکه اکثر اسیران خویش و پیوند ایشان بودند مغموم و محزون گشتند و گریه و زاری در کار شد قاضی لشکر که از متقیان
عصر بود نزد سلطان رفت و کلمات رقت آمیز در میان آورده دل سلطان را نرم ساخت و بعد ازان در باب
جماعت گناهگار شفاعت نمود سلطان بسمع قبول اصغا فرموده قلم عفو بر جرائم ایشان کشید و بعد ازین حال محمد
سلطان پسر بزرگ سلطان بلبن از ملتان بدیدن آمد و هدایای نفیس و پیشکشهای لائق گذرانید سلطان از آمدن او
خوشدل گشته بانواع شفقت گرامی داشته رخصت انصراف ارزانی فرمود درین اثنا تیمور با لشکر عظیم پائین لاهور و دیبالپور
رسید و میان او و محمد سلطان محاربه عظیم رفت و محمد سلطان با چندی از امرا بشهادت رسید میر خسرو درین جنگ اسیر گشته
خلاص یافت و خواجه حسن این مرثیه را نوشته بدهلی فرستاد و دیر یازست تا در ستمگر اگرچه مدتی عقد موافقت می بندد و عقد مصادقت
می پیوندد و میگردد و روزگار با سازگار اگرچه یکچند رسم رضا می نهد و وعده وفا میدهد میگذرد آسمان شوخ چشم که مردمک مردمی او
بحسن خساست معنویست اگرچه اول چون مستان بی آنکه هیچ گرمی باعث باشد می بخشید ولیکن آخر چون طفلان
بی آنکه هیچ حیای مانع آید باز می ستاند عادات معهودات زمانه حالیا بدین منوالست چه تجارب و چه نیامع دیده و شنیده
آمده است هر کرا چون ماه بر آمده می بیند میخواهد که روی کمال او را بداغ نقصان سیاه کند و هر کرا چون ابر بر سر بر آمده میباید
دران میکوشند که جواهر او را پاره پاره در اطراف آفاق پراگنده کند و درین باغ حیرت و بستان حسرت چنانکه هیچ گلی
بیخار نرست و هیچ دلی از خار خار نرست ای بسا سبزه نورسته که از خزان آفت از مقام لطافت زرد روئی ماند
وای بسا نهال نوخاسته که از تند باد زمان در خاک زمین پهلو نهاد **بیت** در باغ خزان ببین چه حد سروی کرد
بر پیر و جوان چه ناجوانمردی کرد یکی از امثال این تمثیل واقع خسرو نامی قاآن ملک غازیست انار الله برهانه
واثقل بالحسنات میزانه که روز آدینه سوم ماه ذی الحجه سنه ثلث و ثمانین و ستمائه ماه جون مهر در دل کافر هیچ جا در
جهان پدید نبود و آفتاب بمصاحبت لشکر اسلام تیغ زمان بر آمد و شاهزاده اعظم که آفتاب آسمان ملک بود نوریست
غرت در غره غرای او لائح و جهد افراط جهاد در ضمیر منیر او ثابت پای مبارک در رکاب در آورد و بر رای مشکل کشای
او عرض داشتند که تمر با تمامی لشکر بسه فرسنگی فرود آمده است چون بامداد شد بر عزیمت کوچ ازان مقام نهضت
فرموده و بیک فرسنگی آن ملاعین پیشواز آمد موضع مصاف در حدود بلغ بر کرانه لها در اختیار کرد چنانچه متصل آب و منڈی
کولابی بزرگ بود آنرا حصن حصین ساخت و صورت بست که چون کفار مقابل شوند و مرد و اب در عون لشکر باشد تا نه آن
دجله کسی رو بفرار تواند نهاد و نه ازان فحاذیل ساقه لشکر را آفتی تواند رسید و الحق آن احتیاط در نهایت حزم و غایت
کاردانی آن خانجهان ستان بود اما چون قضای بد میرسد سر رشته همه مصالح از تاب میرود و سلک تدبیرها ازان بی نظام
میشود **بیت** هر کرا از بخت بد ره اوفتد کار او در کام بدخواه اوفتد بخت چون دیوانه از ره گم شود عقل چون شب کور
در چاه اوفتد قضا را آن روز ماه و آفتاب که نسبت بملوک دارند در نشانه ماهی آویخته بودند و مریخ که سرخ روی

www.alimaanfoundation.com/

او همه خون اعیان مملکت ست همه از ترکش آن برج خدنگ خذلان و طغانه طغیان میکشاد و خان جوزا کمررا
که اسدی بود از برج آبی خانه خوف و خرابی دلائل فتن و مخائل فتور برین نوع ظاهر و باهر و رمز و اشارت اذا جاء
القضا ضاق الفضا در سیاق اوراق تحریر افتاد و القصه نیم روز که سوار چرخ در ولایت نیمروز رسید روان
شاه گیتی فروز وقت زوال نزدیک شد ناگاه گردی از سمت آن کفره پدید آمد و خان غازی همانزمان سوار شده
و مثال داد که تمامی خیل و حشم و حاشیه بر قضیه اقتلوا المشرکین کافة کما یقاتلونکم کافة صف صف بار قوی تر از سد
سکندر برکشیدند و بعد از ترتیب میمنه و ترکیب میسره و بذات عالی صفات خویش قلبگاه چون در جمیع کواکب ماه
بمعنا و کفار نثار علیهم الخذلان و الخسار آب لاهور را عبر کردند و مقابل صف و سلامیان در آمدند این وحشیان
خرابی دوست در بیابان راوی پرهای بوم بر سر پای شوم خود نهادند و غرات اسلام از ملوک ترک و خلج معارف
هندوستان و سائر سپاهی در نماز گاه معرکه ازان جهت که مصطفی علیه الصلوة و السلام جهاد را باصلوات
نسبت فرموده که رجعنا من الجهاد الاصغر الی الجهاد الاکبر تکبیر گویان دست برآوردند و در اول حمله چندین سر استادرا
از خیل مغل زیر تیغ گذرانیدند و نیزه ملوک ورکاه اعضای اعدا چنان می نشست که نیزه دار از بالا هر یک خون بر
می خاست شصت ترکان خاص در تر یافتن جان میبود که جامه بود بر اهل شمار تا تیغ بشصد در اول تک خدنگ شش
جنت گشتند همه تتاریان سست خدا گان شیر دل شمشیری چون عقیده خود صاف از میان مصاف هر بار که
حمله می آورد شمشیر گوئی دران حریگاه و بر شمائل آنشاه می لرزید و همه تن زبان شده باو می گفت امروز در فلان
مهم ملاعین به بندگان خداوند دولت حواله کن و نفس نفیس خود حرکت مفرمای که شمشیر دو رویه ست و بیجان نتوان دانست
که از تقدیر قادر بر کمال بکه رسد بیت مرو تا خاک تو بر چشم نبندم ❊ مکن گر چشم بر اندیشه بندم ❊ فلک
روی چنین روشن ندیدست ❊ من از دیده بران آتش نشندم ❊ تا زمانی در میدان جهد سر تاز اورسم هیجا
باقامت میرساند که هر یک از اسلحه بر زبان قال و مقال آمد نیزه می گفت شاها دست از من کوتاه کن که بر
زبان سنان من از بسیاری جدال و قتال کند شده و مرا بردی خصم مجال طعن نمانده مبادا که جون بجنبم
حرکت پریشان از من بظهور آید و تیر میگفت ای عقد شست تو عقد جوزهر کشاده بقصد این قصد پیش مرو من خود در
رفتن خاک بر سر میکنم نباید که ترک تنگست چشم فلک که بر بام پنجم ست ترا در خانه هشتم تیر کمین در کمان کند و کس بر سبیل خسارت
و عنا بر تو خدنگ خطا روان کند و کمندی گفت که امروز سر رشته تدبیر از دست تفکر نباید داد که من ازین جنگ سیدرنگ
در زم بی حزم بر خود می پیچم ساعتی بموقف تامل کن که اسلام و اسلامیان چون طناب بر بسته ختم نعم تواند الله الله
با این طائفه رسم طناب اندازی را چندین اطناب مده بیت من بر غبت پیش تو سر در طناب آورده ام ❊ تو مکن
از لطف اندازی کمند انداز من ❊ فی الجمله آنشاه دین پناه کفر کاه بهمت قلت سپاه با گروه گمراه از نیمروز تا شام گاه عرصه

www.alimaanfoundation.com/

www.alimaanfoundation.com/

ضعیف ساخته هست و می بینم که وقت ارتحال نزدیک رسیده است درین وقت غیبت تو از من که خبر تو وارثی ندارم از مصلحت دوست و پسر تو کیقباد و پسر برادر تو کیخسرو خورد اند و از تجارب دنیا بیگانه اگر ملک بدست ایشان افتد از غلبهٔ جوانی و هوا پرستی از عهدهٔ محافظت آن نتوانند برآمد و هر که بر تخت دهلی بنشیند ترا اطاعت او باید کرد اگر تو بر تخت دهلی متمکن باشی حاکم لکهنوتی مطیع و منقاد تو خواهد بود پس ترا باید که از من غیبت ننمائی چون بقراخان را هوای لکهنوتی در سر افتاده بود و سلطان را نیز اندک صحت پدید آمد بهانهٔ شکار بی رخصت سلطان متوجه لکهنوتی شد و هنوز بقراخان بلکهنوتی رسیده بود که مرض سلطان عود کرد سلطان درین مرتبه ملک الامرا فخرالدین کوتوال دهلی را طلبید کیخسرو را بولیعهدی وصیت کرد و بعد از سه روز بجوار رحمت حق پیوست و در دارالامان مدفون گشت و چون فخر الملک کوتوال و کوتوالیان باخان شهید که پدر کیخسرو بود نیک نبودند او را بحیله بملتان روان کردند ایام سلطنت سلطان غیاث الدین بست و دو سال و چند ماه بود

ذکر سلطان معزالدین کیقباد

بعد از وفات سلطان غیاث الدین بلبن کیقباد پسر بقراخان را که هژده ساله بود سلطان معزالدین کیقباد گفته بسلطنت برداشتند و این بادشاهزاده بحسن خلق آراسته بود و چون همه وقت در نظر سلطان بلبن تربیت و پرورش می یافت معلمان و مودبان خشن مزاج بر و موکل بودند و استیفاء لذات و پیروی شهوات او را در نیمدت میسر نبود بیکبار که مطلق العنان شد از غلبهٔ عنفوان جوانی و هوای نفسانی در عیش و عشرت را بر روی خود کشاده استیفاء لذات نفسانی بر مصالح جهانبانی مقدم داشت و جهان بکام بطالان و خودپرستان کردند و بمقتضای الناس علی دین ملوکهم خورد و بزرگ بلهو و عیش مشغول گشتند و سلطان از دهلی برآمده در کیلوکهری بر کنار آب چون قصر عالی و باغ بزرگ بنا فرموده دارالسلطنه ساخت و از خبر غلبهٔ عیش و عشرت سلطان معزالدین لوتی و مسخره و مطرب از اطراف و جوانب عالم روبدرگاه او آوردند و چون اینطائفه را در هند اقسام بسیارست کار لهو و لعب رواج عظیم پیدا کرد و ابواب فسق و فجور مفتوح و نام غم و اندیشه از دلهای خلق محو و منسی گشت و دائم سلطان از خوبرویان و خوش آوازان و مردم ظریف و ندمای شیرین کلام مملو و معمور بود و یک ساعت بی عیش و کامرانی نگذرانیدی و بخشش و انعام و بذل و ایثار گذرانیدی و ملک نظام الدین که داماد و برادرزاده ملک الامرا کوتوال بود نزد سلطان تقرب تمام پیدا کرده و پرداخت امور سلطنت همه برای او مفوض گشت و ملک قوام الدین علاقه که از بی نظیران روزگار بود عمدة الملک و نائب و وکیل رشد چون ملک نظام الدین مردبسیار مکار بود و ملوک بلین که اعوان و انصار دولت مغربی شده بودند از تسلط و تقرب او پریشان خاطر و هراسناک گشته در نگاهداشت خاطر او میکوشیدند و در امور ملکی رضای خاطر او منظور داشته رشتهٔ متابعت از دست نمیدادند ملک نظام الدین کم حوصله چون امرا و ملوک را مطیع و منقاد خود دانست و سلطان معزالدین را مستغرق

www.alimaanfoundation.com/

عیش و عشرت دید سودای سلطنت و جهانداری که اصلا بحال او مناسبت نداشت در سر پیدا کرد و استیصال
خانواده بلبنی را کمر بست بواسطه این خیال خام و سودای باطل سلطان معزالدین گفت که کیخسرو در ملک شریک
تست و باوصاف پادشاهی و صفت ولیعهدی آراسته رغبت امرا و ملوک را بجانب او خاطر نشان کرده بر لقای
او قرار داد سلطان معزالدین سخن آن غدار را شنیده در ساعت فرمان بطلب کیخسرو بملتان فرستاده جمعی تعیین نمود
که در راه آن بیگناه را ضائع سازند کیخسرو مظلوم انقیاد حکم نموده روانه دهلی شده در قصبه رهتک بشهادت رسید
بعد از آن خواجه خطیر را که وزیر سلطان معزالدین بود بگناه دروغ متهم ساخت و بر خر نشانده تشهیر نمود امرا و ملوک را خوفی
که از ملک نظام الدین در خاطر متمکن شده بود مستحکم تر گشت و رجوع خلائق بیشتر شد درینوقت خبر آمدن لشکر
مغول بنواحی لاهور رسیده ملک یار بیگ نرسی و خان جهان بدفع شر ایشان تعین شدند و در نواحی لاهور مقاتله
صعب دست داده اکثر مغول بقتل رسیدند و جمعی را دستگیر ساخته بدهلی آوردند باز روزی بسلطان معزالدین گفت
که این امرا مغول که همه یک جنس اند خشم بسیار دارند اگر متفق شده با تونگری و غدری خیال کنند علاج دشوار
بود بامثال این کلمات مزخرف سلطان را از جا در آورده رخصت قتل امرای مغول حاصل کرده همه را در یک روز بدست
آورده بقتل رسانیده خاندان ایشان را بر انداخت بعضی ملوک بلبنی را که امرای مغل قرابت و صداقت داشتند و او
نیز محبوس ساخته در حصارهای دور دست فرستاد و از خرابی خانوادهای قدیم باک نداشت و ملک شاهبک امیر
ملتان و ملک یزکی حاکم برن را که از امرای سلطان بلبن بودند بهر مکر و حیله که دانست از میان برداشت و سلطان را
چنان مسخر کرد که هر که از روی اخلاص دولت خواهی شمه از بداندیشی و فساد ملک نظام الدین بسلطان رسانیدی
سلطان در زمان آن سخن را بملک نظام الدین گفتی و آنکس را بگرفتی و باو سپردی و زن ملک نظام الدین که دختر
ملک الامرا بود در اندرون حرم سلطان استیلای تمام پیدا کرده و مادر خوانده سلطان شد امرا و ملوک از کمال استیلای
و تسلط ملک نظام الدین منقاد و فرمانبردار شده اند و خود را بهر بهانه که میدانستند و میتوانستند در حمایت او
می انداختند و بلطائف الحیل شر او را از خود دفع میساختند و درگاه او مرجع عوام و خاص گشت و رواج رونق درگاه
معری بشکست **نظم** شه که دون را بلند والا کرد ٭ هر بلا را بلند بالا کرد ٭ کاتشی آب را بلند کند ٭ بر تن
خویش ریشخند کند ٭ چون ملک الامرا فخرالدین کوتوال بر قصد فاسد و خیال باطل ملک نظام الدین که بجای فرزند
او بود اطلاع یافت او را در خلوت طلبیده بسخنان معقول و دلائل عقلی هر چند خواست که تصور باطل و خیال فاسد
از سر او بدر کند فائده نداد و آن کوته اندیش خام طمع متنبه نشده در جواب گفت که آنچه خدمت ملک می فرماید
همه صوابست و خلاف آن خطا اما خلق را دشمن خود کردم و همه دریافتند که در چه کارم اگر اکنون دست ازین داعیه
باز دارم مردم از من دست نخواهند داشت ملک الامرا او را نفرینها کرده از و بیزار شد و چون این معنی با کابر و معارف

www.alimaanfoundation.com/

رسید و همه تحسینها کردند و عاقبت اندیشی و سلامت جوئی ملک الامرا بر همگنان ظاهر شد القصه بقراخان پدر
سلطان معزالدین المخاطب بسلطان ناصرالدین که ولایت لکهنوتی داشت چون شنید که سلطان معزالدین دائم
بلهو و لعب مشغول است و پروای جهانداری ندارد و ملک نظام الدین جمله امرا و ملوک طبقی و سایر اعوان و انصار
کار مدتی را تلف کرده میخواهد خروج نماید مکتوبات نصیحت آمیز بجانب پسر نوشت و از اندیشه فاسد ملک نظام الدین
و جمله امرا و ملوک برمز و اشارت اطلاع داد سلطان معزالدین از غرور جوانی و مستی شراب گوش سخن پدر نکرده اندیشه
آن کار ننمود چون سلطان ناصرالدین دریافت که مواعظت او در غیبت موثر نمی افتد خواست تا با پسر ملاقات
نموده آنچه گفتنی باشد بگوید مکتوبی بخط خود نوشت که ای فرزند مرا شوق دیدن تو بیطاقت ساخته پیش ازین مرا
در محنت جدائی نگذارد و دیدار مرا غنیمت شمارد چون سلطان معزالدین مکتوبات مهرآمیز پدر خواند رگ شوق او نیز
در حرکت آمده اظهار اشتیاق خدمت نموده مکاتیب عرائض مهر اساس مصحوب مقربان نزد پدر فرستاد و از
طرفین سلسله شوق متحرک شد و بعد رسل و رسائل قرار یافت که سلطان معزالدین از دهلی تا اوده رود و سلطان
ناصرالدین نیز از آن طرف باوده بیاید و هر دو بادشاه باهم ملاقات کنند و از دیدار یکدیگر بهره مند شوند قران السعدین
امیر خسرو داستان ملاقات پدر و پسر است و از سخنان امیر خسرو چنان مستفاد میگردد که سلطان ناصرالدین بقصد
تسخیر دهلی و دفع پسر از لکهنوتی حرکت کرد و سلطان معزالدین خواست نیز بمقابله و مقاتله شتافت و در اوده مهم
بصلح قرار گرفت القصه سلطان معزالدین خواست که جریده بملاقات پدر شتابد ملک نظام الدین گفت بادشاه را
چندین مسافت جریده رفتن از مصلحت نیست و در کار مملکت نسبت پدری و پسری اعتماد را نشاید مصلحت آنست
که سلطان با حشمت و اسباب سلطنت و لشکر آراسته نهضت فرماید تا رایان و راجها و زمین داران را از مشاهده کوکبه و دبدبه
بادشاهی در دلها رعب و هیبت حاصل آید و از روی کمال اطاعت و انقیاد و خدمت گاری پیش آید سلطان بسخن
ملک نظام الدین با لشکرهای آراسته و اسباب سلطنت و لوازم حشمت بجانب اوده حرکت فرمود چون سلطان
ناصرالدین برین حال مطلع شد دانست که باعث این امر ملک نظام الدین است او نیز با لشکر و فیلان و حشم از لکهنوتی
بجانب پسر روان شد و هر دو لشکر بر کنار آب سرو بر دو جانب فرود آمدند سه روز بمراسلات و مکاتبات تحریک سلسله
ملاقات نمودند و در باب چگونگی ملاقات سخنان گذشت آخر قرار یافت که پسر بر تخت نشیند و سلطان ناصرالدین
از آب گذشته شرائط تعظیم بجا آورده پسر را هم بر تخت ملاقات نماید سلطان معزالدین بارگاه خود را برافراشته و با آئین
کیخسروی کیقبادی جلوس فرموده معرکه بار بر آراست سلطان ناصرالدین در جلوخانه فرود آمده سه جا شرط زمین بوس
بجا آورد و چون در برابر تخت رسید سلطان معزالدین تاب نیاورده از تخت فرود آمده در پای پدر افتاد یکدیگر را در
کنار گرفته گریها کردند حاضران را نیز از مشاهده حالت ایشان آب از چشم ترشح نمود پدر دست پسر را گرفت و بر بالای

www.alimaanfoundation.com/

تخت فرستاده خواست پیش تخت بایستد پسر از تخت فرود آمده پدر را بر تخت بنشاند و خود با دب پیش او بنشست
و نثار تنکها و زر و نقره در کار شد و شعرا در خواندن قصائد مدائح و مطربان در سرود گفتن و چاوشان و نقیبان در
فریاد کردن در آمدند و آنچه از لوازم حشمت بادشاهی و شرائط مجلس بار که متعارف آن طائفه بود بجا آوردند از مکالمه
و محاوره یکدیگر محظوظ و مستفید گشتند بعد از زمانی سلطان ناصرالدین برخاست و از آب گذشته بیارگاه خود رفت و
ارسال تحف و هدایای غریب و میوه و مقلات عجیب و اطعمه و اشربهٔ لطیف از طرفین در کار شد و مردم هر دو لشکر را
حکم شد که بخانهای همدگر آمد شد نمایند و از روی یگانگی سلوک کنند و چند روز متواتر سلطان ناصرالدین بخانه پسر آمد
و هر دو بادشاه صحبتها داشتند و مجلسها ساختند و داد عیش و طرب دادند و شرابها خوردند و چون روز وداع نزدیک رسید
سلطان ناصرالدین با پسر گفت که جمشید گفته است که بادشاهی که او را آنقدر مال در خزانه نباشد که در روز غلبهٔ خصمان
لشکر خود را بآن مدد نماید و در غلا و قحط رعایا را دستگیری کند آن بادشاه را بادشاه جهانیان نتوان گفت و نصیحت چند
دگر که لائق حال سلطنت باشد فرمود سلطان معزالدین چند دگر که لائق حال سلطنت باشد فرمود سلطان معزالدین گفت
که چون مهربانی و غمخواری که مرا از خواب غفلت بیدار سازد ندارم بادشاه را آنچه در هر باب پسندیده و سزاوار باشد مرا
با آن تنبیه گرداند تا دستور العمل خود سازم و خلاف آن روا ندارم سلطان ناصرالدین را محبت پدری در جوش آمده گفت
من چندین راه زحمت کشیده ام مقصود همین بود که گوش هوش ترا به در نصائح گرانبار گردانم و ترا از خواب غفلت که
لازمهٔ جوانی و هوا پرستی دولتست بیدار سازم و آنچه لازمهٔ مهر و شفقت پدریست بجا آورده باشم و خلوت ساخته فرمود
که ملک نظام الدین و قوام الدین که عمدهٔ ملک بودند در مجلس حاضر گشتند تا آنچه گفتنی بود بحضور ایشان بگویم ملک قوام الدین
و نظام الدین که عمدهٔ ملک بودند در مجلس حاضر گشتند سلطان ناصرالدین از روی رقت و شفقت گفت ای پسر شنیدم
که تو بر تخت دهلی نشستی بغایت خوشوقت شدم و پنداشتم که ملک لکهنوتی داشتم ملک دهلی نیز بمن رسید اکنون دو ساله
که حکایات عیش و طرب و غفلت و بیخبری تو می شنوم حیران می مانم تا امروز چگونه سلامت مانده و من از ان تاریخ
تغریت تو خود میدارم و ملک دهلی و لکهنوتی را در معرض زوال دیده دل ازان پرداخته ام بتخصیص ازان تاریخ که تو
بندگان پدر را که پرورده نعمت او و مخلص و خیرخواه بودند کشتی و از کشتن ایشان اعتماد دیگران از تو برخاست همچگونه
توقعی و رجائی مرا در ملک نماند ای پسر اینقدر باید باندیشی که برادر مهتر من که شایستهٔ جهانداری بود در حیات پدر
شهید شد و پسر او را که شایان سلطنت و بازوی تو بود بگفتهٔ نادوستان تلف کردی همین که ترا ازمیان بردارند
ملک دهلی بدست قومی و اصلی دیگر افتد که ایشان نام و نشان ما بر روی زمین نگذارند ای پسر اگر تو بر خود رحم ندانی
بر اولاد و اتباع خود رحم کن خود را بازی مده و غم حال خود بخور و این نصیحت چند که بر تو میخوانم در عمل آر نصیحت اول اینست
که بر جان خود رحمت کن خود را بازی مده و در پی معالجهٔ خود باش که رنگ روی تو از گل و لعل سرخ و سیراب تر بود از رنگ

www.alimaanfoundation.com/

زرد چوبه زرد تر گشته و از افراط شهوت که اینچنین ضعیف و نزار شده خود را باز دارد گرد آن مگرد که چون جان از خلل افتد
از لذت استیفا نتوان کرد نظم نشاید بادشا را مست بودن * نه در عشق و هوس پیوست بودن * بود شه پاسبان
خلق پیوست * خطا باشد که باشد پاسبان مست * شبان چون شد خراب از بادهٔ ناب * رمه در معده گرگان
کند خواب * در آئینی که رسم ملک داریست * ثبات کارها در هوشیاریست * نصیحت دوم اینست که از کشتن
ملوک و امرا احتراز نمائی تا اعتمادیکه اعوان و انصار بر تو دارند زائل نشود و این دو مرد اعنی ملک نظام الدین و قوام الدین
که بچنگار و تجربه در کار اند و روی دیگر مثل ایشان از امرای بگزینی و خود را شریک ایشان گردانی و این هر چهار را چهار
رکن دولت خود تصور کنی و هر کاریکه ترا پیش آید باتفاق و صلاح دید ایشان بسر انجام رسانی یکی را دیوان وزارت
و دوم را دیوان رسالت سوم را دیوان عرض و چهارم را دیوان انشا حواله نمائی و هر چهار کس را از قرب برابر
داری اگرچه مراتب ایشان باعتبار اعمال سعادت باشد و هیچ یک را از ایشان آنقدر استیلا ندهی که طغیان
و سرکشی بار آرد نصیحت سوم آنست که هر سری از اسرار ملکی که کشادن آن ضرورت شود بحضور هر چهار بکشائی و یکی را
بر اسرار خود آنچنان محرم نگردانی که دیگران از تو دل گران شوند نصیحت چهارم آنست که نماز گذاری و روزهٔ
رمضان داری تا در ترک این دو کار خذلان دنیا و آخرت دامنگیر تو نگردد و شنیده ام که حیله گری از علمای وقت
برای خوش آمد تو در خوردن روزه رمضان رخصت داده و گفته اگر برده آزاد کنی یا شصت مسکین را طعام دهی تلافی
روزه خوردن میشود از قول و فعل این قسم علمای خود را دور داری مسئله دین از علماء و طماع و حریص که دنیا معبود
ایشان شده ست نباید پرسید بلکه استفسار احکام این از کسانی باید کرد که روی از دنیا گردانیده باشند و زر و مال در
همت ایشان بیقدر باشد این نصائح بگفت و هایهای بگریست و سلطان معزالدین را در کنار گرفت و وداع کرد
و در وقت کنار گرفتن آهسته گفت که نظام الدین را زودتر از میان برداری که اگر او فرصت یابد ترا یک روز
نگذارد این بگفت و گریه کنان بمنزل خود رفت و آن روز طعام نخورد و با محرمان خود گفت امروز پسر را با ملک
دهلی وداع آخرت کردم بعد از آن سلطان معزالدین از اوده بجانب دهلی نهضت فرمود چند روز پاس نصائح
و وصایای پدر نموده خود را از عیش و طرب باز داشت با وجود شوق شاهد شراب که جبلی او شده بود همدمان بر مزد ایما
محرک سلسلهٔ فساد بودند و ترغیب مینمودند و از نصائح پدر که بر همگنان رسیده بود شرم داشتی و حیا کردی و منع خود نمودی
چون صیت مجالس جشن و غوغا افراط عیش و طرب سلطان باطراف و اکناف رسیده بود جماعه از لولیان
شیرین کار و طرب پیشگان روزگار بدرگاه رو آورده بودند و خود را هر روز آراسته مستعد صحبت ساخته در گرد پیش او
جلوه مینمودند و انتظار ملازمت می کشیدند سلطان چون دلدادهٔ صحبت این طوائف و جان باخته هوای
ایشان بود با آنکه میخواست که نصائح پدر را پاس دارد اما زمان زمان عنان دل از دست میرفت و لحظه لحظه

www.alimaanfoundation.com/

آتش شوق در غلیان می آمد بی اختیار در دیده نگاهی بر روی و رخساره نازنینان میکرد و بگوشه چشم التفاتی بحال ایشان مینمود ناگاه لولی بچه بر کار که سر آمد نازنینان وقت و سر حلقه بی نظیران روزگار بود کلاه مکلل بر سر و قبای زرنگار در بر و کمر مرصع در میان بر اسپ عربی نژاد سوار هنگام کوچ با صد ناز و کرشمه در مقابل چتر سلطانی در آمد و هنرهای عجیب و عملهای غریب که نوعی از ساحری تواند بود در کار آورد و این بیت بآواز خوش بخواند بیت گر قدم بر چشم ما خواهی نهاد ٭ دیده بر ره می نهم تا میروی ٭ بعد از آن معروض داشت که مطلع این غزل را باینحالت مناسب تر می بینم اما از ملاحظه ادب نمی توانم خواند سلطان فرمود که بخوان و مترس خواند که بیت سرو سیمینا بصحرا میروی ٭ نیک بد عهدی که بی ما میروی سلطان از نظاره جمال عالم افروز آن ماه پیکر و مشاهده حرکات و تقریب آن رشک قمر چنان حیران ماند که نصائح پدر همه بیکبار از یاد برفت و بی اختیار در راه بایستاد و با آن توبه شکن همزبان گشت و از کمال بیطاقتی از اسپ فرود آمد و شراب طلبیده همدران جا منزل فرمود و مجلس ساخت و بتماشای بازی و رقص بازی مشغول شد و این بیت بر زبان راند بیت شب زمی توبه کنم از بیم ناز شاهدان بامدادان روی ساقی باز در کار آورد ٭ آن شوخ بدیهه گو چون این بیت از زبان سلطان شنید در برابر خواند بیت غمزه عابد فریبم زاهد صد ساله را ٭ موز پیشانی گرفته پیش خمار آورد ٭ سلطان از حدت فهم و خوبی طبع او واله و حیران تر گشت و او را ساقی ساخت و او شرائط تواضع بجا آورده این بیت خواند ؎ ما گرچه خوبتر ز ماهیم هم بنده بندگان شاهیم ٭ و پیاله پر کرد و بدست سلطان داد سلطان پیاله از دست او گرفته از روی دلدادگی این ابیات بخواند نظم قدح چون دور می آید بنزدیکان مجلس ده ٭ مرا بگذار تا حیران بمانم چشم در ساقی ٭ اگر ساقی تو خواهی بود ما را ٭ که میگوید که می خوردن حرام است ٭ این بگفت و پیاله نوش فرمود و امرا و ملوک نیز مستغرق لهو و طرب شدند روز دیگر سلطان از انجا کوچ کرده در هر منزل مجلسی و جشنی میساخت و داد عیش و طرب میداد تا بدهلی رسید و در قصر کیلوکهری فرود آمد اهل شهر از آمدن سلطان شادیها کردند و جشنها نمودند و قبها بستند و رسم جشن و عیش و طرب در ایام سلطان معزالدین چنان شائع شد که در هر کوچه و محلت بر علانیه شراب میکشیدند و صحبت میداشتند و غم و اندوه از دل خلائق برخاسته بود و غفلت جا گرفته چون چند ماهی برین بر آمد سلطان معزالدین بیمار شد و کثرت جماع و مداومت شراب او را ضعیف و نزار گردانید و درین اثنا خواست که بموجب وصیت پدر نظام الملک والدین را بردارد درین باب فکر ثابت نتوانست نمود و فی البدیهه گفت ترا بملتان میباید رفت و مهمات آنجا سرانجام نموده عذرها آورد مقربان سلطان چون بر قصد سلطان اطلاع یافتند و همیشه خواهان هلاک ملک نظام الدین بودند بحکم و رخصت سلطان او را بزهر کشتند ؎ چو بر خون خلقش نیامد دریغ ٭ زمانه بخونش بیالود تیغ ٭ ملک جلال الدین فیروز را که نائب سامانه بود و سر نامدار درگاه بود از سامانه

www.alimaanfoundation.com/

طلبیده عارض ممالک گردانیده اقطاع برن حواله نمودند و شایسته خان خطاب دادند و ملک اتیمر کجن را بایکی و ملک اتیمر سرخه را وکیل درساختند و سائر اشغال نیز تجدید درمیان امرا مقسوم گشت درین اثنا سلطان را مرض غالب شده لقوه و فالج پدید آمده صاحب فراش گشت و از کار ها ماند امرای صاحب شوکت را آرزوی سلطنت در سر افتاد و در هر سر سودائی و در هر دل تمنائی پیدا شد و بعضی از امرای بلبنی از روی حلال نمکی پسر سلطان مغرالدین را با آنکه طفل بود از حرم بیرون آورده سلطان شمس الدین خطاب داده بر تخت نشاندند و بارگاه زده سلطان شمس الدین را آنجا داشتند و امرا و ملوک در گرد آن سراپرده فرود آمدند سلطان مغرالدین را که کار او از معالجه گذشته بود در قصر کیلوکهری معالجه میکردند و ملک جلال الدین خلجی که عارض ممالک بود با جماعت خلجیان که خلق کثیر بودند در بهاپور فرود آمدند و عرض لشکر خود می گرفت ملک اتیمر کجن باریک و ملک اتیمر سرخ وکیل در و سائر امرای بلبنی اتفاق نمودند که بعضی امرا که بیگانه اند و از اصل ترکان نیستند از میان باید برداشت و تذکره بنام ایشان نوشتند و در سر تذکره نام ملک جلال الدین خلجی بود چون ملک جلال الدین از مضمون آگاه شد مردم خود را جمع نموده امرا و ملوک خلج را یکجا کرده و بعضی امرای دیگر را با خود متفق ساخت درین حال ملک اتیمر کجن باریک سوار شد تا ملک جلال الدین را فریب داده بیارد و کار او بکفایت سازد چون ملک جلال الدین فیروز ازین اندیشه آگاه بود همین که ملک اتیمر بدر سرای او رسید او را از اسپ فرود آوردند و پاره پاره کردند **شعر** مزن در وادی مکر و حیل گام ✤ که در دام بلا افتی سرانجام ✤ مگر نشنیدی از سیاح راه که هر کو چاه کند افتاد در چاه و پسران ملک جلال الدین که بشجاعت و مردانگی اتصاف داشتند با پانصد سوار در سراپرده سلطانی درآمده سلطان شمس الدین را از تخت برداشته با پسران ملک الامرا در بهاپور نزد پدر آوردند و ملک اتیمر سرخه را که تعاقب ایشان نموده بود سلطان شمس الدین از شهر بیرون آمدند و پیش دروازهٔ بداون جمعیت نموده قرار دادند که بر سر ملک جلال الدین فیروز روند ملک الامرا بواسطهٔ پسران او در دست ملک جلال الدین بودند مردم را در بر گردانیده جمعیت ایشان را متفرق ساخت و اکثر از امرا و ملوک با ملک جلال الدین پیوستند و ملکی که پدر او را سلطان مغرالدین کشته بود در قصر کیلوکهری رفته سلطان را از مقر پیش نمانده بود لکدی چند زده در آب جون سرد ادمدت سلطنت او سه سال و چند ماه بود

ذکر سلطنت سلطان جلال الدین خلجی

در یکی از تواریخ معتبر بنظر رسید که طائفهٔ خلج از نسل قالج خان داماد چنگیز خان اند و قصهٔ او چنانست که او را از خاتون خویش که دختر چنگیز خان بود ملال خاطر روی نمود و از بیم چنگیز خان بغیر از مدارا و ملایمت علاجی نداشت همیشه مخلصی و مصری میجست و فرصت نمی افتاد تا زمانی که چنگیز خان در کنار آب سند سلطان جلال الدین را منکوب و مغلوب ساخت و خاطر او مهمات ایران و توران جمع کرده و بصوب اصلی خویش باز گشت و در همان ایام در گذشت قالج خان کوهستان غور و غرجستان و استحکام آنرا بنظر اسعان درآورده با اهل و اولاد خود که قریب سی هزار خانه دار بودند در کوهستان مذکور مستحکم شدند

www.alimaanfoundation.com/

و چون چنگیز خان فوت شد کسی از فرزندانش پروای نکرد او همانجا توطن اختیار کرده نسلش درینجا بسیار شد
و چون سلاطین غور و توابع ایشان ممالک هند را در حیز تسخیر کشیدند خلجیان دفعه دفعه بسبب قرب جوار بهندوستان
در می آمدند و ملازمت اختیار نموده صاحب اعتبار می شدند پدر سلطان جلال الدین و پدر سلطان محمود خلجی
هندوی که از عظمای ملوک کامکار و سلاطین نامدار اند از تبار قالج خان اند قالج تحریف یافته خالج شد و بکثرت
استعمال خلج شد و بقول صاحب سلجوخان فتامه ترک بن یافث را یازده پسر بود یکی از انجمله خلج نام داشت فرزندان
او را خلج گویند القصه سلطان جلال الدین را از بهار پور با جمعیت انبوه سوار شده در قصر کیلوکهری فرود آمده چند
روز به نیابت سلطان شمس الدین قیام نموده در اوائل سنه ثمان و ثمانین و ستمائة بر تخت سلطنت جلوس نمود
و ملک جهجو و کشلخان برادرزادهٔ سلطان غیاث الدین را ولایت کره داده روان گردانید و امرا موافق و مخالف
همه با سلطان جلال الدین طوعاً و کرهاً بیعت نمودند اما چون خلق شهر بپادشاهی سلطان جلال الدین راغب نبودند
سلطان جلال الدین ازین ملاحظه بشهر نرفت و بر تختی که دائم سلاطین جلوس مینمودند نشست و در کیلوکهری سکونت
نموده با تمام قصر معزی امر فرمود و باغ نو در مقابل آن قصر بر کنار جون بنا کرد و امرا و ملوک نیز آنجا خانها ساختند
و حصاری از سنگ طرح انداختند و در اندک مدت بنای خانها و حصار و مساجد و بازار مرتب شده بشهر نو موسوم گشت
و چون در کار سلطان جلال الدین استقامت حاصل گشت و جز خدا ترسی و حلم و حیا و عدل و احسان او انتشار یافت
مردم شهر از خورد و بزرگ همه از شهر آمدند و بیعت نمودند و علما و مشائخ و سران طوائف نوازشها یافتند و حکومت
ممالک و اشغال درگاه میان امرا قسمت یافت و پسر مهتر سلطان جلال الدین را خانخانان و پسر میانگی را
ارکالیخان و پسر خورد را قدرخان خطاب شد و هر یک را پرگنه و ولایتی متعین گشت و برادر سلطان بقرسخان
خطاب یافت و عارض ممالک شد و علاء الدین و الف خان که هر دو برادرزاده و داماد سلطان بودند یکی امر
بزرگ و دوم آخر یک شد و ملک احمد بموجب خواهرزادهٔ سلطان نائب و اویک و ملک خرم وکیل در گشت
وزارت ممالک بخواجه خطیر و کوتوالی بملک الامرا قرار یافت و میان خاص و عام سکوتی و آرامی پدید آمد
سلطان با حشمت و ابهت تمام با لشکر آراسته سوار شد بدرون شهر رفت و در دولت خانه فرود آمده
دو رکعت نماز گذارد و بر تخت سلطنت جلوس فرموده گفت سالها پیش این تخت سجده کرده ام و امروز که پای
بران نهادم از عهدهٔ شکر این چگونه توانم بدر آمد و از انجا سوار شده بجانب کشک لعل آمد و هم بر درگاه برسم قدیم
از اسپ فرود آمد ملک احمد جب باربک که عمدهٔ ملک بود عرضداشت کرد که چون کشک از سلطانست بر درگاه
چرا باید فرود آمد سلطان فرمود که در همه حال عزت ولی نعمت خود نگاه داشتن واجبست بار ملک احمد جب گفت
که سلطان را درین منزل که دار الامارت ست سکونت باید کرد سلطان در جواب گفت این کوشک را که سلطان

www.alimaanfoundation.com/

بلبن در ایام خانی خود بنا فرموده بود اکنون ملک اولاد اوست مرا درین حقی نیست بلکه احمد چپ گفت در امور ملکی اینقدر تقید نمی گنجد سلطان فرمود من از برای مصلحت ملک چند روزه چگونه از قواعد اسلام بیرون آیم و برخلاف نفس الامر کاری کنم **بیت** کجا عقل با شرع فتوی دهد * که اهل خرد دین بدنیا دهد و پیاده بدرون کوشک نعل رفت و دران مقامها که سلطان غیاث الدین آنجا می نشست بواسطه حرمت او آنجا نه نشست و در صفه که مخصوص امرا بود جلوس فرمود و با مراد ملوک گفت خانه ایمر کجن و ایمر سرخه خراب باد که اگر ایشان بمن در مقام غدر و مکر می شدند من درین بلا نمی افتادم و این بقیه عمر را در خانی و ملکی بسر می بردم اکنون در حیرتم که مآل کار چون شود و با وجود عظمت و ابهت سلطان بلبن و امتداد روزگار و غلبه اعوان و انصار سلطنت بر وارثان او نماند بر جا چگونه خواهد ماند بعد از ما بر اولاد و اتباع ما چه رود بعضی امرای حاضر که عاقل و صاحب تجربه بودند از سخنان او متاثر گشتند و رقتها نمودند بعضی دیگر که جوان و بی باک بودند سلطان را ندمت میکردند و می گفتند ایمر دبا دشاه ناشده در اندیشه زوال ملک افتاده است قهر و سیاست که لازمه جهانداریست درین مرد چگونه بوقوع آید سلطان جلال الدین در آخر همین روز از شهر باز گشت و بکیلوکهری آمده تختگاه ساخت در سال دوم از جلوس ملک ججهو برادرزاده سلطان بلبن که انقطاع کره داشت لوای مخالفت برافراخته خطبه و سکه بنام خود کرده خود را سلطان مغیث الدین خطاب کرد امیر علی سیرجامدار حاکم اودهه که او را حاتم خان گفتندی و سائر ملوک بلبن که دران اطراف جاگیردار بودند با ملک ججهو موافقت نمودند ملک ججهو امید آنکه چون مردم شهر از خلجیان متنفر بودند یاری او خواهند شد با لشکر انبوه بجانب دهلی در حرکت آمد سلطان جلال الدین از شنیدن این حادثه خانخانان پسر مهتر خود را بنیابت غیبت در دهلی گذاشت خود با لشکر آراسته با عوان و انصار قدیم بدفع ملک ججهو روان شد از کلیخان را که پسر میانگی بود و بشجاعت و جلادت اتصاف داشت مقدمه لشکر گردانیده جوانان مردانه کار آزموده همراه او کرد و حسب الحکم ارکلیخان با لشکر خود از آب کالا سکر گذشت و از انطرف ملک ججهو با مراد ملوک بلبنی و لشکر بقیاس و زمینداران آنديار و راجهای نامدار در مقابل آمده محاربه عظیم نموده شکست یافت و اکثر اعیان لشکر او گرفتار شدند ملک ججهو پناه بیکی از مواس برده بدست مقدم آنجا اسیر شد و او را گرفته بخدمت سلطان آوردند از کلیخان اسیران را بر شتران سوار کرده و غل با طوق آهنین بخدمت سلطان فرستاد چون اسیران بآن حال نزد سلطان آوردند و نظر سلطان بر ایشان افتاد فرمود تا ایشانرا از شتران فرود آوردند و شاها از گردن برداشتند و چند کس را ازان میان که نزد سلطان بلبن قدر و منزلت داشتند فرمود تا بحمام بردند و سر و روی ایشانرا بشستند و خلعتهای خاص سلطانی در پوشانیدند و عطر بمالیدند و خود را در بارگاه خاص مجلس شراب آراست و ایشانرا در انجا طلبیده حریف شراب گردانید و بدی را بدی سهل باشد جزاء اگر مردی احسن الی من اساء ایشان از انجا لتے که داشتند سر بالا نمیکردند و از انفعال سخن نمی گفتند سلطان

www.alimaanfoundation.com/

برای تسکین ایشان می گفت شما از جانب ولی نعمت خود شمشیر زده اید و حق نمک و شرط وفاداری بجا آورده اید
و این عیب نمیباشد و ملک حجو را بر محافه نشانده بملتان فرستاد فرمود تا او را بحرمت تمام در خانه نگاهدارند و از اسباب
عیش و طرب آنچه بخواهد بهمه وقت مهیا دارند ملک احمد جب و سائر امرای خلج را ازین نوازشی که سلطان در باب اسیران
فرمود گران آمده عرض داشتند که این نوازشی که سلطان در باب اینجماعت واجب القتل فرموده خلاف روش جهانداری
و منافی قواعد جهانبانیست چه اگر در باب اهل فتنه و فساد سیاستها بوقوع نیاید دخوتهای ایشان ریخته نشود و همه کس را
هوای ملک و هوس سلطنت در سر افتد چه فتنها که حادث بشود سیاست و خونریزیها که از سلطان بلبن در باب
اینطائفه بوقوع آمده بیشتر را خداوند عالم معاینه فرمود و هنوز صلابت آن از دلها فراموش نمیگردد و بالفرض اگر بابت
ایشان می افتادیم نام و نشان خلجیان را بر روی زمین نمیگذاشتند اکنون ترک سیاست در باب ایشان از مصلحت
دور مینماید نظم رخنه گر ملک سر افگنده به ۞ لشکر بد عهد پراگنده به بد سر نکشد شاخ تو از سروبن ۞ تا ننزنی گردن شاخ کهن
سلطان در جواب گفت انچه شما میگوئید همه صواب و موافق تدبیر جهانداریست اما چکنم هفتاد سال در مسلمانان گذرانده
و خون هیچ مسلمانی نریخته اکنون که پیر شده ام و آخر عمریست میخواهم که خون مسلمان نریزم و صفت قهاری و جباری برخود
ثابت کنم و اگر ما بر دست ایشان می افتادیم و ایشان خونهای ما بریختند عمدهٔ جواب آن فردای قیامت بر
ایشان میبود ند بر ما و چون ما سالها چاکر سلطان بلبن بوده ایم و حقوق نعمت او بر گردن ما بسیارست امروز که ملک
او را متصرف شده ایم اگر اعوان و انصار او را نیز بکشیم کمال بی انصافی و بی مروتی باشد بعد ازانکه سلطان از
بداون مراجعت فرمود ملک علاء الدین را که داماد و برادر زاده و نعمت او بود کره را باو داده رخصت کرد خود مظفر و
منصور مراجعت نمود در دهلی قبها بستند و شادیها کردند و چون از بی آزاری و حلم سلطان جلال الدین اکثر امراء و
ملوک می گفتند که اینمرد جهانداری و بادشاهی نمیداند گویند بارها دزدان و رهزنان را گرفته پیش وی می آوردند و او
سوگند میداد که دزدی نکنند و رها میکرد و گفتی من اگرچه در جنگهای لشکر توانم درهم آورد و خونریزیها کرد اما آدمی را
که گرفته می آوردند بقتل او اقدام می توانم نمود یک مرتبه هزار دانه نفر قطاع الطریق را نزد سلطان آوردند یکی را ازایشان
نکشت و همه را در کشتی انداخته بملکپنوتی فرستاد و مصادره و مکابره و تعذیب و تشدید و طمع در مال مردم که شعار جباران
و قهاران ست ازو در مدت بادشاهی بوقوع نیامد گویند بعضی کافران نعمت که شرارت در طینت ایشان مختمر بود و بیکدیگر وصله
بودند مجلس ها می ساختند و شراب می خوردند در رفع سلطان جلال الدین مشورت میکردند چون ازین اخبار بسلطان
رسید از جای در نیامدی و گفتی مستان را که بکلماتی که در حالت مستی از ایشان صادر شود مواخذه نتوان کرد روزی ملک
تاج الدین کوچی در خانه خود امرا بزرگ را بمهمانی گرفت و مجلس شراب ساخت چون همه مست شدند گفتند سلطان
جلال الدین بادشاهی را نشاید شائسته سلطنت ملک تاج الدین ست و همه با دو بیعت کردند یکی از ایشان گفت

www.alimaanfoundation.com/

کہ من یک نیم شکاری کار سلطان را تمام خواہم کرد و دیگری گفت باین شمشیر سر او از تن جدا کنم دستان دیگر نیز امثال این کلمات بزبان راندند چون این حکایت بسلطان رسید این جماعہ را طلبیدہ از روی اعراض شمشیر خود را از غلاف کشیدہ بجانب ایشان انداخت و گفت ہر کہ مراد است این شمشیر بگیرد در مقابل من در آید تا بداند کہ مرد چہ می باشد ملک نصرت صباح کہ مرد ظریف و خوش طبع بود در آن مجلس بزبان او ہم کلمات پریشان رفتہ بود گفت خداوند عالم میداند کہ سخنان مستان را کہ در حالت مستی از ایشان صادر شود اعتباری نباشد مایان را کہ سلطان بمنزلہ فرزندان پروردہ و نہال کردہ اویم میدانم کہ بادشاہی بحلم و وقار و بردباری او نخواہم یافت چون در حق او بد خواہم اندیشید و سلطان نیز مثل ما ملکان و ملک زادگان مخلص و ہوا خواہ نخواہد یافت و میدانم کہ تمع و قلع ما راضی نخواہد بود سلطان ازین سخن متاثر شد از اعراض فرود آمد شراب طلبیدہ و پیالہ بدست خود بملک نصرت صباح داد و یاران او را کہ در آن مجلس بودند فرمان داد تا بجاگیرہای خود روند و مدتی آنجا باشند بیت

تیغ حلم از تیغ آہن تیز تر + بل ز صد لشکر ظفر انگیز تر

و در جرائمی کہ از نزدیکان او بوقوع آمدی ہیچ یک را حالت و بند نفرمودی و ہر کرا جاگیر دادی ہرگز تغیر نکردی گویند وقتی کہ سلطان جلال الدین پسر جامدار سلطان بلبن بود و نیابت سامانہ داشت مولانا سراج الدین ساوجی کہ از شعرای وقت بود دہی از دہای سامانہ در وجہ مدد معاش خود داشت سلطان جلال الدین بر سم وظیفہ داران دیگر از مولانا خراجے طلب کرد مولانا از تمغی رنجیدہ و شعرے در مدح سلطان گفتہ و شکوۂ عمالان دران درج نمود ظاہرا سلطان جلال الدین بواسطہ کثرت شغل مولانا نیز داشتہ مولانا دل کوفتہ از مجلس برخاستہ و شعری چند سلطان جلال الدین گفتہ و آنرا خلجنامہ نامیدہ ہمدران ایام کہ سلطان جلال الدین نیابت سامانہ داشت خلجنامہ مذکور کہ متضمن ہجوہای رکیک بود بسلطان رسید مولانا سراج الدین از بیم آنکہ سلطان درسد و انتقام خواہد بود ترک سامانہ نمودہ جای دیگر توطن اختیار کرد و ہمدران ایام سلطان دہی را از دہاے منداہران نہیب میکرد کہ منداہری در مقابل سلطان در آمد و بر روی سلطان زخمی زد کہ اثر آن تا آخر عمر باقی بود چون سلطان جلال الدین بسلطنت رسید مولانا سراج الدین و آن منداہر را سنہا در گردن انداختہ بدرگاہ او حاضر ساختند سلطان را خبر شد در زمان ایشان را طلبیدہ مولانا را در کنار گرفت و با نعام و خلعت نوازش فرمودہ مواجب تعین نمود و فرمود تا معارف دیگر پیش تخت بسلام می آمدہ باشند و آن منداہر را نیز بنواخت و روزی سلطان جلال الدین با زن خود ملکہ جہان گفت کہ چون اکابر و صدور بتقریب تہنیتی بر درحرم بیایند ایشان را بگو تا از من التماس کنند کہ مراد خطبہ المجاہد فی سبیل اللہ بخوانند ہمدران ایام کدخدائی قدر خان پسر خود سلطان با دختر سلطان مغیث الدین واقع شد و اکابر بتہنیت رفتند این پیغام را پسندیدہ گفتند کہ چون سلطان بارہا با مغول شمشیر زدہ محاربات کردہ است المجاہد فی سبیل اللہ خواندن

www.alimaanfoundation.com/

جائز بملک ملکہ واجب باشد چون اکابر و صدور تقریب تہنیت غرہ ماہ بخدمت سلطان رفتہ شرف دستبوس دریافتند قاضی فخر الدین با قلہ علامۂ عصر بود توطیہ ساختہ از زبان حاضران التماس نمود کہ سلطانرا در خطبہ المجاہد فی سبیل اللہ خوانند سلطان گفت میدانم کہ ملک جہان بگفتہ من شمارا برین آوردہ است اما من ہم در زمان از دے اندیشہ دیدم کہ ہیچ وقت از من خاصہ بران خدای بی شائبہ غرض دنیاوی جہاد با دشمنان خدا واقع نشد و ازین ارادہ کہ داشتم پشیمان شدم و برگشتم دران ایام کہ سلطان جلال الدین عارض ممالک شد امیر خسرو را نوازشہا فرمودہ شغل مصحف داری مفوض داشتہ بحاجہ و کمر بند سفید کہ مخصوص امرای کبار بود اختصاص داد و سلطان در مجالس شراب با اہل مجالس مصاحبانہ و بی تکلفانہ اختلاط کردی نسبت مساوات مرعی داشتی حریفان مجلس شراب سلطانی ملک تاج الدین کوچی و ملک فخر الدین کوچی و ملک غرالدین غوری و ملک قرابیگ و ملک نصرت صباح و ملک احمد جب و ملک کمال الدین ابو المعالی و ملک نصیر الدین کرامی و ملک سعید الدین منطقی بودند ملوک مذکور در لطافت طبع و حسن اختلاط و شجاعت و مردانگی از بی نظیران وقت خود بودند تاج الدین عراقی و امیر خسرو و میر حسن و موئید حاجری و موئید دیوانہ و امیر ارسلان کلای و اختیار باغ باقی خطیب در سلک ندما انتظام داشتند و ہریک در علم شعر و تاریخ دانے ممتاز بودند و دائم مجلس سلطان از غزلخوانان خوش الحان مثل امیر خاصہ و حمید راجہ و سافیان دلربا مثل پسران ہیبت خان و نظام خریطہ دار و مطربان بی بدل مثل محمد شہ جنگی و فتوخان و نصرت خان آراستہ میبود و امیر خسرو ہر روز در مجلس سلطان غزلہای تازہ آوردی و با نعام و التفات بہرہ مند شدی و از وقائع غریبہ کہ در ایام واقع شد قضیہ سیدے مولہ بود و تفصیل این اجمال آنکہ درویش سیدے مولہ نام در دہلی آمدہ اقامت نمود و در اطعام و انفاق بر روی عالمیان کشاد و چون از ہیچکس چیزی نگرفتی و وظیفہ و اداری معین نداشت از کثرت اخراجات و بذل ثیار او خلائق متحیر می شدند و اکثر مردم گفتندی کہ او علم کیمیا و سیمیا و خانقاہ عظیم بنا نمودہ مبلغہائے کلی در وجہ عمارت آن صرف کرد و اکثر مسافران بر و بحر آنجا نزول میکردند و ہر روز دو نوبت مائدہ شیخ کشیدہ میشد کہ ہزار من میدہ و پانصد من سلوخ و سیصد من شکر خرج یومیہ شدی و عوام و خواص بران مائدہ حاضر گشتندی و بر در خانقاہ جمعیتہا شدی و اکثر امرا و ملوک سلطان جلال الدین مرید و ہوا خواہ سیدے مولہ ریاضت بسیار کشیدی و از اطعمہ بنان خشک و تربد اکتفا نمودی و زنے و کنیزے نداشت اگرچہ نماز میکرد اما بنماز جمعہ حاضر نمیشد و شرائط جماعت را چنانچہ از سلف معمولست بجای نمی آورد و پیش از انکہ سیدے مولہ در دہلی آید در اجودہن بخدمت قطب عالم فرید الحق والدین رحمۃ اللہ علیہ رفت و روزی چند آنجا بود و در وقت رخصت شیخ فرمود کہ راہ آمدن ملوک را بر خود بستہ از ہجوم عوام و شہرت اجتناب نمائے ۵ صد حکایت

www.alimaanfoundation.com/

بشنود مدهوش حرص ✤ درنیابد نکته در گوش حرص ✤ اما سیدی مولہ نتوانست مخالفت خود نمود ✤ برآتش
دل منه کورخ فروزد ✤ که وقت آید که صد خرمن بسوزد ✤ خانخانان پسر بزرگ سلطانرا معتقد و مرید ساخت و او را
پسر خواند و قاضی جلال کاشانی راکه از اکابر وقت بود محب و هواخواه خود گردانید و بعضی ملوک بلبنی که در زمان
سلطان جلال الدین بی جاگیر مانده و بی نوا گشته بودند بواسطه آنکه ایشانرا از سیدی مولہ منافع میرسید دائم ملازم
و مجاور خانقاه او بودند مردم گمان بردند که سیدی مولہ باتفاق و امداد اینجماعت داعیه ملک دارد چون انمعنی
بسلطان جلال الدین رسید فرمود تا سیدی مولہ را با جمیع معتقدان گرفته آوردند هرچند بیچاره منکر شد و قسم یاد
کرد سود نداد سلطان فرمود تا در صحرای بهار پور آتش افروختند که شعله آن باسمان رسید و علما و اکابر شهر را آنجا حاضر
گردانید و سیدی مولہ و اتباع او را فرمود تا در آتش درآوردند تا دلیل صدق و کذب ظاهر شود و علمای وقت که دران
معرکه حاضر بودند معروض داشتند که چون آتش بالطبع محرقست او را محک صدق و کذب اعتبار کردن خلاف عقل و
منافی شرع است سلطان این سخن از علما نشنیده ترک این عزیمت فرمود و قاضی جلال راکه بفتنه انگیزی متهم بود
بقضای بداون فرستاد و دیگر ملوک راکه هواخواه سیدی مولہ میدانست باطراف ممالک پراگنده گردانید
و سیاست فرمود چون سیدی مولہ را مقید در نظر سلطان آوردند سلطان بروحجت میگرفت و او جوابها میداد
ازروی معقول و شرع گناهی بر سیدی موجه نشد سلطان رو بطرف شیخ ابوبکر طوسی حیدری که سرحلقه قلندران حیدری بود کرده گفت
ای درویشان داد من ازین ظالم بستانید بحری نام قلندری بیباک برجست و استره چند بر سیدی مولہ بزد و او را
براحوال دور مجروح ساخت و ارکلیخان پسر میانگی سلطان بفیلبان اشارت کرد تا فیل بر سیدی مولہ براند و آن مظلوم را
شهید ساخت مشهورست روز قتل سیدی مولہ باد سیاه برخاست و عالم تاریک گشت و در انسال باریش کم شد و در
دهلی قحط افتاد چنانچه هندوان وقت از گرسنگی جماعه جماعه یکجا شده خود را در آب جون انداختند و غریق بحر فنا شدند
سلطان در سنه تسع و ثمانین و ستمائه بجانب رنتهنبور لشکر کشید و ارکلیخان پسر میانگی خود را بجای خانخانان پسر بزرگ
خود که دران ایام وفات یافته بود در کیلوکهری به نیابت گذاشت بحر در رسیدن جهانی را گرفت و تجانهای آنجا را شکست
و مال را نهب کرد و غنائم بسیار بدست آورد و راجه رنتهنبور در قلعه متحصن شد سلطان چند روز محاصره نمود مراجعت
کرد و گفت گرفتن این قلعه بمردن یک کس نمی ارزد بیت بمردی که ملک سراسر زمین ✤ نیرزد که خونے چکد بر زمین
بالفرض این حصار را گرفتیم و بندهای خدا را بکشتن دادیم فردا که زنان بیوه شده و طفلان یتیم گشته ایشان نزد من
بیایند و نظر من بر ایشان افتد مرا چه حالت باشد و لذت فتح این قلعه بر من تلخ تر از زهر گردد و در سنه احدی و تسعین و
ستمائه مغلان چنگیزی با لشکر گران متوجه هندوستان شدند سلطان با لشکرهای قاهره بدفع آنطائفه حرکت فرموده
چون طرفین قریب شدند و مقابله دست داد جوانان کارطلب چند معرکه کارزار کردند لشکر مغول دستبرد لشکر سلطان دیده

www.alimaanfoundation.com/

سخن صلح درمیان آوردند سلطان سردار ایشانرا که قرابت با سلاکو خان بود و پسر خوانده او سلطانرا پدر گفت و از دو یکدیگررا ملاقات نمودند و از طرفین ارسال تحف و هدایا در کار گرشده لشکر مغول باز گشت و الغو نویان چنگیز خان با چند امرا از مغول بسلطان پیوست و مسلمان شدند و بدامادی سلطان شرف اختصاص یافت در غیاث پور مسکن ایشان تعین شد و آنجارا مغولپور و مغلان را نو مسلمانان خواندند و آخر همین سال سلطان بر سر مندور رفته حوالی آن قلعه را نهب و غارت فرمود همدرین ایام ملک علاء الدین برادر زاده سلطان که حاکم کڑه بود التماس نمود تا بر سر بهلیه رود و آنحدود را غارت نماید و حسب الحکم او رفته بهلیه را غارت نمود و غنائم بسیار بدست آورد و بت روئین که معبود هندوان آنتواحی بود آورده پیش دروازه بداون بی سر خلائق کردند انیحدست ملک علاء الدین نزد سلطان مستحسن افتاد او را بنوازشهای خسروانه سربلند گردانیده ولایت او ده نیز اضافت جاگیر او فرمود ملک علاء الدین چون سلطان را برخود مهربان یافت عرضداشت کرد که ولایت چندیری و تواحی آن از مال و اشیاء محلو و معمور ست اگر حکم شود آرزو فواصل اقطاع خود و نوکران جدید نگاه دارم و تقویت و اعانت لشکر قدیم و جدید بر سر این ولایت رفته از اخذ غنیمت بسیار بمدد در نظر سلطان سرفرازی حاصل نمایم سلطان التماس او را مبذول داشته و ملک علاء الدین مرخص شده در دهلی مکرر رفت بواسطه آنکه از مادر زن خود ملکه جهان آزار بسیار داشت و از ایذا و جفای ایشان بجان رسیده بود و اینمعنی را بواسطه استیلای ملکه جهان بعرض سلطان نمی توانست رسانید دائم درین فکر بود که بهانه انگیخته مملکت سلطان جلال الدین بدر رود و جای مضبوط در تصرف آرد و آنجا باشد چون این بهانه او را دست داد فرصت را غنیمت دانسته لشکر قدیم و جدید خود را مرتب و مهیا ساخته از کڑه بیرون آمده ملک علاء الدین علاء الملک را که از مخلصان او بود به نیابت غیبت در کڑه گذاشته بجانب دیوگر روان شد و در ظاهر نمود که به نهب و تاراج حدود چندیری میرود و از راه ایلچپور متوجه شد چون چند گاه خبر او منقطع گشت ملک علاء الملک برای تسلی سلطان می نوشت که ملک علاء الدین به نهب و تاراج ولایت چندیری مشغولست و امروز و فردا عرضداشت فتح او بدرگاه سلطان خواهد رسید سلطان برین تسلی میشد و چون او را برادر زاده و داماد پرورده خود میدانست و بر آنچه از ملک جهان داشته مطلع نبود هیچگونه بدگمانی نسبت باو در خاطر سلطان راه نمی یافت در انوقت رام دیو ضابط بود که با پسر خود بجای دور دست رفته بود چون شنیدند که ملک علاء الدین در حدود دیوگر آمد با لشکر گران از رایان فرزانگان در برابر آمد بعد از محاربه ملک علاء الدین آن لشکر را شکست و دیوگر را فتح نمود و در آخر رام دیو آمده اطاعت کرد و چهل زنجیر فیل و چند هزار اسپ از طویله خاصه رام دیو بدست ملک علاء الدین افتاد و از زر و نقد و جواهر و مروارید و اقسام امتعه و اقمشه آنقدر غنیمت شد که عقل از حصر و ضبط آن عاجز بود چون مدتی خبر علاء الدین منقطع شد سلطان برسم سیر و شکار بجانب گوالیار حرکت کرد و در آن حدود چند گاه توقف نمود تا آنکه ملک علاء الدین دیوگر را فتح کرد و فیل و اسپ بسیار و مال و اسباب بی اندازه بدست آورده

www.alimaanfoundation.com/

بجانب کڑه می آید سلطان ازین خبر خوشوقت شد اما دانایان وقت از تصور آنکه ملک علاء الدین این نوع امر عظیم را
بی رخصت سلطان ارتکاب نموده چندین مال بدست آورده و از مخالفت او با حرم خود و ملکهٔ جهان باخبر بودند بعی
و خروج او در دیدهٔ بصیرت ایشان محبوس می گشت اما در روی سلطان نمی گفتند روزی با محرمان خود خلوت
ساخت و قرعه کنکایش در میان آورده پرسید که علاء الدین از دیوگر با اینهمه فیل و اسپ و غنیمت می آید ما را چه باید
کرد همین جا که هستیم توقف نمائیم یا باستقبال او شتابیم یا بدهلی باز گردیم ملک احمد جب که بدرستی رای و استقامت
فکر مشهور بود معروض داشت و کثرت مال و جمعیت و وقوع و حصول آرزو سبب طغیان و سرکشی میگردد و آدمی را
هر چند که دانا و عاقل باشد مست و مغرور میگرداند اکنون مشططان و مغبنان کڑه که ملک جهجو را از راه برده بودند همه در
گرد او جمع شده او را بیفرمان بولایت دیوگر بردند کس چه داند که چه در خاطر آرد صواب آنست که سلطان بتعجیل
تمام راه چندیری پیش گرفته از پیش ملک علاء الدین برآید او که بشنود که سلطان نزدیک رسیده خود را جمع نتواند
کرد و بضرورت بملازمت آید و غنائم را بطوع یا کره پیش تخت بگذراند سلطان پیل و اسباب و سائر نقود را که
باعث غلبهٔ او تواند بود از و بستاند و بدهلی بیارد و غنائم دیگر را برو مسلم دارد و در اقطاعات او اضافه نموده
خواه او را بکڑه رخصت نماید خواه بدهلی بیارد و اگر سلطان اینواقعه را حقیر داند و باصلاح این نپرداخته بدهلی
نهضت فرماید و ملک علاء الدین با چندین فیل و اسپ و خزائن که مایهٔ سلطنت و تکبر است بکڑه رود و آنجا نفس
خود راست کند گوئی سلطان بزوال خود کوشید خانمان خود را خراب کرده و برانداخته باشد بیت بسی بکام
دل دشمنان بود آنکس ✤ که نشنود سخن دوستان نیک اندیش ✤ سخن ملک احمد جب موافق رای سلطان
جلال الدین نیامد و گفت ملک علاء الدین بجای فرزند پروردهٔ منست هرگز از من روی نخواهد گردانید و آنچه خلاف رضای
من باشد از و صدور نخواهد یافت پس روی بطرف حاضران کرده گفت شما درین مهم چه صلاح می بینید
ملک فخر الدین کوجی با آنکه میدانست که رای ملک احمد صوابست اما چون مرضی سلطان ندید اغماض عین نموده گفت
خبر مراجعت ملک علاء الدین و آوردن مال و اسباب از عرضه داشت و یا از مردم ثقات به تحقیق نه پیوسته تا مداری
بران نهاده در خورد آن فکر توان کرد بر تقدیر که این خبر راست باشد و لشکر بر روی او کشم و پیش راه او گیرم
چون بیفرمان رفته است احتمال دارد که غبن در خاطر او پیدا آید و هر جا که رسیده باشد هم از آنجا برگردد و سر خود گرفته
بطرفی رود و ما را درین طور برسانی که نزدیک رسیده است تعاقب او باید کرد و هر جا که رفته است باید رفت
مثل مشهور است که پیش از آب موزه نباید کشید و اگر او با فیل و مال و اسباب بسلامت در کڑه آید و ظاهر شود که
در باطن او فسادی و خلافی راه یافته است بیک صدمهٔ سلطانی کار او را کفایت توان کرد ملک احمد جب گفت
که اگر ملک علاء الدین با فیل و مال بکره آید و از آب سرو بگذرد و قصد لکهنوتی کند هیچکس از عهدهٔ او نتواند برآمد بیت

www.alimaanfoundation.com/

عدو را بکوچک نباید شمرد ✤ که کوه کلان دیدم از سنگ خورد ✤ سلطان ازین سخن برآشفت و گفت ملک احمد را همه وقت نسبت بملک علاء الدین بدگمانی بوده است او را من در کنار خود پرورده ام و بفرزندی برداشته اگر پسران از من بگروند ممکن ست اما او اینک از من روگرداند متصور نیست ملک احمد از مجلس برخاست و تاسف نمود و این بیت خواند بیت چو تیره شود مرد را روزگار ✤ همه آن کند کس نیاید بکار ✤ سلطان جلال الدین رای ملک فخر الدین را تحسین نموده بدهلی مراجعت نمود و متعاقب او خبر رسید و ملک علاء الدین بکڑه آمد و عرضداشت او رسید که من سی و یک زنجیر فیل و چه مقدار اسپ و زر و جواهر و مروارید و سائر امتعه و اقمشه بدست آورده ام و میخواهم همه را بدرگاه آرم اما چون مدتی غیبت نموده ام و بی فرمان درین کار دست زده و همی در خاطر من و سائر بندگان که با من بوده اند راه یافته ست اگر فرمانی که متضمن تسلی من و سائر همراهان باشد صادر شود و بی دغدغه بدرگاه حاضر توانم آمد با مثال این حکایات سلطان جلال الدین را فریب میداد و خود استعداد رفتن لکهنوتی مینمود ظفر خانرا در اورده فرستاده فرمود تا کشتیها را بر کنار آب سرو مهیا کند و با عوان و انصار خود اتفاق نمود که همین که بشنوم که سلطان جلال الدین بسمت کڑه از دهلی بیرون آمد ما با لشکر خود از آب سرو گذشته در لکهنوتی برویم و ملک لکهنوتی را در تصرف آریم و آنجا با شیم سلطان جلال الدین عهدنامه شفقت آمیز بخط خود نوشت و بدست دو کس از محرمان خود بکڑه فرستاد و چون آن دو محرم سلطان بکڑه رسیدند دیدند که ملک علاء الدین از سلطان برگشته و تمام امرای آنجا را نیز گردانیده ملک علاء الدین آن دو کس را چنان محافظت مینمود که ایشان را میسر نشد که حقیقت احوال بخدمت سلطان نویسند چون چندی برین بگذشت ملک علاء الدین نامه به برادر خود الماس بیگ که او نیز برادر زاده و داماد سلطان بود نوشت که بحث آنکه بی رضای حضرت سلطان اختیار این چنین سفر نمودم اینار روزگار مرا تو هم ساخته اند و چون سلطانرا ذرزند و بنده ام اگر جریده بایلغار آمده دست مرا گرفته ببرد مرا خبر بندگی و خدمت چاره نیست اگر چنین نشود من نیز هر قصد خود خواهم کرد و یا سر در عالم نهاده کم خواهم شد الماس بیگ آن نامه را بعرض سلطان رسانیده سلطان فرمود که زود تر رفته تسلی ملک علاء الدین نمائی که من نیز از پی میرسم الماس بیگ همانساعت در کشتی نشست و چون باد بر آب روان شد در روز هفتم ملک علاء الدین رسید ملک علاء الدین شادیها کرد و از آمدن برادر نیز کامیاب گشت و گفت اکنون عزیمت لکهنوتی مصمم باید کرد و دانایانی که نزد او تقرب داشتند گفتند که احتیاج رفتن لکهنوتی نیست سلطان جلال الدین بواسطه طمع مال و فیل درهمین برسات جریده پیش ما خواهد آمد هم اینجا کار او بسازیم و بکار ملک گیری و بادشاهی پردازیم ملک علاء الدین ازین رای صواب نمای نمود و سلطان جلال الدین را اجل نزدیک رسیده بود گوش بسخن مخلصان دولتخواه نکرد و با چندی از خواص و یکهزار سوار بکشتی در آمده روان شد و احمد جب را با لشکر و حشم براه خشکی روان ساخت بیت نیوشنده

www.alimaanfoundation.com/

چون گوش سند به پند خورد گوشمال سپهر بلند چون سلطان در هفدهم ماه رمضان بکره رسید ملک علاء الدین
لشکر خود را مستعد ساخته و از آب گنگ گذشته ما بین کره و مانک پور فرود آمده بود خبر آمدن سلطان را شنیده برادر خود الماس
بیگ بخدمت سلطان رسیده شرائط خاکبوسی بجا آورده معروض داشت که اگر بنده بحکم خداوند عالم پیشتر نیامدی و برادر خود
را دلاسا نمودی تا حال آواره شده بودی با وجود آن هنوز اندک رعبی بخاطر دارد اگر سلطان را با چندین سوار مستعد به بیند
احتمال دارد که متوهم شود و باز قصد آوارگی نماید سلطان سخن او را صواب پنداشته فرمود تا سوارانی که همراه بودند
همانجا توقف نمایند و خود با چندی از خواص پیشتر روان شد چون پاره راه طی شد باز الماس بیگ غدار زبان
مکر گشاده گفت چون برادر من نزدیک رسیده است اگر او این چند کس را در خدمت سلطان حاضر اند مسلح و مستعد بیند
احتمال دارد که از کمال توهم و هراسی که دارد و از مرحمت و شفقت سلطان مایوس گردد سلطان فرمود تا همه
سلاحها را از خود دور کردند و چون نزدیک بکنار گنگ رسیدند نزدیکان او از دور علاء الدین را دیدند که مسلح و مستعد
ایستاده اند و انتظار فرصت می بردند بر غدر و مکر علاء الدین یقین حاصل کرده دانستند که الماس بیگ در
چکار است و ملک خرم وکیل الماس بیگ را گفت که ما بسخن تو اعتبار نموده لشکرها از خود جدا کردیم و سلاحها گشادیم
لشکر شما مسلح و مستعد جنگ مینماید الماس بیگ گفت برادر من میخواهد که لشکر خود آراسته و مستعد و مسلح نموده در نظر
سلطان در آورد و مجرای خود کند سلطان بحکم اذا جاء القضاء عمی البصر هیچ پی به اندیشه مکر و غدر ایشان که برخورد
و بزرگ روشن شده بود نبرد و نیز الماس بیگ را گفت که من چندین راه پیموده روزه دار بر علاء الدین آمده ام دل او
نمیکشد که بر زورق نشیند و باستقبال من شتابد الماس بیگ غدار در جواب گفت برادر من نمی خواهد که دست
خالی سلطان را ملازمت کند و باسباب پیشکش از فیل و اسپ و نفائس اوراک خدمت نماید و اسباب
افطار نیز ترتیب داده میخواهد که سلطان در خانه او افطار فرمایند تا باین شرف از اقران و اکفا ممتاز شود سلطان
جلال الدین را هیچ از غدر ایشان بخاطر نمیگذشت و غافل در کشتی مصحف میخواند تا وقت عصر هفدهم رمضان بکنار
آب رسید علاء الدین نیز پیشتر آمده ملازمت نمود و در پای سلطان افتاد و سلطان طپانچه از روی شفقت و محبت
بر رخسار او بزده اظهار مرحمت نمود و فرمود من اینهمه تربیت که در حق تو کردم و ترا بزرگ گردانیدم و همواره در نظر
من از پسران عزیزتر بوده اکنون در حق تو چون بدی خواهم اندیشید این بگفت و دست علاء الدین گرفته بجانب
کشتی کشید درین اثنا ملک علاء الدین بجماعت که متعهد و متکفل قتل سلطان بودند اشارت نمود محمود سالم که از اجلاف
سامانه بود بشمشیر سلطان را زخمی ساخت سلطان زخم خورده بجانب کشتی دویده گفت ای علاء الدین بدبخت چه کردی
اختیار الدین هور که پرورده نعمت سلطان بود از عقب در آمده سلطان را بر زمین انداخت و سرش بریده نزد علاء الدین
آوردند سر آن مظلوم مرحوم را بر نیزه کرده در کره و مانک پور گردانیدند و از آنجا باوده بردند و چندی از مخصوصان

سلطان

www.alimaanfoundation.com/

سلطان در کشتی بودند بقتل آوردند از ثقات مرویست که در وقت آمدن سلطان جلال الدین بکره ملک علاء الدین
بخدمت شیخ کرک مجذوب که در قصبه کره مدفونست رفت و از روی نیاز خدمت نموده مجذوب سر برآورده گفت
بیت که هر کس که بکند با تو جنگ ٭ سر در کشتی تن در گنگ ٭ القصه خبر سلطان جلال الدین را بر سر ملک علاء الدین
افراشته ندای سلطنت در دادند جماعت که در قتل سلطان جلال الدین با ملک علاء الدین همداستان بودند در اندک
مدت ببلای عظیم گرفتار گشته بدرک اسفل هبوط نمودند محمود پسر سالم بعد یک سال مبروص گشت و اندامش خوشیده
از هم پاشید و اختیار الدین هور دیوانه شد و در وقت جان کندن نعره زده می گفت سلطان جلال الدین تیغ در
دست دارد و سر من میبرد و ملک علاء الدین کافر نعمت اگرچه چندگاه بر تخت کامرانی نشست و از روی خود راند
عاقبت روزگار او را نیز مهمل نگذاشت و مکافات گرفت و نام و نشان نسل او را در جهان نماند نظم
سرای آفرینش سرسری نیست ٭ زمین و آسمان بیداوری نیست ٭ در اندیش ای حکیم از کار ایام ٭ که پاداش
عمل باشد سرانجام ٭ چون خبر شهادت سلطان جلال الدین بملک احمد جب که سرگروه لشکر بود رسید از همانجا
بازگشته بدهلی آمد ملکه جهان عیال سلطان جلال الدین از ناقص عقلی خود تعجیل نموده پسر خورد خود رکن الدین ابراهیم
را که در ابتدای جوانی و عنفوان شباب بود و خبری از امور جهانبانی نداشت بمشاورت ارکان دولت بر تخت
نشاند و از کیلوکهری برآمده در دهلی آمده در کوشک سبز نزول کرد و اشغال و اقطاع در میان امرا و ملوک تقسیم نموده
ارکلیخان که خلف صدق سلطان بود و استعداد پادشاهی داشت از شنیدن این خبر کوفته خاطر گشت و در ملتان
توقف نموده بدهلی نیامد ملک علاء الدین در عین برسات از کره متوجه دهلی شد و بکوچ متواتر بر کنار جون رسید
و خلائق را بمال و زر آنچنان فریفت که همه راغب او گشتند و کینه که از قتل سلطان جلال الدین در دلهای ایشان
نشسته بود بالکلیه محو کردند گویند بیت سخاوت مس عیب را کیمیاست ٭ سخاوت همه دردها را دواست گویند
ملک علاء الدین هر روز منجنیق پر زر کرده در لشکر پراگنده ساختی و هر که نوکر او شدی ده بست و ده سی آنچه معمول بود
مواجب فرمود صید دلهای خلائق نمودی بیت بزرگی بایدت دل در سخا بند ٭ سر کیسه به بند گندنا بند ٭
مرویست که چون به بداون رسید شصت هزار سوار و پیاده بقلم در آمد امرا و ملوک جلالی از هر طرف بواسطه جمع زر
و زیادتی مواجب بر علاء الدین پیوستند ملکه جهان بعد از خرابی بصره بطلب ارکلیخان فرستاد او در جواب گفت
که حالا کار از اصلاح رفت بیت سر چشمه شاید گرفتن بمیل ٭ چو پر شد نشاید گذشتن به پیل ٭ ملک علاء الدین
از شنیدن این خبر مستظهر شده در گذرگاه آب جون را عبره نمود در صحرای خود نزول کرد و رکن الدین ابراهیم نیز در
برابر صف آرائی کرده حرکت المذبوحی مینمود شبی اکثر امرای جلالی از رکن الدین ابراهیم جدا شده بملک علاء الدین
پیوستند و رکن الدین ابراهیم چون از کار رفته دید مادر خود را گرفته و قدری از خزانه برداشته باتفاق ملک جب و

www.alimaanfoundation.com/

قطب الدین علوی و احمد حبیب و جلال بمکان دیگر راه ملتان پیش گرفت مدت سلطنت سلطان جلال الدین
هفت سال و چند ماه بود **ذکر سلطان علاء الدین خلجی** در سنه خمس و تسعین و ستمائه بر تخت
دهلی جلوس نمود الماس بیگ برادر خود را الف خان و ملک نصرت جلیس را نصرت خان و ملک هزبر الدین را ظفر خان
خسرو پوره خود را که امیر مجلس او بود الیخان خطاب کرد یاران خود را که امرا نبودند بمرتبه مارت رسانید و از آنکه امرا بودند در مراتب
جاگیر ایشان افزود و اعوان انصار خود را زرهای کلی داد تا لشکرهای جدید نگاه داشتند و جمعیت بسیار شد و چون در صحرای
سیری فرود آمده لشکرگاه ساخت اکابر و اصاغر شهر بخدمت رسیده ادای تهنیت نمودند و خطبه و سکه و لوازم رسوم پادشاهی
بتقدیم رسید ملک علاء الدین با کوکبه و دبدبه پادشاهی بدرون شهر در آمده بر تخت سلطنت جلوس فرموده بسلطان
علاء الدین مخاطب گشت و از آنجا بکوشک لعل آمده دار السلطنت ساخت و در شهر جشنها کردند و قبها بستند و شراب
در کوچها سبیل شد و کار لهو و لعب رواج گرفت سلطان علاء الدین از غرور دولت و مستی و جوانی در عیش و طرب
اسراف نمود و از کثرت انعام و اکرام خلق را مخلص و هواخواه خود گردانید و هر یک را بشغل و خطابی امتیاز داد و پرگنات و ولایت
را تقسیم فرموده خفاجه خطیر را که به نیکی ذات و پسندیدگی صفات اشتهار داشت بمنصب وزارت سرفرازی بخشید و قاضی
صدر الدین عارف را که بصدر جهان مخاطب بود قضای ممالک و خطاب سید اجل و شیخ الاسلامی داد و منصب
خطاب را بر سید اجل قدیم که هم خطیب و هم شیخ الاسلام بود مقرر داشت و دیوان انشاء بعهده عمدة الملک
حمید الدین و ملک [illegible] الدین را که بفضائل صوری و معنوی آراسته بودند بتقرب خود اختصاص داد نصرتخان را که
نائب ملک بود کوتوال شهر ساخت و ملک فخر الدین کوچی بداروغگی شهر مقرر گشت و ظفر خان عارض ممالک شد
و ملک اباجی جلالی تاجر یکی و ملک مرن بارسات تاریکی امتیاز یافت و بر ملک علاء الملک عم ضیا برنی که صاحب
تاریخ فیروز شاهیست ولایت کره و اوده مقرر شد و ملک جونا قدیم نیابت و کیلدری و موید الملک پدر ضیای
مذکور نیابت و خواجگی قصبه برن یافت و املاک و اوقاف بر اهل استحقاق مسلم داشت و دیگر ادرارات در
وجه معیشت ایشان منظم گشت و تمام حشم را در آن سال ورای مواجب ششماهه انعام خوشدل ساخت و در خلائق
عیش و راحت پدید آمد و فتح قتل سلطان جلال الدین در نظرها پوشیده و از دلهای خلائق محو گشت بعد از آنکه سلطان
علاء الدین بر تخت دهلی تمکن یافت و بمقتضای این مضمون **بیت** سر وارث ملک ما بر منست ٭ تن ملک را نیز
پیراهنست ٭ بعد از آن سلطان علاء الدین دفع پسران سلطان جلال الدین را که در ملتان بودند بر همه مهمات مقدم
داشته الفخان و مظفر خان را با چهل هزار سوار نامزد ملتان کرد امرای مذکور رفته ملتان را محاصره نمودند بعد دو ماه کوتوال
ملتان و اعیان آنجا ارکلیخان و برادران برگشتند و از شهر بیرون آمده الفخان و مظفر خان را دیدند و پسران سلطان منزوی
شده بوسیله شیخ رکن الدین قدس الله سره بعهد و امان ملاقات الف خان نمودند الفخان شرائط تعظیم بجا آورده نزدیک

www.alimaanfoundation.com/

سراپردۂ خود جا دادہ فتحنامہ بدہلی فرستاد و آن فتحنامہ را در دہلی بر منبر خواندند و قبہا بستند و طبل شادی زدند الغخان با پسران سلطان جلال الدین و امرا و ملوک ایسان بجانب دہلی مراجعت کردند و در اثناء راہ نصرتخان کہ از دہلی نامزد شدہ بود بالف خان رسیدہ در چشم پسران سلطان جلال الدین والغو کہ داماد سلطان جلال الدین بود و ملک احمد جب کہ نائب امیر حاجب بود میل کشید و اموال و حشم ایشانرا متصرف گشت و آن دو شاہزادہ مظلوم را در مکانے محبوس ساختہ دو پسر از کلیخان را بشہادت رسانید و احمد جب و حرمہای سلطان جلال الدین و پسران او را بدہلے آوردہ مقید داشتند و در سال دوم جلوس نصرتخان وزارت یافت و ملک علاء الملک را از کڑہ با مرا و خزانہ کہ آنجا بود طلبید کوتوالی دہلی کہ بعہدۂ ملک الامرا بود باو مقرر گشت و نصرتخان در باز یافت اموالے کہ سلطان علاء الدین در ابتداے جلوس بواسطہ مصلحت کار برامرای جلالے تقسیم نمودہ بود شروع نمودہ مبالغ کلی از بیوجہ در خزانہ آورد ہمدرین سال لشکر مغول از آب سندہ گذشتہ بولایت ہند در آمد سلطان علاء الدین الغخان و ظفر خانرا با امرای دیگر بدافعہ بار دیگر فرستاد تلاقی فریقین در حدود جارینجور واقع شد بعد از محاربہ شکست بر لشکر مغول افتاد بسیارے از ایشان کشتہ شدند و جمعی اسیر گشتند چون خبر فتح بدہلی رسید طبل شادی زدند و قبہا بستند و جشنہا ساختند بعد ازان امرائے جلالی را کہ از روے بیوفائی بسلطان علاء الدین پیوستہ و اشغال و اقطاع یافتہ بودند ہمہ را بگرفتند و بعضی را میل در چشم کشیدند برخی را در قلعہا دور مقید گردانیدند و اموال و اسباب ایشانرا در خزانہ آوردہ خانمان ایشانرا و از جملہ امرائے جلالی ملک قطب الدین علوی ملک نصیر الدین شحنہ بیل و ملک امیر جمال بدر قلعہ قدر خان کہ از پسران سلطان رکنگر دانیدہ بودند و از سلطان علاء الدین چیزے نگرفتہ بودند بسلامت ماندند و آسیبی بایشان نرسید نصرتخان در نہ سال ازین وجود یک کرور حاصل کردہ بخزانہ رسانیدند و در سال سوم جلوس سلطان الف خان و نصرتخان با لشکر گران بر سر گجرات تعین یافتند ایشان نہروالہ و تمام بلاد گجرات را نہب و غارت کردند رای کرن ضابط نہروالہ گریختہ برآمدہ بود بوالی دیوگر کہ بسیوت و زنان و دختران او و یولرانی با خزانہ و پیل ہر چہ داشت بردست لشکر افتادہ بتی را کہ بعوض سومنات کہ سلطان محمود شکستہ بود بار بہمنان سومنات معبود خود ساختہ بودند و از انجا بدہلی آوردہ پی سیر خلائق گردانیدند و نصرتخان بکنبایت رفتہ از تجار یکہ متوطن آنجا بودند مال بسیار داشتند اموال و جواہر و نفائس بیقیاس بگرفت و کافور ہزار دیناری را کہ در آخر سلطان علاء الدین بواسطہ تعلق خاطری کہ باو داشت او را نائب ملک گردانیدہ بود از خواجہ اوبستم گرفتہ بخدمت سلطان فرستاد و چون الغخان و نصرتخان گجرات را نہب و تاراج کردہ با غنائم بسیار مراجعت کردند در حین مراجعت مردم لشکر را جہت طلب خمس غنائم و غیرہا مواخذہ کردند و تعذیب و تشدید نمودہ زیادہ طلبی از حد گذرانیدند بعضی امرا کہ ایشانرا نو مسلم می گفتند با مردم دیگر کہ ایشان نیز از مواخذہ بہ تنگ آمدہ بودند اتفاق نمودہ جمعیت کردہ

www.alimaanfoundation.com/

بر سر ملک غازی الدین که برادر نصرتخان که میر حاجب الغخان بود آمده او را کشته ببارگاه الف خان در آمدند الغخان از طرف دیگر بدر آمده خود را ببارگاه نصرتخان رسانید خواهرزاده سلطان علاء الدین در بارگاه خوابیده بود بگمان اینکه الغخان است او را بکشتند نصرتخان زود خود را جمع کرده قصد مفسدان نمود ایشان متفرق شده باطراف وجوانب رفتند الغخان و نصرتخان ترک تتبع غنائم نموده با مال و فیل وسائر امتعه که بدست آورده بودند بدهلی رسیدند سلطان علاء الدین اولاد و اتباع کسانیکه ساعی این فتنه بودند گرفته سیاستها نمود و نصرتخان بواسطهٔ انتقام برادر خود زنان کسانی را که در قتل برادر او سعی نموده بودند بکناسان سپرد فرمود که اطفال را بر سر عورات می زدند تا هلاک شدند پیش ازین در دهلی رسم نبود که بواسطهٔ جرم کسے اولاد و اتباع او را سیاست نمایند و در نیسال صلدی نام مغول و برادر او آمده سیوستان را متصرف شده بودند ظفرخان با حشم بسیار نامزد سیوستان شد و این ظفر شعار سیوستان را محاصره نموده در اندک مدت فتح صلدی و برادر او با اولاد و اتباع دگر مغولانیکه همراه ایشان بودند گرفته وطوق در گردن انداخته بدهلی فرستاد و در آخر همین سال قتلغخواجه پسر داؤد با چند هزار مغول بقصد هندوستان از ماوراء النهر آمده از آب سنده گذشت و چون بعزم ملک گیری آمده بود قریات و قصبات را که در سر راه واقعست داخل ملک خود تصور نموده آسیبی و آزاری نمی رسانید و ظفرخان دهلی فرود آمده در مقام محاصره شد و چون خلق کثیر از قصبات و خطوط نواحی از ترس مغول بدرون شهر در آمده بودند جمعیت بمرتبه شده بود که در مساجد و محلات و کوچه و بازار جای نشستن و ایستادن نماند خلائق از انبوهی بتنگ آمدند و در بهمای آمد و شد غله و از وقه مسدود گشت و همه چیز گرانی گرفت سلطان علاء الدین امراء و ملوک از اطراف طلبیده مستعد لشکر نموده باکوکبه و دبدبه بادشاهی از شهر بیرون آمد در سرای نزول نمود و ملک علاء الملک را که کوتوال دهلی بود بمحافظت شهر و خزائن و نگاهبانی در حرم گذاشت گویند بعضی امراء بعرض رسانیدند که چون کار جنگ خطرناک ست و چوب را دو سر ست تمام مقدور باشد بلطائف الحیل علاج باید کرد و بجنگ نباید رسانید بیت اگر پیل زوری و گر شیر چنگ ✤ بنزدیک من صلح بهتر ز جنگ ✤ سلطان علاء الدین گفت بادشاهی از جنگ حذر کردن جمع نمیشود ✤ کسی کو کلاه کیان می نهد ✤ سر خویش را در میان می نهد ✤ تحصن جستن لائق حال بادشاهان نباشد استعداد حرب نموده لوای مجادله برافراخت قتلغخواجه نیز از اطراف بنیاد جنگ کرده داد مردی و مردانگی میداد ظفرخان که سر لشکر میمنه بود حمله بر لشکر مغول برده زیر و زبر ساخته شکست انداخت مغولان روے بانهزام نهادند ظفرخان تا هزده کروه تعاقب نموده رفت الغخان که لشکر میسره بود بواسطهٔ عداوتے که با ظفرخان داشت همراهی نکرده و او را تنها گذاشت ناگاه بعضی امرای مغول که در راه کمین کرده بودند دیدند که ظفرخان تنها پیشتر رفت و در عقب او فوجی بمدد نمی آمد از پس او در آمده او را در میان گرفته اسپ او را

www.alimaanfoundation.com/

پی کردند و او پیاده نیز داد جلادت میداد هر چند قتلغ خواجه قصد زنده گرفتن او کرد میسر نشد عاقبت فرمود تا او را تیرباران کردند بشهادت رسانید نظامرای دیگر را نیز که داخل فوج او بودند بکشتند قتلغ خواجه آنروز از بیم دستبرد هندیان تاسی کروهی جلو نکشید و بسرعت تمام بولایت خود رفت و ظفر خان بدلاوری وصف شکنی درمیان ایشان ضرب المثل شد چنانچه اگر اسپ ایشان در آب خوردن استغنا ورزیدی گفتندی مگر ظفر خانرا دیدی سلطان علاء الدین که از جلادت و مردانگی ظفر خان در غیرت و در بیم بود شهادت او را فتح دیگر شمرده از کیلی برگشته بدهلی آمد و شادیها کرد و جشنها ساخت و بعیش و طرب مشغول شد چون درین سه سال جلوس اکثر کارهای ملکی بالخواه سلطان صورت یافت و بواسطهٔ کثرت حرم اولاد بهمرسید و چون شرکے در ملک نماند سلطانرا از امور غریبه و دواعی عجیبه بخاطر راه یافت از جمله یکے این بود که چون حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم بقوت و شوکت خود شریعت پیدا آورد و باعانت چهار یار او صورت اتمام و استحکام یافت اگر من بقوت و همت چهار یار خود که الغخان و نصرتخان و ظفر خان و الف خان باشند دینی و شریعتی احداث کنم تا روز قیامت نام من بر صفحهٔ روزگار بماند و دائم در صحبت شراب و خلوتها با مراو ملوک این گفتگو درمیان نهادی و پرسیدی که چه روش و کدام طریق باید اختراع کرد و بعد ازمانیز در اهل عالم نیز رواجے و اعتباری داشته باشد دوم از اندیشهای باطل که از مشاهدهٔ اموال و خزاین و حشم و مانند آن در خاطر او میگذشت این بود که دهلی را یکی از معتمدان خود بسپارد و خود مانند اسکندر روی بتسخیر اقالیم ربع مسکون بردارد و فرمود تا او را اسکندر ثانے در خطبه خواندند و در سکه نیز همین نوشتند مصاحبان و حریفان مجلس او از ملاحظه درشت خوئی و خشن مزاجی که داشت سخنان واهی او را تصدیق نموده بر علو همت و بلند پروازی او تحسینها نمودندی ملک علاء الملک کوتوال دهلی از بسکه فربه بود در غره ماه بسلام رفتی و در مجلس شراب داخل شدی نوبتے برسم معتاد نزد سلطان رفت و حریف مجلس گشت سلطان در باب این دو مهم از و مشورت طلبید علاء الملک سخنان سنجیده و حکایات پسندیده درمیان آورده بمقدمات عقلی و نقلی خاطر نشان سلطان ساخت که ترک احداث شریعت اولست و نتیجهٔ این ارادهٔ خراب ملک و سلطنت است بیت بنزد من آنکس نکو خواه تست ۔ که گوید فلان خار در راه تست ۔ سلطان علاء الدین بعد از فکر بسیار و تامل صحیح گفت انچه تو گفتی همه صواب است و موافق نفس الامرست باید که من بعد این سخن صادر نشود اما در مهم دوم چه میگوئی آنهم خطاست یا صواب است ملک علاء الملک گفت این قصد که سلطان کرده است از علو همت ست جهانداران سابق نیز انیقسم عزیمت نموده اند و خداوند عالم میتواند که بقوت و جلادت خود بزور حشم و خزائن اقالیم ربع مسکون را در قبضهٔ تصرف در آورد اما چون سلطان از دهلی برآمده در ممالک بیگانه درآید و مدتها آنجا بماند کیست که از عهدهٔ نیابت و رعیت سلطان برآید و بعد ازانکه بدهلی یا بالقلیمے دیگر خواهد که مراجعت فرماید کسانیکه بنیابت خود در انجا گذاشته باشد معلوم نیست که ایشانرا منقاد آن اقالیم را

www.alimaanfoundation.com/

سالم باز یابد چه این زمان بزمان سکندر قیاس نتوان کرد که دران زمان غدر و مکر و نقض عهد کمتر
بود و مردم آنعهد را که قرنها گذشتی از عهد یکه می بستند بواسطه بعد مکان یا بانقراض زمان تخلف نکردندی و سکندر مثل
ارسطالیس وزیری داشت که عوام و خواص مملکت روم را با همه وسعتی که داشت بی مدد حشم و خزائن این اراضی معتقد
گردانیده بود و بقوت فکر و رای صائب او گرفتن اقالیم دیگر آسان شدی و در مدت غیبت او که سی سال باشد
و در ملک روم بتدبیر صواب آن چه کنم هیچگونه خللی راه نیافت و بعد از آنکه سکندر از تسخیر عالم باز پرداخته بملک روم مراجعت
فرمود اهل روم را مخلص و هواخواه خود یافت اگر سلطان نیز بر امر او رضا بای خود اینقدر اعتماد دارد
که سکندر داشت اینعزیمتی که بنما طر گذرانده عین صواب و خلاف آن منافی طریق بیداد ست سلطان علاء الدین
بعد از تامل صادق علاء الملک را گفت اگر من این موانع که تو گفتی در نظر آورده سعی در جهانگیری نکنم و بملک دهلی قناعت
نمایم پس این حشم و خزائن که دارم بچه کار آید و فائده این چه باشد و نام جهانگیری که مرا جز آن مطلبی نیست چگونه برآید
ملک علاء الملک زمین خدمت بوسیده در جواب گفت سلطانزاده مهم بالفعل در پیش ست که اگر تمام حشم و
خزائن در پرداخت آن بکار گنجایش دارد اول تسخیر بعضی بلاد هندوستان مثل رنتبور و چیتور و چندیری و مالوه
و جانب شرق تا آب اودهه سرود و سواحل تا آب عمان و اگر فرصت یابد که پناه بتمرد ان و کهف زدان ست
به تسخیر درآید عرصه هندوستان جمیع مفاسد و خللها پاک کرد و مهم دوم سد باب مغولست حصارها که بر سمت دراید
مغل واقعست مثل دیبالپور و ملتان و سامانه مستحکم و بسر انجام باید ساخت بعد از آنکه این دو مهم صورت یابد سلطانزاده
میسرست که بخاطر جمع دار الملک دهلی تمکن نماید و بندهای مخلص را با لشکرهای مستعد باطراف و اکناف تعیین
فرماید ایشان اقالیم دور دست را در قبضه تصرف در آورند باین تقریب نام جهانگیری وصیت عالمستانی
خداوند جهانی در آفاق امتیاز یابد و باین وقتی میسرست که سلطان از افراط شرب و دوام شکار و استغراق
عیش دست باز دارد و سلطان علاء الدین چون کلمات مذکور استماع نمود بر رای صائب و حسن تدبیر او
تحسینها کرد و آفرینها گفت جامه زردوزی که بصورت شیر مصور بود و کمربند قیمتی و ده هزار تنکه و دو اسپ
بازین و لجام مرصع و دو دیه بانعام او مقرر فرمود و امرای دیگر که دران مجلس بودند از سخنان علاء الملک
خوشحال گشتند و هریک از ایشان صد هزار تنکه با دو اسپ بعلاء الملک فرستادند و بر حسن رای او آفرینها
گفتند چون رنتبور نزدیک دهلی بود و همیر دیو نبیره رنتبور آنجا استیلای تمام داشت سلطان علاء الدین تسخیر
رنتبور را مقدم داشته الف خانرا که حاکم سامانه بود طلبیده نامزد آنجا کرده و نصرت خان حاکم کره را نیز بامداد
او فرستاد آنها رفته جهاین را گرفته حصار رنتبور را محاصره کردند و در گرفتن این سعی نمودند اتفاقا سنگی از اندرون
قلعه بقصر تخان رسیده او را هلاک ساخت و از شنیدن این خبر سلطان علاء الدین بجانب رنتبور نهضت نمود

www.alimaanfoundation.com/

چون بتهلتی رسید آنجا چند روز مقام کرده هر روز بصحرا میرفت و شکار قمرغه مینمود روزی برسم معهود بشکار رفته بود چون
پگاه شد نتوانست بلشکرگاه رسید بیرون ماند روز دیگر پیش از طلوع آفتاب فرمان داد که مردم بقمرغه مشغول شدند
وخود با چند کس در گوشهٔ رفت و بر بلندی نشست که چون قمرغه تیار شود شکار کند ناگاه اکتخان برادرزادهٔ سلطان
علاء الدین که وکیل در بود که جاگیر قدیم او بود ندر آمد قصد سلطان نمود چون سلطان را به تیر گرفتند سلطان از
بلندی بته آمده همان بلندی را سپر ساخت و دو زخم تیر بر بازوی او رسید اکتخان خواست که از اسپ فرود آمده
سر از تن سلطان جدا سازد و جماعت بانگان که گرد سلطان بودند پیش دویده خود را بلباس موافقت و بیعت
با او ادا نموده گفتند که کار سلطان تمام شده است اکتخان بقول ادا اکتفا کرده به تعجیل تمام بلشکرگاه شتافت
و ببارگاه سلطان سواره در رفت و بر تخت نشست و آوازه در انداخت که سلطان را بقتل رسانیدم و مردم
گمان بردند که راست میگوید هر کس بمحل و مرتبهٔ خود آمده نزد او بایستادند و تهنیت و بیعت در کار شد لقیطان
فریاد کردند و مقربان قرآن خواندند و مطربان سرود گفتن گرفتند اکتخان جوان و بیحوصله بود خواست در ساعت
درون حرم رود و ملک دینار حرمی که با جماعت خود مسلح و مستعد بر حرم نشسته بود نگذاشت و گفت تا سر
سلطان نخواهی نمود ترا در حرم نگذارم سلطان علاء الدین چون بهوش آمد زخمهای خود بست و دانست که اکتخان
باتفاق امرا این کار کرده خواست که با پنجاه نفر یکه نزد او مانده بود در جباین نزد الغخان رود با تفاق او
آنچه باید کرد بکند ملک حمید الدین نائب وکیلدر پسر عمدة الملک که از رایان آن عصر بود سلطان را از رفتن بجباین
مانع آمده گفت همین ساعت بجانب سراپردهٔ خود باید رفت چون هنوز کار او استقامت نگرفته مردم لشکر که چشم سلطانی
را بینند همه بجانب سلطان خواهند دوید و صحبت او برهم خواهد خورد و اگر در بنباب فی الجمله تاخیری رود تدارک آن
دشوار گردد و در ساعت سلطان سوار شده بجانب سراپردهٔ خود شتافت هر سواریکه در راه سلطان را میدید
با و می پیوست و تا رسیدن ببارگاه قریب پانصد کس گرد سلطان جمع گشتند چون نزدیک بلشکر رسید بر تپه
برآمده خود را نمودار کرد مجلس اکتخان برهم خورد و هر کس بجانب سلطان دویدند اکتخان سوار شده راه افغانپور
پیش گرفت سلطان علاء الدین از بلندی فرود آمده دربارگاه درآمد و بر تخت نشست و بار عام داده ملک
غازالدین تغانخان و ملک نصیر الدین نوخانرا بدنبال اکتخان تعین فرموده ایشان در افغانپور باو رسیده سر
او را بریده بخدمت سلطان آورده و در لشکر گردانیدند بیت تکیه بر جای بزرگان نتوان زد بگزاف ۞ مگر اسباب
بزرگی همه آماده کنی ۞ سلطان برادر او را که قتلغخان گفتندی با جمعی از مختصان او بقتل رسانید و بعضی امیدها
ساخته بقلعها فرستاد و از انجا بتهبور آمده قلعه را محاصره فرمود و بلوازم قلعه گیری پرداخته همت بر تسخیر آن گماشت
و درین اثنا خبر رسید که عمر خان و منگو خان که برادرزادهٔ سلطان بودند در بداون بغی ورزیدند سلطان بعضی

www.alimaanfoundation.com/

امرا بر سر ایشان فرستاد امرا رفته ایشانرا گرفته نزد سلطان آوردند سلطان هر دو برادر را میل کشید و خانمان
ایشانرا برانداخت **بیت** با ولی نعمت ار برون آئی + گر سپهری که سرنگون آئی ٭ بعد ازین جامی مولانا شخصی از
خاصه خیلان ملک الامرا کوتوال در ایام محاصره رنتهنبور وقت فرصت خیال کرده در دهلی باتفاق بخت برگشته
چند بنیاد فتنه انگیزی نهاد و فرمان بدروغ در انداخت و از دروازهٔ بداون بدرون شهر در آمده کوتوال شهر را خبر
کرد که فرمان از سلطان آمده بیرون آئی تا بر تو بخوانم همین که ترمدی کوتوال از خانه برآمد جامی مولانا با آنجماعت
مفسد که همراه داشت اشارت کرد تا او را فی الحال کشتند و بمردم گفت که بحکم فرمان کشتم و دروازه بانانرا فرمود تا دروازهای
شهر به بندند و کس بعلاء الدین ایاز که کوتوال حصار نو بود فرستاد که فرمان سلطان آمده در ساعت بیا و مضمون
آن بخوانی علاء الدین ایاز از عذر او آگاه بود خود را جمع ساخت و دروازهای حصار را مضبوط گردانید جامی مولانا
با آنجماعت در کوشک لعل آمده بندیان را خلاص کرده با خود همراه گرفت و اسپ و اسلحه و خزانه که در انجا بود همه را
با آنجماعت که با او در آمده بودند تقسیم نمود علویرا که او را اشارت علیه محتسب گفتندی و از جانب مادر سلطان شمس الدین
میرسید بزور آورده در کوشک لعل بر تخت نشاند و اکابر و صدور را بزور طلبیده تکلیف کرد که با او بیعت نمایند چون
این خبر بسلطان رسید فاش نکرد و در گرفتن قلعه بیشتر جهد نموده و از جا در نیامد هفته برین نگذشته بود که ملک حمید الدین
با میر کویا پسران خود که با شجاعت مشهور بودند دروازه بداون را گشاده برآمد و جمعی از سواران ظفر خان را که از امرای
امروهه بجهت عرض دادن آمده بودند با خود همراه گرفت و نزدیک دروازه هندر در کال میان ایشان و جامی
مولانا محاربه رفت کوا از اسپ فرود آمده بجامی مولانا در آویخته او را زیر خود گرفته و با خود زخمها که باو رسیده بود تا مدعی
را نکشت نگذاشت بعد از ان در کوشک لعل در آمدند و آن علویرا که جامی مولانا او را بر تخت سلطنت نشانده بود کشتند
و سر او را بر نیزه کرده در شهر گردانیدند و آن سر را با فتحنامه بخدمت سلطان ارسال نمودند سلطان علاء الدین الغخانرا
بدهلی فرستاده تا اهل فتنه را بسیاست رسانید و پسران ملک الامرا کوتوال قدیم را بواسطه آنکه جامی مولانا خاصه
خیل ایشان بود با آنکه ایشانرا درین فتنه مدخلی نبود بقتل رسانیده خانمان ایشانرا برانداخت بعد از ان سلطان
علاء الدین بمشقت بسیار تسخیر قلعه رنتهنبور نموده رای همیر دیو را با قوام و قبیله بقتل رسانید گویند میر محمد شه و جماعتی
باغی که از جالور گریخته بقلعهٔ رنتهنبور پناه برده بودند اکثری در فتح قلعه بقتل رسیدند و میر محمد شه زخمی افتاده بود چون
نظر سلطان بر وافتاد از روی ترحم فرمود که اگر ترا معالجه فرمایم و ازین مهلکه نجات دهم و من بعد چه نوع سلوک
نمائی در جواب گفت که اگر مرا صحت شود ترا بقتل رسانیده پسر همیر دیو را بپادشاهی رسانم **بیت** بدگهر با کسی
وفا نکند ٭ اصل بد در خطا خطا نکند ٭ سلطان فرمود تا او را در زیر پای فیل مست پست کردند بعد از ان
زمانی از حقیقت و حلال نمکی او نسبت با ولی نعمت خود یاد آورده بکفن و دفن او حکم کرد القصه سلطان علاء الدین

www.alimaanfoundation.com/

قلعۂ رنتبھور را با نواحی در وجہ جاگیر الف خان مقرر داشتہ بدہلی رفت بعد ازان الغخان بیمار شدہ در راہ وفات
یافت سلطان علاء الدین از تواتر حوادث و فتنہ کہ دران واقع شد از امرای صاحب رای کہ بصفت تجربہ
و دانائی انصاف داشتند پرسید کہ سبب اینکہ فتنہا بر توالی و تواتر حادث میشود چہ خواہد بود تدارک را چہ طریق است
امر اگفتند کہ خبر چہار چیز سبب این نتواند اول بیخبری پادشاہ از نیک و بد احوال خلق دوم شراب خوردن مردم کہ
چون شراب می خورند خوہای زشت ایشان در حرکت می آید و فسادہا متولد میشود سوم صداقت و قرابت و اتفاق
مر یکدیگر چہارم زر کہ چون مردم رزل و بیحوصلہ را بدست می افتد اندیشہای فاسد و خیالہای باطل در اوہام ایشان
راہ می یابد سلطان علاء الدین رای امرا را تصویب نمودہ ہر دیہی کہ در وقف یا در انعام یا در ملک کسی بود ہمہ را
بخالصہ در آورد و ہر کس کہ زر داشت مہر بہانہ کہ دانست و توانست آن زر را از و گرفتہ در خزانہ داخل ساخت مردم
مضطر گشتہ در پی تحصیل فوت شدند و نام فتنہ و فساد بر زبان ایشان نمیرفت و در ہر محلہ و کوچہ و خانہ جاسوسان
گماشت و درین باب مبالغہ بجای رسانید کہ امرا و ارباب دولت را ہم اختلاط و آمیزش و بخانہ ہم رفتن میسر نمیشد
دروازۂ بداون شکستہ شراب ہا ریختند تا خلائق بر منع شراب آگاہ شوند و در شہر منادی در دادند احکام و فرامین در
باب منع شراب باطراف مملکت فرستادند جاتہ لوندی قید کہ بشرب خمر عادت داشتند از سر آن نمی گذشتند و بہر
حیلہ و تدبیر شراب می آوردند و بعضی از خانہای خود مخفی می کشیدند چون سلطان را بر ین خصوصیات اطلاع شد
فرمود تا جای نزدیک دروازۂ بداون جائیکہ مرخلائق بود کندند تا زندان این مردم باشد و اکثرے کہ دران چاہ
محبوس میگشتند و می مردند و بعضی کہ زندہ می ماندند و مدتہا بمعالجت و تداوی بحال می آمدند و بعد ازانکہ رسم شراب
خوردن از میان مردم برافتاد و این ضابطہ استقامت یافت سلطان رخصت فرمود کہ اگر کسی از اعیان
در خانہ خود تنہا شراب خورد و مجلس نسازد او را مواخذہ نکنند و فرمان داد کہ امرا و سائر اعیان یکدیگر را در خانۂ خود
میہمان نگیرند و ضیافت نکنند و بی رخصت سلطان عقد و قرابت نہ بندند و درین باب نیز آنچنان مبالغہ رفت
کہ روش اختلاط از میان مردم برخاست و امرا با یکدیگر بہ بیگانگی سلوک مینمودند و بعد از استحکام ضوابط مذکور خواست
تا در ولایت نیز ضابطہ چند مقرر سازد کہ واسطہ سویت احوال رعایای قوی و ضعیف گردد و تسلط مقدم و
چودہری کہ بر رعیت زبردست می باشند بر طرف شود فرمود تا نصف محصول را بر حکم مساحت بالاقصور باز یافت
نمایند و مقدم و چودہری و سائر رعایا را برابر اعتبار نمودہ بار اقویا را بر ضعیفان بیندازند و انچہ از وجوہ مقدمی باشد
تحصیل نمودہ داخل خزانہ سازند و وجوہ چراتی را نیز بحساب بگاوہ و گاومیش و گوسپند بستانند و در کار عمال اہلقلم
آنچنان احتیاط و مبالغہ بکار برد کہ ایشانرا تصرف یک جیتل بعنوان خیانت میسر نبود و اگر ورای علوفہ چیزے
متصرف شدندی بحکم کاغذ انچہ بنام ہر کس برآمدی در ساعت بشدت و اہانت تمام باز یافت شدی و مردم کار

www.alimaanfoundation.com/

عمل و نویسندگی را عیب دانسته ترک آن کرده بودند و کار مقدمان و چودهریان که دائم سواری گشتند و سلحه می بستند
و جامهای نفیس می پوشیدند بجای رسید که زنان ایشان در خانهای مردم کار میکردند و انچه در وجه اجرت می یافتند
صرف خود میساختند سلطان علاء الدین گاه گاه گفتی که حکام و ضوابط سلطنت برای بادشاهان متعلق ست و شریعت را
دران مدخل نیست و قطع خصومات و فیصل قضایا و طریق عبادات مخصوص قضات و علماست و لهذا بواسطه
اصلاح ملک انچه در ذهن او متصور شدی بفعل آوردی و بر نیکه مشروع یا نامشروع ست نظر نینداختی و از علما و قضات
و قاضی ضیاء الدین بیانه و مولانا ظهیر کنگ و مولانا مسند گرامی با امرا در مائده بیرون حاضر گشتندی مگر قاضی
مغیث الدین که او در مجلس خاص سلطان راه داشت روزی سلطان او را گفت مسئله چند میخواهم از تو بپرسم
قاضی مغیث الدین در جواب گفت غالباً اجل من نزدیک رسیده چرا که انچه در کتب شریعت خواهد بود من آنرا
معروض خواهم داشت شاید که آن موافق رای سلطان نباشد سلطان گفت انچه حق ست بگو که ترا بآن مواخذه نباشد
اول پرسید کدام هندو او را در شریعت مطهره ذمی و خراج گذار توان گفت قاضی در جواب گفت آنکه چون محصل
سلطان از و مال خراج طلب نماید او بی مضایقه بتواضع تمام ادا کند و اگر از محل ادائی صادر شود که باعث اهانت
او باشد آنرا بی انکار و تنفر تبن بردارد که در شان کفار آورده است حتی یعطوا الجزیة عن ید وهم صاغرون و در
باب ایشان علمای دین ام القتل و ام الاسلام حکم فرموده اند و حدیث نبوی علیه السلام تیربان ناطق ست
مگر امام اعظم حنفی رحمه الله که اخذ جزیه را قائم مقام قتل ایشان اعتبار نموده از احراق خون ایشان نهی فرموده پس
جزیه و خراج از ایشان بالشدت طلب باید نمود که قائم مقام قتل ایشان تواند بود سلطان خندید و گفت تو از روی
کتاب گفتی همه را من باجتهاد یافتم و موافق این هندوان سلوک نمودم باز پرسید آنکه عمل رشوت میگیرند و جمع
از پیامی اندازند قسم دزدی توان شمرد و سزای دزد بر ایشان توان بود سلطان خندید و گفت از روی کتاب گفتی
همه را من باجتهاد خود یافتم و موافق این هندوان سلوک نمودم قاضی در جواب گفت اگر اعمال را قدر کفایت از بیت
المال میرسیده باشد انچه زیاده بران بعنوان رشوت و غیره متصرف شده باشد آنرا بهر شدت و تعذیب که میسر
باشد از ایشان باز یافت باید نمود اما بریدن دست که مخصوص بدزدی مال محرز ست بر ایشان نتوان اجرا
نمود سلطان گفت اینقدر میدانم که از ان روز که من در ینباب اهتمام مینمایم انچه کسی بعنوان خیانت متصرف
میشود آن بهر شدت و مبالغه که ممکن باشد باز یافت نموده در خزانه داخل میسازم راه دزدی و خیانت
گسسته شده و طماعان را دست تغلب کوتاه گشته ست باز سلطان پرسید این مال که از من دیوگیر در ایام ملکی
خود آورده هم از سنست یا از بیت المال قاضی گفت آن مال را چون سلطان بسعی و قوت لشکر بدست آورده
پس تمام اهل لشکر شریکند و آن مال از بیت المال ست نه خاصه سلطان سلطان در غضب شد و گفت مالیکه

در ایام

www.alimaanfoundation.com/

در ایام ملکی بمحنت تمام بدست آورده باشم و داخل خزانهٔ بادشاهی آنوقت نکرده باشم آن مال را چگونه از بیت المال توانم
و قاضی جواب گفت مالیکه سلطان تنها بدست آورده کسب و تحصیل آن باعانت حشم نباشد آن مال خاصه سلطانست
و این مال که سلطان از دیوگیر آورده نه ازین قبیل است بعد ازان قاضی بمعذرت بپا برخاست و گفت اگر من
به بندگی سلطان خلاف انچه در کتب شریعت ست عرض نمایم و سلطان را از جای دیگر کذب من ظاهر شود سبب
ازدیاد غضب سلطانی شود و در نظر سلطان مرا چه قدر باشد و بخیانت موسوم گردم باز سلطان پرسید مرا با
متعلقان خاصهٔ خود در بیت المال چه حق ست قاضی متالم شده گفت اگر موافقت شریعت خواهم گفت سلطان
در کشتن من تامل نخواهند فرمود و اگر مداهنه و مساهله را بکار برم بوبال ابد گرفتار شوم سلطان گفت انچه حق ست بگو
ترا مواخذه نیست قاضی گفت اگر سلطان بتقوی کار فرماید و اتباع خلفای راشدین رضوان الله علیهم نماید همان
قدر که یکی از چاکران خود را تعین میکند تصرف نماید و اگر توسط را مرعی دارد برابر یکی از امرای معارف که زیاده ازان
بدیگری نمیدهد از بیت المال بردارد و اگر بمقتضای رخصت علمای دین که درچنین وقت بروایات ضعیف تمسک
جسته بسلاطین کامگار همزبانی مینماید کار کند همانقدر یکه فی الجمله امتیاز نسبت با مرای دیگر حاصل آید حرج باید کردن
زیاده ازین تصرف در بیت المال هیچ وجه جائز نیست سلطان در غضب شده گفت این مال که در حرم من در وجه
انعام مردم و کارخانها و سائر ابواب خرج میشود خواهی گفت که نامشروعست قاضی گفت چون سلطان از من مسئلهٔ
شرع پرسید واجبست که انچه موافق کتب شریعت باشد بعرض رسانم اگر از روی مصلحت ملکی استفسار نماید پس بگویم
که انچه سلطان میکند همه صواب و مطابق قواعد و قوانین جهانداریست بلکه هرچند زیاده شود سبب شوکت و عظمت
سلطان خواهد بود و اینمعنی متضمن اقسام فوائد ملکیست بعد ازان سلطان گفت من از سوادیکه بعض نرسد سه سال
مواجب بازیافت میکنم و اهل بغی و فتنه را با اولاد و اتباع علف تیغ میسازم و اموال ایشان هرجا که باشد در خزانه
آورده خانمان ایشانرا می اندازم و سیاستهای دیگر که درباب دزدان و شرابخواران و اهل زنا اختراع کرده ام همه را
خواهی گفت نامشروع است قاضی از مجلس برخاست و دور رفت و سر بر زمین نهاد و گفت همه نامشروعست سلطان
غضبناک برخاست و درون حرم رفت ؎ چون سخن راست تو آری بجا ٭ ناصر گفتار تو باشد خدا ٭ روز دیگر
قاضی مغیث را طلبیده تلطف بسیار نموده جامه و هزار تنگه انعام فرمود و گفت من مسلمان و مسلمانزاده ام لیکن
از همه سیاست و شدت که از من بظهور می آید بواسطه اصلاح ملکست نمیدانم که فردای قیامت چه خواهد گذشت
بعد چندگاه لشکر بجانب چتور کشیده و در اندک مدت فتح آنحصار نموده بدهلی مراجعت فرمود چون بماوراء النهر خبر رفت
که سلطان علاء الدین بحصاری دور دست آویخته و مدتی آنجا خواهد بود طرغی مغول که ذکر او بالا رفت با لشکر گران بغارت
هندوستان آمده در کنار آب جون قریب دهلی فرود آمد پیش ازین بیکماه سلطان از فتح چتور فارغ شده بدهلی آمده بود

www.alimaanfoundation.com/

چون خلاصه لشکر سلطان بتسخیر ارنکل کاقصای دکن ست رفته واکثر امرای کبار بعد از فتح رتنبور بجاگیرهای خود رفته بودند و لشکرهاکه در رکاب سلطان بود بواسطه برسات و امتداد لشکر بی سامان شده بود سلطان از روی اضطرار باجمعی که همراه داشت از دهلی بیرون آمده در سرای نزول کرد و لشکر را خندق و خاربندی و سائر طرف محافظت استحکام داده انتظار بعضی امرا که از اطراف طلبیده بوده می کشید چون مغول حدود دهلی را فروگرفته بود اطراف وجوانب مضبوط ساخته بسلطان نتوانستند رسید بعضی در کول و بعضی در برن توقف نمودند چون مدت دو ماه برین برآمد طرغی بی سبب ظاهری مراجعت نموده رفت مردم دهلی اینمعنی را از توجه شیخ نظام الدین قدس سره گمان برده از کمالات آن بزرگ شمردند گویند هراسی بر طرغی وارد شد که سراسیمه کوچ کرده معاودت نمود بعد ازان سلطان سریر دارالملک ساخته عمارات عالی بنا کرد و حصار دهلی را از سر عمارت فرمود حصارهای طرف درآمد مغول را تجدید مستحکم گردانیده خواست که لشکر آنقدر نگاه دارد که هم از عهدهٔ مغول و هم از عهدهٔ ضبط ممالک هندوستان تواند برآمد و خزانه که داشت بآنقدر لشکر وفا نمیکرد از وزرا رای نیک اندیش و امرای تجربه کار درین باب مشورت طلبیده ایشان گفتند که اگر اسپ و اسلحه و سائر آلات سپاهی گری که استعداد چشم بر آن موقوف ست و غله و سائر محتاج الیه که عامه را بر آن رجوع ست ارزان شود اراده سلطان کرده میشود و چرا که سپاهی باندک مواجب که باید بواسطه ارزانی اشیا از عهدهٔ مؤنت خود برآید بعد ازان سلطان باتفاق وزرا که دانایان روزگار بودند ضابطه چند درین باب مقرر ساخت که از وضع آن ضوابط اسباب معاش رو بارزانی آورد ضابطه اول آنکه نرخ غله موافق حکم سلطانی معین میشد و اهل بازار را در تعیین نرخ غله دخلی نبود انچه قرار یافته برین جمله بود گندم در من هفت و نیم جیتل جو در منی جیتل نخود در منی پنج جیتل شالی در منی پنج جیتل ماش در منی پنج جیتل موت در منی سه جیتل تا آخر ایام سلطان علاء الدین نرخ مستقیم ماند و بواسطه امساک باران و سائر اسباب قحط تفاوتی دران راه نیافت ضابطه دوم ملک قبول الف خان را که مرد عاقل و باشوکت بود شحنه بازار غله که بزبان هندو آنرا مندوی میگویند کردند که نرخی که بحکم سلطان قرار یافته باشد و موافق آن بیع و شرا واقع شود ضابطه سوم آنکه فرمود تا در خالصات سلطانی انچه حصهٔ دیوان باشد غله بازیافت نموده در قصبات جمع ساخته نگاهدارند که اگر غله بازار کمی کند غلهای سلطانی آن نرخیکه حکم سلطان شده باشد بفروشند ضابطه چهارم آنکه ملک قبول را فرمود که غله از اطراف ممالک آورده نرخ سلطانی در بازار دهلی میفروخته باشند و درینباب از ایشان خط تعهد گرفت ضابطه پنجم منع احتکار بمرتبه اگر ظاهری شدی که یکی از سپاهی مارعیت احتکار کرده آنغله را داخل غلهای سلطانی کردند و آنکس را صد تازیانه نمودندی ضابطه ششم آنکه رعایا را حکم شده که غله را بر سر کشت بفروشند یکدانه بخانه خود نبرند و بعمال نیز فرمان صادر شد که تحصیل نذر و اجبی بنوعی از رعیت ننمایند که رعیت در سر کشت غله فروخته ادای مبلغ کند و بغیر از حصهٔ خود بخانه

www.alimaanfoundation.com/

نتواند بردواحتکار نتواند نمود ضابطه ششم آنکه هر روز از نرخ غله و سایر معاملات منڈوی مفصل بعرض سلطان میرسید
اگر اندک فتوری دران ضوابط که قرار یافته بود راه می یافت متصدیان منڈوی و غله آن بسیاست میرسیدند و در ایام
امساک باران حکم شدی تا هر کس را فراخور جمعیت خود غله از منڈوی خریدی و نگذاشتی که بیش ازین زیاده از قدر ضرورت
یومیه ابتیاع نماید و موکلان جهت اهتمام این کار نصب شدندی و نهایت تاکید و مبالغه فرمودی جاسوسان سلطانی
در خفیه از خصوصیات این امور بعرض میرسانیدند و کسی را قدرت نبود که نیم جیتل در نرخ سلطانی تفاوت نماید
و از برای ارزانی پارچه نیز ضابطه چند وضع نموده بود اول آنکه قریب دروازه بداون سرای وسیع بنا فرمود و آنرا
سرای عدل نام نهاد و حکم کرد تا هر قماشی که اطراف و جوانب آورند دران سرا فرود آرند و انجا بفروشند یا در بازار
یا در خانه کسی نفروشند و حکم بود که از بامداد تا نماز پیشین در سرای عدل مردم بیع و شرا نمایند اگر معلوم شدی که کسی از بازاریان
دوکان خود را پیش از نماز پیشین بسته است یا بعد از گذشتن وقت بامداد کشاده است آنکس بسیاست میرسید ضابطه
دوم آنکه نرخ آنچه پیش تحت تشخیص موافق آن بیع و شرا میشد حوض هلی شانزده تنکه خرکویله شش تنکه بود شعیر
سه تنکه برو قلی دو لعل هشت جیتل بردکمینه سی و شش جیتل ستر لعل ناگوری بست و چهار جیتل سری باف باریک
پنج تنکه سری باف میانه سه تنکه سلائی اعلا چهار تنکه سلائی میانه سه تنکه سلائی کهنه دو تنکه کرپاس باریک بیست
و یک گز یک تنکه کرپاس کوره کمینه چهل و یک گز یک تنکه چادر ده جیتل ضابطه سوم آنکه فرمان داد تا اسامی سوداگران
شهر و اطراف ممالک در دفتر ثبت نمایند فرمود که ایشان بدستور سابق آنچه را در شهر آورده نرخ سلطانی در سرای عدل
می فروخته باشند هر که درین کار تکاسل نماید مجرم گردد ضابطه چهارم آنکه فرمود تا از خزانه مبلغها بسوداگران شهر دهند
که آنچه از اطراف ممالک آورده نرخ سلطانی در سرای عدل می فروخته باشند ضابطه پنجم آنکه هر کس را از مزارعان
بپارچه نفیس احتیاج داشتی پروانه رئیس بازار حاصل کند و این ضابطه جهت آن بود تا سوداگران اطراف پارچهای
نفیس را در سرای عدل نرخ سلطانی خریده بجاهای دیگر بیپای گران نفروشند و در باب ارزانی اسپ نیز چهار ضابطه
وضع کرده بود اول نفیس جنس و قیمت آن مثلا جنس اول صد تنکه دوم از هشتاد تا نود تنکه جنس سوم از شصت
و پنج تا هفتاد تنکه ضابطه دوم آنکه فرمان داد که سوداگران اسپ و کیسه داران آنشهر در بازار ابتیاع اسپ نتوانند نمود و
کیسه داران آنشهر یکه ارزان خریدن و گران فروختن معتاد ایشان بود از شهر اخراج کرده جلاء وطن فرموده متفرق
ساخت ضابطه سوم تعذیب و تنبیه دلالان اسپ که اگر ظاهر میشد که در بازار یک اسپ بر خلاف نرخ سلطانی
فروخته شده است جمیع دلالان شهر معاقب و معاتب میگشتند و ضابطه چهارم آنکه بعد هر ماه تفحص اجناس اسپ و
قیمت آن و تتبع احوال دلالان نمودی که اگر نسبت بضوابط سلطانی اندک تفاوت ظاهر شدی دلالان
بسیاست رسیدندی و در باب برده دستور نیز چهار ضابطه که در باب اسپ مذکور گشت مرعی شد و هیچ

www.alimaanfoundation.com/

در بازار ها واقع شدی در قلم آمدی و هر روز باجرای آن در نظر سلطان گذشتی و از برای تفحص احوال بازار جاسوسان
نیز موکل بودند تا اگر ظاهر گشتی که متصدیان بازار چیزی را بتفاوت بعرض رسانیده اند متصدیان بسیاست میرسیدند
و هر چیزی را که دران بازار بخریدند و فروخت آن احتیاج بودی سلطان در حضور خود برآورد آن ملاحظه نمودی نرخ
آن قرار دادی و نظر باینکه این چیز محتاج است مثل سوزن و شانه و کفش و کوزه و کانسه کل نینداختی و بهای نفائس
و خسائس بحضور خود مشخص ساختی و تذکره نرخ نوشته بمتصدیان آنها دادی و احتیاط و اهتمام سلطان در تتبع
بازاریان تفحص نرخ اشیا بمرتبه بود که بعد از چندگاه اطفال را که در بیع و شری وقوف نداشتندی تنگه چند در دست
ایشان دادی و ایشانرا ببازار فرستادی تا چیزها را که رغبت اطفال بآن میباشد بخرند و نزد سلطان
می آوردند بعد ازانکه ظاهر شدی که در نرخ یا در وزن تفاوتی رفته است فروشنده بسیاست رسیدی و کمینه
سیاستی که واقع شدی گوش و یا بینی بریدن بودی و بعد ازانکه اسباب معاش و آلات سپاهگری ازان شد
و کثرتی در چشم پدید آمد بنوعی ابواب درآمد مغول و تردد ایشان مسدود گشت که اگر احیانا طائفه مغول ارادهٔ دهلی میکردند
همه اسیر میگشتند و بقتل میرسیدند چنانکه یک مرتبه علی بیگ ببیره چنگیز خان و برماک با چهل هزار سوار دامن کوه سوالک
را گرفته تا ولایت امروهه درآمدند سلطان علاء الدین ملک مایک اخریک را با لشکر گران نامزد ایشان کرد در حدود
امروهه بلشکر مغول رسیده محاربه نمودند و اگر ایشانرا علف تیغ گردانیدند علی بیگ و برماک را زنده گرفته زنجیر در
گردن انداخته بایست هزار اسپ که بغنیمت گرفته بودند نزد سلطان آوردند در انروز سلطان از شهر برآمده در چبوتره
سجانی بار عام داده از نیجا تا مدینه لشکر دورویه ایستاد درین وقت علی بیگ و برماک بیگ را با اسیران دیگر بنظر سلطان
درآوردند و اکثری را در پای فیل انداخته بسیاست رسانیدند بیت کسی کو در جهان بد ساز کرده * باد آخر مداوا باز کرده
و مرتبهٔ دیگر کبک نام مغول با لشکر بسیار در قصبهٔ کهلر بقتل رسانیدند و از سرهای آنها نزدیک بدروازهٔ بداون منارها
ساخته بعد از مدتی دیگر باره لشکر مغول قریب سی هزار سوار در زمین سوالک درآمده دست بغارت کشادند چون
سلطان اینخبر بشنید لشکر عظیم بمحاربهٔ آنها تعین نمود تا کنار آب راکه راه بازگشت ایشان بود گرفتند و چون لشکر
مغول با غنیمت بسیار گرانبار شده بکنار آب رسید لشکر دهلی قدم مجادله پیش نهاده داد مردانگی دادند و بفتح و
فیروزی اختصاص یافته جمعی کثیر از مغولان نامی را دستگیر نموده در قلعهٔ ترائنه که دران حوالی بود محبوس ساختند
و اولاد و اتباع ایشانرا بشهر آورده در بازار دهلی فروختند بعد ازان ملک خواص حاجب را فرمان شد تا در
قلعهٔ ترائنه رفته محبوسانرا بقتل رسانید چون مدتی برین گذشت اقبال هندو نامی از مغولان با سپاه گران در
هندوستان درآمده امیر علی داهن با لشکر دهلی محاربه نمود و دران جنگ کشته شد و مغولان دیگر را زنده بدهلی
آورده در زیر پای پیلان پایمال ساختند پس ازین خوف و رعب در خاطر مغولان چنان استیلا یافت که ازادهٔ

هندوستان

www.alimaanfoundation.com/

ہندوستان از دلہای ایشان محو گشت و تا آخر ایام سلطان قطب الدین مبارک شاہ ہندوستان از مزاحمت
ایشان خلاص بود و سلطان تغلق شاہ کہ دران ایام بغازی ملک موسوم بود و اقطاع دیبالپور و لاہور داشت
ہر سالہ تا سرحد ولایت مغول میرفت و آن نواحی را تاراج مینمود مغول را قوت آن نبود کہ در مقابل آمدہ محافظت
ولایت حدود خود تواند نمود بعد ازانکہ مزاحمت مغول بالکلیہ برطرف شد و اکثر بلاد ہندوستان کہ ملاذ و معاذ مفسدان
و متمردان بود و در خیر ضبط درآمدہ و راہہای آمد و رفت تجار و سائر اہل سیاحت صورت امن پذیرفت و جمعیت
حشم نیز فراخور احتیاج بحصول انجامید سلطان علاء الدین بخاطر جمع بر سریر دہلی متمکن گشتہ شروع در تسخیر بلاد دور دست
نمود بہ تسخیر ہر ناحیہ کہ ہمت میگماشت آنرا بی محنت و مشقت مسخر میساخت ؎ چو عون غیب سوی مقبل آمد
غرض پیش زتمنا حاصل آمد ✦ ہنوزش آرزو باشد بسینہ ✦ کہ پیش از خواست پیش آید خزینہ ✦ بمشرق گر بود کشت
مرادش ✦ ز مغرب در رسد باران و بادش ✦ حصول مطالب و مآرب و وقوع امور غریبہ کہ بسعی و عہد سلطان
علاء الدین بظہور می آمد جمعی کرامت نامیدہ دواعی و آرائے او را بکشف و الہام نسبت میدادند و برخی
استدراج نام کردہ از مکر ہا میدانستند و بعضی امن و رفاہیت را از برکت وجود شریف شیخ نظام الدین اولیا
قدس سرہ گمان می بردند القصہ ملک کافور ہزاردیناری را بامرای نامدار و خوانین کبار بر سر دیوگر از بلاد دکھن تعین
نمود و بانواع نوازش ممتاز ساختہ سائبان سرخ و دیگر عنایات خسروانہ فرمود و خواجہ حاجی نائب عرض ممالک را
بجہت آنکہ حشم را کار فرماید و اموال غنیمت را در خیر ضبط آرد ہمراہ او روان ساخت ملک کافور بدیوگیر رسیدہ از روے
کاردانے و جلادت حاکم آنولایت را با پسرانش اسیر ساخت و تمام خزائن او با ہفدہ زنجیر فیل بدست آوردہ
با فتحنامہ بدہلی فرستاد و متعاقب آنرا مدیو را نوازش نمودہ با خزائن و پیلان بخدمت سلطان آوردہ در مراحم
خسروانہ گشت سلطان رام دیو را نوازش نمودہ رای رایان خطاب دادہ چتر یک لک تنکہ انعام فرمود و دیوگیر را بدو
مقرر داشتہ رخصت انصراف ارزانی داشت و رام دیو در سلک دولتخواہان منسلک گشتہ ہمہ وقت در مقام بندگی
و خدمتگاری بودہ خدمات شایستہ مینمودہ در سنہ تسع و سبعمائۃ سلطان علاء الدین دیگر بارہ ملک کافور را با لشکر
بسیار نامزد ارنکل کردہ در وقت وداع وصیت نمود کہ اگر لدر دیو ضابطہ ارنکل خسروانہ و جواہر و فیل بدہد و ہر سال
پیشکش قبول کند بہمان اکتفا نمودہ برگردد و بگرفتن حصار ارنکل بدست آوردن لدر دیو مقید نشود و در برداشت
امور آنجا بخواجہ حاجی مشورت نمودہ در جرائم سہل و گناہ صغیرہ با مرا آزار نرساند و در کارہا مداہنہ سر و اندارد و اگر بقصد
غنائم را کہ بدست آوردہ باشند از و توقع نمایند التماس ایشان را بمیان دل دارد و اگر اسپ کسی در جنگ کشتہ شود یا
ژندہ بر دیا ساقط گردد بہتر ازان در عوض بدہد و این امور را از لوازم جہانداری شناسد ملک نائب و خواجہ حاجی از سلطان
مرخص شدہ بکوچ متواتر بجانب ارنکل روان شدند و چون بچندیری رسیدند چند آنجا توقف نمودہ عرض لشکر

www.alimaanfoundation.com/

فرستاده وازانجا بدیوگیر رفتند رامدیو استقبال نموده پیشکش بسیار گذرانیدند وانچه لوازم اطاعت وفرمانبرداری بود بجا آورده چند منزل همراه ملک نائب رفت وبرخصت او بدیوگیر مراجعت نمود چون ملک نائب نزدیک ارنکل رسید رایان اطراف ازلشکر اسلام بجانب قلعه ارنکل شتافته درقلعه بیرون ارنکل حصاری ساخته بودند وسعت تمام داشت هجوم نموده تحصن جستند ولدردیو بانزدیکان خود درونی که ازسنگ بود متحصن گشت لشکر سلطان قلعه را محاصره کرده درفتح آن جهد مینمودند وهندوان نیزازدرون بمدافعت ومانعت میکوشیدند بعدازمدتی بسعی بسیار قلعه بیرون مفتوح گشت واکثررایان وزمین داران باولاد واتباع اسیر شدند وخلق کثیر بقتل رسیدند رای لدردیو مضطرب گشته ازدرصلح درآمده امان طلبید ملک نائب خزائن وصد زنجیر فیل وهفت هزار اسپ ازوگرفته اورا امان داد وقرار یافت که هرساله پیشکش لائق ارسال مینموده باشد وحقیقت رابسلطان عرض داشت نمود چون انگیز بسلطان رسید فرمود که فتحنامه بالای منبر خواندند وطبل شادی زدند ولوازم نثار وایثار بتقدیم رسید وچون ملک نائب مراجعت نمود سلطان ازشهر برآمده درچبوترهٔ ناصری که نزدیک دروازه بداون ست بارعام داد ملک نائب آنجا بشرف ملازمت رسیده آنهمه غنائم رابنظر سلطان درآورده بانواع عنایات سلطانی اختصاص یافت گویند هرگاه سلطان علاءالدین لشکر بجای میفرستاد ازدهلی تاآنجا که مقصود بود درهرمنزل ازاسپ ڈاکچوکے که بزبان سلف بام گویند می بست ودربرپا کرده پیاده روان جلد که درهندی یابک نامند میگذاشت ودرهرقصبه وشهرے که درراه بود نویسنده نصب میکرد که واقعات آنجائی راروزبروز بسلطان میرسانیدند اتفاقاً درین مرتبه که ملک نائب برسرارنکل رفته بواسطهٔ خلل راه وبیجان شدن چاروها ازبعضی تهانجات خبراو چندگاه منقطع شد سلطان ازین خبر اندوهناک شد وملک قرابیگ وقاضی مغیث الدین سامانه را فرمود که نزد شیخ الاسلام شیخ نظام الدین رفته دعای من رسانیده بگویند که مدتیست که خبرلشکر اسلام که نامزدارنکل شده بود بمن نرسیده وغم لشکر اسلام شما را بیش ازمن خواهد بود اگرضرور ولایت ازاحوال لشکر اسلام اطلاعی باشد مرا باعلام آن مسرور سازید ونیز ایشانرا گفت که درجواب انچه بزبان شیخ جاری شود آن کلام بے زیاده ونقصان بمن بازگویند چون ایشان بخدمت شیخ آمده پیغام سلطان رسانیدند شیخ یکی ازپادشاهان سابق رایاد کرده حکایت فتح اوتقریر فرموده ودرضمن آن حکایت این عبارت فرمود که ورای آن فتح فتحهای دیگرنیز بوقوعست ملک قرابیگ وقاضی مغیث الدین ازملازمت شیخ بازگشته عبارت آن بزرگ رابسلطان رسانیدند سلطان بغایت خوشوقت شده دانست که ارنکل فتح شده است وامید فتح دیگردرست ودرآخرهمین روز فتحنامه ملک نائب رسیده سبب ازدیاد وحسن اخلاص سلطان گردید سلطان اگرچه بظاهر ادراک ملاقات شیخ هرگز نموده بود اما همه وقت بارسال رسل ورسائل اظهار اخلاص واعتقاد نموده ازباطن شیخ استمدادی فرمود وباز درسنه عشر وسبعمائه سلطان علاءالدین ملک نائب را بجانب

www.alimaanfoundation.com/

ہور سمندر و معبر نامزد کرد و خواجہ حاجی نائب عرض را ہمراہ ساخت و ایشان چون بدیوگر رسیدند و درین وقت
ای رامدیو مردہ بود پسر او لوازم خدمتگاری بتقدیم رسانید و ملک نائب خواجہ حاجی بلا توقف از دیوگیر بنواحی ہور سمندر
رسیدند فی الحال ہور سمندر را فتح کردند و ملار دیو را کہ حاکم آنولایت بود اسیر ساختند و سی و شش زنجیر فیل و خزائن
بسیار بدست آوردہ فتحنامہ بدہلے فرستادند و ازانجا بجانب معبر لشکر کشیدہ آنرا نیز فتح کردہ بتخانہای آنجا را خراب
کردہ بتان زرین و مرصع را شکستہ زر آن را بخزانہ داخل ساختند و از ہر دو رای کہ ضابطہ معبر بودند پیشکشہای کلی
گرفتہ در سنہ احدی و عشر و سبعمائہ باسی صد و دوازدہ زنجیر فیل و بست ہزار اسپ و نود و شش ہزار من طلا و
صندل و قیمتی از جواہر و مروارید کہ از اندازہ حساب بیرون بود مراجعت نمود بخدمت سلطان رسیدند سلطان از
فتوحات عظیمہ و غنائم کثیرہ بغایت خوشوقت شدہ اکثر امرا را بانعام بہرہ ور ساخت و از غرائب احوال کہ در آخر
عہد علائے واقع شدہ آن بود کہ جمعی از نومسلمانان او باس طبیعت کہ نوکر نبودند و مواجب نداشتند ہم اتفاق کردند
کہ سلطان را در وقت شکار کہ تنہا می باشد بقتل رسانند چون این خبر بسلطان رسید بسبب تندخوئی و خشن مزاجی در
طبیعت او مخمر بود فرمود تا از جنس نومسلمانان ہر کرا یابند بکشند در یک روز چند ہزار بیگناہ کہ ازین مشورت خبر نداشتند
کشتہ شدند و خانمان ایشان بغارت رفت و نسل ایشان برافتاد و ہمدرین ایام جمعی از باختیان پیدا آمدند
سلطان فرمود تا ہمہ را گرفتند و ارہ بر سر ایشان راندند و بآن عقوبت ہلاک ساختند و سلطان علاء الدین
چون درشت و تندخوی بود ہیچکس را یارای آن نبود کہ در حق کسی شفاعت کند تواند کرد از ہر کہ میرنجید در مدت عمر
صاف نمیشد و راہ آشتی نمیگذاشت و در اوائل حال اگرچہ با مردم در مصالح ملکی مشورت میکرد و در پرداخت
امور ایشان را مداخل دادی اما در آخر حال کہ خاطر از جمیع تعلقات فارغ ساخت و مہمات ملکی چنانچہ خاطر او
میخواست پرداخت رسید انچہ در مخیلہ او گذشتی و موافق رای او افتادے بعمل آوردے و در پرداخت کار
ملک ہیچکس مشورت نکردی گویند آنقدر فتوح کہ سلطان علاء الدین را روی نمود ہیچ یک از سلاطین ہند را میسر
نشدہ مؤلف فیروز شاہی گوید کہ آنقدر عمارت کہ در زمان او بنا یافت از مساجد و منابر و مناره و حوض و حصار و
امثال آن در ہیچ عصر بوقوع نیامدہ و جمعیت اہل ہنر و ماہران ہر فن کہ در روزگار او مشاہدہ شد ہیچ کس یاد
ندارد و راستی و انصاف در عوام و خواص و اطاعت ہنود و دفع تمرد کہ در ایام او بود در ہیچ زمانی محسوس نشدہ
و اجتماع بزرگان دین و سالکان راہ یقین کہ دار الملک دہلی بوجود شریف ایشان رشک بلاد عالم گشتہ بود چنانکہ
در زمان او اتفاق افتاد در ہیچ عصر نبود از جملہ شیخ الاسلام شیخ نظام الدین قدس سرہ العزیز کہ از وصف مستغنی است
بر جادہ ارشاد و ہدایت تکیہ زدہ راہنمائی خلق کردی از پنجم محرم تا دہم کہ ایام عرس شیخ الاسلام فرید الدین اجودہنی بود
در خانقاہ شیخ نظام الدین جمعیتہا شدی و خلائق دران ایام از اطراف ہندوستان رو بدہلے آوردندے و از

www.alimaanfoundation.com/

مشاہدہ وجد و حال اہل اللہ کردن مجلس حاضر گشتندی در دیوار بفریاد آمدی دیگر شیخ علاء الدین نبیرہ شیخ فرید الدین
کہ در اجودہن بر سجادہ ارشاد متمکن بود در ظاہری و باطنی آنقدر اشتغال داشتی کہ اورا از جنس ملائکہ قدس گفتندی دیگر خدمت
قطب الاولیا شیخ رکن الدین والد شیخ صدر الدین بن شیخ بہاء الدین زکریا ملتانی قدس اللہ اسرارہم کہ بر شاہراہ
طریقت سرگشتگان بادیہ طلب را بقصای منازل وصول رسانیدی و تمام اہل ملتان راچہ و سائر دیار سندر وے
بدرگاہ آوردہ خود را در کنف حمایت او انداختہ از بلیات و آفات پناہ جستندی و پدر بزرگوار او شیخ صدر الدین
با وجود آنکہ بجلیہ کمال و پیرایہ تکمیل آراستہ بود سخاوت مفرط داشت چنانچہ با وجود اموال کثیر کہ او را از پدر میراث
رسیدہ بود آنقدر نذر و فتوح کہ محاسب وہم از ادراک آن عاجز آید اکثر اوقات او بقرض گذشتی دیگر سید تاج الدین
ولد سید قطب الدین کہ در سخاوت و علم و حلم و دیگر کمالات انسانی بے نظیر وقت خود بود مدتے قضای اودہ
داشت و بعد ازان قاضی بداون شد دیگر سید رکن الدین برادر سید تاج الدین مذکور کہ قضای کڑہ داشت
و با وصاف حمیدہ آراستہ بود دیگر از سادات کیتہل سید غیث الدین و برادر او سید منتجب الدین بودند این ہر دو
برادر بعلم و زہد و تقوی و سائر کمالات اتصاف داشتند و ایشان را سادات نوہہ می گفتند و دیگر سادات و اکابر کہ
تفصیل ہر یک باطناب میکشد از جملہ قاضی صدر الدین عارف کہ قضای ممالک و خطاب صدر جہانی داشت
و بعد ازان قاضی جلال الدین لواطے قاضی ممالک شد و مولانا ضیاء الدین با بہ صدر جہانی یافت و در آخر ایام
سلطان علاء الدین قضای ممالک ملک التجار حمید الدین ملتانے یافت و از علمای ظاہری کہ جامع انواع
علوم بودند بدرس و افادہ اشتغال داشتند چہل و شش کس بودند قاضی فخر الدین نافلہ قاضی شرف الدین سرمانے
مولانا نصیر الدین غنی و مولانا تاج الدین مقدم و قاضی ضیاء الدین بیانہ و مولانا ظہیر لنگ و مولانا رکن الدین
سناتی و مولانا تاج الدین کلاہی و مولانا ظہیر الدین بہکرے و قاضی محی الدین کاشانے و مولانا کمال الدین
کولوی و مولانا وجیہ الدین ماتلے و مولانا منہاج الدین قبائی و مولانا نظام الدین کلاہی و مولانا نصیر الدین کڑہ و
مولانا نصیر الدین صابونے و مولانا علاء الدین تاجر و مولانا کریم الدین جوہرے و مولانا محب ملتانے و مولانا حمید الدین
مخلص و مولانا برہان الدین بہکرے و مولانا افتخار الدین برنے و مولانا حسام الدین سرخ و مولانا وجیہ الدین ملہود و
مولانا علاء الدین کرک و مولانا حسام الدین شادی و مولانا حمید الدین ملتانے و مولانا شہاب و مولانا
شہاب الدین و مولانا فخر الدین ہانسوی و مولانا فخر الدین سعا فل و قاضی زین الدین نافلہ و مولانا ستہر کہے
و مولانا وجیہ الدین راضی و مولانا علاء الدین صدر شریعت و مولانا میران ماریکلہ و مولانا نجیب الدین و مولانا
شمس الدین و مولانا صدر الدین و مولانا علاء الدین لاہوری و قاضی شمس الدین کازرونی و مولانا شمس الدین تبریزی
و مولانا ناصر الدین اتاوے و مولانا معین الدین لولے و مولانا افتخار الدین رادی و مولانا مغیث الدین اندہی

www.alimaanfoundation.com/

و مولانا نجم الدین ایثار و در آخر عهد سلطان علاء الدین و مولانا علم الدین نبیرهٔ شیخ بهاء الدین ذکریا از افاضل وقت بود بدهلی رسید و با فادهٔ علوم عقلی و نقلی اشتغال مینمود و از استادان علم قرات مولانا انباسطی مولانا علاء الدین مغربی و خواجه زکی خواهرزادهٔ حسن بصری ممتاز بودند و از اهل خط مثل مولانا عماد حسام درویش و برادر او مولانا ضیاء الدین ساقی و مولانا شهاب الدین خلیلی و مولانا کریم از نوادر روزگار بودند سپهسالار تاج الدین عراقی خداوندزادهٔ چاشنی گیر نبیرهٔ بلبن بزرگ و ملک رکن الدین ابیه و ملک غرالدین لغانخان و ملک نصیر الدین نورخان از ندمای مجلس بودند و از شعرای وقت سلطان علاء الدین کدار الملک دهلی بل تمام هندوستان بوجود عدیم المثال ایشان زیب و زینت داشت وصیت سخنوری ایشان عالم فروگرفته سرآمد ایشان امیر خسرو در اختراع معنی ید بیضا داشت و آثار فضل و مناقب او از تصنیفاتیکه در نظم و نثر کرده لائح و واضح است و معذا صوفی و صاحب وجد و حال بود و اکثر اوقات او در صوم و صلوة گذشتی و از عشق و محبت نشان تمام داشت و این چنین نادرهٔ روزگار را سلطان علاء الدین یک هزار تنکه مواجب دادی دیگر میر حسن سنجری بسلاست کلام و لطافت سخن مشهور بود از بسکه غزلهای سلیس گفتی و داد سخن دادی او را سعدی هندوستان گفتندی و در تهذیب اخلاق و قناعت و ترک تجرید یگانهٔ وقت بود و خلافت از خدمت شیخ نظام الدین اولیا قدس سره داشت سخنان شیخ را انچه در مدت ارادت خود شنیده بود جمع کرده فوائد الفواد نام کرده است و در نظم و نثر نیز تصنیفات بسیار دارد و صدر الدین عالی و فخر الدین قواس و حمید الدین و مولانا عارف و عبید حکیم و شهاب صدر نشین نیز از شعرای وقت سلطان علاء الدین بودند و بعنوان شادی مواجب مییافتند و هریک را در شیوهٔ شاعری طرز خاص بود و در دیوانهای شعر ایشان بر کمال فضل و هنر ایشان شاهد است و از مورخان نیز چند کس بدیل بودند و از اطبای [illegible] استاد الاطبا مولانا بدر الدین دمشقی آنچنان بود که اگر در شیشه بول چند جانوران انداخته نزد او آوردندی او بدیهه نظر حکم کردی که بول فلان فلان جانور درین شیشه جمع کرده اند در طرف صوفیه صاحب سر و کشف و مشاهده بود از منجمان در مالان چند کس در اظهار ضمائر و کشف مغیبات ساحری کردندی و از مقربان و منعمان و سائر ارباب عرب و دیگر اقسام اهل هنر چندان بودند که تعداد ایشان درین مختصر نگنجد بعد از انکه سلطنت سلطان علاء الدین با متداد رسید و کامرانی و کامیابی بنهایت انجامید بموجب آنکه هر کمال را زوالیست و هر بدایت را نهایت لازم بهت کار بائیکه سبب زوال ملک و منافی بقاء دولت تواند بود از و بوجود آمدن گرفت از جمله [illegible] عاشق و شیفته جمال ملک نائب کافور هزاردیناری گشت که عنان اختیار را بتمام بدست او داد چنانچه در امور ملک رعایت خاطر او را هیچ وجه از دست ندادی و از گفته او اگرچه صواب باشد انحراف ننمودی دیگر پیران خود را پیش از انکه از محافظت موکلان تادیب مودبان

www.alimaanfoundation.com/

مستغنی شوند از حرمخانه بیرون آورده باصلاح احوال ایشان پرداخت و خضر خان را بی آنکه رشد در و احساس کند
خبر داده ولیعهد گردانید و هیچ یک را از امرای اهل خرد و صاحب تجربه بروی نگماشت تا او را از عیش و هوا پرستی مانع
آید اتفاقاً سلطان در ایام مرض خود خضر خان را بجانب امره جهت سیر و شکار رخصت داده گفت که هرگاه مرا صحت
شود ترا طلب خواهم داشت خضر خان نظر کرده بود که هرگاه سلطان را صحت شود پیاده بزیارت مشائخ دهلی رود
چون خبر صحت سلطان شنید پیش از آنکه حکم طلب شود تا دهلی پیاده و پا برهنه بزیارت مزارات اقدام نمود ملک
نائب که هوای ملک در سر پیدا کرده در مقام برانداختن نسل سلطان بود بعرض رسانید که خضر خان بخیالی فاسد
بی رخصت سلطان آمده و سلطان را برین داشت که خضر خان را بقلعه گوالیار فرستاد و بعد از مدتی مرض استسقاء
عارض حال سلطان شد و روز بروز زیاده می گشت درین اثنا ملک نائب را از دیوگر و الف خان را از گجرات
طلب نمود بعد از آنکه ایشان بدرگاه آمدند بواسطه عداوتی که میان ملک نائب و الف خان بود ملک نائب
سلطان را بسخنان بیهوده مزخرف فریفته بران داشت که الف خان را بقتل رسانید و خود نیز از پی وفات کرد
ع دمی چند بسپرد و ناچیز شد ٭ زمانه بخندید کو نیز شد ٭ بعضی گویند ملک نائب او را مسموم ساخت والله اعلم
مدت سلطنت سلطان بست سال و چند ماه بود

ذکر سلطنت سلطان شهاب الدین

www.alimaanfoundation.com/

پسر خورد سلطان علاء الدین خلجی روز دوم از وفات سلطان علاء الدین ملک نائب امرا و اعیان
ملک را حاضر ساخت و نوشته سلطان بمضمون آنکه سلطان شهاب الدین را ولیعهد خویش ساخته
و خضر خان را معزول کرده ظاهر کرد و او را بر تخت نشانده خود بنیابت سلطنت مشغول شد روز اول ملک
سنبهل را جهت میل کشیدن خضر خان و شادیخان برادر او بگوالیر فرستاد و او را بمنصب باربکی وعده داد و
آن کافر نعمت قبول این امر نموده میل در چشم هر دو نور دیده سلطان علاء الدین کشید و مادر خضر خان را
ملکه جهان گفتندی مقید ساخته از نقد و جنس و زر هر چه داشت گرفت و شاهزاده مبارک خان یعنی سلطان
قطب الدین را در خانه محبوس ساخت و اراده میل کشیدن او نیز داشت اما چون تقدیر بر خلاف آن دارد
بود نتوانست و توفیق نیافت و هر روز یکدو ساعت سلطان شهاب الدین طفل را بر بالای بام هزار ستون
آوردی و بر تخت نشاندی و امرا و اکابر و حجاب و سلاحداران را فرمودی که صف زده پیش او می ایستادند
و رسم خدمت بجا می آوردند و چون باز شکستی آن طفل را در اندرون حرم نزد مادر او فرستادی و خود بر
خرگاهی که بر بام هزار ستون نصب کرده بودند در آمدی و با خواجه سرای چند که محرم او بودند به بیلمورسی
تاختن که از عالم نرد و از قسم قمار است مشغول شدی و همه وقت در برانداختن خاندان سلطان علاء الدین
با خاصان خود مشورت نمودی اتفاقاً جمعی از بابکان قدیم که محافظت هزار ستون بعهده ایشان بود بعد از

www.alimaanfoundation.com/

سی و پنج روز از وفات سلطان علاء الدین اتفاق نموده در شبی بعد از بازگشتن مردم از درگاه سلطانی و درها مقفل شدن در خرگاه در آمدند ملک نائب را با خاصان او بقتل رسانید ؎ اگر بد کنی چشم نیکی مدار ٭ که هرگز نیارد گز انگور بار ٭ نه پندارم ای در خزان کشته جو ٭ که گندم ستانی بوقت درو ٭ شاهزاده مبارک خان را از زندان بر آورده بجای ملک نائب به نیابت سلطان شهاب الدین بنشاندند مبارک خان به نیابت سلطان شهاب الدین چندگاه بپرداخت و بامور ملک اشتغال نموده پرداخته امرا و ملوک را از خود ساخت و چون دو ماه برین بر آمد بر تخت سلطنت جلوس فرموده بسلطان قطب الدین مبارک شاه مخاطب گشت سلطان شهاب الدین را بگوالیر فرستاده مابگان قابل ملک را بواسطه زر عم و عجبی که در دلهای ایشان رسته بود متفرق ساخته بنصبات نواحی پراگنده ساخت و کلان تر ایشان را که خود پیر شده بودند بقتل رسانیدند ؎ بباید سوختن ز آتش خسی را ٭ کزو خاری رسد در دل کسی را در ایامی که خاندان سلطان علاء الدین بر نی افتاد و نسل او رو بانقطاع نهاد از شیخ بشیر دیوانه که از مجذوبان بود پرسیدند که ای خواجه چه میشود گفت چون علاء الدین خان و مان عم و ولی نعمت خود بر انداخت با و نیز همان معامله میرود ؎ نکو را نیک بد را بد شمارست ٭ بپاداش عمل گیتی بکارست ٭ ایام حکومت سه ماه و چند روز بود ذکر سلطنت سلطان قطب الدین مبارک شاه پسر سلطان علاء الدین خلجی در سنه سبع عشر و سبعمائة چون سلطان قطب الدین بر تخت دهلی جلوس یافت ملک دینار شحنه بیل را ظفر خان و محمد مولای عم خود را شیر خان و مولانا ضیاء الدین پسر مولانا بهاء الدین خطاط را صدر جهان خطاب فرمود ملک قرابیگ را بتقرب خود اختصاص داد و اشتغال امور سلطنت را در میان امرا فراخور حال هر یک تقسیم فرمود و حسن نام پرداز بچه که پرورده ملک شادی نائب خاص حاجب سلطان بود باختصاص خویش سرفراز ساخت و خسرو خان خطاب داده بپرواز طائفه اندر رنگ خدمتیه و در ملک گجرات بسیار می باشند و از افراط محبتی که با و پیدا کرد تمامی حشم ملک شادی حواله او نمود و از بسکه واله و شیفته او بود منصب وزارت را بی آنکه در و استعداد وزارت احساس نماید بعهده او گردانید بیت گرت مملکت باید آراسته ٭ مده کار اعظم بنو خواسته ٭ نخواهی که ضائع شود روزگار بناکار دیده مفرمای کار ٭ و آنچنان عاشق و دیوانه او بود که یک لحظه بی او نتوانست بود القصه آفتها که بعد مردن سلطان علاء الدین حادث گشته بود بعد از جلوس سلطان قطب الدین تسکین یافت و در خلق آرامی و اطمینان پیدا شد چون سلطان قطب الدین جوان خوش خلق و رحیم دل و محنت و زندان و خوف و قتل گذرانده بود روز اول فرمان داد تا زندانیان را خلاص کردند و جلاء وطنان را از اطراف طلبیدند و تمام حشم را ششماهه انعام داده مواجب امرا و ملوک را زیاده ساخته فرمود تا عرائض مردم صاحب احتیاج را که مدتی مندرس گشته بود بعرض میرسانیده باشند و بر وفق اراده و التماس ایشان جوابها صادر می شد و علما و صلحا

www.alimaanfoundation.com/

www.alimaanfoundation.com/

وارباب استحقاق را وظیفه و اورا زیاده شد و دبهای مردم که در عهد سلطان بخالصه در آمده بود باز مقرر گشت
و خراجهای گران و مطالبهای سخت که در عهد سلطان علاء الدین معمول شده بود همه را برطرف ساخت و خلق
از حسن سلوک او آسوده و مرفه الحال گشتند و در کیسهای دینار و درم پیدا شد و جمیع ضوابط سلطان علاء الدین
را که هر یک متضمن مصلحتی و حکمتی بود از میان برداشت اگرچه بظاهر در منع شراب تاکید میفرمود اما فجور و تمرد و عصیان
و عیش و عشرت که در زمان سلطان علاء الدین معدوم گشته بود باز در خلق عود کرد و سلطان قطب الدین را
در مدت سلطنت خود که چهار سال و چهار ماه بود غیر از عیش و کامرانی و بخششهای بی اندازه کار دیگر نبود و
و درین مدت فتنه که باعث تعب و مشقت سلطان گردد و آفتی که مخل در رفاهیت خلق باشد حادث نشد
و قبل ازین سلطان علاء الدین الف خان را از گجرات طلبیده بود بعد از ان آنجا باغی گری و فتنه حادث
و جهة دفع آن حادثه ملک کمال الدین نامزد شده بگجرات رفته او نیز بشهادت رسید و آن حادثه قوی تر شده بود
سلطان قطب الدین تسکین فتنه گجرات را اهم مهمات دانسته عین الملک ملتانی را با لشکر آراسته نامزد کرد
و او رفته با آن مردم که مایه فساد و خلل بودند جنگ کرده ایشان را شکست داده نهرواله و سائر بلاد گجرات را بتجدید
در ضبط آورده زمین داران آن دیار را مطیع و منقاد ساخت بعد از ان سلطان قطب الدین دختر ملک
دینار را در حباله خود آورده او را خطاب ظفر خانی داده بگجرات فرستاد و او در مدت سه چهار ماه بگجرات
از خس و خاشاک اهل بغی و فساد پاک ساخت که اثری از ایشان در آن دیار نماند و از راجها و زمین داران آن دیار
زر بسیار گرفته بخزانه فرستاد چون بعد از سلطان علاء الدین ولایت دیوگر را برپال دیو داماد رام دیو گرفته متصرف
شده بود سلطان قطب الدین در سال دوم از جلوس لشکر بجانب دیوگیر کشید و غلام بچه شاهین نام که او را
که او دابا و بلدا گفتندی وفا ملک خطاب کرده به نیابت غیبت در دهلی گذاشت و خود با سپاه گران متوجه
دکهن شد چون بحدود دیوگر رسید هرپال دیو و دیگر زمین داران که اجتماع نموده بودند تاب مقاومت نیاورده
متفرق گشتند سلطان در دیوگیر روز چند اقامت کرده جمعی از امراء نامدار و خوانین کبار بتعاقب برپال دیو
فرستاد تا آنچه شرط تعاقب بود بجا آورده هرپال دیو را دستگیر کرده آوردند و بحکم سلطان قطب الدین
او را پوست کنده سر او بدروازه دیوگیر آویختند و سلطان را بواسطه بازماندگی چندگاه آنجا توقف افتاد
در آن مدت مرهت نیز در تصرف آورده ولایت دیوگیر بملک بکلی که از بندگان علای بود حواله فرموده
مرهت را در جاگیر امرا تقسیم نموده خسرو خان را چتر و دورباش داده معتبر گردانیده خود بجانب دهلی مراجعت کرد
و در راه اکثر اوقات بشراب و عیش اشتغال داشت درین وقت از بس غفلت و بیخبری سلطان
قطب الدین و دوام شراب او ملک اسد الدین عم زاده سلطان علاء الدین را داعیه سری در سر افتاد و

www.alimaanfoundation.com/

جمعی از سرهنگان لشکر اتفاق نموده قرار داد که چون سلطان از کانتی ساگون بگذرد و در حرم رود و در آن وقت از سلاحداران و بابکان و سائر محافظان کسی نزد او نخواهد بود در حرم درآئیم و کار او را بکفایت رسانیم اتفاقاً همانشب که سلطان خواست از کانتی ساگون بگذرد یکے از یاران ملک اسد الدین بخدمت سلطان آمده حقیقت حال بعرض رسانید سلطان همانجا توقف نموده فرمود تا ملک اسد الدین را گرفته بقتل رسانیدند و بست و نه نفر از پسران نصرتخان که در دهلی بودند و درین مصلحت ایشانرا مدخلی نبود و بعضی در صغر سن بودند بحکم او همه بسیاست رسانیدند و چون بجبامن رسید بنیادیکه پسر سلاحدار را بگوالیر فرستاد تا خضرخان و شادیخان و ملک شهاب الدین پسران سلطان علاء الدین را که قبل ازین میل در چشم کشیده بودند بقتل رسانید و اهل و عیال ایشانرا بدهلی آورد سلطان قطب الدین بواسطه آنکه خضرخان مرید شیخ نظام الدین اولیا قدس سره العزیز بود و شیخ را مخلص او میدانست و بشیخ بد بود و دائما اظهار عداوت میکرد و زبان بطعن آن بزرگ میکشاد بیت چون خدا خواهد که پرده کس درد * میلش اندر طعنهٔ نیکان برد * ور خدا خواهد که پوشد عیب کس * کم زند در عیب معیوبان نفس * چو سلطان قطب الدین بدهلی رسید و گجرات و دیوگیر و سائر مملکت را مسخر خود دید و امرا و ملوک را فرمانبردار و مطیع و منقاد خود یافت و مدعی ملک نماند از روی مستی شراب و جوانی و دولت او را غروری در سر پیدا شد و در اجرای احکام و پرداخت امور بکس مشورت نکردی و اصغای قول هیچ مخلص و دولتخواه ننمودی و اگر کسے از روی دولت خواهی سخن بخلاف رای او بعرض رسانیدی اعراض کردی و زبان بدشنام و اهانت او دراز کردی هیچکس را مجال نماند که برمز و اشارت نیز آنچه متضمن صلاح او باشد بعرض تواند رسانید و اخلاق کریمه او همه باوصاف ذمیمه تبدیل یافت و قهر و سیاست پیش گرفت و مانند پدر بخونهای ناحق ارتکاب مینمود از جمله ظفرخان والی گجرات را که رکن دولت او بود بی آنکه جرم از و صادر شود بقتل رسانید بعد ازین ملک شاهین را که وفا ملک خطاب کرده بود بسخن ارباب حسد بیحمیت بقتل رسانید و کارهائیکه موجب زوال دولت و منافی بقاء سلطنت تواند بود ارتکاب نمودن گرفت و اکثر اوقات بزیور و لباس زنان خود را می آراست و در مجمع حاضر میشد و زنان هزاله و مسخره را بر بالای کوشک هزارستون می طلبید و میفرمود تا امرای کبار مثل عین الملک ملتانی و ملک قرابیگ که چهارده شغل داشت و همثال ایشانرا بطریق هزل و سطایه اهانت برسانند و حرکات زشت را بجای آوردند که عریان شده در برابر مردم می آمدند و بر جاهای ایشان بول میکردند سلطان قطب الدین بواسطه عداوتی که بخدمت شیخ نظام الدین داشت مردم را از آمد و شد منزل ایشان منع کرد و بی ادبانه نام شیخ بردی اهانت نمودی و شیخ زاده جام را که از مخالفان شیخ بود بتقرب خود اختصاص داده برگزیده و شیخ رکن الدین ملتانی را بغضب شیخ نظام الدین از ملتان

www.alimaanfoundation.com/

طلب داشت و بعد ازانکه ظفر خان حاکم گجرات را بقتل رسانید حسام الدین را که از جانب مادر و برادر خسرو خان بود
با مراد ملوک بگجرات فرستاد و تمامی حشم ظفر خانرا حوالا نمود چون بگجرات رسید طائفه براورا جمع کرده خواست که
کبنی ورزد امرای دیگر که همراه بودند اورا گرفته مقید ساخت و نزد سلطان قطب الدین فرستادند سلطان قطب الدین
بواسطه خاطرداشت خسرو خان که برادر او بود اورا در ساعت خلاص کرده بعنایات خسروانه سرفراز ساخت یعنی
نیز سبب توحش خاطر امرا و اعیان دولت شد و بعوض حسام الدین ملک وحید الدین قریشی را که بشجاعت و
کاردانی موصوف بود بگجرات فرستاد و او گجرات را خراب و پریشان کرده حسام الدین بود با انتظام و التیام
آورد در ینوقت خبر رسید که ملک یک لکهی حاکم دیوگر لوای مخالفت برافراخته باغی شده است سلطان جمعی از امرای
نامدار با لشکر گران بدفع ملک یک لکهی و تسکین آن فتنه نامزد کرد و در این جماعت رفته بحسن تدبیر ملک یک لکهی را
با مفسدان دیگر که مایه فتنه و فساد بودند دستگیر ساخته بدهلی آوردند سلطان گوش و بینی ملک یک لکهی را بریده
همراهان او را بسیاستهای گوناگون رسانید و ملک عین الملک ملتانی را بحکومت دیوگر و ملک تاج الدین پسر
خواجه علاء الدین دبیر را مشرف آنولایت ساخته گسیل کرد و ملک وحید الدین را از گجرات طلبیده بمنصب وزارت
داده تاج الملک خطاب کرد و خسرو خان که سابقا مزدگشته بود چون بآنجا رسید رایان آنجا خزائن و اسباب
خود را گرفته بدر رفتند و صد و چند فیل از رایان آنجا مانده بود بدست آورد و خواجه نعمتی سوداگر را که مال و افر داشت
و باعتقاد آنکه لشکر اسلام می آید باو آزار نخواهد رسید نگریخته بود گرفته تمام اموال او را غصب نموده آن بیچاره را
مستهلک ساخت و برسات را آنجا گذرانید بواسطه ناباکی و بیباکی که در طینت داشت داعیه سرکشی نموده خواست
که امرا را که همراه دارد بقتل رساند در ولایت معبر زم استقلال زند ملک تمرد حاکم چندیری و ملک ملامغان ملک تابعه
بعهده که عمده امرا نامزد معبر بودند بر ارادهٔ خسرو خان مطلع گشته او را بسخن نگذاشته متوجه دهلی گشتند خسرو خان از
تهدید امرا اثر نرسید با یلغار متوجه دهلی شد و امرای مذکور او را بر پا لکی نشاندند بتعجیل تمام در هفت روز از دیوگر بدهلی
فرستادند امرا را تصور این بود که بواسطه این دولت خواهی مورد مراحم سلطانی شوند چون خسرو خان بملازمت
رسید و خلوت میسر شد اقسام شکایت از امرا در میان آورده گفت مرا بیغی و فتنه متهم ساخته میخواستند
بکشند اما چون خدا نخواسته بود بلطائف الحیل از دست ایشان خلاصی یافتم سلطان که عاشق و دیوانه او
بود دروغهای او را راست پنداشته از امرا رنجیده بعد ازانکه امرا بدهلی آمدند هر چند از اندیشهای فاسد
خسرو خان بخدمت سلطان عرض کردند و بر طبق آن گواهان گذرانیدند فائده نکرد سلطان طریق مکابره پیش
گرفته اعراض کرد و ملک تمرد را فرمود که بکوشش نگذارند و حکومت چندیری از و تغیر کرده بپسر او دادند ملک تابعه بعده
را فرمود تا بروهن او زدند و جاگیر او تغیر داده مقید ساختند و گواهان را نیز سیاستها فرمود امرای دیگر چون آن مکاره

از سلطان

www.alimaanfoundation.com/

از سلطان دیدند صم بکم گشته هرچند آثار مکر و غدر خسرو خان مشاهده نکردند اغماض نموده دم نمی زدند و از روی بیچارگی خود را در پناه خسرو خان می انداختند **بیت** چو بد گوهر ازرا قوی کرد دست + جهان بین که چون جوهرش راشکست + سر بزرگان بخوردان سپرد + به بین تا سرانجام کیفر چه برد + سلطان از غلبهٔ شوق و کثرت شهوت که بخسرو خان داشت آنچنان مست و مدهوش گردانیده بود که هیچ بعذر او پی نمیبرد و متنبه نمی گشت **ع** قضا چون ز گردون فرو هشت پر + همه زیرکان کور گشتند و کر + کسی را کجا مغز جوشیده نیست + بر و بر چنین کار پوشیده نیست + چون خسرو خان مخالفان خود را ضعیف و منکوب دید دانست که هیچ یک را یارای آن نیست که بدگوئی او نزد سلطان نماید کمر مکر و غدر محکم بسته عزم ملوکانه در و بست و روزی در خلوت بعرض رسانید که چون سلطان از روی بنده نوازی مرا بجهت تسخیر ولایات سر لشکر کرده میفرستد امرائیکه همراه من می باشند جمعیت دلشکر و قوم و قبیلهٔ ایشان از من بیشتر ست بضرورت مرا متابعت ایشان باید کرد چون طائفه برآوازقوم قبیلهٔ من در گجرات بسیار اند اگر فرمان شود من نیز قبیلهٔ خود را جمع ساخته صاحب استعداد باشم سلطان التماس او را مبذول داشته رخصت طلب آن طائفه را ارزانی داشت خسرو خان در اندک مدت خلق کثیر از طائفه برادو جمع ساخته قوت و مکنت تمام پیدا کرد و در پی داعیهٔ خود بجد تر گشت بهاء الدین و سرا که از مردودان و مطرودان سلطان بود یار خود ساخت و مفسدان دیگر پیرامون خود

القصه چون درگاه سلطان بتصرف برادران درامد اینجماعت بیباک صفاک توپ توپ و فوج فوج با یراق
واسلحه شبا روز در تیسخانه خسروخان جمع میشدند و وقت میطلبیدند رفته رفته اینمعنی بر تمام مردم ظاهر شد که خسروخان
درچه کارست اما از فرط محبتی که سلطان را با و بود یقین داشتند که اگر بعرض سلطان رسانند سلطان ایشانرا
گرفته با و خواهد سپرد و او را غالب مطلق و خود را مغلوب محض میدیدند هیچکس دم نمیتوانست زد روزی قاضی
ضیاء الدین مخاطب بقاضی خان که بوفور علم و عمل اتصاف تمام داشت و در خط اوستاد سلطان بود از سر جان خود
برخاست و خیریت بلاد و عباد بامر کار خود مقدم داشته بعرض رسانید ؎ که شاها خرد رهنمون تو باد ٭ ظفر یار و
دشمن زبون تو باد ٭ جهان داور آفرینش پناه ٭ پناه تو بادا جهانگیر شاه ٭ ما که پروردهٔ نعمت سلطان و پدر اوئیم و امنیت
و رفاهیت خلق را در وجود سلطان می شناسیم اگر در گفتن کلمهٔ حق تقصیر کنیم و مداهنه نمائیم بر نفس خود و خلائق و بر حق سلطان
نیز ستم کرده باشیم و ارادهٔ فاسد و خیال خام خسروخان و کثرت برادران و اتفاق بعضی منافقان و هر شب اجتماع برادران
خانه خسروخان اعلام کرد و گفت که سلطانرا تفحص این امر واجبست چه اگر راست ست پس سلطانرا حفظ خود نمودن لازم
و اگر دروغ باشد اعتماد بر خسروخان و برادران او بیشتر شود هر چند قاضی ازین عالم سخنان گفت فائده نکرد و سودمند
نیامد ملک جواب درشت و الفاظ نا ملائم بقاضی گفت و عاقبت دید انچه دید ؎ ز پند بزرگان نباید گذشت
سخن را ورق در نشاید نوشت ٭ که چون آزموده شود روزگار ٭ بیاد آیدت پند آموزگار ٭ بعد از زمانی که خسروخان
بخدمت سلطان رسید انچه از قاضی شنیده بود نزد او مذکور ساخت خسروخان غدار مکار بتکلف خود را در گریه آورده
گفت از بسکه سلطان بمن عنایت و التفات می فرماید بزرگان درگاه را حسد در کار میشود و در خون من کوشند
امروز و فرداست که ایشان تهمتی عظیم بر من راست کرده و معقول خداوند عالم ساخته و مرا بکشتن داده اند و باین واسطه
زار زار بگریست که من خود را از زمرهٔ کشتگان میشمارم گریهٔ آن منافق در دل سلطان اثر کرد سلطان بی اختیار او را
در بغل گرفت و کرمها نموده بوسه چند بر لب و رخساره او زده گفت اگر تمام اهل عالم یکجا شوند و در حق تو بد گویند من
گوش بسخن نخواهم کرد که مرا هوای تو از عالم مستغنی گردانیده است و بی تو مرا عالم بکار نمی آید بیت سر سودای تو هرگز
ز سر ما نرود ٭ برود این سر و سودای تو از سر نرود ٭ چون پارهٔ از شب گذشت و امرائیکه نوبت چوکی ایشان
نبود برگشتند و قاضی ضیاء الدین که همه وقت محافظت درگاه بعهدهٔ او بود از بام هزار ستون فرود آمد تفحص احوال
دروازها و شبانان میبود در خدمت سلطان غیر خسروخان کسی نماند جمعی از برادران خنجرها در ته بغل پنهان داشته
در هزار ستون در آمدند مدهول عم خسروخان بقاضی ضیاء الدین ملاقات نموده او را بسخن مشغول ساخته بیڑه پانرا
بدست خود میداد قاضی را غفلت اجل در ربوده بود درینوقت جاهربا نام که اراده بقتل قاضی نموده بود از پهلو در آمده
بضرب خنجر قاضی را هلاک ساخت قاضی فریاد برآورد همین مقدار بر زبان راند که عذر معلوم شد و غریو از مردم برخاست

www.alimaanfoundation.com/

چون غلغله بگوش سلطان رسید گفت که چه غوغاست خسرو خان از پیش سلطان بدر رفته مراجعت نمود
و گفت اسپان طویله وا شده بهم جنگ کرده اند درینحال جاهربا که خال خسرو خان بود با جمعی متوجه قصر هزار ستون
شده ابراهیم و اسحق را که محافظت در قصر بعهدهٔ ایشان بود بقتل آورده رسیدند سلطان بر حقیقت حال مطلع شده
برخاسته بجانب حرم دوید خسرو خان از عقب رسیده موی سلطان را گرفته سلطان باو در تلاش آمده او را در زیر
خود گرفته بر سینهٔ او نشست درین محل جاهربا رسیده بدشنهٔ خونریز پهلوی سلطان را شگافته بر زمین افگند و سر آن مظلوم
را از تن جدا کرده از بام هزار ستون بزیر انداختند ؎ نهنگان غدار چون پیل مست ٭ بران پیلتن برکشادند
دست ٭ زدندش یکی زخم پهلو گذار ٭ که خون زمین گشت چون لاله زار ٭ چون خلائق سر سلطان را دیدند هر کس
بگوشه رفت و غوغا تسکین یافت جمعی کثیر از حضار دربار سلطان در آنشب بقتل رسیدند چون براوان از کار سلطان پرداختند
رندهول و جاهربا با چندی از مفردان دیگر متوجه حرم سلطان شده شاهزادهٔ فرید خان و منگو خان را که پسران
سلطان علاء الدین بودند از مادران ایشان بستم جدا کرده گردن زدند و غریو از حرم سلطان برآورده دست
بتاراج دراز کردند و آنچه یافتند گرفتند بیت شد آن تخت شاهی و آن دستگاه ٭ زمانه ربودش
چو بیجاده کاه ٭ بعد از زمانیکه کشتن شاهزادها فارغ شدند ملک عین الملک ملتانی و ملک وحید الدین قریشی
و ملک فقیر الدین جونا که سلطان محمد تغلقشاه عبارت از دست و پسران قره بیگ امرای کبار را که آنشب طلبیده
بود بر بام هزار ستون نگاهداشتند و تا صبح از طائفه براو و دیگر موافقان خسرو خان خلق کثیر در گرد او جمع شدند چون
روز شد اکابر و علمای شهر را یکجا ساخته خطبهٔ خود خوانده بر تخت سلطنت جلوس نموده بسلطان ناصر الدین مخاطب
گشت و چندی از امرای نامدار که از مخالفت ایشان اندیشناک بود بحیله و تدبیر بدست آورده بقتل رسانید
و خانمان قاضی ضیاء الدین مقتول را برندهول داد و زن قاضی گریخته نجات یافت و سلطان حسام الدین برادر
خود را بخانان و رندهول را رای رایان و پسر قره قمار اعظم الملک خطاب داد و از امرا سلطان قطب الدین عین الملک
ملتانی عالم خان خطاب کرد ملک تاج الملک و وحید الدین قریشی را دیوان وزارت داده اشتغال ملک را به پسران او
مقرر داشت و جاهربا قاتل سلطان قطب الدین را در در و جواهر گرفته بانواع عنایات سربلند گردانید و حرمهای
سلطان قطب الدین را در میان برادران تقسیم نموده زن سلطان را بنکاح خود درآورد نظم جهانا بپرور چو خواهی
درود ٭ چو میبد روی بر دریدن چه بود ٭ ندانم نهانی ترا دوست کیست ٭ که بر آشکارت بباید گریست ٭ و چون
اکثر برادران هندو بودند شعار مسلمانی تنزل نموده رسوم هندوان رونق و رواج تمام پیدا کرد و بت پرستی و تخریب
مساجد شائع شد و خسرو خان بواسطهٔ تالیف دلها زر ریزیها نمود و اکثر خزائن را در نثار و ایثار خرج کرد چون غازی
ملک که امرای کبار سلطان علاء الدین و صاحب جمعیت قبیله دار بود و حکومت دیبالپور داشت و ملک فخر الدین

www.alimaanfoundation.com/

جوناکہ خلف صدق غازی ملک بشجاعت وجود وسخا آراستہ در سلک امرا منتظم بود خسرو خان بدست آوردن این دو
پسر را اہم مہمات دانستہ در فکر کار ایشان شد بنا بر این ملک فخر الدین جونا را کہ بمنصب اخیر یکی امتیاز داده در
سلک او شد و حسن طلب غازی ملک مینمود غازی ملک را کہ مرد دلیر صاحب حقیقت خدا ترس بود غیرت در کار شد
و در مقام انتقام خون ولی نعمت زادہا کہ ہمت بر میان جان بست و بامرای اطراف و نواحی نامہ و پیغام فرستاد
بر استیصال آن کافر نعمت سعی و کوشش نمودن گرفت درین اثنا ملک فخر الدین جونا در شبی از دہلی راہ دیپالپور
گرفتہ ایلغار نمود خسرو خان کہ از خواب غفلت بیدار شد از دلیل زوال دولت اندوہناک گشت و پسر قوہ قمار را
کہ [illegible] بود یا بامرای نامی بتعاقب ملک فخر الدین جونا فرستاد و آنجماعت تا قصبہ سرستی تعاقب
[illegible] غازی ملک قبل ازین چند روز در قلعہ سرستی دولت سوار گذاشتہ بود محکم ساختہ و اندیشہ بر نمودہ
بود ملک فخر الدین جونا چندی از سواران را ہمراہ گرفتہ بدیپالپور رسید پدر از آمدن ملک فخر الدین خوشحالی کردہ طبل
شادی بنواخت کہ انتقام را محکم بر بستہ بترتیب لشکر مشغول شدہ ہمت بر استیصال برادران گماشت خسرو خان برادر
خود را کہ [illegible] بود و یا امرای او را بذریعہ یوسف صوفی را صوفیان خطاب کردہ با اکثر دم اعتماد [illegible] فدائے
خود ساخت غازی ملک از وقوع این حال مطلع گردید او چہ بود و ترتیب انتقام [illegible] با لشکر آراستہ بجنگ
غازی ملک پیوست چون لشکر خسرو خان قریب رسید [illegible] غازی ملک [illegible] بعد از محاربہ
و مقاتلہ بقدر [illegible] خسرو خان [illegible] یوسف خان [illegible] ملک پا ثبات [illegible]
رفتند و تمامی حشم و اسباب سلطنت بدست غازی ملک [illegible] ترتیب [illegible] بود بہ
دفع و رفع آن برگشتہ روزگار متوجہ دہلی شد آن کافر نعمت نیز در بدل مال و کثرت رجال بالتمی الغایت کوشیدہ
از شہر برآمدہ در صحرای قریب حوض علای لشکر گاہ ساختہ لشکر یا ترا دو نیم سالار آئینہ مواجب داد و در ینوقت
میر الملک ملتانی کہ از اعاظم امرای او بود و در نمودہ بجانب [illegible] رفت و ہمین سبب زلزلہ
و شکستگی خسرو خان شدہ او را اساسیہ ساخت در نواحی [illegible] حلال خور و دزد قرقہ حرام خور را مقابلہ دست
داد حق بر باطل غالب آمدہ شکست بر خسرو خان افتاد ملک تلیغہ ناگوری و پسر قوہ قمار کہ شایشخان خطاب داشت
و از ارکان دولت بید دولت بودند بقتل رسیدند و خسرو خان کمال تہور و مردانگی بکار داشتہ تا آخر روز جنگ
کردہ بستہ گریخت نفیر و علم و حشم او بدست غازی ملک افتاد خسرو خان از غایت وہشت و سراسیمگی و تنہائی از
مدینہ برگشتہ در خطیرہ ملک شادی کہ صاحب اول بود در آمدہ پنہان شد روز دیگر او را گرفتہ بخدمت غازی ملک
آوردہ بقتل رسانیدند و زمانہ بزبان حال این معنی را بخسرو خان کافر تقریر میکرد ؎ درختی کہ پروردی آمد بار ؎ بدیدے
ہم اکنون برش و رکنار ؎ گرش بار خارست خود کشتہ ؎ وگر پرنیانست خود رشتہ ؎ اکابر و اصاغر شہر

استقبال

www.alimaanfoundation.com/

باستقبال غازی ملک شتافته تهنیت رسانیده مبارکبادی فتح نمودند روز دیگر غازی ملک از مدینه سوار شده
در کوشک پسری فرود آمد و با امراء و ارکان دولت اکابر در هزارستون نشست و تعدیت سلطان قطب الدین و
پسران او داشت کرده تا سفها خورد بعد ازان با آواز بلند دران جمع گفت که من پرورده سلطان علاء الدین
قطب الدین ام و از جهت ادای شکر نعمت ایشان شمشیر زده انتقام کشیده ام نه جهت طمع ملک و جاه و اکنون
شما که درین مجمع حاضرید اگر کسی از اولاد ایشان مانده هست حاضر سازید ما او را بر تخت نشانیم و ما همه در پیش او کمر
خدمت ببندیم و اگر کسی نمانده هر که لائق تخت و شایسته بادشاهی میدانید من نیز اطاعت نمایم بزرگان که
دران مجلس بودند همه گفتند که از فرزندان این دو بادشاه کسی نمانده و مدتیست که شما در برابر مغول نشسته و خود را سپر تمام
اهل هند ساخته حق بزرگ بر اهل هند ثابت کرده اکنون که اینکار کردی و انتقام اولیای نعمت خود را از اعدای
ایشان گرفتی این حقیقت هست دیگر که برخواص و عوام ثابت کردی لائق و قابل او بالاتری نیز تو یکی هستی
نیست این بگفتند و دست غازی ملک گرفته بر بالای تخت نشانده سلطان غیاث الدین تغلقشاه خطاب کرده
و بیعت خاص و عام منعقد شد ۹ مخالف شکن شاه فیروز بخت ۹ بفیروز فالی برآید بر تخت ۹ بفیروز
دولت کامروا نشاط نو انگیخت در روزگار ۹ ذکر سلطان غیاث الدین تغلقشاه ۹ تا وقت
امراء اعیان وقت در سنه عشرین و سبعمائة در کوشک ۹ بر تخت سلطنت جلوس کرده ۹ عدل و
داد و فتنها بیدار شده باز در خواب رفت و کار جهانداری را رونق تازه پدید آمد در یکهفته معالم جهانبانی
چنان سر انجام نمود که دیگر از بسالهای ۹ بر تخت ۹ همایون ۹ که در سایه او توان بر
که از میوه او این خوان دهد ۹ گه از سایه آسایش جان دهد ۹ از بقیه احوال میان پسران سلطان علاء الدین
و سلطان قطب الدین هر کس هر جا بود تفقد احوال نموده بوظیفه و دار خوشدل ساخته جمع را که در عقد زنی
سلطان قطب الدین با خضر خان همداستان بودند سیاست فرموده بیاسا رسانیدند و امرای ملوک سلطان قطب الدین را
نوازشها کرده در مواجب ایشان افزود و اقطاعات ایشان مقرر داشت و انتقال سلطنت بر ایشان تقسیم نموده
خواجه خطیر و ملک نور را چندی و خواجه مهذب بزرگ که دائم نزد بادشاهان سابق اعتبار داشتند نواخت و بمواجب انعام
سرفراز گردانیده خصوصت نشستن در مجلس ارزانی فرموده از قوانین و ضوابط سلاطین سابق که در باب استقامت ملک انتظام
احوال خلق وضع کرده بودند از ایشان پرسید و متابعت آن نمودی و از امریکه باعث آزار و محنت خلائق باشد احتراز نمودی
و از هر که اندک اخلاص معاینه کردی او را بدرجه عالی رسانیدی و از هر که خدمت شایسته بظهور آمدی زود بمراحم خسروانه امتیاز بخشیدی
و در معاملات جهانداری اعتدال را کار فرمودی و از افراط و تفریط اجتناب نمودی سلطان محمد را که آثار
فرود دولت از ناصیه او ظاهر بود الف خان خطاب کرده چتر داده بلیهد گردانیدند و شاهزادگان دیگر یکی را

www.alimaanfoundation.com/

بهرام خان و دوم را ظفر خان و سیوم را محمود خان و چهارم را نصرت خان خطاب فرمود بهرام ابیه را که برادر خواندهٔ او بود لشکر خان خطاب و اقطاع ملتان تمام بلاد سند با و تفویض فرمود ملک اسد الدین برادر زاده خود را باریک و ملک بهاء الدین خواهر زاده را عارض ممالک گردانید و سامانه در وجه اقطاع او مقرر داشت و ملک شادی را که برادر زاده و داماد او بود کارفرمای دیوان وزارت بعهدهٔ او گردانید و پسر خواندهٔ خود را تاتار خان خطاب داده اقطاع ظفر آباد عنایت فرمود ملک برهان الدین بدر قتلغ خان را وزارت دیوگره و قاضی صدر الدین راصدر جهانی داد و فضای شهر دهلی بقاضی معز الدین حواله رفت و نیابت عرض ممالک گجرات بعهدهٔ ملک تاج الدین جعفر گردانید و اشغال دگر نیز فراخور حال هر کس تقسیم شد و تا استحقاق کاری در شخصی اقتباس نکردی آن کار حواله او نمودی و مردم قابل را معطل نگذاشتی و در تعیین خراج ممالک توسط را مرعی داشته اصناف سائلان نکردے کسی از جاگیر خود زیاده از انچه با و مقرر شده بعنوان تعدی متصرف شدی متعرض گشتے و استرداد نمودی و اگر کسی مبلغی بنام چشم مجری گرفتی و آنقدر بچشم نرسیدی معاتب شدی و حکم بازگشت آن فرمودی و زر بهار را که خسرو خان در حالت اضطرار بمردم ایثار کرده بود باز یافت نموده داخل خزانه ساخت هر که در ادای این قسم زر اهمال نمودی در شدت و تعذیب افتادی و اکثر اوقات خاص و عام را بحضور طلب داشته هر کسی را بقدر استعداد و استحقاق بانعام سرفراز ساختی و هر گاه فتح نامه از جای رسیدی یا کدخدای یکی از شاهزادگان بوقوع آمدی و یا در خانه او بسر شدی جمله صدور و اکابر و علما و مشائخ و امرا را باندازه حال انعام دادی و از گوشه نشینان خبر گرفتی و تفقد احوال نمودی و هر کس را از اهل ممالک خود پریشان و بد حال شنیدی بتدارک آن پرداختی **بیت** چو آن فرخی شاه را گشت جفت ✣ چو گلنار خندید چون گل شگفت
در گنج بکشاد بر گنج خواه ✣ تو نگر شد از گنج و گوهر سپاه ✣ و اولاد و اتباع و اعوان و ارکان دولت خود را در هر ماه طلبیده نظر بر احوال ایشان انداختی و اگر احتیاج و اضطرار در ایشان دیدی تلافی آن فرمودی و در حلیهٔ سوار و وداع اسپ بقیمت آن و امتحان در نگاه داشتن چشم مطابق روش سلطان علاء الدین کار کردے و انچه از خسرو خان بچشم رسیده بود یکساله در مواجب ایشان وضع نموده باقی را در دفتر فاضلات بنام ایشان نوشته در سنوات مستقبله بتدریج در مواجب ایشان حساب نمودندی و بوظائف و ادرارات و اوقاف که سلطان قطب الدین از روی مستی و غفلت بیموقع داده بود و ارسیده حق بمستحق رسانیدند و از برکت عدل و انصاف سلطان تغلقشاه در میان عالمیان سویت پدید آمد و نام تمرد و بغی بر افتاد و ابواب درآمد مغول را آنچنان مسدود گردانید که در مدت سلطنت او مغول را آرزوی آمدن هندوستان بخاطر نرسید و بساختن عمارت رغبت تمام داشت عمارت قلعه تغلق آباد و دیگر بناها فرمود و نیکذات پسندیده اعتقاد بود و دوام

www.alimaanfoundation.com/

ولواے بتقید تمام داشت بیشتر اوقات او صرف عبادات شدی وبقیام شب و مواظبت قتل اشتغال نمودے
وگرد مسکرات نگشتی و در منع شراب مبالغه فرمودی واز سلوکے که با اهل بیت وغلامان وچاکران قدیم واتباع
خود در حالت ملکی مینمود وانحراف نورزید و در سنه احدی وعشرین وسبعمائه سلطان محمد را که خطاب الغخان
داشت با بعضی اعوان قدیم خود وسائر امراے نامدار نامزد ارتکل فرمود الغخان با لشکر انبوه وکمال عظمت
شکوه بجانب ارتکل نهضت فرمود چون بدیوگر رسید امرا را که در دیوگر بودند همراه گرفته بکوچ متواتر در ولایت
تلنگ در آمد و آنولایت را نهب وتاراج کرد رای اندر دیوگر و دیگر رایان نواحی در حصار ارتکل متحصن شدند
الغخان حصار ارتکل را هرگز وار در میان گرفته بساختن سرکوب ونقب اشتغال نمود هر روز از طرفین خلائق
کشته میشدند آخر چون لشکریان الغخان غلبه نمودند ونزدیک رسانیدند که حصار فتح شود رای لدر دیو نزد
سلطان محمد رسولان فرستاده مال وفیل وجواهر نفائس قبول کرده قرار داد که در سنوات آینده نیز پیشکش
بدستور یکه بسلطان علاء الدین میداد میفرستاده باشد الغخان بصلح راضی نشده و در گرفتن حصار بیشتر
اهتمام نمود و فتح قلعه را قریب الوقوع ساخت چون قرار داد چنین بود که در هفته دو مرتبه از دهلی قاصدان
داک چوکی میرسیدند و خبر سلامتی می آوردند اتفاقا یک ماه شد که خبر نرسید و بواسطه تا امنی راه داک چوکی
برجا نمانده بود و عبید شاعر و شیخزاده دمشقی که مایه فتنه وفساد بود نزد الغخان تقریب داشتند آوازه دروغ
در انداختند که سلطان غیاث الدین تغلقشاه در دهلی فوت کرد و تخت سلطنت را دیگری متصرف شد
ازینخبر پریشانے تمام بحال اهل لشکر راه یافت در حال عبید شاعر و شیخزاده دمشقی با ملک تمر ملک نکین و ملک
ملا افغان و ملک کافور هروار خلوت کردند و با ایشان گفتند که الغخان شما را از اکابر ملک سلطان
علاء الدین و شریک ملک خود میداند قرار داده است که هر چهار کس را یکروز بگیرد و گردن زند ایشان از استماع
این سخن مضطرب شدند و هراسی عظیم در لشکر افتاد و هر کس سر خود گرفته رو بگریز نهاد الغخان نیز سراسیمه با
معدودی چند از خاصان خود راه دیوگر گرفت اهل حصار بیرون آمده عقب لشکر را غارت کردند و کس بسیار
از لشکریان الغخان را بقتل آوردند در اثناء اینحال داک چوکی با صطلاح آن مردم الاغ می گفتند از دهلی
رسیده فرمان آورد که سلطان غیاث الدین تغلقشاه بصحت وسلامت بر سریر دهلی متمکن ست الغخان
بسلامت در دیوگر رسیده لشکر متفرق شده خود را جمع ساخت وآن هر چهار امرا که باتفاق از لشکر
بیرون آمده بودند واز یکدیگر جدا افتادند وحشم وخدم از ایشان بگشت واسباب واسلحه ایشان بدست
زمینداران افتاد ملک تمر با چند کس در میان زمینداران رفته آنجا در گذشت وملک تگین حاکم اودهه را
حاکم هندوان کشتند و پوست او را نزد الغخان فرستادند و ملک ملا افغان و عبید شاعر و شیخزاده دمشقی را

www.alimaanfoundation.com/

زنده گرفته بخدمت او در دیوگیر فرستادند الغخان ایشانرا در دهلی بخدمت پدر فرستاد و اولاد و اتباع ایشان را نیز در دهلی گرفته بودند سلطان غیاث الدین در میدان سری بار بار عام داده عبید شاعر و ارباب فتنه را زنده برداشته فرمود و اولاد و اتباع ایشانرا زیر پای پیل انداخت الغخان نیز بخدمت بدر آمده بنوازشات خوشدل گشت بعد از چهار ماه باز سلطان غیاث الدین الف خانرا با استعداد تمام و لشکرهای گران نامزد ارتکل گردانید نیم رتبه الف خان بولایت تلنگ در آمد حصار پدر را گرفته ضابطه پدر را بدست آورد و از انجا بارتکل رفت و ارتکل را محاصره نموده در اندک مدت هر دو حصار درونی و بیرونی را فتح کرده رایان آنولایت را با اولاد و اتباع گرفت و پیلان و اسباب و خزائن ایشان بدست آورده فتحنامه بدهلی فرستاد و در دهلی و سری و تغلق آباد آن فتحنامه را بر منبر خواندند و قبها بستند و شادیها کردند رای لدر دیو را با پیلان و خزائن بدست ملک بیدار که قدر خان خطاب داشت و خواجه حاجی نائب عرض ممالک بخدمت سلطان تغلقشاه فرستاده ارتکل را سلطانپور نام نهاد و تمام ولایت تلنگ را در ضبط آورده عملداران ولایت نصب فرمود یکساله خراج گرفته برسم سیر از انجا بجاجنگر رفت و چهل زنجیر فیل گرفته فیلانرا بخدمت سلطان فرستاد بعد از انکه ارتکل و نواحی آن فتح شد و سلطان غیاث الدین از هر طرف کامیاب گشت بعضی از اردو لتخواهان از ستم و تعدی و بدسلوکی حکام بنگاله بعرض رسانیده سلطانرا بر عزیمت آورده الف خانرا از ارتکل طلبیده به نیابت عزیمت در دهلی گذاشته خود بعساکر منصوره و استعداد تمام بجانب لکهنوتی نهضت فرمود چون آوازه شجاعت و جلادت سلطان تغلقشاه اطراف و جوانب را فروگرفته بود بمجرد آنکه سایهٔ جلال نواحی رهب انداخت سلطان ناصر الدین ضابط لکهنوتی و دیگر رایان و زمینداران که دران دیار تسلط داشتند استقبال نموده بملازمت شتافتند سلطان تاتارخانرا که پسر خوانده او بود و حکومت طغرابا د داشت با لشکر گران پیش روان کرد او رفته تمام آندیار را ضبط نمود سلطان بهادر شاه والی سنارگام را که دم استقلال میزد زنجیر در گردن کرده بخدمت آورد همه فیلان آندیار را که بدست آورده بود بفیلخانه سلطانی رسانید و غنیمت بسیار درین نهضت بدست لشکر سلطان افتاد و سلطان تغلقشاه سلطان ناصر الدین ضابط لکهنوتی را که انقیاد و بیعت نموده بود چتر و دوربا ش ارزانی داشته باز بلکهنوتی فرستاد و سنارگام در حیز ضبط در آمد و فتحنامه لکهنوتی در دهلی خواندند و قبها بستند و شادیها کردند سلطان مظفر و منصور بجانب دهلی مراجعت نمود و خود از لشکر جدا شده دو منزل را یکی ساخته بطریق ایلغار متوجه گردید چون الغخان شنید که پدر بایلغار می آید فرمود تا قریب بافغان پور که سه کروهی تغلق آباد است در سه روز قصری بنا نمودند که چون سلطان برسد آنجا نزول فرموده شب بگذراند و مردم شهر استقبال نموده آنجا ادراک ملازمت نمایند چون صبح شود در ساعت سعد بالکوکبة بادشاهی و طنطنهٔ سلطنت

www.alimaanfoundation.com/

بشهر درآید چون سلطان بآنقصر رسید در تغلق آباد شادیها کردند و قبها بستند الغخان با ملوک و امرا و اکابر شهر باستقبال
برآمد شرف ملازمت دریافت سلطان تغلقشاه بجماعت که باستقبال او آمده بودند دران قصر نشست و مائدهٔ
خاص کشیدند چون طعام برداشتند و مردم دانستند که سلطان بسرعت سوار خواهد شد دستها ناشسته
برآمدند سلطان بتقریب دست شستن آنجا ماند در اثناء اینحال سقف خانه افتاد و سلطان در ته آن بجوار رحمت
حق پیوست مدت سلطنت او چهار سال و چند ماه بود و در بعضی تواریخ مذکورست که چون قصر نو ساخته و تازه
بود و فیلانی که سلطان از بنگاله همراه آورده بود بر گرد قصر دوانیدند زمین گرد قصر و سقف فرو ریخت بر ضمائر
ارباب بصیرت پوشیده نباشد که از ساختن این قصر که هیچ ضروری نبود بوی آن می آید که الف خان قصد
بدر نموده باشد ظاهر اینست که صاحب تاریخ فیروز شاهی چون در عصر سلطان فیروز تصنیف نموده و سلطان
فیروز را نسبت بسلطان محمد اعتقاد مفرط بود از ملاحظهٔ او ننوشته و این فقیر اینمعنی را مکرر از ثقات شنیده و مشهورست
که چون سلطان تغلق از خدمت شیخ نظام الدین اولیا رنجیده بود بشیخ پیغام نمود که چون من بدهلی برسم شیخ از شهر
بدر رود شیخ گفت هنوز دهلی دورست و این لفظ در میان اهل هند مثل شده است سلطان محمد تغلق بشیخ ارادت
و نهایت اعتقاد داشت والعلم عند الله در همین سال خدمت شیخ نظام الدین قدس سره و امیر خسرو از تنگنای
جسمانی بعالم روحانی انتقال کردند

www.alimaanfoundation.com/

ذکر سلطان محمد تغلق شاه

خلف صدق و ولیعهد
سلطان غیاث الدین تغلق بود از پس فوت پدر بر سریر سلطنت تمکن نمود و چهل روز همانجا بواسطه صلاح کار
مملکت و ترتیب امور جهانبانی و اختیار ساعت توقف نمود بعد ازان در دولت خانهٔ قدیم برسم معهود
بر تخت سلاطین سلف جلوس نموده بسلطان محمد شاه مخاطب گشت و در شهر کوس شادی زدند و قبها
بستند و بازار و کوچها آراستند و در وقت درآمدن شهر نقد و تنگهای زر و نقره که بر چتر سلطان محمد نثار شد
در هیچ عصر نشده بودند سلطان محمد از عجائب مخلوقات و جامع اضداد بود گاه خواستی که سکندروار اقالیم
سبعه را مسخر سازد و گاه همت بران گماشتی که جن و انس از دائرهٔ اطاعت او بیرون نباشد و گاه
تمنای آن کردی که سلطنت را با نبوت جمع ساخته احکام شرعی و ملکی را از پیش خود نفاذ دهد در ادای
صوم و صلوة و قیام بنوافل و مستحبات و اشتغال بوظائف و ادرار کمال تقید داشتی و در اجتناب او مناهی
و مسکرات و سائر آنچه اسم معصیت بران اطلاق شود نهایت کوشش و سعی نمودی و در قهر سیاست و ریختن خون
ناحق و تشدید و تعذیب بندها خدا بمرتبه بود که جهانرا از خلق خدای خالی گرداند و سخاوت طبیعی بحدی داشت که هنگام
بذل و ایثار خزائن را در طرفة العین خالی کردی و غنی و فقیر و بیگانه و آشنا در نظر همت او یکسان نمودی چون سلطان
بهادر سنارکانی را ملک او ده داده رخصت کرد آنچه زر نقد در خزانه بود بیکبار در انعام او داد ملک غزنین را

www.alimaanfoundation.com/

هر سال صد لک تنکه دادی و قاضی غزنین نیز آنقدر داد که در حوصله هیچکس نگنجد و ملک سنجر بدخشانی را هشتاد لک تنکه
و ملک عماد الدین را هفتاد لک تنکه و سید عضد را چهل لک تنکه و علی هذا القیاس انعام او از لکها کمتر نبودی واضح باشد
مراد ازین تنکه تنکه نقره است که باره از مس هم داشت و بهیئت تنکه سیاه برابر است و از افاضل و اهل هنر هر که بدرگاه
او رجوع کردی بانواع رعایت و اقسام انعام نوازش یافتی و از خراسان و عراق و ماوراء النهر و سائر اطراف عالم
هر که التجا بدرگاه او آوردی آنقدر انعام و احسان یافتی که تا آخر عمر او دل از احتیاج ایمن بودی و در آخر اختراع
ضوابط جهانداری و اصابت رای مثل خود نداشتی و آنچنان فراست درست و حدس نیز داشت که در بدیهه
نظیر بمحاسن و رذائل شخص حکم فرمودی و پیش از آنکه سخن تمام کند بر ما فی الضمیر او آگاه گشتی و در سلاست کلام
و لطافت بیان و انشاء عبارات و اختراع مضامین ضرب المثل بود و در نظم و نثر مناسبت تمام داشت
و در علم تاریخ ماهر بود و بعلوم حکمت و معقولات رغبت نمودی و سعد منطقی و عبید شاعر مولانا علم الدین که از علمای
فلسفه بودند و بظاهر شریعت کاری نمیداشتند در صحبت او بودند و از کثرت مصاحبت ایشان و ممارست
عقل ایشان در خاطر او متمکن گشته بود که حق منحصر در عقلیاتست و از نقلیات آنچه موافق عقلها بودی قبول نمودی
و نقلیات صرف را قبول نداشتی تا باینحال خلیفه عباسی را آنچنان مطیع و معتقد بود که بی اجازت او شروع
در کارهای جهان بانی حرام دانستی و در تعظیم و توقیر رسولان ایشان کمال مبالغه بجا آوردی و در جلو ایلچی
پیاده رفتی و در تسخیر بلاد و ضبط ممالک آنقدر کوشش داشت که گجرات و مالوه و دیوگیر و تلنگ و کنبله و دهور
سمند و معبر و ترهب و لکهنوتی و ستکام و سنارکام در اندک مدت آنچنان مضبوط گشت که خراج و مجملات جمع و خرج
آن ولایات مانند قصبات میان دواب بدهلی میرسید و استقامت ولایت و عمال بحدی رسیده بود که
هیچ یک از مقدمان یا متمردان آن نواحی را قدرت آن نبود که یکدرم از مال دیوان بطریق اخفا یا تمرد نگاه
دارند و جمیع رایان و زمینداران ممالک کمر خدمت بسته دائم بدرگاه او حاضر میبودند و آنقدر اموال از اطراف
ممالک آمدن گرفت که با وجود افراط بذل و کثرت عطای پای سلطان محمد در خزانه یکی ظاهر نمیشد ؎
جهان دار آن گنج و گوهر بسی ٭ بسی سیم و زر داد با هر کسی ٭ پرستندگان در خویش را ٭ همان محتشم رای و
درویش را ٭ یکی ره دران گنج گوهر نیافت ٭ بداد و دهش اختر خویش تافت ٭ و از بسکه سلیقه مخترع
داشت میخواست احکام مجدده که اختراع او باشد احداث نماید و ضوابط جهانگیران سابق را که باندیشهای
صلب وضع کرده بودند منسوخ گرداند هر روز حکمی خاص و ضابطه جدید اختراع میگردد فرمانها بنام عمال ولایت
ممالک اصدار می فرمود تا حکام او را بنفاذ رسانند و چون احکام او خلاف قرارداد سلاطین سلف و راه
عقل میبود موجب تنفر عام میشد و عمال در اجرای آن عاجز می آمدند چه اگر تنفر عام را در نظر آورده در اجرای

www.alimaanfoundation.com/

آن توقف و اهمال می ورزیدند بانواع عقوبات گرفتار میشدند و اگر بنفاذ میرسانیدند عامهٔ خلائق مستاصل
میگشتند و خللهای عظیم در کار مملکت راه مییافت مجملاً ضابطهٔ چند که بتفصیل مذکور خواهد شد وضع نمود تا مردم
عاجز آمدند جمعی که بی استطاعت بودند خراب و نابود گشتند و جماعتی که فی الجمله قوت داشتند رو از اطاعت
گردانیده بتمرد قرار دادند و چون سلطان محمد بدخو و درشت مزاج بود و قتل مردم طبیعی و جبلی او شده بود و در کشتن و سیاست
نمودن توقف و تامل نمیکرد و بواسطه آنکه احکام او نفاذ نمی یافت عالم عالم را در ته تیغ میکشید و عرصات را
از خلق خدا خالی میساخت تا کار بجای رسید که اکثر ممالک مضبوط از قبضهٔ تصرف او برآمد بلکه در دهلی که تختگاه بود
نیز تمرد و عصیان شائع شد و در آمدن خراج از اطراف منقطع گشت و خزائن خالی ماند و همداستان او درین
اعمال زین الدین مخلص الملک و یوسف بقراط و ابورجا و پسر قاضی گجرات بودند اینها دائم در اخذ و هلاک
بندهای خدا میکوشیدند از جملهٔ ضابطهای کج و اندیشهای ناصواب او یکی این بود که خراج تمام ولایت میان
دو آبرا یکی بده قرار داده ارب چند برای این امر پیدا کرد و این امر باعث استیصال برایا و تمرد رعایا گردید
و کار زراعت معطل ماند و امساک باران نیز باینحالت وقوع یافته قحط عظیم در دهلی افتاد چنانچه اکثر خانها
برافتاد و جمعیتها مختل شد و در کار پادشاهی تزلزل تمام راه یافت و اندیشهٔ دگر این بود که دیوگیر را که وسط ممالک
پنداشته بود دولت آباد نام کرده دار الملک خود سازد و ازینجهت دهلی را که رشک بغداد و دمشق بود و بران کرده
متوطنان او را که بآب و هوای آنجا خو کرده بودند حکم فرمود که با اهل و عیال خود انتقال نموده بدیوگیر روند و خرج
راه و بهای خانه هر یک را از خزانه داد و مبلغهای کلی صرف اینکار شد اکثر این مردم که روان شدند بدیوگیر نتوانستند
رسید و جمعیکه رسیدند آنجا نتوانستند بود و تغییر و تبدیل که باحوال مردم راه یافت باعث تفرقهٔ عظیم در کار ملک
گردید و اراده دیگران بود که ربع مسکون را تمام در تصرف در آورد و حشم و خزائن او باین اراده وفا نمی نمود جهت تحصیل
مرام سکه مس پیدا کرد فرمود تا مس را مانند زر و نقره در دار الضرب سکه زنند و فلوس مس را بدستور تنگه زر و نقره
رواج دهند و در خرید و فروخت معمول دارند هندوان ممالک مبلغها از مس بدار الضرب می آوردند و سکه
میزدند و لکها و کرورها بهم میرسانیدند و امتعه و اسلحه می خریدند و باطراف میفرستادند و بسکهای زر و نقره آنجا
میفروختند زرگران هر کس در خانهٔ خود سکه میزد و در بازار آورده می فروخت بعد چندگاه این چنین شد که اینحکم را در
جاهای دور رواج نماید و مردم آنجا سکهای مس ساده میگرفتند و در جائیکه اینحکم معمول بود می آوردند و سکهای
زر و نقره میخریدند رفته رفته سکه مس آنچنان کثرت بهم رساند که ناچار از درجهٔ اعتبار افتاد و حکم سنگ و کلوخ پیدا کرد
و سکه زر و نقره نسبت بسابق عزیزتر است و رسم خرید و فروخت از نظام برافتاد ؎ هر آن زر که با مس بود هم عیار
بنرخ مس آرندش از هر دیار ✤ سلطان محمد چون دید که اینحکم از پیش نمیرود و از عهدهٔ سیاست عامهٔ خلائق نمیتوان برآمد

www.alimaanfoundation.com/

حکم فرمود کہ ہر کس کہ سکہ مس داشتہ باشد بخزانہ رساند و عوض آن مہر قدیم یعنی تنکہ و نقرہ بستانند بامید اینکہ مس باین تقریب غرت بہم رساند و در داد و ستد رواجی پیدا کند و تنکہا کہ مس در خانہای مردم جمع شدہ بود و معطل افتادہ ہمہ را بخزانہ آوردہ عوض آن تنکہای زر و نقرہ برند و مس ہم چنان بیرواج ماند و خزانہا تمام خالی شد و باین تقریب فتور عظیم در کار ملک راہ یافت و دیگر اندیشہ باطل او آن بود کہ خراسان و عراق را تسخیر نماید باین تقریب خزانہا را صرف مردمے کہ از ان دیار نزد او می آمدند تالیف قلوب پنداشتہ کرد و حشم بسیار نگاہداشت و مقدار سہ لکھ و ہفتاد ہزار سوار را از خزانہ مواجب تعین نمود دو سال اول مواجب ایشان بوصول سید و در دوم سال فرصت آن نشد کہ این حشم را کار فرماید و تسخیر ولایت تازہ نماید تا علوفہ حشم از انجا برسد و غنیمت ہم بدست نیفتاد تا باعث تسلی سپاہیان گردد و خزانہای دہلی بتمام در سال اول خرج شدہ بود ہمہ متفرق شدند و استقامت از حشم برافتاد و این تفرقہ دگر بود کہ در خزائن و ملک او راہ یافت دیگی از اندیشہای فاسد او این بود کہ خواست کوہ ہماجل را کہ مابین ممالک ہند و دیار چین حائل است ضبط نماید و باین تقریب امرای نامدار و سرلشکران آزمودہ را با لشکرہای گران نامزد فرمود تا ہمہ بدرون آن کوہ درآمدہ در گرفتن آن کمال سعی بجا آرند چون لشکر تمام در کوہ درآمد ہندوان کوہ ہماجل تنگیہا را مضبوط کردہ راہہا بازگشت لشکر را فروگرفتہ اکثر را بقتل آوردند و قلیلیکہ بسلامت بازگشتند سلطان محمد بسیاست رسانید چون رود بر وزارت سلطان محمد احکام شاق و تکلیفات مالایطاق بصدور می پیوست و مردم از تحمل آن عاجز می آمدند ناچار کار ملک از انتظام الیتام افتاد و ہر طرف فتنہا متولد شد فتنہ اول بغی بہرام ابیہ در ملتان بود چون سلطان محمد خبر بغی او در دیوگیر شنید بتعجیل ہر چہ تمامتر بدہلی آمد و از انجا لشکر ترتیب دادہ بجانب ملتان روان شد و بہرام در مقابلہ آمدہ در مقابل بقتل رسید بیت باولی نعمت اربرون آئی ✽ گر سپہر یکہ سرنگون آئی ✽ و سرا و را نزد سلطان آوردند و فتنہ او نشست سلطان محمد خواست کہ مردم ملتان را بواسطہ آنکہ بہرام بمنہ موافقت نمودہ بودند بسیاست رساند شیخ الاسلام شیخ رکن الدین قدس سرہ العزیز شفاعت گناہان آنہا نمود و سلطان قبول کردہ مظفر و منصور بدہلی آمد و چون مردم اطراف کہ در دیوگیر بتکلف ساکن بودند پراگندہ گشتند دیوگیر خراب و بیرونق ماند سلطان در دہلی توقف فرمودہ بدیوگیر نرفت و در ہمین ایام تمام ولایت میان دوآب از شدت مطالبہ و گرانی خراج خراب شد چنانچہ اکثر رعایا خرمنہا میسوختند و مواشی بدر میبردند و آوارہ می شدند سلطان فرمان داد تا ہر کرا یابند بکشند و آن ولایت را تاراج کنند اعمال و ولاۃ آنجا بموجب فرمان خلق را می کشتند و تاراج مینمودند و ہر کس زندہ می ماند در جنگ درمی آمد و پنہان میشد بیت زبوم و زکشور بیکبارگے ✽ ستوہ آمدند از ستمگارگے ✽ ہمدرین ایام سلطان بر سم شکار در برن رفت و تمام ولایت برن را تاراج

www.alimaanfoundation.com/

فرموده اهل آنرا علف تیغ گردانید و سرهای ایشانرا فرمود تا در کنگرهای حصار برن آویختند فتنه دیگر آنکه فخرا که ملک
فخرالدین گفتندی بعد وفات بهرام خان بن تغلقشاه در بنگاله بغی ورزیده محمد قدرخانرا کشت و خزائن
لکهنوتی را غارت کرده لکهنوتی و سنارکام را متصرف شد درین وقت سلطان بهب حواله قنوج مشغول
بود و از قنوج تا ولایت هموهمه تاراج کرد و عالم عالم را بقتل آورد و هنوز دست از نهب و تاراج باز نداشته
بود که خبر رسید که حسن پدر ابراهیم خریطه دار در تغر باغی شده و امرا را بقتل آورده آن ولایت را متصرف گشت
سلطان بشهر آمده ابراهیم خریطه دار و اقربای حسن را گرفته مقید ساخت و لشکر ترتیب داده بجانب معبر
رخصت نمود چون بدیوگیر رسید بر عمال و امرا و مقطعان آنجا مطالبها سخت فرمود که اکثر ایشان از شدت
مطالبات جان دادند در ولایت مرهٹ نیز خراجهای گران نهاد و محصلان تیز و تند گماشت و بعد از آن
احمد ایاز را بدهلی فرستاده خود بجانب تلنگ روان شد چون بارتکل رسید آنجا تا بود اکثر مردم بمرض
گرفتار شدند و چندی از امرای نامدار وفات یافتند سلطان محمد نیز مریض شد مقبول نائب
وزیر ملک را آنجا گذاشته ولایت تلنگ بدو تفویض فرموده خود بجانب دیوگیر مراجعت کرد چون
بدیوگیر رسید چند روز آنجا بمعالجه خود مشغول شد و شهاب سلطان را نصرتخان خطاب کرده ولایت
بدر حواله نمود و اقطاعات آن نواحی بصد لکه تنگه مقاطعه باو داد دیوگیر و ولایت مرهٹ را بقتلقخان
تفویض نمود و خود هنوز مریض بود که بجانب دهلی مراجعت نمود و قبل ازین فرمان داده بود که مردم دهلی
هر کس که در دیوگیر ساکن ست اگر خواهد بدهلی آید و اگر دیوگیر را خوش کند آنجا باشد اکثر مردم از دیوگیر بهمراهی
سلطان برآمدند و جمعی ولایت مرهٹ را خوش کردند سلطان آنجا چند روز اقامت نموده از انجا که روان شد
تمام ولایت مالوه و قصباتی که بر سمت راه دهلی بود بواسطه قحط خراب و پریشان دید بابکانی که در راه
بڈاکچوکی منسوب بودند همه برخاستند و آثار آبادانی برطرف شده یافت چون بدهلی رسید دهلی را خراب
دید و بآنحال قحط بمرتبه شد که بسیری از غله بهفده درهم یافت نمیشد اکثر مردم هلاک میشدند و مواشی نیز
از بی علفی میمردند مثنوی چنان قحط شد سالی اندر دمشق + که یاران فراموش کردند عشق + چنان
آسمان بر زمین شد بخیل + که لب تر نکردند زرع و نخیل + سلطان بعد از خرابی بصره بآبادانی ولایت
و تکثر زراعت توجه نمود و مزارعانرا از خزانه مال میداد و بکار زراعت مشغول میداشت چون مردم از بس
خراب و مضطرب بودند باره از انچه بعنوان تقاوی یافته بودند صرف ماکولات خود نمودند و پاره دیگر بکار
زراعت صرف کردند اما بواسطه امساک باران که دران ایام روی داد مفید نیفتاد اکثر خلق بسیاست
کشته شد درین اثنا شاهو افغان لوای مخالفت برافراخته بهنواد نائب ملتانرا بقتل رسانید و ملک بهنواد

www.alimaanfoundation.com/

از ملتان گریخته بدهلی آمد سلطان محمد از دهلی باستعداد تمام بجانب ملتان نهضت فرمود و یک منزل پیش رفته
بود که والده او ملکه جهان که نظام الدنیا تمام خانواده سلطان تغلقشاه باو وابسته بود برحمت حق پیوست
سلطان متالم و محزون گشت و فرمود تا شهر بروج او طعام و صدقات دادند و خود بجانب ملتان شتافت
و چون نزدیک بملتان رسید شاهو از پیش عرضداشت فرستاده اظهار ندامت و بازگشت نمود و ملتان را
گذاشته بافغانستان رفت سلطان ازراه مراجعت نموده بدهلی آمد و در دهلی قحط بمرتبه بود که آدم آدم را میخورد
سلطان در باب زراعت جهد مبذول داشته از خزانه بمردم زر داده فرمود تا چاهها بکنند و بزراعت مشغول باشند
مردم بواسطه بیسامانی پریشان و قلت باران بتقصیر و اهمال منسوب میگشتند و بسیاست میرسیدند درینولا طائفه
مندلران و جوهانان و بهمان و میانه که در ولایت تهام و سامانه بودند تمرد آغاز کردند و در جنگلهای عظیم خانه ساخته
آب انبارها کردند و قلعه محکم خیال کرده اجتماع نمودند و در مقام تمرد و سرکشی در آمده دست از مال گذاری کشیده قطع طریق
مینمودند سلطان بدفع ایشان لشکر کشیده و قلعهای ایشانرا که باصطلاح ایشان مبذول گویند منهدم گردانید
و جمعیتهای ایشانرا پریشان ساخت و سرداران ایشانرا همراه خود در شهر جاداده اکثر ایشانرا داخل مرا گردانیدند و شر
ایشانرا ازان دیار برطرف ساخت همدرین وقت کتپا پایک که در نواحی ارتکل بود باتفاق زمینداران آندیار
طغیان نمود و ملک مقبول نائب گریخته بدهلی آمد ارتکل بدست هندوان افتاده ازانطرف سلطان بدر رفت و
درین محل شخصی از خویشان راجه کنبل که سلطان محمد در کنبله فرستاده بود از اسلام برگشته بغی ورزید و کنبله نیز از دست
سلطان برآمد و از ممالک دور دست ورای گجرات و دیوگیر در ضبط نماند و هر طرف فتنها و خللها حادث گشت
سلطان ازین آشفته تر میشد و خلق را سیاست میفرمود و از استماع خبر سیاست سلطان در تکثیر زراعت و
آبادانی ملک جهد میفرمود اما بواسطه امساک باران کوشش او فائده نمیداد آخر بضرورت حکم فرمود که دروازهای
شهر را کنند و مردمی را که بجروکره در شهر نگاه میداشتند بگذارند تا هر جا که خواهند بروند اگر مردم دران ایام خود را مع
اولاد و اتباع بجانب بنگاله و آن نواحی کشیدند سلطان از شهر بیرون آمد و از پتیالی و کنبله گذشته بر کنار
آب گنگ اقامت اختیار کرد و فرمود تا مردم آنجا چپرها بستند و ساکن شدند و آن موضع را سرگدواری
نامیدند از کره و اوده آنجا غله میرسید و نسبت بشهر ارزانی پیدا شد و عین الملک که اقطاع اوده و ظفرآباد
داشت و با برادران خود آنجا میبود دائم غله و اقمشه و سائر ما یحتاج در سرگدواری روان میداشت و از جنس و نقد و غله
دران مدت که سلطان محمد در مجمع سرگدواری بود مقدار هشتاد لک تنکه بخدمت سلطان فرستاد سلطان را نسبت باو اعتقاد
تمام و در حسن کفایت و اعتماد کامل حاصل شد و ازانزمان که سلطان در سرگدواری بود چهار فتنه حادث گشت و زود تر فرو نشست
اول فتنه نظام بابن دبکره ظاهر شد و این نظام بابن مردکی نیکی یاوه گوئی هرزه کار بود هیچ وقت استعداد حالتی ازان جهت که از

www.alimaanfoundation.com/

عهدهٔ مقاطعه برنیامد باغی شد و تبر برگرفت و خود را سلطان علاء الدین خطاب کرد پیش از آنکه سلطان محمد بدفع او مقید شود عین الملک با برادران خویش بر سر او رفته او را دستگیر کرد و پوست کنده سر او را بخدمت سلطان فرستاد شیخزاده بسطامی که خواهر سلطان محمد در خانه او بود نامزد کرده شد و سیاست جماعه که درین فتنه شریک نظام بابین بود بعهدهٔ او مقرر گشت او آن فتنه را فرو نشاند فتنه دیگر شهاب سلطانی که نصرت خان خطاب داشت چون تمام ولایت بدر را بصد لکه تنکه مقاطعه گرفته بود از عهده او نتوانست برآمد باغی شد و حصار بدر متحصن گشت قتلغخان از دیوگیر نامزد او شد و امراء دیگر از دهلی نیز بکومک او تعین شدند قتلغخان حصار بدر را محاصره کرده بقول او را از قلعه فرود آورده بخدمت سلطان فرستاد و آن فتنه تسکین یافت و هنوز بکماه از وقوعه نگذشته بود که علی شاه خواهرزاده ظفر خان که امیر صده بود و از دیوگیر جهت تحصیل بگلبرگه رفته بود چون آنخدود را از عمال خالی دید برادران خود را یکجا کرده بهمن ضباط گلبرگ را بغدر کشت و اموال و غارت کرده در ولایت بدر رفت و نایب بدر را نیز کشته آنولایت را در تصرف آورده سلطان محمد قتلغخان را بدفع او نامزد کرد و بعضی امرای دهلی و چشم و هار را نیز حکم شد که همراه قتلغخان روند علی شاه استقبال قتلغخان نموده جنگ کرد و هزیمت یافت و در حصار بدر متحصن گشت قتلغخان او را قول داده برادران او را از حصار برون آورده در سرکدواری بخدمت سلطان فرستاد سلطان محمد علی شاه و برادران او را بگوالیار فرستاد چون ایشان از غزنین باز آمدند هر دو برادر او را سیاست کرد و بعد ازان سلطان خواست که مهم دیوگیر را حواله عین الملک نماید و قتلغخان را از دیوگیر طلبد و قبل ازین جمعی از نویسندگان دهلی که بخیانت منسوب گشته بودند و حکم سیاست در باب ایشان رفته بود بهانه گرانی غله از دهلی برآمده در اوده و ظفرآباد رفته خود را در حمایت عین الملک و برادران او انداخته بودند و سلطان ازینمعنی درهم بود اما در اظهار آن مصلحت نمیدید و از انحراف مزاج سلطان عین الملک اطلاع یافته متوهم شده بود درینولا که مهم دیوگیر حواله ایشان رفت و حکم شد که مع خیل و تبع بدیوگیر روند اینمعنی را حمل بر مکر و خدعه سلطان نمود و در فکر کار خود شد عین الملک بموجب حکم سلطان لشکر و برادران خود را از اوده و ظفرآباد طلبیده هنوز لشکر او در راه بود که عین الملک شبی از سرکدواری برآمده بلشکر خود ملحق شده لوای مخالفت برافراخت و برادران او با چهار هزار سوار بنواحی سرکدواری درآمده فیلان و اسپان سلطانی را که در صحرا می چریدند پیش انداخته بلشکرگاه خود بردند سلطان از روی سراسیمگی لشکر سامانه و امروهه و برن و کول را طلب فرمود و احمد اباذ با لشکر دهلی خود را رسانید سلطان ترتیب افواج نموده بجانب قنوج در حرکت آمده در نواحی قنوج لشکرگاه ساخت عین الملک و برادران او نیز در مقابل لشکر کشیدند

ز غرندن تمنده پیلان مست * گره در گلوی هزبران شکست * پدر با پسر کینه برداشته * محابا شده مهر برخاسته

www.alimaanfoundation.com/

واز گذر بانگر مئو گنگ را گذاشتند و محاربہ نمودہ شکست یافتند و عین الملک گرفتار شدہ و ہر دو برادر او کشتہ شدند و پارہ او علف تیغ گشت و بقیۃ السیف در آب گنگا غرق شدند و جماعت کہ از گنگا برآمدند در مواسات بدست ہندوان افتادہ بقتل رسیدند چون عین الملک را نزد سلطان آوردند فرمود کہ در ذات او ہیچ شرارت نیست مردم او را برین داشتہ بود عین الملک را پیش طلبید و دلاسا نمودہ بخلعت سرفراز ساخت و علمای بزرگ حوالہ کرد و پسران و سائر مردم و عیال او را بخشید و سلطان از بانگر مئو بہرائچ رفت و سپہسالار مسعود را گرفتہ از قرابت سلطان محمود غزنوی بود زیارت کرد بمجاوران روضۂ بزرگ و فقرائیکہ دران حوالی بودند مبلغہای کلی تصدق نمودہ احمد ایاز را بہرائچ فرستاد تا سر راہ لکھنوتی بگیرد و گرفتگان لشکر عین الملک را نگذارد کہ بلکھنوتے روند و مردم دیگر را کہ از دہلی کہ بواسطۂ قحط یا از خوف سیاست سلطان در او دہ و ظفرآباد رفتہ ساکن شدہ اند باوطان ایشان فرستادند و سلطان از بہرائچ بدہلی آمد و احمد ایاز نیز از ممی کہ خوالہ او شدہ بود خاطر جمع کردہ بخدمت رسید چون در خاطر سلطان متمکن شدہ بود کہ سلطنت بی اجازت خلیفۂ عباسی روا نیست و ارتکاب آن حرام است در مقام تتبع خلفای عباسی میبود تا آنکہ شنید کہ در مصر خلیفہ از آل عباسی بر سریر خلافت متمکن ست باتفاق کمال الملک غائبانہ بیعت بآن خلیفہ کردہ تا دو سہ ماہ بجانب خلیفہ سوا و عرضداشت مینمود و از ہر باب سخنان می نوشت و دران عرضداشت بیعت و اطاعت خود مذکور ساخت و در شہر فرمود تا نماز جمعہ و عید موقوف دارند و بجای نام خود در سکہ نام خلیفہ زر فرمود تا در سنہ اربع و اربعین و سبعمائہ حاجی سعید صرصری از مصر دہلی آمد و از خلیفہ منشور حکومت و نوازش و خلعت برای سلطان آورد سلطان با جمع امرا و علما و مشائخ باستقبال رفت و چون نزدیک رسید پیادہ شد و بر منشور خلیفہ زر ہا نثار کردند و در ادای نماز جمعہ و اعیاد کہ موقوف بود اجازت داد و خطبہ بنام خلیفہ خواندند و اسامی بادشاہانے را کہ از خلفای عباسی اجازت نداشتند از خطبہ دور کرد و در طراز جامہا زربفت و شرفات عمارات فرمود کہ نام خلیفہ نویسند و بعد از آمدن حاجی سعید صرصری سلطان عرضداشت نوشت و با گوہر نفیس کہ مثل آن در خزانہ نبود و دیگر تحف و ہدایا مصحوب حاجی رجب برقعی بخدمت خلیفہ فرستاد و ملک کبیر مہرجاندار را کہ غلام سلطان بود و در حسن اخلاق و اصابت رای و کثرت عبادت و شجاعت و جلادت نظیر خود نداشت و در خدمت سلطان از ہمہ مقرب تر بودہ داخل پیشکش گردانیدہ در ملک خلیفہ در آورد و عرضداشت متضمن اقرار ملک کبیر بعبودیت خلیفہ از وی نویسانیدہ بدست حاجی رجب برقعی فرستادہ ملک قبول خلیفتی خطاب کرد بعد از دو سال دیگر بار حاجی رجب برقعی و شیخ الشیوخ مصری نزد سلطان آمدند منشور نیابت و خلعت خاص و لوای امیر المومنین آوردند سلطان با تمام امرا و اکابر استقبال نمودہ چون نزدیک رسید پیادہ شد و منشور خلیفہ را بر سر نہادہ از دروازۂ تا درون کوشک آمد و امرا را فرمود تا بمنشور خلیفہ بیعت نمودند منشور خلیفہ دائم پیش خود می نہاد و بنام خلیفہ از مردم

www.alimaanfoundation.com/

بیعت میگرفت و هر حکم و فرمان که از سلطان بصدور می انجامید آنرا بخلیفه منسوب میساخت و میگفت امیر المومنین چنین حکم کرده
و چنان فرموده شیخ الشیوخ مصری را بعد چندگاه رخصت کرد و انعام و اکرام در باب او مبذول نمود مال و جواهر بسیار برسم خدمتگاری
بدست شیخ الشیوخ براه کشتی بخدمت خلیفه فرستاد و دو مرتبه دیگر خلیفه مناشیر بسلطان در بروج و کنایت رسید و در هر مرتبه نهایت
تعظیم و تکریم بجا آورده نثار و ایثار بتقدیم رسانید و چون مخدوم زاده بغداد نزد سلطان آمد تا قصبه که پنج کروهی دهلیست
استقبال نمود و لک تنگه و یک پرگنه و کوشک سیری و تمام محصول زمین داخل حصار دیگر حوضها و باغها را بانعام او مقرر فرمود
و هرگاه که مخدوم زاده بخدمت سلطان آمدی سلطان از تخت فرود آمدی و چند گام پیش رفتی و او را پهلوی خود بر تخت نشاندی
و با دب تمام پیش او نشستی و بعد از آن که سلطان محمد منشور خلیفه عباسی حاصل کرد بگمان خود مستحق سلطنت گشت و از روی
استقلال تمام مجدداً در کار او لوای امری شروع نمود و باز در سرگدواری قرار گرفته کار آبادانی ملک و تکثیر زراعت پیش گرفت
درینباب طرحی چند اختراع کرد و هر طریق که در باب ازدیاد زراعت در خاطر او گذشتی آنرا اسلوبی نامیدی و درینباب
دیوان علیحده وضع شد که آنرا دیوان امیر گوی ولیکن از آن اسالیب هیچکدام پیش نرفتی و نتیجه ندادی از جمله حکم کرد تا در مساحت
سی کروه دائره کشیدند و قرار یافت که هر زمینیکه درین مساحت واقعست اگر نامزروع است مزروع شود و اگر بالفعل مزروع باشد
از ادنی باعلی انتقال کند و قریب صد شقدار جهت اینکار منسوب گشت بعضی از گرسنگان که مضطر بودند و بعضی دیگر که نهایت
حرص و طمع نظر بعاقبت کار نمی انداختند می آمدند و متکفل زراعتها میشدند و مبلغهای کلی بعنوان تقاوی و انعام میگرفتند و آنرا
بحوائج ضروریه خود صرف مینمودند و انتظار سیاست میکشیدند در مدت دو هفته و چند لکه تنگه از خزانه خرج این باب شد اگر سلطان از
مهم تهته زنده باز گشتی یک کسی را از متصدیان و متکفلان اینکار زنده نگذاشتی و کار دیگر که سلطان محمد در سرگدواری پیش گرفته بود
نصب عمال و ولاة جدید و عزل متصدیان قدیم بود چون بعرض سلطان رسانیدند که ولایت مرهٹ و دیوگیر بواسطه تعدی و
خیانت کارکنان قتلغخان خراب شده و محصول آن از ده بیکی رسیده است سلطان هفت کرور ولایت مرهٹ را
قرار داده چهار شق ساخت و چهار شقدار که سیر تر عماد الملک و مخلص الملک و یوسف نفیر او عزیز خمار باشند تعین فرمود و وزارت
دیوگیر بعهده عماد الملک سرنیز سلطانی و نیابت وزارت حواله او باد هر که متکفل تقاوی و اسلوبهای سلطانی شده بود گردانید و
قتلغخان را با تبع از دیوگیر طلب فرمود و مردم دیوگیر از بر آمدن قتلغخان دلشکسته پریشان شدند چرا که بسیاست اطراف را
فرو گرفته بود و مردم دیوگیر در ظل حمایت قتلغخان از سیاست محفوظ بودند و از حسن سلوک او راضی و مرفه الحال میگذرانیدند و
مولانا نظام الدین را که در بروج میبود حکم شد که بدیوگیر رود تا زمانیکه عمال دیوگیر بآنجا رسد ترتیب امور و اصلاح معاملات آنجائی بعهده
او باشد و خزانه تحصیل قتلغخان که آنجا جمع شده بود و از خوف راه بدهلی آوردن ممکن نبود فرمود که در دهارا گر که قلعه محکمست و عبارت
ملک که قلعه دولت آباد است نگاهدارند بعد از آنکه قتلغخان بدهلی آمد عزیز خمار را که در ارک بود بحکومت مالوه فرستاد و در وقت وداع
او را وصیت چند فرمود و در ثنای آن وصایا گفت که میشنوم هر فتنه که در ولایت پیدا میشد باعث آن امیر صدکان آن ولایت

www.alimaanfoundation.com/

میباشند و ارباب فتنه را تقویت نموده مایهٔ فساد میگردند هر کرا از ایشان شریر فتنه انگیز دانی در ساعت دفع کنی چون عزیز خمار در
ولایت دهار رسید و بپرداخت امور آنجا مشغول شد بیملاحظه و اندیشه هشتاد و چند نفر از سرداران امیر صده را گردن زد و اندیشه
آن ننمود که امیر صده گجرات و دکهن و لایات متوهم شده انواع فتنه خواهند انگیخت در آنوقت امیر صده یوزباشی را می گفتند القصه
عزیز خمار چون این واقعه را نوشته بخدمت سلطان فرستاد سلطان را خوش آمده فرمان عنایت و خلعت خاص برای او فرستاد
و امرا را فرمود تا هر کس تحسین نامه بعزیز خمار نویسند و اسپ و خلعت برای او فرستند این عزیز خمار و چند کس را که از اسافل روزگار بودند
سلطان بقرب خود اختصاص داده مراتب ایشان از مراتب اکثر امرا بلند گردانیده بود چنانچه بحنا مطرب بچه را ولایت گجرات و
ملتان و بداون تفویض نموده بود و پسر باغبان که سفله ترین مردم بود دیوان وزارت بعهدهٔ او مقرر گشت و فیروز حجام و مکا
طباخ ولدها باغبان و شیخ بابو و مانک جولاهه بچه را بقرب خود ممتاز ساخت و اشغال و اقطاع بزرگ حوالهٔ ایشان فرموده بود
و مقبل نام غلام احمد ایاز را که در صورت و معنی برترین غلامان او بود وزارت گجرات تفویض نمود سلطان محمد خیال کرده بود که
هرگاه مردم پست و زبون را اعتبار نماید ایشان خود را از خاک برداشته و تربیت کردهٔ من دانسته از جادهٔ اخلاص قدم بیرون نخواهد نهاد
اما ندانسته بود که هرگز سفله تغیر طبیعت خود نتواند کرد و حق گذاری کار سلطنت از ایشان نیاید و ازین مضمون حقیقت مشحون غافل
ع سر ناکسان را برافراشتن * وز ایشان امید بهی داشتن * سر رشتهٔ خویش گم کردنست * بجیب اندرون مار پروردنست * و چون عمل
شنیع عزیز خمار باطراف و جوانب رسید هر جا که امیر صده بود خود را گرد آورد منتظر وقت و فرصت میبود درین اثنا ملک مقبل نایب گجرات
با خزانه و اسپان طویله سلطانی که از گجرات جمع کرده بود از راه دیوسی و برودهٔ بدهلی می آمد امیر صدکان گجرات اموالیکه همراه ملک مقبل بود تاراج
کردند اموال و امتعه سوداگران را که همراه او می آمدند نیز بغارت بردند ملک مقبل جمعیت بای داده تنها بنهرواله رفت سلطان از استماع این خبر در غضب شده
ارادهٔ رفتن گجرات نمود هر چند تغلقخان معروضداشت که فتنهٔ میر صده برودهٔ از آن قبیل نیست که سلطان را خود جهت دفع ایشان نهضت
باید فرمود فائده نکرد و ضیای برنی مولف تاریخ فیروزشاهی نقل میکند که قتلقخان از دست من بسلطان پیغام کرد که از دولت سلطان
مرا آنقدر لشکر و استعداد هست که تعهد تسکین این فتن توانم نمود و سلطان را بنفس خود حرکت کردن سبب تولد دیگر فتنه و حوادث اطراف
بلاد خواهد شد ع پی شاه اگر آفتابی کند * بهر جا که افتد خرابی کند * سلطان را عرضداشت او در نیفتاده فرمان داد تا استعداد لشکر نمایند
و ملک فیروز عمزاده خود را بنیابت غیبت با ملک کبیر احمد ایاز در دهلی گذاشت و خود از دهلی کوچ کرده بقصبهٔ سلطانپور که پانزده کروهی
شهرست نزول فرمود اجتماع لشکر مینمود در آنجا عرضداشت عزیز خمار رسید که چون امیر صده و بوهی و برودهٔ فتنه انگیخته اند و من با ایشان نزدیکتر
بودم حشم دهار ترتیب داده بدفع ایشان روان شدم سلطان اندیشناک شده گفت عزیز طریق جنگ نمیداند دور نیست که کشته شود متعاقب
آن خبر رسید که چون عزیز روبروی باغیان شد دست و پا گم کرده از اسپ بیفتاد و باغیان او را گرفته ببدترین احوال کشتند سلطان از سلطانپور
روان شد ضیای برنی گوید که سلطان در وقت توجه گجرات بمن گفت که اگرچه مردم میگفته باشند که فتنها از کثرت سیاست سلطانی حادث
میگردد من از سخن مردم بسیار فتنه ترک سیاست کردنی ام بعد از آن فرمود که تو تاریخ خوانده و دیده که سیاست سلاطین در چند محل

www.alimaanfoundation.com/

مناسب است بعرض رسانیدم که در تاریخ کبری مذکورست که بادشاه را در هفت محل سیاست لازمست اول کسی که از دین حق برگردد
مستحق سیاست شود و مردم آنکه عمداً خون ناحق کند سوم آنکه مرد زن دار و یا زن شوهردار زنا کند چهارم آنکه با سلطان اندیشهٔ غدر
نماید پنجم سر فتنه بغی شود و مباشرت فتنه نماید ششم آنکه از رعایا با مخالفان و اهل بغی موافقت کند و برسانیدن خبر و اسلحه معاونت فرماید هفتم آنکه
حکم سلطان را خوار دارد و بواقی انقیاد نماید بعد از آن فرمود که درین سیاست چند قسم مطابق حدیث ست بعرض رسانیدم که ازین سیاسات
هفتگانه در سه سیاست حدیث وارد است از نژاد و قتل مسلم و زنا محقر و چهارم سیاست و اگر برای اصلاح ملک مخصوص سلاطین است
سلطان فرمود که در اول ازمنه خلائق راست کردار و گفتار بودند درین روزگار از فساد زمانه مرا سیاست ضروریست تا آنکه راست ایستد و ترک
بغی و خلاف نماید و با من از میان برخیزند و مرا چنان کامل وزیر نیست که بحسن تدبیر و عمل سرانجام ملک نماید و احتیاج بخونریزی نشود چون بکوآبهو که
سرحد گجراتست رسید یکی از امرا را نامزد باغیان جنگ کرده از پیش او گریخته راه دیوگیر گرفتند سلطان از آبهو بهروج آمد و ملک قبول
نائب وزیر مملکت را از بهروج بتعاقب گریختگان فرستاد ملک قبول بر کنار آب نربده با بسیار کس رسید و اکثر را کشته و اولاد و اتباع ایشان
بدست آورد و بعضها که زنده بدر آمده نزد ماندیو خیاط کوه سالیر مولیر رفتند ماندیو نیز ایشان را تاراج کرده خراب ساخت و شر ایشان
بالکلیه از گجرات رفع شد و ملک قبول چند روز در کنار آب نربده توقف کرده اکثر امیر صدکان بهروج را نیز بموجب حکم بقتل رسانیده
و قلیلیکه مانده بودند باطراف آواره گشته سلطان چندگاه در بهروج اقامت فرموده اموال بهروج و کنبایت و سائر بلاد گجرات
را که نزد مردم مانده بودند بتتبع تمام حاصل کرده در خزانه آورد کسانی را که فی الجمله داخل فتنه بودند بقتل رسانید درین دیده که مجد الدین
خطاب داشت و پسر رکن تانیسری را که از شریران روزگار بودند نامزد مرد دیوگیر فرمود تا اهل فساد آنجا را بدست آورده بسیاست
رسانید جمهور سکنهٔ آندیار که اخبار سیاست سلطان محمد شنیده بودند مضطرب گشته سراسیمه شدند سلطان از پی ایشان امیر دیگری را
بدیوگیر فرستاد بمولانا نظام برادر قتلقخان فرمان نوشت که هزار پانصد سوار مستعد امیر صدکان معروف آنجا را همراه ایند و امیر بدرگاه
فرستند مولانا نظام هزار و پانصد سوار ساخته بآن دو امیر صدکان آنجا را همراه آن دو امیر بدرگاه سلطان حسب الحکم روانه ساخت
در منزل اول امیر صدکان و سواران دیگر از وهم و هراسی که داشتند باهم اتفاق نموده آن هر دو امیر را کشتند و مولانا نظام را محبوس ساختند
و کارکنان او که از جانب سلطان در دیوگیر منسوب بودند گردن زدند پسر رکن الدین فانیری را پاره پاره کردند و خزانه که در دهاراگر بود بدست
آوردند و ملک مخ برادر ملک ملا افغان را بر تخت نشاندند و خزانه بر سوار و پیاده تقسیم نموده ولایت مرهٹ را با اهل خود قسمت
کردند و اعوان و انصار ملک مخ افغان و امیر صدکان دیوی و برودره همه در دیوگیر یکجا شدند و خلق آندیار بایشان متفق گشتند سلطان
چون این خبر شنید از بهروج بکوچ متواتر بدیوگیر رسید و اهل فتنه مقابل سلطان آمده جنگ کردند و شکست خوردند و اکثر ایشان را کشتند
و مخ افغان که سردار اهل بغی بود با اعوان و انصار خود در قلعه دهاراگر متحصن گشت و حسن کانکو و برادران مخ افغان گریخته بجانب گلبرگ
رفتند و عوام و خواص دیوگیر تاراج شدند سلطان محمد عماد الملک سرسو سلطانی را با امرای دیگر بگلبرگ فرستاد تا آن ولایت را در ضبط
در آرد و هر کرا از مفسدان گریخته یابد بقتل رساند و اکثر متوطنان دیوگیر را بهمراهی نوروز کوکن بجانب دهلی روان ساخت

www.alimaanfoundation.com/

وفتحنامہ نوشت کہ آن فتحنامہ را در دہلی بالای منبر خواندند و طبل شادی زدند و خود بترتیب مہمات دیوگیر و ہرہٹ مشغول شد و ہنوز از مہمات آن ولایت پرداختہ بود کہ خبر رسید کہ طغی ہرامخوار کہ غلام سلطان بود بصفدری و لشکرکشی انصاف داشت داغ طغیان بر ناصیہ خود نہادہ لوای مخالفت برافراخت و امیر صدکان و زمینداران گجرات را با خود متفق ساختہ در نہروالہ درآمد و ملک مظفر را کہ نائب شیخ مغرالدین بود بقتل رسانید و شیخ مغرالدین را با کارکنان دیگر گرفتہ محبوس ساخت و از انجا بجمعیت تمام بکنبایت رفت و کنبایت را غارت کردہ از انجا بہروج رفت و بالفعل قلعہ بہروج را محاصرہ دارد چون سلطان این خبر شنید خداوندزادہ قوام الدین و ملک جوہر و شیخ برہان بلارانی و ظہیر الجیوش را با لشکر بسیار در دیوگیر گذاشتہ بتعجیل تمام بجانب بہروج روان شد و از ساکنان دیوگیر ہر کس ماندہ بود ہمہ را ہمراہ برد و چون بہ بہروج رسید و بر کنار آب نربدہ نزول نمود طغی ترک بہروج دادہ بکنبایت رفت سلطان ملک یوسف بقرا را با لشکر بسیار از پے او تعین کرد ملک یوسف چون بکنبایت رسید طغی در مقابل آمدہ جنگ کرد و ملک یوسف بقرا با چندین از معارف دران جنگ کشتہ شد و مردم لشکر او گریختہ در بروج نزد سلطان آمدند و شیخ مغرو کارکنان دیگر را کہ طغی در حبس داشت بقتل رسانید سلطان در ساعت از آب نربدہ گذشتہ بجانب کنبایت روان شد طغی از کنبایت گریختہ باساول رفت چون سلطان قریب رسید از اساول بنہروالہ گریخت سلطان بواسطہ تواتر باران یکماہ در اساول توقف نمود درین اثنا خبر رسید کہ طغی با جمعیت خود از نہروالہ بعزیمت اساول راندہ در کری فرود آمدہ است سلطان در عین باران از اساول روان شدہ بکری آمد چون طغی و لشکر او دیدند کہ لشکر سلطان رسید ہمہ شب خمر نمودہ بر سم فداییان بر فوج خاص تاختند چون فیلبانان از پیش مانع بودند نتوانستند کاری ساخت بضرورت برگشتہ درمیان درختان انبوہ کہ دران نزدیک بود در آمدند و از انجانب بنہروالہ رفتند مقدار پانصد نفر از مغتنان کہ در عقب لشکر طغی بودند زندہ بدست افتادند و بقتل رسیدند سلطان محمد پسر ملک یوسف بقرا خانزاد با لشکر بسیار بتعاقب ایشان بجانب نہروالہ فرستاد پسر ملک یوسف چون بشہر درآمد در راہ توقف کرد طغی اہل و عیال خود با غنیان دیگر را از نہروالہ برآورد و از آب آن گذشتہ بجانب کنت از ولایت کچ رفت و چند روز انجا بود بتہتہ گریخت سلطان بعد از سہ روز بنہروالہ آمد در کنار حوض سہسلنگ نزول نمودہ بپرداخت ولایت گجرات مشغول شد و مقدمان و رعایای گجرات از ہر طرف می آمدند و پیشکش می آوردند و بخلعت و انعام نوازش می یافتند از سعی و اہتمام سلطان پریشانیہای گجرات باصلاح آمد و چند کس از معارف لشکر طغی جدا شدہ در پناہ رانہ منڈل سیرے درآمدہ بودند رانہ منڈل ایشانرا بکشت و سرہای ایشانرا بخدمت سلطان فرستاد ہنوز سلطان بترتیب ولایت گجرات مشغول بود کہ خبر رسید کہ حسن کانگو و باغیان دیگر کہ پیش ازین از دیوگیر شکست خوردہ متفرق شدہ بودند یکجا شدہ عماد الملک

www.alimaanfoundation.com/

سرتیر سلطانی را کشتند و لشکر او متفرق گشت و خداوندزاده قوام الدین و ملک جوهر ظهیر الجیوش از دیوگیر بجانب
دهاراکر رفتند و حسن کانکو در دیوگیر آمده و چتر برگرفت و بر تخت نشست و خود را سلطان علاء الدین خطاب
داد و مستحفظان قلعه دهاراکر نیز با او ملحق شدند و فتنه بزرگ قائم گشت سلطان چون اینچنین شنید متحیر و اندوهناک
شده بعد از تامل وافی دانست که اینهمه فتنه که از پی یکدیگر میخیزد از کثرت سیاست ست چند روز در نهرواله
بود فی الجمله دست از سیاست باز کشید ؎ چو نرمی کنی خصم گردد دلیر * وگر خشم گیری شوند از تو سیر
درشتی و نرمی بهم در به است * چو رگ زن که جراح و مرهم نه ست * درینوقت سلطان ملک فیروز احمد ایاز
و ملک غزنین و امیر قتلیغه صدر جهان را با لشکر ایشان از دهلی طلبید تا بر سر حسن کانکو فرستند و ایشان با
جمعیت بسیار بخدمت رسیدند و چون بتواتر خبر رسید که بر حسن کانکو جمعیت بی نهایت گرد آمده سلطان
فرستادن ایشان را موقوف داشته قصد آن نمود که از مهم گجرات و تسخیر کرنال که الآن بجونه گر اشتهار
دارد خاطر جمع نموده خود بدفع حسن کانکو پردازد و بنا بر آن دو سال در گجرات گذراند در سال اول بسر انجام
ولایت و استعداد لشکر مشغول بود و سال دوم بتسخیر قلعه جونه گر و حصار کرنال پرداخت کرنال را با توابع در ضبط در
آورده مقدمان و رایان آن نواحی همه اطاعت نموده بخدمت آمدند و کنکار که راجه ولایت کچه بود نیز بخدمت
سلطان رسید ضیاء برنی گوید که سلطان درینحال من گفت مملکت من امراض متضاده بهم رسانیده اگر علاج یکی
مینمایم مرض دیگر غالب میگردد چون تو کتب تاریخ دیده و خوانده درینباب چه علاج بخاطر تو میرسد بعرض رسانیدم
که چنین دیده ام که اگر از سلاطین خلق متنفر میشدند و فتنها میخواست پسر یا برادری که شایان سلطنت باشد
بجای خود نسب کرده گوشه میگرفتند و بعضی علاج آن مرض را بترک اعمالیکه سبب تنفر عام شده باشد خود مینمودند
سلطان در جواب گفت مرا آنطور فرزندی و خلقی که قائم مقام تواند شد نیست و ترک سیاست کردنی نه ام
هرچه شد نیست خواهد شد سلطان در کوندل که پانزده کروهی کرنالست مریض گشت و پیش از آنکه در کوندل آید
بواسطه آنکه ملک کبیر در دهلی وفات یافت احمد ایاز و ملک قبول نائب وزیر ممالک را بدهلی فرستاد و خداوند
زاده مخدوم زاده و معارف دیگر را از دهلی بکوندل طلب فرموده بود و چون بکوندل رسید همه آن مردم با حرمها
و جمعیتها رسیدند و در خدمت سلطان جمعیت بسیار گرد آمد و لشکرها آراسته گشت و از مرض صحت یافت
بعد از آنکه در دیبالپور و ملتان و اجه و سویستان کشتیها بجانب تهته طلبید و از کوندل روان شده بکنار آب
رسید و با لشکر و فیلان از آب گذشته در کنار دیگر فرود آمد درین ولا التون بهادر با پنج هزار سوار مغل که از
قبل امیر قزغن آمده بود بسلطان پیوست سلطان در باب لشکر او انواع مراحم و اقسام و الطاف مبذول
داشت و آنجا بقصد استیصال طائفه سومره و طغی حرامخوار که در پناه ایشان آمده بود بجانب تهته نهضت فرمود

www.alimaanfoundation.com/

چون بسی کروهی تهته رسید روز عاشوره بود روزه داشت و بوقت افطار ماهی خورد مرض تپ که قبل ازین داشت
عود کرد با وجود آن در کشتی نشست و بکوچ متواتر بچهارده کروهی تهته نزول کرد و از غلبهٔ مرض آنجا توقف نمود روز
بروز مرض غالب میشد تا آنکه در بست و یکم ماه محرم سنه اثنی و خمسین و سبعمائه درگذشت مدت سلطنت او بست و هفت
سال بود و اینمرتبه را ضیاء برنی در تاریخ خود نوشته **نظم** مایه زهرست شرب عالم را * میوه زهرست تخم آدم را
ای حریف عدم قدم ورنه * کم زن این عالم کم از کم را * صبح محشر دمید و ما در خواب * بانگ زن خفتگان عالم را
هان که فرش صبا بگستردند * در نورد این بساط خرم را * رستخیزست خیز و باز شگاف * سقف ایوان و طاق طارم را
شه محمد بخفت در دل خاک * نیلگون کن لباس ماتم را * بس بدست خروش در تن دهر * چاک زن این لباس معلم را

ذکر سلطان فیروز شاه او برادرزادهٔ سلطان غیاث الدین تغلق شاه ست چون سلطان محمد
تغلقشاه را در لشکر سویستان بیماری بامتداد کشیده و وقت ارتحال رسید ملک فیروز نائب که عمزادهٔ
سلطان بود و سلطان را در باب او نظر استحقاق در ولایت عهدی بود در تداوی و معالجهٔ سلطان حق گذاری
بجا آورده درینجا شفقت و عنایت سلطان یکی در هزار شد چون سلطان حال خود را پریشان دید او را
بولیعهدی وصیت نموده فرمود که **بیت** تو سرسبز باشی بشاهنشهی * که من کرده ام سر ز بالین تهی * چون در نواحی
تهته رحلت کرد برهم خوردگی بیرون از تقریر در لشکر افتاد ملک فیروز با ربک صلاح دران دید که اول التون
بهادر را با آن سه هزار سوار مغول که امیر قرغن بکومک سلطان محمد فرستاده بود بلطائف حیل از لشکر جدا سازد تا
از شر آنها ایمن شود پس فراخور حال امیران نامدار و سائر سواران انعام و خلعت و جامه عطا کرده رخصت مراجعت
بملک خود داده فرمود تا فی الحال با مردم خود از لشکر جدا شده بودند سر منزل گرفتند و دران حال که دو روز
از رحلت سلطان گذشته بود مردم لشکر از هول و غارت و دست انداز حیران و سراسیمه بودند نوروز کرکین که داماد
برمه شیرین که پروردهٔ سلطان محمد بود کفران نعمت ورزیده با مغولان اتفاق نموده تمام آنها را بران داشت که
که در وقت کوچ کردن که لشکر بی سردین بی توزک روان خواهد شد دست بغارت برآورده تاراج و اسیر کنند
و آنروز بسیاری از اموال و عیال مردم بغارت مغولان و مفسد تهته رفت مردم لشکر آنروز را بهراس و بیم بقیاس
گذرانیده روز دیگر باحتیاط تمام ترتیب افواج نموده کوچ کردند درین روز نیز مغولان و مفسدان تهته ترکتازی میکردند
تا لشکر بکنار آب رسیده منزل کرد و چون رمه بی شبان در معرض تلف و هلاکت بود مخدوم زاده عباسی
و شیخ نصیر الدین محمد اودهی مشهور بچراغ دهلی که خلیفه شیخ نظام الدین اولیاست و علمای مشائخ و ملوک و امرا جمع آمده
ملک فیروز بابک را استدعای جلوس بر تخت نمودند **بیت** زمین بوس دادند یکسر سپاه * که شاه آورد پای دولت بکا
کجا او نهد پای ما سر نهیم * ز فرمان او بر سر افسر نهیم * گر او آب و آتش کند جای ما * نگردد ز فرمان او رای ما

www.alimaanfoundation.com/

وملک فیروز اظہار سفر حجاز و رغبت زیارت حرمین شریفین نموده در مقام معذرت شد و آخر بالتماس اکابر و اصناع بتاریخ بست چہارم شہر محرم سنہ اثنی وخمسین وسبعمائة بر تخت بادشاہی جلوس فرموده چند ہزار آدمی که در بند مفسدان افتاده بودند باز خرید و روز سوم بترتیب و تبرکے سوار شده که ہر طرفے که سوار مغول و غیر آن بجہت دست انداز درمی آمد دستگیر میشد و کشته میگشت چندی از سرداران مغول گرفتار شدند و مراجعت مغول و مفسدان تہته برطرف گشت ؎ ہمای چتر ہمایون او چو بال کشاد ۔ ازین سپس نکند چغد دعوے بازی ۔ چنان نساخت جہانرا ہوای دولت او ۔ که از طبیعت اضداد رفت ناسازے ۔ و زمرہ خاص و عام ہم در اول جلوس سلطان فیروز شاہ مرہون مراحم بادشاہی شدند و بعد ازان بکوچ متواتر بسویستان رسیده ملوک و مشائخ و لشکریانرا بانعام اسپ و خلعت و شمشیر و کمر نواخت و ہمچنین سکنہ سویستان را بانعامات و ادرارات اختصاص داده متوجه ہند شده در راه بہر شہر و موضع که میرسید مردم آنشہر و دیار را بانعام و ادرار خوشدل میساخت ؎ بسنجیده رہ را بآہستگے ۔ کشاد از خزینه دربستگے ۔ غنی کرد گردنکشانرا زگنج ۔ گو ہر کشی لشکر آمد برنج ۔ و در اثنای راه خبر مخالفت ملک احمد ایاز که مخاطب بخواجه جہان و از سقربان سلطان محمد شاه بود سلطان او را بنیابت غیبت در دہلی گذاشته بود رسید که طفلی مجہول النسب را پسر سلطان محمد شاه گفته ببادشاہی برداشته سلطان غیاث محمود شاه خطاب کرده خود را وکیل مطلق ساخته است سلطان این حرکات شنیعه او را بر حمق و حرافت او حمل نموده فرمان عفو بنام او صادر شده بسخنان عنایت آمیز دلالت کرد بعد ازانکه ملک سیف الدین شحنه پیل فرمان باو رسانیده تکریم رسید جلال و ملک دیلمان و مولانا نجم الدین رازی و داود و مولانا زاده خود را برسالت فرستاده پیغام داد که ہنوز سلطنت در خاندان سلطان محمد ہست شما نیابت را قبول نموده باستقلال تمام بامور ملکی پردازند و از امرا ہر که را خواہید با شما باشد بعد از رسیدن رسولان سلطان محمد محضری ساخت و شیخ نصیر الدین محمود اودی و مولانا کمال الدین اودی و مولانا کمال الدین سامانه و مولانا شمس الدین باخزری و دیگر اکابر و علمارا حاضر کرده جمعیت حال در میان نہاد و گفت که درینباب رای شما چه اقتضا میکند و از روی شرع ما را چه باید کرد مولانا کمال الدین گفت ہر که اول شروع در سلطنت کرده اولی ترست سلطان رسولان احمد ایاز را نگاہداشت و داود و مولانا زاده او را که از جمله رسولان بود پیش او فرستاده و سخنان نصیحت آمیز ہدایت فرمود بعد از رسیدن داود چون احمد ایاز دانست که کار از پیش نخواہد رفت و دید که اکثر امرا باستقبال رفته بلشکر سلطان پیوستند تخصیص ملک تتوی حاجب و ملک حسن ملتانی و امثال آنکه موافقت و اتفاق تمام با احمد ایاز نموده بودند و زرہای وافر گرفته و ہمدرین وقت خبر کشتن ظفر خان که طغیان نموده بگجرات رفته بود رسید و از ہر طرف آثار و اقبال سلطان فیروز ظاہر شدن گرفت احمد ایاز

www.alimaanfoundation.com/

از روی اضطرار و خجر ارادهٔ ملازمت نموده اشرف الملک و ملک خلجی و ملک پسر حسن امیر میران را جهت درخواست
تقصیر خود پیش سلطان فرستاد و سلطان قلم عفو بر جرائم او کشیده تجویز آمدن او نمود احمد ایاز با متابعان خود
سرهای مخلوق برهنه کرده دو ستارها در گردن انداخته در نواحی هانسی بملازمت رسیدند سلطان فرمود که احمد ایاز
را با کوتوال هانسی سپارند و ملک خطاب را بتر هنده برند و شیخ زادهٔ بسطامی را اخراج نمایند و زمان زمان
موافق مضمون این قطعه انشا میکرد قطعه مخالفان ترا هر یکی بنوع دگر + زمانه در فتن آخر الزمان افگند
یکی بمرد و یکی را فلک بخنجر نو + گلو بریده یکی را خانمان افگند + و در دوم ماه رجب سنه اثنی و خمسین و سبعمائه
سلطان فیروز شاه در دهلی باستقلال تمام بر اورنگ سلطنت جلوه فرمود نوید عدل و احسان در داد و خواص و عوام
و کافهٔ انام بمدعیات خود رسیده رفاهیت تمام در رعایا و عموم برایا از که و مه پیدا شد ؎ مخالف شکن شاه
فیروز بخت + بفیروز فالی برامد بتخت + ز فیروزی دولت کامگار + نشاط نو انگیخت در روزگار + بتاریخ
پنجم ماه صفر سنه ثلث و خمسین و سبعمائه سلطان بطریق سیر و شکار بجانب کوه سرمور حرکت کرد و اکثر زمینداران
آنحدود بملازمت رسیده حلقهٔ بندگی در گوش و غاشیه بر دوش گرفتند ؎ چه پرتوست که اقبال در جهان
افگند + چه غلغل ست که دولت در آسمان افگند + غبار موکب شاهیست با نسیم بهشت + که بوی
امن و امان در مشام جان افگند + روز دوشنبه سوم جمادی الاول سنه مذکور شاهزاده محمد خان در دهلی
متولد شد سلطان فیروز شاه جشنها ساخته خلائق را بانعام و الطاف بهره ور گردانید و در سنه اربع و ستین
و سبعمائه در کلانور و دامن کوه آن نواحی شکار کرده مراجعت نمود در حین مراجعت عمارات عالی کنار آب
سرستی بنا فرموده و شیخ صدر الدین ولد شیخ بهاء الدین زکریا را خطاب شیخ الاسلامی داده ملک قبول را
که نائب وزیر بود بخطاب خانجهانی ممتاز ساخته وزیر مملکت گردانید و خداوندزادهٔ قوام الدین را خطاب
خداوندخانی و عهدهٔ وکیلدری تفویض فرموده و ملک تاتار تاتارخانی یافت و ملک شرف نائب وکیلدر شد
و سیف الملک را شکار بیگ و خداوندزادهٔ عماد الملک سلاحدار گشت و عین الملک مستوفی مشرف دیوان
شد و ملک حسین امیر میران منصب استیفاء کل یافت و هم در شهر شوال سنه اربع و خمسین و سبعمائه خانجهان را
اختیار تمام داده در شهر گذاشت و خود با لشکرهای گران عزیمت لکهنوتی نمود تا دفع ظلم الیاس حاجی که خود را
شمس الدین نامیده ٹانڈه را آبادان ساخته تا بحد بنارس دخل نموده بود نماید وقتی که نزدیک گورکهپور رسید دیسنگ
مقدم گورکهپور بخدمت آمده پیشکشهای لائق و دو زنجیر فیل گذرانیده مورد مراحم سلطانی شد و رای
کنور هم خراج چند ساله گذارد و هر دو در ملازمت روان شدند و الیاس حاجی از هندو برآمده در قلعه کداله که
محکمترین قلعهای بنگاله است در آمد و سلطان در هفتم ماه ربیع الاول با کداله رسید همان روز جنگ عظیم شد و بست و نهم

www.alimaanfoundation.com/

شہر مذکور لشکر سلطان از شہر جدا شدہ بکنار آب گنگ فرود آمد و در پنجم ماہ ربیع الآخر الیاس حاجی
باز بقصد جنگ از حصار برآمدہ حرکت المذبوحی نمودہ گریختہ در قلعہ در آمد چہل و چہار زنجیر فیل با چتر و علم و اسباب
و حشم او بدست آمد و پیادہ بسیار کشتہ شد سلطان روز دوم مقام کردہ فرمان داد کہ اسیران بلاد لکھنوتی را بگذرانند
و روز بست و ہفتم ماہ ربیع الآخر بواسطہ غلبہ برسات بصلح ساختہ مراجعت فرمود و در گذر مانک پور از آب گنگ
و در دوازدہم ماہ شعبان بدہلی رسید و بنا شہر فیروز آباد کہ در کنار آب جونست نمود و در سنہ ستہ و خمسین
و سبعمائۃ جانب دیبالپور شکار کردہ جوی از آب ستلد کشیدہ تا جنبر کہ چہل و ہشت کروہ باشد رسانید
و سال دوم نہری از آب جون از حوالے مندلے و سرمور کشیدہ ہفت شہر دیگر یا و جمع کردہ بہانسی رسانید
و از انجا برالیس برود و در انجا قلعہ بنا فرمودہ حصار فیروزہ نام کرد و پیش کوشک حوض وسیع کافتہ از ان جوے
پر آب ساخت و نہر دیگر از آب کہکر جدا کردہ از پای حصار سرستی گذرانیدہ با نہری کڑہ رسانید و در میانہ
حصاری ساختہ فیروز آباد نام کرد و نہری دیگر از آب بدہی جدا کردہ بحوض مذکور رسانید و از انجا پیشتر برد
و در ماہ ذیحجہ سنہ مذکور روز عید الضحی منشور ابو الفتح خلیفہ مصر متضمن تفویض مملکت ہند و سند رسید و سلطان را
سبب خوشحالی و مباہات و افتخار گردید و ہم در سنہ مذکور الیاس حاجی پیشکشہای لائق فرستادہ مورد
عنایات خسروانے گشت تمامی بلاد ہند در تصرف سلطان بود الا لکھنوتی و دکھن کہ بعد از فوت سلطان محمد
لکھنوتی را سلطان شمس الدین الیاس حاجی متصرف شد و حسن کانکو بالکل دکھن راست و بر و پیشکش صلح شدہ بود و در سنہ
ثمان و خمسین و سبعمائۃ ظفر خان فارسی از سنار گانو با دو زنجیر فیل بدرگاہ پیوست و بعنایت ممتاز گشتہ
نائب وزیر گشت و در ذیحجہ سنہ تسع و خمسین و سبعمائۃ جانب سمانہ عزیمت فرمود و در اثناء شکار خبر رسید کہ
فوج مغول کہ بنواحی لاہور آمدہ بود جنگ ناکردہ برگشت و سلطان بجانب دہلی مراجعت نمود و در آخر
سنہ مذکور تاج الدین با مرای دیگر بطریق رسالت از لکھنوتے رسید و پیشکشہای نفیس گذرانیدہ بعنایت
ممتاز گشت سلطان ملک سیف الدین شحنہ قبل را با اسپان تازی و ترکے و تحف دیگر ہمراہ ملک تاج الدین
بسلطان شمس الدین فرستاد و در بہار خبر رسید کہ سلطان شمس الدین وفات یافت و سلطان سکندر
پسر او قائم مقام گشت ملک سیف الدین عرضداشت بسلطان نوشتہ اخبار کرد جواب شد تحف نفائس
کہ بسلطان شمس الدین ارسال یافتہ بود واپس فرستد و اسپان را با لشکر بہار بدہد و رسولان را بگڑہ رساند
بعد ازان در سنہ ستین و سبعمائۃ سلطان بجانب لکھنوتی عزیمت فرمودہ خانجہان را بہ نیابت غیبت در دہلی
گذاشت و تاتار خانرا از سرحد غزنین تا ملتان شقدار ساخت و روز چند بسبب برسات در ظفر پور مقام کرد
و در ینوقت شیخ بسطامی را کہ اخراج کردہ بود ند از خلیفہ مصر خلعت آوردہ اعظم الملک خطاب یافت و رسید

www.alimaanfoundation.com/

همراه رسولان لکنوتی پیش سلطان سکندر فرستاد و سلطان سکندر پنج زنجیر فیل و تحف و نفائس دیگر مصحوب
سید رسول بدهلی فرستاد از رسیدن سید رسول عالم خان برسم رسالت از لکنوتی آمد و سلطان بجانب
لکنوتی روان شد در اثناء راه شاهزاده فتح خان با اسباب ملک مثل چتر و دوراسش و فیل و خیمه سرخ عنایت کرده
فرمود که سکه بنام او زدند و اصحاب شغل تعین شدند و حقی که سلطان به بندوه رسید سلطان سکندر در
حصار اکدالہ محصن شد و سلطان فیروز دران نواحی نزول فرموده در محاصره اهتمام نمود بعد از چند روز که سلطان
سکندر امان خواسته فیل و مال قبول کرد که هر سال بطریق پیشکش میفرستاده باشد در بستم ماه جمادی الاول سنه
مذکور سلطان مراجعت نمود و در بندوه هفت زنجیر فیل و تحف و نفائس دیگر از سلطان سکندر پیش کش آورد
بعد از انکه بجون پور رسید بنیاد برسات شد و برسات را همانجا گذرانیده در ماه ذیحجه سنه مذکور از راه بهار
براه جاجنگر که در اقصای ولایت کرهه کتنکه بوده است توجه فرمود چون بکرهه کتنکه رسید ملک قطب الدین برادر
ظفر خانزاد لشکر دار دو گذاشته جریده مسارعت نمود و چون بسنکره رسید رای بنارس راجه سنکره گرنخیته و
دختر او بدست افتاد سلطان او را دختر خوانده محافظت نمود و احمد خان که از لکنوتی گرنخیته بقلعه رتهبور در آمده
بود در اثناء راه ملازمت نموده بمرحمت بیکران ممتاز و سربلند گشت و چون از آب مهاندری گذشته
بشهر بنارسی که مسکن و ماوای رای جاجنگر بود رسیدند رای مذکور گرنخیته بجانب تلنگ رفت سلطان
بتعاقب نپرداخته بشکار مشغول شد و در اثناء آن رای مذکور نیز کسان فرستاده صلح خواست و سی و سه
زنجیر فیل با تحف و نفائس دیگر ارسال نمود سلطان از انجا برگشته بقصد شکار فیل بپدما وتی که مرغزار فیلان است
آمد و سی و سه زنجیر فیل زنده گرفته و دو فیل را کشتند و در نیاب ملک ضیاء الملک رباعی گفته ؎ شاهی
که بحق دولت پاینده گرفت ؎ اطراف جهان چو مهر تابنده گرفت ؎ از بهر شکار فیل در جاجنگر ؎ آمد دو و
بگشت و سی و سه زنده گرفت ؎ و از انجا بکوچ متواتر بکهره رسید در ماه رجب سنه اثنی و سبعین سبعمائة
بدیلے در آمد و بعد از چند گاه بجانب نهر یکه اورا اسلیمه گویند سواری فرمود نهر مذکور محتویست بر دو جوی
بزرگ که همیشه جاریست و میانه آن نهر پشته بلند واقع ست سلطان فرمود که پنجاه هزار بیل دار جمع ساخته
بکندن آن جوی مشغول شدند و میان این پشته عظیم استخوانهای فیل و آدمیان ظاهر شد که استخوان
آدمی سه گز بود و پاره سنگ شده و پاره دیگر هنوز استخوان بود و در همین اثنا سر همه را که در اصل داخل سامانه بود
جدا ساخته تا ده کروهی داخل شهر ندگر دانیده حواله ملک ضیاء الملک شمس الدین ابو رجا نمود و آنجا حصاری
برآورده فیروز پور نام نهاد و از انجا بجانب نگرکوٹ توجه فرمود چون بدامن کوه رسید و برف آورد سلطان
فرمود که وقتی سلطان محمد شاه مرحوم که خداوند من بود اینجا رسید و شربت برف جهت او آورد چون من حاضر

www.alimaanfoundation.com/

نبودم سلطان ازان شربت میل نکرد و فرمود که چند فیل و شتر بار نبات که همراه بود شربت برف ساخته بیاد سلطان
محمد شاه بتمام لشکر تقسیم کردند و راجه نگرکوٹ بعد از محاصره و مجادله با فرزندان خود بخدمت سلطان شتافته غاشیه
عبودیت بر دوش گرفت و سلطان او را نوازش کرده نگرکوٹ را بنام سلطان محمد مرحوم بمحمد آباد موسوم گردانید
درینوقت بعرض سلطان رسانیدند که وقتی که سکندر ذوالقرنین باینجا رسیده بود مردم اینجا صورت نوشابه را
ساخته در خانه داشته اند و حالا معبود مردم این دیار شده است و یکهزار و سیصد کتاب از براهمه سلف درین بتخانه است
که بجالامکهی اشتهار دارد و سلطان علمای آن طائفه را طلب فرموده بعضی ازان کتب را ترجمه فرمود از جمله عزالدین
خالد خانی که از شعرای عصر او بود کتابی در حکمت طبیعی و سکونات و تقاولات در سلک نظم در آورده دلائل
فیروز شاهی نام کرده است و فقیر مطالعه آن کتاب نمود الحق کتابیست متضمن اقسام حکمت علمی و عملی القصه سلطان
بعد از فتح نگرکوٹ بجانب تهته عزیمت نمود و چون به تهته رسید که جام که حاکم تهته بود بقوت آب متحصن شده
مدتی محاربه نمود سلطان بواسطه عسرت غله و تنگی علف و کلانی آب عزیمت گجرات فرمود برسات را آنجا
گذرانده باز بطرف تهته نهضت نمود گجرات را بظفر خان داده نظام الملک را معزول ساخت نظام الملک
با توابع بدهلی آمده نائب وزیر شد و چون سلطان به تهته آمد جام امان خواسته ملازمت نمود مضمون صدق
مشحون بیت امان چون خواست بخشیدم امانش ٭ چو عجز آورد بخشیدم بجانش ٭ منظور خاطر انور گردانیده
سلطان او را با سائر زمینداران آن دیار بدهلی آورد بعد از مدتی تهته بجام مفوض گردانیده رخصت فرمود در سنه
اثنی و سبعین و سبعمائه خانجهان وفات یافت خوبانشه پسر بزرگ او خانجهانی یافت و در سنه ثلث و سبعین
و سبعمائه ظفر خان در گجرات فوت کرد پسر بزرگ او را ظفر خان خطاب کرده گجرات حواله کرد دوازدهم ماه صفر
سنه ست و سبعین و سبعمائه شاهزاده فتح خان در منزل کتهوار وفات یافت و در سنه ثمان و سبعین و سبعمائه
شمس الدین دامغانی بعرض رسانید که چهل لک تنکه اضافه بر اصل جمع گجرات با صد زنجیر فیل و دویست اسپ
تازی و چهار صد برده هر سال قبول دارم سلطان فرمود اگر ضیاء الملک ملک شمس الدین ابو رجا که نائب
ظفر خان ست این اضافه قبول کند گجرات را باو بگذارند ملک شمس الدین قبول نکرد و شمس دامغانی کمر زردوزی
و نیزه و چوڈول نقره عنایت کرده بجای ظفر خان مرحوم رخصت گجرات کرد چون شمس الدین دامغانی آنچه قبول نموده بود
از عهده آن نتوانست برآمد بغی نموده باتفاق جمعی از میر صده گجرات مثل شیخ فرید الدین و سرگروهان دیگر مخالفت ورزیده
سلطان لشکر فرستاد تا شمس الدین دامغانی را کشتند و سر او را پیش سلطان فرستادند بعد از کشته شدن او گجرات را
حواله ملک مفرح سلطانی فرموده فرحة الملک خطاب کرد و در سنه تسع و سبعین و سبعمائه بجانب اتاوه و اکحل
سواری فرمود رای بیرداد هرن را با سائر زمینداران اتاوه که یکبار با لشکر سلطان جنگ کرده منهزم شده بودند

www.alimaanfoundation.com/

و لاسا فرموده بازن و بچه بدهلی فرستاد و در الحل و تبلاهی حصارها بنا کرده ملک زاده فیروز پسر ملک تاج الدین
ترک را با جمعی از امرا در انجا گذاشته فیروز پور تبلاهی نیز حواله او شد و الحل را بملک افغان داده جانب دهلی
مراجعت فرمود و همدران سال نظام الدین حاکم اوده که در رکاب سلطان بود فوت کرد او ده را بملک سیف الدین
پسر بزرگ او واگذاشت و در سنه احدی و ثمانین و سبعمائة جانب سامانه توجه فرمود ملک قبول حاکم سامانه پیشکش
بسیار آورد و از انبالا و شاه آباد گذاشته بکوه ساتهور رفتند و از رای سرمور و رایان دیگر پیشکش گرفته
بجانب دهلی مراجعت کرد و در اثناء راه خبر رسید که کرکو مقدم کهتر سید محمد حاکم بداون و سید علاء الدین برادر
او را مهمان ساخته بخانه خود طلبیده هر دو را کشت و در سنه اثنی و ثمانین و سبعمائة جهت انتقام خون سادات
جانب کهتر سواری فرمود کهر کو گرفتیت و بلاکهتر تاراج شد که کوه کماؤن رفت سلطان آن بلاد را تاراج کرده
بداون را بملک قبول سپرده ملک خطاب افغانرا جهت تدارک که کو در سنبل گذاشته آن بلاد را شکارگاه خود
ساخت تا آنکه خراب و نابود مطلق شد و در سنه سبع و ثمانین و سبعمائة در موضع هولی هفت کروه از بداون
حصاری برآورده فیروز پور نام کرد چون بعد از و حصاری بنا نفرموده حصار مذکور با حزین پور شهرت یافت
در ینسال ضعف و پیری بر سلطان غالب شد و خانجهان استیلای تمام یافت خواست تا شاهزاده محمد خانرا
با مرای دیگر مثل دریا خان پسر مظفر خان و ملک یعقوب محمد حاجی و کمال الدین که مخلص و هواخواه شاهزاده بودند
بدست آورده بی دستگاه سازد بسلطان رسانیدند که شاهزاده با تفاق امرای مذکور میخواهد که خروج کند سلطان
بر قول او اعتماد کرده فرمود که آن امرا را بدست آورند شاهزاده اینخبر را شنیده چند روز بخدمت پدر نیامد خانجهان
دریا خانرا بهانه حساب مهوبه طلبیده در خانهٔ خود مقید کرد شاهزاده اینخبر را شنیده هراسان شد و بخدمت پدر
رفته خاطر نشان کرد که خانجهان قصد بغی کرده میخواهد که امرای کلانرا از میان بردارد بعد ازان فکر گرفتن ما بکند
سلطان حکم قتل خانجهان فرمود و دریا خان را از قید برآورده شاهزاده ملک یعقوب را گفت تا اسپان طویله
خاصه را طیار سازد و ملک قطب الدین شحنهٔ فیلها را آراسته جنگ نماید آخر شب شاهزاده با جمعیت بر سر او
رفت خانجهان با چند کس از خانه برآمده بنیاد جنگ کرد آخر زخمی شده هزیمت خورده بخانه درآمد و از راه دیگر
بدر رفت و بکوکاچوهان که زمیندار میوات بود پناه برد بادشاهزاده خانه او را غارت کرد و بهزار قبحاتی ملک
عماد الدوله و ملک شمس الدین و ملک مصالح که در جنگ بدست افتاده بودند بقتل رسانید بعد ازین واقعه
سلطان شاهزاده را وزیر مطلق ساخت و اسباب ملک داری مثل اسپ و حشم و فیل همه را حواله او کرده
ناصر الدین و الدنیا محمد شاه خطاب داده خود بطاعت و عبادت مشغول شد روز جمعه خطبه بنام هر دو
بادشاه خوانده میشد سلطان محمد شاه در ماه شعبان سنه تسع و ثمانین و سبعمائة بر تخت نشست و ارباب

www.alimaanfoundation.com/

دخل را بدستور سابق مقرر داشتہ خلعتہا داد ملک یعقوب را سکندر خان خطاب کردہ بگجرات حوالہ
نمود و ملک راجو را مبارز خان و کمال عمر را دستور خان و سائر عمرا را معین الملک خطاب داد یعقوب
کہ سکندر خانی یافت او را با لشکر عظیم بر سر خانجہان تعین فرمود وقتی کہ فوج نزدیک بمیوات رسید
کوکا چوہان خانجہانرا مقید ساختہ پیش سکندر خان فرستاد سکندر خان او را بالقتل آوردہ سرش را پیش
شاہزادہ محمد شاہ ارسال داشتہ بجانب گجرات رفت و درہمین سال شاہزادہ محمد شاہ بقصد شکار بجانب
کوہ سرمور برآمد در اثنای شکار خبر رسید کہ ملک مفرح و میر صدر با گجرات اتفاق نمودہ سکندر خانرا کشتند
و لشکر کہ ہمراہ سکندر خان بود غارت شد بعضی ازان زخمیان ہمراہ سید سالار بدہلی رسیدند محمد شاہ
اینخبر شنیدہ بدہلی آمد و در انتقام خون سکندر خان سعی نکردہ بعیش و طرب مشغول شد بسبب غفلت او
رخنہ عظیم در کار ملک افتاد بعد از چند ماہ از ینواقعہ لشکریان سلطان بواسطہ حسد و کینہ کہ بسماء الدین و کمال الدین
پیدا کردہ بودند از محمد شاہ برگشتہ بنیاد مخالفت نہادند محمد شاہ ملک ظہیر الدین لاہوری را جہت تسکین فتنہ فرستاد
وقتی کہ ملک ظہیر الدین بمیدانے کہ لشکر فیروز شاہی آنجا جمع شدہ بود رسید لشکریان او را بسنگ مجروح
ساختند و او بآن حال پیش شاہزادہ محمد شاہ آمد شاہزادہ جمعیت نہادہ مقابل لشکر سلطان شد و جنگ
در گرفت باخر لشکر شاہزادہ زور آوردہ لشکر سلطانرا مغلوب ساخت لشکریان پناہ بسلطان فیروز شاہ
آوردند دو روز بجنگ و جدال گذشت روز سوم کہ کار بر غلامان فیروز شاہی تنگ شد سلطانرا بجنگ گاہ
آوردہ نمودار ساختند چون لشکر محمد شاہ و فیلبانان او سلطانرا دیدند ترک جنگ کردہ بجانب سلطان آمدند و
لشکر سلطان محمد پراگندہ گشت و او با قلیلے کہ ماندہ بود بجانب کوہ سرمور رفت و لشکر سلطان کہ قریب یک
لک آدمی از سوار و پیادہ بودہ در منازل محمد شاہ و مختصان او دست بغارت و تاراج برآوردند سلطان بنابر
گفتۂ ارباب حسد از محمد شاہ رنجیدہ تغلق شاہ بن فتح خان کہ نبیرۂ او بود و لیعہد ساختہ بسلطنت برداشت و تغلقشاہ
امیر حسین داماد سلطانرا کہ از مخصوصان محمد شاہ بود بدربار آوردہ گردن زد و غالب خان امیر سامانہ را نیز بجہت
موافقت محمد شاہ مقید ساختہ جلا وطن کردہ بولایت بہار فرستاد و سامانہ را بملک سلطان داد و بتاریخ ہژدہم
شہر رمضان سنہ تسعین و سبعمائۃ سلطان فیروز وفات یافت **نظم** فلک را سر انداختن شد سرشت ×
نشاید کشیدن سر از سرنوشت × کہ داند کہ این خاک انگیختہ × بخون چہ دلہاست آمیختہ × ہمہ راہ گر نیست بینندۂ کور
ادیم گور نیست و کیخت گور × سی و ہشت سال و چند ماہ جہانبانی کرد وفات فیروز تاریخ اوست این بادشاہ
عدالت پناہ ضوابط عدلی و احسان و قواعد امن و امان بسیار در میان خلق گذاشت از جملہ ضوابط او سہ ضابطہ
عمدہ بود ضابطۂ اول آنکہ سیاست را مطلق ترک داد و از ہیچ مسلمان و آدمی را سیاست نکرد و بسبب کثرت

www.alimaanfoundation.com/

انعامات او رارات و تالیف قلوب خلائق محتاج نشد اگرچه سیاست جزو اعظم سلطنت بود اخلاق حمیده و اوصاف
سنجیده او باعث عدالت و انصاف میانه خلائق شد و راه تعدی و ظلم یکدیگر بسته گشت و هیچ آفریده در عهده سلطنت او
قدرت آزردن کسی نداشت ضابطه دوم آنکه خراج را موافق حاصل و قوت از رعایا طلب کردی اضافه و توفیر معاف
داشتی و سخن در حق رعایا گوش نکردی و این ضابطه باعث زیادتی آبادانی و رفاهیت رعایا و برایا گشت ضابطه سوم
آنکه بجهت شغل و حکومت ولایت مردم با دین و دیانت و خداترس تعین کردی و هیچ بدنفسی و شریر را خدمت نمیفرمود
و حاکم و امیر نمی ساخت و برحکم الناس علی دین ملوکهم همه خلق پیروی حکام خود میکردند و قواعد عدالت و انصاف میان
ایشان معمول بود و احدی را مجال ظلم و تعدی نبود کمال امن و امان میان ادنی و اعیان پیدا گشت خیرات مبرات
و انعامات و ادرارات او از دیگر سلاطین هند امتیاز تمام داشت رساله از تالیف سلطان فیروز شاه که وقائع احوال
خود را جمع ساخته فتوحات فیروز شاهی نام کرده است بنظر رسید بمقتضای کلام الملوک ملوک الکلام برگاه و بیگاه
بعضی خصوصیات ازان داخل کرده شد تا نیکی ذات و پسندیدگی صفات آن بادشاه فرشته سیرت معلوم
ارباب انتباه و بصیرت گردد آن بادشاه معدلت پناه گنبد عالی که در مسجد جامع فیروزاباد بنا نهاده و مشمن ست
برهشت صرف آن گنبد مضمون این کتاب را هشت باب خیال کرده فرموده است که بر سنگ کنده اند یک فصل
در اوقاف مسجد و وصیت صرف آن بمصرف نوشته و تاکید کرده در فصل دیگر میگوید که در ازمنه سابق خونریزی
مسلمانان باندک جریمه شدی از اقسام تعذیب مثل بریدن دست و پا و گوش و بینی و کور کردن چشم و کوفتن استخوان های
اعضا بمیخ و تب سوختن اندام با آتش و زدن میخ بر دست و پا و سینه و پوست کشیدن و بریدن پی و دو پاره
ساختن آدمی و دیگر انواع شیوه تمام داشت و حق سبحانه و تعالی مرا توفیق داد که جمیع احوال را منسوخ ساختم و نام نامی
سلاطین ماضیه را که بسعی ایشان هندوستان دارالاسلام شده است از خطبه انداخته بودند من احیای نامهای ایشان کرده داخل
خطبه ساختم تا باین تقریب فاتحه آمرزش ایشان دوام داشته باشد دیگر وجوبات نامعقول بحساب که ظلمه
داخل مالواجبی کرده هر ساله برزجر میگرفتند مثل چرائی و گلهروشی و نیلگری و ماهی فروشی و نذافی و ریسمان فروشی
و نخودبریان گری و نخاسی و خمارخانه و دار و غلی و کوتوالی و احتساب همه را برطرف کردم که بزرگان گفته اند
بیت دل دوستان جمع بهتر ز گنج ✦ خزینه تهی به که مردم برنج ✦ مقرر داشتم که هر مالیکه خلاف سنت
پیغمبر علیه السلام باشد نگیرند و پیش ازین رسم بود که از مال غنیمت پنجم حصه بسپاهی داده چهار حصه بدیوان میگرفتند
و من موافق شریعت مطهره پنجم حصه بدیوان قرار دادم دیگر بدمذهبان و ملحدان و مبتدعان و مرائیان که مبدء
اضلال خلائق می شدند و از ولایت خود برانداختم و رسوم و عادات و کتب ایشان را مندرس ساختم دیگر
جامه ابریشمی پوشیدن و استعمال طلا و نقره کردن مردان روزگار را عادت شده بود همه را رفع نمودم و موافق

www.alimaanfoundation.com/

احکام شریعت فرمودم و دیگر عورات مسلمه و کافره که بمزارات و بتخانه میسر نشد و منشاء اقسام فساد می شدند منع کردم
و عوض بتخانه مسجد بنا نهادم و دیگر خبر سلاطین ماضیه را از مسجد و خانقاه و مدرسه و چاه و حوض و پل و مقبره که مندرس
شده بود بتجدید عمارت کردم و اوقات مقرر ساختم و جماعتی را که خداوند من سلطان محمد مرحوم بجهت سیاست
کشته و قطع اعضا نموده بود از فرزندان و وارثان آنها هر کرا یافتم بانعام و وظیفه خوشدل ساختم و خط برای ذمه سلطان
از ایشان گرفته بمهر اکابر و اشراف رسانیده در مقبره سلطان محمد شاه گذاشتم دیگر هر جا که گوشه نشینی و فقیری شنیدم بخدمت
او رفته مراعات خاطر او را واجب شناختم دیگر سپاهی و امرا هر که بکبر سن رسیده بود او را به نصیحت و موعظت توبه داده
وظیفه و ادرارات مقرر ساخته بکار آخرت مشغول ساختم و آنچه از بناء عمارات و بقاع خیر او یافته شد باین شرح است

بندجوی	مسجد	مدرسه	خانقاه	کوشک	رباط	شهر	حوض	دار الشفا	مقبره	حمام	منار	چاه	پل	باغات
۴ عدد	۴ عدد	۳۰ عدد	۲۰ عدد	۱۰۰ عدد	۲۰۰ عدد	۳۰ عدد	۴ عدد	۴ عدد	۱۰۰ عدد	۱۰ عدد	۱۰ عدد	۱۵۰	۱۰۰ عدد	از حد حصر زیاده

و بر هر یک از عمارات وقف نامها نوشته و موقوفات بران تعیین ساخته و اهل خدمت بجمع مساجد و مدارس و خوانق
و حمام و چاه معین ساخته وظیفه قرار داده و تفصیل اینها دور و دراز است دیگر میگوید که دو مرتبه مرا زهر دادند و من دانسته
خوردم و مرا مضرت نرسید و چون دیگر وقائع این رساله داخل تواریخ شده بتکرار اقدام نرفت حق تعالی او را غریق
رحمت گرداناد

www.alimaanfoundation.com/

ذکر سلطان تغلقشاه بن فتح خان بن فیروز شاه

بتاریخ هژدهم شهر رمضان
سنه تسعین و سبعمائه بسعی بعضی امرا در قصر فیروزآباد بر تخت سلطنت اجلاس یافته بسلطان غیاث الدین تغلقشاه مخاطب
گشت ملک فیروز پسر ملک تاج الدین را منصب وزارت داده خانجهان خطاب کرد و غیاث الدین ترمذی
خدمت سلاحداری یافت و ملک فیروز علی را از بند خلاص کرده عهده جامداری که منصب پدر او بود دادند ملک
فیروز علی و بهادر نام بر سر سلطان محمد شاه تعین فرمود و سلطان شه حاکم سامانه و رای کمال الدین و امرای دیگر
نیز باین خدمت نامزد شدند در ماه شوال سنه مذکور لشکر بکوه سرمور رسید شاهزاده محمد شاه از انجا کوچ کرده در
کوه در آمده و بقلعه بکناری تحصن جست و لشکر تغلقشاه از پی در آمده بود محمد شاه از انجا انتقال کرده تا قلعه نگرکوت
رفت و لشکر از تعاقب باز گشت چون سلطان تغلق شاه از عنفوان جوانی در عیش و کامرانی مستغرق شد و
سرانجام ملک و کار سلطنت مهمل ماند و قصور در کارهای ملک پیدا شدن گرفت تغلقشاه از روی قلت تجربه و حزم
سالار شه را که برادر حقیقی او بود مقید ساخت و ابوبکر پسر ظفر خان که برادرزاده او باشد از وهم و هراسی که داشت
گوشه گرفته از میان بدر رفت ملک رکن الدین نائب وزیر و امرای دیگر با و یار شده خروج کرده و ملک مبارک کبیر
را در فیروزآباد بر در سرای تغلقشاه کشتند و او جمعیت و غلبه باغیان دانسته باتفاق خانجهان از دروازه
که جانب آب جون بود بر آمد ملک رکن الدین حاضر شده تعاقب نموده تغلقشاه و خانجهان را بدست آورده

www.alimaanfoundation.com/

بقتل رسانیدو سرهای ایشان بهمان دروازه آویختند وایواقعه در بست ویکم ماه صفر سنه احدی وتسعین و سبعمائه روی داد ایام سلطنت او شش ماه و هژده روز بود والله اعلم بالصواب

ذکر سلطان ابوبکر شاه

بعد ازین واقعه امرای بیرای ابوبکر بن ظفرخان بن سلطان فیروز را بپادشاهی برداشته ابوبکر شاه خطاب دادند و منصب وزارت برکن الدین مقرر شد بعد از چندگاه ابوبکر شاه را معلوم شد که رکن الدین جنده با چندے از امرای فیروزشاهی اتفاق نموده میخواهد که ابوبکر شه را از میان برآورده خود بادشاه شود ابوبکر شه پیشدستی نموده باتفاق بعضی امرای رکن الدین جنده را کشته بردار کشید جمعی ازان مردم را که بر رکن الدین اتفاق نموده بودند بتیغ گردانیده ابوبکر شه دهلی را متصرف شده فیل وخزائن بادشاهان بدست آورده استیلا و غلبه پیدا کرده همدرین اثناء خبر رسید که امیر صدها سامانه ملک سلطان شه خوشدل را که حاکم سامانه بود بتاریخ بست وچهارم ماه صفر سنه مذکور کنار حوض سنام بزخم خنجر و تیغ کشتند وخانه او را غارت کرده سراورا پیش شاهزاده محمد شاه بنگرکوٹ فرستادند سلطان محمد شاه از نگرکوٹ کوچ کرده از راه جلندهر گذشته بسامانه آمد و در ماه ربیع الاول بار دوم بر تخت سلطنت نشست امیران میرصده سامانه وزمینداران دامن کوه بیعت تازه نمودند بعضی از امرای ملوک دهلی نیز از ابوبکر شه روگردان شده بمحمد شاه پیوستند و بست هزار سوار و پیاده بیشمار در گرداو جمع شدند چون از سامانه بجانب دهلی عزیمت فرمود تا رسیدن بجوالی دهلی جمعیت او به پنجاه هزار سوار رسید و بتاریخ بست و پنجم ماه ربیع الآخر سنه احدی وتسعین وسبعمائه سلطان محمد شاه بقصر جهان نما نزول فرمود ابوبکر شه حشم خود را بجهت جنگ مقابله با لشکر محمد شاه در فیروزاباد گذاشته بود لشکریان ابوبکر شه بتاریخ دوم ماه جمادی الاول سنه مذکور در کوهک فیروزاباد با لشکر سلطان محمد جنگ میکردند و در همانروز بهادر ناهر با جمعیت تمام بشهر در آمد ابوبکر شه را تقویت تمام حاصل شد روز دیگر ابوبکر شه صف آرائی کرده جنگ انداخت محمد شاه بهزیمت خورده با دو هزار سوار از آب جون گذشته بمیان دوآب رفت وهمایون خان پسر میانکی خود را بسامانه فرستاد تا در انجا جمعیت نماید و ملک ضیاء الملک ابورجا و رائے کمال الدین مئین و رائے خلجین بهتی را که جاگیرداران آن نواحی بودند همراه کرده خود در موضع جلیسر کنار آب گنگ قرار گرفت بعضی از امرای فیروزشاهی مثل ملک سرور شحنه شهر و ملک الشرق ونصیر الملک حاکم ملتان خواص الملک حاکم بهار و ملک حسام الدین حاکم اودهه و سیف الدین و ملک کبیر و پسران حسام الدین و پسران ملک دولتیار و حاکم قنوج و رائے شیرور ایان دیگر مقدار پنجاه هزار سوار و پیاده بسیار بمحمد شاه پیوستند و ملک سرور را خواجه جهان خطاب داده وزیر ساخت و خواص الملک را خواص خان کرد و سیف الدین را سیف خانی داده و نصیر الملک را خضر خان و رائے شیرور ایان را خطاب کرد و در ماه شعبان سنه مذکور دیگر بار بجانب دهلی لوای عزیمت برافراخته تا ابوبکر شه در موضع کندلی اتفاق محاربه افتاد و چون هنوز نوبت سلطنت بسلطان محمد

www.alimaanfoundation.com/

رسیده بود شکست بر لشکر محمد شاهی رسید بیت تا در ترسد وعده هر کار که هست ✽ سودی ندهد یاری هر یار که هست
ابوبکر شاه تا سه کروه تعاقب کرده بجانب دهلی مراجعت نمود و محمد شاه باز در جلیسر قرار گرفت و در ماه رمضان سنه
مذکور با اهل ملتان و لاهور و قصبات دیگر فرامین و احکام صادر شد که در هر محله و کوچه که بندگان فیروز شاهی را
یابند بکشند و در اکثر جاها که این حکم بامضا رسید قتل عام و غارت عظیم در یک روز واقع شد و هر جا مرج طرفه در میان
خلائق راه یافت راهها مسدود شد و خانها خراب گشت و اکثر رعایا خراب گشت این ولایت دست از باج
و خراج گذاری کشیده انواع فساد نمودند و در ماه محرم سنه اثنی و سبعمائة شاهزاده همایون خان با امرای دیگر
مثل غالب خان حاکم سامانه و ضیاء الملک و ابو رجا و مبارک خان و ملاحون و شمس خان حاکم حصار فیروز
جمعیت کرده به پانی پت آمده حوالی دهلی را خراب کرد ابوبکر شه عماد الملک را با چهار هزار سوار و پیاده بسیار در
برابر فرستاد در نواحی پانی پت مقابله دست داد و لشکر شاهزاده همایون خان هزیمت خورده بجانب سامانه
رفت چون ابوبکر شاه را فتوحات متواتر نصیب شد در ماه جمادی الاول سنه مذکور با غلبه و کثرت استیلاء تمام
بجهت دفع محمد شاه بجانب جلیسر روان شده در بست کروهی از دهلی نزول فرمود محمد شاه اکثر لشکر را در جلیسر گذاشته
تا چهار هزار جوانان کار آمدنی جدا شده و با لشکر ابوبکر شاه مقابله نموده راه حرب گرفته خود را بدهلی رسانیدند و جمعی که
ابوبکر شاه جهت محافظت دروازها شهر گذاشته بود یاره جنگ کردند محمد شاه دروازه بداون را آتش زده بشهر
درآمده در قصر همایون نزول کرد مردم شهر از شریف و وضیع بسلطان محمد شاه پیوستند ابوبکر شاه خبر دار شده همانروز
وقت چاشت با جمعیت تمام از همان راه بشهر درآمد و ملک بهاء الدین جنگی که سلطان محمد شاه جهت محافظت
دروازها گذاشته بود بقتل رسانیده متوجه قصر همایون شد محمد شاه بعلاج شده از راه دروازه حوض خاص بدر رفت
و با لشکر جلیسر آمده با لشکر خود ملحق شد بعضی از امرای محمد شاه مثل خلیل خان باربک و ملک آدم و اسمعیل خواهرزاده سلطان
فیروز شاه دستگیر گشته بسیاست رسیدند و بعضی در جنگ کشته شدند در ماه رمضان سنه مذکور میسر حت سلطانی
با ابوبکر شاه مخالفت ورزیده بعضی غلامان سلطان فیروز شاه که امیر شده بودند مخالفت ساخت و همه پنهانی
خطها بمحمد شاه نوشتند ابوبکر شاه بیدست و پا شده بجانب کوتله بهادر ناهر رفت که از وی استمداد نماید ملک شاهین
عماد الملک و ملک بحری و صفدر خان سلطانی را در دهلی گذاشت مدت سلطنت او یک و نیم سال بود و کر سلطان
محمد شاه بن سلطان فیروز شاه بتاریخ شانزدهم شهر رمضان مذکور عرضداشت میسر حت و عرائض
بعضی از غلامان فیروز شاهی بمحمد شاه رسید که ابوبکر شاه با بعضی از مختصان خویش بکوتله رفت خانخانان پسر
خورد سلطان محمد را بر فیل سوار کرده چتر بر سر او کشیده نوزدهم شهر رمضان مذکور محمد شاه بدهلی آمده در قصر فیروز آباد
بر تخت نشست میسر حت سلطانی را منصب وزارت داده اسلام خان خطاب کرد و غلامان فیروز شاهی

www.alimaanfoundation.com/

و مردم شهر همه بمحمد شاه پیوستند و بعد از چند روز از فیروزآباد بشهر در آمده در قصر همایون نزول فرمود فیلهائی که پیش غلامان
فیروزشاهی همه را گرفته بفیلبانان قدیمی سپرد غلامان فیروزشاهی باین سبب رنجیده از شهر برآمدند و شبا شب رو
بگریز نهادند چون خود را با زن و بچه بکوتله ناهر رسانید با ابوبکر شه پیوستند محمد شاه حکم کرد از غلامان سلطان هر که در شهر
باشد بدر رود تا سه روز مهلت ست بیشتری از شهر بدر رفتند و آنها که درین سه روز نتوانستند رفت بدست افتادند
و بقتل رسیدند مشهور ست که بعضی از غلامان سلطان بعد از سه روز بدست آمدند و از ترس جان میگفتند که ما اصیلیم محمد شاه
فرمود که هر که از شما کهاکهری گوید اصیل است چون بطوریکه سلطان محمد شاه میخواست تلفظ نمی توانستند نمود بزبان مردم
پورب و بنگاله ادا میکردند کشته میشدند و بیشتر از مردم پورب که اصیل بودند و زبان خوب نمی گشت نیز بقتل رسیدند
و بعد از سه روز شهر از غلامان و خانه زادان فیروزشاه که بمحمد شاه مخالفت ورزیده بودند خالی شد محمد شاه بسر انجام کار
خود پرداخته از اطراف و جوانب لشکر جمع ساخته قوت گرفت و همایون خان که پسر او در سامانه بود با جمعیت تمام
بدهلی آمده همراه شد و محمد شاه را تقویت تمام حاصل آمد و همایون خان و اسلام خان و غالب خان و رای
کمال الدین و رای خلجین بر سر ابوبکر شاه تعین نمود چون این لشکر بکوتله رسید در ماه محرم سنه ثلث و تسعین و سبعمائه
ابوبکر شاه باتفاق بهادر ناهر و خانه زادان فیروزشاهی جمعیت نموده بیخبر بر لشکر شاهزاده همایون خان زد پاره مردم را
مجروح و زخمی ساختند درین اثناء اسلام خان مستعد شده از یک طرف در آمد و همچنین شاهزاده فوج خود را
آراسته بنیاد جنگ کرد بحمله اول ابوبکر شه با عوان خود شکست یافته بقلعه کوتله در آمد چون این خبر بمحمد شاه
رسید کوچ در کوچ خود را رسانید ابوبکر شه و بهادر ناهر امان خواسته ملازمت نمودند بهادر ناهر را خلعت
داده رخصت فرمود ابوبکر شه را همراه گرفته بمنزل کندی آوردند و از انجا جدا کرده بقلعه فرستادند همدران حبس
فوت کرد و سلطان محمد بجانب دهلی رفت و همدران سال خبر تمرد و ظلم مفرح سلطانی حاکم گجرات رسید ظفر خان
بن وجیه الملک را بحکومت گجرات رخصت کرده در سنه اربع و تسعین و سبعمائه خبر تمرد برسنگه مذکور در سرواد پیران
و پرنهان رسید و بحکم سلطان اسلام خان بر سر باغیان رفت برسنگه با اسلام خان جنگ کرده هزیمت
یافت بیشترے از کفار کشته شدند و لشکر سلطان تعاقب او کرد و در آخر امان خواسته همراه اسلام خان
بدهلی آمد درین اثنا خبر رسید که سرداد بیرن قصبه ملا کرام را تاختند چون سلطان خود روان شد و بکنار
آب سیاه رسید ایشان گریخته بقلعه اٹاوه در آمدند روزیکه سلطان باٹاوه رسید کفار حرکت المذبوحی
نموده در شب قلعه را گذاشته فرار نمودند روز دیگر سلطان قلعه را ویران کرده جانب قنوج عزیمت فرمود
و کفار قنوج و رایان دلمئو را نیز مالش داده بجلیسر آمد و در انجا حصاری بنا کرده محمد آباد نام نهادند در ماه رجب سنه
مذکور نبشته خواجه جهان نائب که در شهر بود باین مضمون رسید اسلام خان اراده بغی نموده قصد رفتن پنجاب و

www.alimaanfoundation.com/

دانگیختن فتنه دارد و سلطان اینخبر را که شنید با لشکر جلیسر بشهر آمد و محضر ساخته اسلام خانرا طلبیده حقیقت حال استفسار کرد او منکر شد جاجو نام هندوی و برادر زاده او که اعدای او بودند بدروغ در معرکه گواهی دادند سلطان اسلام خانرا سیاست فرموده وزارت بخانجهان داد و ملک مقرب الملک را لشکر همراه کرده بمحمد آباد فرستاد و در سنه خمس و تسعین و سبعمائه خبر طغیان و سرکشی سپرو اودهرن و جیت سنگه راتهور و پربهان سو بعرض سید سلطان ملک مقرب الملک راجهت تسکین این فتنه نامزد فرمود و چون فریقین را بمقابله دست داد ملک مقرب الملک از راه صلح درآمده بعهد و قول رایان مذکور آرام ساخته مطیع و منقاد گردانیدو باخود بقنوج برد و از روی مکر و غدر بقتل رسانید رای سیر ازین میان بدر رفته باتاوه درآمد ملک مقرب الملک مراجعت نموده بمحمد آباد آمد و سلطان در ماه شوال همین سال بجانب میوات نهضت نموده تاخت و تاراج کرد و از محمد آباد بجلیسر رفته بیمار شد درینوقت خبر آوردند که بهادر ناهر بعضی مواضع دهلی را تاخته خلل انداخته است سلطان با وجود ضعف متوجه میوات شد چون بکوتله رسید بهادر ناهر در مقابله آمده شکست یافته در کوتله متحصن شد چون قدرت بودن نداشت از کوتله گریخته در خضر خزید سلطان جهت اهتمام عمارت که بنیاد فرموده بود بمحمد آباد آمد و درین اثنا بیماری او زیاده شد در ماه ربیع الاول سنه ستة و تسعین و سبعمائه شاهزاده همایونخانرا بر شیخا کهوکهر بغی و رزیده قلعه لاهور را متصرف شده بود تعین فرموده شاهزاده بیچواست جانب لاهور روان شود که بتاریخ هفدهم شهر ربیع الاول سنه مذکور خبر وفات رسید شاهزاده در شهر توقف نمود مدت سلطنت سلطان محمد شاه شش سال نه ماه بود

ذکر سلطان علاء الدین سکندر شاه پسر میانگی سلطان محمد شاه که همایون خان خطاب داشت چون محمد شاه فوت کرد تا سه روز شرائط تعزیت بجا آورده بتاریخ نوزدهم شهر ربیع الاول سنه مذکور باتفاق امراء ملوک و سادات و قضات و اکابر دهلی بر تخت سلطنت جلوس فرمود وزارت را بخواجه جهان داده و سائر ارباب دخل را بدستور سابق مقرر داشت و بتاریخ پنجم ماه جمادی الاول سنه مذکور بیمار شده فوت کرد بیت

بخت و دولت چه شد از یار شد ایخواجه دهر ۔۔۔ توان خورد ازین مائده جز منت خویش

مدت سلطنت او یک ماه و شانزده روز بود و الله اعلم

ذکر سلطان محمود شاه پسر خورد محمد شاه چون سلطان علاء الدین درگذشت اگثر امرا مثل غالب حاکم سامانه و رای کمال متین و مبارک خان هلاجون خواص خان حاکم اندر و کرنال از شهر برون آمده خواستند که بیرخصت سلطان محمود شاه بجاگیرهای خود بروند خانجهان را خبر شده ایشانرا دلاسا نموده بشهر آورد بتاریخ بستم ماه جمادی الاول سنه مذکور بسعی امراء ملوک و اکابر شهر در قصه همایون بر تخت سلطنت اجلاس نموده سلطان ناصر الدین محمود شاه خطاب یافت وزارت را بخواجه جهان مقرر داشت و مقرب الملک را مقرب خان خطاب داده ولیعهد ساخت و عبد الرشید سلطانی را سعادتخانی داده

www.alimaanfoundation.com/

باربیکی گردانید و مالک سارنگ سارنگخانی یافت و حاکم دیبالپور شد و ملک دولت یار دبیر را دولتخان خطاب
کرده عارضی ممالک که سابق منصب عماد الملک بود داد و چون احوال مایان هندوستان که جونپور و آن نواحی
باشد بسبب غلبهٔ زمینداران از انتظام رفته بود خواجه جهانرا سلطان الشرق خطاب کرده از قنوج تا بهار حواله
فرمود و در ماه رجب سنه ستة و تسعین و سبعمائة بست زنجیر فیل همراه کرده با لشکر گران رخصت داد سلطان الشرق
دران دیار استیلاء تمام یافته زمینداران آن نواحی را مطیع و منقاد ساخت بعضی حصارها که خراب کرده بودند
از سر بنا کرده رای جاجنگر و بادشاه لکهنوتی هدایا و پیشکش که بسلطان فیروزشاه هر ساله می فرستادند باو فرستادند
همدرین سال سارنگ خانرا جهت ضبط دیبالپور و برای دفع فسدهٔ شیخا کهوکهر رخصت شد و در ماه شعبان سنه
مذکور بدیبالپور رسیده سرانجام لشکر نموده در ماه ذیقعده سنه ستة و سبعین و سبعمائة رای خلجین بهتی و رای داود
و کمال متین و لشکر ملتانرا همراه گرفته متوجه شد و چون نزدیک لاهور رسید شیخا کهوکهر با جمعیت تمام و استعداد
محاربه در دوازده کروهی لاهور مقابله نموده مصاف داده نسیم فتح و ظفر بر رایت سارنگ خان وزید و شیخا کهوکهر
هزیمت یافته بکوه جمو رفت روز دوم سارنگخان قلعهٔ لاهور را متصرف شده ملک کندهو برادر خود را عادلخان
خطاب کرده آنجا گذاشت و خود بدیبالپور آمد و در ماه شعبان سنه مذکور سلطان محمود شاه مقرب خانرا با چند
فیل و جمعی از خاصه خیل در شهر گذاشته خود با سعادت خان بجانب گوالیار و بیانه حرکت نمود چون سلطان
نزدیک گوالیار رسید ملک علاء الدین دهاراول و مبارکخان و پسر ملک راجو و ملو برادر سارنگ خان بر سعادتخان
عذر اندیشید سعادتخان خبردار شده ملک علاء الدین و مبارکخان را بدست آورده بقتل رسانید ملو گریخته نزد
مقرب خان بدهلی رفت و سلطان بسرعت مراجعت نموده بدهلی آمد و مقربخان باستقبال شتافته چون
بجهت آمدن ملو غبار خاطر سلطانی معلوم نمود بلطائف الحیل خود را بشهر انداخته لوای مخالفت برافراخته
سلطان با سعادتخان محاصره شهر نموده هر روز جنگ انداخت و تا سه ماه اینخبر صحبت گرم بود درینوقت بعضی
هواخواهان مقربخان سلطانرا فریب داده از سعادتخان جدا کرده بشهر در آوردند و فیل و اسپ و اسباب
سلطنت پیش سعادتخان ماند مقربخان از آمدن سلطان تقویت یافته بعزیمت جنگ برآمد و شکست یافته
باز متحصن شد چون سعادتخان دید که تسخیر قلعهٔ دهلی دشوارست و برسات رسید از گرد شهر برخاست بفیروزآباد
رفت و باتفاق مختص خان و نصرت شاه بن فیروزشاه را که در میوات بود طلبیده در ماه ربیع الاول سنه مذکور
در فیروزآباد بر تخت سلطنت اجلاس داده ناصر الدین نصرت شاه خطاب کرد چون امرای نصرت شاه دیدند
که نصرت شاه نمونه پیش منست بمکر و حیله نصرت شاه را از سعادتخان جدا کرده و جمعیت بر سر سعادتخان که غافل
بود رسیدند سعادتخان طاقت نیاورده بدهلی رفته بمقربخان ملحق شد و آن غدار او را بحیلهٔ دیگر گرفته بقتل

www.alimaanfoundation.com/

رسانیدند و امرای نصرت شاہی مثل محمد مظفر و شہاب ناہر و فضل اللہ بلخی و خانہ زادان فیروز شاہی ہمہ بہ نصرت شاہ بیعت مجدد کردند محمد مظفر را وکیل ممالک ساختہ تاتار خان خطاب کرد و شہاب ناہر را شہابخان و فضل اللہ بلخی را قتلغخان خطاب داده از دہلی تا فیروز آباد دو بادشاہ بہم رسیدند مقرب خان بہادر ناہر را با جمعیت تمام بر قلعہ دہلی کہنہ گذاشت و ملورا اقبال خان خطاب کرده قلعہ بیرون باو سپرد مابین دہلی و فیروز آباد ہر روز مصاف میشد و جنگ میکردند و از طرفین بیشتر بمساوات میگذشت بعضی پرگنات میان دو اب پائی پت و سن پت و رہتک و جہجر تا بست کروہی شہر در تصرف نصرت شاہ ماندہ محمود شاہ را خبر حصار دہلی و تہانہ جاے دیگر نماند امرا و ملوک این دو بادشاہ ہر یک ولایتی را متصرف شده دم استقلال میزدند و پسر خود حاکم و فرمانروا بود و تا سہ سال کار و بار ملک برین نہج بود پریشان بود کار ملک از دو شاہ و در سنہ ثمان و تسعین و سبعمائہ سارنگخان حاکم دیبالپور و لاہور کہ در اصل از جانب محمود شاہ منصوب بود با خضر خان حاکم ملتان مخالف شد بعضی از غلامان ملک بہتی با سارنگ پیوستند سارنگخان تقویت یافتہ ملتان را گرفت و در ماہ رمضان سنہ تسع و سبعمائہ جمعیت نموده بر سر غالب خان حاکم سامانہ کہ از جانب نصرت شاہ بود رفت غالبخان جنگ کرده ہزیمت خورده پانی پت پیش تاتار خان آمد نصرتشاہ آنرا شنیده ده زنجیر فیل و جمعی دیگر کمک تاتار خان فرستاد و بتاریخ یازدہم محرم سنہ ثمانمائہ نزدیک موضع کوتلہ مصاف شد سارنگخان ہزیمت خورده بجانب ملتان رفت ملک الماس سامانہ را در تصرف آورده حوالہ غالبخان کرد و تا لوندی تعاقب او نمود تاتار خان مراجعت نموده در ماہ ربیع الاول سنہ مذکور مرزا پیر محمد نبیرۂ امیر صاحب قران تیمور کورکان از آب ستلذ گذشتہ حصار اروجہ محاصرہ فرمود ملک علی کہ از جانب سارنگخان حاکم اوجہ بود متحصن شده تا یکماہ دست و پا زد سارنگ خان ملک تاج الدین نائب را با چہار ہزار سوار نامی بمدد ملک علی فرستاد و مرزا پیر محمد خبر دار شده قلعہ را گذاشتہ استقبال اعدا کرده بر سر آنہا رفت ملک تاج الدین ہزیمت رفت و مرزا پیر محمد از پے آمده قلعہ ملتان را محاصرہ نموده تا شش ماہ سارنگخان مجادلہ میکرد و ہر روز جنگ میشد آخر امان خواستہ ملازمت مرزا پیر محمد نمود و مرزا پیر محمد بعد از فتح ملتان چند روز در انجا توقف نمود و در ماہ شوال سنہ مذکور اقبالخان بخدمت نصرت شاہ رفتہ در مزار شیخ قطب الدین بختیار کاکے قدس اللہ سرہ کلام مجید در میان آورده از طرفین عہد بستہ و نصرت شاہ را با لشکر و فیل درون حصار جہان پناہ برد محمود شاہ با مقرب خان و بہادر ناہر در دہلی کہنہ متحصن ماند روز سوم اقبالخان از روی مکر و غدر غافل ساختہ خواست کہ نصرت شاہ را بدست آرد نصرت شاہ ناچار از حصار بر آمده با معدودے چند خود را در فیروز آباد در تصرف اقبالخان در آمد و مقرب خان در حصار جہان پناہ در آمده محافظت خود مینمود اقبالخان جمعیت

www.alimaanfoundation.com/

کرده غافل بر سر خانه مقربخان رفته او را امان نداده بکشت و سلطان محمود شاه را هیچ آزاری نرسانید و او را
نمونه ساخته خود سلطنت میکرد و در ماه ذیقعده سنه مذکور اقبالخان بر سر تاتارخان بپانی پت رفت
تاتارخان جمعی را با چند فیل در درون قلعه گذاشته از راه دیگر قصد دهلی کرد بعد از سه روز قلعه پانی پت فتح شد فیل و
حشم تاتارخان بدست اقبالخان آمد تاتارخان هر چند سعی نموده قلعه دهلی را نتوانست کشود و از خبر فتح پانی پت
بی پا شده پیش پدر خود بگجرات رفت اقبالخان بدهلی آمد نصیر الملک خویش تاتارخان را که از هواخواهان اقبالخان
بود و باعث رفتن اقبالخان بر سر تاتارخان او شد عادلخان خطاب کرد سامانه را میان دواب حواله او کرد و او
از روی استقلال اساس حکومت نهاده در ماه صفر سنه احدی و ثمانمائه خبر رسید که حضرت صاحب قرانی
امیر تیمور کورکان طلبه را تاخته بملتان نزول فرمود آنها که بدست مرزا پیر محمد اسیر شده بودند همه را بسیاست
رسانید اقبالخان از بیخبر و همناک شده در مقام جمعیت و سامان لشکر شد حضرت صاحب قرانی از ملتان
کوچ کرده قلعه بهیره را محاصره فرمود رای خلجین بهتی را اسیر کرده خلقیکه متحصن شده بودند بقتل رسانید و از انجا نواحی
سامانه را تاخته بعضی مردم از دیبالپور و اجودهن و سرستی گریخته بدهلی آمدند و بیشتر خلق اسیر و کشته شد و امیر صاحب قران
از انجا برهنمونی بخت و اقبال کوچ کرده بولایت میان دواب در آمد و اکثر جاها را تاراج و اسیر کرده بقصبه لوئی
نزول فرمودند گویند از آب گنگ تا آب سنده پنجاه هزار کس از مردم هند اسیر شده بودند و خلق کثیر بقتل رسید
و اکثر خلائق گریخته بکوهها در آمدند و در ماه جمادی الاول سنه احدی و ثمانمائه از آب جون بفیروزآباد نزول فرمود
روز دوم بکنار حوض خاص فرود آمد و اقبالخان از شهر بیرون آمده حرکة المذبوحی نموده در حمله اول از بهادران
لشکر ظفر اثر هزیمت یافته بشهر در آمد خلق بسیار پایمال خلائق شده بسیاری کشته و اسیر گشتند و اکثر فیلان و حشم او
بدست اولیای دولت صاحب قرانی در آمد و چون شب رسید ملوخان ترک عیال و اطفال داده بقصبه
برن رفت و سلطان محمد با قلیلی از نوکران و مختصان خود راه گجرات پیش گرفت روز دیگر حضرت صاحب قرانی
مردم شهر را امان داده جمعی را بتحصیل مال امانی تعین فرمود اتفاق بعضی از مردم شهری از سختگیری تحصیلدار در
مقام آباد انکار آمده از مخلصان چندیرا کشتند و اینمعنی بسبب التهاب نائره غضب صاحب قرانی شده
حکم بر قتل کردن شهر شد در انروز خلق کثیر اسیر و کشته شدند و در آخر مراحم خسروانی قلم عفو بر جرائم آن طائفه کشیده
ندای امن و امانی در داد بعد از چند روز خضرخان که در کوه میوات خزیده بود بهادر ناهر و مبارک خان وزیرخان
امان خواسته بملازمت صاحبقرانی آمدند غیر از خضرخان که او را سید و نیکمرد دانسته بود همه را مقید فرموده رایت
مراجعت برافراخت و براه دامن کوه برگشت و ولایت دامن کوه سوالک از پایمال لشکر ظفر اثر عالیها سافلها شد
و چون بلاهور رسیدند شیخا کهوکهر سابقا بنابر عداوت سارنگ خان بخدمت صاحبقرانی آمده خود را رهبر

www.alimaanfoundation.com/

دولتخواہ منیمو دو بحیلہ لاہور را تصرف نمود بلطائف الحیل بدست آوردہ با عیال و متعلقان اسیر کردہ لاہور را تاراج و غارت نمودہ خضر خانرا ملتان و دیپالپور حوالہ شد و ازراہ کابل عزیمت سمرقند نمودند تا دو ماہ دہلی خراب بود و در ماہ رجب سنہ مذکور بنصرت شاہ کہ از ملاحظہ اقبال خان میان دواب رفتہ بود باندک جمعیتی بہرت آمد عادلخان با چہار فیل و لشکر خود بنصرت شاہ پیوست و بعضی مردم کہ از دست مغول خلاص شدہ درمیان دواب میبودند بنصرت شاہ ملحق شدند و با دو ہزار سوار بفیروزآباد آمد و دہلی خراب شدہ را متصرف گشت شہابخان باندہ زنجیر فیل و فوج آراستہ از میوات آمد و ملک الماس از میان دو آب می آمد جمعیت زیادہ شد شہابخان را بر سر اقبالخان کہ در برن بود فرستاد و در اثناء راہ زمینداران آنجا باغوای اقبالخان شبخون زدند شہاب خان شہید شدہ جمعیت او متفرق گشت و چشم فیلان او بدست اقبالخان افتاد و اقبالخان روز بروز قوت و قدرت پیدا کردہ متوجہ دہلی شد نصرتشاہ تاب نیاوردہ فیروزآباد را گذاشتہ بمیوات رفت و دہلی بتصرف اقبالخان درآمد خلقی کہ از ترس مغول دہلی را گذاشتہ بہر جا رفتہ بودند در اندک زمان آمدند و حصار بدرستی معمور شد اقبالخان ولایت میان دواب و حوالی شہر را بضبط درآوردہ سائر بلاد ہند در تصرف امرا ماند گجرات در تصرف ظفرخان و تاتارخان پسر او ماند و ملتان و دیپالپور را با نواحی سند خضرخان داشت مہوبہ و کالپی بدست محمود خان پسر ملک راجہ فیروز بود قنوج و اودہ و دلمئو و سندیلہ و بہرایچ و بہار و جونپور را خواجہ جہان سلطان الشرق متصرف بود بلاد مالوہ را دلاورخان و سامانہ را غالب خان و بیانہ را شمس خان اوحدی داشت و ہر کدام اینہا دم استقلال میزدند و اطاعت یکدیگر نمی نمودند در ماہ ربیع الاول سنہ اثنین و ثمانمائہ اقبالخان بجانب بیانہ سواری نمود و شمس خان بمقابلہ آمد و ہزیمت خورده بقلعہ بیانہ درآمد و فیل او بدست افتاد از انجا بجانب کبر رفتہ لذرای بر سنگ پیشکش گرفتہ بجانب شہر مراجعت نمود ہمدرانسال خواجہ جہان در جونپور فوت کرد و ملک مبارک قرنفل را کہ پسر خواندہ بود بجای او بسلطنت برداشتہ سلطان مبارک شاہ خطاب کردند ولایت خواجہ جہان در تصرف او درآمد در ماہ جمادی الاول سنہ ثلث و ثمانمائہ اقبالخان بر سر مبارک شاہ شرقی رفت شمس خان حاکم بیانہ و مبارکشاہ حاکم اودہ بہادر ناہر ہمراہی موافقت نمودند چون بقصبہ پتیالے کنار آب گنگ رسید رای سرو سائر زمین داران آن نواحی بمقابلہ آمدہ بعد از مقابلہ ہزیمت خوردہ باٹاوہ رفتند و اقبالخان بقنوج رفت و مبارکشاہ نیز از پیش رسیدہ تا دو ماہ طرفین را در کنار آب گنگ مقابلہ بود آخر بصلح قرار یافت و طرفین برگشتند و در اثناء راہ اقبالخان از مبارکخان و شمس خان اوحدی بدگمان شدہ ہر دو را بعذر دیگر بقتل رسانید ہمدرین طغیان ترکچہ داماد خانجہان حاکم سامانہ با لشکر کثیر بر سر خضرخان رفت و بتاریخ نہم ماہ رجب سنہ مذکور در نواحی اجودہن کہ بہ تین شیخ فرید مشہور ست طرفین را در مقابلہ دست داد بعد از محاربہ

www.alimaanfoundation.com/

وکارزار طیغخان هزیمت یافته بقصبه بهو در رفت غالبخان امرای دیگر که همراه او بودند طیغخان را بدست آورده
کشتند و در سنه اربع و ثمانمائه سلطان محمود که از خوف صاحبقرانی رفته بود بعد از مراجعت صاحبقرانی بدیار
آمده توقف نموده بود بعد از هزیمت از دیار بدهلی آمد اقبالخان استقبال نمود در قصر همایون جهانمای
فرود آمد اما چون عنان سلطنت و حکومت بدست او بود با سلطان نفاق مینمود محمود شاه اقبالخان را
همراه گرفته جانب قنوج عزیمت کرد در اثناء راه خبر رسید که مبارکشاه شرقی فوت کرد و سلطان ابراهیم
برادرش قائم مقام او شد سلطان محمود بتسخیر جونپور اپیش نهاد همت خود کرده عازم گشت سلطان ابراهیم نیز
با لشکرهای آراسته و فیلان کوه پیکر در برابر آمده مقابله نمود و چند روز از طرفین جوانان کار طلب بجنگ و
پیکار گذرانیدند چون سلطان محمود از اقبالخان وهم هراس تمام داشت و سلطان ابراهیم را نوکر و خانه زاد
خود می پنداشت در شبی از لشکر خود برآمده تنها بالشکر سلطان ابراهیم رفت و سلطان ابراهیم بواسطه اصدام اصالت
و کفران نعمت لوازم مهمانداری و خدمتگاری بتقدیم نرسانیده از بدسلوکی او سلطان محمود آنجا هم قرار نگرفته بقنوج
آمد و شاهزاده هربوی را که از جانب شرقیه حاکم قنوج بود بدر کرده قنوج را متصرف شد اقبالخان بجانب دهلی رفت
و سلطان ابراهیم نیز بجونپور مراجعت نمود مردم قنوج از وضیع و شریف با محمود شاه پیوستند و غلامان و سائر متعلقان
او که متفرق شده بودند از هر جا رسیدند او هم بر قنوج قالغ شد در ماه جمادی الاول سنه خمس و ثمانمائه اقبالخان
بجانب گوالیار عزیمت کرد و قلعه گوالیر در زمان ورود عساکر صاحبقرانی نصرت سلطانی دهلی برآمد و بدست رای
برسنگه افتاده بود بعد از فوت او بیرم دیو پسر او متصرف شده بود و چون قلعه در غایت استحکام بود فتح نشد ولایت
گوالیر را خراب کرده بدهلی آمد و سال دیگر باز بر سر گوالیر رفت بیرم دیو استقبال نموده در ظاهر قلعه دهولپور جنگ
کرده شکست یافته بقلعه درآمد چون شب درآمد قلعه دهولپور را خالی گذاشته بجانب گوالیار رفت اقبالخان
تا گوالیار تعاقب نموده لوازم غارت و تاراج بتقدیم رسانیده بدهلی آمد در سنه ستة و ثمانمائه خبر رسید که تاتارخان
پسر ظفرخان پدر خود را از امارت حکومت معزول ساخته خود را ناصرالدین محمد شاه خطاب کرد و در سنه سبع و ثمانمائه
اقبالخان بجهت تسخیر زمینداران ولایت اتاوه سوار شد رای هرور و رای گوالیار و رای جالها و دیگر رایان
در اتاوه متحصن شده چهار ماه محاربه کردند در آخر بهر ساله چهار زنجیر فیل مبلغی که رای گوایر بحاکم دهلی میفرستاد صلح
نمود و اقبالخان در ماه شوال سنه مذکور بقنوج رفته سلطان محمود را محاصره نمود و هر چند جنگ انداخت سود مند
نیامد و بیمقصود مراجعت کرد و در ماه محرم سنه ثمان و ثمانمائه اقبالخان بجانب ساماته عزیمت نمود بهرامخان
ترکبچه که با سارنگ خان مخالفت ورزیده بود از ترس اقبالخان جای خود را گذاشته بکوه بدهنور رفت اقبالخان
تعاقب نموده نزدیک در کوه فرود آمد بعد از چند روز شیخ عالم الدین نبیره شیخ جلال بخاری درمیان آمد و صلح

www.alimaanfoundation.com/

داد اقبالخان بہرامخان را ہمراہ گرفتہ بجانب ملتان رفت وقتی کہ تبلوندی رسید رای داود کمال متین در رای ہنو پسر رای خلجین بہتی را بدست آوردہ مقید ساخت و روز سوم از صلح عہد شکستہ بہرامخانرا پوست کندہ و چون بکنار آب دہندہ قریب اجودان فرود آمد خضرخان از دیپالپور بعزم جنگ و پیکار مقابلہ آمد در نوزدہم جمادی الاول سنہ مذکور مصاف شد اقبالخان در حملہ اول بر دست لشکریان خضرخان گرفتار شدہ بقتل رسید و نتیجہ حرام نمکی و عہد شکنی بروزگار او عائد گشت بیت بنقض عہد دلیری مکن کہ چرخ فلک بہ نتیجہ عملت زود در کنار دہد چون اینخبر بدہلی رسید دولتخان و اختیارخان و امرای کہ آنجا بودند محمود شاہ را از قنوج طلبیدند در ماہ جمادی الآخر سنہ مذکور محمود شاہ بدہلی آمدہ بر تخت سلطنت نشست و اہل و عیال و خویش و تبار اقبالخان را از دہلی برآوردہ بکول فرستادہ و بہیچکدام آزاری نرسانید و فوج داری میان دواب را بدولتخان تفویض نمودہ فیروزآباد را باختیارخان سپرد و در ینوقت اقلیم خان بہادر ناہر ہر دو فیل پیشکش گذرانده ملازمت کردند سلطان محمود بعد از حصول مقصود کامیاب شدن بحمیت انتقام در سنہ تسع و ثمان مأتہ بجانب جونپور لوای عزیمت برافراخت و دولتخانرا با لشکرگران بجانب سامانہ بر سر بیرخان ترکبچہ کہ بعد از کشتہ شدن بہرامخان سامانہ را متصرف شدہ بود روانہ ساخت چون محمود شاہ بقنوج قریب رسید سلطان ابراہیم از جونپور بمقابلہ آمدہ در کنار آب گنگ ہر دو لشکر در برابر ہم فرود آمدند و تا چند روز معرکہ جدال و قتال گرم گردید در آخر بسعی امرا بصلح قرار گرفت ہر یک بجای خود رفتہ سلطان ابراہیم بعد از مراجعت بگمان آنکہ اکثر امرا و لشکریان سلطان محمود در ینوقت متفرق شدہ باشند وقت فرصت پنداشتہ بقنوج آمد ملک محمود زریتی کہ از جانب سلطان محمود حاکم قنوج بود متحصن شد تا چہار ماہ محاربہ کرد چون از مدد و کومک سلطان محمود مایوس شد اما خواستہ سلطان ابراہیم را دیدہ قنوج سپرد سلطان ابراہیم را حوالہ اختیارخان نبیرہ ملک دولتیار کنبلہ کرد و برسات را بمانجا گذرانیدہ و در سنہ عشر و ثمانمائہ نصرت خان کرک انداز و تاتارخان پسر سارنگ خان و ملک مرجا غلام اقبال خان از محمود شاہ جدا شدہ بسلطان ابراہیم پیوستند سلطان ابراہیم از انجا بہ سنبل آمد اسدخان لودی کہ گماشتہ سلطان محمود بود بعد از دو روز قلعہ سنبل را بصلح داد سلطان ابراہیم انجا را بتاتارخان حوالہ کردہ بدہلی متوجہ شد چون بکنار جون رسید خواست کہ از آب بگذرد خبر رسید کہ ظفرخان حاکم گجرات بلاد مالوہ را فتح کرد و الف خان پسر دلاورخان کہ مخاطب بسلطان ہوشنگ بود بر دست او سیر شد بمجرد این خبر مراجعت نمودہ خود را بجونپور رسانید و در ماہ ذیقعدہ سنہ مذکور سلطان محمود بر سر ملک مرجا کہ از جانب سلطان ابراہیم حاکم قصبہ برن شدہ بود رفت مرجا از قلعہ برآمدہ مقابل شد و بحملہ اول شکست خوردہ بقلعہ درآمدند لشکر محمود شاہ ہم از پی او بقلعہ درآمدند مرجا کشتہ شدہ محمود شاہ بجانب سنبل رفت تاتارخان جنگ ناکردہ سنبل را گذاشتہ بقنوج گریخت

www.alimaanfoundation.com/

و محمود شاه اسد خان لودی را در سنبل گذاشته در دهلی آمد بتاریخ ماه رجب سنه تسع و ثمانمائه میان دولتخان
و بیرمخان ترکبچه در دو کروهی سامانه مصاف شد بیرم خان شکست یافته بسهرند در آمده متحصن گشت و در آخر
امان دولتخانرا دید و چون بیرمخان پیش ازین با خضرخان بیعت کرده و نقض عهد ننموده خضرخان جمعیت نموده
بر سر دولتخان رفت تاب مقابله نیاورده از آب جون گذشت و تمامی امراکه بدولتخان پیوسته بودند از و
جدا شده پیش خضرخان آمدند حصار فیروزه را بقوام خان داد سامانه و سنام را از بیرمخان گرفته حواله زیرکخان
کرد و شهرندرا با چند پرگنه دیگر به بیرمخان سپرد و خود بجانب فتح پور مراجعت نمود و در ینوقت در تصرف محمود شاه
میان دوآب و رهتک ماندو بس در سنه احدی عشر و ثمانمائه سلطان محمود بر سر قوام خان رفت داد در حصار
فیروز متحصن شد و بعد از چند روز پسر خود را با پیشکش بسیار بخدمت سلطان فرستاده عذر خواست سلطان
مراجعت کرده بدهلی رفت خضرخان اینخبر را شنیده به فتحاباد آمد و مردم فتحاباد که بمحمود شاه پیوسته بودند آنها
ایذا کرده ملک تحفه را تعین نمود که میان دوآب و دهاترب را که در تصرف سلطان بود تاراج کند فتحخان از دهاترب
کوچ کرده بجانب دواب رفت بعضی مردم که بدهاترب مانده بودند اسیر شدند خضرخان از رهتک بدهلی آمد
محمود شاه در فیروزآباد در آمده مضبوط شد و چند روز حصار فیروزآباد را محاصره کرده بمراجعت نموده
به فتحپور رفت و در سنه اثنی و عشر و ثمانمائه بیرمخان با خضرخان مخالفت نموده پیش دولتخان رفت و اهل و عیال
خود را بکوه فرستاد خضرخان تعاقب نموده بکنار آب جون رسید بیرمخان پشیمان شده از روی عجز باز بخدمت
خضرخان آمده پرگناتی که سابقا بجاگیر او بود مقرر گشت خضرخان باز گشته بفتح پور آمد در سنه ثلث عشر و ثمانمائه
خضرخان بر سر ملک ادریس که از جانب محمود شاه حاکم رهتک بود رفت و ملک ادریس در قلعه رهتک متحصن شده
تا شش ماه جنگ قائم داشت آخر عاجز شده پسر خود را بکمر و فرستاد مبلغها پیشکش نموده بیعت کرد خضرخان از
راه سامانه بفتح پور رفت بعد از برگشتن خضرخان محمود جانب کیتهل شکار کرده باز بدهلی آمد و اینحال بلهو و طرب
مشغول شد و در سنه اربع عشر و ثمانمائه خضرخان جانب رهتک که از جمله ولایت محمود شاه بود عزیمت نمود
ملک ادریس و مبارک خان که برادر او استقبال نموده در بانسی ملازمت کردند ایشانرا بعنایت و التفات گرامی
داشته خوشدل ساخت بعد ازان قصبه نارنول را که در تصرف اقلیم خان و بهادر ناهر بود تاراج کرده بدهلی
آمد و حصار سیر را محاصره نمود محمد شاه متحصن گشته حرکة المذبوحی میکرد و اختیار خان که از جانب محمود شاه حاکم
فیروزآباد بود بخدمت خضرخان پیوست خضرخان از پیش دروازه حصار سیری کوچ کرده بکوشک فیروزآباد
نزول نمود قصبات میان دواب و حوالی شهر را متصرف شد بواسطه تنگی غله و علف ترک محاصره داده از راه
پانی پت در سنه خمس عشر و ثمانمائه بفتحپور آمد و در ماه رجب سنه مذکور محمود شاه جانب کیتهل بقصد شکار

www.alimaanfoundation.com/

حرکت نموده بدہلی مراجعت نمود و در اثنای راه در ماه ذیقعده سنه مذکور بیمار شده همدران ماه فوت کرد و ازان تاریخ از سلطنت از سلسله فیروز شاهی منقطع شد بادشاهی سلطان محمود شاه بن محمد شاه بن فیروز شاه کہ بخرنامے بنو بست و دو سال و دو ماه امتداد یافت بعد ازان دو ماه در دہلی خلل بود امرای سلطان محمود شاه با دولتخان بیعت نمودند ملک ادریس و مبارز خان از خضر خان برگشته بدولت خان پیوستند درین سال خضر خان در فتحپور گذرانیده و در ماه محرم سنه ستة عشر و ثمانمائة دولتخان بجانب کمبیل سوار شد رای برسنگ و رایان دیگر آمده ملازمت نمودند و چون بقصبه بیتالی رسید مبارز خان نیز بخدمت رسید درین اثنا خبر رسید کہ سلطان ابراهیم شرقی قادر خان پسر محمود خان را در کالپی محاصره کرده است و دولتخان جمعیت نداشت کہ با سلطان ابراهیم مقاومت تواند نمود مراجعت کرده بدہلی آمد و در ماه رمضان سنه مذکور خضر خان متوجه دہلی شد چون بحصار فیروزه رسید امرای آندیار بخدمت خضر خان آمده داخل دولتخواهان شدند ملک ادریس در قلعه رہتک متحصن شده ماند خضر خان هیچ متعرض او نشد و از انجا گذاشته بمیوات رفت جلال خان برادر زاده بهادر ناهر در انجا بخدمت رسید و از انجا برگشته بقصبه سنبل رفت و غارت و تاراج نمود در ماه ذیحجه سنه مذکور باز بدہلی رفته پیش دروازه سیری نزول نمود و دولتخان چهار ماه www.alimaanfoundation.com/ قلعه داری کرد آخر ملک تومان و سائر دولتخواهان خضر خان بحسن تدبیر دروازه دولتخانرا گرفتند و دولتخان را کار از دست رفته بالضرورت امان خواسته خضر خانرا دید و دولتخانرا حوالهٔ قوام خان نمود و فرمود کہ در حصار فیروزه در حبس نگاهدارند و اینواقعه در ماه ربیع الاول سنه عشر و ثمانمائة روداد ذکر رایات اعلی خضر خان پسر ملک سلیمان نقل ست کہ ملک مروان دولت کہ از امرای سلطان فیروز بود ملک سلیمان را در حال طفولیت فرزند گفته پرورده بود و بصحبت رسیده کہ روزی ملک مروان دولت امیر جلال بخاری قدس سره را مهمانے کرد و در وقت طعام کشیدن بفرموده ملک مروان دولت ملک سلیمان بدست شستن اهل مجلس قیام نمود سید جلال فرمود کہ این جوان سیدزاده را اینخدمت لائق نیست و از سخن سید جلال تصدیق نسب او نمود خضر خان جوانی بود صالح صادق القول پسندیده اطوار صاحب اخلاق پاکیزگے طینت و بزرگے حال او دلیل بزرگے نسبت او بود بیت اگرچه از حسب آمد فعال نیک ولی ✻ ستودگے شمر از حالت نسبت ✻ القصه در زمان فیروز شاه ملتان را ملک مروان دولت داشت و بعد از فوت او ملک شیخ متصرف شده در اندک زمانی در گذشت سلطان فیروز شاه ملتان را بخضر خان داد و ازان باز خضر خان از امرای کبار شد پیش از انکه دہلی را متصرف شود جنگهای عظیم کرده فتحهای بزرگ از دست او بر آمد چنانکه گذشت و بتاریخ پانزدهم شهر ربیع الاول سنه سبع عشر و ثمانمائة دہلی را متصرف شد با وجود استعداد

www.alimaanfoundation.com/

سلطنت و اسباب ملکداری اسم بادشاهی برخود اطلاق نمیکرد و بر ولایت اعلی مخاطب بود و سکه و خطبه در ابتدا
بنام امیر تیمور و در آخر بنام میرزا شاهرخ مقرر داشت و در آخر خطبه بنام خضرخان هم میبردند و دعا میکردند و ملک بجره
را تاج الملک خطاب داده وزیر ساخت سید معالم را سهارن پور عطا کرد و ملک عبدالرحیم پسر خوانده ملک سلیمان را
علاء الملک خطاب داده ملتان و فتحپور حواله نمود ملک سرور را شحنه شهر ساخت ملک خیرالدین خانی را عارض
ممالک نمود و ملک کالو را شحنه فیل و ملک داود خدمت دبیری یافت اختیارخان را میان دولت یقین کرد و از
خانه زادان سلطان محمود شاه هر که وظیفه و ادرار داشت بحال خود مقرر فرموده بجاگیران ایشان رخصت کرد و هم
سنه مذکور تاج الملک را با لشکر گران بجانب بداون و کتهر فرستاد تا متمردان ولایت را گوشمال داده رعیت نماند
تاج الملک از آب جون و گنگ گذشته بولایت کیتهر در آمده زمینداران آندیار را گوشمال بسزا فرمود رای هرسنگه
گریخته در دره آنوله در آمد و چون کار بر و تنگ شد از روی عجز و نیاز گذاری نموده رعیتی اختیار کرد و مهابت خان
حاکم بداون نیز آمده ملازمت نمود از انجا کنار آب رهب گرفته بگذر سرگذاری رسید و از آب گنگ گذشته کافران کهور
که الآن شمس آباد اشتهار دارد و کنبله را اندام داده از راه قصبه سیکته به مهم رفت حسن جالم را بری و حمزه برادر او
آمده دیدند رای سر و زیر مطیع و منقاد شده بخدمت رسید راجه گوالیار و سرور چند و از نیز مالگذاری کردند و قصبه جلیسر
را از دست رجپوتان چندوار برآورده بمسلمانان قدیمی آن قصبه داده مقدار تعین نموده و از انجا بولایت گوالیر
در آمده غارت و تاراج کرد و انچه مقرری هر ساله بود از رای گوالیر گرفته از انجا بچندوار رفت و از برسنگه زمیندار
کنبله و بتیا بی مال گرفته نزدیک چندوار از آب جون گذشته بدهلی آمد و در ماه جمادی الاول سنه مذکور خبر رسید
که جماعت ترکان از قوم سرمخان ترکچه ملک سدهونا هر که از جانب شاهزاده مبارک خان حاکم سرهند بود و بعذر
گذشته قلعه سرهند را متصرف شدند خضرخان زیرک خان را با لشکر گران بر سر ایشان تعین کرد ترکان از آب ستلد
گذشته بکوه در آمدند زیرک خان تعاقب کرده بکوه در آمد و تا دو ماه تردد نموده بی مقصود مراجعت
کرد و در ماه رجب سنه مذکور خبر آمد که سلطان احمد گجراتی قلعه ناگور را محاصره نموده است خضرخان همت
بتسکین این فتنه از راه توده بجانب ناگور غریمت نمود سلطان احمد جنگ ناکرده بولایت خود مراجعت
کرد خضرخان برگشته بشهر نوعروس جهانین که از بناهای سلطان علاء الدین خلجی بود در رفت الیاس حاکم آنشهر
آمده دید مفسدان آندیار را گوشمال داده متوجه گوالیار شد چون گرفتن قلعه دشوار بود مال مقرری از
رای گوالیار گرفته به بیانه رفت و از شمس خان اوحدی که حاکم بیانه نیز باج گرفته بدهلی آمد و در سنه عشرین و ثمانمائه
خبر بغی طوغان و بعضی ترکان که ملک سدهورا کشته بودند رسید زیرکخان حاکم سامانه بر سر ایشان تعین شد چون بسامانه
شد باغیان قلعه سرهند را گذاشته بجانب کوه رفتند ملک کمال بدهن که در قلعه بود نجات یافته بخدمت رسید زیرکخان مخالفان را

www.alimaanfoundation.com/

تعاقب کرده بقصبهٔ مایل رسید طوغان که صاحب ترکان بود انقیاد نموده پیشکش قبول کرده پسر خود را بگرو داد ترکان
کشنده ملک سدهور از خود جدا کردند زیرک خان بجانب سامانه مراجعت کرده مال و پسر او را بخدمت خضر خان فرستاد
و در سنه احدی و عشرین و ثمانمائه خضر خان تاج الملک را بر سر هرسنگه راجه کٹیهر فرستاد چون لشکر از آب
گنگ گذشت هرسنگه ولایت را خالی کرده در جنگل آنوله در آمد و در پناه جنگل پاره تلاش نموده بهزیمت رفت
اسپ و سلاح و سائر اسباب او بدست افتاد و افواج تا کوه کماون تعاقب نموده غنیمت بسیار بدست آورده
روز پنجم بلشکر ملحق شدند و بعد از آن تاج الملک از راه بداون بکنار آب گنگ آمد و از گذر بجلانه عبور نمود و مهابتخان
حاکم بداون را رخصت کرده باٹاوه آمد رای سرور در اٹاوه متحصن شد تاج الملک ولایت اٹاوه را تاراج نموده آخر
بصلح قرار داده در ماه ربیع الآخر سنه مذکور بشهر مراجعت کرد و هم در سنه مذکور خضر خان به پٹنه مفسدان و متمردان
کٹیهر عزیمت نموده اول مفسدان ولایت کول را گوشمال داده از آب رهب گذشته سنبل را خراب کرده در
ماه ذیقعده سنه مذکوره بطرف بداون حرکت کرده نزدیک پتالی از آب گنگ گذشت و ازین رهگذر
هراس در دل مهابتخان راه یافت به بداوان رفت و در ذیحجه سنه مذکور در قلعه بداوان متحصن گشت و ششماه
بمحاربه و مجادله گذشت درین اثنا بعضی از امرا مثل قوام خان و اختیار خان و سائر خانه زادان محمود شاه
که از دولت خان جدا شده بخضر خان پیوسته بودند عذر اندیشیدند خضر خان ازین معنی آگاهی یافته محاصره
قلعه را گذاشته بجانب دهلی برگشت و هم در اثناء راه بر کنار آب گنگ در بستم جمادی الاول سنه اثنی و عشر
و ثمانمائه قوام خان و اختیار خان و خانه زادان محمود شاهی و سائر اهل غدر و مکر را بقتل رسانیده بدهلی
آمد و بعد از چند روز خبر رسید که شخصی را خیال فتنه در سر افتاده خود را سارنگ نام کرده در کوه بجواره جمعیت
مینماید ملک سلطان شه بهرام لودی را سهرند داده بر سر او تعین فرمود او در ماه رجب سنه مذکور بسهرند رسید
و سارنگ از کوه برآمده تا آب ستلد آمد و مردم روپر بدو پیوستند و در حوالی سهرند محاربه دست داد سارنگ
هزیمت یافته بجانب قصبه لهوری از توابع سهرند رفت خواجه علی اندرانی با جمعیت خود آمده سلطان شه را
دید و زیرک خان حاکم سامانه و طوغان ترکبچه حاکم جلندر جهت مدد سلطان شه بسهرند آمدند سارنگ برگشته
بروپر رفت و چون لشکر تا روپر تعاقب نمود سارنگ گریخته بکوه در آمدند و لشکر همانجا مقام کرد و درینحال
ملک خیر الدین نیز با فوجی عظیم که بر سر سارنگ تعین شده بود در ماه رمضان سنه مذکور بروپر رسید
و چندگاه در حوالی کوه بسر بردند و چون جمعیت سارنگ پراگنده شد و با معدودی چند در کوه مخفی گشت
و لشکر مراجعت نمود و ملک خیر الدین بجانب سهرند رو نهاد و زیرک خان بسامانه آمد سلطان شه
با جماعت کومکی و تهانه روپر ماند درینوقت سارنگ از کوه برآمده در محرم سنه ثلث و عشرین و ثمانمائه

www.alimaanfoundation.com/

باطوغان پیوست وطوغان اورا بغدر بکشت و درین مدت خضرخان در شہر آرام گرفت تاج الملک را جہت تسخیر
زمینداران اٹاوہ وآن نواحی تعین فرمود واز راہ برن بکول رفتہ مفسدان آنجا را نابود ساخت وموضع دہلی را
کہ جای محکم بود غارت نمودہ باٹاوہ رفت رای سرور در اٹاوہ متحصن گشتہ آخر در صلح درآمد خراج مقرر قبول نمود تاج الملک
بچندوار رفتہ واورا تاراج وغارت داد از انجا بکٹیہر رفتہ از رای ہر سنگہ خراج گرفتہ بشہر مراجعت نمود در ماہ رجب سنہ
مذکور خبر رسید کہ طوغان ترکبچہ باز مخالفت نمودہ سہرمذر امحاصرہ کرد تا سرحد منصور پور وبابل تاختہ است خضرخان خیرالدین
را بر سر او تعین فرمود وبیامانہ رسید باتفاق زیرک خان تعاقب طوغان نمود نزدیک لدہیانہ از آب ستلد گذشتہ
بولایت جسرتہ کہوکہ درآمد ومحال جاگیر او بزیرک خان مقرر شد وملک خیرالدین بدہلی مراجعت کرد خضرخان در
سنہ اربع وعشرین وثمانمائہ جہت تسخیر متمردان میوات پای عزیمت در رکاب جلادت نہاد بعضی ازان متمردان
در قلعہ کوتلہ بہادرناہر متحصن شدند وبعضی آمدہ دیدند وچون قلعہ را محاصرہ نمود میواتیان مقابلہ نمودہ در حملہ اول
گریختند وکوتلہ فتح شد ومیواتیان بکوہ رفتند خضرخان قلعہ را خراب کردہ جانب گوالیر رفت ودر ہشتم ماہ محرم
سنہ مذکورہ تاج الملک فوت کرد واسکندر پسر بزرگ او وزیر شد وملک الشرق خطاب یافت چون راجہ گوالیر
متحصن شد وولایت او بتاراج رفت او نیز خراج گرفتہ جانب اٹاوہ آمد رای سیر فوت کردہ بود پسر او طاعت کردہ
مالگذاری قبول نمود درینحال خضرخان بیمار شد وبجانب دہلی مراجعت نمود ودر ہفدہم ماہ جمادی الاول سنہ
اربع وعشرین وثمانمائہ برحمت حق پیوست مدت سلطنت او ہفت سال ودو ماہ ودو روز بود خیرات ومبرات بسیار
ازوی در وجود آمد وجمعی کہ در قرات صاحبقرانی خانمان وبی سروسامان گشتہ بودند ودر ایام دولت او مرفہ الحال
وصاحب جمعیت شدند **ذکر سلطان مبارکشاہ بن رایات اعلی خضرخان** چون مرض خضرخان غالب شد
پیش از فوت بسہ روز مبارکخان را ولیعہد گردانید مبارکخان بعد از یک روز از فوت خضرخان باتفاق امرا بر تخت سلطنت
جلوس فرمودہ بسلطان مبارکشاہ ملقب گشت ودر زمان خضرخان ہر کس از امرا وملوک ائمہ واکابر کہ از پرگنہ او وہ وظیفہ
واد رار داشتند ہمہ را بدستور سابق مقرر داشتہ بعضی را اضافہ نمود فیروز آباد دہانسی را از ملک جب تادرہ تغیر داد ہ بملک مدد وبرادرزادۂ
خود داد وعوض آن دیبالپور را بملک جب تادرہ مقرر کرد ودرینوقت خبر بغی شیخا کہوکہر وطوغان رسید سبب بغی شیخا این بود کہ
در ماہ جمادی الاول سنہ ثلث وعشرین وثمانمائہ سلطان علی بادشاہ کشمیر بہٹہ آمدہ بود وقت مراجعت از ہٹہ شیخا سر راہ گرفتہ
جنگ کرد لشکر سلطان علی متفرق بود ہزیمت یافتہ بدست شیخا اسیر شدہ شیخا از غنیمت بسیار وکثرت مال خلل دماغ شدہ سر بغی
برآوردہ ارادہ گرفتن دہلی وسلطنت ہندوستان نمود پرگنات نواحی را بنیاد تاخت وتاراج نمود واز آب ستلد گذشتہ تلوندی را بے
کمال متین غارت کرد رای فیروز زمیندار آنجا گریختہ بجانب جون رفت شیخا بقصبہ لودہیانہ آمدہ تا سرحد روپر تاخت وبعد از آب
ستلد گذشتہ قلعہ جالندہر را محاصرہ کرد زیرکخان حاکم آنجا متحصن شدہ مجادلہ نمود شیخا از در صلح درآمدہ قرار داد کہ قلعہ جالندہر را خالی کردہ بطوغان سپارد

www.alimaanfoundation.com/

و پسر طوغان را بخدمت مبارک شاه فرستد و شیخا نیز پیشکش لائق ارسال نماید بتاریخ دوم جمادی الاخر سنه اربع و عشرین و ثمانمائه زیرک خان از حصار جلندهر برآمد بسر کردهی از لشکر شیخا کنار آب میئن فرود آمد بروز دوم شیخا نقض عهد نموده بر سر زیرک خان رفته او را دستگیر کرده مجدد آلوای مخالفت برافراخت و از آب ستلدج گذشته بلدهیانه آمد و بستم ماه جمادی الاخر سنه مذکور بسهرند رسید سلطان شه لودی حاکم سهرند متحصن شد چون موسم برسات رسیده بود شیخا هر چند سعی کرد قلعه فتح نشد و سلطان مبارک شاه در ماه رجب سنه مذکور با وجود برسات از شهر برآمده غریمت شهرند نمود و چون نزدیک سامانه رسید شیخا جانب لدهیانه رفت زیرک خان در سامانه بسلطان مبارک شاه پیوست سلطان از سامانه بلدهیانه آمد شیخا از آب ستلدج گذشته دران طرف آب در مقابل لشکر فرود آمد چون آب کلان و کشتیهای تمام بدست شیخا افتاده بود مبارک شاه از آب نتوانست گذشت تا چهل روز طرفین را مقابله بود چون سهیل طلوع کرد و آب کم شد مبارکشاه کنار آب گرفته جانب قبول بود روان شد شیخا نیز سر کنار آب گرفته هر روز مقابل لشکر مبارک شاه فرود می آمد تا در یازدهم ماه شوال سنه مذکور سلطان مبارکشاه ملک سکندر تحفه زیرک خان و محمد حسین و ملک کالو و امرای دیگر را با لشکر کثیر و شش زنجیر فیل بالای آب فرستاد که پایاب یافته صبح از آب گذشته و سلطان نیز از پی بنیاد گذشتن کرد شیخا تاب مقاومت نیاورده بجانب جلندهر گریخت جمیلی از اسباب و حشم او غنیمت نصیب سلطانی شد و لشکر سوار و پیاده بسیار بقتل رسید لشکر سلطان تا آب چناب تعاقب شیخا کردند شیخا از آب گذشته بکوه درآمد رای بهلیم راجهٔ جموں بخدمت سلطان آمده لشکر سر کرده از آب چناب گذرانید و به تهنکر که محکم ترین جاهای شیخا بود پناه برده تهنکر را خراب کرد و بعضی از مردم شیخا که در کوه پراگنده بودند اسیر ساخته سالم و غانم در ماه محرم سنه خمس و عشرین و ثمانمائه بلاهور آمد و لاهور خراب مطلق شده بود تا یکماه توقف نموده بتعمیر قلعه و دروازه ها مشغول شد چون قلعه تمام شد و اکثر خلائق بجاهای خود ساکن گشتند لاهور را بملک محمود حسن سپرد و دو هزار سوار با و گذاشت و سرانجام قلعه داری کما ینبغی داده بدهلی مراجعت نموده در ماه جمادالاخر سنه مذکور شیخا کهوکهر با تفاق زمینداران سوار و پیاده بسیار جمع ساخته بنیاد فتنه و فساد کرده بلاهور آمده نزدیک مزار سید حسین ریحانی قدس سره فرود آمد و در یازدهم ماه جمادی الاخر سنه مذکور بر قلعه حمام لاهور جنگ انداخت و مردم بسیار بکشتن داده باز در بست و یکم شهر مذکور بجمعیت تمام بجنگ قلعه خام از دحام نموده و کاری نساخته چند کروه عقب تر نشست تا یکماه و چند روز جنگ می انداخت و کاری نمیساخت و چون شیخا را کار زار پیش نرفت بجانب کلانور برگشت و بارای بهلیم که بمدد ملک محمود حسن بکلانور آمده بود مقابله نمود و در ماه رمضان سنه مذکور صلح شد و شیخا جانب آب بیاه رفت در ینوقت ملک سکندر تحفه با لشکری از جانب مبارک شاه بمدد ملک محمود حسن تعین شده بود

www.alimaanfoundation.com/

بگذر بوی رسید شیخارا قوت جنگ نماند و پرتل خود را پیش کرده از آب راوی و چناب گذرانیده بکوه در آمد
ملک سکندر از گذر بوی از آب پیاده گذشته دوازدهم ماه شوال سنه مذکور بلاهور آمد ملک محمد حسن استقبال نموده
مقدم او را گرامی داشت ملک رجب حاکم دیپالپور و ملک سلطان شه حاکم شهرنذور ای فیروز زمینداران که
قبل ازین بملک سکندر پیوسته بودند لشکر مذکور کنار آب راوی گرفته جانب کلانور رفت و چون بسرحد
جمون رسید رای بهلیم نیز با ایشان ملحق شده ولوازم خدمت بتقدیم رسانیده طائفه کهوکران که از شیخا
جدا شده مانده بودند آنها را تاراج کرده جانب لاهور مراجعت نمود درین اثنا ملک محمود حسین بموجب
فرمان سلطان مبارک شاه بجلندر رفته سامان خود نموده بدهلی رفت و ملک سکندر بلاهور آمد و بهمدریوقت
منصب وزارت از انتقال ملک سکندر بسرور الملک قرار گرفت و در سنه ستة وعشرین وثمانمائة سلطان
مبارک شاه از آب گنگ گذشته جهت تسخیر کفار و متمردان دیار عزیمت نمود و در ماه محرم سنه مذکور بولایت
کهتر در آمده باز یافت خراج کرده بعضی متمردانرا بسزا رسانیده در انجا مهاتبخان حاکم بداون که از خضرخان
هراسیده بود آمده دید سلطان از آب گنگ گذشته ولایت راته و مهوبه را تاخت و تاراج نموده خلق
کثیر را اسیر و قتیل ساخت و چند روز کنار آب گنگ توقف نموده در قلعه کنبله ملک مبارز وزیر کنان
و کمال خان را با لشکر گران جهت تسخیر لاهور گذاشت و پسر رای سرکه از خضرخان گرفته کناره نموده بود ملک
خیرالدین عالی را بسر او فرستاد تا ولایت او تاراج کرده باتاوه رفت راجپوتان متحصن شده محاربه کردند
و آخر از روی عجز و انکسار اطاعت و انقیاد نموده پسر رای سیر ملازمت نموده خراج مقرری ادا کرد سلطان مبارکشاه
بفتح و نصرت مراجعت نموده بدهلی آمد و درین اثنا ملک محمود حسین با لشکر خود از جلندر بدهلی آمده ملازمت
نموده بمنصب بخشیگری که دران روزگار عارضی میگفتند امتیاز یافت و در ماه جمادی الاول سنه مذکور
میان شیخا و رای بهلیم جنگ شده و رای بهلیم بقتل رسید چشم و اسباب او بدست شیخا افتاد شیخا بقوت
پیدا کرده نواحی دیپالپور و لاهور را تاخت ملک سکندر بغریمت دفع او حرکت نموده از آب چناب گذشت
و کاری نساخته مراجعت کرد درین اثنا خبر فوت ملک علاء الدین پسر علاء الملک حاکم ملتان رسید
و نیز خبر رسید که شیخ علی نائب پسر سوز عتمش با لشکر عظیم از کابل جهت تاخت بهکر و سیوستان می آید
سلطان ملک محمود حسین را با لشکر گران جهت تسکین فتنه مغول تعین فرموده از ملتان تا قصای سنده
ارزانی داشت چون ملک محمود بملتان رسید جمیع خلائق و عامه مسلمانان آنجا را بانعام و نوازش
خوشدل ساخته قلعه ملتان را که در حادثه مغول خراب شده بود از سر نو تعمیر کرد درینوقت فوج مغول نیز
برگشت و درینحال خبر آمد که الف خان حاکم دیپاک بسلطان هوشنگ موسوم گشته هست بقصد قلعه گوالیر میآید

مبارکشاه

www.alimaanfoundation.com/

مبارکشاه جانب گوالیر عزیمت فرمود چون بنواحی بیانه رسید معلوم شد که امیرخان پسر اوحدخان حاکم بیانه مبارک عموی خود را کشته و بیانه را خراب ساخته بالای کوه متحصن شده بهت مبارکشاه در دامن کوه نزول نموده بعد از رسل و رسائل امیرخان هر ساله تعهد خراج کرده اطاعت بجا آورده سلطان از انجا بگوالیر رفت الغخان گذر آب جنبل را گرفته فرود آمد مبارکشاه گذر دیگر پیدا کرده بسرعت از آب گذشت بعضی امرا که مقدمه لشکر بودند اطراف لشکر الغخان را غارت کردند جمعی کثیر را اسیر کرده آوردند چون اسیران مسلمانان بودند همه را خلاص فرموده روز دیگر الغخان صلح درمیان آورده پیشکش لائق فرستاده جانب بارمراجعت نمود مبارکشاه کنار آب چنبل توقف نموده خراج برقانون قدیم از زمینداران آندیار گرفت و در ماه رجب سنه سبع و عشرین و ثمانمائه مراجعت نموده بدهلی آمد در ماه محرم سنه ثمان و عشرین و ثمانمائه جانب کتهر حرکت کرد هر سنگه رای کتهر بکنار آب گنگ آمده ملازمت نموده بواسطه بقایای سه سال و چندروز در قید افتاد آخر مال ادا نموده خلاص شد سلطان از انجا از آب گنگ گذشته مفسدان آنرا آب را مالش داده مراجعت فرمود دریخال خبر تمرد و طغیان میواتیان رسید سلطان بانطرف نهضت نموده دست بغارت و تاراج برآورده اکثر میوات را خراب کرد میواتیان ولایت خود را ویران و خالی کرده بکوه چهره درآمدند سلطان بواسطه عسرت غله و علف و محکمی جا مراجعت نموده بدهلی آمد و امرا را بجاگیرها رخصت کرده بعیش مشغول شد و در سنه تسع و عشرین و ثمانمائه باز بجانب میوات جهت گوشمال متمردان آندیار شد جلو و قدو سائر میواتیان که بایشان موافقت داشتند جاهای خود را ویران و خالی کرده بکوه اندرون متحصن شدند و چند روز حرکة المذبوحی نموده حصار را خالی کرده بکوه الور رفتند سلطان هر روز جنگ می انداخت و مردم از طرفین کشته میشدند آخر میواتیان عاجز شده امان خواستند قدو آمده ملازمت نموده در قید افتاد سلطان ولایت میوات را تاراج کرده مراجعت نمود بعد از چهار ماه و یازده روز در ماه محرم سنه ثلثین و ثمانمائه جانب میوات لشکر کشید متمردان آنجا را مالش داده بیهانه رفت محمدخان پسر اوحدخان حاکم بیانه بالای کوه متحصن شده تاشا نزده روز حرب نموده اکثر مردم او جدا شده بسلطان مبارک شاه پیوستند چون تاب مقاومتش نماند در ماه ربیع الآخر سنه مذکور از روی عجز و انکسار رسن در گلو انداخته از حصار برآمده ملازمت نمود و اسپ و سلاح و نفائس دیگر که در قلعه داشت همه را پیشکش کرد و مبارکشاه عیال و متعلقان او را از قلعه برآورده بدهلی فرستاد و بیانه را بمقبل خان داده سیکری را که الآن فتحپور نام دارد بملک خیرالدین تحفه سپرده جانب گوالیر رفت رای گوالیر و تهکر و چندوار اطاعت نموده برقانون قدیم مالگذاری کردند و سلطان در ماه جمادی الاول سنه مذکور بدهلی آمد و محال جاگیر ملک محمود حسن را تغیر داده حصار فیروزه را باو داد و ملتانرا ملک رجب نادره یافت محمدخان با عیال خود گرخته

www.alimaanfoundation.com/

بمیوات رفت بعضی مردم او که متفرق شده بودند باز با و پیوستند درین اثناء شنید که ملک احمد مقبل خانی با لشکر خود بجانب بهاون رفته و ملک خیرالدین تحفه را در قلعه گذاشت که شهر بیانه خالی ست محمد خان فرصت یافته باعتماد زمینداران بیانه باندک جمعیت بآنجا رفت بیشتری از مردم قصبه و ولایت بیانه با و پیوستند ملک خیرالدین قلعه داری نتوانست نمود امان خواسته قلعه را سپرده بدهلی آمد مبارک شاه بیانه را بملک مبارز داده برسر محمد خان رخصت کرد محمد خان در قلعه متحصن گشت ملک مبارز ولایت را متصرف شده در عمل درآورده محمد خان جمعی از مختصان خود را در قلعه گذاشته خود جریده بایلغار در خدمت سلطان ابراهیم شرقی رفت سلطان مبارک شاه ملک مبارز را بجهت مصلحتی بخدمت طلب داشته بنفس نفیس بعزیمت فتح بیانه حرکت فرمود در اثناء راه عرضه داشت قادر خان حاکم کالپی رسید که سلطان ابراهیم شرقی با لشکرهای آراسته بقصد کالپی می آید سلطان مبارک شاه هم بیانه را موقوف داشته بمقابله سلطان ابراهیم روان شد درین وقت افواج شرقیه بهوکانور تاخته قصد باو کرده بودند سلطان مبارک شاه آب جون را بره کرده موضع هرتولی را که از مشاهیر سواس بود تاخت و از انجا بترولی رفت و محمود حسن با ده هزار سوار بر سپر مختقم خان برادر سلطان ابراهیم شرقی که برسر اناوه آمده بود فرستاد چون لشکر محمد حسن بلشکر شرقیه رسید فوج شرقی تاب نیاورده مراجعت کرده پیش سلطان خود رفت و محمود حسن چند روز توقف نموده بلشکر خود ملحق شد سلطان ابراهیم شرقی کنارهٔ آب بیاه گرفته نزدیک برهانا باد آمد مبارکشاه از اوترولی کوچ کرد بقصبهٔ مالی کوته آمد سلطان ابراهیم شرقی عظمت و شوکت لشکر مبارکشاه را معاینه نموده در ماه جمادی الاول سنه مذکور ترک مقابله داده جانب قصبهٔ راپری روان شد و از انجا از آب جون گذشته به بیانه رفت و کنار آب کهتر مقام ساخت مبارکشاه نزدیک چندوار از طرف آب جون گذشته بنجکروهی لشکر او فرود آمد لشکریان مبارک شاه هر روز اطراف لشکر او را تاخته مواشی و مردم را اسیر کرده می آوردند تا بست روز صحبت برین نهج بود تا هفتم ماه جمادی الآخر سنه مذکور سلطان ابراهیم شرقی بعزم جنگ و پیکار سوار شد سلطان مبارک شاه محمود حسن و فتح خان بن سلطان مظفر وزیر کل خان و اسلام خان و ملک چمن نبیره خانجهان و ملک کالو شحنه فیلان و ملک احمد مقبل خانی را مقابل او فرستاد از نیمروز تا شام محاربه نمودند در آخر روز طرفین مراجعت کرده در برابر هم فرود آمدند روز دیگر هفدهم ماه جمادی الآخر سلطان شرقی کوچ کرده راه جونپور گرفت سلطان مبارکشاه از راه هستکانت بگوالیر رفت و از رای گوالیر خراج برقانون قدیم گرفته بجانب بیانه مراجعت فرمود محمد خان اوحدی هرچند دست و پا زد و کاری نساخت و چون از مدد سلطان ابراهیم شرقی نیز ناامید گشت امان خواسته مبارک شاه را ملازمت نمود سلطان قلم عفو بر جرائم او کشیده امان داد در بستم ماه رجب محمد خان از قلعه برآمده جانب میوات رفت

سلطان

www.alimaanfoundation.com/

سلطان محمود حسین را بجهت محافظت قلعه وضبط ولایت گذاشته مراجعت فرموده یازدهم ماه شعبان سنه احدی وثلثین وثمانمائه بدهلی آمد ودر ماه شوال سنه مذکور سلطان ملک قدو میواتی را بجهت آنکه با سلطان ابراهیم شرقی همراه شده بود بقتل رسانید وملک سرور را بجهت ضبط ولایت میوات فرستاد واکثر مردم آنولایت مواضع خود را ویران ساخته بکوه در آمدند جلال خان برادر ملک قدو واحمد خان وملک فخرالدین وسائر اقربا در قلعه اندرون جمع شدند وملک سرور باج گرفته بجانب شهر مراجعت کرده در ماه ذیقعده خبر رسید که جسرت وسیخا کهوکهر کلانور را محاصره نموده بودند ملک سکندر حاکم لاهور بر سر او رفته منهزم شده بلاهور مراجعت نمود وجسرت از آب بیاه گذشته متوجه تسخیر قلعه جلندر شد وچون بران دست نیافت مواضع نواحی را تاخته اسیر کرده باز متوجه کلانور شد سلطان مبارک شاه زیرک خان حاکم سامانه واسلام خان امیر سرهند را فرمان فرستاد که ملک سکندر را مدد نمایند پیش از رسیدن ایشان ملک سکندر رای غالب کلانور را باجمعیت او همراه گرفته تا بیاه رفت وجسرت مقابله نموده وشکست خورده جانب بهکر رفت وازقسم غنائم هر قدر که از نواحی جلندر بدست آورده بود بدست لشکر ملک سکندر افتاد ودر ماه محرم سنه اثنی وثلثین وثمانمائه ملک محمود حسین فتنه از ولایت بیاه را که محمد خان اوحدی بنیاد کرده بود تسکین داده بدهلی آمد بعد ازان سلطان مبارک شاه جانب کوهپایه میوات نهضت فرموده بمهدورای آمده روزی چند توقف نمود جلال الخان میواتی وسائر میواتیان حاضر شده بقبل مالگذاری کردند وبعضی ازانها ملازمت نمودند سلطان در ماه شوال سنه مذکور بدهلی مراجعت فرمود درین اثنا خبر وفات ملک رجب نادر وحاکم ملتان رسید ملک محمود حسن را عماد الملک خطاب داده بملتان فرستاد ودر سنه ثلث وثلثین وثمانمائه سلطان جانب گوالیر لشکر کشید واز راه بیانه بگوالیر رفت وفتنه آنولایت را تسکین داده جانب هنکانت رفت رای هنکانت هزیمت خورده بکوه پایه در آمد سلطان ولایت اورا تاراج کرده وخلق کثیر را اسیر نموده ازانجا برابری آمد وآنولایت را از پسر حسین خان تغیر داده حواله ملک حمزه کرد ودر ماه رجب سنه مذکور مراجعت نمود ودر اثنای راه سید سالم فوت کرد وپسر بزرگ او را سالم خان وپسر دیگر را شجاع الملک خطاب داده وسید سالم مدت ستی سال در خدمت خضر خان مغفور داخل امرای کبار بود وسالها ورتر هنده خزانه وذخیره قلعه داری مهیا وجمع ساخته بود در ماه شوال سنه مذکور فولاد ترک بچه بقلعه ترهنده در آمده لوای مخالفت برافراخت سلطان مبارک شاه پسران سید سالم را مقید ساخته ورای هنوتی را برای تسلی فولاد بدست آوردن مال سید سالم تر هنده فرستاد چون نزدیک ترهنده رسیدند فولاد حرف صلح درمیان آورده ایشانرا غافل ساخته روز دیگر بناگاه از قلعه برآمده بر لشکر ایشان شبیخون زد ملک یوسف ورای هنو از غدر او خبر نداشتند محاربه نموده

www.alimaanfoundation.com/

شکست یافته بجانب سرستی رفتند و حشم و اسباب بدست فولاد افتاد و سبب قوت و استیلای او شد و
سلطان این خبر شنیده بجانب ترهنده عزیمت فرمود امرا و لشکریان از هر طرف بلشکر ملحق میشدند و زمینداران نیز بخدمت
مبادرت مینمودند چون فولاد استعداد تمام داشت در قلعه ترهنده متحصن شد سلطان مبارکشاه در راه زیرک خان
و ملک کالو و اسلام خان و کمال خان را بجهت محاصره فرستاد عماد الملک حاکم ملتان را نیز جهت تسکین فتنه
فولاد طلب شد و در ماه ذی حجه سنه مذکور عماد الملک بسرستی رسیده ملازمت نموده چون فولاد بر قول عماد الملک
اعتماد داشت او را جهت تسلی فولاد ترهنده فرستاد فولاد سخن و حکایت گذرانید بر بغی اصرار نمود و عماد الملک
بی نیل مقصود بخدمت مبارکشاه آمد سلطان در ماه صفر سنه اربع و ثلثین و ثمانمائه عماد الملک را بملتان رخصت
داده خود بجانب دهلی مراجعت فرمود اسلام خان و کمال خان و فیروز مئین را محاصره ترهنده گذاشت عماد الملک
بترهنده رسید امرا در محاصره قلعه سر براه کرده بملتان رفت فولاد شش ماه جنگ کرد و مبلغی را بدست معتمدان
خود پیش شیخ علی بیگ بکابل فرستاده استمداد نمود شیخ علی در ماه جمادی الاول سنه مذکور بجانب ترهنده
روان شد و چون بده کروهی ترهنده رسید اسلام خان و کمال خان و سائر امرا ترک محاصره داده بجاهای خود
رفتند فولاد از قلعه برآمد ملاقات نموده مبلغ دو لک تنکه که قبول نموده بود ادا کرد شیخ علی عیال و اطفال فولاد را
همراه گرفته مراجعت نموده و رعیت ولایت جلندر را اسیر کرده در ماه رجب سنه مذکور جانب لاهور رفت و ملک
سکندر آنچه هر سال باو میداد داده باز گردانید و از آنجا بتلواره رفته در خرابی آن میکوشید عماد الملک بجهت دفع
شیخ علی تا قصبه طلنبه آمد شیخ علی تاب مقاومت نیاورده بجانب خطیپور رفت درین اثنا حکم رسید که عماد الملک
طلنبه را گذاشته بملتان رود بست و چهارم ماه شعبان سنه مذکور عماد الملک بجانب ملتان کوچ کرد شیخ علی
چون مغرور بود نزدیک خطیپور از آب راوی گذشته پرگنات کنار آب جیلم را که بجناب مشهور است غارت و
تاراج کرده متوجه ملتان شد و چون بده کروهی ملتان رسید عماد الملک سلطان شه لودی را که عم ملک بهلول
لودی باشد بمقابله او فرستاد و در اثناء راه بشیخ علی رسید محاربه نموده شهادت یافت و لشکر او پاره کشته شد
و پاره گریخته بملتان رسید روز سوم ماه رمضان سنه مذکور شیخ علی بخیرآباد که قریب ملتان است فرود آمد و در
چهارم رمضان بر دروازه قلعه جنگ انداخت عماد الملک پیادهای شهر را بیرون کرد تا لشکر شیخ علی را در باغات
معطل داشتند آن روز شیخ علی کاری نساخته بلشکرگاه خود رفت روز جمعه بست و هفتم ماه رمضان باز لوای
جنگ برافراخت متوجه قلعه شد و مردم بسیار کشته شدند و شیخ علی مراجعت نموده در اردوی خود قرار گرفت
بدین طریق تا مدتی هر روز محاربه میشد سلطان مبارکشاه فتح خان بن ظفر خان گجراتی را با امرای نامی
مثل زیرک خان و ملک کالو شحنه فیل او سلام و ملک یوسف و کمال خان و رای هنوبهتی بمدد عماد الملک

www.alimaanfoundation.com/

www.alimaanfoundation.com/

فرستاده در بست و ششم ماه شوال مراتب ملتان رسیدند روز دیگر با شیخ علی محاربه نموده غالب آمدند شیخ علی تاب نیاورده درون حصاری که گرد لشکر خود را برآورده بودند رفت در انجا استقامت ننموده از آب جیلم عبور نموده قرار بر فرار اختیار کرد بیشتری از لشکر او غرق شده پاره کشته و پاره اسیر گشتند شیخ علی با معدودی چند بقصبه شور رفته اسپ و شتر و سلاح و سائر اسباب لشکر او غارت شد عماد الملک با سائر امرا تعاقب او بقصبه شور رفت میر مظفر برادر زاده شیخ علی با جماعت قلیل متوجه کابل گشت و امرائیکه بکمک عماد الملک آمده بودند حسب الحکم بجانب دهلی مراجعت نمود مبارک شاه ملتان را از عماد الملک تغیر داده حواله خیر الدین خانی کرده در ینوقت شیخا کهوکهر فرصت یافته قوت و مکنت پیدا کرده بنیاد فتنه و آشوب کرده و ملک سکندر تحفه جهت تسکین فتنه او جانب جلندر حرکت نمود شیخا جمعیت نموده از کوه تهکر برآمده از آب جیلم و راوی و بیاه گذشته نزدیک جلندر کنار آب بئین فرود آمد و ملک سکندر را غافل ساخته بناگاه بر سر او رفت ملک سکندر هزیمت یافته گرفتار گشت شیخا با استعداد تمام بلاهور رفته محاصره نمود سید نجم الدین نائب ملک سکندر و ملک خوشجهر غلام او متحصن شدند و هر روز جنگ می شد و درین اثنا شیخ علی باز از کابل آمده حوالی ملتان را تاخته مردم خطب بور و بیشتری از قریات کنار جیلم را اسیر ساخت و در هفدهم ماه ربیع الاول سنه مذکور بقصبه طلنبه رسید و سکنه آنجا بالقبول و عهد بدست آورده مردم نامی ایشانرا مقید کرد و قلعه را متصرف گشت بعضی از مسلمانرا کشت و بعضی را خلاص کرد و انواع خرابی نسبت بحال آن مردم راه یافت همدران ایام فولاد ترک بچه از ترهنده جمعیت نموده ولایت رای فیروز را تاخت رای فیروز در جنگ کشته شد سلطان مبارکشاه حوادث مذکور را شنیده در ماه جمادی الاول سنه مذکور جانب لاهور و ملتان عزیمت نموده ملک سرور را مقدمه ساخت چون ملک سرور بسامانه رسید شیخا کهوکهر محاصره را گذاشته بکوه بیانه تهکر رفته ملک سکندر را همراه برد شیخ علی از هراس لشکر سلطان برگشته جانب مارتوت رفت سلطان ولایت لاهور را از ملک الشرق عماد الملک تغیر داده بنصرت خان گرگ انداز داد اهل و عیال ملک الشرق را ملک سرور از قلعه لاهور برآورده بدهلی فرستاد و در ماه ذی الحجه سنه مذکور باز شیخا با جمعیت کثیر از کوه برآمده بعضی پرگنات را مراجعت داده باز بکوه درآمد در ینوقت سلطان مبارک شاه کنار آب جون نزدیک قصبه پانی پت لشکرگاه ساخته مدتی متوقف بود عماد الملک را با لشکری آراسته در ماه رمضان سنه مذکور جهت تسخیر زمینداران بیانه و گوالیر فرستاده بدهلی مراجعت نمود در ماه محرم سنه ستة و ثلثین و ثمانمائة جهت تسکین فتنه ولایت سامانه نهضت فرمود ملک سرور را بسر فولاد ترک بچه فرستاد خود متحصن شده مجادله مینمود و ملک سرور زیرک خان و اسلام خان را با لشکر بسیار بر گرد قلعه ترهنده گذاشته بخدمت سلطان رفت سلطان رفتن آنجانب را فسخ کرده لاهور و

www.alimaanfoundation.com/

جلندر را از نصرتخان گرفته بملک الهداد لودی داد وقتی که ملک الهداد بولایت جلندهر رسید شیخا از آب بیاه
گذشته محاربه نمود ملک الهداد هزیمت بجانب کوه بیانه کوتهی بجواره رفت و فتنه شیخا قوی شدن گرفت سلطان
در ماه ربیع الاول سنه مذکور جانب میوات عزیمت نمود و چون بقصد تا در رسید جلالخان میواتی با جمعی کثیر
در حصار یلدوز در آمد روز دیگر جلال خان فرار نموده بدر رفت و غله و ذخیره حصار بدست سلطان افتاد سلطان
از انجا کوچ کرده به تجاره رفته اکثر ولایت را خراب کرد جلالخان از روی عجز اطاعت نموده مال بر قانون قدیم
ادا نمود عماد الملک از ولایت بیانه با جمعیت تمام آمده ملازمت کرده سلطان ملک کمال الدین را با چندی
از امرای جهت ضبط گوالیر و اناوه رخصت نموده در ماه جمادی الاول سنه مذکور بدهلی آمد درین اثناء خبر رسید
که شیخ علی بر سر امرا که قلعه ترهنده را محاصره دارند می آید سلطان مبارکشاه لشکری بتقویت امرا فرستاد و درین وقت
شیخ علی از شور ایلغار کرده ولایت کنار آب بیاه را تاخت و خلق کثیر را اسیر نموده جانب لاهور رفت و ملک
یوسف و ملک اسمعیل که حکام لاهور بودند متحصن شده سر ممانعت پیش آوردند و در محافظت قلعه و شهر مبالغه
مینمودند چون مخالفت اهل شهر معلوم ملک یوسف و ملک اسمعیل شد قرار بر فرار اختیار کرده بدر رفت و شیخعلی
فوجی بتعاقب ایشان فرستاد تا جمعی کثیر کشتند و چندی را اسیر کرده و ملک راجا که از مردم اعیان بود از جمله
اسیران شد شیخ علی لاهور را گرفته داد غارت و تاراج داده قلعه لاهور را بنیاد تعمیر نهاد و ده هزار سوار انتخابی
بجهت محافظت شهر گذاشته متوجه دیبالپور شد ملک یوسف که از قلعه لاهور بقلعه دیبالپور پناه برده بود متحصن شده
استقامت نمود چون این خبرها بعماد الملک بترهنده رسید ملک احمد برادر خود را با جمعی کثیر بمدد ملک یوسف فرستاد
شیخ علی از رسیدن کومک دیبالپور را گذاشته قصبات میان لاهور و دیبالپور را متصرف گشت در ماه جمادی الآخر
سنه مذکور که خبر فتنه و فساد شیخعلی بمبارکشاه رسید متوجه سامانه شده روز چند انتظار لشکرها برد چون ملک کمال الدین
و بعضی امرا رسیدند به تلوندی رفت عماد الملک و اسلام خان که نامزد بترهنده بودند آمده ملازمت نمودند و
بدیگر امرا فرمان رفت که از گرد حصار بترهنده برخیزند خود بتعجیل بگذر بوی رفت شیخ علی رو بگریز نهاده برگشت سلطان
مبارک شاه که بنواحی دیبالپور رسیده شیخ علی از آب چناب گذشته بود سلطان مبارک شاه ملک سکندر
تحفه را که از قید شیخا کهوکهر خلاص شده بود شمس الملک خطاب داده دیبالپور و جلندهر حواله کرده بتعاقب
شیخ علی بدر رفته بود و در قلعه شور مظفر برادرزاده خود را گذاشته پاره اسباب و اسلحه او بدست لشکر شمس الملک
افتاد سلطان در برابر تلنبه از آب راوی گذشته قلعه سور را محاصره نموده مظفر تا یکماه تلاش نموده آخر
از روی عجز در صلاح زده دختر خود را با پیشکش بسیار بسلطان مبارک شاه داد و سلطان مراجعت نموده
شمس الملک را بلاهور فرستاد و فوجی که از جانب شیخ علی در لاهور بود در ماه شوال سنه مذکور امان خواسته

www.alimaanfoundation.com/

حصار خالی کردند شمس الملک حصار را متصرف شد چون مبارک شاه را از مهم شور و لاهور فارغ شد جریده بزیارت
مشائخ ملتان رفت و از انجا بدیپالپور آمد چون از اعماد الملک بهری نداشت ولایت دیپالپور و جلندر را شمس الملک
تغیر داده بعماد الملک ارزانی داشت و لایت بیانه که در جاگیر عماد الملک بود بشمس الملک قرار یافت سلطان
بدهلی رفت و چون کار وزارت از سرور الملک متمشی نمیشد و ملک کمال الدین در همه کارها مستعد بود مهمات
اشراف بعهدهٔ او نمود و قرار داد که هر دو باتفاق بسر انجام مهمات قیام نمایند چون ملک کمال الدین مرد سنجیده
و کاردان بود مرجع خلائق گشته در مهمات صاحب اختیار شد سرور الملک که از تغیر دیپالپور و جاگیرهای سابق
آزرده خاطر بود از روی حسد در مقام نفاق شد و پسران کانکو دکجو را که پروردهٔ خاندان صاحب خدم و حشم
گشته بودند با خود موافق ساخت و میران صدر و نائب عرض ممالک و قاضی عبد الصمد خاص حاجب و مردم
دیگر را نیز در مخالفت بحرکت آورده فرصتی میجست در یوقت سلطان مبارکشاه در هفدهم ماه ربیع الاول سنه سبع و ثلثین
و ثمانمائه در کنار جون شهر مبارکآباد نهاده مبارکشاه نام کرد در آن ایام خبر فتح ترسنده و سرفولاد ترکبچه رسید سلطان
مبارکشاه بهانه شکار نموده رفت و در اندک مدتی [illegible] امیدواران آنجا را مطیع و فرمانبردار ساخته مراجعت
نموده بشهر مبارکآباد [illegible] و ابراهیم شرقی و سلطان هوشنگ مالوی بر سر کالپی
جنگ میشود فرامین بطلب امرای اطراف فرستاد ماه جمادی الاخر سنه مذکور بجانب کالپی عزیمت کرد در راه
دهلی نزول نموده پانزده روز بجهت اجتماع لشکر توقف کرد اتفاق روز جمعه نهم ماه رجب سنه سبع و ثلثین و ثمانمائه
سلطان مبارکشاه باهتمام عمارات مبارکآباد میرفت دیگر مهمان و مخصوصان کسی همراه نبود سرور الملک
که منتظر وقت و فرصت بود جماعت فدائی را که متفق او بودند اشارت نمود تا یکبار شمشیرها علم کرده سلطان
مبارکشاه را شهید ساختند ایام سلطنت مبارکشاه سیزده سال و سه ماه و شانزده روز بود **ذکر محمد شاه**
بن مبارک شاه بن خضر خان محمد شاه پسر شاهزاده فرید بن خضر خانست چون مبارک شاه او را
پسر خوانده بود مولف تاریخ مبارکشاهی که در زمان او تالیف نموده او را به پسری مبارکشاه یاد کرده صاحب تاریخ
بهادرشاهی او را پسر فرید شاهزاده نوشته است و چون در دیگر تواریخ نیز فرزندی مبارک شاه بر و اطلاق شده
درین کتاب نیز موافق مشهور ایراد کرده شد القصه در آخر روز جمعه که سلطان مبارک شاه به شهادت رسید
سلطان محمد شاه باتفاق امرا و ارکان دولت بر تخت سلطنت جلوس فرمود و سرور الملک اگرچه بظاهر بیعت
نموده بود اما اسباب سلطنت مثل خزانه و فیلان و سلاح خانه را در تصرف داشت سرور الملک را خانخانان
و میران صدور و امین الملک خطاب شد و ملک الشرق و کمال الملک در صدد آن بودند که از سرور الملک و میران
صدور و از سائر حرام خواران انتقام خون مبارک شاه بگیرند روز دوم از جلوس محمد شاه سرور الملک و چندے

www.alimaanfoundation.com/

ازبندگان مبارک شاهی راکه هرکدام صاحب جمعیت بودند بهانه طلبیده بدست آورده بعضی را سیاست کرد
وبعضی را مثل کرم چند وملک مقبل وملک فتوح را مقید ساخته در اتصال خانه زادان مبارکشاهی سعی وجهد نمودن
گرفت وپرگنات اطراف نواحی که خلاصه وزبده بودند خود متصرف شده قلیلی بدیگران تقسیم نموده وپرگنه بیانه وامروهه
ونارنول وکهام وچند پرگنه میان دوآب بحواله سید هارون واقربای ایشان کرده ابوشه غلام خود را بجهت تحصیل
مال چندساله به بیانه فرستاد واو بتاریخ دوازدهم ماه مذکور در شهر بیانه درآمده خواست تا قلعه را بدست آرد یوسف خان
او حدی خبردار شده از هندوستان به بیانه آمد وبا ابوشه جنگ کرده او را بالقتل رسانید وعیال وفرزندان او اسیر شدند
چون حرام نمکی سرور الملک برکافه انام ظاهر بود اکثر امرا که پروردهٔ نمک خضرخان وسلطان مبارک شاه بودند
در فکر کار او شدند وسرور الملک نیز در تدبیر گرفتن ایشان بود درین حال خبر رسید که الهداد لودی حاکم سنبل
واهار وملک جمن حاکم بداون وامیر علی گجراتی وامیر کسل کیچه لوای مخالفت برافراخته اند وسرور الملک و
وکمال الملک وسیدخان ویوسف پسر خود سید هارون را نکو را جهت دفع فتنه ایشان نامزد کرد ودر ماه رمضان
کمال الملک بکنار آب جون فرود آمد واز انجا بقصبهٔ برن رفته جهت انتقام خون مبارکشاه از پسر سرور الملک
وسید هارون دربرن توقف کرد وملک الهداد کمال الملک را دعوت باطن با خود دانسته از اهار پیش نرفت سرور الملک
بر عذر کمال الملک واقف گشته ملک هشیار غلام خود را به بهانه امداد پیش بهار الملک فرستاد تا از عذر او حاضر بود
محافظت یوسف وسید هارون نماید درین اثنا ملک جمن با هار آمده بالهداد ملحق شد یوسف وسید هارون و
هوشیار که از عذر کمال الدین متوهم بودند سبب زیادتی توهم ایشان شد واز لشکر جدا شده بدهلی آمدند ودر
سلخ ماه رمضان ملک الهداد وملک جمن با مرای موافق با ملک کمال الملک یکی شدند کمال الملک باجمعیت
کثیر متوجه دهلی شد وسرور الملک در قلعهٔ دهلی متحصن گشته تا مدت سه ماه مجادله نمود در ینحال خبر وفات پیرخان
حاکم سامانه رسید جاگیر او به پسر محمدخان تفویض شد محمد شاه اگرچه بظاهر با اهل قلعه طریقهٔ موافقت می سپرد اما
بجهت انتقام پدر منتظر وقت فرصت میبود وسرور الملک دهلی در قلعه نیز بمعنی اطلاع یافته در کمین محمد شاه
بود اتفاقاً در هشتم ماه محرم سنه ثمان وثلثین وثمانمائه سرور الملک وپسران میران صدر از وی مکر وغدر شمشیرها
علم کرده بسر اپردهٔ محمد شاه درآمدند محمد شاه همه وقت از خوف ایشان با جمع کثیر از هواخواهان مستعد جنگ می بود سرور الملک
را همانجا کشتند وپسران میران صدر را اسیر کرده پیش دربار سیاست کردند بیت غزالی که جوید نبرد از پلنگ +
شود خاک ازخون او لاله رنگ + سده پال وحرامخواران دیگر متحصن شده بجنگ پیش آمدند محمد شاه کمال الملک را
در شهر در آورد سده پال خانهٔ خود را آتش زده زن وفرزندان خود را طعمهٔ آتش گردانیده کشته شد بحکم محمد شاه
سید هارون کانکو وکهرمانی که اسیر شده بودند همه را نزدیک حظیره محمد شاه سیاست کردند ملک هوشیار

www.alimaanfoundation.com/

و مبارک کوتوال را پیش دروازہ لعل گردن زدند روز دیگر کمال الملک با جمیع امرائیکہ بیرون قلعہ بودند با محمد شاہ بیعت تازہ کردہ باتفاق عامۂ خلائق او را بر تخت سلطنت نشاندند کمال الملک بمنصب وزارت یافتہ بکمال خان مخاطب گشت و ملک حسن را غازی الملک خطاب کردہ ولایت امروہہ و بداون بدستور سابق مقرر داشت ملک الہداد لودی ہیچ خطاب بے قبول ننمودہ بہ برادر خود خطاب دریا خانی گرفت و ملک کہویراج مبارک خانی را اقبال خان خطاب شد و ولایت حصار فیروزہ بدستور سابق مقرر گشت جمیع امرا بانعامات و زیادتی مواجب ممتاز گشتند پسر بزرگ سید سالم را مجلس عالے سید خان و پسر خود را شجاع الملک و ملک صدہ را علاء الملک خطاب دادند ملک رکن الدین نصیر الملکے یافت و ملک اشرف حاجی شحنۂ دہلی شد در ماہ ربیع الاول سنہ مذکور محمد شاہ بجانب ملتان عزیمت نمودہ در منزل سبارکپور اکثر امرا مثل عماد الملک و اسلام خان و محمد خان و محمود خان بن نصرت خان و یوسف خان او حدے و اقبال خان و سائر ملازمان بخدمت رسیدند محمد خان مشائخ ملتانرا زیادہ کردہ خانجہانرا بملتان گذاشتہ در سنہ مذکور بدہلی آمد و در سنہ اربعین و ثمانمائۃ بجانب سامانہ حرکت نمودہ فوجی بر سر شیخا کہوکہ فرستاد و ولایت او را خراب کردہ بدہلی آمد در سنہ احدی و اربعین و ثمانمائۃ خبر آوردند کہ بسبب تمرد جماعت لنگاہ در ملتان خلل ست و نیز خبر رسید کہ سلطان ابراہیم سرے بعضی پرگنات را متصرف گشت و رای گوالیر و رایان دیگر دست انما لگذاری کشیدہ اند چون محمد شاہ را عرق حمیت در حرکت نیامد و مسامحہ و غفلت غالب گشت در ہر سر سودائی و در ہر دل تمنائے پیدا آمد بیت چوشہ باز ماند ز پروای ملک ✽ بود ہر سرے را تمنای ملک بہ بعضی امرای سلطان محمود خلجی بادشاہ مالوہ را طلبیدند و در سنہ اربع و اربعین و ثمانمائۃ سلطان محمود بدہلی رسید محمد شاہ فوجہا آراستہ پسر خود را بیرون فرستادہ ملک بہلول لودی را مقدمہ ساخت سلطان محمود خلجی ہر دو پسر خود را سلطان غیاث الدین قدر خان را در برابر فرستاد از صبح تا شام غبار و ہیجا بر پا بود و شب طرفین برگشتہ در محل خود قرار گرفتند روز دیگر محمد شاہ حرف صلح در میان آورد و درین اثناء بسلطان محمود خبر رسانیدند کہ سلطان احمد گجراتی بجانب مندو می آید سلطان محمود فی الحال بصلح راضی شدہ مراجعت نمود و این صلح باعث زیادتے زبونی محمد شاہ در نظرہا و دلہا شد چون سلطان محمود کوچ کرد ملک بہلول لودی تعاقب نمودہ پارہ برتال و اسباب گران بار را بغنیمت گرفتہ مراجعت کرد و از تجدد ملک بہلول محمد شاہ خوشدل گشتہ بالطاف خسروانہ سربلند گردانیدہ ملک بہلول را فرزند خواندہ سلطان محمد شاہ در سنہ خمس و اربعین و ثمانمائۃ جانب سامانہ حرکت کرد ملک بہلول را ولایت دیپالپور و لاہور ارزانے داشتہ بدفع حسرت کہوکہر فرستاد خود بدہلی مراجعت نمود حسرت با ملک صلح کردہ او را پوند سلطنت دہلے

www.alimaanfoundation.com/

مژده داد و ملک بهلول را هوای سلطنت در سر افتاده در مقام جمعیت شد و از اطراف و جوانب افغانان را می طلبید و نگاه میداشت تا در اندک مدتی خلق کثیر بر وی گرد آمد و خیلی پرگنات نواحی را متصرف شد و باندک سبب ظاهری با سلطان محمد شاه بنیاد مخالفت نهاده با کمال ابهت و استیلا بر سر دهلی رفت و مدتی محاصره نمود و بی نیل مقصود مراجعت کرد کار سلطنت محمد شاه روز بروز سستی پذیرفت و کار بجای رسید که امرائی که به بست کروهی دهلی بودند سر از اطاعت پیچیده دم استقلال زدند آخر الامر در سنه اربع و اربعین و ثمانمائة سلطان محمد شاه وفات حیات سپرد ایام سلطنت او ده سال و چند ماه بود **بیت** چنین ست آئین گردنده دور ✻ گهی مهربانی از و گاه جور ✻ زدوران امید وفا داشتن ✻ بود چشم نور از سها داشتن ✻ دور روزست چون بوالهوس مهر او ✻ نشان وفا نیست در جهر او

ذکر سلطان علاء الدین بن محمد شاه بن مبارک شاه بن خضر خان چون سلطان محمد شاه فوت کرد امرا و ارکان دولت پسر او را سلطان علاء الدین خطاب کرده بر تخت سلطنت نشاندند ملک بهلول و سائر امرا بیعت کردند در اندک زمانی ظاهر شد که سلطان علاء الدین از پدر سست تر و در کار سلطنت عاجز تر ست سودای دماغ ملک بهلول قوی تر شد **بیت** چو بیند که از اژدها نیست رنج ✻ خردمند مگذار دازو دست گنج ✻ سلطان علاء الدین در سنه خمسین و ثمانمائة جانب سامانه سواری کرد در اثنای راه خبر آمد که بادشاه جونپور بقصد دهلی می آید سلطان بسرعت مراجعت نموده بدهلی آمد حسام خان که وزیر ممالک و نائب عیبت بود بعرض رسانید که بمجرد آوازه دروغ آمدن غنیم سلطان را مراجعت فرمودن لائق حال سلطنت نبود سلطان علاء الدین ازین سخن که مخالف طبیعت او بود رنجیده آزرده خاطر گشت و در سنه احدی و خمسین و ثمانمائة بجانب بداون حرکت نمود و چند گاه آنجا توقف کرده بدهلی آمد و اظهار کرد بداون را خوش کرده ام و میخواهم که همیشه در انجا باشم حسام خان از روی اخلاص باز بعرض رسانید که دهلی را گذاشتن و بداون را تختگاه ساختن صلاح دولت نیست سلطان ازین سخن بیشتر رنجیده او را از خود جدا ساخته در دهلی گذاشت و هر دو برادر زن خود یکی را شحنهٔ شهر ساخت و دیگری را امیر کوئی و ردیت نبودش چو تدبیر و سامان کار ✻ ندامت کشید آخر از روزگار ✻ و باز در سنه اثنی و خمسین و ثمانمائة جانب بداون عزیمت کرده در انجا بعیش مشغول شده باندک ولایتی که در حکم او بود قناعت نمود بعد از مدتی میان هر دو برادر زن او که در دهلی بودند مخالفت شد و با یکدیگر جنگ کردند و یکی از انها کشته شد روز دوم مردم شهر باغوای حسام خان برادر دوم را بقصاص کشتند در ینوقت سلطان بسخن ارباب فتنه قصد قتل حمید خان نمود که او وزیر مملکت بود و او فرار نموده بشهر در آمد و با حسام خان شهر را متصرف شد و ملک بهلول را بالسلطنت طلب داشت و بتفصیل این اجمال در احوال ملک بهلول مذکور ست القصه ملک بهلول لودی با جمعیت تمام بدهلی آمده قابض گشت و بعد از چند روز جمعی از هواخواهان

www.alimaanfoundation.com/

خود را بدهلی گذاشته بجانب دیبالپور نهضت نموده در مقام اجتماع لشکر گشت و بسلطان علاء الدین عرضداشت کرد
که برای دولت خواهی سلطان تردد مینمایم و خود را بندهٔ سلطان میدانم که سلطان علاء الدین در جواب نوشت
که چون پدر من ترا پسر خوانده و مرا پسر و برگ تردد نیست بیک پرگنه بداوان قناعت کرده سلطنت را بتو گذاشتم
بیت بی درد سر نیزه و آمد شد شمشیر * کامی که تمنای ملک بود بر آمد * ملک بهلول با فتح و اقبال روز افزون قبای
پادشاهی را بر قامت خود درست یافته کامیاب گشت و از دیبالپور بدهلی آمده بر تخت سلطنت جلوس نمود
سلطان بهلول خطاب یافت و از امرای سلطان علاء الدین آنها که با او بودند مواجب ایشان مقرر و مستقیم
ماند بعد چندگاه سلطان علاء الدین رحلت کرد و جهان بکام سلطان بهلول شد ایام سلطنت او هفت
سال و چند ماه بود بیت سرانجام گیتی همین ست و بس * وفائی نکردست با هیچ کس * ذکر سلطان
بهلول لودی از ثقات مرویست که ملک بهلول برادرزاده سلطان شاه لودی ست که اسلامخان
خطاب داشت و از امرای کبار خضرخان و سلطان مبارک شاه بود و حکومت سرهند میکرد چون آثار
رشد و نجات در برادرزادهٔ خود مشاهده مینمود او را بمنزلهٔ فرزند پرورده در آخر عمر بقائم مقامی خود وصیت کرده
درگذشت اسلامخان را پسری بود قطب خان نام او سر از متابعت ملک بهلول پیچیده پیش سلطان محمد
رفت و سلطان محمد حاجی شدنی را که حسام خان خطاب داشت با لشکر بسیار بر سر ملک بهلول فرستاد
در موضع کرهه از مواضع پرگنهٔ خضرآباد و سادهوره طرفین را محاربه دست داد و حسام خان شکست یافته بدهلی
رفت و ملک بهلول را قوت و مکنت تمام حاصل گشت گویند روزی ملک بهلول در ابتدای حال با دو یار
خود بسامانه رسید این نام عزیزی در انجا بود ملک بهلول باتفاق هر دو یار خود بخدمت آن بزرگ رفته
بادب بنشست و آن مجذوب بزبان راند که از شما کسی نیست که پادشاهی دهلی بدو هزار تنگه بخرد ملک بهلول
یکهزار و ششصد تنگه در همیان داشت بیرون آورده پیش آن عزیز نهاد گفت زیاده ازین ندارم آن عزیز
قبول فرموده گفت که پادشاهی مبارک باشد همراهانش تمسخر نموده استهزا کردند در جواب گفت که از دو
حال بیرون نیست این قضیه اگر وقوع خواهد یافت پس سودا مفت کرده باشم اگر نخواهد شد خدمت درویشان
نمودن از اجر خالی نیست بیت سالکان ره همت چو ارادت بینند * ملک کاوس و فریدون بگدائی
بدهند * و آنکه در بعضی تواریخ مذکورست که ملک بهلول تجارت مینمود اصلی ندارد ظاهرا جد پدری او تجارت
میکرد و بهند آمد و شد مینمود القصه ملک بهلول با ملک فیروز عم خود و سائر اقربا ولایت سرهند را متصرف
شده قوت و استعداد تمام بهم رسانیده از سخن آن درویش که از صغر سن در خاطر داشت و اغوای حسرت کهوکه
که در صدر گذشت مرغ سلطنت در دماغ او بیضه نهاده طالب ملک شده بود بعد از فتح حسامخان ملک بهلول

www.alimaanfoundation.com/

عرضداشتی مشتمل بر ناخوشیهای حاجی شدنی و عقیدت و اخلاص خود بخدمت سلطان ارسال نموده دران
مذکور ساخت که اگر سلطان حاجی مذکور را بقتل رساند و منصب وزارت بحمید خان دهد بنده فرمان برادر و
خدمتگار باشیم سلطان محمد بیفکر و تامل حسام خان را بقتل رسانید و حمید خان را وزیر ساخت بیت لابد از حسن
دشمنی بیند ٭ هر که بی وجه دوستدار کشد ٭ لودیان از روی اخلاص پیش آمده ملازمت سلطان نمودند و
بتازگی محال جاگیر ایشان مسلم ماند و بعد از انکه ملک بهلول از جانب سلطان محمد با سلطان محمود مالوی
محاربه نموده بخطاب خانخانانی ممتاز گشت و بتدریج لودیان لاهور و دیبالپور و سنام و حصار فیروزه و دیگر
پرگنات را بزور متصرف شدند و چون کمال غلبه و استیلا بهم رسانیدند و از گرفتن لاهور و دیبالپور بحکم سلطان
یکرو شده بودند لوای مخالفت برافراخته بر سر سلطان محمد بدهلی رفت مدتی سلطان را محاصره نموده
چون گرفتن دهلی میسر نشد مراجعت نموده بسرهند آمد و خود را بسلطان بهلول مخاطب کرده خطبه و سکه
را موقوف به تسخیر دهلی داشت درینحال سلطان محمد فوت شد و بسعی امرا و اعیان ملک سلطان علاء الدین
پسر او را بر تخت سلطنت اجلاس دادند بیت زهی ملک دوران سر در نشیب ٭ پدر رفت و پای پسر
در رکیب ٭ درین وقت تمام هند ملوک طوائف شد لودیان را استیلای تمام دست داده بود احمد خان
میواتی از مهرولی تا لادوسرای که متصل شهر دهلی ست متصرف بود و لودیان ولایت سهرند و لاهور را
تا پانی پت داشتند دریا خان لودی ولایت سنبل را تا گذر خواجه خضر که متصل شهر دهلی ست حاکم بود
عیسی خان ترکبچه کول را داشت قطب خان پسر حسن خان افغان حاکم ربری بود رای پرتاب قصبه
بهون گانو و بیتالی و کپتلا را متصرف بود بیانه در قبض داود خان اوحدی بود سلطان علاء الدین شهر دهلی را
با چند موضع داشت و باین ولایت بادشاهی میکرد و در گجرات و دکهن و جونپور و بنگاله هر یک بادشاهی
باستقلال بود و بار دوم سلطان بهلول جمعیت نموده از سرهند بدهلی آمد و حصار دهلی فتح نشد و باز بسرهند
رفت درین اثنا سلطان علاء الدین با قطب خان و عیسی خان و رای پرتاب در باب تقویت حال خود مشورت کرد ایشان
در جواب گفتند که اگر سلطان حمید خان را مقید ساخته از منصب وزارت معزول سازد ما یان چند پرگنه از تصرف امرا برآورده
داخل خالصه میکنیم سلطان علاء الدین حمید خان را بند فرمود بیت کسی کو تا بگل گوید که از مرغان بستانی ٭ ترا جز بلبلی نبود چه
داری بسته پر او را ٭ و از دهلی کوچ کرده ببرهانا باد قریب بارهره آمد قطب خان و عیسی خان و پرتاب از انجا ملازمت نموده
عرض کردند که چهل پرگنه داخل خالصه میکنیم بشرط آنکه حمید خان را بقتل رسانند چون قبل ازین فتح خان پدر حمید خان ولایت
رای پرتاب را تاراج کرده زن او را تصرف کرده بود بنا بر عداوت کهنه سلطان را بر قتل حمید خان ترغیب نموده سلطان
علاء الدین که بکار سلطنت مناسبت نداشت بی فکر و تامل بقتل حمید خان فرمان داد درین وقت

www.alimaanfoundation.com/

برادر زن حمید خان و مخلصان دیگر او بهر حیله که توانستند او را از قید خلاص کردند او فرار نموده بدهلی رفت
ملک محمد جمال که از جمله نکاهلان او بود از پے در آمده بر سر خانه حمید خان رسیده جنگ انداخت ملک محمد جمال را
بزخم تیر کشتند و مردم بسیار حمید خان جمع گشتند و غوغای بالا شد حمید خان درون حرم سلطان در آمد زنان
و دختران و پسران سلطان نیز برهنه از حصار شهر بیرون کرده خزائن و اسباب سلطنت را متصرف شد
سلطان علاء الدین از زبونی بخت انتقام را بامروز و فردا گذاشته بواسطه برسات در بداون توقف کرد
حمید خان فرصت یافت در فکر آن شد که دیگری را بجای سلطان علاء الدین بردارد سلطان محمود شرقی
بادشاه جونپور چون خویش سلطان علاء الدین بود طلبیدن او را مناسب ندید سلطان محمود بادشاه
هندو دور بود لودیان نزدیک ملک بهلول که در سرهند بود طلبداشت و ملک بهلول باجمعیت تمام بدهلی
آمد و بعد از عهد و پیمان حمید خان کلید های حصار را بملک بهلول داد و او در هفدهم ماه ربیع الاول سنه
خمس و خمسین و ثمانمائه بر سریر حکومت نشست ۵ برین تخت فیروزه هر صبح و شام ۵ یکی مهره بخت جنید
بکام ۵ کس این بخت و این مهره باخود نبرد ۵ بکام دل از مملکت برنخورد ۵ در انوقت سلطان بهلول را
نه پسر بود خواجه بایزید پسر بزرگ نظام خان که سلطان سکندر شاه بارکشاه مبارکخان عالم خان مشهور
بسلطان علاء الدین جمال خان میان یعقوب فتح خان میان موسی جلال خان و از امرا و اقربا سی و چهار
کس بودند قطب خان پسر اسلام خان لودی دریا خان لودی تاتارخان پسر دریا خان مبارک خان نوحانی
تاتارخان یوسف خیل عمر خان شروانی قطب خان پسر حسن خان افغان احمد خان میواتی یوسف جلوانی
علیخان پسر یوسف خان جلوانی علیخان ترکبچه شیخ ابو سعید قرملی احمد خان شامی خانخانان نوحانی
شمس خان وزیر خان خانخانان پسر احمد خان شروانی ننگ خان لشکر خان شهابخان و پسر
مبارز خان بهته رستم خان جونا خان پسر غازی ملک میان حسن پسر خانجهان ملتانی حسین خان و در
عماد الملک اقبال خان میان فرید میان معروف قرملی رای پرتاب رای کهلین رای کرن سلطان بهلول
بظاهر صلاح آراسته بود و متابعت شریعت غرا کمال تقید داشت در کل حال سلوک بر مسالک شرعیه
نموده در داد و عدل مبالغه فرمودی بیشتر اوقات بمجلس علما و مصاحبت فقرا گذرانیدی و تفقد حال
فقیران و محتاجان واجب شناختی القصه چون سلطان بهلول بدهلی در آمد حمید خان قوت و کثرت
تمام داشت بنا بر صلاح وقت با و مدارا مینمود ملایمت بسیار میکرد و هر روز بسلام او میرفت یکروز
مهمان حمید خان شد افغانان را آموخت شما در مجلس حمید خان بعضی حرکاتیکه از عقل و فهم دور باشد
بکنید تا شما را سهل پندارد و رعب و هیبت شما از دل او دور گردد و از شما بخذر نباشد و قتیکه افغانان

www.alimaanfoundation.com/

در مجلس او درآمدند بنیاد حرکت غریب کردند بعضی کفش خود را در کمر بستند بعضی کفشها را در طاق بالای سر حمید خان
گذاشتند حمید خان گفت این چه عمل ست گفتند از ملاحظهٔ دزد محافظت مینمایم بعد از زمانی افغانان بحمید خان
گفتند که بساط شما عجائب رنگها دارد اگر یک گلیم ازین بساط عنایت فرمایند کلاه و طاقیه بجهت فرزندان خود
ساخته بتحفه فرستیم ما اهل عالم بداند که ما را در خدمت حمید خان عزت و آبروی تمام بهم رسیده حمید خان در جواب
تبسم نموده گفت که قماشهای خوب جهت این کار انعام بشما نمایم چون خوانهای خوشبوی بمجلس آوردند بعضی
افغانان جوه را لیسیدند و گلها را خوردند و بعضی بیرهٔ پان را وا کرده چونه را تنها خوردند چون دهن بسوخت بیرهٔ پان را
از دست انداختند حمید خان از ملک بهلول پرسید که چرا چنین کردند گفت مردم روستائی بیعقلند میان مردم
کم بوده اند غیر از خوردن و مردن هنری ندارند روز دیگر ملک بهلول مهمان حمید خان شد و عادت چنان بود
که وقتی که ملک بهلول بخانهٔ حمید خان می آمد معدودی چند همراه می آمدند و اکثر مردم بیرون می استادند درین بار
که مهمان شد افغانان باغوای ملک بهلول دربان را لت کرده بزور درآمدند و گفتند که ما نیز نوکر حمید خانیم از
سلام او چرا محروم مانیم چون غوغا و شور شد حمید خان از صورت حال پرسید گفتند افغانان ملک بهلول را
دشنام کنان درآمدند و گفتند ما هم در رنگ ملک بهلول نوکران حمید خانیم او اندرون درآمد ما چرا در نیائیم
و سلام نکنیم حمید خان گفت بگذارید بیت دگر زندگانی توقع مدار که در جیب و دامن دهی جای ما افغانان
هجوم کرده درآمدند و پهلوی هر خدمتگاری که گرد حمید خان ایستاده بودند دو نفر ایستاده شدند درین اثنا قطب خان
لودی زنجیر از بغل برآورده پیش حمید خان نهاده گفت مصلحت درینست که چند روز ترا در گوشه باید بود و بجهت
حق نمک قصد جان تو نمی کنم حمید خان را مقید ساخته سپردند چون ملک بهلول دهلی را بی مانع و مخالفت
متصرف شد خطبه و سکه بنام خود کرده بسلطان بهلول ملقب گشت و بسلطان علاء الدین نوشت که
چون من پروردهٔ پدر شمائیم در معنی بوکالت شما کار سلطنت را که از دست رفته بود رونق و رواج میدهم و
نام ترا از خطبه نمی افگنم سلطان در جواب نوشت که چون پدر من ترا فرزند گفته بود ترا بجای برادر بزرگ دانسته
سلطنت بتو گذاشته ببداون قناعت نمودم سلطان بهلول کامران و کامیاب شده
شروع در کار مملکت نمود همدران سال بجهت سرانجام ولایت ملتان و آن نواحی نهضت نمود امرای
سلطان علاء الدین که از سلطنت لودیان راضی نبودند سلطان محمود شرقی را از جونپور طلبیدند و در سنه
ستة و خمسین و ثمانمائة سلطان محمود با لشکر عظیم بدهلی آمده محاصره نمود خواجه بایزید پسر سلطان بهلول با امرای
دیگر متحصن شد سلطان بهلول این خبر را شنیده از دیبالپور مراجعت کرده بموضع نلیره که پانزده کروهی
دهلیست فرود آمد و لشکریان او دو بار شتر و گاوی که از لشکر سلطان محمود بچراگاه میرفت گرفته آوردند

سلطان

www.alimaanfoundation.com/

سلطان محمود فتح خان هربوئی را با سی هزار سوار و سی زنجیر فیل بر سر سلطان بهلول تعین نمود لودیان پس فوج شده
بکارزار در آمدند فیلی که فوج فتح خان هربوی پیشروی میکرد قطب خان لودی که در تیراندازی ممتاز لودیک
چوبه تیر بیکار ساخته از پیکار باز داشت دریا خان لودی که با سلطان محمود پیوسته بود
و اهتمام جنگ میکرد قطب خان اورا بآواز بلند گفت که مادران دخواهران تو در قلعه متحصن اند تراچه لائق
از جانب بیگانه سعی جنگ میکنی و حفظ ناموس نمی نمائی دریا خان گفت من میروم تو تعاقب نکنی قطب خان
سوگند یاد کرد و دریا خان روگردانیده بمجرد برگشتن دریا خان فتح خان هزیمت خورده گرفتار گشت چون بهنبسو
برادر رای کرن را فتح خان بقتل رسانیده بود رای کرن سر فتح خانرا جدا کرده بخدمت سلطان بهلول آورد
سلطان محمود از وقوع این حال تاب نیاورده جانب جونپور مراجعت نمود و بعد ازین سلطنت سلطان بهلول
استقامت گرفت قوت و مکنت تمام پیدا کرد و جهت ضبط ولایت در حرکت آمد اول بمیوات رفت
احمد خان میواتی استقبال نموده اطاعت کرد سلطان هفت پرگنه از تصرف او برآورده باقی را باو گذاشت
و احمد خان میواتی مبارک خان عم خود را دانمی در خدمت سلطان مقرر کرد سلطان از میوات بقصبه برن
رفت دریا خان لودی حاکم سنبل نیز از راه اطاعت و انقیاد پیش آمد و هفت پرگنه پیشکش نمود سلطان
از انجا بکول آمد کول را بعیسی خان بدستور سابق مقرر داشته و چون ببرهانا باد رسید مبارک خان حاکم کلیت
بخدمت شتافت محال جاگیر او نیز تغیر نداد و همچنین ولایت رای پرتاب حاکم بهون گانور اباد و اگذاشته
از انجا بقلعه رای پری رفت قطب خان بن حسن خان حاکم رای پری متحصن شد و در اندک مدت حصار رای پری
فتح شد و خانجهان قطب خانرا قول داده پیش سلطان آورده محال جاگیر او را نیز مسلم داشتند از انجا باتاوه
رفت حاکم اتاوه نیز اطاعت نموده در نیوقت سلطان محمود شرقی باز بر سر سلطان بهلول آمده در سواد اتاوه
نزول نمود روز اول افواج طرفین محاربه نمودند روز دیگر قطب خان ورای پرتاب صلح در میان آورده
قرار دادند که انچه در تصرف مبارکشاه بادشاه دهلی بود بسلطان بهلول تعلق داشته باشد و انچه در قبضه
سلطان ابراهیم بادشاه جونپور بود در تصرف سلطان محمود باشد و در جنگ فتح خان هربوی که هفت زنجیر
فیل از سلطان محمود بدست سلطان بهلول افتاده بود آنهارا سلطان بهلول واپس فرستاده قرار دادند
که شمس آباد بعد از برسات سلطان بهلول از جونا خان که از جانب سلطان محمود حاکم آنجا بود بگیرد و بعد ازین
سلطان محمود بجونپور رفت و سلطان بهلول بمیعاد مقرر فرمان بجانب جونان خان نوشت که از شمس آباد بدر
رود و او طاعت نکرد سلطان بهلول بر سر او رفت و جونا خان گریخت سلطان بهلول شمس آباد را برای کرن داد
سلطان محمود این خبر را شنیده بر سر سلطان بهلول بشمس آباد آمد قطب خان و دریا خان لودی لشکر سلطان

www.alimaanfoundation.com/

زدند ناگاه اسپ قطب خان بدری خورد و قطب خان از اسپ افتاده دستگیر شد سلطان محمود او را بجونپور فرستاد و هفت سال در بند ماند سلطان بهلول شاهزاده جلال و شاهزاده سکندر و عماد الملک را مقابل فوج سلطان محمود بمدد رای کرن که در قلعه بود گذاشته خود بمقابله و محاربه سلطان محمود پرداخت درین اثنا سلطان محمود بیمار شده رخت هستی برداشت **نظم** درین شیشه هم زهر و هم شکر ست ✤ گهی جانکزا گاه جان پرور ست
یکی را بسر افسر زر نهند ✤ یکی را ز کین تیغ بر سر نهند ✤ نه کینش بموقع نه مهرش بجاست ✤ درین بیدارا دران بیوفاست
بی بی راجی مادر او باتفاق امرا شاهزاده بهیکهن خان را بر سریر سلطنت نشاندند محمد شاه خطاب کردند میان هر دو بادشاه صلح شد و عهد بستند که ولایت سلطان محمود در تصرف محمد شاه باشد و انچه در قبض سلطان بهلول بود بسلطان بهلول ارزانی باشد محمد شاه بجونپور رفت و سلطان بهلول بدهلی مراجعت کرد وقتی که نزدیک دهلی رسید شمس خاتون خواهر قطب خان پیغام کرد ما دام قطب خان در بند سلطان محمد شاه ست سلطانرا قرار و آرام و خواب حرام هست سلطان متاثر گشته از دهنکور مراجعت نموده بر سر محمد شاه رفت محمد شاه نیز از جونپور روان شد چون بشمساباد رسید شمسابادرا ازرای کرن که از جانب سلطان بهلول حاکم بود گرفته بجونا خان داد رای پرتاب که سابقا اتفاق داشته غلبه محمد شاه را ملاحظه نموده با محمد شاه پیوست محمد شاه بسرعت آمد سلطان در بریری که نزدیک سرستی بود نزول نموده چند روز جنگ انداخت محمد شاه از سرستی فرمان بکوتوال جونپور نوشت که برادرم حسنخان و قطب خان پسر اسلام خان لودی را بقتل رساند کوتوال عرضه داشت نموده که که بی بی راجی بنوعی محافظت هر دو نماید که مرا بر قتل ایشان قدرت نیست چون این نوشته بمحمد شاه رسید والده را از جونپور طلب داشت که او را بحسن خان برادر او آشتی داده پارهٔ ولایت را بحسن خان بدهد بی بی راجی از جونپور روان شد کوتوال جونپور بموجب فرمان محمد شاه شاهزاده حسن خان را بقتل رسانید بی بی راجی بعزم حسن خان را بقنوج بجا آورده توقف نمود و پیش محمد شاه نیامد محمد شاه بوالده نوشت که چون سایر شاهزادها بهمین حال پیدا خواهند کرد خدمت والده همه را یکبارگی تعزیت بجا آرد محمد شاه بادشاه قهار خونریز بود امرا از و در هراس بودند روزی شاهزاده حسین خان برادر محمد شاه باتفاق سلطان شه جلال خان اجودنی بعرض محمد شاه رسانیدند که لشکر سلطان بهلول داعیه شبخون بر لشکر مادارد سی هزار سوار و سی زنجیر فیل همراه گرفته بفریب سر راه گرفتن براعدا از لشکر محمد شاه جدا شده در کنار جهرنه ایستادند سلطان بهلول اینخبر را شنیده فوجی بمقابل ایشان تعین کرد شاهزاده حسین خان خواست که شاهزاده جلال خان را همراه کرده کس بطلب او فرستاد درین اثنا سلطان شه گفت توقف کردن مصلحت نیست جلال خان از دنبال خواهد رسید بجانب قنوج روان شدند اتفاقا فوج سلطان بهلول که در مقابله ایشان تعین شده بود آمد بجای ایشان ایستاده شد شاهزاده جلال خان

www.alimaanfoundation.com/

بموجب طلب حسین خان از لشکر محمد شاه برآمد جانب جهنه روان شد فوج سلطان بهلول را پنداشت که فوج شاهزاده حسین خان ست نزدیک آمد فوج سلطان بهلول جلال خانرا گرفته پیش سلطان آوردند واوعوض قطب خان دانسته دربند کرد محمد شاه تاب مقاومت نیاورده بجانب قنوج راهی شد سلطان بهلول تا آب گنگ تعاقب نموده پاره اسباب و برتال بغنیمت گرفته مراجعت نمود وقتی که شاهزاده حسین خان درسنه خمس وخمسین وثمانمائه پیش بی بی راجی آمد بسعی والده واعیان دولت شرقیه برتخت سلطنت جلوس کرده بسلطان حسین خان مخاطب گشت چنانچه درطبقه شرقیه بتفصیل قلمزده کلک جواهر سلک شده وملک مبارک گنگ و ملک علی گجراتی وسائر امرا را بر سر محمد شاه که کنار آب گنگ نزدیک گذر راجگر فرود آمده بود تعین فرمود چون لشکر سلطان حسین خان نزدیک رسید بعضی امرائیکه همراه محمد شاه بودند جدا شده آمدند محمد شاه باچند سوار گریخته درباغی که دران نواحی بود درآمد واورا دراینجا محاصره کردند ۵ بوقتی که دولت با و یار بود زره پیش تیرش نمودار بود ✤ درانگه که بجنبش نشد دستگیر ✤ نکردی خدنگش گذر برحریر ✤ محمد شاه چون در تیر قادر انداز بود دست به تیر وکمان کرد بی بی راجی باسلاحدار او راست آمده پیکان تیرهای ترکش محمد شاه را دور کرده بود محمد شاه هر تیری را که دست کرد بی پیکان از ترکش برآمد آخر الامر بشمشیر درآمده چند کس را انداخت ناگاه تیرے ازدست مبارک کنک بگلوی محمد شاه رسید وهمان زخم از اسپ افتاد و درگذشت ۵ مادر گیتی ندارد زاده کو را نکشت ✤ دل منه بر مهر این نه نال پسر کش زنهار ✤ چون اجل نی شاه بیند نے گدا روز قضا ✤ سلطنت ندهد سرور و سروری ناید بکار ✤ من گرفتم شرق تا غرب جهان یکسر تراست ✤ نی اجل خواهد ستانید از تو روز اضطرار بعد ازان سلطان حسین با سلطان بهلول صلح کردند و عهد بستند که تا چهار سال هرکدام بر ولایت خود قانع باشد ورای پرتاب که قبل ازین با محمد شاه یکی شده بود بنابر دلاسای قطب خان افغان با سلطان بهلول پیوست وقتی که سلطان حسین از قنوج کوچ کرده کنار حوضی که آنرا هرسه میگویند فرود آمده قطب خان لودی را از جونپور طلبیده باسپ وخلعت و دیگر عنایت امتیاز بخشید باعزاز واکرام تمام پیش سلطان بهلول فرستاد وسلطان بهلول نیز شاهزاده جلال خان را بتعظیم وتکریم وانعامات خوشدل ساخته بخدمت سلطان رخصت کرد وبعد از چندگاه سلطان بهلول جانب شمسابادعزیمت نمود وشمس آباد از تصرف جونا خان برآورده برای کرن داد ودراینجا برسنگه رای پسر رای پرتاب سلطان بهلول الملانت نمود قبل ازین رای پرتاب یک تیره که دران روزگار بمنزله علم سردار میبوده هست ویک نقاره از دریا خان بزور گرفته بود دریا خان ازروی انتقام هر سنگه پسر او را باستصواب قطب خان بقتل رسانید درین اثناء قطب خان پسر حسین خان ومبارز خان بهته ورای پرتاب باسلطان حسین شرقی موافق شدند سلطان بهلول را

www.alimaanfoundation.com/

قوت مقاومت نماند و مراجعت نموده بدہلی آمد و بعد از چند روز سلطان بہلول بواسطہ انتظام مہام پنجاب بانی حاکم ملتان عزیمت ملتان نموده قطب خان لودی و خانجہان را بہ نیابت خود در دہلی گذاشت سلطان بہلول ہنوز در راہ بود کہ خبر رسانیدند کہ سلطان حسین با لشکرہای آراستہ و فیلان کوہ پیکر عزیمت دہلی نموده می آید سلطان بہلول بسرعت مراجعت نموده بدہلی آمد و باستقبال غنیم رفتہ در چندوار مقابلہ نمود تا ہفت روز افواج طرفین بمحاربہ گذرانیدند درین اثنا احمد خان میواتی و رستم خان حاکم کول سلطان حسین پیوستند و تاتار خان لودی با سلطان بہلول موافقت نمود بعد ازان کہ معرکہ جدال و قتال با طناب کشید بسعی اعیان دولت قرار یافت کہ تا سہ سال ہر دو با دشہ بولایت خود قانع بوده بہم جنگ نکنند بعد از صلح سلطان حسین اٹاوہ را محاصرہ کرد سلطان بہلول بدہلی آمد سہ سال اقامت نمود بہ انجام ملک و لشکر پرداخت درین میان سلطان بہلول بر سر احمد خان میواتی کہ قبل ازین با سلطان حسین موافقت نموده بود رفت و چون بمیوات رسید احمد خان را خانجہان کہ از امرای بزرگ سلطان حسین بود دلاسا نموده بخدمت آورد درین وقت احمد خان پسر یوسفخان جلوانی حاکم بیانہ در بیانہ خطبہ بنام سلطان حسین خواند چون مدت سہ سال منقضی شده بود سلطان حسین با یک لک سوار و یکہزار فیل متوجہ دہلی شد و سلطان بہلول از دہلی برآمده نزدیک قصبہ تہنواره مقابلہ نمود خانجہان درمیان آمده طرفین را صلح داد و بعد از صلح سلطان حسین باٹاوہ رفتہ اقامت نمود و سلطان بہلول بدہلی آمده بعد از اندک مدت باز سلطان حسین بر سر سلطان بہلول رفت سلطان بہلول از دہلی برآمده نزدیک را لشکر چند روز طرفین را مقابل شد و چند مرتبہ افواج را محاربہ کردند و آخر بصلح انجامید سلطان حسین بجانب اٹاوہ رفت و سلطان بہلول بدہلی مراجعت کرد درینوقت مادر سلطان حسین بی بی راجی در اٹاوہ درگذشت کلیان مل پسر رای کرنسنگہ راجہ گوالیر و قطب خان لودی کہ از چندوار بگوالیار رفتہ بودند پیش سلطان حسین آمدند چون قطب خان سلطان حسین را با سلطان بہلول در مقام پرخاش یافت بدنیا دخوش آمد کرده گفت کہ بہلول از زمرۂ نوکران شماست او را دم برابری نمیرسد و من تا دہلی را بتصرف شما درنیارم قرار نخواہم گرفت و بلطائف الحیل از سلطان حسین رخصت گرفتہ بخدمت سلطان بہلول آمد و گفت کہ بحیلہ و تدبیر از دست سلطان حسین خلاص شده ام او را در مخاصمت با شما راسخ یافتم شما را در فکر کار خود باید بود درین اثنا سلطان علاء الدین در بداون درگذشت سلطان حسین از اٹاوہ بجہت تعزیت بہ بداون آمد و بعد از مراسم تعزیت بداون را از پسر سلطان علاء الدین تغیر داده متصرف شد این بی مروتی را بخود روا داشت و از بجانب سنبل رفت و مبارک خان پسر تاتار خان حاکم سنبل را مقید کرده بسارن فرستاد و خود با لشکر عظیم و یکہزار فیل بدہلی آمده در ماه ذیحجہ سنہ ثلث و ثمانین و ثمانمائہ کنار آب جون قریب گذر کہنہ نزول

www.alimaanfoundation.com/

نمود سلطان بهلول حسین خان پسر خانجهان را بمیرت روان کرد خود از سهرند بدهلی آمد و طرفین را مدتی بمحاربه و کارزار
گذشت شرقیه از روی کثرت و ابهت کمال غلبه داشتند آخر الامر قطب خان کس پیش سلطان حسین
فرستاده پیغام داد که من بندهٔ احسانی بی بی راجی ام وقتی که در جونپور محبوس بودم انواع احسان در حق
من ازان عفیفه بظهور آمده حالیا صلاح در آنست که با سلطان بهلول صلح کرده مراجعت فرمایند و ولایت آنطرف
آب گنگ تعلق بشما داشته باشد و آنچه اینطرف گنگ ست بسلطان بهلول گذارند طرفین راضی شده
نزاع برطرف ساختند سلطان حسین باعتماد صلح برتال را گذاشته کوچ کرد سلطان بهلول وقت یافته تعاقب
کرده برتال لشکر سلطان حسین را تاراج نموده پاره از خزاین و اسبابی که بر اسپان و فیلان بار کرده بودند بدست
سلطان بهلول افتاد و تا چهل امرای نامدار لشکر سلطان حسین مثل قتلغخان وزیر که اعلم العلمای وقت خود
بود و اوتیهو نائب عرض و امثال ایشان اسیر شدند قتلغخان را زنجیر کرده بقطب خان لودی سپردند
و سلطان بهلول تعاقب نموده بعضی پرگنات سلطان حسین مثل قصبه کنبل و بیتالی و شمس آباد و سکیته و
کول و مارهره و جلالی را متصرف شد در هر پرگنه شقدار تعین کرد و چون تعاقب از حد گذشت سلطان حسین
برگشته نزدیک موضع آرام بخواز اعمال ریری بمقابله و مقاتله ایستاد و آخر بصلح قرار گرفت مشروط بآنکه سلطان حسین
و سلطان بهلول بولایت خود و حدود قدیم قانع بوده باشند بعد از صلح سلطان حسین به ریری رفته
و سلطان بهلول در موضع هرپامو آمد و بعد از مدتی باز سلطان حسین جمعیت نموده بر پسر سلطان بهلول آمد
و در نواحی موضع سونها محاربه سخت افتاد و سلطان حسین باز هزیمت یافت قطعه چو بخت سست بود
از کمان سخت چه سود * بیخت کار کند در صف مصاف خدنگ * بسا سپاه قوی دل که گاه پستی بخت
ز خورد پایه سپاهی شکست خورده بجنگ * و اموال بیقیاس بدست لودیان در آمده باعث ازدیاد
قوت و شوکت سلطان بهلول شد سلطان حسین باز به ریری رفت و سلطان بهلول قریب موضع هرچه
فرود آمد درین اثنا خبر فوت خانجهان که در دهلی بود بسلطان بهلول رسید سلطان پسر او را خانجهان خطاب
کرده جای پدر باو مسلم داشت و از انجا بر سر سلطان حسین به ریری آمده بعد از محاربه و مقاتله بفتح و فیروزی
اختصاص یافت در وقت فرار و عبور آب جون چندی از عیال و فرزندان سلطان حسین غریق
بحر فنا شدند و سلطان حسین بجانب گوالیر میرفت در نواحی هتکانت طائفه بهدوریه در اردوی او
دست انداز و غارت کردند و چون بگوالیر رسید رای کیرت سنگهه راجه گوالیر اطاعت نموده خادمانه
سلوک کرد و چند لک تنگه نقد و چند خیمه و سراپرده و چند اسپ و فیل و شتر پیشکش گذرانیده در زمرهٔ دولتخواهان
منتظم شد و فوجی همراه سلطان حسین نموده تا کالپی متابعت کرد در خلال این احوال سلطان بهلول بقصد

www.alimaanfoundation.com/

اٹاوه رفت ابراهیم خان برادر سلطان حسین و هیبت خان عرف ملک کرکر در اٹاوه متحصن شده تا سه روز
جنگ کردند و آخر امان خواسته اٹاوه را سپردند سلطان بهلول اٹاوه را به ابراهیم خان پسر مبارکخان نوحانی
داد و چند پرگنه را از ولایت اٹاوه بمواجب رای داند و عطا کرده با لشکر گران بر سر سلطان حسین رفت و چون
بموضع راکانو از توابع کالپی رسید سلطان حسین نیز از کالپی بمقابله شتافت و مدت چند ماه طرفین را بمحاربه
گذشت درین اثنا رای ملوک چند حاکم ولایت بکسر بخدمت سلطان بهلول آمده سلطان را از جائیکه پایاب
بود گذانید سلطان حسین تاب مقاومت نیاورده بولایت بهته رفت ؎ شیریکه خورده سیلی سرپنجه هزبر ٭ بار
دگر قرار نگیرد برابرش ٭ بازیکه صید از کف شاهین برون کند ٭ زان پس بصیدگاه شمارد کبوترش ٭ راجه بهته
استقبال نموده سلوک آدمیانه کرد و چند لک تنگه با چند اسپ و چند فیل پیشکش گذرانید و فوج همراه کرده
تا جونپور متابعت نمود بعد از آن سلطان بهلول لوای عزیمت برافراخته متوجه جونپور شد و چون نزدیک
رسید سلطان حسین جونپور را گذاشته از راه بهرایچ بقنوج رفت سلطان بهلول نیز بجانب قنوج حرکت کرده
کنار آب رهب مقابله نمود بعد از جنگ و کارزار هزیمت که طبیعی سلطان حسین شده بود بفعل آمد و حشم و
اسباب سلطنت او بدست لودیان افتاد و حرم محترم او بی بی خوندا که دختر سلطان علاء الدین نبیره
خضر خان بود گرفتار شد و سلطان بهلول بصلاح و عفت محافظت آن عفیفه مینمود و بعد از چندگاه که باز
سلطان بهلول متوجه تسخیر ولایت جونپور شد بی بی خوندا بحیله خود را خلاص کرده بشوهر رسانیده درین دفعه
سلطان بهلول جونپور را متصرف شده بمبارک خان نوحانی داد و بعضی امرا دیگر را مثل قطب خان
لودی و خانجهان و امثال آن در قصبه محموتی گذاشته جانب بداون رفت سلطان حسین فرصت
یافته با جمعیت تمام بجونپور آمد و امرا سلطان بهلول جونپور را گذاشته پیش قطبخان بمحموتی رفتند و در انجا
نیز استقامت ننموده با سلطان حسین از راه اخلاص در آمده سخنان دولتخواهانه درمیان آورده تا رسیدن
کومک بمدارا گذرانیدند سلطان بهلول زبونی لشکر خود را که همراه قطبخان لودی بود معلوم نمود باربک شاه
پسر خود را بمدد ایشان فرستاده خود هم از دنبال متوجه جونپور شد سلطان حسین تاب مقاومت نیاورده
ببهار رفت و چون سلطان بهلول بقصبه بلدی رسید خبر وفات قطبخان لودی شنید چند روز بلوازم
تعزیت پرداخته بجونپور رفت و باربک شاه را بر تخت سلطنت شرقیه نشانده در انجا گذاشت و خود بولایت
کالپی عزیمت نمود کالپی را با عظم همایون پسر شاهزاده خواجه بایزید داده از راه چندوار بدهولپور رفت رای دهولپور
باستقبال آمده چندین من طلا پیشکش نموده داخل دولت خواهان شد چون سلطان بهلول نزدیک
پرگنه باری آمد اقبالخان حاکم باری لوازم خدمتگاری بتقدیم رسانیده در سلک نوکران انتظام یافت او نیز

www.alimaanfoundation.com/

چند من طلا پیشکش گذرانید باری را باو مقرر داشت و از انجا بجانب الپنور که از توابع رنتهور ست عزیمت
نموده ولایت الپنور را تاراج کرده باغات و زراعات آنجا را خراب ساخته بدهلی آمده قرار گرفت و بعد از
چند روز بحصار فیروزه رفت و چند ماه در انجا اقامت نموده بدهلی آمد و بعد از چند گاه جانب گوالیر حرکت
کرد راجه مان حاکم گوالیر از راه انقیاد پیش آمده هشتاد لک تنگه پیشکش گذرانید گوالیر را باو مقرر داشته
از انجا باٹاوه آمد و اٹاوه از سکت سنگه پسر رای داند و تغیر داده مراجعت نمود و در اثناء راه بیمار شد و نزدیک
موضع بلاولی اعمال پرگنه سکیت در سنه اربع و تسعین و ثمانمائه وفات یافت مدت سلطنت او سی
و هشت سال و هشت ماه و هشت روز بود **نظم** گر افراسیاب ست ور پور زال ٭ بیابد ز دست اجل گوشمال
بجامیکه ساقی مقرر نمود ٭ محالست چیزی بمردی فزود ٭ اگر بادشاه ست ور خر فروش ٭ رساند اجل صوت
مرگش بگوش ٭ **قطعه تاریخ** بهشتصد و نود و چار رفت از عالم ٭ خدیو ملک ستان و جهان کشا بهلول
به تیغ ملک ستان بود لیکه دفع اجل ٭ بود محال بشمشیر و خنجر مصقول ٭ و این قطعه در تاریخ فوت او گفته بودند
لودی چون سلطان بهلول ودیعت حیات بقابض ارواح سپرد شاهزاده نظام خان در دهلی بود سرعت سیر
از باد استعاره کرده در قصبه جلالی خود را بتابوت سلطان بهلول رسانید و نعش پدر را بدهلی فرستاده
باتفاق خانجهان و خانخانان قرملی و سائر امرای بدر را در روز جمعه هفدهم شعبان سنه اربع و تسعین و ثمانمائه
قریب قصبه جلالی بر بالای بلندی که کنار آب بیاه واقع ست و آنرا کوشک سلطان فیروز میگویند بر سریر
سلطنت جلوس نموده مخاطب بسلطان سکندر گشت **ع** چو بنهفته مه رخ به نیلی نقاب ٭ عیان کرد
رو از افق آفتاب ٭ سمن ریخت لیکن شگفت ارغوان ٭ بنوبت رسد هر گل از بوستان ٭ سلطان بهلول
در انوقت شش پسر داشت ابراهیم خان و جلال خان و اسمعیل خان و حسین خان و محمود خان و نظام خان اعظم همایون و از امرای
نامی پنجاه و سه کس بودند خانجهان بن خانجهان لودی احمد خان پسر خانجهان بن خانجهان مبارک خان
نوخانی محمود خان لودی عیسی خان تاتار خان لودی خانخانان شیخزاده محمد قرملی خان خانان نوخانی
اعظم همایون شروانی دریا خان پسر مبارک خان نوخانی نائب بهار عالم خان لودی جلال خان پسر محمود خان
لودی نائب کالپی شیر خان لودی مبارک خان لودی موسی خیل احمد خان پسر مبارک خان لودی عماد پسر
خانخانان قرملی عمر خان شروانی بهیکن خان پسر عالم خان لودی حاکم اٹاوه ابراهیم خان شروانی محمد شاه لودی
بابر خان شروانی حسین قرملی نائب سارن سلیمان قرملی پسر دوم خانخانان قرملی سعید خان لودی پسر
مبارک خان لودی اسمعیل خان نوخانی تاتار خان قرملی عثمان قرملی شیخزاده محمد پسر عماد قرملی شیخ جمال
عثمان شیخ احمد قرملی آدم لودی حسین برادر آدم لودی کبیر خان لودی نصیر خان لودی غازی خان لودی تاتار خان

www.alimaanfoundation.com/

حاکم جنبره مولانا حسن کنبو حجاب خاص مجد الدین حجاب خاص شیخ عمر حجاب خاص شیخ ابراهیم حجاب خاص مقبل حجاب خاص قاضی عبد الواحد پسر طاهر کاملی حجاب خاص خواص خان بهوده پسر خواص خان خواجه نصر الله مبارک خان اقبال خان حاکم قصبه باری خواجه اصغر پسر قوام حاکم دهلی شیر خان برادر مبارک خان نوحانی عماد الملک کنبو متعلق دریا خان نوحانی که میر عدل بود بعد از چندگاه سکندر سلطان بجانب پرگنه راپری عزیمت نمود عالم خان برادر سلطان سکندر در حصار رپری و چند وار چند روز متحصن شد و در آخر گریخته پیش عیسی خان بن تاتار خان لودی در بیانی رفت ولایت رپری بخان خانان نوحانی مقرر شد و سلطان باتاده رفته هفت ماه آنجا گذرانید عالم خان را بجانب خود آورده از اعظم همایون جدا کرده ولایت اتاده را باو داد و اسماعیل خان نوحانی را جهت صلح پیش بابک شاه بادشاه جونپور فرستاده خود بر سر عیسی حاکم بیانی رفت عیسی خان بعد از مقابله و مقاتله زخمی و مجروح گشت و آخر از روی عجز اطاعت نموده ایل شد و بهمان جراحات فوت کرد رای کنیس که موافق بابک شاه بود آمده با سلطان پیوست انقطاع بیانی باو مقرر فرمود بر سر بابک شاه رفت بابک شاه از جونپور بقنوج آمد و طرفین را مقابله دست داد و او بعد از کارزار و محاربه مبارک خان گرفتار شد و بابک شاه شکست یافته به بداون رفت سلطان تعاقب کرده محاصره نمود بابک شاه از روی عجز و انکسار اطاعت نمود سلطان او را نوازش کرده خوشدل ساخت و همراه گرفته بجونپور برده بدستور سابق بر تخت شرقیه نشاند اما پرگنات ولایت جونپور را بامرای خود تقسیم نمود و هر جا حکام از خود گذاشت و در خدمت او معتمدان گماشت و از انجا بکوتله و کالپی آمده کالپی را از اعظم همایون پسر شاهزاده خواجه بایزید تغیر داده بمحمد خان لودی مقرر فرمود و از انجا بجنبره آمده و تاتار خان حاکم جنبره لوازم انقیاد و ودولتخواهی بتقدیم رسانید جنبره را باو مقرر داشته جانب قلعه گوالیر حرکت نموده خواجه محمد قرملی را باخلعت خاص پیش راجه مان بگوالیر فرستاد راجه مان نیز از روی طاعت پیش آمده برادرزاده خود را بخدمت فرستاد و او تا بیانه متابعت سلطان نمود شرف حاکم بیانه پسر احمد بلوانی نیز از راه انقیاد پیش آمده سلطان فرمود که بیانه را بگذارتا عوض آن جلیسر و چند وار و مارهره و سکیته داده شود سلطان شرف عمر خان سروانی را همراه گرفته به بیانه آمد تا کلید های قلعه سپارد چون بیانه در آمده نقض عهد نموده قلعه را محکم ساخت سلطان سکندر باگره آمد هیبت خان جلوانی که از توابع سلطان شرف بود در قلعه اگره متحصن شد سلطان چندی از امرا را بر سر اگره گذاشته خود باز به بیانه رفت و در محاصره مبالغه بکار داشت چون کار بر سلطان شرف تنگ شد از روی عجز امان خواست و در سنه سبع و تسعین و ثمانمائه بیانه فتح شد و ولایت بیانه بر خانخانان قرملی مقرر گشت و سلطان شرف را اخراج فرمود و بگوالیر رفت و سلطان بدهلی مراجعت کرد و بست و چهار روز در دهلی توقف کرد درین اثنا خبر رسید که زمینداران ولایت جونپور و

www.alimaanfoundation.com/

بحکونیان دیگر مردم قریب یک لک پیاده و سوار جمع شده مبارکخانرا بجان ساختند و شیرخان برادر مبارکخان بشهادت رسید و مبارک خان درگذر جوسی بیاک که الآن در انجا شهر الله آباد آباد ان شد واز بناهای حضرت خلیفا گهی ست از آب گنگ میگذشت که بدست ملاحان گرفتار شد درین حال رای نهندراجه تپه خبر دار شده مبارک خان را اسیر ساخت باریک شاه غلبهٔ آنطائفه را دریافته از جونپور بدریابا د پیش محمد قرملی که بکالا پهار اشتهار داشت آمد باز سلطان سکندر در سنه سبع وتسعین وثمانمائه بآنجانب عزیمت فرمود وچون از آب گنگ گذشته بدلمئو رسید باریک شاه باجمیع امرا بخدمت پیوست وبالتفات وعنایات ممتاز گشت واز مهابت و دبدبه آمدن سلطان رای بهبل مبارکخان نوحانی را از قید گذاشته بخدمت فرستاد وسلطان از انجا بکهکه آمد در انجا زمیندار بسیار اجتماع نموده بمقابله ایستاده کارزار نمودند وعاقبت شکست خورده علف تیغ گشته منصرف شدند وغنیمت بسیار بدست لشکریان سلطان افتاده سلطان بجونپور رفته ودیگر بار باریکشاه را در جونپور گذاشته مراجعت کرد ودر نواحی اوده قریب یکماه بسیر وشکار گذرانیده چون بکهکه رسید خبر آوردند که باریکشاه از غلبهٔ زمینداران که باو متفق شده اند در جونپور نمی تواند بود سلطان فرمود که محمد قرملی واعظم همایون وخانخانان نوحانی از راه اوده ومبارکخان از راه آگره بجونپور رفته باریکشاه را امید ساخته بخدمت سلطان بفرستند ایشان حسب الحکم بجونپور رفته باریک شاه را گرفته بند کرده بخدمت سلطان فرستادند چون باریکشاه را پیش سلطان آوردند او را بهیبت خان وعمرخان سروانی سپرد خود از نواحی جونپور بجانب قلعه چنار عزیمت نموده بعضی امرای سلطان حسین شرقی که در انجا بودند جنگ کرده شکست یافته در قلعه آمدند چون قلعه محکم بود سلطان بمحاصره نپرداخته بجانب گنتنت که از مضافات تپه است رفت راجه آنجا استقبال نموده اطاعت کرد سلطان گنتنت را باو مقرر داشته بجانب ایریل نهضت نمود درین اثنار ای بهبل متوسم شده اسباب وحشم خود را گذاشته بجانب تپه قرار نمود سلطان تمام اموال وحشم او پیش او فرستاد وچون سلطان به ایریل رسید دست بتاراج دراز کرد باغات وعمارات خراب ساخته از راه کره بدلمئو رفت ومنکوحهٔ شیرخان برادر مبارک خان نوحانی را در حبالهٔ خود آورده بشمشاباد آمد بشمشاباد آنجا اقامت نموده به سنبل رفت واز سنبل باز بجانب شمساباد توجه فرمود در اثنار راه قریه مدمئو ناکل را که مسکن وماوای متمردان بود قتل وتاراج کرد متمردان آنموضع گریخته در موضع وزیرآباد خزیدند وزیرآباد در انزدیکی سنبل واقع است فرموده بشمس آباد آمده برسات را گذرانیده در سنه تسع مایه بعزیمت ولایت تپه جهت گوشمال راجه بهبل نهضت نموده در اثنار راه مواضع متمردان بغارت میرسید وقتل وبند بعمل می آمد چون بکهارن کهاتی رسید در انجا با نرسنگه پسر راجه تپه جنگ شد نرسنگه هزیمت خورده کهاتی را گذاشته بجانب تپه گریخت چون سلطان به تپه رسید راجه تپه بجانب موضع سرپی فرار نموده در اثنار راه فوت کرد سلطان از سرپی بجانب سنده از اعمال تپه

www.alimaanfoundation.com/

حرکت نمود چون آنجا رسید افیون و کوکنار و نمک و روغن گران شد سلطان از انجا بجونپور رفت و اسپانی که
دران سفر بمشقت محنت کشیده بودند اکثری تلف شده چنانچه هر که صد اسپ در پایگاه داشت نود اسپ ضائع
گشت رای لکهمی چند پسر رای بهبل و سائر زمینداران بسلطان حسین نوشتند که در لشکر سلطان سکندر اسپ
نمانده و یراق تلف شده فرصت غنیمت است سلطان حسین جمعیت نموده با صد زنجیر فیل از بهار بر سر سلطان
سکندر آمد سلطان بگذر گنت از آب گنگ گذشته بچنار رسید و از انجا به بنارس آمد و خانخانان را پیش
سالباهن پسر رای بهبل فرستاد که او را دلاسا کرده بیارد دران وقت لشکر سلطان حسین هژده کروهی
بنارس بود سلطان سکندر بسرعت بر سر سلطان حسین رفت در اثناء راه سالباهن بخدمت رسید بعد از
مقابله جنگ صف اتفاق افتاد سلطان حسین هزیمت یافته بولایت بیهته رفت سلطان سکندر اردو را
گذاشته با یک لک سوار تعاقب سلطان حسین نمود و در اثناء راه معلوم شد که سلطان حسین ببهار رفته
است بعد از نه روز سلطان برگشته اردو ملحق شده متوجه بهار گشت سلطان حسین ملک کندو را در حصار بهار
گذاشته خود بکهیل گانو از توابع لکهنوتی رفت سلطان سکندر از منزل دیوبار بر سر ملک کندو فوج تعین کرد
ملک کندو گریخت و بهار بدست گماشتگان اسکندری آمد محبت خان با چندی از امرا در بهار گذاشته بدربشپور
آمد و خانخانان و خانجهانرا بر سر پرتال وارد و گذاشته بجانب ترهت متوجه شد رای ترهت استقبال نموده
اطاعت کرد و چند لک تنکه بر سر رای ترهت خراج قرار داده مبارکخان نوخانی را جهت تحصیل آن گذاشته
باز بدرویشپور بلشکرگاه آمد و در شانزدهم شوال سنه احدی و تسعمائة خانجهان وفات یافت احمد خان پسر
کلان او را بخطاب اعظم همایون امتیاز بخشید بعد ازان بزیارت شیخ شرف منیری قدس سره به بهار رفته فقرا و
مساکین آنجا را خوشوقت ساخته باز بدرویشپور آمد و از انجا بر سر سلطان علاء الدین بادشاه بنگاله روان شد
و چون به تغلقپور از اعمال بهار رسید سلطان علاء الدین پسر خود دانیال را با استقبال فرستاد سلطان سکندر
و محمود خان لودی و مبارکخان نوخانی را از یکطرف بمقابله روان ساخت و در موضع باره طرفین بهم رسیده
و با یکدیگر سخن صلح در میان آوردند و قرار یافت که سلطان سکندر بولایت سلطان علاء الدین دخل نکند
و همچنین سلطان علاء الدین ولایت سلطان سکندر را مزاحمت نرساند و مخالفان او را پناه ندهد بعد از
صلح محمود خان و مبارکخان نوخانی مراجعت نمودند و در قصبه بیهته از توابع بهار مبارکخان فوت شد سلطان
سکندر از تغلقپور بدرویشپور آمده چند ماه توقف فرمود آنولایت باعظم همایون مقرر شد و ولایت بهار
دریاخان پسر مبارکخان نوخانی یافت درین اثنا عسرت غله شد و بنابر رفاهیت خلائق زکوة غله را در کل
قلمرو خود بخشیده فرامین بمنع زکوة صادر فرمود انا نروز باز زکوة غله برطرف شد درینوقت سلطان بقصبه

www.alimaanfoundation.com/

سارن آمد بعضی پرگنات حوالی سارن که در تصرف زمینداران بود تغیر داده بجاگیر مردم خود مقرر کرده و از انجا از راه
مهلیکر بجونپور آمد و شش ماه در انجا اقامت نموده جانب پهته اقامت فرمود نقل هست که سلطان از سالباهن
رای پهته دختر طلبیده بود و او ابا آورد سلطان جهت انتقام در سنه اربع وتسعمائة جانب پهته عزیمت کرد چون
به پهته رسید دست بتاراج برآورده از آبادانی اثر نگذاشت چون بقلعه مادهوکر که محکم ترین قلاع آنولایت حاکم
نشین ست رسید جوانان مردانه جلاد تهانمودند و بواسطه استحکام قلعه سلطان از انجا بجونپور رفت و چند روز
از انجا اقامت نموده بپرداخت امور مملکت اشتغال نمود درین اثنا حساب مبارکخان موجی خیل لودی
که درعین قید کردن بابر بکشاه جونپور را حواله او کرده بودند درمیان شد مبارکخان هرچند خواست که بلطائف الحیل
گذراند و خوانین را شفیع آورد فائده نکرد و حکم شد که از و حاصل چند ساله موافق بست سلطان بحصیل
نمایند اتفاقاً دران ایام سلطان بچوگان بازی برآمد در اثنار چوگان باختن چوگان سلیمان پسر دریاخان شروانی
بچوگان هیبت خان خورده سر سلیمان شکست میانه ایشان برسر این مناقشه رفت و رنجش شد خضر برادر سلیمان
جهت انتقام برادر خود قصداً چوگان بر سر هیبت خان زد و شور و غوغا برخاست محمود خان خانخانان هیبت خان
تسکین داده بمنزل بردند سلطان از میدان برآمده بدرون محل رفت و بعد از چهار روز باز بچوگان سوار شد و
اثنار راه شمس خان نامی از قرابای هیبت خان عصبناک ایستاده بود چون خضر برادر سلیمان را دید چوگان بر سر او
زد و شمس خان را بفرموده سلطان لت بسیار کردند و سلطان برگشته بمحل درآمد و بعد ازین برامرا بدمظنه شد بعضی
امرا را که مخلص و دولت خواه شناخته بود پاسبانی تعین کرد و امرای مسلح شده هر شب پاس میداشتند درین ضمن
در مقام مکر و غدر شدند و بیست و دو کس از سرداران اتفاق نموده شاهزاده فتح خان بن سلطان بهلول را بر
قصد سلطنت تحریک کردند و سوگند و عهد درمیان آورده قصد فتنه و فساد نمودند شاهزاده این راز نزد شیخ طاهر و
مادر خود افشا نموده تذکرهٔ اسامی بدانديشان ظاهر ساخت شیخ مذکور و مادر ش او را نصیحت کرده قرار دادند که آن تذکره
پیش سکندر برده دامن خود از تهمت یعنی پاک سازد و شاهزاده همچنان کرد سلطان از ضد و بداندیشی آنجماعت خبردار
شده باتفاق وزرا بجهت تسکین فتنه هر کس را بناحیتی آواره ساخت بعد ازان در سنه خمس وتسعمائة جانب سنبل
عزیمت کرد در انجا چهار سال اقامت نموده با مور مملکت پرداخته بعیش و عشرت گذرانید و بیشتر اوقات را صرف
چوگان و شکار مینمود درین اثنا از بدعملی و بدکرداری اصغر حاکم دهلی خبر یافته بخواص خان حاکم ماچهواره حکم فرستاده که
اصغر را گرفته بدرگاه فرستد خواص خان حسب الحکم بجانب دهلی متوجه شد پیش از انکه خواص خان بدهلی بیاید
اصغر در شب شنبه ماه محرم سنه ستة وتسعمائة از قلعه برآمده پیش سلطان به سنبل رفته مفید گشت خواص خان دهلی را
متصرف شده بحکومت مشغول گشت نقلست که زناردار بود لودهن نام در موضع کانتی سکونت داشت

www.alimaanfoundation.com/

روزی در حضور بعضی مسلمانان اقرار کرده بود که اسلام حق ست و دین من هم درستست این سخن ازو شائع شده بگوش علمار سید قاضی بیاره و شیخ بده که هردو در لکهنوتی میبودند بتنقیض یکدیگر فتوی میدادند اعظم همایون حاکم آنولایت زنار دار مذکور را همراه قاضی بیاره و شیخ بده پیش سلطان بسنبل فرستاد چون سلطان باستماع مذاکرهٔ علمے رغبت تمام داشت علمای نامی را از هر طرف طلبیده میان قادن بن شیخ جوفو و میان عبدالله بن الهداد تلبنی و سید محمد بن سعید خان از دهلی و ملا قطب الدین و ملا الهداد و صالح از سرهند و سید امان و میران سید اخی از قنوج آمدند و جمعی انعلما که همیشه همراه سلطان میبودند مثل سید صدرالدین قنوجی و میان عبدالرحمن ساکن سیکرے و میان غریزالله سنبلی ایشان نیز دران معرکه حاضر شدند اتفاق علما بران شد که او را حبس کرده عرض اسلام باید نمود اگر ابا آورد باید کشت لودهن از اسلام آوردن ابا نمود کشته شد و سلطان علمای مذکور را انعام فرموده بجاهای خود رخصت داد بعد از چندروز خواصخان دهلی را باسمعیلخان پسر خود سپرده حسب الحکم به سنبل آمد خلعت و نوازش یافت درینوقت سعید خان شروانی از لاهور آمده ملازمت نمود چون از جانه غذر اندیشان بود او را با تاتارخان و محمد شاه و سائر غداران از ولایت خود اخراج کرد ایشان از راه گوالیر رفتند درین اثنا مان راجهٔ گوالیر بحان نام خواجه سرا را با تحف و هدایای نفیسه بخدمت فرستاد چون سلطان از خواجه سرا سخنان پریشان و جوابهای نا ملائم گفت سلطان ایلچی را از روی اعراض رخصت نموده با مدن خود و گرفتن قلعه تهدید فرمود درینوقت خبر فوت خانخانان قرملی حاکم بیانه رسید چندگاه بیانه را برعماد و سلیمان پسران خانخانان مقرر داشت و چون بیانه بواسطهٔ استحکام قلعه و سرحد بود محل بغی و فساد شد عماد و سلیمان با متعلقان خود از بیانه به سنبل رسیدند از عماد و سلیمان را تغیر کرده بخواصخان دادند و بعد از چندروز صفدرخان جهت عملداری آگره که از مضافات بیانه بود تعین شد عماد و سلیمان را شمس آباد و جلیسر و منگلور و شاه آباد و پرگنات دیگر عنایت شد بعالمخان حاکم میوات و خانخانان نوحانی حاکم ریری امر شد که باتفاق خواصخان به تسخیر قلعهٔ دهولپور پرداخته از تصرف رای بناکدے برآورند و رای بقدم ممانعت پیش آمده مجادله و محاربه نمودن گرفت و خواجه مین نیز که از دلاوران صف شکن بود درانجا بشهادت رسید و هر روز جمعی کشته شدند چون اینخبر بسلطان سکندر رسید بیتابانه روز جمعه ششم ماه رمضان سنه مذکور از سنبل بجانب دهولپور حرکت نمود چون نزدیک دهولپور رسید رای بیانه بکدی متعلقان خود را در قلعه گذاشته بگوالیر رفت متعلقان او از صدمه افواج سکندری طاقت نیاورده شب از قلعه برآمده گریختند صباح بگاه سلطان در قلعه رفته دوگانه شکر بتقدیم رسانیده لوازم فتح بعمل آورد لشکریان دست بغارت و خرابی دراز کرده خانها تاراج نموده باغات نواحی دهولپور را که تا هفت کروهی سایه انداخته بود ندانیچ برانداختند سلطان درانجا یکماه توقف نموده بجانب گوالیر روان شد آدم لودی را با سائر امرا درانجا گذاشته از آب چنبل گذشت و کنار آب سی

www.alimaanfoundation.com/

عرف مینڈ کی نزول فرمودہ دو ماہ در انجا توقف کرد بواسطہ زبونی آب آنجا بیماری در میان مردم افتادہ
بنیاد و باشد راجہ گوالیر نیز بملازمت پیش آمدہ صلح خواست و سعید خان و بابو خان و رای کیتش کہ از سلطان
گریختہ پناہ با و بردہ بودند از قلعہ خود بدر کرد بکرماجیت پسر کلان خود را بملازمت فرستاد سلطان او را باسپ و
خلعت نوازش کردہ رخصت انصراف ارزانی داشتہ بجانب آگرہ مراجعت کرد و چون بدہولپور رسید آنجا را
نیز بہ بنیلکدی بخشیدہ باگرہ آمدہ برسات گذرانید و بعد از طلوع سہیل در ماہ رمضان سنہ عشر و تسعمائۃ جہت
تسخیر قلعہ مندرائل لوای عزیمت برافراخت و یک ماہ نواحی دہولپور توقف کردہ افواج فرستاد کہ حوالی گوالیر
و مندرایل را تاخت و تاراج کردند بعد ازان خود رفتہ قلعہ مندرایل را محاصرہ فرمود اہل قلعہ امان خواستہ
قلعہ سپردند سلطان بتجانہا و کنائس خراب ساختہ مسجد بنا فرمودہ میان مکن گماشتہ مجاہد خان را بر سر قلعہ
خود گذاشت و خود بتاخت و تاراج آن نواحی در حرکت آمدہ خلق کثیر را اسیر و دستگیر ساخت و باغات و عمارات
را مسمار کردہ بجانب آگرہ روان شد و چون بدہولپور رسید قلعہ را تعمیر نمودہ از رای بنا مکدی تغیر دادہ حوالہ ملک
قمر الدین ساخت و خود در آگرہ قرار نمودہ امرا را بجاگیرہای ایشان رخصت فرمود در ینحال روز یکشنبہ سوم
ماہ صفر سنہ احدی عشر و تسعمائۃ در آگرہ زلزلہ عظیم شد چنانکہ کوہہا در لرزہ آمد و عمارتہای عالی و مضبوط از ہم
گسستند و ہا قیامت پنداشتند و مردہا حشر انگاشتند و در نہصد و احدی عشر از زلزلہا گردید سواد آگرہ چون محلہا
با آنکہ بناہاش بسی عالی بود از زلزلہ شد عالیہا سافلہا از زمان آدم تا این زمان اینطور زلزلہ در ہند
بوقوع نیامدہ ہست و ہیچکس یاد ندارد و گویند کہ در ہمانروز در اکثر بلاد ہندوستان زلزلہ شدہ بود بعد از طلوع
سہیل در سنہ احدی عشر و تسعمائۃ جانب گوالیر حرکت کرد و یک نیم ماہ در دہولپور توقف نمودہ از انجا کنار آب
چنبل نزدیک گذر کنہ فرود آمدہ چند ماہ اقامت نمود شاہزادہ خان و جلال خان را با خوانین دیگر آنجا گذاشتہ
خود بغزیمت جہاد و غارت بلاد نہضت نمودہ اکثر خلق راکہ در بیشہا و کوہہا خزیدہ بودند بزیر تیغ کشیدہ اسیر و غارت
فرمود چون بواسطہ عدم آمد و شد بخارہ بلشکر غلہ کمتر میرسید اعظم ہمایون احمد خان و مجاہد خان را بجہت آوردن
بخارہ روان ساختند و رای گوالیر اگرچہ سر راہ گرفتہ کاری نساخت **بیت** چو پروانہ خود را نزد بر چراغ
زحسرت نہد بر دل خویش داغ ✤ سلطان در اثنای سیر چون بموضع چناور از اعمال گوالیر آمد در انجا لشکر و زن
جہت طلایہ پاسبانے لشکر دہ کروہ بیشتر بجانب ضنیم رفتہ ہر روز پاس میداشت و از لشکر دشمن خبردار می شود
بیت مثل کاندران لشکر تیز چنگ ✤ بنید اختی نامدارے خدنگ ✤ ہنوز از کمان دور نا رفتہ تیر ✤ خبر یابد
شاہ گردون سریر ✤ فوج رای گوالیر وقت مراجعت از کمین برآمد و حرب سخت واقع شود اودہ خان
و احمد خان پسر خانجہان درین جماعت بودند از تردد و دلیری اینہا مدد لشکر سلطان رجیوتان شکست یافتہ

www.alimaanfoundation.com/

جمع کثیر قتل و اسیر گشتند سلطان اودهٔ خانزاد ملک اودهٔ خطاب داده رعایت کرده بواسطه رسیدن برسات متوجه آگره شد چون بدهولپور رسید جمع کثیر از امرا و نامدار آنجا گذاشته خود با کره رفته برسات قرار گرفت و بعد از طلوع سهیل در سنه اثنی عشر و تسعمائه جانب قلعه اوتنکر رفت و چون بدهولپور رسید عماد خان قرملی و مجاهدان را با چند هزار سوار و صد زنجیر فیل جانب قلعه اوتنکر تعین نموده توقف کرد و خدمت حجابی بتقاضی عبد الواحد پسر طاهر بیگ کابلی ساکن قصبه تهانیسر و شیخ عمر و شیخ ابراهیم مقرر شد و ولایت کالپی بعد از فوت محمود خان لودی بر جلال خان پسر او مقرر شده بود بهیکن خان و حاجی خان برادر جلال خان بهم مخالفت نموده احوال خود را السلطان عرضه داشت کردند سلطان فیروز اغوان را پیش ایشان فرستاد اغوان طائفه قرین افغان و مجاهد خان را بدهولپور گذاشته بکنار آب چنبل نزول کرد بهیکن خان و حاجی خان بملازمت رسیده بعنایات ممتاز شدند سلطان بتاریخ بیست و سوم ماه مذکور به اوتنکر آمده قلعه را محاصره نموده حکم کرد که تمام لشکر مستعد جنگ و پیکار شده بآلات حرب و ضرب همت بر تسخیر قلعه گمارند سلطان بساعتی که اختر شناسان اختیار کرده بودند نفس خود روی بکارزار آورده اطراف جنگ انداخت لشکریان چون مور و ملخ چسپیده داد مردی و مردانگی میدادند نسیم فتح و ظفر بر پرچم رایات سلطان در وزیدن از جانب ملک علاء الدین دیوار قلعه شگافته شد و جوانان مردانه درآمده جهاد کردند و هر چند اهل قلعه فریاد و الامان بر آوردند بگوش کسی نرسید و از اطراف زخمها شد و قلعه منجر گشت بیت بود قلعهٔ آسمان گر بلند * بنر دافگند مهر آسا کمند * و رچیوتان بر خانهاد جولیها خزیده جنگ میکردند و عیال خود را می کشتند و میسوختند و در نیمیان تیری بچشم ملک علاء الدین رسید چشم جهان بین او را بی نور ساخت سلطان بعد از فتح لوازم شکر تقدیم رسانیده قلعه را حواله مکن و مجاهد خان نموده بتخانها را برانداخته بنای مساجد فرمود و چون بسلطان رسید که مجاهد خان از راجه اوتنکر رشوت گرفته تعهد برگردانیدن سلطان نموده بود بتاریخ شانزدهم سنه ثلث عشر و تسعمائه ملا جمن خاص حاجب که از مختصان مجاهد خان بود مقید ساخته بملک تاج الدین کنبو سپرد و بخوانین که در دهولپور بودند حکم صادر شد که مجاهد خان را مقید سازند و در ماه محرم سنه ثلث عشر و تسعمائه جانب آگره کوچ شد در اثناء راه یکروزی بواسطه تنگی فاهموار راه گاه بالا و گاه نشیب بایست رفت بجهت عبور مردم آنجا منزل شد و خلائق بواسطه بی آبی و هجوم و کثرت حیوانات بسیار تلف شدند دران روز بهای یک کوزه آب پانزده تنگه رسید و بعضی از غایت تشنگی که آب میسر نیافتند آنقدر میخوردند که میمردند چون مردم را حسب الحکم شمردند هشتصد کس بقلم آمدند بیت چو ایام هستی سر آید بهر * کند در دهان آب تاثیر زهر * بیست و هشتم ماه مذکور بدهولپور آمد و چند روز توقف کرده تا گرد آمدن [illegible] و بعد از طلوع سهیل در سنه ثلث عشر و تسعمائه عزم تسخیر قلعه ترور از توابع مالوه

www.alimaanfoundation.com/

فرمود و جلال خان حاکم کالپی حکم فرستاد که رفته تردو را محاصره نمایند و اگر اهل قلعه بصلح درآیند از مصالح درنگذرند
جلال خان لودی رفته قلعه را محاصره نمود سلطان بعد از چند روز بتردو رسید روز دوم که سلطان جهت دیدن
قلعه سوار شد جلال خان لشکر خود را آراسته در راه ایستاد تا جمعیت او نظر آید و مجرای خدمت او شود و
لشکر خود را سه فوج ساخته بود یک فوج از پیاده دوم از سواران سوم از فیلان سلطان کثرت لشکر او را معاینه
کرده رشک آورد و قرار داد که او را بتدریج خراب ساخته از میان باید برداشت قلعه غایت استحکام داشت
و هشت کروه طول آن قلعه بود لشکریان هر روز بجنگ قلعه میرفتند و کشته می شدند بعد از آنکه چند روز برین نهج
گذشت سلطان فرمود که مردم طره و ساطور و داغ نول و پیل جهت کندن حصار طیار کرده مستعد جنگ
باشند اهل لشکر بفرموده عمل نموده از هر طرف جنگ آورده داد مردی و مردانگی دادند سلطان بر بام محل
ایستاده تفرج میکرد دید که در قلعه یک جانب سکان کردند در ساعت از اندرون مسدود ساختند و مردم
بسیار تلف شدند و آنروز فتح قلعه میسر نشد لشکر را برگردانیده فرود آورد درین اثناء سلطان بر سر گرفتن و خراب
کردن جلال خان شد مردم خوب او را بجانب خود کشید جمعیت او را برهم زد بعد ازان دو فرمان صادر
فرمود یکی در باب بستن جلال خان بنام ابراهیم خان نوخانی و سلیم خان قرملی و ملک علاء الدین حلوانی
و دیگر باسم میان بهوه و سعید خان بن رکو و ملک آدم خوانین مذکور جلال خان را بموجب حکم زنجیر کرده بقلعه
او تنکر برده بمحافظت پرداختند و بعد ازین واقعه اهل قلعه بسبب بی آبی و گرانی غله زبون شده امان خواستند
و با موال خود بدر رفتند سلطان بتماشا رفته ویران ساخته مساجد بنا فرمود و علما و طلبه را وظائف و
ادرارات تعیین نموده در انجا متوطن ساخت و شش ماه در پای قلعه توقف نمود درین اثنا شهاب الدین
پسر سلطان ناصر الدین والی مالوه از پدر رنجیده قصد ملازمت سلطان نمود و چون شهاب الدین قریب
تیسری از اعمال مالوه فرود آمد سلطان اسپ و خلعت فرستاده با و پیغام کرد که اگر چندیری را که از توابع
مالوه است سپارد نوعی امداد او کرده شود که سلطان ناصر الدین بر و دست نداشته باشد اتفاقا شاهزاده
شهاب الدین را مانعی چند آمده از مالوه بدر نیامد چنانچه در طبقه مالوه دگر یافته و سلطان سکندر در بست و ششم
ماه شعبان سنه اربع و عشر و تسعمائة از قلعه تردو کوچ کرده در ماه ذیقعده سنه مذکور کنار آب سرود فرود آمد و اینجا
بخاطر سلطان رسید که چون قلعه تردو بغایت مستحکم ست اگر بدست مخالفی بیفتد از دست او نتوان برآورد
بنا بران قلعه دیگر گرد آن ساخت تا غنیم را بران دست بنا شد و ازینجا غدغه خاطر جمع کرده بقصبه بهار آمده
یک ماه توقف کرد و درین اثنا نعمت خانون زن قطب خان لودی با شاهزاده جلال خان آمده بلشکر سلطان
ملحق شد سلطان بدیدن ایشان رفته دلجوئی نمود و بعد از چند روز سرکار کالپی بجاگیر شاهزاده جلال مرحمت کرده

www.alimaanfoundation.com/

صد و بست راس اسپ و پانزده زنجیر فیل با خلعت و مبلغی نقد عنایت کرده او را همراه خاتون بجانب کالپے رخصت نمود بیت مردمی کن که مردمی کردن ✤ مرد آزاد را کند بنده ✤ و بتاریخ دہم ماه محرم سنه خمس عشر و تسعمائه رایات دولت از مقام لهاپور کوچ کرده بنواحی هتکانت رسیده افواج بر سر متمردان آن حدود تعین نموده آنخیال از اهل شرک و طغیان پاک و صاف گردانیدند و جا بجا تهانه گذاشته بدار الخلافت آگره قرار گرفت درینوقت خبر رسید که احمد خان پسر مبارک خان لودی که حاکم لکهنوتی بود بمصاحبت کفار طریقه ارتداد پیش گرفته از دین اسلام برگشته است بنام محمد خان برادر احمد خان حکم صادر شد که او را مقید ساخته بخدمت فرستند و سرکار لکهنوتی بسعید خان برادر او مفوض گشت همدران ایام محمد خان نواسه سلطان ناصر الدین مالوے از جد خود هراس نموده پناه آورد و سرکار چندیری بجاگیر او مقرر گشت و بشاهزاده جلال خان امر شد که محمد و معاون او باشد تا از لشکر مالوه آسیبی بدو نرسد درینوقت سلطان را هوای سیر و شکار غالب آمده بجانب دهولپور حرکت کرد و از آگره تا دهولپور هر منزل قصر و عمارت بنامی نهاد چون دولت مساعد بود درین مشغول شکار مملکتی صید او شد تفصیل این اجمال آنکه علیخان و ابابکر از اخوان محمد خان حاکم ناگور عذرے بر محمد خان انگیخته خواستند که بحیله او را کشته در ملک او تصرف نمایند او ازین مکر اطلاع یافت بر ایشان غلبه کرد و ایشان گریخته بدرگاه سلطان آمدند و محمد خان از مخالفت اخوان و اقارب و پناه بردن ایشان بآن بادشاه عالیشان عاقبت اندیشی نموده عرائض اخلاص آئین با تحف و هدایا بسیار فرستاد و خطبه و سکه سلطان بعمل درآورد و سلطان اسپ و خلعت باو فرستاده از دهولپور مراجعت نموده بدار الخلافت آگره قرار گرفت و چندگاه بساط نشاط گسترده بسیر باغات و بزم آرائی و عیش و فراغت گذرانیدند واضح باشد که آگره در ایام سلطنت او بادشاه نشین شد بعد از مدتی باز بجانب دهولپور عزیمت نموده درین وقت بمیان سلیمان پسر خانخانان قرلی فرمود تا با لشکر و حشم خود بجانب او تنکر سر حد تبنی سویر یکومک حسن خان نومسلم که رای دونگر نام داشته متوجه گردد او عذر آورده گفت که از ملازمت دور نکردم این حرف باعث آزردگے خاطر سلطان شده حکم فرمود که او از خدمت ما مجور باشد و امشب تا صباح انچه از اموال و اسبابهای خود تواند از لشکر برآورده تعلق باو داشته باشد و انچه نتواند بغارت عام دهند و پرگنه اندری بجاگیر او مقرر باشد و او رفته در ان قصبه ساکن گشت درینوقت بهت خان ضابط چندیرے از باعث حد مطیع و منقاد بادشاهان مالوه بود بسبب ضعف حال سلطان محمود مالوی و غلبه ممالک او بوسیله ارسال تحف بسلطان متوسل شد چون سلطان عماد الملک بده را که احمد خان نام داشت بجانب چندیری تعین کرد تا او بموافقت بهت خان در چندیرے و آن حدود خطبه سلطان بخواند بعد ازان سلطان از دهولپور مراجعت نموده بآگره آمد و بار سال

www.alimaanfoundation.com/

فرامین مشتمل بر مژدۂ اطاعت بہجت خان وخطبہ خواندن در ولایت چندیری وحصول فتوحات تازہ باطراف و اکناف ولایت بلند آوازہ گشت دریں محل جاگیر بعضی امرا را بنابر مصلحت ملکی تغیر وتبدیل لائق دیدہ سرکار اناؤ از تغیر بہکنخان پسر عالمخان لودی بخضر خان برادر کوچک او تفویض نمود وہمچنین جاگیر خواجہ محمد عماد قرملے بخواجہ احمد برادر او مقرر شد وجاگیر امرا دیگر علی ہذا القیاس بعد ازاں سعید خان پسر مبارک خان لودی وشیخ جمال پسر عثمان قرملی در ای جگر سین کجھوا ہ وخضر خان وخواجہ احمد را بچندیری یقین فرمود ایں جماعت آنولایت را بحیطہ تصرف در آوردہ دراں مملکت استیلا یافتند وحسب الامر سلطان شاہزادہ محمد خان نبیرۂ سلطان ناصر الدین مالوی را شہر بند کردہ سلطنت آں مملکت ہمچنانکہ بود بروی مقرر داشتہ خود صاحب اختیار شد وچون بہجت خان این معاملہ معاینہ کردہ بود بودن خود در انطرف مصلحت ندید بملازمت سلطان آمد دریں وقت از حسین خان قرملی ضابطہ قصبہ سارن خاطر سلطان منحرف شد وبحسن تدبیر حاجی سارنگ را بدان طرف فرستادہ لشکر حسین خان را بجانب خود کشیدہ در فکر مقید کردن او بود او واقف گشتہ با معدودے از موافقان بولایت لکنوتی رفتہ بسلطان علاء الدین والی بنگالہ پناہ بردہ دریں وقت علی خان ناگوری کہ بہبو بہ سی سوپر تعین بود باشاہزادہ دولتخان کہ حاکم رنتھبور ومحکوم سلطان محمود مالوی بود شیوۂ موافقت وبکہتی وعہد ومواخات درمیان آوردہ بحسن سلوک او را بمتابعت سلطان ترغیب نمودہ مقرر ساخت کہ قلعہ رنتھبور بسلطان بپشکیش نماید وعلی خان دراں باب بسلطان عرضہ داشت فرستاد سلطان ازیں مژدہ خوشوقت شدہ عزم آنطرف نمودہ کوچ در کوچ بنواحی بیانہ رسید ومدت چہار ماہ دراں نواحی بسیر وشکار وملاقات علما ومشائخ خصوصاً بصحبت سید نعمت اللہ وشیخ عبد اللہ حسنی کہ بخوارق ومکاشفہ اشتہار داشتند گذراند ؎ زراستان مگذر زانکہ گاہ سنجیدن ۔ شود زقرب ترازو بزر مقابل سنگ بالجملہ شاہزادہ دولتخان ووالدہ اش را کہ صاحب اختیار قلعہ رنتھبور بود بمواعید بسیار چنان فریفتہ ساخت کہ شاہزادہ بتعجیل تمام متوجہ خدمت سلطان شد حسب الامر سلطان جمیع امرا استقبال نمودہ باعزاز واکرام تمام بملازمت آوردند وسلطان او را بر سم فرزندان نواختہ خلعت خاص وچند راس اسپ وچند زنجیر فیل عنایت فرمودہ برقرار داد معہود تکلیف سپردن قلعہ رنتھبور نمود اتفاقا ہمان علیخان نفاق ورزیدہ شاہزادہ دولتخان را برین داشت کہ قلعہ رنتھبور را ندہد وبر نقص عہدش دلیر ساخت شاہزادہ در سپردن قلعہ مدافعہ مینمود سلطان از نفاق علیخان واقف شدہ سرکار سی سوپر از و تغیر دادہ ببرادر او ابابکر داد واز حلم وکرم ذاتی زیادہ ازیں بعنایتی بعلیخان نکرد وشاہزادہ رنتھبور را نیز مخاطب ومعاتب نساخت چون سلطان از ولایت بیانہ وآنحدود نیز جمعیت خاطر بہم رساند بجانب تنار نہضت فرمود واز انجا بقصبہ باڑی رسیدہ آن پرگنہ را از

www.alimaanfoundation.com/

پسر مبارک خان تغیر داده بشیخ زاده مکن سپرده بدهولپور رفت واز دهولپور ببدار الخلافت آگره آمد وبر عادت قدیم فرامین باطراف وجوانب صادر نموده بسیارے ازامرا از سرحد طلب فرمود چون عمر او فائی وملک را بقائے نیست درینوقت سلطان را مرضی عارض شد هرچند از روی غیرت بخود ضعف نمی آورد وبهمان حالت دیوان میداشت وشوار میشد اما رفته رفته مرض غالب گشت چنانچه لقمه وآب در گلو نمیرفت وراه نفس بسته شد ؎ ساقیانند درین بزم بدان بیرحمی ٭ که چو هنگام طرب جام مروق گیرند ٭ کاس عشرت زگل خاک سکندر سازند بادهٔ عیش زخون دل سنجر گیرند ٭ روز یکشنبه هفتم ماه ذیقعده سنه ثلث وعشرین وتسعمائه رخت هستی بربست ؎ سکندر شه هفت کشور نماند ٭ نماند کسی چون سکندر نماند ٭ ایام سلطنت او بست وهشت سال پنجاه روز چون مناقب ومفاخر سلطان سکندر در بعضی تواریخ آنقدر مذکور ست که بیشتری را حمل بر مبالغه واغراق کرده شود از انچه بصحت اقرب بود ایراد کرده شد گویند سلطان سکندر بجمال ظاهری آراسته وکمال معنوی پیراسته بود در ایام سلطنت او نهایت ارزانی شد وامن وامان حاصل گشت سلطان هر روز بار عام دادے و خود بداد خواه وارسیدی وگاه از صبح تا شام خفتن بمعاملات مشغول میبود ونماز پنج وقت را در یک مجلس ادا میکرد در ایام سلطنت او دست تسلط زمینداران هند کوتاه شده بود وهمه مطیع وفرمانبردار گشته قوے و ضعیف یکسان شده در کارها انصاف مرعی داشتی وبیشتر برهوای نفس فتی وبغایت خداترس وبر خلق مهربان بود گویند روزیکه با برادر خود بار بکشاه جنگ میکرد در وقت کارزار قلندری پیدا شد ودست او را گرفته گفت ترا فتح است سلطان دست خود بکراهیت از وکشید درویش گفت فال نیکو میزنم وترا بفتح بشارت میدهم از چه سبب دست کشیدی درجواب گفت هرگاه درمیان طائفه اسلامیه جنگ باشد حکم بریک طرف نباید کرد بلکه باید گفت در انچه خیریت اسلام است آن شود ودر فتح هر که صلاح خلق باشد از حق باید خواست هر سال دو بار فقرا ومستحقین ولایت خود را فرمودی که بتفصیل نوشته آوردندے وبهر کس فراخور حال او مبلغی شش ماهه گفته فرستادی وهر که بحیث نوکرے آمدی از نسبت پدران او بسیار پرسیدے وفراخور آن پرداختی وبی آنکه اسپ وبراق بنظر درایدجا گیر دادی وگفتی که انجا گیر سامان خود نماید وتعصب اسلام بمرتبه داشتی که درین باب بسر حد افراط رسانیده بود جمیع معابد کفار را منهدم ساخته بی نام ونشان ساخت درمتوره که آنجا محل غسل هندوانست سرا وبازار ومسجد ومدرسه ساخته موکلان گماشته بود که کسی را مجال غسل نمیدادند واگر هندوی در شهر متهرا ارادهٔ ریش یا سر تراشیدن نمودی حجام دست بر ریش وسر او نکردے وعلانیه رسوم کفار را مطلقا برانداخته ونیزه سالار مسعود که هر ساله میرفت منع فرمود وعورات را از رفتن مزارات نهی کرد ودر صغر سن ایام شاهزادگے او بود شنیدند که در تانیسر حوضیست که هندوان آنجا جمع شده غسل میکنند

www.alimaanfoundation.com/

از علما پرسید کہ در ینباب حکم شرع چیست گفتند کہ تجا نہای قدیم را ویران ساختن جائز نیست و غسل کردن حوضی کہ از قدیم معمول بودہ است نہی آن بر شما نیست شاہزادہ دست بخنجر کردہ قصد آن عالم نمودہ گفت کہ طرف کفار میگیری و آن بزرگ در جواب گفتہ است کہ انچہ در شرع آمدہ است میگویم و در راست گفتن باک ندارم شاہزادہ تسکین یافت القصہ در جمیع بلاد خود در مساجد مقرری و خطیب و جاروب کش تعین نمودہ وظیفہ و ادرار مقرر ساختہ بود در زمستان جامہ ہا و سالہا جہت فقرا فرستادی و ہر جمعہ بفقرای شہر جمعگی گفتہ مبلغے میرسانید و ہر روز طعام پختہ و خام چندجا در شہر تقسیم میکردند و یومیہ و جمعگی و دو مرتبہ انعام در سالی در کل ممالک مخصوص فقرا بود و در ایام متبرکہ مثل رمضان و عاشورہ شکرانہ بفتوحات و کام یابیہا فقرا و درویشان را خوشدل ساختی بیت اگر بابیدت شوکت سروری ✻ دل زیردستان بدست آوری ✻ علم را رواج شد و امرا زادہا و سپاہیان نیز بکسب فضائل مشغول شدند و مردم معقول از مال خود انچہ موافق شریعت است بفقرا و ارباب استحقاق میرسانیدند منقولست در وقتی کہ سلطان بہلول در گذشت و سلطان سکندر بر سریر سلطنت طلبد اشتند در روزیکہ از دہلی نزد بہار الدین کہ از بزرگان وقت بود بحمیت التماس فاتحہ رفت و گفت کہ من کتاب میزان صرف پیش شما میخوانم دعا کنید و استاد چون خواند بدان اسعد کم اللہ تعالی فی الدارین سلطان گفت باز بگوئید و تا سہ مرتبہ تکرار کردہ دست آنعزیز را بوسیدہ اندعا را نیک بفال گرفتہ روان شد ✻ حدیث اہل فنا ترجمان تقدیرست ✻ بود ضمیر و زبان شہ شبیہ لوح و قلم ✻ سعادت ازلی در وفاق شان مضمر ✻ شقاوت ابدی در نفاق شان مدغم ✻ از امرا و ارباب دولت ہر کس محتاج و فقیری را وظیفہ و مدد معاش مقرر فرمودی پیش سلطان مقرر بودی و گفتی کہ بناچیزی نہادہ کہ دران نقصان نتوانکرد و خبرداری نسبت باحوال رعیت و سپاہی رسانیدند کہ خصوصیات خانہ مردم باو رسیدے و گاہ گاہ از اوقات تنہائی مردم خبر دادی چنانچہ مردم گمان می بردند کہ بسلطان جن آشناست و از مغیبات اخبار میدہد گویند کہ ہر گاہ لشکر بجایی می فرستاد دو فرمان ہر روز بآن لشکر میرسید یکی صباح رسیدے کہ کوچ کردہ در فلان محل منزل کنید و یکی در وقت ظہر و آخر روز رسیدے کہ چنان و چنین کنید و این ضابطہ ہرگز تخلف نشدے و اسپان ڈاکچوکے در راہ دائم مستعد میبود و با امرای سرحد کہ فرمان صادر میشد امرا تا دو سہ کروہ باستقبال میرفتند بحمیت کسی کہ فرمان میبرد صفہ می بستند و بران ایستادہ میشد و آنکس کہ فرمان صادر می گشت او زیر صفہ بہر دو دست فرمان گرفتہ بر سر می نہاد و اگر حکم بود کہ ہما نجا بخواند آرندہ حکم میرسانید و ہما نجا میخواندند و اگر حکم میبود در مسجد بر سر منبر خوانند چنان میکردند و اگر مخصوص بشخص بودی با خصوصیتی یا دنوشتہ بودندے مخفی میخواندی و بہر روز روزنامچہ نرخ و واقعات پرگنات و ولایات بعرض رسیدی و اگر سہوی نا ملایم

www.alimaanfoundation.com/

مشاهده شدی فی الحال بتدارک آن پرداختی وهمه وقت بقطع خصومات ومعاملات وسرانجام ملک و رفاهیت خلق مشغول بودی واز حدت فهم او سخنان غریب مذکورست انچه بصحت اقرب بود ومبالغه واغراق کمتر داشت بتحریر آن اقدام نموده آمد وقتی که دو برادر از مردم گوالیار بینوای به تنگ آمده بالشکر که برسر ولایتی تعین شده بود همراه شدند در وقت غارت وتاراج پارهٔ زر وچند بارچه رنگین ودو قطعه لعل قیمتی بدست ایشان افتاد یکی ازان دو برادر گفت که مدعای ما حاصل شد دیگر چرا مذلت کشیم بخانه میرویم وفراغت میکنیم دیگری گفت ای برادر هرگاه درمرتبه اول ما را امثال این غنیمتی بدست افتاده شاید درمرتبه دیگر بهتر ازین بدست افتاد او گفت من خود دیگر بجای نمیرویم بس غنیمت تقسیم کردند برادر کلان حصه خود را نیز بتسلیم او نمود که بزن او برساند آن کس بخانهٔ خود آمده همه غنائم را بتسلیم زن برادر نمود الا لعل بعد از دو سال که برادر باز آمد وتفحص نمود لعل درمیان نبود برادر گفت که لعل چه شد گفت بزن تو دادم گفت او میگوید که بمن نرسیده گفت دروغ میگوید اندک تهدید باید کرد آن مرد ضعیفه را بتهدید کشید او گفت امشب مرا مهلت ده که صباح حاضر کنم صباح بخانه میان بهوه که از امرای بزرگ ومیر عدل سلطان سکندر بود رفته احوال باز گفت میان بهوه شوهر او را وبرادرش را حاضر کرده استفسار نمود برادر شوهرش گفت که لعل را نزد وی داده ام میان گفت گواه داری گفت آری چه کس هست گفت دو برهمن اند میان ایشان را حاضر کن بقمارخانه رفت دو قمارباز را جبروی داده بتعلیم کرد که بچه عنوان گواهی دهند وایشان را جاهای پاکیزه پوشانیده بدیوان آورد چون ایشان گواهی دادند میان بهوه بشوهر آن زن گفت که برو دیگر هرچه میخواهی لعل را از زن بستان زن ازان معرکه بیرون آمده خود را بسر دیوان سلطان رسانیده دادخواهی کرد سلطان او را بخواند واستفسار احوال نمود زن صورت حال تقریر نمود وسلطان گفت چرا پیش میان بهوه نرفتی گفت رفتم چنانچه باید پیروی نکرد وسلطان فرمود همه را حاضر کردند وایشان را ازهم جدا جدا طلبیده بدست هریک ازان دو برادر پاره موم داد که هیات آن لعل را بسازند موافق ساختند بس گواهان را جدا جدا طلبیده موم داد ایشان هرکدام هیاتی مختلف ساختند همه را نگاهداشت زن را طلبیده گفت تو هم بساز که هیات آن لعل چه بود زن گفت من چیز ندیده ام چگونه بسازم هرچند مبالغه نمود زن قبول نکرد بس میان بهوه مخاطب ساخت وبگواهان گفت اگر راست بگویید شما ایجان امانست واگر دروغ خواهید گفت کشته خواهید شد ایشان صورت قضیه براستی درمیان آوردند برادر شوهر زن را نیز طلبیده درمعرض سیاست داد هم واقعه را از روی راستی درمیان آورد وآن ضعیفه ازان تهمت خلاص شد وکمال فراست وعقل آن بادشاه بوضوح انجامید شعر فارسی سلیس وهموار میگفت وگلرخ تخلص میکرد شیخ جمال کنبو از مصاحبان وهمزبانان او بود واین ابیات از و برسبیل یادگار تحریر یافت ؎

www.alimaanfoundation.com/

ما را ز خاک کویت پیراهنیست بر تن ✤ آن هم ز آب دیده صد چاک تا بدامن ✤ مرا ز تیرهای او پر از پر گشت هر پهلو
کنون پرواز خواهم کرد سوی آن کمان ابرو ✤ می آرند که وقتی سلطان سکندر نماز گذارده ورد میخواند خواجه سرائی
در آنجا حاضر بود سلطان اشارت کرد که بطلب خواجه سرا آنرا نفهمیده بدر رفت و بمیان بهوده گفت که سلطان
وظیفه میخواند باشارت فرمود که بطلب من از ملاحظه نتوانستم پرسید که کرا بطلبم و حالا روی بازگشت ندارم
که بخدمت سلطان روم و نه روی طلب دارم که کرا همراه ببرم میان بهوده پرسید که روی سلطان کدام
جانب بوده و بچه چیز نگاه میکرد گفت بطرف دروازه عمارت نو که طیار شده میان بهوده گفت که کل کار
درودگر را طلبیده ببر چون خواجه سرا درودگر و گلکار را برد سلطان از ادراک او اینمعنی بدیع دانسته پرسید
که از کجا معلوم کردی که من اینها را طلبیده ام گفت میان بهوده گفت سلطان را بر فهم میان بهوده عقیده
بیشتر شد نقل ست که نوبتی سلطان سکندر بمیان بهوده که میر عدل و وزیر سلطان بود گفت از بسکه ملبه در
ملک بر رعایا واقع میشود و موجب ویرانی رعایاست خاطر اشرف را از آن فکر و دغدغه تمام است و هیچ علاجی
درباب برانداختن ملبه اگر در خاطر تو رسد بسیار خوب خواهد بود میان بهوده بعرض رساند که علاج برطرف
ساختن ملبه آسانست و آن آنست که یکی جریب را بندگان سلطان خود بگیرند و یکی را به بنده بدهند هرگز ملبه
نخواهد شد والا هر کرا بر سر خدمتی تعین میفرمایند تا او از سر طمع نمی گذرد ملبه برطرف نمی شود **ذکر سلطان ابراهیم
بن سلطان سکندر بن سلطان بهلول لودی** چون سلطان سکندر برحمت حق
پیوست باتفاق امرا و اعیان مملکت منصب عظیم القدر جلیل الشان سلطنت بر پسر بزرگ او سلطان ابراهیم
که بحسن فراست و کیاست و شجاعت و اخلاق حمیده مشهور و معروف بود قرار گرفت اما از آنجا که اهل سپاه
بتخصیص مردم منافق واقعه طلب را بمصلحت نظام مهام خود و رونق و رواج نوکری و سپاهیگری
و گرمی هنگامه خدم و حشم ممکن تدبیر و مساعی مصروف آنست که در ملک فرمانروائی و بر تخت حکم آرائی
مستقل در نهایت تسلط و غایت استیلا نباشد بنا بر علیه قرار دادند که سلطان ابراهیم بر تخت دهلی نشسته
تا سرحد ولایت جونپور فرمان گذار باشد و بر مسند سلطنت جونپور شاهزاده جلال خان جلوس نموده بر ممالک آنطرف
فرمانروائی نماید اما ندانستند که پادشاهی بشرکت بر نیاید و در یک نیام دو شمشیر نگنجد **بیت** دو جان هرگز بیک پیکر
نگنجد ✤ دو فرمانده بیک کشور نگنجد ✤ القصه شاهزاده جلال خان بامرا و جاگیردار پرگنات جونپور متوجه آنصوب
گشت و بر مسند سلطنت آن ممالک استقلال یافته و فتح خان بن اعظم خان همایون شروانی را وکیل و پیشوای
خود ساخت و درینوقت خانجهان نوحانی از ریری بملازمت سلطان ابراهیم آمده زبان طعن و ملامت
بر وزرا و وکلا کشود که امر حکومت و سلطنت را مشترک داشتن خطای عظیم و سهوی جسیم است و قبول اینمعنی از عقلا

www.alimaanfoundation.com/

دور نمود عاقبت ارکان دولت در تلافی آن کوشیده مصلحت دیدند که هنوز شاهزاده جلال خان را چندان
استقلال و استقامتی حاصل نشده بدهلی باید طلبید و بجهت طلب شاهزاده هیبت خان کرک انداز را فرستادند و
فرمان بعاطفت و مکرمت صادر شد که مصلحتی در میانست باید که جریده برسم یلغار خود را برساند چون هیبت خان
بملازمت شاهزاده رسید هر چند اقسام فریب و ملایمت و چاپلوسی بجا آورد شاهزاده را مظنه غدر و مکر ایشان
غالبتر شده بر معاودت جوابهای ملائم پیش آورده بلطائف الحیل گذراند این معنی را هیبت خان بسلطان
عرضه داشت نمود چون سلطان شیخ زاده محمد پسر شیخ سعید قرملی و ملک اسمعیل پسر ملک علاء الدین حلوانی
و قاضی مجد الدین حجاب مقبل را بطلب شاهزاده فرستاد افسون ایشان نیز در نگرفت و شاهزاده بمراجعت
اقدام ننمود و بعد از آن بمشورت دانایان و فیلسوفان وقت با مرا و حکام آنحدود فرامین صادر شد و بهر کدام
مضمونی و عنایتی علحده در قرینی و اشارتی جدا فراخور رتبه و حالت هر کس و نسبت او قلمی یافت خلاصه
مضمون آنکه از اطاعت و موافقت شاهزاده جلال خان احتراز و اجتناب نمایند و بحضور او نروند و اختیار
خدمت و ملازمت او نکنند بعضی امرا صاحب جمعیت که دران طرف بودند و سی و چهل هزار نوکر داشتند
مثل دریا خان نوحانی حاکم ولایت بهار و نصیر خان حاکم غازی پور و شیخزاده محمد قرملی ضابط اوده و لکهنوتی
وغیرهم بهر کدام یک کس معتبر محرم خود را با خلعت خاص و اسپ و دیگر نوازشات فرستاد چون این معنی فرامین
بآنجماعت رسید همه از اطاعت شاهزاده عدول ورزیده راه مخالفت پیش گرفتند و درینوقت سلطان تختی
مرصع مکلل بجواهر نفیسه آراسته بدیوار خانه نصب نمود و روز جمعه پانزدهم ماه ذیحجه سنه ثلث و عشرین و تسعمائه
بران تخت جلوس نمود و در مجلس عالی منعقد گردانید خلائق را بار عام داده بملازمان درگاه و اعیان دولت
و سایر سپاهیان بقدر رتبه و منزلت هر یک خلعت و کمر شمشیر و کمر خنجر و اسپ فیل و منصب خطاب و جاگیر
مرحمت فرمودند ؎ اگر بایدت دولت عز و ناز ٭ باحسان دل دوستان صید ساز ٭ ازان یافت کاوس
بر خصم دست ٭ که چون رستمی داشت فرمان پرست ٭ سپه را باحسان قوی کن بجنگ ٭ که از جنگ مرد
افگن افتد پلنگ ٭ و مجددا حلقه عبودیت در گوش ایشان افگند و بتازگی همه را ممنون عنایت و احسان
خود گردانید و خاص و عام را از خود راضی و خشنود ساخت و بر فقرا و مساکین ابواب خیرات برکشاده
مدد معاش وظیفه و اورا ائمه را زیاده کرد و بگوشه نشینان و متوکلان فتوحات و نذور فرستاد و امور سروری
و جهانداری را رونق تازه بخشید و کار ملک از سر استقامت گرفت و چون شهزاده جلال خان اینکار
و بار معاینه کرد و مخالفت امرا آن ممالک عین الیقین او شد برگشته بکالپی آمد و دانست که با سلطان
ابراهیم او را جای مدارا و زمانه ساری نماید بر علانیت طریق مخالفت پیش گرفت و بمشورت جمعی که با او

اتفاق

www.alimaanfoundation.com/

اتفاق داشتند از ولایت جونپور قطع نظر کردہ در کالپی استقامت ورزیدہ خطبہ و سکہ بنام خود کردہ مخاطب بسلطان جلال الدین شدہ بنگاہداشتن نوکر و سپاہی و سرانجام نوکر و حشم و توپخانہ و تسلی راجہا و زمینداران پرگنات نواحی پرداخت چون قوت و مکنت پیدا کرد بر سر اعظم ہمایون شروانی کہ با لشکر گران قلعہ کلنجر را محاصرہ داشت متوجہ شدہ کسان نزد او فرستادہ پیغام نمود کہ تو بجای پدر و عم منی و خود میدانی کہ از من تقصیرے نرفتہ و نقض عہد از جانب سلطان ابراہیم شدہ فیلی از ملک و مال کہ بطریق ارث بمن تجویز نمودہ بود بران ہم چشم دوختہ و پیوند موافقت بریدہ و صلۂ رحم را درمیان برداشتہ شما را باید کہ جانب حق از دست ندہید و اعانت مظلوم نمائید چون در اصل اعظم ہمایون را با سلطان ابراہیم سوء مزاج بود و ضعیف مالی و شکستی و ملایمت سلطان جلال الدین تاثیر کردہ بود و مع ہذا در خود تاب مقاومت و محاربہ با شاہزادہ ندید دست از کلنجر باز داشتہ بخدمت سلطان جلال الدین شتافت و بعد از وثوق عہد و پیمان قرار دادند کہ اول ولایت جونپور را تخدو در ابتصرف باید در آورد بعد ازان فکر دیگر باید کرد و باین قرار داد کوچ بر کوچ بر سر سعید خان پسر مبارک خان لودی کہ ضابطہ اودہ بود در فتند و او تاب نیاورده خود را بلکھنؤ کشید و حقیقت حال را بسلطان ابراہیم عرضہ داشت سلطان ابراہیم ارادہ نمودہ کہ با لشکر انتخابے متوجہ دفع و رفع آن فتنہ کرد و در ینوقت بمشورت دولتخواہان چندی از برادران کہ مقید بودند مثل شاہزادہ اسمعیل خان و حسین خان و محمد خان و شاہزادۂ دولتخانہ را فرمود کہ در قلعۂ ہانسی بمخاطب نگاہدارند و بجہت خدمت ہر یک دو حرم نیز مقرر داشتہ از ماکول و ملبوس و سائر ما یحتاج مقرر ساخت روز پنجشنبہ بست و چہارم شہر ذی حجہ سنہ ثلث و عشرین و تسعمائۃ رایات سلطانی متوجہ شرق گشت و کوچ بر کوچ متوجہ شد چون بہنو کار رسید از انجا عزم قنوج واقع شد در اثنای راہ خبر رسید کہ اعظم ہمایون با پسر رشید خود فتح خان از شاہزادہ جلال خان روی گردانیدہ عازم ملازمت ازین نوید سلطانی را بغایت قوت دل حاصل شد چون عازم ہمایون نزدیک رسید سلطان ابراہیم اکثر امرا را باستقبال او فرستاد و او را بنوازشات خسروانہ سربلند گردانید در ینوقت خبر رسید خانچند زمین دار جرتولے از توابع پرگنہ کول کہ از مواس مشہور ست با عم پسر سکندر سور جنگ کردہ او را بشہادت رسانید و ملک قاسم حاکم سنبل بر سر او آمدہ فتح کردہ آن مفسد را بقتل آوردہ و آن فتنہ ناکہان را تسکین دادہ در قنوج کہ محل نزول لشکر سلطان بود بملازمت رسید و اکثر امرا و جاگیر دار جونپور مثل سعید خان و شیخ زادہ محمد قرملی و غیرہما بخدمت آمدہ داخل دولتخواہان شدند در ینوقت اعظم ہمایون شروانی و اعظم ہمایون لودی و نصیر خان نوخانی و غیرہم را با لشکر بسیار و فیلان ارزدہا کردار بر سر شاہزادہ جلال خان تعین فرمود در ینحل شاہزادہ جلال خان در کالپی بود پیش از انکہ این امرا بدانجا رسند بغمت خاتون و اتباع خود و قطب خان لودی و عماد الملک بن عماد الملک و ملک بدر الدین و

www.alimaanfoundation.com/

متعلقان خود را با جمعی در قلعهٔ کالپی گذاشته خود با سی هزار سوار و چند حلقه فیل بدار السلطنت آگره متوجه شد
و لشکر سلطان ابراهیم کالپی را محاصره نموده چند روز بمجادله و محاربه توپ و تفنگ گذشت آخر الامر اهل قلعه
عاجز آمدند و قلعهٔ کالپی مسخر انجماعه شد شهر را غارت کردند و غنیمت بسیار بدست لشکریان افتاد و سلطان بجهت
محافظت آگره ملک آدم را با لشکری آراسته بسرعت هرچه تمامتر فرستاد شاهزاده جلال خان بحوالی آگره رسید
بانتقام کالپی خواست که آگره را بغارت دهد مقارن اینحال ملک آدم خور با آگره رسانید جلال خان را بحرف و
حکایت شیرین که موافق مزاج بود ملائم ساخته از تاراج آگره معطل داشت تا از پی او ملک اسمعیل پسر علاء الدین
جلوانی و کبیر خان لودی بهادر خان نوحانی و چندین امرای دیگر با لشکر بسیار رسیدند و ملک آدم را قوت تمام
حاصل شد بعد از آن بجلال خان پیغام کرد که از هوا و هوس باطل باز آمده چتر و آفتاب گیر و نوبت نقاره و دیگر
علامات و امارات بادشاهی برطرف سازد و بطریق امرا سلوک نماید تا تقصیر او را از سلطان درخواست نمایند
و سرکار کالپی بدستور سابق در جاگیر او باشد جلال خان باین شرائط راضی شده امارات بادشاهی برطرف
ساخت **بیت** تکیه بر جای بزرگان نتوان زد بگزاف * مگر اسباب بزرگی همه آماده کنی * و ملک آدم چتر و آفتاب گیر
و نقاره خانه او را گرفته بملازمت سلطان که از قنوج برگشته باتاوه رسید و آن اسباب را بنظر در آورده کیفیت
حال عرضداشت نمود سلطان قبول این صلح نفرموده بدفع جلال خان متوجه شد شاهزاده از استماع اینخبر براجه گوالیر
پناه برد و سلطان در آگره اقامت فرمود و امر سلطنت و بادشاهی که بعد از فوت سلطان سکندر تزلزل یافته بود
استحکام پذیرفت و امراء مخالفت توبه و بازگشت نموده از راه اخلاص در آمدند بعد از آن هیبت خان کرک انداز
و کریمداد نوع و دولت خوان اندر را بحراست و محافظت دهلی فرستاده شیخزاده منجهو را بمحافظت و حراست قلعه
چندیری و پیشوای شاهزاده محمد خان نواسه سلطان ناصر الدین مالوی تعین فرموده بعد از مرور ایام خاطر سلطان
از میان بهوده که از اعظم امرا و وزرای سکندری بود منحرف گشت میان بهوده باعتماد سابق خدمت از استرضای
خاطر سلطان غفلت نمودن گرفت کار بجائی رسید که او را مقید ساخته و زنجیر کرده بملک آدم سپردند و پسر او را
رعایت کرده امتیاز بخشیده بجای پدر نصب کردند میان بهوده همدران زندان ودیعت حیات سپرد درینوقت
بخاطر سلطان رسید که چون سلطان سکندر همیشه قصد تسخیر گوالیار و باقی قلاع و بلاد آن نواحی داشت و بارها
لشکرکشی نمود و مراد حاصل نشد اگر اقبال رهنمائی و دولت پیشوائی نماید بعزم ملوکانه فتح حصار گوالیر و سائر ولایت
متعلقه آن نماید بنا بر آن اعظم همایون شروانی حاکم ولایت کره را با سی هزار سوار و سیصد زنجیر فیل به تسخیر گوالیر فرستاد
و چون اعظم همایون بنواحی گوالیر رسید شاهزاده جلال خان از انجا بر آمده بجانب مالوه پیش سلطان محمود رفت درینوقت
بهیلنخان پسر عالم خان لودی و جلال خان لودی و سلیمان قرملی و بهادر خان نوحانی و بهادر خان شروانی

www.alimaanfoundation.com/

واسمعیل پسر ملک فیروز اعوان و خضر خان نوحانی و خضر خان برادر بہیکن خان لودی و خانجہانرا با لشکر عظیم و چند حلقہ فیل بکومک اعظم ہمایون و محاصرہ گوالیر و تسخیر آن ناحیت تعین فرمود اتفاقاً درانوقت راجہ مان والی گوالیر بشجاعت و سخاوت از امثال و اقران ممتاز بود و سالہا با سلاطین دہلی مقاومت نموده قوت کرده بود و خلقت صدق اورای بکرماجیت قائم مقام پدر شده در استحکام قلعہ مبالغہ داشت امرای سلطان ابراہیم حسب الحکم سلطان دولتخانہ سلطانرا برپا کرده ہر روز آنجا جمع می شدند و بمہمات و معاملات می پرداختند و در محاصرہ قلعہ سعی و جہد مینمودند اتفاقاً در زیر قلعہ راجہ مان عمارت عالی ساختہ بود و در آن قلعہ متین پرداختہ استحکام داده مسما باولکرہ گردانیده بود بعد از مدتے اہل لشکر سلطان بقہا کنده و از داروی تفنگ پرساختہ آتش دادند دیوار قلعہ ریخت درآمدند و آنمنزل را فتح کردند در انجا ستوری روئین یافتند کہ سالہا ہنود پرستش آن مینمودند حسب الحکم سلطان آن ستور روئین را بدہلی برده بر دروازۂ بغداد نصب کردند تا ایام دولت حضرت خلیفۃ الٰہی آن گاو در دروازۂ دہلی بود مولف تاریخ آنرا دیده است القصہ دران ایام سلطان ابراہیم را برامرای قدیم سکندری بی اعتمادی بہمرسید و اکثر خوانین بزرگ را مقید و محبوس گردانید ہمدرین وقت شاہزادہ جلال خان کہ از گوالیر پیش سلطان محمود مالوی رفتہ بود و سلوک او نپسندیدہ از پیش سلطان محمود فرار نموده بولایت کڑہ کنتکہ رفت و آنجا بدست جماعت کوندان گرفتار شد و او را مقید ساختہ بسلطان ابراہیم فرستادند سلطان او را بقلعہ ہانسی روان ساخت در راہ بشہادت رسید ؎ شربت سلطنت و جاہ چنان شیرین ست ٭ کہ شہان از پے آن خون برادر ریزند ٭ خون آزرده دلان را زپی ملک مریز ٭ کہ ترا نیز ہمین جرعہ بساغر ریزند ٭ بعد از چند گاہ حسب الامر اعظم ہمایون شروانی و فتح خان پسر او کہ محاصرہ گوالیر داشتند و تسخیر قلعہ را نزدیک رسانیده بودند بدارالسلطنت آگرہ حاضر شدند و سلطان ایشانرا مقید و محبوس ساخت از ہمہ اسلامخان پسر اعظم ہمایون در آگرہ سر بغی برآورده اموال و حشم پدر خود را متصرف شد و احمد خانرا کہ بشقداری آنجا تعین شده بود دخل نداده بنیاد لشکر گرفتن و جمعیت نمودن نہاد و احمد خان با و جنگ کرده شکست یافت و سلطان ابراہیم از شنیدن خبر در مقام تدارک شد ٭ میخواست لشکر فرستد کہ بیک ناگاہ اعظم ہمایون و سعید خان لودی کہ از امرای کبار بودند از لشکر او فرار نموده بولایت لکھنو کہ جاگیر ایشان بود رفتند و با سلام خان مراسلات نموده در طغیان فتنہ و فساد کوشیدند سلطان ابراہیم برادر احمد خان و برادر اعظم ہمایون لودی و پسران حسین قرملی و مجلس عالی شیخزاده محمود قرملے و علی خان خانخانان قرملی و مجلس عالی بہکناری قرملے و دلاور خان پسر احمد خان و سارنگ خان و قطب خان پسر فاریخان مالوی و بہیکن خان نوخانے و سکندر پسر آدم کاکر و غیر ذلک را با لشکر انبوه بر سر آنجماعہ تعین فرمود چون بنواحی قصبہ بانگرمئو قریب قنوج رسیدند اقبال خان خاصہ خیل ہمایون لودی با پنجہزار سوار و چند زنجیر فیل

www.alimaanfoundation.com/

ناگاه از کمین برآمده خود را بلشکر ایشان زد و خیلی مردم را کشته و زخمی ساخته لشکر ایشان را برهم زده بدر رفت
چون این خبر بسلطان رسید اعتراض بسیار بامرا نوشت و حکم فرستاد مادامی که آن ولایت را از دست اهل بغی نیز
نیاورند از جمله مطرودان و مردودان خواهند بود بجهت احتیاط جمعی دیگر از امرا و خوانین را با لشکر بیشمار بکومک
ایشان تعیین نمود و در جانب اهل بغی نیز قریب چهل هزار سوار مسلح و پانصد زنجیر فیل جمع شده بود چون طرفین
قریب و نزدیک شد که محاربه واقع شود شیخ راجوی بخاری که مقتدای آن عهد بود در میان آمده منع طرفین نموده
اهل بغی را بنصائح بلند و مواعظ ارجمند هدایت فرمود آن جماعت بعد از عذر بسیار التماس نمودند که اگر سلطان
اعظم همایون شروانی را خلاص فرمایند دست از ولایت سلطان و مخالفت باز داشته بملک بادشاه دیگر رویم
چون این خبر بسلطان رسید پسندید نیفتاد و بدریا خان نوحانی حاکم بهار و نصیر خان نوحانی و شیخ زاده محمد قرملی
حکم فرستاد که ایشان نیز از آنجانب بر سر باغیان آمده آن فتنه را تسکین دهند و چون لشکر از آن طرف آمد
اهل بغی از غروری که داشتند اندیشه قوت طالع سلطانی و غلبه لشکر بادشاهی نکردند و بجنگ پیش آمدند و صفها آراسته
عساکر فریقین و افواج جانبین باهم آویختند و خونریزی کردند که از مشاهده آن چشم روزگار خیره و تیره گشت آخر الامر
چون شیوه بغی و نمک حرامی بر اهل آن شوم است و هرگز میمنت ندارد اسلام خان باغی کشته شد و سعید خان
لودی بدست لشکریان دریا خان نوحانی اسیر گشت و آن فتنه فرو نشست و مال و ملک ایشان تمام در تصرف
سلطان ابراهیم در آمد ؎ مکن جانان تو کافر نعمتی با منعم و مکرم ٭ که یابد نعمت از بحر و زند بر سینه پیکانش ٭ چو دریا
تا توانی حق گذاری رسم و عادت کن ٭ که بدهد ابر را بحری بی یکقطره بارانش ٭ سلطان از این خبر کامرانیها دریافت
آخر الامر چون کینه امرا از دل او بر نیامده بود و انحراف مزاج او با امرا و مخالفت ظاهری و باطنی امرا با سلطان
از حد گذشت بسیاری از وزرا و ملوک مثل میان بهوده و اعظم همایون شروانی که امیر الامرا بود در قید و حبس
سلطانی وفات یافتند و دریا خان نوحانی حاکم بهار و خانجهان لودی و میان حسین قرملی و غیر ذلک از
خوف و هراس که بر ایشان مستولی شده بود سر از اطاعت سلطان برتافته لوای مخالفت برافراختند
اتفاقاً درینوقت میان حسن قرملی در خطبه چندیری باشارت سلطان بدست شیخ زادهای اوباش آنجا
کشته شد و این معنی بیشتر باعث تنفر امرای سلطان گردید بعد از چندگاه دریا خان نوحانی فوت شد و پسر او
بهادر خان از سلطان برگشته باو متفق شده بودند در حدود بهار قریب یک لک سوار جمعیت کرده تا ولایت
سنبل متصرف شد و خود را سلطان محمد خطاب داده سکه و خطبه بنام خود کرد درینوقت نصیر خان نوحانی
حاکم غازیپور از افواج سلطان هزیمت یافته پیش او رفت و چند ماه در ولایت بهار و مضافات خطبه
بهادر خان خواندند درینمدت با افواج سلطان جنگها کرده مقاومت نمود اتفاقاً پسر دولت خان لودی

www.alimaanfoundation.com/

www.alimaanfoundation.com/

از لاهور بملازمت سلطان آمده از سلطان متوهم شده گریخته پیش پدر رفت چون دولتخان بر هیچ وجه از قهر و سیاست سلطان خلاصی خود ندید بکابل رفته پناه بحضرت فردوس مکانی بابر بادشاه برده حضرت بادشاه را بر سر هندوستان آورده در اثناء راه دولت خان فوت شد و در جانب بهار سلطان محمد نیز وفات یافت با وجودیکه اسباب تسخیر هندوستان و مصالح تدبیر آن بکلی مرتفع شده بود حضرت بادشاه توکل ملخص تائیدات الهی نموده در حوالی پانی پت با سلطان ابراهیم مصاف نمودند و هزیمت بر لشکر سلطان ابراهیم افتاد و سلطان با جمعی از امرا در میان کارزار کشته شده و سلطنت هندوستان از سلسله افغانان لودی باین دودمان سعادت نشان انتقال یافت سلطنت او هفت سال و چند ماه بود ذکر نهضت فرمودن حضرت جهانبانی فردوس مکانی ظهیر الدین بابر بادشاه غازی بن عمر شیخ بن ابو سعید بن مرزا محمد سلطان بن مرزا میرانشاه بن میر تیمور کورکان طیب الله ثراهم و جعل الجنة مثواهم چون این مجموعه مخصوص وقائع هندوستان ست سوانحی که آنحضرت را در ولایت ماوراء النهر و خراسان و جاهای دیگر دست داده هست بیان آنرا حواله بتاریخ اکبر نامه از تالیفات افاضل پناه حقائق و معارف آگاه مقرب الحضرت الخاقانیة السلطانیه غلامی شیخ ابو الفضل و واقعات بابری و دیگر تواریخ نموده شروع بما نحن فیه کرده می آید و چون درین سلسله آبدیپوند حضرت بابر بادشاه بفردوس مکانی اشتهار دارد درین مجموعه نیز همین کلمه تعبیر خواهد نمود پوشیده نماند که چون دولتخان و غازیخان و دیگر امرای کبار سلطان ابراهیم اتفاق نموده عرضداشت مشتمل بر التماس تشریف قدوم لزوم فردوس مکانی بهند مصحوب عالم خان لودی فرستادند حضرت فردوس مکانی جمیع امرای نامدار را باتفاق عالم خان تعیین فرمودند که پیشتر بسرحد هند رفته بدانچه صلاح وقت دانند بعمل آورده و آنجماعت بسرعت متوجه گردیده تسخیر سیالکوت و لاهور و مضافات آن نموده حقیقت حال را معروضداشتند و حضرت فردوس مکانی بعنایت ازلی و هدایت لم یزلی از دار الامان کابل عازم گشته روز اول حوالی قریه یعقوب را مضرب خیام نصرت انجام گردانیدند و چند روز بقطع قلیلی از مسافت قرار داده در هر منزل یکدو روز مقام فرموده انتظار شاهزاده محمد همایون میرزا که بجهت آوردن لشکر بدخشان و آنخود در کابل توقف فرموده بودند می بردند تا آنکه شاهزاده جوان بخت با فوجی آراسته بملازمت رسید و از اتفاقات حسنه در همین روز سعادت افروز خواجه کلان بیک که از عظمای ارکان دولت بادشاهی بود از غزنین بشرف پابوس اختصاص یافت چون که از اولیای دولت قاهره حالت منتظره بر طرف شد بسرعت در طی منازل نموده بر کنار سند که بآب نیل آب اشتهار دارد اعلام نصرت را افراشتند درین منزل حکم شد تا بخشیان عظام شان لشکر دیده عدد سوار و پیاده بعرض رسانیدند مجموع

www.alimaanfoundation.com/

لشکر از سپاهی و سوداگر و اکابر و اهالی و اهل بزم و رزم بده هزار سوار انجامید ؎ شیر را حاجت لشکر نبود خاصه گهی
که بود آرزوی صید غزالش در سر ؎ مهر بی خیل و سپه عرصهٔ عالم گیرد ؎ چون کند رایت اقبال عیان از خاور
دران اثنا از امرای هند خبر رسید که دولت خان بخت برگشته و غازیخان بشقاوت سرشته از جادهٔ بیعت و
انقیاد از وثوق عهد و پیمان بی بنیاد عدول و تجاوز نموده قریب سی هزار مرد کاری از افغانان و کوهیان
جمع آورده قصبهٔ کلانور را متصرف گشته روی توجه بمقابله امرای لاهور دارند چون صورت این معنی بر صحیفهٔ رای
جهانگشای نقش بست مومن علی تواچی را بقدغن تمام حکم شد که خبر توجه رایات منصوره بامرای مذکور رسانیده
تا زمان رسیدن شهریار نصرت شعار امرا را از بیرون آمدن حصار و اقدام نمودن بر جنگ و پیکار ممنوع گرداند
و بسرعت تمام لشکر ظفر اثر از آب نیلاب عبور نموده بحوالی کجه کوٹ رسیده سفینهٔ اقبال از آب کجه کوٹ نیز بسرعت
گذرانیده بمصلحت وقت مقرر شد که براه دامن کوه که منجر بحدود سیالکوٹ میشود عزیمت فرمایند چون حوالی
موضع هالی کهکهر مقام نزول اردوی عالی گردید از ان منزل بسرعت تمام قطع راه نموده و کوه و دشت پیموده به پنج
کروه کوچ رایات عالیات بحوالی کوه جودی مقام بالنات سایهٔ اقبال گسترده روز دیگر لوای نهضت آنجا افراخته
از آب بهت عبور کردند و دران منزل بعرض رسید که امیر خسرو کوکلتاش که قلعهٔ سیالکوٹ مضبوط کرده بود برسیدن
غازیخان سست پیمان قلعه را خالی ساخته فرار نمود با امیر ولی قزل که بکومک او تعین بود بسایهٔ سریر گردون
مصیر آمده مشار الیها ازین تقصیر مورد عتاب خاقانی گردیدند و عاقبت کرم جبلی بادشاهی قلم عفو بر جرائم ایشان
کشید درینوقت مخبران آگاه خبر رسانیدند که غازیخان بی سعادت و دولت خان بیدولت باستظهار لشکر
بعد از استماع طلوع کوکبهٔ شاهنشاهی دل بر محاربه نهاده با چهل هزار سوار مستعد قتال اند مجدد فرامین بر توقف محاربه
امرای نامدار نصرت آثار تا زمان لحوق لوای ظفر اعتلا شرف صدور یافته کنار آب چناب مخیم عساکر نصرت مآثر
گردید بعد از ان در سنه اثنی و ثلثین و تسعمائة قصبهٔ بهلول پور در سلک ممالک بادشاهی انتظام پذیرفت چون
آن قصبه بکنار آب چناب در زمینی مرتفع واقع ست فرمان قضا جریان صدور یافت که دران محل قلعهٔ وسیع
ساخته نعم البدل شهر سیالکوٹ که با وجود جوار اینچنین دریائی مردم آنجا از کولابها آب میخورند تعمیر نموده سکنهٔ آنجا را
باین مقام دلپذیر مستقل گردانیده دو سه روز دران فرخنده مقام بعیش و عشرت گذرانیده بسواد سیالکوٹ
اتفاق نزول افتاد و ازین منزل منهیان سریع السیر معین شده بامرا حکم رفت که خصوصیات احوال مخالفان
مفصل قلمی نموده بپایهٔ سریر اعلی ارسال دارند درینوقت تاجری بتقبیل پایهٔ مسند عدالت استسعاد یافته اخبار
عالم خان را بعرض رسانید که با سلطان ابراهیم مقابله نمود و منصوبه بطرحی نشست که مغلوبی طرفین ظهور یافت
و آن برین منوالست که چون عالم خان لودی بهمراهی امرا از ملازمت جدا شده متوجه هندوستان شد بسرعت

www.alimaanfoundation.com/

تمام خود را بلاهور رسانید و چند روز انجا آرام گرفت و بنا بر اخبار اراجیف که از فرقه افغانان شنیده بود امرا بادشاهی
را که بکومک او تعین شده بودند از روی الحاح تکلیف نمود که چون حضرت ظل الهی شما را بکومک من تعین
فرموده اند و مرا بتسخیر مملکت اسکندر و ابراهیم حکم شده و غازی خان با من صلح آغاز کرد و لائق آنست که بموافقت
من شما هم باین صلح راضی بوده توجه بجانب دهلی و آگره نمایند امرا صاحب تدبیر که از مکر آنجماعه آگاه بودند این
پیغام را بسمع رضا اصغا ننموده جواب دادند که غازیخان در نهایت نفاق ست و اعتماد بر قول و فعل او
نیست بمجرد اندک ملایمت و چاپلوسی او ازینجا رفته باوی ملحق شدند از قاعده دانائی بیرونست اگر حاجیخان
برادرش را بدرگاه فرستد یا بلاهور بدولت خان برسم گروهی بسیار برین معنی اقدام توان نمود عالم خان
ناقص العقل گفته که حضرت اعلی شما را بمتابعت من فرموده اند نه مرا باطاعت شما هر چند مبالغه کرد امرا قبول
نکردند درینوقت شیرخان پسر غازیخان نزد عالم خان آمده اساس موافقت پدرش را استحکام داد عالم خان دلاور خان را
بر دولتخواهی حضرت اعلی که مدت مدید در قید غازیخان بود گرفته گریخته بلاهور آمد و محمود خان ولد جهانخان که او
نیز در سلک دولتخواهان منتظم بود با خود موافق و مرافق ساخته از لشکریان جدا شده با غازیخان پیوست
و باتفاق یکدیگر متوجه دهلی شدند بعضی امرای دیگر مانند اسمعیل خان جلوانی وغیره که از سلطان ابراهیم مایوس
گشته در نواحی دهلی بودند با خود متفق ساخته بحال محاربه با سلطان ابراهیم لوای عزیمت برافراختند چون بقصبه
اندری رسیدند سلیمان شیخزاده مذکور نیز باین جماعت ملحق شده عدد این لشکر بچهل هزار سوار میکشید همه یکدل و یکرو
شده دهلی را محاصره نمودند سلطان ابراهیم از استماع این اخبار وحشت آثار عازم معرکه رزم آنجماعت گردید
و بعد از آنکه خبر توجه او را عالم خان و آنجماعت شنیدند از حوالی دهلی بداعیه مقابله استقبال نموده باهم قرار دادند
که چون اقوام افغان را از یکدیگر ناموس بسیارست و هنگام مصاف از ولینعمت خود گریختن و بدشمن آمیختن
عیب و عارست ظاهر چنانست که اگر وقوع محاربه در روز باشد شاهد مقصود از تتق وفاداری روی ننماید
و دست حیا دامنگیر متعلقان نهانی گشته از شرم یکدیگر هیچکس بجانب ما نیاید مناسب آنست که بعد از
انتفای حمره شفق که نقاب شب روی نیک و بد در پوشد برسم شبیخون قصد لشکر سلطان ابراهیم نموده
موافقان نهانی را با خود ملحق ساخته بکار مخالفان بخاطر پردازیم القصه از شش کروهی اردوی سلطان ابراهیم که
معسکر ایشان بوده است بعزم شبیخون سوار شده در آخر شب نیت ایشان از قوه بفعل آمده تمام لشکر سلطان
ابراهیم را برهم زدند جلال خان و بعضی امرا دیگر که وعده وفاق عالم خان کرده بودند و فرصت وفا میجستند ملحق
شدند و سلطان ابراهیم با چندی از خاصه خیلانش در سراچه خود متمکن ایستادند تا زمان طلوع صبح نه دست بکار
کشادند و نه پای در طریق فرار نهادند چون عالم خانیان باعتقاد غلبه خویش و مغلوبی دشمن و طمع غارت و تاراج

www.alimaanfoundation.com/

اموال و غنیمت بدست آوردن متفرق شده بودند بعد از طلوع صبح پرده کشای با عالم خان معدودی چند پیش نبودند سلطان ابراهیم را نظر بر قلت دشمن افتاد و با جماعتی که با او بودند فیلی را پیش کرده خود را بالعالم خان رسانیدند بصدمه اولش برداشته گریزانیدند و هر کس در هر جا که مشغول تاراج بود از بیم آنجا راه گریز پیش گرفت و امرای متفرق بهر جانب پراگنده شدند عالم خان میان دواب رسیده راه لاهور اختیار کرد بشهر هند رسید اخبار رسیدن رایات منصوره بادشاهی بحدود سیالکوت و فتح قلعه بلوت شنیده شکست بر شکست بران نادستان واقع شد و هر کس بجای خود هر کدام بطرفی شتافتند و دلاور خان که همیشه در زمره دولت خواهان درگاه بود و متابعت با عالم خان بنا بر استیلای اهل عناد و خطاهای اجتهادی بود در رسیدن رایات عالیه بسمع مسرت استماع نموده متوجه آستان بوس شاهنشاهی گشت و با معدودی چند یلغار نموده بآن سعادت مستسعد گردید و عذر موافقت ظاهری او با مخالفان مسموع افتاده لوازم عفو و احسان ظل اللهی در شان او بظهور رسیده و عالم خان بموافقت حاجی خان بقلعه کنکوبه که حصار نیست بغایت مرتفع بر قلعه کوهی از توابع بلوت پناه برده اتفاق نظام الدین علی خلیفه که وکیل السلطنت بود با معدودی چند از هزاره و افغان از معسکر بادشاهی جدا شده سیر دامن کوه مینمود چون بحوالی آن قلعه میرسد کمند طمع بکنگره قلعه شان بسته بجد و جهد تمام دست بکار زار دراز میکند چنانچه کار بر محصوران کوه تنگ آمده نزدیک رسید که فتح حصار شود و چون جنگ در آخر روز واقع شده بود پرده شب در میان جان محصوران در آمده شاهد مقصود روی ننمود و عالم خان روی از محاربه تافته با جمع پریشان بهزار مشقت از یک جانب قلعه بدر آمده افتان و خیزان پای در میدان حیرانی و سر در بیابان سرگردانی نهاده روز دیگر بجز التجا بدرگاه عالم پناه که افتادگان بادیه حرمان را دستگیر و سرگشتگان تیه عصیان را عذر پذیر بود راه خلاصی و طریقی نجاتی نیافت لاجرم اعتماد بر کرم جبلی حضرت خاقانی نموده روی نیاز بخاک آستانش نهاده و در زمان ملازمت نمودن حضرت فردوس مکانی خلعت سرافرازی مبستور معهود مرحمت فرموده مطلقا زبان معجز بیان باعراض او نکشودند و هنگام در آمدنش بمجلس عالی قیام تمام نمودند و باز عقد جمعیتش انتظام پذیرفت و در نیوقت قاصدانی که جهت طلب امرای نامدار فرامین مطالعه بلاهور برده بودند خبر وصال ایشان بنواحی اردوی ظفر قرین رسانیدند روز دیگر که رایت منصوره بقصبه پرسرور توجه نمود از جمله آن نیک اندیشان علی جنگ و خواجه حسن مشرف دیوان با جمعی از یکه جوانان بدولت رکاب بوس بادشاهی از دیگران سبقت گرفتند و حسب الحکم جمعی از جوانان بتفحص احوال غازیخان که بر کنار آب راوی بر جانب لاهور متمکن بود رفته سوم روز مراجعت نموده بعرض اشرف رسانیدند که مخالفان خبر قدوم عساکر بادشاهی را شنوده بسرعت گریزان گشتند بیت ذره باهر محالست که جوید نا ورده صعوه با باز چسان باز کند پنجه بجنگ * و تا غایت توقف شان بنا بر عدم یقین در آمدن حضرت جهانبانی بود از ینجهت حضرت کشورستانی بسرعت تمام یلغار فرموده و بخیال تعاقب نمودن آنجماعت برگشته در حوالی کلانور نزول اجلال فرمودند در انمنزل

سلطان

www.alimaanfoundation.com/

سلطان عالی شان محمد سلطان میرزا و عادل سلطان با سائر امرا از لاهور آمده روی اخلاص بدرگاه معلی
نهادند و پیشکشها کشیده بتربیت و نوازش بادشاهی علی قدر درجات هم استسعاد یافتند و روز دیگر از کلانور کوچ کرده
فرمان واجب الاذعان بنفاذ رسید که امیر محمدی کوکلتاش و امیر احمدی بردانچی و امیر قتلق قدم و امیر ولی خازن
و اکثر امرایان با لشکری عظیم در عقب گریختگان متوجه شوند و اطراف قلعه بلوت را محافظت نموده چنان سازند که
هیچ یک از درون آن قلعه بدر نرود و خزائن و دفائن آن تلف شود و مقصود اصلی درین احتیاط گرفتاری غازیخان
بوده روز دیگر در حوالی قلعه بلوت نزول اقبال فرموده امرای عظام را حکم شد که حصار را محاصره نموده کار بر مخالفان
تنگ گیرند روز دیگر اسمعیل خان ولد علیخان که پسر دولتخان بود بیرون آمده خبر نابودن غازیخان در حصار و ماندن
دولت خان و علیخان و سائر اقوام باغیه از تقریر مشار الیه بعرض رسید و حضرت اعلی بوعده و وعید استمالت و تهدید
فرموده او را باز بحصار فرستادند و همت عالی بر تسخیر قلعه گماشته مورچلها نزدیکتر بردند چون از استیلای عساکر نصرت
قرین دست تدبیر آنها از کار و پای اقامت آنها از جای رفت دولتخان از راه عجز و انکسار امان خواست
مراحم بادشاهی شامل حال او شده گناهان او بعفو مقرون گشت و حسب الحکم دو شمشیر در گردنش آویخته در بار
عام در آوردند چون نزدیک رسید فرمان برداشتن شمشیرها مذکور شد با آنکه ادب خدمت چنانکه باید بتقدیم نرسانید
حضرت اعلی از روی کمال ذره پروری نزدیک خودش جای داده قلم عفو بر جرائم او کشیدند بیت کرم آنست
که احسان بگنهگار کند ٭ ورنه با دوست جز احسان نکند اهل کرم ٭ فرمان شد که دولت خان و ذریات و توابع
او را امان داده اموالش بقلم آورده بسپاهیان اردوی ظفر قرین قسمت نمایند و خواجه میر میران صدر بمحافظت و
حراست اهل و عیال او تعین شد چون قلعه بتصرف اولیای دولت فردوس مکانی در آمد علی خان بملازمت
آمده مقداری اشرفی برسم پیشکش آورد و آخر روز خیل خانه و حرمهای خود را جمع نموده با جمعیتش از قلعه بیرون آمد یساولان
از دور مردم را میراندند و تمامی آن جمع را بخانه خواجه میر میران برده بمشار الیه سپردند روز دیگر حضرت اعلی سرانجام ضبط قلعه
فرموده امیر سلطان جنید برلاس و امیر محمد کوکلتاش و امیر احمدی پردانچی و امیر عبد العزیز و امیر محمد علی جنگجنک و امیر قتلق قدم
و چندی دیگر از امرا بجهت اموالیکه در قلعه بود گذاشتند و چون معلوم شد که غازی خان در قلعه بلوت نبوده است
رایات جلال از غازیخان در حرکت آمده دولت خان و علیخان و اسمعیل خان و جمعی دیگر از انجماعت عهد شکن را
مقید ساخته حکم شد که در قلعه بلوت که مستحکم ترین قلاع آن نواحی ست نگاهدارند و در اثنای راه دولت خان ودیعت
حیات سپرد و بعد از آن حضرت فردوس مکانی باراده تفحص تجسس بدست آوردن غازی خان و بسزای
اعمالش رسانیدن کوچ کرده راه ناهموار طی فرموده در دامن دون که کوهیست بس بزرگ و داخل سوالک است
نزول اجلال ارزانی داشتند تردی بیگ را با جمعی تعین فرمودند که آن کوه و هامون را جست و جوی وافی نموده آن گمراه را

www.alimaanfoundation.com/

بدست آورد چون آن برگشته روزگار از بیم جان در کوه و بیابان نهاده بجای دور بدر رفته بود بدست در نیامد
و بعد از قطع یکدو منزل از دون شاه عمادالدین شیرازی بپایهٔ سریر نصرت مصیر آمده و عرائض ارمیخان و درمش خان
و مولانا محمد مذهب که در سلک امرا و فضلا لشکر سلطان ابراهیم منتظم بودند مشتمل بر تحریص آمدن و اظهار دولتخواهی
غائبانه بعرض رسانیدند و حضرت فردوس مکانی یکی از قاصدان شاه عمادالدین را منشور عنایت و مرحمت فرموده
بجانب ایشان رخصت نمودند و ازین منزل جهت فقرا و درویشان و طلبه علم بلخ مبلغی نقد و جنس مصحوب
امیر باقی شغاول که بحکومت دیبالپور سرافرازی یافته بود ارسال فرموده بکابل نیز جهت فرزندان او و توابع و سائر
منتظران از امتعه و اقمشه و نقد سوغاتها فرستادند درین منازل برنادلان و قزاقان لشکر منصوره در کوه در آمده
بسیاری از قلاع و مواضع را تسخیر نموده غنیمت بیشمار باردوی ظفر قرین آوردند و از انجا بدو منزل قریب سهرند
انتقال اردوی ظفر مآل وقوع یافت و از سهرند بدو منزل اردوی منصوره بحوالی قصبهٔ تنور رسید در کنار رود کهکر
نزول شد چون از انجا لوای ظفر انجام بحوالی سامانه و سنام افراخته شد به تسخیر آن معروض داشتند که سلطان ابراهیم
خبر توجه رایات عالی استماع کرده از نواحی دهلی که بعد از شکستن عالم خان آنجا متمکن بوده است کوچ کرده نزدیکتر
آمده است فرمان سلیمانی صادر شد که امیر کته بیگ بحوالی اردوی سلطان ابراهیم رفته کیفیت آن لشکر را
بدانچه مقدورش باشد تحقیق نموده بزودی باز آمده برهمین اسلوب مومن علی اتکه بتفحص و تحقیق لشکر حمید خان
خاصه خیل سلطان ابراهیم که از حصار فیروزه جمعیت کرده می آمده است متوجه شد و در قصبهٔ انباله هر دو فرستاده
معاودت نموده خصوصیات راه و کیفیات احوال مخالفان و پیش آمدن ایشان بعرض رسانیدند و درین
منزل بین افغان که بعد از بغی و ارتداد در مقام اطاعت و انقیاد در آمده بود امان یافته بعز بساط بوس مستسعد
گشت چون بر رای کشورکشای شاهنشاهی واضح شد که حمید خان از حصار فیروزه دو سه منزل پیشتر آمده حکم
شد که شاهزاده محمد همایون میرزا رخش عزیمت بجانب مشارالیه در حرکت آورده امیر خواجه کلان بیگ و امیر
سلطان محمد دولدی و امیر ولی خازن و امیر عبدالعزیز و امیر علی محمد جنگجنگ و امیر شاه منصور برلاس و امیر محب علی ولد
میر خلیفه و بعضی دیگر از ایچکیان و یکها در رکاب ظفر انتساب شاهزادهٔ عالی مقدار روان شدند و بطریق ایلغار
قطع مسافت نموده چون قریب بلشکر مخالفان رسید دویست نفر سوار انتخابی آزموده مقدمة الجیش
ساخته برسم قراولی پیشتر تعین فرمودند اول مقدمهٔ شاهزاده که قریب لشکر غنیم میرسد بمقدمهٔ لشکر ایشان مقابله
نموده متقدمین بقتال اشتغال مینمایند تا آنکه فوج شاهزاده عالمیان میرسد و افواج اعدا نیز پیدا میشوند و آتش کارزار
بلند شده از طرفین بهم در آمیختند یکبار صرصر فتح و ظفر گرد موکب منصوره وزیده از مخالفان برآورده فرقهٔ افاغنه را
منهزم گردانید قریب دویست نفر از آن مخاذیل اسیر گشته جمعی دیگر بقتل رسیدند بیت اگرچه بود سپاه عدو

www.alimaanfoundation.com/

بقوت عاد ٭ نسیم رایت شاهش ربود چون صرصر ٭ و فتحنامه را میرک مغول در همان منزل که شاهزاده
کامگار رخصت شده بود با هشت زنجیر فیل اژدها پیکر و جماعت اسیران لشکر افاغنه و سرهای سرداران
استسعاد یافته رسانید اسیران را حسب الحکم باوستاد علی قلی تسلیم نمودند که نشانه توپ و هدف تفنگ گرداند
و سرکار حصار فیروزه و مضافات بجمع یک کرور نقد در وجه جلدوی شاهزاده عالی مقدار مرحمت شد
بعد ازان سپاه ظفر پناه بدو منزل از شاه آباد بکنار آب جون نزول اجلال نمود بتواتر اخبار سلطان ابراهیم
و با لشکر گران سنگ باهنگ محاربه و مقاتله آمدن او اطلاع یافته دو منزل دیگر ازان مقام قطع نموده بود که حیدر قلی
ملازم خواجه کلان بیگ که حسب الحکم بزبان گیری رفته بود باز آمده بعرض اشرف رسانید که داود خان و جمعی از
امرا سلطان ابراهیم با پنج شش هزار سوار از آب جون گذشته از اردوی سلطان ابراهیم سه چهار گروه دور
نشسته اند جهت قطع و قمع آن جمع سید مهدی خواجه و محمد سلطان میرزا و عادل سلطان و سلطان جنید برلاس
و شاه میر حسین و امیر قتلقی قدم و امیر یونس علی و امیر عبدالله کتاب دار و امیر محمدی پروانچی و امیر کته بیگ مقرر
گشتند و این دلاوران شجاعت شعار از آب جون گذشته بناگاه بر سر سپاه دشمن رسیدند و آنجماعه در مقابله آمده
آنچه مقدر ایشان بود در مردانگی و تردد و پایداری تقصیر نکردند اما در ساعت شیردلان سپاه خاقانی آن قوم را
از پیش برداشته جمعی را بقتل رسانیدند بیت چو شه را بخت یاور باشد و دولت بود رهبر ٭ سپاهش را بود
روز وغا فتح و ظفر چاکر ٭ برخی را اسیر ساخته و سپاهیان کینه گذار در پی دشمن افتاده آن گروه را میراندند و
میدوانیدند بقیة السیف بهزار حیله جان بسلامت بردند و باردوی سلطان ابراهیم رفته غوغای عظیم در
معسکر مشار الیه انداختند و چند سردار را با جمعی از اسیران دیگر و ده زنجیر فیل بپایه سریر نصرت مصیر در معرض
عرض داشتند و بنا بر سیاست خاقانی و هیبت قهرمانی فرمان قتل آنجماعت صدور یافت و چون
ازینمقام کوچ شد حسب الفرمان واجب الاذعان جونغار و غول تمام راست کرده بنظر حضرت اعلی
در آوردند و باستشاره رای صواب نمای ظل الهی فرمان شد که تمامی سپاه اهتمام نموده ارابها مهیا
سازند چنانچه هشتصد ارابه در یک روز مکمل شد و استاد علی قلی را حکم فرمودند که بدستور توپخانه روم
ارابها را بزنجیر و خام گاو که بصورت ارقمچی ساخته اند بیکدیگر اتصال داده در میان هر دو ارابه شش هفت
توبره تعبیه نمایند تا تفنگ اندازان بروز معرکه در پناه ارابه و توبره بفراغت تفنگ توانند انداخت پنج و شش
روز در یک منزل جهت تکمیل این ادوات مقام شد بعد ازان تمامی دولتخواهان تدبیر طریق محاربه کردے
باین قلت با سپاهی بآن کثرت را مضمون آیه کریمه کَمْ مِّنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ
در صفحه باطن نقش بسته قرار دادند که کوچ کرده شهر پانی پت را در عقب لشکر گذاشته نزول نمایند وصف ارابه

www.alimaanfoundation.com/

پیش سپاه داشته پناه سازند سوار و پیاده در پس ارابه تیر و تفنگ مقابله نمایند و دیگر سواران از اطراف و
جوانب بیرون تاخته بمدافعه و مجادله قیام نمایند و اگر زوری از غنیم رسد باز بعقب ارابه معاودت کنند روز پنجشنبه
سلخ جمادی الآخر ببلده پانی پت در شش کروهی لشکر مخالفان نزول اجلال واقع شد عدد لشکر سلطان ابراهیم
یک لک سوار و یکهزار فیل و عدد لشکر سلیمانی پانزده هزار سوار و پیاده تخمین نموده بودند چون در پانی پت اقامت
شد اندک اندک سپاهیان بکنار اردوی مخالف رفته و با بسیاری از لشکر ایشان جنگ کرده غالب می آمدند
ع هر شهی را که بود لطف الهی یاور * گر جهان پر شود از لشکر بدکیش چه باک * بود در دوش شه از نصرت ایزد
جوشن * بود بر فرق وی از لطف الهی مغفر * زمان زمان سرهای مخالفان را آویزه فتراک ساخته باردوی ظفر قرین
می آوردند با وجود آنکه دست برد جنود سلیمانی بر ایشان مکرر واقع شده بود از جانب ایشان حرکتی ظاهر نمی شد
و امری که دلالت بر پیش آمدن یا عقب رفتن ایشان نماید صادر نمیگشت و آخر بعضی امرای هندی که داخل دولتخواهان
شده بودند جهت رفع آن کشاکش شبیخون بردن مصلحت دیدند و این معنی پسند رای جهان آرای گردید حسب الفرمان
سعادت نشان مهدی خواجه و محمد سلیمان میرزا و عادل سلطان خسرو بیگ کوکلتاش و شاه امیر حسین و امیر
سلطان جنید برلاس و امیر محب علی میر خلیفه و امیر ولی خازن امیر محمد بخشی و جان بیگ و امیر قرار قوزی با پنج ششهزار
سوار متوجه اردوی سلطان ابراهیم شدند اتفاقاً قریب صبح باردوی مخالفان رفته درون لشکر در آمده داد
مردانگی دادند و بعضی در حوالی اردو دست برد بلیغ نموده بسیاری از آن مردم را بدرجه هلاکت رسانیده همه بسلامت
بر آمده بهیچ یک از دولتخواهان آسیبی نرسیده غنیم نیز پراگنده نشده ثبات قدم نمود القصه روز جمعه ششم رجب المرجب
سنه مذکور دست اجل گریبان حال سلطان ابراهیم گرفته مع افواج بمقابله جنود قابض المقصود بادشاهی آورده
جنود مجنده خاقانی چون سد روئین بلباس آهنین آراسته و زیور فتح و ظفر پیراسته ثبات در میدان جلادت
استوار کرده اعلام نصرت برافراخت و حضرت سلیمان به نفس نفیس خود چون روح در قلب متمکن شد و مقدمه
و میمنه و میسره به ترتیب پسندیده مستعد قتال و جدال ساخت چون طرفین متقارب گشته یکدیگر را بدیده مخاصمت
مشاهده کردند فرمان قضا جریان عز اصدار یافت که از جانب جونغار امیر قراقورچی و امیر شیخ علی و امیر علی ابو لحجه نیزه باز
و شیخ جلال و از جانب برانغار ولی قزل و بابا قشقه با تمامی جماعت مغول مجموع دو دفعه شده از عقب
سپاه مخالف محاربه اشتغال نمایند و از مقابل امرای برانغار و چون غار بتمام و از فوج خاصه امیر محمدی کوکلتاش
و امیر یونس علی و امیر شاه منصور برلاس و امیر احمدی پروانچی و امیر عبدالله کتابدار بمقابله در آیند و چون مخالفان
بجانب برانغار بیشتر توجه نموده بودند امیر عبدالعزیز را که طرح گذاشته بودند فرمان شد که بمدد رود و چون آن شیر آن
بیشه کارزار رخصت پیکار یافتند مراکب سبک خیز را در جولان آورده از پیش و پس و یمین و یسار آنچنان سهام

خون آشام

www.alimaanfoundation.com/

خون آشام روان کردند که اجساد مخالفان بر بر آورده نزدیک بود که بمرافقت طیور ارواحشان پرواز بعالم دیگر
نمایند اما چون بمقراض سیوف دو زمانه آن پر و بال قلم میشد احتمال طیران منفی بود سرهای سرکشان بگرزهای گران
نرم گردید و بازار اجل در صف اعدا گرم ؎ چنان خون روان شد بدشت نبرد ٭ که چون سیل بردی جا پای مرد
نسیمی که آید سحر زان مقام ٭ دهد بوی خون جگر در مشام ٭ آخر الامر بیمن فضل الهی و عون لطف نامتناهی دشمنان
تباه کار سیاه روزگار مغلوب و مقهور گردید مورودی چند که نیم کشته و مجروح سر در بیابان نهاده امیدواری داشتند
طعمهٔ زاغ و زغن گردیدند سلطان ابراهیم را در ویرانه ناشناخته با جمعی از نزدیکانش به تیغ خونریز هلاک کردند عاقبت
شناخته سرش را بدرگاه سلاطین پناه آوردند قریب به پنج شش هزار سپاهی نزدیک سلطان ابراهیم در یک
موضع بقتل رسیده بودند و در تمامی معرکه چندین هزار کس شربت ممات چشیدند و حضرت اعلی الحمد لله الذی
هدانا لهذا بر زبان ستایش بیان آورده لوای محامد یزدانی برافراخت و هم در روز اول فتحنامه بجانب بلاد
ولایت فرستاده بدار الملک دهلی نهضت فرمود و آن خیر البلاد را بطلوع انوار شاهنشاهی منور گردانید روز
جمعه بر روی منابر و مساجد جامع خطبهٔ دولت و سلطنت بنام نامی و اسم سامی آن خسرو صاحبقرانی خوانده شد
فرمان سعادت نشان شرف نفاذ یافت که شاهزادهٔ عالمیان محمد همایون میرزا و امیر خواجه کلان و امیر محمد
کوکلتاش و امیر یونس علی و امیر شاه منصور بلاس و جمعی دیگر بطریق ایلغار بجانب آگره رفته آن قلعه را تصرف نمایند
و خزانه اش را از تصرف عوام و خواص محفوظ دارند و متعاقب ایشان آنحضرت نیز عنان عزیمت بجانب آگره
معطوف داشته دران بلده نزول اجلال فرمودند بهر یک از مستندان پایهٔ خلافت حویلی مناسب حال
قسمت نمودند و دست دریا نشان گوهر فشان ببخشش خزائن برگشاده هفتاد لک بشاهزادهٔ عالمیان
محمد همایون میرزا انعام فرموده امرا را هر یک دو لک و هشت لک و پنج لک علی تفاوت درجاتهم از روی قسمت
مرحمت شد ؎ کسی کو بمیدان کند جان نثار ٭ بروز رکن از روی احسان نثار ٭ اگر چند باشد جگر دار مرد ٭
چو بی برگ باشد بجوید نبرد ٭ و تمامی یک جوانان و سائر ملازمان انعامات کلی از نقود خزانه قسمت یافتند
جمع افراد اکابر لشکر و سادات و مشائخ و طلبه علم و اخسام و تجار و اهل بازار و اسافل و اعالی هر یک را نصیبی
کامل و قسمتی شامل رسید و جهت مستورات حرم عصمت جواهر نفیسه و اقمشهٔ نادره و زر سرخ و سفید سوغات
تعیین یافت و برای اتمام مغنیان درگاه و منتظران عواطف شهنشاهی نسیم قند و خراسان و عراق و کاشغر
انعامات فرستادند و بمکه معظمه و مدینه مقدسه و مزارات متبرکه نذرها ارسال داشتند و بتمامی متوطنان
کابل و حسب و بدخشان که مردم آنجا بزهد و ورع امتیاز دارند هر فرد را از مرد و زن یک شاه رخی انعام شد
و جهت رسانیدن و قسمت کردن آن مردم متدین را تعیین شدند و از مستمندان بدرگاه سلیمانی هیچ متنفسی نماند که از

www.alimaanfoundation.com/

غنائم هندوستان بهره نیافت وچون خاطر اشرف اقدس بر ترفیه حال رعایا و تالیف قلوب ارباب قلاع بغایت متوجه بود فرامین باستمالت باطراف جوانب ابلاغ یافت اما بنا بر عدم موافقت بخت برگشتگان هندی چنان متوحش ومتنفر بودند که ملتقا بر متابعت اقبال نمینمودند وبجنگلها وکوهها گریخته راه ادبار می پیمودند ومتحصنان قلاع در دولت بر روی خویشتن بسته اسباب قلعه داری مهیا میساختند وغیر حصار دهلی وآگره که بقدوم شریف بادشاهی فتح یافت دیگر در تمامی قلاع اساس مخالفت استوار بود وبنای مغایرت برقرار حصار سنبل را قاسم سنبلی داشت ودر قلعه بیانه نظام خان بود وحصار الور از ولایت میوات حسن خان میواتی محکم ساخته وحصار گوالیر را بتاتار خان سارنگ استحکام داده بود ودر اپری را حسن خان نوخانی واناوه را قطب خان وکالپی را عالم خان محافظت مینمودند بلده قنوج وسائر بلاد آنجانب گنگ در تصرف افغانان باغی بودند در زمان سلطان ابراهیم نیز اطاعت نمیکردند بعد از ارتفاع آفتاب دولت سلیمانی واسحطاط لوای افغانی بسیار از ولایت دیگر را نیز قابض شده وولد بهار خان را بادشاه برداشته سلطان محمد ش لقب کرده نصیر خان نوخانی ومعروف خرملی ولبسیاری دیگر از بزرگان افغانان بدو بیعت کرده خیال فاسدی میکردند وعدم اطاعت چنان شیوع یافته بود که قصبه جهادون که بست کروهی آگره است مرغوب نامی غلام سلطان ابراهیم استحکام داده اطاعت نمیکرد واتفاقا دران سال حرارت هند در مرتبه طغیان کرده بود که بسیاری از خلق این دیار بهلاکت رسیدند بنابران چندگاه حضرت ظل الهی در دارالامان آگره عساکر نصرت اثر را آسایش داده ودر سایه عاطفت شاهنشاهی پرورده چون استیلای حرارت هوا روی در نقصان آورد وتند بادهای سموم مثال نبسائم اعتدال برسانت مبدل گشت ونصفی ازین هوای روح افزا نیز گذشت امرای نامدار بجهت فتح ممالک بلاد وقلاع بهر طرف از ولایت متوجه شدند وبادنی متوجه ابواب مقصود ومفتوح گردید رایت عنایت الهی بر مفارق کارگذاران دولت بادشاهی چنان ارتفاع یافت که تمامی گریختگان دور افتاده وامید گسیختگان دل بجزدمی نهاده را در تحت انوار فضل وامتنان وظل ستار عفو واحسان در آورده هر کس را که بهر طرف رفته بود بسایه رافت پناه خسروی باز آورده فیروز خان وسارنگ خان وشیخ بایزید برادر مصطفی قرملی وشیخ حبه وجمعی دیگر از امرای افاغنه روی اطاعت بدرگاه سپهر اشتباه نهاده بعلوفه وجاگیرهای لائق سرافراز شدند شیخ گهوران باتمامی ترکشبندان میان دوآب از راه صدق وصواب بدرگاه معلی شتافت واخلاص شعار آمد در زمره امرای ذوی الاقتدار اختصاص یافت وچون خاطر اقدس از انعام خزائن موفوره فارغ گشت توجه عالی بر قسمت پرگنات وسرکارهای معمور گماشته هر ملکی از ممالک محروسه را بیکی از سلاطین نامدار وامرای کامگار نامزد فرمود ولایت سنبل در مواجب شاهزاده عالمیان محمد همایون میرزا مقرر شد درین اثنا عرائض

www.alimaanfoundation.com/

التجای قاسم سنبلی بدرگاه خلائق پناه آمده بعرض رسید که بین حرام خوار که از معسکر بادشاه گریخته بآن نواحی رفته بود جمعیت کرده حصار سنبل را محاصره نموده است فرمان بادشاهی صدور یافت که کته بیگ ملا قاسم برادر بابا قشقه مغل مع برادران مولانا آفاق و شیخ گهورن با نرکس بندان میان دواب و امیر سندو بیگ ایلغار کرده بر سر آن گروه روند فی الحال امر احسب الفرمان توجه نموده بگذشتن آب گنگ مشغول میشوند و ملک قاسم مع اخوان از باقی عساکر نصرت نشان سبقت کرده قریب صد و پنجاه نفر نمازپیشین بسنبل میرسند و بین تیز بسیال کرده در مقابل می آمد و ملک قاسم بی توقف و درنگ آغاز جنگ مینماید و بطرفة العین مخالف را از پیش برمیدارد و فتح میکند و قتل عظیم نموده چند زنجیر فیل و اسپان و اموال بدست می آرد و صباح روز دیگر که باقی آن امرا بسنبل میرسند قاسم سنبلی از محاصره خلاصی یافته و بصحبت امرا شتافته بساط سنت داری و فرمانبرداری میگستراند اما سپردن حصار را بامروز و فردا انداخته هر روز بهانه موقوف میدارد و امرا بتدبیر کار پرداخت روزی قاسم را شیخ گهورن بمجلس امرا آورده سپاهیان نصرت نشان بیخبر بحصار در می آیند و قاسم را با متعلقانش بپایه سریر سلیمانی میفرستند و درین ایام جمعی به تسخیر بیانه تعین شدند و آنجا نظام خان بود که قبول حکم را بلتمسا نیکه حصول آن نظر بحالت و استعداد او محال بود موقوف داشت و همدرین محل رانا سنگا که از راجهای عظیم الشان هندوست از مقام خود خروج نموده حصار کیدار که حسن ولد مکن آنجا متمکن بود محاصره کرده آغاز فتنه و فساد نهاد سرکشی و عناد نموده با ندک وقتی حسن ولد مکن عهد گرفت حصار کیدار را بوی داده درینوقت حکم شد که امیر سلطان جنید برلاس و عادل سلطان و امیر محمد کوکلتاش و امیر شاه منصور برلاس و جمعی کثیر از سلاطین ملوک نامدار حصار دهولپور را از محمد زیتون گرفته و با امیر سلطان جنید برلاس سپرده بر سر نظام خان حصار بیانه بروند و در فتح آن قلعه و استیصال نظام خان بذل جهد بتقدیم رسانیدند و بعد از تعین افواج قاهره به بسیاری از امرای صاحب رای فرمان شد که بیانه سریر خلافت مصیر مجتمع شوند و بعد از اجتماع این طوائف و انعقاد مجلس کنکاش و مشورت فرمودند که با عیان نوخانی قریب پنجاه هزار سوار از قنوج پیشتر آمده در مقام فساد و رانا سنگا حصار کیدار را گرفته از جانب دیگر در پی سرکشی و عناد است باران برسات که مانع ارتحال بود روی در قلت نهاده است بیکی از جانبین بنهضت لازم چون قوت رانا سانگا معلوم نبود و طغیانش بنوعیکه آخر ظاهر شد اول دور مینمود و اهل مشورت بعرض رسانیدند که رانا سنگا ازین ولایت دور است و نزدیک آمدنش بغایت مستبعد و دفع نوخانیان را که بغایت نزدیک اند متعذر نمودن انسب و الیق مینماید حضرت اعلی تصویب رای امرا فرمودند و مقرر شد که آنحضرت بنفس نفیس عزیمت شرق و دفع مخالفان شرقی اقدام فرمایند و درین محل حضرت شهریارکامگار محمد همایون میرزا بعرض رسانیدند که اگر

www.alimaanfoundation.com/

رای جهانگشای حضرت اقتضا نموده این خدمت را بعهدهٔ بنده مقرر سازد و امید چنانست که باعتقاد بازوی
دولت بادشاهی دفع آن مخالفان را غائبانه امداد حضرت ظل الهی بسنده باشد اینمعنی بغایت پسندیده خاطر
اقدس گردید و مقرر شد که امرای بجهت فتح دهولپور تعین بودند در رکاب شاهزادهٔ کامیاب بجانب شرق توجه
نمایند رسیدن سید مهدی خواجه محمد سلطان میرزا را با لشکر که بفتح اتاوه تعین بودند نیز بمتابعت شاهزادهٔ عالمیان
تعین یافتند و آنحضرت این امرا را در مقام جلیسر از مضافات آگره جمع نمودند و چند روز در انمقام جهت اجتماع
سلاطین مذکوره توقف فرموده متوجه شرق گشت و تسخیر تمام آن ولایت و بلاد نموده بدارا پسر در جونپور نزول اقبال
ارزانی داشت درین اثنا رانا سانکا قوت گرفته باغوای حسین خان میواتی و دیگر اشرار آن دیار متوجه ولایت بادشاهی
شد نظام خان حاکم بیانه از شرارت او ملاحظه نموده عرائض التجا بدرگاه ارسال داشت چون بسمت اسلام موسوم
بود و عدم اطاعت او با رانا سانکا معلوم شد میر سید رفیع الدین محدث صفوتی که از مقتدای علمای وقت بود
شفیع او گشته قلعهٔ بیانه را تسلیم بندگان درگاه نموده نظام خان را بسعادت پایبوس سلیمانی آورده و درباره او
الطاف بی اندازه بظهور رسید و همدرین وقت تتار خان سارنگ خانی که قابض قلعهٔ گوالیر بود چون دید که رانا سانکا
قلعهٔ کیدار را گرفته قریب بیانه رسید و چندی از رایان و راجها و زمینداران گوالیر و بعضی از مسلمانان اتفاق نموده
در مقام گرفتن قلعه گوالیر شده اند و تاتار خان از شور و فغان ایشان به تنگ آمده به تسلیم گوالیر راضی شده قاصدان
بدرگاه عالم پناه فرستاد و حضرت خاقانی خواجه رحیم داد را سرخیل جمع خراسانی و هندوی ساخته و سحر نور قطار را بنابر
سبقت خدمت ترقی داده همراه مشار الیه بحکومت گوالیر نامزد فرموده مولانا آفاق و شیخ کهورن نیز بکومک و امداد
ایشان تعین یافتند چون آنجماعت بگوالیر میرسند رای تاتار خان منقلب شده اظهار عدم اطاعت میکند درین اثنا
شیخ محمد غوث که احوال او درین کتاب علیحده مذکورست و در مقام دولتخواهی آمده با فواج قاهره اعلام داشت
که لائق دولت آنست که بهانه ساخته معدودی چند از عسکر فیروزی اثر بقلعه در آمده مقصود حاصل نمایند و چون
شیخ مذکور در علم دعوت اسماء اعظم الهی کامل بود ظاهرا ارباب فتح قلعه باستمداد اسماء الله دعوت نموده یقین که
تیر دعایش بهدف اجابت رسیده باشد بهر تقدیر خواه بتدبیر عقل دوراندیش و اقبال روزافزون بادشاهی
خواه بدعای آن درویش صفاکیش چون این امرا بتاتار خان پیغام میکنند که مقصود از آمدن عساکر نامدار رفع
فساد کفار بود به تسخیر این حصار و بنابر خوف شبیخون ایشان در خاطر میرسید که جمعی بلکه معدودی بحصار در آمده باقی
لشکر قریب حصار پناه گرفته هرگاه وقت کار شود همه اتفاق نموده بیرون برایم و بموافقت یکدیگر اطفای نائره
اهل خلاف نمائیم اینمعنی را تاتار خان بعد از مبالغه بسیار قبول نموده خواجه رحیمداد را باندک مردم بحصار راه داده است
و خواجه مشار الیه در آمده چندی را بنزدیک دروازهٔ حصار میگذارد که در شب وقت یافته دروازه را بگشایند که مردم

بیرون

www.alimaanfoundation.com/

بیرون نیز بفراغ خاطر درآیند و ایشان شب دروازه کشاده لشکر را درآوردند و تاتارخان را در دادن حصار
بی اختیار ساخته خواهی نخواهی حصار را از قبضه اقتدار او برآورده و مشارالیه قلعه را بخواجه رحیمداد سپرده پناه بحصار
حصانت شعار و حمایت بدولت و شوکت روزافزون برده است و محمد زیتون نیز بی اختیار قلعه دهولپور
پیشکش نموده به تقبیل آستان ملائک آشیان سرافراز شده ؎ گیتی بفر دولت فرمانده جهان ٭ شد همچو
عرصه ارم و روضه جهان ٭ از هر طرف رسید باو مژده ظفر ٭ در هر مکان شنید روان نعره امان ٭ القصه
چون رانا سانکا بحدود بیانه رسید بنیاد دست اندازی ممالک مسخر بادشاهی نمود و استیلای خروج کثرت و
جمعیت از روز بروز زیاده شد و حضرت جهانبانی با قلیلی از سپاه در دارالسلطنت آگره بود باقی عساکر
منصوره را بهر جانب تعیین فرموده بودند امتثال واجب الامتثال در طلب شاهزاده محمد همایون میرزا بولایت
شرق شرف صدور یافت که دارالملک جونپور را به بعضی از امرای سرداران سپرده خود بطریق سرعت مراجعت
نمایند در زمانی که شاهزاده کامگار بر مخالفان شرقی نصرت یافته و ممالک جونپور تصرف نموده بود فرمان سعادت
نشان میرسد و بر حقیقت حال مطلع میشود درینوقت خبر نصیرخان میرسد که اراده گذشتن از آب گنگ و فرار
نمودن از غازی پور دارد و شاهزاده عالمیان عنان عزیمت بآنطرف معطوف داشته نصیرخان را از غازی پور راه
فرار مسدود نموده و ادب بلیغ فرموده خیرآباد و بهار را بغارت و تاراج زیر و زبر کرده لوای دولت بجانب جونپور
متحرک میسازد حسب الحکم بادشاهی خواجه امیر شاه حسین و امیر جنید برلاس را بحکومت جونپور نصب فرمودند و متوجه درگاه
سلیمان شدند شاهزاده جوان بخت بنابر مصلحت وقت تدارک مهم عالم خان حاکم کالپی را که از عظمای دولت افاغنه
بود خواه بصلح خواه بجنگ ضروری دانسته راه عسکر منصوره را بکالپی انداخته باستیلای آثار خوف عساکر عالم خان را
در سلک سائر بندگان درگاه درآورده و در رکاب ظفر انتساب خویش بملازمت حضرت آورده بنوازشات
خسروانه بلندی یافت و در همین روز قدوة الاعظم والاکابر خواجه دوست نهاوند از کابل بخدمت رسید
چون استعداد لشکر ظفر اثر بدفع رانا سانکا درمیان بود حکم شد که توپخانه را سرانجام وافی داده بنظر کیمیا اثر در
آرند و اوستاد علی قلی بلوازم آنخدمت آنچنان پرداخت که مورد الطاف موفور گشت روز دیگر به نیت جهاد با
رانا سانکا سرادقات عظمت در سواد بلده آگره منصوب مرفوع گردید درین منزل خبر استیلاء لشکر کفار متواتر
آمده بوضوح پیوست که با لشکر از مور و ملخ بیشتر قریب بیانه رسید درین منزل بجهت اجتماع عساکر توقف
فرموده سزاولان تعیین شدند تا مجاهدان را جمع آورده طبل ارتحال و غلغله در شش جهت افکند و خروش
نقاره و نفیر بر چرخ اثیر برآمد و بعد از قطع مسافتی در حوالی قصبه مندهاکر نزول اجلال واقع شد روز دیگر باستصواب
امرا صاحب تدبیر در نواحی کول سیکری که الحال بفتحپور مشهور است نصب خیام و اقبال فرموده قراولان تعیین

www.alimaanfoundation.com/

www.alimaanfoundation.com/

شدند یک دفع از عبور احد بالقصبه بسیار خبر رسید که چنین منزل بمنزل از مرور نزول غنیم اخبار تحقیق می آوردند تا آنکه بمقابله سپاه ظفر پناه آمده بمفاصله دو سه کروه نزول نمودند و حضرت فردوس مکانی امرای ذوی الاقتدار و سائر اهل و اعتبار را بیشتری از احاد الناس فراهم طلبیده مجلس کنکاش منعقد ساختند رای اکثر مردم بر آن رفت که بعضی از قلاع را استحکام داده آنحضرت بنفس نفیس با اکثر از سپاه بولایت پنجاب تشریف برند و منتظر لطیفه غیبی باشند و حضرت کشورستانی سخن هر کس شنیده بعد از تامل بسیار زبان گوهر نثار بتقریر در آوردکه بادشاهان اسلام که در اطراف و اکناف عالم اند چه گویند و ما را بچه زبان یاد کنند قطع نظر از گفت و گوی و طعن ملامت اهل و بنافرد از عرصهٔ قیامت بشفیع روز محشر چه عذر توانم گفت که اینچنین مملکتی از دست بادشاه اسلام جدا کرده و خلق کثیر را که بنزدیک ملت ما بودند تقتیل رسانیده خود را صاحب تعهد ولایت ساخته باشم و امروز از پیش اینچنین کافری غزا ناکرده اقلی مرتبه عذر شرعی بدست نیاورده راه بازگشت بجویم تا از دست این کفار بر خلق این دیار چه رسد بهمات وقت آنست که دل بر شهادت باید نهاد ۵ چو جان آخر از تن ضرورت رود همان به که باری بغرت رود ۵ سرانجام گیتی همین ست و بس ۵ که نامی بنیکی بماند ز پس ۵ و ندای الجهاد الجهاد در داد و از تاثیر اینحرف بحد التهاب آتش در نهاد همه افتاد همه زبان بسمعنا و اطعنا کشوده گفتند که ای قبله مراد جانهای فدا باد هر چه فرمائی فرمان ترا مطیع و منقادیم عاقبت بر قرار داد یکدلی و یکروئی مصحف مجید در میان آوردند و بقسم کلام ربانی مورد از دیاد اعتماد شدند و تکیه بر لطف خداوندی کرده قلب و جناح و یمین و یسار ترتیب داده بفاتحه فاتحه استمداد فتح و نصرت جسته قدم در میدان وجاهدوا فی سبیل الله نهادند و شیران بیشهٔ جلادت و دلیران معرکه شجاعت آنچنان به بهجت سرور محاربه مینمودند که گویا هنگام بزم نه هنگام رزم علی الخصوص شاهزادهٔ عالمیان محمد همایون مرزا داد مردانگی داده و بدفعات در افواج کفار در آمده تردودات عظیم بجا آورده حق سبحانه و تعالی فتح و نصرت نصیب بادشاه اسلام کرد و کفار را مغلوب و منکوب ساخت و تعیین که لشکر غیبی مدد لشکر اسلام بوده هست و درین معرکه حسن خان میواتی که طریقه ارتداد ورزیده بآن کافر موافقت نموده بود با وجود سی هزار سوار لشکر خاصهٔ او بر روی آوردن میسر نمیشد که مردم لشکر خودش در جای انداخته میگریزند و ازین فتح غیبی حضرت ظل الهی سر بسجدهٔ شکر آورده لوای خضوع خداوندی برافراخت فتحنا مجات باطراف و اکناف ولایت صادر فرمودند از تسخیر ممالک هندوستان بالکل خاطر اشرف جمع شد روز بروز بسامان مملکت پرداخته هندوستان را از خس و خاشاک ارباب فتنه و فساد پاک ساختند و در تاریخ سنه سبع و ثلثین و تسعمائه هجری مرضی برذات بابرکات بابر بادشاه دین پناه طاری گشت و در پنجم جمید الاول سنه مذکور از محنت سرای انس بعالم قدس شتافت ایام سلطنت این شهریار گیتی مدارسی و هشت سال

بود ازین جمله در هندوستان پنج سال در سن دوازده بسلطنت رسید و در پنجاه سالگی جهان را پدرود کرد نظم
آسمان را که بجز جور نباشد هنری ✤ کارش اینست که هر لحظه کند خون جگری ✤ لاله را تا ندهد تاج شرف تا نکند
پایمال اجل از جور سر تاجوری ✤ ازان سرد آمد این کاخ دلاویز ✤ که چون جا گرم کردی گویدت خیز ✤ فلک را شیوهٔ
غیر از جفا نیست ✤ وفا در طینت آن بی وفا نیست ✤ بعضی از خصوصیات احوال این بادشاه جهان پناه از
غرائب امورست از جمله بموزه دو پاشنه بر کنگرهای قلعه جسته جسته میدویدند و گاه دو آدمی را در بغل گرفته
از کنگره بکنگره میجستند خطی اختراع کرده اند که آنرا خطه بابری می نامیده بودند بآن خط مصحف کتابت میکردند و
بمکه میفرستادند شعر فارسی و ترکی خوب میگفتند و تربیت فضلا و علما بسیار مینمود و کتابی در کلام فقه
حنفی بزبان ترکی بنظم در آورده که مبین نام کرده اند و رسائل عروض ایشان مشهورست و وقائع خود را بترکی
نوشته داد فصاحت داده اند

ذکر سلطنت خان سعید همایون بادشاه بن بابر بادشاه

چون در اصطلاح این سلسلهٔ عالیه آن بادشاه جهان پناه را بجنت آشیانی مذکور ساخته اند این ضعیف نیز از
نام نامی آن بادشاه کامگار بجنت آشیانی تعبیر مینماید القصه چون فردوس مکانی بابر بادشاه در آگره از جهان
فانی به بهشت جاودانی خرامیدند دران ایام پدر مؤلف تاریخ محمد مقیم هروی در زمرهٔ ملازمان فردوس مکانی
بابر بادشاه انتظام داشت و بخدمت دیوانی بیوتات سرافراز بود چون امیر نظام الدین علی خلیفه که مدار
کارخانهٔ سلطنت برو بود از شاهزادهٔ جوان بخت همایون محمد مرزا بواسطهٔ بعضی امور که در معاملات دنیا واقع
میشود بیم و هراس داشت بسلطنت ایشان راضی نمیشد و هرگاه بسلطنت پسر بزرگ راضی نباشد به پسران خورد کی
راضی خواهد بود و چون مهدی خواجه داماد حضرت فردوس مکانی جوان سخی و باذل بود با میر خلیفه رابطهٔ محبت
داشت و امیر خلیفه قرار داد که او را بسلطنت بردارد و این سخن در میان مردم شهرت کرد همگنان بسلام مهدی
خواجه میرفتند و او نیز این معنی را دریافته بادشاهانه سلوک کردن گرفت اتفاقاً میر خلیفه بملاقات مهدی خواجه
رفته بود و او در خرگاهی بود غیر میر خلیفه و پدر مؤلف محمد مقیم و مهدی خواجه کسی دران خرگاه نبود چون میر خلیفه
لحظه نشست حضرت فردوس مکانی در استمداد مرض میر خلیفه را طلبیدند و چون میر خلیفه از خرگاه مهدی خواجه بیرون
خواجه تا خرگاه متابعت نموده در میان استاده ند پدر مولف از ملاحظهٔ ادب او در عقب ایستاده ماند و چون
مهدی خواجه بشائبهٔ جنون منسوب بود از بودن پدر مؤلف خالی ذهن شده بعد از وداع میر خلیفه دست بریش
خود کشیده گفت انشاء الله اول ترا پوست بکنم بمجرد گفتن پدر مؤلف را دید متغیر شده گوش پدرم را گرفته گفت
که ای تاجیک مصراع زبان سرخ سر سبز میدهد بر باد ✤ و پدرم رخصت گرفته بیرون آمده بسرعت خود را بمیر خلیفه
رسانیده گفت که هرگاه شما با وجود مثل محمد همایون میرزا و دیگر برادران قابل رشید چشم از حلال نمکی پوشیده میخواهید

www.alimaanfoundation.com/

باشید که این دولت بخانوادهٔ بیگانه انتقال کند هر اینه نتیجهٔ آن بغیر این نیست و سخن مهدی خواجه را گفت و میر خلیفه
در ساعت بسرعت تمام کس بطلب همایون میرزا فرستاده و یساولان فرستاد که بمهدی خواجه حکم برسانید که حضرت
بادشاه حکم فرمودند که شما بخانهٔ خود بروید درینوقت مهدی خواجه طعام کشیده و سفره گسترده یساولان از پی هم آمده
خواه نخواه او را بخانه اش فرستادند بعد از ان میر خلیفه فرمود که منادی کنند که هیچکس بخانهٔ مهدی خواجه نرود و
سلام نکند و او نیز بدربار نیاید چون حضرت بابر بادشاه جهان فانی را پدرود کرد همایون میرزا از سنبل رسیده
بسعی امیر نظام الدین علی خلیفه که وکیل السلطنت بود در نهم جمید الاول سنه سبع و ثلثین و تسعمائه هجری بر تخت
سلطنت و مسند ایالت جلوس فرموده آگره را رشک ارم ساخت و خیر الملوک تاریخ جلوس آنحضرت ست
و ازم ایثار بتقدیم رسانیدند و امرا و اعیان را از مراحم خسروانه سربلند گردانیدند و مناصب و اشغال که در
خدمت فردوس مکانی بعهدهٔ مردم بود بحال قدیم مقرر داشتند هر یک را بعنایتی تازه و لطفی بی اندازه خوشدل
ساخت در همان ایام مرزا هندال از بدخشان رسید و بانواع الطاف نوازش یافت و بانعام دو خزانه از خزانهای
اطین سلف که بدست افتاده بود مباهی گشت و چون زر را بکشتی تقسیم کردند کشتی زر تاریخ شد و بالجمله تقسیم
ولات نمودند میوات بجاگیر میرزا هندال مرحمت شد و ولایت پنجاب و کابل و قندهار بجاگیر میرزا کافران قرار گرفت
و سنبل بمیرزا عسکری عنایت شد و هر کس امرا بزیادتی حاکر و الکه اختصاص یافت و بعد از انتظام مهام سلطنت
رایات جلال تعلقه کالینجر بحرکت آمده راجه آنجا از راه انقیاد و عبودیت پیش آمده داخل دولت خواهان شد
چون دران ایام سلطان محمود بن سلطان سکندر لودی باتفاق بن بایزید و امرای افغان بغلبه و استیلاء علم
مخالفت برافراخته ولایت جونپور و نواحی آنرا فرو گرفته بود از انجا رایات جهان کشا بدفع و رفع آن نهضت
نموده بفتح و فیروزی منسوب گشت و هم برکاب نصرت و ظفر با کامیابی و اقبال باگره معاودت نمودند و جشنی
عظیم ترتیب داده هر یک از امرا و اعیان سلطنت بخلعتهای فاخر و اسپان باد سیر سرفراز گشتند گویند دران
بزم عالی دوازده هزار کس به بالاپوشها تکمه مرصع زردوزی شرف اختصاص یافتند بیت ملک را بود بر
عدو دست چیر ٭ چو لشکر دل آسوده باشند و سیر ٭ چو دارند گنج از سپاهی دریغ ٭ دریغ آیدش دست بردن
به تیغ ٭ از اتفاقات غریبه دران ایام آنکه محمد زمان مرزا ولد بدیع الزمان مرزا بایقرا که سابق از بلخ پناه
بفردوس مکانی آورده بود داعیهٔ مخالفت نموده گرفتار گشت او را بیادگار طغا سپرده بقلعه بیانه فرستادند
و حکم بر میل کشیدن و نابینا ساختن او فرمودند و نوکران یادگار بیگ مردمکش او را از آسیب میل محافظت
نمودند او در اندک مدت از حبس فرار نموده پناه بسلطان بهادر گجراتی برد آنحضرت کس بجانب سلطان
بهادر ارسال داشته طلب محمد زمان مرزا فرمودند سلطان بهادر از روی تکبر و تجبر جواب ناملائم داده سرکشی

www.alimaanfoundation.com/

و مخاصمت نموده عرق غیرت و حمیت خسروانه در حرکت آمده عزم گجرات و گوشمال سلطان بهادر در ضمیر الهام پذیر فت در همین وقت رایات فتح آیات بجانب گوالیار نهضت فرموده در ماه بسیر و شکار گذرانیده معاودت کردند اتفاقاً درین محل سلطان بهادر با لشکرهای گجرات و مالوه قلعه چتور را محاصره نمود با رانا سانگا محاربه داشت و تاتارخان لودی را که از امرای ذیشان او بود از روی کمال دلیری و زیادتی به تسخیر قلعه بیانه و نواحی آن فرستاده و او قلعه بیانه را بتصرف در آورده تا اگره دست اندازی کرد حضرت جنت آشیانی مرزا هندال را بدفع او نامزد کردند و اکثر لشکر او خبر آمدن مرزا هندال متفرق و پراگنده شده او با سیصد کس در ایآمده بفوج خاصه مرزا تاخت و حرب صعب نموده با تمام همراهان خود کشته شد و بیانه و مضافات بتصرف اولیای دولت درآمد و چون سلطان بهادر از شنیدن این خبر حیران و سرگشته گشت در همین وقت حضرت جنت آشیانی گوشمال سلطان بهادر را بهمت والا همت ساخته از اگره بعزم درست روان شدند درین حال سلطان بهادر مرتبه ثانی از گجرات آمده بمحاصره چتور اشتغال داشت و همدرین سال مرزا کامران از لاهور بقندهار رفته فتح نموده و تفصیل این اجمال آنکه چون شاه طهماسب مملکت هرات از غرداغ خان تغیه داده نامزد صوفیان خلیفه ساخت و غرداغان سام مرزا را که برادر شاه بود استمالت کرده بسر قندهار فرستاد تا بهانه فتح قندهار گریبانگیر شاه نشود و بهم رسانند و خواجه کلان را که با کامران مرزا اتحاد تمام داشت بدست آورده سام مرزا و اغرداغان هشت ماه قلعه قندهار را محاصره نمود مانوجه خان بغایت شجاع و کارآزموده بود و قزلباشان را کاری از پیش نرفت و کامران مرزا یکبارگی خواجه از لاهور روان شده در نواحی قندهار با سام مرزا مصاف داد بتدبیر و شجاعت خواجه کلان بیک ضربت انداخته اغرداغان در حمله اول کشته شد و مقتول گشت سام مرزا شکست خورده و پریشان حال پیش شاه گریخت و این سرعت تاریخ این حادثه است مصراع عزده باد شد کامران سام را ۰ چون سلطان بهادر از تسخیر رایات جهانگشای آگاهی یافت قرعه مشورت در میان انداخت اکثر لشکر اینش گفتند که ترک محاصره قلعه باید کرد صدر خان گفت این امری است که ما کفار را محاصره کرده ایم اگر درین وقت بادشاه مسلمانان بر سر ما آید حمایت کفار کرده باشد و این ننگ تا روز قیامت در میان مسلمانان گفته خواهد شد بهتر آنست استقامت نمایم چه گمان آنست که آنحضرت درین وقت بر سر ما بیایند و حضرت جنت آشیانی چون بسارنگپور از بلاد مالوه رسیدند این سخن بعرض ایشان رسید بدین سبب توقف شد سلطان بهادر بخاطر جمع چتور را محاصره نموده قهراً و جبراً گرفت و غنیمت بسیار یافت و لشکر از فتح طوی عظیم ترتیب نمود و آنچه بغنیمت یافته بود بلشکریان قسمت کرده متوجه جنت آشیانی گشت و آن حضرت نیز بشنیدن خبر فتح چتور بجانب او کوچ کرده در نواحی مندسور از توابع مالوه هر دو لشکر بیکدیگر رسیدند و هنوز جنگ

www.alimaanfoundation.com/

نزده بودند که سلطان علی خان و خانسان خان که هراول سلطان بهادر بودند از صدمهٔ افواج قاهره شکست خورده
بسلطان بهادر پیوستند و لشکر گجرات دل شکسته شده فرود آمدند و سلطان بهادر با امرا در باب جنگ مشورت
کرد صدر خان گفت فردا جنگ صف باید کرد چه لشکریان از فتح چیتور قوی دل آمده اند و هنوز از لشکر مغول چشم ایشان
نرسیده است رومی خان که صاحب اختیار توپخانهٔ سلطان بهادر بود گفته که در جنگ صف توپ و تفنگ بکار
نمی آید و توپخانه بسیار بهم رسیده است چنانچه بجز قیصر روم دیگری مثل این توپخانه آرد صلاح در آنست که گرد لشکر
خندق زده هر روز جنگ انداخته شود لشکر مغول چون برابر آید بضرب توپ و تفنگ اکثر هلاک خواهند شد
سلطان بهادر این رای را پسندیده بر گرد اردوی خندق فرموده مدت دو ماه هر دو لشکر مقابل یکدیگر نشسته بودند
و در اکثر ایام جوانان کار طلب بیرون آمده تلاش نام و ننگ میکردند و سپاهیان مغول در برابر توپ کمتر
میرفتند جنت آشیانی افواج تعین نموده اطراف لشکر سلطان بهادر را محاصره فرموده منع آمدن غله و کاه و
هیزم نمودند چون چند روز برین منوال گذشت در اردوی سلطان بهادر قحط شده غله نایافت گشت و علفی که در آن
نزدیکی بود تمام شد و گجراتیان کوتاه سلاح از ترس تیرهای زره دوز دور نمی توانستند رفت و علف آورد و
اسپ و شتر و آدمی بسیار از بی قوتی هلاک شده و لشکر گجرات بیدل شد سلطان بهادر چون دانست که دیگر
توقف موجب گرفتاریست با پنج کس از امرای معتبر خود که یکی حاکم برهانپور بود و دیگری قادر شاه حاکم مالوه از عقب
سراپرده بدر آمده بجانب مندو گریختند و لشکریان چون از فرار سلطان آگاه شدند هر کدام براهی گریختند تاریخ این واقعه
دل بهادر یافته اند القصه حضرت جنت آشیانی بر فرار مخالف آگاه شد بعزیمت تعاقب سوار شدند و بصدر خان
که بجمعیت بسیار براه مندو میرفت رسیده بگمان آنکه سلطان بهادر است قصد او نموده با آنحضرت زیاده از سه هزار کس
همراه نبود باقی لشکریان بتاراج مغول بودند بسیاری از لشکریان گجرات بقتل رسیدند و آنحضرت تا پای قلعهٔ مندو تعاقب کردند سلطان
بهادر در قلعهٔ مندو حصاری شده چند روز محاصره امتداد یافت و آخر سپاه ظفر پناه شبی بقلعه در آمدند و سلطان بهادر در خواب بود که غوغا
بلند گشت گجراتیان مضطرب شده رو براه گریز آوردند سلطان بهادر با پنج شش سوار براه گجرات رفت
و صدر خان و سلطان عالم بقلعهٔ سونگر که ارک قلعهٔ مندو است پناه بردند و بعد از یک روز بیرون آمده سلطان
عالم را و صدر خان را که زخم دار بود بملازمت حضرت جنت آشیانی گرفته آوردند بحکم آنحضرت صدر خان را
بند کردند و سلطان عالم را پی بریدند و آنحضرت بعد از سه روز از قلعه پایان آمده متوجه گجرات شد و سلطان بهادر
خزانه و جواهر که در قلعهٔ جانپانیر داشت با خود گرفته باحمد آباد رفت و آنحضرت چون بپای قلعهٔ جانپانیر آمدند
و بجانب احمد آباد روان شدند سلطان بهادر طاقت نیاورده از احمد آباد بجانب کنبایت رفت و
شهر احمد آباد بتصرف مغول در آمده غارت و تاراج شد و غنیمت بیقیاس بدست افتاد و باز آنحضرت بتعاقب

سلطان

www.alimaanfoundation.com/

سلطان بهادر بتعجیل روان شدند و سلطان بهادر چون بکنبایت رسید اسپان مانده شده را با اسپان
تازه تبدیل نموده به بندر دپو رفت و آنحضرت آخر بهمان روز که بهادر رفته بود بکنبایت رسید و آخر روز دوم
شخصی برسم دادخواهان بر سر راه آمده بعرض رسانید که امشب مردم اطراف این ولایت شبیخون خواهند آورد
آنحضرت پرسید که ترا این مهربانی باین لشکر از کجا پیدا شد جواب گفت پسر من درین لشکر دستگیر است
خواستم که حقی بر شما ثابت کرده پسر خود را خلاص کنم آنحضرت آنشب در کمال احتیاط گذرانید قریب بصبح پنج ششهزار
پیاده شبیخون آوردند و لشکریان که آگاه بودند از خیمها بیرون آمده از دور جمع شدند و آنچه در اردو بود بغارت
رفت و چون صبح طالع شد مغلان از اطراف و جوانب گجراتیانرا در میان گرفته بسیاری از ایشانرا بقتل
رسانیدند جام فیروز که سابقاً حاکم ٹهٹه بود از لشکر ارغون شکست یافته بگجرات آمده بود و دختر خود را بسلطان بهادر
داده بوقت شکست سلطان بهادر بدست لشکر حضرت جنت آشیانی گرفتار شده بود درین شب محافظانش
بگمان آنکه مبادا فرار نماید بقتل رسانیدند و همچنان صدر خان گجراتی در قلعه سونکر بملازمت آمده درین شب
بقتل رسید روز دیگر اردوی ظفر قرین بجانب قلعه جانبانیر کوچ کرده قلعه محصور شد و اختیار خان که ضابط قلعه
بود لوازم حصارداری بجا آورد روزی آنحضرت بر دور قلعه سیر میفرمودند که نظر ایشان بر جمعی افتاد که از جنگل بیرون
آمد و از دیدن لشکر متوهم شده باز بجنگل در آمدند حضرت جنت آشیانی جمعی را بتعاقب آنها فرمودند و چندی
از ایشان بدست آوردند معلوم شد که بوسیله زمینداران غله و روغن بقلعه می برند درین محل کوه بغایت
بلند و یک انداز و تیغه دار است جنت آشیانی بنفس همایون بهمان مکان که غله بالا میکشیدند تشریف بردند و
بنظر احتیاط ملاحظه آنمحل نموده مراجعت فرمودند و بخاطر اقدس رسید که ازینطرف قلعه بواسطه استحکام کوه اهل قلعه را
جمعیت خاطر خواهد بود و پاسبانی و محافظت کمتر می نموده باشند شیخ فولاد بسیار ترتیب داده روز از هر طرف
قلعه جنگ انداختند و شب با سیصد کس همان موضع رفته جمعی میخهای فولادی را چست و راست محکم کرده بالا
میرفتند و چون خاطر مردم ازینطرف جمع بود آگاهی نیافتند و سی و نه کس که آخرین ایشان بیرم خان بود
چون ببالا رفتند آنحضرت بنفس نفیس نیز به بالا بر آمدند ؎ شجاعت همین زیور آدمی ست ٭ نماینده جوهر آدمیست
بود فخر مردان ز جان باختن ٭ ز سر پردلان را سپر ساختن ٭ تا طلوع صبح سیصد نفر بدرون قلعه در آمدند و همین موضع
محل انبارهای غله و روغن و مایحتاج اهل قلعه بود چون روشنی شد مردم لشکر بیکبار متوجه قلعه شدند و آنحضرت
از بالا تکبیر گویان دروازه شده دروازه را بروی لشکریان کشود و قلعه بآن استحکام مفتوح ساختند و اختیار خان
بقلعه ارک که بمولب مشهور است پناه برد و اکثر اهل قلعه بقتل رسیدند و بسیاری از زنان جوانان خود را از قلعه
پایان انداخته هلاک شدند و اختیار خان پایان بیرون آمده آنحضرت را ملازمت کرد چون اختیار خان از

www.alimaanfoundation.com/

گجراتیان بفضیلت ممتاز بود ترتیب یافته داخل ندیمان خاص شد و خزائن بادشاهان گجرات که سالهای دراز اندوخته بودند بتصرف درآمد حضرت جنت آشیانی زر بر سر لشکریان قسمت کرده استعه و قهمشهٔ روم و فرنگ و خطا و اکناف عالم که در خزائن حکام گجرات جمع شده بود بتاراج رفت بواسطه آنکه زر و اسباب بی نهایت بدست لشکریان درآمد در انسال هیچکس متوجه تحصیل ولایت گجرات نشد رعایای گجرات کس نزد سلطان بهادر فرستاده پیغام دادند که چون در اکثر پرگنات گجرات مغول نیست اگر فوجی تعین شود مال واجبی خود را واصل میسازم سلطان بهادر غلام خود عماد الملک را که بشجاعت اتصاف داشت فرستاد عماد الملک در مقام جمع لشکر شده چنانچه پنجاه هزار سوار قیاس میکردند در ظاهر احمد آباد نزول نموده شروع در تحصیل مال نمود و چون این خبر بعد از فتح چانپانیر بحضرت آشیانی رسید آنحضرت زر بسیار از غنائم گجرات کرت ثانی بر سپاهیان تقسیم نموده چانپانیر را بتردی بیگ سپردند و خود متوجه احمد آباد شده مرزا عسکری و مرزا یادگار ناصر و میر هندو بیگ اهر اول لشکر یافته از خود بیگ منزل پیش کردند و در نواحی محمود آباد که دوازده کروهی احمد آباد است عماد الملک با مرزا عسکری جنگ کرده شکست یافت و بسیاری از طرفین بقتل رسیدند این خبر عیف از پدر خود که در آنوقت در زیر مرزا عسکری بود شنیدند که در آنروز هوا کمال حرارت داشت گجراتیان از احمد آباد [illegible] مقدار از جانب [illegible] کرده جانب [illegible] مرزا عسکری فرود آمده بود و امیر هندو بیگ میر همین مقدار در جانب [illegible] مرزا عسکری فرود آمده بود گجراتیان چنان بمیرزا رسیدند که میرزا را فرصت آراستن فوج نشد و با معدودی چند در خاربند قوم درآمده ایستاد گجراتیان بمیرزا پرداخته متوجه غارت شدند و غنیمت بسیار گرفته پراگنده گشتند در این وقت مرزا یادگار ناصر و میر هندو بیگ با فوجها آراسته نمایان شدند و گجراتیان روبفرار نهادند و مرزا عسکری نیز از آن خاربند بیرون آمد نعاره خود را ظاهر کرد و تا احمد آباد تعاقب گجراتیان کردند زیاده بر دو هزار آدمی دران معرکه بقتل رسیده بودند القصه از تاریخ فتح حضرت جنت آشیانی احمد آباد را با توابع بجاگیر مرزا عسکری لطف نمودند و نهروالا پتن را بمرزا یادگار ناصر عنایت کردند و بر فوج میر هندو بیگ و جانپانیر بتردی بیگ قرار یافت و بقاسم حسین برده مرحمت شد و خانجهان شیرازی و دیگر امرا نیز بکومک مقرر شدند و جنت آشیانی با کامیابی و اقبال مراجعت نموده بیرپانپور تشریف برده از انجا بمندو رفت بعد از مدتی یکی از امرای سلطان بهادر طرف نوساری که قریب صورتست جای محکم پیدا کرده در مقام جمعیت شده نوساری را بتصرف درآورده رومی خانزاد از بندر صورت با خانجهان موافق کرده بر سر بروج آمدند و قاسم حسین سلطان طاقت نیاورده بجانپانیر گریخت و همچنین گجراتیان از هر طرف آغاز مخالفت نمود از هر طرف خلل برخاست اتفاقا در شبی مرزا عسکری در مجلس شراب از روی مستی بر زبان راند که من بادشاه ظل اللهم غضنفر که از کوکهای مرزا و برادر مهدی قاسم بود آهسته گفت هستی اما خویش مستی همنشینان او خنده کردند و مرزا از حقیقت خنده

www.alimaanfoundation.com/

معلوم نمود در غضب رفته غضنفر را در حبس انداخته بعد از چند روز از حبس خلاص یافته پیش سلطان بهادر رفته
او را بآمدن احمد آباد ترغیب و تحریص نمودن گرفت و گفت که من از کشاکش مغولان خبر دارم که همیشه قرار بزرگ
داده بهانه طلب اند مرا مقید داشته بر سر مغول بروید اگر مغولان بجنگ اقدام نمایند مرا بسیاست رسانید
سلطان بهادر باتفاق زمینداران ولایت سورت جمعیت نموده متوجه احمد آباد شد در همین وقت پسر هندو بیگ
مرزا عسکری بیگ برین داشت که خطبه و سکه بنام خود کرده لوای سلطنت برافراز و سپاهیان از رده
امیدواری در ملازمت او جانسپاری نمایند و مرزا عسکری قبول این معنی نکرده همداستان نشد و آخر بعد از
قیل و قال بسیار قرار یافت که مرزا عسکری و مرزا یادگار ناصر و امیر هندو بیگ و امرای دیگر از احمد آباد برآمده
در عقب اساول مجازی سر گنج لشکرگاه ساختند سلطان بهادر نیز در سر گنج فرود آمده مقابله نمود اتفاقا توپی
از لشکر مرزا عسکری انداخته بارگاه سلطان بهادر نگونسار کردند سلطان بهادر مضطرب شده غضنفر را بحضور
طلب داشته در مقام سیاست آورد و غضنفر گفت تا وقت [illegible] امرا معروض دارید که من رسیده که مرزا
عسکری در شب فرار خواهد نمود چون شب شد مرزا باتفاق امرای دیگر بای زیادتی را گذاشته روانه جانپانیر
شده در رده کردهی فرود آمد سلطان بهادر [illegible] نمود چون این معنی را امرا در وقت مرزا عسکری و امرا
بجنگ سلطان بهادر رسیده شد مرزا عسکری بی نمود هر جهت که زنان بجانپانیر رسیدند تردی بیگ با ایشان
بنیاد مخالفت و بغی نموده متحصن گشت و بحضرت جنت آشیانی اعلام نموده که مرزا عسکری قرار مخالفت داد
عزیمت آن دارد که خود را آگره رساند لوای سلطنت برافراز پیش از آنکه مرزا عسکری از احمد آباد فرار نماید
سخن سازان و واقعه طلبان قدر سخن که میرهندو بیگ در باب بادشاه شدن بمرزا عسکری در میان آورده
بود با وجود که میرزا قبول نکرد بحضرت جنت آشیانی نوشت که مرزا عسکری اراده مخالفت دارد القصه حضرت
جنت آشیانی بسرعت تمام متوجه آگره شدند و همدران راه میرزا عسکری بملازمت رسیده حقیقت حال
بعرض رسانیدند و سلطان بهادر جانپانیر را از تردی بیگ بصلح گرفته در اول این سال شاه طهماسپ بانتقام
مرزا بر سر قندهار آمد خواجه کلان بیگ قلعه را خالی کرده بلاهور رفت گویند خواجه کلان بیگ چینی خانه بازینت
تمام ساخته بود در وقت فرار بفرشهای نفیس و ظروف لطیفه آراسته رفت شاه را بغایت پسندیده افتاد
شاه قندهار را بامرای خود سپرده بعراق رفت باز مرزا کامران از لاهور عزیمت قندهار نمود ترکمانان طاقت
مقاومت نیاورده در وقت محاصره بامان بیرون آمدند بعراق رفتند و بار دیگر قندهار بتصرف درآمد
بالجمله چون حضرت جنت آشیانی با گروه رسیدند یکسال قرار گرفتند و منشاط گذرانیدند سابقا سلطان بهادر
در وقت شکست خود محمد زمان مرزا را بمندو فرستاده بود که رفته خلل اندازد و محمد زمان مرزا آمده لاهور را وقتی که

www.alimaanfoundation.com/

میرزا کامران بقندهار رفته بود محاصره کرد چون خبر مراجعت حضرت بادشاه شنید باز بگجرات معاودت نمود
چون شیرخان افغان ولایت بهار و جونپور و قلعهٔ چنار را متصرف گشته درینمدت که حضرت جنت آشیانی در
ولایت گجرات و مالوه بودند قوت و مکنت تمام گرفته بود حضرت جنت آشیانی انار الله برهانه دفع فتنه او را
هم دانسته بتاریخ چهاردهم شهر صفر سنه اثنی واربعین وتسعمائة بلشکرهای آراسته بدفع شیرخان متوجه شدند
چون ظاهر قلعهٔ چنار محل نزول رایات جهانگشای گردید رومی خان که از نزد سلطان بهادر بملازمت آنحضرت آمد و
رعایت یافته بود متعهد فتح آنقلعه شد حضرت او را مطلق العنان ساخته فرمود که آنچه بجهت تسخیر قلعه طلب نماید مهیا
سازند رومی خان اطراف قلعه را ملاحظه نموده معلوم کرد که آنچه از قلعه متصل خشکی است بغایت مستحکم است و دست
تدبیر او ازان طرف به تسخیر قلعه نمیرسد بنابران از جانب دریا کشتی کلانی ترتیب داده بر بالای آن شروع در ساختن
مقابل کوب نمود و چون مقابل کوب مرتفع گشت و یک کشتی طاقت حمل آن نیاورد یک کشتی دیگر ازینطرف و یک
کشتی ازانطرف آورده بکشتی اول بسته مقابل کوب را دیگر باره مرتفع ساخته و بهمین طریق هرگاه کشتی طاقت حمل نیاوردی
کشتی دیگر امداد نمودی تا آنکه سرکوب قلعه طیار شده بیکبار مقابل کوب را بقلعه متصل ساخته مفتوح گشت سرداران
اهل قلعه چون کار از دست رفته دیدند شبی راه آب بر کشتی نشسته بدر رفتند و از حضرت جنت آشیانی رومی خان
انواع نوازش یافت و توپچیانی که دران قلعه بودند بحکم اشرف مقطوع الید گشتند و شیرخان افغان درینوقت با حاکم
بنگاله جنگ داشت حاکم بنگاله زخم دار از پیش او گریخته بدرگاه جهان پناه آمد و جنت آشیانی کوچ بکوچ متوجه بنگاله شدند
میران پسران خود جلال خان و خواص خان را بمحافظت گری که بر سر راه بنگاله واقع است فرستاد و این گری
جائیست محکم که یکطرف او کوه مرتفع و جنگل عظیم واقعست که بهیچ وجه صعود بران متصور نیست و جانب دیگر بدریای گنگ
متصل است و گری واسطه است میان بهار و بنگاله و آنحضرت جهانگیر بیگ مغل را نامزد گری فرمودند و هندال مرزا
آنجا که در رکاب ظفر انتساب بود بعد ازان بدفع محمد سلطان مرزا و الغ مرزا و شاه مرزا که ازان حضرت گریخته در
ولایت تخلل میکردند بجانب آگره مرخص گشت و محمد زمان میرزا چون در گجرات کاری نساخت ایلچیان نزد
آنحضرت فرستاده التماس امان نمود امان یافته متوجه درگاه گردید و جهانگیر بیگ چون بگری رسید جلال خان
ولد شیرخان و خواص خان الغار کرده در وقت فرود آمدن لشکر رسیده جهانگیر بیگ را شکست دادند جهانگیر بیگ
زخم خورده بملازمت آمده آنحضرت کوچ فرموده بپای دروازه گری رسیدند جلال خان و خواص خان تاب مقاومت
نیاورده فرار نمودند و آنحضرت از گری گذشته به بنگاله درآمد شیرخان طاقت نیاورد از راه چهارکند بجانب
رهتاس رفت و آنحضرت سه ماه در بنگاله توقف فرموده شهر گور را جنت آباد نام کردند و مرزا هندال در سنه
ثلث واربعین وتسعمائة در آگره فرصت یافته باغوای واقعه طلبان بنیاد مخالفت نهاد و شیخ بهلول را که از مشائخ

www.alimaanfoundation.com/

وقت بود در علم دعوت اسماء اعظم امتیاز داشت و آنحضرت با و محبت و حسن اعتقاد داشتند بسخن ارباب فتنه که
میخواستند که میرزا را نزد حضرت جنت آشیانی نکرده سازند ببهانه آنکه با فغانان متفق ست بقتل رسانیده خطبه بنام خود
خواند چون این خبر بسمع حضرت جنت آشیانی رسید بنگاله را بجهانگیر بیگ سپرده و پنجهزار کس انتخابی بکومک او گذاشته متوجه
آگره شدند محمد زمان میرزا ابن بدیع الزمان میرزا درینوقت در گجرات با خجالت تمام بملازمت رسید و آنحضرت
از گناه او درگذشته سخنی بر زبان نیاوردند و بواسطهٔ امتداد سفر و بدهوائی بنگاله اکثر اسپان سپاهی تلف شده
به بیسامانی تمام بجوسا رسیدند و امرائیکه در جونپور و چنار و اوده مانده بودند بملازمت آمدند و شیرخان از پریشانی
آگاه شده نزدیک آمد و حضرت روبروی او اقامت فرمودند و مدت مقابله بسه ماه امتداد یافت میرزا
کامران بعد از مراجعت قندهار بلاهور از مخالفت مرزا هندال و معاودت بادشاه و قوت و غلبهٔ شیرخان اطلاع
یافته عزیمت آگره نمود مرزا هندال چون بدهلی رسید مرزا فخر علی و مرزا یادگار ناصر را بقلعه در آورده حصاری شد هر چند
مرزا هندال سعی کرد فتح دهلی نتوانست نمود چون درینولا مرزا کامران بنواحی دهلی رسید مرزا هندال ناچار با وی
ملاقات نمود و میر فخر علی نیز از قلعه برآمده مرزا کامران را دید و گفت مرزا یادگار ناصر حصار دهلی را از دست نمیدهد
بهتر آنست که شما متوجه آگره شوید اگر آن ولایت بدست افتاد دهلی بشما تعلق دارد لاجرم مرزا کامران متوجه آگره
گشت و دران نواحی مرزا هندال از مرزا کامران جدا شده بجانب الور رفت چون خبر مخالفت مرزا هندال و آمدن
مرزا کامران بدهلی بجنت مکانی در جوسا رسید باعث ازدیاد تفرقه خاطر اشرف گردید شیرخان شیخ خلیل خام درویشی
را که مرشد خود میگفت بخدمت جنت آشیانی فرستاد و در مقام صلح شده قرار داد که بغیر بنگاله تمام ولایت را واگذارد
و بسوگند کلام الله صلح را مبادرت نمود قبول خطبه و سکه بادشاهی نمود حضرت جنت آشیانی را جمعیت خاطر شد
و صبح روز دیگر شیرخان غافل بر سر لشکر بادشاهی آمد و افواج قاهره را فرصت ترتیب نشد و شکست افتاد افاغنه
خود را پیشتر به پل رسانیده پل را شکسته بودند و بکشتی ها در آمده بر روی دریا پهن شده از اهل لشکر هر کرا در آب مییافتند
تبه پل آورده غریق بحر فنا میکردند محمد زمان مرزا در آب غرق شد و آنحضرت اسپ در آب زده چنانچه نیم غرق بود
بمدد سقای از آب برآمده متوجه آگره گشتند و کامران مرزا قبل ازین بآگره آمده بودند و هندال مرزا در آن ایام
در الور بمحافظت اوقات گذرانیده خود را مصدق این بیت میدهد بیت سر خجلت نتوانم که برآرم از پیش
گر بپرسند که از عمر چه داری حاصل ٭ و چون حضرت جنت آشیانی با چند سوار که در ایلغار همراهی کرده بودند و یکی
از انها پدر بنده بود بآگره رسیدند مرزا کامران اصلا خبر نداشت جنت آشیانی یکبار بسراپرده مرزا کامران در آمدند
و میرزا شرف پابوس دریافت هر دو برادر آب چشم کردند و هندال مرزا بعد از آنکه گناه او معفو شد آمده ملازمت نمود
محمد سلطان مرزا و فرزندان او که مدتی مخالفت ورزیده بودند و سائل انگیخته نیز بملازمت آمد و شروع در مشورت

www.alimaanfoundation.com/

شد مرزا کامران را در نیوقت داعیه مراجعت بلاهور پیدا آمد و توقعات بی اندازه مینمود آنحضرت جمیع ملتمسات او را غیر از معاودت قبول فرمودند و خواجه کلان بیگ در مراجعت مرزا کامران سعی مینمود و این گفت و گو بشنید کشید درین اثنا مرزا کامران با مراض متضاده بیمار گشت و سخن ارباب غرض بخاطر گذراند که این بیماری از زهریست که بفرموده حضرت جنت آشیانی باو داده اند همچنان بیمار متوجه لاهور شد و خواجه کلان بیگ را پیشتر فرستاده قرار داده بود که اگر لشکر خود را بطریق کومک در آگره بگذارد بخلاف قرار داده همه را همراه خود برد و هزار کس را بسرداری اسکندر در آگره گذاشت و مرزا حیدر دو علات کشمیری که بمرزا کامران همراه بود نزد حضرت جنت آشیانی توقف نموده رعایت یافت و مرزا کامران بسیاری از لشکریان آگره را نیز همراه خود برد بواسطه این نفاق که درمیان همسر سید شیر خان دلیر کشته بکنار گنگ آمده و جمعی را از آب گذرانده بسیر کالپی و اناوه فرستاد قاسم حسین سلطان اوزبک باتفاق یادگار ناصر مرزا و اسکندر سلطان با فغانان در نواحی کالپی جنگ کرده یک پسر شیر خان را که سردار آن لشکر بود با جمعی کثیر بقتل آورده سر او را با گره بملازمت فرستاد و حضرت جنت آشیانی بدفع شیر خان بکنار گنگ متوجه شده در برابر قنوج از آب گذشته مدت یکماه در برابر غنیم نشستند در نیوقت عدد لشکر بادشاه به یک لک سوار میرسید و لشکر افغان از پنجاه هزار زیاده نبود و در چنین محل محمد سلطان میرزا و فرزندان او بیوفائی نموده یکبارگی از لشکر آن حضرت میگریختند و جمعی که مرزا کامران بکومک گذاشته بود نیز گریخته بلاهور رفتند و این رسم معهود گشته بسیاری از لشکریان متفرق شده باطراف هندوستان گریختند و برسات رسیده بارانها باریدن گرفت و جائیکه محل نزول لشکر بود پر آب گشته قرار بران یافت که از انجا کوچ کرده بموضع مرتفع فرود آیند همچنان کردند در نیوقت شیر خان فوجها راست کرده بجا بر آمد این معرکه در دهم محرم این سال بود اکثر سپاهیان بخت برگشته بی جنگ فرار نمودند و قلیلی از جوانان مردانه بکارزار درآمدند و چون کار از دست رفته بود همت بر لشکر جنت آشیانی افتاد و آنحضرت در دریای گنگ از اسپ جدا شده بود نزدیک شمس الدین محمد غزنوی که در آخر آنکه خان حضرت خلیفه الهی شده بخطاب خان اعظمی امتیاز یافته بود از آب بیرون آورده با گره مراجعت نمودند و گویند شیر خان چون از بدر رفتن حضرت جنت آشیانی بسلامت شنید افسوس میگفت که ارادهٔ ما مات بود اما برد شد و چون مخالفان نزدیک رسیدند در آگره توقف ننموده بجانب لاهور روان شدند و در غرهٔ ربیع الاول این سال جمیع سلاطین و امرای چغتائی در لاهور جمع آمدند محمد سلطان میرزا فرزندان او که بلاهور آمده بودند از لاهور گریخته بجانب ملتان رفتند و مرزا هندال و میرزا یادگار ناصر صلاح در رفتن بجانب نکرتته دیدند و مرزا کامران درین فکر بود که زود تر این جمع متفرق شوند و او بکابل رود و بمصراع فکر زاهد و یکرو سودای عاشق دیگرست + مجملا آنکه چون حضرت جنت آشیانی را یقین شد که اتفاق برادران و امرا دل

www.alimaanfoundation.com/

بیاد داده محال ست خاطر مبارکش بسیار ملول گشت و بعد از کنکاش بسیار مرزا حیدر با جمعی که قبول خدمت کشمیر کرده بودند بآنطرف فرستاده مقرر ساختند که خواجه کلان بیگ نیز متعاقب مرزا حیدر روان شود چون مرزا حیدر بنوشهر رسید خواجه کلان بیگ بسیالکوٹ رفت خبر بجنت آشیانی رسید که شیر خان از آب سلطانپور عبور نموده بسی کروهی لاهور رسیده و در غره رجب سال مذکور حضرت جنت آشیانی از آب لاهور گذشتند و مرزا کامران بعد از نقض عهد سوگندها غلیظ شدید خورد که از اتفاق برانچه قرار یابد عدول ننمایند بنا بر مصلحتی و غرضی تا نواحی بیهره همراهی کرد و خواجه کلان بیگ اینخبر شنیده از سیالکوٹ بایلغار آمده بار دو ملحق شد و مرزا حیدر بکشمیر درآمد و از کشمیریان که با یکدیگر مخالفت داشتند جمعی آمده مرزا حیدر را دیدند کشمیر بقوت ایشان بی جنگ و نزاع بتصرف مرزا حیدر درآمد و بتاریخ بست و دوم رجب مرزا حیدر در شهر کشمیر حاکم شد چنانچه در طبقه کشمیر مذکور ست مرزا کامران در نواحی بیهره با مرزا عسکری از حضرت جنت آشیانی جدا شده باتفاق خواجه کلان بیگ بجانب کابل رفت و جنت آشیانی بطرف سنده متوجه شدند و مرزا هندال و مرزا یادگار ناصر در ملازمت بودند بعد از چند منزل اظهار خلاف نمودند و بست روز ازان حضرت جدا شده سرگردان می گشتند و بار دیگر بنصیحت میر ابو البقا بملازمت آنحضرت آمدند و در کنار دریای سنده که وارد و قحط شده بود و کشتی بحبت عبور بهم نمیرسید بخشنوی لنگاه کشتی بسیار مملو از غله بارد و رسانیده نوازش بسیار یافت و لشکر از آب گذشته متوجه بهکر شد و قصبه لهری محل نزول مخیم اقبال گشت مرزا هندال از آب گذشته بقصبه پانر رفت چه آنجا ما یحتاج لشکر بفراغت بهم میرسید و از لهری که نزدیک بکرست تا پانر پنجاه کروه راهست و میر طاهر صدر بایلچگری نزد شاه حسین ارغون حاکم تهته رفت و سمندر بیگ که از نزدیکان آنحضرت بود اسپ و خلعت برده او را ترغیب ملازمت نمود خلاصه پیغام آنکه آمدن بولایت بهکر و تهته از ضروریست و غرض استخلاص گجراتست اکنون بملازمت می باید آمد که مشورت تسخیر گجرات نموده شود شاه حسین ارغون پنج شش ماه بلطائف الحیل گذرانیده جواب داد که ولایت بهکر در کمال بیحاصلی ست اگر اردو بولایت تهته نزدیکتر شود بهترست چه تا گفت و شنود پنج و شش ماه درمیان میگذرد و بعد از نزدیک شدن بهرچه صلاح وقت باشد عمل نموده شود و چون در بهکر غله نایافت شد آنحضرت کوچ کرده به پانر که محل نزول مرزا هندال بود تشریف بردند چه مسموع شده بود که مرزا هندال ارادهٔ رفتن قندهار دارد حضرت جنت آشیانی در ینسال وقتی که اردوی مرزا هندال محل نزول ساخته حضرت مریم مکانی حمیده بانو بیگم والده خلیفه الهی را در سلک عقد درآوردند و چند روزی در اردوی مرزا هندال بعیش و طرب گذشت و آنحضرت مرزا هندال را از رفتن قندهار منع فرموده دیگر بار بقصبه لهری رفتند و خواجه خان که در قندهار حاکم بود بمرزا هندال عرائض نوشته او را بقندهار طلب نمود و مرزا کوچ کرده متوجه قندهار گشت و آنحضرت چون بر معنی اطلاع یافت از بی اتفاقی برادران متحیر شد

www.alimaanfoundation.com/

ومرزا یادگار ناصر نیز کرده کروه از اردوی بادشاه دور فرود آمده بود و آب نیز در میان بود و اراده رفتن قندهار کرد و بمعنی بعرض آنحضرت رسید میر ابو البقا بجهت اطمینان خاطر مرزا یادگار ناصر فرستاد و میر رفتن قندهار را مانع آمده بوقت مراجعت و عبور از دریا جمعی از قلعه بهکر بیرون آمده و اهل کشتی را تیر باران کردند و تیری بر مقتل ابو البقا آمده شهادت یافت و آنحضرت بر فوت او تاسف بسیار اظهار فرمود و سرور کائنات که بحساب ابجد نهصد و چهل و هفت ست تاریخ شهادت میر شد القصه بعد ازان مرزا یادگار ناصر از آب گذشته بار دوی آنحضرت آمد و بعد از مشورت بسیار مقرر شد که مرزا یادگار ناصر در بهکر باشد آثار اتفاق و دولت خواهی مطلقا ظاهر نشد و آنحضرت چون متوجه تته گشت جمع کثیر از لشکریان جدا شده در بهکر توقف نمودند و میرزا یادگار ناصر در بهکر توقف نمود در وقت گرفت چه دران سال بمزروعات ولایت بهکر از آفات سماوی و ارضی نقصان نرسیده بود حضرت جنت آشیانی کوچ بر کوچ بر نواحی قلعه سپاهیان رفتند و جمعی سپاهیان که در کشتی بودند در نزدیکی قلعه از کشتی بیرون آمده بر بعضی مردم که از قلعه بیرون آمده بودند حمله کردند آنجماعت طاقت نیاورده بقلعه در آمدند و آن سپاهیان برگشته بملازمت آنحضرت آمدند و تسخیر قلعه را در نظر آنحضرت بغایت سهل و آسان فرا نمودند و آنحضرت از آب عبور فرموده قلعه سپاهیان را محاصره فرمودند اما قبل از رسیدن جمعی از امرا مرزا شاه حسین بقلعه در آمده هر انچه مقدور بود در استحکام قلعه سعی نمودند و مرزا شاه حسین چون از توجه آنحضرت و محاصره قلعه اطلاع یافت بکشتی در آمده نزدیک بار دو رسیده آمد و شد غله بار دوی آنحضرت مسدود گشت و کار بر لشکریان بغایت دشوار شد چنانکه اکثر مردم بگوشت حیوانات اوقات میگذراندند و قریب بهفت ماه محاصره امتداد یافت و فتح میسر نشد لاجرم کس نزد مرزا یادگار ناصر به بهکر فرستادند که فتح قلعه موقوف بآمدن شماست که اگر بجنگ مرزا شاه حسین و دفع او متوجه شویم مردم قلعه خلاص میشوند و ذخیره بقلعه در می آورند و مجدد استعداد مینمایند و بواسطه بی نمکی و عسرت غله توقف در پای قلعه ممکن نیست اگر از انطرف شما بطرف مرزا شاه حسین روان شوید او طاقت مقاومت ندارد و میرزا یادگار ناصر نخست جمعی از لشکریان خود را بمدد فرستاد اما آمدن آنجماعت سودی نکرد و دیگر باره کس بطلب مرزا رفت و عبد الغفور نام شخصی که میر مال آنحضرت بود بآوردن مرزا متعین گشت و عبد الغفور چون نزد مرزا یادگار ناصر رفت نصیحتی چند که نسبت پریشانی آنحضرت بود بگفت و مرزا یادگار ناصر و لشکریانش صلاح خود در توقف فتح بکر دانستند و مرزا شاه حسین سه کس نزد مرزا یادگار ناصر فرستاده در مقام فریب آمده وعده اطاعت و دختر دادن و خطبه بنام میرزا خواندن کرد و میرزا از کمال شادمانی ازو فریب خورده با حضرت جنت آشیانی در مقام مخالفت در آمد و مرزا شاه حسین چون خاطر از جانب میرزا یادگار با پریشانی و بیقولی لشکر حضرت جنت آشیانی جمع نموده نزدیک آمده کشتیهای اردوی آنحضرت را بتصرف در آورد و دیگر آنحضرت را در پای قلعه بودن میسر نشد ناچار بطرف بکر معاودت فرمود و در نزدیکی بکر از میرزا یادگار ناصر

www.alimaanfoundation.com/

کشتی بجهت عبور طلب نمودند مرزا که با مردم تته موافق بود بایشان پیغام کرد که شب آمده کشتیها را بتصرف درآورند
وآنحضرت چند روز بواسطه کشتیها معطل ماند آخرالامر دو کس از زمینداران بکر بملازمت آنحضرت آمده وچند کشتی که
در آب غرق کرده بودند بیرون آوردند وآنحضرت عبور فرمود و مرزا یادگار ناصر چون از عبور حضرت مطلع گشت
از غایت حیرت وخجالت بی آنکه جمعی کثیر مردم تته که از کشتی بیرون آمده بودند رسیده وبسیاری از ایشان را بقتل
آورد وجمعی را دستگیر کرده معاودت نمود و میرزا شاه حسین نیز بعد ازین جنگ به تته مراجعت کرد و میرزا یادگار ناصر
خجل وشرمسار بملازمت حضرت آمده سرهای مخالفان را بنظر درآورد وبار دیگر آنحضرت گناه او را عفو فرموده از
گذشته مطلقا سخن برزبان نیاورده باز میرزا شاه حسین بمیرزا یادگار ناصر خطها نوشته اتفاق نموده او را بجانب
خود کشید و مرزا شاه حسین از مرزا یادگار ناصر آن دو زمیندار را که کشتی بحضرت بادشاه داده بودند طلب نمودند و
ایشان از منعمی مطلع شده بار دوی حضرت بادشاه پناه بردند و میرزا کس فرستاده معروض داشت که باین
دو کس معاملات مال ولایات بهکر که بجاگیر من عنایت شده در میانست آنحضرت فرمود که چند کس همراه
زمینداران رفته بعد از تنقیح معامله ایشان را باردوی آنحضرت باز آورند چون چشم مرزا یادگار ناصر بر ایشان افتاد
فی الفور هر دو را از کسان بادشاهی بزور گرفته نزد مرزا شاه حسین فرستاد و دیگر باره بر سر مخالفت رفته دیگر بملازمت
آنحضرت نیامد و مردم از اردوی حضرت بادشاه که بغایت پریشان حال بودند یک دو دو نزد مرزا یادگار ناصر
رفتن آغاز نمودند و منعم خان که برادرش نیز اندیشه گریختن داشتند و آنمعنی بحضرت بادشاه ظاهر شده بعیس ایشان
حکم فرمود و مرزا یادگار ناصر از غایت بی آزرمی اراده نمود که با حضرت بجنگ بیرون آید و باین عزیمت بجنگ سوار شد
وآنحضرت نیز مطلع شده بقصد جنگ سواری اختیار نمودند هاشم بیگ نامی که نزد مرزا اعتبار تمام داشت او را
ازین عمل شنیع باز داشته خواهی نخواهی باز گردانیدند و چون بر حضرت بادشاه ظاهر فرمودند هر چند اینجا توقف واقع
میشود مردم جدا شده نزد مرزا یادگار ناصر میروند و بغایت آزرم ست آخرالامر قبا حتی خواهد کرد لاجرم بجانب
مالدیو که یکی از زمینداران معتبر هندوستان بود در آنزمان بقوت وجمعیت او در هندوان دیگری نبود روان شدند
چه مکرر مالدیو عرائض فرستاده اظهار اطاعت وقبول امداد در تسخیر هندوستان نموده بود و براه چنبل میر متوجه ولایت
مالدیو گشت وحاکم چنبل میر خاک بیرونی بر فرق خود بیخته جمعی را بر سر راه آنحضرت فرستاد جمعی قلیل که با آنحضرت
همراه بودند جنگ کرده آنجماعت را بالتمام وجوه منهزم گردانیدند اما جمعی از ینطرف زخمی شدند و آنحضرت ایلغار فرموده
بولایت مالدیو رسید و آنکه خانزاد نزد مالدیو که در جودپور بود فرستاده چند روز در همان منزل توقف کردند مرزا
هندال چون بقندهار نزدیک شد قراچغان باستقبال بیرون آمده شهر قندهار را تسلیم نموده و مرزا کامران بر منعمی اطلاع
یافته بار گشته متوجه قندهار شد و چهار ماه قلعه قندهار را محاصره نمود و آخر مرزا هندال مضطرب شده بصلح بیرون آمد قندهار را از مرزا کامران

www.alimaanfoundation.com/

بمرزا عسکری داده و مرزا هندال را بغزنین آورده بعد از چند روز غزنین را نیز ازو تغیر نمود و میرزا هندال چون دانست
که مرزا کامران در مقام نفاق ست بضرورت ترک سلطنت کرده منزوی گشت و مرزا کامران در کابل و قندهار
و غزنین مستقبل شده خطبه بنام خود خواند و حضرت جنت آشیانی در سرحد ولایت رای مالدیو انتظار معاودت
آتکه خان داشت و رای مالدیو چون از وصول آنحضرت آگاه گشت و خبر یافت که قلیلی با آنحضرت همراه اند اندیشه مند
شد چه در خود طاقت مقاومت با شیرخان نمی یافت و شیرخان نیز ایلچی بمالدیو فرستاده بود و وعده وعید بسیار
نمود و رای مالدیو از کمال بیمروتی بران قرار گرفت که آنحضرت را اگر تواند بدست آورده بخصم سپارد چه ولایت
ناگور و توابع در دست شیرخان در آمده بود بنا بر آن ملاحظه کرد که مبادا شیرخان آزرده خاطر شود و جمعی کثیر را باین نیت
بجانب آنحضرت روان کرد و آتکه خان را بواسطه آنکه آنحضرت را غافل سازد رخصت نمیداد آتکه خان از طرح و طرز
ما فی الضمیر او را فهمیده بی رخصت مراجعت نمود یکی از کتابداران حضرت بوقت شکست از هندوستان بجانب
راجه مالدیو رفته بود و درینوقت عریضه بدرگاه فرستاد که مالدیو در مقام غدر ست هر چند از ولایت او زودتر
کوچ کنید بهتر ست و درینباب آتکه خان نیز مبالغه بسیار نموده همان قحط از امرکوٹ کوچ کرد و دو کس از
هندوان بجاسوسی آمده بودند بدست افتادند نزد حضرت آوردند بوقت سخن پرسیدن بجهت انکشاف حقیقت
حال از روی سیاست حکم بر قتل یکی فرمودند آن هر دو خود را خلاص کرده از هر دو شخصی که با ایشان نزدیک
بودند کارد و خنجر بدست آوردند و هفده جاندار از مردان و اسپ بزخم ایشان هلاک شدند و هر دو بقتل رسیدند
و اسپ خاصه از جمله آنها بود و تواجیان آنحضرت چون اسپ دیگر بجهت سواری آنحضرت نگاه نداشته
بودند از تردی بیگ هر چند اسپ و شتر طلب نمودند و او خاک بیمروتی بر فرق خود بیخته در مقام مضایقه شد
و آنحضرت بر شتر سوار شدند و ندیم کوکه خود پیاده بود و مادرش بر اسپ او سوار بود و اسپ بنظر آنحضرت
در آورده خود را بر شتر سوار کرد چون آنراه تمام ریگ روانست و آب نایاب لشکریان آنحضرت محنت بسیار
کشیدند و هر لحظه خبر قرب وصول لشکریان مالدیو میرسید آنحضرت تیمور سلطان و منعم خان و جمعی دیگر را امر فرمودند
که بتانی و آهستگی از عقب لشکر بیایند و اگر مخالفان برسند جنگ کنید و چون شب در میان آمد اتفاقا آنجماعت
راه گم کردند و قریب بصبح سپاهی مخالفان بنظر آمد شیخ علی بیگ و درویش کوکه و جمعی دیگر که مجموع ایشان بیست
و دو کس بودند و روشن بیگ ولد باقی بیگ جلایر از آن جمله بود بجانب مخالفان روان شدند و حسن اتفاق
وقتی که بهندوان رسیدند که در راه تنگ در آمده بودند شیخ علی بیگ به تیر اول سردار مخالفان را بر خاک انداخت و
بهر تیر که شصت اینجماعت کشاد یکی از معتبران مخالف زخمی شده طاقت مقاومت نیاوردند و لشکر عظیم از اندک
مردم گریزان شدند بوقت گریز بسیاری از ایشان بقتل رسید سر بسیار بدست لشکریان آنحضرت در آمده خبر

www.alimaanfoundation.com/

فتح بآنحضرت رسید و مراسم شکرگذاری بتقدیم رسانیدند و بر سر جائیکه اندک آبی داشت محل نزول گشت و امر لکه
شب راه گم کرده بودند درینوقت رسیدند موجب زیادتی خوشحالی شد و روز دیگر کوچ فرموده سه روز آب یافته
نشد و روز چهارم بر سر چاهی رسیدند که چون دلو نزدیک سر چاه میرسید دلی میزدند تا کسی که گاو میرانده ایستاده شود این
بواسطه عمق چاه است که فریاد نمیرسد القصه مردم از غایت تشنگی بیطاقت شده چار پنج نفر خود را بر بالای دلو
انداختند و طناب گسیخته و باز دلو در چاه می افتاد و مردم از بیطاقتی فریاد برداشتند و بسیاری خود را عمدا در چاه انداختند
و باین نوع خلق کثیر از تشنگی تلف گشتند و باز کوچ شد و روز دیگر بوقت گرمی هوا آبی رسیدند و اسپ و شتر که
چندروز آب نخورده بودند چون بآب رسیدند چندان آب خوردند که اکثری هلاک شدند بالجمله بمشقت بسیار گذشته
بامرکوٹ آمدند و امرکوٹ از تنه صدکروه است و رانا نام حاکم امرکوٹ بصفت مروت اتصاف داشت
باستقبال آمده دست قدرتش بانچه میرسید بر طبق عرض نهاد و لشکریان چندروز در آن شهر از محنت خلاص
شدند و آنحضرت انچه در خزانه داشت بلشکریان بخشش فرمود چون بجمعی نرسید از تردی بیگ و دیگران مبلغی
بمساعدت گرفته رانا و فرزندانش را که نیکو خدمتی کرده بودند با نعام زر و کمر خنجر سرافراز گردانید و چون مرزا شاه حسین
ارغون پدر رانا را بقتل آورده بود و رانا جمعی کثیر از اطراف و جوانب جمع آورده در رکاب آنحضرت بطرف بهکر
روان شده و بحسب الحکم در امرکوٹ توقف نمود و خواجه معظم برادر مریم مکانی بضبط انجماعت متعین گشت و
چون بیوفائی که عادت قدیم روزگار ست آن ایام نیز بر وقف مرام آنحضرت میگذشت و اقبال هم عهد دولت
ابدی الاتصال آنحضرت بود پیش از نیطاقت نیاورده و همای اوج فلکی سایه آن شد که تلافی پریشانی خاطر چندروزه
بنوعی نماید که اثر تا دامن آخر الزمان بر صفحه روزگار باقی ماند یعنی بتاریخ یکشنبه پنجم شهر رجب سنه تسع واربعین وتسعمائه
بفرخنده ترین طالع و مبارکترین ساعتی دیده دولت آنحضرت بنور فرخنده فرزندیکه از تکوین تزویج آبای علوی
و امهات سفلی وجود شایسته او بود روشن گشته زبان حال زمانه باین مقال مترنم و گویا شد بیت تا تو درین
کوی نهادی قدم * ننگ بسی داشت وجود از عدم * و تردی بیگ خان در نزدیکی امرکوٹ خبر رساند و آنحضرت
بموجب الهام غیبی چنانکه تفصیلش بجای خود مذکور شود نام حضرت شاهنشاهی جلال الدین اکبر موسوم گردانیده کوچ بکوچ
بطرف بکر روان شدند و خوشتر در محافظت شاهزاده عالمیان بمبالغه فرمودند تا آنکه حضرت جنت آشیانی
پرگنه جون رسیدند و مدتی آنجا توقف فرمود کوچ اردوی فرزندان طلب نمودند در پرگنه جون دیده مدیدار
این سه بخت روشن ساختند و جمعی که از اطراف جمع آمده بودند در ایام توقف جون متفرق گشتند و شیخ علی که
سردار و پسر صاحب جود بود در یکی از پرگنات تته بدست لشکریان مرزا شاه حسین ارغون بقتل رسید
و یکیک از لشکریان از اردو فرار نمودن آغاز کردند چنانچه منعم خان نیز گریخت حضرت توقف دران ملک

www.alimaanfoundation.com/

مصلحت ندیده عزیمت قندهار نمودند و بیرم خان از جانب گجرات درینوقت بملازمت رسید و حضرت کس
نزد مرزا شاه حسین فرستاده طلب کشتی چند بجهت عبور از دریا نمودند مرزا شاه حسین اینمعنی را فوزی عظیم دانسته سی
کشتی و سیصد شتر فرستاده آنحضرت از آب عبور فرموده متوجه قندهار شدند درینوقت میرزا شاه حسین بمیرزا عسکری
و مرزا کامران کس فرستاده اعلام نمود که حضرت بقندهار روان شدند مرزا کامران بمیرزا عسکری نوشت که سر راه
بادشاه گرفته دستگیر سازد و مرزا عسکری کفران نعمت نموده وقتی که حضرت نزدیک سال زمستان رسیدند از قندهار
ایلغار کرده حوالی ازبک را بواسطه خبرگیری و تحقیق راه بیشتر روان گردانید چون او پرورده نمک حضرت بود از مرزا عسکری
اسپ توانا طلب نموده خود را باردوی حضرت رسانید و چون نزدیک بدولتخانه رسید از اسپ فرود آمده در خیمه
بیرم خان درآمده آمدن مرزا عسکری را بقصد آن حضرت باو گفت بیرم خان همان لحظه بملازمت بادشاه آمد
از عقب محل خبر آمدن مرزا عسکری را بعرض رسانید حضرت فرمودند که ما بواسطه قندهار و کابل چه گرا میکند که با برادران
بیوفا نزاع کنیم بیت چرخست نشیمن تو شرمت بادا ٭ کاهی و نزاع و بر سر خاک کنی ٭ آنحضرت فی الحال سوار
شد و خواجه معظم و بیرم خان را با درون مریم مکانی فرستادند و ایشان بتعجیل رفته حضرت مریم مکانی شاهزاده جهانبان
اکبرشاه را سوار کرده بآنحضرت رسانیدند و چون اسپ در سرکار کمتر بود از تردی بیگ طلب اسپ نمودند او باز خاک
بیمروتی بر فرق خود بیخته در دادن اسپ مضایقه نمود و همراهی هم کرد و حضرت جنت آشیانی بعزیمت عراق با چند
کس روان شده مریم مکانی را همراه برده شاهزاده جهانبان را یک سال بود بواسطه حرارت هوا در اردو گذاشتند
و مرزا عسکری بعد از لحظه باردوی نزدیک رسید خبر یافت که حضرت بسلامت رفته اند جمعی را بضبط اردو تعین نمود
روز دیگر بغایت بی آزرمی بدیوانخانه عالی فرود آمد و اتکه خان شاهزاده جهانیان اکبرشاه را نزد میرزا عسکری آوردند
و تردی بیگ بحکم میرزا عسکری گرفتار گشت و محصلان بتحقیق به بوتات حضرت جنت آشیانی و ضبط اموال
متعین گشتند و مرزا عسکری حضرت شاهزاده را بقندهار آورده بسلطان بیگم کوچ خود سپرد و او در لوازم مهربانی
بتقصیر از خود راضی نمیشد و حضرت جنت آشیانی با بیست و دو کس که بیرم خان و خواجه معظم و بابا دوست بخشی و خواجه
غازی و حیدر محمد و اخته بیگی و میرزا قلی و شیخ یوسف و ابراهیم ایشک اقاسی و حسن علی بیگ ایشک اقاسی
از انجمله بودند بی آنکه رای مشخص باشد روان شدند و پاره راه رفتند بلوحی دوچار شد و راهبری نمود و بمشقت
بسیار بقلعه بابا حاجی رسیدند و ترکان و آنجا آنچه داشتند بر طبق عرض نهاده خدمت نموده اند و خواجه جلال الدین
محمود که از قبل مرزا عسکری بتحصیل مال آن ولایت آمده بود از رسیدن حضرت مطلع شده بسعادت ملازمت
سرافراز شده از اسپ و شتر و استر و آنچه داشت پیشکش کرد و روز دیگر حاجی محمد کوکی که از میرزا عسکری
گریخته بود بملازمت رسید و چون بواسطه بیمروتی برادران و خویشان جائیکه لائق توقف باشد دران نواحی نبود

www.alimaanfoundation.com/

بالضرورت آنحضرت متوجه خراسان وعراق شدند و در ابتدای ولایت سیستان احمد سلطان شاملو که از اصحاب
حضرت شاه طهماسپ حاکم آنجا بود لوازم استقبال قیام نمود و چند روز در سیستان توقف واقع شد احمد سلطان
زیاده بر وسع و امکان لوازم مهمانداری قیام نموده و عورات خود را برسم کنیزان بخدمتگاری حضرت مریم مکانی
فرستاده و جمیع اسباب و جهات خود را پیشکش کرده خود در سلک غلامان درگاه درآمد و آنحضرت محتاج آلیه
[illegible] مبذول نموده همه را بانعام فرمودند و احمد سلطان بوقت مشورت بعرض رسانید که از راه طبس گیلکی بعراق
رفتن بهتر است چون راه بغایت نزدیک ست و بنده راهبری نموده در ملازمت بعراق می آیم آنحضرت فرمودند
که تعریف شهر هرات بسیار شنیده شده است ازان راه رفتن خوشتر می آید احمد سلطان در رکاب آنحضرت متوجه
هرات گشت درانوقت سلطان محمد میرزا پسر بزرگ شاه طهماسپ حاکم هرات بود و محمد خان شرف الدین
اغلی تکلو مناصب اتالیقی شاهزاده داشت وچون از قرب وصول آنحضرت مطلع شدند علی سلطان را که
یکی از امرای تکلو بود به تعجیل باستقبال فرستادند و در ابتدای ولایت هرات بملازمت آنحضرت رسیده در
رکاب حضرت بشهر هرات روان شدند و شاهزاده ایران با توابع و لواحق باستقبال آنحضرت آمده در لوازم
تکریم و تعظیم دقیقه فروگذاشت و محمد خان بشرف پابوس شده هرات محل نزول اردوی معلی گشت و
محمد خان بلوازم مهمانداری بنوعی قیام نمود که از امثال اقران او تا غایت کسی چنین سعادتی دریافته بود
و آنحضرت از حسن سلوک او بغایت راضی شدند و جمیع اسباب سلطنت و ما یحتاج سفر آنحضرت را محمد خان
سرانجام نمود چنانچه تا وقت ملاقات حضرت شاه طهماسپ بچیز دیگر احتیاج نیفتاد و چون جمیع منازل و باغات
هرات که لائق تماشا بود بنظر آنحضرت درآمد کوچ کرده متوجه مشهد مقدس شدند و شاه قلی سلطان استجلو حاکم
مشهد نیز بقدر مقدور در لوازم خدمت گاری سعی نمود و همچنان بحکم حضرت شاه طهماسپ در هر منزل حاکم آنجا آنچه
دست همتش بآن میرسید پیشکش میکرد و از اردوی شاه طهماسپ بحکم بادشاهی جمعی کثیر از اکابر و اعیان
و اشرف عراق باستقبال آنحضرت روان شدند و مقرر شد که از دامغان تا اردو در هر منزل یکی از ایشان بلوازم
مهمانداری قیام نمایند و اسباب مهمانداری از سرکار شاهی متعین گشت و منزل بمنزل آن حضرت را طوی میدادند
تا انکه قزوین محل نزول آنحضرت شد و اردوی شاهی ببیلاسور لیق رفته بودند و بیرم خان را آنحضرت نزد شاه
فرستادند و او رفته کتابتی آورد و مشتمل بر تهنیت قدوم مسرت لزوم آنحضرت و اظهار اقسام سروران حضرت
منزل بمنزل رفتند و بهر جا که میرسیدند اهل آنجا خدمتگاری بجا می آوردند تا در ییلاق سورلیق حضرت جنت آشیانی
و شاه طهماسپ را بهم ملاقات واقع شد و شاه طهماسپ در هر اسم تعظیم و تبجیل دقیقه نامرعی نگذاشت و طوی عظیم
ترتیب داده مهمانداری بنوعی که لائق طرفین بود تقدیم رسانید اتفاقا در اثنای مکالمه بشاه پرسید که سبب شکست شما

www.alimaanfoundation.com/

چه شد حضرت جنت آشیانی فرمودند که مخالفت و بیوفائی برادران ازین سخن بهرام میرزا برادر شاه طهماسپ آزرده خاطر گشته کمر عناد و دربست و شاه را بران داشت که آنحضرت را ضائع سازد اما بخلاف خواهر شاه طهماسپ سلطانم که نزد شاه بغایت معتبر بود و در جمیع امور ملک و مال اختیار تمام داشت حسب المقدور در لوازم امداد سعی مینمود قاضی جهان قزوینی که دیوان شاه بود و حکیم نورالدین محمد طبیب که اقتدار و اعتبار تمام داشتند در دولتخواهی حضرت جنت آشیانی تقصیر از خود راضی نشدند و حکیم نورالدین که محرم بود در بیرون و درون بوقت فرصت در سر انجام مهام آنحضرت کوشش مینمود و دران اوقات شاه طهماسپ جهت انتعاش خاطر حضرت جنت آشیانی با جمعی از امرا و اعیان بشکار تیراندازی مشغول شدند بهرام میرزا که کینه دیرینه از ابوالقاسم خلفا در خاطر داشت تیری بهانه شکار بجانب او انداخت و آن تیر بمقتل او رسید همان لحظه درگذشت و شاه طهماسپ در مقام روان کردن آنحضرت در آمده جمیع اسباب سلطنت مرتب ساخت و شاه مراد ولد خود را که طفل شیرخواره بود با ده هزار سوار بکمک آنحضرت تعیین فرمود حضرت جنت آشیانی گفت که اراده سیر تبریز در خاطر است شاه بحکام آنحال فرامین فرستاد که لوازم تعظیم و تکریم حسب المقدور سعی نمایند و آنحضرت بعد از سیر آنحال متوجه قندهار گشت و کوچ بکوچ بزیارت مشهد مقدس رفت و امرای قزلباش که همراه آورده بودند و بداغ خان افشار تالیف شاهزاده و صاحب اختیار لشکر بودند چون بقلاع گرمسیر رسیدند گرم سیر بتصرف در آمده چون بقندهار رسیدند جمعی کثیر که از قلعه بیرون آمده بودند بقدر مقدور کوشش نموده شکست یافتند و ظاهر قندهار محل نزول لشکر قزلباش گشت و آنحضرت نیز بعد از پنجروز بظاهر قندهار رسید قلعه محصور شد سه ماه هر روز جنگ بود جمعی کثیر از طرفین بقتل میرسیدند بیرام خان بایلچی گری نزد کامران میرزا بکابل رفت و در راه جمعی هزاره بر سر راه او آمدند و جنگ شد و بهرام خان ظفر یافت و بکابل رفت میرزا کامران را ملاقات نموده و میرزا هندال و میرزا سلیمان ولد خان میرزا و میرزا یادگار ناصر از بهکر پریشان حال آمده بودند اتفاق ملاقات افتاد میرزا کامران مهد علیا خانزاده بیگم را همراه بیرم خان بقندهار فرستاد که شاید صلحی شود وقتیکه بیرم خان باتفاق خانزاده بیگم بقندهار بخدمت جنت آشیانی رسید میرزا عسکری همچنان در مقام جنگ و جدال بود و لشکر قزلباش از طول ایام محاصره ملول شده در مقام مراجعت شدند چه گمان داشتند که چون آنحضرت بجدود قندهار برسند الوس چغتائی با آنحضرت رجوع خواهند نمود چون مدتی گذشت و هیچکس نیامد و خبر آمدن میرزا کامران بکومک میرزا عسکری شهرت کرد قزلباش بغایت اندیشه مند شدند از اتفاق حسنه دران ایام مرزا کامران برگشت و میرزا حسین خان و فضائل بیگ برادر منعم خان از مرزا کامران گریخته بملازمت آنحضرت آمدند ترکمانان فی الجمله امیدوار شدند و بعد از چند روز محمد سلطان میرزا و باغ میرزا و قاسم حسین سلطان و شیرافگن بیگ گریخته آمدند موجب اطمینان قزلباش شد و مؤید بیگ که در قلعه محبوس بود بحیله که توانست خود را خلاص ساخت از حصار قندهار بلشکر سلیمان فرود آمد و آنحضرت او را نوازش بسیار کردند و جمعی دیگر نیز بسروارے

www.alimaanfoundation.com/

ابوالحسن برادرزادہ قراجہ خان و منور بیگ ولد نور بیگ از قلعہ قندہار بیرون آمدند و میرزا عسکری بغایت مضطرب شدہ طلب امان کردہ آنحضرت از کمال مروت او را امان دادہ امرای قزلباش را طلب بایشان قرار دادند کہ چون اہل و عیال الوس چغتائی در قلعہ قندہار بسیار ہست سہ روز از ترکمانان ہیچکس مزاحم اہل قلعہ نشوند و بموجب مقرر شدہ روز دیگر اہل قلعہ با اہل و عیال بیرون آمدند و میرزا عسکری در کمال خجلت بدرگاہ آمد و از گذشتہ ہیچ سخن در میان نیامد و امرای الوس چغتائی شمشیر در گردن و کفن در دست سعادت ملازمت دریافتہ نوازش یافتند و چون با قزلباش قرار یافتہ بود کہ بعد از فتح قندہار بایشان متعلق باشد آنحضرت باوجود آنکہ ہیچ ولایت دیگر در تصرف نداشت قندہار را با ایشان گذاشت و بداغ خان و میرزا مراد ولد شاہ طہماسپ بقلعہ در آوردہ قندہار را او متصرف گشت و امرای قزلباش کہ بکمک آمدہ بودند اکثر بعراق مراجعت نمودند بجز بداغ خان و ابوالفتح سلطان افشار و صوفی دلی سلطان قذالمو در خدمت میرزا مراد کسی دیگر نماند چون زمستان رسید الوس چغتائی را مامنی نماندہ بالضرورت حضرت جنت آشیانی کسی بداغ خان فرستادند کہ درین مستان لشکریان احتیاج مامنی دارند بیمروت در جواب سخنی کہ بکار آید نگفت و الوس چغتائی سراسیمہ شدند و عبداللہ خان و جمیل بیگ کہ از قلعہ بیرون آمدہ بودند گریختہ بکابل رفتند و میرزا عسکری نیز فرصت یافتہ گریخت و جمعی کثیر او را تعاقب نمودہ گرفتہ نزد حضرت آوردند و محبوس گشت و سرداران الوس چغتائی جمع آوردہ بعد از مشورت قرار دادند کہ قلعہ قندہار را بموجب ضرورت از قزلباش باید گرفت و بعد از تسخیر کابل و بدخشان دیگر بارہ بایشان باید داد بسبب اتفاق در ہمانروز میرزا مراد ولد شاہ طہماسپ با جل طبعی درگذشت این عزیمت تصمیم یافتہ جمعی کثیر باین خدمت تعین شدند و حاجی محمد خان بابا قسعہ با دو نوکر خود ہمہ پیشتر بدر قلعہ رفت ترکمانان کہ گمان بردہ بودند کہ آنحضرت قصد قندہار خواہد کرد دران چند روز ہیچکس از الوس چغتائی را بشہر راہ نمی دادند اتفاقاً قطار شتری علف بار بشہر در آمد حاجی محمد خان فرصت یافتہ بدروازہ در آمد محافظان دروازہ در مقام منع شدند و او از کمال شجاعت شمشیر کشیدہ بر ایشان حملہ آوردہ و آنجماعت طاقت مقاومت نیاورده فرار نمودند و جمعی دیگر متعاقب رسیدہ بقلعہ در آمدند قزلباش سراسیمہ شدند و آنحضرت بدولت سوار شدہ بقلعہ در آمد و بداغ خان از غایت اضطراب بدرگاہ آمدہ رخصت عراق یافت و الوس چغتائی قندہار را متصرف شدہ مطمئن خاطر شد بعد ازان بتسخیر کابل کوچ کردہ حکومت قندہار بہ بیرم خان مقرر شد و میرزا یادگار ناصر و میرزا ہندال با یکدیگر اتفاق نمودہ از میرزا کامران گریختند و در راہ از الوس ہزارہ محنت بسیار کشیدہ بملازمت آنحضرت آمدند و باتفاق کوچ نمودہ بکابل رسیدند و جمیل بیگ نیز دران حدود بملازمت رسید و میرزا کامران کہ لشکر و سامان خود داشت بعزم جنگ بیرون آمد و ہر شب جمعی از لشکر او جدا شدہ نزد حضرت بادشاہ می رفتند و او دیدہ علیا کوچ کردہ در نیم کروہی لشکر میرزا کامران

www.alimaanfoundation.com/

نزول فرمودند و درین شب اکثر لشکریان میرزا کامران گریخته باردوی حضرت آمدند بیت آفرخ که چو روزگار
برگشت ٭ از من دل و بخت یار برگشت ٭ میرزا کامران سراسیمه شده جمعی مشایخ را بدرگاه فرستاده طلب عفو
نمود و آنحضرت گناه او را بشرط آمدن ملازمت بخشیدند میرزا کامران قرار آمدن بخود نداده بقلعهٔ ارک کابل گریخت
و جمیع لشکریانش باردوی حضرت آمدند و همانشب میرزا کامران از راه هستی حصار بطرف غزنین فرار نمود و آنحضرت
از فرار او مطلع شده میرزا هندال را بتعاقب او امر فرمود و بنفس نفیس بشهر کابل در آمدند و چون شب شد تمام
کابلیان از غایت شوق تمام شهر را چراغان نمودند بیت شب سیاه فروغ بیاض دیوارش ٭ موذنانرا از صبح در
گمان افگند ٭ و بعد از نزول در قلعهٔ حضرت بیگمان شاهزادهٔ عالمیان جلال الدین اکبر میرزا را بنظر آنحضرت در آوردند
و آنحضرت دیده بدیدار آن قرة العین روشن کرده لوازم شکر بتقدیم رسانیدند و این فتح در دهم سنه نهصد و پنجاه و سه
هجری روی نمود و از سن شاهزاده درینوقت چهار سال و دو ماه و پنج روز گذشته بود و بعضی در سنه اثنی و خمسین و
تسعمائه بقلم آوردند العلم عند الله و بعد از فتح کس باردوی لشکر که در قندهار بود رفت و میرزا یادگار ناصر در ملازمت
مریم مکانی بکابل آمده و طویهای عظیم درین ایام ترتیب یافته و سنت حضرت شاهزاده درین ایام بفعل آمد و بقیه
این سال بعیش و عشرت گذشت و میرزا کامران گریخته بغزنین رفت و در شهر راه نایافته میان هزارها در آمده و
میرزا الغ بیگ بحکومت زمیندار بدفع مرزا کامران مقرر گشته مرزا کامران در زمین داور مجال توقف نیافته ببهکر نزد
مرزا شاه حسین ارغون رفت میرزا شاه حسین دختر خود را بمرزا کامران داده در مقام امداد او در آمد و در سال دیگر حضرت
جنت آشیانی متوجه بدخشان گشت چون میرزا سلیمان ولد خان میرزا با وجود طلب ملازمت نیامده بودند از آن جهت
عزیمت بدخشان تصمیم یافته کوچ کردند میرزا یادگار ناصر که مکرر مخالفت کرده بود دیگر بار اندیشه فرار نمود و این معنی
بر آنحضرت ظاهر شده بحبس او حکم فرمودند بعد از چند روز محمد قاسم بموجب حکم او را بقتل رسانیده و او از عقب هندو
کوه گذشته در شهر کران نزول فرمود و میرزا سلیمان نیز لشکر بدخشان را جمع آورده محاربه نمود و در حملهٔ اول
شکست یافته بکوهستان و در دشت گریخت و آنحضرت متوجه طالقان و کشم شدند دران میان مزاج
مبارک آنحضرت از جادهٔ صحت منحرف گشت و روز بروز مرض اشتداد یافت تا آنکه مردم اندیشه مند شدند
و بجز نزدیکان دیگری بر حیات آنحضرت مطلع نبود بدین واسطه آشوبی در لشکر پیدا شد و قراجه خان میرزا
عسکری را محافظت میکرد و مردم بدخشان از هر طرف آغاز مخالفت نمودند و بعد از دو ماه آنحضرت صحت
یافته خبر سلامتی باطراف فرستاد و جمیع آن فتنها فرو نشسته مضمون این بیت بگوش هوش اهل زمان رسید
بیت زین عافیت که بادشه کامگار یافت ٭ بشگفت باغ از آنکه نسیم بهار یافت ٭ و اردوی عالی
بنواحی قلعه ظفر آمد و خواجه معظم که برادر حضرت مریم مکانی است درینوقت خواجه رشید را که از عراق در رکاب

www.alimaanfoundation.com/

آمده بود بقتل رسانیده بکابل گریخت و آنجا حسب الحکم محبوس گشت میرزا کامران در بهکر چون از توجه آنحضرت ببدخشان
مطلع گشت جمعی را با خود متفق ساخته بطرف غوربند و کابل ایلغار نمود و در راه بسود اگران دوچار شده اسب بسیار
بدست آورد و جمیع مردم خود را دو اسپه ساخته بنواحی غزنین رسیده جمعی از اباد الناس غزنین رسیده او را بقلعه در
آوردند زاید بیگ حاکم آنجا که در خواب غفلت بود بقتل رسید و بفرموده میرزا راه کابل را محافظت نمودند که خبر بآنجا
نرود و از غزنین خاطر جمع نموده بایلغار متوجه کابل گشت و محمد قلی طغار و فضائل بیگ و جمعی که در کابل غافل بودند
وقتی آگاه شدند که میرزا کامران بشهر در آمد و محمد قلی طغار که در حمام گرفتار گشته در لحظه بقتل رسید و میرزا کامران بقلعه
کابل در آمد و فضائل بیگ و مهتر وکیل را بدست آورده نابینا ساخت و کسان بمحافظت حضرات عالیات و شاهزادگان
عالمیان برگماشت و این خبر در نواحی قلعه ظفر بحضرت جنت آشیانی رسید و آنحضرت فرمان حکومت بدخشان
و قندوز که بمرزا هندال مرحمت شده بود بمیرزا سلیمان فرستاده کوچ بر کوچ متوجه کابل گشت و میرزا کامران بقدر
فرصت جمعیت بهم رسانید و شیر افگن بیگ با او ملحق گشت و شیر علی نامی از نوکران میرزا کامران بضحاک و غوربند آمد و بضبط
راه مشغول گشت و آنحضرت از آب دره ضحاک گذشتند و شیر علی حسب المقدور جنگ کرده منهزم گشت و لشکر از تنگی
بسلامت عبور نمود و شیر علی بار دیگر بمردم عقب لشکر مزاحمت رسانید و آنحضرت بده افغانان نزول نمودند روز
دیگر شیر افگن بیگ و تمام مردم میرزا کامران بجنگ بیرون آمدند و در النگ یرت چالاک جنگ عظیم شد و نخست
مردم جنت آشیانی پریشان شدند و آخر بسعی میرزا هندال و قراجه خان و حاجی محمد خان مردم میرزا کامران باقتح وجوه
انهزام یافتند و شیر افگن بیگ دستگیر شد و چون بنظر حضرت در آمد بسعی امرا بقتل رسید و بسیاری از لشکر میرزا کامران
درین بقتل آمدند و بقیة السیف بقلعه گریختند و شیر علی که بشجاعت اتصاف داشت هر روز بقدر مقدور جنگ میکرد
و نوبتی شیر علی و حاجی محمد خان بیکدیگر دوچار شدند حاجی محمد خان بزخم رسید اتفاقا خبر رسید که کاروانی که اسپ
بسیار همراه دارد بجارکان رسید میرزا کامران شیر علی را مقرر کرد که باتفاق جمعی رفته اسپانرا بشهر آورد و اکثر مردم
میرزا کامران بهمراهی شیر علی بانجدمت رفتند و حضرت جنت آشیانی باین معنی اطلاع یافته بقلعه نزدیک آمدند و
راه آمد و شد اهل قلعه بالکلیه مسدود گشت و شیر علی و آنجماعت بعد از مراجعت راه در آمدن بقلعه نیافتند و یکمرتبه
میرزا کامران قصد کرد که از قلعه بیرون آمده بجنگ شیر علی و آنجماعت را بقلعه در آورد مردم بیرون آگاه شدند بوقت
بیرون آمدن بضرب توپ و تفنگ ایشانرا منهزم گردانیدند و باقی صالح و جلال الدین بیگ که از مردم معتبر میرزا
کامران بودند در نوقت بملازمت حضرت جنت آشیانی رسیدند و شیر علی همراهان او از در آمدن شهر نومید شدند
و محاصره قلعه تنگ شد و میرزا کامران از روی کمال بیمروتی فرمود که چندمرتبه حضرت شاهزاده اکبر را بکنگره قلعه جائیکه
توپ و تفنگ بسیار میرسید می نشاندند و ما هم آنکه آنحضرت را بغل گرفته می نشست و خود را پیش میکرد و بجانب غنیم

www.alimaanfoundation.com/

میداشت وحضرت حق سبحانه وتعالی محافظت مینمود القصه جمعی از اهل کابل از قلعه بیرون آمده فرار نمودند بر یک لطمه
میر فتند وحضرت جنت آشیانی فوجی بتعاقب ایشان فرستاد تا بسیاری از ایشان را بقتل آوردند طائفه را اسیر کردند
ومیرزا کامران در کابل مضطرب شده واز اطراف وجوانب لشکریان روی بملازمت حضرت جنت آشیانی
آوردند میرزا سلیمان از بدخشان کمک فرستاد ومیرزا الغ از قندهار آمد وقاسم حسین سلطان وجمعی از نوکران شاه بیگ
از قندهار بمدد رسید ومیرزا کامران در طلب صلح شد وآنحضرت بشرط ملازمت قبول کرد اما میرزا کامران از ملازمت
کردن اندیشه مند بود ودر مقام فرار شد وچون امرای الوس چغتائی بگرفتاری میرزا کامران بجهت گرمی بازار خود راضی
نبودند باو پیغام نمودند که حضرت جنت آشیانی درین دو روز جنگ بر قلعه می اندازد ودیگر توقف مصلحت نیست ومیرزا کامران
کرا زمایوس بیگ وقراجه بیگ آزرده خاطر بود سه پسر خورد سال مایوس بیگ را بقبوت بقتل آورده از دیوار قلعه بپایان
انداخت ومردم درون وبیرون ازین بیرونی میرزا کامران آزرده خاطر شدند وسردار بیگ پسر قراجه بیگ خان را
فیصل در دیوار قلعه استوار ساخت وقراجه خان از حضرت آشیانی دلداری بسیار نمودند وقراجه خان نزدیک بقلعه
رفته فریاد کرد که اگر پسر من کشته شود ودر عوض پسر من بعد از گرفتن قلعه میرزا کامران ومیرزا عسکری بقتل
خواهند رسید ومیرزا کامران ازهمه جا ناامید شده از جانب خواجه خضر دیوار قلعه سوراخ کرده از جائیکه امرا از بیرون نشانه
داده بودند گذشته جان بیگ پا بیرون برد آنحضرت حاجی محمد خان را با جمعی بتعاقب فرستادند حاجی محمد خان
با میرزا کامران نزدیک رسید ومیرزا بزبان ترکی گفت بابا قشعه فی من اولدر یعنی پدر بابا قشعه من بقتل آورده ام
حاجی محمد خان همیشه طالب فتنه بود دانسته معاودت نمود وحضرت شاه زاده عالمیان اکبر شاه بسعادت ملازمت
مشرف شدند ومراحم شکرگذاری بتقدیم رسید وبفقرا ومساکین تصدق بسیار دادند ومیرزا کامران چون از قلعه
پریشان وبیسامان بدامن کوه کابل رسید هزار ها دوچار شده انچه از اسباب داشت بتاراج بردند آخر یکی
میرزا کامران را شناخت بسردار خود خبر کرد سرداران الوس میرزا را بضحاک وبامیان که شیر علی نوکر میرزا باندک مردم
آنجا بود رسانیدند ویک هفته دران نواحی توقف واقع شد وقریب بصد وپنجاه سوار نزد میرزا جمع گشت ومیرزا کامران
متوجه غوری شد ومرزا بیگ برلاس حاکم غوری با سیصد سوار وهزار پیاده با میرزا جنگ کرده شکست یافت
اسپ ویراق آنجماعت بدست لشکر مرزا در آمده فی الجمله فوجی گرفتند واز انجا به بلخ رفته با پیر محمد خان حاکم
آنجا ملاقات نمود پیر محمد خان بنفس خود بامداد میرزا ببدخشان آمد وغوری بغلام میرزا متصرف گشت از اطراف و
جوانب لشکریان رو بملازمت میرزا آوردند وپیر محمد خان بولایت خود معاودت نمود ومیرزا کامران متوجه
سلیمان میرزا وابراهیم میرزا شد ایشان طاقت مقاومت نیاورده از طالقان بجانب کولاب رفتند
میرزا کامران در بعضی از ولایت بدخشان مشتغل شد وقراجه خان ودیگر امرا که درین ایام خدمات خوب بجا آورده

www.alimaanfoundation.com/

مغرور شده بودند تا وقعات غیر مقدور از حضرت جنت آشیانی نمودند از انجمله قتل خواجه غازی وزیر و تعین جمله قاسم
بجای او بود و اینمعنی بخاطر مبارک آنحضرت گران آمده موافق مدعای ایشان جواب نگفت و امرا با یکدیگر اتفاق
نموده بوقت چاشت سوار شده کلا انحضرت را که در خواجه ریواج بود پیش انداخته متوجه بدخشان گشتند و آنحضرت
بعد از طلوع صبح و جمع آمدن لشکر سوار شده تعاقب نموده مخالفان با یلغار خود را بغور بند رسانیده و از کابل گذشته
کابل را ویران ساختند و مردم پیش آنحضرت باجماعه رسیده جمعی را تادیب نمودند و چون شب شد انحضرت بکابل مراجعت
نمودند که بعد از ان استعداد سفر بدخشان نموده شود و بجماعت نزد مرزا کامران رفت ثمر علی شعالی را تجمیز گذاشتند
که اخبار اردوی آنحضرت برایشان رساند و آنحضرت عزیمت بدخشان نموده فرامین بمیرزا سلیمان و میرزا ابراهیم
و میرزا هندال فرستادند و میرزا ابراهیم از راه قلعه بزمان بنواحی بتمیز آمد و از ثمر علی شعال خبر یافته بر سر او رفته او را قبل
رسانیدند و در قراباغ کابل بشرف ملازمت رسید و میرزا کامران درین ایام شیر علی را بموجب استعداد او بدفع میرزا
هندال فرستادند و لشکریان مرزا هندال شیر علی را دستگیر کردند و دران وقت میرزا هندال بملازمت حضرت رسید
شیر علی را مقید نظر آورد و آنحضرت از کمال مروت گناهان او را نابود انگاشته بغوری را با و مرحمت کردند و میرزا کامران
قراجه خان جمعی از کابل آمده بودند در کشم گذاشته خود بطالقان رفته بود و آنحضرت جنت آشیانی مرزا هندال و حاجی
محمد کوکی را با جمعی بر سم سنقلای بجانب کشم روان ساختند و قراجه خان بمرزا کامران خبر فرستاد که جمعی قلیل با میرزا
هندال همراه اند و بادشاه در راست ایلغار می باید کرد که با تفاق دفع میرزا هندال نموده شود که بعد ازان جنگ
با انحضرت نیز آسان میتوانکرد و میرزا کامران بتعجیل بکشم آمد و بر لب آب طالقان که میرزا هندال و لشکر پیش از
آب گذشته بودند با ایشان رسید و در حمله اول ظفر یافته جمیع اسباب میرزا هندال و آنجماعت بتاراج رفت و آنحضرت
جنت آشیانی نیز درین وقت بلب آب رسیدند و بواسطه پیدا کردن گذر لحظه توقف واقع شد و بعد از عبور
آب هراول لشکر آنحضرت بمیرزا کامران رسیدند و شیخم خواجه خضری و اسمعیل بیگ ردولدی را دستگیر کرده بنظر
بادشاه در آوردند و میرزا کامران بقصد هراول آنحضرت معاودت نمود چون بیکدیگر رسیدند علمهای
آنحضرت جنت آشیانی بنظر میرزا در آمد طاقت بطرف طالقان گریخت و انچه بتاراج برده بودند با نچه
داشت بتاراج داد روز دیگر طالقان بحضور گشت و میرزا سلیمان درینوقت بملازمت آمد و میرزا کامران
از اوزبکان مدد طلبید چون از ایشان نومید شد و بغایت مضطرب شده در عجز در آمد رخصت طلب کرد و
آنحضرت از روی ترحم نموده التماس او را قبول کرد بشرط آنکه امرای باغی را بدرگاه فرستد و میرزا کامران گناه
مایوس بیگ را درخواست نمود و دیگر امرا بملازمت فرستاده ایشان مجلل و شرمسار بدرگاه آمدند و آنحضرت
گناهان ایشان را دوباره عفو فرموده میرزا کامران از قلعه بیرون آمده دو فرسنج رفت و چون گمان نداشت

www.alimaanfoundation.com/

آنحضرت با وجود قدرت او را بحال خود گذارد و ازین مرحمت بغایت شرمسار شد و بعزیمت ملازمت آنحضرت نموده مراجعت کرد چون ایمنی بعرض حضرت رسید بغایت انبساط فرموده میرزا یادگار را باستقبال او فرستادند بوقت ملاقات نهایت مهربانی بجا آورده اسباب سلطنت میرزا کامران دیگر باره مترتب گشت و سه روز درین منزل توقف واقع شد طوی ها و جشنها ترتیب یافت و بعد از چند روز ولایت کولاب باقطاع میرزا کامران مقرر شد و میرزا سلیمان و میرزا ابراهیم در کشم ماندند و لدروی بزرگ متوجه کابل شد و در اوائل زمستان کابل نزول گردید و حکم شد که لشکریان باستعداد او لشکر مشغول شوند و در آخر این سال حضرت جنت آشیانی بعزیمت تسخیر بلخ از کابل روان شدند و کس بطلب میرزا کامران و میرزا عسکری بکولاب رفت و میرزا هندال و میرزا ابراهیم چون آنحضرت بدخشان درآمدند بملازمت آمدند و میرزا ابراهیم بموجب التماس میرزا سلیمان در کشم توقف کرد و میرزا کامران و میرزا عسکری دیگر باره مخالفت کرده بملازمت نیامدند و آنحضرت کوچ بر کوچ بپای قلعه ایبک آمد و تالیق پیر محمد حاکم بلخ با جمعی از امرای معتبر در قلعهٔ ایبک متحصن شدند و آنحضرت قلعه را محاصره نموده اوزبکان مضطر شده مامان بیرون آمدند میرزا کامران بخدمت نیامده بود امرا جمع شده قرعه مشورت درمیان انداختند که مبادا چون لشکر متوجه بلخ شود و میرزا کامران قصد کابل نماید و آنحضرت فرمودند که چون بعزیمت این یورش تصمیم یافت توکل کرده میرویم و پای سعادت در رکاب آمده متوجه بلخ شدند و امرا و اکثر سپاهیان بواسطه نا آمدن میرزا کامران پریشان خاطر بودند چون بنواحی بلخ رسیدند بوقت فرود آمدن لشکر شاه محمد سلطان اوزبک با سیصد سوار رسیده و جمعی بدفع او روان شده جنگ عظیم کردند و کابلی برادر محمد قاسم خان موجی در معرکه بقتل رسید و یکی از نامداران اوزبک گرفتار شد روز دیگر پیر محمد خان از شهر بیرون آمد و عبد العزیز خان ولد عبید خان سلاطین حصار نیز بکمک او آمده بودند و بعد نصف النهار هر دو لشکر بیکدیگر رسیده شروع در جنگ شد و آنحضرت سلاح پوشیده و میرزا سلیمان و میرزا هندال و حاجی محمد سلطان هر اول مخالفان را شکست داده بشهر بگریزانیدند و پیر محمد خان و همراهان نیز برگشته بلخ درآمدند و بوقت غروب آفتاب لشکر چغتائی که بقریب شهر رفته بودند مراجعت نمودند و چون اکثر امرا چغتا بواسطه نا آمدن میرزا کامران دل نگران کابل و اهل و عیال بودند و این شب که صباحش بلخ متصرف درمی آمد جمع شده بعرض آنحضرت رسانیدند که از جوتبار بلخ گذشتن مناسب دولت نیست صلاح در آنست که بجانب دره گز رفته جای محکم بجهت اردو معین سازیم و در اندک فرصتی مردم بلخ را محصار بملازمت می آیند و مبالغه بجائی رسانیدند که آنحضرت باز کوچ کرده چون دره گز بجانب کابل است و دوست و دشمن که از مشورت آگاه نبودند تصور مراجعت نمودند و اوزبکان دلیر شده تعاقب کردند و میرزا سلیمان و محسن قلی سلطان مهردار که بمحافظت عقب لشکر مشغول بودند با هر اول مخالفان جنگ کرده شکست یافتند و لشکریان که ماتل رفتن کابل بودند هر کس هر طرفی که میخواست روانشدند و اختیار از دست بیرون رفت و قریب بسی هزار کس از

www.alimaanfoundation.com/

مخالفان رسیدند و آنحضرت درین معرکہ بنفس نفیس حملہ بر مخالفان آوردہ بزخم نیزہ شخصی را کہ از ہمہ پیش بود پیادہ ساختند و بقوت
بازوی خود از میان جمع بیرون آمد و میرزا ہندال و مردی بیگ خان و منعم بیگ خان و جمیع دیگر از امرای جنگ کنان بسلامت بیرون
آمدند و ارشاہ بداغ خان و تولک خان قوچین درینمعرکہ آثار شجاعت بظہور آمد و آنحضرت بسلامت بکابل تشریف آوردند بقیہ
اینسال در کابل گذشت و میرزا کامران در کولاب ماندہ بود و چاکر علی بیگ کولابی با میرزا کامران در مقام مخالفت شدہ
با لشکر بسیار نواحی کولاب را تاخت میرزا کامران میرزا عسکری را بجنگ او فرستاد و میرزا عسکری شکست یافتہ دیگر بار بحکم
برادر بجنگ او رفتہ بطریق اول مراجعت نمود و مرزا سلیمان و میرزا ابراہیم از کشم و قندوز متوجہ او شدند و میرزا کامران تاب
مقاومت نیاورده نزدیک بروساق آمد و جمعی از اوزبک درینوقت بر سر او آمدہ اکثر اسپانش را بتاراج بردند و میرزا
کامران برایشان خواست کہ از راہ ضحاک و بامیان بلیان ہزارہ درآید آنحضرت از نیمعنی آگاہ شدند و جمعی کثیر امرا و لشکریان
بضحاک و بامیان فرستاد کہ محافظت آنولایت نمایند قراجہ خان و قاسم حسین سلطان و جمعی دیگر از امرای بیوفا کہ در ملازمت
آنحضرت بودند کسی نزد میرزا کامران فرستادند کہ از راہ قپچاق میباید آمد کہ در وقت جنگ ما ہمہ بخدمت می آییم و چون
میرزا کامران نمودار شد قراجہ خان و رفیقان او خاک بیمروتی بر سر خود بیختہ از آنحضرت جدا شدند و بمیرزا کامران ملحق
گشتہ بجنگ ایستادند و با آنکہ اندک مردم با آنحضرت بودند از گمان شجاعت پای ثبات افشردہ جنگ عظیم افتاد و پیر محمد
آختابیگی و احمد پسر مرزا قلی درین جنگ کشتہ شدند و میرزا قلی زخم خوردہ از اسپ افتاد و آنحضرت بنفس نفیس چندان
کوشش فرمودند کہ زخم شمشیری بر فرق مبارک رسید و اسپ خاصہ نیز مجروح گشت و آنحضرت بضرب تیر مخالفان را از
خود دور ساختہ بسلامت بیرون رفتہ بجانب ضحاک و بامیان تشریف فرمودند و جمعی کہ بآن راہ رفتہ بودند بآنحضرت
ملحق شدند و میرزا کامران بار دیگر کابل را بتصرف درآورد و آنحضرت با حاجی محمد خان و جمعی کہ در رکاب بودند بجانب
بدخشان رفت و شاہ بوداغ و تولک قوچین و مجنون تا قشقال و جمعی دیگر را کہ مجموع دہ نفر بودند بتجسس گیری بجانب کابل
فرستادند و نیز تولک فوجی از انجماعت دیگر بملازمت مراجعت نکرد و آنحضرت از بیوفائی نوکران تعجب نموده در نواحی اندراب
مقام نمود و سلیمان میرزا و ابراہیم میرزا و میرزا ہندال چون از آمدن حضرت اطلاع یافتند با لشکرہای خود بملازمت آمدند و بعد از
چہل روز آنحضرت متوجہ کابل شد و در عقبہ مابین انہزام میرزا کامران با قراجہ خان و لشکر کابل برابر آمدہ از طرفین صف آرائی
کردند درینوقت خواجہ عبد الصمد مصور از افواج میرزا کامران گریختہ بملازمت آنحضرت آمدہ نوازش یافت و کامران میرزا
اطاعت نیاورده شکست خورده و پریشان حال بدامن کوہ مندو گریخت و قراجہ خان حرام نمک بوقت گریز دستگیر
شدہ شخصی او را بملازمت آنحضرت می آورد و در راہ قنبر علی بہادر کہ برادر او بفرمودہ او قراجہ خان در قندہار بقتل رسیدہ بود
دو چار شد و فرصت غنیمت دانستہ قراجہ خان را بقتل آورد و میرزا عسکری درین معرکہ بدست لشکریان حضرت
افتاد و آنحضرت مظفر و منصور بکابل تشریف بردند و یک سال در کابل بفراغت گذشت بار دیگر جمعی از سپاہیان

www.alimaanfoundation.com/

واقعه طلب گرنخته نزد مرزا کامران رفتند و قریب هزار و پانصد سوار نزد او جمع شد و حاجی محمد خان بی رخصت آنحضرت
بغزنین رفت بالضرورت آنحضرت بجانب لمغان بدفع میرزا کامران متوجه شدند و او طاقت نیاورده باتفاق
افغانان مهمند و خیل و اودی و ملکان لمغانات بطرف سنده گرنخیت و آنحضرت در لمغانات مدتی بشکار مشغول شده
و بکابل مراجعت فرمودند و میرزا کامران بار دیگر بمیان افغانان باز آمده آنحضرت دیگر بار بدفع او روان گشت و بیرام خان
حاکم قندهار فرمان رفت که بهر طریق تواند بغزنین آمده حاجی محمد خانرا بدست آورد و حاجی محمد خان کس نزد میرزا
کامران فرستاد که خود را بغزنین باید رسانید که بنده تابع و ولایت غزنین بشما تعلق ست میرزا کامران از ولایت
پشاور براه بنگش و کردیز متوجه غزنین گشت تا قبل از رسیدن او بیرام خان بغزنین رسیده بود و حاجی محمد خان
ناچار نزد او رفت باتفاق بکابل آمدند و میرزا کامران در راه خبر یافته که حاجی محمد خان بکابل رفته به پشاور باز گشت
و حضرت جنت آشیانی از لمغان بکابل مراجعت نمودند و چند روز قبل از آنکه آنحضرت بکابل در آمد حاجی محمد خان
از کابل گرنخته بغزنین رفت و آنحضرت از کابل بیرام خانرا با کثر امرا بدفع او فرستاد و حاجی محمد خان دیگر بار باتفاق
بیرام خان بدرگاه آمد نوازش یافت و میرزا عسکری را حسب الحکم خواجه جلال الدین محمود به بدخشان برده بمیرزا سلیمان
سپرد که از راه بلخ رخصت بلکه نماید و میرزا سلیمان او را به بلخ فرستاد ایام حیات میرزا عسکری درین سفر در ولایت
روم به نهایت رسید و میرزا کامران را افغانان در میان خود نگاه داشته در مقام اجتماع لشکر بودند و آنحضرت
بالضرورت دیگر باره عازم دفع او گشت و حاجی محمد درین یورش بحیث کثرت جرائم با برادر بقبل رسیده
درین بار میرزا کامران باتفاق افغانان برار دو حضرت بشیخون آورد و میرزا هندال درین شب بشهادت
رسید و تاریخ شهادتش از شیخون بطلب شد و میرزا کامران کاری نساخته منهزم گشت و خیل و حشم میرزا هندال
آنحضرت بشاهزاده عالمیان جلال الدین اکبر میرزا مرحمت فرمود و غزنین و توابع را باقطاع ایشان مقرر ساختند
و میرزا کامران را افغانان بعد از آنکه حضرت بقصد ایشان روان شد محافظت نتوانستند کرد از همه مایوس
شده بهندوستان گرنخته نزد سلیم خان افغان رفت و تمام اهل و لوس تاراج شد و آنحضرت بکابل مراجعت
کردند و بعد از چند روز که لشکریان آسوده شدند از راه بنگش و کردیز عزیمت هندوستان فرمودند و تمام ممرهائی
که در اطراف جوانب بود ند تادیب بر اصل یافتند و از میان دنکوت و نیلاب آنحضرت از آب سنده
عبور کردند و میرزا کامران چون از سلیم خان حاکم هندوستان بواسطه بدسلوکی آزرده خاطر شد گرنخته بکوهستان
سیالکوٹ در آمد و بسعی بسیار خود را بولایت سلطان آدم کمکهر رسانید و سلطان آدم او را محافظت کرده
حقیقت بدرگاه عرضه داشت نمود و آنحضرت او را نوازش کرده حکم طلب فرمود و منعم خان بمنزل سلطان آدم
رفت باتفاق میرزا کامران را در نواحی بره بلا زمت آوردند و آنحضرت باز بمنطوق عفو الاقتدار من علو الاقتدار

www.alimaanfoundation.com/

عمل نموده از کمال مروت خیلی از جرائم مرزا کامران درگذشتند اما لشکریان و امرا و الوس چغتائی که بواسطه مخالفت
میرزا کامران انواع محنت و پریشانی کشیده بودند اتفاق کرده نزد آنحضرت آمدند که بقای عرض ناموس اهل الوس
چغتائی در فنای مرزا کامران منحصر است چه مکرر خلاف عهد از مرزا کامران مشاهده نموده بودند لاجرم آنحضرت بتابینائی
ساختن او رضا داد و علی دوست دیابیگی و سید محمد بکنه و غلام علی شش انگشت به نشتر چشم مرزا از حلیه بینائی عاری
گردانیدند و تاریخ این واقعه به بیشتر یافته اند و میرزا کامران بعد ازین واقعه رخصت حج یافته باسباب سفر بموجب
دلخواه روان شد و بمکه رسید و آنجا وديعت حیات سپرد و آنحضرت بپای قلعه رهتاس آمده اراده تسخیر کشمیر
فرمودند درین اثنا بعرض رسید که بیرانه نام زمینداری درین کوهستان بواسطه محکمی مقام تا غایت بهیچ یک از
سلاطین انقیاد ننموده مبادا که راه بیرون آمدن را محافظت نماید و کشمیر نیز بدست در نیاید و کار مشکل شود و آنحضرت
از غایت علو همت ملتفت بسخنان ایشان نشده روان شدند در نیوقت خبر آمدن سلیم خان افغان جانب
هندوستان باینجانب رسیده و سبب برخوردگی سپاهی گردید و بوقت کوچ امرا و لشکریان که برفتن کشمیر راضی
نبودند یکبار بجانب کابل روان شدند و آنحضرت چون مطلع شد که باین یورش هیچکس راضی نیست بطرف کابل
معاودت نمودند از آب سنده عبور نمودند و بتعمیر قلعه بکرام اشارت فرمود و جمیع لشکریان بجد و جهد تمام در اندک
وقتی آنقلعه را بانجام رسانیدند و اسکندر خان اوزبک بضبط آنقلعه متعین گشت و آنحضرت بکابل آمده و شاهزاده
جلال الدین اکبر مرزا را بغزنین رخصت فرمودند و خواجه جلال الدین محمود و جمعی دیگر از اعیان در رکاب ظفر انتساب
بغزنین رفتند و بعد از مدتی خبر فوت سلیم خان و فطرات افغانان از هندوستان رسید چون ارباب غرض بعرض
رسانیده بودند که بیرام خان اراده مخالفت دارد آنحضرت عزیمت یورش قندهار فرمودند بیرام خان استقبال
نموده لوازم عبودیت و اخلاص بظهور آورد و بوقت مراجعت قندهار بمنعم خان نامزد کردند منعم خان بعرض رسانید
که چون یورش هندوستان در خاطر است تغییر و تبدیل حکام باعث تفرقه لشکر است بعد از فتح هندوستان بمقتضای
وقت عمل نمودن لائق دولت است همچنان حکومت قندهار به بیرام خان مفوض شد و زمیندار و باقطاع بهادر خان
برادر علی قلی خان سیستان مقرر گشت و اردوی بزرگ بکابل مراجعت نمود باستعداد یورش هندوستان مشغول شدند
و بحسب اتفاق آنحضرت روزی بشکار سوار شده بودند فرمودند که چون عزیمت هندوستان در خاطر است الحال
سه کس که پیش نظر در آیند نام ایشان پرسیده فال گرفته شود اول کسی که برخورد نام او پرسیدند گفت نام من دولت
خواجه است حضرت بشارت گرفته چون پاره راه رفتند دهقانی دیگر پیش آمد نام پرسیدند نام خود مراد خواجه گفت
حضرت فرمودند که چه خوش باشد اگر شخصی سوم را سعادت خواجه نام باشد و چون پاره راه طی کردند شخصی نظر در آمد نام
خود سعادت خواجه گفت همگنان ازین قضیه غریب تعجب کرده بر فتح هندوستان امیدوار شدند در ذیحجه سنه

www.alimaanfoundation.com/

احدی وستین وتسعمائة آنحضرت پای سعادت در رکاب آورده عازم تسخیر هندوستان شدند چون به پشاور نزول
فرمودند بیرام خان حاکم قندهار بموجب حکم بملازمت رسید و رایات جلال از آب سند گذشت و بیرام خان و
خضر خواجه خان و تردی بیگ خان و اسکندر سلطان و جمعی دیگر از امرا برسم منقلای پیشتر روان شدند و
تاتار خان کاشی و حاکم رهتاس بود با وجود استحکام قلعه طاقت توقف نیاورده بگریخت و آدم کهکهر بآنکه سبق
خدمت داشت از بیدولتی بملازمت نیامد و آنحضرت کوچ بر کوچ متوجه بلاهور شدند و افغانان لاهور از
وصول موکب همایونی خبردار شده فرار نمودند بیت خجسته رایت منصور دور بود هنوز که نصرت و ظفر افتاده بود
در افواه * و آنحضرت بی منازعی بشهر درآمده امراء منقلاً بجانب جالندر و سرهند روان شدند و پرگنات پنجاب
و سرهند و حصار تمام بیجنگ در تصرف لشکریان الوس چغتائی درآمد درینوقت جمعی از افغانان بسرداری شهباز خان
و نصیر خان افغان در دیبالپور جمع شدند و آنحضرت بعد از اطلاع میر ابوالمعالی و علی قلی سیستانی را بدفع ایشان
فرستاد و بعد از جنگ افغانان شکست یافته اموال و اهل و عیال ایشان بغارت رفت و اسکندر و
افغانان که دهلی در تصرف او بود سی هزار کس بسرداری تاتار خان و حبیب خان و دفع امرای سرهند فرستاد و
امرای چغتائی در جالندر جمع شده و با وجود کثرت دشمن قلت و دست قرار جنگ دادند و کوچ کرده از آب
ستلج عبور نمودند و لشکر افغانان آخر روز از عبور ایشان آگاهی یافته بقصد جنگ روان شدند و امرای چغتائی
با وجود قوت مخالفان دل بر جنگ نهادند و بوقت غروب هر دو لشکر بیکدیگر رسیدند و جنگ عظیم شده مغولان
آغاز کمانداری کردند و بواسطه ظلمت شب تیراندازان مغول مرئی نمیشدند افغانان از غایت اضطراب آتشی
در موضعی که نزدیک بود انداختند چون اکثر خانهای مواضع هندوستان خس پوش است آتش شعله کشیده معرکه
بروشنی بهتر نمود و تیراندازان بروشنی آتش بیرون آمده بخاطر جمع بکار خود مشغول شدند بیت همان که دام همی ساخت
تشنه گشت مدام * همانکه چاه همی کند در فتاد بچاه * مخالفان که در روشنی آتش هدف تیر شده بودند دیگر طاقت
نیاورده فرار نمودند فتح عظیم روی نمود فیل و اسباب بسیار بدست لشکر مغول افتاد و چون مژده فتح بلاهور
رسید آنحضرت بغایت خوشحال گشته امرا را نوازش بسیار فرمودند و تمام پنجاب و سرهند حصار فیروزه بتصرف
درآمد و بعضی پرگنات دهلی را نیز مغولان متصرف شدند و اسکندر افغان چون بر شکست لشکر خود مطلع شد با هشتاد هزار
سوار و فیلان کوه پیکر و توپخانه بسیار بعزم انتقام روان شده بسرهند رسید و بر گرد معسکر خود خندق و قلعه مرتب
ساخت و امرای الوس چغتائی شهربند شهر سرهند را محکم ساخت حسب المقدور اظهار جلادت میکردند و عرائض بلاهور
فرستاده استدعای قدم نصرت لزوم جنت آشیانی مینمود و رایات جلال بفتح و فیروزی عازم سرهند گشت
و بعد از قریب وصول امراء منقلای برسم استقبال ملازمت آمده صفوف آراسته گشت و بعظمت هرچه تمامتر بمقابل

www.alimaanfoundation.com/

غنیم کہ اضعاف مضاعف لشکر مغول بود در آمدند و بعد از چند روز بعد از انکہ مکرر اطرفین جوانان کار طلب داد مردی و مردانگی داده بودند روزی کہ نوبت قراولی ملازمان شاهزاده عالمیان جلال الدین محمد اکبر میرزا بود جنگ صف روی داد از یک طرف بیرام خان خانخانان و از جانب دیگر سکندر خان و عبد الله خان اوزبک و شاه ابو المعالی و علی قلی و بهادر خان بر مخالفان حمله آوردند و هر یک از خوانین درین روز آنقدر لوازم شجاعت و مردانگی بظهور می آوردند کہ فوق طاقت بشری بود و توفیق حال وان مرد آمده و لشکر افغانان کہ قریب بصد هزار کس بودند اندک مردمی شکست یافتند سکندر روبفرار آورده سپاه ظفر پناه مخالفان را تعاقب نموده بسیاری از ایشان را بقتل آوردند و غنیمت بسیار بدست آورده مظفر و منصور بملازمت آنحضرت آمده بمراسم تهنیت قیام نمودند و منشیان بموجب حکم فتحنامه بنام حضرت شاهزاده عالمیان کہ بحسن اهتمام ملازمانش فتح روی نموده بود بقلم آورده باطراف و اکناف فرستادند و اسکندر خان اوزبک متوجه دهلی گشت و اردوی بزرگ از راه سمانه عازم پای تخت هندوستان شده جمعی از افغانان کہ در دهلی بودند جان تک مابیرون بردند و سکندر خان بشهر در آمد و ابو المعالی را بدفع اسکندر بجانب لاهور کہ بکوهستان سوالک گریخته بود فرستادند در ماه رمضان حضرت بدهلی آمده بار دیگر در اکثر سواد هندوستان خطبه بنام نامی آنحضرت شد آنانکہ در رکاب ظفر انتساب ارتکاب سختی نموده بودند باحسن وجوه نوازش یافته هر یک حاکم ولایت شدند و بقیه این سال بعیش و عشرت گذشت چون شاه ابو المعالی کہ بدفع سکندر رفته بود بامرای کوکلتاش نیکو سلوک نکرد و در اقطاعات ایشان تصرفات کرده بخزانه عامره نیز دست اندازی نمود و سکندر روز بروز قوی می شد این خبر کہ بآنحضرت رسید بیرام خان را منصب اتالیقی شاهزاده عالمیان سرافراز فرموده در رکاب آنحضرت بدفع اسکندر تعین فرمودند و حکم شد کہ شاه ابو المعالی بحصار فیروزه آنخدود آید و درین ایام قنبر دیوانه نام میان دو آب و سنبل جمعی را باخود متفق ساخته بنیاد غارت و تاراج نهاد و مردم کوته اندیش و واقعه طلب از هر طرف نزد او جمع آمدند و علی قلی خان سیستانی بدفع او نامزد شد و در قلعه بداون متحصن گشته چند روز تلاش کرد و در آخر بتصرف در آمد و قنبر بیگ گرفتار گشته بقتل رسید سر شش را بدرگاه فرستادند و از عجائب واقعات آنکہ هفتم ربیع الاول بود نزدیک بوقت غروب کہ حضرت جنت آشیانی بر بالای بام کتابخانه برآمده لحظه ایستادند و وقت فرود آمدن موذن در بانگ نماز شروع کرده آنحضرت در رتبه دوم بتعظیم بنشست بوقت برخاستن پای مبارکش بلغزید از نردبان جدا شده بزمین آمد و اهل مجلس سراسیمه شده و آن حضرات را کہ بهوش شده بودند بدرون خانه در آوردند بعد از لحظه اقامت یافته سخن گفت و اطبا در معالجه سعی بسیار نمودند و اما سودی نکرد روزی دیگر کہ ضعف آنحضرت بسیار شد کار از معالجه گذشت نظر بشیخ جونی ملازمت شاهزاده عالمیان بطرف پنجاب

www.alimaanfoundation.com/

باید کرد و حسن بجهت خاطر فرید که فرزند خلف و بزرگ ترین فرزندان بود موقوف میداشت فرید نیمی را فهمیده دست
از حکومت پرگنات کشیده حسن داروغگی را بسلیمان و احمد داده عذرخواهی فرید نموده گفت که چنانچه تو کاردان
و صاحب تجربه شده میخواهم برادران تو نیز سر براه و پخته شوند و در آخر قائم مقام من تو خواهی بود القصه چون حکومت
پرگنات بسلیمان و احمد قرار گرفت فرید نومید شده سعادت ملازمت پدر را گذاشته باگره رفت و در خدمت
دولت خان که از امرای کبار سلطان ابراهیم بود قرار گرفت مدت مدید خدمت کرده او را از خود راضی ساخته
روزی دولت خان از فرید پرسید که هر مطلب و مدعا که داشته باشی بگو تا بتقدیم رسانم فرید گفت پدر من پیر شده
بدست سحر و جادوی کنیزک هندیه مبتلاست از غلبهٔ استیلای آن کنیزک پرگنات و جاگیر پدر و سپاهیان خراب
و پریشان اند اگر آن پرگنات بما هر دو برادر عنایت شود یک برادر همیشه با پانصد سوار در خدمت سلطان باشد
و یکی سرانجام پرگنه و سپاهی نموده خدمت پدر نیز مینموده باشد در روز دولت خان این سخن را بعرض رسانید
سلطان فرمود که بد مردیست که گله و شکوه از پدر دارد دولت خان این حرف را بفرید گفته او را دلجوئی نموده گفت که من
باز بوقت صالح بعرض رسانیده مهم سازی تو خواهم کرد و در وظیفه یومیه افزوده او را نگاه داشت و فرید از جهت خلق
خوش و آشنائی کرم و مروت دولتخان همراهی او مینمود تا آنکه حسن پدر او فوت شد دولت خان خبر فوت حسن را
بعرض سلطان ابراهیم رسانید و پرگنات پدر را بجاگیر فرید و برادر او گرفت و فرید فرمان حکومت سهسرام و خواص پور
ٹانڈه گرفت و بجاگیر رفت و بسرانجام سپاهی و رعیت مشغول گشت سلیمان با فرید مقاومت نتوانست نمود فرار
نموده پیش محمد خان سور که حکومت پرگنه جوند و یک هزار و پانصد سوار داشت رفت محمد خان با سلیمان گفت
که شنیده میشود که بابر بادشاه بهندوستان درآمده و میان سلطان ابراهیم و بادشاه جنگ خواهد جنگ خواهد شد
اگر سلطان ابراهیم ظفر یابد ترا برده بخدمت سفارش خواهم کرد سلیمان بی تجلی نموده گفت که اینهمه انتظار نمی توانم برد
مادر و عیال من سرگردان میگردند و محمد خان پیش فرید فرستاده میان برادران بصلح دلالت کرد و فرید گفت آنچه
حصه ورثه سلیمان در حیات پدر بود قبول دارم اما در حکومت بشرکت راضی نمیتوانم شد چه دو شمشیر در یک نیام
و دو حاکم در یک شهر آرام نگیرند چون مطلب سلیمان شرکت در حکومت بود راضی نشدند محمد خان سلیمان را تسلی نموده
گفت که خاطر جمع دار که حکومت را بزور از فرید گرفته بتو خواهم داد چون فرید برینحال اطلاع یافته در فکر خود شده
منتظر معامله حضرت بابر بادشاه و سلطان ابراهیم بود چون خبر کشته شدن سلطان ابراهیم و فتح بادشاه شنید
بملازمت پهاڑ خان ولد دریا خان که خود را سلطان محمد خطاب داده بود و ولایت بهار را فرو گرفته لوای
سلطنت برافراخته بود رفته در سلک نوکران او منتظم گشت روزی سلطان محمد بشکار رفته بود ناگاه شیری
ظاهر شد فرید بشیر مقابل شده و بزخم شمشیر شیر را هلاک گردانید سلطان محمد او را نوازش کرده خطاب شیرخانی داد

www.alimaanfoundation.com/

رفته رفته شیرخان را در خدمت سلطان قرب اختصاص تمام حاصل گشت و سلطان محمد وکالت پسر خود جلال که
خورد سال بود بشیرخان مفوض داشت و او را اتالیق ساخت بعد از مدتی شیرخان رخصت جاگیر گرفته آمد و
بحسب اتفاق از میعاد زیادت ماند سلطان محمد روزی گله شیرخان میکرد و در مجلس میگفت او از وعده تخلف نمو
نمی آید محمد خان حاکم جونه بعرض رسانید که او انتظار آمدن سلطان محمد بن سلطان سکندر دارد و مزاج سلطان
را منحرف ساخته گفت علاج آوردن او اینست که سلیمان نام برادر او را که پدر در حیات خود قائم مقام خود داشت
و مدتیست که از و گریخته با من میباشد اگر جاگیر شیرخان باو لطف شود شیرخان در ساعت خواهد آمد سلطان محمد
بواسطه حقوق خدمت شیرخان بی گناه ظاهری بتغییر جاگیر او راضی نشده بمحمد خان گفت که بطریقی که مناسب
لائق باشد تقسیم پرگنات جاگیر شیرخان را میان برادران کرده تسکین فتنه و فساد دهد چون محمد خان بجاگیر
خود که جونه بود آمد شادی نام غلام خود را پیش شیرخان فرستاد و پیغام داد که مدتیست احمد و سلیمان و برادران
پیش منند حصه و رسد ایشان را برسانی شیرخان در جواب گفت که ولایت روه نیست که ملک کسی باشد ولایت
هندوستانست هر که را بادشاه جاگیر میدهد تعلق باو میدارد تا امروز روش سلاطین چنین بوده است
که آنچه مال میت میبود از روی شرع میان فرزندان قسمت میکردند اما هر کرا شایسته بر کار میدانستند حکومت
سروری میدادند بیت ملک بمیراث نگیرد کسی * تا نزنند تیغ دو دستی بسی * و من بحکم سلطان ابراهیم
بسهسرام و خواص پور ٹانڈه را متصرفم چون شادی بخدمت محمد خان رفت آنچه گذشته بود گفت محمد خان
برآشفت و فرمود که شادی با تمام جمعیت او باتفاق سلیمان رفته خواص پور ٹانڈه را گرفته حواله سلیمان نما
و اگر شیرخان ممانعت پیش آید جنگ کرده او را منهزم ساخته هر دو پرگنه را از و گرفته حواله سلیمان نماید جماعت
کثیر بکومک سلیمان گذاشته بیاید اتفاقا در آنوقت از جانب شیرخان سکه نام غلام او که پدر خواص خانست
داروغه خواص پور ٹانڈه بود شیرخان خبر آمدن شادی و سلیمان را شنیده بسکه نوشت که در مقاومت و مدافعت
تقصیری ننماید شادی و سلیمان که بظاهر خواص پور رسیدند ملک سکه بجنگ برآمده بقتل رسید و لشکر شیرخان
خورده بسهسرام آمد شیرخان را تاب مقاومت نمانده اراده رفتن بطرف دیگر کرد بعضی گفتند که نزد سلطان
باید رفت شیرخان دانست که محمد خان از امرای بزرگست و سلطان محمد بجهت من خاطر او را از دست نخواهد داد
عزم نمود که بخدمت سلطان جنید برلاس که از جانب حضرت بابر بادشاه حکومت کره مانک پور داشت
باید رفت و قرعه کنکاش خود با برادر نظام در میان آورد رای او نیز برین قرار گرفت و بارسال رسل
رسائل خدمت سلطان جنید عهد و قول گرفته آمد و پیشکش بسیار گذرانیده و از سلطان جنید فوج آراسته
بکومک گرفته بجاگیر خود رفته محمد خان چون تاب مقاومت نداشت فرار نموده بکوه [illegible]

www.alimaanfoundation.com/

شیر خان با پرگنه جونه و دیگر پرگنات نواحی آنجا بتصرف شیر خان درآمد شیر خان کو کیانرا بانواع خدمت کاری وزر
دادن دلجوئی نموده با تحف و هدایا لائق بخدمت سلطان جنید فرستاد و اقوام و قبیلهٔ خود را که گرنخته در کوه درآمده بودند
طلب داشته جمعیت تمام کرد و بمحمد خان پیغام نمود که غرض انتقام از برادران بود و شما را بجای عم خود میدانم از تنگی
کوه برآمده پرگنات خود را متصرف شوید مرا پرگنات خود و انچه از خلاصهٔ سلطان ابراهیم بدست آمده بس است
محمد خان نیز آمده بجای خود قرار گرفته رهین منت شیر خان شد چون شیر خانرا جمعیت خاطر دست داد نظام برادر
خود را در جاگیر گذاشته خود بخدمت سلطان جنید برلاس در کوه رفت اتفاقاً دران ایام سلطان جنید بملازمت
حضرت فردوس مکانی بابر بادشاه میرفت او را همراه برد شیر خان ملازمت حضرت بادشاه نموده داخل دولتخواهان
شد و در سفر چندیری در رکاب ظفر انتساب بود چون چندگاه در لشکر گذرانیدند و طرز و طرح و روش سلوک مغول را
مشاهده کرد روزی با یاران خود می گفت که مغول را از هندوستان بدر کردن آسانست گفتند که بچه دلیل میگوئی
گفت بادشاه خود بمعاملات کمتر میرسد و بامید وزرا میگذارد وزرا بمقتضی رشوت کار کرده حق سلطنت بجا نمی آورند
عیب افغان اینست که باهم اتفاق ندارند اما اگر مرا دست رس شود افغان را یکرنگ و متفق ساخته نفاق از میان
بردارم یاران او برین واقعه که در انوقت محال مینمود خنده میکردند و بتسخیر مینمودند روزی در مجلس حضرت فردوس مکانی
در وقت طعام خوردن طبق ماهیچه را پیش شیر خان نهاده بودند و او از خوردن خود را عاجز یافته کارد کشیده ماهیچه را
ریزه ریزه ساخته بقاشق خوردن گرفت بادشاه بر ایخیال واقف شده بمیر خلیفه گفتند که این افغان غریب کاری
کرد چون از کارهائی که با محمد خان کرده بود مطلع بودند برفهم وزیری او اشارت کردند شیر خان از همزبانی بادشاه
با میر خلیفه آگاه شده این قدر دانست که بنظر عبرت منظورست و آنمعنی که علاوه و اهمه که داشت شد همانشب از
لشکر فرار نموده بجاگیر خود رفت و بسلطان جنید برلاس نوشت که بمن رسید که محمد خان بسلطان محمد گفته است که شیر خان
پیش مغولانست بر سر پرگنات او فوج باید فرستاد و من چون میدانستم که چون رخصت من زود میسر نخواهد شد و وقت
تنگ شده بود بسرعت خود را بجاگیر رسانیدم و خود را در زمرهٔ دولتخواهان بیرون نمیدانم القصه چون شیر خان از جانب
مغول مایوس و متوهم شده بود باتفاق برادر باز پیش سلطان محمود رفت سلطان محمود او را نوازش کرده اما بقی
جلال خان پسر خود باو مقرر فرموده بحسب تقدیر دران ایام سلطان محمود فوت کرد جلال تقریباً چهار سال
قائم مقام شد و والده جلال خان دو دو انام مهمات را از پیش خود گرفته باتفاق شیر خان حکم میراندند و در همان ایام
مادر جلال خان نیز فوت کرده حکومت ولایت بهار من حیث الاستقلال بشیر خان قرار گرفت مخدوم عالم نام
از امرای بنگاله که امارت حاجی پور داشت با شیر خان رابطهٔ موافقت بهم رسانیده سلطان بنگاله از و خاطر
دگرگون کرده قطب خانرا که از امرای کبار بود به تسخیر ولایت بهار دستیصال مخدوم عالم فرستاد و شیر خان

www.alimaanfoundation.com/

هرچند در صلح زد ملایمت نموده فائده نکرد آخر باتفاق افغانان دل برمرگ نهاده قرار جنگ داد چون طرفین بهم رسیدند جنگ عظیم شد و قطب خان کشته گشت و شیر خان غالب آمد و فیل و خزانه و حشم بنگاله بتصرف شیر خان درآمده سبب ازدیاد قوت و غلبه او شد از نجهت که نوحانیان که در اصل بر شیر خان ناخوش بودند قصد کشتن او کرده دران باب بجلال خان که او نیز نوحانی بود کنکاش دادند و جمعی از متعلقان جدا شد شیر خانرا از ان حال خبر دادند او خود را دور انداخته بجلال خان گفت امرای شما از روی حسد بمن در مقام نفاق اند اگر شما در علاج این امر سعی نمینمائید مرا بضرورت از خدمت شما جدائی اختیار باید کرد جلال خان گفت بدانچه صلاح تو باشد من بر دون نیستم شیر خان گفت ایشانرا دو فرقه باید ساخت یک فرقه را بتحصیل زر پرگنات فرقه دوم را بمقابله غنیم که بنگاله است باید فرستاد و عاقبت جلال خان و نوحانیان از دفع شیر خان عاجز شده قرار دادند که ولایت بهار بحاکم بنگاله داده نوکر او و نوحانیان جلال خانرا بران داشتند که شیر خان را همانجا در برابر بغل گذاشت و خود بجد ست والی بنگاله رفت و سلطان بنگاله را ابراهیم خانرا که پسر قطب خان بود بکومک او داده بر سر شیر خان فرستاد و شیر خان در قلعه که گرد خود ساخته متحصن شده هر روز جمعی را بجنگ می فرستاد و فوج غنیم را می شکست تا آنکه ابراهیم خان مدد دیگر از حاکم خود طلبید بعد ازانکه شیر خان دریافت که از غنیم مدد دیگر می آورد و مردم خود را دلداری نموده بر جنگ مستعد ساخت و وقت بامداد مردم خود را مهیا نموده از قلعه بیرون آمد و لشکر بنگاله را صف پیاده و سوار آتشبازی و فیلانرا ترتیب داده مقابله نمودند و شیر خان فوجی از مردم خود را برابر ایشان داشته مردم گزیده خود را در عقب بلندی مخفی ساخته قرار داد که مقابل در مقابل غنیم تیراندازی نمایند پشت داده برگردند تا سواران ایشان بتعاقب از میان توپخانه بیرون آیند و جلو و یراق سازند هم چنین کردند درین اثناء لشکری که مخفی بود بیکبار حمله آورده دمار از روزگار بنگالیان برآوردند و ابراهیم خان پشت گردانیده بقتل رسید و جلال خان نیجانی بتگ و پا بیرون برده به بنگاله رفت و تمام حشم فیلان توپخانه بنگالیان بدست شیر خان درآمد و ملک بهار بصافی گشت و استعداد سلطنت بهم رسانید گویند در انوقت تاجخان نامی از جانب سلطان ابراهیم لودی بحکومت قلعه چنار اشتغال داشت او رازنی بود لاد ملک عقیمه که تاجخان را با و نهایت میل و محبت بود و پسران تاج خان از دیگر زنان بودند که از کمال رشک و حسد در مقام کشتن لاد ملک بودند اتفاقاً یکے از پسران تاج خان که کلانتر از همه بود شبی شمشیری بلاد ملک انداخت و زخم کاری نیامد و غوغا برخاست که لاد ملک را کشتند تاج خان شمشیر برهنه در دست خود را رسانیده قصد پسر کرد پسر چون تعیین داشت که از پدر خلاصی چون ممکن نیست بر قتل پدر مبادره نمود و شمشیر آن بی سعادت کارگر افتاد تاج خان بقتل رسیده چون پسران تاج خان سرانجام قلعه و ولایت و سپاهی نتوانستند نمود و شیر خان که در همسایگی بود بر معنی اطلاع یافته بمیر احمد ترکمان سخن درمیان آورد و بعد آمدن رسولان قرار بران یافت که شیر خان عقد

www.alimaanfoundation.com/

لاد ملک نموده بنکاح خود درآورده قلعهٔ چنار را متصرف کرد و شیرخان عقد لاد ملک نموده قلعه را با خزائن و دفائن متصرف گشت ؎ چو هنگام رسیدن در رسد تنگ ٭ بمردم خود کند کام دل آهنگ ٭ ز ریحانی رساند دیدهٔ نور ٭ که نظاره میسر نبود از دور ٭ در خلال این احوال سلطان محمود بن سکندر لودی از صدمهٔ افواج فردوس مکانی بابر بادشاه پناه برانا سانکا برده باتفاق رانا سانکا و حسن خان میواتی و دیگر زمینداران بر فردوس مکانی آمده در نواحی قصبهٔ جانوه جنگ کرده شکست یافت بود در محل خود چنانکه مذکور شده سلطان محمد در نواحی قلعهٔ چتور روزی بشب می آورده اتفاقاً اکثر امرای کبار لودیان که در ولایت بیتهه استماع نموده بود هر کس بطلب سلطان محمود فرستاده او را طلب داشتند و سلطان محمود بتهته آمده بسعی امرا باز بر مسند حکومت نشست و از انجا با لشکر گران بولایت بهار درآمده چون شیرخان دید که افغانرا از متابعت سلطان محمود چاره نیست بیعلاج شده بملازمت او رفته اطاعت و انقیاد نمود امرای سلطان محمود ولایت بهار را میان هم تقسیم نموده پاره بشیرخان گذاشته عذرخواهی کردند که هرگاه ولایت جونپور از تصرف مغول بدر آریم باز ولایت بهار من حیث الاستقلال از تو خواهد بود شیرخان درینباب قولنامهٔ سلطان محمود گرفت بعد از مدتی جهت سرانجام لشکر رخصت جاگیر گرفته بسهسرام آمد درینوقت سلطان محمود بر سر ولایت جونپور و جنگ مغول میرفت کس بطلب شیرخان فرستاد و او در جواب نوشت که متعاقب سرانجام لشکر نموده میرسم امرای سلطان محمود گفتند که چون شیرخان مرد محیل و مکارست مناسب آنست که بجاگیر او رفته همراه باید گرفت سلطان محمود بالشکر خود متوجه سهسرام شد شیرخان استقبال نموده لوازم مهمانداری و خدمتگاری بتقدیم رسانید و سلطان محمود چند روزی آنجا بوده متوجه جونپور شد امرای حضرت فردوس مکانی که در جونپور بودند تاب مقاومت نیاورده رفتند و جونپور و نواحی در تصرف افغانان درآمده تا ولایت لکهنوتی درآمده متصرف شد درینوقت حضرت فردوس مکانی در نواحی کلینجر در تشریف داشتند چون غلبه و طغیان افغانان بعرض رسید عنان عزیمت بدفع رفع این طائفه معطوف فرمودند سلطان محمود به بین بایزید و امرای افغانان در برابر مقابله نمودند چون شیرخان از سرداری و کلانی بین بایزید در تاب بود میخواست که خورد کلان باشد و از روش کار غلبه براس العین مشاهده مینمود و در خفیه بمیر هندو بیگ که از امرای کبار و سپهسالار مغل بود پیغام کرد که چون پروردهٔ حضرت فردوس مکانی ام در وقت جنگ سبب هزیمت افغان خواهم شد و روز جنگ با فوج خود طره داده خواهم رفت روز جنگ که صفوف طرفین آراسته شد بموجب گفته خود عمل نموده پشت داده گریزان شد و گریختن او باعث شد و لشکر اولیای دولت جنت آشیانی بفتح و فیروزی اختصاص یافتند سلطان محمود بولایت تته رفته گوشه گرفت و ترک سپاهگری داد تا در سنه تسع و اربعین و تسعمائه در ولایت اوڈیسه وفات یافت و حضرت جنت آشیانی بعد از فتح متوجه آگره شد امیر هندو بیگ را پیش شیرخان فرستادند که قلعهٔ چنار بسپارد و شیرخان در دادن

www.alimaanfoundation.com/

www.alimaanfoundation.com/

قلعه مذکور حیله و عذر آورد و میر هندو بیگ مراجعت نموده بملازمت آمد و چون اینخبر بجنت آشیانی رسید خود نفس نفیس عزیمت فتح چنار کرده جمعی از امرا را پیشتر فرستاد تا که رفته بمحاصره اشتغال نمود شیر خان عرضداشت بحضرت جنت آشیانی ارسال نمود که من بمدد و توجه حضرت فردوس مکانی بابر پادشاه بمرتبه حکومت رسیدم و در جنگ سلطان محمود و بین بایزید سبب فتح آنحضرت شدم اگر چنار را بمن مسلم دارند قطب خان پسر خود را با نوبتی بخدمت فرستاده لوازم خدمتگاری بتقدیم رسانم چون غلبه و استیلای سلطان بهادر گجراتی بمسامع عز و جلال رسیده بود در اینوقت مدارالایق نمود شیر خان قطب خان پسر خود را با عیسی خان حجاب که بمنزله وزیر او بود بملازمت فرستاده و جنت آشیانی مراجعت نمود بمهم سلطان بهادر پرداختند و قطب خان ولد شیر خان تا گجرات در رکاب ظفر انتساب بود و از گجرات فرار نموده پیش پدر رفت و در نصرت شیر خان فرصت یافته ولایت بهار را صاف ساخت لشکر بیحد جمع نموده قوت و شوکت تمام پیدا نمود چون خبر توجه جنت آشیانی از مفتوح گجرات سعادت ملازمت آنحضرت و قلعگیری چنار و غلبه شیر خان [illegible] جنت آشیانی بطرف چنار [illegible] شیر خان نامزدی نمود و خود بر [illegible] قلعه چنار گذاشت [illegible] ساخت از [illegible] صلح قلعه [illegible] فرمان درآمد چنانچه [illegible] حضرت جنت آشیانی دوست بیگ را قلعه گذاشته متوجه [illegible] گردانید جنت آشیانی [illegible] چنار اشتغال داشتند شیر خان جلال خان پسر خود و خواص خان را با لشکر خود را به تسخیر بنگال فرستاد و [illegible] درآمد و چون جنت آشیانی کرتی که بر حدود بنگاله است رسیدند چنانکه قلی بیک و دیگر امرا را پیشتر فرستاد تا جلال خان و لد شیر خان که در کرتی بود با مرای بادشاه جنگ کرده غالب شده جنت آشیانی دیگر بار افواج فرستاده خود نیز قریب رسیدند و فتح کرتی شده جلال خان پیش پدر رفت چون جنت آشیانی دیگر بار افواج فرستاده خود نیز قریب رسیدند و فتح کرتی شد و جلال خان پیش پدر رفت چون جنت آشیانی از کرتی گذشته شیر خان شهر مذکور را خالی کرده بجانب جارکند رفت و براجه قلعه رهتاس پیغام کرد که چون مغلان از عقب میرسند جهت بسائی من در قلعه جائی بده و بحرف و حکایت او را راضی ساخت و یکهزار دولی ترتیب داده در هر دولی یک جوان مردانه انتخابی را با سلاح درآورده بالای قلعه فرستاده و در چند دولی که در پیش بود عورات را درآورد و بانات قلعه تفحص دولی با مشغول شدند شیر خان براجه پیغام کرد که مستورات را بکسی نمیتوان نمود که سبب عزت ما میشود را جه تفحص ننموده چون دولیها تمام و قلعه درآمدند افغانان حربها گرفته متوجه خانه راجه شدند و جمعی خود را بدروازه رسانیدند شیر خان نیز با افواج متعدد شده خود را بدروازه رسانیدند و قلعه رهتاس که باستحکام در هندوستان مثل ندارد و نهایت آسانی متصرف شده بسائی و مال خود را در قلعه گذاشته خاطر جمع ساخت بیت بچاره کشاده شود کار سخت ۴ بمدت

www.alimaanfoundation.com/

برآید بهار از درخت ۵ حضرت جنت آشیانی مدت سه ماه در شهر کور که در کتب سلف بلکهنوتی مذکور است توقف نموده
بعیش و نشاط گذرانیدند در نیوقت خبر رسید که مرزا هندال در آگره دمیوات علم مخالفت برافراخته شیخ بهلول را
بقتل رسانیده و مرزا کامران بهمت تسکین این فتنه بآگره آمده است آنحضرت جهانگیر قلی بیگ را با پنجهزار سوار انتخابی
در کور گذاشته مراجعت فرمودند چون لشکر بادشاهی از کثرت باران و گل ولای بسیامان شده و اکثر اسپان
و سپاهیان تلف و سقط گشته نهایت بی سرانجامی بحال لشکریان راه یافته بود شیر خان وقت را غنیمت دانسته
با لشکری از مور و ملخ زیاده در سر راه آمده در نواحی جوسا مقابله نموده گرد لشکر خود قلعه ساخته نشست و بعد از رسل و
رسائل شیخ خلیل نام شخصی را که مرشد خود میدانست بخدمت جنت آشیانی فرستاده پیغام کرد که تا کرسی ولایت
بهار بتصرف اولیای دولت گذاشته خطبه و سکه بنام نامی آنحضرت میسازم چون مقدمه صلح قرار گرفت لشکریان
بادشاهی نسبت بدیگر روزها بیدغدغه شدند و آب جوشانرا پل نشد صباح روز شنبه بست و شتم شیر خان با لشکرهای
آراسته و فیلان کوه پیکر بجنگ آمد و افواج بادشاهی را فرصت ترتیب نشد و شکست افتاد و جنت آشیانی در کمال
پریشانی متوجه آگره شدند ۵ همه سال گوهر نخیزد ز سنگ ۵ گهی صلح سازد جهان گاه جنگ ۵ همه ساله نباشد کامگار
گهی باشد عروسی گاه خواری ۵ شیر خان مراجعت نموده به بنگاله رفت و جهانگیر قلی بیگ را با لشکر یکه آنجا بود بدفعات
جنگ کرده علف تیغ ساخت و خود را سر شاه خطاب داده خطبه و سکه بنام خود کرد و سال دیگر با غلبه و شوکت تمام متوجه
آگره شد در نیوقت که بیگانه را یگانه بایست ساخت مرزا کامران از خدمت جنت آشیانی جدا شده بلاهور رفت
و امرای چغتی بنیاد مخالفت نهادند چنانچه گذشت با وجود اینحال جنت آشیانی از آگره استقبال نموده بقنوج شتافته
از آب گذشتند در نحل لشکر جنت آشیانی به پنجاه هزار سوار میرسید و در روز عاشوره سنه سبع و اربعین و تسعمائه لشکر
بادشاهی کوچ کرده اراده فرود آمدن منزل داشت که شیر خان بجنگ آمد و افواج مغول جنگ ناکرده هزیمت یافت
و جنت آشیانی در آب اسپ انداخته بجمعت تمام بدر آمده متوجه لاهور شدند و شیر خان متعاقب تا لاهور رفت
و جنت آشیانی بجانب سندروان گشت و مرزا کامران بکابل شتافت چنانچه در محل خویش مذکور است شیر خان
تعاقب نموده تا خوشاب رسید و اسمعیل خان و غازیخان و فتح خان بلوچ و دوالی که سردار طائفه بلوچ بودند آمده
شیر خانرا دیدند شیر خان کوهستان تته و حوالی کوه بالناتهه را ملاحظه کرده در جائیکه الحال قلعه رهتاس است طرح قلعه
انداخته خواص خان هیبت خان نیازی را با لشکر بسیار گذاشته بجانب هندوستان مراجعت کرد چون بآگره
رسیدند شنیدند که خضر خان ترک از جانب او حاکم بنگاله بود دختر سلطان محمود بنگالی را در عقد آورده در نشست و خواست
بروش و طریق سلاطین و سلوک مینماید شیر خان علاج واقعه را پیش از وقوع واجب دانست بجانب بنگاله نهضت
نمود خضر خان مذکور با استقبال او شتافته محبوس گشت شیر خان ولایت بنگاله را بچندکس جاگیر کرده ملوک طوائف

www.almaanfoundation.com/

ساخت قاضی فضیلت را که از علمای ولایت کره بحسن دیانت و امانت اتصاف داشت و در السنه و افواه
بقاضی فصحت مذکورست امین ولایت ساخته صلاح و فساد ملک را در قبضه اقتدار او گذاشت و مراجعت نموده باگره
آمد و در سال سنه تسع و اربعین و تسعمائه بعزیمت تسخیر ولایت مالوه حرکت نمود و چون بگوالیار رسید شجاع خان از امرای
گوالیار را محاصره داشت ابوالقاسم بیگ که از قبل جنت آشیانی در قلعه بود آمده شیرخان را دید و قلعه را داد چون بمالوه
رسید ملوخان حاکم مالوه که از نوکران سلاطین خلج بود از راه صلح در آمده بی طلب بایلغار آمده او را دید بعد از
چند روز هراسی که بخاطر او راه یافت راه فرار پیش گرفت و شیرخان حاجی خان را بحکومت مالوه گذاشته شجاع خان را
نیز در سرکار سوانس کرده همانجا گذاشته متوجه رنتهنبور شد متعاقب ابن ملوخان باز آمده جنگ کرده از پیش حاجیخان
و شجاع خان شکست یافت چون فتح بنام شجاع خان شد شیرخان حاجی خان را پیش خود طلبیده حکومت مالوه را
بنام شجاع خان مقرر کرد و چون بنواحی رنتهنبور رسید ایلچیان چرب زبان فرستاده قلعه را از گماشتهای سلطان محمود
خلجی بصلح گرفت و از انجا باگره آمد گویند چون خبر فرار ملوخان بشیرخان رسید شیرخان در بدیهه مصراعی گفت و شیخ عبدالحی
ولد شیخ جمال کنبو مصراع دوم گفت چون خالی از طرفگی نبود بنا بر ثبت افتاد بیت با ما چه کرد دیدی ملو غلام لیدی
قولیست مصطفی را لاخیر فی عبیدی ❊ فی الجمله مدت یکسال در آگره قرار گرفته سرانجام ملک ولایت نموده به هیبت خان حکم
فرستاد که ملتان را از طرف ملوخان بر آورده متصرف گردد او رفته بفتح خان بلوچ جنگ کرده غالب آمد ملتان را مسخر ساخت
و چون این خبر بشیرخان رسید او را رعایت کرده خطاب اعظم همایون داد در سنه خمسین و تسعمائه پورن مل ولد راجه سلهدی
پوربیه که از طائفه راجپوت کهلوت پور در قلعه رایسین علم غلبه و استیلا برافراشته اکثر پرگنات نواحی را متصرف شده
دو هزار عورات هندیه و مسلمیه را در حرم خود در آورده در زمره پاتران رقاص انتظام داده بود عرق جمعیت شیرخان در
حرکت آمده به تسخیر قلعه رایسین پرداخت چون مدت محاصره بامتداد کشید سخن صلح در میان آورده به پورن مل با عیال
و بسائی خود با چهار هزار راجپوت نامی از قلعه فرود آمده منزل کرد علمای وقت خصوصاً امیر سید رفیع الدین صفوی با وجود
عهد و پیمان بر قتل پورنمل فتوی دادند شیرخان تمام لشکر و فیلان کوه پیکر آراسته بر سر منزل پورنمل فرستاد که از اطراف
لشکر او را در میان گرفتند پورنمل و راجپوتان دل بر مرگ نهاده و کار شبانی کردند که داستان برستم دستان بانجه
شده و پروانه وار خود را دم بر تیغ و تیر و دندان فیل زده هلاک ساختند و زنان و فرزندان خود را کشتند و سوختند و
معدوم شدند شیرخان مراجعت نموده باگره آمد و چند ماه قرار گرفته بتازگی سرانجام لشکر نموده به تسخیر ولایت مارواڑ شد
و در هر منزل کرد لشکر خود را بقلعه و خندق استحکام داده لوازم حزم و احتیاط بتقدیم میرسانید چون بزمین ریگستان
رسید از ساختن قلعه متعذر گشت بفکر صائب و اندیشه درست فرمود که جوالهای پر ریگ ساخته بر بالای هم نهاده قلعه
میساختند اولاً بر سر مالدیو که حکومت ولایت مکور و جودپور داشت در میان راجهای هندوستان بکثرت لشکر و حشم

www.alimaanfoundation.com/

ممتاز بود رفت در نیوقت قریب پنجاه هزار سوار راجپوت دلیل رایت رای مالدیو مجتمع گشت شیر خان
مدت یکماهه در نواحی اجمیر برای مالدیو بجانب خود خطها نوشته نوعی ساخت که خطه با دست رای مالدیو
بود و دیگر سرداران راجپوت هرچند گفتند که این عمل نتیجه مکر و تزویر شیر خانست رای مالدیو به تسلی نشده قرار
بر جنگ نتوانست داد عاقبت کونپا و دیگر امرای رای مالدیو قرار جنگ داده بست هزار سوار از وجد اشده
بمقابله و مقاتله شیر خان شتافتند و ارادهٔ شبانخون نموده راه را غلط کرده قریب بصبح صادق پنج شش هزار
کس رسیدند و بعد از تلافی فریقین جنگ صعب دست داده و کار جنگ بکارد و خنجر رسید و راجپوتان از
اسپ فرود آمده دامان هم بیکدیگر بستند و شیر خان و لشکر از اطراف در میان گرفته کونپا و اکثر راجپوتان را
بقتل رسانیدند گویند دران معرکه یازده هزار نفر راجپوت کشته شد و از افغانان نیز جمعی کثیر بقتل رسیدند و بعد
ازین فتح که نه در خورد بازوی او بود مراجعت نموده به رنتنبور آمد چون قلعه رنتنبور را بجاگیر عادل خان پسر
بزرگ خود داده بود عادل خان چند روزه رخصت گرفته که سر قلعه و سامان آنجا نموده خود را متعاقب برساند
و شیر خان از انجا بجانب قلعه کالنجر که محکم ترین قلاع هندوستانست نهضت گیرد راجه کالنجر در مقام مخالفت
شده تحصن گشت شیر خان قلعه را مرکز وار در میان گرفته بساختن نقب و سرکوب و ساباط اشتغال نموده چون
ساباط بقلعه رسید و شیر خان از اطراف جنگ انداخته درجای که خود ایستاده بود چهتائی پردار دی تفنگ فرمود
که بقلعه اندرون می انداختند اتفاقاً یک حقه بر دیوار قلعه خورده برگشت و شکست در میان دیگر حقها افتاده آتش
در گرفت شیر خان با شیخ خلیل و ملا نظام دانشمند و دریا خان سردابی سوخته شد خود را با آن حالت بمحل
رسانید هر لحظه که نفس میکشید و شعور بهم میرسانید فریاد کرده لشکر را جنگ ترغیب مینمود و مقربان خود را تاکید
و اهتمام جنگ میفرستاد و در آخر آنروز خبر فتح قلعه شنیده و دیعت حیات سپرد پانزده سال با مارت و امرای
گذرانیده و پنج سال فرمانروائی هندوستان کرد شیر خان بعقل و دها و تدبیر صائب امتیاز داشت و اشاره
پسندیده از بنگاله و سنارگانو تا آب سندیه که با آب نیلاب اشتهار دارد یکهزار و پانصد کروه است بهر یک کروه
سرای ساخته چاه و مسجد از خشت پخته و گچ دران بنا نهاده مقری و امام تعین فرموده ایشان را وظیفه معین
ساخت و در یک دروازه سرا آب و طعام پخته و خام بجهت مسلمانان و در دروازه دیگر جهت هندوان
مقرر کرده بود که دائم میرسانیدند و در هر سرای دو اسپ تمام که بزبان هندی ڈاک چوکی مشهور است گذاشته بود
که هر روز خبر نیلاب اگر در اقصای بنگاله بود میرسید و درین راه از هر دو جانب درخت میوه دار از درخت انبه
و کهرنی و غیره نهال کرده بود که خلائق در سایه او آمد و شد مینمودند و بهمین طریق از آگره تا ملتان و تیر در هر یک کروه سرا
و مسجد ساخته بود و امنیت را بمرتبه بود که اگر زالے سبد پر از طلا داشتی در صحراشها خواب کردی و حاجت

www.alimaanfoundation.com/

پاسبان نبودی گویند که چون ابنه دیدی گفتی که نماز شام بسلطنت رسیدم تاسف خوردی شعر مضحک ماوا های
هندوستان بگفتی و این بیت سجع نگین او بود بیت شه الله باقی ترا باد دائم ٭ بآن شیر شه بن حسن سور قائم ٭
همه اوقات خود را صرف کار خلائق و سرانجام سپاهی و تیمار رعیت کردی بر طریقه عدل و داد استقامت
نمودی بیت پس از مرگ هر کس کزو نام ماند ٭ همانا که در زندگی کام راند ٭ و کلمه ز آتش مرد تاریخ فوت اوست

ذکر احوال سلیم خان بن شیر خان

در وقتی که شیر خان فوت شد جلال خان پسر او در قصبه دیوان
از توابع تهته و عادلخان پسر کلان او که ولیعهد بود در قلعه رنتهنبور مانده بود و امرا دیدند که چون آمدن عادلخان زود میسر
نیست و وجود حاکم ضروریست کس بطلب جلالخان فرستادند و او در پنجروز خود را رسانیده بسعی عیسی خان حجاب
و دیگر امرا در تاریخ پانزدهم شهر ربیع الاول سنه اثنی و خمسین و تسعمائه در پای قلعه کلینجر جلوس کرده مخاطب باسلام شاه
گشت بر زبان اهل هند سلیم شاه و بر زبان لشکر مغول سلیم خان مذکور است القصه چون سلیم خان قائم مقام پدر شد
ببرادر بزرگ که عادل خان باشد عرضداشتی نوشته اظهار کرد که چون شما دور بودید و من نزدیک بودم بواسطه
تسکین فتنه تا آمدن شما محافظت لشکر نموده ام و مرا بجز اطاعت و فرمانبرداری شما چاره نیست و از کلینجر
متوجه آگره شد چون بنواحی قصبه کورده رسید خواص خان از جاگیر خود رسیده ملازمت نمود بتازگی جشن ترتیب
کرد سلیم خان را اجلاس داد و بعد از آن سلیم خان بمقتضای دنیاداری مکتوبی دیگر بجانب عادل خان نوشت
و اظهار محبت کرده طلب ملاقات نمود عادلخان بامر سلیم خان که قطب نائب و عیسی خان نیازی و خواص خان
و جلال خان جلو باشد نوشت که شما در آمدن و ماندن من چه صلاح می بینید و بسلیم خان نوشت که اگر این چهار
کس آمده مرا تسلی مینمایند میتوانم ملاقات را قرار داد سلیم خان هر چهار را نزد عادل خان فرستاد و ایشان بعهد
و قول تسلی عادلخان کرده قرار دادند که او را در ملاقات اول رخصت نمایند و هر جا که در هندوستان جاگیر خود
میخواسته باشد بدهاند عادل خان باتفاق امرا متوجه ملاقات سلیم خان شد چون بفتح پور سیکری رسیدند
در سنگارپور که موجب امر سلیم خان جای ملاقات آراسته بودند سلیم خان ملاقات استقبال نموده کرد و آثار
محبت برادری از طرفین ظاهر شد و لحظه باهم نشست متوجه آگره شدند و چون سلیم خان عذری نسبت
ببرادر خیال کرده قرار داده بود که بیش از دو کس در قلعه آگره با عادل خان همراه نگذارد و در دروازه مردم او
ممتنع نشده جمعی کثیر در آمدند اندیشه سلیم خان و تدبیر او دست بر آمده بالضرورت اظهار ملایمت نموده گفت که من
تا غایت افغانان بی سر را نگاه داشتم اکنون اینها را بتو می سپارم و او را بر تخت نشاند بنیاد چاپلوسی کرد و عادلخان
چون عیاش و فراغت جوی بود و مکر و روباه بازی سلیم خان را میدانست قبول نکرده برخاست و سلیم خان را بر تخت
نشاند اول خود سلام کرده مبارکباد سلطنت نمود و امرا هر یک لوازم نثار و ایثار بعمل آورده بجای و مقام خود قرار گرفتند

www.alimaanfoundation.com/

و درین اثنا قطب خان و عیسی خان و خواص خان عرض نمودند که قول و عهدی که درمیان آمده اینست که در ملاقات اول عادل خان را رخصت نموده بیانه ما توابع بجاگیر او نامزد شود سلیم خان فرمان داد که همچنین کنند و عیسی خان و خواص خان را همراه نموده عادل خان را رخصت داد بعد اندک ماه دیگر سلیم خان غازی محلدار را که از محرمان و معتمدان او بود فرستاد که عادل خان را اگر گرفته مقید سازد و در ولانه از طلا بدست او فرستاده بود عادل خان این خبر را شنیده نزد خواص خان که در میوات بود رفت و او را از نقض عهد سلیم خان اعلام کرده در ینباب مطارحه کرد خواص خان گفت بهم برآمده و غازی محل را طلبیده همان زولانه را در پای او انداخت و لوای مخالفت برافراخته و امرای که همراه سلیم خان بودند خطها نوشتند و خفیه با خود متفق ساختند و با لشکر گران متوجه آگره شدند قطب خان و عیسی خان در عهد و قول داخل بودند از سلیم خان رنجیده عادل خان را در آمدن مرعیات نوشتند و قرار داد چنین شد که هنوز از شب باقی باشد که عادل خان خود را باگره رساند تا مردم بی حجاب و مانع از سلیم خان جدا شده پیش او توانند آمد اتفاقاً عادل خان و خواص خان چون بفتح پور سیکری رسیدند در انجا ملاقات شیخ سلیم که از مشائخ وقت بود در افتادند و چون شب برات بود و خواص خان را نماز یکه در انشب مقرر است توقف افتاد و چاشتگاه بنواحی آگره رسیدند و سلیم خان از طرز آمدن آگاه شد مضطرب وار قطب خان و دیگر امرا گفت که اگر از من در باب عادل خان اضطراب گونه شده بود و خواص خان و عیسی خان چرا من چیزی نوشتند که من اندیشه خود بازی آمدم قطب خان اضطراب سلیم خان را دیده گفت که باکی نیست هنوز کار از علاج بیرون نرفته است و تسکین این فتنه را من متعهدم سلیم خان قطب خان و دیگر امرا را که فی الجمله اتفاق بعادل خان داشتند رخصت نمود که پیش عادل خان بروند قصد او این بود که این جماعت را از خود دور کرده بجانب قلعه چنار بدست آوردن خزانه فرار نماید و دیگر باره سامان استعداد لشکر نموده کار جنگ و محاربه پردازد و عیسی خان بجواب او را ازین عزیمت نهی کرده گفت که اگر ترا برد دیگر مردم اعتماد نیست دو هزار کس که از ایام شاهزادگی نوکر خاصه بود محل اعتماد نیستند با وجود اینقدرت و مکنت عجبیست که تکیه بدولت خداداد نموده بی جنگ فرار ننمایند و امرا را هر چند مخالفت باطنی داشته باشد خود بر غنیم فرستادن از عزم و احتیاط بیرون است لائق آنکه بنفس خود بر تمام لشکر سبقت نموده در میدان کارزار ایستاده پای محکم کنید که هیچکس در نظر شما بجانب مخالف نخواهد رفت سلیم خان قویدل گشته قرار بر استقامت داد و قطب خان و دیگران را که رخصت نموده باز طلبیده گفت که من بدست خود شما را بغنیم می سپارم نفاید در حق بسگالد بعد ازان مستعد جنگ شده برآمده ایستاد مردمی که بعادل خان هم سخن بودند سلیم خان را در معرکه دیده از رفتن باز ماندند در سال داخل شدند و در ظاهر بلده آگره جنگ واقع شد تائید آسمانی سلیم خان را نوازش نموده هزیمت بر عادل خان و خواص خان و لشکر او انداخته خواص خان و عیسی در میوات رفتند و عادل خان جریده و تنها بجانب تهته رفت چنانچه

www.alimaanfoundation.com/

حال او هیچکس خبردار نشد و بعد ازان سلیم خان لشکر در عقب خواص خان و صیفی خان بتاخت تعین نموده در فیروزپور میوات جنگ واقع شد و شکست بلشکر سلیم خان افتاده بعد ازان خواص خان و صیفی خان تا بساپاور ده بجانب کوه کمایون رفتند و سلیم خان و قطب خان نائب وجیهی بر سر آنها تعین کرده او در دامن کوه کمایون قرار گرفته دائم ولایت دامن کوه را تاخت و تاراج نموده خراب میساخت و سلیم خان در ینوقت خود بجانب چنار عزیمت نمود و در اثنار راه جلال خان جلو برادر کش خود را در ایجبت التفات نکرده باحادلخان داشتند بقتل رسانیدند چون بچنار رسید خزانه را برآورده بگوالیار فرستاد و خود مراجعت نموده در آگره قرار گرفت چون قطب خان در طلبیدن عادل خان واحداث فتنه داخل بود از بیم و هراسی که در باطن داشت از دامن کوه کمایون فرار نموده بلاهور پیش اعظم خان همایون حکم فرستاده طلب قطب خان نمود اعظم همایون قطب خان را فرستاد و سلیم خان او را محبوس ساخته با شهباز خان نوحانی که شوهر خواهر سلیم خان بود و بر مزید کور که چند کس دیگر مجموع چهارده کس بودند مقید داشته بقلعه گوالیار فرستاده شجاع خان حاکم مالوه و اعظم همایون را طلب داشت شجاع خان آمده دید و اعظم همایون عذر نوشت شجاع خان رخصت یافته باز بمالوه رفت بعد ازان سلیم خان بجهت آوردن خزانه بجانب [illegible] چنار حرکت کرد سعید خان برادر اعظم همایون که پیوسته پیش او میبود از راه فرار نموده بلاهور رفت سلیم خان هم از راه برگشته آگره آمد و باحضار لشکر با مر کرد متوجه دهلی شد چون اینخبر بشجاع خان رسید با جمعی از مختصان خود ایلغار کرده پیش سلیم خان رسیده استمالت یافت

www.alimaanfoundation.com/

سلیم خان روزی چند در دهلی بوده لشکر ترتیب داده عزیمت لاهور نمود اعظم همایون و طائفه مخالف باتفاق خواص خان سلیم خان روزی چند در دهلی بوده لشکر ترتیب داده عزیمت لاهور نمود اعظم همایون و طائفه مخالف باتفاق خواص خان و لشکر پنجاب باستقبال شتافته در نواحی قصبه انبالا طرفین بهم رسیدند گویند چون سلیم خان با لشکر نیازی قریب شده فرود آمد خود با چندی از نزدیکان بدیدن لشکر نیازی رفته برتپه برآمد و چون نظر او بر لشکر نیازی افتاد و همانجا ایستاده گفت که دریا جوش من نمیگذارد که لشکر باغی را که در برابر اینها فرود آیم فرمود که افواج صف راست کرده عزیمت جنگ نمایند در شبی که صباح آنروز جنگ شد اعظم همایون برادران با خواص خان کنکاشیش در میان آورده در باب نصب حاکم سخن کردند خواص خان را ارادهٔ آن بود که حکومت بعادل خان که پسر کلان شیر خان است قرار یابد و نیازیان گفته باشند بیت ملک بمیراث نیامد کسی ✤ تا نزند تیغ دو دستی بسی ✤ و خواص خان از ارادهٔ ایشان خاطر آزرده بود وقتی که صفها ترتیب یافت و طرفین مقابله نمودند خواص خان بی جنگ طرح داده هزیمت نمود و نیازیان حسب المقدور حرکت کرده در مجادله تقصیر نکردند و چون حرام نمکی را نتیجه بعد سالست و شکست نیست شکست بر لشکر نیازیان افتاده غالب آمد بیت کسی را که دولت کند یاوری ✤ کرا آرزو کند یاوری با او کند داوری ✤ سعید خان برادر اعظم همایون با ده کس از همرابان چون مسلح بود کسی او را نمی شناخت بهانه

www.alimaanfoundation.com/

مبارکباد میخواست خود را بسلیم خان رساند و کار او تمام ساز و فیلبانی او را شناخته نیزه بر و حواله کرد و از میان حلقه فیلان و فوج خاصه سلیم خان بضرب راست بدر رفته القصه نیازیان گریخته بجانب نکوت که قریب بروه است رفتند و سلیم خان تعاقب نموده تا قلعه رهتاس رفت و خواجه ویس شروانی با لشکر بسیار بر سر نیازیان تعین کرده مراجعت نموده باگره رفت و از انجا بگوالیار آمد در نیوقت شجاع خان روزی بر بالای قلعه گوالیار پیش سلیم خان میرفت عثمان نام شخصی که شجاع خان وقتی دست او بریده بود بر سر راه کمین کرده فرصت میجست و بیکبار خنجر زخمی بشجاع خان انداخت شجاع خان خنجر بخانه خود رفت و این عمل را بر اغوای سلیم خان حمل کرده از گوالیار گریخته بمالوه رفت سلیم خان تا مندو تعاقب نموده شجاع خان در یانسواله در آمد عیسی خان سور را با بست هزار سوار در اجین گذاشته مراجعت نمود و درین قضایا در سنه اربع و خمسین و تسعمائه دست داده و خواجه ویس که بر سر اعظم همایون تعین بود در نواحی رنکوت را نا جنگ کرده شکست یافت و اعظم همایون تعاقب نموده تا سهرند آمد چون اینخبر بسلیم خان رسید لشکر عظیم ترتیب داده بدفع نیازیان فرستاد اعظم همایون برگشته مارنکوت رفت و چون لشکر سلیم خان قریب رسید باز در نواحی رنکوت قریب موضع سنبله محاربه دست داد و شکست بر فرقه باغیه افتاد و عیال و مادر اعظم همایون اسیر گشت و اسیران را بخدمت سلیم خان فرستادند و نیازیان پناه بگکهران برده در کوهستان که متصل کشمیر است در آمدند و سلیم خان با لشکر گران جهت تسکین فتنه نیازیان حرکت نموده به پنجاب آمد و مدت دو سال با گکهران مجادله داشت درین ایام شخصی در تنگی راه در وقتی که سلیم خان ببالای قلعه مانکوت می برآمد شمشیر بر او زد دست قصد سلیم خان کرد سلیم خان از کمال چستی و چالاکی بر و غالب آمده او را بقتل رسانیده شمشیر را شناخت که خود با قبال خان بخشیده بود چون گکهران مغلوب و منکوب شدند و قوت در ایشان نماند اعظم همایون بکشمیر رفته از ملاحظه خاطر سلیم خان راه نیازیان گرفته صعب کردند اعظم همایون و سعید خان و شهباز خان بقتل رسیدند و حاکم کشمیر سرهای ایشان را بخدمت سلیم خان فرستاد و سلیم خان بعد از جمعیت خاطر مراجعت کرده درین وقت مرزا کامران از جنت آشیانی فرار نموده پناه بسلیم خان آورد سلیم خان از روی تکبر و نخوت پیش آمد سلوک لائق ننموده مرزا کامران از پیش او فرار نموده بکوه سوالک در آمد و از انجا بولایت کلهر رفت و این قضیه و وقایع جنت آشیانی بتفصیل مذکور شد فی الجمله سلیم خان بدهلی رفته چند روز قرار گرفت درین اثنا خبر رسید که جنت آشیانی بکنار آب نیلاب رسید گویند که در انساعت سلیم خان زلو بر خود نهاده خون میگرفت در ساعت سوار شده روان شد در روز اول سه کروه را منزل کرد چون تونجانه آراسته همراه داشت و درین هنگام گاوان ارابه ور مواضع نواحی بودند او در روان شدن مسارعت داشت فرمود که پیاده رجاله بجای گاوان ارابه را بکشند و هر توپ را هزار و دو هزار پیاده کشیدن گرفت و بسرعت تمام متوجه لاهور شد و جنت آشیانی خود

www.alimaanfoundation.com/

بیشتر مراجعت کرده بوقوع خود ذکر کرده شده سلیم خان نیز از لاهور مراجعت نموده در گوالیار قرار گرفت اتفاقاً روزی
در نواحی اثری شکار میکرد جمعی از مفسدان باغوای بعضی سر راه سلیم خان گرفت در مقام عذر ایستادند بحسب اتفاق
سلیم خان براه دیگر مراجعت نمود و آنجماعت بیکار و معطل ماندند چون حقیقت حال بسلیم خان رسید بهاء الدین محمود
مدارا که میرفته بودند بسیاست رسانید و سلیم خان در گوالیار قرار گرفت هر کس از امرای خود را که بقوت و غلبه
گمان میبرد مقید میساخت و میکشت تا در اول سال سنه ستین و تسعمائة دانه دنبل بر مقعد او برآمد و از شدت
وجع خون گرفت و درگذشت مدت نه سال حکومت کرد و از نیلاب تا بنگاله در میان سراهای شیر خان یک
سرای دیگر آبادان ساخت و در هر سرای طعام پخته بفقرا مقرر کرد روز بهمین سال سلطان محمود گجراتی و نظام الملک
بحری نیز وفات یافتند و تاریخ این واقعه زوال خسروان یافته اند و از قضایای غریبه که در زمان سلیم خان دست داده واقعه
شیخ علائیست و تفصیل این بر سبیل اجمال آنکه نذر شیخ علای شیخ حسن نام داشت و بخلافت شیخ سلیم در قصبه بیانه بر جاده
شیخی ارشاد طالبان مینمود چون او رخت بعالم بقا کشید شیخ علائی که ارشد اولاد او بود بفضائل و کمالات اتصاف داشت
قائم مقام پدر گشته بارشاد طالبان مشغول شد اتفاقاً شیخ عبدالله نیازی افغان که از مریدان نامدار شیخ سلیم چشتی بود
از سفر مکه معاودت نمود روش مهدویه که بعقیده ایشان سید محمد جونپوری مهدی موعود است اختیار کرده در بیانه
رحل اقامت انداخت چون شیخ علائی را وضع خوش آمد فریفته صحبت او گشت و طریقه آبا و اجداد را ترک داده
خلائق را بروش مهدیه دعوت مینمود برسم اینطائفه در بیرون شهر همسایگی شیخ عبدالله توطن اختیار نمود با جمع کثیر از
احباب و اصحاب خود که بوی گرویده بودند بطریق و تجرید بسر میبرد و هر روز در وقت نماز تفسیر قرآن مجید بنوعی
میگفت که هر کس که در مجلس او حاضر میبود تا اصلا بی کار خود نمیرفت و ترک اهل و عیال کرده داخل دائره مهدی
شکست و یا از معاصی تائب شده بمجاز سید محمد مریدی میگردید و اگر کشت با زراعت و تجارت میکرده یک در
راه خدا صرف مینمود و بسیار همچنان شده که پدر از پسر و برادر و زن از شوهر مفارقت گردیده راه فقر و فنا پیش
گرفتند و در نذور و فتوح که باو می آمد خورد و کلان علی السویه شریک بود و اگر چیزی بهم نمیرسید تا دو سه
روز بفاقه میگذرانید و اظهار نمی نمودند و بپاس و انفاس اوقات خود مصروف میداشتند و شمشیر و سپر و سائر
اسلحه همه وقت با خود همراه داشته در شهر و بازار هر جا نامشروع میدیدند اول برفق و مدارا منع نموده اگر پیش نمیرفت
قهراً و جبراً تفسیر آن نامشروع میداد و از احکام شهر هر که موافق او میبود در امداد او میکوشید و هر که منکر بود قدرت
مقاومت نداشت چون شیخ عبدالله دید که با عوام و خواص در افتاده است او را دلالت سفر حجاز کرد شیخ علائی
بهمان وضع و حالت که داشت با ششصد و هفتصد خانه دار مردم متوجه آن سفر گشت چون بخواص پور که در حدود
جودپور واقع است رسید خواص خان مشهور باستقبال او برآمد داخل معتقدان او شده بالآخر از جهت امر

www.alimaanfoundation.com/

معروف ومنی منکر از ورنجیده در زمانی که سلیم خان در آگره بحکومت نشست شیخ علائی بواسطه بعضی خیرها که باعث مراجعت او شد برگشته در بیانه آمد بموجب طلب سلیم خان در مجلس او حاضر شده برسمیات وآداب ملوک مقید نشد وسلام مشروع بر سلیم خان گفت واو وعلیک السلام بکره گفته این معنی بر مقربان او دشوار آمد وملا عبدالله سلطانپوری مشهور بمخدوم الملک خود با شیخ در مقام انکار بوده فتوی بقتل او داده بود سلیم خان میر سید رفیع الدین وملا جلال اسلیم دانشمند وملا ابوالفتح تانیسری ودیگر علمای آنوقت را بحضار فرمود وتشخیص این قضیه حواله ایشان نموده ودرین مجالس بحث شیخ علائی بهر کدام ایشان بقوت طبع غالب وگاه گاهی که تغیر وبیان معانی قران میکرد در سلیم خان اثر کرده باو میگفت با شیخ ازین دعوی باز آی که تا من ترا تمام قلمرو خود محتسب گردانم وتا این زمان بحکم من امر میکردی حالا باذن من میکرده باش شیخ علائی این معنی قبول نکرد تا آنکه سلیم خان بر خلاف فتوی ملا عبدالله حکم باخراج او نموده بجانب هندیه فرستاد پهار خان شروانی که از قبل سلیم خان حکومت آنجا داشت تمام لشکر خویش او گردیده در دائره اعتقاد واخلاص او در آمد مخدوم الملک این معنی را باقبح وجوه خاطر نشان سلیم خان نموده اورا ازان سرحد طلبیده درین مرتبه سلیم خان باز علما حاضر ساخته بیشتر تشخیص این قضیه مقید شده بسلیم خان گفت که این مدعی مهدویت میکند ومهدی بادشاه تمام روی زمین خواهد شد وتمام لشکر تو باین گرویده اند چنانچه خویشان از همدیگر جسته ترا مذهب او در آورده اند واحتمال خلل در ملک ست بسلیم خان گوش بسخن مخدوم الملک نکرده بار شیخ علائی را در بهار پیش شیخ بده طبیب دانشمند که شیر خان معتقد او بود کفش پیش پای او می نهاد فرستاد تا بموجب فتوی او عمل نماید وسلیم خان بجانب پنجاب توجه نموده بتعمیر مانکوت مشغول شد چون شیخ علائی به بهار رفت شیخ بده موافق فرموده مخدوم الملک نوشته بقاصدان سلیم خان داد درین اثنا شیخ علائی را مرض طاعون که درانوقت شائع بود عارض شد ودر حلق او جراحتی افتاد که مقدار یک انگشت فتیله میرفت ورنج سفر نیز علاوه آن گشته چون نزد سلیم خان آوردند قوت گفتار نداشت سلیم خان در گوش او گفت که تو تنها در گوش من بگوی که من مهار دی هستم ومطلق العنان باش شیخ علائی گوش بسخن او نکرد سلیم خان مایوس گشته فرمود تا او را تازیانه زنند ودر تازیانه سوم جان بقابض ارواح سپرد این قضیه در سنه خمسین وتسعمائه بود وذکر الله تاریخ اوست

ذکر احوال سلطان محمد عدلی

چون سلیم خان درگذشت وپسرش فیروز خان که در دوازده سالگی بوده باتفاق امرا در قلعه گوالیار جلوس نمود وهنوز مدت سه روز تمام نگذشته بود که مبادر خان ولد نظام خان سور که برادر زاده شیر خان وعموبچه سلیم خان وبرادر زن او بود فیروز خان خواهر زاده خود را بقتل رسانیده وباتفاق وزرا وامرا بر سریر حکومت وایالت متمکن شد از ثقات مسموع شده که سلیم خان پیش ازانکه بر بستر موت افتد با منکوحه خود مسمات بی بی بائی بارها میگفت که اگر تو فیروز خان پسر خود را دوست میداری اجازت ده تا مبادر خان برادر ترا از میان بردارم که خار راه تو است والا مبادر خود را

www.alimaanfoundation.com/

دوست میداری دست از حیات پسر خود بشوی کہ او را از مبادر خان خطر ہاست نکوحہ او میگفت کہ مبادر خان عمر نفیس میگذراند و نغمہ و میان اوقات مصروف میدارد او را سر و برگ با دشاہی نیست و ہر چند سلیم خان او را دریناب ملامت بسیار میکرد فائدہ نداشت عاقبت بعد از فوت سلیم خان روز سوم مبادر خان در محل فیروز خان در آمد و قصد قتل او کرد ہر چند خواہر زاری مینمود و شفاعت پسر خود میکرد و میگفت کہ این پسر کے را بگذار تا او را گرفتہ بجائی برم و نام با دشاہی ہرگز نگیرد مبادر خان سنگدلی حم نیاورده دار مضمون بیت بمردی کہ ملکی سراسر زمین ۔ نیرزد کہ خونی چکد بر زمین ۔ چشم عقل پوشیدہ آنطفل بیچارہ ضعیف را با قبح وجوہ کشت و بنام خود خطبہ خواندہ سلطان محمد عادل خطاب یافت و عوام الناس او را عدلے واند بلے میخواندند و چون در افسانہا و تواریخ از زر بخشی و بذل و ایثار سلطان محمد تغلق شنیدہ بود تقلید او خیال کردہ در اوائل جلوس چند گاہ در خزینہ را بکشاد و بخلق انعامات داد و مردم را استمال ساخت و ہر کنہ باشی را کہ می انداخت از طلا می بود و کمتر از پانصد سکہ قیمت او نبود و ہر خانہ کہ از کنہ باشی می افتاد پانصد تنکہ نقد بصاحب خانہ میدادند و آن کنہ باشی را می آوردند درین ایام وزارت در خانہ او بشمشیر خان غلام شیر خان کہ برادر خورد خواص خان مشہور بود و دولت خان نوحانی نو مسلم تربیت یافتہ نوحانیان تعلق داشت و ہیموی بقال ساکن قصبہ رواڑی از مضافات میوات دران ایام از شحنگی بازارہا و امور سپاہی قدم بالاتر نہادہ پیش عدلی اعتباری تمام پیدا کردہ و از مقربان درگاہ او گشتہ بود ہنوز یک ماہ درست از جلوس عدلے نگذشتہ بود کہ در اطراف ولایات ہند ملوک طوائف شدند و از استماع خبر فوت سلیم خان و قتل فیروز خان و عدم انتظام امور عدلے فتنہ جا بجا از خواب بیدار شد چنانچہ ہر یک بمحل خود مذکور خواہد شد روزی در دیوانخانہ قلعہ گوالیار عدلے بار عام دادہ و امرای نامدار بخدمت او حاضر بودند و تقسیم جاگیرہا کردند عدلی حکم کرد کہ ولایت قنوج را کہ در جاگیر شاہ محمد قرملے مقرر بود تغیر دادہ بسرمست خان سربنی بدہید در اثنا گفت و گوی سکندر خان پسر شاہ محمد مذکور کہ جوانے نوخاستہ و بہادر بود در سر دیوان بدرشتی گفت کہ حالا کار بجائے رسید کہ جاگیر ما را کشیدہ بانیطائفہ سربنیان سک فروش خواہند داد سخن در معرکہ بلند شد پدرش شاہ محمد در انوقت بیمار بود پسر خود را از ناہموار یہا و درشتیہا منع میکرد و سکندر با پدر میگفت کہ شیر خان ترا یکمرتبہ در قفص آہنی انداختہ قصد جان تو داشت عاقبتش سلیم خان شفیع تو گشتہ باعث خلاصی تو از ان تہلکہ شدہ بود و حالا طائفہ سور کہ قصد استیصال تو دارند و تو اینمعنی را نمی فہمی ترا نخواہند گذاشت این نبوتی برای چہ از یشان باید کشید در عربدہ سرمست سربنی کہ بسیار بلند قامت و قوی ہیکل بود بطریق فریب و چاپلوسی دست بر کتف سکندر گذاشتہ می گفت کہ فرزندان ہمہ درشتی برای صیت و قصد داشت کہ سکندر را باین بہانہ دستگیر سازد سکندر قصد او دریافتہ دست بخنجر کرد و چنان زخم کاری بر شانہ سرمست خان زد کہ بیک جرعہ از دست اجل رفتہ بیہوش افتاد و چندی دیگر را نیز بعضی را بکشت و بعضی را زخمی ساخت

www.alimaanfoundation.com/

و عدلی دران شورش عام برخاسته درون حرم گریخت وسکندر تعاقب او کرد و عدلی از درون زنجیر بسته بصد حیله خلاصی یافت و لکثر امرای عدلی در دیوان خانه شمشیرهای خود را انداخته راه فرار گم کردند و سکندر مانند دیوانگان بهر جا که میرفت میزد و میکشت و می انداخت و تا یکدو گهڑی درمیان ایشان معامله بود و دراین اثنا که ابراهیم خان که شوهر خواهر عدلی بود شمشیری برکشیده بر سکندر زد و دیگران نیز حمله آوردند و سکندر بقصاص خود رسید و دولت خان نوحانی بیکضرب شمشیر کار شاه محمد فرملی را نیز تمام ساخت اتفاقاً در همانروز که این معرکه شده بود تاج خان کرولانی برادر سلیمان و عماد کرولانی از دیوانخانه عدلی عدول نموده از قلعه گوالیار بدر می آید چون در راه بپادشاه محمد در پیچ و دیگدیگر را از احوال می پرسد تاجخان با و میگوید که من ازین معرکه پای خود بکشیدم بیا تو هم با من موافقت نما که کار دگرگون پیداست شاه محمد سخن او را قبول نکرد و پیش عدلی رفت و برسید باو انچه رسید و تاجخان از گوالیار فرار نموده عازم بنگاله شد عدلی فوجی را از پی او تعین نموده خود نیز عازم گشت و در نواحی چهترا موکه چهل کروهی اگره و سی کروهی قنوج ست عدلی بتاج خان رسید تاجخان جنگ کرده هزیمت یافته بجانب چنار رفت و در راه بعضی عمال خالصه عدلی را بدست آورده از نقد و جنس انچه یافت متصرف گشته به عماد و سلیمان و خواجه الیاس که برادران او بودند و حکومت بعضی پرگنات کنارگنگ و خواجپور تا نده داشتند ملحق شده در مقام مخالفت شد و عدلی از گوالیار بچنار رفته بر سر گرانیان لشکر کشیده طرفین در کنار دریا بمقابله نمودند در همین وقت همیون بقال روزی بعدلی گفته که اگر یک حلقه فیل همراه من بسازید از آب گذشته بر سر گرانیان روم و مار از ایشان برآرم و عدلی همچنان کرد همیون بر گرانیان غالب گشت و درین محل ابراهیم خان ولد غازیخان سور که خواهر عدلی در حبا ابولوده و از بنی اعمام شیرخان می شد چون ازش خبردار ساخت که عدلی در مقام مقید ساختن تهمت از چنار گریخته بجانب پدر خود غازیخان که حکومت بیانه و هندون داشت روان شد و عدلی عیسی خان نیازی را از پی ابراهیم خان تعین نمود و قریب به کالپی بایکدیگر رسیده جنگ کردند و عیسی خان نیازی منهزم گشته ابراهیم خان غالب گشت و بعد ازان بدار الملک دهلی آمده خطبه خواند از انجا باگره آمده اکثر ولایت را متصرف شد چون عدلی دید که ابراهیم خان میان ولایت را متصرف در آورده دست از گرانیان باز داشته بر سر ابراهیم خان روان شد و چون باب جون رسید ابراهیم خان کس نزد عدلی فرستاد که اگر رای حسن حلوائی و بهادر خان سروانی که به اعظم خان همایون مخاطب بود و چندی دیگر از امرای کبار بیایند من بنا بر عهد و میثاق آنها بخدمت تو انم آمد عدلی این جماعه را فرستاده ابراهیم خان همه متفق ساخته بر مخالفت عدلی قرار داد و عدلی ازین معنی آگاه گشته در خود استعداد مقاومت ندید بجانب چنار مراجعت نمود و ابراهیم خان خود را سلطان ابراهیم خوانده لوای سلطنت برافراخت و درین ایام احمد خان سور که او نیز از بنی اعمام شیرخان بود و خواهر دوم عدلی را در

www.alimaanfoundation.com/

حبالہ داشت واز تعینات امرای پنجاب بود بامداد و اعانت تاتارخان کاسی و حبیب خان و نصیب خان که
امرای کبار سلیم خان بودند خود را بسلطان سکندر مخاطب ساخته علم فتنه و فساد برافراخت و بر سر ابراهیم خان رفت
و قریب موضع فره که ده کروهی آگره هست فریقین را مقابله دست داد چون لشکر سکندر به هزار سوار نمیرسد و ابراهیم خان
صاحب هفتاد هزار سوار بود گویند ابراهیم خان قریب دو لیست کس را سراپرده محل و علم و نقاره داده بود سکندر از در
صلح درآمده التماس نمود که پنجاب را با و بگذارد و ابراهیم خان بر کثرت حشم و لشکر خود اعتماد نموده مغرور شده بملایمت و
تلطفات سکندر التفات ننموده صفای جنگ بیاراست و عاقبت کار بمقتضای کم من فئة قلیلة الخ آخره
اسکندر غالب و ابراهیم مغلوب او شد و ابراهیم گرسخته بسنبل رفت و سکندر کامیاب شده آگره و دهلی را متصرف
گشت درین اثنا خبر رسید که حضرت جنت آشیانی از کابل بهندوستان درآمده لاهور را گرفتند سکندر با لشکرهای
آراسته متوجه لاهور گشت و ابراهیم که بسنبل رفته بود با لشکر تازه سر انجام کرده بجانب کالپی در حرکت آمده اتفاقا
درینوقت عدلی و هیمون بقال را که وزیر بود با لشکر بسیار و پانصد پیل کوه پیکر و توسنخانه بجانب آگره و دهلی فرستاد
چون هیمون بنواحی کالپی رسید دفع ابراهیم را اهم دانسته بمقابله او شتافت و جنگ عظیم اتفاق افتاد و هیمون
غالب گشت و ابراهیم گرسخته بسنبل پیش پدر رفت هیمون تعاقب کرده بسنبل را محاصره نمود و مدت سه ماه ایام محاصره
امتداد یافت چون سکندر خان سور حاکم بنگاله علم مخالفت برافراخته با لشکرهای آن بلاد متوجه تسخیر جونپور و کالپی و
آگره شده بود عدلی هیمون را طلب داشت و هیمون ترک محاصره داده روان شده چون بموضع مندا کر کشش کرده
آگره هست از آگره ابراهیم از عقب رسیده جنگ انداخت و شکست یافته باز پیش پدر رفت و از انجا بولایت تهته درآمد
و براجه رامچند راجه تهته جنگ کرده گرفتار شد و راجه او را بتعظیم تمام بر تخت نشانده بر دست نوکران لوازم خدمتگاری
بتقدیم رسانید و ابراهیم آنجا می بود تا آنکه جماعت از قوم میانی که در حدود رای سین سکونت داشتند بواسطه نزاعی که
ایشان را با زمینداران حاکم مالوه بود ابراهیم را طلبیده خواستند او را بحکومت برداشته بازمینداران مقابله نمایند ابراهیم
بایشان پیوست در کاوتی رانی والی ولایت کریه نیز مدد ابراهیم از جای خود حرکت نموده با زمینداران کسان نزد رانی
فرستاده او را ازین داعیه باز داشته چون رانی بجای خود مراجعت نمود ابراهیم نیز بودن آنجا مصلحت ندیده
از انجا بجانب اودیسه که اقصی بنگاله هست رفته میبود تا سنه خمس و خمسین و تسعمائة که سلیمان کرانی اودیسه را متصرف
شد و بقول و عهد آمده سلیمان او را دیده بر دست سلیمان بقدر کشته شد القصه هیمون با غلبه و استیلای تمام پیش عدلی
رفته و عدلی و محمد خان کوریه در موضع چرکته که پانزده کروهی کالپی هست بهم رسیدند و جنگ صعب اتفاق افتاد
محمد خان کشته شد و عدلی بفتح و فیروزی مخصوص گشت عدلی بعد ازان بجانب چنار رفت و هیمون را بمقابله لشکر
حضرت خلیفة الهی باگره و دهلی فرستاد و سکندر خان اوزبک و قطب خان کنتک و امرائیکه در آگره بودند آگره را

www.alimaanfoundation.com/

گذاشته متوجه دهلی شدند و عیسی متوجه دهلی شده با تردی بیگ خان جنگ کرده غالب گشت و در پانی پت
بدست اولیای دولت روز افزون کشته شد چنانچه بمحل خویش مذکور است و عدلی در نواحی چنار بود که پسر محمد خان گوریه
که خضر خان نام داشت خطبه و سکه بنام خود کرده خود را سلطان بهادر نامیده بود بانتقام خون پدر بر سر عدلی آمد و عدلی
جنگ کرده بقتل رسید و دولت افاغنه سپری شد و کوکبه دولت و ابهت حضرت خلیفه الهی ممالک هند را فرو گرفت مدت
حکومت او قریب بسه سال بود ذکر مجملی از جلائل فتوحات و عظائم حالات بندگان حضرت قدسی مرتبت سماوی
منزلت مرکز دائره رافت قطب سپهر خلافت شهریاری سعادت قرین شهنشاه عدالت آئین مظهر قدرت یزدانی
صاحب تائید آسمانی رافع سریر عظمت و جلال بانی قصر دولت و اقبال رفعت بخش مسند حقیقی و مجازی
ابوالفتح جلال الدین محمد اکبر بادشاه غازی خلد الله ایام ملکه و ابد ظلال عدله و احسانه اگرچه
خدمت افاضت و افادت پناه خلائق و معارف دستگاه مقرب الحضرت السلطانیه موتمن الدوله الخاقانیه علامی
شیخ ابوالفضل شرح بدائع وقائع خلیفه الهی را از زمان ولادت با سعادت تا امروز که سنه سی و هشتم الهی موافق سنه
اثنی و الف هجریست در کتاب عالیخطاب اکبرنامه از جزوی و کلی نگاشته خامه لطائف کار ساخته اما چون
بنده درگاه نظام الدین احمد متصدی ایراد جمیع طبقات سلاطین که در ممالک هندوستان علم فرمانروائی
برافراشته اند شده از تحریر مجمل وقائع حضرت خلیفه الهی ناگزیر است لاجرم قطره از آن بحر بیکران آورده باطن معطش
را سیراب میسازد و اگرچه سزاوار آنست که ذکر آنحضرت از روی تقدیم دیباچه جمیع کتب باشد چه جای این کتاب اما
چون ترتیب زبانی منظور داشته ختم طبقه سلاطین حضرت دهلی که مرکز هندوستانست باحوال سعادت منوال
آنحضرت مینماید مخفی نماند که در وقائع حضرت جنت آشیانی سخن باینجا رسیده بود که شاهزاده عالیمقدار یعنی حضرت
خلیفه الهی را از دهلی بارکن السلطنه بیرم خان بکوه سوالک جهت دفع و رفع اسکندر خان افغان تعیین فرموده بودند
چون آنحضرت بنواحی پرگنه کلانور از توابع لاهور رسیدند از عقب خبر وحشت اثر شنقار شدن حضرت جنت آشیانی
رسید آنحضرت را از شنیدن خبر عجیب و واقعه غریب انواع الم روی نمود و بیرم خان سپه سالار باتفاق امرا و اعیان
لشکر آنحضرت را در نیم روز جمعه دوم ماه ربیع الاول سنه ثلاث و ستین و تسعمائه هجری بمطالعه جوزا در ظاهر قصبه کلانور
بر تخت سلطنت اجلاس داده بعالم و عالمیان نوید عدل و احسان در داد و لوازم تهنیت جلوس بجا آورده
باطراف هند مناشیر امن و امان فرستاد ؎ برآمد چو خورشید بالای تخت × فلک در غلامی کمر بست سخت × همانا که بود آفتاب بلند
همه عالم از نور او بهره مند × بزرگان همه تهنیت ساختند × بآن سر بزرگی برافراختند × نثاری که باشد سزاوار تخت × فشاندند
بر شاه فیروز بخت × ذکر وقائع سال اول الهی مخفی نماند که سال الهی عبارت از سال شمسی ابتدای آن از روز نوروز
مقرر شد ابتدای اینسال فرخنده فال روز دوشنبه بست و هفتم ربیع الآخر سنه ثلاث و ستین و تسعمائه بود از جمله

www.alimaanfoundation.com/

سوانحی که در اوائل جلوس واقع شد سرکشی نمودن ابوالمعالیست و تفصیل آن اینست که شاه ابوالمعالی نام جوان سیدزاده از سادات ترمذ را که بصفت حسن و جمال و فهم و ادراک آراسته بود و جنت آشیانی باو توجهی خاص داشتند از کمال عجب و غرور خیالات فاسد در سر افتاد و آثار بی سعادتی از و ظاهر شدن گرفت خانخانان شاه ابوالمعالی را مقید ساخته حوالهٔ پهلوان گل گز کرده بلاهور فرستاد شاه ابوالمعالی از حبس گریخته بدر رفت و پهلوان از خجلت این تقصیر خود را کشت چون استیصال اسکندر افغان در میان بود بندگان حضرت خلیفه الهی بگرفتن او متوجه نشدند و جمعی از سپاهیان کارکرده را پیشتر بر سر سکندر روانه ساختند افواج قاهره در نزدیکی کوهستان سوالک با افغانان رسیده بعد از محاربه بفتح و فیروزی منسوب شده بنوازشهای خسروانه مشرف اختصاص یافتند چون سکندر همگی کوه و جنگل پناه برده بود مدت سه ماه رایات ظفرنشان در نواحی بسیر و شکار گذرانیده سعی استیصال او نمود راجه رامچند راجه نگرکوٹ که از راجهای نامدار کوهستان سوالک بود به آستانبوسی رسید و آنحضرت بواسطهٔ کثرت باران از انجا نهضت نموده مدت پنجماه در نواحی جالندر گذرانیدند و در همان هفته که حضرت جنت آشیانی بسیر جاودانی انتقال فرموده اند امرای نامدار که ملازم رکاب بودند تردی بیگ خان که نظر باعتبار از سائر امرا امتیاز بود در دهلی فرمود تا خطبه بنام نامی حضرت خلیفه الهی خواندند و مهمات دهلی و میوات و دیگر پرگنات را که در انوقت در حوزه تصرف درآمده بود باتفاق خواجه سلطان علی وزیر میر منشی که میر عرض و میر مالے بود از پیش خود گرفته مرزا ابوالقاسم پسر مرزا کامران را نیز مع اسباب کارخانهای حضرت جنت آشیانی متوجه هندوستان شدند حکومت کابل و غزنین را منعم خان که از اعاظم امرا بود تفویض فرموده و اتالیق شاهزاده مرزا محمد حکیم ساخته جمیع مخدرات عصمت را آنجا گذاشته بودند و بلدهٔ قندهار با تمامی مضافات بجاگیر خانخانان بیرم خان مقرر بود و حکومت ولایت بدخشان بمدد التفات حضرت جنت آشیانی بمیرزا سلیمان بن خان مرزا بن سلطان مرزا سلطان ابوسعید کورکان متعلق بود چون خبر واقعه جنت آشیانی ببرزا سلیمان رسید مرزا سلیمان خام طمع شده باتفاق پسرش مرزا ابراهیم متوجه کابل شد و منعم خان متحصن گشته عرضداشت مشتمل بر کیفیات اینواقعه بدرگاه جهان پناه فرستاد و حضرت خلیفه الهی قبل از رسیدن عرضداشت منعم خان محمد قلی برلاس و شمس الدین محمد خان اتکه و جمعی دیگر از امرای معتبر را بجهت آوردن حضرات سرادقات عفت بکابل تعین نموده بودند بعد از رسیدن خبر محاصره کابل فرمان قضا جریان صادر شد که امرای مذکوره در رفتن تعجیل نموده استخلاص کابل نمایند چون امرا از آب نیلاب گذشتند و مرزا سلیمان دید که کار بجنگ نمیرود و قاضی خان بدخشی را که از افاضل روزگار و از امرای معتبر او بود در میان انداخته منعم خان پیغام نمود که اگر نام را در خطبه داخل سازند مراجعت مینمایم منعم خان نیز بجهت اطاعت مدت محاصره قبول نمود

www.alimaanfoundation.com/

که یکبار اسم مرزا سلیمان در ذیل القاب گرامی حضرت خلیفه الهی خوانده شود چون اینخبر بسمع مرزا سلیمان رسید همانساعت کوچ کرده متوجه بدخشان گردید و هم در اوائل جلوس اشرف علی قلی خان بخطاب خان زمانی شرف امتیاز یافته بسرکار سنبل بمدافعه شادی خان که از امرای سلطان محمد علی بود متوجه شد چون بقصد دفع او بکنار آب رهب رسید بعضی از مردم خود را با دو سه هزار سوار پیش فرستاد تا از آب گذشته از مخالفان خبردار باشد این جماعت بی تامل و احتیاط از آب عبور کردند و شادیخان فرصت غنیمت دانسته بیکبار بر سر ایشان رسیده جنگ کرده اکثر مردم خانزمان در جنگ کشته شدند و جمعی در دریا غرق گشتند چون اینخبر بخانزمان رسید با مرائیکه همراه او بودند مثل مهدی قاسم خان و بابا سعید قپچاق و محمد امین دیوانه میخواست که از آب عبور نموده جزای کردار مخالفان دید درین اثنا تردی بیگ خان و امرای دیگر که در دهلی بودند مکتوبات رسید که همیون بقال وکیل عدلی با لشکر انبوه و فیل بسیار مستعد قتال نزدیک بدهلی رسیده است باید که زود خود را برسانید خانزمان و سائر دولت خواهان نیک اندیش بلا توقف عنان توجه بجانب دهلی معطوف داشتند و هنوز خانزمان بدهلی نرسیده بود که شکست تردی بیگ خان واقع شد و چون احوال همیون در ضمن وقائع سلطان محمد عدلی مذکور گشته تکرار نمی نماید القصه چون همیون بحوالی آگره رسیده سکندر خان اوزبک که حاکم آنجا بود بضرورت آگره را گذاشته تردی بیگ خان پیوسته و عبد الله خان اوزبک و لعل سلطان بدخشی و علی قلی اندرابی و میرک خان کولابی و حیدر محمد آخته بیگی و مرزا قلی بیگ خان جمع آمدند و مولانا میر محمد شروانی که بعنوان رسالت از پیش بیرم خان نزد تردی بیگ خان آمده بود نیز با عساکر منصوره همراه گشت چون همیون بحوالی دهلی رسید امرای کبار از شهر بیرون آمده در میدان مصاف ایستادند تلاقی فریقین واقع شد اسکندر خان و عبد الله خان اوزبک و لعل سلطان بدخشی که وزیر لشکر جا داشتند مجالات متواتر لشکر اعدا را زیر و زبر ساختند همیون با جمعی که همراه او مانده بودند فیلان مست پیش کرده حمله بر غول آورده تردی بیگ خان تاب حمله او نیاورده پشت بمعرکه داد همیون اینصورت را بر مکر و خداع تردی بیگ خان حمل کرده بتعاقب او نمی پرداخت آنجماعت لشکر همیون را برهم زده چون غنیمت بسیار بدست آورده باز گشتند شنیدند که تردی بیگ خان داغ مذلت بر ناصیه عرض خود نهاده فرار نموده است ایشان نیز راه گریختگان مسلوک داشتند و همیون در دهلی استیلا یافت و تردی بیگ خان و امرای دیگر روی بدرگاه جهان پناه بردند و خانزمان در بلده سرهند بایشان رسیده بندگان حضرت در قصبه جالندر مشغول دفع فساد اسکندر بودند که خبر شکست بسامع علیه رسید خواجه خضر خان را که از نسل سلاطین مغول بشرف ازدواج گلبدن بیگم عمه حضرت خلیفه الهی شرف امتیاز داشت در مقابل سکندر گذاشته علم توجه بجانب دهلی افراشتند چون بحوالی بلده سرهند اتفاق تردل افتاد و امرا شکست خورده ملازمت نمودند خانخانان که تنظیم و ترتیب مصالح ملکی برای صواب نمای او منوط بود مصلحت در اتلاف تردی بیگ خان دیده مشار الیه را

www.alimaanfoundation.com/

در منزل خود طلبیده بقتل رسانید بیت کسی را که دیدی تو در جنگ پشت * بکش چون عدو در مصافش نکشت *
و خواجه سلطان علی و میر منشی را که ایشان نیز بتهمت متهم و در سلک گریختگان منتظم بودند با خنجر بیگ خویش تردی بیگ خان
مقید ساخت چون رایات جلال بحدود سرای گردیده انتصاب یافت علی قلی خان و اسکندر خان و عبدالله خان
اوزبک و علی قلیخان اندرانی و لعل سلطان بدخشی و حیدر محمد آخته بیگی و مرزا قلی خولی و محمد خان جلایر و مجنون خان
قاقشار و از نوکران خانخانان حسین قلی بیگ و محمد صادق پروانچی و شاه قلی محرم و میر محمد قاسم نیشاپوری و سید
محمد بارهه و اوران بهادر را حکم شد تا برسم منقلای ایشان روان شدند و خود از عقب کوچ فرموده متوجه گشتند و هیمون
که در دهلی کوس غرور مینواخت و خود را راجه بکرماجیت خطاب کرده بود لشکری عظیم و یکهزار و پانصد فیل جنگی ترتیب
داده بمقابله شتافت چون توپخانه را پیش از خود فرستاده بود جمعی از افواج قاهره پیشدستی نموده توپخانه او را که بقصبه
پانی پت رسیده بود بضرب شمشیر گرفتند بیت چو سگ در بیشه شیران کند راه * کند بر خود اجل را بیشتر راه * در
صباح روز جمعه ماه محرم الحرام سنه اربع و ستین و تسعمائه از قراولان لشکر خبر آمدن او معلوم شد امرای ذوی الاقتدار
به تسویه صفوف پرداخته روی همت بدفع مخالفان آوردند حسین قلی بیگ و محمد صادق پروانچی و شاه قلی محرم
و میر محمد قاسم نیشاپوری و لعل سلطان بدخشی و دیگر جوانان نامدار بحملات مردانه صفوف بدخواه را پریشان و ابتر
ساختند و هیمون خود را با فیلانی که داشت بر افواج قاهره زد و بصدمات متواتر و فی الجمله خلل و تزلزل در جوانغار راه
یافت اما باز بسعی جوانان تیرانداز و بضرب تیغ و سنان صاعقه نشان صورت استقامت در افواج قاهره رو نمود
هیمون خود را بجانب قول که بقوت و مردانگی خانزمان مستحکم بود کشیده تمام فیلان را بآنجانب راند لشکر ظفر اثر
بر وی تیرباران کردند اتفاقاً تیری بچشم هیمون رسیده از پس سر او گذشت جمعی که نزدیک او کوشش میکردند چون
او را بآن حال دیدند دست از تردد باز داشته و متفرق گشتند و دلاوران رزمخواه بتعاقب آن گروه مخذول
پرداخته اکثری را برابر خاک هلاک انداختند و فیلی که هیمون را سوار بود چون فیلبان کشته شده و هیمون در جوکندی فیل
زخمی افتاده بود سر در جنگل زده می گشت اتفاقاً شاه قلی محرم خان بآن فیل رسیده فیلبان خود را سوار کرده فیلبان
او را دید که شخصی زخمی در جوکندی فیل افتاده فیلبان بشاه قلی خان حقیقت را گفت و ظاهر شد که همو است شاه
قلی خان از همه غنیمتها آنرا مغتنم شمرده آن فیل را با چند فیل دیگر از معرکه برآورده بود در نظر اشرف گذرانیده و خانخانان
بیرامخان بدست خود هیمون را بقتل آورده و اسکندر خان اوزبک حسب الحکم از عقب گریختگان تا دهلی رفته بسیاری
از مخالفان بجهنم فرستاد و روز دیگر لوای نصرت انتما از پانی پت نهضت نموده تا بدهلی هیچ جا توقف ننمودند جمهور اکابر
و اهالی و عموم اسافل و اعالی آن شهر باستقبال شتافته مراسم ایثار و نثار بجا آوردند مدت یکماه در آنجا اتفاق
توقف افتاد درین اثنا بمسامع علیه رسید که تمامی دلاوری اتباع هیمون با خزائن و دفائن در میوات یکجا شده است

www.alimaanfoundation.com/

حسب الحکم جہانمطاع مولانا پیر محمد شروانی بمیوات رفتہ جمیع آنمزدم را بدست آورده غنائم نفیس جہت سرکار خاصہ ضبط نموده بشرف خاکبوس سرفراز آمد **ذکر وقائع سال دوم الہی** ابتدای این سال روز سہشنبہ نہم جمادی الاول سنہ اربع وستین وتسعمائة بود چون خبر رسید کہ خضرخان خواجہ هزیمت از اسکندر افغان خورده بلاہور درآمده هست حضرت خلیفه الہی جہت تدارک اینکار علم نهضت بجانب لاہور برافراشتند وچون بجالندر رسیدند اسکندر خود را بطرف کوهستان سوالک کشید درایات اعلی بتعاقب او بدلیوجه رسید وازانجا بدومهری آمد وچون بتحقیق پیوست کہ سکندر وادی فرار پیش گرفته جمعی از امرای نامدار را بتعاقب او تعین فرموده خود نیز بدولت متعاقب متوجه گردیدند امراچون بطریق یلغار نزدیک باردوی سکندر رسیدند اسکندر بقلعه مانکوٹ تحصن جست ولشکر بادشاهی بپای حصار فرود آمده آن قلعه را مرکز وار درمیان گرفته بلوازم قلعه گیری مشغول گشت مقارن اینحال خبر توجه حضرت مریم مکانی والده حضرت خلیفه الہی با دیگر مخدرات سراپرده عصمت از کابل بجانب هندوستان رسیده باعث انشراح خاطر حضرت گردید ومحمد قلی برلاس وشمس الدین محمدخان اتکه وسائر امرای نامدار کہ جہت دفع فساد مرزا سلیمان بامداد منعم خان بکابل رفته بودند نیز درخدمت حضرت بلقیسه زمان بجانب هندوستان معاودت نموده بودند چون حضرات عصمت قریب یلغنزل باردو رسیدند حضرت خلیفه الہی خانخانان را درمعسکر گذاشته باستقبال ایشان رفته حضرات را بملاقات خود مسرور ومبتهج گردانیدند القصه بعد از امتداد ایام محاصره سکندر افغان از راه عجز وانکسار پیش آمده التماس نموده کہ یکی از معتمدان درگاه را بدرون قلعه فرستند تا ملتمسات او را بعرض رساند خلیفه الہی اتکه خانرا باینخدمت فرستادند چون اتکه خان بدرون قلعه رفت اسکندر بزبان انکسار پیش آمده گفت کہ چون جرات وگستاخی بسیار کرده ام روی آن ندارم کہ بمواجهه حضرت توانم آمد اگر چندگاه حسب الحکم بطرف بنگاله روم مشروط بآنکه هیچگاه سر از ربقه اطاعت بیرون نکشم وپسر خود را بخدمت فرستم باعث بنده نوازی خواهد شد اتکه خان آمده باتفاق پیر محمدخان ملتمسات او را بخانخانان خاطرنشان کرده بنوعی بعرض حضرت رسانیدند کہ عرض قبول افتاد اسکندر پسر خود عبدالرحمن نام را همراه غازی خان سور وچند فیل مست با پیشکش دیگر فرستاده قلعه را بتاریخ بست وهفتم رمضان سنه اربع وستین وتسعمائة بدولتخواهان درگاه گذاشته بدر رفت ورایات عالی بتاریخ دوم شوال همان سال از انجا بجانب لاہور حرکت نمود بعد از چهار ماه وچهارده روز نهضت اعلام ظفر انتظام از دارالسلطنت لاہور بسمت دهلی واقع شد چون ظاهر جالندر محل نزول گردید اندوداج خانخانان بمهد علیا سلیمه سلطان بیگم دختر میرزا فیروز الدین محمد کہ خواهرزاده حضرت جنت آشیانی بود وآنحضرت درایام جهانبانی خود نامزد خانخانان کرده بودند حسب الحکم بوقوع آمد وخانخانان جشن بادشاهانه ترتیب داده استدعای قدوم آنحضرت نمود وحضرت بحضور موفور السرور خود آن مجلس را رشک جنت ساختند خانخانان

www.alimaanfoundation.com/

ست بذل کشاده عالمیان را بهره ور گردانیده واز انجا در ابتدای سال سوم الهی علم غریمت افراخته بجانب دهلی
مضت فرمودند **ذکر وقائع سال سوم الهی** ابتدای اینسال روز چهارشنبه بستم جمادی الاول سنه
سس وستین وتسعمائة بود بتاریخ بست وپنجم جمید الثانی سنه خمس وستین وتسعمائة حضرت خلیفة الهی بدهلی نزول اجلال
موده بحال رعیت وسپاهی پرداخته آثار عدل ومرحمت در آفاق منتشر گردانیدند وخانخانان باتفاق اعیان مملکت
ارکان دولت دران ایام در هفته دو مرتبه بدیوانخانهٔ عالی می آمد ومهمات موافق حکم اشرف پرداخت میرسید
واز سوانح آن ایام قصهٔ عاشقی خان زمانست وتفصیل این اجمال آنکه شاهم بیگ نام پسری که با وجود حسن وجمال
او وصنایع وداطوار دلیری آراسته بود در سلک قورچیان حضرت جنت آشیانی انتظام داشت چون آنحضرت
رنیعالم انتقال فرمودند شاهم بیگ داخل قورچیان خلیفة الهی گردید وچون خانزمان را با ونظری بود کسانرا
خفیه نزد او فرستاده اورا فریفته طلب داشت واو از درگاه معلی گریخته خود را بخانزمان رسانید خانزمان ازبس که وسعت مشرب داشت
گاه گاه پیش آن جوان بزانو می نشست وباد شاهم می گفت وتسلیم کرد وبروش خباثت ماوراالنهر سلوک می نمود
وچون کیفیت این حرکات ننگ بعرض اشرف رسید فرمان بنام خان زمان شرف صدور یافت که شاهم را بدرگاه
فرستد واگر در فرستادن او تعلل خواهد در زید مستحق تنبیه خواهد شد وفرامین دیگر بنام امرا که جاگیرشان نزدیک جاگیر
خان زمان بود شرف صدور یافت که اگر خان زمان در فرستادن او تاخیر نماید بر سر او رفته نتیجه نافرمانی را در
کنار او گذارند چون خان زمان بر کیفیت این واقعه اطلاع یافت پنبهٔ غفلت از گوش برآورده در مقام اطفاء آتش
غضب بادشاهی شد برج علی نام نوکر اعتمادی خود را بدرخانه فرستاد که شاید بصلاح کار نماید برج علی اول بمنزل
پیر محمد خان رفت وپیغام خانزمان گذرانید وبعضی سخنان او باعث غضب پیر محمد خان گردید فرمود تا در حضور او
بسر حد مردن رسانیده از برج قلعه انداخته کشتند وقصهٔ زمان گفت که اکنون این شخص مظهر اسم خود گشت خانزمان
این واقعه را شنیده دل بر مفارقت شاهم بیگ نهاده او را طلبیده گفت که غیر ازین چند روز از هم جدا باشیم
چاره نمانده هست بعد ازانکه حضرت از تقصیرات من بگذرند درخواست تقصیرات تو خواهم کرد وشاهم بیگ را
وداع نمود ودران ایام که شاهم بیگ با و میبود خانزمان آرام جان لولی زنی را در نکاح خود درآورده بود اتفاقا
این شاهم بیگ را با آن زن دلبستگی بهم رسید چون خانزمان بران وقوف یافت آنزن را با و بخشید وشاهم بیگ
آنزن را چندگاه نگاهداشته بعبد الرحمن بیگ پسر موبد بیگ بواسطه خصوصیتی که بایکدیگر داشتند بخشیده بود درین ایام
که از پیش خانزمان برآمده آواره می گشت بحسب اتفاق بحوالی سرور پور جاگیر عبد الرحمن بیگ رسیده بمقتضای
سابقه جهت که میان ایشان بود بمنزل او میرفت ودر اثنای صحبت سلسلهٔ محبت شاهم بیگ که با آرام جان داشت
در حرکت آمده از عبد الرحمن بیگ استدعای آن نمود که آرام جان را باو واپس بخشد عبد الرحمن را غیرت نگذاشته

www.alimaanfoundation.com/

که منکوحهٔ خود را باو سپارد شاهم بیگ از بسکه تحکم در طبیعت او جای کرده بود بفرمود تا عبدالرحمن بیگ را بستند
و آرام جان را کشیده گرفتند چون این خبر بموید بیگ رسید جمعیت نموده بر سر شاهم بیگ آمد مردم شاهم بیگ مدافعه
پیش آمده جنگ کردند اتفاقاً تیرے بشاهم بیگ رسیده که بآن درگذشت و عبدالرحمن بیگ مخلص یافته رو
بدرگاه عالم پناه نهاد چون این خبر بخانزمان رسید جامهٔ ماتم پوشیده از عقب عبدالرحمن بیگ یلغار کرد وقتی که
بکنار آب گنگ رسید معلوم کرد که عبدالرحمن بیگ گذشته است گریان گریان مراجعت کرد و درینسال مصاحب بیگ
پسر خواجه کلان بیگ که از امرای کبار فردوس مکانی و جنت آشیانی بود بشرارت ذاتی اتصاف داشت و در
نفاق و بداندیشی بی اختیار بود بفرموده بیرمخان خانخانان بقتل رسید دیگر از وقائع اینسال آنکه روزے
حضرت بر فیل لکهنه نام سوار بودند و آن فیل را بر فیل دیگر دوانیدند در اثناء راه مغاکی پیش آمد
و پای فیل لکهنه در آن فرو رفت و حضرت از گردن فیل جدا شده پای مبارک شان بریسمان که در گردن فیل
می بندند بند شد و یک کس دیگر که بر آن فیل ردیف ایشان بود بر زمین افتاد و ایشان آن ریسمان را بدست
خود گرفته آویخته ماندند جمعی رسیده پای مبارک را از ریسمان جدا کردند و آن فیل هم بقوت خود خلاص یافت بعد از آن
بر همان فیل سوار شده بمستقر خلافت مراجعت فرمودند بعد از ششماه بر کشتی متوجه آگره گشتند و در هفدهم محرم
سنه ستین و تسعمائه موافق سال سوم الٰهی بلدهٔ آگره بعز قدوم نصرت لزوم رشک عالم گشت و از جمله وقائع
اینسال صعود و هبوط مولانا پیر محمد شروانی است و آنچنانست که پیر محمد خان وکیل مطلق خانخانان بود تمام مهمات
ملکی بدو رجوع شد کار بجای رسید که ملجای ارکان دولت و اعیان حضرت گردید و از اهالی و اشراف
که بدر خانه او رفتند کمتر کسی بار یافتند همدرین ایام مزاج او از جادهٔ اعتدال منحرف گشته چند روز از خانه
بیرون نیامد چون خانخانان برسم عیادت بمنزل رفت یکی از غلامان او پیش آمده گفت که بعد از آنکه دعای شما
رسد بدرون تشریف فرمایند خانخانان ازین سخن در هم شد چون خبر به پیر محمد رسید از خانه بدرون دویده
در مقام اعتذار ایستاد و خانخانان فرمودند که دربان شما را نگذاشت او گفت معذور دارید که شما را نشناخت
خانخانان گفتند شما ما را چه قدر شناختید که او شناسد با وجود این چون خانخانان بخانهٔ او درون رفت نوکران
خانخانان را نگذاشتند که همراه در آیند مگر طاهر محمد میر فراغت که بتلاش خود را بدرون رسانید خانخانان
ساعتے نشسته بیرون آمد و در تدبیر کار پیر محمد خان شد بعد از دو سه روز خواجه امین الدین
محمود که در آخر خواجه جهان شده بود و میر عبدالله بخشی و خواجه محمد حسین بخشی را با بعضی از ملازمان خود نزد پیر محمد خان
فرستاد و پیغام داد که تو در رنگ سائر طلبه میبودی و بعنوان فقیری و نامرادی در قندهار آمدی چون تو اخلاص
احساس نمودیم و بعضی خدمات مرضیه نیز از تو بظهور آمد ترا بدرجهٔ خانی و سلطانی رسانیدیم و چون حوصلهٔ تو

www.alimaanfoundation.com/

گنجائیش وبیعت جاہ ندارد و توہم آنست کہ از فسادات سر برزند بنابر مصلحت از تو روزی چند اسباب غرور وجاہ انتزاع مینمایم تا زمانی کہ باز مزاج تو بحال آید مناسب آنست کہ علم ونقارہ وسائر اسباب غرور وجاہ را بسیاری پیر محمد خان در ساعت اسباب خانی وسلطانی سپردہ ہمچنانکہ ملا پیر محمد بود شد مصراع چو مرد اگہ نباشد گم کند راہ * وبعد از چند روز بحکم خانخانان مولانا را بقلعہ بیانہ بردند واز انجا بمکہ فرستادند واو بگجرات رفت وآنجا میبود وبعد از حادثہ پیر محمد خان مرجعیت نمودہ بدرگاہ عالم پناہ پیوست وبعد از انکہ منصب وکالت خانخانان از پیر محمد خان انتقال یافت بحاجی محمد سیستان کہ او ہم از نوکران خان بود قرار گرفت وہمدرین اوقات منصب صدارت ممالک باستصواب خانخانان بشیخ گدائی پسر شیخ جمال کنبو دہلی بتقریب آشنائی کہ خانخانان را بشیخ گدائی در ایام غربت در گجرات بہم رسیدہ بود تفویض یافت واحترام شیخ گدائی بجائی رسید کہ بر اکابر ہندوستان وخراسان تقدیم کرد وہمدرین ایام قدوۃ الاکابر میر عبد اللطیف قزوینی بمنصب معلی حضرت خلیفہ الٰہی اختصاص یافت چنانچہ در بعضی اوقات بعضی غزلہای لسان الغیب پیش میر میخواندند ذکر تسخیر قلعہ گوالیار برفعت واستحکام مشہور ست وہمیشہ وطن راجہای کبار بودہ وبعد از سلیم خان سبنل غلام او بحکم سلطان محمد عدلی میبود چون دار الخلافت آگرہ بسریر خلافت مصیر گردید حبیب علی سلطان ومقصود علی کور وقباخان بہ تسخیر آن حصار تعین یافتہ چند روز در محاصرہ داشتند وچون کار بر اہل قلعہ تنگ شد قلعہ را سپردند

ذکر وقائع سال چہارم الٰہی

ابتدای اینسال روز جمعہ دوم جمید الآخر سنہ ستّ وستین وستمائۃ بود در اینسال خانزمان را بہ تسخیر جونپور کہ سالہا تختگاہ سلاطین شرقیہ بودہ ست دران ایام در تصرف افغانان بود تعین فرمودند او با لشکر گران بآنولایت در آمدہ جنگ کرد وباقبال بادشاہی مصدر فتوحات عظمی شد وآنولایت را بتصرف در آورد ودر اینسال حبیب علیخان برادر سرتنہبور فرستادند در ایام استیلای شیر خان افغان این قلعہ در تصرف غلام او حاجی خان بود درین ایام حاجی خان این قلعہ را بدست رای سرجن از خویشان رای او دلینگ کہ دران نواحی پدرواری وجمعیت مشہور بود فروخت واو بمرور ایام پرگنات حوالی را نیز متصرف گشتہ تمکنت تمام بہم رسانید حبیب علی خان وجمعی از ملازمان درگاہ در پای قلعہ رفتہ مدتی محاصرہ داشتند وچون مدتی برین برآمد نواحی آنقلعہ را تاخت وتاراج نمودہ امرا بجاگیرہای خود رفتند ذکر آمدن شیخ محمد غوث از ولایت گجرات باگرہ وچون احوال شیخ محمد در تذکرہ مشائخ عہد درین کتاب مذکور گشتہ تکرار نمی نماید القصہ در سنہ ست وستین وستمائۃ شیخ با مریدان وجمعیتی تمام باگرہ آمد بمراحم خسروانہ ممتاز گردید چون درمیان او وشیخ گدائی کدورتی بود وشیخ گدائی در مزاج خانخانان تصرف تمام داشت آنقدر رعایت کہ از خانخانان متوقع شیخ محمد بود بظہور نرسیدہ از انجہت شیخ آزردہ خاطر بکوالیر کہ مسکن او بود رفتہ تا آخر عمر ملازم مشیخت قیام مینمود وحضرت خلیفۃ الٰہی

www.alimaanfoundation.com/

یکروز وظیفه بشیخ مقرر ساختند همدرین ایام که دار الخلافت آگره مستقر خلافت بود بهادر خان برادر خانزمان روی
به تسخیر بجانب ولایت مالوه که در ایام سابق جای سلاطین خلج بود و درینولا باز بهادر بن شجاع خان افغان
بران دیار مستولی گشته بود آورد و تا قصبه سیری رسیده بود که برهم خوردگی مهمات بیرم خان خانخانان رو نمود و بفرموده
خانخانان مراجعت نمود **ذکر وقائع سال پنجم الٰہی** ابتدای اینسال روز شنبه سیزدهم جمادی الآخر
سنه سبع وستین وتسعمائه بود چون مدار کارخانه سلطنت بر رای صواب نمای بیرم خان قرار گرفت حساد و اشرار
همه وقت درانمقام بودند که طرح دیگر بر روی کار آورده خود ها صاحب دخل و اعتبار شوند در اوقات فرصت
سخنانیکه سبب بی التفاتی حضرت خلیفه الٰهی تواند شد بعرض رسانیدند بتخصیص او همچنان که بواسطه نسبت فرزندی
باهم آنکه از مخصوصان منزلت او پیش بود باتفاق والده خود همیشه راه حسد می پیمود و چون صفای عقیدت
و کمال اخلاص خانخانان بر ضمیر انور روشن بود اگر احیانا سخنی درباب او بعرض میرسید درجه قبول نمی یافت
مصراع دشمن چکند چو مهربان باشد دوست ٭ تا آنکه بتاریخ بستم جمادی الثانی سنه سبع وستین وتسعمائه حضرت
خلیفه الٰهی بعزم شکار از آب جون عبور فرمودند و خانخانان جهت تنظیم ملکی در اگره ماند چون موکب عالی بحوالی
قصبه سکندره رسید باهم آنکه با خود اندیشید که بهتر ازین مصلحت نیست که حضرت را بجانب دهلی ترغیب نموده بیرم
و باتفاق شهاب الدین احمد خان که دران ایام در دهلی بودند آنچه مناسب باشد و شود ٭ چو آید مشکلی پیش
خردمند ٭ کزان مشکل فتد در کار او بند ٭ کند عقل دگر با عقل خود یار ٭ که تا در حل آن باشد مددگار ٭ بنابرین
بعرض اشرف رسانید که حضرت مریم مکانی را درین ایام ضعفی وارد شده و آنحضرت را بسیار یاد میکنند این معنی
نگرانی خاطر اشرف اقدس گشت و عزیمت دهلی فرمودند شهاب الدین احمد خان در استقبال عجلت نموده شرف
ملازمت دریافت باهم آنکه باتفاق شهاب الدین احمد خان وقت یافته سخنانیکه سبب تغیر مزاج حضرت
باشد بعرض رسانید و چنان نمودند که تا بیرم خان باشد حضرت را در کار سلطنت اختیار نخواهد داد و در معنی اختیار
اختیار بادشاهی بدست اوست و خاطر اشرف را بخانخانان مکدر ساختند و در آخر بعرض رسانیدند که چون
خانخانان آمدن دهلی را از سعی ما یان دانسته ما را باین تقصیر متهم خواهد کرد در ما طاقت مقاومت عداوت او
نیست شفقت در حق ما اینست که برخصت مکه سرافراز گردیم تا با ماکن شریف رفته بعوض خدمت حضور بدعای غیبت
مشغول باشیم چون حضرت خلیفه الٰهی را باهم آنکه بواسطه حسن خدمت و قدم ملازمت و الفت تمام بود بمفارقت او
راضی نشده فرمودند که ما درخواست تقصیر شما از خانخانان خواهیم کرد و بخانخانان پیغام کردند که بی استصواب شما
اینقدر مسافت دور آمدیم نزدیکان ما متوهم شده اند اولی و انسب که ایشانرا از جانب خود تسلی کنید تا بخواطر جمع
در لوازم خدمتگاری قیام توانند نمود و شهاب الدین احمد خان رعایت حزم و دوربینی نموده شروع در استحکام قلعه و

www.alimaanfoundation.com/

سائر لوازم احتیاط نمود و مهمات ملکی راند پیش خود گرفته باتفاق ماهم آنکه آوازه تغیر مزاج بندگان حضرت از خانخانان
در انداخت بعد ازان که پیغام حضرت بخانخانان رسید خواجه امین الدین محمود و حاجی محمد سیستانی و ترسون بیگ را
که مدار مهمات او بر ایشان بود بدرگاه عالم پناه فرستاده عرض داشت نمود که اخلاص و دولتخواهی این بنده نسبت
به بندگان درگاه بیحدی ست که خلاف مرضی طبع اقدس ازین صدور تواند یافت نسبت بجماعه که بلوازم خدمتگاری
قیام دارند غیر از رعایت و ترتیب بی لائق ست چون درباب خانخانان حکایت موثر و کلمات کار بسمع اشرف
رسیده بود سخنان فرستاده تا بدرجهٔ اجابت نرسید بمراجعت نیز رخصت نیافتند و چون آوازهٔ تغیر مزاج
حضرت از خانخانان انتشار یافت همه مردم از خانخانان جدا شده رو بدرگاه عالم پناه آوردند بیت
از انقلاب زمانه عجب مدار که چرخ ٭ ازین فسانه هزاران هزار دارد یاد ٭ پیش از همه قباخان گنگ بشرف
بساط بوسی سرافراز آمده شهاب الدین احمد خان باستصواب ماهم آنکه هر کس را که بآستان فلک نشان
می آمد فراخور حالت او بمنصب و جاگیر امیدوار میگردانیدند چون خانخانان را همیشه میل تجرد و زیارت
اماکن شریف در حریم خاطر میگشت تمام امرا و خوانین را که از و جدا نشده بودند بر ما فی الضمیر خود آگاه ساخته
بخدمت آستان رفیع الارکان رخصت نمود و بهادر خان را که از مالوه طلبیده بود همراه این مردم فرستاده خود
بعزیمت زیارت حرمین شریفین از آگره رو بجانب ناگور نهاده چون به بیانه رسید محمد امین دیوانه را که آنجا محبوس
بود خلاص داده بدرگاه فرستاد و چون خبر بیرون رفتن خانخانان از دار الخلافت آگره بناگور رسید شهاب الدین
احمد خان و ماهم آنکه در قفای ایشان بعرض رسانیدند که خانخانان بداعیه تسخیر پنجاب از آگره بیرون آمده است
خلیفه الٰهی میر عبد اللطیف را نزد خانخانان فرستاده پیغام دادند که چون حسن نیت و خلوص عقیدت تو بر ما ظاهر
بود مهمات ممالک را در قبضه اقتدار تو گذاشته خود را بلوازم انبساط خاطر می پرداختیم درینولا میخواهیم که خود بسر انجام
ملک پردازیم مناسب آنست که آن صادق الاخلاص روی همت بزیارت مکه معظمه که همه وقت مطمح نظر او بوده آورد
و از پرگنات هندوستان آنقدر که خواهد در وجه جاگیر او مقرر کرد و تا گماشتهای او محصول آن پرگنات را باو
میرسانیده باشد چون میر عبد اللطیف بخانخانان رسید خانخانان تمام آن کلمات را بسمع قبول شنیده از میوات
متوجه ناگور گشت و مرزا را رخصت نمود و غیر از ولی بیگ ذو القدر و پسران او حسین قلی بیگ و اسمعیل قلی بیگ که
خویشان او بودند و شاه قلی محرم و حسین خان خواهرزاده و داماد مهدی قاسم خان از مردم اعیان کسی دیگر همراه او
نبود چون بناگور رسید علم و نقاره و سائر اسباب امارت از خود جدا ساخته مصحوب حسین قلی بیگ بدرگاه معلی
فرستاد حسین قلی بیگ در پرگنه جهجر شرف ملازمت دریافت دران مردم شاه ابو المعالی سواره خواست که
حضرت را دریابد بر خاطر اشرف گران نموده او را مقید ساخته بشهاب الدین احمد خان سپردند و آمدن حسین قلی بیگ

www.alimaanfoundation.com/

و آوردن اسباب امارت پسندیده افتاد و همدرین ایام پیر محمد خان شروانی که خانخانان او را اخراج نموده بمکه معظمه
فرستاده بود و او در گجرات انتظار موسم میکشید از شنیدن برهمزدگی معامله خانخانان بتعجیل هرچه تمامتر خود را بدرگاه
معلی رسانید و بمراحم بادشاهانه سرفراز آمد و بخطاب ناصر الملکی امتیاز داده علم و نقاره لطف نموده با جمعی بتعاقب
خانخانان تعین فرمودند که او را بمبالغه بجانب مکه روان سازد بعد از آنکه پیر محمد خان بجانب خانخانان روان شد
رایات عالی بدهلی مراجعت فرموده فرمان طلب بنام منعم خان که در کابل بود شرف صدور یافت چون مالدیو راجه
جودهپور از روی غلبه و استیلا در سر راه گجرات بود و نسبت به بیرم خان نزاع داشت خان را از ملاحظه او توقف افتاد
از ناگور کوچ کرده پرگنه بیکانیر رسید رای کلیانمل و پسر او رای سنگه از زمینداران آن نواحی بودند بقدم اخلاص
پیش آمده لوازم مهمانداری بتقدیم رسانیدند بعد از آنکه چند روز خانخانان دران منزل از کوفت راه برآسود خبر تعین
پیر محمد خان بتعاقب او استماع نموده بغایت مایوس و آزرده خاطر گردید درینوقت جمعی از مردم فتنه انگیز فرصت باغوا
پیش آمده خانخانان را از راه برده قرار مخالفت دادند و خانخانان از انجا رو بجانب پنجاب آورد چون بقلعه
ترهنده که جاگیر شیر محمد دیوانه که نوکر قدیم که خانخانان در غایت کرده بود رسید خانخانان از روی
اعتمادی که باو داشت خلف صدق خود مرزا خان را که در سن سه سالگی بود و امروز بخطاب خانخانان و سپه سالاری
سرفراز است با عیال و اموال آنجا گذاشته بیشتر روان شد شیر محمد تمامی اسباب و اموال را متصرف گشته انواع
اهانت بمتعلقان خان رسانید و خانخانان در پرگنه دیبالپور بود که این خبر رسید خواجه مظفر علی تربتی دیوان خود را که
در آخر مظفر خان شده بود با درویش محمد اوزبک بدلاسای استمالت او فرستاد شیر محمد خواجه مظفر علی را گرفته مقید
ساخته بدرگاه سلاطین پناه فرستاد خان حیران و متفکر بجالندر روان شد و چون خبر روان شدن خانخانان
بجانب پنجاب بمسامع علیه رسید شمس الدین محمد خان آتکه را با پسر او یوسف محمد خان و حسن خان قرابت
شهاب الدین احمد خان و سائر امرا بصوب پنجاب تعین فرمودند چون افواج قاهره بقصبه ارکدار و از انجا بپرگنه کوناور
رسید سر راه خانخانان را گرفتند خانخانان غیر از جنگ چاره ندید بضرورت ترتیب صفوف داده رو بمقابله افواج
قاهره آورد از طرفین معرکه قتال گرم گشت و در آخر خانخانان هزیمت یافته بطرف کوهستان سوالک رفت و
ولی بیگ با پسر خود اسمعیل قلی بیگ که امروز در زمره امرا انتظام دارد و احمد بیگ و یعقوب بیگ همدانی و سائر
برادران گرفتار آمده غنائم بیحساب بدست عساکر منصوره افتاد و این فتح در سال پنجم الٰهی موافق سنه سبع و ستین
و تسعمائه بود بعد از آنکه شمس الدین محمد خان آنکه متوجه پنجاب کردند حضرت خلیفه الٰهی خواجه عبد المجید هروی را که در سلک وزرا
منتظم بود بخطاب آصفخانی امتیاز بخشید بحکومت دهلی گذاشته خود بدولت و اقبال دوم ذیقعده سنه سبع و ستین و تسعمائه
متوجه پنجاب گردیدند و حسین قلی بیگ پسر ولی بیگ ذو القدر را بنابر مصلحت با آصف خان سپرده فرمودند که او میانه نگاه داشته

www.alimaanfoundation.com/

گزندے باو نرساند و چون بلودیانه رسیدند منعم خان که حسب الحکم از کابل روان شده بود با مقیم خان خواهرزاده
تردی بیگ خان و امرای دیگر دران منزل بشرف خاکبوسی سرفراز آمده و منعم خان بمنصب وکالت و خطاب
خانخانان ممتاز گشت و امرای دیگر نیز فراخور احوال خود بمراحم و الطاف سرفراز گشتند و همدرین منزل خبر فتحی که بدست
شمس الدین محمد خان واقع شده بود رسیده جماعت که دران جنگ اسیر گشته بودند مقید و مغلول در نظر آورده
بزندان سپردند و از انجماعت ولی بیگ که زخمهای کاری داشت در زندان درگذشت سر او را جدا کرده بدهلی
فرستادند و رایات اعلی بتعاقب خانخانان بطرف سوالک حرکت نموده چون بنواحی تلواره که از جمله کوه سوالک و
محل بودن راجه گوبند چند ست و خانخانان آنجا تحصن جسته بود رسید جمعی از دلاوران نامی پیشدستی نموده بکوهستان
در آمدند و محاربه نموده اکثر ایشانرا بر خاک مذلت انداختند و سلطان حسین جلایر دران معرکه بدرجه شهادت رسید
و چون سر او را بریده پیش خانخانان بردند خان از کمال رقت قلب گریسته گفت این عمر و زندگی من گرای آن نمیکند
که بتقریب من اینطور مردم کشته شوند فی الحال از روی حسرت جمالخان نام غلام خود را بدرگاه فرستاده معروض داشت
که من از کردهای خود که آنهم باختیار من نبود لمال ندامت و تاسف دارم اگر عنایات و الطاف حضرت شامل حال
بنده گشته برده اغماض بر زلات کمینه انداخته در مقام عفو آیند روی امید بدرگاه سلاطین پناه آورده بشرف خدمت سرافراز
آید چون خلاصه عرض بمسامع علیه رسید و حقوق خدمات قدیم در ساحت ضمیر حق پذیر جولان کردن گرفت حکم اشرف
بصدور پیوست که مولانا عبدالله سلطانپوری که بخطاب مخدوم الملکی سرفراز بود با بعضی از مقربان درگاه نزد خانخانان
رفته خاطر او را بمواعید بادشاهانه مطمئن گردانیده بدرگاه عالم پناه آوردند چون نزدیک باردو رسیدند بحکم فرمان عالی
تمام امرا و خوانین باستقبال رفته خانخانان را باحترام تمام باردو آوردند و خانخانان روی مسکنت بر زمین نیاز
استعفای تقصیرات خود نموده و حضرت خلیفه الٰهی مراحم خسروانه نوازش فرموده بخلعت خاص اختصاص دادند و بعد از
دو روز رخصت حرمین شریفین ارزانی داشتند و از روی ظفر قرین بدهلی روان ساخته خود شکار کنان متوجه حصار
فیروزه گردیدند خانخانان با توابع راه گجرات پیش گرفته روان شده ببلده پتن گجرات رسید و چند روز در انجا
مقام نموده اکثر اوقات را بسیر میگذرانید روزی بکولاپی که در ظاهر پتن واقع ست و بسهسلنگ اشتهار دارد رفته
بکشتی نشسته سیر میکرد و چون فرود آمده بمنزل متوجه شد مبارک خان افغان نوحانی که پدر او در یکی از جنگها بدست
مغولان رسیده بود انتقام خیال کرده بملاقات خان آمده در وقت مصافحه خان را بخنجر هلاک ساخت و شهید
شد محمد بیرم تاریخ شهادت آن پاک نهاد شد و جمعی از اوباش اردوی خانخانان را تاراج کردند و محمد امین دیوانه
و بابا زنبور و چندی از خواجه سرایان مرزا عبدالرحیم ولد ارجمند خانخانان را که سن عمرش بچهار سالگی نرسیده بود و امروز
بخطاب خانخانانی سرفراز ست از ان مهلکه برآورده باحمدآباد رسانیدند و از انجا مرزا عبدالرحیم را برداشته

www.alimaanfoundation.com/

روی امید بدرگاه جهان پناه آوردند و بخدمت حضرت خلیفه الٰهی رسیده بمراحم خسروانه ممتاز گشت و روز بروز
منظور نظر شفقت اثر بواسطهٔ خدمات پسندیده که ازو بظهور میرسید میشد و کار او بترقی بود تا بخطاب خانخانانی
رسیده این خصوصیات بمحل خود مذکورست و بالجمله بعد از رفتن بیرمخان بجانب گجرات حضرت خلیفه الٰهی بعزم
شکار متوجه حصار فیروزه گردیدند و چند قلاده یوز که بزبان هندی چیته گویند شکار کرده در چهارم ربیع الاول سنه
ثمان وستین وتسعمائه بدهلی نزول اجلال فرمودند و چند روز آنجا بلوازم بساط و انبساط پرداخته دوم ربیع الثانی
عنان عزیمت بدار الخلافت آگره معطوف فرمودند و بکشتی نشسته در دوازدهم ربیع الثانی بدار الخلافت رسید

ذکر وقائع سال ششم الٰهی

ابتدای اینسال روز یکشنبه بست و چهارم جمادی الآخر سنه ثمان وستین
وتسعمائه بود درین سال کدخدائی محمد باقی خان پسر ماهم انکه که کیفیت قرب آن محمدره در اوراق سابق بتحریر پیوست
واقع شد و حضرت ها ستدعای او در منزل او رفته بزم شاهانه ترتیب فرموده چند روز بلوازم عیش و عشرت
پرداختند ذکر فرستادن او همچنان بسارنگ پور فتح ولایت مالوه در زمان شیرخان بشجاع خان که از خاصه
فیلان او رد و تعلق داشت و بعد از وفات او به پسرش باز بهادر قرار گرفته بود و درینولا بمسامع علیه رسیده
که باز بهادر حاکم مالوه همواره بلوازم ملائی اشتغال مینمایند و خبری از ملک ندارد و ازینجهت دست اهل ظلم و جور بر
فقرا و بیکسان دراز گشته و اکثر رعایا و بیشتر برایا از دست ظلم او بجان رسیده اند غیرت سلطنت مقتضی آن گردید که ولایت
مالوه نیز در تصرف اولیای دولت قاهره درآمده مهبط امن و امان گردد بنابران ادهم خان و پیر محمد خان و صادق خان
و قباخان کنک و عبدالله خان اوزبک و شاه محمد خان قندهاری و دیگر امرا بتسخیر آن ولایت تعین یافته روی
اقتدار بآن دیار آورده کوچ بکوچ روان شدند چون بده کروهی سارنگپور که وسط بلاد ست رسیدند باز بهادر که
دران شهر میبود از خواب غفلت بیدار گشته در دو کروهی سارنگ پور آمده قلعه ساخته نشست و این باز بهادر در
فن سرود و اقسام نغمه هندی بی نظیر وقت خود بود اکثر اوقات او بصحبت لولیان پاتربازی و سائر ملائی میگذشت
چون لشکر فیروزی اثر بده کروهی سارنگپور رسید ادهم خان و محمد صادق خان و عبدالله خان اوزبک و قباخان
کنک و شاه محمد خان و چندی دیگر از امرا را بطریق قراولی فرستاد که بر دو قلعه که باز بهادر که بر لشکر خود کرده بود سیر
کرده نوعی سازند که او از قلعه بیرون آید افواج قاهره توپ توپ باطراف قلعه باز بهادر آمدند باز بهادر ترتیب افواج
نموده بجنگ شتافت و امرای افغان که ازو آزرده خاطر بودند راه فرار پیش گرفتند و باز بهادر گریخته بدر رفت و
روپ متی نام حرم و دستدار او که بنام او شعر میگفت با دیگر حرمها و خزانه بدست افتاده در وقت هزیمت خواجه سرای
باز بهادر روپ متی را بزخم شمشیر مجروح ساخت تا بدست بیگانه نیفتد چون ادهم خان روپ متی را طلب داشت
روپ متی از غیرت زهر خورده هلاک شد ادهم خان حقیقت فتح را نوشته بدرگاه عرضداشت نمود تمام حرمها و پاتران و

لولیان

www.alimaanfoundation.com/

لولیان باز بهادر را پیش خود نگاهداشت پاره فیلان را همراه صادق خان بدرگاه فرستاد و حضرت خلیفه الهی را
از نگاهداشتن حرمها و دیگر غنائم بر خاطر عاطر گران آمده مصلحت ملک اقتضای آن نمود که بصوب مالوه نهضت
نموده بنابران بتاریخ بست و یکم شعبان سنه ثمان وستین وتسعمائة دار الخلافت بطرف مالوه نهضت واقع شد
چون بحوالی قلعه کالپی از قلاع مالوه که بمتانت وارتفاع مشهورست رسیدند حکم جهانمطاع بتسخیر آن قلعه بصدور
پیوست کوتوال آنقلعه از روی عجز بدرگاه جهان پناه شتافته کلید قلعه را پیشکش آورد واین انقیاد از وحسن
افتاد و بطریق یلغار تمام شب رانده وقت صبح بحدود سارنگپور رسیدند ادهم خان که بقصد قلعه کالپی برآمده بود
درسه کروهی سارنگپور بشرف خاکبوس سرافراز آمده بمراحم بادشاهانه ممتاز گردید واز انجا سوار شده در شهر منزل
ادهم خان را نزول اقدس باعلی علیین رسانیدند ادهم خان انچه از غنائم بدست آورده بود از نظر گذرانیده حضرت
خلیفه الهی چندروز بلوازم انبساط پرداخته عنان عزیمت بجانب دار الخلافت آگره معطوف داشتند و در
همین منزل پیر محمد خان شروانی و دیگر امراکه درمحال ولایت متفرق بودند بملازمت رسیدند و بخلعت واسپ ممتاز
گشته باز بمحال جاگیرهای خود مرخص شدند و آنحضرت چون بحدود قصبه ترور رسیدند شیری که از مهابت آن
زهره هزبران آب شدی از جنگل نمودار شد تنها بنفس نفیس رو بآن سبع آورده او را بیک ضرب تیغ بر زمین انداختند
و بچهای آن شیر را جوانان دیگر بضرب تیغ و سنان کشتند و محمد اصغر میر منشی را که از سیادات عرب شاهی بحسن خط و
انشا ممتاز بود و در خدمت حضرت جنت آشیانی خطاب میر منشی داشت بخطاب اشرف خانی اختصاص دارند
وبتاریخ بست و نهم رمضان نهصد شصت و هشت دار الخلافت آگره محل نزول سرادق عزت گردید چون حدود
افغان بدست پیر محمد خان بنگالی که از امرای سلیم خان افغان بود بقتل رسید پسر او شیر خان نام در قلعه چنار
برسند حکومت تمکن جسته باجمعیت انبوه روبتسخیر جونپور نهاد و چون زمان عرضداشت بدرگاه معلی فرستاد
امرائیکه جاگیرداران آنحدود بودند بکومک خانزمان مقرر شدند ابراهیم خان اوزبک و مجنون خان قاقشال و
شاهم خان جلایر و کمان خان ککمر و جمعی دیگر از ملازمان درگاه بعلی قلی خان پیوستند و افغانان
از آب گذشته جنگ انداختند خانزمان داد مردانگی داده لشکر افغانان را برهم زده هزیمت داده
حقیقت فتح عرضداشت نموده بدرگاه معلی فرستاد و چون از بعضی حرکات خانزمان مردم عالم را گمان
طغیان و سرکشی میشد بطریق سیر و شکار در آخر این سال رایات عالیات بصوب جونپور در حرکت آمد
چون بحوالی کالپی اتفاق نزول افتاد عبد الله خان اوزبک که کالپی بجاگیر او مقرر بود استدعا نمود که منزل او بقدوم
مسرت لزوم بندگان حضرت مشرق شود التماس او در معرض قبول افتاد و منزل او را رشک فردوس ساختند عبد الله خان
در مقام خدمت ایستاده پیشکشها گذرانیده بقبول سرفراز گشت چون بلده کره محل نزول اجلال گردید علی قلی خان

www.alimaanfoundation.com/

و خانزمان و برادرش بہادر خان از جونپور کہ جاگیر ایشان بود بایلغار خود را رسانیدہ شرف پایبوس دریافتند و پیشکشہای لائق و فیلہای خوب گذرانیدند و چون آثار حسن اخلاص و بندگی از ایشان ظاہر شد باسپ و خلعت خاص سرفرازی بخشیدہ ایشانرا بجاگیرہای خود رخصت کردہ مراجعت نمودند و ہفدہم ذیحجہ ششم سال الٰہی موافق سنہ ثمان و ستین و تسعمائۃ در آگرہ نزول اجلال واقع شد شمس الدین اتکہ کہ خطاب خان اعظمی یافتہ حکومت پنجاب بدو مفوض بود درین ایام در دارالخلافت آگرہ آمدہ بشرف خاکبوس سرفراز شد و مہمات ممالک بعہدہ او تقرر گشت ہمدرین ایام ادہم خان بموجب فرمان جہانمطاع از مالوہ بدارالخلافت آگرہ آمدہ بشرف ملازمت امتیاز یافت و بتاریخ ہشتم جمادی الاول سنہ تسع و ستین و تسعمائۃ بعزم زیارت مرقد منور مطلب الاولیا خواجہ معین الدین چشتی قدس سرہ روان شدند چون بقصبہ سانبہر رسیدند راجہ بہارمل کہ از راجہای نامدار آنحواحی بود با پسر خود بگویتید اس از کمال ارادت و صدق اخلاص بشرف ملازمت رسیدہ بانواع مراحم و الطاف خسروانہ امتیاز یافت و دختر او کہ مخدرہ عصمت بود بازدواج آنحضرت امتیاز یافتہ در سلک ازدواج محترمہ منتظم گردید و اعلام ظفر انجام باجمیر رسیدہ ساکنان آنقلعہ بقعہ شریفہ را بصلات و صدقہ و وظیفہ و ادرار بہرہ ور گردانیدند و مرزا شرف الدین حسین کہ جاگیر در سرکار اجمیر داشت بملازمت رسیدہ بمراحم شاہنشاہی مباہی گشت و آنحضرت مرزا شرف الدین حسین را باچندی از امرای آنصوبہ بتسخیر قلعہ میرٹھہ کہ در بست کروہی اجمیر ست و در تصرف جمیل بود تعیین فرمودہ خود بسعادت بطریق ایلغار در شبانروز یکصد و بیست کروہ راہ طی کردہ باگرہ تشریف آوردند ذکر وقایع سال ہفتم الٰہی ابتدای ایسال روز سہ شنبہ ہفتم رجب سنہ تسع و ستین و تسعمائۃ بود در ابتدای ایسال مرزا شرف الدین حسین قلعہ میرٹھہ را باتفاق شاہ بداغ خان و پسرش عبد المطلب خان و محمد حسین شیخ و بعضی امرا محاصرہ نمودہ از طرفین کوششہا واقع شدہ آخر مصالحہ بران شد کہ اہل قلعہ تمام اسباب و جمات را گذاشتہ باسپ و تجی بدر روند و قتی کہ عساکر منصورہ از سر راہ ایشان برخاست چمل بامردم خود بدر رفت و قلعہ میرٹھہ در تصرف دولتخواہان آمد ہمدرین ایام پیر محمد خان کہ از آمدن ادہم خان حکومت مالوہ داشت لشکر مالوہ را جمع داشتہ عزیمت تسخیر ولایت اسیر و برہانپور نمودہ و بجاگیر راکہ از معظم قلاع آنولایت ست محاصرہ نمودہ قہرا و جبرا بگشاد و تمام سپاہیان آنجا را از تیغ گذرانیدہ بولایت اسیر کہ بجاندیس اشتہار دارد در آمد چون از آب نربدہ گذشت اکثر قصبات و قریات آنحدود را بقتل و غارت برباد دادہ بشہر برہانپور رسیدہ آن شہر نیز بغلبہ گرفت و حکم بقتل عام فرمود از علما و سادات بسیار کس را بحضور خود فرمود تا گردن زدند حاکم اسیر برہانپور و بارہا در کہ از مالوہ گریختہ دران نواحی می گشت باتفاق یکدیگر و کل زمین داران انجا بر سر پیر محمد خان ہجوم آوردند پیر محمد خان تاب نیاورده بجانب مندو برگشت چون بکنار آب نربدہ رسید او و سائر امرا ہمچنان خود را در آب زدند اتفاقا قطار شتری نزدیک پیر محمد خان رسیدہ بر آپیش خود را از آب جدا شدہ در آب افتاد بمکافات اعمال خود رسید

www.alimaanfoundation.com/

خون ناحق مکن چو یابی دست * کز مکافات آن نشاید رست * بقیه امرا که بمالوه رسیدند نگاه داشته [illegible]
از حیز اقتدار خود بیرون دیده رو بدرگاه عالم پناه آوردند باز بهادر از عقب رسیده مالوه را متصرف شد و امرا که بحکم
مالوه را گذاشته آمده بودند چندگاه محبوس ماندند بعد از آن عبدالله خان اوزبک را جهت تدارک این خلل نامزد فرموده
معین الدین احمد خان قرنخودی را با خوانین دیگر بکومک او تعیین فرمودند و در اواخر سنه تسع و ستین و تسعمائه
عبدالله خان با سائر امرا چون بحوالی مالوه رسیدند باز بهادر طاقت مقاومت نیاورده راه هزیمت پیش گرفت
و بعضی جوانان کارکرده از عقب او در آمده جمعی کثیر از مردم او را بقتل رسانیدند باز بهادر چندگاه در حمایت رای اودیسنگه
که از کبار راجهای ولایت مارواڑ است گذرانیده و مدتی در گجرات بسر برده در آخر روی نیاز بدرگاه عالم پناه آورده
از حوادث ایام پناه جست و عبدالله خان در شهر مندو قرار گرفت و امرای دیگر نیز بجاگیر خود رفتند و معین خان بعد
ترتیب و تنظیم مهمات ولایت رو بدرگاه عرش اشتباه آورد و چون رابطه اتحاد و وداد در میان حضرت جنت آشیانی
و شاه طهماسپ صفوی استحکام تمام داشت بعد از رحلت جنت آشیانی که مسند سلطنت دارا نکه ایالت بوجود
باجود حضرت خلیفه الهی زیب و زینت گرفت شاه طهماسپ خواست که رابطه قدیم را مجدد استحکام دهد بنابران سید بیگ
بن معصوم بیگ را که عمزاده شاه بود او را بزبان عاطفت عمو اوغلی خطاب می فرمود بعنوان رسالت با تحف و هدایای
بسیار بدرگاه گیتی پناه فرستاد چون سید بیگ بظاهر دار الخلافت آگره رسید بعضی خوانین عظام را باستقبال
او فرستاده باحترام تمام آوردند و باو مبلغ هفت لکه تنگه انعام مرحمت شده و دو ماه در دار الخلافت توقف
نمود بانعام اسپ و خلعت خاص سرفراز گشته با تحف و هدایای هندوستان رخصت مراجعت یافت ذکر
وقائع سال هشتم الهی ابتدای اینسال روز چهارشنبه هژدهم رجب سنه سبعین و تسعمائه بود قضیه که
در میان اینسال بوقوع آمد این بود که ادهم خان کوکلتاش پسر ماهم انکه در تقرب قرین خود نداشت از روی
غرور جوانی و غلبه جاه و مال باغوای شهاب الدین احمد خان و منعم خان خانخانان و چندی دیگر قصد خان اعظم که
وکیل السلطنت بود نموده در سر دیوان او را بقتل رسانیدند و از بس که غرور و نخوت و اعتماد بر عنایت حضرت داشت
بر در حرم ایستاده ماند حضرت از درون حرم شمشیر بدست بیرون آمدند و فی الحال او را دست و پا بسته از بام انداخته
بسیاست رسانیدند و این قضیه صباح روز دوشنبه دوازدهم رمضان سنه سبعین و تسعمائه دست داد و جمعی که
درین فساد کوشیده بودند از وهم سیاست هر کس خود را بگوشه کشیده از انجمله منعم خان و محمد قاسم خان میر بحر از آب
جون گذشته پل را ویران ساختند و شهاب الدین احمد خان نیشاپوری نیز متواری گشت و حضرت بادشاه در
بار آورد خاطر ماهم انکه و پسران خان اعظم مبالغه فرمود بلوازم توقیر و تعظیم ایشان پرداختند و ماهم انکه از غصه و اندوه پسر خود بیمار
گشته بعد از چهل روز رخت اقامت بسرای آخرت کشید اشرف خان میر منشی را حکم شد تا منعم خان و شهاب الدین احمد خان

www.alimaanfoundation.com/

و قاسم خان اہتمالت داده بخدمت حاضر ساخت وچون واہمه ابقاع فتنه مذکور بر خاطر منعم خان مذکور گشته بود
با آنکه بخطاب خانخانی و منصب وکالت و تالیقی امتیاز یافته بود در شبی فرصت یافته باتفاق قاسم خان میر بحر
از آگره رو بکابل نهاد چون به پرگنه سروت از میان دواب که بجاگیر میر محمود منشی مقرر بود رسیدند قاسم علی نام
سیستانی از نوکران میر محمود که شقدار آن پرگنه بود از اضطراب احوال ایشان معلوم کرد که از درگاه گریخته میروند با جمعی
انبوه باش قصبه که همراه او بودند بر سر ایشان رفت هر دو را دستگیر ساخته بدرگاه عالم پناه فرستاد حضرت خلیفة الٰهی
از گناه ایشان اغماض فرموده باز بدستور سابق در مهمات مدخل دادند ذکر احوال طبقه گکهران و تسخیر ولایت ایشان از
کنار آب سند که به نیلاب مشهور است تا دامن کوهستان سوالک و تا حد کشمیر تمام این عرصه همه وقت در تصرف گکهران
بوده است اگرچه طوائف دیگر مانند کهری و جالویه و حرته و بهو کمال و حست ماربه و منکرال نیز متوطن این عرصه اند اما
مطیع و منقاد گکهران می باشند و از اوائل سلطنت حضرت فردوس مکانی بابر بادشاه تا الان همه وقت این طوائف
خود را در دولت خواهی این دودمان رفیع الشان معاف نداشته در سلک جانسپاران منتظم بوده اند مخصوص سارنگ
سلطان که در قدم اخلاص و جانسپاری از همه پیش بود تا وقتیکه شیر خان افغان در ممالک هندوستان تسلط عظیم
بهم رسانید و خواست که ایشان را در ربقه اطاعت خود کشد و هیچ وجه این اراده از پیش نرفت و بعد از مشقت بسیار
سارنگ سلطان بدست آورده فرمود تا پوست او کنده پسر او کمالخان را در قلعه گوالیر محبوس ساختند و بعد از سلطان
سارنگ برادر آدم سردار این طائفه شد او نیز طریقه اخلاص این دودمان را مرعی داشته با افغانان در مقام خلاف میبود چون
شیر خان در گذشت و پسر او سلیم خان فرمانروای هندوستان گشت او نیز بدستور پدر اکثر ولایت گکهر را تاراج و غارت
داده در تخریب ابدام آن طائفه مبالغه نمود نوبتی در مقام سیاست بندیان گوالیر آمده فرمان داد که تمام این بندیان را
در خانه در آورده آنخانه را بر از دار وی تفنگ کنند و آتش زنند آنچنان کردند همه آن بندیان در هوا پریده عضوهای
ایشان هم جدا گشت الا کمال خان که در گوشه خانه بصیانت الٰهی محفوظ ماند چون این قضیه بسمع سلیم خان رسید
کمال خان از بند خلاص داد سوگند داد که من بعد در مقام خلاف نباشد و در مقام ترتیب او شده او را باتفاق
حاکم پنجاب به تسخیر ولایت گکهران تعین فرمود بعد از آنکه عرصه هند بفر خلافت حضرت اعلی زینت کمال خان بدستور
آبا و اجداد ربقه اطاعت در گردن انداخته در مقام خدمتگاری آمده مشمول الطاف بادشاهانه گردید و پرگنه نسوه
و فتحپور وغیره از سرکار کره مانکپور در وجه جاگیر او قرار یافت و آنجا میبود تا زمانی که شیر خان پسر سلیم خان بتسخیر آن
نواحی بر سر علی قلی خان زمان آمد کمال خان که حسب الحکم بکومک علی قلی خانزمان تعین یافته بود و دران لشکر چندان
جلادت و مردانگی نمود که حکم جهانمطاع صادر شد که هر مطلبی که کمال خان التماس نماید در معرض قبول خواهد افتاد جبالوطن را
مرعی داشته التماس ولایت پدر نمود فرمان عالی بنفاذ پیوست که از ولایت گکهران نصف این بکمال خان و نصف

www.alimaanfoundation.com/

دیگر بآدم خان تعلق داشته باشد و فرامین بنام امرای پنجاب بمیر محمد خان کجخان کلان مشهور بود و قطب الدین محمد خان صادر شد که اگر آدم خان در پنجاب مضایقه نمود تمام آنولایت را از دست تسلط او کشیده بکمال خان سپرده سزای عدم اطاعت در دامن روزگارش نهند چون امرای مذکور آدم را از مضمون فرمان اعلام دادند او و پسرش لشکری سر از فرمان پیچیده باین راضی نشدند افواج قاهره در ولایت کلهران درآمده در تسخیر آنولایت کوششها نمودند آدم خان و پسرش بمدافعه و مقابله پیش آمده جنگ عظیم کردند آخر شکست بر کلهران افتاد آدم خان دستگیر شد و پسرش لشکری بجانب کشمیر بدر رفت و بعد از چندگاه او نیز دستگیر گردید تمام ولایت کلهران در تصرف اولیای دولت درآمد امرای مذکور تمام آنولایت را بتصرف کمال خان واگذاشته آدم و پسرش را حواله او نموده هرکس متوجه محال جاگیر خود گشتند کمال خان لشکری را گذاشته آدم را پیش خود نگاه میداشت تا زمانیکه او نیز باجل طبیعی درگذشت ذکر توجه منعم خان بکابل وقتی که منعم خان از کابل متوجه درگاه عالم پناه گشت حیدر محمد آخته بیگی را بحکومت کابل نهضت نموده بود چون خبر بدمعاشی او بمردم کابل منعم خان رسید او را معزول ساخته پسر خود غنی خان را بجای او نصب کرد و برادرزاده خود ابوالفتح بیگ ولد فضائل بیگ را که همراه بود نیز بکابل فرستاد تا در مهمات آنجا محمد غنی خان باشد بعد از چندگاه والده مرزا محمد حکیم ماه چوچک بیگم از اوضاع ناپسندیده غنی خان بجان آمده غنی خان را از کابل برآورده فضائل بیگ و ابوالفتح بیگ را بقتل رسانیده مهمات کابل را باتفاق شاه ولی اتکه از پیش خود گرفت چون این خبر بمسامع علیه رسید منعم خان را بحکومت کابل و اتابکی مرزا محمد حکیم امتیاز بخشیده محمد قلی خان برلاس و حسین خان برادر شهاب الدین احمد خان و تیمور اوزبک و دیگر مردم را بکومک تعین نمودند والده مرزا تمام لشکر را یکجا کرده و مرزا را که دران اوان سن او بده رسیده بود همراه گرفته بعزم جنگ بجلال آباد که سابق بجوسای موسوم بود آمده انتظار وصول منعم خان میکشید منعم خان از یکطرف بتجمیل رفته و جنگ کرده در حمله اول شکست یافت و تمام لشکر و حشم ببادداد با بانت تمام رو بدرگاه آورد والده مرزا محمد حکیم بعد از فتح بکابل رفته شاه ولی آنکه او نسبت بیگم قصد غدر دارد بقتل رسانیده حیدر قاسم کوه بر ابوکالت مرزا موسوم ساخت و درین سال واقعه مرزا شرف الدین حسین رو نمود تفصیل این اجمال آنکه مرزا شرف الدین حسین پسر خواجه معین بن خواجه جاوید محمود بن خواجه عبد الله ست که بخواجگان خواجه شهردار دواد پسر خواجه ناصر الدین عبد الله احرار ست میرزا شرف الدین حسین بملازمت حضرت رسیده برتبه امیر الامرای ترقی کرد دنا گور بجاگیر او مقرر شد آنجا نیز تردد ات مردانه از و بظهور رسید و پدر او را که آمده مورد مراحم خسروانه گشت بحسب تقدیر بعد از چندگاه مرزا شرف الدین حسین بی سبب و جهت ظاهری باغوای ارباب حسد متوهم شده بجانب ناگور گریخت حضرت حسین قلی بیگ ولد ولی بیگ ذو القدر قرابت خانخانان بیرم خان را که بواسطه خدمات پسندیده در زمره امرا انتظام یافته مستعد رعایت گشته بود بخطاب خانی سرفراز گشته بجاگیر مرزا شرف الدین حسین

www.alimaanfoundation.com/

باو عنایت فرمودند و از امرای عظام مثل محمد صادق و محمد قلی نوقبائی و مظفر مغول و میرک بهادر را بکومک حسین قلیخان
تعیین فرمودند و حکم جهانمطاع بصدور پیوست که امرای مذکور تعاقب مرزا شرف الدین حسین نموده او را بدست آورند
اگر از کردار ناصواب خود نادم باشد استمالت داده بدرگاه بیارند والا در مکافات اعمال او کوشیده بلوازم اعلام
و ایلاق او قیام نمایند و چون اخبار توجه حسین قلی بیگ خان و دیگر امرا بمرزا شرف الدین حسین رسید ترخان دیوانه را
که محل اعتماد او بود در اجمیر گذاشته بجانب ناگور رفته افواج قاهره قلعه اجمیر را محصور ساختند بعد از دو سه روز ترخان دیوانه
امان طلبیده قلعه را بدولتخواهان درگاه سپرد و امرا بتعاقب مرزا شرف الدین حسین بجانب جالور شتافتند اتفاقا
که مرزا شرف الدین حسین بجالور رسید شاه ابو المعالی که از مکه معظمه معاودت نموده بدرگاه می آمد بمرزا شرف الدین
واخورده در احداث فتنه باو قرار داد که بر سر کوه وارق حسین قلی خان که در جاجیپور گذاشته بود رفته دست بردی
نموده از آن راه بکابل رفته مرزا محمد حکیم را بهندوستان بیارد و شرف الدین آنچه مقدور او باشد تحریک سلسله
فتنه و فساد بدهد ؎ دو بدخو بهم همنشینی کنند ٭ ز کار جهان خرده بینی کنند ٭ بشو دست امید از خیرشان ٭
که در وادی شر بود سیرشان ٭ ابو المعالی جمعی از نوکران میرزا شرف الدین حسین را همراه گرفته چون بحوالی جاجی پور
رسید معلوم کرد که احمد بیگ از قراتبان حسین قلیخان جهت دفع او آمده اند از آنجا انحراف ورزیده جانب نارنول
توجه نمود ناگاه خود را بقلعه نارنول رسانید مرکیسو شقدار آنجا را گرفته زر یکه در فوطه خانه آنجا جمع آمده بود بر جمعی که همراه
خود داشت تقسیم نمود حسین قلیخان بعد از شنیدن این خبر برادر خود اسمعیل قلیخان بیگ را همراهی محمد صادق خان
بتعاقب ابو المعالی فرستاد چون ایشان قریب کماجی پور رسیدند و معلوم کردند که ابو المعالی خود را جانب
نارنول کشیده احمد بیگ و اسکندر بیگ را همراه گرفته سر در تعاقب ابو المعالی نهادند چون بدوازده کروهی
نارنول رسیدند خانزاده نام برادر ابو المعالی را که شاه لوندان می گفتند در راه در خورده گرفته در بند کردند و
ابو المعالی از نارنول گریخته رو به پنجاب آورد احمد بیگ و اسکندر بیگ از افواج قاهره جدا شده بطریق ایلغار
بدنبال ابو المعالی شتافتند جمعی از نوکران ایشان که سابقا نوکر مرزا شرف الدین حسین بودند بهم عهد بستند
و سوگند خوردند که وقتی که با بو المعالی مقابله رو دهد احمد بیگ و اسکندر بیگ را گذاشته باو پیوندند و دانه قلی نام
نفری از نشان جدا شده بتعجیل هرچه تمامتر خود را با بو المعالی رسانیده مردم اتفاق آنجماعت باو رسانید ابو المعالی
بمجرد شنیدن این حکایت خود را در جنگل که در کنار راه بود کشید وقتی که احمد بیگ و اسکندر بیگ محاذی او رسیدند
از کمینگاه برآمده بر ایشان آورد و نوکران ایشان که باهم اتفاق کرده بودند شمشیرها کشیده رو بصاحبان خود آوردند
و دیگر نوکران احمد بیگ و اسکندر بیگ از مشاهده این حال گریخته احمد بیگ و اسکندر بیگ چک را تنها گذاشتند و
این هر دو دیوانه بعد از کوشش و کشش بسیار بدرجه شهادت رسیدند حضرت خلیفه الهی در قصبه میتوره بلوازم شکار

www.alimaanfoundation.com/

اشتغال داشتند که این خبر بمسامع علیه رسید شاه بداغ خان و تاتار خان و رومی خان و غیرهم بتعاقب ابوالمعالی
تعین فرمودند و رایات عالی از مستوره نهضت فرموده دار الملک دهلی را رشک فردوس برین گردانید از غرائب واقعات
آنکه در آنوقت که شرف الدین حسین از درگاه گریخته بجانب ناگور رفت کوکغولاد نام غلامی از غلامان پدر خود را
برین داشت که گاه و بیگاه در کمین بوده بهر وجه که تواند بحضرت آسیبی رساند این بی سعادت بقصد اینکار همیشه در
اردوی معلی میگشت و انتظار فرصت میکشید اتفاقاً از شکار معاودت نموده از بازار دهلی میگذشتند وقتی که نزدیک
بمدرسه ماهم انکه رسیدند آن نابکار خون گرفته تیرے پرکشش کرده بنشانه آنحضرت زد و از انجا که عنایت الٰهی همه
وقت شامل حال آنشهریار است زخم کاری نرسید و پوستمال گذشت دولتخواهان در ساعت آن برگشته روزگار
را بضرب تیغ و خنجر بجهنم فرستادند و آنحضرت تیر را کشیده همچنان سواره بمسند خلافت رسیدند چند روز بمعالجه
این جراحت پرداخته بتاریخ ششم جمادی الثانی در سنگاسن نشسته بجانب دار الخلافت آگره نهضت فرمودند و بتاریخ
پانزدهم جمادی الثانی سنه احدی و سبعین و تسعمائه موافق سال هشتم الٰهی در آگره نزول اجلال واقع شد ذکر وقائع
سال نهم الٰهی ابتدای اینسال روز پنجشنبه بست و نهم رجب سنه احدی و سبعین و تسعمائه بود چون ابوالمعالی
احمد بیگ را کشت و معلوم کرد که افواج قاهره بتعاقب او می آیند سراسیمه شده راههای راست را گذاشته روی گریز
بجانب کابل نهاد چون بحدود کابل رسید عرضداشت متضمن اظهار نسبت خلوص عقیدت و صدق ارادت
که بحضرت جنت آشیانی داشت نوشته بماه چوچک بیگم فرستاده باین بیت مصدر ساخت ؎ ما بدین در
نه پی عزت و جاه آمده ایم * از بد حادثه اینجا به پناه آمده ایم * ماه چوچک بیگم بمضمون عرضداشت او وقوف
یافته در جواب او این مصراع نوشت که مصراع کرم نما و فرود آ که خانه خانه تست * و باحترام تمام طلبیده صبیه
خود را در عقد ازدواج او در آورد و ابوالمعالی مرجع کل گشته تمام مهمات در خانه مرزا محمد حکیم را از پیش خود گرفت جمعی که
قبل ازین از سلوک ماه چوچک بیگم دل گرفته بودند مثل شوکون بر قراجه خان و شادمان و غیره در مزاج ابوالمعالی
در آمده خاطر نشان او نمودند که تا بیگم در حیات است مهمات تو رواج نخواهد یافت ابوالمعالی این مصلحت را صواب
دیده آنجمله عورات بیچاره را بخنجر بیداد کشت و مرزا محمد حکیم را که خورد سال بود در دست خود کرده تمامی مهمات را از
پیش خود گرفت و حیدر قاسم کوه بر را که وکیل مرزا بود بدست آورده بقتل رسانید و برادرش محمد قاسم را مقید ساخت
تردی محمد خان و باقی محمد خان قاقشال و حسین خان با جمعی از ملازمان بیگم یکجا شده بر سر ابوالمعالی روان شدند
که بیگم را انتقام از و بکشند عبدی سرمست ابوالمعالی را ازین قضیه خبردار ساخت ابوالمعالی با جمعی که باو متفق بودند
مسلح و مکمل و مستعد قتال ایشان گشت جماعت مذکور بضرب راست بدرون در آمدند ابوالمعالی نیز بمدافعت
پیش آمد و بسیاری از طرفین بقتل آمدند آخر ابوالمعالی زور آورده ایشان را از قلعه بیرون کرد چنانچه هر یک از ایشان

www.alimaanfoundation.com/

متصرف شده رو بطرفی نهادند و محمد قاسم که در بند بود خلاص شده در بدخشان نزد مرزا سلیمان رفته کیفیت واقعه را معلوم ساخته مرزا را بر رفتن کابل تحریص نمود و مرزا محمد حکیم برکش خود نزد مرزا سلیمان فرستاده استدعای حضور او کرد مرزا سلیمان چون بر کیفیت واقعه اطلاع یافت لشکر بدخشان را جمع کرده باتفاق حرم محترم خود حرم بیگم رو بکابل آورد ابو المعالی نیز لشکر کابل را یکجا کرده مرزا محمد حکیم را همراه گرفته بکنار آب غوربند رفت و از طرفین صفها ترتیب یافته آتش قتال افروخته شد جمعی از کابلیان که بجانب دست راست ابو المعالی بودند از بدخشان شکست خورده رو گردان شدند ابو المعالی مرزا محمد حکیم را در مقابل مرزا سلیمان گذاشته خود بمدد آنجماعت رفت نوکران مرزا محمد حکیم فرصت غنیمت دانسته مرزا محمد حکیم را از آب گذرانده نزد مرزا سلیمان بردند و باقی لشکر کابل از مشاهدهٔ اینحال پراگنده شد هر کس خود را بگوشه کشید ابو المعالی چون باز بجای خود آمد از مرزا محمد حکیم و لشکر او اثری ندیده مضطر شده راه گریز پیش گرفت بدخشیان سر در تعاقب او نهاده در موضع چاربکاران باو رسیده گرفته بخدمت مرزا سلیمان آوردند مرزا سلیمان بخوشحالی تمام مرزا محمد حکیم را همراه گرفته بکابل درآمد و ابو المعالی را بعد از دو سه روز دست و گردن بسته نزد محمد حکیم فرستاد و مرزا فرمود تا او را از حلق بکشند بقصاص رسانیدند و این واقعه در شب هفدهم رمضان سنه سبعین و تسعمائة واقع شد بعد ازان مرزا سلیمان صبیهٔ خود را از بدخشان بکابل طلبیده در ازدواج مرزا محمد حکیم درآورد و اکثر ولایت را بمردم خود جاگیر داده امید علی را که در محل اعتماد او بود بوکالت مرزا تعین نموده خود بجانب بدخشان مراجعت فرمود و همدرین سال خواجه مظفر علی ترتی که از قدیمیان خانخانان بیرم خان بود بمنصب وزارت دیوان اعلی سرفراز گشته بخطاب خانی ممتاز گردید ذکر تسخیر قلعه چنار در تصرف فتو نام غلام عدلی بود و او عرضداشت نموده اظهار دادن قلعه کرد حضرت خلیفه الهی شیخ محمد غوث آصفخان را فرستادند ذکر تسخیر ولایت کربه و کشته شدن رانی درگاوتی چون ولایت کربه کشتکه بآصفخان قریب بود او را داعیه تسخیر آن ملک در سر افتاد دار الحکومت آنولایت قلعه خود را گذاشت و این ولایتیست وسیع که هفتاد هزار قریه آباد دارد بدان متعلق ست و والی آن ملک دران ایام عورتی بود رانی درگاوتی نام و این عورت از حسن و جمال بهره تمام داشت چون آصف خان بر حقیقت آنولایت اطلاع یافت تسخیر آن در نظر همت و تردد او آسان نمود با پنجاه هزار سوار و پیاده بسیار روی همت بتسخیر آنولایت نهاد رانی نیز لشکر را جمع نموده با هفصد پیل و بیست هزار پیاده و سوار بمدافعت شتافت و از طرفین کشش و کوشش در کار شد بحسب تقدیر تیری بر انی رسید و شکست بر لشکر او افتاده رانی از وهم این که مبادا زنده در دست دشمن درآید فیلبان خود را فرمود که او را بخنجر هلاک ساخت و بعد از فتح آصف خان متوجه قلعه حور اگر شد پسر رانی که دران قلعه بود بجنگ پیش آمده گشته شد و آنقلعه مفتوح گشت و خزائن و دفائن بسیار ازان قلعه بدست آصف خان افتاد و آصف خان را بعد ازانکه اینچنین کار از پیش رفت و اینقدر خزائن در تصرف درآمد سر افتخار و اعتبار او

www.alimaanfoundation.com/

بفلک الافلاک رسید و در کرهه بر مسند حکومت استقرار گرفت بتاریخ ذیقعده حرام سنه احدی و سبعین تسعمائه
مطابق سال نهم الٰهی موکب همایون بعزیمت شکار فیل از دار الخلافت آگره بحرکت آمده ساحل دریای چنبل
مضرب خیام ظفر انتظام گردید و بواسطه کثرت باران و طغیان امواج دریا ده روز در انمقام توقف افتاد و در وقت
عبور فیل خاصه که لکهنه نام داشت دران دریا غرق شد چون حوالی قصبه نرور محل نزول اجلال گردید دران جنگل که
مسکن و ماوای فیلان بود پرتوی التفات بر شکار آن جانوران انداخته چند روز بلوازم این امر قیام فرمودند
و در ترتیب و تدبیر این شکار که صعبترین اقسام صید ست اختراعات غریب کار فرموده فیل بسیار اصطیاد در آوردند
و چون آنحدود را از فیل خالی ساختند عنان عزیمت جانب مالوه معطوف داشته چند روز دران قصبه توقف
افتاد و از انجا بجانب سارنگپور نهضت فرمودند و بواسطه شدت باران و کثرت آب و گل لشکر فیروزی اثر
بمحنت تمام راه طی مینمود و چون ببلده سارنگپور رسیدند محمد قاسم خان نیشاپوری که حاکم آنجا بود باستقبال
شتافته انواع پیشکشها گذرانید روز دیگر لوای عزیمت از انجا در حرکت آمده چون بنواحی مندو رسید عبدالله خان
اوزبک حاکم مندو خبر نهضت رایات اعلی شنیده بجهت آنکه بعضی امور که در خلاف رضای حضرت باشد ازو
سرزده بود بیم و هراس عظیم بخود راه داده راه گریز پیش نهاد و عیال خود را پیش انداخته بجانب گجرات روان شد
چون اینخبر بمسامع علیه رسید مقیم خان را بمعاودت فرموده در مستقر خلافت بلوازم عیش و نشاط اشتغال داشتند
اکثر اوقات بسیر کرانی که از مواضع نواحی دار الخلافت بعذوبت آب و لطافت هوا ممتاز بود تشریف می بردند چون آن عرصه
و فضا قابل عمارات دلکشا بود فرمان بتعمیر و ترتیب عمارات عالی صادر شده در اندک ایام منازل خوب و بناهای
مرغوب باتمام رسیده شهری عظیم بهم رسید به شکر ختن موسوم شد ذکر احوال خواجه معظم که خال حضرت بود او پسر علی اکبر از
اولاد حضرت شیخ الاسلام زنده فیل احمد جام ست رحمة الله علیه در ایام سلطنت حضرت جنت آشیانی از و بارها
حرکت ناپسندیده بظهور آمده بود آنحضرت بواسطه رعایت خاطر شاهزاده عالیمقدار از تقصیرات او اغماض فرموده
و بر میگذشتند آخر از بس بی اعتدال بود حکم اخراج در باب او بصدور پیوست و او بگجرات رفت و از انجا بمکه
معظمه رسیده چندگاه آنجا گذرانیده باز بملازمت حضرت جنت آشیانی آمد بعد از ان که نوبت سلطنت بشهریار
عالم رسید و رجوع مهمات برای صوابنمای بیرمخان خانخانان شد باز بخانخانان بتجدید خواجه را اخراج نمود بعد از
اخراج چندگاه در گجرات بود باز روی امید بدرگاه گیتی پناه آورد این مرتبه بیرمخان فی الجمله توجهی باو فرموده
در مقام رعایت شد و در خلال این احوال مهمات بیرمخان بر نهجی که تحریر یافت برهم خورد حضرت خلیفه آلهی
عنایات خسروانه درباره او مبذول فرموده محال چنده بجاگیر او مقرر فرمودند چون بی اعتدالی در طبیعت و طینت
خواجه مخمر و مذکور بود بی اختیار حرکاتی ازو سرزد که در پی کار کرد از جمله لحیانی فاطمه نام عورتی بود که بخدمت حرم سرای

www.alimaanfoundation.com/

حضرت جنت آشیانی قیام مینمود خواجه معظم دختر او زهره آغه نام در حباله خود در آورده بود چون چندی بران گذشت
بموجب قصد کشتن آن بیچاره کرد چون والده او برین مطلع گردید بملازمت حضرت شتافته حال بعنوان بسمع
اشرف رسانید اتفاقاً درینوقت حضرت میخواستند که بشکار متوجه شوند فرمود که جهت استخلاص دختر تو از راه خانه
خواجه معظم عبور نموده نصیحتی خواهم کرد و طاهر محمد خان میر فراغت و رستم خان را پیهم فرستادند تا خواجه را از آمدن حضرت
اعلام دهند وقتی طاهر محمد خان بخانه او رسید از روی ستیزه آن عورات بیگناه را بقتل رسانید و چون حضرت آنجا
رسیدند خواجه معظم حرکات ناملائم بظهور آورده مستحق سیاست گشته حسب الحکم جهانمطاع که در خدمت بودند خواجه را
در ته لگد و چوب گرفته در کشتی انداخته از آب گذشته و غوطه چند نیز دادند و آخر بقلعه گوالیار فرستاده محبوس
ساختند و بهمدران حبس درگذشت **ذکر آمدن مرزا سلیمان مرتبه سوم بکابل** سابقاً مذکور شد که
مرزا سلیمان باستدعای مرزا محمد حکیم بکابل آمده دفع شاه ابو المعالی نموده در وقت مراجعت اکثر آن ولایت را
بجاگیر نوکران خود تنخواه نموده چون جابر مرزا محمد حکیم و مردم و تنگ شده بدخشیان را از کابل بیرون کرد و مرزا سلیمان
[illegible] بجهت انتقام متوجه کابل شد مرزا محمد حکیم باقی قاقشال را با جمعی از مردم اعتمادی خود در کابل گذاشته بجانب
[illegible] وقتیکه مرزا سلیمان بکنار آب باران رسید شنید که مرزا محمد حکیم بطرف جلال آباد رفته راه کابل گذاشته بطرف
جلال آباد توجه نمود مرزا محمد حکیم برساور را گذاشته بکنار نیلاب رسید عرضداشتی مشتمل بر کیفیت حال بدرگاه گیتی پناه ارسال نمود
و مرزا سلیمان چون دانست که مرزا محمد حکیم التجا بدرگاه انجم سپاه آورده از برساور برگشته قنبر نام نوکر خود را با سیصد
کس در جلال آباد گذاشته متوجه کابل گردید وقتی که عرضداشت مرزا محمد حکیم بدرگاه رسید حکم جهانمطاع بصدور
پیوست که امرای جاگیردار پنجاب مثل محمد قلی خان برلاس و خان کلان و قطب الدین محمد خان و کمال خان ککهر
و دیگر عساکر نصرت مآثر بکومک مرزا بروند امرای فرمانرا کاربند شده بکنار آب نیلاب بمرزا پیوسته روی تسخیر بجانب
کابل آورده چون بحوالی جلال آباد رسیدند مرزا کسانرا نزد قنبر که بحکم مرزا سلیمان محافظت جلال آباد مینمود فرستاده
او را باطاعت و انقیاد خواند چون آن خون گرفته سر از اطاعت پیچید افواج قاهره روی توجه بتسخیر آن حصار آورده
در ساعت مفتوح ساخته قنبر را با مجموع آن سیصد کس که دران قلعه بودند از تیغ انتقام گذرانیدند بیت بتاراج
خود ترک تازی کنی * که گنجشک باشی و بازی کنی * کلوخی که با کوه سازد نبرد * بسنگی توان زو برآورد گرد * و دو
کس را ازین سر دادند تا خبر بمرزا سلیمان رسانیدند و سر قنبر را با خبر فتح نزد باقی قاقشال بکابل فرستادند چون خبر
فتح جلال آباد و رسیدن افواج قاهره بسمع مرزا سلیمان رسید روی انهزام بجانب بدخشان نهاد و مرزا محمد حکیم
باتفاق امرای عظام بکابل در آمده بر مسند حکومت استقرار نموده و امرا بنوعی که حکم جهانمطاع بصدور پیوسته
بود هر یک بجاگیرهای خود معاودت نموده خان کلان که بمنصب اتالیقی مرزا مقرر شده بود آنجا ماند اتفاقاً مرزا محمد حکیم

www.alimaanfoundation.com/

ہمشیرہ خود را کہ سابق ملک از زوجات شاہ ابو المعالی منتظم بودہ بہ نصواب خان کلان در عقد نکاح خواجہ حسن نقشبندی از اولاد حضرت خواجہ بہاء الدین قدس اللہ تعالی روحہ درآوردہ و خواجہ حسن چون بہ اینچنین نسبتے نقویت یافتہ مہمات درخانہ مرزا از پیش خود گرفتہ حسابی از خان کلان میگرفت و خان کلان از بس کہ حدت طبع داشت تاب نیاورد و بیرخصت مرزا از کابل برآمدہ بلاہور رسید **ذکر وقائع سال دہم الٰہی** ابتدائے اینسال روز یکشنبہ نہم شعبان سنہ اثنی و سبعین و تسعمائۃ بود ابتدای اینسال چون داعیۂ شکار فیل کہ بخاطر اشرف راہ یافتہ حکم جہانمطاع بصدور پیوست کہ قراولان شکار بیشتر رفتہ ہر جا کہ بہ بینند خبر رسانند و خود بدولت جانب ترور نہضت فرمودند چون بحوالی ترور اتفاق نزول افتاد قراولان معروض داشتند کہ در جنگل ترور چند گلہ فیل میگردد حضرت خلیفۂ الٰہی جریدہ سوار شدہ دران جنگل درآمدند و تمامی فیلان را در قید اصطبار درآوردہ معاودت فرمودند روز دیگر متوجہ معسکر ظفر اقرودند کہ قراولان در راہ خبر آوردند کہ در بہشت کروہی صحرائیست کہ فیل بسیار دران میگردند بندگان حضرت از راہ برگشتہ در آخر آنروز بفیلان رسیدند و افواج قاہرہ تمامی آنفیلان را در میان گرفتہ بطرف سانوہ راندہ در نصف شب بقلعۂ مذکور درآوردند و سیصد و پنجاہ فیل آنروز شکار شد و انا بجا بار دوے ظفر قرین کہ در حدود کریہ بود نہضت فرمودہ قریب بست روز دران منزل توقف نمودند چون ایام گرمے ہوا و اوقات وزیدن بادہای مخالف بود اکثر اہل اردو ضعیف و بیمار گشتند ازان مقام رحل الخلافت آگرہ نہضت فرمودند ذکر بنای قلعۂ آگرہ درینسال حکم اشرف صادر شد کہ آنجای قلعہ ارک آگرہ کہ آن خشتے بود درینولا کہنہ شدہ ریختہ سنگ تراشیدہ بسازند حسب الحکم او بنیاد قلعہ شد و در چہار سال باتمام رسید و امروز در ربع مسکون عدیل ندارد عرض دیوارہ گز است کہ از سنگ و گچ ریختہ ساختہ اند و از ہر دو طرف سنگ تراشیدہ را بہم اتصال دادہ در غایت صفا پرداختہ اند و ارتفاع قلعہ از چہل گز زیادہ است و خندقی بر دور آن کندہ کہ ہر دو طرف آن بسنگ و گچ برآوردہ کہ عرض آن بست گز و عمق دہ گز است و از دریای جون آب دران خندق می درآید قریب بسہ کرور تنکہ خرج این عمارت عالی اساس شدہ و تاریخ بنای دروازہ قلعہ را بنای در بہشت یافتہ بودند و ذکر بغی و مخالفت علی قلیخان زمان و ابراہیم و اسکندر چون قبل ازین از عبد اللہ خان اوزبک حرکات ناملایم کہ در صدور تحریر یافت سرزدہ بود و ازین رہگذر حضرت خلیفۂ الٰہی را نسبت باطائفہ اوزبکیہ فی الجملہ سوء ظن پیدا شد و قتیکہ رایات اعلی بعزیمت شکار فیل بجانب ترور در حرکت آمد حکم جہانمطاع بصدور پیوست کہ اشرف خان میر منشی نزد سکندر خان رفتہ او را بعواطف خسروانہ استمالت نمودہ بدرگاہ حاضر سازد اشرف خان چون بحوالی اودہ کہ جاگیر اسکندر خان بود رسید اسکندر خان باستقبال او برآمدہ باحترام تمام او را بمنزل خود برد و حکم جہانمطاع را بقبا دنمودہ بظاہر در مقام آن شد کہ روی امید بدرگاہ گیتی پناہ آورد بعد از چند روز

www.alimaanfoundation.com/

باشرف خان گفت که چون ابراهیم خان پسر ما کلانست و درین همسایگیست بهتر آنست که نزد او رفته او را با خود
متفق ساخته بدرگاه یکجا برویم باین قرار داد بقصبه سراور که جاگیر ابراهیم خان بود رفتند چون اسکندر خان و
ابراهیم خان یک جا شدند مصلحتها بران قرار گرفت که با علی قلیخان زمان که هم از طائفه ماست و درین سرحد
مدار الملک ست درینباب کنکاش کردن لازم است جهت قرار اینکار باتفاق اشرف خان بجونپور که در جاگیر
خانزمان بود رفتند و بعد از اجتماع رایهای کل انسان بر مخالفت و حرام نمکی قرار گرفتند و اشرف زمان را بطریق
گناهگاران نگاه داشتند و بوادی عصیان در آمده ابراهیم خان و اسکندر خان روی عداوت بجانب لکهنو آوردند
و خانزمان با برادر خود بجانب کره مانکپور آمده شروع در بغی و فساد نمود و شاهم خان جلایر و شاه بداغ خان و امیر خان
و محمد امین دیوانه و سلطان قلی خالدار و جمله جاگیرداران نواحی و شاه طاهر بدخشی و برادر شاه خلیل الله و دیگر امرا
از مخالفت ایشان خبردار شده باتفاق بر سر راه مخالفان رفته شروع در مقابله و مجادله نمودند و از طرفین زد و گیر
در کار شد محمد امین از اسپ بزمین آمد دستگیر معاندان گردید شاهم خان و شاه بداغ خان کوششهای مردانه
بجا آوردند چون لشکر اهل خلافت اضعاف مضاعف بود پشت بمعرکه داده بقلعه همکها در آمده تحصن جستند و حقیقت
حال را نوشته بدرگاه عالم پناه فرستادند خانزمان و برادرش بهادر خان خیره شد دست تعدی بتاراج پرگنات
آنحدود کشادند مجنون خان قاقشال که جاگیردار آنحدود بود در قلعه مانکپور در آمده متحصن گشت و آصف خان
حواله عبد المجید را که حکومت کره داشت از حقیقت مطلع گردانیده نزد خود طلبیده آصف خان جمعی را بحراست ولایت
کره گذاشته خود با جمعیت تمام در کره که جاگیر او بود آمد و خزائن حور اکره که بدست آورده بودند دست بغنیمت آن
کشاده تسلی سپاهی نموده مبلغی گرامند جهت مجنون خان فرستادند مجنون خان و آصف خان ثبات قدم ورزیده
در مقابل مخالفان نشسته حقیقت حال را بدرگاه معلی معروض داشتند وقتی که مرکز دائره خلافت محل نزول رایات
نصرت سمات گردید و عرائض امرا متواتر رسید عزیمت انتقام تصمیم یافته فرمان قضا جریان بصدور پیوست
که منعم خان خانخانان با فواج قاهره بطریق مقتدا پیش رفته از معبر فتوح گذشته بمدافع اعدا قیام نماید و خود بدولت
بجهت ترتیب و تنظیم احوال سپاه نصرت پناه چند روز توقف فرموده در ماه شوال سنه مذکوره از آب جون
عبور فرموده روی انتقام بمدافعه اهل بغی و فساد آوردند چون طاهر فتوح مورد اعلام نصرت انجام گردید منعم خان
باستقبال شتافته قیا خان کنگ را که بمخالفان پیوسته بود همراه آورده درخواست گناه او نمود حضرت خلیفه الٰهی
از تقصیرات او در گذشته مرتبه و حالت او بدستور سابق مقرر داشتند و ده روز جهت عبور توقف شد چون آن روی
آب مخیم سرادق جلال گردید بعرض اشرف رسید که اسکندر خان بی عاقبت نتهو در لکهنو نشسته است بمجرد
استماع اینخبر خواجه جهان و مظفر خان و معین خان را در اردوی گذاشته خود با جوانان جانسپار بطریق ایلغار در نصف

www.alimaanfoundation.com/

شب روان شده آن شب و روز دیگر از قطره و تردد نیاسوده وقت صبح بر سر اسکندر در لکهنو رسیدند
اسکندر خبر یافت باضطراب تمام از لکهنو برآمده فرار نمود چون اسپان افواج قاهره ماندگی تمام داشتند
اسکندر جان بسلامت برده بخانزمان و بهادر خان رسانید و ایشان نیز سراسیمه شده از مقابله مجنون خان
و آصف خان برخاسته بجونپور رفتند و از انجا کوچ کرده متعلقان خود را از پیش انداخته از گذر ترس عبور نموده بأنطرف
فرو ماندند و حضرت از لکهنو یوسف محمد خان را پیشتر فرستاده خود نیز متعاقب آن نهضت فرمودند چون بحوالی جونپور
اتفاق نزول افتاد آصف خان و مجنون خان آمده بشرف بساط بوسی سرفراز گشتند آصف خان پیشکشهای نفیس گذرانیده
بنظر قبول ممتاز گردید روز دیگر لشکری که از قوت خزائن کرمه بهمرسانیده بود و عدد آن بر پنجهزار سوار میرسید آراسته
در صحرای وسیع صفها ترتیب داده بنظر اشرف درآورد بشرف تحسین اختصاص یافته بعنایات بادشاهانه ممتاز گردید روز جمعه
دوازدهم ذیحجه سال مذکور دولتخانها درون ارک جونپور نزول همایون رشک فردوس برین گردید و حکم اشرف
بصدور پیوست که آصف خان با جمعی از امرای کبار برگذر زنهن از دریای گنگ که علی قلیخان با جمعی از انجا گذشته بود
رفته روبروی مخالفان بنشینند و انتظار فرمان قضا جریان برده بانچه مامور گردد بعمل درآورد آصفخان فرمان کار بسته
شده کنار گنگ را مورد عساکر منصور گردانید چون میان علی قلیخان زمان و سلیمان کرارانی افغان حاکم بنگاله رابطه
تمام و اتحاد قوی بود رای ممالک آرای مقتضی آن گردید که ایلچی نزد سلیمان فرستاده او را از اعانت علی قلیخان منع
نمایند بنا بر آن حاجی محمد خان سیستانی را که باصابت رای معروف بود برسالت تعین فرمودند چون حاجی محمد بقلعه رهتاس رسید
بعضی از سرداران افغانان که بعلی قلیخان رابطه داشتند حاجی محمد خان را گرفته نزد علی قلیخان فرستادند چون میان او
و علی قلیخان اساس دوستی محکم بود آمدن او را غنیمت دانسته در اعزاز و احترام او مبالغه نمود و او را وسیله درخواست
تقصیرات خود پنداشته خواست که والده خود را جهت شفاعت او همراه او بدرگاه فرستد چنانچه تتمه این قضیه
عنقریب بزبان قلم خواهد رفت انشاء الله تعالی چون دران ایام راجه اودیسه که در اقصای ولایت بنگاله است
اقتدار تمام داشت و دست تصرف او در انحدود بهمه جا میرسید حسن خان خزانچی و مهاپاتر را که در فن موسیقی هندوی
سرآمد روزگار بود بعنوان رسالت نزد او فرستاده بغایت خسروانه امیدوار ساختند و در زمره دولتخواهان درگاه
درآورده بران داشتند که اگر سلیمان افغان در مقام امداد علی قلی خان شود او لوازم خدمتگاری
بجا آورده سلیمان را آنچنان درمانده کار خود سازد که دیگر هوای امداد علی قلیخان در سر نخیزد او نگذرد و بعد ازان که سه
چهار ماه حسن و مهاپاتر را باعزاز و احترام نگاه داشت چند زنجیر فیل نامی با دیگر پیشکشهای نفیس همراه ایشان بدرگاه فرستاد
و این اودیسه ولایتیست وسیع که پای تخت آنشهر جگناتهه پوریست و جگناتهه بتی ست که این شهر باو منسوب و موسوم
ذکر گرفتن آصف خان بولایت کرهه بعد ازانکه آصف خان بدرگاه آمده عرض لشکر خود نموده مظفر خان باو در مقام

www.alimaanfoundation.com/

عناد شدہ جمعی را بران داشت کہ در باب خزائن چوراکرہ بروی تقریر کنند و خود نیز بسخنان کنایت آمیز خاطر او آزردہ میساخت و او از نہیم متفکر خاطر و متردد میبود تا وقتیکہ او را سردار لشکر ساختہ در برابر علی قلیخان فرستادند فرصت یافتہ نیم شب باتفاق برادر خود وزیر خان با جمعیتے کہ داشت راہ فرار پیش گرفتہ روبجانب کرہ نہاد روز دیگر امرای عظام از فرار او اطلاع یافتند در ساعت حقیقت حال عرضداشت نمودہ بدرگاہ فرستادند چون اینخبر بمسامع علیہ رسید منعم خانرا سردار آن لشکر ساختہ بجای او فرستادند و شجاعت خان را حکم شد تا جمعی ازافواج قاہرہ تعاقب او نمودہ او را بمکافات عمل خود رساند شجاعت خان بموجب حکم تعاقب او شتافتہ چون بقصبۂ مانک پور رسید معلوم کرد کہ آصف خان بکڑہ رفتہ است و از انجا میخواہد کہ بولایت کڑہ کشکرود شجاعت خان در کشتیہا درآمدہ متوجہ آنروی آب گردید و آصف خان از استماع اینخبر برگشتہ بکنار آب آمدہ بود کہ کشتیہای شجاعتخان رسید کوششہائے مردانہ از طرفین بظہور آمد و در آخر آصف خان نگذاشت کہ شجاعت خان عبور نماید چون شب درآمدہ بود شجاعتخان برگشتہ بانیظرف آمد و آصف خان فرصت یافتہ تمام لشکر خود و ادی فرار پیش گرفت و صباح آن شجاعتخان از آب گذشتہ بتعاقب او پرداخت و چون پارہ راہ رفتہ معلوم نمود کہ رسیدن او متصور نیست بضرورت برگشتہ در جونپور بشرف ملازمت مستعد گردید ذکر فرستادن قلیچ خان بقلعۂ رہتاس این قلعہ در حدود مہار رفعت و متانت از جمیع قلاع ہندوستان ممتاز و مستثنی است سطح کوہی کہ قلعہ محیط آنست طولش زیادہ از چہار دہ کروہ است و عرضہ سہ کروہ و ارتفاع از زمین تا بکنگرہ مقدار نیم کروہ از زمان شیر خان افغان در تصرف افغانان بود تا زمانی کہ سلیمان کرانی حاکم بنگالہ گشت و فتح خان بتنی بران قلعہ دست یافتہ سر اطاعت سلیمان فرو نمی آورد تا در سال اثنی و سبعین و تسعمائۃ سلیمان جمعیت نمودہ با مید اعانت علی قلیخان بر سر فتح خان رفتہ آنقلعہ را محاصرہ نمود چون رایات عالی بقصد استیصال خانزمان با نخدود نہضت فرمود و فتح خان ہمینی را فور عظیم دانستہ برادر خود حسن خان را با پیشکشہای نفیس بدرگاہ فرستادہ معروضداشت کہ قلعہ رہتاس بتعلق بہ بندگان حضرت دارد و ہمین کہ اعلام نصرت انجام پرتوی نزول بجونپور اندازد مقالید قلعہ بدرگاہ آوردہ خواہد سپرد وقتی کہ اخبار نہضت بندگان حضرت بسمع سلیمان کہ بمحاصرۂ قلعہ مشغول بود رسید دست از محاصرہ باز داشت و فتح خان از مزاحمت او خلاص شدہ آنقدر کہ گنجایش داشت ذخیرہ کشید و از فرستادن برادر خود بدرگاہ پشیمان شدہ با و نوشت کہ بسر حیلہ و وسیلہ کہ توانی خود را بقلعہ رسان کہ ما از ممر ذخیرہ خاطر جمع کردہ ایم در نیولا کہ جونپور محل نزول اجلال گشتہ بود حسن بعرض اشرف رسانید کہ کس ہمراہ بندکنند تا رفتہ کلیدہای قلعہ با و سپارد حکم جہانمطاع بصدور پیوست کہ قلیچ خان بقلعۂ رہتاس رسید بظاہر سید انقیاد نمودہ چند روز قلیچ خانرا نگاہداشت و در آخر قلیچ خان بر نفاق او آگاہ گشتہ بی نیل مقصود بدرگاہ معاودت نمودہ ذکر احوال علی قلیخان زمان

www.alimaanfoundation.com/

وسائر ارباب بغی وطغیان وقتیکه علی قلیخان در گذر ترهن روبروی افواج قاهره نشست برادر خود بهادر خانرا
باتفاق سکندر خان بولایت سردار فرستاده تا ازان راه بمیان ولایت در آمد غبار فتنه وفساد برانگیزد چون
اینخبر بمسامع علیه رسید حکم جهانمطاع بصدور انجامید که امرای عظام مثل شاه بداغ خان وپسرش عبدالمطلب خان
وقیاخان وسعید خان وحسن خان وحلمه خان ومحمد امین دیوانه وبیگ نورین خان ومحمد باقی وفتوافغان ومحمد معصوم خان
بسرداری میر معز الملک که از سادات مشهد بصفت مردانگی معروف ومشهور بود بر سکندر وبهادر رفته بمقابله ومدافعه قیام
نمایند قبل ازین مذکور شده بود که خانخانان بجای آصف خان بسرداری لشکر تعین یافته در مقابل خانزمان بگذر
ترهن رفت چون درمیان خان زمان وخانخانان رابطه محبت ومودت مستحکم بود درینولا بموجب سابقه رابطه
ابواب مکاتبات از طرفین مفتوح گشته قرار بران یافت که خانزمان بخانخانان ملاقات نماید ودر حضور مقدمات
صلح قرار یابد چون امتداد این مکالمه بچهار وپنج ماه کشید ودر کار جنگ تاخیر افتاد پس حکم شد که خواجه جهان ودریا خان
دران لشکر رفته تحقیق نمایند که اهمال در جنگ متضمن مصلحت ودولتخواهی باشد حقیقت را عرضداشت نمایند والا
تاکید کنند که افواج قاهره از آب گذشته جزاء اهل بغی در دامن روزگار ایشان نهد وقتی که خواجه جهان ودربار خان بلشکر
رسیدند خانزمان آمدن ایشان را غنیمت دانسته بعد از تهنیت قدوم مقدمات صلح بایشان نیز درمیان آورده وبعد
از آمد وشد رسل ورسائل وقرار یافتن رایها بر مصالحه خانزمان با ابراهیم خان از انطرف وخواجه جهان ودربار خان
با چندی ازین طرف در کشتی نشسته میان آب بایکدیگر ملاقات نمودند وبعد از گفتگوی بسیاری قرار بران یافت
که خانخانان وخواجه جهان والده علی قلیخان وابراهیم خان را که بمنزله عم او بودند بدرگاه برده درخواست تقصیرات
او نمایند وبعد از انکه گناهان او معفو گردد او وبرادر او اسکندر بدرگاه بیایند ونیز قرار یافت که خانزمان فیلهای نامی که
دارد همراه والده خود فرستد باین قرار داد خانزمان رخصت یافته باردوی خود رفت خانخانان وخواجه جهان صورت حال
را نوشته دربار خان بدرگاه فرستادند روز دیگر علی قلیخان والده خود را وابراهیم خانرا با فیلان کار آمدنی بهمراهی
میر هادی صدر خود نظام آقا که محل اعتماد او بود فرستاد خانخانان وخواجه جهان ایشانرا با فیلان همراه گرفته
بدرگاه آمدند ودرهمین ایام خبر جنگ میر معز الملک ودیگر امرا با بهادر خان واسکندر خان رسید وتفصیل اینواقعه
چنانست که اسکندر خان وبهادر خان که از خانزمان رخصت یافته جانب سرکار سردار آمده بنیاد فتنه وفساد نهاده
بودند چون خبر وصول عساکر فیروزی مآثر بایشان رسید همانجا که رسیده بودند توقف نمود کسان نزد معز الملک
فرستاده از روی عجز پیغام کردند که ما اصلا با افواج بادشاهی بجنگ پیش نخواهیم آمد مطلب ما اینست که شما درمیان آمده
تقصیرات ما جز بتیغ ممکن نیست بهادر خان باز کس نزد میر معز الملک فرستاد والتماس نموده که خود بخدمت آمده انچه
ضروری باشد بمشافه مذکور سازد میر معز الملک این ملتمس را قبول نموده با چند کس بکنار اردوی رفت وبهادر خان

www.alimaanfoundation.com/

نیز آنجا آمدہ مقدمات صلح درمیان آورد میر منعم الملک غیر از مقدمات جنگ خبر دیگر بر زبان نراند تا آنکہ بہادر خان مایوس برگشتہ دل بر جنگ نہاد و مستعد مقاتلہ گشت و لشکر خان میر بخشی و راجہ تودرمل با افواج قاہرہ ملحق گشتند چون بہادر خان و اسکندر خان از آمدن ایشان اطلاع یافتند تجدید در مصالحہ نمودند کہ چون خانزمان والدہ خود ابراہیم خان را بدرگاہ فرستاد شما چندان صبر کنید کہ جواب آید اما چون میر منعم الملک در کار جنگ شدت تمام داشت بسخنان ایشان التفات نکرد عاقبت داغ ہزیمت بر خود نہادند بیت چو دشمن بگذرد زود آید زود نہ شاید کہ پرخاش جوئی دگر گنہ گار را چون گناہ نہ بخشی گناہت بود القصہ میر منعم الملک بتسویہ ترتیب صفوف پرداخت و ہراول لشکر بہ محمد امین دیوانہ و سلیم خان و عبد المطلب خان و بیک نورین خان و دیگر جوانان کار آزمودہ آراستہ در قلب جا گرفت و از انطرف اسکندر خان ہراولی تعین یافتہ بہادر خان غول ایستادہ و باین ترتیب طرفین روی بر ہم دیگر آورد معرکہ قتال و جدال گرم ساختند ہراول لشکر بادشاہی بر ہراول بہادر کہ اسکندر بود تاختہ اسکندر را برداشت و محمد یار دامادا اسکندر بقتل رسید و اسکندر خود را باب سپاہی کہ در پس پشت او بود زدہ بیرون رفتہ و لشکریان او اکثر در آب غرق گشتند و بقیہ کہ در آمدند علف تیغ گردیدند و افواج منصورہ بہر طرف در پے تاراج متفرق شد بر منعم الملک با اندک مردم در جای خود ایستادہ ماند بہادر خان تا این زمان از جای خود بجنبیدہ بود در ینوقت فرصت یافتہ بر میر منعم الملک آوردہ از جا برداشت و از امرا محمد باقی خان وغیرہ بہانہ محافظت اموال و بعضی دیگر از روی نفاق خود را بکنارہ کشید شیوہ حرام نمکی بر خود ثابت کردند شاہ بداغ خان کہ ایخال دید بمیدان شتافتہ در عین تردد از اسپ جدا شدہ بزمین آمدہ و دستگیر گشت راجہ تودرمل و لشکر خان کہ بعنوان طرح در گوشہ بودند آنروز تا شب تردد ات مردانہ بظہور آوردہ بجای خود ثابت بودند اما چون قلب بجا نماندہ بود سعی ایشان نتیجہ نداد و روز دیگر ہمہ یکجا شدہ روی بجانب شیر کر قنوج آوردہ حقیقت حالات را بدرگاہ معروض داشتند سابق مذکور شدہ کہ خانخانان والدہ خانزمان و ابراہیم خانزا با میرہا دی صدر و نظام آقا بدرگاہ آوردہ چون ابراہیم خان سر برہنہ کردہ و تیغ و کفن در گردن انداختہ در مقام شفاعت ایستاد معروض داشت کہ نسبت خدمتگاری خانزمان و برادر او باین دودمان عالیشان بر ہمہ کس ظاہر ست و بسیاری از خدمات پسندیدہ از ایشان بظہور آمدہ و اگر در ینولا بحسب تقدیر از ایشان تقصیرے واقع شدہ باشد غایت الطاف بادشاہی ازان وسیع تر آنست کہ نظر بجرایم ایشان انداختہ ہمچنین بندہای کار آمدنی را ضائع سازد بتخصیص چون این پیر غلام را وسیلہ درخواست گناہان خود ساختہ باید واری تمام روی بدرگاہ آوردند حضرت خلیفہ آلہی از کمال مرحمتی کہ نسبت بخانخانان داشتند فرمودند کہ بواسطہ خاطر شما از جرایم ایشان درگذشتیم اما معلوم نیست کہ اینجماعت بر جادہ انقیاد و اشارت توانند ورزید خانخانان دیگر بارہ عرض داشت نمود

www.alimaanfoundation.com/

که در باب جاگیرهای ایشان چه حکم است حضرت فرمودند که هرگاه که ما از تقصیرات ایشان گذشتیم در جاگیر چه مضایقه است
اما باید که تا اعلام نصرت انجام درین حدود است ایشان از آب نگذرند وقتی که ما بمستقر خلافت نزول فرمائیم
وکلای ایشان آنجا آمده فرامین جاگیرها درست سازند بموجب آن فرامین در جاگیرهای خود تصرف نمایند خانخانان
سر مباهات بآسمان سوده مژدهٔ عفو بوالدهٔ خانزمان رسانید بموجب حکم اشرف تیغ و کفن از گردن ابراهیم خان
برداشت والده خانزمان در ساعت کسان پیش بهادر و سکندر فرستاده مژده عفو بگوش امید ایشان رسانید
پیغام داد که فیلان نامدار که همراه دارند در ساعت روانه درگاه نمایند بهادر و سکندر از استماع این مژده مسرور
و مبتهج گردیدند و فیل کوه پاره و فیل صف شکن را با تحفهای دیگر فرستادند و درهمین ایام میر معز الملک و راجه تودرمل
و لشکرخان بدرگاه آمدند و جمعی که نفاق ورزیده بودند مدتی بمنع کورنش معاتب گشتند بعد ازان بندگان حضرت
بعزیمت تماشای قلعه چنار که برفعت و متانت مشهور است از جونپور سه منزل ببلدهٔ بنارس تشریف بردند و چند
روز آنجا گذرانیده و از انجا بقلعهٔ چنار نرسیده و اطراف قلعه را در نظر در آورده بتعمیر و استحکام آن فرمودند درینوقت
بمسامع علیه رسید که در جنگلهای چنار فیل بسیار میگردد جمعی از مقربان همراه گرفته بقصد شکار روان شده بده کروهی
آنجا کله فیلی رسیدند و ده زنجیر فیل بقید اصطبار در آورده بقلعهٔ چنار معاودت نمودند و از انجا بکوچ متواتر بار روی
همایون پیوستند ذکر یلغار بندگان حضرت بر سر خانزمان قبل ازین مذکور شد که عنایت شدن جاگیرهای
خانزمان و تصرف آوردن مشروط بآن شده بود که پیش از حکم از آب عبور نکند خانزمان همدران هنگام توجه
رایات بجانب چنار از آب عبور نمود بمحمد آباد از اعمال بوده آمده جمعی مضطبه غازیپور و جونپور فرستاده وقتیکه
حضرت باردوی رسیدند بعرض اشرف رسید که علی قلیخان چنین جرائتی نموده است حضرت بخانخانان از روی
عتاب فرمودند که هنوز رایات عالی ازینحدود نهضت ننموده که خلافت شرط از علی قلیخان بظهور آمده خانخانان
سر خجلت پیش زبان بگفتار بگشاد بعد ازان حکم شد که اشرف خان میر منشی بجونپور رفته والدهٔ علی قلیخان را که
حسب الحکم میباشد گرفته در قلعهٔ جونپور نگاه دارند از اهل بغی نیز هر کس که باشد بدست آورد و خواجه جهان و مظفر خان
در اردو بود منزل بمنزل اردو را بیارند و خود با کثرت سپاه نصرت پناه بطریق یلغار بقصد علی قلیخان روان شدند
جعفر خان پسر قراقخان ترکمان که در انزمان از عراق بدرگاه رسیده بود خود را بدر قلعهٔ غازی پور رسانیده خواست
تا دست بردی مردانه نماید درین اثناء مردم علی قلیخان که در قلعه بودند خبردار شده خود را از برج بدریای گنگ
انداخته بمحمد آباد رفتند علی قلیخان که بود از حادثه خبردار گشته باضطراب تمام راه فرا پیش گرفته چون بکناره سراور
رسیدند کشتیهای وی که پر از اسباب و اموال بود بدست دولتخواهان افتاد جمعی را حکم شد که از آب عبور نموده تا علیقلی را
بدست نیارند از پا ننشینند و مواکب همایون کنار آب سردار گرفته تمام آن جنگلها را طی نموده معلوم کردند که علی قلیخان از راه

www.alimaanfoundation.com/

جنگل خود را جانب کوه سوالک و درین اثنا خبر رسید که بهادر خان بجونپور رفته والده خود را خلاص کرده و ابراهیم خان گرفته عزیمت آن دارد که بر سر او رود ای ظفر اثر دست بردی نماید حضرت خلیفه الهی از استماع این خبر ترک تعاقب خانزمان نموده بجانب جونپور معاودت فرمودند چون که تعاقب خانزمان رفته بودند بگذشته بادی سلطانپور سکندر و بهادر خان خبر مراجعت اعلام نظرت انجام شنیده روی فرار بگذر برهن آورده از آب گنگ عبور نمودند و در ماه رجب امسال چون ظاهر پرگنه نظام آباد محل نزول اجلال گردید مجلس دزن آنحضرت که هر سال منعقد میشد صورت یافت و کیفیت این مجلس عالی برین نهج ست که بندگان حضرت هر ساله در روز ولادت با سعادت در سالی دو بار موافق تاریخ شمسی و قمری بحضور ارکان دولت و اعیان مملکت بطلا و نقره وزن کرکاشتهاب خود را می سنجیدند تمام آن موازی را بر ارباب فقر و احتیاج اتفاق می فرمایند بندگان حضرت چون از نظام آباد کوچ فرموده جونپور را غیرت افزای بهشت گردانیدند و فرمودند که جهت محل عالی جای مرغوب انتخاب نموده بناهای عالی اساس نهند و امر انیز فرمودند که استعداد خود منازل را جا بجا بسازند قرار یافت که مادام علی خان و برادرش اشرف در عالم باشد بلده جونپور پایتخت سلطنت نمود افواج قاهره بتعاقب ایشان تعیین یابد که تا سزای کردار بد امن روزگار ایشان بنهند و دریا نشینند علی قلیخان که بدامن کوه سوالک گریخته بود از استماع انخبر خود را بکنار آب گنگ رسانیدند و مرزا میرک رضوی را که محل اعتماد او بود بدرگاه فرستاده بخانخانان پیغام کرده که عرا سنان توام و در جهان پناهی ست سر مرا بجز این در حوالگاهی نیست داده باتفاق والده خانزمان بخدمت خانخانان رفته پیغام خانزمان رسانیدند خانخانان باتفاق میر عبد اللطیف و ملا عبد الله مخدوم الملک که شیخ الاسلام هند بود و شیخ عبد النبی صدر در مقام شجاعت ایشان ایستاده درخواست گناهان خانزمان نموده و حضرت از روی شفقت جبلی قلم عفو بر جرائم او کشیدند و بر زبان الهام بیان اشارتی باین معنی فرمودند که ۵ محرم بدین دقیقه بداند که دمبدم ۵ مارا چه لذتست ز عفو گناهگار ۵ پیوسته ارتکاب جرائم کند بعمد دایم بنزد ما کند آرد باعتذار ۵ و گناهان ایشان بعفو مقرون گشته حکم عالی بصدور پیوست که خواجه جهان و میر مرتضی شریفی و مخدوم الملک نزد خانزمان رفته او را توبه داده مژده عفو بگوش او رسانیدند چون ایشان قریب باردوی خانزمان رسیدند خانزمان باستقبال برآمده باحترام تمام ایشان را بمنزل خود برد و چند گاه نگاهداشته بلوازم تعظیم و تکریم قیام نموده توبه و سوگند بنوعی که حکم بود یاد کرده اغره را وداع نمود و وقتی که مخالفان از افعال ناشایسته خود توبه نموده سر بر خط فرمانبرداری نهادند رایات عالی از جونپور در اوائل سال یازدهم مطابق سنه سال ثلث و سبعین و تسعمائة مراجعت نموده متوجه دار الخلافت شدند **ذکر وقائع سال یازدهم الهی** آغاز ابتدای ایندسال روز دوشنبه بستم شعبان سنه ثلاث و سبعین و تسعمائة بود بندگان حضرت در اوائل ایندسال بدار الخلافت آگره رسیده در روز جمعه هفتم رمضان سنه مذکور آن بلده طیبه را غیرت افزای خلد برین گردانیدند و چند روز بلوازم

www.alimaanfoundation.com/

عیش پرداخته شکرچین که عمارات عالی آنجا بنا نهاده بودند تشریف برده در آنجا شغل چوگان بازی بر مستلذات
دیگر غالب آمد و اکثر اوقات صرف آن میفرمودند و از بس که لذت این شغل بر طبع اشرف غالب آمده بود در شبهای
تاریک گوی آتشین را ترتیب داده سرگرم این بازی میبودند و از شرارها که هنگام زدن چوگان از آن گوی بدر میجست
روشنی پیدا میشد که آن گوی محبوس می گشت و اختراع خاص آنحضرت بوده و گاه بودی که گوی در هوا می پرید و یکی
از حریفان آن گوی را از هوا گرفته از میان جایگاه میگذشت و این گذشتن بجای حال محسوب میشد و گاه چنین
باتفاق می افتاد که حریفان دیگر بمدافعت پیش آمده نمی گذاشتند که این شخص از جایگاه بگذرد و طرفین درهم آویخته
کار بتلاش و کشتی میکشند و تماشای غریب میداد درین ایام محمد یوسف خان بن اعظم خان آنکه کوکلتاش آنحضرت
بود و در قرب منزلت از تمام نزدیکان امتیاز تمام داشت و بسخاوت و شجاعت موصوف بود و در عنفوان شباب
بواسطهٔ شرب مدام درگذشت بیت درین باغ رنگین درختی نرست ٭ که ماند از قفای تبرزن درست ٭ بندگان حضرت بغایت
محزون گشته مجلس آش او را بقدم خود آراسته تمام امرا و خوانین را بخلعتهای فاخره نوازش فرمودند ذکر رفتن
مهدی قاسم خان بکره و گریختن آصف خان بجانب خانزمان درین ایام که خاطر اشرف را از سرانجام مهمات
علی قلیخان خانزمان و باغیان فراغ تمام حاصل کرده گشت مهدی قاسم خان را که از امرای قدیم ایندودمان
بود بسرداری سه چهار هزار کس بولایت کره تعیین فرمودند که بمهمات آن ولایت پرداخته آصف خان را نیز بدست آرد
آصف خان پیش از آنکه مهدی قاسم خان آنجا رسید قلعه حوراکره را گذاشته خود را بجنگلها کشید و عرضداشت
مشتمل بر عجز و ندامت بدرگاه فرستاده رخصت حج طلبید مهدی قاسم خان بولایت کره درآمده تمامی آنحدود را
در ضبط درآورده سر در تعاقب آصف خان نهاد و آصف خان خطها بخانزمان نوشته اراده رفتن پیش او کرد و
او مرعیات نوشته آصف خان را پیش خود طلب داشت آصف خان فریب خورده باتفاق برادر خود وزیر خان
نزد خانزمان بجونپور آمد و در مجلس اول تکبر خانزمان را معائنه نمود از آمدن پشیمان گشت بیت بس گریزند از بلا
سوی بلا ٭ بس جهند از مار سوی اژدها ٭ و مهدی قاسم خان از تعاقب او مایوس گشته بولایت کره معاودت
نموده و مردمی را که بکومک او تعیین یافته بودند رخصت نموده بدرگاه فرستاد خانزمان آصف خان را باتفاق
بهادر خان بداعیه تسخیر بعضی ولایت که با فغانان داشت فرستاده وزیر خان را پیش خود نگاه داشت و کسان را
گماشت که وزیر خان را بنظر محافظت نمایند وزیر خان کس نزد آصف خان فرستاد که من فلان وقت
ازینجا فرار خواهم نمود تو نیز بهر نوعی که دانی خود را از بهادر خان جدا ساز آصف خان در شبی از
شبها اموال و اسباب خود را آنجا گذاشته از بهادر خان جدا شده راه کره مانک پور پیش گرفته در آن شب
سی کروه یلغار کرد بهادر خان از عقب او رانده در میان جونپور و مانک پور باو رسید جنگ صعب

www.alimaanfoundation.com/

روی داده عاقبت شکست بر آصف خان افتاد گرفتار شد بهادر خان او را بر بالای چوکندی فیل انداخته روان شده بود که وزیر خان از خانزمان جدا شده خود را رسانید درین حال مهم بهادر خان چون در خود مقاومت جنگ وزیر خان بدید فرمود تا آصف خان در چوکندی بقتل رسانیدند و شمشیرها حواله آصف خان نموده سر انگشت او را جدا ساختند و بینی او زخمی رسید وزیر خان مبادرت نموده برادر را از گشتن خلاص کرد و هر دو برادر خود را بکره رسانیدند و بهادر خان بحصول مقصود بازگشت وزیر خان متوجه درگاه شد در نواحی لاهور در ایامی که حضرت خلیفه الهی تعاقب مرزا محمد حکیم رفته بشکار غزه اشتغال داشتند چنانچه بمحل خود مذکور میشود بوسیله مظفر خان شرف زمین بوس دریافته گناه او و برادر او بعفو مقرون گشته فرمان عنایت و استمالت بنام آصف خان صادر شد ذکر آمدن مرزا سلیمان بر سر کابل مرتبه چهارم در اوراق سابق ثبت یافت که چون مرزا سلیمان قصد کابل نمود و افواج قاهره بکومک مرزا محمد حکیم تعین یافته روی اقتدار بکابل آوردند مرزا سلیمان تاب نیاورده ببدخشان معاودت نمود و امرای عظام هریک برخصت مرزا محمد حکیم بهندوستان آمدند مرزا سلیمان چون از معاودت امرا خبر یافت با لشکریای بدخشان یکجا کرده باتفاق منکوحه خود خرم بیگم روی بتسخیر کابل آورد مرزا محمد حکیم قلعه کابل را بمعصوم کوکه محل اعتماد او بود بغرض شجاعت اتصاف داشت گذاشته خود با تفاق خواجه حسن نقشبندی لشکر دره و غوربند برفت و مرزا سلیمان بکابل آمده محاصره کرد چون دانست که دست تسخیر او بکابل نمیرسد تدبیر انگیخته خرم بیگم منکوحه خود را بجدود غوربند فرستاد تا اظهار اخلاص و اتحاد بمرزا نموده مرزا را در دام فریب درآورده زبانه مضمون این مقال بزبان حال در شان مرزا سلیمان ادا مینمود ؎ حسابی که با خود نپرداختی ؎ چنین نیست بازی غلط باختی ؎ عنان بازکش زین تمنای خام ؎ که سیمرغ را کس نیارد بدام ؎ بموجب این قرارداد بیگم مرزا سلیمان برگرد کابل گذاشته خود بجانب غوربند روان شد و کسان نزد مرزا محمد حکیم فرستاده پیغام کرد که شما را از جان عزیزتر و بجای فرزند میدانم تخصیص در ینوقت که نسبت فرزندی بنسبت وصلت موکد و مستحکم گشته میخواهم که همدیگر را اساس اتحاد یکجهتی را بعهود و مواثیق موکد سازیم و مقصود از آمدن ما در مرتبه همین است مرزا از استماع این کلمات از راه رفته ملاقات خرم بیگم را در قرباغ که از انجا تا کابل ده کروه راه است بخود قرار داد و کسانرا بیشتر نزد خرم بیگم فرستاد تا از و عهد گرفته بتسلی خود نموده بیایند و خرم بیگم در ملاقات مرزا اظهار رغبت و شوق نموده سوگند آن غلط یاد کرد که مرزا در مقام عذر و مکر نیستم بلکه بدعا استحکام اساس محبت دیگانگی ست کسان مرزا سخنان او را شنیده رخصت معاودت یافتند و هنوز دور نرفته بودند که آن ناقص عقل کسان را بتعجیل نزد مرزا سلیمان فرستاد که فردا مرزا حکیم در

www.alimaanfoundation.com/

قراباغ بملاقات خواهد آمد مصلحت آنست که بیلغار خود را آنجا رسانیده در کمین فرصت باشم
مرزا سلیمان محمد قلی شغالی را که از امرای معتبر او بود و بشجاعت مشهور بود بهزار کس بمحافظت دختران
خود که دران اردو داشت در نواحی کابل گذاشته با بقیه سپاه درست یلغار کرده خود را بحوالی
قراباغ رسانیده در کمین فرصت ایستاد و کسان مرزا که از پیش خرم بیگم برگشته مضمون
عهود و مواثیق را خاطرنشان مرزا کرده بودند در رفتن مرزا بملاقات آن عورت ترغیب نمودند
و خواجه حسن نقشبندی نیز درین باب کوشش نمود مگر باقی قاقشال که او برفتن مرزا راضی
نبوده می گفت که این عورت در مقام خداع و مکرست اما چون مرزا ملاقات خرم بیگم را قرار داده بود بمنع
باقی قاقشال ممنوع نشده با چندی از معتمدان خود بجانب قراباغ روان شد چون بوعده کار
رسید چندی از لشکریان مرزا سلیمان که در شب از ایشان جدا شده بودند بمردم مرزا رسیده حقیقت
آمدن مرزا سلیمان را با لشکر انبوه و ایستادن او در کمینگاه خاطرنشان نمودند مرزا را بمجرد رسیدن این خبر
معاودت نمود مرزا سلیمان که بر معاودت مرزا محمد حکیم خبر یافت سر در تعاقب او نهاده در کوتل سنجدره
بعضی از مردم مرزا رسیده دستگیر ساخت و اسباب و اشیا مرزا که در عقب مانده بود همه را تاراج
کرده در کوتل سنجدره توقف کرد و مرزا محمد حکیم باتفاق باقی قاقشال بغوربند آمد و از انجا بجلال آباد
و از جلال آباد بکنار نیلاب رسیده از آب گذشته و عرضداشت نوشت مصحوب ایلچیان بدرگاه فرستاد
وقتیکه بکرجین محل استقرار موکب ظفر بود ایلچیان مرزا محمد حکیم بعتبه بوسی سرفراز آمده عرضداشت مرزا
را که مشتمل بر پریشانی احوال او بود گذرانیدند و پیش از وصول عرضداشت خبر فترات کابل بمسامع
علیه رسیده بود و حضرت فریدون را که حال مرزا و ملازم درگاه معلی بود جهت امداد و اصلاح
مهمات مرزا تعیین فرموده بودند درینولا که عرضداشت مرزا رسید مبلغی کلی با امتعه هندوستان
و اسپ و زین مصحوب خوشخبر خان که از یساولان نظیر بود جهت مرزا فرستاده فرمان نوشتند که اگر
احتیاج بکومک باشد امرای پنجاب را بمدد خواهم فرستاد چون خوشخبر خان نزدیک باردوی
مرزا رسید مرزا باستقبال فرمان شتافته اظهار اخلاص و بندگی نمود و بعد از رسیدن خوشخبر خان فریدون
در مقام اغوای مرزا شده بتسخیر ولایت لاهور در نظر آسان نمود بعد از انکه عزیمت مخالفت تصمیم یافت
مرزا را بران داشت که خوشخبر خان را بگیرد مرزا اگرچه ترهات او از جا رفته بود اما بواسطه مروتی که داشت
بگرفتن خوشخبر خان راضی نشده او را بطریقه خفیه نزد خود طلبیده رخصت داد و سلطان علی نام نویسنده که
از درگاه گریخته و حسن خان برادر شهاب الدین احمد خان که در کابل میبود و در تحریک ماده مخالفت و فساد

www.alimaanfoundation.com/

با فریدون همداستان شدند و مرزا با غواے ایشان عنان عناد و بغی بجانب لاهور تاخته چون بحوالی
بهره رسید دست بنهب و تاراج کشاد امراے پنجاب مثل میر محمد خان کلان و قطب الدین محمد خان و شریف خان
از شنیدن این خبر هم در لاهور جمع شده بلوازم قلعه داری پرداخته عرضداشت مشتمل بر بغی و عصیان مرزا محمد
حکیم بدرگاه فرستادند و مرزا محمد حکیم بکوچ متواتر بلاهور رسیده در باغ مهدی قاسم خان که بر ظاهر آن شهر
واقع ست نزول کرد و چند مرتبه صفها را ترتیب داده بپاے حصار آمد امراے پنجاب بضرب توپ و
تفنگ نگذاشتند که کاری سازد و عاقبت چون نهضت اعلام نصرت انجام بجانب پنجاب شنید تاب
توقف نیاورده راه گریز پیش گرفت ؎ تنی را که نتوانی از جاے برد ٭ بپرخاش او پے نباید فشرد
به پهلوے شیر انگهی دست کش ٭ که دارے بشیر افگنی دست خوش

ذکر نهضت رایات ظفر سمات بجانب لاهور

چون خبر مخالفت مرزا محمد حکیم بمسامع علیه رسیده امارات قهر و
غضب بر رخسار فرخنده آثار آنحضرت ظاهر شد باحضار لشکرها فرمان شد و منعم خان خانخانان را بحراست
دار الخلافت آگره و مظفر خان را بمهمات دیوانی آنجا گذاشته بتاریخ سوم جمادی الاول سنه اربع و سبعین
و تسعمائه نهضت فرمودند در مدت ده روز بدهلی رسیده بزیارت اولیاے که دران بقعه آسوده اند پرداخته
فقرا و مساکین را بتفقدات بادشاهانه نوازش نمودند و از آنجا کوچ بکوچ چون ببلده سرهند رسیدند از مشاهده
رونق بازارهاے شهر خوشدل گشته حافظ رخته را که شقدار آنجا بود تحسینها فرمود سرکار داری آنجا را
بعهده او گردانیدند و چون آب ستلده مورد رایات اعلی گردید خبر فرار مرزا محمد حکیم رسید و از آنجا بخوشحالی
تمام متوجه لاهور گشته چون بحوالی شهر رسیدند امراے عظام که آثار دولتخواهی و جانسپاری از ایشان بظهور
بود باستقبال شتافته بنوازش بادشاهانه سرفراز گشتند و در ماه رجب سال مذکور دار السلطنت لاهور محل نزول گشته
منازل مهدی قاسم خان که در درون ارک قلعه واقع ست مستقر خلافت گردید و قطب الدین محمد خان و کمال خان ککهر
بموجب حکم جهانمطاع سر در تعاقب مرزا نهاده از پرگنه بهره گذشتند چون معلوم نمودند که مرزا از آب نیلاب گذشته
روی معاودت بدرگاه آوردند و مرزا محمد حکیم چون خبر مراجعت مرزا سلیمان بجانب بدخشان شنید خود را بتعجیل بکابل
رسانید در اوراق پیش مرقوم گشت که مرزا سلیمان اردوی خود را که دختران او نیز دران اردو بودند بگرد کابل گذاشته خود جریده
بقصد گرفتن میرزا محمد حکیم نزدیک بقراباغ آمده محمد معصوم کوکه که مرزا محمد حکیم او را در کابل گذاشته بود روز دیگر جمعی را بر سر اردوی
مرزا سلیمان فرستاد که محمد قلی شغالی را که در اردو بود شکست دادند محمد قلی تمام اسباب و اشیا را بتاراج
داده خود را بچهار دیوار باغ که دران نواحی بود رسانیده دختران مرزا سلیمان را دران باغ در آورد متحصن
گردید کابلیان محمد قلی را در محاصره پیچیده خواستند که او را مع دختران مرزا دستگیر کنند معصوم کوکه که دستگیر کردن

دختران

www.alimaanfoundation.com/

دختران مرزا سلیمان را خلاف ادب دانسته مردم خود را واپس طلبید و مرزا سلیمان از قراباغ پی نیل مقصود برگشته
چون بکنار کابل رسید باز آن قلعه را بمحاصره گرفت و معصوم که دلیر و حیره گشته بود هر روز فوجی را بیرون فرستاد کار بر
بدخشیان تنگ ساخت درین اثنا سه مار و آورده کار بجای رسید که مرزا سلیمان بصلح راضی شد و معصوم چون بر نشانی
لشکر مرزا سلیمان معلوم کرد در مقام پرخاش آمده بصلح راضی نمیشد آخر مرزا سلیمان قاضی خان بدخشی را که استاد
معصوم بود نزد او فرستاده قرار داد که اندک پیشکشی که فی الجمله دست آویز تواند بود بمرزا سلیمان فرستد باین
رنگ مصالحه قرار یافت مرزا سلیمان مرتبه اول حرم خود را به بدخشان روان کرد و خود نیز تعاقب او راهی شد
القصه وقتی که دار السلطنت لاهور محل نزول اجلال گردید زمینداران اطراف طوق اطاعت در گردن انداخته
اکثر بشرف خاکبوس سرفراز گشتند و جمعی که سعادت ملازمت دانستند دریافت ایلچیان با پیشکش و هدایا فرستاده
اظهار بندگی نمودند از آنجمله محمد باقی ترخان بن مرزا عیسی که حاکم ولایت سندهه بود ایلچیان بدرگاه فرستاده عرضداشت
نمود که پدر کمینه که در زمره بندهای درگاه انتظام داشت از عالم رفته و من بنده نیز قدم صدق بر جاده اخلاص استوار
داشته خود را در زمره غلامان درگاه میشمارم درینولا سلطان محمد والی قلعه بکر بمعاونت قزلباش که در قندهار می باشند
اطراف ولایت بنده را مزاحمت میرساند از الطاف بادشاهی توقع آن دارم که مزاحمت او ازین ولایت دور شود چون
عرضداشت محمد باقی بموقف عرض رسید فرمان بنام سلطان محمود غرا صدار یافت که من بعذر قدم از حد خود بیرون
ننهاده بحد ولایت باقی محمد مزاحمت برساند و همدرین ایام استقرار لاهور عرضداشت منعم خان خانخانان از دار الخلافت
آگره رسید که پسران محمد سلطان مرزا الغ میرزا که ابراهیم حسین و میرزا محمد حسین و شاه مرزا باشند و در سرکار سنبل جاگیر
داشتند در ان نواحی دست تعدی کشاده لوای مخالفت برافراخته اند و چون بنده قصد تنبیه ایشان تا بدهلی رفت
مطلع شده بجانب مندو بدر رفتند و این محمد سلطان مرزا پسر سلطان بن مانقرا بن منصور بن مانقرا بن عمر شیخ بن
امیر تیمور صاحب قران ست و مادر او دختر سلطان حسین مرزا بوده بعد وفات سلطان حسین مغفور بخدمت حضرت
جنت آشیانی محمد همایون بادشاه نیز در ایام جهانبانی خود در مقام رعایت او شدند و پسران او یکی الغ مرزا
و دیگر شاه مرزا در خدمت آنحضرت بوده چند مرتبه از ایشان آثار بغی و خروج بظهور انجامید و هر مرتبه بعصیان
ایشان بعفو اقتران یافت تا آنکه الغ مرزا در تاخت هزاره کشته شد و از و دو پسر ماند یکی سلطان محمد مرزا و دیگری
اسکندر مرزا و آنحضرت در مقام رعایت ایشان آمده و اسکندر مرزا الغ مرزا و سلطان محمد مرزا شاه مرزا خطاب
کردند چون نوبت فرمان دهی بحضرت خلیفه الهی رسید محمد سلطان مرزا که معمر بود از خدمت معاف داشته پرگنه
اعظم پور از سرکار سنبل در وجه مدد معاش او مقرر فرمودند او را در ایام پیری چند پسری حاصل شد ابراهیم حسین مرزا
و محمد حسین مرزا و عاقل حسین مرزا آنحضرت هر واحد ایشان را بجاگیرهای لائق سرفراز ساخته بمرتبه امرائی

www.alimaanfoundation.com/

رسانیدند و همه وقت در رکاب ظفر انتساب حاضر بوده بلوازم عبودیت قیام مینمودند چون حضرت خلیفه الهی از یورش
جونپور معاودت فرمودند ایشان بجاگیرهای خود رفته در حدود سنبل میبودند درینولا که اعلام ظفر انجام جهت دفع فساد
مرزا محمد حکیم بجانب لاهور در حرکت آمد الغ مرزا و شاه مرزا باتفاق اعمام خود ابراهیم حسین مرزا و محمد حسین مرزا در مقام
نفی شد ببعضی پرگنات مزاحمت رسانیدند چون جاگیرداران آن نواحی اتفاق کرده بر سر ایشان رفتند روی
فرار بجانب مالوه نهادند چنانچه تتمه این قصه عنقریب مذکور خواهد شد انشاالله تعالی ذکر وقائع سال دوازدهم
الهی ابتدای این سال روز سه شنبه دوم رمضان سنه اربع و تسعمائة بود در اوائل این سال که ایام نوروز بود
داعیه شکار قمرغه از خاطر خطیر سر زده حکم جهانمطاع بصدور پیوست که امراء عظام از اطراف لاهور مقدار چهل کروه راه
از هر طرف قمرغه ساخته وحوش را رانده در صحرای که پنج کروهی لاهور واقعست جمع آرند امراء عظام بموجب حکم بصاحب اهتمامی
به میر محمد خان آنکه موازی پانزده هزار جاندار از رهوار و نیله گاو و شغال و روباه وغیره را در آن صحرا صیدگاه گرد آوردند
و در وسط آن صیدگاه که وسعت آن از هر طرف پنج کروه بود قصر بادشاهی که در یورشها همراه میباشد نصب نمودند و هر روز
حضرت خلیفه الهی بر سمند دولت سوار شده شکار میفرمودند و امراء کبار و خوانین عالیمقدار روز بروز مورچلهای
پیش برده دائره را تنگ تر میساختند چون چند روز برین منوال گذشت بندگان حضرت پرتو التفات بحال
نزدیکان انداخته ایشان را نیز برخصت شکار سرفراز گردانیدند بعد از آن رخصت تمام فرمودند چنانچه هیچ کس
از سپاهی در خانه نماند که باقسام صید بهره ور نگشت و بعد از فراغ شکار عنان عزیمت جانب تهته تافته چون بکنار
دریای لاهور رسیدند همچنان سواره اسپان در آب انداخته شناوری نموده گذشتند و از بندهای درگاه که خود را
بیعت آنحضرت در دریا انداخته بودند خوش خبر خان یساول و نور محمد پسر شیر محمد قوردار غرق گشتند و در ایام
شکار همدیگری که از یساولان نظر بمزید قریب اختصاص داشت ارتکاب شرب خمر نموده بیکی از ملازمان استغاثه
نمود حضرت بقلیچ خان فرمودند که او را گردن زدند قلیچ خان بنوعی شمشیر بر گردن او زد که شمشیر بشکست و گردن او را
آسیبی برسید از مشاهده اینحال از سر خون او گرفته حکم بتشهیر فرمودند و همدرین ایام که مظفر خان در آگره جهت مهمات
دیوانی مانده بود با وزیر خان آصف خان بدرگاه معلی آمده شکار قمرغه ملازمت نمودند پدر مؤلف تاریخ که حسب الحکم
در آگره بخدمات بادشاهی مانده بود بمرافقت مظفر خان درین سفر بود و حسن نیز همراه پدرم بود القصه حضرت
خلیفه الهی از گناهان آصف خان و وزیر خان گذشته وزیر خان را کورنش دادند و حکم شد که آصف خان
باتفاق مجنون خان قاقشال در کره و مانکپور بوده مخالفت آنحدود نمایند و همدرین ایام خبر رسید علی قلی خان
و بهادر و سکندر نقض عهد کرده و دیگر باره نفی ورزیدند و حضرت باستماع اینخبر مرزا میرک رضوی را که وکیل
آنها بود بخان باقی خان سپردند و مهمات ولایت پنجاب را بعهده میر محمد خان و سایر آنکه کرده دوازدهم رمضان

www.alimaanfoundation.com/

سنہ اربع وسبعین وتسعمائۃ بجانب آگرہ توجہ فرمودند چون رایات عالیات بقصبہ تہانیسر رسید جمعی از جوگیان و سناسیان برکنار حوضی کہ آنرا کرکیت وخسوف جہت غسل باین حوض می آیند ومجمع عظیم میشود واز طلا وسفرہ وجواہر وزر وپارچہ بر برہمنان میدہند وبعضی دران آب می اندازند وجوگیان وسناسیان نیز ازان خیرات بہرہ مند میشوند اجتماع داشتند بسبب نزاع کہ این دو فرقہ باہم داشتند فریقین باستغاثہ آمدہ رخصت قتال طلبیدند طائفہ سناسی از دویست نفر زیادہ واز سیصد کم بودند وجوگیان کہ خرقہ پوش میباشند از پانصد نفر بیشتر بودند چون طرفین بمقابلہ ایستادند حسب الحکم چندی از سپاہیان نیز خاکستر بر خود مالیدہ بکومک سناسیان کہ قلیل بودند رفتند واز طرفین جنگ عظیم بہم پیوست وجمعی کشتہ شدند وخاطر اشرف را از تماشای عظیم انبساط عظیم روی نمود ودر آخر جوگیان شکست یافتند وسناسیان غالب آمدند وچون دار الملک دہلی مخیم سرادقات جلال شد فرامیرک رضوی را کہ بجای باقی خان سپردہ بودند از حبس گریخت وخان باقی خان بتعاقب او رفتہ چون او را نیافت از ترس سیاست باز قتلغ خان حاکم دہلی معروض داشت کہ محمد امین دیوانہ کہ از لاہور گریختہ بود در برگنہ بہوجپور بخانہ شہاب خان کہ از کمان رفتہ چند روز در خانہ او بود واسپ وخرجی از امداد یافتہ نزد مخالفان رفت از شنیدن این حکایات آثار غضب از جبین مبین آنحضرت ظاہر گشت شاہ فخر الدین مشہدی را حکم شد تا شہاب خان را حاضر سازد روزی کہ موضع بلول محل نصب رایات گردید شاہ فخر الدین شہاب خان را بموقف سیاست حاضر ساخت ودر ہمان منزل تقبل رسید چون رایات جہانکشا در آگرہ نزول واقع شد بعرض رسید کہ حانزمان شیرکرا کہ در چہار کروہی قنوج بہت محاصرہ دادہ مرزا یوسف خان متحصن گشتہ حضرت خلیفۃ الٰہی نوزدہ روز در آگرہ بودہ خانخانان را بجراست دار الخلافت آگرہ گذاشتہ بتاریخ سہ شنبہ بست وسوم شوال سنہ اربع وسبعین وتسعمائۃ بجانب جونپور متوجہ گشتند چون بپرگنہ سایتہ رسیدند علی قلیخان از کردشیر کہ برخاستہ بجانب مانک پور کہ برادرش بہادر خان آنجا بود گریخت وچون ظاہر بہوجپور عسکر ہمایون گشت محمد قلی خان برلاس ومظفر خان وراجہ تودرمل وشاہ بداغ خان وپسر عبد المطلب خان وحسن خان وعادل ومحمد وخواجہ غیاث الدین علی بخشی ودیگر جوانان مردانہ قریب شش ہزار سوار جرار بر سر اسکندر کہ اودہ بود تعین شدند وخود بنفس نفیس متوجہ کڑہ ومانک پور گشتہ بپرگنہ رای بریلی رسیدند خبر رسید کہ علی قلیخان وبہادر از آب عبور نمودہ قصد آن دارند کہ بجانب کالپی روند حکم شد کہ اردوی معلی ہمراہی خواجہ جہان بقلعہ کڑہ رود وخود بتعجیل ہرچہ تمامتر بکنار گنگ مانک پور رسیدہ بر فیل سوار از آب عبور فرمودند در نیوقت زیادہ از دہ پانزدہ کس ہمراہ آنحضرت نبودند مجنون خان وآصف خان کہ در پیش بودند ساعت بساعت خبر مخالفان میرسانیدند اتفاقا علی قلیخان وبہادر خان در انشب تمام شب بصحبت شراب وپاتربازی مشغول بودہ بغفلت گذرانیدہ بودند مقدمات جنگ وجدال را بر دلیری مجنون خان حمل نمودہ آمدن آنحضرت را باور نمیکردند بالجملہ حضرت

www.alimaanfoundation.com/

روز دوشنبه غرهٔ ذیحجه سنه مذکور مستعد قتال شده فوج غول را بوجود اشرف خود آراستند و برانغار آصفخان
و سائر یکها و در جوانغار مجنون خان و دیگر امرا قرار گرفتند حضرت درین روز بر قتل مال سندر تمام سوار شده
مرزا کوکه ملقب باعظم خان در چوکندی آن فیل نشانده سر مباهات او را از چرخ گذرانیدند و مخالفان آمدن آنحضرت را
یقین دانسته دل بر مرگ نهادند و صفوف را ترتیب داده جمعی از دلیران لشکر خود را روبروی هراول منصور فرستادند
و باباقاقشال که سردار اوقچی بود آنجماعت را از جا برداشته بآصف علی قلیخان دوانید و درین محل اسپ یکی از
گریختگان بر اسپ علی قلیخان خورده دستار از سرش بیفتاد بهادرخان را از مشاهدهٔ اینحال رگ تهور در حرکت
آمده حملهٔ مردانه بر جماعت اوقچی آورد و باباخان که سردار اوقچی بود گریخته بصف مجنون خان پیوست بهادرخان
از عقب رسیده در میان این دو فوج درآمده ترددات مردانه نمود درین اثنا تیرے بر اسپ رسیده چراغ پا
شد و بهادرخان از اسپ بزمین آمده گرفتار گشت بیت کلید ظفر چون نباشد بدست ✤ ببازو در فتح
نتوان شکست ✤ و چون معرکهٔ قتال گرم شد حضرت از فیل فرود آمده بر اسپ سوار شدند و فرمودند تا فیلان را
بر صف علی قلیخان دوانیدند ؎ هیکل فیلان بزمین خم فگند ✤ زلزله در عرصهٔ عالم فگند ✤ زان همه زندان
که بلا سنج بود ✤ روی زمین عرصهٔ شطرنج بود ✤ اتفاقاً فیل هیرانند نام چون نزدیک بصف مخالفان رسید ایشان
نیز فیل اودیانه نام را برابر هیرانند دوانیدند هیرانند آنچنان کله بر فیل زد که در میدان افتاد درین وقت
تیرے بعلی قلیخان رسیده در مقام برآوردن آن تیر بود که تیر دیگر بر اسپش خورد و اسپ چراغ پا شد و علی قلیخان
بزمین افتاد و فیلی هرسنگه نام رسیده قصد علی قلیخان کرد علی قلیخان بغلیان گفت من مرد بزرگم اگر مرا زنده پیش
بادشاه خواهی برد نوازشها خواهی یافت فیلبان گوش بسخن ناکرده فیل دوانید تا علی قلیخان در تیه دست و پای
فیل بخاک برابر شد و چون قضا معرکه از غبار وجود مخالفان مصفی گشت نظر بهادرخان را در عقب خود بر اسپ
سوار کرده و بخدمت آورده بسعی امرا بقتل رسید و بعد از لحظه خانزمان را نیز آوردند بندگان حضرت از اسپ
فرود آمده سجدهٔ شکر این فتح غیبی نمودند و این فتح در موضع منکروال از اعمال جوسی و بیاک که الحال به آله باس
موسوم و مشهور است از روز دوشنبه غرهٔ ذیحجه سنه اربع و سبعین و تسعمائه موافق سال دوازدهم الهی واقع شد
از غرائب اتفاقات آنکه دران ایام که حضرت خلیفهٔ الهی بر سر علی قلیخان رفته بودند پدر مولف بخدمات بادشاهی
در آگره مانده بود و مولف این تاریخ نیز در آگره بود هر روز ارباب فتنه و واقعه طلبان اخبار موحش شهرت میدادند
روزے بیکی از مصاحبان خود گفتم که چه شود که ما نیز خبرے دلخواه خود شهرت دهیم گفت چه چیز گفتم که خبر رسیده که سر
خانزمان و بهادرخان را می آوردند و این خبر را با چندان کس گفتم اتفاقاً روز سوم ازینخبر سر خانزمان و بهادرخان را
عبدالله خان ولد مراد بیگ آورد همانروز که در آگره اینخبر در آگره مذکور گشته بقتل رسیده بودند ؎ بسامانیکه از بازیچه

www.alimaanfoundation.com/

برخواست ٭ چو اختر درگذشت فالی بشد راست ٭ القصه چون خاطر اشرف را از تفرقهٔ خلاف اهل عناد فراغ تمام
حاصل گشت عنان عزیمت بطرف جوسی و بیاک یافته دو روز دران مقام توقف فرمودند و کسانی را که از درگاه
گریخته بعلی قلیخان درآمده بودند آنجا بدست آورده بموکلان سپردند و از انجا بطرف بنارس نهضت فرمودند و
درانمنزل هر که از مردم علی قلیخان از راه انکسار بملازمت آمد از گناه او درگذشتند و از بنارس بجونپور تشریف
آورده سه روز در ظاهر آن بلده اقامت فرمودند و اکثر مردم علی قلیخان که از جنگگاه گریخته در انجا جمع آمده بودند
همه را در سایهٔ امن درآورده انواع التفات بحال ایشان مبذول فرمودند و از جونپور یلغار نموده در عرض سه روز
بچهار و پنج کس بکنار آب گنگ در گذر کره و مانک پور که اردوی آنجا بود رسیدند و بکشتی از ان آب عبور نمودند
و درون قلعهٔ کره بعز نزول همایون باعلی علیین رسید و فرمان بطلب منعم خان خانخانان از دار الخلافت آگره
بصدور انجامید و اکثر جاگیرداران صوبهٔ شرق برخصت سرفراز گشته بجاگیرهای خود رفتند و جمعی از اسیران لشکر
علی قلیخان که همیشه اتاوهٔ فساد بودند مثل خان قلی اوزبک و یار علی و مرزا بیگ قاقشال از خویشان مجنونخان
و خوشحال بیگ از قوچیان حضرت جنت آشیانی و میر شاه بدخشی و علم شاه بدخشی و دیگر متعینان برگشته بخت را
بیاسا رسیدند و مرزا میرک رضوی مشهدی وکیل علی قلیخان را که از درگاه گریخته نزد او رفته بود و در روز جنگ
گرفتار گشته در سیاستگاه آورده در ته فیل انداختند فیل او را چند مرتبه بخرطوم مالشها داده آخر بواسطهٔ مست
سیادت گناه او را بخشیدند و خانخانان از دار الخلافت آگره بشرف زمین بوس سرفراز گردید و بحراست و
حکومت محال جاگیرهای علی قلیخان و بهادر خان از جونپور و بنارس و غازیپور و قلعهٔ چنار از مانیه تا گذر آب جوسا
امتیاز یافته بخلعت فاخره و اسپ نوازش یافت و رایات عالی در عین برسات در ماه ذیحجه سنه اربع و
سبعین و تسعمائه بدار الخلافت رسید سابقاً سمت گذارش یافت که محمد قلی خان برلاس و مظفر خان و سائر
افواج نصرت شعار بر سر اسکندر تعین یافته جانب اوده رو آوردند اسکندر ازین معنی خبردار گشته متحصن گشت و
افواج فیروزی نشان چون در پای حصار رسیدند قلعه را محاصره گرفت کار بر اسکندر بیگ تنگ ساختند درین
اثنا خبر بانهزام علی قلیخان و بهادر رسید و اوزبکان بیدل گشتند و کسانرا از راه مصالحه نزد محمد علی خان و مظفر خان
فرستاده طلب امان نمودند افواج ظفر انتساب را بحکایت مصالحه مشغول داشته شب از دروازه که جانب دریا
بود بکشتی نشسته بدر رفتند چون کشتیها در تصرف اسکندر خان بود امرا از آب نتوانستند گذشت اسکندر خان
بامرا پیغام کرد که من بر همان قول و عهدیکه قرار یافته ثابت قدمم ولیکن مردمی که همراه بنده اند ملاحظه میکنند که اگر شما
در کشتی نشسته بمیان آب درآیند و بنده هم با دو سه کس ازینطرف بیایم و قول و عهدیکه بتجدید استحکام یابد باعث
تسلی اینمردم میگردد باتفاق متوجه درگاه میشویم محمد قلیخان برلاس و مظفر خان و راجه تودرمل التماس اسکندر خانرا

www.alimaanfoundation.com/

مبذول داشته بکشتی نشسته در میان آب در آمدند و اسکندر خان نیز از آنطرف با دو سه هزار کس رسیده در میان
دریا ملاقات نمود امرای کبار مستعد درخواست گناه اسکندر خان شده سوگند یاد کردند که قصد مال و جان مردم
او نکنند و باین قرار از هم شده هر کس بجای خود رفت اسکندر خان دو منزل از آنجا که بود کوچ کرده رفت و بامرای
نوشت که بواسطه طغیان آب در کنار دریا نتوانستم بود امرای عظام از خداع او واقف شده سر در تعاقب او
نهادند چون بگورکهپور رسیدند معلوم شد که اسکندر از آب گذشته بدر رفت و چون بیشتر ولایت افغانان
بود امرا بیحکم عالی بآن ولایت نتوانستند در آمد و حقیقت حال را نوشته بدرگاه معروض داشتند حکم اشرف بنفاذ
پیوست که چون اسکندر از ممالک محروسه بدر رفت و مگر احتیاج تعاقب او نیست محال جاگیر او بمحمد قلی خان
برلاس تفویض فرمودند امرای کبار بر مضمون فرمان اطلاع یافته محمد قلی خان را از آنجا گذاشته متوجه درگاه
عرش اشتباه و در دار الخلافت آگره بشرف ملازمت سرفراز آمدند ذکر فتح قلعه چتور چون اکثر زمینداران
و راجهای هندوستان داخل بندهای درگاه شده بودند و رانا اودیسنگه راجه ولایت مارواڑ باعتماد قلعه
متین و کثرت جمعیت و فیل بسیار مغرور گشته گردنکشی میکرد و درینولا که خاطر اشرف او مهمات علی قلیخان و سائر
اهل بغی و فساد جمع گردید و سریر خلافت مصیر محل نزول اجلال شد تسخیر قلعه چونپور پیش نهاد همت والا گشت
بنابر آن شروع در لوازم این یورش نمود و بیانه در تغیر حاجی محمد خان سیستانی بجاگیر آصف خان قرار یافته
حکم اشرف بصدور پیوست که آصف خان بیشتر بآن پرگنه رفته سامان و سرانجام لشکر نماید و متعاقب آن
رایات عالیات نیز بآوازه شکار بعرصه بازی رفته چند روز آنجا بود و شکار قهرمه طرح انداخته هزار جانور طرح شکار
کردند و از آنجا در حرکت آمده حکم باحضار لشکرها فرمودند و بر ولایت مومیدانه عبور نموده چون بقلعه سوی سوپر
رسیدند معلوم نمودند که کسان رای سرجن والی قلعه رنتهبور که در آن قلعه میبودند آوازه نهضت رایات عالی
شنیده قلعه را گذاشته جانب رنتهبور گریختند و حکومت و حراست آن قلعه بنظر بهادر که یکی از بندهای دولتخواه بود
حواله شد و از آنجا بکوته که از پرگنات آن ولایتست رسیدند و شاه محمد خان قندهاری را بحکومت آن ولایت
سرفراز ساخته از آنجا نهضت فرمود و چون بقلعه کاکرون که سرحد ولایت مالوه است رسیدند دفع پسران مرزا
الغ و محمد سلطان مرزا و شاه مرزا که از سرکار سنبل گریخته باین نواحی آمده است تمرد و تعدی کشاده بودند اینهم
دانسته شهاب الدین احمد خان و شاه بداغ خان و محمد مراد خان و حاجی محمد سیستانی را در سرکار مندو جاگیر
کرده باین خدمت سرفراز ساختند وقتی که امرای عظام بحوالی اجین که بلاد معتبر آن ولایتست رسیدند معلوم نمودند
که مرزایان خبر نهضت رایات عالی شنیده همه یکجا شده فرار نموده بگجرات نزد چنگیز خان حاکم آن ولایت که
یکی از خانزادان سلطان محمود گجراتی بود رفتند امرای عظام که بدفع میرزایان تعین یافته بودند بی نزاع و جنگ

www.alimaanfoundation.com/

ولایت مندو را متصرف شدند حضرت خلیفه الهی چون از کاکرون کوچ فرمودند رانا اودیسنگه مقدار هفت یا هشت
هزار کس را بسرداری جیمل نام راجپوتی که بشجاعت و شهامت اشتهار داشت و در قلعه میرتهه با مرزا شرف الدین حسین
محاربه نموده بود چنانچه مذکور گشته بمحافظت قلعه چتور که برفعت و متانت از سائر قلاع هندوستان ممتاز است
گذاشته خود با جمعی از اقارب و اقوام پناه بکوهان بلند و بیشه های پر درخت برد قلعه چتور بر کوهی واقع ست که بلندی
آن مقدار یک کروه است و آبهای الاو دیگر کوه اتصال ندارد و طول قلعه سه کروه است و عرض نیم کروه است
و آبهای روان بسیار دارد حسب الحکم جهانمطاع اطراف قلعه را با امرا تقسیم نموده مرکزوار میان گرفتند بیت
بگردش دور لشکر شد مهیا * چو گرد ربع مسکون دور دریا * و افواج فیروزی نشان بتاخت و تاراج ولایت رانا
نامزد شد آصف خان را که بهرام پور که از قصبات معمور آن ولایتست فرستادند آصف خان بقهر و جبر آن قلعه را
گرفته تمام آنحدود را بنهب و تاراج داد و حسین قلیخان با جمعی از افواج نصرت پناه بطرف اودیپور و کونبلمرگه از
اعاظم قلاع آن ولایت و دار الحکومت راناست تعین یافته اکثر قصبات و مواضع آنحدود را بتاراج داد
از رانا اثری یافته نشد با فتح و نصرت بدرگاه معاودت نمود و چون مدت محاصره چتور بطول انجامید
حکم جهانمطاع بساختن ساباطها و کندن نقبها صادر شده مقدار پنجهزار استاد بنا و تجار و سنگتراش جمع
آورد از دو طرف قلعه شروع در ساختن ساباطها نمودند ساباط عبارت از دو دیوار است که از فاصله یک تفنگ
انداز بنیاد کرده در پناه تختهائیکه چرم خام گرفته مستحکم ساخته مثل کوچه ساخته بدیوار قلعه رسانیده دیوار قلعه بضرب
توپ می اندازند و جوانان مردانه از آن رخنه در قلعه می درآیند و ساباطی که از مورچل پادشاهی برداشته بودند
وسعت آن بمرتبه بود که ده سوار برابر ته آن میگذشتند و ارتفاع آنقدر که فیل سوار نیزه بدست میتوانست
در ته آن رفت و در وقت ساباطها مردم قلعه آنقدر توپ و تفنگ می انداختند که از بیابان مزدوران با آنکه
سرهای چرم گاو در پیش خود میداشتند هر روز زیاده از صد کس هلاک می گشتند و مردها را میان دیوار بجای
خشت بکار میبردند تا در اندک مدت ساباط تمام شده بجائی رسید که متصل قلعه کردند و نقبچیان نیز نقبها کنده
بپای حصار رسانیدند و دو برج را که بهم قریب بود مجوف ساخته از داروی تفنگ پر کردند و جمعی از بندهای
جانسپار که بجلادت و مردانگی مشهور بودند مکمل و مسلح نزدیک مورچها آمده انتظار آن میکشیدند که هرگاه آتش
بآن نقبها بدهند و رخنه در قلعه واقع شود ایشان خود را بقلعه اندازند اتفاقاً هر دو نقب را یکبار آتش دادند فتیله
یکی کوتاه تر بود و از یکی درازتر آنکه کوتاه بود زودتر گرفت و آن برج را از بیخ برکنده در هوا برد و رخنه عظیم در حصار
راه یافت جوانان یکتاز خود را بآن رخنه رسانیده خواستند که درآیند در آنوقت آتش بآن نقب دیگر رسیده
آن برج دوم را با آشنا و بیگانه که بر بالای آن تردد میکردند از جا برداشته بر هوا برد و هر که در ته سنگها در آمد او نیز

www.alimaanfoundation.com/

بدرجه شهادت رسید و مشهورست که سه چهار کروهی سنگها صدمتی که از قلعه جدا شده افتاده بود و اجسام آدمی
سوخته یافته بودند و از ملازمان درگاه سید جمال الدین از سادات بارهه و محمد صالح پسر مرک خان کولابی
و یزدان قلی و شاه قلی الشک آقا و حیات سلطان و محمد امین پسر میر عبدالله بخشی و مرزا بلوچ و جان بیگ
و یار بیگ برادر امام بیگ یساول باش و جماعت کثیر بدرجه شهادت رسیدند قریب پانصد سپاهی انتخابی
بضرب سنگ هلاک شدند و از کفار نیز جمعی بفنا رفتند بعد از وقوع این قضیه عزت و اتمام آنحضرت در
گرفتن قلعه بیشتر شد و ساباطی که در مورچل شجاعت خان بنیاد شده بود باتمام رسید در شب سه شنبه
بست و پنجم شعبان سنه خمس و سبعین و تسعمائه افواج قاهره از اطراف قلعه هجوم نمود و در دیوار قلعه شگاف
نموده جنگ سلطانی انداختند جیمل که سردار اهل قلعه بود بر در آن شگاف آمد مردم را بجنگ تحریص میکرد حضرت
خلیفه الهی در بالاخانه که جهت نشیمن ایشان بر ساباط مورچل ترتیب یافته بود لعک در دست بسته بودند و
روی جیمل از روشنی شرارها که توپ و تفنگ بدینجا می انداختند محسوس میگشت حضرت تفنگ را حواله جیمل نموده آنچنان
بر پیشانی آوردند که همانجا بجهنم رفت چون اهل سردار خود را کشته دیدند دل از جنگ برداشته همه بخانهای خود دویدند
و عیال و اطفال و اسباب و اشیاء خود را یکجا کرده بآتش سوختند این عمل را در اصطلاح هند جوهر میگویند و
افواج فیروزی نشان از اطراف هجوم نموده چند جا رخنه در دیوار انداختند بعضی از کفار پیش آمده در مدافعه و مقابله
شرائط تهوری بجا آورده میکوشیدند و آنحضرت بر بالای ساباط نشسته ترددات بندهای جانسپار را بنظر
تحسین ملاحظه میفرمودند و از مقربان حضرت عادل محمد قندهاری و حلیم خان که بخان عالم مخاطب بود و پاینده
محمد مقبول و جبار قلی دیوانه و از دیگر جوانان دلاور ترددات مردانه بظهور آمده بتحسین وافر سرفراز گشتند و آنشب
تمام شب بجنگ و جدال گذشته وقت صبح که صباح دولت روزافزون بود قلعه مفتوح گشت آنحضرت بر
فیل سوار شده و تمام بندهای جانسپار در رکاب ظفر انتساب پیاده بقلعه در آمدند ؎ همه ساز غزا کرده
مهیا * روان شد کوه آهن سوی دریا * در آمد باد این لشکر دران خاک * که سنگش هم گریزان شد
چو خاشاک * و حکم قتل عام صادر گشته زیاده از هشت هزار رجپوت که دران قلعه جمع آمده بودند بسزای
کردار خود رسیدند بعد از نیم روز دست از قتل باز داشته عنان معاودت بجانب اردوی ظفر قرین
معطوف داشته سه روز دران منزل توقف فرموده آصف خان را بدارائی آن ولایت سرفراز ساختند روز سه شنبه
بست و پنجم شعبان سال مذکور رایات مراجعت بجانب دار الخلافت افراختند از غرائب امور دران معرکه
دیده شد یکی آن بود که شخصی قریب مورچل مؤلف این کتاب در پناه درختی نشسته و دست راست بر زانوی
خود نهاده بود و شست تیراندازی بحسب اتفاق در انگشت ابهام بالا کرده مانده بود درینوقت توپی از بالای

www.alimaanfoundation.com/

قلعه رسیده مقدار یک جوار کناره آن شست گذشت و آنجا بآن شخص نرسیده و چون حضرت در هنگام
توجه تسخیر قلعه چتور نذر کرده بودند که بعد از حصول انعام بزیارت مرقد منوره خواجه معین الدین چشتی سجزی که در خطه اجمیر
واقعست توجه فرمایند جهت وفای این نذر از همان راه بجانب اجمیر توجه نموده تمام آن راه پیاده طی فرمودند
و بتاریخ یکشنبه هفتم رمضان باجمیر رسیده شرائط طواف و زیارت بجای آورده فقرا و مساکین آن بقعه را
بصلات و صدقات شاد ساختند و ده روز در آنمقام متبرک اقامت فرموده عنان عزیمت بجانب مستقر
سریر خلافت معطوف فرمودند ذکر وقایع سال سیزدهم از جلوس ابتدای این سال روز پنجشنبه چهاردهم
رمضان سنه خمس و سبعین و تسعمائه بود و در ابتدای این سال الهام نصرت انجام از خطه اجمیر بحرکت آمده از راه
میوات بجانب دار الخلافت آگره متوجه گردیدند در اثناء راه بسکن شیر ببر بود پیش آمد شیرے سهمناک از نیستان
برآمده بندگان جانسپار که همیشه در رکاب ظفر انتساب بودند دست به تیر کشاده آن جانور را بر خاک هلاک نشاندند
و حضرت فرمودند که اگر دیگر بار بچنین قضیه رو دهد تا حکم جهانمطاع صادر نگردد هیچکس بقتل سباع جرأت ننماید در
اثنار اینحال شیر دیگر بصید شدی و صلابت از شیر اول از جنگل برآمده روبجانب آنحضرت آورد و از ملازمان درگاه
بحکم هیچکس نتوانست از ارتکاب قتل ممنون در اینوقت شهریار شیر شکار از اسپ پیاده شد تفنگی که بجانب آن
سبع انداختند اتفاقا اندکے زخمی بگوشه دهان سبع رسیده پوستمال گذشت شیر بصولت تمام از جا جسته متوجه
آنحضرت شد و آنحضرت در مقام آن بودند که تفنگی دیگر انداخته او را از پا درآورند درین اثناء عادل محمد قندهاری
جرأت نموده تیرے در خانه کمان نهاده متوجه شیر شد شیر رو از جانب حضرت تافته حمله بر عادل محمد آورد و عادل
را از پا انداخته خواست که سر او را در دهن گیرد آن مرد پر تهور در اینحالت آن نخچیر دست خود را در دهن او نهاده خواست
که بدست دیگر خنجر از غلاف کشیده بر شکم او بزند اتفاقا دسته خنجر بغلاف بند شده بود تا کشیدن بند گوشت و
دست او در هم خایید با وجود از اینحالت خنجر از بند غلاف خلاص کرده زخمهای عمیق بر شکم شیر زد و جوانان دیگر هم
از طرف در آمده آن شیر را کشتند و عادل محمد چون بزخمهای شیر مجروح شد و برای این زخم زخم شمشیر نیز از
دست یکی با و رسیده بود چندگاه بر بستر و بر میدان افتاده آخر بهمان درد درگذشت بعد از فراغ از شکار
هر وقتی که اردوی همایون بحدود الور رسید حکم اشرف بنفاذ پیوست که اردو بجانب الور رود و جمعیت
نفیس از راه بارنول بمضافات شیخ نظام نارنولے کرده بار دو رسیدند از انجا کوچ فرموده
بمرکز سریر خلافت شرف نزول ارزانی داشته و بعد از چند ماه اراده تسخیر قلعه رنتهنبور کرار اهمات قلاع
هندوستان ثبت و برقعت و استحکام مشهور بخاطر اشرف رسیده فرمان یافته حضار لشکری که یورش چتور
بهمراه نموده صادر شده بود فرمان نیز شد و صادق خانرا بتعیار از افواج قاهره با نجوت فرستادند

www.alimaanfoundation.com/

چون امرای عظام چند منزل بجانب رنتهنبور رفتند خبر فساد و طغیان میرزایان اولاد محمد سلطان مرزا که از گجرات
از دست چنگیز خان فرار نموده بمالوه آمده قلعهٔ اجین را محاصره نموده بودند بمسامع علیا رسید حکم جهانمطاع بنفاذ پیوست
که قلیچ خان با جمعی از امرا و لشکری که بر رنتهنبور تعین شده بود متوجه مندو شده در دفع فساد مرزایان مساعی
جمیله بظهور آورد هر دو لشکر بمقتضای فرمان قضا جریان یکجا شده چون بحدود سرونج رسیدند شهاب الدین احمد خان
حاکم آن سرکار باستقبال پیش آمده ملحق گشت و باتفاق روان شدند و چون سارنگپور محل نزول امرا گردید
شاه بداغ خان حاکم آنجا با جمعی که داشت بامرا پیوست جمعیت عظیم در لشکر منصور بهم رسید مرزایان از توجه لشکر
فیروزی اثر خبردار شده دست از محاصره باز داشته رو بجانب مندو آوردند محمد مراد خان و مرزا عزیز الله که
در قلعهٔ اجین متحصن بودند از تعب محاصره خلاص شده بامرا پیوستند و همه باتفاق سر در تعاقب مخالفان نهادند
مرزایان ازین معنی واقف شده از مندو بکنار آب نربده گریختند و آنچنان سراسیمه از آن دریا گذشتند که اکثر مردم
ایشان دران غرق گشتند اتفاقاً درین ایام جهوجهار خان حبشی و چنگیز خان حاکم گجرات را که در میدان ترپولیه
غافل میرفت بقتل رسانید مرزایان ازین معنی خبر یافته قرات گجرات را غنیمت دانسته روی فرار بآن دیار آوردند
و امرای نامدار از کنار آب نربده برگشته جاگیرداران مندو بجاگیرهای خود رفتند و صادق خان و قلیچ خان و
دیگر امرا بدرگیتی پناه آمده بالطاف خسروانه سرفراز گشتند و مرزایان که بگجرات رفتند در وسیلهٔ اول قلعهٔ چنپانیر را در
تصرف آورده و بجانب بهروچ آوردند و آن قلعه را محاصره در پیچیده بعد مدتی از رستم خان رومی که دران قلعه متحصن بود
گرفته او را نیز بحد بلوغ کشتند و بقیهٔ این داستان در محل خود ایراد خواهد یافت درین سال فرمان بطلب میر محمد خان
کلان و قطب الدین محمد خان و کمال خان ککهر که در سرکار پنجاب جاگیر داشتند صادر شد و امرای مذکور بدرگاه
معلی شتافته در ماه ربیع الاول سنه ستة و سبعین و تسعمائة پیشکشهای لائق گذرانیدند و بعوض ایشان حسین قلیخان
و برادرش اسمعیل خان را از ناگور طلبیده بحکومت ولایت پنجاب نامزد گردانیدند و جاگیر میر محمد خان کلان در سرکار
سنبل تنخواه شد و حسین قلیخان در هنگامیکه رایات جلال بعزیمت تسخیر رنتهنبور نهضت میفرمودند بشرف ملازمت
سرفراز گشته دران یورش ملازم رکاب ظفر انتساب گردید و بعد از آنکه فتح رنتهنبور روی داده دار الخلافت آگره
محل نزول اجلال گردید حسین قلیخان با برادرش رخصت یافته متوجه پنجاب گشت و هم در غرهٔ رجب اینسال رایات
اعلی بعزیمت فتح رنتهنبور از مرکز دائرهٔ خلافت در حرکت آمده دار الملک دهلی مورد مرکب جلال گردید بیت روان
شد لشکری با فتح همراه + که از دریا برآرد گرد بر ماه + چند روز دران شهر توقف فرموده در نواحی پالم شکار قمرغه
طرح انداخته قریب چهار هزار جاندار صید کردند **ذکر وقائع سال چهاردهم الهی** ابتدای اینسال
روز جمعه بست و پنجم رمضان سنه ست و سبعین و تسعمائة بود و در ابتدای عنان توجه بتسخیر قلعهٔ رنتهنبور معطوف

www.alimaanfoundation.com/

داشته در اندک مدت بپای قلعه رسیده مرکزوار در میان گرفتند و مورچل پیش برده سایاط موجود ساخته بضرب توپ چند جا رخنه کردند سرجن والی قلعه چون حال برین منوال مشاهده نمود از اطوج غرور و سرکشی بحضیض مسکنت آمده پسران خود دوده و بهوج را از قلعه بیرون فرستاده امان خواست آنحضرت پسران سرجن را که بعجز و زاری روی بدرگاه آسمان جاه آورده بودند مشمول مراحم فرموده از جرائم او درگذشتند و حسین قلیخان را که خطاب خانجهانی داشت فرستادند که درون قلعه رفته تسلی او نموده او را بملازمت حضرت آورد و او از راه اخلاص و خدمت گاری درآمده در سلک بندها انتظام یافت و در روز چهارشنبه سوم شوال سنه مذکور فتح قلعه شد و روز دیگر حضرت خلیفة الله بتماشای قلعه تشریف بردند و حکومت و حراست قلعه را بمهتر خان تفویض فرموده علم سعادت بمستقر خلافت برافراشتند و خواجه امین الدین محمود مخاطب بخواجه جهان و منظر خانرا فرمودند که اردوی همایون را از راه راست بدارالخلافت آگره ببرند خود بجناح تعجیل متوجه طواف مزار فائض الانوار خواجه معین الدین چشتی گشته یک هفته آنجا توقف فرموده متوجه دارالخلافت گردیدند در روز چهارشنبه بست و چهارم ذیقعده سنه ستة و سبعین و تسعمائة آگره مستقر رایات جلال شد و چون دربارخان که از ندمای مجلس بود و بحمیت بیمارے همراه اردو بود و پیش از وصول موکب همایون بآگره وفات یافته بود حضرت خلیفة الهی در مجلس طعام او تشریف برده در تسلیه او را نوازشهاے بادشاهانه فرمودند

ذکر سبب بناے بلده فتح پور

چون چند مرتبه حضرت را فرزند تولد شده نمانده بودند شیخ سلیم چشتی که قصبه سیکرے در دوازده کروهے آگره است ساکن بود مژده قدوم فرزندان سعادتمند رسانید آنحضرت چند مرتبه بملاقات شیخ رفته در هر مرتبه ده روز بست روز انجا بود عمارت عالی بربالای کوه قریب خانقاه شیخ طرح انداختند و شیخ نیز خانقاه جدید و مسجد عالی که امروز در ربع مسکون عدیل خود ندارد قریب منازل بادشاهے طرح انداخت و هر کس از امرا بخانه و منزل همت خود بنیاد کرد و چون یکے از حرمها حامله شد حضرت او را در منزل شیخ آورده گذاشتند و خود گاه در آگره و گاه در سیکرے میبودند و سیکرے را فتح پور نامیده عمارات از بازار و حمام فرمودند

ذکر فتح قلعه کالنجر

این قلعه ایست بغایت متین و سلاطین سابق دائم در هوای تسخیر این بودند و شیر خان افغان بعد از محاصره یکسال در آتش هوای تسخیر این قلعه سوخته چنانچه در احوال شیر خان مذکور شد این قلعه را در فترات افغانان راجه رامچند راجه مبتار و تجلے خان پسر خوانده چنار خان افغان ببلغ کلی خریده بود و درین ایام که خبر فتح قلعه چتور و رنتبور در اطراف عالم انتشار یافت افواج منصوره که در حوالے قلعه کالنجر جاگیر داشتند دائم در تدبیر و تسخیر این قلعه میبودند خواستند که سلسلهٔ جنگ و جدال را تحریک دهند راجه رامچند که مردی دانا و کارکرده بود دوخود را از خدمت گاران این آستان می شمرد مقالید قلعه را با پیشکشهای لائق مصوب وکلای خود بعتبت فتوحات

www.alimaanfoundation.com/

بدرگاه فرستاد و همانروز محافظت و حراست قلعهٔ کالنجر را بمجنون خان قاقشال که از جاگیرداران آن نواحی
بود تفویض فرموده فرمان امتثال براجه رامچند فرستادند و این قلعه در ماه صفر سنه سبع و سبعین و تسعمائة موافق سال
چهاردهم الهی بتصرف اولیای دولت قاهره درآمد **ذکر ولادت حضرت شاهزاده عالی مقام
سلطان سلیم مرزا** روز چهارشنبه هفدهم ماه ربیع الاول سنه سبع و سبعین و تسعمائة موافق سال چهاردهم
الهی هفت گهری از روز گذشته بود که کوکب ولادت باسعادت شاهزادهٔ عالی مقدار سلطان سلیم مرزا در منزل
هدایت پناه ولایت دستگاه شیخ سلیم چشتی در بلدهٔ فتح پور از افق جاه و جلال طالع گشت ؎ گرامی دُرّی
از دریای شاهی ✤ چراغ روشن از نور الهی ✤ گرفته در حریرش دانه چون سگ ✤ چو مروارید تر در پنبه خوسگ
در آنوقت حضرت خلیفهٔ الهی در آگره تشریف داشتند شیخ ابراهیم داماد شیخ سلیم این مژده را رسانید از مراحم خسروانه
سرفرازیها یافت بشکرانهٔ این نعمت عظمی و موهبت کبری خلائق را از انعام عام بهره ور گردانید زندانیان را خلاص
فرمودند و جشنهای بادشاهانه ترتیب داده تا هفت روز صدای عیش و نشاط در دادند و تاریخ این ولادت
نشان شاه آل نمر یافته بودند و خواجه حسین مروی قصیده گفته بود که مصراع اول تاریخ جلوس حضرت خلیفهٔ الهی
و مصراع ثانی ولادت شاهزادهٔ جهانیان باشد و این مطلع از آن قصیده است **بیت** لله الحمد از پی
جاه و جلال شهریار ✤ گوهر بحر از محیط عدل آمد بر کنار ✤ مبلغ دو لک تنکه در صلهٔ این قصیده انعام خواجه حسین
فرمودند و اکثر شعرای وقت تاریخ و قصیده گفتند و بانعام و صله نوازش یافتند و حضرت فتح پور را پای تخت
قرار داده قلعهٔ سنگین بر دور شهر فرمودند و عمارات عالی بنا یافته شهر عظیم شد پیش از تولد مبارک شاهزاده فرخنده
مولد حضرت در باطن فیض موطن خود گذرانیده بودند که اگر حق سبحانه و تعالی دری از دریای بادشاهی و گوهری از
درج نامتناهی کرامت فرمایند پیاده بزیارت مزار مورد الانوار حضرت قطب الواصلین خواجه معین الدین چشتی
قدس سره تشریف فرمایند حضرت بایفاء نذر پرداخته روز جمعه دوازدهم شعبان سنه سبع و سبعین و تسعمائة از
دار الخلافت آگره پیاده متوجه اجمیر گشتند و هر روز شش کروه و هفت کروه طی میفرمودند و هم از گرد راه بمزار خزانیده
بشرائط زیارت و مراسم طواف پرداخته چند روز در آن مقام فرشته احترام اوقات بانعام و ایقاف
گذرانیدند و بعد از چند روز از اجمیر معاودت فرموده متوجه دهلی گشتند و در رمضان سنه سبع و سبعین و تسعمائة
ظاهر دهلی مخیم عساکر جاه و جلال گردید **ذکر وقائع سال پانزدهم الهی** ابتدای اینسال روز شنبه
ششم شوال سنه سبع و سبعین و تسعمائة بود و اوائل اینسال حضرت شاهنشاهی در دهلی تشریف داشتند و بعد از
طواف مزارات متوجه دار الخلافت گردیدند **ذکر ولادت باسعادت شاهزاده شاه مراد**
در روز پنجشنبه سوم محرم سنه ثمان و سبعین و تسعمائة موافق سال پانزدهم الهی طلوع اختر سلطنت و اقبال شاهزاده

www.alimaanfoundation.com/

شاهزاده در منزل شیخ سلیم دست داد و حضرت خلیفهٔ الهی بجهت ادای شکرانهٔ این عطیهٔ کبری دست بذل و سخا از آستین جود و
عطا برآورده جشنی عظیم ترتیب دادند و طبقات انام از انعام آنحضرت کامیاب گشتند و امرا و مقربان درگاه
علی حسب اختلاف مراتبهم پیشکشهای لائق گذرانیدند و بخلعتهای فاخره مشرف شدند والحمد لله علی تواتر آلائه و تکاثر
نعمائه و مولانا قاسم ارسلان برای ولادت شاهزادهٔ شاه مراد تاریخی گفته که از مصراع اول تاریخ تولد شاهزادهٔ
عالی نژاد سلطان سلیم بلغه الله الی غایة و متمناه و از مصراع ثانی تاریخ ولادت شاهزادهٔ شاه مراد مفهوم میشود ؎ زیور پاک چو
سلطان سلیم شد نازل ؎ لوای شاه مراد ابن اکبر عادل **ذکر نهضت اعلام جهانگیر بخطهٔ اجمیر** چون حضرت خلیفه
هر سال یکنوبت از هر جا که میبودند خود را بطواف مزار قطب الواصلین معین الحق والدین حسن سنجری قدس سره بخطهٔ اجمیر میرسانیدند
و درینسال فرخنده فال بجهت شکرانهٔ این موهبت بتاریخ بستم ربیع الآخر سنه ثمان و سبعین و تسعمائه پای دولت در رکاب سعادت
نهاده عازم اجمیر گشتند و دوازده روز بواسطهٔ سامان بعضی ضروریات در فتح پور توقف نموده بکوچ متواتر خطهٔ
اجمیر را رشک ریاض جنان گردانیدند و سکان آن روضه رضه را از افضل عام کامیاب و محظوظ ساختند و بجهت
ترفیه حال برایا که در معجون طینت آن بادشاه عالی نژاد تخمیر یافته حکم فرمودند تا بر دور خطهٔ اجمیر حصاری محکم و مضبوط
طرح انداختند و بجهت نشیمن خاص قصر عالی بر زمین نهادند و امرا و خوانین و سائر مقربان درگاه در تعمیر منازل یکدیگر
سبقت جستند و حضرت اعلی مواضع و قریات حویلی اجمیر را میان امرا قسمت فرمودند تا محصول آنرا صرف
عمارات نمایند و روز جمعه چهارم ماه جمادی الآخر سنه مذکور در کنف صحت و عافیت از اجمیر کوچ نموده شانزدهم
ماه مذکور ظاهر قصبهٔ ناگور مخیم عساکر جاه و جلال گردید حوض بزرگی که در ظاهر شهر است بتمام سپاهیان امر فرمودند
که آن حوض را تقسیم نموده گنده بآب میرسانید و خود بسعادت سیران کول فرموده شکر تلاو نام نهادند و هم درین
ایام که ظاهر ناگور مضرب خیام فلک احتشام بود چندرسین پسر رای مالدیو آمده در سلک بندگان درگاه انتظام
یافته پیشکشهای لائق گذرانید و همچنین راجه کلیان مل و راجه بیکانیر و پسرش رایسنگ روی بندگی بدرگاه ثریا جاه نهاده
نقد اخلاص را پیشکش آوردند چون آثار حسن اعتماد از صفاح احوال پدر و پسر واضح و لائح بود جیبه رای کلیان مل داخل
اهل حرم گشت و قریب پنجاه روز آفتاب عدالت و نصفت بر احوال زیردستان ناگور تافت و از آنجا بقصد
زیارت شیخ فریدالدین مسعود شکر گنج که در قصبهٔ اجودهن مشهور به پتن مدفون است اعلام دولت افراشته شد و
رای کلیان مل را که از غایت فربهی بر اسپ سوار نمی توانست شد رخصت بیکانیر فرموده رای سنگه پسر او را حکم
فرمودند که ملازم رکاب ظفر انتساب باشد و او بدوام خدمت بمراتب عالی ارتقا یافت چنانچه شمه از احوال او
در موضع خود مرقوم قلم خواهد گردید و دران صحاری برای گورخر بسیار میباشند و آنحضرت شکار گورخر بسیار دوست
میداشتند چون آنحضرت شکار گورخر نکرده بودند راغب شده در اثناء راه روزی قریب به نیمروز قراولان

www.alimaanfoundation.com/

خبر آوردند که گله گورخر قریب اردوی ظفر اثر دیدند حضرت در همانزمان بر اسپ سبکه که بر باد صبا سبقت کردی سوار شده چهار و پنج کروه راه طی نموده بآن گله رسیدند و از اسپ پیاده شده حکم فرمودند که جمیع مردم توقف نمایند و خود منفرد نفیس تا چهار و پنج بلوچ که آشنای آن صحرا بودند تفنگ بدست گرفته موجب گله شدند و در ضرب اول یک گورخر را زدند و باقی گله از آواز تفنگ دم خورده متفرق گشت و آنحضرت بهمتگی خود را رسانیدند دیگری را زدند و همچنین سیزده گورخر بدست مبارک خود زدند و آنروز قریب بشانزده کروه براه رفته بشوق شکار پیاده طی نموده بودند و از انجا عنان توجه بصوب اردوی همایون مصروف فرمودند و حکم شد که سیزده گورخر را بار کرده در اردو آوردند و در پیش دولتخانه گوشت آنها را برامراء و مقربان تقسیم نمودند و از انجا بکوچ متواتر متوجه اجودهن گشتند و چون ظاهر قصبه اجودهن معسکر همایون گردید آنحضرت بصدق نیت و صفای طویت از کروه راه بمزار مورد الانوار فرموده لوازم طواف و شرائط زیارت بجا آورده در همه فقراء و احتیاج از خدام آن بقعه برروی زر و سیم نثار نمودند و بحسب اتفاق دولتخانه عالی را در ملکه نصب نموده بودند که بلطائف سیره و ریاحین بشاشت چهره خلایق بین بوده و از خرمی آن گلشن حکم اشرف نفاذ یافته بود که هیچکس بکفش پای بران سبزه نازنین مندروزی را بسپوسی نام که بمزید قرب اختصاص داشت پای بر سبزه میرفت و خاری بپای او خلید که از شدت الم آن بسیاطت نشست و بعد از دو روز همان الم در گذشت و این معنی موجب مزید خاطر اشرف گردیده حکم فرمودند که هیچکس پای بر سبزه نازنین مندروزی را بسپوسی نام که بمزید قرب اختصاص داشت پای بر سبزه میرفت و خاری بپای او خلید که از شدت الم آن بسیاطت نشست و بعد از دو روز همان الم در گذشت و این معنی موجب مزید خاطر اشرف گردیده حکم فرمودند که هیچکس بکفش پای بران

همایون را در نواحی ملکپور گذاشته جریده بلاهور تشریف آورد و در آنروز و شب بنشاط در منازل حسن قلیخان گذرانید و روز دیگر خان مشارالیه نقد جانرا برخوان اخلاص نهاده با پیشکشهای لائق نظر اشرف گذرانید و عازم اردو گشتند و چند روز که نواحی لاهور مضرب خیام فلک احتشام بود اوقات گرامی صرف شکار میشد از انجا ازراه جیسار فیروزه متوجه زیارت روضهٔ قدسیهٔ معینیهٔ خواجه معین الدین گشتند چون مادر ناهید بیگم منکوحهٔ محب علیخان مرخلیفه آن مرزا علی ترخان حاکم تهته بود مرزا عیسی ودیعت حیات سپرده بود ناهید بیگم رخصت حضرت خلیفهٔ الهی یکسال پیش ازین بسند رفته بود و محمد باقی ترخان که پسر مرزا عیسی باشد درینوقت قائم مقام پدر شده صحبت او با ناهید بیگم برنیامده ناهید بیگم رنجیده بدرگاه عالم پناه رسیده و حقیقت ظلم و ستم محمد باقی ترخان بی ادبی که نسبت به بندهای درگاه نموده بود بعرض رسانیده گفت اگر محب علیخان بسپه خلیفه سالار شود او دست فی الجمله رعایت فرموده رخصت فرمایند فتح تهته بسهولت دست خواهد داد چون ناهید بیگم در وقت آمدن از تهته [illegible] محب علیخان محمد بکری که از نوکران مرزا شاه حسین ارغون دکن که او بوده بعد از مرزا شاه حسین بکرد در تصرف او بود ملاقات [illegible] سلطان محمد بکری [illegible] گفت که اگر محب علیخان بتسخیر تهته نیامد کومک دیگر حاجت نیست من همراه شده [illegible] محمد را [illegible] میسازم و از نخست تا ناهید بیگم بجا نرسیده بود چون حضرت خلیفهٔ الهی محب علی خان را از مدتها ترک [illegible] علم و نقاره و لطنت [illegible] سلیم شاه لک [illegible] تنگ از سرکار ملتان جهت مدد معاش جاگیر دادند و مجاهد [illegible] دست محب علی خان [illegible] سلطان محمود بکری [illegible] عیدخان که حاکم ملتان بود فرمان نوشتند که کومک محب علیخان باشد درینوقت که ایلغار سلطان از جانب پنجاب متوجه دارالخلافت فتحپور شد محب علیخان را رخصت کرده روانه ساختند چون محب علیخان بحوالی ملتان رسیده در مقام اجتماع مردم شده قریب چهارصد سوار با و جمع گشتند و با عتماد سلطان محمود بکری متوجه شده با و خطها نوشتند سلطان محمود در آمدن لشکر بادشاهی را در ولایت خود تجویز نکرده بخانیکه در رفتن ناهید بیگم گفته و علمها داده بود افسانه انگاشته پیغام کرد که ازین راه نمیگذارم اگر راه حیله متوجه تهته شوید لشکر خود را کومک شما فرستاده انواع امداد خواهم نمود محب علیخان و مجاهد نبیرهٔ او توکل کرده متوجه بکر گشتند و سلطان محمود تمام لشکر خود را بسرراه ایشان فرستاده و مردم او جنگ کرده شکست یافته در قلعهٔ ماهیل متحصن شدند و مدت شش ماه قلعهٔ ماهیل را مجاهد و محب علیخان محاصره کرده بصلح گرفتند درینوقت مبارکخان نام غلام سلطان محمود که وکیل او بود از سلطان رنجیده پیش محب علیخان آمده محب علیخان قوت گرفته آمده قلعهٔ بکر را محاصره کرد و سلطان محمود تمام لشکر خود را که قریب دو هزار سوار و چهار هزار پیاده تیرانداز و توپچی بود از قلعه بیرون فرستاده و انجا مدت جنگ کرده شکست یافته بقلعه درآمد تا مدت سه سال سلطان محمود گاه هر روز و گاه بعد از دو سه روز گشتیها و غزابها خود آراسته بجنگ می فرستاد و دو سه مرتبه تمام لشکر خود را در سوار و پیاده بجنگ صف فرستاده و در هر مرتبه محب علیخان و مجاهد و مظفر یافتند و چون سلطان محمود خلق کثیر را

www.alimaanfoundation.com/

در قلعه درآورده بود از کثرت واژدحام مردم عفونت و بیماری در میان خلق پیدا شده مرگے افتاده و هر روز پانصد کس و هزار کس میمردند تا در سنه ثلاث و ثمانین و تسعمائة سلطان محمود نیز فوت کرد و قلعه بکر بتصرف اولیای دولت روزافزون درآمد و بتفصیل این عنقریب مذکور میشود و بالجمله چون حضرت خلیفه الهی از سر پنجاب معاودت نموده در دارالسرور فتحپور قرار گرفتند منعم خان خانخانان از جونپور سکندر خانرا همراه آورده شرف ملازمت دریافت و گناهان اسکندر خان بعفو مقرون گشت سرکار لکهنو بجاگیر او مرحمت شده خانخانانرا بزودے بجهت ضبط ربط سرحد بنگاله رخصت فرمودند و از کمال ذره پروری سکندر خانرا نیز همراه خانخانان بجاگیرش رخصت کردند و بهر کدام کمر شمشیر مرصع و چار قب و اسپ بازین طلا بخشیده سرفراز ساختند و چون سکندر خان بخطه لکهنور سید بعد از چند روز سر بالین بیماری نهاده در دهم جمادی الاول سنه تسع و سبعین و تسعمائة از دار غرور بدار انتقال نمود و گر

وقائع سال شانزدهم الهی

ابتدای امسال روز سه شنبه بست و پنجم شوال سنه تسع و سبعین و تسعمائة بود ذکر غریمت گجرات چون همواره در مجلس فردوس آئین تعریف ولایت گجرات مذکور میشد و اکثر اوقات از ظلم حکام آنجا خود سرے آنطائفه که ملوک طوائف شد و بهم درافتاده در خرابی بلاد عباد میکوشیدند و از گوشه و کنار بعرض اشرف اقدس میرسید و درین ایام خاطر اقدس از فتنه اهل بغی و تسخیر قلاع رفیع الشان بالکلیه جمع شده بود غریمت تسخیر ولایت گجرات مصمم ساخته فرمان جهانمطاع باحضار لشکرها صادر فرمودند بتاریخ بستم شهر صفر سنه ثمانین و تسعمائة موافق هفدهم سال الهی پای دولت در رکاب سعادت نهاده شکارکنان متوجه اجمیر گردید و روز سه شنبه پانزدهم ربیع الاول سنه مذکور از کردار بمزار فائض الانوار حضرت خواجه معین الدین شتافته لوازم زیارت بتقدیم رسانیدند و مشائخ و خدام و مجاوران آن بقعه شریفه را بانعام وافر مسرور و خوشوقت ساختند روز دیگر زیارت سید حسین خنگ سوار قدس سره که از اولاد امام همام زین العابدین رضی الله عنه است و بر بالای کوه اجمیر مدفون ست تشریف بردند و روز دیگر میر محمد خان آنکه مشهور بخان کلان است با هزار سوار جرار بر سم منقلای پیش از خود تعین فرموده ست و دوم شهر ربیع الثانی رایات عالیات نیز بحرکت آمده لشکر اقلیم ستان کوچ کرد چرخ و زمین هر دو یکی شد بگرد و در دو منزلی ناگور منهیان خوشخبر بمسامع عز و جلال رسانیدند که در شب چهارشنبه دوم ماه جمادی الاول سنه ثمانین و تسعمائة موافق سال هفدهم الهی در اجمیر بعد گذشتن دو گهڑی و چار پل بطالع حوت حق سبحانه و تعالے دری از انجار شاهی و گوهری از درج بادشاهی کرامت فرموده در عقد سلطنت و سلک خلافت گوهری گرانمایه افزود حضرت از استماع این بشارت مراسم شکر الهی بتقدیم رسانیده چند روز بر بارگاه عیش و عشرت تکیه زده عموم خلائق را از خوان احسان خود کامیاب گردانیدند و چون این ولایت باسعادت در منزل شیخ دانیال که از مشائخ وقت در صلاح و تقوی

www.alimaanfoundation.com/

شرف وقوع یافتہ بود شاہزادہ جستہ قدم صاحب اقبال را شاہزادہ دانیال نام نہادند و بعد از فراغ خاطر
در یا مقاطر از مجلس سور و سرور ہدایت عزیمت ازان محل زمین برافراشتہ نہم جمادی الاول ظاہر ناگور
معسکر ہمایون گردید و چہاردہ روز دران منزل بہجت سرانجام سپاہ توقف فرمودند و از انجا نہضت
نمودہ بنواحی میرٹھہ رسیدند اتفاقاً درین منزل خبر رسید کہ چون میر محمد خان بنواحی سروہی رسید راجہ سروہی
اظہار اطاعت و بندگی نمودہ چند کس از راجپوتان خود را بطریق ایلچی گری بخدمت میر محمد خان فرستاد و چون
ایلچیان بخدمت خان در آمدند و مدعیات خود را بعرض رسانیدند و جوابی کہ موافق مقتضای وقت بود شنیدند
میر محمد خان ایلچیان را خلعتہا لطف نمود و ایشان رخصت کہ قاعدہ اہل ہندست بدست خود میداد یکے ازان
بیباکان جمدہری بر سینہ خان زد کہ پشت شانہ سر بدر کرد در ہمو قت ماندرخان نام جوانے از نوکران میر محمد خان
کہ در پس سر خان ایستادہ بود و الحال در سلک امرا انتظام دارد پیش دوید و آن راجپوت را گرفتہ بر زمین زد
و محمد صادق خان کہ پہلوی خان نشستہ بود بر جستہ بزخم خنجر آن ملعون را بقتل آورد چون خبر بعرض حضرت خاقانی
کشورستان رسید ہمانروز نثار خان میر بخشی را بپرسش میر محمد خان فرستادہ روز دیگر کوچ فرمودند و صادق محمد خان
و دیگر امرا و اعیان طالبیدر خدمت شاہزادہ و مقتدی بحضور اقبال بادشاہی آنچنان زخم عنیف در پانزدہ روز الیام پذیرفت
چنانچہ مشار الیہ ترکش بمیان بستہ بر اسپ سوار شد و حضرت خلیفۃ الٰہی بکوچ متواتر مراحل طے نمودہ بستم جمادی الثانی
بلشکر منقلای ملحق گشتند چون سروہی رسیدند ہشتاد و نفر راجپوت در بتخانہ و ہفتاد و نفر در منزل راجہ سروہی قرار
مردن داده ایستادند و حسب الحکم ہمامطاع در لمحہ بقتل رسیدند و دست محمد پسر تاتار خان در منزل راجہ شہادت
یافت و درین منزل رای اقلیم کشای جہان تقاضا نمود کہ یکی از بندگان درگاہ را بگجرات و ہیبور تعین فرمایند تا آن
سہ جدرا مضبوط داشتہ راہ گجرات را روان دارد کہ از رانا گنگا بکسی مزاحمت نرسید و قرعہ اینخدمت بنام
رایسنگہ بیکانیرے برآمدہ جمعی کثیر از ملازمان درگاہ با او ہمراہ نمودہ فرامین بامرا و جاگیرداران آنصوبہ شرف
صدور یافت ہرگاہ رایسنگہ بخدمتی متوجہ شود بکومک او حاضر شوند و رایات عالی از سروہی کوچ بر کوچ متوجہ
پٹن نہروالہ شد چون بقصبہ دیسہ کہ بست کروہی پٹن ست رسیدند خبر رسید کہ پسران شیر خان فولادی
سپاہی و عیال خود را گرفتہ بجانب ایدر میروند حضرت خلیفۃ الٰہی راجہ مانسنگہ را با فوجی آراستہ بتعاقب ایشان
فرستادند و غرہ رجب سنہ ثمان و تسعمائۃ ظاہر پٹن معسکر فرودزمین گشت و یکہفتہ در انمقام توقف فرمودہ حراست
و حکومت آن ناحیہ را بسید احمد خان بارہہ کہ بصفت شجاعت و شہامت و کثرت اعوان و انصار از سادات
ہندوستان ممتاز بود تفویض فرمودند ہمدرین منزل راجہ مانسنگہ آمدہ غنیمت بسیار و مذبوح ماندہا افاغنہ
آوردہ بنظر اقدس در آوردند و رایات جہانکشای متوجہ احمد آباد گشت شیر خان فولادی کہ بر سر احمد آباد رفتہ

www.alimaanfoundation.com/

مدت ششماه اعتماد خانرا محاصره داشت از شنیدن توجه رایات جهانگشای بطرفی گریخت و هنوز دو منزل
از پتن نهضت نفرموده بودند که سلطان مظفر ولد سلطان محمود گجراتی که اعتماد خان او را دائم مقید و محبوس
میداشت چنانچه تفصیل احوال او در طبقه گجرات سمت گذارش خواهد شد بمرافقت طلیعه فتح فیروزی
باستقبال موکب ظفر و بهروزی برآمده یکشنبه نهم رجب بسعادت عتبه بوسی مشرف گردید و روز دیگر اعتماد خان
حاکم احمدآباد و میر ابوتراب و سید حامد بخاری و اختیار الملک و ملک الشرق و وجیه الملک و الغ خان حبشی
و جهو جهار خان حبشی و دیگر امرا و سرداران گجراتی که تفصیل اسامی ایشان بطویل می انجامد بشرف زمین بوس
استسعاد یافتند و هر یک فراخور حالت و استعداد خود پیشکشهای لائق در نظر اشرف گذرانیدند و اعتماد خان مقالید
شهر احمدآباد را علاوه پیشکش خود ساخته اظهار نیکو خدمتی و خلوص عقیده نمود ؎ هر طرفی کاختر او رو نهاد + فتح دوید
در دولت گشاد + خاک درش بر سر شاهان سزاست + خاک بران سر نالش هواست + و چون مقربان درگاه آثار
نفاق و عدم اتفاق از سواد پیشانی امرای حبش دریافته این معنی را بعرض اشرف رسانیدند حضرت خلیفه الهی با وجود
کمال وقوف بر عون و نصرة الهی که همواره قرین و همین عزائم پادشاه ست از روی احتیاط سرداران حبشی را
بمعتمدان درگاه سپرده متوجه احمدآباد گردیدند و روز جمعه چهاردهم رجب کنار دریای احمدآباد معسکر اردوی همایون
گشت و خطبه بنام نامی آنحضرت خواندند و جمهور خلائق متوطنان سواد اعظم احمدآباد تقدیم استعجال استقبال نموده
بلوازم دعا و ثنا قیام نمودند و بتاریخ هشتم رجب سید محمود خان بارهه و شیخ محمد بخاری دهلوی مخدرات سراپرده
عفت را بپایه سریر اعلی آوردند و بهمین تاریخ جلال خان قورچی که نزد رانا برسالت رفته بود بشرف پایبوس مشرف
گشت و چون بابراهیم حسین مرزا و محمد حسین مرزا ولایت بروچ و بروده و سورت را که بتغلب متصرف شده رایت
مخالفت برافراخته بودند رای اقلیم آرای چنان اقتضا نمود که عرصه ولایت گجرات را از غبار فساد این گروه
بالکلیه صافی سازند و بجهت ایفاء این اراده روز دوشنبه دوم شعبان از کنار دریای احمدآباد بجانب
کنبایت کوچ فرمودند و اعتماد خان و دیگر امرای گجرات بوسیله ارکان دولت بجهت سرانجام خود رخصت
دو سه روزه حاصل نموده در احمدآباد توقف نمودند و درین فرصت اختیار الملک که عمده امرای گجرات بود در
شب چهارشنبه چهارم شعبان از احمدآباد گریخته بطرف احمدنگر و ایدر رفت چون اعتماد بر امرای گجرات نماند
اعتماد خان حواله شهباز خان کنبو فرمودند و روز جمعه ششم شعبان به بندر کنبهایت نزول اجلال
اتفاق افتاد بعد از سیر و تماشای دریای شور روز پنجشنبه دوازدهم شعبان از کنبهایت کوچ کرده چهاردهم
ماه مذکور ظاهر قصبه پرودره معسکر همایون گردید درین منزل پرتو خاطر آفتاب اشراق بنظم مهام آفاق انداخته
عنان حکومت و حراست ولایت گجرات عموماً دار السلطنت احمدآباد خصوصاً بند اقتدار میرزا عزیز محمد

www.alimaanfoundation.com/

کوکلتاش ملقب بخان اعظم تفویض فرموده رخصت انصراف ارزانی داشتند ذکر فرستادن امرا بمحاصره قلعه سورت بعد از رخصت اعظم خان رای عالم آرای غریمت تسخیر سورت که مقرر و ماسن مرزایان نموده بود پیش از خود سید محمود خان بارهه و شاه قلیخان محرم و خان عالم و راجه بکوتیداس و کنور مانسنگه و فاضل خان و دوست محمد و بابا دوست و اسلیم خان کاکر و پاینده محمد خان مغول و مرزا علم علم بادشاهی و جمعی دیگر را بدفع محمد حسین مرزا که در قلعه سورت بود فرستادند و روز دیگر که هفدهم شعبان باشد یک پهر از شب گذشته بود که منهیان اخبار بعرض رسانیدند که چون خبر توجه رایات عالیات در قلعه بروج بابراهیم حسین مرزا رسید رستم خان رومی را بقتل آورده از غایت غرور و استکبار از هشت کردهی اردوی معلا گذشته میخواهد که غبار فتنه و فساد برانگیزد و بمجرد استماع اینخبر آتش غضب بادشاهی التهاب یافته بهانه شجاعت خواجه جهان و شجاعت خان و قلیچ خان و صادق خان را رخصت و رخصت شاهزاده کامگار سلطان سلیم تعین فرموده بذات اشرف بگوشمال ابراهیم حسین مرزا متوجه شدند و ملک الشرق گجراتی را که از راههها صاحب وقوف بود در رکاب ظفر انتساب گرفته شهباز خان میر بخشی را بیحاج تعجیل فرستادند با سید محمود خان و شاه قلیخان محرم و دیگر امرا که بتسخیر قلعه سورت نامزد شده بودند بمواکب همایون ملحق گردانده و پاره از ان شب را که روز دیگر سمند عالم نورد در جستجوی آن گروه بی عاقبت قطع مسافت نمود و چون شب رسید حضرت خلیفه الهی با چهل سوار بکنار آب مهندری رسیدند و در انطرف آب در قصبه سرنال ابراهیم حسین مرزا فرود آمده بود بندگان درگاه مقربان بارگاه از استماع اینخبر شروع در جهانوشیدن کردند و مقارن اینحال سید محمود خان بارهه و شاه قلیخان محرم و خان عالم و راجه بکوتیداس و کنور مانسنگه و سلیم خان کاکر و علی خان و بابا خان قاقشال و حاجی یوسفخان و دوست محمد و بابا دوست و رایسال درباری و بهوج ولد سرجن و جمعی دیگر ایلغار نموده شرف موافقت و دولت مواصلت دریافتند و کنور مانسنگه بابستدعا و التماس متکفل حد متکاری هراول گردید و باوجودیکه مجموع بندگان درگاه از صد نفر متجاوز نبودند حضرت خلیفه الهی بی تامل و تحاشی جنگ جهان نورد را در دریا انداختند از آب گذشتند و ابراهیم مرزا با آنکه هزار سوار بخود همراه داشت ازین جرات و جسارت متوطن شد که حضرت بذات اقدس و انفس مقدس تشریف دارند علی الفور مکمل و مسلح شده براه دیگر از سرنال برون فرته با هنگ جنگ مردم خود را توزک مینمود و چون از کنار آب مهندری تا دامن قلعه شکستگی بسیار داشت کنور مانسنگه و جمعی که در خدمت هراول نامزد شده بودند براه دیگر افتادند و حضرت اعلی که از راه قریب بدروازه که بطرف آبست رسیدند درین اثنا بی دولت چند از ان گروه خون گرفته در کوچه بندیخانه بجان در آمده با هنگ جنگ ایستادند مقبول خان غلام قلماق و دران روز پیش حضرت میگشت تیغ انتقام از نیام آخریکی را بر خاک هلاک

www.alimaanfoundation.com/

انداخته و چند کس را مجروح ساخته و درین هنگام معلوم حضرت شد که ابراهیم حسین مرزا از قصبه سرنال بیرون رفته
امر عالی نفاذ یافت که سپاه رزمخواه از دیوار پشت بیرون رفته متعاقب شکاری پردازند فوج منصوره
چون از دیوار پشت بفضای صحرا رسید و تقارب صفین دست داد ابراهیم حسین مرزا از تاتار خان قاقشال
و جمعی تیرانداز که بخدمت اوقچی گری مقرر شده بودند حمله آورده و خیلکی راه دوانید و بندهای درگاه هر یکی نقد
جانرا بر کف اخلاص نهاده پروانه وار خود را بر آتش حرب زده ترددات بهادرانه نمودند و جمعی کثیر را از هر طرف مخالف
بر خاک هلاک انداختند و بهوپت ولد راجه بهارمل که از جوانان مردانه بود بر فوج غنیم تاخته کشته شد و مخالفان ازین معنی
استظهار تمام حاصل نموده حمله دیگر آوردند و بحسب اتفاق فوج مذکور منصور در زمین قلبی ایستاده بود که سه سوار
پیوسته بیکدیگر نمی توانستند ایستاد و از هر دو طرف آن زمین زقوم زار بود و چون حضرت از کمال شجاعت
در پیش ایستاده بود و راجه بکوتیداس همعنان بود سه سوار بیدولت پیش تاخته یکی براجه بکوتیداس متوجه شد
چون بوته زقوم حائل بود راجه بر رکاب ایستاده هرچه حواله او نمود و آن بیعاقبت زخم گران یافته بازگشت
و آن دو مخذول دیگر بر حضرت حمله آوردند آنحضرت بذات اقدس متوجه شدند مخاذیل تاب حمله که کوه را طاقت
آن نباشد نیاورده رو بگریز نهادند بیت گاه دعا بکتنه چون صد سپاه ٭ ملک ستانند تر از مهر و ماه ٭ و
درین هنگام مقبول خان غلام و سرخ بدخشی خود را بآنحضرت رسانیدند آنحضرت هر دو را بتعاقب آن دو کس
فرستاده منتظر هوب راج فتح و نصرت میبودند و افواج منصوره از معاینه این امر هائل نقد جانرا بر کف ایثار نهاده
از هر طرف تاختند و ابراهیم حسین مرزا خاک ادبار بر فرق روزگار خود بیخته راه فرار پیش گرفت و بهادران نبرد آزمای
پاره راه تعاقب نموده چند کس دیگر را بخاک هلاک انداختند و چون تاریکی شب اضافه تاریکی بخت آن گروه گردید
امر عالی نفاذ یافت که دلاوران از تعاقب آن برگشته روزگار متقاعد شوند ابراهیم حسین مرزا با چندین جان بسلامت
برده از راه احمدنگر بطرف سروهی رفت و آنحضرت در قصبه سرنال قرار گرفت و مراسم شکر الهی بتقدیم رسانیدند و
هر کس که درین یورش توفیق خدمتگاری یافته بود بمزید التفات و ازدیاد منصب و جاگیر سرفراز شد و روز دیگر قرین
فتح و نصرت متوجه اردوی معلا گردیدند و پیش از خود سرخ بدخشی را که درین یورش خدمات پسندیده ازو بظهور
آمده بود برسانیدن اخبار فتح بخدمت شاهزاده فرستادند سرخ چون خبر فتح رسانید از شاهزادها و حضرات سراپرده
عفت و امرا و ارکان دولت چندان رعایت یافت که تا آخر عمر بی نیاز بود و موکب اقبال شب چهارشنبه
هژدهم شعبان بعد از انقضای یک پهر از شب در ظاهر قصبه بڑوده باردوی بزرگ ملحق گشت و روز دیگر براجه
کوتیداس که درین معرکه مکرر آثار شجاعت و شهامت ازو بظهور آمده بود علم و نقاره مرحمت فرمودند ذکر نهضت
خلیفه حضرت الهی بعزم تسخیر قلعه سورت حصاریست مختصر اما بغایت متین و استوار و از

www.alimaanfoundation.com/

قلاع محدثه است وچنین گویند که صفر آقا نام غلام سلطان محمود گجراتی که خداوندخان خطاب داشته در شهور سنه سبعین و اربعین وتسعمائة قلعه را بر ساحل دریای عمان بجهت دفع فساد فرنگیان ساخته انانکه قلعه تعمیر باید فرنگیان انواع خرابی بمسلمانان میرسانیدند ودران ایام که خداوندخان بعمارت آن پرداخت وفرنگیان چند نوبت کشتی ها را سامان نموده بقصد جنگ آمدند وکاری نتوانستند ساخت وبالجمله خداوندخان معماران صاحب وقوف دران وقت حاضر ساخته در استحکام حصار اهتمام نموده معماران دقیق اندیشه چنان طرح کشیدند که هردو طرف قلعه که متصل خشکیست خندق آنرا بست درع عرض دارد باب رسانیدند وسنگ وچونه وخشت پخته از آب برآوردند وعرض دیوار قلعه پانزده درع دارتفاع بست درع واز غرائب امور آنکه هردو سنگ را بقلابهای آهنین مستحکم ساخته سرب گداخته را در فرجها و درزها ریخته اند وکنگره ها را سنگ اندازها بطوری ساخته اند که دیده بینا از ملاحظه آن متحیر میشود وبر هر برج قلعه چوکندی ساخته اند که بزعم فرنگیان آن مخصوص برتگالیست فرنگیان چون بجنگ و جدال مانع عمارات حصار نتوانستند آمد مبلغهای کلی قبول میکردند که این چوکندی ساخته نشود خداوندخان بزعم فرنگیان سمت ورزیده دست رد بر ملتمس آنجماعت زده عمارت چوکندی را باتمام رسانید القصه بعد از فوت چنگیزخان قلعه صورت تصرف مرزایان درآمد ورایات دولت گجرات برافراخت مرزایان تمام سپاه خود را در قلعه سورت جمع آورده حراست آنرا بهمزبان نامی که در سلک قوچیان حضرت جنت آشیانی منتظم بوده واز درگاه جهان پناه گریخته داخل باغیان شده بود ومفوض نموده خود ها در مقام فتنه انگیزی وشورختی بودند و چون در جنگ سرنال مرزا ابراهیم حسین روبگریزنهاد وحضرت بفتح وفیروزی بقصبه برودة تشریف آوردند داعیه قدیم تسخیر قلعه صورت بسمت تجدید یافته شاه قلیخان محرم وصادق خان را پیش از خود فرستادند تا اطراف قلعه را فروگرفته نگذارند که کسی بیرون رود وچون اینخبر باهل قلعه رسید گلرخ بیگم که دختر مرزا کامران وسنگ صه ابراهیم حسین مرزا باشد قبل وصول امرای مظفرحسین مرزا پسر خود را همراه گرفته براه دکن درآمد امرا چون از رفتن او خبر یافتند شاه قلیخان محرم تاکروه پنجاه تعاقب نموده برگشت وپاره انغال مردم بیگم بدست نوکران او افتاد و بعد از چند روز راجه تودرمل را فرستادند تا بدیده نصرت مداخل ومخارج حصار را معلوم نموده تا از واقع بعرض رساند راجه تودرمل بعد از یکهفته بازگشته حقیقت را معروض داشت حضرت خلیفه الهی توفیق عون ونصرت خداوندی بست وپنجم شعبان از ظاهر قصبه برودة کوچ فرموده هفدهم رمضان یک کروهی صورت نزول فرمودند درهمانشب آنذات اقدس بکنار حصار تشریف برده مداخل ومخارج قلعه را ملاحظه فرموده مرحلها میان امرا قسمت نمودند وبعد از دوسه روز ازان رودخانه کوچ نموده دولتخانه عالی همچنان بقلعه نزدیک بردند که توپ وتفنگ میرسید ودرقه فراشخانه بوسیله امرا بعرض اشرف رسانیدند که درجوار این منزل کوه لایست که

www.alimaanfoundation.com/

نرا کولی بلاب میگویند اگرچه کنار کول متصل بدیوار قلعه است اما پستی و بلندی زمین و بعضی درختها حائل مانع وصول
توپ و تفنگ خواهد بود امر عالی نفاذ یافت که دولتخانه را آنجا برده نصب کنند القصه در اندک مدت محاصره
قریب بدو ماه کشید و بهادران الا بمرتبه انجامید که راه آب کشیدن مسدود گشت و چون مدت محاصره قریب
بدو ماه کشید بهادران قلعه کشا بدستیاری توفیق الٰهی مورچلها پیش برده ابواب دخول و خروج را مستحصنان بستند
اهل قلعه از اوج عجب و نخوت بحضیض عجز و مسکنت خرامید و همزبان بیدولت حرام نمک و سائر اهل قلعه مولانا
نظام الدین بدرگاه جهان پناه آمده بوسیلهٔ امرا و ارکان دولت امان خواست امرای کرام که مساعی جمیله
بظهور رسانیده مرچلها پیش برده بودند چون دیدند که در ما مرحمت و بخشایش بجوش آمده بعرض رسانیدند که اهل قلعه را
با قوت و طاقت در جگر بود تمرد و عصیان ورزیدند و اکنون که کار فتح بامروز و فردا رسیده طلب امان از قبیل ایمان
پاس مینماید حضرت خلیفهٔ الٰهی که معجون طبش بکرم و مروت و حلم و تخمر یافته فرمودند که ؎ بدی را مکافات کردن
بدی ✤ بر اهل صورت بود بخردی ✤ بمعنی کسانی که پی برده اند ✤ بدی دیده و نیکوی کرده اند ✤ انگاه مولانا
نظام لاری به بساط بوسی مشرف گشته شرف رخصت یافت که بقلعه ساقیه مژدهٔ امان بگوش ساکنان قلعه
رساند بعد از آن امر عالی صادر شد که قاسم علیخان و خواجهٔ دولت ناصر همراه مولانا نظام بقلعه رفته همزبان و تمام
مردم قلعه را دلاسا نموده بخود همراه آورند و حکم شد که جمعی از نویسندها بدیانت بقلعه رفته تمام اموال قلعه را از
ناطق و صامت ضبط نموده از نظر انور بگذرانید که فروگذاشتن واقع نشود و جمیع مردم را که در قلعه بودند نام نویسی کرده از نظر
اشرف بگذرانید قاسم علیخان و خواجهٔ دولت کلان بموجب حکم عالی همزبان را با تمام مردم در عرصه حاضر ساختند همزبان
با وجود زبان آوری از گفتار مانده سر خجالت پیش افگنده بود حضرت بشکرانه این فتح اهالی و ساکنان قلعه را که
مستحق سیاست و تنبیه بودند آزادی بخشیده همزبان و چند کس دیگر را باده فتنه و فساد بودند بعد تادیب بموکل سپردند
و این فتح عظیم بتاریخ الثالث و عشرین من شوال سنه ثمانین و تسعمائه سمت ظهور یافته و اشرف خان میر منشی در
تاریخ فتح قلعهٔ سورت گفته ؎ کشورکشای اکبر غازی که بی سخن ✤ جز تیغ او قلاع جهان را کلید نیست ✤ تسخیر کرد
قلعهٔ سورت بحمله ✤ این فتح جز ببازوی بخت سعید نیست ✤ تاریخ فتح شد که عجب قلعه گرفت ✤ ایثار دولت
شه عالم بعید نیست ✤ و این مصراع سر تاریخ میشود که همزبان داد قلعهٔ صورت و روز دیگر بتماشای قلعه و اصلاح آن
به بندهای درگاه حکم فرمودند و در اثنای تماشای قلعه چند دیگ کلان و ضربه آن بزرگ بنظر اشرف درآمد
و آن دیگها را سلیمانی میگفتند بدانجهت که سلطان سلیمان خوندگار روم در سالیکه داعیهٔ تسخیر بنادر گجرات کرده بود
دیگها را با ضربه دینهای دیگر که در قلعهٔ جونه گره موجود است همراه لشکر بسیار براه دریا فرستاده بود چون مردم روم
بواسطه بعضی موانع عوارض نتوانستند کاری از پیش برد این دیگها و آنچه در قلعهٔ جونه گره است بر کنار دریا عمال گذاشته

www.alimaanfoundation.com/

بدیار خود باز گشتند و این دیکها بر کنار دریای عمان افتاده بود تا زمانی که خداوند خان توفیق تعمیر قلعه یافت همه را
بدرون قلعهٔ سورت کشید و آنچه در ولایت سورته افتاده بود حاکم آن ناحیه بقلعهٔ جونکر برد و چون در حراست
و محافظت قلعهٔ سورت دیکها سلیمانی چندان محتاج الیه نبود حکم عالی بنفاذ یافت که این دیکها بدار الخلافت
آگره برند و همانروز نام حکومت و حراست قلعهٔ سورت و آن ناحیه را اقتدار قلیچ محمد خان که بشرف و منزلت
اختصاص دارد تفویض شد و بتاریخ سلخ شهر مذکور راجه بهارجیو راجه ولایت موکلانه شرف الدین حسین مرزا
را که قبل ازین بده سال بواسطهٔ حرکات ناخوش و امور نالائق که در ضمن حکایات سابق شمه ازان تحریر یافته
طریق بغی و عناد پیموده عناد فتنه و فساد برانگیخته بود مقید و ملول بدرگاه جهان پناه فرستاد چون دران ایام بواسطهٔ
مصالح ملکی نائرهٔ غضب شاهنشاهی التهاب یافته بود شرف الدین حسین مرزا را بحکومت این مضمون که ؎
تا توانش بچوب دادن پند ٭ مکش او را بتیغ زهر و کمند ٭ گوشمال داده بموکل سپردند و چون خاطر خطیر از سرانجام
مهمات آن صوبه فراغت یافته روز دوشنبه چهارم ذیقعده سنه ثمانین و تسعمائه متوجه احمد آباد گشتند و رایات
اعلی چون بخطهٔ بهروچ شرف وصول یافت والدهٔ چنگیز خان زبان بظلم کشوده بعرض اشرف رسانید که جهجار خان
حبشی پسر او چنگیز خان را بجهت بتیغ بیداد کشته حکم شد که جهجار خان بجهت جواب دعوی در معرض بازخواست
خاطر ساختند و بعد از پرسش چون جهجار خان بقتل چنگیز خان اعتراف نمود قهرمان قهر خدا مکانی او را در زیر پای
فیل تسمیل نام انداخته بجزا و سزا رسانید ذکر بعضی از وقائع که در ایام محاصرهٔ قلعهٔ سورت سمت ظهور یافته دران
ایام که حضرت خلیفهٔ الٰهی توجه عالی بتسخیر قلعهٔ سورت گماشته بودند چند قضیه رو میداد ازان جمله رفتن ابراهیم حسین مرزا
بقصد فتنه انگیزی بدار الملک هندوستان چون ابراهیم حسین مرزا از معرکه سرنال متاع زندگانی بسلامت بیرون
برده در نواحی پتن بمحمد حسین مرزا و شاه مرزا ملحق گشت و قضیهٔ گریختن خود و محاصرهٔ صورت در میان آورده کنکاش
مرزایان بران قرار گرفت که ابراهیم حسین مرزا بممالک هندوستان رفته فتنه انگیزی نماید و محمد حسین مرزا و شاه مرزا
و شیر خان فولادی را بحق متفق ساخته پتن را محاصره نمایند از استماع این اخبار حضرت ظل الٰهی دست از محاصرهٔ
صورت باز داشته بجهت علاج این واقعه دو فتنه متوجه احمد آباد خواهند شد و برین قرار داد شیر خان فولادی را
بخود موافق ساخته پتن را فرو گرفتند و سید احمد خان بارهه قلعه را مرحمت نموده در مقام حصار داری شده
حقیقت را بدرگاه جهان پناه معروض داشت چون این خبر بمسامع علیه رسید حکم شد که قطب الدین محمد خان و
شاه محمد خان و محمد مراد خان و نورنگ خان و جمیع جاگیرداران مالوه و رایسین چندیری و چندی از امرای دیگر که
ملازم رکاب ظفر انتساب بوده اند مثل رستم خان و عبد اللطیف خان و شیخ محمد بخاری دهلوی باحمد آباد رفته
باتفاق اعظم خان بدفع این گروه بیشکوه پردازند خوانین مذکور باتفاق اعظم خان متوجه پتن گردیدند و چون به پنج کروهی پتن رسیدند

www.alimaanfoundation.com/

محمد حسین مرزا و شیر خان فولادی از پای قلعه برخاسته بجنگ پیش آمدند مرزایان بر فوج هراول تاخته هراول برداشته
بر دست راست اعظم خان که قطب الدین محمد خان بود زده آن فوج را نیز پریشان ساختند و شاه محمد اتکه زخمها خورده
فرار نمود و این دو فوج گریخته باحمد آباد رفتند و اردوی قطب الدین محمد خان بغارت رفت و شیخ محمد بخاری کشته شد
وچون احوال برانغار و جوانغار و کشته شدن شیخ محمد بخاری خان اعظم معائنه دید خواست که سمند انتقام برانگیخته
خود بمیدان مبارزت درآید شاه بداغ خان که مرد معرکه بود عنان خان اعظم را بدست خود گرفته نگذاشت وچون
لشکر غنیم بجهت گرفتن اولجه متفرق گردید و در غول سعد و دی ماندند اعظم خان باتفاق شاه بداغ خان در صف هیجا
درآمده غول را برداشت و بتوفیق الهی و بتائید نامتناهی نسیم فتح و فیروزی و باد ظفر و بهروزی از هب تصرف
براعلام اولیای دولت قاهره وزیدن گرفت و مخالفان هرکدام بطرفی بدر رفتند شیر خان فولادی بکمال
عجز و ناتوانی پیش امین خان حاکم جونه گرفته آسایش یافت و محمد حسین مرزا بجانب دکن رفت و این فتح
عظیم که بمحض تائید حق و اقبال حضرت خاقان مطلق بود در هژدهم رمضان سنه ثمانین و تسعمائه شرف ظهور
یافت و بعد از انتظام مهام سرکار پتن خان اعظم بدستور قدیم حکومت و حراست سید احمد خان بارهه تفویض
نموده متوجه دریافت سعادت عتبه بوسی گردید و بستم شوال دریای قلعه صورت دولت حضور دریافته
مجرای خدمات جانسپاری امرا و سائر نوکران درگاه فراز افزود قطب الدین محمد و دیگر امرا را در اثنای راه
بقصبه معمور آباد فرستاد تا اختیار الملک برگشته روزگار و جمعی از جیوش را که گریخته در حصار جنگلها متحصن
شده اند گوشمال بدهند قطب الدین محمد خان چون بقصبه معمور آباد رسید افواج را فرستاده اختیار الملک و
حبشیان دیگر را از جنگل برآورده قلاع را متصرف شد و تا نهای خود آنجا گذاشت و دران هنگام که حضرت خلیفه الهی
بعد فتح صورت متوجه دار السلطنت احمد آباد شد قطب الدین محمد خان و امرای دیگر که درین یورش رفیق او
بودند در قصبه محمود آباد بشرف پابوس مشرف گشتند **ذکر وقایع سال هفدهم الهی** ابتدای
اینسال روز چهارشنبه ششم ذیقعده ببلده احمد آباد نزول اجلال فرمود و حکومت گجرات بخان اعظم
تفویض نموده روز عید الضحی دهم ذیحجه سنه ثمانین و تسعمائه از احمد آباد متوجه مستقر سریر خلافت گردیدند و بتاریخ
هژدهم ذیحجه از منزل قصبه سیتاپور از مضافات سرکار پتن خان اعظم و امرای دیگر را خلعتهای بادشاهانه و اسپان
تازی و بالجام طلا عنایت فرموده رخصت جاگیر دادند و همدرین منزل مظفر خانرا بشمول عواطف شاهنشاهی
فرموده حکومت سرکار سارنگپور اجین از بلاد مالوه ارزانی داشتند و دو کرور و پنجاه لک تنکه جاگیر او
تنخواه نمود رخصت محال جاگیرش فرمودند و خود از راه جالور بکوچ متواتر عازم دار الخلافت فتحپور گشتند و
وچون موکب عالی بیک منزلی اجمیر رسید عریضه سعید خان حاکم سرکار ملتان رسید مضمون آنکه ابراهیم حسین مرزا

www.alimaanfoundation.com/

اسیر پنجه تقدیر گشته فوت شد و تفصیل این اجمال آنکه چون ابراهیم حسین مرزا از گجرات ایلغار نموده بنواحی میرتهه
رسیده اول قافله را که از گجرات باگره در یازده کروهی میرتهه تاراج کرد و چون بشهر ناگور رسید فرخ خان پسر
خان کلان که از جانب پدر حاکم آنجا بود قلعه را کشیده متحصن شد و مرزا ابراهیم حسین خانه چند از فقر و غربت که بیرون
شهر بود تاراج کرده بجانب نارنول رفت رای رام و رایسنگه و مردمی که حضرت خلیفه الهی در وقت رفتن گجرات
قریب یکهزار سوار در جودهپور جهت روان ساختن راه گذاشته بودند ایلغار کرده از عقب مرزا بناگور رسیده باتفاق
فرخ خان بتعاقب روان شدند قریب بوقت شام در نواحی مواضع کنهوتی که بست کروه از ناگور بود بمرزا
رسیدند و مرزا فرار نموده از نظر غائب شد و چون دوم ماه رمضان سنه ثمانین و تسعمائه بود لشکریان بر کنار
حوض بزرگی بجهت افطار فرود آمدند مرزا پاره راه رفت و چون شب شد برگشته از هر دو طرف بر سر جماعت
که تعاقب او آمده بودند در آمده در تیه تیر گرفت و اینجماعت ثبات قدم نموده سرداری میکردند و مرزا سه مرتبه
مردم خود را در توپ کرده از دو طرف تیرباران کرد و چون دید که کاری از پیش نمیرود راه فرار پیش گرفت توپی که از و
جدا بود در تاریکی شب جدا افتاده در مواضع و قریات نواحی گرفتار شده اکثری بقتل رسیدند و قریب صد نفر
زنده بدست فرخ خان و امرای جودهپور افتاده بودند مرزا ابراهیم حسین با قریب سیصد نفر که همراه او بودند قصبات
میان راه را تاراج کرده از آب جون و گنگ گذشته پرگنه اعظم پور از توابع سنبل که سابق در وقت ملازمت حضرت
خلیفه الهی در جاگیر او بود رفته پنج شش روز بوده بجانب پنجاب روان شد و قصبه پانی پت و کرنال و اکثر مواضع
که در سر راه بود غارت کرده میرفت و خلق کثیر از لوتمار مردم واقعه طلب همراه او شده بخلق خدا آزار میرسانیدند
و چون به پنجاب در آمد حسین قلیخان ترکمان که امیر الامرای پنجاب بود باتفاق لشکر اینصوبه قلعه کانگره را که نگرکوت
مشهور است محاصره داشت خبر آمدن مرزا شنیده و باتفاق برادر خود اسمعیل قلیخان و مرزا یوسف خان
و شاه غازیخان ترکمان و فتح خان جساری و جعفر خان ولد قراقخان و دیگر امرا ایلغار نموده در ظاهر قصبه
تلینه که چهل کروهی ملتانست بمرزا رسید و مرزا بی توزک و تربیت از سرکار برگشته متوجه جنگ شد و مردمش
متفرق شده باو نتوانستند رسید برادرش مسعود حسین مرزا بیشتر از و رسیده بر فوج حسن قلیخان تاخته گرفتار
گشت بعد از و ابراهیم حسین مرزا رسیده کاری نساخته برگشته راه فرار گرفت و چون بنواحی ملتان رسیده
از آب کاره که عبارتست از آب بیاه و ستلج که یکی شده میگذرند میخواست که بگذرد چون شب شده بود
و کشتی پیدا نشد در کنار دریا فرود آمد طائفه جهل که از قسم ماهی گیرند و رعیت ولایت ملتان اند بر سر او شبیخون
آورده تیرباران کردند و تیری بر حلق مرزا رسید و مرزا کار خود را دگرگون دیده تغیر لباس کرده آهسته جمعی
که با او همراه بودند جدا شده بطریق قلندران خواست که بدر رفته خود را بطرفی اندازد جمعی از مردم آن نواحی

www.alimaanfoundation.com/

او را شناخته گرفته پیش سعید خان حاکم ملتان بردند و مرزا در قید سعید خان در گذشت القصه حضرت خلیفه الهی
روز دهم محرم الحرام سنه احدی و ثمانین و تسعمائة موافق سال هزدهم الهی از گذرگاه بمزار مورد الانوار قطب الواصلین
خواجه معین الدین چشتی قدس سره نزول فرموده با داعی شرائط طواف پرداخته مجاوران روضه رضیه و عموم متوطنان
آنجا را از نذور و صدقات غنی و مستغنی گردانیدند و یکیفته که دران بقعه شریفه توقف نموده بودند هر صبح و شام بزیارت
آنمقام سعادت فرجام تشریف برده در مهام کلی و جزوی استمداد میخواستند **بیت** کسی کاستعانت بدرویش برد
اگر بر فریدون زد از بیش برد ✣ بعد ازان عنان عزیمت بصوب مرکز دائره خلافت معطوف ساخته چون پرگنه
بیگانیر مخیم سرادقات جاه و جلال گردید اردوی همایون را در منزل خود بذات اقدس باخواص مقربان ایلغار
متوجه بیت الشرف گشتند و در عرض دو شب و یک روز راه دور و دراز طی نموده بقصبه جونه کرکه دوازده کروهی
دار الخلافت فتحپور ست شرف نزول فرمودند بحسب اختیار ساعت سه روز دران منزل توقف فرموده دهم صفر
سنه مذکور موافق هزدهم سال الهی سکان دار الخلافت فتحپور را از قدوم عزت لزوم سرافتخار بآسمان سودند

ذکر رفتن حسین قلیخان به نگرکوٹ

چون مزاج اقدس از راجه جیچند راجه نگرکوٹ انحراف یافت حکم بقید و حبس او فرمودند و پسر او بیچند که خورد سال و شایق ناشکیبا بود خود را قائم مقام پدر پنداشته
و پدر را مرده انگاشته در مقام سرکشی شد حضرت خلیفه الهی کبری را جه بیربر مخاطب ساخته ولایت
نگرکوٹ با و لطف فرمودند و بنام حسین قلیخان و امرای پنجاب فرمان صادر شد که نگرکوٹ از تصرف
بدیچند برآورده براجه بیربر سپارند بزبان هندوی شجاع و پیر بزرگ را گویند یعنی راجه که شجاع و بزرگست
چون راجه بیربر بلاهور رسید حسن قلیخان باتفاق مرزا یوسف خان و جعفر خان و فتح خان چنار و مبارکخان
ککهر و شاه غازیخان و سائر امرای پنجاب متوجه نگرکوٹ شدند چون افواج منصوره قریب بدمری رسیدند
جونونام ضابط دهریکه خویش چیچند بیشد و از استحکام قلعه خود مغرور بود قلعه را مضبوط ساخته خود را بگوشه
کشیده وکلای خود را با پیشکش فرستاده پیغام داد که از وهم و ملاحظه خود بخدمت نمی توانم آمد اما خدمت
راهداری را من کفیل میشوم حسین قلیخان وکلاء جونو را خلعتها داده رخصت کرد و جمعی از ملازمان خود را برسم
تهانه داری در قریه که بر سر راه واقع ست گذاشته بیشتر متوجه گشت و چون بقلعه کوٹله که در ارتفاع پنج
چنبرے دعوی همسری میکند و سابقا براجه رامچند راجه گوالیر متعلق بود و راجه دهرم چند و راجه جیچند آنرا بزور
متصرف شده بودند ازدد و فرود آمده متعلقان راجه جیچند که بجراست و محافظت قلعه کوٹله نامزد بودند دست
به تفنگ و تیر و سنگ کرده جمعی از پیادهای اردو را که بتاراج رفته بودند آزار رسانیدند حسین قلیخان از استماع
این خبر با تفاق امرا سوار شده ملاحظه اطراف قلعه کوٹله نموده بر کوهی که محاذی قلعه ست و استعداد سرکوب

www.alimaanfoundation.com/

وارد برآمده جوترن چند که در آن یورش همراه برده بود بمحنت بسیار بالای کوه برآورده توپ چند انداخت و عمارات
شقدار قلعه بضرب توپ از هم ریخت و جمعی کثیر از مردم قلعه در زیر دیوار ماندند و تهلکه عظیم در میان مردم قلعه افتاد
چون وقت عصر نزدیک آمد جمعی را در آن مرحل گذاشته بار و معاودت نموده راجپوتانی که در آن قلعه بودند از
از خوف صدمات توپخانه شب فرصت نگاه داشته راه فرار پیش گرفتند و صبح چون این خبر بحسین قلیخان رسید
طبل کوچ نواخته بسر قلعه کوتله رفت و آنرا براجه گوالیر که در قدیم الایام از آبای او بود سپرده تهانه خود گذاشته پیشتر
متوجه گردید چون تشابک اشجار بمرتبه بود که عبور مور و مار در آن جنگلستان بدشواری میسر میشد حسین قلیخان فرمود که هر روز
پیاده حشری جنگل بری کرده راه وا میکردند و بکوچ متواتر در اول رجب سنه ثمانین و تسعمائه موافق هفدهم سال الهی
قریب بباغ چوکان راجه رامچند که قریب نگرکوت است فرود آمد و لشکریان در صدمه اولی حصار پهون که بتخانه
مهمانی آنجانب و بعد خادمان مهمانی دیگر آنجا نمی باشد بزور بازوی شجاعت و شهامت فتح نمودند و
جمعی از راجپوتان که بقصد تقرب مردن قرار داده بودند ثبات قدمی ورزیده ترددهای مردانه بتقدیم رسانیده و
آخر بضرب تیغ خونریز بخاک هلاک افتادند و برهمن بسیار که چندین سال مجاورت بتخانه اختیار نموده یکنفس
بیضرورت مفارقت نمیکردند کشته شدند و قریب دویست ماده گاو سیاه را هندوان بدگویان در آن بتخانه
گذاشته بودند درین غوغا حریم بتخانه را دار الامن خیال کرده آنجا جمع شده بودند و بعضی اتراک ساده لوح که در چنان
وقتی که تیر و تفنگ در رنگ قطرات باران پی در پی میرسد یکیک را از آن ماده گاوان گشته موزه از پا آورده
بخون آنها بر کردند و بسطح و دیوار آن بتخانه میریختند و چون شهر بندیر و نی نگرکوت بتصرف درآمد معموره آنرا ویران
کرده جهت فرود آمدن اردو هموار کردند و بعد از آن بمحاصره پرداخته ساباط و سرکوب ساختند و ضربه زن چند بزرگ
بر کوهی که محاذی قلعه واقع است برآورده هر روز چند دست توپ بر قلعه و عمارات راجه می انداختند اتفاقاً روزی
کار فرمای توپخانه جای را که راجه بدیچند بطعام خوردن مشغول بود مستحصن ساخته در وقت طعام خوردن توپ
بزرگ انداخت چنانچه آن توپ بر دیواری رسیده قریب هشتاد کس در زیر آن دیوار هلاک شدند از آنجمله
یکی بهوج دیو ولد راجه بختمل راجه مئو بود و چون در اوائل شوال خطوط از لاهور رسید که ابراهیم حسین مرزا از آب ستلاج گذشته
متوجه دیبالپور شد حسین قلیخان متفکر گشته مضمون خطوط را بمقتضی مصلحت وقت از جمیع امرا مخفی میداشت چون در آن
ایام عشرت تمام در لشکر راه یافته بود سکان قلعه حرف صلح در میان داشتند حسین قلیخان بضرورت بصلح
رضا داده کفار پیشکش بسیار از هر قسم قرار داده از جمله پنج من طلا بوزن اکبرشاهی و اجناس قماش بجهت
پیشکش حضرت الهی قبول نمودند ؎ زر و گنج فزون از وزن بازو * که کوه افتد ز وزنش در قرارد * مهیا
شد ز بهر درگه شاه * که هر کوهان برد گوی بدرگاه * کرده پیش طاقی برآوردند و بعد اتمام پیش طاق روز جمعه

www.alimaanfoundation.com/

اواسط شوال سنه ثانین و تسعمائه منبر نهاده حافظ محمد باقر خطبه بنام نامی آنحضرت خواندند وقتیکه شروع در ذکر القاب
همایون حضرت شاهنشاهی نمود زر بسیار بر سرش نثار کردند و چون صلح منعقد گشت و خطبه خوانده شد وجوه
دراهم و دنانیر بنام همایون قرین یافت حسن قلیخان مراجعت نموده متوجه دفع ابراهیم حسین مرزا شده بقصبه
جماری رسیده بخدمت قدوة السالکین خواجه عبد الشهید مشرف گشت و خواجه بشارت بفتح داده جامه خاص خود
بخان لطف فرموده بدرقه دعا همراه ساخته رخصت نمودند چنانچه بقصبه پلیه رسیده بفتح و فیروزی اختصاص یافت
و تفصیل آن سابق مذکور گشت و چون حضرت خلیفه الهی بفتح و فیروزی از گجرات معاودت فرموده در دار الخلافت
فتح پور قرار گرفتند حسین قلیخان مسعود حسین مرزا را همراه گرفته متوجه ملازمت شد بسعادت آستان بوسی رسید
مسعود حسین مرزا را بنظر حضرت در آورد و دیگر اسیران را که قریب سیصد نفر بودند چرمهای گاو در گلو انداخته بشکلی
بو العجب در نظر اشرف گذرانیدند و دران حین چشم باطل من مسعود حسین مرزا را دوخته بودند حضرت خلیفه الهی از کمال
مرحمت رانی فرمودند تا چشم مسعود حسین را باز کرده اکثر بندیان را گذاشته و چندی را که راس در پیش مفسدان بودند بموکلان
سپردند و سعید خان نیز همدران روز بملازمت مستسعد یافت سر ابراهیم حسین مرزا را که بعد از مردن از تن جدا کرده بود
همراه خود داشت در پیشگاه درگاه انداخت بعواطف بیدریغ ممتاز گردید و با وجودی که در ممالک گجرات تردد
نمانده بود و جمیع قلاع آن ولایت در تصرف اولیای دولت قاهره در آمده هر کس از ملازمان درگاه که دران
یورش ملازم رکاب ظفر انتساب نبوده ویرا بتفقدات بادشاهانه نواخته بکومک اعظم خان تعین میفرمودند
و هنوز از استقرار مواکب علیه در مستقر سریر خلافت سه ماه نگذشته بود که خبر فترات گجرات متواتر شد و
عرضداشت اعظم خان در باب طلب کومک رسید ذکر بعضی وقائع که بعد از وصول موکب همایون بدار الخلافت
در ولایت گجرات وقوع یافته چون حضرت بادشاه خلائق پناه بعد از انتظام مهام ممالک گجرات بدار الخلافت
فتحپور تشریف آوردند مفسدان و معاندان که از سطوت و صولت سپاه نصرت در گوشها خزیده و دم
در کشیده بودند سر بر آوردند از انجمله اختیار الملک گجراتی و حبشیان و مردم گجرات را فراهم آورده شهر احمد نگر و پرگنات
آن نواحی را در تصرف آورده و محمد حسین مرزا از ولایت دکن باراده تسخیر قلعه سورت متوجه شده و قلیچ محمد خان
که جاگیردار آنجا بود قلعه را مستحکم ساخته در مقام جنگ و جدالی ایستاده محمد حسین مرزا ترک صورت داده بطریق ایلغار
عازم بندر کمبایت گشت و حسن خان کرکراف که شقدار کمبایت بود چون طاقت مقاومت نداشت از راه دیگر
گریخته خود را باحمد آباد رسانید خان اعظم نورنگخان و سید حامد بخاری را بدفع محمد حسین مرزا فرستاده خود بتسکین
فتنه اختیار الملک بصوب احمد نگر و ایدر متوجه گردید نورنگخان و سید حامد چون بحوالی کمبایت رسیدند محمد حسین مرزا
از شهر بر آمده در برابر ایشان نشست و چند روز فریقین جنگهای سخت واقع شده و سید جلال پسر سید بهاء الدین

www.alimaanfoundation.com/

بخاری دران جنگ کشته شد و آخر الامر محمد حسین مرزا چون حریف اقبال بادشاهی نبود از پیش نورنگ خان و سید حامد گریخته نزد
اختیار الملک رفت و خان اعظم که بدفع اختیار الملک رفته بود در نواحی احمدنگر نشسته بود چند نوبت افواج بر سر اختیار الملک فرستاد
و مابین احمدنگر و ایدر چند روز متواتر جنگهای صعب واقع شد و فتح میان فریقین دائر بود و در اثنا خبر رسید که پسران شیرخان فولادی
و پسر جهجار خان حبشی و مرزا محمد حسین با و ملحق شده اراده آن نموده اند که از راه دیگر خود را بطریق ایلغار احمدآباد رسانند خان اعظم از
استماع این خبر کوچ نموده متوجه احمدآباد گشت و بسر رسیده کس بطلب قطب الدین محمد خان ببروچ فرستاده و قطب الدین محمد خان با لشکر
خود باحمدآباد آمده بخان اعظم پیوست و اختیار الملک و محمد حسین مرزا و دیگر مخالفان با بست هزار سوار مغول و گجراتی و حبشی و افغان
و راجپوت فراهم آورده روی عناد و بغی بصوب احمدآباد نهادند و راجه ایدر نیز طریقه موافقت با آنجماعت وخیم العاقبت مسلوک داشت
و چون نزدیک احمدآباد رسیدند خان اعظم و قطب الدین محمد خان بواسطه آنکه بعضی نوکران جمعیت دار خود اعتماد نداشتند در احمدآباد
متحصن شدند و هر روز جمعی را بیرون فرستاده پای قلعه را بآهنگ جنگ گرم میداشتند و دران جنگها روزی فاضل محمد خان
ولد خان کلان از قلعه بیرون رفته با مخالفان جنگ مردانه کرد و چند کس را بر خاک مذلت و هلاک انداخت آخر بزخم نیزه
شهید شد و خان اعظم روز بروز واقعات عرضداشت نموده کومک میطلبید و اظهار طلب توجه رایات عالیات نیز میکرد رای
عالم آرای بران قرار یافت که نوبتی دیگر علم عزیمت بجانب گجرات برافرازند و ساحت آن مملکت را از لوث وجود مفسدان پاک
ساخته نهال آمال اهل ضلال را از بیخ براندازند بیت چو ابر فتح باز آهنگ آن کرد * که از یک قطره شاید آنهمه کرد * بنا بر آن حضرت
متصدیان مهمات بادشاهی و متکفلان سرانجام امور شاهنشاهی را طلبیده در باب سامان اسباب سفر اهتمام فرمودند
چون یورش اول بیکسال کشیده بود و سپاه ظفر دستگاه بواسطه طول ایام سفر بیسامان شده بودند و بعد از مراجعت چندان
فرصت نیافتند که از محال جاگیر تحصیل نموده بتدارک حوالی خود بردارند حضرت خلیفه الهی دست دریا نوال ببذل اموال کشوده
از خزانه عامره زر موفور و نقود غیر محصور در وجه علوفه و انعام سپاه گردون احتشام عنایت فرموده در باب ترتیب اسباب مقاتله اهتمام
تمام مبذول داشتند و پیشخانه عالی بمصحوب شجاعت خان راهی ساخته و در سرعت سیر اهتمام تمام اظهار نموده چند طویله خاصه را
بخواجه آقا جان حواله فرمودند تا همراه پیشخانه روان شوند و دیوانیان عظام را بالمشافه فرمودند که در مهم سازی لشکر که درین
یورش ملازم رکاب دولت اساس خواهد بود تعجیل نمایند و از امر اهم سازی هر که صورت مییافت در همان روز سزاولان او را از شهر بیرون
برده پیشخانه عالی میرسانیدند دیگر بر زبان معجز بیان رفته بود که هر چند ما سعی اهتمام در فرستادن لشکر میفرمائیم اما هیچکس
بیشتر از ما بر سر کار نخواهد رسید و بقیه همچنان شد و چون اکثر امرا و سپاه بصوبه گجرات متوجه شدند حسن قلیخان را خدمات شایسته
ازو بوقوع آمده بود بخطاب خانجهانی شرف امتیاز بخشیده بزیادتی علوفه و جاگیر نوازش فرمودند بدستور سابق حکومت
لاهور خصوصاً و سرکار پنجاب عموماً باو تفویض نموده شرف رخصت ارزانی داشتند و در آن روز خان مشار الیه در حق که استدعای
منصب و زیادتی علوفه نمود بشرف قبول رسید و حکم شد که راجه تودرمل بمنزل خانجهان حسن قلیخان رفته بصلاح استصواب او

www.alimaanfoundation.com/

مهم سازی امرای پنجاب نماید و غیر از مرزا یوسف خان جمیع امرای پنجاب بمرافقت خانجهان رخصت فرمودند و مرزا
یوسف خان و محمد زمان که تا رسند از اطوار او ظاهر و باهر بود دران سفر خیریت اثر ملازم رکاب دولت انتساب
بودند و سعید خان ملتان را نیز رخصت جاگیر نموده برادرش مخصوص خان را رتبه قرب و منزلت اختصاص دارد همراه
گرفتند آنحضرت چاشت روز یکشنبه بست و چهارم ربیع الآخر سنه احدی و ثمانین و تسعمائه موافق سال هژدهم الهی بر ناقه
سبک سیر سوار شدند مقربان درگاه و نزدیکان بارگاه بر بختیان دریده که دائم از باد صبا گرو برده اند سوار شده همعنان
گشتند آنحضرت آنروز تا قصبه توده عنان باز نکشیدند و دران ماحضری تناول فرموده زمام ایلغار بمعابد پروردگار سپرده صباح
دوشنبه در همین محل ساعتی آسایش فرمود بجناح تعجیل رو براه آورده اند و یکپهر از شب سه شنبه گذشته بود که بموضع مورآباد
رسید و چون فی الجمله ماندگی در آنحضرت تاثیر کرده بود و بعضی مقربان از اشرف خدمت باز مانده بودند چند ساعت توقف
فرموده بجهت دفع کوفت بدهن نمودند بعد اجتماع مقربان بر ارابه تیز رفتار سوار شده تمام شب راه رفتند و روز سه شنبه
ششم از گرد راه بمزار قطب الواصلین خواجه معین الدین چشتی قدس سره خرامیده لوازم طواف بجا آورده رسم فقرا و آئین
سوال از مجاوران روضه جنت مثال بلکه از سائر متوطنان خطه اجمیر برداشته زمانی در دولتخانه پایه عالی که جهت
نشیمن خاص بنا نموده بودند استراحت فرمودند و آخر روز از اجمیر سوار شده رو براه نهادند و از مقربان درگاه در وقت سواری
مرزا خان خلف صدق خانخانان بیرم خان و سیف خان کوکه و خواجه عبدالله کیچک خواجه و میر غیاث الدین علی اخوند که امروز
در دانش علم تاریخ و اسماء الرجل در ربع مسکون نظیر ندارد بخطاب نقیب خان مشرفست و مرزا علیخان و رستم خان و میر
محمد زمان برادر مرزا یوسف خان و سید عبدالله خان و خواجه غیاث الدین علی بخشی که بعد از فتح بخطاب آصفخان سرفراز
شده بود و در زیر سایه چتر عالمگیر حاضر بودند تمام شب قرار جهان نوردیدند هنگام طلوع صبح صادق شاه قلیخان محرم
و محمد قلی ثعبانی که قبل ازین از فتحپور مرخص شده پیشتر راهی شده بودند شرف خدمت دریافتند و در زمان سواری منهیان
خبر آوردند که افواج فیروزی آثار بیش ازین متوجه شده اند در قصبه مالی که دران نزدیکست فرود آمده اند حضرت خلیفه الهی
خواجه عبدالله و آصف خان بخشی در ایسال درباری امتیاز بخشیده بخود همراه گرفتند و دوم ماه جمادی الاول سنه احدی و
ثمانین و تسعمائه موافق سال هژدهم الهی بقصبه دیسه که بست کروهی پتن گجراتست رسیدند و شاه علی پسر بخشولنگاه که شمه
از احوال او در ذکر حضرت جنت آشیانی سمت گذارش یافته و از قتل میر محمد خان کلان شقدار قصبه دیسه بود بیرون
دویده روی بندگی و اخلاص بر خاک درگاه نهاد و آنحضرت آصفخان میر بخشی را نزد میر محمد خان فرستادند تا او را با لشکری که
موجود و حاضر داشته باشد برداشته در قصبه بالیسانه که از پتن پنج کروهی میشود بموکب همایون گرداند و نصف شب از قصبه
دیسه متوجه بالیسانه گردیدند و از راه پتن منحرف شده خاست سلطانی ظاهر قصبه بالیسانه پیر محمد خان با لشکر خود و جمعی از
امرا و ملازمان درگاه معلی مثل وزیر خان و شاه فخر الدین خان مشهدی که بعنایت خان خطاب داشت و طیب خان

www.alimaanfoundation.com/

ولد طاهر محمد خان حاکم دهلی و گروهی از عظمای راجپوتان مثل کنکار برادرزادهٔ راجه بکوتیداس که قبل ازین بکومک خان اعظم
از فتحپور روان شده بودند و بجهت ملاحظه از پتن گذاشتن نتوانسته اند بدرگاه آسمان جاه شرف خدمت دریافتند
و درین منزل حکم قضا جریان نفاذ یافت که سپاه نصرت پناه مسلح و مکمل شده در عرصهٔ عرضگاه اکبرشاه نمونهٔ محشرات
حاضر شوند امرای عالیمقدار افواج خود آراسته و جوانان معرکه دیده نبرد آزمودهٔ او بمیدان آوردند حضرت خلیفهٔ الهی
بنظر احتیاط ملاحظهٔ افواج منصوره فرموده اگرچه وثوق تمام بر عون و نصرت سماوی و امداد ملائکهٔ روحانیات
داشتند اما نظر بعالم اسباب نموده سرداری قلب لشکر که آنرا قول نیز گویند و جای سلطان لشکرست بمرزا خان
خلف صدق خانخانان بیرم خان که در عنفوان شباب بود و دلائل نجابت از سیماء مبین او ظاهر و باهر بود
نامزد فرمودند و سید محمود بارهه که بمزید شجاعت و شهامت از ابناء زمان در پیش بود و شجاعت خان و صادق خان
با جمعی دیگر را نیز در قلب لشکر تعیین فرمودند و اهتمام فوج میمنه و سرداری آن گروه بمیر محمد خان کلان حواله کردند
و سرداری میر بخشی اعتبار وزیر خان تفویض یافت و محمد قلیخان ثعبانی و ترخان دیوانه را با گروهی از بهادران مردانه در
فوج هراول قرار دادند و خود بنفس نفیس بموافقت و مرافقت عون و نصرت خداوندی با صد سوار چیده که از میان
هزاران هزار سوار یکی را انتخاب فرموده بودند طرح شده متکفل شده در هر فوجی که خلل رو نماید بذات اشرف بتدارک
آن پردازند و بعد از ترتیب افواج حکم عالی نفاذ یافت که هیچ آفریده از افواج خود جدا نشود و با وجودیکه زیاده از سه هزار
در ظل رایات آسمان حمایت حاضر نبودند و عدد سپاه مخالفان از بیست هزار سوار بیش نشان میدادند حضرت
خلیفهٔ الهی عنان ارادت بقبضهٔ عنایت خداوندی سپرده آخرهای روز از قصبه بالیسانه سوار شده متوجه احمدآباد
گردید و سکنهٔ قراول را پیش خان اعظم فرستادند تا مژدهٔ وصول رایات فتح آیات باو برسانند و تمام شب راه
رفته روز سه شنبه سوم جمادی الاول آفتاب اقبال بر نواحی کری که بست کروهی احمدآباد است تافت و قراولان
از پیش خبر آوردند که جمعی کثیر از مخالفان غبار نعل مواکب عالی دیدند بگمان آنکه فوجی از پتن بتاخت میرسد مسلح
شده از قصبه کری بیرون آمده در مقام جنگ و جدال ایستادند حکم شد که فوجی از عساکر منصوره مدفع آن
گروه خون گرفته بردارد و آنها را از میانه راه رانده به تسخیر قلعه مقید نشوند و لشکر ظفر اثر چون آن بی عاقبتان را
دیدند در طرفة العین از لوث وجود آن جماعت بیباک جهان را پاک ساختند و چند کس از دست اجل خلاص گشته خود را
در قلعه انداختند و چون حکم بود که بقلعه مقید نشوید از قصبهٔ کری پنج کروه بیشتر رفتند و حضرت که بآنجا رسیدند بجهت
آسایش چاره و آسودگی سپاه فرود آمدند و تا سحر آرام گرفته مقارن طلوع طلیعهٔ صبح رو براه آوردند و بخشیان
عظام ترتیب افواج نموده در سایهٔ چتر اقبال آسوده متوجه گشته تا سه کروهی عنان سرعت باز کشیدند و در آن مقام
سعادت فرجام امر بادشاه که دون احتشام بنفاذ پیوست که افواج لشکر بنوشند و جبه خانهٔ خاصه را در برابر چیدند

www.alimaanfoundation.com/

و هر کس که در آوردن تقصیر نموده بود با براق او قصوری داشت از جبیه خاصه یراق مناسب وضع با و عنایت میفرمودند و
خواجه غیاث الدین آصف خان را فرستادند که خان اعظم را از وصول افواج عالی اطلاع داده بموکب عالی ملحق گرداند چون
حضرت خلیفه الهی در عرصه نه روز از فتح پور بشرحی که بر زبان قلم گذشت بکنار احمد آباد رسیدند سمند دولت باز کشیده
معلوم نمودند که هنوز مخالفان خمار آلوده بر بستر غفلت و بیخبری افتاده اند بزبان الهام بیان رفت که بر سر بیخبران
و غافلان راندن شیوه مردان نیست چندان صبر کنم که غنیم مستعد شود پس از آواز نفیر و ناله کرنای مخالفان سراسیمه
و مضطرب بطرف اسپان دویدند و محمد حسین مرزا با دو سه سوار بجهت تحقیق خبر بکنار آب آمد اتفاقا سبحان قلی ترک نیز
با دو سه یار ازینطرف بکنار آب رفته بود محمد حسین مرزا فریاد کرد که ای برادر این چه فوج است سبحانقلی گفت که این کوکبه
دولت خلیفه الهی ست که از فتحپور بجهت استیصال حرام نمکان رسیده محمد حسین مرزا گفت جاسوسان من امروز
چهارده روز ست که بادشاه را در فتحپور گذاشته اند و اگر فوج بادشاهی باشد فیلان بادشاهی که هرگز از رکاب
جدا نمیکردند کجاست سبحانقلی گفت فیلان مست کوه تن چهارصد کروه راه در عرض نه روز چگونه همراهی توانند کرد
محمد حسین مرزا مدهوش و متحیر بمیان لشکر خود رفت فوجها را آراسته روی بمیدان نهاد و اختیار الملک را با پنجهزار
سوار فرستاد تا خان اعظم را نگذارد که از قلعه بیرون آید و چون زمان توقف بامتداد کشید حکم شد که هراول از آب
بگذرد و فرمودند که وزیرخان با فوج میسره عبور نماید آنگاه حضرت با سپاهی که در سایه چتر اقبال قرار گرفته بود از آب گذشتند.
بیت همه ساز غزا کرده مهیا * روان شد کوه آهن سوی دریا * درآمد باد این لشکر دران خاک * که سنگش
هم گریزان همچو خاشاک * و در حین عبور از آب ترتیب لشکر بر هم خورده و همه بیکبارگی بآب درآمدند و اندک
راهی بیشتر رفته بودند که فوجی عظیم از لشکر مخالفان پدید آمد و محمد حسین مرزا با هزار و پانصد مغول که همه فدای او بودند
بیشتر رسید و از گرد راه بر هراول که محمد قلیخان ثعبانی و ترخان دیوانه تاخت و مقارن اینحال حبشیان و افغانان
بر صف وزیرخان تاختند و بهادران طرفین بیکدیگر درآویختند بیت دو لشکر به پیکار برخاستند * برابر صف
کین برآراستند * تو گفتی هوا بد یکی سوگوار * زمین گشته زارش اندر کنار * و چون حضرت خلیفه الهی آثار
دهن و فتور در هراول معاینه نمودند بر فوج دشمن چون شیر خشمناک حمله آوردند و جمیع از بندگان جانسپار غلغله
سورن یا معین بفلک الافلاک رسانیده بر صف اعدا تاختند و سیف خان کوکه پی صرفه تاخته شهادت یافت
و محمد حسین مرزا و شاه مرزا حق تردد و مردانگی بجا آورده خاک بی دولتی بر فرق بیختند و از بهتر رو بگریز آورده پشت
دادند و لشکر منصور از پی درآمده پس جدا میکردند و حضرت با معدودی چند عنان سمت دولت باز کشیده ایستادند
و محمد حسین مرزا که تنش زخمی بود از هول جان استعجال در گریختن میکرد در اثنای راه بوته زقوم پیش آمد خواست
که اسپ از آن زقوم بجنباند گریبان گرفته بر زمین انداخت و از ملازمان درگاه گدا علی نام ترکی که سر در پی او داشت

www.alimaanfoundation.com/

خود را از اسپ انداخته او را گرفت وزیر خان که سردار میسره بود تردد و جانسپاری آثار شجاعت و شهامت بظهور رسانید
و فوج حبشی و گجراتی پای قرار افشرده حملها پی در پی می آوردند تا آنکه شکست محمد حسین مرزا و شاه مرزا شنیدند پشت
بمعرکه دادند و میر محمد خان که امیر میمنه بود پسران شیر خان فولادی را خسته گردانیده و از ضرب تیغ جانگداز مخالفان
بید دولت روی ادبار بادیه ناموس آوردند بیت زتیغ شاه کابی بود بس تیز ۞ بسر رفت آن دخان آتش
انگیز ۞ و چون نیر اعظم اقبال بر جنگگاه تافت از هر طرف معرکه لمعات فتوح و بوارق نصرت درخشیدن گرفت
و آنحضرت با فیروزی و بهروزی بر بالا کشته که بر کنار جنگگاه بود نزول اجلال فرموده با دای مراسم شکر مشغول
بودند که گدا علی بدخشی و یک کس دیگر نوکران خان کلان محمد حسین مرزا زخمی آوردند و هر کدام دعوی گرفتن میکردند
راجه بیربر که شمه از احوال او گذشت از و پرسید که ترا کدام یک گرفته محمد حسین گفت مرا نمک حضرت گرفته و الحق
بر زبان او رفت و انگاه حضرت برفق و مدارا عتاب چند فرموده او را بر ایشان سپردند و از گرفت بران معرکه مردانه
شاه مدد نام مجدوبی را که خود را کوکه ابراهیم حسین مرزا می گفت حضرت بهر چه که در دست مبارک داشت بخاک هلاک
انداختند و بضرب تیغ آبدار بندگان درگاه پاره پاره شد و در آخر معلوم شد که در جنگ سرنال بهوپت برادر
راجه بکوتیداس را او کشته بود و بعد از فتح ساعتی نگذشته بود که فوجی آراسته از غنیم ظاهر شد قراولان خبر آوردند که
اختیار الملک گجراتیست که راه بر خان اعظم بسته بود و از شنیدن خبر شکست محمد حسین مرزا کوسائی سر بر آمده رو بصحرا نهاد
حضرت خلیفه الهی جمعی را فرمودند تا پیش رفته بر خم تیر جانسوز روی عدو بر گردانیدند و مقارن اینحکم چون اختیار الملک
ظاهر شد چند سوار خونریز سورن را معین انداخته تاختند و گروهی را که پیش پیش فوج می آمدند در میان خاک و خون
افگندند و اختیار الملک از هول روی گریز بطرف پشته که مستقر رایات دولت و اعلام اقبال بود آورده از
دو طرف آن پشته بخواری در هوای بگذشت و از غایت سراسیمگی چنان میگریخت که دلاوران سپاه ظفر پناه
تیر از ترکش آنجماعت گرفته بر ایشان میزدند و در نیوقت شراب بیگ نام ترکمانی اختیار الملک را شناخته آنجا
او روان شد و او بر قوم زاری رسیده خواست که اسپ بجنباند اجل مرگ او را از پای در آورد شراب بیگ
خود را از اسپ انداخته او را گرفت اختیار الملک گفت تو ترکمان مینمائی و ترکمان غلام مرتضی علی رضی الله عنه
میباشند و من از سادات بخاریم مرا مکش شراب بیگ گفت من ترا شناخته سر در پی تو نهاده بودیم تو اختیار الملک
این بگفت و بضرب تیغ بیدریغ سر از تن او جدا کرده باز گشت که بر اسپ خود سوار شود اسپش را دیگرے برده بود سر
اختیار الملک را در دامن پیچیده رو براه آورد و در انوقت که اختیار الملک روی گریز بصوب پشته که بعز قدوم
شاهنشهی سر مفاخرت بر آسمان عزت می سود آورد راجپوتان را اینگه که مراقب محمد حسین مرزا بودند او را از بالای
فیل بر زمین آورده بضرب برچه کشتند و بعد از فتح اعظم خان و امرائیکه در شهر متحصن بودند آمده شرف پایبوس دریافتند

www.alimaanfoundation.com/

حضرت خاقانی از کمال مرحمت خان اعظم را آغوش التفات گرفته باظهار اقسام اشفاق امتیاز بخشیدند بعد بپرسش فراخور اندازه وغایت گذشت ٭ حد نوازش زنهایت گذشت ٭ وهریک ازخوانین را فراخور حالت ومنزلت التفات وعنایت فرمودند وهنوز از پرسش خوانین نپرداخته بودند که شراب بیگ ترکمان آمده سراختیار الملک را درپای سمند اقبال انداخت حضرت ملاحظه این موهبت عظمی مجدداً مراسم شکر ولوازم سپاس بجا آورده فرمودند تا ازسرهای مفسدان که ازدو هزار سر زیاده درجنگ گاه افتاده بود مناره بسازند عبرة اللناظرین وازانجا قرین نصرت وفتح بدارالسلطنت احمدآباد خرامیده درمنازل سلاطین که درارک احمدآباد واقع است قرار گرفتند واکابر واشراف وطبقات اهالی واصناف اهل حرفه مراسم پیشکش وایثار ولوازم تهنیت وثار بجا آوردند روز دران منزل اوقات گرامی صرف نشاط وانبساط فرموده بمنازل اعتماد خان که دروسط شهر واقعست تشریف آوردند واول تفقد احوال جمعی که درین یورش خصوصاً روز جنگ خدمتگاری بتقدیم رسانیده اند فرموده هریک را فراخور حالت وخدمت بزیادتی منصب وافزونی علوفه ممتاز ساختند وحکم شد که منشیان بلاغت آثار بتحریر فتحنامها پردازند وسرهای محمد حسین مرزا واختیار الملک را بدارالخلافت آگره وفتحپور برده ازدروازه آگره بیاویزند ونفس مقدس وذات اقدس بدلجوئی رعایا وعموم متوطنان احمدآباد پرداخته درمهادامان جا دادند وقطب الدین محمد خان ونورنگخان را بجانب بهروچ وجانبا نیز فرستادند تا نهال آمال شاه مرزا را از بیخ وبن برانداز ند وراجه بکوتیداس وشاه قلی محرم ولشکرخان میربخشی وجمعی دیگر از بندهای را براه آبدر فرستادند تا ازولایت رانا اودیسنگه گذشته پایمال ساخته بگذرند ومیر محمد خانزاد بدستور قدیم حراست وحکومت پٹن تفویض فرمودند ودلقه و دندوقه بوزیرخان مرحمت نموده بکومک خان اعظم گذاشتند وچون خاطر آفتاب اشراق ازسرانجام مهام ولایت گجرات فراغ یافت عنان معاودت بمستقر سریر سلطنت معطوف فرموده روز یکشنبه شانزدهم جمادی الاول را احمدآباد طبل شادی نواخته بمحمودآباد نهضت فرمودند ودرمنازل سلطان محمود گجراتی که الحق آثار رفعت ازدروازه او ظاهر میشود قرار گرفت روز دیگر بدولقه نهضت نمودند ودران قصبه یکروز مقام فرمودند خان اعظم وامرای گجرات را رخصت داده ارزانی داشتند وخواجه غیاث الدین علی نخشی را که دران یورش خدمات شایسته ازو بوقوع آمده بود بخطاب آصف خان امتیاز بخشیده خدمت دیوانی وبخشیگری گجرات باو تفویض نموده بمرافقت خان اعظم گذاشته آمد واز قصبه دولقه شب درمیان بقصبه کری واز کری شب درمیان بقصبه سیتاپور نزول اجلال فرمودند ودرین منزل عریضه راجه بکوتیداس وشاه قلی محرم رسید ودران مبارکباد فتح حصار بدیگر مندرج بود فرمان عالیشان درباب استحسان خدمت مشارالیهما مرسل داشته تا حدود سرسی درمحل توقف نفرمودند واز منزل سرسی صادق خانرا بتادیب

مفسدان

www.alimaanfoundation.com/

مفسدان وقطاع الطریق نامزد فرموده بکوچ متواتر روز چهارشنبه سوم جمادی الثانی سنه احدی وثمانین وتسعمائة هوای صحرای اجمیر از غبار مراکب مواکب غبیر برد مطر آمیز گردید واز گرد راه غبار مور والانوار حضرت خواجه معین الدین چشتی قدس سره فرمود شرائط طواف ولوازم استمداد بجا آورده مجاوران اجمیر را غنی ومستغنی گردانیدند وعصر روز دیگر کوچ فرموده خود با یلغار متوجه گشتند وشام روز دیگر در موضع هوبه که سه کروهی سانگانیر ست وبجاگیر رامداس کچواهه مقرر بود نزول اجلال اتفاق افتاد رامداس ضیافتی تقدیم رسانید خدمت جمیع ملازمان درگاه که ملازم رکاب دولت آسا بودند بجای آورد ودر منزل راجه تودرمل که حسب الحکم بجهت سامان هزار منزل کشتی وغراب در آگره مانده بود آمده شرف رکاب بوس دریافت وچون جمیع ممالک گجرات از روی تحقیق بدفترخانه عالی نرسیده بود از همان منزل راجه تودرمل را بگجرات فرستادند تا جمیع آن ولایت را قرار واقع خاطر خود نموده نسخه تنقیح بدفترخانه سپارد ونیم شب ازان منزل سوار شده ومسافت طی نموده چاشت یکشنبه ششم ماه مذکور قصبه نوده مستقر رایات جلال گردید ودر انمنزل زمانی آسایش فرموده وقت پیش پای دولت در رکاب سعادت درآورده روبراه آوردند ونصف شب در نواحی قصبه بیسا ور خواجه جهان وشهاب الدین احمدخان که از فتحپور باستقبال موکب جلال استعجال نموده بودند شرف خدمت دریافتند وقریب صبح صادق بتابش آفتاب اقبال بر قصبه بچونه گرتافت وتا یکروز آرام گرفته فرمودند که ملازمان درگاه برچه ونیزه بدست گرفته بدارالخلافت درآیند وخود بنفس مقدس نیزه بدست گرفته برخنگ دولت سوار شدند وعصر روز دوشنبه هفتم جمادی الآخر سنه مذکور آفتاب سعادت اقبال بر دولتخانه فتحپور تافت وحضرت مریم مکانی ودیگر حضرت سراپرده عصمت وحضرات شاهزادها دیدهارا بدیدار مبارک آنخسرو ممالک ستان روشن گردانیدند بلوازم نثار پرداختند ومجموع مدت رفتن بچمل وسه روز کشیده ذکر بعضی امور که بعد از قدوم نصرت لزوم بفتحپور سمت ظهور یافته چون بدولت واقبال در فتحپور قرار گرفته ختنه های شاهزادهای کامگار فرموده جشن عالی ترتیب دادند علما وسادات ومشائخ وامراوارکان دولت جمع آمده روز پنجشنبه بست وپنجم جمادی الآخر احدی وثمانین وتسعمائة در ساعت سعد سنت جشیان بادا رسید عالم وعالمیان بهتنیت ومبارکباد گفته نثار وایثار بعمل آورده زبان بدعای آن شهریار زمین وزمان کشودند ودیگر از وقائع حمیده اینسال فرخنده مال آنست که چون حضرت شاهزاده جوان بخت سلطان سلیم را هنگام آن رسید که از معلم ملکوت سبق گیرند وبر معارج کمال ومدارج فضل وافضال مرقی ومتصاعد گردند بنابر آن حضرت خلیفه الهی روز چهارشنبه بست ودوم رجب سال مذکور در ساعتی که منجمان دقیقه شناس اختیار نموده بودند مجلس عالی ترتیب دادند ودران مجلس روح القدس یعلم الرحمن علم القران برکنار حضرت شاهزاده نهاده خدمت مولوی افادت، وافاضت پناهی مولانا میر کلان هروی را که از اجل تلامذه

www.alimaanfoundation.com/

حضرت نقاوة المحدثین میرک شاه واز بنابر خدمت ولایت پناه مولانا خواجه کوی بودند برای درس اختیار
فرمودند خدمت مولوی زبان مبارک بالقاء کلمه بسم الله الرحمن الرحیم که مفتاح خزائن مفارق ست کشاد
وغلغلهٔ تهنیت ومبارکباد از صغیر وکبیر بفلک اثیر رسید دیگر از وقائع حسنه که درین سال عافیت مآل
روی از چهرهٔ اقبال نموده آنست که مظفر خان را که قبل ازین بحکومت وحراست سارنگپور در نواحی احمدآباد
مرخص شده بود طلبیده روز جمعه بست وچهارم رجب مذکور باز شغل وزارت سواد اعظم هندوستان تفویض
فرمودند ولقب جمدة الملکی در القاب وافر داده خلعت لائق با والتفات نموده زمام حل وعقد امور ملکی
بید اقتدارش سپردند واز دیگر وقائع که درینسال رو نمود یکی آنست که قروض ودیوان شیخ محمد بخاری که در جنگ
پٹن از دست اعادی دولت قاهره کشته شد چنانچه در محل خود سمت گذارش یافته وقروض ودیوان سیفخان
کوکه که درین یورش او هم در مهمات احمدآباد بر دست لقا وطغاه کشته شده از خزانه عامره ادا فرمودند ومجموع
دیون این هر دو عزیز بمبلغ یک لک روپیه اکبرشاهی که متساوی دو هزار وپانصد تومان رائج عراق میرسید
واینمعنی از هیچ بادشاهی در کتب تاریخ مسطور نیست وهمدرینسال راجه تودرمل که بجهت درست نمودن
جمع ولایت گجرات رفته بود شرف زمین بوس دریافت وپیشکشهای لائق از نظر اشرف گذرانیده دفتر تنقیح درباب
جمع گجرات بنظر اقدس درآورده بشرف تحسین سر مباهات ومفاخرت بآسمان عزت سود وبعد از چند روز او را
شمشیر خاصه عنایت فرموده باتفاق لشکرخان میربخشی بخدمت خانخانان منعم خان فرستادند تا در خدمت
خانخانان بوده درباب فتح ولایت بنگاله اهتمام نماید وهمدرین ایام میر محسن رضوی که از سادات صحیح النسب بفضائل
وکمالات علم آراسته بود برسم رسالت نزد حکام دکن رفته بود بشرف بساط بوسی سرفراز کردند وپیشکشی که حکام دکن
بمصحوب خدمتگاران خود فرستاده بودند بنظر اشرف درآورده همدرین سال عاقبت مآل حضرت خلیفه الهی
شانزدهم شوال عازم زیارت مزار فیض الانوار حضرت خواجه معین الحق والدین قدس سره گردیدند ودرین
سال اگرچه در اوان مراجعت از یورش دوم گجرات این سعادت دست داده بود فاما چون داعیه تسخیر
ولایت پیش نهاد همت عالی بود وبملاحظه آنکه مبادا این یورش از یکسال تجاوز نماید وطواف این آستانه
رفیعه در حیز تاخر ماند بخاطر منیر وضمیر آفتاب تنویر چنان خطور نمود که این دولت عظمی را در غرهٔ ایام سال نوزدهم
الهی دریافته درباب تیسر تسخیر بیگ استمداد واعانت فرمایند وبجهت امضاء این بیت وانعاد این اینست
روز سه شنبه شانزدهم شوال سنه احدی وثمانین وتسعمائة موافق هژدهم سال الهی متوجه خطهٔ اجمیر گشتند ودر موضع دایر
مخیم عساکر جاه وجلال بود تا بستم ماه توقف فرمودند درین منزل روزی حضرت ارشاد دستگاه خواجه المشید که پسرزادهٔ
حضرت خواجه ناصر الدین عبد الله احرار ست بعزم فاتحه بدر خانه عالی آمدند ودر زمان آمدن بدستور سائر مردم در

www.alimaanfoundation.com/

جلوخانه از اسپ فرود آمدند اتفاقا حضرت را از بالای جوکندی نظر بجمال مبارک حضرت خواجه افتاد که در جلوخانه پیاده شدند فی الحال صادق خانرا که در حریم سراپرده عزت حاضر بود باستقبال خواجه فرستاد بکمال احترام پیغام فرمودند که لائق آنست که هرگاه بدرخانه تشریف فرمایند تا دولت خانه سواری آمده باشند وچون صادق خان پیغام رسانید خواجه تواضع فرموده گفتند همچکس بباغ خود سوار نرفته وهمانطور پیاده میرفتند وحضرت بصدق وبنیاز پیش آمده خواجه را دریافتند ودر احترام دقیقه فروگذاشت نفرمودند وبعد از ساعتی حضرت خواجه فاتحه وداع بازگشتند وهمدرین منزل دایر حکم عالی بنفاذ پیوست که دلاور خان بامداد بسیاولان که هر زراعتی که متصل بارد وباشد محافظت نماید وباوجود آنهم صاحب دیانت تعین فرمودند که از عقب اردو تمام مزارعات راکه پایمال شده بنظر احتیاط ملاحظه نموده نقصانرا از حقوق دیوانی حساب بکنند واین ضابطه در جمیع یورش ها معمول شد بلکه در بعضی یورشها خرطهای زر حواله امینان فرمودند تا حق رعیت را حساب نموده بصاحب زراعت نقد داده حق دیوانرا مجرا دهند وازان منزل بکوچ متواتر شکارکنان در دوازدهم ذیقعده هفت کروهی اجمیر مخیم سرادقات عزت گردید وشیوه مرضیه خود روز دیگر ازان منزل از روی نیازمندی پیاده متوجه مزار گشتند وشرائط طواف بتقدیم رسانیده از انجا بدولتخانه عالی خرامیدند ودر عرض دوازده روز که خطه اجمیر معسکر همایون بود هر روز بمزار شریف برده مجاوران بقعه شریفه وعموم متوطنان خطه اجمیر را از خوان خود احسان هر روز میگردانیدند

ذکر وقائع سال هژدهم الهی ابتدای امسال روز پنجشنبه هفدهم ذیقعده سنه احدی وثمانین وتسعمائه بود وچون از راه فتح ولایت نیک ولکنوتی پیش نفاذ همت عالی نهمت حضرت خلیفه الهی گشت وبحمیت تیسر تسخیر این ممالک وسیع از روح پرفتوح حضرت خواجه بزرگوار که دائم معین وناصر بادشاه مومن وکامگار بوده استمداد خواستند وبتاریخ بست وسوم ماه ذیقعده متوجه دارالخلافت گردیدند وبکوچ متواتر شکارکنان صید افگنان هفتم ذیحجه سنه احدی وثمانین وتسعمائه موافق نوزدهم سال الهی آفتاب اقبال برد ولتخانهای فتحپور نافت ودیده امید جهانیان معمار نعال مراکب فتح ونصرت روشن گشت

ذکر نهضت موکب منصور بتسخیر پٹنه وحاجی پور در اوانی که حضرت خلیفه الهی قلعه سورج گده را محاصره داشتند بعرض اشرف رسید که سلیمان کرزانی که از امرای سلیم خان افغان حاکم ولایت بنگاله وبهار بود وهمه وقت بارسال عرائض خود را در زمره دولتخواهان درگاه میشمرد در سنه ثمانین وتسعمائه درگذشت وبایزید نام پسر بزرگ او قائم مقام پدر شده بسعی امرا بقتل رسید واو هم پسر خرد جانشین پدر شده قدم از اندازه خود بیرون مهام بادشاهی خود گذاشته است وقلعه رمانیه راکه خانزمان در ایام حکومت جونپور تعمیر نموده بود از بی اعتدالی مزاج ویران کرده است فرمان قضا جریان امضا بنام خانخانان در باب گوشمال داود وتسخیر ولایت بهار شرف صدور یافت درینوقت داود در حاجی پور بود وگویند که امیرالامرا او بود

www.alimaanfoundation.com/

با و مخالفت داشت و در قلعهٔ رهتاس دم استقلال میزد خانخانان منعم خان افواج منصوره بادشاهی را سرگروه بنواحی پٹنه وحاجی پور رسید و لودی خرابی افغانرا بعین الیقین دانسته با وجود مخالفتی که بداؤد داشت بخانخانان طرح صلح انداخت و آشنای قدیم و التفاتی که خانخانان بسلیمان داشتند فرایاد ایشان داده قرارداد که دو لک روپیه نقد و یک لک روپیه قماش پیشکش داده افواج بادشاهی را باز گرداند و جلال خان کهوری را فرستاده طریق صلح را بداؤد باز نمود چون داؤد لوندداد باش بود طبقه دار تجارت امور غازی پور بود باغوای قتلو لوحانی که بدتها ولایت جگنات و آنصوبه را متصرف بود و تحریص سرمدبهر هندو بنگالی و تحسن تدبیر ناقص خود لودی را که از امیرالامرا و مدارالملک بود بدست آورده مقید ساخته بسرمدبهر بنگالی سپرد و لودی در بندیخانه قتلو و سرمدبهر بنگالی را طلبیده بداؤد پیغام فرستاد که اگر صلاح ملک در کشتن من میدانید زود خاطر را ازین مشغولی فارغ سازید اگرچه بعد از کشتن من پشیمانی بسیار خواهد کشید و چون هرگز خیرخواهی و نصیحت را از شما باز نگرفته ام اکنون باز نصیحت میکنم البته بدان عمل بکنید که صلاح شما در انست و آن نصیحت اینست که بعد از کشتن من بی تحاشی بمغول جنگ کنید تا ظفر شما راست و اگر اینکار نکردید مغول بر شما خواهد آمد و آنزمان لا علاج خواهد بود ۵ مده فرصت از دست گر بایدت ✦ که گوی سعادت زمیدان بری ✦ که فرصت عزیز است چون فوت شد ✦ بسی دست حسرت بدندان گزی ✦ و بر مصالحهٔ مغول مغرور مشوید که ایشان وقت را از دست نمیدهند و چون کوکب اقبال داؤد بلکه سائر افاغنه رو بحضیض داشت و حق سبحانه میخواست که دولتش بزوال انجامد و آفتاب سعدلت و نصفت حضرت برستم زه گان ولایت نیک نامداری دارد بران قرار گرفت که لودی را از میان برگیرد تا بحکومت من حیث الاستقلال بخاطر جمع بردارد و قتلو لوحانی و سرمدبهر بنگالی که بلودی نزاع و خصومت داشتند و میدانستند که اگر لودی در میان نباشد امر وکالت و وزارت بمارجوع خواهد شد وقت را غنیمت دانسته خود را بعرض بداؤد رسانیدند و مقدماتی که منجر بقتل لودی باشد نزد داؤد مکرر تقریر کردند و داؤد که مست بادهٔ ارغوانی و مغرور جوانی بود سخن ناصحان مشفق را قبول ننمود و مباشر قتل آن خون گرفته گشت و فیل و خزانه و سائر حشم او را متصرف شد و چون مست بادهٔ حماقت و نادانی بود اصلا متوجه دفع غنیم نشد و بر همان صلح ناتمام که لودی طرح انداخته بود اعتماد نموده پروا نکرد و چون خبر کشتن لودی در مجلس خانخانان که مملو از امرای نامدار بود رسید مذکور شد خانخانان دل به تسخیر ولایت بنگ و کسنوتی نهاده متوجه پٹنه و حاجی پور گشت و بوثوق تمام بلوچ متواتر بنواحی پٹنه رسید و داؤد بر قتل لودی که بحسن تدبیر و اصابت رای وحدت فهم مملکت بنگاله از آشوب نگاه میداشت تاسف خورد و مخزون و مغموم گشته بلوچ متواتر خود را به پٹنه رسانیده مرتبهٔ اول قرار بجنگ داد و آخر روی از معرکهٔ قتال و جدال تافته دل بر تحصن و حصه خوداری بست خانخانان از استماع این مژده مسرور و خوشوقت گشته بدیدهٔ بصیرت بتاشیر صبح فتح

www.alimaanfoundation.com/

واقبال از مطلع قلعهٔ پتنه و حاجی پور ساطع و لامع دید داود بی آنکه شمشیر از غلاف برآید و با تیری بکمان درآید از
گرد راه بقلعهٔ پتنه درآمده و مرمت نموده مرحل بخش کرد و خانخانان بصلاح و استصواب امرای عالیمقدار
متوجه محاصرهٔ قلعهٔ پتنه گردید القصه چون این اخبار بعرض حضرت خلیفهٔ الهی رسید عزیمت پتنه و حاجی پور در
ضمیر الهام پذیر تصمیم یافت و در دار الخلافت فتحپور روز چند آسایش گرفته و اردو و فیلان را براه خشکی راهی
ساخته مرزا یوسف خان رضوی را که در سلک امرای کبار انتظام دارد بسرداری و اردو بیگی لشکر تعین فرمودند
و زمام حراست و عنان حکومت دار الخلافت آگره بقبضهٔ اقتدار شهاب الدین احمد خان نیشاپوری که در سلک
امرای کبار انتظام داشت تفویض نموده خود قرین فتح و نصرت روز یکشنبه بسلخ صفر سنه اثنی و ثمانین بکشتی درآمدند
و شاهزادهای کامگار جوان بخت نیز همراه شدند کشتیهای بیوتات و کارخانهای سلطنت از قورخانه و نقارخانه و خزانه خانه
و کرکراقخانه و فراشخانه و چیته خانه و مطبخ و طوائل و سائر کارخانها بر دور کشتیهای بزرگ که بجهت نشیمن خاص ترتیب یافته
بود درآمده همچنین فوج فوج غراب و کشتیهای سرکار اعلی درآمده رو براه نهادند و هنگام شام که حکم صبح صادق داشت
موضع رنبنه از اعمال دار الخلافت آگره محل نزول مواکب عالی گردید و فرمان عنایت نشان مشتمل بر خبر نهضت رایات
عالیات بخانخانان منعم خان ازین منزل فرستادند صبح روز دوشنبه غره ماه ربیع الاول طبل کوچ زده لشکرها
برداشته قرو هر روز در راه از کشتی بیرون تشریف برده صید افگنان و شکارکنان میرفتند و روز چهارشنبه سوم ماه
مذکور بمیر بدخشی و طیب خان ولد طاهر محمد خان از دهلی آمده شرف عتبه بوسی دریافتند و همچنین در هر منزل جوق جوق
از اندهای درگاه بخدمت پیوسته بشرف زمین بوس مشرف میشدند در موضع چکور حکایتی غریب بوسیلهٔ بعضی بندهای درگاه
بعرض اشرف رسید و صورت واقعه آنکه **حکایت غریب** یکی از نازداران این موضع دختر صلبی خود را
بزنی نگاه داشته و آن بدبخت را از آن دختر فرزندان حاصل شده بود حکم قضا جریان باحضار زنار دار
دخترش بشرف صدور یافت و بعد از احضار حضرت اقدس متوجه تحقیق این قضیه نامرضیه شدند و آن ملعون
بی تحاشی بوقوع این فعل مکروه اعتراف نمود گفت شوهر آن دختر چند سال پیش ازین در تاخت ولایت
کرهه کشته شده بود و از فحوای کلام او معلوم میشود که شوهر دختر را هم او کشته باشد و این سخن بعرض
اشرف رسید که باباخان قاقشال دران ایام که جاگیردار ازین زنار دار مذکور را بگناه مذکور گرفته مدتی محبوس
داشته مبلغ دویست روپیه جریمهٔ آن نگاه گرفته او را گذاشته بود حضرت خلیفهٔ الهی از دیانت همت باباقاقشال
تعجب فرمودند درین اثنا آن ملعون گفت که مسلمان میشوم بشرط دختر را بدستور او با و بگذارند حضرت
قاضی یعقوب را که قاضی عساکر معلا بوده بکشتی دیوانخانه طلبیده از حکم شریعت
درین واقعه استفسار فرمودند قاضی یعقوب بعد تقدیم در عرض رسانید که اگر این شخص مسلمان میبود

www.alimaanfoundation.com/

باتفاق ائمه دین واجب القتل بود اما در باب کافر دو قولیست بعضی بکشتن رفته اند و گروهی گفتند نمی باید کشت
تا مردم بدانند که در دین باطل این گروه امثال این امور شائع ست و از طریق و آئین ایشان متنفر گردند حضرت
بدو نظر ترجیح قول اول فرموده هر دو را بخدمت رای که حراست زندان و عقوبت مجرمان باو متعلق بود سپردند
روز دوم خدمت رای گفت ما آله تناسل و مایه فسق و فجور آن ملعون را از بیخ و بن بریده در پیش چشم او کباب کردند
و آن ملعون ابد و مطرود ازل بگمان آنکه شاید بهمان عقوبت خلاص شود و آن کباب را با آشنای تمام میخورد
و روز دیگر به تیغ سیاست رسید و بجهنم واصل گشت و دخترش توبه کرد بجان امان یافت و بتاریخ بست و
سیوم ماه مذکور خط الهاباس که بکنار آب گنگ و جون ست و از معابد بزرگ هنود ست و معمار چیست عالی اساس
آنجا شهری بنا نهاده مخیم عساکر ظفر مآثر کردند و درین روز اتفاقا از اطراف عالم بجهة غسل اصناف هنود
بمرتبه فراهم آمده بودند که از کثرت آن گروه دشت صحرا بستوه آمده و بتاریخ بست و پنجم ماه مذکور بخط بنارس
رسیده سرهنگ تواجی را بکشتی نشانده پیش خانخانان منعم خان فرستادند تا از وصول عالی بخط بنارس خبردار
سازد و سه روز در بنارس مقام فرمود بنشاط شکار انبساط فرمودند و بیست و هشتم ماه مذکور در نواحی بموضع
یورش از مضافات سید پور قریب بکنار آب کوده و دریا گنگ کشتی ها را لنگر انداختند و درین منزل مرزا
یوسف خان که اردو معلا را از راه خشکی سرکرده می آورد بشرف عتبه بوسی مستعد گردید و درین منزل رای
عالی آرای ممالک کشای چنان تقاضا فرمود که خود با شاهزاده کامگار و مخدرات سراپرده عصمت تا رسیدن
خبر تحقیق از خانخانان در جونپور توقف فرمایند درین عزیمت اردوی همایون را درین موضع گذاشته فرمودند
تا کشتی ها محل را در آب کوده بالا کشیده متوجه جونپور شدند چون دوم ماه ربیع الثانی بموضع یحیی پور از مضافات
جونپور موکب عالی نزول اجلال یافت عرضداشت خانخانان منعم خان رسید مضمون آنکه رایات جلال
چند روز در نهضت استعجال فرمایند مناسب ولایت دولت خواهد بود بنابران در موضع یحیی پور پنجشنبه
سیوم ماه مذکور مقام فرموده حضرات شاهزادها را و مخدرات تتق عصمت و عزت را بجونپور فرستاده از همانجا
علم معاودت بتسخیر ولایت برافراشتند و درین زمان مسمی اقبال بعرض رسانید که سلطان محمود خان حاکم بکر
داعی اجل را اجابت نمود چنانچه تفصیل این واقعه در محل خویش مذکور است حضرت خلیفه الهی تفاول فتح
ولایت نیک گرفتند ؎ بفرخندگی فال آن ماه و سال ٭ که فرخ بود حال فرخنده فال ٭ و چهارم ماه
مذکور کشتیها از آب کوده باز بدریا گنگ رسید و مرزا یوسف خان که اردوی همایون را سرکرده می آورد
بشرف خدمت مشرف گشت و چنین قرار یافت که من بعد اردوی معلی ملاحظه کشتیها و دولتخانه عالی
نموده فرود آمد و عساکر منصوره بر و بحر را فرو گیرد و چون ششم ماه مذکور صحرای غازی پور مخیم عساکر جاه و جلال

www.alimaanfoundation.com/

گردند حضرت میل شکار فرموده از کشتی بصحرای تشریف بردند در اثنای شکار آهوئی که آزاد هومار میگویند در برابر پیدا شد حضرت خلیفه الهی چیته را بآن آهو سر داده بخاطر خطیر گذرانیدند که اگر آهو چیته میگیرد داؤد نیز اسیر پنجه تقدیر خواهد شد و چیته آهو را گرفت اما آهو تلاش بسیار کرده خلاص شد و مقارن این امر چیته دیگر را گذاشتند داؤد را گرفته طعمه خود ساخت حضرت را مشاهده این سرور امیدوار گشته فرمودند که چنان معلوم میشود که داؤد این مرتبه از جنگ شیران بیشه دلاوری خلاص شده مرتبه دیگر اسیر پنجه تقدیر خواهد شد و آنچنان شد که بزبان الهام بیان رفته بود چنان عنقریب بمحل خویش میشود در روز دوشنبه هفتم ماه مذکور کیکداس بود محل نزول رایات عالیات گردید و درین منزل اعتماد خان خواجه سرای که در سلک امرا انتظام داشت و در محاصره پٹنه خدمات شایسته از و بوقوع آمده بود کشتی سوار باستقبال موکب اقبال آمده شرف خدمت دریافته سوانح حالات را مشروحا بعرض اشرف رسانید معروض داشت که هر چند موکب جلال در نهضت استعجال فرمایند مناسب و لائق خواهد بود و درین روز حضرت خلیفه الهی میرک اصفهانی را که در زمره ملازمان آستان عالیشان انتظام داشت و دائم دعوی دانش علم جفر میکرد بمجلس خلد آئین طلبیده فرمودند که در کتاب جفر ملاحظه نماید که درین سفر ظفر اثر از دودمان تتق تقدیر چه صورت جلوه خواهد نمود سید میرک در حضور اکابر علما و اعیان دولت و ارکان مملکت که در محفل بهشت تزئین حاضر بودند کتاب جفر طلبیده حرف حرف استخراج نمود و بعد ترکیب حروف این بیت حاصل شد بیت بزودی اکبر از تخت همایون ✻ برون ملک از کف داؤد بیرون ✻ و بعد از چند روز بحقیقت این علم که از خواص اهل بیت است برهمگنان ظاهر گشت و روز سه شنبه هشتم ربیع الثانی گذر جوسا مخیم سرادقات جلال گردید و درین روز عرضداشت خانخانان رسید مضمون آنکه عیسی خان نیازی نام افغانی که در میان افغانان بشجاعت مشهور بوده با فیلان جنگی و لشکر بسیار از قلعه پٹنه برآمده و با فواج منصوره در اویخت و عیسی خان بدست یکی از غلامان لشکر خان کشته شد و افغانان بسیار طعمه شمشیر خونریز گشتند بعد از اطلاع بر مضمون همان ساعت صدف را بجنس نزد شاهزاده دانیال کامگار فرستاده روز دیگر بحیث گذرانیدن اردو وارد در جوسا مقام فرموده دلاور خان را فرمودند که لشکر را گذراند و دهم ماه مذکور موضع دومنی از اعمال بوفور معسکر اردوی معلا گشت و اینمنزل قاسم خان را نزد خانخانان فرستاده پیغام نمودند که مراکب مواکب منصور را از راه آب بانیحدود رسیده بعد ازین صلاح چیست خانخانان عرضداشت کرد که رایات عالیات بدستور قدیم از راه آب نهضت فرموده اردوی همایون از راه خشکی بیاید و التماس نمود که چون اکثر یراق سپاهیان در برسات ضائع شده از قورخانه خاصه حکم شود که بجمعه سپاهیان پاره یراق نیز بدهند حضرت اسلحه بسیار از هر قسم بخانخانان فرستادند خانخانان و امرای دیگر در دو کروهی پٹنه بسعادت عتبه بوسی مشرف شدند و بتاریخ شانزدهم ماه ربیع الثانی آفتاب عظمت و

www.alimaanfoundation.com/

اقبال بر حوالی قلعهٔ پتنه تافت آنحضرت همچنان کشتی سوار با کمال عظمت و وقار بصوب قلعه متوجه شده در منزل خانخانان
منعم خان نزول اجلال ارزانی فرمودند و خانخانان بلوازم پای انداز و نیاز پرداخته ظرائف اقمشه و نفائس
امتعه و طوائل اسپان عربی و عراقی و راهوار و حلقهای فیلان و قطارات اشتر و شتر برسم پیشکش گذرانید و
بتاریخ هفدهم ربیع الثانی امرا بجهت کنکاش در منزل خانخانان حاضر ساخته و فرمودند که مدت محاصره بطول کشید
تا غایت که در تسخیر تاخیر رفته چندان باکے ندارد و ما اکنون که همای همت شاهنشاهی بر تسخیر این قلعه بال اقبال
کشوده باشد غیرت سلطنت بر نمی ماند که دیگر این طائفه درین قلعه بلکه درین مملکت پای اقامت استوار توانند
داشت و عجالة الوقت بخاطر میرسد که قلعه حاجی پور را که مدار زندگی مردم پتنه بر امداد آنجاست اول باید بدست
آورد و آنگاه ارباب استیصال این جماعت فکر بر اصل نمود امرا و خوانین زبان دعا و ثنای شهریار جهاندار کشوده
نخستین این اندیشه صافی نمودند و در همان مجلس خان عالم را با سه هزار سوار جرار در غرابها که مشحون باسباب
قلعه گیری بود انداختند و بادبان اقبال کشیده بجهت دفع قلعهٔ حاجی پور رخصت فرمودند و راجه کجبی را که زمیندار
آن ولایت بود و چرده و پاک بسیار همراه داشت بکومک خان عالم نامزد نمود و در روز دیگر که هژدهم ماه باشد
خان عالم از آب گذشته هم از گرد راه بر کشتی سوار شده روی جلادت بفتح و فیروزی و تسخیر قلعهٔ حاجی پور نهاد و از راه
خشکی شیران بیشهٔ دلاوری قدم بهادری در میدان تجلد و مردانگی پیش نهاده بازار گرم کردند آنحضرت تماشای
معرکهٔ جنگ مورچل شاهم خان جلائر که بر کنار دریای گنگ بر بلندی واقع شده بود و از آنجا حاجی پور مینمود تشریف
بردند چون از بعد مسافت و تصاعد دود و گرد احوال مشخص نمیشد وقت عصر جمعی از جوانان مردانه را در غراب
انداخته بصوب حاجی پور فرستادند تا خبر مشخص سازند و چون مخالفان مخذول العاقبت را چشم برین
سه غراب افتاد هژده کشتی را مملو از مردان جنگجو بود در برابر غرابهای بادشاهی فرستادند و بعد تفاوت
اشتیها بکنای بادشاهی که اقبال شاهنشاهی بدرقهٔ ایشان بود دمار از مخالفان برآورده نگذاشتند که پیش آیند
و بضرب دست از آن لجه بیرون رفته در آن خدمت بخان عالم شریک شدند و نسیم فتح و فیروزی بر پرچم اعلام
اولیای دولت قاهره وزیدن گرفت و فتح خان بارهه که حاکم حاجی پور بود با بسیاری از افاغنه طعمهٔ حسام
بهرام انتقام گردید و حاجی پور بجهت تصرف خان عالم درآمد و فتح خان بارهه و دیگر افغانان را در غرابها
انداخته بدرگاه آسمان جاه فرستاد حضرت بر تیسیر و تسخیر قلعهٔ حاجی پور و مراسم شکر الهی بتقدیم رسانیده بر فتح خان
و افغانان را نزد داود فرستادند تا بچشم عبرت سرهای سرداران خود را دیده در مآل کار خود متفکر و متامل شود
داود را که چشم بر آن سرها افتاد راه فرار بر خود مسدود دیده غرق بحر تحیر گشت و هم بتاریخ مذکور که هژدهم
ماه باشد حضرت شهریار جهان ملاحظهٔ قلعهٔ اطراف و حوالی شهر بر فیل سوار شده بر پنج بهارے نام جائیکه

www.alimaanfoundation.com/

مجازی قلعہ واقعست برآمدند و این پنج بہاری پنج گنبد ایست کہ کفار در سوابق ایام بجہت بر قطار ہم برآورده اند
و آنحضرت اطراف و جوانب قلعہ را بنظر احتیاط ملاحظہ فرمودند و افغانان را کہ از بالای باروی حصار بروج قلعہ
چشم بر چشم بادشاہی و کوکبہ شاہنشاہی افتاد مرکب خود معاینہ نموده بہ یقین دانستند کہ طومار عمرشان پیچیده شد
و نہال امید از بیخ افتاده و با وجود آن حرکت المذکور نموده چند ضربہ زن بجانب پنج بہاری انداختند و از و مطلق
گزندے بہیچکس نرسید چون افواج و عساکر بادشاہے کہ دشت و صحرا ازان بستوه آمدی اطراف قلعہ را
فرو گرفتند و خبر فتح حاجی پور بدانجا رسید با وجود یکہ بست ہزار سوار و توپخانہ بزرگ و فیلان مست بسیار داشت
در نصف شب یکشنبہ بست و یکم ربیع الثانی بکشتی درآمده راہ فرار پیش گرفت ہمیدانست کہ او با نبود آنروز
کہ پیش قلب جم بندوصف مورچہ بندی بنگالے کہ مدار علیہ او بود راجہ بکرماجیت خطابش داده بود اموال
و خزائن را در نواره انداخته سر در بیابان نہاده گوجر خان کرانی کہ رکن دولت آن بیدولت بود دروازه آہوخانه
را کشوده نامی فیلانرا پیش انداخته براہ ادبار رفت و خلائق در انشب کہ امنوفج روز محشر بود در مضائق تحیر حیران
و سرگردان گشته گروہی کہ بر اده مضائق دریا رخنہ نمودند قرار دادند از ہجوم و ازدحام ہم اکثرے غریق بحر فنا گردیدند
و جمعیکہ براہ خشکی فرار نمودند در تنگنائے شہر میان کوہہا با سال فیلان و سواران گشتند و برخی از ہول
جان سراسیمہ و حیران خود را از بام دور انداختند و اکثر از مردم در زیر خندق جان بباد دادند و گوجر خان چون آب
پٹن رسیدند فیلانرا از یکے کہ بستہ بود گذرانیده رو براہ آوردند و افغانان گریخته از عقب و بر پل ہجوم آوردند ناگاه
پل از میان بشکست و مردم بسیار در آب رفتند و بسیاری در آب رفتند و بسیارے کہ ہنوز بسر پل نرسیده بودند
اسباب و اسلحہ انداخته عریان بآب زدند رفتند و چون آخر شب خبر گریختن دالو در عرض اشرف رسید حضرت
خلیفۃ اللہ مراسم شکرگذاری را لوازم سپاس خداوندی بجا آوردند و چون صبح صادق شد خانخانان را در
قول تعین فرموده فوج ہراول را بسایۂ اقبال مونت خشیده بجمال عظمت و ابہت بسر پٹنہ درآمدند درین
ہنگام پنجاہ و شش زنجیر فیل را کہ مخالفان نتوانستند بخود ہمراہ ببرند بای درگاہ گرفته بنظر اشرف درآوردند
تاریخ فتح پٹنہ فی الحقیقت فتح ممالک بنگالہ ازین مصراع مفہوم میشود کہ ؎ ملک سلیمان داؤد رفت بہ و حضرت
خاقان ملک ستان با چہار گھڑی روز در شہر پٹنہ توقف فرمودند و ندای امن و امانی بگوش اقاصی و ادانی
رسانیده خانخانانرا بجاست اردوی ہمایون گذاشتند و خود نفس مقدس و ذات اقدس با سپاہ ملائک
دستگاہ بطریق ایلغار گوجر خانرا کہ تمام فیلان داؤد بخود ہمراہ داشته تعاقب فرمودند و چون بکنار آب
بن بن رسیدند اسپ بنوبہ بفیار اسبے تحاشی دران آب برفتند و سوراندا ختند مانند برق خاطف گذشتند
و امرا و بندہای درگاہ متابعت نموده عبور کردند و حکم علی بنفاذ پیوست کہ امرا و بندہای درگاہ بر پک دیگر

www.alimaanfoundation.com/

سبقت جسته مخالفان را تعاقب نمایند و خود تیز بسعادت و اقبال بجناح استعجال قطع مسافت میفرمودند و امرای عالیمقدار گوجر خان را پیش انداخته فیلان نامی داؤد را از وحدا کرده رو بپرواز نظر اشرف میگذرانیدند و تا بر سیدن بر کنه دریا پور که از پتنه بست و شش کروه میشود در کنار دریای گنگ واقع ست عنان نگاه نورد صلا نکشیدند و قریب بچهار صد زنجیر فیل کوه پیکر دران روز داخل فیلخانه عالی گشت و چون بدریا پور شرف نزول رایات کشورستان افتاد شهباز خان میر بخشی و مجنون خان قاقشال را باتعاقب گوجر خان فرستادند و شهباز خان و مجنون خان بعد از استعجال تا کنار آب پل سوند که از دریا پور هفت کروه میشود رفتند در انجا معلوم شد که گوجر خان نیمجانی بتکپا بیرون برده ازین آب گذشته است اکثر مردم او در آب رفته اند شهباز خان و مجنون خان مراجعت نموده شرف خدمت دریافتند و روز دوشنبه بست و یکم ماه مذکور خانخانان حسب الامر از راه دریا بملازمت رسید و کشتیها نشیمن بادشاهی و بعضی کارخانها همره آورد و حضرت شش روز در دریا پور توقف فرموده خانخانان را بحکومت و فرمانروائی مملکت بنگاله سرفرازی بخشیده دوده هزار سوار دیگر از بندهائیکه در رکاب بودند بکومک خانخانان گذاشته علوفه لشکری که همراه خانخانان مقرر بود از قرار ده سی و ده چهل اضافه کردند و تمام کشتیها و نواڑها که از دارالخلافت آگره آورده بودند بخانخانان مرحمت فرموده زمام حل و عقد و عنان عزل و نصب بید اقتدار او سپرده و دیگر امرا و سائر بندهارا بتفقدات خسروانه مستظهر و ممتاز گردانیدند و علم اقبال و لوای سعادت بمستقر سلطنت و مقر دارالخلافت برافراختند بعد رخصت خانخانان و امرای دیگر از دریا پور مراجعت نموده قصبهٔ غیاث پور که برساحل دریای گنگ واقع است معسکر همایون گردید و درین منزل چهار روز اوقات خجسته ساعات بدیدن فیلهای داؤد و سائر افغانان که داخل فیلخانه عالی گشته بود مصروف شد و از انجا بقرار واقعی الغایت اردو را پیش از خود بجونپور روانه فرمودند سرداری اردوی معلا بدستور سابق بمرزا یوسف خان تفویض یافت نصف شب پنجشنبه دوم جمادی الاول سنه اثنی و ثمانین و تسعمائة موافق سال نوزدهم الهی بر فیل کج بهور سوار شده رایت مراجعت برافراشتند و صباح پنجشنبه بار دوی معلا که میان دریا پور و غیاث پور فرود آمده بود نزول اجلال ارزانی داشته ساعتی بجنگ فیلان مست که بدست آمده بودند انبساط فرمودند و درین منزل مظفر خان را که از نویسندگی بامارت رسیده بود و در اوراق پیش شمهٔ از احوال مرقوم گشته باتفاق فرحت خان که از غلامان حضرت فردوس مکانی انار الله برهانه بود و درینولا در سلک غلامان حضرت انتظام یافته بقصد تسخیر قلعهٔ رهتاس که از قلاع سواد اعظم هندوستان در رفعت از چرخ برین دعوی برتری میکند فرستادند و چنین مقرر شد که بعد از فتح کلید حرالست قلعه بفرحت خان سپرده بعد سرانجام مهام آن سرکار مظفر خان متوجه پای سریر عرش نظیر گردد و روز جمعه سوم جمادی الاول بقلعه پتنه تشریف آورده ساعتی

www.alimaanfoundation.com/

عمارات داود را بنظر اجمال ملاحظہ فرمودند واز انجا روی ہمت بقطع راہ نہادہ روز شنبہ چہارم ماہ مذکور موضع فتح پور پٹنہ
کہ از انجا بست و یک کروہ راہ بود مضرب خیام فلک احتشام گشت و مرزا یوسف خان و صادق محمد خان بحمایت
حراست اردو روز شنبہ ششم جمادی الاول رسیدند ؎ منت خدای را کہ بتن جان رسید باز + جانرا
رسید مژدہ کہ جانان رسید باز + سروسہی کہ از چمن ملک رفتہ بود + سوی چمن چمان و خرامان رسیدہ باز +
و بتاریخ ہفدہم جمادی الاول صحرای جونپور مخیم خیام فلک احتشام گشت و مرزا یوسف خان و صادق محمد خان
و بندہاے دیگر از گردراہ بدربار آمدہ کورنش رسانیدند و مرزا یوسف و بعضی امرای دیگر بار یافتہ بزمین بوس
مشرف شدند و بالجملہ در عرض سی و سہ روز کہ جونپور محل نزول مواکب جلال و اجلال بود خاطر اشرف از
سرانجام مہام سپاہ و رعیت جمع فرمودہ جونپور و بنارس و قلعہ چنار و بعضی محال و پرگنات دیگر بخالصہ
شریفہ منسوب ساختہ اہتمام آنرا بمرزا امیرک رضوی و شیخ ابراہیم سیکرے وال مقرر نمودند و در نہم جمادی الثانی
سنہ اثنی و ثمانین و تسعمائۃ موافق سال نوزدہم الہی از خطۂ جونپور منزل اول خانپور اتفاق افتادہ چہار روز دران مقام
سعادت فرجام توقف فرمودند و از سوانحی کہ درین منزل سمت ظہور یافتہ یکی آنست کہ قاضی اسلام بدے
کہ از فضلای روزگار بمزید دانش علوم عقلی و نقلی ممتاز بود و از علم تصوف و طریق صوفیان نصیب تمام
داشت و امرای کبار مرزا سلیمان از کابل و بدخشان بقصد تیل ملازمت حضرت خلیفۃ الہی باتفاق فیروزہ کہ
از خانہ زادان مرزا محمد حکیم است و بواسطہ دوام خدمت طلبیہ علم بہرہ از فضائل دارد و بنستعلیق مینویسد در
موضع جونپور بشرف عتبہ بوسی درگاہ آسمان جاہ مشرف و مقرر گردیدند و مراحم خسروانہ شامل حال قاضی نظام شد
دیگر شمشیر مرصع و پنجہزار روپیہ نقد با و انعام فرمودہ در سلک ملازمان درگاہ منتظم ساختند و منصب و پنجہزاری
التفات علاوہ نمودند و ہم در منزل خانپور عرضہ داشت خانخانان مشتمل بر فتح قلعہ کرہی رسیدہ و تفصیل این
اجمال آنست کہ دران زمان کہ داود مطرود از پٹنہ گریختہ بکرہی رسید مردم معتبر خود را آنجا گذاشتہ خود ببلدۂ
ٹانڈہ رفت و در باب استحکام کرہی چندان کوشش نمود کہ بزعم فاسد او تا یکسال عبور از انجا محال بود و چون
خانخانان با اقبال با دشاہی بکوچ متواتر متوجہ ٹانڈہ گشت و بنواحی گڈہی رسید بمجرد آنکہ چشم بر رسیدہ
افغانان بر افواج منصور افتاد طائر قابض ارواح را بر بالای لوای اولیای دولت قاہرہ دیدہ راہ فرار پیش
گرفتند و بی جنگ و جدل کرہی فتح شد آنحضرت از شنیدن اینخبر ملازم سپاس و شکر الہی پرداختہ مباشر
استمالت بخانخانان و دیگر امرا پے در پے فرستادند و خود در کنف عافیت و اقبال ہمچنان ہمعنان
پیروزی و قرین بہروزی شکارکنان وصید افگنان سطے مراحل و قطع منازل فرمودہ بستم جمادی الثانی
قصبہ اسکندرپور رسیدند و درین منزل اقبال نوید فتح دارالملک ٹانڈہ بگوش بار یافتگان جاہ و جلال رسانید

www.alimaanfoundation.com/

کہ دار الملک آن مملکت ست رسیدہ بار اول قراولان و جاسوسان بخانخانان خبر آوردند کہ داؤد در شہر ٹانڈہ پای اقامت استوار داشتہ در مقام جنگ و جدالست خانخانان از استماع اینخبر امرای کبار را حاضر ساختہ اردوی خرم و احتیاط متبعیہ افواج منصور پرداخت و روز دیگر صفہای عساکر آراستہ روی عزیمت بصوب شہر ٹانڈہ آوردو چون جاسوسان داؤد رفتہ اینخبر تقریر کردند و داؤد اعوان او ہمانشب تیرہ پشنہ را کہ نمونہ روز محشر بود بباد آوردہ آیۂ فور برخواند و بناکامی دل از مملکت نیک برداشتہ ٹانڈہ را بحسرت تمام گذاشتند و خانخانان در سایۂ اقبال حضرت خلیفۃ الٰہی بی جنگ و جدال چہارم جمادی الثانی سنہ اثنی و ثمانین و تسعمائۃ موافق نوزدہم الٰہی بدار الملک ٹانڈہ درآمدند ندای من و امان بگوش اقاصی و ادانی رسید و حضرت خلیفۃ الٰہی بحصول این فتح کہ عنوان کارنامہای سلاطین روزگار ست اقسام شکر بتقدیم رسانیدہ از سہ منزل دار الخلافت اگرہ روی ارادت و اعتقاد بصوب دار الملک حضرت دہلی آوردند و غرۂ رجب سواد دہلی مخیم خیام فلک احتشام گشت و بصدق نیت و صفای طویت بمزارات اکابر و مشائخ کہ قبلۂ ارباب حوائج ست تشریف برده در باب انجاح مطالب استمداد خواستند و فقرا و گوشہ نشینان مقامات متبرکہ را از دیوان احسان سرسبز و شاداب ساختند و ہمچنین بخطیرہ مقدسۂ والدۂ بزرگوار خود کہ مسکن مشبحان حظائر قدس ست رفتہ کف دریا نوال بیذل درم و اموال گشودہ آئین سوال و رسم احتیاج از محتاجان برداشتہ و چند روز بواسطۂ آسایش عساکر در ظاہر دہلی قرار گرفتہ اکثر اوقات ہمایون بنشاط شکار مصروف میشد و در اوائل شعبان المعظم لوای عظمت از دار الملک دہلی بصوب خطہ اجمیر افراشتہ شکارکنان متوجہ شدند و در حدود قصبۂ نارنول خانجہان کہ لاہور بعزم تہنیت مبارکباد متوجہ شدہ بود احمد آباد خود را بایلغار رسانیدہ باحراز سعادت عتبہ بوسی مشرف گشت و در اوائل رمضان المبارک بہوای اجمیر از غبار ریغال مراکب مشک بیز و عنبر آمیز گردید از گرد راہ بمزار مورد الانوار خواجہ معین الحق والدین قدس سرہ فرمود لوازم زیارت و شرائط طواف بجا آوردند و از غنائم بنگالہ یک جفت دماما را دراک روز اول نذر حضرت خواجہ قدس سرہ جدا فرموده بودند آورده داخل نقارخانہ حضرت قدس سرہ فرمودند و ہر روز بدستور قدیم بمزار فائض الانوار تشریف برده از صدقات و نذر و خیرات فقرا و اہل احتیاج را از نوال بی نیاز میگردانیدند و در ہمین ایام بعرض اشرف رسید کہ چندرسین ولد مالدیو در نواحی قلعہ جودہپور سوانہ برہایا آزار میرساند و انواع فساد از و بظہور میرسد آنحضرت طیب خان و لد طاہر خان میر فراغت حاکم دہلی و سنجا نقلی ترک و جوانان دیگر را تعین فرمودند چون افواج منصورہ بہ تنبیہ درندی و فساد آن مفسد رسیدند خود را بجان سخت و جنگل پر درخت کشیدہ ماندند و افواج منصورہ بہ تنبیہ درندی و فساد آن مفسد رسیدند خود را بجان سخت و بعضی مردم او را یافتہ بضرب تیغ بیدریغ از پا درآوردند و اموال و

www.alimaanfoundation.com/

بسیار غنیمت گرفته سالماً و غانماً باردوی معلی پیوستند و در اوسط رمضان از روحانیت حضرت خواجه عالی قدر مرخص شده متوجه دار الخلافت گشتند و در همان روز خان اعظم را رخصت گجرات فرمودند **ذکر بعضی قضایا که در آخر سال نوزدهم الٰهی** موافق سنه اثنی و ثمانین و تسعمائه سمت ظهور یافته چون اکثر اراضی وسعت آباد هندوستان نامزروع افتاده بود و استعداد آن داشت که در سال او مزروع شود و فوائد و عوائد آن هم بمزارع و هم دیوان اعلی عائد گردد بنا بران بعد تعمق نظر رای عالی که در ازل متکفل صلاح حال عباد و تعمیر نداد گشته چنان اقتضا فرمود که رقبه پرگنات ممالک محروسه را ملاحظه نموده آن مقدار زمین که بعد مزروع شدن از ان یک کرور تنگه حاصل شود جدا نموده به یکے از ملازمان که بکاردانی و دیانت و امانت موصوف باشد سپرده شود و آن شخص را کروری نامیده کارکن و فوطه دار دیوان اعلی باو همراه نموده رخصت پرگنه فرمایند تا بحسن دیانت و کفایت سعی بلیغ مبذول داشته در عرض سه سال زمین مزروع نموده محصول را در قرار واقع بازیافت نمایند و بجهت تشبث این اراده جمعی را انتخاب نموده بانیکار خطیر تعیین فرمودند و از امرا جمعیت دار نیز یک کرورے طلبیده بضمانت امرا بولایت فرستادند و شاه قلیخان محرم و جلال خان قورچی و چندی از امرا به تسخیر قلعه سوانه که در تصرف اولاد رای مالدیو بود فرستادند و مدت مدید آنقلعه در محاصره ماند و جلال خان قورچی که از ندیمان مجلس بهشت آئین بود آنجا بشهادت رسید بعد از ان شهباز خان کنبو را بهمان جا فرستادند و او رفته در اندک مدت آنقلعه را بتصرف در آورد و در همین ایام عرضداشت وکلای سلطان محمود بکری رسید که سلطان محمود ودیعت حیات سپرده و ما را بر محب علیخان و مجاهد خان اعتمادی نیست اگر از درگاه کسی را فرستند قلعه را حواله او نمایم حضرت خلیفه الٰهی میر گیسوے بکاول بیگی را که گیسو خان خطاب داشت بجهت حراست قلعه بکر فرستادند و درینسال در دیار گجرات وبای عظیم و قحط مفرط افتاد و قریب ششماه امتداد یافت و از قلق و اضطراب وضیع و شریف آن دیار ترک وطن نموده متفرق شدند و با وجود یکه گرانی غله بمرتبه انجامید که یک من غله بصد و بست تنگه سیاه رسیده بود و کاه اسپ و علف چهار ماه پوست در خدمت بود و دیگر خواجه امین الدین محمود ملقب بخواجه جهان که وزیر مستقل ممالک هندوستان بود در اوائل شعبان سنه اثنی و ثمانین و تسعمائه در خطه لکهنو اجابت داعی نمود **ذکر وقائع سال نوزدهم الٰهی** ابتدای اینسال روز سه شنبه بست و نهم ذیقعده سنه اثنی و تسعمائه بود ذکر محاربه خانخانان با داود خان افغان و شکست یافتن او از افواج فیروزی نشان چون باقبال حضرت شاهنشاهی دار الملک ٹانڈه بحوزه تصرف خانخانان منعم خان در آمده و داود مطرود گریخته رو بولایت اوڈیسه نهاد خانخانان بعد تنظیم مهام آنولایت راجه تودرمل را باتفاق جمعی از امرا برسم تعاقب بصوب

www.alimaanfoundation.com/

اوڈیسه فرستاد و مجنون قاقشال را بحکومت و حراست کهوره گهاٹ تعین فرموده مجنون خان چون بولایت
کهوره گهاٹ درآمده سلیمان منگلی که جاگیردار آنجا بود و بمزید شجاعت از جمیع امرای افاغنه امتیاز داشت جمعیت
نموده بقصد ممانعت و اراده مدافعت پیش آمد و محاربه سخت اتفاق افتاد و مجنون خان بفتح و فیروزی
مخصوص گشت و سلیمان منگلی بضرب حسام خون آشام بر خاک هلاک افتاده اهل و عیال او و دیگر افغانان
اسیر و دستگیر گردیدند بیت اگرچه خار آفت بود بسیار * همه خاکستر دوزخ شد آن خار * و چندان غنائم بدست
قاقشالان افتاده که در ضبط و احاطه آن عاجز آمدند و مجنون خان دختر سلیمان منگلی را بنکاح پسر خود جباری در آورده بکهوره گهاٹ
رفت و تمام آن ولایت را میان قاقشالان تقسیم نموده حقیقت را بخانخانان معروض داشت و راجه تودرمل که بتعاقب
داؤد مرخص شده بود چون بکوچ متواتر بمدازن رسید منهیان خبر آوردند که داؤد در دهی کساری توقف نموده
در مقام جمعیت است و روز بروز جمعیت او رو بازدیاد دارد راجه تودرمل در ملازن توقف نموده حقیقت بتفصیل
نوشته بخانخانان فرستاد چون عریضه او بخدمت خانخانان رسید خانخانان محمد قلیخان برلاس را و محمد قلیخان
تغبائی و مظفر خان مغول را با سپاه آراسته بکومک راجه تودرمل فرستاد امرا چون براجه تودرمل ملحق شدند
بصلاح و استصواب یکدیگر از مدازن کوچ نموده تا گوالیار که ده کروهی دین کساری ست اصلا عنان تجلد باز نکشید
و داؤد از استماع این خبر عقب تر رفته در دهر نور محکم شد و در خلال این احوال جاسوسان خبر آوردند که جنید ابن عم
داؤد که بمیان افغانان بشجاعت و مردانگی علم روزگار بود سابق بخدمت حضرت رسیده و از آگره فرار
نموده بگجرات رفته و از بنگاله بگجرات آمده بود در حوالی دین کساری آمده میخواهد بداؤد ملحق شود راجه تودرمل بصلاح
و استصواب امرای ابوالقاسم نمکی و نظر بهادر را بجنگ جنید فرستاد ابوالقاسم و نظر بهادر مقابله او را سهل
پنداشته در جنگ احتیاط و حزم از دست دادند و از پیش او گریخته بی ناموسی بخود لاحق ساختند
مصراع دشمن نتوان حقیر و بیچاره شمرد * و چون راجه تودرمل ازین خبر اطلاع یافت بصلاح امرا متوجه
جنگ جنید شد جنید پیش از آنکه امرا باو برسند گریخته در جنگل درآمد راجه تودرمل باستصواب امرا پیشتر رفته در
مدینی پور توقف نمود در مدینی پور محمد قلی برلاس روز چند بر بستر ناتوانی افتاده درگذشت چون مشار الیه سردار
و مدار علیه بود از فوت او از اجتماع فتوری و وهنی راه یافت راجه تودرمل بصلاح باقی امرا بدهنی پور مراجعت
نموده بمدازن آمد و در مدازن قباخان کنک بیموجب از امرا رنجیده بجنگل درآمد و راجه تودرمل حقیقت را بخانخانان
عرضداشت نموده چند روز در مدازن توقف نمود خانخانان بعد اطلاع بر حقیقت شاهم خان جلائر و لشکر خان و میر بخشی
و خواجه عبدالله کیجک خواجه را بکومک راجه تودرمل فرستاد امرای مذکور در بردوان چون براجه تودرمل ملحق شدند
راجه امرا آنجا گذاشته خود نزد قباخان کنک رفته او را تسلی نموده همراه گرفته بامرا پیوست بیت کار ها راست

www.alimaanfoundation.com/

کند عاقل کامل بسخن + که بصد لشکر جرار میسر نشود + و باستظهار تمام کوچ نموده از راه ملازن بجنوره رفتند و در انجا
جاسوسان خبر آوردند که داود بسائی خود را در قلعه کنک بنارس نگاهداشته بسامان اسباب جنگ و جدال
مشغولست راجه همانجا توقف نموده قاصدان سریع السیر را بخدمت خانخانان فرستاد حقیقت را عرضداشت
نمود و خانخانان از تانده براجه تودرمل ملحق شده داود نیز با سپاه آراسته آمده روبرو فرود آمد و افغانان
اطراف اردوی خود خندق زده قلعه ساختند و بتاریخ هشتم ذیحجة الحرام سنه اثنی و ثمانین و تسعمائة موافق سال
بستم الهی خانخانان برین وجه تعبیه افواج فیروزی نشان نمود قول که آنرا قلب لشکر نیز گویند خان خانان و امرای
دیگر التمش قیاخان کنک هراول خان عالم و خواجه عبدالله کهجک خواجه و سید عبدالله خان و مرزا علی علمشاهی
و اکثر آنجماعت بکومک خانخانان آمده بودند بران غار اشرف خان میر منشی و راجه تودرمل و لشکر خان و مظفر خان
مغول و یار محمد ارغون و ابوالقاسم نمکی و دیگر مردان جنگی جونغار شاهم خان جلایر و پاینده محمد خان مغول و قتلو
قدم خان و محمد علی خان تغبائی و سید سمن بخاری و دیگر جوانان کارکرده معرکه دیده و از جانب مخالفان قول
داود جونغار اسمعیل خان آبدار که خانخانان خطاب داشت و برانغار جهانخان حاکم اوڈیسه و هراول گوجر خان که
قلیچ میر افغانان بود القصه بعد تسویه صفوف ارکان زمین از بار اسلحه فیلان مست کوه پیکر تزلزل یافت و گرد از
سم ستوران از جای برخواست از فوج افغان دلاوران جنگ جوشیده بمعرکه درآمدند خانخانان فرمود تا ضربه
زنها و زنبورکها را که بر بالای آرابها در پیش صفها داشته بودند آتش دادند و چند زنجیر فیل مست که در پیش صف
افغانان بود بضرب غلوله زنبورک رو گردانید و چند جوان افغان که از فوج خود دلیری کرده پیش آمده بودند بضرب
تفنگ از پای درآمدند و مقارن اینحال گوجر خان با فوجی آراسته رسیده فوج هراول را برداشته بر فوج التمش
زد و خان عالم که سردار هراول بود پای قرار و استوار داشته شهادت یافت و فوج التمش را هم مجال استقامت
نماند و شکست یافته بفوج قول ملحق شد و فوج قول هم ویران شد و خانخانان هر چند سعی و تردد کرد که تواند
مردم را نگاهداشت میسر نشد گوجر خان بخانخانان رسید چند زخم بر خانخانان زد و خانخانان در برابر هر ضرب
قمچی بر گوجر خان انداخت و تا هم گروه افغانان خانخانان را تعاقب کرده میرفتند و قیاخان کنک هر دو
طرف افغانان پیچیده پنبه تر میکرد رفته رفته کار بجائی رسید که در افغانان قدرت حرکت نماند خانخانان
عنان اسپ باز گردانیده و مردم خود را بر خود گرد آورده با معدودی چند پا بمیدان شجاعت نهاد و دلاوران بخانه
کمان درآمده پشه تیر کردند و از شست قضا تیری بر گوجر خان رسیده او را از پای درآورده افغانان دیگر که
سردار خود را کشته دیدند پشت بمعرکه داده رو بهزیمت آوردند و سپاه منصور اکثر آن مخذولان بر خاک هلاک
انداختند راجه تودرمل و لشکر خان و امرای دیگر که در برابر برانغار قرار گرفته بودند بر جونغار مخالفان و همچنین شاهم خان

www.alimaanfoundation.com/

جلایر و پاینده محمد خان و دیگر امرا که در جانثار بودند بر انثار دشمنش حمله آوردند و جوانثار و همن را پیرداشته بر سر او رفتند فیلان مست او را پیشه نیز در میان فوج او در آورده سنگ تفرقه در جمعیت مخالفان انداختند و مقارن اینحال شنابود که علم خانخانان در میان نظر مردم در آمد و خبر کشته شدن گوجر خان بداؤد رسید پای قرارش از جا رفته با فوج و جمعی رو بگریز نهاد و چندان غنائم بدست لشکریان افتاد که از احاطه ضبط آن عاجز ماندند و خانخانان مظفر و منصور در همان منزل نزول کرد و چند روز بجهت تداوی زخمها خود در آن منزل مقام نموده حقیقت را بدرگاه آسمان جاه عرضداشت کرد و تمام اسیران را علف تیغ بیدریغ گردانیدند و بعد از چند روز در همان منزل لشکر خان میر بخشی که خدمات شایسته ازو بوقوع آمده بود چون زخمها منکر داشت و دیعت حیات بمقتضای اجل سپرده **ذکر صلح کردن داؤد و ملاقات نمودن او بخانخانان** چون از اقبال حضرت شهریار ممالک ستان داؤد افغان گریخته بطرف گنگ بنارس که مرکز ولایت اوڈیسه است رفت خانخانان بواسطه معالجه زخم خود روز چند در انمنزل مقام نموده طریقه کنکاش در میان آورده باستصواب و صلاح امرا راجه تودرمل و شاهم خان جلایر و قیاخان و سید عبدالله خان و محمد قلیخان تغلبائی و سید بدخشی را با بسیاری از دلاوران معرکه دیده و گرم و سرد روزگار چشیده بتعاقب داؤد فرستاد و قرار یافت که بعد الفراغ از زخمهای خانخانان خود نیز بآنصوبه متوجه شود راجه تودرمل و امرا مرخص شده عنان تجلد تا سه کروهی کنگ کلی بازنکشیدند و آنجا بعد از توقف جاسوسان خبر آوردند که داؤد و افغانان دیگر با عیال و اطفال خود را در قلعه کنگ بنارس مضبوط ساخته آمد چون عرصه تنگ بر ایشان تنگ شده و ما منی و معبری نمانده دل بر مرگ و تن بر جنگ نهاده شروع در اسباب قتال و جدال نموده اند روز بروز بقیة السیف جمع میشوند راجه تودرمل و امرا اینمضمون را نوشته بخدمت خانخانان فرستادند و خانخانان روی اقتدار بصوب کنگ بنارس نهاده تا دو کروهی کنگ بنارس عنان تهور باز نکشید و آنجا طریقه کنکاش مسلوک داشته باستصواب امرا بر کنار آب مهندری که نیم کروهی کنگ بنارس است خیام فلک احتشام نصب نمود و بسامان اسباب قلعه گیری مشغول شد و داؤد چون شکست چندپی در پی یافته و گوجر خان که قلیچ قره او بود نیز کشته بود مرگ خود را معاینه دیده از روی عجز و بیچارگی رسولی بخدمت خانخانان فرستاد و پیغام داد که در استیصال جمعی از مسلمانان کوشیدن از آئین بزرگی نیست و بنده بدستور سایر بندگان خدمتگاری آستان ملائک آشیان اختیار میکند التماس آنست که زاویه از مملکت وسیع بنگاله که باوفاق گذرانیجا عت کفایت کند تعیین فرمایند که بهمان قانع شده از خط بندگی سر نپیچد امرا مضمون اینمقال بعرض خانخانان رسانیدند بیت بزنهار خواهنده زنهار ده ✤ که زنهار دادن زپیکار به ✤ و خانخانان بعد رد و بدل بسیار ملتمس امرا را باین شرط قبول نمود که داؤد خود آمده ملازمت نماید و در حضور عهد را سوگندان

www.alimaanfoundation.com/

غلاظ و شداد موکد سازد و داؤد نیز قرار داد که خانخانان را ملازمت نموده در حضور خود عهود و مواثیق استحکام
بدهند و روز دیگر خانخانان فرمود تا مجلس حال ترتیب دادند و امرا و ملازمان که درین یورش بودند فراخور حال
و مرتبت خود در مقام لائق قرار گرفتند و بر در سراپرده و بارگاه صفها کشیده تجمل تمام ایستادند و داؤد نیز باتفاق
امرای افغانان و سرداران بزرگ از قلعه گنگ بنارس برآمده باردوی خانخانان آمد و چون نزدیک سراپرده
رسید خانخانان از کمال تواضع بتعظیم و احترام او برخواسته تا وسط سراپرده استقبالش نمود و دران هنگام که بیکدیگر
دریافتند داؤد شمشیر خود را از میان کشاده پیش داشت و گفت چون بمثل شما عزیزان زخم رسد از سپاهگری
بیزارم خانخانان شمشیر از دست او گرفته بقورچی خود سپرد و بملاطفت دست او را گرفته در پهلوی خود جا داد و پرسشهای
پدرانه مشفقانه فرمود و خوانسالاران الوان اطعمه و اقسام اشربه و حلویات کشیدند خانخانان از کمال انبساط
هر زمان داؤد را بر تناول طعام مجدد و اشربه غیر مکرر ترغیب مینمود و بعد برداشتن طعام حکایت عهد و پیمان در میان
آمد داؤد شرط نمود که مادام الحیات از طریقه دولتخواهی انحراف نورزد و این شرط را پایمال غلاظ و شداد موکد
گردانید و عهدنامه نوشتند و بعد از نوشتن عهدنامه خانخانان شمشیری که بند و بار مرصع قیمتی داشت از سرکار خود آورده
بداؤد داد و گفت که شما چون در زمره بندگان درگاه آسمان جاه انتظام یافتید و دولتخواهی اختیار کردید ولایت
اوڈیسه را از دیوان اعلی بجهت علوفه شما التماس میکنم و حضرت خلیفه الهی بکرم خیلی التماس میر اشرف قبول ارزانی
خواهند داشت و بشما بدستوریکه من تنخواه میکنم عنایت خواهند فرمود اکنون ما بتازگی شمشیر سپاهگری بمیان شما
می بندیم و بدست خود شمشیر را بمیان داؤد بست و اقسام تکلفات بجا آورد و از هر قسم و هر جنس اشیاء نفیس گذرانید
او را رخصت فرموده خانخانان از آن منزل در کنف اقبال مراجعت نموده دهم صفر سنه ثلث و ثمانین و تسعمائه
بدار الملک ٹانڈه آمده ماجرا را عرضداشت نمود و بدرگاه سلاطین پناه فرستاد و چون کیفیت سرانجام مهام ولایت
نیک بعرض اشرف رسید مستحسن و پسندیده داشت فرمان عنایت نشان بنام خانخانان بنفاذ پیوست و خلاع
فاخره و کمر شمشیر مرصع داشت با زین طلا فرستادند و هرچه التماس و استدعا نموده بود شرف قبول یافت و دران
ایام که خانخانان در حدود گنگ بنارس بود اولاد جلال الدین سور باتفاق زمینداران کهوره گهاٹ با مجنونخان
بجنگ پیش آمدند و برو ظفر یافته تا حدود ٹانڈه تعاقب نموده قلعه کور را متصرف شدند و معین خان و مجنونخان
بحراست ٹانڈه پرداخته انتظار خبر فتح خانخانان میبردند و چون خبر مراجعت خانخانان انتشار یافت مخالفان
از هم پاشیده بجنگل درآمده ناپدید شدند **ذکر بنای عبادت خانه** چون از عنفوان ایام شباب
که مبداء تباشیر دولت و اقبال بود برهنمونی و قائد سعادت حضرت خلیفه الهی را بصحبت ارباب فضل و کمال
و مجالست اصحاب وجد و حال میل تمام بود و در اوان مراجعت از سفر خیر اثر اجمیر در ماه ذیقعدة الحرام سنه اثنی و ثمانین

www.alimaanfoundation.com/

وتسعمائة موافق سال بستم الهی امر عالی بنفاذ پیوست که معماران هنرپیشه و رسامان دقیق اندیشه در صف دولتخانه
عالی کاشانه صوفیانه و نشیمن بصفا بسازند که بغیر طایفهٔ سادات رفیع الدرجات و علما و مشایخ دیگری را در انجا راه
نباشد معماران چابکدست بموجب حکم جهانمطاع نشیمن مشتمل بر چهار ایوان در ایام معدود باتمام رسانیدند و بعد اتمام
آنمقام خجسته فرجام حضرت خاقان گردون غلام در شبهای جمعه و لیالی متبرکه دران نشیمن قدس کاشانه آتش
اوقات همایون ساعت را در صحبت ارباب سعادت باحیای شب مصروف داشته تا طلوع نیر اعظم در آنمنزل
بسر میبردند و چنین مقرر فرمودند که در ایوان غربی سادات رضوی و علما و ارباب دانش و در شمالی مشایخ و ارباب
حال بلا اختلاط و امتزاج نشستند جمعی از امرا و مقربان درگاه که مناسبتی بارباب فضل و اصحاب وجد داشتند در
ایوان شرقی بنشستند و حضرت خاقانی هر چهار مجلس را بقدوم عزت لزوم خود روشن ساخته حضار مجلس که از فواضل
انعام عالم بهره مند میگردانیدند و از اصحاب مجلس جمعی را انتخاب نموده میفرمودند تا ارباب استحقاق را که در حول حریم
عبادتخانه حاضر شده اند بنظر اشرف درآوردند و بدست دریا نوال بهر کدام مشت مشت اشرفی و روپیه میدادند
و جمعی که از عدم مساعدت بخت درین شب از عطایای حضرت شاهنشاهی محروم میماندند صبح روز جمعه جمیع آنمردم را
در پیش سرای عبادت خانه بقطار نشانده بدست مبارک خود مشت مشت روپیه و اشرفی میدادند و اکثر اوقات
این معرکه از نیم روز جمعه میگذشت احیانا اگر در طبیعت عالی کلالی راه می یافت یکی از ملازمان درگاه را که بمزید رافت
و شفقت او اعتقاد داشتند باین خدمت نامزد میفرمودند ایزد تعالی و تقدس مثوبات این اعمال که هیچ پادشاهی
باین موفق نگشته بروزگار خجسته آثار آن خاقان عالی مقدار عائد گرداناد بمنه و کمال کرمه **ذکر درین سال که
سال بستم الهی باشد** که حضرت مهد علیا و مخدرهٔ معلی گلبدن بیگم بنت حضرت فردوس مکانی ظهیر الدین محمد بادشاه
که عمهٔ آنحضرت باشد و پرده نشین سراپردهٔ عفت و عصمت سلیمه سلطان بیگم از روی صدق و نیازمندی متوجه سفر
حجاز گشتند و بیان این اجمال آنست که چون مملکت گجرات داخل ممالک محروسه گشت عزیمت بادشاهانه که بادشاه
عزائم است بران تصمیم یافت که هر سال یکی از ملازمان درگاه بمنصب میر حاجی تعین نموده قافله از هندوستان
بطور قوافل مصری و سادی بحجاز فرستند و این عزیمت مقرون عمل گشته هر سال جمعی از روشندلان هند و ماوراء النهر
و خراسان را دو راحله از دیوان اعلی گرفته بمرافقت میر حاج از راه بنادر گجرات بآن ارض مقدس میرسیدند
و تا زمان طلوع آفتاب این شهریار هیچ بادشاهی را این نسبت و شرافت دست نداده که قافله از هند
هر سال بمکه معظمه فرستاده رسم احتیاج از محتاجان آن بقعه شریفه براندازد و درین سال که سال بستم الهی باشد گلبدن بیگم
و سلیمه سلطان بیگم از حضرت رخصت طواف حرمین شریفین طلبیدند و آنحضرت مبلغهای کلی بجهت خرج راه عنایت نمودند
و از مردم فاضل و فقرا هر کس که ارادهٔ طواف نمود همه را از مائدهٔ احسان زاد و راحله مرحمت فرمودند آمدن میرزا سلیمان

www.alimaanfoundation.com/

بدرگاه سلاطین پناه مرزا سلیمان که از زمان سلطنت حضرت فردوس مکانی ظهیر الدین محمد بابر بادشاه انار الله برهانه
حاکم ولایت بدخشان بود و او را پسری بود مرزا ابراهیم نام موصوف بحسن صورت و سیرت در آن سال که مرزا سلیمان
بر سر بلخ رفته بود مرزا ابراهیم در جنگ بدست مردم پیر محمد خان اوزبک گرفتار گشته بشهادت رسید و چون از وی پسر
مرزا شاهرخ نام مانده بود دست تربیت بر سر او داشته با وجود صغر سن از محال بدخشان باو داده بعد از آن که مرزا شاهرخ
بسن تمیز رسید و مرزا سلیمان را کبر سن دریافت بعضی فتنه انگیزان مرزا شاهرخ بر عقوق تحریص میکردند اما چون منکوحه
مرزا سلیمان عورتی عاقله بود دائم محافظت احوال مرزا شاهرخ نموده نمیگذاشت که بر سر فتنه شود و بعد فوت شدن
آن عورت همان جماعت مرزا شاهرخ را بر حکومت بدخشان ترغیب نموده چنان کردند که از قدر بکولاب آمد و جمعیت
نموده تمام ولایت بدخشان را از سرحد حصار شادمان تا سرحد کابل متصرف گشت و خواست که جد را با پدر ملاقات
دهد مرزا سلیمان از روی کمال عجز و اضطرار گریخته نزد مرزا محمد حکیم آمد و از و استدعای کومک نمود ؎ مکن تکیه بصدر و
مسند تخت + خس ست این جمله چون بادی وزد سخت + ز تاراج سپهر دون شود بیش + که صد شه را کند یکلحظه درویش
و چون مرزا حکیم بخلاف توقع او پیش آمد التماس نمود تا او را از منازل مخوفه گذرانیده بکنار آب نیلاب رساند مرزا این
توقع سهل را که نسبت بسوداگران دم دم راهگذری رعایت مینمود نیز مبذول نداشت چنانچه جمعی را بدرقه
گویان بمرزا سلیمان همراه نمود که از منزل اول گریخته بکابل رفتند و مرزا سلیمان متوکلا علی الله تعالی رو براه هندوستان
آورد و تا کنار نیلاب افغانان چند جا سر راه بر مرزا بستند و مآلکار بجنگ منجر شده مرزا خود تردد نموده زخمی تیر یافت
و بهر حال چون بکنار آب نیلاب رسید حوادث و وقائع احوال خود در عرض داشت درج نموده مصحوب یکی از
معتمدان باو و راس اسپ خانه زاد بدرگاه معلی فرستاد و حضرت از کمال مرحمت پنجاه هزار روپیه با دیگر اسباب
سلطنت و چند طویله اسپ عراقی رهوار بدست خواجه آقا جان خزانچی بمیرزا فرستادند فرمان اعلی بنفاذ پیوست که
راجه بگوتیداس تا آب نیلاب باستقبال میرزا رفته هر روز لوازم ضیافت بجا آورده باعزاز و اکرام تمام بملازمت بیارد
و نیز حکم شد که حکام و عمال هر شهر و قصبه که عبور میرزا بران واقع شود شرائط مهمانداری بتقدیم رسانند هنوز میرزا از آب نیلاب
نگذشته بود که خواجه آقا جان پیش از راجه بگوتیداس بخدمت میرزا رسیده اسباب کارخانه ها و زر نقد که همراه داشت
گذرانید و بعد از چند روز راجه بگوتیداس با لشکری آراسته در حدود نیلاب بملازمت میرزا رسیده باعزاز و احترام
بلاهور آورد و در خلال این احوال فرمان بطلب اعظم خان بگجرات فرستادند که او نیز درین معرکه حاضر باشد اعظم خان
بجناح تعجیل و شوق آمده بملازمت دریافت و بعد از مدتی صرف داغ و تجدید معامله داد و ستد سپاهی مذکور گشت
و خان اعظم از راه کار و بی اخلاص در آمده سخنان که نه لائق مخلصانه باشد بر زبان آورد و این معنی سبب بی عنایتی
حضرت شد و اعظم خان ترک خدمت نموده در باغ خود که در آگره دارد منزوی شده راه آمد و شد بر خود بست القصه میرزا

www.alimaanfoundation.com/

سلیمان دو سه روز در دار السلطنت لاهور آرام گرفته متوجه دار الخلافت گشت و چون قصبهٔ متهوره که از فتحپور
بست کروهی میشود رسید ترسون محمد خان را که در سلک امرای کبار انتظام داشت و قاضی نظام بدخشی
که مرزا سلیمان قاضی خان خطاب داده بود و در ملازمت حضرت آمده بخطاب غازیخانی رسیده بود چنانچه همه
احوالش سمت گذارش یافته باستقبال فرستادند و قرار یافت که بتاریخ پانزدهم سنه ثلاث و ثمانین و تسعمائه
موافق سال بستم الهی میرزا بملازمت پیر شد حضرت خلیفه الهی از روی غریب نوازی جمیع اکابر و اشراف و امرا و ارکان
دولت را با پنج کروهی فتح پور باستقبال فرستادند و چون مرزا ازین منزل سوار شده متوجه فتحپور گردید حضرت
خلیفه الهی از کمال رافت خود نیز بعزم استقبال پای دولت در رکاب سعادت نهاده سوار شدند و دران روز
حکم جهانمطاع شرف صدور یافته که پنجهزار زنجیر فیل کوه پیکر ابر منظر را بجلهای مخمل فرنگی و زربفت رومی و زنجیرهای طلا
و نقره آراسته و بر سر و گردن و خرطوم فیلان قطارها سفید و سیاه آویخته از دروازه فتحپور تا پنج کروه بر دو طرف راه
قطار باز داشته میان هر دو فیل یک ارابه چیته که قلاده طلا مرصع و جل و قماش داشته باشد و دو گاو ارابه با
غرافهای زردوزی نگاهدارند و چون صحرا باین وضع آراسته شد حضرت خلیفه الهی بشوکت و عظمتی که ساکنان ملاء اعلی
از دیدن آن متحیر شدندی سوار شده رو براه آوردند و چون برابر میرزا سلیمان رسیدند میرزا بی تحاشی خود را از اسپ
انداخته پیش دوید که آنحضرت را دریابد و آن متخلق باخلاق الله نظر بکبر سن میرزا فرموده از اسپ پیاده شده نگذاشتند
که میرزا بمراسم تسلیم و شرائط خدمت بجا آرد و از کمال عطوفت میرزا را در آغوش گرفتند و بعد دریافتن بر خنگ دولت
سوار شده فرمودند که میرزا سوار شود و بدست راست خود جای نموده تمام این پنج کروه را بتفقد احوال میرزا
می پرداختند و چون بدولتخانه عالی رسیدند میرزا را در پهلوی خود بر مسند سلطنت جای نمودند و شاهزادهای عالیمقدار
را درین مجلس حاضر فرموده بمرزا ملاقات دادند و بعد مراسم نشاط و انبساط خوان سالاران اطعمه غیر مکرر و اقسام اشربه
و اصناف حلوا کشیدند و چون سفره برداشته شد مرزا را بوعده امداد و لشکر منتظر گردانیده بجهت سکونت مرزا منزلی
قریب دولتخانه عالی تعین فرمودند و خانجهان حاکم پنجاب را دران مجلس حکم شد که پنجهزار سوار جرار نیزه گذار را بخود همراه
گرفته در خدمت میرزا متوجه بدخشان شود و آن مملکت را از آشوب فتنه مصفی ساخته تسلیم ایشان نموده بلاهور مراجعت
نماید **ذکر وفات خانخانان منعم خان** دران ایام که خانخانان خاطر از مهم داود جمع نموده فارغ بال
بدار الملک ٹانڈه رسید برهنمونی قائد اجل دل از توطن ٹانڈه برداشته از دریای گنگ عبور نموده بقلعه کور که در ایام
پیشین دار الملک بنگاله بود طرح توطن انداخت فرمود تا مجموع مردم سپاهی و رعیت را از ٹانڈه کوچانیده بکور بیارند
و در عین برسات مردم ببلای جلای وطن مبتلا گشتند و چون هوای کور بغایت متعفن و مسخن بود و در زمان قدیم
بواسطه بیماریهای گوناگون که بسبب ضعف هوا بر متوطنان کور طاری میگشت حکام سابق آنجا را ویران ساخته

www.alimaanfoundation.com/

مانده را آبادان نموده بودند درین ایام بیماری علی العموم میان مردم پدید آمد و هر روز فوج فوج رخصت هستی و متاع
زندگانی از گور بگور برده وداع یاران و دوستان میکردند و رفته رفته کار بجای رسید که مردم از دفن اموات عاجز
آمده مردها را در آب سر میدادند و هر روز خبر فوت آنها جمع از امرا و ملازمان درگاه بخانخانان میرسانیدند و او اصلا متعظ
نمیشد و ترک توطن آنجا اختیار نمیکرد و از کمال عظمت خانخانان هیچکس قدرت آن نداشت که پنبه غفلت از گوش برآورده
او را خبردار سازد بعد از چندگاه مزاج خانخانان از منهج اعتدال انحراف ورزیده رو باعتلال آورده چون امتداد ایام
مرض بده روز کشید و شهر رجب المرجب سنه ثلاث و ثمانین و تسعمائه موافق سال هشتم الٰهی از عالم فانی بجهان باقی
انتقال نمود و امرا و ملازمان درگاه که دائم در دیوانخانه خانخانان اجتماع نموده بر فتوحاتی که وارد میشد بلوازم تهنیت میپرداختند
آنروز بتعزیت قیام نمودند و بواسطه ضبط سرحد شاهم خان جلایر را بسرداری برداشته حقیقت واقعه را بدرگاه عالی
عرضداشت نمودند و چون از خانخانان فرزندی نماند اموال ناطق و صامت او را بسرکار دیوان اعلی ضبط نموده طومار
تفصیل نیز مرسل داشتند و چون عریضه امرا بعرض اشرف رسید خانجهان که قبل ازین حاکم مطلق العنان پنجاب بود
مشمول عواطف بادشاهی و محفوف مراحم شاهنشاهی فرموده زمام حکومت و عنان حراست مملکت نیک بید اقتدارش
سپرده بمنصب امیر الامرائی سرفراز ساختند و باقسام التفات و عنایات نواخته درباب رعایت حقوق رعایا و زیردستان
سفارش فرمودند و بانعام قبای زردوزی و چهار قب طلادوزی و کمر و شمشیر طلا و مرصع و اسپ با زین طلا امتیاز
بخشیده رخصت ارزانی داشتند و خانجهان درباب مدعیات خود فرامین و مناشیر درست نموده روی حکومت
بدیار بنگاله نهاد **ذکر وقائع سال بست و یکم الٰهی** ابتدای این سال روز یکشنبه نهم ذیحجه ثلث و ثمانین
و تسعمائه **ذکر رفتن میرزا سلیمان بمکه مشرفه** چون میرزا سلیمان از حکومت بدخشان معزول روی التجا
بدرگاه سلاطین پناه آورد و حضرت خلیفه الٰهی از هر قسم خاطرجوئی او میفرمود و مکرر کاشانه میرزا را بقدوم عزت لزوم
شرافت بخشیدند و اکثر اوقات در شبهای جمعه میرزا را در عبادتخانه در مجالس علما و مشائخ میطلبیدند و قرار داده
بودند که خانجهان را با لشکر پنجاب همراه میرزا بجهت تسخیر بدخشان فرستند اتفاقا از فلک نقشی دیگر بروی کار آمد و
خانخانان که واسطه انتظام مهام ممالک شرق بنگاله بود باجل طبیعی درگذشت و حضرت خلیفه الٰهی ضبط ممالک
شرق و انتظام مهام نیک را بر تسخیر بدخشان مقدم دانسته خانجهان را آنجا فرستادند ازین شعبده بازی فلک چون
یقین میرزا سلیمان شد که هنوز بکام آن نرسیده که دست امل بآغوش مراد برسد ؎ برآید در زمان خویش هر کار
بوقت خود دهد هر میوه بار * محالست آنکه روید در چمنگاه * بنفشه در تموز و گل بدی ماه * طواف کعبه معظمه مصمم نموده
بوسیله ارکان دولت این استدعای بعرض اشرف رسانید و چون بلند همتان دائم برین مطلب عالی نموده
بمطلوب رسیده اند حضرت ظل الٰهی التماس میرزا متعلقی بقبول فرموده پنجاه هزار روپیه نقد سوای اجناس بجهت مدد خرج

www.alimaanfoundation.com/

فرستاده اند و محمد قلیچ خان را در سلک امرای لبار انتظام دارد و حکومت بندر سورت با و متعلق بود همراهی میرزا مقرر فرمودند تا در راه خدمات شایسته بتقدیم رسانیده خود را در جهاز نشانده مسافر حجاز سازد و مبلغ بست هزار روپیه دیگر از وجوه خالصه گجرات بتسلیم خدمت گاران میرزا نماید و از بندر سورت میرزا بکشتی درآمده همدرین سال بشرف طواف و زیارت حرمین شریفین مشرف و مستسعد گشت و چون برب الارباب که مالک قلوب رعایا و برایاست التجا آورده بود باز بدولت حکومت و دارائی مملکت بدخشان چنانچه مذکور خواهد شد رسید و در اواخر اینسال در هفتم ذیقعدة الحرام سنه اربع و ثمانین و تسعمائة یورش اجمیر درمیان آمد و آنحضرت بتاریخ مذکور از فتحپور متوجه طواف گشتند و تمام راه انبساط فرموده روز دوشنبه چهارم ذیحجه سال مذکور ده کروهی اجمیر مخیم خیام فلک احتشام گردید و از انجا بدستور مقرر پیاده روی ارادت بمزار مهبط الانوار آورده پنج کروهی راه پیاده رفتند و از گرد راه بمزار فائض الانوار درآمده بنیازمندی شرائط زیارت و لوازم طواف بتقدیم رسانیده روز اول مبلغ ده هزار روپیه بمجاوران بقعه شریفه و خدام آستانه رفیعه عنایت فرمودند **ذکر وقائع سال بست و دوم الهی** ابتدای اینسال روز دوشنبه بستم ذیحجه سنه اربع و ثمانین و تسعمائة بود شرح وقائعی که در خطه اجمیر ظهور یافته دران ایام که خطه اجمیر مخیم خیام جاه و جلال بود اخبار پی در پی از ولایت بنگاله رسید که داؤد افغان خط عهد و میثاق را که بخانخانان کرده بود بر طاق بلندنسیان نهاده از اندازه خود پای بیرون گذاشته بر سر مانده آمد و امرای با دشاهی که در مانده بود مدتی چون سردار معتبر درمیان ایشان نبود آن مملکت را خالی گذاشته به جاجی پور پٹنه آمدند و ازین سبب غبار هرج و مرج متصاعد گشت و خانجهان بواسطه آنکه لشکر او در لاهور بود در راه بتعلل و تانی میرفت چون اخبار بعرض اشرف رسید فرمان بنام خانجهان بمضمون سبحانقلی ترک فرستادند که امرا و جاگیرداران را که مملکت بنگاله را گذاشته آمده بودند با خود داشته بر سر داؤد بشتابد سبحانقلی ترک در عرض بست و دو روز قریب هزار کروه راه طی نموده فرمانرا بخانخانان رسانیدند و هنوز رایات اعلی در اجمیر بود که باز آمده خبر رسانیدند که خانجهان با افواج فیروزی نشان تکیه با قبال خداوندگار نموده متوجه بنگاله شد و چون بکهر رسید از گرد راه بجنگ سه هزار افغان که داؤد بجراست آنجا گذاشته بود و پیش رفته کری را متصرف شد و قریب هزار و پانصد افغان علف تیغ بیدریغ گشته و اکثر سرداران دستگیر شدند و همدران ایام که خطه اجمیر مستقر موکب منصوره بود کنور مانسنگ را که بصفت شجاعت و مردانگی و شیوه همت و فرزانگی امتیاز داشت با پنجهزار سوار جرار بر سر رانا کیکا تعیین فرمودند و قاضی خان بدخشی و شاه قلیخان تبریزی و سید هاشم بارهه و خواجه محمد رفیع بدخشی و مجاهد خان نبیره محب علیخان و دیگر جوانان کارطلب را باد همراه نمودند و منصب بخشی گری آن لشکر با صفدرخان قرار گرفت حضرت ظل الهی کنور مانسنگ و جمیع امرا و سرداران را بخلاع فاخره و اسپان عراقی و عربی امتیاز بخشیده رخصت فرمودند و بعد سرانجام مهمات چین لشکر فیروزی اثر بتاریخ بستم محرم سنه خمس و ثمانین و تسعمائة عنان عزیمت

www.alimaanfoundation.com/

بدست قائد دولت سپرده غره صفر سال مذکور آفتاب اقبال بر دولتخانهای فتحپور تافت و بعد از نزول دار الخلافت
فتحپور روزی منهیان اخبار بعرض رسانیدند که خانجهان بعد از فتح کرهی چون بحدود ٹانڈه رسید داؤد از ٹانڈه
برآمده در موضع اک محل در زمینی که یکطرفش بدریا و طرف دیگرش متصل کوهست گرد لشکر خود را قلعه ساخته
نشسته است و خانجهان با لشکر منصور در برابر او فرود آمده است معرکه قتال و جدال گرم دارد و در یکی از روز
خواجه عبد الله احرار قدس الله سره العزیز در سلک ملازمان درگاه معلی انتظام داشت با معدودی چند از نوکران از
مرچل خود برآمده بکنار خندق افغانان رسید و جمعی انبوه از لشکر افغانان بیرون جسته بخواجه آویخته اند و خواجه تردد های
مردانه نموده برحمت حق واصل گشت از شنیدن این خبر آتش غضب اشتعال یافت فرمان عالی شان مظفر خان که در انولا
حاکم پٹنه و بهار بود فرستادند که مجموع افواج منصوره که در انحدود جاگیردار بود بخود همراه گرفته متوجه بکومک خانجهان شود
و در استیصال افغانان مساعی جمیله بظهور رساند و بعد از چند روز عرضداشت خانجهان رسید مضمون آنکه روزی از
افواج نصرت شعار را با لشکر افغانان اتفاق افتاده و چون اقبال خداوندگار جهان داور رفیق بهادر خان جانسپار
بود نسیم فتح و فیروزی سرایت ایشان وزید و بعضی جوانان صاحب داعیه خانخانان سردار فوج مخالف را بضرب
تیغ بیدریغ از پای درآوردند و همدرین ایام خبر فتح کنور مانسنگه و شکست رانا کیکا بسمع همایون رسید ذکر محاربهٔ

www.alimaanfoundation.com/

کنور مانسنگه با رانا کیکا و شکست یافتن آن ملعون چون رانا کیکا که سر دفتر راجهای
هندوستانست و بعد از فتح چتور و بکوهستان هندواره شهری کوکنده نام مشتمل بر
منازل باغات طرح انداخته اوقات بسرکشی میگذرانید و بعد از آنکه کنور مانسنگه بحوالی کوکنده رسید کیکا راجهای
هندواره را بمدد خود خوانده با جمعیتی که در صحرا داشت از آن بستوه آمدی از کهاٹی هلدیو گذشته بآهنگ جنگ
اشتغال نمود و کنور مانسنگه باتفاق امرا تسویه صفوف نموده متوجه جنگ گاه گردید و بعد تقارب صفین دلاوران
طرفین بسان باد صرصر حملهای تند بردند و زبان گیر و دار تا یک پهر امتداد یافته قتالی صعب افتاد ؎ زمین دریای
موج افگن شد از خون ✤ در و کشتی سوار و کشته لنگر ✤ اجل نعره زنان هر سو روان شد ✤ بخون اندر چو مردان شنا
و راجپوتانی هر دو فوج بتعقب یکدیگر کوشش مینمودند و قریب یکصد و پنجاه سوار جرار از فوج بادشاهی از پای
در افتاده و زیادت بر پانصد سوار از راجپوتان نامی از فوج غنیم بدار البوار رفتند و از سرداران کفر راجه رام شاه
گوالیاری و پسرانش و پسر جیمل از جانب مخالف بدرک اسفل پیوسته و رانا کیکا دران روز چندان تردد نمود
که زخم تیر و نیزه یافته پشت بمعرکه داده بخواری جان از آن مهلکه بیرون برد و دلاوران سپاه رزم خواه برسم
تعاقب شتافته راجپوت بسیاری را از پای درآوردند و کنور مان سنگ بفتح و ظفر اختصاص یافته حقیقت
را بدرگاه عرض داشت نموده روز دیگر از تنگی هلدیو گذشته بکوکنده درآمد و در منازل رانا کیکا قرار گرفته مجدداً

www.alimaanfoundation.com/

بمراسم شکر الهی پرداخت و رانا کیکا گرنجیه تعلل جبال شانخات تحصن جست و چون مضمون عرضداشت بعرض اشرف رسید آنحضرت اظهار نشاط و انبساط فرموده بحمیت کنور مانسنگه و امرای دیگر خلعت فاخره و اسپان عراقی فرستادند **ذکر احوال خانجهان در مقابل داؤد** سابق مذکور شد که خانجهان بعد از فتح کرهه متوجه ٹانڈه شد و داؤد افغان از ٹانده برامنزدراک محل نام جای لشکرگاه ساخته گرد خود قلعه ساخت و خانجهان نیز در برابر غنیم قرار گرفته انتظار مظفرخان و لشکر بهار و حاجی پور می برد و چون خبر مقابله خانجهان بعرض اشرف رسید مبلغ پنج لکهه روپیه جهت مدد خرج لشکر بدانجا کی فرستادند و حکم شد که از آگره کشتی بسیار پر از غله بمدد لشکر مظفر ارسال نمودند و سید عبدالله خان را که دران ایام خبر فتح راجه مانسنگه آورده بود پیش خانجهان فرستاده فرمودند که انشاء الله تعالی خبر فتح داؤد را تو خواهی آورد از برکت نفس اقدس آنحضرت مشارالیه در اندک مدت سر داؤد را آورد چنانچه عنقریب مذکور میشود و همدرین ایام کجی نام زمیندار یکه در حوالی حاجی پور و پٹنه بیحد و حساب ملک داشت و لشکر انبوه انتظام داشت وقتی که مظفرخان بکومک خانجهان رفته بود ولایت خالی مانده جمعیت نموده بر سر فرحت خان و پسرش میرک روانی کرد در تهانه ارهیبو و مدرفت و فرحت خان با پسر او جنگ کرده شهادت یافت و در آن ولایت خلل عظیم شد و راهها مسدود گشت چون این خبر بعرض اشرف خلیفه الهی رسید حضرت بنفس اقدس از دارالخلافت فتحپور حرکت فرموده در پنج کروهی منزل کرده حکم باحضار لشکر ها و سامان کشتی و توپخانه صادر گشت همدرین منزل سید عبدالله خان بطریقی که زبان الهام بیان گذشته بود با یلغار از پیش خانجهان آمده سر داؤد افغان را در زیر سم سمند دولت انداخت **بیت** تنی کش سوی طاعت رای نماند * بسر آمد اگر از پای ماند * حضرت خلیفه الهی لوازم شکر این نعمت گذاری رسانیده مراجعت فرموده در مستقر خلافت قرار گرفتند سید عبدالله خان حقیقت فتح را چنین تقریر کرد که چون مظفرخان با لشکر بهار و حاجی پور پٹنه تا قریب پنجهزار سوار آمد بخانخانان ملحق شد و در پانزدهم شهر مذکور بستوه صفوف نموده برابر غنیم آمدند و داؤد با اتفاق جنید کرانی که عم او بود و دیگر سرداران افغانی صف آرائی کرد بسبب اتفاق توپی بر پای جنید خورده زانوی او را خورد و بشکست و بعد از زمانی افواج درهم آمیختند و شکست بر اعدا افتاد و داؤد در چهله معطل شده گرفتار گشت خانجهان سر او را جدا کرده روانه درگاه ساخت و غنیمت بیشمار و فیل بسیار بتصرف اولیای دولت افزون درآمد حضرت خلیفه در مستقر خلافت آرام گرفته اهل استحقاق را بانعام رسخ و سپید که دامن دامن در حضور اقدس لطف می شد شاداب ساختند و سید عبدالله خان بانعام و اسپ و خلعت نوازش یافت و سلطان خواجه را گفت که خلعت صدق خواجه جاوید محمود بود بمیر حاجی قافله حج سرفراز ساخته مقدار شش لک روپیه از نقد و جنس فقرا و مستحقین حرمین شریفین حواله او نموده حکم فرمودند که هر کس ارادهٔ زیارت حرمین داشته باشد خرج راه بدهند و خلق کثیر باین دولت فائز

www.alimaanfoundation.com/

گشتند و چون هر ساله حضرت خلیفه الهی بزیارت مرقد منوره خواجه معین الدین تشریف میبرند از فتحپور متوجه شده روز پنجشنبه پنجم ماه رجب سال مذکور باجمیر نزول اجلال شد بعد از زیارت مزار فقرا و مساکین اینمقام را از خرد و بزرگ بانعام زر سرخ و سفید و سیاه بهره مند ساختند و چند روز که در اجمیر تشریف داشتند هر روز بزیارت شتافته بفقرا و مساکین خیرات میفرمودند در اوراق پیش مذکور شد که راجه مالنکه برانا گیکا غالب آمده ولایت او را متصرف شده و او گریخته بکوهها بلند و بیشه های پر درخت پناه برده بود لشکر ظفر اثر بتعاقب بکوکنده که جای بودن رانا بود رفته قرار گرفت درینولا بعرض رسید که بواسطه بنگی راهها چون غله کم میرسید عسرت تمام بحال سپاهی راه یافته و کنور مالنکه مردم را از غارت و تاراج ولایت گیکا مانع آمده و ازین جهت پریشانی عظیم در لشکر بهم رسید بندگان حضرت خلیفه الهی از استماع اینمقدمات فرمان در باب طلب کنور مالنکه صادر فرمودند و او بملازمت رسیده چند روز از خدمت حضور ممنوع بود بعد از چند روز قلم عفو بر تقصیرات او کشیده در مقام آن شدند که بغارت ولایت گیکا لشکر دیگر تعین فرمایند و از نوزدهم ماه مذکور رایات جلال از اجمیر حرکت کرده متوجه ولایت رانا گردید

ذکر دیوان ساختن خواجه شاه منصور شاه منصور

نویسنده شیرازی بود در ابتدای حال بملازمت حضرت رسیده مشرف خوشنویسی شد در ان ایام منظفر خان استقلال تمام داشت و چون جوهر فطرت در شاه منصور مشاهده کرد در مهمات و معاملات بر و پیچیده او را در قید انداخت و کار بجای رسید که شاه منصور در درگاه نتوانست بود و بجونپور بخدمت منعم خان خانخانان رفته در سلک نوکران او منتظم گشت و بتدریج دیوانخانه شد و بعد از چند سال بتقریب مهم سازی خانخانان بملازمت حضرت رسید و چون از سخنان او سنجیدگی کار و درپی معلوم رای عالم آرای گشت بعد از فوت خانخانان فرمان بطلب خواجه شاه منصور صادر گشت داو بملازمت رسیده مورد مراحم خسروانه گشت بمنصب دیوانی کل سرفرازی یافت و چون سلطان خواجه را بمیر حاجی تعین فرموده بودند در راه کوکنده بلجرات قریب بود قطب الدین محمد خان و قلیچ خان و آصف خان را باجملی امرا فرمودند که بدرقه قافله سلطان خواجه شده از کوکنده بگذرانیده درین ضمن ولایت گیکا را نیز غارت و تاراج نمایند و در هر جا که خبر گیکا شنوند بر سر او رفته دمار از روزگار او برآورند در وقت رخصت سلطان خواجه حضرت خلیفه الهی بطریق محرمان سروپا برهنه کرده احرام بسته قدم مشایعت سلطان نمودند و غیر از حاضران برخاسته بی اختیار زبان بدعا و ثنا گشودند و چون رایات اعلی بپرگنه سوهی رسید از پیش خبر آوردند که چون قطب الدین خان و امرا قریب کوکنده رسیدند رانا گریخته بکوهستان در آمد فرمان جهانمطاع شرف صدور یافت که قطب الدین خان براجه بگوید این در کوکنده توقف نماید و قلیچ خان با دیگر امرا همراه قافله تا ایدر رفته خود بحاضره ایدد قیام نماید و جمعی را همراه ساخته

www.alimaanfoundation.com/

قافله را باحمد آباد رسانند و چون قلیچ خان باید رسید راجه آنجا گریخته بکوهستان پناه آن نواحی برود و در تنخانه باید
راجپوت چند قرار بمردن داده مانده بودند در لحظه از هجوم عام پست و نابود شدند قلیچ خان روز دیگر تیمور بدخشی
را با پانصد سوار بقافله همراه ساخته باحمد آباد فرستاد همدرین وقت شهاب الدین احمد خان و شاه فخر الدین
و شاه بداغ خان و پسرش عبد المطلب خان و دیگر امراجاگیردار مالوه بملازمت رسیدند و خاطر اقدس بر سر انجام
تهانجات این ولایت توجه فرموده اولاً قاضی خان بدخشی را بمنصب هزاری امتیاز داده با شریف خان انکه
و مجاهد خان و سیجا نقلی ترک قریب سه هزار سوار قصبه موهی گذاشتند و در کوهستان بلابه عبد الرحمن بیگ و عبد الرحمن
پسر موئید بیگ را با پانصد سوار تعین فرمودند و چون رایات عالی به اودی پور رسید عرض داشت سلطان خواجه
از سورت رسید که بواسطه عدم قولی فرنگیان جهاز معطل است حضرت خلیفه الهی علم دار که از جوانان مردانه بود که قلیچ خانرا
از اید بسرعت بیارد تا او را روان ساختن کشتی فرستد و بجای قلیچ خان آصف خان سرداران لشکر باشد و در اینجا
قطب الدین خان و راجه بهگواندس بملازمت رسیدند و شاه فخر الدین و جگناتهه را در اودی پور و راجه بهگواندس
و سید عبد الصمد خان در ده کانی و اودی پور گذاشتند و رایات جهانکشا چون بنواحی بانسوله و دونگر پور اجهای
آنجا و زمینداران اطراف بشرف آستان بوسی سرفراز گشته پیشکشهای لائق گذرانیده مورد مراحم خسروانه گشتند همدرینجا
راجه تودرمل از ولایت بنگاله آمده شرف ملازمت دریافت و قریب پانصد زنجیر فیل از غنائم بنگاله با دیگر تحف
و پیشکشها بنظر اقدس در آورد درهمین منزل قلیچ خان نیز بملازمت رسیده رخصت سورت یافت که جهازات را
روانه سازد و او باتفاق کلیان رای از فرنگیان قول گرفته جهازات راهی ساخت و بزودی معاودت نمود
و هنوز رایات عالی در مالوه بود که شرف ملازمت دریافت چون خاطر اقدس از تعین تهانجات جمعیت
بهم رسید مردمان آن نواحی که در سلک بندگان انتظام یافتند سرکشان و خونکار افغنان بمالوه در آمد

ذکر وقایع سال بست و سوم الهی

ابتدای اینسال روز سه شنبه محرم سنه خمس و ثمانین و تسعمائه
بود درین ایام که سرکار مالوه معسکر اردوی معلی بود و چون راجه علی خان حاکم اسیر و برهانپور لوازم عبودیت بتقدیم
رسانید برای کشورکشائی مقتضی سینه او گشته بعضی امرای کبار مثل شهاب الدین احمد خان و قطب الدین محمد خان
شجاعت خان و شاه فخر الدین و شاه بداغ خان و پسرش عبد المطلب خان و تولک خان و دیگر جاگیرداران
مالوه را بر سر ولایت او تعین فرمودند و حکم اشرف نافذ شد که شهاب خان درین لشکر سردار باشد و شجاعت خان
میر بخشی داغ و محله آن لشکر را دیده و امرا را بالتمام نموده بزودی روان سازد و درهمان منزل راجه تودرمل بجهت
تحقیق جمع و سرانجام مهام ولایت گجرات تعین فرمودند و درین اثنا از جانب امرا و لشکریکه باید تعین بودند
خبر رسید که با راجه نراین داس جنگ کرده فتح نمودند شرح این اجمالی آنکه دران ایام که محمد قلیخان بموجب حکم از

www.alimaanfoundation.com/

ایدر همراه علی مراد اوزبک متوجه درگاه معلی شد و آصف خان بسرداری آن لشکر قیام مینمود اتفاقاً خبر رسید که
راجه ایدر با جماعت از راجپوتان که از خانمان آواره شده بودند و دیگر زمینداران آن نواحی بامداد رانا کیکا جمعیت
کرده بده کروهی تهانه ایدر نشسته است و داعیه شبیخون دارد آصف خان و مرزا محمد مقیم و تیمور بدخشی و معصوم بکری
و مظفر خان برادر خان عالم و خواجه ناصر الدین و مجموع سپاه نصرت دستگاه کنکاش نموده جماعت با قریب
پانصد کس را بمحافظت تهانه گذاشته و تصفیه سپاه پرداخته نیم شب روان شدند تا وقت چهارم شهر محرم سنه
خمس و ثمانین و تسعمائه هفت کروه راه براه بودند که مقابله طرفین بهم رسیدند و آتش حرب اشتعال یافت مرزا محمد مقیم که
سردار هراول بود بشهادت رسید و شکست بر اعدا افتاد و راجه نراین داس گریخته بدر رفت و اولیای دولت
بفتح و فیروزی اختصاص یافتند چون این اخبار بعرض حضرت رسید موجب انبساط خاطر عاطر گردید فرامین
مطاع محتوی بر بخشش و نوازش بهر یک از امرا و سرداران لشکر ایدر شرف ورود یافته چون خاطر خسرو جهانگیر
از مهمات مالوه و تعین امرا بولایت اسیر و برهانپور فراغت یافت عنان عزیمت بدار الخلافت فتح پور منعطف
گردانیدند و تمامی راه بسیر و شکار پیموده در روز یکشنبه بست و سوم صفر فتح پور مستقر رایات جلال سید اهالی و اشراف و
مقیمان و متوطنان باستقبال استعجال نموده غلغله دعا و ثنا بساکنان ملاء اعلی رسانیدند و بعد از دو سه ماه در ولایت
گجرات فی الجمله فتوری در آمدن مظفر حسین میرزا و ابراهیم حسین میرزا که دخترزاده مرزا کامران باشد رو داده و شرح
اینواقعه بر سبیل اجمال آنست که در زمانی که رایات جهانگشا در گرد قلعه سورت نزول داشت گلرخ بیگم صبیه
کامران میرزا منکوحه ابراهیم حسین میرزا پسر خورد سال خود مظفر حسین میرزا را گرفته رفته بود چنانچه شرح اینحکایت در
داستان فتح احمد آباد مذکور شد درینولا مهر علی نام مفسدی از نوکران ابراهیم حسین میرزا که بگلرخ بیگم همراه در قلعه
سورت بدکن رفته بود مظفر حسین میرزا در آنوقت بسن شانزده سالگی رسیده بود ماده فتنه و فساد ساخته از دکن بیرون
آورده و جمعی از اوباش و مردم هر جائی بگرد او جمع آمده روی بغی و عناد بولایت گجرات نهادند درینوقت
راجه تودرمل بضبط و تشخیص جمع گجرات در پتن مشغول بود بسبب این فتنه و فساد در هر گوشه فتنه انگیزان سر بر آوردند
و فتور و آشوب عجبی دست داد وزیر خان که حاکم گجرات بود اگرچه سه هزار سوار در گرد پیش او بود اما در میان
نوکران او مردم واقعه طلب بسیار بودند بنابر آن وزیر خان قرار تحصن داده شرح حادثه را نوشته نزد راجه
تودرمل فرستاد پیش از آنکه راجه بکومک و مدد برد و باز بهادر پسر شریف خان در پرگنه نرباد به مظفر حسین میرزا
جنگ کرده شکست یافت و مظفر حسین میرزا بکنبایت رفته دو سه روز در آنجا بوده متوجه احمد آباد شد
درین اثنا راجه تودرمل از پتن باحمد آباد آمد و ارباب فساد چون آمدن خبر راجه شنیدند از کنار احمد آباد برخاسته
بجانب دولقه روان شدند راجه و وزیر خان تعاقب کرده در نواحی دولقه بمخالفان رسیدند و حرب

www.alimaanfoundation.com/

صعب انقلاب افتاد و اولیای دولت روزافزون بفتح و فیروزی اختصاص یافته منهزم شدند و بجانب
چونه کده خود را کشیدند و بعد از فتح راجه تودرمل متوجه درگاه جهان پناه شد چون خبر رفتن راجه به مرزا مظفر حسین رسید
باز باحمدآباد آمده وزیرخان را محاصره کرد اگرچه جمعیت وزیرخان بسیار بود اما از نااعتمادی که بر مردم خود داشت
بضرورت متحصن شد و مهرعلی وکیل مرزا مظفر حسین که مایه فساد بود نردبانها بر دیوار قلعه گذاشته قصد برآمدن
داشت که بناگاه بندوقی از قلعه بمهرعلی رسید او را بجهنم فرستاد چون مهرعلی از میان رفت مظفر حسین مرزا
راه گریز پیش نهاده بجانب سلطانپور بندربار رفت و آن فتنه و آشوب فرونشست رجعنا الی المقصود

ذکر رسیدن امرا و افواج منصور بولایت اسیر و برهانپور

در اوراق پیش ذکر گذشته
که حسب الحکم شهبازخان و دیگر امرا تا ده هزار سوار بر سر ولایت اسیر و برهانپور تعین شدند و چون خبر جمعیت
لشکر براجه علیخان حاکم اسیر و برهانپور رسید در قلعه خزید و دم درکشید امرای کبار بآن ولایت درآمده با عساکر
عنان اقتدار باز کشیدند و تفرقه تمام باسیر و برهانپور راه یافت راجه علیخان از راه عجز و انکسار درآمده با هزار
وسیله جرائم خویش ساخته قرار داد که پیشکش لائق از هر قسم و فیلان نامی بمصحوب کسان اعتباری خود بدرگاه
خلائق پناه فرستد درین اثنا قطب الدین محمدخان بجهت فتوری که در بڑوچ و بروده و جاگیرهای او از رهگذر مظفر حسین مرزا
روی داده بود از امرا جدا شده بندربار و سلطانپور رفت و ازین جهت فی الجمله فتوری در تشخیص مهم اسیر و برهانپور
ظاهر شد بنابرآن شهاب الدین احمدخان و سائر امرا وسیله درخواست تقصیرات راجه علیخان شد پیشکشهای
لائق و تحفه و هدایها او بدرگاه سلاطین پناه فرستاده از ولایت اسیر و برهانپور مراجعت نموده بجاگیرهای
خود قرار گرفتند و درهمین ایام حکیم عین الملک که برسالت پیش عادلخان حاکم دکن رفته بود آمده فیلان نامی
و پیشکشهای گرامی بنظر اشرف درآورد

ذکر عزیمت موکب جهانگیر بزیارت اجمیر

چون حضرت خلیفه الهی
هرسال بزیارت مزار فائض الانوار خواجه معین الدین قدس سره را التزام نموده بودند و ماه رجب که ایام عرس
حضرت خواجه معین الدین است قریب رسید متوجه خطه مبارک اجمیر گردیدند و در منزل توده سیادت پناه
میر ابوتراب که از اکابر سادات شیراز است و سالها پدر و اعمام او در صحبت سلاطین گجرات معتبر و معزز بودند
و راجه تودرمل که از گجرات بعد از فتح مرزا مظفر حسین روانه درگاه شده بود آمده بشرف آستان بوسی مشرف
شد و از آنجا بکوچ متواتر متوجه اجمیر شده چون باجمیر رسیدند لوازم زیارت بتقدیم رسانید فقرا و مساکین
آن بقعه شریفه را از انعام عام بهره مند ساخته و در کشف عزت و اقبال مراجعت فرموده چون بنواحی اجمیر
رسیدند در موضع مولتهان از اعمال قصبه انبر سر بناء قلعه و شهر فرمودند و دیوارهای و قلعه و دروازها و باغ را
بامرا تقسیم فرمودند و در اتمام عمارت تاکید نمودند و در مدت بیست روز عمارتی که ساخته و پرداخته شد بعد از آن

www.alimaanfoundation.com/

حکم اشرف نفاذ یافت که از اتمام پرگنات آنصوبه رعایا و اصناف محرفه دران حصار آبادان گردانند چون
این زمین تعلق برای لون کرن داشته است این شهر را بنام پسران لون کرن که منوهر نام دارد و جوان
شایسته فهم ست و شعر فارسی خوب میگوید و طوسی تخلص میکند بمنوهرگده موسوم گردانید ذکر ظاهر شدن
دو دروانه درین ایام در وقت نماز شام در طرف عرب مائل بشمال دو دروانه روی آسمان ظاهر شد
و حسب الحکم اهل تنجیم حاضر آمدند و رایهای ایشان بران قرار یافت که تاثیر این در ولایت هندوستان نخواهد بود
و غالب اثر آن در خراسان و عراق ظاهر خواهد شد عاقبت در آن نزدیکی شاه طهماسب صفوی بعالم بقا انتقال
نمود و هرج مرج عظیم در ولایت ایران شد و چون درین ایام بنارنول رسیدند و بمضمون این مقتضای ؎
گر آن ملک نهانی نیز خواهی + گدایانرا تواضع کن بشاهی + بملاقات شیخ نظام نارنولی که از مشائخ وقت بود
تشریف برده فقرا و درویشان آنجا را بانعام و الطاف خسروانه خوشدل ساختند مجلس سماع منعقد شد و
صوفیان شیخ وجد و حال کردند از انجا متوجه دار الملک دهلی شده حوض خاص مضرب سرادقات گردون
اساس گردید و آنحضرت بمزار فیض آثار حضرت جنت آشیانی والد بزرگوار خود رفته شرائط زیارت بتقدیم رسانیدند
از انجا بزیارت مشائخ کرام که در دهلی آسودند فقرا و مستحقانرا که در آن اماکن بودند ببذل درم و دینار خوشدل
گردانیدند و از انجا بسرای بادپی منزل نموده و در سرای مذکور حاجی حبیب الله از ولایت فرنگ نفائس امتعه
و اقمشه و اسباب آن ولایت از نظر اشرف گذرانیدند پگاه از ان منزل کوچ کرده براه پرگنه مالم نهضت فرمودند
در روزی که پرگنه هانسی مخیم سرادقات جلال گردید عرضداشت شیر بیگ بدرگاه معلی رسید که مظفر حسین مرزا از گجرات
فرار کرده میرفت راجه علیخان حاکم اسیر و برهانپور او را گرفته مقید ساخت و چون مضمون عرضداشت بعرض اشرف
رسید فرمان واجب الاذعان بنام راجه علیخان بمصحوب مقصود چودهری شرف نفاذ یافت که مظفر حسین را
گرفته همراه پسر خود بدرگاه سلاطین پناه فرستد و همدرین منزل میر علی اکبر مشهدی مولود را نام آنحضرت را بخط
قاضی غیاث الدین جائیکه از افاضل وقت بود در خدمت حضرت جنت آشیانی سالها گذرانیده بود بنظر اشرف
رسانید دران نام مولود مسطور بود که در شب تولد آنحضرت جنت آشیانی در خواب مشاهده نمودند که ایزد تعالی
ایشانرا فرزند سعادتمند کرامت فرموده ایشان آن گوهر گرانمایه را جلال الدین محمد اکبر نام نهادند آنحضرت
میر علی اکبر را بجای دو صله این مولود نامه مشمول نامه عواطف بیدریغ بادشاهانه گردانیده پرگنه را بانعام او شفقت
فرمودند بتاریخ دوم ذیحجه سنه خمس و ثمانین و تسعمائه بندگان حضرت به پتن شیخ فریدون نزول اجلال فرمودند
و بلوازم طواف اشتغال نموده فقرا و اهل استحقاق را در خیرات و تصدقات بهره مند گردانیدند ذکر وقائع سال
بست و چهارم الٰهی ابتدای اینسال روز پنجشنبه سیزدهم محرم سنه سبع و ثمانین و تسعمائه بود در ابتدای

www.alimaanfoundation.com/

این سال پُن کوچ بکوچ متوجه دار الخلافت گشتند و در نواحی درته رساس شکل قمرغه خیال کرده با مرا و سپاهیان
حکم فرمودند که از اطراف شکاری راند و در میدان وسیع جمع آوردند در عرض جهله رود شکاری بیحساب گروه گروه گله
پیش انداختند و نزدیک بآن رسید که قمرغه بهر دو طرف بهم رسید که ناگاه بیکبار حالتی بر آنحضرت وارد شد
جذبه قوی بهم رسید و آن مظهر تجلیات ذاتی و صفاتی و مجموعه کمالست و جزوی و کلی را همچنان حالی رو داد
که از آن بعبارت تعبیر نتوان کرد و درینباب مردم سخنان گفتند گروهی را گمان آنکه برگزیده حق را با رجال الغیب
باتفاق محبت افتاده در خاطر بعضی همان رسید که پی زمانرا صحرا کرد و خاموش آن حربه که ناگاه رسید +
و آنگهی بر دل آگاه رسید در همان وقت حکم عالی صادر شد که شکار قمرغه بر طرف باشد و شکارها را که جمع آوردند
بگذارند و در پای درختی که فیض الهی رسیده بود و در بسیار فقرا و مساکین بخشش کردند و حکم همایون نافذ شد که در آن
مقام عمارتی طرح اندازند و باغی بسازند و موی سر مبارک را قصر کردند و اکثر مقربان موافقت و متابعت نمودند
آنگاه از آن منزل مبارک کوچ نمودند و در نواحی قصبه بهره خبر آمدن حضرت مریم مکانی رسید که از دار الخلافت
عازم شده بودند و موجب ابتهاج و انبساط خاطر فیاض گردید و حکم عالی نافذ شد که شاهزاده سلطان سلیم
باستقبال حضرت مریم مکانی رفته و خود نیز بسعادت متعاقب روان شدند بعد از آنکه خدمت تقدیم شرائط
تعظیم و احترام ببارگاه سلاطین پناه آمدند و حکومت پنجاب که بسعید خان تفویض بوده بجانب دار الخلافت آگره
ابیت مراجعت برافراختند و در روز پنجشنبه سوم جمادی الثانی سنه سبع و ثمانین و تسعمائه موافق بسال بست و چهارم
در خضر آباد بکشتی در آمده متوجه دار الخلافت آگره گشتند بیت در آمد بکشتی شه ملک دین + که دیدست دریای
کشتی نشین + و حسب الحکم اردوی معلی از راه خشکی روان شده و بست و نهم ماه مذکور ظاهر بلده دهلی آرامگاه
گردید و چون ششم ماه رجب ایام غزنین خواجه معین الدین قدس سره عزم زیارت اجمیر فرمودند و غره رجب از
کشتی بیرون آمده سرعت سیر را استفسار فرمودند و هر روز سی کروه راه طی کردند و در آخر روز ششم شهر مذکور که روز
غزنین خواجه بود در آمدند و از روی خشوع و خضوع زیارت نموده فقرا و مساکین آن بقعه شریفه را بانعام
خوشدل گردانیدند و روز دیگر بهمان سرعت متوجه دار الخلافت آگره فتح پور شدند و هر روز پنجاه کروه راه طی
کرده در آخر روز جمعه نهم ماه مذکور دار السلطنت فتحپور رشک گلستان ارم گردید و بیشتر اوقات را در هر منزلی که
موسوم او بصحبت علما و صلحا و مشائخ میگذرانیدند و هر یک را از مراحم بادشاهی بهره مند ساخته از زر سرخ و سفید
غنی و مستغنی میگردانیدند و شبهای جمعه را در آن منزل با صفا احیا نموده همه شب بخیرات و صدقات صرف
میشد درینولا حوضی را که بست گز در بست و عمق آن سه گز بود در صحن دولتخانه فتح پور ساخته بودند و زر سرخ و
سفید و سیاه پر کردند مجموع این زر را بانعام و بخشش صرف فرمایند و هر روز با امرا و فقرا و مشائخ و علما ازین

www.alimaanfoundation.com/

زر انعام میکردند و این زر که مبلغ بست کرور تنکه بودند و در مدت سه سال تمام شد و همدرین سال معصوم خان
کوکه مرزا حکیم که جوان مردانه بحسب تقدیر از میرزا رنجیده بدرگاه جهان پناه و حضرت او را نوازش کرده بمنصب پانصدی
سرفرازی بخشید و در ولایت بهار جاگیر داده رخصت فرمودند و چون آنجا رفت با کالا بنار که امرای کبار افاغنه
بشجاعت اشتهار داشت جنگ کرده غالب گشت و چند زخم باو رسید حضرت خلیفه الهی از شنیدن اینخبر او را
سرفرازی کرده منصب هزاری بخشیده فرمان عنایت ماست مرحمت فرمودند و هم در ماه شوال سال مذکور
ملا طیب را دیوان صوبه بهار و حاجی پور و پرکهوتم را بخشی و ملا مجدی را امین و شمشیر خان خواجه سرا را صاحب
اهتمام خالصه آنجا فرموده رخصت فرمودند همدرین ماه مقصود جوهری که پیش راجه علیخان حاکم اسیر و برهانپور بطلب
مرزا مظفر حسین رفته بود با پیشکشها راجه علیخان مرزا را آورده در نظر اشرف گذرانیدند ذکر فرستادن بعضی امرا
بولایت رانا کیکا چون همت خاطر خیر اندیش بدان مصروفست که ساحت ولایت هندوستان از غبار
فتنه و فساد ارباب کفر و ضلال مصفی گردد و شهباز خان میر بخشی را با بعضی امرا پیش قاضی خان بدخشی و
شریف خان اتکه و سید قاسم و سید هاشم بارهه و سبحانقلی ترک و دیگر امرا بر سر رانا کیکا فرستادند و در خرابی
ولایت کیکا و بدست آوردن او وصیت فرمودند و شهباز خان بولایت رانا در آمده داد غارت و تاراج
داده سر در پی او نهاده در کوه و جنگل میگشت و چون مادر قصبه کونبمیر در آمد شهباز خان بمحاصره آن قلعه
پرداخته در چند روز فتح قلعه و رانا کیکا در نیم شبی از قلعه فرود آمده میرفت و همدرین ایام سلطان خواجه که حضرت
خلیفه الهی میر حاج ساخته بمکه فرستاده بود از مکه معظمه معاودت نموده بملازمت رسید انواع امتعه و اقمشه هاروی
و فرنگی و اسپان عربی زاد و غلامان حبشی و کنیزکان برسم پیشکش از نظر اعلی گذرانیده بعواطف بادشاهانه
ممتاز گردیده بمنصب صدارت منصوب گشت و چون فرستادن میر حاج هر ساله بمکه معظمه مقرر شده بود
و درینسال قرعه این منصب عظیم القدر بنام خواجه محمد بخشی که از ابنای حضرت خواجه احرار خواجه ناصر الدین عبد الله
قدس سره بود بر آمد و چهار لک روپیه حواله خواجه مذکور فرموده روانه مکه معظمه ساختند و در آخر سنه سبع و ثمانین
و تسعمائه موافق سال بست و چهارم الهی خبر رسید که خانجهان حاکم بنگاله فوت شد آنحضرت از استماع اینخبر حزن و
تاسف فرموده فرمان تسلی و نوازش اسمعیل قلیخان که برادر خانجهانست فرستادند و مظفر خان را که مشرف
دیوان بود بحکومت ولایت بنگاله تعین فرمودند و رضوی خان را بخشی الملک و حکیم ابو الفتح را صدر و بتر داس و میر ادهم را
بشرکت منصب دیوانی فرستادند **ذکر وقائع سال بست و پنجم الهی** ابتدای اینسال روز جمعه
بست و چهارم محرم سنه ثمان و ثمانین و تسعمائه بود چون دولات ولایت کشمیر همیشه در زمره دولتخواهان و
خدمتگاران و هواخواهان باج گذار این دودمان رفیع الارکان منتظم بوده اند دران ایام که موکب جهانگیر بعد از

www.alimaanfoundation.com/

طواف مزار اجمیر بعزم زیارت مرقد شیخ فرید شکر گنج رحمه الله تعالی بطرف پنجاب نهضت فرموده بود ملا عشقی را از بندهای قدیم الخدمت این درگاه ست با قاضی صدر الدین کشمیری فرستاده بودند و علیخان حاکم کشمیر بلوازم ضیافت و مراسم خدمت قیام نموده آثار حسن اخلاص و اعتقاد ظاهر گردانید پیشکشهای لائق و تحفهای آنولایت از زعفران و مشک و قطاس و شالها و دیگر اجناس نفیسه ترتیب داده بمصحوب و کیل خود محمد قاسم همراه ملا عشقی و قاضی صدر الدین فرستاده بود جماعت مذکور درین ایام بدرگاه خلائق پناه رسیده و کیفیت حسن اخلاص و دولتخواهی علی خان مذکور را بنوعی که دیده و دانسته بود خاطر نشان حضرت نموده پیشکش و هدایای کشمیر بعرض خسرو جهانگیر رسانیدند و درین کتاب بنظر حسین مرزا را که سعقو جوهری از پیش راجه علیخان آورده بود بخشیدند بمراحم خسروانه سرفراز ساخته و از قید برآوردند و همدرین ایام روزے حضرت در وقت طعام وسیلان و الوان اطعمه که برائده احسان بود بدل الهام گذرانیدند که بیشک گرسنه را چشم بران افتاده خواهد بود چگونه روا باشد ما ازین طعامها بخوریم و گرسنگان محروم باشند حکم شد که هر روز چند گرسنه را ازین طعامهای خاصه سیر بسازند انگاه بجهت ما طعام آورند درینولا بحکمت تراب علی را از همراه ایلچیان عادل خان کنی بیجانگر فرستادند شرح این مجمل آنست که حکام دولات دکن هر یکی علیحده هر سال پیشکش و هدایا مصحوب وکلای مردم اعتباری خود بدرگاه سلاطین پناه می فرستادند چون خواجه عبد الله از جانب علو یخان آمده تحفهای گرامی و فیلان نامی آورده بود درین ایام بر تو التفات بحال عادلخان انداخته خواجه عبد الله با پیشکش شاهی بیگ نام بخلعت بادشاهانه نوازش فرموده یکصد اشرفی اکبر شاهی یکهزار و پانصد روپیه و بست و چهار هزار سکه مرادی انعام فرموده رخصت دادند درین ایام خجسته فرجام میر نظام که شوهر خواهر مرزا شاه رخ والی بدخشان است برسم رسالت از پیش مرزا شاه رخ بدرگاه سلاطین آمد و اسپان ترکی بدخشی نژاد بعلقهای آبدار و قطارهای شتر و مایه پیشکش گذرانید بعنایات خسروانه ممتاز گشت و چون حضرت خلیفه الهی هر سال در ماه مولود حضرت ختمی پناه صلی الله علیه وسلم مجلس عرس ترتیب میدادند و درین روز دوازدهم ربیع الاول امسال نیز مجلس منعقد گردید سادات و علما و مشائخ و امرا حاضر آمده صدای عام در داده سفره گشیدند هیچکس از اهل شهر نماند که درین روز از خوان بهره مند نگشت چون بعرض رسیده بود که حضرت ختمی پناه صلی الله علیه وسلم و خلفای راشدین رضی الله عنهم اجمعین در روزهای جمعه و عیدین همیشه خود خطابت میکردند و خلفای بنی عباس نیز احیانا آن سنت سنیه مینمودند هر یک بنفس خویش خطبه میخواندند و بعد از خلفای بنی عباس سلاطین اورنگ نشین مثل صاحبقرانی امیر تیمور گورکان و مرزا الغ بیگ بجهت متابعت خیر البشر و خلفای اربعه بنفس خویش خطبه میخواندند زمانے صواب نمای متقاضی بآن رسید که در یکی از جمعات بسنت خلفای دائمه بدی عمل نمایند و در روز جمعه

www.alimaanfoundation.com/

غره ماه جمادی الاول سال بست و پنجم الهی در مسجد جامع دار الخلافت فتحپور شرف بر شرفها منبر نهاده لسان اعجاز
بادای این کلمات خطبه بگشاد ؎ خداوندی که ما را سروری داد ٭ دل دانا و بازوی قوی داد ٭ بعدل و
داد ما را رهنمون کرد ٭ بجز عدل از خیال ما برون کرد ٭ بود وصفش ز حد فهم برتر ٭ تعالی شانه الله اکبر ٭ و
بهمین ابیات بلاغت آیات که مشتمل بر حمد و ثنا محتوی بر شکر لا احصی نعمائه و ترغیب بعدل و داد اختصار فرموده فاتحه
خواندند و از منبر فرود آمده نماز جمعه ادا کردند و چون عبد الله خان اوزبک بادشاه ماوراء النهر همیشه سلسله جنبان
دوستی و یکجهتی بود و ایلچیان بدرگاه می فرستاد بنابران حضرت شهریار جهان مرزا فولاد را با خواجه خطیب نام جوانی
که آدمی زادهای بخارا بود بایلچیگری تعیین فرمودند و مکتوبی مشتمل بر تمهید دوستی و محتوی بر تاکید روابط اختصاص
و یکجهتی ارسال داشته ختم کلام باین بیت فرمودند بیت چو با دوست باشیم با یکدگر ٭ بود بحر و بر ایمن از شور و شر
و درین ایام فرخ انجام روزی بحضور فضلا و علما مسئله مختلف فیه در میان آمد و سخنها دران باب باطناب
کشیده بقیل و قال انجامید و سخن درین بود که اطلاق لفظ علما و مجتهد بر چه کس میتوان نمود و کرا مجتهد میتوان گفت
مولانا عبد الله مخدوم الملک سلطانپوری که اعلم العلمای روزگار بود و شیخ عبد النبی که صدر الصدور ممالک هندوستان
بود و قاضی خان بدخشی که در علم کلام و حکمت امتیاز داشت و حقائق پناه شیخ مبارک که در علوم معقولی و منقولی
سرآمد علمای وقتست و قاضی جلال الدین ملتانی و صدر جهان معنی تذکره پوشیده و دران مهرهای خود کرده
بنظر اقدس در آوردند و صورت تذکره اینست مقصود از تشئید این مبانی و تمهید این معانی آنکه چون هندوستان
صینت عن الحدثان بمیامن معدلت سلطانی مرکز امن و امان و دائره عدل و احسان طوائف انعام از خواص و
عوام خصوصاً علماء عرفان شعار و فضلای دقائق آثار که هادیان بادیه نجات و سالکان مسالک اوتوا العلم درجات
اند از عرب و عجم رو بدین دیار نهاده توطن اختیار نموده جمهور علما فحول که جامع فروع و اصول اند و حاوی معقول
و منقول و بدین و دیانت و صدق و صیانت اتصاف دارند بعد از تدبیر وافی و تاویل کافی در غوامض
معانی آیة الکریمه اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم و احادیث صحیحه ان احب الناس الی الله
یوم القیمة امام عادل رفیق و من اطیع الامر فقد اطاعنی و من یعص الامر فقد عصانی و عدل ساعة
خیر من ستین سنة قیام لیلها و صیام نهارها و غیر ذلک من الشواهد العقلیة و الدلائل النقلیة قرار داده حکم نموده اند که مرتبه
سلطان عادل عند الله زیاده از مرتبه مجتهد است و حضرت سلطان الاسلام و کهف الانام امیر المومنین ظل الله
علی العالمین ابو الفتح جلال الدین محمد اکبر بادشاه غازی خلد الله ملکه ابدا اعدل و اعقل اعلم بالله اند بنابران اگر در
مسائل دینیه که بین المجتهدین مختلف فیها است بذهن ثاقب و فکر صائب خود یکجانب را از جهت معیشت بنی آدم
و مصلحت انتظام عالم اختیار نموده بانجانب حکم فرمایند متفق علیه میشود و اتباع آن بر عموم برایا و کافه انام لازم و

www.alimaanfoundation.com/

متحتم ست وایضا اگر بموجب رای صواب نمای خود حکمی از احکام قرار دہد کہ مخالف نفس نباشد و سبب ترفیہ عالمیان بودہ باشد عمل بران نمودن بر ہمہ کس لازم و متحتم ست و مخالفت آن موجب سخط اخروی و خران دینی و دنیوی ست این مصدور صدی دیو جسنہ کہ و اظہار الاول حقوق الاسلام بحضر علمای دین و فضای متدین تحریر یافت و کان ذلک فی شہر رجب سنہ سبع و ثمانین و تسعمائہ چون ہر سال التزام زیارت مزار فائض الانوار خواجہ معین الدین قدس سرہ پیش نہاد خاطر خسرو جہان گیر بود در شانزدہم ماہ رجب از دار الخلافت فتحپور بجانب اجمیر نہضت فرمودند و آنجا منزل بمنزل شکارکنان و صیدافگنان در نوزدہم ماہ شعبان در نواحی حوض خواص خان کہ پنج کروہی اجمیر ست نزول واقع شد چون در میان راہ تنہبور و اجمیر شیر بسیاری باشد دران ایام شخصی از راہ تنہبور باجمیر میرفت در راہ شیری باو دو چار شد آن بیچارہ حیران شد و گرد خود خطے کشید و چون شیر قصد او کردہ آن شخص ستر را بنام حضرت خلیفہ الٰہی قسم داد و گفت بحق صدق و اخلاص حضرت سوگند یاد کرد کہ من آنشخص را دیدم و این حکایت از زبان او شنیدم آنحضرت بوقوع این حال شگفت ایزد متعال بجا آوردہ فرمودند کہ من دیگر بدست خود شیر نخواہم کشت القصہ روز جمعہ بست و چہارم ماہ شعبان از پنجکروہی اجمیر پیادہ شدہ بمزار مورد الانوار آمدہ بشرائط طواف قیام نمودند و در سیمین ترسون محمد خان حاکم پٹن گجرات رسیدہ ملازمت نمود و رایات عالیات براہ پرگنہ سہرہ کہ نمکسار ست شکارکنان بستقر سریر خلافت مراجعت نمودہ فرمودند کہ بارگاہ طولانے کہ محرابہا داشت ترتیب دادہ مسجد نام کردہ در یکطرف دولتخانہ برپا میکردند و پنج وقت نماز را باجماعت میگزاردند دہ بست و یکم ماہ شوال در دار السرور فتحپور محل سرادق جلال گشت و مہتر سعادت کہ خطاب پیشرو خانے دارد برسالت نزد نظام الملک دکنی رفتہ بود با ایلچیان دکنی و پیشکشہای نفیس آمدہ بعتبہ بوسی سرفراز گردید فیلان کوہ پیکر کہ ہمراہ آوردہ بود بنظر اشرف درآوردہ و درین سال **ذکر وقایع سال بست و ششم الٰہی** کہ موافق سنہ ثمان و ثمانین و تسعمائہ بودہ باشد بحسب رافت فطری و شفقت جبلی حکم اشرف نافذ شد کہ از کل ممالک محروسہ رسم تمغا و زکوٰۃ برطرف باشد و در تاکید این امر فرامین عدالت آئین صدور یافت پوشیدہ نماند کہ ہیچ بادشاہی این محصول را کہ برابر حاصل ملک ایرانست نبخشیدہ و توفیق نیافتہ ہمدرین سال محمد معصوم خان پسر معین احمد خان کہ حکومت جونپور داشت و بدرگاہ جہان پناہ آمدہ بود باز رخصت جونپور یافتہ ملا محمد یزدی باقضی القضاتی آنجا مقرر گشت و حکومت بلدہ دہلی بحسب علیخان پسر میر خلیفہ تفویض شد **ذکر حادثہ بنگالہ** مظفر خان کہ بہ بنگالہ رفت و شروع در فصیل مہمات و معاملات نمود چون بخت او برگشتہ و نوبت ادبار رسیدہ بود در معاملات سخت گیری بنیاد کرد ہر دم را بزبان رنجانیدن گرفت و جاگیر اکثر اجرای بنگالہ تغیر کردہ طلب داغ و باز یافت معاملات کہنہ در میان آورد بیت مشو در حساب جہان سخت کار کہ آسان زند مرد آسان گذار

www.alimaanfoundation.com/

بابا خان قاقشال هرچند ملایمت کرد و التماس نمود که جاگیر او را برقرار داشته طلب داغ ننمایند صورت نه بست و چون
پرگنه جاگیر از ابتدای خریف از خالدین خان تغیر نمود خالدین خان از مال خریف گرفته بود مظفر خان بجهت بازیافت
آن مبلغ فرمود که خالدین خان را مقید ساخته زر بضرب شلاق و کفپائی طلب داشتند و بحسب اتفاق درهمین ایام
از درگاه معلی فرمان بنام مظفر خان رسید که روشن بیگ نام نوکر مرزا محمد حکیم که از کابل به بنگاله رفته بود او را بدست
آورده بقتل رسانیده سر او را بدرگاه فرستد و این روشن بیگ را گردن زدند و سخنان درشت نسبت بابا خان
بر زبان راند و سپاهیانی که دران مجلس حاضر بودند بتخصیص بابا خان و قاقشالان دیگر بر خود لرزیده قرار حرام نمکی
بخود دادند و بجائی رسید که همه اتفاق نموده اول سرهای خود تراشیده و تاقیه پوشیده بکلمه عصیان اعلان
نمودند و از آب گذشته در شهر گور که در زمان سلف به لکهنوتی مشهور بود فرود آمده بنیاد اجتماع کردند و در چند جا
که اموال مظفر خان بدست در آمد بغارت بردند و مظفر خان کشتیها را جمع کرده حکیم ابوالفتح و تیرداس را با جمعی از
افواج لشکر در برابر ایشان کنار آب فرستاده و چون خبر انحراف قاقشالان از جادهٔ اخلاص بعرض حضرت خلیفه الهی
رسید فرمان جهانمطاع بنام مظفر خان صادر شد که طائفه قاقشالان از بندگان قدیم الخدمت اند نیک واقع
نشد که آنها را رنجانیده اند باید که ایشان را بعنایت و استمالت بادشاهانه امیدوار ساخته مهم جاگیر ایشان را در قوت دهد
فرمان درینوقت که مظفر خان با آنجماعت مقابله داشت رسید برسیدن فرمان بابا خان و سائر ارباب عصیان
بحسب ظاهر در مقام اطاعت شده بمظفر خان پیغام فرستادند که رضوی خان و تیرداس را فرستند که بلا عهد و
شرط کرده خاطر ما را از جانب شما جمع سازند مظفر خان رضوی خان و میر ابواسحاق پسر میر رفیع الدین و رای تیرداس را
فرستاده بابا خان هر سه کس را مقید داشته بازار محاربه را گرم تر و بحسب تقدیر درهمین ایام ملا طیب و پرکهوتم بخشی
متصدیان مهمات ولایت بهار نیز کار و بار را سخت گرفته جاگیر محمد معصوم کابلی و عرب بهادر و سائر امرای بهار
تغیر داده بنیاد بدسلوکی کردند معصوم کابلی بعد از بغی و همیت باتفاق عرب بهادر و سعید بخشی خود را بحرام نمکی
قرار داده قصد قتل ملا طیب و پرکهوتم کردند و آنها فرار نموده بدرفته خانمان بغارت دادند و پرکهوتم بعد از
چند روز جمعی از بندگان درگاه را جمع ساخته از آب جوسا گذشته خواست که دست بردی بحرامخواران نماید عرب
حرام نمک پیش دستی کرده بر سر پرکهوتم غافل رسیده او را بقتل آورد و چون خبر مخالفت عاصی کابلی بقاقشالان
رسید از طرفین رسل و رسائل شد و درینوقت که قاقشالان بمظفر خان مقابله داشتند عاصی بکومک ایشان
روان شد بیهکری رسید مظفر خان خواجه شمس الدین محمد خانی را با فوجی به تنگنای کرهی فرستاد که مانع گذشتن
عاصی شود و عاصی چون جمعیت بسیار داشت بدور از کرهی گذشت و بخواجه شمس الدین محمد جنگ کرده غالب
گشت و عاصی بقاقشالان یلی شده فتنه بالا گرفت و از آب گذشته بر سر مظفر خان آمدند وزیر جمیل که از امرای

www.alimaanfoundation.com/

قدیم الخدمت این درگاه داشت باتفاق خان محمد یهودی و دیگر مردم از مظفر خان بمخالفان همراه شد و
مظفر خان در قلعهٔ ٹانڈه که چار دیواری پیش نبود متحصن گشت و باغیان بر سر ٹانڈه دست یافته حکیم ابو الفتح و
خواجه شمس الدین و اکثر مردم اعیان دستگیر کرده غارت و تاراج نموده و حکیم ابو الفتح و خواجه شمس الدین و رای
پتر داس از حبس باغیان بحیلهٔ خلاصی شده پیاده گریخته بر آمدند و بمدد زمینداران خود را بحاجی پور رسانیدند
و چون باغیان قلعهٔ ٹانڈه را نیز متصرف شدند مظفر خان را بقولی از خانهٔ او بر آورده بقتل رسانیدند و اموال و
اشیاء او را بدست آوردند پایهٔ استظهار خود ساخته ولایت بنگاله و بهار حصه بتصرف باغیان در آمد قریب
سی هزار سوار بر جماعت حرامخواران جمع شده و چون حضرت خلیفهٔ الهی شرف الدین حسین مرزا را قبل ازین
از بند خلاص کرده به بنگاله پیش مظفر خان فرستاده بودند باغیان او را از قید بر آورده بسرداری بر داشتند
و فتنهٔ عظیم قائم گشت چون این اخبار بعرض حضرت رسید راجه تودرمل و محمد صادق خان و ترسون محمد خان
و شیخ فرید بخاری و الف خان حبشی و باقر و طیب پسران طاهر خان و تیمور بدخشی و دیگر امرا بجهت دفع فتنه
بهار و بنگاله رخصت شدند و فرمان بمحب علیخان و محمد معصوم فرنخودی حاکم جونپور و شماجی خان و جاگیرداران
آن نواحی صادر شد که در دفع جماعت مخذول العاقبت باتفاق راجه تودرمل نهایت سعی چند و لے
دارند هنوز لشکر ظفر اثر در راه بود که شاه خان جلایر با سعید بدخشی جنگ کرده او را بقتل آورد و چون راجه تودرمل
و امرای نامدار بجونپور رسیدند محمد معصوم ملاقات نموده سه هزار سوار مسلح مکمل بنظر دولتخواهی در آورده امان
خوف از حاکم حوصلگی سبب غلبهٔ جاه و جمعیت دماغ از خلل کرده بود حرکاتیکه از آن بوی بی اخلاص می آید
از و بظهور آمدن گرفت و سخنانی که این را حرام نمکی از آن معصوم میشد و بی اختیار بر زبان میرفت ؎
هر چه بدل هست ز پاک و پلید ✤ در سخن آمد اثر آن پدید ✤ جیفه چو گیرد دهن جوی تنگ ✤ آب روان گیرد
از و بوی رنگ ✤ راجه تودرمل از روی کاردانی و معامله فهمی بمدارا گذرانیده در تسلی و استمالت معصوم کوشش
میکرد و چون لشکر فیروزی اثر بقصبه مونگیر رسیده عاصی کابلی و قاقشالان و مرزا شرف الدین حسین با سی هزار
سوار و پانصد فیل و کشتیهای جنگی و توپخانه آراسته بمقابلهٔ دولتخواهان آمدند چون راجه تودرمل بر سپاهیان
بنگاله واقعه طلبی جبلی ایشانست جنگ مناسب ندیده در قلعهٔ مونگیر تحصن جسته بر دور قلعهٔ قدیم دیگر ساخته و هر روز
طرفین جوانان مردانه کارزار مینمودند چون این خبر بعرض حضرت رسید یکدفعه زین الدین کنبو را بڈاکجوکے فرستاده
لکهه روپیه بدست او مدد خرچ لشکر فرستادند و بعد از چند روز همین قدر زر بدست دریا آبدار و دفعه دیگر بدست
سرمدی و مرتبهٔ دیگر بدست پتهل و بدفعات زر بسیار فرستادند درینوقت همان قرملے و تیر خان دیوانه از
لشکر ظفر اثر جدا شده بحرامخواران ملحق شدند و بدست چهار ماه از طائفهٔ حلال خواران با جماعهٔ حرام خوران مقابله بود بعضی

www.alimaanfoundation.com/

بجهت دولتخواهان حضرت خلیفه الٰهی راه آمد و شد غله را بر لشکر مخالفان بستند و عسرت تمام در میان ایشان
پدید آمد و باباخان قاقشال در ٹانڈه بود بیمار شده مشرف بر فوت گشت و جباری پسر مجنون قاقشال که
رکن رکین مخاذیل بود بواسطه خبر ضعف باباخان اراده رفتن ٹانڈه نمود عاصی را بوجوه تاب مقاومت نماند
خود را بجانب بهار کشید عرب بهادر ایلغار کرده متوجه پٹنه شد که آنشهر را بتصرف در آورده خزانه که آنجا
بود تصرف گردد و بهادرخان خاصه خیل بادشاه در پٹنه تحصن جسته ایستاد و در مقام رفع اعدا شده
استقامت نمود و راجه تودرمل و دولتخواهان محمد معصوم فرنخودی و جمعی دیگر را بکومک پٹنه فرستادند و از رسیدن
اینها عرب ترک محاصره داده خود را بجانب کچهی که از زمینداران عمده آن ولایتست کشیده رفت و راجه و صادقخان
و محب علیخان و ترسون محمدخان و دیگر امرا بر سر عاص بهار شدند و او شبانخون آورده بحسب اتفاق
بر سر منزل صادق خان ریخت و از آنجا که کاروانی صادق خان بود در آنشب جان بیگ و الف خان
حبشی بقراولی تعین یافته بودند غنیم غافل بر سر ایشان رسیده جان بیگ کشته شد و الغ خان بدر رفت و
با صادق خان جنگ صعب اتفاق افتاد و اقبال دولت بادشاهی تقویت دولتخواهان کرد عاصی را
هزیمت داده او با قبح وجهی به بنگاله رفت و آنطرف گڈهی بدست آمد و از غرایب واقعات آنکه در همین ایام
فرمان طلب بنام شجاعت خان حاکم مالوه بمصحوب حسن تواچی باشی فرستادند او با پسر خود قیوم خان از
سارنگپور بر آمده عزیمت درگاه جهان پناه داشت نوکران او را هوس یاغی گری در سر افتاد شجاعت خان و
قیوم خان او را بقتل آورده بجهت عدم اتفاق پراگنده شده هر کس بطرف گریختند و چون این خبر بعرض حضرت
رسید شریف خان اتکه را بحکومت مالوه فرستاده فرزندان صغیر و پسماندهای شجاعتخان طلب داشتند
و چون مهم بنگاله باطناب کشیده بود خان اعظم را که مدت مدید در گوشه آگره منزوی بود و بنظر محافظت او مینمودند
مورد مراحم خسروانه ساخته پنجهزار سوار همراه کرده بحکومت ولایت بهار فرستادند و بجهت زیادتی احتیاط
شهباز خان بسرحد حاجی پور رسید شنید که عرب بهادر در پناه راجه کچهنی در آمده است بر سر او رفته مدت یکماه
مقابله داشت و جنگل بری کرده بضرب راست عرب را از آنجا بدر کرده راجه کچهنی را دیوان ساخت و هم درین
ایام بحسب اتفاق حضرت خلیفه الٰهی بمنزل شریف خان اتکه تشریف برده او را سرفرازی بخشیدند و او جشن
خسروانه ترتیب داده پای انداز بسیار پیشکش شایسته سرانجام نموده منزل خود را آراست و حضرت تا آخر
روز تشریف داشت به نغمه و سرود و انواع عیش و سرور گذرانیدند و شریف خان اتکه نه زنجیر فیل و بست و هفت
اسپ عراقی و عربی و اقسام اقمشه پیشکش گذرانید چون هر سال یکی از مردم معتبر را بمیر حاجی بسفر حجاز
میفرستادند درینسال قرعه بنام حکیم الملک گیلانی افتاد و اشارت علیه بنادر رسید که مبلغ پنج لک روپیه

www.alimaanfoundation.com/

از وجوه خزانه عامره بدستور هر سال تحویل حکیم الملک کردند که بوقوف قاضی حسین مالکی شیخ الاسلام حرم بمحتاجان
مکه معظمه برساند و اقمشه هندوستان و پارچها نفیس مصحوب حکیم الملک بجهت شرفای مکه ارسال فرمودند درینولا
عرضداشت راجه تودرمل رسید که محمد معصوم فرنخودی را که بانواع تدبیر بمدارا همراه دارد خواجه شاه منصور خطهای
درست نوشته اظهار آن نمود که زر بسیار بر ذمه او نیست ترسون محمد خان که از امرای کبار است و سرداری
لشکر بنام اوست نیز خطها نوشته درینمحل که صد امیدواری می باید داد تهدیدات نموده است و چون از سختگیری
او در معاملات مکرر بعرض حضرت رسیده بود چند روز او را بیدخل ساخته به شاه قلیخان سپردند و حکم شد که بجای
او وزیرخان دیوان کلی باشد و باتفاق قاضی علی پسر قطب الدین بغدادی فیصل مهمات میداده باشد
و دران ایام از عجائب مخلوقات شخصی را آوردند که بی هیئت گوشش از مادر متولد شده بود که نه پنبه
داشت و نه سوراخ گوشها و عجب تر آنکه هر سخنی که مذکور می شد مثل صاحبان گوش می شنید چون این سخن را
بحضور حضرت آوردند ز دیدن آن شخص حضرت متعجب شد خرج روزمره او تعیین فرمودند و چون حضرت خلیفه
الهی هر سال از راه اخلاص بزیارت مزار فائض الانوار حضرت خواجه معین الدین قدس سره می رفتند و در ضمن
این بیت خسرو عمل صالح فائده بسیار به بندگان خدا میرسید و درینسال بجهت بعضی موانع توجه رایات عالی میسر نشد
شاهزاده دانیال را با جمعی از نزدیکان مثل شیخ جمال و شیخ فیضی که نسبت اخوندی و سائر مردم همراه تعیین فرمودند
و مبلغ بیست و پنجهزار روپیه مدد خرج فقیران آندیار را مرحمت فرمودند و شاهزاده جوان بخت زیارت نموده معاودت
فرمودند چون آن راجه تودرمل و ترسون محمد خان و دیگر امرای بادشاه بجهت برسات در حاجی پور قرار گرفتند
معصوم فرانخودی برخصت جونپور که جاگیر او بود آمده آثار بغی و حرام نمکی بظهور آوردن گرفت حضرت خلیفه الهی
بیسروخان داروغه فراشخانه را جهت تسلی او فرستاده ولایت اوده باو لطف کردند و جونپور را
به ترسون محمد خان عنایت فرمودند معصوم به بیسروخان سخنان مخلصانه گفته آثار مخالفت ظاهر کرده
و اوده را کناره دانسته بآنجا رفت درینوقت نیابت خان پسر هاشم خان نیشاپوری که نواخته این درگاه
بود در جوسی بیاک که جاگیر او بود باغی شده بر سر قلعه کره که جاگیر اسمعیل قلیخان بود رفت الیاس خان نوکر اسمعیل قلیخان
که شقدار آنجا بود جنگ کرده کشته و نیابت قلعه کره را محاصره کرده بنیاد تاخت و تاراج نهاد و چون این خبر بعرض رسید
اسمعیل قلیخان و وزیرخان و مطلب خان و شیخ جمال بختیار و جمعی امرای نامدار را بدفع او تعیین فرمودند و شاه قلیخان
محرم را فرستادند که معصوم خان فرانخودی را امیدوار ساخته بدرگاه آوردند و بعد از رخصت وزیرخان خواجه شاه
منصور را از قید آورده باز بمنصب سرفراز کردند چون نیابت خان خبر آمدن لشکر شنید ترک محاصره کرده بجانب کتت
روان شد از مضافات ولایت پتنه امرا عجلت نموده از آب گذشته خود را باو رسانیدند نیابت خان بجنگ

www.alimaanfoundation.com/

آمده حرب صعب اتفاق افتاد بالآخره شکست یافته پیش معصوم خان رفت و درینوقت عرب بهادر نیز از پیش
شهباز خان گریخته باو پناه برده بود شهباز خان تعاقب کنان بجونپور رسید و از انجا بر سر معصوم باوده متوجه
شدند معصوم خان بمقابله شتافته غالب گشت و شهباز خان فرار نموده در یک روز چهل کروه راه طی
کرده بجونپور رفت بحسب اتفاق ترسون محمد خان که برانغار بود و در جنگ مخفی مانده بود در وقتی که افواج معصوم
پریشان شده فوج برانغار برآمده بیت چو باد شد زد ناگه بر ایشان * همه جمعیت خس شد پریشان
شکست داده معصوم را و این خبر که بشهباز خان رسید بسرعت تمام مراجعت کرده روز دیگر خود را بفوج برانغار
رسانیدند و باز جمعیت نموده بر سر معصوم خان رفت و در سواد شهر اوده باز معصوم خان جنگ کرده
شکست یافت و مادر و خواهر و زن و پسر و مال و جمعیت او بدست آمد و او گریخته بجانب سوالک بدر رفت
و این قضیه در ماه ذیحجه سنه ثمان و ثمانین و تسعمائه روی داد **ذکر وقائع سال بست و هفتم الهی**
ابتدای اینسال روز یکشنبه پانزدهم صفر سنه تسع و ثمانین و تسعمائه بود در اوائل اینسال خبر رسید که مرزا محمد حکیم
از روی خط های عاصی کابل و معصوم فرنخودی که نوشته رغبت آمدن مینمودند و باغوای فریدون که خال مرزا بود
قابو خیال کرده بعزیمت تسخیر هندوستان از کابل برآمد و شادمان که نوکر خود را از آب نیلاب گذرانید و کنور مانسنگه
پسر راجه بهگوانداس بر سر او رفت و او جنگ کرده بقتل رسید و از شنیدن این خبر مرزا محمد حکیم از آب نیلاب گذشته
در پرگنه سید پور فرود آمد حضرت خلیفه عنایت فرموده متوجه پنجاب شدند و شاهزاده دانیال را در دار الخلافت
فتحپور مانده سلطان خواجه شیخ ابراهیم را جهت انجام مهمات آنجائی گذاشتند و چون بسرای باد که پانزده کروهی
فتح پور است رسیدند خبر فتح شهباز خان و شکست معصوم فرنخودی رسید بفال مبارک گرفته متوجه پیش شدند
و در وقتی که مانسنگه بر شادمان غالب گشته سه فرمان مرزا محمد حکیم که یکی بنام محمد قاسم خان میر بحر بود بدست
افتاد و از خبرداران شادمان ظاهر شد که بدلاسا و استمالت تمام نوشته بود کنور مانسنگه فرامین را بدرگاه
فرستاد حضرت معلوم نمود مخفی داشتند چون رایات جلال از دهلی گذشت و مرزا حکیم بلاهور آمده در باغ
مهدی قاسم خان فرود آمده و مانسنگه و سعید خان و راجه بهگوانداس در قلعه لاهور متحصن شدند و رایات
عالیات را در قصبه پانی پت نزول شد ملک ثانی که دیوان مرزا محمد حکیم بود و خطاب وزیر خانی داشت از
مرزا جدا شده بدرگاه آمد و بمنزل خواجه شاه منصور خبر آمدن او بعرض رسانید بخاطر اقدس چنان رسید که
درینوقت که مرزا محمد حکیم به تسخیر هندوستان آمده باشد دیوان خود را از خود جدا ساخته فرستادن خالی
از تدبیر نیست چون نسبت بخواجه منصور بدگمانی بود این تصور بظن غالب رسید و خواجه شاه منصور را تغیر ساخته
فرمان مرزا را باو نمودند هر چند که او سوگندها خورد فائده نداد و چون رایات جهانگشا بنواحی شاه آباد رسید

www.alimaanfoundation.com/

ملک علی خلجی آورده بنظر اقدس درآورد که قاصدان من از گذر دیو دیانه که اهتمام آن بمن تعلق دارد می آمدند چون بسرای سرهند رسیدند پیاده که آورده ام در انسرای دیدند آن پیاده بایشان گفت من کس شرف بیگ نوکر خواجه شاه منصور لم که در فیروزپور که جاگیر خواجه است دسی کروهی لاهور ست شقدار ست واین خط ها را بخواجه فرستاد چون پای من تشویش دارد شما این خط ها را بخواجه زود برسانید و پیاده بای من این خط ها را آورده اند چون مهر خطها برداشتند و بکشادند دو خط برآمد یک عرضداشت شرف بیگ که احوال پرگنه فیروزپور را بشاه منصور نوشته بود و دیگر خطی که شخص بشخص نوشته بمضمون آنکه من که فریدون خان را ملاقات کردم مشار الیه را بملازمت مرزا حکیم برد و با وجود که عمال خود پرگنات نواحی فرستادند به پرگنه تا کس نفرستاده ما را معالف داشت و چون مضمون این خط بعرض رسید چنان نمود که این خط را نیز شرف بیگ ملتاس بخواجه شاه منصور نوشته ست و علاوه را بطه ملک ثانی دیوان محمد حکیم مرزا و آمدن فرمان محمد حکیم مرزا بنام خواجه شاه منصور شده آن گمان بمرتبه یقین رسیده و چون اکثر امرا و ارکان دولت ازوی رنجیده بودند همه اتفاق نموده سعی قتل او کردند تا آنکه حضرت حکم بقتل او فرمودند صباح روز دیگر او را از حلق کشیدند رباعی تو ناکرده بر خلق بخشایشے ✤ کجا بینی از دولت آسایشے ✤ اگر بد کنی چشم نیکی مدار ✤ که هرگز نبار د گز انگور بار ✤ بعد از سه روز خبر رسید که مرزا محمد حکیم آمدن رایات عالی را که به پنجاب شنیدند از آب لاهور گذشته بجانب کابل رفت حضرت از سرهند بکلانور و از کلانور برهتاس رسیدند شکار قمرغه کردند و از انجا استخاره کرده و بشارت یافته متوجه نیلاب شدند و در ماه ربیع الثانی سال مذکور کنار آب نیلاب که بسند ساگر مشهور ست قلعه عالی بنا فرموده بابل بنا رسم سوم ساختند و چون کشتی کم بود حکم شد که امرا و سپاهیان کشتیها موجود سازند امرا را چوکی تقسیم فرمودند و کنور مالسنگه با شیخ جمال بختیار و ماد هو سنگه برادر او و مخصوص خان و نورنگخان و دیگر جوانان کار طلب را در آب نیلاب گذرانیده بجانب پرشور فرستادند چون بانجماعت پرشور را بتصرف درآوردند شاهزاده شاه مراد را با قلیچ خان و مرزا یوسف خان و رایسنگه و اکثر امرای نامدار را از آب گذرانیده بتسخیر کابل رخصت فرمودند درینوقت خواجه ابو الفضل خواجه حسن نقشبندی و محمد علی دیوان خواجه حسن برسالت از پیش مرزا حکیم آمدند و عرضداشت عذرخواهی و استغفار تقصیرات آوردند و حضرت خلیفه الهی حاجی حبیب الله را همراه کرده بکابل فرستاده فرمودند که اگر مرزا از اعمال گذشته نادم باشد که توبه نماید و سوگند بخورد و همشیره خود را بملازمت فرستد از سر گناه او خواهیم گذشت و شاهزاده شاه مراد کوچ بکوچ از کوتل خیبر گذشته و در پانزدهم جمادی الثانی سنه مذکور حضرت خلیفه الهی انفس نفیس از آب سنده گذشته منزل کردند مگر مین بندگان نظام الدین احمد را که مولف تاریخ ست بطریق ایلغار پیش شاهزاده شاه مراد فرستاده فرمودند که از احوالی رفته استخبار نماید که از بی آنکه حضرت تشریف آورند بکابل میتوانند رفت برو ندالا اگر حضرت

www.alimaanfoundation.com/

باید آمد بچه طریق مناسبت با کل حشم و اهل محل بیایند و یا جریده تشریف آورند فقیر یک شبانروز در جلال آباد که هفتاد
و پنج کروه بود رفته بشاهزاده رسید پیغام رسانیده و ایشان عزیمت کابل نموده توجه حضرت را بطریق ایلغار مناسب
دیدند و هم در جلال آباد حاجی حبیب الله از کابل آمده بمرافقت فقیر بدرگاه سلاطین پناه شتافته گفت که مرزا محمد حکیم
از گذشته در کمال پشیمانیست و سوگندان یاد کرده میخواست که همشیره را فرستد اما خواجه حسن که شوهر خواهر مرزا بود
همشیره ایشانرا گرفته فرار نمود و بجانب بدخشان رفت چون فقیر و حاجی حبیب الله در ملازمت حضرت رسیدیم
روز دیگر کوچ کرده متوجه پرسور رسیدند و از انجا شاهزاده سلطان سلیم را در اردوی مانده راجه بهگوانداس و
سعید خان و قاضی علی بخشی را در خدمت ایشان گذاشتند و خود جریده متوجه پیش شدند هر روز بست کروه
راه طی میفرمودند چون شاهزاده شاه مراد هفت کروهی کابل رسید مرزا محمد حکیم عزم جنگ که بخورد کابل موسوم است
آمده آتش حرب برافروخت و شکست یافته وادی فرار پیش گرفت و شاهزاده بفتح و نصرت بکابل در آمدند
و آن روزیکه صباح آن جنگ خواهد شد فریدون خان خال مرزا محمد حکیم بر چنداول لشکر شاهزاده ریخته و غنیمت
بسیار برده بود و خلق کثیر بقتل رسانیده درین روز حضرت خلیفه الٰهی در سرخ آب نام موضعی که از لشکر شاهزاده
پانزده کروه است فرود آمده بودند اتفاق در وقتیکه مردم چنداول لشکر غارت میشده اند حاجی محمد خان احدی
که بڈاک چوکی پیش شاهزاده رفته بود بانجا که رسید تاج را مشاهده کرده خبر موحش آورد که سبب پریشانی خاطرها
گشت با وجود این قسم خبر روز دیگر کوچ کرده یک منزل رفتند و در انجا خبر فتح رسید لوازم شکر و سپاس
بجا آورده حضرت شاهنشاه روز جمعه دهم ماه رجب بکابل در آمدند و هفت روز بسیر باغها گذرانیده در کابل
داشتند و چون بعرض رسید که مرزا محمد حکیم اراده این دارد که جلای وطن شده پیش اوزبک رود حضرت این
ننگ و عار را از بدلایشیده لطیف خواجه را پیش مرزا که در غوربند بود فرستاد مژده بخشش تقصیرات او رسانیدند
و مرزا محمد حکیم در حضور همراه لطیف خواجه بملازمت فرستاد و حضرت متوجه هندوستان شد باز کابل بازه را
بمرزا عنایت کردند و اردو را در عقب گذاشته بایلغار بجلال آباد که معسکر اردوی بودند بملازمت شتافته تهنیت
و مبارکبادی فتوحات را بتقدیم رسانیدند و خواجگی محمد حسین که برادر حقیقی قاسم خان میر بحر است و از امرای معتبر
مرزا بود بملازمت رسیده در سلک دولتخواهان منسلک شد و از جلال آباد فوج فرستاد تا دامن کوه کفار کنور را
تاختند منزل بمنزل مراجعت نموده در دوازدهم شعبان بکنار سند ساگر رسیدند محمد قاسم خان که حسب الحکم
بکنار آب جهت بستن پل تانده از کشتیها پل موجود ساخته بود رایات عالیات که در وقت رفتن کابل
در یکماه از آب گذشته بود در یک روز گذشته و از انجا کوچ بکوچ سلخ رمضان بلاهور رسیدند و حکومت
پنجاب را بسعید خان و راجه بهگوانداس و کنور مانسنگه مفوض داشته رایت عزیمت بجانب دار الخلافت

www.alimaanfoundation.com/

فتحپور برافراشته شکارکنان و صید افگنان متوجه شدند شهباز خان در پانی پت بملازمت رسید و چون
شاهزاده در بست و پنجم ماه شوال بدهلی رسیدند شاهزادهٔ دانیال و امرا که در فتحپور مانده بودند و حضرت مریم مکانی
که از فتح پور باستقبال حضرت برآمده بودند بملازمت مستسعد گشتند و از پنجم ذیقعده فتح پور مستقر سریر خلافت گشت
لوازم نثار و ایثار بتقدیم رسانیدند خیرات بسیار کردند در ایامی که رایات عالیات در سفر کابل بود بهادر پسر
سعید بدخشی که در ولایت تربیت برآمده خود را بهادر شاه نامید قصد جان خود داشت بدست نوکران اعظم خان
گرفتار گشته بقتل رسید بیت به بال و پر از ره که تیر پرانی + هوا گرفت زمانی ولی بخاک نشست + و چون
معصوم خان فرنخودی در کوهستان سوالک حیران و سرگردان میگشت باعظم خان التجا درخواست گناهان
خود نمود بوسیلهٔ و عرائض اعظم خان گناهان او مقرون بعفو گشته فرمان استمالت صادر شد و معصوم خان
از پیش اعظم خان احرام ملازمت بسته در فتحپور بشرف کورنش سرفرازی یافت و چون نیابت نیز پناه بحضرت
مریم مکانی آورده بود او هم در همان روز بشرف زمین بوس مستسعد گشت در ایامی که حضرت بکابل تشریف بردند و
خوجه مرزا محمد حکیم بملازمت رسیدند از قضیه خواجه شاه منصور بسیار تفحص کردند معلوم شد که کرم الله برادر شهباز خان
بدستیاری و کنکاش بعضی فرامین را ساخته و خط آخرین که سبب قتل او شد نیز ساختگی بوده است حضرت
از کشتن خواجه شاه منصور اکثر اوقات تاسف میداشتند القصه فتحپور مستقر رایات نصرت آیات بر ما بود و در
همین ایام خبر وفات مهد علیا حاجی بیگم که در زمرهٔ ازواج طاهرات بتاریخ نهم ماه محرم سنه تسعین و تسعمائه
اعظم خان که حکومت ولایت حاجی پور پتنه داشت در فتحپور بشرف پایبوس سرفراز گشت احوال بنگاله مشروحاً
معروض داشت و بعد از چند روز اکثر امرای کبار و سپاه نامدار که در لشکر کابل همراه بودند بمشار الیه همراه بطرف
بنگاله رخصت فرمودند **ذکر وقائع سال بست و هشتم الهی** ابتدای اینسال روز سه شنبه و هفتم خود
سنه احدی و تسعین و تسعمائه بود در نوروز اینسال دیوار و ستون و دولتخانهای عام و دولتخانه خاصه بامرا
تقسیم نموده در قماشها و پردهای مصور گرفته کمال ترتیب داده بنوعی آراستند که نظارگیان را از مشاهدهٔ آن حیرت
بر حیرت می افزود و صحن دولتخانها را بیارگاه نهاده رشک فردوس برین ساختند صفحهٔ نه طاق بیاراستند پردهٔ
زربفت فلک خواستند تخت زدند و تتق آویختند عرش دگر بر زمین انگیختند مدت هژده روز بس منازل دلکشا
آراسته بود شب بفانوسهای رنگ می آراستند و بندگان حضرت هر روز و شب یکبار دو بار تشریف فرموده صحبت
میداشتند و اهل نغمه فارس و هندوی در ملازمت میبودند و بهر یک امرا و اهل خدمت عنایات خسروانه بظهور
میرسید و بازار شهر فتحپور و آگره را آئین مینمودند و خلائق اطراف و جوانب را بتفرج و تماشای این جشن عالی
که هرگز ندیده و نشنیده بودند در هفته یکروز حکم عام میشد و دیگر ایام امرا و مقربان و مردم اعیان آمد و شد میداشتند و

www.alimaanfoundation.com/

حضرت در روز نوروز بر تخت سلطنت جلوس فرمودند و امرا و ارباب دولت صفها زده ترتیب مرتبه حالت
ایستادند و روز شرف که آخرین ایام نوروز است نیز همین دستور مجلس عالی ترتیب یافت و جمیع امرا بمراحم بادشاهی
سپاهی گشتند بعضی بعنایات اسپ و خلعت و بعضی بزیادتی علوفه و بعضی بزیادتی نوکر و جمعی بیافتن جاگیر و هیچکس
نماند که درین هژده روز مورد مراحم خسروانه نشده باشد و امرای کبار پیشکشهای لائق گذرانیدند و درین
هژده روز حضرت در ایوان یکی از امرای کبار تشریف آورده صحبت میداشتند و دران روز لوازم مهمانی
و صحبت را آنکس متکفل میبود پیشکش بسیار از پارچه هندوستان و خراسان و عراق و مروارید و لعل و یاقوت و طلا
و اسپان عربی و فیلان کوه پیکر و قطارهای اشتر نو و مایه و استران راهوار بروعی میگذرانیدند و درین محل شاهم خان
جلائر از صوبه بنگاله و راجه بهگوانداس از لاهور آمده بشرف عتبه بوسی مشرف گشتند و در اوراق گذشته ذکر یافت که خان اعظم
و سائر جاگیرداران از حاجی پور بدرگاه آمدند چون آن صوبه خالی مانده بود حرام نمکان فرصت یافته از هر گوشه سر
فتنه و فساد برآوردند خپسته نام نوکر معصوم کابلی باترخان دیوانه و سرخ بدخشی در ولایت بهار خلل انداختند
محمد صادق خان باتفاق محب علیخان جنگ کرده و غالب گشته و خپسته بقتل رسید و درینولا خبر معاودت
حضرات بیگمات مهد علیا گلبدن بیگم و سلیما سلطان بیگم بولایت گجرات از راه دریا رسید که چند سال دران
اراضی مقدسه اوقات بطاعات و عبادات مصروف داشته بتوفیق الٰهی چند حج و عمره رفیق حال ایشان
شد و الحال مراجعت نموده بخطه اجمیر رسیدند شاهزاده جوان بخت کامکار سلطان سلیم را باستقبال حضرات
بیگمات فرستادند تا باجمیر ملاقات نموده زیارت مزار فائض الانوار خواجه معین قدس سره کردند بعد از شرائط
و آداب طواف فقرا را خوش وقت گردانیده آنگاه در خدمت حضرات معاودت نمودند و در روزیکه در فتحپور
می آمدند حضرت اعلی استقبال نموده حضرات بیگمات را بتعظیم تمام بشهر درآوردند و درهمین ایام محمد صادق خان
از ولایت بهار آمده مورد مراحم خسروانه شد و بزودی رخصت شده باتفاق اعظم خان بدفع عاصی کابل مامور گشت
و شاه قلیخان محرم و شیخ ابراهیم چشتی و دیگر امرا که بلشکر کابل رفته بودند همراهی محمد صادق خان تعین شدند
و درینولا میر ابوتراب و اعتماد خان که بخانه مبارک همراه رفته بودند بدرگاه آسمان جاه رسیده بشرف زمین بوس
سرفراز آمدند و میر ابوتراب سنگی آورده بود و میگفت که برین سنگ نقش قدم مبارک حضرت رسالت پناه است
حضرت چهار کروه استقبال قدم نموده تعظیم و تکریم آن سنگ فرمودند حکم شد که جمیع امرا قدم را بر دوش داشته
چند قدم ببردند و بهمین دستور یکیک به نوبت آنرا برمیداشتند تا بشهر آوردند و بالجمله روز پنجشنبه نوزدهم ماه شعبان
حضرت شهریار جوان بخت بجهت وزن مبارک شاهزاده عالمیان سلطان سلیم در منزل حضرت مریم مکانی
تشریف برده شاهزاده را بدستور معهود بطلا و نقره وغیره وزن نموده آن مبلغ را تصدق فقرا و مستحقان کردند

www.alimaanfoundation.com/

درین ایام نور محمد نام پسر ترخان دیوانه حرام نمک را که در ولایت تربت گرفتار گردیده بود حاضر آورده و در نخاس فتحپور بیاست رسید بیت کسی کو مملکت را بد سگالست ✻ بکش کان خون بحیرمت حلالست ✻ چون سال بست و هشتم الهی آخر رسید ذکر وقایع سال بست و نهم موافق احدی و تسعین و تسعمائة بنیاد در فتح پور انیسال همایون فال شهریار بلند اقبال ابواب عیش و حضور بر روی روزگار جمهور خلائق کشاده حکم فرمودند که در دیوار و ایوانهای دولتخانه عام و خاص بدستور پارسال در زیب و زینت گرفتند و صحبت آراسته و مجلس حرم مهیا ساخته هر روز و شب بعیش و سرور گذرانیده و بعد ازان مردم را منع آمد و شد دولتخانه فرموده حضرت سراپرده سلطنت و پردگیان انجمن خلافت را طلبیده دست ببذل اموال کشادند و مبلغ یک لک روپیه نقد و طلا آلات و مرصع آلات و امتعه و چند فیل بر سبیل پیشکش بنظر حضرات والده بزرگوار مریم مکانی گذرانیدند و بهمین دستور بعمه خود گلبدن بیگم و به دیگر بیگمات انعام و اکرام فرمودند و تا هفده روز این صحبت در کردبود بعد از فراغ مجالس نوروزی از بنگاله خبر رسید که خان اعظم با افواج قاهره در ٹانده در آمدند و خالد خان و جبار بردی و مرزا بیگ قاقشال از حاجی کابلی جدا شده پیش اعظم خان آمدند و او فرار نموده پناه بعیسی زمیندار برد و انچه از ولایت بنگاله متصرف باغیان در آمده بود باز متصرف اولیای دولت روز افزون در آمد در ینولا بخاطر اشرف رسید که چون اعتماد خان سالها حکومت گجرات کرده بود طریق آبادانی گجرات از دیگران بهتر میداند شاید که وچون گجرات با دغایت شود سبب امیدواری حکام بلادی که در تصرف نیست میشود بنابرانحکومت گجرات را باعتماد خان مرحمت فرمودند و میر ابو تراب را این نام کرده خواجه ابو القاسم برادر ملا عبد القادر را خود بمنصب دیوانگری و کمترین بندگان نظام الدین احمد مولف تاریخ را بخدمت بخشیگری تعین نمودند و محمد حسین شیخ و میر ابو المظفر ولد اشرف خان و میر حبیب الله ابو اسحاق و میر صالح و هاشم داعی و نبیا دیگ و سید جلال بخاری و بیگ محمد توقبائی و میر حبیب الله و میر شرف الدین برادرزاده های میر ابو تراب را بجاگیرداری گجرات حکم فرمودند درین ایام سیادت پناه میر فتح الله که از سادات شیراز با انواع علوم معقول و منقول ممتاز بود از ولایت شیراز بدکن رفته پیش عادلخان صاحب اختیار مهمات بود در روز یکشنبه بست و دوم ربیع الثانی در دار الخلافت فتحپور بشرف خدمت سرفراز آمد حسب الحکم خانخانان و حکیم ابو الفتح استقبال رفته بملازمت آوردند میر فتح الله بمنصب جلیل القدر صدارت امتیاز یافت و چون خبر پریشانی و متفرق شدن باغیان بنگاله بعرض رسید و معلوم شد که عاصی کابلی در ولایت عیسی میباشد و اعظم خان رغبت آمدن درخانه نموده بنابران شهباز خان را تعین فرمودند که بولایت بنگاله رفته تمام آن سرکار را به سپاهیان جاگیر نموده در استیصال عاصی کابلی کوشش نمایند در هفدهم شهر جمادی الثانی شهباز خان را رخصت ارزانی داشتند و از جمله وقایع انیسال همایون فال آنست که کتاب مهابهارت را اعظم

www.alimaanfoundation.com/

قصص براهمه است حکم شد که بزبان فارسی حسب الحکم ترجمه شده برزم نامه موسوم گشت ترجمه نمودن کتاب
مهابهارت درینولا خبر رسید که خان اعظم و شیخ فرید را بجهت مصالحه نزد قتلو خان افغان فرستاده بود
و چون شیخ فرید بخانه قتلو خان رفت و صحبت منعقد شد قتلو در مقام خدمتگاری بود بهادر کورده که یکی از
زمینداران بنگاله است و عمده لشکر قتلو بود با شیخ فرید یارانه از روی مساوات ملاقات نمود شیخ بنظر زمینداران
و نوکری قلعه پیش آمد بهادر از روی ستیزه در وقت مراجعت سر راه شیخ فرید را گرفته بجنگ پیش آمد جمعی کثیر از همراهان
شیخ فرید کشته شدند شیخ فرید را آسیبی نرسیده برآمد آمدن برهان الملک دکنی برهان الملک برادر مرتضی نظام الملک
حاکم ولایت دکن ست درینولا از برادر گریخته پیش قطب الدین خان آمده از انجا حسب الحکم در ماه رجب سال
بست و نهم بزمین بوسی بادشاه جهان پناه مستسعد گردید و قبل ازین شخصی خود را برهان الملک نام کرده بملازمت
حضرت آمده بود حضرت باو در اوده جاگیر فرموده بودند و چون برهان الملک دروغ او ظاهر شد گریخته مخفی
شد و بعد از یکهفته درمیان جوگیان او را شناختند آوردند و حسب الحکم محبوس گشت القصه چون باعتماد خان حکم
بود که ولایت سروهی را از سرتان دیوره گرفته حواله جگمال برادر رانا که از دولتخواهان بود نماید و یکهزار مهر بمصحوب مولف
تاریخ نظام الدین احمد جهت مدد خرج او فرستادند اعتماد خان که بجالور رسید فقیر و میر محمد معصوم بکری و قنبر بیگ اشک آغا
و زین الدین کنبو و پهلوان علی سیستانی که بکوتوالی احمد آباد تعین شده بود باو ملحق شدیم و محمد حسین شیخ و اکثر
جاگیرداران گجرات عقب مانده بودند چون بجالور رسیده بر سر سروهی رفته سرتان دیوره را برآورده جگمال با غزنین خان
و محمود خان جالوری و بجا دیوره رایسنگه ولد چندرسین ولد رای مالدیو را در انجا گذاشته باحمد آباد توجه نموده چون
قریب احمد آباد رسیده شد شهاب الدین احمد خان از شهر بیرون آمده در عثمانپور که در محلات شهر ست فرود آمد و در
دوازدهم شهر شعبان اعتماد خان داخل شهر شد بعد از دو روز معلوم شد که عابد بدخشی و میرک بلاق و وفادار و مرزا
ایبک و عبدالله و میر محمد بیگ و جماعت کثیر از نوکران شهابخان جدا شده بجانب کاٹهی واره بطلب سلطان مظفر
گجراتی که دران گوشه از صدمه افواج قاهره روی نشیب می آورد میبردند و اراده فتنه و فساد دارند اعتماد خان
صلاح دید که فقیر پیش شهاب احمد خان رفته درینباب مطارحه نماید چون فقیر پیش شهاب الدین احمد خان رفت
او در جواب گفت که اینجماعت قصد من داشتند و مدتیست که در فکر اینکار بودند و الآن که پرده ایشان از روی
کار افتاده بسخن من تسلی نخواهد شد و از من امداد نیز متصور نیست چون فقیر صورت حال را باعتماد خان گفت
که مشار الیه صلاح دران دید که تسلی آنجماعت باید نمود و یک کس یا دو کس دیگر بتسلی آنمردم فرستاد آنها تسلی نشده
رفتند و شهاب الدین احمد خان کوچ کرده تا قصبه کرهی که بست کروهی احمد آباد ست رفت درین ضمن مرتبه
بشهاب الدین احمد خان مراسلات درمیان آورده سعی نموده میشد که روز چند توقف نماید شهاب الدین احمد خان

www.alimaanfoundation.com/

توقف نکرده روان شد بست و دوم شعبان خبر رسید که جماعت باغیان مظفر را با کاتیان همراه گرفته بدولقه
آمدند و همه امروز قنبر ایشک آقا از پیش شهابخان آمده خبر آورده بود که شهاب الدین احمد خان قرار داده که بقصبه
کری توقف نماید و اعتماد خان و میر ابو تراب و این فقیر رفته تسلی او کرده او را بیاریم اعتماد خان در آخر روز سوار
شده متوجه کری شد هر چند که غنیم بدوازده کروهی رسیده رفتن حاکم شهر به بست کروهی لائق نیست فائده ندارد
پسر خود را با میر معصوم بکری و زین الدین کنبو و قنبر ایشک آقا و مجاهد گجراتی و پهلوان علی و خواجگی محمد صالح و پسر فقیر را
بمحافظت شهر گذاشت اعتماد خان و فقیر که بقصبه کرهی رسیده بشهاب الدین احمد خان سخن کردیم باین رنگ
تسلی او شد که پرگناتی که سابقاً در جاگیر او بود باو باید گذاشت و دو لک روپیه مساعدت داده القصه بهر طریق که
ارادهٔ شهابخان بود تسلیم نموده شد و آخر شهابخان بو اعتماد خان از قصبه کری مراجعت نموده متوجه احمد آباد
شدند اتفاقاً همین روز که اعتماد خان بکرهی رفته بود مظفر گجراتی آمده بشهر احمد آباد در آمد و مردم شهر قلعه را دادند
و از جای که پارهٔ دیوار قلعه شکسته بود بلا توقف در آمد شب که شهابخان بده کروهی احمد آباد رسیده بود میر معصوم
بکری و زین الدین کنبو از شهر آمده این خبر آوردند شهابخان و اعتماد خان در راه فرود آمده کنکاش کرده قرار دادند
که چون هنوز زیاده بر یک روز نگذشته و کار مخالفان استقامت نیافته از همان راه بشهر باید در آمد از همانجا متوجه
بشهر شدند و صبح بعثمانپور که متصل بشهر و کنار دریاست رسیده منزل کردند مظفر گجراتی از شهر بر آمده در ریگزار
دریا صف کشیده شهاب الدین احمد خان دست و پا گم کرده بجهت نا اعتمادی نوکر فرصت صف آرائی نیافت
و بعضی سپاهی که با و مانده بودند حرکت المذبوحی کرده گریختند و این فقیر با قلیل هر چند دست و پای زد بجای نرسید
و سپاهیان پسر فقیر را که اعتماد خان در شهر بجهت محافظت قلعه گذاشته بود با تمام خان و مان بتاراج رفت و شهاب الدین
احمد خان و اعتماد خان فرار نموده ببلده نهرواله که به پتن اشتهار دارد و چهل و پنج کروهی احمد آباد است آمدند و مولف
تاریخ حقیقت حال را عرضداشت نموده بپایهٔ سریر اعلی ارسال داشت بعد از سه روز محمد حسین شیخ و خواجه ابو القاسم
دیوان و ابو المظفر و میر محب الله و میر شرف الدین و بیگ محمد توقبائی و دیگر جاگیرداران گجرات به پتن رسیدند قلعه
پیش را مرمت کرده استقامت نمود و سلطان محمد گجراتی ارباب فتنه و فساد را خطابها و جاگیرها داده در مقام
جمعیت و استعداد شد و شیر خان فولادی که سالها حکومت پتن داشت و چند سال بود که در ولایت سورت
اوقات میگذرانید پیش مظفر گجراتی آمده مظفر او را با چهار هزار سوار بجانب پتن روان ساخت و شیر خان بقصبه
کرهی رسید مردم خود را بجهوتانه که بست کروهی پتن است فرستاد و فقیر بر سر مردم او رفته شکست داده
میر محب الله و میر شرف الدین و بیگ محمد توقبائی و جمعی از سپاهیان را آنجا گذاشته و زین الدین کنبو را
پیش قطب الدین خان رفته و او را به بروده آورد و چون خبر آمدن قطب الدین خان به بروده بمظفر گجراتی رسید

www.alimaanfoundation.com/

خود با لشکر بسیار بر سر قطب الدین خان رفت و قطب الدین خان با سپاهیان جنگ کرده شکست یافته در
قلعهٔ برودہ متحصن شد و اکثر نوکران و مردم عمده لشکر او بمظفر گجراتی در آمدند و درینوقت شیر خان فولادی پیشتر
آمده در قصبهٔ جهانه که پانزده کروهی پٹن است منزل کردند و ترب ذب بتمام بحال جماعت که در قلعهٔ پٹن بودند
راه یافت نزدیک بود که پٹن را گذاشته متوجه جالور شوند فقیر خواهی نخواهی قرار بجنگ داده باستقبال شیر خان
روان شد شهاب الدین احمد خان و اعتماد خان بشهر پٹن ماندند و دیگر امرا موافقت نمودند چون بقصبه
میسانه رسیده شد شیر خان فولادی صف آراست کرده پنجهزار سوار بمقابله آمده و با دولت خواهان که زیاده
از دو هزار سوار نبودند جنگ صعب اتفاق افتاد شیر خان هزیمت یافته باحمد آباد رفت و خلق کثیر از مخالفان
بقتل رسیدند و غنیمت بسیار نصیب دولتخواهان شد فقیر بجد شده که باحمد آباد میباید رفت امرائیکه همراه
بودند راضی نمیشدند چون بقصبه کری رسید جهت رسیدن سپاهیانیکه بعد از فتح غنیمت بسیار گرفته باشارت
سرداران به پٹن رفته بودند بضرورت توقف افتاد و مدت دوازده روز توقف شد درهمین مدت چند دفعه
باجتماع مردم کسان به پٹن فرستاده شد درینحال خبر رسید که قلعهٔ برودہ را مظفر گجراتی بضرب توپ انداخت
و قطب الدین خان قول گرفته اول زین الدین کنبو را فرستاد مظفر عهد شکنی کرده زین الدین کنبو را بقتل رسانید
و غدر و نقض عهد مظفر اگرچه قطب الدین خان را ظاهر بود اما چون اجل رسید دیدهٔ بصیرت او را کور ساخته بود اعتماد
بر عهد و قول او نموده پیش او رفت و بسعی ترواری زمیندار راج پیپله بقتل رسید بیت اجل چون بخونش در
آورد دست + قضا چشم باریک بینش ببست + از شنیدن این فقیر و امرای نامدار که در قصبه کری بودیم به پٹن مراجعت
نمودیم و مظفر از برودہ به بهروچ رفته از متعلقان قطب الدینخان بصلح گرفت و چهارده لک روپیه از خزانهٔ پادشاهی
که در کنبایت بود و خواجه عماد الدین حسین را به بهروچ برده بود با تمام اموال و خزائن قطب الدین خان که از
ده کرور زیاده بود بدست مظفر گجراتی افتاد و از اطراف و جوانب سپاهی و راجپوت ما در رجوع آورده
قریب سی هزار سوار باو جمع شدند و چون خبر حادثهٔ گجرات بعرض بندگان حضرت رسید فرستادن
مرزا خان ولد بیرم خان بمحاربهٔ مظفر گجراتی مرزا خان ولد بیرم خان با جاگیرداران صوبهٔ
اجمیر مثل پاینده محمد خان معول و سید قاسم و هاشم پسران سید محمود خان و دیگر سادات بارهه و رای درگا
و لون کرن و شیرو به سرنان راٹهور و خان درویش و موته راجه و خواجه محمد رفیع بدخشی و رامچند و اودی سنگه
پسران رویسی و سنگو راجپوت و تلسی داس و راج سنگه و سرمدی ترکمان و مکمل بیگ و دیگر مردم که تفصیل
ذیل آن دراز است از راه جالور به پٹن تعین فرمودند و قلیچ خان را که جاگیردار سورت بود با نورنگ خان ولد
قطب الدین خان و شریف خان برادر قطب الدینخان و جاگیرداران مالوه از جانب مالوه رخصت کردند

www.alimaanfoundation.com/

اینجماعت درینوقت که مظفر گجراتی در بروج بود بسلطانپور و ندربار رسیده بودند اما از ملاحظه او قدم پیش نهادند
مؤلف تاریخ از پتن بمرزا خان کتابات نوشته از سرعت در آمدن مبالغه می نمود و چون ایشان بسروهی رسیدند
خود باستقبال رفته ایشان بسرعت تمام آورده و ایشان یکروز در پتن قرار گرفته پیش گذشتند و چون خبر آمدن
مرزا خان بمظفر رسید از بهروج باحمد آباد مراجعت نموده قلعه بهروج را به نصیر که برادر زن او بود و چرکس رومی
که از نوکران بادشاهی بود گریخته به پیش مظفر رفته بود محکم ساخت مرزا خان و افواج منصور بسر کنج که سه کروهی
از شهر احمد آباد ست نزول کردند مظفر در نواحی میر شاه بهیکن قدس الله روحه محاذی لشکر مظفر اثر بمفاصله
دو کروه چادر زده لشکرگاه ساخت دو روز که مقابله بخود جوانان مردانه طرفین کارزار مینمودند و غلبه اولیای
دولت روز افزون بود اما در روز جمعه سیزدهم شهر محرم الحرام سنه احدی و تسعین و تسعمائة مظفر گجراتی صف
آرائی کرده بجنگ آمد و مرزا خان نیز در برابر صف آراسته مؤلف تاریخ را بمرزا ابو المظفر و میر محمد معصوم بکری و میر
حبیب الله و بیگ محمد توقبائی تعین کرده که شهر سر کنج را دست راست خود کرده از عقب غنیم در آئیم و افواج
طرفین در هم آمیخته کارزار نمودند سید هاشم بارهه و خضر آقا که وکیل مرزا خان بود شهادت یافت و مردم بسیار
زخمی شدند ؎ سر سروران زیر گرز گران + چو سندان بدو تیک آهنگران + ز سم ستوران دران پهن دشت
زمین شش شد و آسمان گشت هشت + و هنوز مظفر گجراتی با مرزا خان مقابله داشت که مؤلف تاریخ با یاران
خود اتفاق کرده از عقب رسیده غنیم را برداشت و رای درگا نیز از جوانغار بفرموده مرزا از عقب مایان رسیده
مظفر راه فرار پیش گرفت و خلق کثیر بقتل رسید و مرزا خان حقیقت فتح را نوشته بدرگاه ارسال داشت عرضداشت
وقتیکه حضرت از آله باس متوجه دار الخلافت گشته بودند رسید و خدمت او مستحسن افتاد و مرزا خان را بخطاب خانخانان
سرفراز فرموده هر یک از بندهای درگاه را بزیادتی علوفه سرفراز ساختند و مرزا خان صباح آنروز بشهر در آمده
منادی امن در داد و هر کس مربی گرفت مظفر گریخته جانب معمور آباد و کنار دریای مهندری رفت و از انجا خود را
بکنبایت رسانید و مردم گریخته باز باو جمع شدند و قریب دو هزار سوار باز یکجا شد بعد از فتح سه روز قلیچ خان
و امرای مالوه باحمد آباد رسیدند مرزا خان و کل امرا متوجه کنبایت گشته چون بده کروهی رسیدند مظفر از انجا
متوجه بروده شد چون بباسد نام موضعی که قریب به پنلاد و کنار آب مهندری ست رسید مرزا خان که محمد قلیچ خان
و نورنگ خان و شریف خان را پیشتر فرستاد که بمخالفان رسیده دست بردی نمایند آنجماعت ملاحظه شکستگی
و تنگی راه کرده توقف نموده پیش رفتند و مظفر بخانه راج پنپله و نادوت رفت مرزا خان و تمام لشکر شانزده روز
در بروده توقف کردند چون خبر رسید که سید دولت نام از نوکران مظفر بکنبایت در آمده مردمی که از جانب دولتخواهان
در انجا بودند بر آورده است نورنگ خان را جهت دفع فتنه او فرستادند نورنگ خان او را بدر کرده مراجعت نمود

www.alimaanfoundation.com/

و سید دولت بعد از مراجعت نورنگخان باز بکنبایت آمده متصرف شد و خوجم بردی نوکر خانخانان از پتلاد
بر سر سید دولت رفت جنگ کرده او را هزیمت داد و مرزا خان و تمام لشکر بنادوت رفتند مظفر برخاسته در
کوه در آمد و اتالیق بهادر از لشکر بادشاهی گریخته پیش او رفت ارباب فتنه باز در حرکت آمدند مرزا خان بیان
بهادر اوزبک را که نسبت باو بدگمانی بهم رسیده بود مقید ساخته قرار جنگ داده شریف خان و نورنگ خان را
برانغار و قلیج خان و تولک خان را جرانغار و پاینده محمد خان را با چندی از امرا هراول ساخته روان شدند
و فقیر را پیش فرستادند که طریق استادن اعدا ملاحظه نموده بطرزی که لائق باشد جنگ اندازد و فقیر بدامن
کوه رسید پیادهای مخالفان جنگ کرد ایشانرا برداشته تا کوه بزرگ صف مخالفان قطار کشیده بوده اند
جنگ صف اتفاق افتاده بنوعی شبه تیر و تفنگ شد که چشمها خیره میگشت اسپ و آدمی بسیار زخمی شدند
فقیر مردم خوب را پیاده کرده بر کوه سوار کرد کسان بطلب قلیج خان فرستاد و در حال خواجه محمد رفیع که از بندهای
بادشاهی بحسن شجاعت موصوف بود در خورد فقیر او را هم بطلب قلیج خان فرستاد و قلیج خان از دست چپ
رسید و میان ایشان و غنیم جنگ شد و پاره را غنیم زور آورده قلیج خان را برگردانیده یک تیرانداز راند مردمی را که
فقیر پیاده ساخته بود درینوقت که غنیم از اطراف بجانب قلیج خان دویده بود و پیش راه خالی شد بر کوه برآمدند و
غنیم برگشته جیقلش کرد مردم بسیار کشته شدند و قلیج خان در پستی که فی الجمله پناه بود استقامت نموده ایستاد و فقیر
هتهنالها از مرزا خان طلبیده بود بر فیل آوردند و بجائیکه مظفر خود ایستاده بود چند هتهنال انداخته شده درینمحل
مردم نورنگخان و شریف خان نیز بر کوهی که قبرغه چپ غنیم بود برآمدند سرکوب شدند و چون هتهنال در میان فوج
افتاده قرار بر فرار اختیار کرده روان شدند خلق کثیر اسیر و قتیل گشت و اولیای دولت بادشاهی بفتح و نصرت
فیروزی اختصاص یافتند و مرزا خان مراجعت کرده باحمدآباد آمده بسرانجام سپاهی و رعیت مشغول شد و قلیج خان
و نورنگ خان و شریف خان و امرای مالوه را در قلعه بهروج گذاشتند و مدت هفت ماه در احمدآباد قرار گرفتند بعد از
هفت ماه قلعه بهروج فتح شد و چرکس رومی که از قطب الدین محمد خان برگشته بمظفر در آمد از جانب مظفر حکومت
قلعه داشت بقتل رسید و نصیر که او نیز سردار بود نیمجانی بدر برد آمدیم بر سر احوال خلیفه الهی وقتی که خبر حادثه
گجرات بعرض رسید مرزا خان و لشکر مالوه را تعین فرمودند در بیاک جای که آب جون و گنگ بهم میرسد شهر بنا فرموده
و قلعه چندیر روی هم طرح انداخته آنشهر را اله باس نام کرده بودند از آگره بکشتی در آمده عزیمت اله باس فرمودند
و مدت چهار ماه آنجا بوده بعیش و سرور گذرانیدند و اعظم خان از حاجی پور در اله باس بملازمت آمده مرخص شد
که بزودی لشکر خود را گرفته بیاید چون خبر کشته شدن قطب الدین خان و طغیان فتنه گجرات بعرض رسید متوجه آگره
و فتح پور شدند که از آنجا عزیمت گجرات فرمایند در نواحی اناوه خبر فتح گجرات رسید حضرت بفتح پور رسیده توقف

www.alimaanfoundation.com/

گردند فرامین عنایت بنام امرای گجرات صادر فرموده مرزا خانرا بخطاب خانخانان و خلعت کمر خنجر مرصع
سرفرازی بخشید نوین توغ عنایت کردند مولف تاریخ نظام الدین احمد را نیز اسپ و خلعت و زیادتی علوفه ممتاز
فرمودند و مراجم بادشاهی شاملحال هریک از بندهای درگاه شد مظفر گجراتی بعد از شکست نمائی راه چانپانیر
و سرور برو جمالا و اپیش گرفته بجانب ولایت سورته قصبه کوندل که دوازده کروهی جونه گڑه است قرار
گرفت و پراگنده از هر طرف باو جمع شده قریب سه هزار سپاهی یکجا کرد و یک لک محمودی و کمر خنجر مرصع
بامین خان غوری حاکم سورت داده باخود متفق و همین قدر مبلغ بجام نرسل که راجه جمالا دار صاحب جمعیت
قلیله داشت داده باز بغرلمیت آمدن احمد آباد در حرکت آمد از انجا که عاقبت اندیشی امین خان بود بمظفر گفت
که شما بخانه جام رفته او را همراه بگیرید که من نیز سامان نموده از عقب میرسم چون مظفر بمورپی که شصت کروهی احمد آباد
رسید و از نیخبر بخانخانان رسید بسرعت تمام از شهر برآمده متوجه مورپی شد چون ببیرم گام رسیدند مورپی
چهل کروه مانده جام و امین خان نیامدند مظفر حیران و سرگردان و سراسیمه شده مراجعت کرده بجانب کوهستان
قریب جکت که اقصی بلاد سوره است و بدوارکا اشتهار دارد رفت جام وکلای خود را پیش خانخانان فرستاده
پیغام داد که من دولتخواهی بادشاه دانسته زر از مظفر گرفته با و همراهی نکردم و حالا جائیکه مظفر میباشد لشکر
شمار اسر کرده می برم و امین خان غوری بسیلیکه میر ابو تراب پسر خود را بخدمت خانخانان فرستاده اظهار
اخلاص و دولتخواهی نمود و مردم جام خانخانان را سر کرده بلیغار بکوهستان بردند درین درآمد غارت و تاراج بسیار
کرده غنیمت از حد زیاده بدست آورده شد خلق کثیر قتیل و اسیر شدند مظفر با پانصد سوار مغل و پانصد سوار
کاتهی بجانب گجرات رفته در اد تهنیه نام محلیکه درمیان دریای صابرمتی و تنگ نایهای عظیم واقع است
و بهاتی نام کولی متمرد آنجا می باشد در آمد خانخانان در وقت رفتن باین لشکر از روی حزم و احتیاط سید رائے
و خوجم بردی و سید لاد و سید بهادر و دیگر سادات بارهه و بیک محمد توقیائی و کامران بیک گیلانی را در مدالله
که قریب دندوقه و سر راه کنبایت گذاشته بودند و میان بهادر و میر محب الله و میر شرف الدین برادرزاده های
میر ابو تراب و جمعی را بپاپور که در چهار کروهی اوتهنیه است جهت همین روز گذاشته بودند چون مظفر با و تهنیه
آمد سید قاسم بارهه از پیش به بیجاپور که سی کروهی اوتهنیه است آمد و لشکر که در مدالله بود به پرانتی آمده اجتماع
نموده اند مظفر با تفاق کولی و کراسیه و سائر زمینداران آنجا بجنگ آمد با فوجی که پرانتی جمع شده بود جنگ
کرده شکست بر مظفر افتاد و فیلان و اسباب کبار و بدست در آمد مردم خوب او کشته شدند نیجانی بیک نانی
بیرون برد در نیوقت که خانخانان از کوهستان بدوارکا مراجعت نمودند معلوم شد که جام از روی
راستی پیش نیامده است وکلای او را رخصت داده بسر جام روان شدند و جام نیز مقابل آمده جمعیت

www.alimaanfoundation.com/

نموده بست هزار سوار و پیاده بیشمار یکجا ساخته و خانخانان چون هفت کروهی او رسیدند و هزده اسپ عربی نژاد
پیش خانخانان فرستاده تجدید عهد و قول نموده متعهدات دولتخواهی کرد و خانخانان مراجعت کرده باحمدآباد
آمد و بعد از پنجاهه حضرت خلیفه الهی خانخانان را طلبیدند و خانخان بگجرات متوجه درگاه معلی شد مظفر گجراتی که درمیان
کاتهی وارهه میبود و ازامین خان بواسطه گرفتن زرها و همراهی نکردن آزرده بود باز باتفاق کاتهیان و زمینداران
جمعیت نموده بر سر امین خان رفت و امین خان در قلعه امرلی متحصن گشت چون اینخبر باحمدآباد رسید قلیچ خان
و فقیر در احمدآباد بودیم مشارالیه در شهر ماند و فقیر باتفاق رسید قاسم بارهه و میدنی رای و جمیع مردم خانخان
و تور قلیچ و میر معصوم بکری و میر حبیب الله و بیگ محمد توقبائی و کامران بیگ بسرعت تمام روانه سورته
شده چون بهلاله رسید مظفر تاب نیاورده ترک محاصره امین خان کرده بجانب کچه روان شد مؤلف تور قلیچ
و میر حبیب الله و بیگ محمد و سید لاد و سید بهادر و نصیب ترکمان را پیش امین خان فرستاده که
باتفاق او کاتهیواره تاخته از عقب مظفر درایند و خود پیش راه او گرفته جانب موربی رفت و مظفر فرار نموده
از آب رن که از دریای شور جدا شده باریک خبر منتهی شده و بعضی جاها عرض آن آب ده کروه و بست
کروه است گذشته بولایت کچه رفت زمینداران که آنطرف این آب هست آنرا کچه میگویند چون فقیر بموربی رسید
جام و امین خان پسران خود را پیش فقیر فرستاده مجدداً عهد و قول نموده قرار دولتخواهی دادند فقیر مراجعت
نموده متوجه پیرم کام شد درینوقت خبر رسید که خانخانان از درگاه رخصت شده بنواحی سروهی رسیده است
و اراده گرفتن سروهی و جالور دارد سید قاسم و مردمی که مذکور شدند در نواحی سروهی خود را بایشان رسانیدند
راجه سروهی آمده بود اما چون در وقت رفتن خانخانان بدرگاه حرکات ناملائم نموده آثار بغی از و ظاهر شد
او را مقید ساخته فوج فرستاده قلعه جالور را متصرف شدند خانخانان باحمدآباد آمده قرار گرفت آمدیم بر سر
وقائع بندگان حضرت و قتیکه خانخانان بدرگاه رسید بعد از بست روز خبر فوت محمد حکیم مرزا که برادر بندگان
حضرت بود از کابل رسید فرمان عالیشان براجه بهگوانداس و کنور مان سنگه حاکم پنجاب صادر گشت که کابل
رفته کابل را متصرف شوند و خود نفس نفیس متوجه پنجاب شدند و چون درین ایام میر مرتضی و خداوندخان
حاکم ولایت برار از بلاد دکهن بر سر احمدنگر رفته بصلابت خان که وکیل نظام الملک شده بود جنگ کرده بهزیمت
یافته التجا بدرگاه آوردند باعظم خان حکومت مالوه داشت فرمان فرستادند که متوجه دکهن شود و در استخبر برار نمایند
و میر مرتضی و خداوندخان و سراندازخان و جندا خان و دیگر مردم دکهنی را نیز فرستادند و از امرای نامدار
مثل عبدالمطلب خان و جعفر نمک بخشی و رای درگاه و رای اسکرن و برهان الملک و شیخ عبدالله و لد شیخ محمد غوث
و نورنگ خان و سبحانقلی ترک و جماعت که تفصیل اینها باطناب کشد یانزده نجانه و سیصد فیل و لشکر مالوه یقین فرمودند

www.alimaanfoundation.com/

میر فتح الله شیرازی را بخطاب عضد الدوله سرفراز ساخته بجهت سرانجام دکهن رخصت کردند خواجگی فتح الله و ملا حاجی حبیب الله بخشی این لشکر و مختار بیگ را دیوان ساختند چون لشکر ها ببندیه که سرحد دکهن است رسید اجتماع نمودند اعظم خانرا با شهاب الدین احمد خان که در انوقت حکومت اجین داشته بواسطه کشته شدن پدرش که باغوای شهاب الدین احمد خان میدانست عداوت تمام بود چون عضد الدوله خواست که رفع آن کدورات نماید اعظم خانرا که حدت مزاج قوی بود ناخوش آمده شهاب الدین احمد خان و عضد الدوله را رنجانید و مدت ششماه در ببندیه توقف کرد معطل مانده تا کار بجای رسید که شهاب الدین احمد خان رنجیده برای سین که دران ایام بجاگیرش قرار یافته بود رفت و اعظم خان بر سر او رفته نزدیک بود که چشم زخمی بکار بادشاهی برسد بسعی عضد الدوله بخیر گذشت چون راجه علیخان حاکم اسیر و برهانپور مخالفت لشکر بادشاهی را مشاهده کرده لشکر دکهن باخود یکی ساخته بمقابله آمد عضد الدوله پیش راجی علیخان رفته هرچند خواست که او را دولتخواه سازد صورت نیافت و مراجعت کرده متوجه گجرات شد تا خانخانان را بکومک ببرد چون راجی علیخان و لشکر دکهن بر سر اعظم خان آمدند مشار الیه بجانب برار رفته شهر ایلچپور را غارت و تاراج کرد و آنجا استقامت ننمود متوجه ندربار شد و دکهنیان از پی در آمده منزل بمنزل آمدند و اعظم خان با وجود قوت و قدرت پیش پیش میرفت تا به ندربار رسید و با حمد آباد بخانخانان مکاتبات فرستاده استمداد نمود خانخانان مولف تاریخ را با جمعی از امرا مثل خواجه محمد رفیع و میر محمد معصوم و بهادر خان ترین و رای لونکرن و نصیب خان و حسین خان برادر قاضی حسن و غیر ذلک روانه ساخته قرار داد که متعاقب خود خواهد رسید چون فقیر بمحمود آباد رسید اعظم خان لشکر را به ندربار گذاشته خود با معدوده چند متوجه احمد آباد شد خانخانان بسرعت از احمد آباد بپاستقبال ایشان آمده در منزل باهم ملاقات نموده آنروز صحبت داشتند و خانخانان و اعظم خان باحمد آباد رفتند اعظم خان همشیره خود را که حلیله خانخانان ست ملاقات نموده باتفاق خانخانان متوجه دکن شوند فقیر باتفاق همراهان متوجه مقصد شده به برودره رفت خانخانان و اعظم خان از عقب آمدند و اعظم خان بسرعت نموده بیشتر رفت تا لشکر ندربار را مستعد سازد تا خانخانان از عقب برسید و خانخانان بفقیر نوشت که تا آمدن ما در برودره توقف نمایند و از عقب رسید با لشکر آراسته متوجه بهروج گشتند چون به بروج رسیدند از پیش کتابتهای اعظم خان رسید که چون بر سات رسیده هست امسال توقف باید کرد و در سال آینده باتفاق متوجه دکن شویم و اعظم خان از ندربار متوجه مالوه گشت و راجی علیخان و دکهنیان نیز بجاهای خود رفتند و خانخانان مراجعت نموده باحمد آباد آمد قریب پنجاه در احمد آباد قرار گرفته بانتظام مهمات اشتغال نمودند درین اثنا خبر رسید که بندگان حضرت متوجه کابل شده بودند به انک بنارس تشریف دارند و داعیه تسخیر بدخشان نمودند خانخانان عرضداشت کرده اظهار شوق ملازمت

www.alimaanfoundation.com/

التماس طلب خود نمود فرمان جهانمطاع شرف نفاذ یافت که خانخانان متوجه درگاه شود و قلیچ خان و نورنگ خان
و بنده درگاه در گجرات بوده بخدمات آنجا قیام نمایند و خانخانان و عضد الدوله که از پیش اعظم خان آمده بود
متوجه درگاه جهان پناه شدند و در همین وقت که خانخانان روانه درگاه شد خبر شنید که مردم کهنکار بمعاونت
مظفر گجراتی بر سر رایسنگه که زمینداران جهالاوار بود آمده او را بقتل رسانید و قصه رایسنگه چنانست که رای سنگه
پسر رای مان راجه جهالاوار بود چون نوبت حکومت او رسید با زمینداران نواحی مثل جام و کهنکار و دیگران
جنگها کرده غالب آمد از بس آثار شجاعت که از رای سنگه بوقوع آمده مردم بلاد گجرات شعرها و قصه ها بنام او بسته
و شهرت عظیم دارد اتفاقاً در رایت و صاحب که برادرزادهای کهنکار بودند جنگ صعب افتاد صاحب را
بقتل رسانیدند و خلق کثیر از طرفین کشته شد و رایسنگه نیز زخمها خورده در معرکه افتاد روز دیگر جوگیان را بر همه
مغولان گذر شد رایسنگه را زخمی یافتند معالجه کرده همراه خود به بنگاله بردند و مدت دو سال در لباس جوگیان
همراه ایشان گذرانیده وقتی که خانخانان بر سر مظفر گجراتی آمد ایشان را آمده دید و قصه خود باز گفت و ایشان
او را بجهالاوار فرستادند که آنجا مردم او را بشناسند و حقیقت حال ظاهر گردد او نشانها گفت و مردم او را نشناختند
و باز بجاهای اصلی خود قرار گرفت و چند مرتبه بر سر کانهان رفته چند قبیله تاخت و ولایت کهنکار و جام را مراجعت
میرسانید و باز صاحب جمعیت شد قصه مبلود را که از توابع جهالاوار است متصرف شده و مردم نواحی که از قدیم بالا
عداوت داشتند جمعیت نموده بر سر او آمدند و او درینوقت در چوگان بازی مشغول بوده چون خبر شنید از همانجا
متوجه آنمردم گشته در شب ماهتاب بایشان رسید آنمردم از پیش گفته فرستادند که اگر تو همان رای سنگهی در شب
بما جنگ نخواهی کرد او از روی تهور گوش تسخیر ایشان کرده همانجا که رسیده بود توقف نمود و سپر در زیر سر کرده
بخواب رفت و درین میان آنمردم فرصت یافته همراهان او را دلاسا کرده بجانب خود کشیدند و چون صباح
شد بجست تمام متوجه او شدند با هشتاد کس که همراه داشت پیاده شده جنگ کرده کشته شد مصراع مزن
با سپاهی ز خود بیشتر و چون مظفر گجراتی روان شدند خانخانان را با بسیاهی و عیال شنید در امرون که
مزار ملک داور الملک است آمده بنیاد جمعیت نمودن کرد قلیچ خان جهت محافظت احمدآباد ماند و فقیر باتفاق
سید قاسم و خواجه محمد رفیع و میر معصوم و حسین خان و بیک محمد توقیائی و میر شرف الدین متوجه تدارک قصه رایسنگه
شده چون بهلود رسید فوج فرستاد که مواضع متعلقه پرگنه مالیه که بکهنکار تعلق داشت تاخته غارت کردند
و میدنی رای و جمعی را بر سر مظفر بامرون فرستاد اینها بامرون رفتند و مظفر بجانب کاٹهی واره رفته مختفی
گشت و جام پسر خود را پیش فقیر فرستاده از بی اعتدالی رای سنگه عذرها خواست و کهنکار نیز وکلای خود
فرستاد مجدداً اختیار دولتخواهی نمود فقیر مراجعت کرده باحمدآباد آمد بعد از آمدن فقیر باحمدآباد قلیچ خان متوجه

www.alimaanfoundation.com/

سورت شده بیرون شهر منزل کرد مظفر را بخاطر رسیده است که چون لشکر مراجعت کرده هر کس بجانب جاگیر
خود رفته اگر من بسرعت خود را بدولقه و کنبایت میرسانم تا رسیدن لشکر شاید صاحب جمعیت شوم دو هزار
سوار کاتهی و چار بچه همراه گرفته بسرعت تمام متوجه دولقه شد چون کتابت میدنی رای از دولقه رسید
فقیر در ساعت سوار شده متوجه دولقه شد چون تا شام در سرگنج توقف کرد قلیچ خان نیز آنجا آمد و از امرا
و مردم اعیان هر کس در شهر بود مثل میر معصوم و خواجه محمد رفیع و دولت خان لودی آمده رسیدند و صبح
بدولقه رسیده شد در آنساعت مظفر بچهار کروهی رسیده بود چون قراولان او خبر بردند که لشکر احمدآباد رسید
برگشته بجانب مورپی روان شد لشکر فیروزی اثر در دولقه فرود آمد قلیچ خان شب مراجعت نموده متوجه احمدآباد
شد و دگر دولتخواهان متعاقب مظفر روان شده یکشب و یکروز چهل و پنج کروه طی نموده چون پیرم کام رسیدیم
معلوم شد که مظفر بموضع اکهار که چهار کروهی اینجاست رفته سید مصطفی ولد سید جلال را که با عیال خود آمده است
و بحسب اتفاق در خورده قبل وارد چون شام شده بود قوت حرکت نمانده مؤلف این تاریخ بیست سوار
را با یکجفت نقاره فرستاد که در یک کروهی آنموضع رفته طبل کند تا مظفر خیال رسیدن لشکر نموده ترک
محاصره خواهد داد آنجماعت خلاص شوند و بعنایت الهی تدبیر موافق تقدیر افتاده آنجماعت نجات یافتند
و مظفر جانب رن و کچه روان شد یاران و فقیر صبح سوار شده عقب او مسارعت نمودیم و تا کنار آن رن
رسیده در موضع جنجونیه که متصل آبست تهانه گذاشته باحمدآباد آمدیم و بعد از چهار ماه کل زمینداران کچه قریب
هفت هزار سوار و ده هزار پیاده جمع شده بسرداری جادینجاین که برادرزاده های کهنکار بدر سر قصبه رادهن پور
از توابع پتن آمده قلعه را محاصره نمودند و مدت ده روز آنجا بوده شهر پرونی را بخاک برابر ساخت و تا بست کروهی
مواضع نواحی نابود و خراب کردند چون اینخبر باحمدآباد رسید فقیر باتفاق سید قاسم و دولت خان لودی
و میر معصوم و حسین خان و دیگر مردم بکومک رفتند و مخالفان خبر کومک شنیده فرار نموده از آب رن گذشته بولایت خود رفتند چون
تدارک اینکار و سد این باب نمودن لازم بود در جای که عرض آب سه کروهی زیاده نبود گذاشته در ولایت کچ در آمدیم و داد غارت
و تاراج داده قصبه کری و کتاریه که از جاهای نامی کچه است سوخته و خراب ساختیم غنیمت بسیار بتصرف لشکر در آمده قریب سیصد
مواضع از ولایت کچه درین سه روز خراب و نابود گشت و در برابر مالیه مورپی باز از آن عبور نمودیم و اینجا عرض آن آب دوازده کروه
بود از صبح که بنیاد گذشتن کردیم نماز شام بکنار رسیده شد پرگنه مالیه و مورپی را که معموره ولایت کهنکار بود غارت و
تاراج نموده خراب کرده شد و در مورپی سه روز توقف کرده بکهنکار نوشته شد چون شنیده شد که جسا و پنجاین بر رضا
او کرده بودند گوشمال فی الجمله داده شد و الا بر سر بهج نگر که محل بودن اوست می رفتیم و اگر من بعد در مقام دولتخواهی
و تلافی نباشد خواهد دید کهنکار وکلای خود فرستاده عذرها خواست و من بعد سد باب حاصل گشت و در ماه سنه

www.alimaanfoundation.com/

خمس وتسعین وتسعمائة پسر خورد امین خان از پدر باغی شد و پیش مظفر رفته او را برداشته بر سر پدر آورد و چون خبر
تازگی فتنه رسید باتفاق نورنگخان و دولتخواهان و دگر مردم که همه وقت همراه میبودند بر سر مظفر رفت و چون براجکوت
که از احمدآباد هشتاد کروه و از جونه گده سی کروه است رسیده شد مظفر فرار نموده جانب رن رفته و سیدی ریحان
که وکیل امین خان و سر فتنه بود بانو و کهن کوهل و دگر زمینداران و پیرخان سکنه و ملک راجن و دگر مردم اعیان آنجا
تا قریب پانصد سوار مخالفان جدا شده از دولتخواهی تسلی گرفته آمد همراه شد هر یک را از عنایات بادشاهی
امیدوار ساخته شد و لوازم مهمانی بعمل آمد جام و امین خان نیز پسران خود را فرستاده بتازگی اختیار کردند و خیلی
از قبائل کائتهان را تاخته شد و چون باحمدآباد آمدیم بعزم دفع کراس بعد از دو ماه لشکر کرده بجانب اونهنیه و
احمدنگر رفته قریب پنجاه موضع کولی و کراس که نهایت استحکام داشتند تاخته و خراب کرده هفت جا قلعه ساخته
تهانه گذاشته استیصال آن طائفه نموده شد و بعد ازینجا باز لشکر کرده باکانیر و سرنال رفته دفع فتنه و فساد کراس نموده
جیت راوت را بقتل آورده کریسی کولی و کشته کولی و لکنه راجپوت که عمدهٔ کراس بودند اخراج کرده بجاهای آنها تهانجات
گذاشته شد و در سنه ستة وتسعین وتسعمائة حضرت خلیفه الهی گجرات را باعظم خان داده و بنده را بملازمت طلبداشته
و در چهارده روز از گجرات شتر سوار بیلغار خود را بلاهور رسانیده شرف پابوس دریافته مورد مراحم خسروانه گشت
باز آمدیم بر سر وقائع احوال که در ملازمت حضرت گذشت **ذکر بقیه که در اثناء راه اله باس رو نمود**
چون در اثناء راه خبر گجرات بمسامع علیه رسید آنحضرت بلوازم شکرگذاری ایزد متعال اقدام نموده منزل
بمنزل در عین فرح و انبساط سیر مینمود درینوقت زین خان کوکه راجه رامچند که راجه ولایت پتنه بود و بکمال نسب
از راجهای هندوستان اعتبار داشت و هرگز اطاعت سلاطین هند ننموده بودند داعیهٔ آستان بوسی آمده در
فتحپور ملازمت رسیدند بنوازشات خسروانه مباهی گشت و یکصد و بست زنجیر فیل پیشکش گذرانید و یک لعل آبدار
که پنجاه هزار روپیه بها داشت داخل پیشکش او بود **ذکر وقائع سال سی ام** از جلوس حضرت خلیفه الهی
و نوروز سلطانی رسید و دولتخانه فتحپور را بقماشهای اعلی بدستور هر سال آراستند و هر روز و هر شب صحبت
بادشاهانه منعقد میشد و امرا و اعیان دولت بمراحم خسروانه سرفرازی یافتند آنحضرت در شب دوشنبه هشتم ماه
ربیع الاول سنه نهصد و نود در وقت تحویل نیر اعظم از حوت بحمل پای بر تخت سلطنت نهاده جشن عالی که چشم
زمانه یاد ندارد منعقد گشت درین ایام اعظم خان بایلغار از پتنه و حاجی پور بملازمت رسیده بمراحم شاهنشاهی
سرفراز گشت و درهمین ایام عرائض مرزا محمد حکیم رسید که عبدالله خان اوزبک بدخشان را متصرف شده و مرزا
شاهرخ و مرزا سلیمان بهندوستان می آیند و قصه آمدن عبدالله خان و پسرش و قصه که میان مرزا سلیمان و
شاهرخ گذشته در محل خود ایراد خواهد یافت و درینسال قاضی خان بدخشی و سلطان خواجه صدر و باقی محمد خان پسر

www.alimaanfoundation.com/

ماہم انکه که احوال هر یکی درین کتاب مذکور شده بود ودیعت حیات خود سپردند در اوائل ماه ذیقعده اینسال
عرضداشت کنور مانسنگه از اطراف نیلاب رسید که چون بدخشان بتصرف عبدالله خان اوزبک درآمد مرزا
شاهرخ بعزیمت درگاه جهان پناه بکنار نیلاب آمده و بنده برسم استقبال رفته مبلغ پنجهزار و پانصد عدد روپیه
نقد و اقمشه بسیار و هشت راس اسپ و پنج زنجیر فیل گذرانیده از آب متوجه پایه سریر خلافت ساخت عرضداشت
کنور مانسنگه پسندیده افتاد و فرمان عالیشان مشتمل بر انواع عنایات صادر شد در تاریخ عشر آخر همین ماه
عرضداشت بهگوانداس رسید که همراه مرزا شاهرخ بقصبه سرهند رسید متعاقب بشرف عتبه بوسی میرسند حکم
همایون صادر شد که خلعتهای فاخره بادشاهانه مصحوب قاضی علی بخشی باستقبال مرزا شاهرخ فرستاد دو سال
سنه ثلاث و تسعین و تسعمائه در فتح اینسال که اواخر سال سی ام الٰهی ست مرزا شاهرخ بدرگاه جهان پناه رسید و جمعی
از امرای کبار باستقبال رفته بشرف پایبوس مشرف ساختند مبلغ یک لکه روپیه نقد و اسباب فراشخانه و سه اسپ
عراقی و چند زنجیر فیل و چند قطار اشتر و چند خدمتگار مرحمت فرمودند درین اثنا اراده جشن طوی حضرت شاهزاده
سلطان سلیم از خاطر عاطر حضرت بادشاه جهان پناه ببرد و جهت این نسبت عظیم پرتو آفتاب عنایت بادشاهانه
بحال راجه بهگوانداس تافت صبیه او را لائق و مناسب این رابطه عظیم دانستند و حسب الحکم مجلس نشان بهشت برین
آرایش یافت و جهت اهتمام این آنحضرت خود بنفس نفیس در منزل راجه بهگوانداس تشریف قدوم ارزانی
داشته مجلس عقد در همانخانه بحضور قضات و اشراف منعقد گردید و مبلغ دو کرور تنکه مهر حلیه راجه مقرر شد و از خانه
راجه بهگوانداس در و گوهر افشانده نثار میکردند بیت زهر چیدنش دستها مانده شد ٭ ز بس گوهر و زر که افشانده شد
و راجه بهگوانداس از اقسام جهیز از طلا آلات و پارچهای نفیس و اقمشه و طویلهای اسپان و یکصد زنجیر فیل و غلامان و کنیزکان
حبشی و چرکس و هندوستانی چندان بنظر اشرف گذرانید که محاسبان وهم اندیشه از احصار آن عاجز آمدند مجلس بزرگانه
و جشن خسروانه آراسته شد **ذکر وقائع سال سی و یکم الٰهی** اول از قرن دوم جلوس بادشاهی
ظاهر شد روز پنجشنبه نوزدهم ماه ربیع الاول سنه اربع و تسعین و تسعمائه نوروز سلطانی حضرت خلیفه الٰهی قدم
بر تخت کامرانی نهاده مژده نشاط و خرمی بجهانیان رسانیده بدستور سال تزئین و آئین هندی در صحن دولتخانه عام و
خاص فرمودند و هر یکی امرای خوانین نیز در ایوانی که آئین بسته اند ضیافت کرده پیشکش میگذرانیده و در افتتاح اینسال
فرخنده فال میر مرتضی و خداوندخان امرای دکن روی امید بدربادشاه آوردند و شرح اینحال بر سبیل اجمال بتقریب
وقائع گجرات در بالا گذشت چون اینجماعت از صلابت خان شکست یافته به برهانپور آمدند فیلان ایشانرا راجی علیخان
حاکم برهانپور متصرف شده از انجمله یکصد و پنجاه فیل را همراه پسر خود بدرگاه جهان پناه فرستاده در روز نوروز سلطانی و
جشن خاقانی امرای دکن بدولت عتبه بوسی سرفراز گشتند و پیشکشهای لائق گذرانیده مورد مراحم خسروانه شدند و

www.alimaanfoundation.com/

همدرین ایام میر فتح الله شیرازی را بخطاب عضد الدوله و صدارت کل بلاد هندوستان سرفراز ساختند پنجهزار روپیه و یک
خلعت خاصه انعام کردند و در ماه رجب همین سال عرضداشت از کابل آمده بعرض رسید مضمون آنکه مرزا سلیمان نوبتی دیگر
بر بدخشان دست یافته و قبل ازین که عبد الصمد خان اوزبک بر سر بدخشان آمده مرزا سلیمان و مرزا شاه رخ را برآورده
امرای خود را در بدخشان جمعیت گذاشته به بخارا مراجعت نموده مرزا سلیمان فرصت غنیمت دانسته باتفاق اوباقات
بدخشان جمعیت کرده بدخشان درآمده با امرای عبد الصمد خان جنگ کرده بفتح و فیروزی اختصاص یافتند و همدرین ایام
خانخانان از گجرات آمده پیشکش بسیار از هر قسم در نظر اشرف گذرانیده چنانچه بالا گذشت و همدرین ماه عرضداشت
کنور مانسنگه و خواجه شمس الدین محمد انکه بنارس رسیده که مرزا محمد حکیم بر بستر مرض ناتوانی افتاده و فریدون از پشاور رکابی
را همراه کرده متوجه کابل شده بود در کوتل خبر بافغانان جنگ کرده هزیمت یافته باز برگشته به پشاور درآمد و اتفاقا آتش
در اندرون قلعه افتاد و دو هزار شتر بار سوداگران سوخته و فریدون ازان واقعه خلاص شده از راه دیگر متوجه کابل شد
در اثنای راه تا هفتاد کس از بی آبی و تشنگی هلاک شدند و همدرین ایام خبر موت مرزا محمد حکیم بعرض رسید مرزا محمد حکیم
اگرچه برادر اعیانی آنحضرت نبود اما عنایت و شفقت درباره او از برادر اعیانی زیاده بود و با وجود یکه اکثر اوقات قدم
از حد و اندازه بیرون می نهاد آنحضرت گستاخیهای او را نابود انگاشته مراعات صله رحم فرموده عنایات بادشاهانه
درباره او مبذول میداشتند و چند مرتبه امرای کبار را با لشکر بسیار بکومک و مدد او فرستاده کابل با و مرزانی
داشتند چنانچه سابقا گذشته القصه بعد از شنیدن اینخبر ملامت اثر بمراسم تعزیت پرداخته فکر محافظت کابل و غزنی
نمودند و میخواستند که ولایت کابل را بدستور سابق بفرزندان مرزا محمد حکیم مقرر داشتند امرای کبار بعرض رسانیدند
که فرزندان مرزا محمد حکیم خورد و سالند از عهده ملک داری بیرون نمی توانند آمد و بخوردان معزلی کاری درشت
که بسندان نشاید شکستن بمشت ۔ رعیت نوازی و سر لشکری ۔ نه کاریست بازیچه و سر سری ۔ و لشکر اوزبک بدخشان
را گرفته و در کمینگاه ست بنابران رای ممالک آرای بهفدهم سر کار پنجاب قرار گرفته دهم ماه رمضان اغسال پای
دولت در رکاب سعادت آورده بطرف پنجاب روان شدند و خانخانان را بخلاع فاخره ممتاز گردانیده رخصت
گجرات فرمودند و چون اعظم خان بتسخیر ملاوه دکن نامزد شده بود عضد الدوله میر فتح الله را بجهت اتمام مهم دکن رخصت
فرمودند و چون اینخبر و قائع در ضمن واقعات گجرات مذکور ست بتکرار جرأت نمی نماید و خود بدولت کوچ بکوچ تا بدهلی
در هیچ جا مقام نفرمودند و طواف مزار فائض الانوار پدر بزرگوار نموده تمامی مزارات بزرگوار آنرا زیارت فرموده
فقرا و مساکین دهلی را بانعام عام سرسبز و شاداب ساختند همدرین در دهلی هلال شوال نمایان گشته صباح پنجشنبه
لوازم عید بجا آورده از دهلی کوچ فرمودند نوزدهم شوال موکب اقبال بر لب آب ستلج نزول فرمودند درین منزل
خبر رسید که کنور مانسنگه جمعی از مردم خود را از نیلاب گذرانیده بپشاور فرستاده و شاه بیگ نوکر مرزا محمد حکیم بشنیدن اینخبر

www.alimaanfoundation.com/

فرار نموده بکابل رفت و هم از نواحی لاهور صادق خان را بحکومت بکر فرستاد و در روز چهارشنبه سیزدهم ذیقعده کنار
آب چناب مخیم سرادقات اردوی معلا شد و در همین منزل شیخ عبدالرحیم ساکن لکهنو که در زمرهٔ امرا انتظام دارد خبط
دماغ پیدا کرده خود را بخنجر زد و آنحضرت بدست حق پرست زخم او را دوختند و صحت یافت و بست و هشتم ذیقعده
کنار آب بهت رسیده عبور فرموده درین منزل عرضداشت کنور مانسنگه که متضمن کیفیت اخلاص و اطاعت
مردم کابل و فتح آن حدود بود بعرض اشرف رسید چون کنور مانسنگه جلوریز درگاه کابل درآمد فریدون فرزندان مرزا را
همراه گرفته با تمام امرا بدیدن کنور مانسنگه آمد کنور مانسنگه مجموع آن مردم را بعنایت شاهنشاهی امیدوار ساخته پسر
خود را با خواجه شمس الدین خافی در کابل گذاشته با پسران و امراء مرزا حکیم متوجه پایهٔ سریر خلافت مصیر گشت بتاریخ
بست و پنجم ماه ذیحجه در قصبهٔ راول پنڈی که پائین رهتاس و اٹک واقعست کنور مانسنگه پسران مرزا محمد حکیم و
امرای او را آورده شرف زمین بوس دریافت و پسران و نوکران مرزا محمد حکیم مورد عنایت خسروانه شدند و بهر یک از
مردم اعیان پنجهزار و ششهزار روپیه انعام فرموده علوفهٔ لائق و جاگیر مناسب مرحمت فرمودند و چون رایات
عالیات بنوای انکه بنارس رسید مرزا شاهرخ و راجه بهگوانداس و شاه قلی محرم و دیگر امرای نامدار را که قریب پنجهزار سوار
بودند به تسخیر ولایت کشمیر رخصت فرمودند و همدرین روز اسمعیل قلیخان و رای رایسنگه بر سر بلوچان تعین فرمودند و در روز دیگر زین خان کوکه
را با فواجی آراسته بر سر افغان سناسواد و راجو و استیصال آن طائفه مفسدان ساختند و حضرت خلیفهٔ الهی در روز پنجشنبه پانزدهم
ماه محرم سنه خمس و تسعین بقلعهٔ انکه بنارس که از محدثات آنحضرتست نزول اجلال ارزانی داشتند ذکر قصهٔ تاریکیان تیراه که
بروشنائی اشتهار دارند ذکر قصهٔ تاریکی در زمان سابق شخصی هندوستانی در میان طائفه از افغانان درآمده
مذهب زندقه و الحاد را رواج داده اکثر آن احمقان را مرید خود ساخته خود را بروشنائی نام کرده بود
او بجهنم رفت پسر او جلاله نام که در سن چهارده سالگی بود در سنه تسع و ثمانین و تسعمائه که رایات عالی از کابل معاودت
نموده بود بملازمت حضرت خلیفهٔ الهی آمد مورد مراحم شاهنشاهی شد و از شقاوت جبلی روزی چند در ملازمت
بوده فرار نموده در میان افغانان رفته مایهٔ فتنه و فساد شد و خلق کثیر را با خود متفق ساخته راه هندوستان و
کابل مسدود ساخت ؎ درختی که تلخست ویرا سرشت ✤ گرش در نشانی بباغ بهشت ✤ ور از جوی خلدش
بهنگام آب ✤ به بیخ انگبین ریزی و شهد ناب ✤ سرانجام گوهر بکار آورد ✤ همان میوهٔ تلخ بار آورد ✤ حضرت
خلیفهٔ الهی جهت دفع و رفع طائفهٔ روشنائی که در حقیقت عین تاریکست و من بعد بزبان قلم خواهد یافت کنور مانسنگه را
تعین فرموده کابل را در جاگیر او عنایت کردند چون این خبر رسید که زین خان کوکه در ولایت سواد درآمده با طائفهٔ افغانان
که از مور و ملخ زیاده اند در افتاده است و دوم ماه صفر سنه مذکور سعید خان ککهر و راجه بیربر و شیخ فیضی و فتح الله سبزی
و تاش بیگ و صالح عاقل و جمعی را بکومک و مدد زین خان کوکه رخصت کردند و بعد از چند روز حکیم ابوالفتح و جمعی دیگر از

www.alimaanfoundation.com/

امرا و بندهای درگاه را از پی اینجماعت روان ساختند و چون لشکر با بزین خان کوکه ملحق شدند دست بتاخت و تاراج
افاغنه برآورده برده و غنیمت بسیار گرفتند و چون بکومک کراکر رسیدند شخصی براجه بیربر گفت که افاغنه امشب داعیه
شبا خون دارند و عرض کوه و بیکی از سه چهار کوه بکش نیست اگر ازین بیکی عبور شود از دغدغه شبا خون جمعیت خاطر
خواهد شد راجه بیربر بی آنکه بزین خان اتفاق نماید کرد اراده گذشتن کوتل کرد و تمام لشکر از عقب او کوچ کرده در
آخر آنروز که قریب مغرب بود متوجه بیکی شد افغانان اطراف بر بالای کوه رسیده تر و سنگ گرفتند بیکی راه
تاریکی شب خلائق راه گم کرده در مغاکهای راه هلاک پیش گرفتند و شکست عظیم واقع شد و چشم زخم طرفه رسید قریب
هشت هزار آدمی بفنا رفت و راجه بیربر بقتل رسید و حسن تهی و راجه دهرمنکد و خواجه عرب که بخشی آن لشکر بود و ملا شیرین
شاعر و جمعی کثیر از مردم اعیان در آنشب هلاک شدند و زین خان کوکه و حکیم ابوالفتح در پنجم ربیع الاول سال مذکور شکست
یافته بمحنت بسیار بقلعه اتک رسیدند و اینمعنی بر خاطر اشرف گران آمده ایشانرا از شرف خدمت محروم داشتند و راجه تودرمل
با لشکری عظیم بتدارک این امر تعیین فرمودند و راجه از روی کاردانی در کوهستان درآمده چند جا قلعه ساخته از غارت
و تاراج دقیقه فرو نگذاشتند جهانرا بر افاغنه تنگ ساخته و کنور مانسنگه که بر سر تاریکیان رفته بود در کوتل خبر بآن طائفه
مقابله نمود خلق کثیر تاریکیان را بقتل رسانید و در همین ایام خبر رسید که مردیس ایلچی عبدالله خان بادشاه ماوراءالنهر
با تحف و هدایا بملازمت می آمد و نظری اوزبک که از کبار امرای عبدالله خان بوده از خان رنجیده با پسران خود مربی
و شادی بی باقی که هر کدام بمرتبه امارت رسیده اند روی التجا بدرگاه سلاطین پناه آوردند حضرت خلیفه الٰهی شیخ فرید
بخشی و احمد بیک کابلی و جمعی از احدیان را رخصت فرمودند که باستقبال بدرگاه آن شتافته از کوتل خبر بگذرانید
اینجماعت بمدد معاونت کنور مانسنگه قافله را از کوتل گذرانیدند و تاریکیان سر راه گرفته جنگ کرده شکست یافتند
و بسیاری از آن ملاعین بقتل رسیدند **ذکر وقائع سال سی و دوم الٰهی** روز شنبه ربیع الآخر سنه خمس و تسعین و
تسعمائه تحویل نیر اعظم و عطیه بمحسن عالم از حوت بحمل و بنیاد نوروز سلطانی و ابتدای سال سی و دوم الٰهی شد و دولتخانه
خاص را که در قلعه اتک واقعست بدستور هر سال بقماشهای پرده های مصور آراسته جشن خسروانه منعقد ساختند و کنور مانسنگه
بملازمت رسید **ذکر رفتن مرزا شاهرخ بکشمیر و صلح نمودن او بحاکم کشمیر و رسیدن امرا بملازمت**
و مرزا شاهرخ و راجه بهگوانداس و شاه قلیخان محرم چون بکوکل بهولیاس که سرحد کشمیر است رسیدند یوسف خان حاکم
کشمیر بآن کوتل رسیده سر راه بر ایشان گرفته راه را مسدود ساخت و چند روز افواج قاهره معطل شد و برف و
باران باریدن گرفت و رسیدن غله از اطراف انقطاع یافت و شکست بازین خان نیز رسیده علاوه آنهمه
اسباب محنت گشت امرا قرار بصلح داده زعفران زاد و دار الضرب را بخالصه شریفه منسوب ساخته عمال
تعیین نمودند و یوسف این مصالحه را غنیمت دانسته آمده امرا را دید و لشکر فیروزی اثر یوسف را همراه گرفته بملازمت

www.alimaanfoundation.com/

روانه گشتند چون بدرگاه معلی رسیدند ایمصالحه پسند خاطر اشرف نیفتاد و امر بدفع و قمع کوشش ممنوع گشتند و بعد از روزگے چند در روز شرف آفتاب بکورنش و خاکبوس سرفرازی یافتند بیت خشم کریم از چه گدا رشم کند ۔ از پس آوا رد و ارش کند ۔ و همدرین شرف ایلچی عبداللہ خان و نظربی فرزندان بشرف ملازمت و کورنش رسیدند و اسمعیل قلیخان و رالینگه نیز درین روز کلانتران و سرداران بلوچانرا آورده بعتبه بوسی مقرر شدند و چهار لکهه مراد ی که پانصد تومان عراق باشد بنظربی و فرزندان انعام شد و بعد از اتمام مجلس نوروزی کنور مانسنگه که بمحبت زیادتی تاکید راجه تودرمل که باستیصال افغانان یوسف زئی و غیرهم تعین شده بود رخصت یافتند و چون خاطر اشرف از مهم افغانان و نواحی آنکه مابین سند و کابل فراغت یافت رایات عالیات بعزم استقرار دارالخلافت لاهور در حرکت آمده بست و چهارم ربیع الثانی سال مذکور پای دولت در رکاب سعادت نهادند و چون کنور مانسنگه را در بنولا بحکومت کابل نامزد کرده بودند تا کنار آب بهت اسمعیل قلیخان را با لشکر عظیم بسر افغانان تعین فرموده حکم جهانمطاع باسم کنور مانسنگه صادر شد که چون اسمعیل قلیخان بآنجا رسد و متوجه کابل گردد و سید حامد بخاری نیز کومک اسمعیل قلیخان و دفع راهزنان و متمردان افغانان تعین شد و حکم شد که در پشاور بوده باشد و رایات عالیات سیر کنان و شکارافگنان بنواحی لاهور رسید و در شب جمعه هفدهم ماه جمادی الثانی سنه مذکور نزول اجلال ارزانی داشتند و مقارن اینحال سرعرب بهادر را که بکوهستان کمایون نهاده پرده و لایت دامن کوه را هراجت میداد بدست نوکران حکیم ابوالفتح که در پرگنه شیرکوٹ بودند بقتل رسیده بود آورده در پنجم ماه رجب اینسال مجلس وزن اقدس حضرت خلیفه الٰهی منعقد شد و بخشش عالی ترتیب یافت و چون تفصیل خصوصیات این مجلس مکرر اندکو رگشت تکرار نمی نماید و در نوزدهم شهر رجب مذکور کدخدائی شاهزاده جوان بخت بدختر رالینگه که از امرای کبار ست وقوع یافت برای رالینگه پیشکش بسیار و چتر بر یراق گذرانیده سر مفاخرت باوج عزت رسانیدند و در اوائل شعبان سنه مذکور محمد قاسم خان میر بحر و برو فتح خان فوجدار و کوجر خان و مرزا علی و میرزاد علیخان و سید عبداللہ علم شاهی و خنجر بی شیخ دولت بختیار و جماعت کثیر از دولتخواهان بتسخیر و لایت کشمیر رخصت شدند و چون لشکر فیروزی اثر هفت منزلی در کوهستانی درآمد در کوتل کرتل یعقوب پسر یوسف خان که خود را حاکم کشمیر پنداشته بود با جمعیت تمام در مقابل آمده در تنگی کوه را محکم کرده نسبت اقبال دولت روزافزون حضرت خلیفه الٰهی کار خود کرده سنگ تفرقه در میان کشمیریان انداخت و تفصیل این اجمال آنکه چون سرداران کشمیر از سرمی و سرداری یعقوب دلتنگ بودند چندی از و جدا شده پیش محمد قاسم خان آمدند و جماعت دیگر در شهر سری نگر که جای حاکم نشین و لایت کشمیر ست لوای مخالفت برافراختند و یعقوب بتسکین فتنه درون خانه زار اهم والسته برگشته متوجه شهر شد و افواج قاهره بی مانع بولایت کشمیر درآمده و یعقوب تاب نیاورده فرار نموده بکوهستان رفت و افواج ظفر موج بادشاهی شهر سری نگر را مستقر شدند

www.alimaanfoundation.com/

در پرگنات عمال فرستادند و چون حقیقت حال بعرض اشرف حضرت خلیفه الٰهی رسید محمد قاسم خان و دیگر امرا را بتفاوت عنایت و الطاف ممتاز فرموده هر یک را ممتاز و سرفراز فرمودند و یعقوب کشمیری باز بمتابعت کرده آمده محمد قاسم خان جنگ کرده شکست یافته و مرتبه دیگر شبانخون آورده و بجای نساخت و لشکر ظفر اثر او را تعاقب کرده در کوهپای پرد رخت و در های تنگ پیش انداخت مغلوب و منکوب ساخته نزدیک بآن رسانیدند که دستگیر سازند عاقبت از راه عجز و انکسار پیش آمده محمد قاسم را دیده دید و در سلک دولتخواهان منسلک شد و ملک کشمیر صافی گشت و در نوروز هم مضمان سنه مذکور ایلچی عبد الله خان را رخصت کرده حکیم همام برادر حکیم ابو الفتح که بفضائل و کمالات صوری و معنوی آراسته است برسالت همراه او کردند و میر صدر جهان را که از سادات حسینی ولایت قنوج کمالات انسانی امتیاز دارد و جهت عزا پرسی اسکندر خان پدر عبد الله تعیین فرمودند محمد علی چنانچه قریب یک نیم لک روپیه که سه هزار و هفصد تومان عراق باشد اسباب هندوستان و تحفهای نفیس تحویل کرده بعبد الله خان سوغات فرستادند و درین ایام خبر رسید که سید حامد بخاری از امرای کبار سلاطین گجرات در سلک دولتخواهان انتظام یافته بود و در پشاور بدفع و رفع تاریکیان قیام داشت روزی تاریکیان قریب بست هزار پیاده و پنجهزار سوار جمع کرده بر سر او آمدند و با چند کس که در آنوقت همراه داشت برآمده جنگ کرده شهادت یافت حضرت خلیفه الٰهی زین خان کوکه و شاه قلیخان محرم و شیخ فرید بخشی و جمعی کثیر از امرا و ملازمان را بجهت تدارک این امرا و استیصال تاریکیان رخصت فرمودند چون تاریکیان در کوتل خیبر اجتماع نموده راه کابل و هندوستان را مسدود ساخته بودند و کنور مانسنگه از کابل بمتابعت تمام بخیبر آمده و جنگ صعب اتفاق افتاد و مانسنگه بفتح و فیروزی اختصاص یافته خلق کثیر بقتل آورده در ممر و بسته در کوه خیبر تهانه گذاشت و در همین ایام مرزا سلیمان که از مکه معظمه ببدخشان آمده بازاستیلا گرفته بود بسبب غلبه اوزبک فرار نموده بکابل آمد و از کابل متوجه هندوستان شده بملازمت حضرت خلیفه الٰهی رسید مورد افضال شاهنشاهی شد

ذکر وقائع سال سی و سوم الٰهی ابتدای

این سال روز دوشنبه بست و سوم ربیع الآخر سنه ستة و تسعین و تسعمائة بود مجلس نوروزی بدستور سنوات سابق آراسته شد چون بعرض رسید که جلاله تاریکی را کنور مانسنگ زبون ساخته چنانکه تاب بودن قرار کار خود نیاورده فرار نموده بجانب بنگش رفته عبد المطلب خانزاده که از امرای کبار بود با جمعی مثل محمد قلی بیگ ترکمان و حمزه بیگ ترکمان و احمد بیگ کابلی و غیرایشان بجهت استیصال جلاله بنگش تعیین فرمودند و چون لشکر فیروزی اثر بنگش رسید جلاله لشکر فیروزی اثر را غافل ساخته با سوار و پیاده از معبر و ملاخ زیاده بجنگ آمده حرب صعب دست داده مخاذیل شکست یافته راه فرار پیش گرفته بدار البوار شتافتند

و در همین سال فرخنده فال ولادت سلطان خسرو ولد شاهزاده جوان بخت سلطان سلیم از رشحه عصمت دختر راجه بهگوانداس روی نموده و از آرایش جشن طوی ولادت این شاهزاده که طلوع اول عین کواکب سعادت بود زمین و

www.alimaanfoundation.com/

زمان بجهانیان صلای عیش و کامرانی در داد و گرفتن صادق خان برسر سمسوان و صلح کردن او بحاکم تته درمیان آمدن
محمد صادق خان حاکم بکر حسب الحکم بر سر ولایت تته روان شد قلعه سمسون را محاصره نموده بود جانی بیگ حاکم تته از راه
عجز در آمده بدستور آبای خود ایلچیان با تحف و هدایا لائق روانه درگاه خلائق پناه ساخت مراحم بادشاهی
شامل حال او شده فرمان بمحمد صادق خان نفاذ یافت که ولایت جانی بیگ را بخشیدم دست تصرف خود را
ازان ولایت کوتاه سازد و بتاریخ بست و پنجم ذیقعده سال مذکور ایلچیان جانی بیگ را رخصت فرموده حکیم
عین الملک را بحیث زیادتی سرفرازی او همراه ساخته با نواع تفقدات و مراحم خسروانه ممتاز ساختند و در اوائل
ربیع الثانی این حکومت کابل زین خان کوکه مفوض شده مالسنگه را بدرگاه خلائق پناه طلبیدند و در آخر
ربیع الثانی خانخانان مرزا خان با علامة الزمانی میر فتح الله شیرازی مخاطب بعضد الدوله از گجرات بطریق ملتان
بدرگاه آسمان جاه رسیده مشمول عواطف خسروانه گشت و بتاریخ بست و هفتم رجب محمد صادق خان از بکر آمده
شرف ملازمت دریافت و در اواخر شعبان سال مذکور مالسنگه بدرگاه جهان پناه آمده و اواخر امسال بحکومت
ولایت بهار و حاجی پور پتنه سرفرازی یافته رخصت شد و همدرین ایام حکومت کشمیر را میرزا یوسف خان رضوی
مقرر فرموده محمد قاسم خان میر بحر را از کشمیر طلبیداشتند و محمد صادق خان را بدفع یوسف زئی بسواد بجور رخصت فرموده
جاگیرهای مالسنگه از سیالکوت وغیره با و مرحمت شد و اسمعیل قلیخان از سواد بجور طلب فرموده بجای قلیچ خان بگجرات
فرستاده قلیچ خان را بدرگاه طلبیداشتند و حکومت ولایت بحار و بنگاله بکنور مالسنگه مفوض داشته رخصت دادند

ذکر وقایع سال سی و چهارم الهی

ابتدای امسال روز سه شنبه چهارم جمادی الاول سنه سبع و تسعین و
تسعمائه بود در امسال قلیچ خان از گجرات آمده شرف ملازمت دریافت و حکم شد که با تفاق راجه تودرمل و عین الملک
که بپتنه رفته بود با ایلچیان جانی بیگ ترخان آمده شرف خدمت دریافت و پیشکش جانی بیگ را باعرض اشرف
او گذرانیده مورد مراسم شاهنشاهی شد و بتاریخ بست و دوم جمادی الثانی سنه سبع و تسعین و تسعمائه حضرت
خلیفه الهی بعزم سیر و شکار بکابل روان شدند و بسرکه ازانجا شروع در کوهستان کشمیر میشود رسیده اهل محل را با شاهزاده
شاه مراد در همان جا گذاشته خود بطریق یلغار متوجه سیر کشمیر شدند و در روز پنجشنبه غره شعبان سنه مذکوره نزول آیات
جهانکشای در شهر سری نگر وقوع یافت و چون روزی چند خاطر اشرف از تماشا و سیران ولایت فراغ دست داد
و ایام برسات در آمد که شاهزاده با دیگر اهل محل رهتاس را سفر ساخته انتظار قدوم میبرده باشد و علامة العصر امیر
فتح الله شیرازی در کشمیر بعالم تفاخر امید مفارقت آن گانه دهر بر خاطر اقدس حضرت خلیفه الهی گران آمده تاسف
بسیار خوردند و ملک الشعرا شیخ فیضی در مرثیه امیر فتح الله ترکیب هندی گفته که این چند بیت از انست ؎ دگر هنگام
آن آمد که عالم از نظام افتد ؎ جهان عقل را در نیم روز ظلم شام افتد ؎ همه گنجینه اقبال در دست لئیام افتد ؎ همه خونا

از یاد در کاس کرام افتد ٭ کم کند سر رشتهٔ تحقیق مقصد را ٭ معانی از بیان ماند روابط از کلام افتد ٭ زبان جهل جنبد
بیمحابا در سخندانی ٭ مطالب نادرت آمد دلائل ناتمام افتد ٭ دل مستکملان دهر در نقص ابد ماند ٭ چو نارس میوه کز شاخ تاگه بمحام
افتد ٭ گرامی امهات فضل را فرزند روحانی ٭ ابو الآبای معنی شاه فتح الله شیرازی ٭ دو صد بو نصر رفت و
بو علی تا او پدید آمد ٭ بسی دارد فضا در ته دکان زین گونه بزازی ٭ گهی با مجمل شایان کردی زین کردی ٭ گهی با موکب اشراقیان
گردی فلک تازی ٭ مهمات از وجود کامل او بود دورانرا ٭ هدوران جلال الدین محمد اکبر غازی ٭ شهنشاه
جهانرا در وفاتش دیده پرنم شد ٭ سکندر اشک حسرت ریخت کافلاطون ز عالم شد ٭ و بتاریخ بست و هفتم
رمضان عازم شهر کابل شده از راه بکهلی بجانب قلعهٔ اٹک عنان عزیمت انعطاف یافت و حکیم ابو الفتح که از
همزبانان و مقربان سخن فهم و علو فطرت و زکای طبع و کمال دانش ممتاز بود در منزل دهمنور سفر آخرت اختیار کرده اند
در حسن ابدال مدفون گشت و شاهزاده با اهل محل و اردوی معلی حسب الحکم از رهتاس متوجه اٹک رسیده ملازمت
نمودند و از همان منزل شهباز خان کنبو بجهت دفع بقیهٔ افغانان یوسف زئی تعین رخصت یافت و رایات
جهانگشای از آب نیلاب گذشته متوجه کابل گشت و بست و دوم ذیقعده سنه سبع و تسعین و تسعمائه کابل
محل نزول رایات جلال گشت و حکیم همام و میر صدر جهان که بایلچی گری بما وراء النهر رفته بود با ایلچی عبد الله خان آمده
بسعادت زمین بوس سرفرازی یافتند و کتابت عبد الله خان که مشعر اتحاد یگانگی بود با تحف و هدایا بنظر حضرت
در آوردند و مدت دو ماه در کابل تشریف داشته اکثر اوقات بسیر باغات و گل گشت بیحد خاطر صرف میفرمودند
و ساکنان کابل از وضیع و شریف از خوان احسان آنحضرت بهره مند و شاداب گشتند و در همین ایام خبر رسید
که راجه تودرمل که وکیل السلطنت و مشرف دیوان و راجه بهگوانداس که امیر الامرا بود در لاهور ودیعت حیات
سپردند و در بستم محرم سنه ثمان و تسعین و تسعمائه رایات عالیات بعزیمت هندوستان در حرکت آمد و حکومت
کابل بمحمد قاسم خان میر بحر و بر عنایت فرموده توجیه بیگ کابلی و محمد قلی و حمزه بیگ ترکمان و جمعی کثیر از امرای را
بکومک او گذاشته و حکومت گجرات را بمرزا عزیز محمد کوکلتاش مخاطب باعظم خان که حکومت مالوه داشت عنایت
کرده مؤلف نظام الدین احمد را بملازمت طلبداشتند و در عوض جاگیر خانخانان که در گجرات داشت چون مورد
لطف نمودند و چون رایات جهانگشا دار الخلافت لاهور رسیدند بنیاد نوروز سلطانی و آغاز سال سی و پنجم الٰهی
شد **ذکر وقائع سال سی و پنجم الٰهی** ابتدای اینسال روز چهارشنبه چهاردهم جمادی الاول سنه
ثمان و تسعین و تسعمائه بود مجلس نوروزی بروش معهود آراسته شد و رسوم نورآور مؤلف تاریخ با جمعی شتر سوار بطریق
یلغار ششصد کروه راه را در دوازده روز طی کرده بشرف زمین بوس دریافته مورد مراحم خسروانه شد و
چون راجه بهگوانداس فوت شده بود کنور مانسنگه را که خلف صدق او از امرای عظیم الشان ست و حکومت

www.alimaanfoundation.com/

بهار و بنگاله داشت خطاب راجگی داده بفرمان نوازش و خلعت خاصه و اسپ سرفرازی کشیده و مصحوب یکی از
احدیان فرستادند و چون اعظم خان بگجرات رسیده متوجه تسخیر ولایت جام که از زمینداران نواحی بکثرت و جمعیت
امتیاز دارد شد جام باتفاق دولت خان پسر خان حاکم قلعه که قائم مقام پدر شده بود و دیگر زمینداران قریب
بست هزار سوار یکجا ساخته در برابر آمد بیت گرچه که مور و ملخ امت این سپاه * مور شود کشته چو افتد براه * اعظم خان
لشکر خود را هفت فوج ساخته محاربه نمود و جنگ صعب اتفاق افتاد خواجه محمد و میر بخشی که سردار فوج جرانغار بود
با محمد حسین شیخ که از امرای قدیم دودمان عالیشان بود بشهادت رسید و از فوج هراول میر شرف الدین برادرزاده
میر ابو تراب شهادت دابر آمد چهار هزار راجپوت برین معرکه بقتل آمد پسر کلان جام که قائم مقام او بود با وزیر و اتباع
جمله مقتولان بودند فتح و فیروزی اختصاص یافت و این فتح در روز یکشنبه ششم شوال سنه ثمان و تسعین و تسعمائه
دست داد و چون چند سال بلده لاهور مستقر رایات جلال شده بود و جانی بیگ حاکم تهته بملازمت نرسیده بود
و درین ایام حکومت ولایت ملتان و بهکر بخانخانان عنایت شده حکم شد که بتسخیر ولایت سنده و بلوچان
پردازد و در ماه ربیع الثانی سنه تسع و تسعمائه خانخانان را با جمعی از امرای نامدار مثل شاه بیگ خان کابلی و فرید
برلاس و سید بهاء الدین بخاری و شیر خان و حاجی بهادر و بختیار بیگ و قراچک محمد خان نیازی و مردم دیگر
که تفصیل ایشان باطناب میانجامد رخصت کردند صد زنجیر فیل و دو نجانه همراه ساخته خواجه محمد مقیم را که از خانزادان و
تربیت کردهای این درگاه بخدمت بخشیگری این لشکر تعیین نمودند و تاریخ این عزیمت را قدوة الفضلا و ملک الشعرا
شیخ ابو الفضل فیضی مقصد تهته یافتند **ذکر وقایع سال سی و ششم الهی** ابتدای اینسال روز پنجشنبه
بست و چهارم جمادی الاول سنه تسع و تسعمائه بود و در شوال اینسال چهار کس را از ملازمان و مخصوصان درگاه
بجهت رسالت حاکم دکن انتخاب کردند از انجمله ملک الشعرا شیخ فیضی را نزد علی خان حاکم اسیر و برهانپور و خواجه
امین الدین را نزد برهان الملک که بنصرت اولیای این دولت بحکومت احمد نگر که جای آبا و اجداد او بود رسیده بود
میر محمد امین را نزد عادل خان حاکم بیجاپور و میر مرزا نزد قطب الملک حاکم گول کنده فرستادند و حکم شد که شیخ فیضی
رسالت راجی علیخان را بیجا آورده نزد برهان الملک نیز خواهد رفت و بتاریخ هشتم شهر ذیحجه اینسال شاهزاده بختیار
شاه مراد را که مشهور و ملقب بهاری چتور بست حکومت ولایت مالوه و نواحی آن مرحمت فرموده علم و نقاره نوبت
و من بوق و لوازم ادوات امارات سلطنت و جهارفت شاهی که مخصوص شاهزاده هاست عنایت کردند اسمعیل قلیخان
را بوکالت شاهزاده سرفراز ساخته حاجی سونذک و شیخ عبد الله خان و جگناتهه و رای درگاه و دیگر امرا بملازمت شاهزاده
رخصت فرمودند و چون شاهزاده بنواحی گوالیر رسیدند معلوم نمودند که بدگر از زمینداران اودنجهت دران حوالی است
و بکثرت جمعیت از راجهای هندا امتیاز دارد و درین ایام دست تصرف در پرگنات گوالیر دراز کرده است بنابران متوجه

www.alimaanfoundation.com/

گوشمال او شدند و مدهکر نیز با لشکر بسیار بعزیمت جنگ در برابر آمده بعد از مقابله راه فرار پیش گرفته در جنگل کوهستان
را پناه برد و تمام ولایت او بغارت و تاراج رفت و در همین ایام مدهکر مرگ طبیعی بجهنم رفته را مچند که پسر بزرگ او است
قائم مقام او شد و از راه عجز و انکسار دولتخواهی اختیار کرد و شاهزاده شاه مراد را ملازمت نمود پیشکش بسیار
گذرانید و شاهزاده او را بهمراهی یار ولد صادق خان بدرگاه جهان پناه فرستاده خود بیلده اجین قرار گرفتند
و او بملازمت رسید و با وجود آنکه بملازمت رسید قبل ازین از ملازمت حضرت گریخته رفته بود گناهان او بعفو
مقرون گشته مورد مراحم شد و اعظم خان بعد از فتح جام چندگاه در احمد آباد بسر برده همت بر تسخیر ولایت سورت
و قلعه جونه گڑه گماشت و خبر رسید که دولت خان پسر امین خان که بعد از پدر والی آنجا بود و در جنگ جام زخمی
رفته بود وفات یافت اعظم خان عزیمت تسخیر جونه گڑه مصمم شد و کوچ بکوچ متوجه آنولایت گشت پسر دولت خان
با وزرای پدر متحصن شده چندگاه دفع الوقت کرد و چون هیچ حیله شان دست نماند وزرای امین خان امان
طلبیده پسرزاده او را برداشته بخدمت اعظم خان آوردند و کلیدهای قلعه جونه گڑه را تسلیم خواهان کردند و این فتح
در پنجم ذیقعده سال مذکور ست داد و خانخانان که بتسخیر تهته شده بود بقلعه سوان رسیده محاصره نمود و چون معلوم
کرد که جانی بیگ با کل زمینداران آنولایت با غراب و کشتی بسیار و توپخانه آراسته بعزیمت می آید خانخانان ترک
محاصره نموده پیشتر روان شد و چون بنواحی مصر پور رسیده و فاصله فریقین هفت کروه مانده جانی بیگ تمامی
غرابهارا که از صد غراب متجاوز بود با دویست کشتی مشحون تیراندازی و توپچی و توپهای بزرگ بجنگ فرستاد خانخانان
با آنکه زیاده از بست و پنج غراب نداشت مقابله نموده جنگ انداخت و یکشب و یکروز متصل جنگ قائم بود با آنکه
عنایت الهی مانند بخش دلیران لشکر بادشاهی شده از اهل غراب جانی بیگ قریب بدویست کس بقتل رسیدند
و هفت غراب بدست لشکر ظفر اثر درآمد بقیه بهزیمت رفتند و این جنگ در بست و ششم محرم سنه الف واقع شد
بعد ازین فتح جانی بیگ در کنار دریای سند در زمینی که اطراف آن آب و حیله بود گرد لشکر خود قلعه ساخته نشست و
خانخانان در برابر فرود آمده مرچلها ساخته او را قتل کرد و مدت دو ماه ایام محاصره و مجادله بود و درین ایام بندگان
حضرت او را یک لکه و پنجاه هزار روپیه و دفعه دیگر یک لک روپیه و مرتبه دیگر یک لک من غله با چند توپ بزرگ و
توپچی بسیار مدد خرج و کومک لشکر فرستادند و رای سینگه را که از امرای چهار هزاری ست از راه چیتور بکومک خانخانان
رخصت کردند **ذکر وقایع سال سی و هفتم الهی** ابتدای این سال روز شنبه ششم جمادی الآخر
سنه الف بود چون خبر رسیده بود که جلال تاریکی که گریخته نزد عبد الله خان رفته بود باز آمده بنیاد فتنه و فساد را هر چند
نموده در روز نوروز جعفر بیگ آصف خانزاده که بخشی بود بجهت استیصال جلاله تعین فرموده رخصت کردند که با اتفاق
محمد قاسم خان حاکم کابل دفع آن رهزن مفسد نمایند و مؤلف تاریخ نظام الدین احمد را بمنصب بخشیگری سرفراز

www.alimaanfoundation.com/

فرمودند و در اواخر شعبان سنه مذکور زین خان کوکه را بجهت آبادان ساختن ولایت سواد و بجور و استیصال
طائفه افاغنه و نابود ساختن جلاله تاریکی رخصت کردند و در تاریخ بست و چهارم شوال سنه مذکوره که دوازدهم ماه
امرداد سنه سی و هفت الٰهی باشد خاطر قدس اثر حضرت خلیفه الٰهی متوجه شکار نواحی دریای چناب که منتهی بسیر کشمیر بود
شده از آب راوی عبور نموده در باغ رامداس به پنج روز به سیر و انبساط خاطر گذرانیدند و از انجا کوچ کرده در سه
کروهی منزل نموده قلیچ خان و موته راجه را بجهت سرانجام مهمات لاهور گذاشته چون ایام برسات و کثرت
سیل و باران بود شاهزاده بزرگ سلطان سلیم را در اردوی معلا گذاشته آهسته آهسته می آمده باشد خود جریده
باهل شکار متوجه آب چناب شدند چون بکنار آب رسیدند خبر رسید که یادگار برادرزاده مرزا یوسف خان رضوی
که او را مرزا یوسف خان به نیابت نموده در کشمیر گذاشته بود باتفاق بعضی از کشمیریان علم بغی برافراشته نام سلطنت
بر خود گذاشته است و قاضی علی که منصب دیوان کشمیر داشت و حسین بیگ شیخ عمری که تحصیلدار خراج کشمیر بود با جمعیت
خود با یادگار جنگ کرده بحسب تقدیر قاضی علی بقتل رسید و حسن بیگ عزیمت را غنیمت دانسته نیمجانی از
کوتلهای کشمیر برآورده بارجوری رسید حضرت خلیفه الٰهی شیخ فرید بخشی را با جمعی از امرا مثل شیخ عبدالرحیم لکهنوی
و میر مراد و خواجگی فتح الله بخشی احدیان با هفصد احدی و شیخ کبیر و پسران شیخ ابراهیم و نصیب خان ترکمان و رحمتخان
پسران ابوزید و دیگر امرای جماعت ایماق بدخشانی که یکهزار سوار بودند تعین فرمودند و خود از آب چناب عبور نموده بشکار
مشغول بودند که شاهزاده باردوی معلی آمده بملازمت رسید و در همین ایام خبر رسید که خانخانان مدت دو ماه جانی بیگ را
در محاصره داشت و هر روز جنگ و مقابله میشد و از طرفین مردم بقتل رسیدند و سیدیان از اطراف راه آمد و شد
غله را بر لشکر خانخانان بستند و غله بحدی نایاب گشت که نانی بجانی ارزان بود ؎ گشته زان تنگی جهانی
تنگدل ✤ گرسنه نالان و سیران سنگدل ✤ هر کرا دیدار نان بودی هوس ✤ قرص خور در آسمان دیدی و بس ✤
خانخانان بی علاج از انجا کوچ کرده بجانب پرگنه جوان که قریب تهته است روان شد و سید بهاء الدین بخاری
و بختیار بیگ و قرابیگ ترکمان و میر محمد معصوم بکری و حسن علی عرب و جمعی از نوکران خود را محاصره سهوان فرستاد
جانی بیگ مردم سهوان را که جمعیت خیال کرده بر سر ایشان رفت و چون این خبر بخانخانان رسید بسرعت هر چه تمامتر
دولت خان لودی را که سپهبد ایشانست و خواجه محمد مقیم بخشی و دهاروی پسر راجه تودرمل و دلیپ پسر رای ایسنگه
و بهادر خان ترین و محمد خان نیازی را بکومک مردم سهوان فرستاد و این مردم در دو روز هشتاد کروه راه طی
کرده خود را بسهوان رسانیدند و روز دیگر جانی بیگ فوجها راست کرده رسید و دولتخواهان نیز صف آراستند
و با وجود آنکه این لشکر بدو هزار سوار نمیرسید و جمعیت او را از پنجهزار زیاده بود جنگ صعب اتفاق افتاد و دهاری
ولد راجه تودرمل ترددهای مردانه بظهور رسانیده بقتل رسید و نسیم ظفر به پرچم اولیای دولت ورزیده بفتح و

www.alimaanfoundation.com/

فیروزی اختصاص یافتند و جانی بیگ بهزیمت خورده پایان آب رفت و در موضع اثرپور مرتبه دیگر بر گرد خود قلعه
ساخته در کنار دریا نشست و خانخانان از انجانب و این لشکر ازین طرف گرد او را گرفته محاصره نمودند و هر روز
جنگ و جدل میشد با آنکه کار بر جانی بیگ بنوعی تنگ شد که مردم او هر روز از اسپ و شتر خود را میخوردند و هر روز
از ضرب توپ و تفنگ خلق کثیر از ایشان هلاک میگشتند و در آخر جانی بیگ را عجز و اضطراب در صلح زده قرار داد
که خود را بنده وار بملازمت بندگان حضرت رساند بیت چو این طلعت نمود آن گردن افراز * سرش ایمن شد
از تیغ سرانداز * و مهلت سه ماه بجهت سامان راه التماس نموده قرار یافت که چون ایام برسات هست
خانخانان در موضع سن که در مجاری سهوان واقعست اینمدت را بگذرانند و قلعه سهوان را بدولتخواهان سپرده
خود را بمرزا ایرج فرزند رشید خانخانان نسبت کرده بندگان حضرت این فتح را شگون فتح کشمیر گرفته خوشحالی
کردند و کوچ بکوچ متوجه کشمیر گشتند و چون رایات ظفر آیات قریب بهنیر که ابتدای کوتل و کوهستان است رسیدند
خبر آمد که لشکر ظفر اثر چون پنج و شش منزل از منازل تنگهای کوهستان را طی کردند جمعی از مردم باد و کشمیریان در
کوتل راه پریشانی گرفته جنگ کردند و تاب هزبران ظفر اثر پناه نیاورده فرار نمودند و از انجانب یادگار نیز تا هیرپور رسیده
با جمعیت عظیم روی بمقابله لشکر ظفر اثر داشت که بناگاه بعد از گذشتن پاره از شب جمعی از نوکران مرزا یوسف خان
که بعضی ها طغان و بعضی ترکمان بودند بر سر یادگار ریخته او را بقتل رسانیدند و بعد از سه روز سر او را بدرگاه خلایق پناه
آورده عبرت عالم و عالمیان ساختند و این فتح عظیم باینچنین آسانی از اقبال دولت ابد پیوند حضرت خلیفه الهی
دست داد و از غرائب امور آنکه همانروز که حضرت باراده سیر کشمیر از آب لاهور عبور فرمودند یادگار در کشمیر خیال فاسد
بغی را در سر کوه خطبه بنام خود خوانده بود و چون حضرت در باغ رامداس که منزل اول در لاهور رسیده بودند بر زبان
غیب پنهان این بیت که کلاه خسروی و تاج شاهی * بهر گل کی رسد حاشا و کلا * وارد شده بود و چون یادگار کل بود اینچنین
امر نیز از و صادر شده همانا که باطن حضرت از احوال وارد و از غرائب امور آنکه همانروز یکه خبر بغی او بحضرت رسید
فرمودند که انشاء الله تعالی معامله یادگار بچهل روز نمیرسد اتفاقا روز چهلم همان بود که او بقتل رسید و بعد از سه روز
دیگر بتاریخ بیست و هشتم ذیحجه سنه الف شاهزاده دانیال را بجهت آنکه شاهزاده خسرو بقدر ضعف داشت با تمام اهل محل گذاشته خود
بطریق یلغار متوجه کشمیر شدند و بنده درگاه مولف تاریخ نظام الدین احمد را برکاب سعادت انتساب گرفتند و شاهزاده را با اهل محکم
حکم شد که در قلعه رهتاس رفته میبوده باشد و بتاریخ هشتم محرم سنه احدی و الف کشمیر را از فر قدوم میمنت لزوم رشک
فردوس برین ساختند و بیست و هشت روز در کشمیر استقرار داشته هر روز بسیر کشتی و شکار مرغابی خاطر قدسی ماثر را
خوشحال میساختند و حکومت کشمیر را باز بمرزا یوسف خان رضوی مرحمت فرموده جمعی دیگر مانند خواجه اشرف ولد
میر مراد دکهنی و پسر فتح خان و پسر شیخ ابراهیم در کشمیر گذاشته بتاریخ هشتم صفر سنه مذکور عزیمت مراجعت فرموده در کشتی

www.alimaanfoundation.com/

درآمده متوجه باره موله که سرحد کشمیر و راه پکهلی است شدند و در راه بحوضی که برین لنگاه مشهور است سیر کردند و این حوضیست
که جانب غربی و جنوبی و شمالی او کوه است و سی کروه دور او است و دریائیست از میان این حوض درآمده است
میگذرد و آبش در نهایت صفا و در میان حوض سلطان زین العابدین مقدار یکجریب را سنگ انداخته از آب
بلند کرده عمارت عالی ساخته است الحق که نظیر این حوض عمارت در بلاد بنظر در نیامده و بالجمله بعد از سیر و تماشای
آن عمارت نه زخوله رسیده آنجا از کشتی برآمده شکلی متوجه شدند و چون به پکهلی رسیدند برفی عظیم و باران سخت
بارید و حضرت از آنجا بایلغار متوجه رهتاس شد و کمترین بندهای نظام الدین احمد مولف تاریخ را خواجه فتح الله را
حکم فرمودند که با اهل محل آهسته از عقب می آمده باشند و از غرائب واقعات آنکه وقتیکه حضرت خلیفه الهی از کشمیر
معاودت فرمودند می گفتند که چون چهل سالست که باریدن برف ندیده بودیم و اکثر مردم همراه که در هند نشو و نما یافته
هم ندیده اند اگر یک برف را در نواحی پکهلی از تنگیها برآمده باشیم به بینیم از الطاف الهی بعید است و آنچنان شد که فرموده
بودند و بتاریخ غره ربیع الاول سنه مذکور لوای مراجعت بجانب دار الخلافت لاهور برافراشته در بست روز سیر و شکار
کنان بتاریخ ششم ربیع الثانی سنه مذکوره لاهور مستقر رایات جلالی شد درین اثنا خبر رسید که راجه مانسنگه با پسر
و برادران قتلو افغان که بعد از فوت قتلو ولایت اوڈیسه در تصرف ایشان بود جنگ عظیم دست داده فتح و ظفر
نصیب دولتخواهان شده ولایت اوڈیسه که مملکتی وسیع در اقصای بنگاله است بتصرف اولیای دولت قاهره درآمد ذکر

وقائع سال سی و هشتم الهی

بتاریخ هفدهم جمادی الثانی سنه احدی و الف تحویل نیر اعظم از حوت
بحمل بنیاد و نوروز سلطانی آغاز سال سی و هشتم الهی شد و بدستور هر ساله که امین سیدی و جشنها و بزمها ترتیب یافت در
اثنای این حسنا نهم فروردی ماه الهی سنه موافق بست و چهارم جمادی الثانی سنه مذکور خانخانان و جانی بیگ
حاکم تهته آمده بشرف عتبه بوسی مقرر گشته مورد اصناف عنایات بادشاهانه و مراحم خسروانه گشتند و شاه بیگ خان
و فریدون برلاس و بختیار بیگ و دیگر امرا که کومک لشکر بودند همراه آمده بملازمت رسیده فراخور حال بزیادتی علوفه
و جاگیر ممتاز و سرفراز گشتند درینوقت که جونه گره و ولایت سورت بتصرف اولیای دولت روزافزون درآمده مظفر
گجراتی که دران نواحی میبود فرار نموده بجانب کهنکار که زمیندار ولایت کچه است رفته در پناه او می بود اعظم خان
بر سر کهنکار آمده اکثر ولایت او را خراب ساخت و او از راه اخلاص و دولتخواهی درآمده در انمقام شد که مظفر گجراتی
دستگیر دولتخواهان شود بنابراین پسر اعظم خان را بجای که مظفر بود سرکرده برده غافل او را گرفتار ساختند در اثنای راه
مظفر گجراتی به بهانه وضو ساختن بگوشه نشسته با ستره که با خود داشت گلوی خود را بریده خود را هلاک ساخت بناچار
سرش را پیش اعظم خان آوردند و اعظم خان سر او را بدرگاه خلائق پناه ارسال داشته بود بنظر اشرف گذشت و
چون مدت دو سال بود که اعظم خان از ملازمت دور افتاده بود فرمان بطلب او رفت که چون خدمات شایسته

www.alimaanfoundation.com/

بتقدیم رسانیده وقت آنست که شرف ملازمت دریافته مورد مراحم شاهنشاهی شود اما چون همه وقت زیارت حرمین در خاطر داشت درین ایام بعضی از اهل نفاق از جانب حضرت خلیفه الهی نسبت باو سخنان بی لطفانه رسانده اورا از راه بردند او با فرزندان و عیال و خزانه خود را در سر کشتی انداخته در غرهٔ رجب سال مذکور عزیمت سفر حجاز نمود چون ایچیر بعرض رسید حضرت خلیفه الهی حکومت بلاد گجرات را بشاهزاده شاه مراد تفویض نموده فرمان فرستادند که از مالوه بگجرات رود و محمد صادق خان که از امرای کبار ست بوکالت شاهزاده رخصت شده سرکار سورت و برُوچ و بڑودره بجاگیر او مقرر گشت و در تاریخ بست و یکم مرداد ماه سنه سی و هشت الهی موافق چهاردهم ذیقعده سنه احدی و الف زیخان کوکه و آصف خان که بجهت تادیب و تنبیه افاغنه سوار و بجوار متصل جلاله تاریکی رفته بودند اکثر آنها را نابود ساخته اهل و عیال جلاله و دو حدت علی برادر او را و خویشان و یکجهتان او قریب بچهار صد کس دستگیر نموده بدرگاه جهان پناه آوردند بتاریخ چهارم شهریور ماه الهی سنه مذکور بست و نهم ذیقعده حکومت مالوه را بمرزا شاه رخ لطف فرمود شهباز خان کنبو را که سه سال در قید بود خلاص کرده بجهت سرانجام مهمات مالوه و وکالت مرزا شاهرخ تعین فرمودند و بتاریخ دوازدهم مهر ماه الهی سنه موافق هشتم محرم سنه اثنی و الف مرزا رستم بن سلطان حسین مرزا بن بهرام مرزا بن شاه اسمعیل صفوی که حکومت زمین داور داشت التجا بدرگاه جهان پناه آورده با برادر و فرزندان و عیال بملازمت رسید چون بکنار آب چناب رسید بندگان حضرت دفعهٔ اول سراپرده و بارگاه و قنات و دیگر اسباب فراشخانه از دست قزاقان ترکمان باستقبال فرستادند و از پی آن کمر و خنجر مرصع از دست حکیم عین الملک روانه داشتند و چون بچهار کروهی لاهور رسید خانخانان و زین خان کوکه و دیگر امرای کبار را بپیشواز فرستادند چون بشرف ملازمت رسید انواع الطاف اشفاق و عنوفت بادشاهانه بظهور آورده یک کرور تنکه مرادی انعام فرمودند و در سلک امرای پنجهزاری انتظام داده ملتانرا بجاگیر مرزا لطف فرمودند و همدرین ایام ملک الشعرا شیخ فیضی که برسالت نزد راجه علیخان و برهان الملک دکهنی رفته بود آمده مورد مراحم خسروانه شد و میر محمد امین میر منیر و امین الدین که هریک نزد حکام دکن رفته بودند نیز آمده ملازمت نمودند چون برهان الملک کنوار کش یافته و خواسته بود پیشکش لائق بدرگاه فرستاد و در سلک دوستخلاص و دولتخواهی که از و لائق باشد انتظام یابد بنابران بندگان حضرت خلیفه الهی توجه عالی بتسخیر ولایت دکن گماشته شاهزاده دانیال را بتاریخ بست و پنجم مهر ماه سنه سی و هشت الهی موافق بست و یکم محرم اینسال بجهت تسخیر ولایت تعین فرمودند خانخانان و رای رایسنگه و رای دهلی و حکیم عین الملک و امرای مالوه و جاگیرداران صوبه اجمیر و دهلی نیز بملازمت شاهزاده رخصت شدند بالجمله چهتا دهنهار سوار بانجمن سلطنت و شد نخود بدولت و اقبال بعزیمت شکار بیرون آمده تا کنار آب دریای سلطانپور که سی پنج کروهی لاهور ست رسیدند و خانخانانرا که در ملازمت شاهزاده دانیال بسر هند رسیده بود بجهت بعضی کنکاش بحضور طلبیده و خانخانان را که بهوای

www.alimaanfoundation.com/

شیخ پور بملازمت رسیده و مجدداً در باب تسخیر دکن سخن گذشت و خانخانان بی آنکه شاهزاده و دانیال تصدیع کشند تنها تعهد آنخدمت نموده بنابران حکم شد که لشکری که بخدمت دکن نامزد گشته بهمراه خانخانان برود و شاهزاده دانیال را طلبداشتند و در دو روز شاهزاده آمده بملازمت خانخانان بانواع مراحم خسروانه سرفرازی یافت و متوجه تسخیر دکن شده بجانب آگره متوجه گشت و حضرت خلیفه الهی شکارکنان مراجعت فرموده دارالخلافت لاهور را مستقر رایات جلال ساختند بر ضمیر ارباب الباب مخفی نبوده باشد که احوال حضرت خلیفة الله بر سبیل اجمال مرقوم قلم شکسته رقم شده تا آنکه نظر بتفصیل آن قطر بیت از دریا و ذره از بیضا اما اکبری از مظلمات امور را استقصاب نموده تا آخر سال سی و هشتم از جلوس خلیفه الهی بر مسند سلطنت و بادشاهی موافق سنه اثنی و الف هجری بتحریر آمده اگر عمر مساعدت نماید و توفیق یاوری کند استمداد الله العزیز و قائع ایام استیصال نیز ثبت نموده جزو این کتاب مستطاب خواهد ساخت والا هر کس را توفیق رهبری کند بتسوید آن پرداخته استمداد خواهد یافت **پوشیده نماند که چون از احوال خیر مآل سعادت مآل حضرت خلیفه الهی فارغ شد اکنون شروع در ذکر اسامی امرای عالیمقدار که درین دور و زمان عالیشان مصدر خدمات شده اند میکند و چون تفصیل اسامی امرای حضرت خلیفه الهی را فاضل پناه علامی شیخ ابوالفضل در کتاب اکبرنامه مرقوم قلم بدایع رقم گردانیده اند درین مختصر بذکر اسامی امرای کبار باختصاص افتاد خانخانان بیرمخان سپه سالار ازطائفه بهارلوی ترکمان ست و نسبت او بمرناجهان شاه ترکمان میرسد در ملازمت حضرت جنت آشیانی بمرتبه خانخانان و امیرالامرائی رسیده بمنصب اتالیقی شاهزاده عالیمقدار اکبر شاه استیاز یافته بود و بسعی آن صاحب اقبال بنیان سلطنت اینده دولت استحکام پذیرفت و فتح هندوستان از برای جهانکشای خانخانان شد و بیت علما و فضلا جبلی و طبیعی آن بزرگ نهاده بود در فن شعر سلیقه تمام داشت و دیوان اشعار ترکی و فارسی بارد و بعد از ظهور دولت ابد پیوند حضرت خلیفه الهی بچهار سال عزیمت حج نموده در گجرات بتن از دست فدائی افغان بشهادت رسید و تاریخ آن واقعه را شهید شد محمد بیرم یافته اند**

میرزا شاهرخ بن میرزا ابراهیم بن سلیمان میرزا چون بدخشان بدست اوزبک در آمد التجا بدرگاه جهان پناه آورد و در سلک امرای پنجهزاری منتظم است و حکومت مالوه دارد

تردی بیگ خان از امرای کبار جنت آشیانی بود در سال اول جلوس خلیفه الهی بواسطه مصلحت ملکی بسعی بیرمخان بقتل رسید

منعم خان خانخانان از امرای کبار جنت آشیانی بود و حکومت کابل داشت بعد از بیرمخان بمنصب خانخانان رسید مدت چهارده سال بخدمت سپه سالاری و امیرالامرائی امتیاز داشت و در سنه اثنی و ثمانین و تسعمائه باجل طبیعی درگذشت میرزا رستم بن سلطان حسین میرزا بن بهرام میرزا بن شاه اسمعیل صفوی چون از مخالفت برادر بهرام میرزا بن شاه اسمعیل صفوی چون از مخالفت برادر و غلبه اوزبک در قندهار نتوانست بود بپناه بدرگاه جهان پناه آورده در سلک امرای پنجهزاری

www.alimaanfoundation.com/

انتظام یافت و بحکومت ملتان سرفراز ست مرزا خان خانخانان خلف صدق بیرم خان ست بعد از
فتح گجرات که بموضعش مذکور ست بمنصب خانخانانی و سپهسالاری رسیده امروز ده سال ست که باین مرتبه عالی ترقی
کرده است و مصدر خدمات عالی و فتوحات عظیم شده از فهم و دانش و علم و کمالات آن بزرگ نهاد هرچه نویسند از
صد یکی و از بسیار اندکی شفقت عام و تربیت فضلا و علما و محبت فقرا و طبع نظم او را موروثی ست و امروز بفضائل
و کمالات انسانی از ارباب دولت قرین خود ندارد علی قلیخان خانزمان از طائفه سیبانی ست در ملازمت
جنت آشیانی همایون بادشاه بمرتبه امیر الامرائی رسیده بود و در ایام سلطنت خلیفه الهی کار او ترقی کرد و مصدر
فتوحات عظمی شد چنانچه در محل خودش مذکور ست و در آخر به بغی و حرام نمکی بقتل رسید ادهم خان نسبت
رضاع بحضرت خلیفه الهی داشت بمرتبه امیر الامرائی رسید و چون مصدر قتل اتکه خان شد در عوض بقصاص
رسید چنانچه موقعش مذکور ست میر شرف الدین حسین پسر خواجه معین از نسل خواجه ناصر احرار ست در
خدمت حضرت خلیفه الهی بمرتبه امارت و در سلک امرای کبار منسلک شد و بواسطه اغوای اهل فساد فرار نموده
بگجرات رفت و در سنه نهصد و هشتاد که حضرت خلیفه الهی مرتبه اول فتح گجرات نمودند راجه بهارجی او را گرفت
بدرگاه جهان پناه آورد و مدتها در حبس ماند و باز بمراحم خسروانه رقم عفو بر جرائم او کشیده به بنگاله فرستاد آنجا
بحرامخواران موافقت نموده قوت کرد شمس الدین محمد خان اتکه که خطاب خان اعظمی داشت اتکه حضرت
خلیفه الهی بود بمرتبه امارت و وکالت رسیده بود از دست ادهم خان جام شهادت چشید محمد عزیز کوکلتاش
بلقب اعظم خان پسر شمس الدین محمد اتکه خان اعظم است بعد از پدر باین خطاب عالی شرف امتیاز یافته و پنجهزاری
شده و مصدر فتوحات عظمی و خدمات بزرگی گشته و بجودت فهم و حدت طبع و وقوف در علم تاریخ عدیل ندارد و
از گجرات سفر حجاز اختیار نموده و امروز در مکه است جعفر خواجه خان از سلاطین قاشقر ست همشیر جنت آشیانی
در حباله او بود بمرتبه امیر الامرائی رسیده گذشت بهادر خان برادر خانزمان بشجاعت و مردانگی امتیاز
داشت و بر پله امرای پنجهزاری رسیده بود دریغی گذشته شد پیر محمد خان اتکه که بخان کلان اشتهار دارد
برادر بزرگ خان اعظم بود مصدر کارهای بزرگ شد و در سنه ثلاث و ثمانین و تسعمائه در پتن گجرات باجل
طبعی درگذشت محمد قلی برلاس از امرای کبار بود به بنگاله گذشت خانجهان خواهرزاده بیرم خان ست
خطاب خانجهانی یافته چند سال بحکومت بنگاله سرفراز بود و مصدر خدمات عظمی شد و در سلک امرای
پنجهزاری انتظام یافت در سنه ستة و ثمانین و تسعمائه در بنگاله باجل طبعی درگذشت شهاب الدین احمد خان
در زمره امرای پنجهزاری بود و درینوقت دولت او زمانه حلیه بظهور رسید و سالها حکومت گجرات و مدتها
حکومت مالوه داشت و در سنه نهصد نود ودیعت حیات سپرد سعید خان برادرزاده جهانگیر قلیخان بیگ است

www.alimaanfoundation.com/

در زمان جنت آشیانی بحکومت بنگاله سرفراز بوده و سعید خان امروز بحکومت بنگاله سرفراز است
و در سلک امرای پنجهزاری انتظام دارد پیر محمد خان در ابتدای حال طالب علم بود بوسیله
بیرم خان بمرتبه امارت رسیده در ایامی که حکومت مالوه داشت بر سر برهانپور رفته اکثر بلاد و عباد
آن دیار را خراب ساخته در مقام جنگ و جدال بحاکم آن ولایت بود که بناگاه شکست بر وافتاد و همچنان در حال
گریختن خود را در آب نربده زده غریق بحر فنا گردید و در مجلس مذکور گشت راجه بهارامل راجه ولایت امیر است
و ابتدای دولت روزافزون در سلک دولتخواهان منتظم گشت از امرای کبار شد و در آگره گذشت راجه بهگوانداس
ولد راجه بهارامل مذکور سلک امرای پنجهزاری انتظام داشت و در سنه ستة و تسعین و تسعمائة در گذشت راجه
مانسنگه ولد راجه بهگوانداس است کارهای بزرگ از دست او برآمده و چنانچه بموقع خود مرقوم گشته الحال
از امرای پنجهزاری است و حکومت ولایت بهار دارد عبد المجید آصف خان نویسنده اهل قلم بود
بمرور مرتبه امارت رسیده مصدر خدمات عالی شده کار او بجائی رسید که بیست هزار سوار نوکر داشت رقعش
مذکور است سکندر خان اوزبک از امرای کبار بود و در بغی بخان زمان موافقت نمود و در آخر توبه
و بازگشت نمود در سلک دولتخواهان برآمده در سنه ثمانین و تسعمائة در گذشت عبد الله خان اوزبک
از امرای عالیشان بود بواسطه واهمه که او را روی داد از حکومت مالوه بگجرات رفت و در سلک اهل بغی درآمده
در گذشت قیا خان لنگ از امرای کبار و در سنه اربع و ثمانین و تسعمائة در بلاد بنگاله در گذشت
یوسف محمد خان کوکه برادر بزرگ اعظم خان کوکه پسر خان اعظم است و در عنفوان جوانی از غلبه شرب خمر
در گذشت زین خان کوکه از امرای پنجهزاری است و در شجاعت و دیگر صفات حمیده سرآمد ابنای
روزگار است و در فهم و عقل و دانش و سائر کمالات ممتاز است شجاعت خان خواهرزاده تردی بیگ خان است
در سلک امرای پنجهزاری بود و حکومت مالوه داشت و در سنه ستة و تسعین و تسعمائة از دست نوکران خود بشهادت
رسید شاه بداغ خان از امرای جنت آشیانی بود و درین درگاه نیز بمرتبه امیر الامرائی رسیده حکومت
مالوه یافت و آنجا در گذشته ابراهیم خان اوزبک رو بلاد امرای چهار هزاری است و در گذشت ترمون
محمد خان سابق نوکر بیرم خان بود و بعد از آن بمرتبه پنجهزاری رسید در سنه اثنی و تسعین در بنگاله در گذشت
وزیر خان برادر عبد المجید آصف خان است بخطاب وزیر خانی و بمنصب وزارت و بمرتبه امرای پنجهزاری
رسیده در سنه خمس و تسعین و تسعمائة باجل طبعی در گذشت محمد مراد خان از امرا بود و مصدر کارهای
بزرگ شده فوت کرد اشرف خان میر منشی از افاضل وقت بود و نام آن یگانه عصر محمد اصغر است و از
سادات عربشاهی بود و هفت خط را خوب مینوشت در زمره امرای کبار انتظام داشت مهدی قاسم خان

www.alimaanfoundation.com/

در سلک امرای کبار انتظام یافته در جرگه امرای پنجهزاری بود و مصدر خدمات شایسته شده در گذشت قاسم نیشاپوری
از سادات نیشاپورست و هم در نیشاپور مرتبه امرائی داشت و از انجا بواسطه حادثه اوزبک فرار نموده بهندوستان
آمده و چندگاه بحکومت ملتان و مدتی بحکومت مالوه سرفراز بود و همانجا ودیعت حیات سپرد خواجه سلطانعلی
ملقب بافضل خان از وزرای جنت آشیانی بود و حضرت خلیفه الهی بخطاب افضل خانی سرفراز نمود در ابتدا تودر مل
از طائفه کهتری و نویسنده بود و بوسیله مظفرخان بمرتبه وزارت رسیده مدت هفده سال وزیر باستقلال و چهارهزار
سوار داشت و در سنه ست و تسعین و تسعمائة در گذشت مرزا قلیخان برادر حیدر محمد خان از امرای کبار بود
مظفرخان مظفرعلی نام داشت از نویسندهای سرشت ست هفت سال وزارت باستقلال داشت
بعد ازان بامیرالامرائی رسید در جگاله در حادثه بغی قاقشالان بشهادت رسید چنانچه در موقعش مذکورست
حیدر محمد خان از امرای جنت آشیانی بود در ملازمت حضرت خلیفه الهی نیز در سلک امرای کبار انتظام
داشت شاهم خان جلایر از امرای قدیم این دودمان ست و در سلک امرای دوهزاری انتظام
دارد اسمعیل سلطان دولدی از امرای جنت آشیانی بود و درین دولت نیز بمرتبه امارت رسیده بود
محمد خان جلایر از امرای قدیم ست و چندسال است که خلل دماغ بهمرسانیده دیوانه است خان عالم
پسر همدم کوکه است در سلک امرای دوهزاری انتظام داشت در فهم و ادراک و شعر گفتن از اقران خود ممتاز
بود و در جنگ واو و افغان در سنه اثنی و ثمانین و تسعمائة شهادت یافت قطب الدین محمد خان
برادر خان اعظم اتکه خان بود بمنصب بیگلربیگی و امیرالامرائی رسیده بود پنجهزاری نوکر داشت در بروده گجرات
بدست سلطان مظفر گجراتی بشهادت رسید چنانچه در محلش مذکورست مرزا یوسف خان از سادات
رضوی در سلک امرای چهارهزاری منتظم داشت و امروز حکومت کشمیر بدو مفوض است محب علیخان میر
خلیفه پسر میر خلیفه وکیل السلطنت بابر بادشاه بود بفضائل و کمالات ممتاز بود و بهکر را او مسخر نمود و در سلک امرای
چهارهزاری منتظم بود و در سنه تسع و ثمانین و تسعمائة در ایام حکومت دهلی ودیعت حیات سپرد قلیچ خان
از امرای قدیم الخدمت این دولتست و امروز بمنصب وزارت منسوبست و چهارهزار سوار دارد محمد صادق خان
از صغرسن در خدمت حضرت خلیفه الهی بوده و از امرای چهارهزاریست و مصدر خدمات شایسته شده بوکالت
شاهزاده شاه مراد سرفرازست مرزا جانی بیگ خان حاکم تهته هست در سلک امرای سه هزاری
انتظام دارد و احوال او در محلش گذشت اسمعیل قلیخان برادر خانجهانست و در سلک امرای
سه هزاریست اعتماد خان اعتماد گجراتی که امرای عظیم الشان سلطان محمود گجراتی بود و بعد از فتح
گجرات داخل دولتخواهان این درگاه شد محل اعتماد شد و از امرای چهارهزاری شده در سنه تسعین و نود

www.alimaanfoundation.com/

و پنج درگذشت رای رایسنگه راجه ولایت بیکانیر و ناگورست و از امرای چهار هزاریست شریف محمد خان برادر خان اعظم اتکه بهت و امروز در سلک امرای منتظم شده بحکومت غزنین که وطن اوست سرفراز است فخر الدین ملقب بنقابت خان از امرای سه هزاریست و در سنه نهصد و هشتاد و شش در گجرات رحلت نمود محب علیخان سابقا نوکر میرمخان بود در نهصد و هفتاد درگذشت شاه قلیخان محرم سابقا نوکر بیرم خان بود درین گاه بمرتبه امرائی رسید امروز بحکومت دار الخلافت آگره سرفرازست محب علیخان رهتاسی چون سالها حکومت رهتاس داشت برهتاس منسوب شد از امرای چهار هزاری بود و بشجاعت و مردانگی متصف و در سنه نهصد و نود و شش درگذشت معین الدین احمد خان چند سال بپسایان بود اعتماد خان خواجه سرای از امرای سلیم خان بود چون داخل دولتخواهان شد بمرتبه امارت رسید عالم بهکر شده در سنه نهصد و هشتاد و پنج بدست نوکران خود بقتل رسید رستم خان از صغر سن در خدمت حضرت خلیفه الهی نشو و نما یافته در سنه نهصد و نود با جمعی از راجپوتان نواحی رنتهبور که از درگاه گریخته باغی شده بود ند جنگ کرده کشته شد کمال خان ککهر پسر سلطان سارنگ برادر سلطان آدم ککهر در سلک امرای پنجهزاری انتظام داشت در شجاعت و سخاوت از ابنای روزگار ممتاز بود و در سنه نهصد و هفتاد درگذشت طاهر خان میرعرب از امرای جنت آشیانی بود و درین درگاه نیز بمرتبه امرای دو هزاری رسیده درگذشت سید حامد بخاری در گجرات داخل دولتخواهان شد و بمرتبه امرای دو هزاری رسیده در برشور با افغانان جنگ کرده شهادت یافت سید محمود خان بارهه و بارهه عبارتست از دوازده موضعی که درمیان دو آبست جون و گنگ قریب پرگنه سنبهل واقعست صاحب قبیله و جمعیت بود و بشجاعت و شهامت درمیان اهل هند شهرت تمام داشت بملازمت حضرت رسیده بمرتبه امرای چهار هزاری رسیده در نهصد و هشتاد و دو درگذشت سید احمد خان برادر سید محمود بارهه است و در سلک امرای منتظم ست و بشجاعت متصف بود و در سنه نهصد و هشتاد و پنج درگذشت قرابهادر خان از امرای عظیم الشان بود و به پلهٔ امرائی چهار هزاری رسیده بود باقی محمد خان کوکه برادر ادهم خان بود و در سلک امرای چهار هزاری انتظام داشت و در سنه نهصد و نود و دو فوت کرد سید محمد میر عدل از فحول علمای هندست و در قصبه امروهه توطن داشت بمنصب میر عدل رسیده بحکومت بهکر سرفراز شده آنجا دیعت حیات سپرد معصوم خان فرنخودی پسر معین الدین احمد خانست از امرای دو هزاری بود و احوال در محلش مذکورست نورنگ خان پسر قطب الدین خان اتکه است و در سلک امرای چهار هزاری منتظم است و امروز بحکومت ولایت جونه گده دارد شاه محمد خان برادر خورد خان اعظم شمس الدین محمد اتکه بود در سلک امرای دو هزاری

www.alimaanfoundation.com/

منتظم بود در سنه نهصد و نود و هفت درگذشت **شیخ ابراهیم** داماد و خواهرزاده شیخ سیکری والست و در سلک امرای دوهزاری انتظام داشت **علی قلیخان** اندرائی بمرتبه امرای دوهزاری رسیده فوت کرد **تولک خان** همچنین از امرای قدیم الخدمت ست و در زمره دوهزاری منتظم بهت **شاه بیگ خان** سابق نوکر مرزا محمد حکیم بود و بعد از فوت مرزا محمد حکیم بملازمت حضرت رسیده خدمات شایسته از و بوقوع آمده والحال در سلک امرای سه هزاری انتظام دارد **فتو افغان** از امرای سلیم خان بود و در سلک ملازمت حضرت رسیده از امرای دوهزاری شده درگذشت **مالو منکلی** از طائفه افغانست و در سلک امرای هزاریست **فتح خان** فیلبان در صغرسن فیلبانی حضرت میکرد و آخر بمرتبه امارت رسیده در سلک امرای دوهزاریست انتظام یافت و در سنه نهصد و نود درگذشت **سماجی خان** مغول در سلک امرای دوهزاریست **درویش محمد اوزبک** در ابتدای حال نوکر بیرم خان بود و در سلک امرای دوهزاری رسیده درگذشت **شهباز خان** کنبو از امرای دوهزاریست و امروز حکومت بخشیگری مالوه دارد **خواجه جهان** امین الدین محمد نام داشت خراسانی بود چندسال وکالت باستیصال داشت و مصدر امور عظیم شد و در سنه نهصد و هشتاد و سه درگذشت **مجنون خان قاقشال** از امرای کبار بود و پنجهزار نوکر داشت **محمد قاسم خان میر بحر** از امرای قدیم این سلسله عالیشانست و امروز در سلک امرای سه هزاری انتظام دارد و حکومت کابل متعلق باو ست **محمد حسین مرزا** بن ابراهیم حسین مرزا دخترزاده کامران مرزاست وقائع او مذکور شده و بعد از انکه گرفتار شد مدتی در قید ماند و در آخر شفقت جبلی حضرت او را نوازش کرده بفرزندی سرفراز ساخته بسبب وصلت سر او را بفلک الافلاک رسانیدند والحال در زمره امرای هزاری انتظام دارد و مورد شفقت اثرست **راجه جگناتهه** پسر رای بهارمل ست و از امرای سه هزاریست **راجه اسکرن** از امرای سه هزاریست **راجه لونکرن** از امرای دوهزاری بوده در سنه نهصد و نود و یک درگذشت **مادهو سنگه** برادر راجه مانسنگه بهت در سلک امرای دوهزاریست **غیاث الدین علی آصف خان** قزوینی بود و چندسال منصب بخشیگری داشت در گجرات در سنه نهصد و هشتاد و نه درگذشت **پاینده خان** مغول در سلک امرای دوهزاریست و حکومت بلاد کهوره گهاٹ دارد **مبارک خان** ولد کمال خان گکهر در سلک امرای یکهزاری انتظام دارد **بازبهادر** افغان که مدت چهارسال در حکومت مالوه رسم سلطنت برخود رانده و خطبه و سکه بنام خود کرد و آخر بملازمت این درگاه رسیده بود در سلک امرای دوهزاری درگذشت **میرک خان** کنبک از امرای قدیم بوده در سنه نهصد و هفتاد و پنج درگذشت **تردی بیگ** ولد قیاخان کنبک از جمله امرای دوهزاریست **سید قاسم** ولد سید محمود خان بارهه از امرای دوهزاریست و بشجاعت و مردانگی موصوفست و مصدر خدمات بهت

www.alimaanfoundation.com/

والآن بحکومت پٹن گجرات اشتغال دارد کهنگار نیز در امرای دوهزاری بود محمد حسین مخاطب بلشکرخان سالها بخشی درگاه جهان پناه بود بمرتبه امارت رسیده هزار نوکر داشت و در سال نهصد و هشتاد و سه در جنگ داؤد افغان که خانخانان منعم خان واقع شد زخمی شد و چند روز بر بستر ناتوانی افتاد از وجع والم همان زخم درگذشت حسن خان تکریه داد و تکریه ازان سبب گویند که دران ایام که حکومت و حراست لاهور باو تعلق داشت حکم کرده بود که هندوان بر جامه خود نزدیک بدوش پیوند بدوزند و چون بزبان هندی پیوند را تکریه میگویند مشهور به تکری گشت و اما دهدی قاسم خان بود و در سلک امرای دوهزاری انتظام داشت و در سال نهصد و هشتاد و سه درگذشت جلال خان و سعید خان کهکر الحال هر کدام یکهزار و پانصد بیست اعتبار خان خواجه سرا از خدمتگاران قدیم جنت آشیانی بود و در پله امرای دوهزاری رسیده و در حکومت دهلی درگذشت خواجه طاهر محمد ملقب بتاتار خانی مدتی در سلک وزرا انتظام داشت و بمرتبه امارت رسیده در نهصد و هفتاد پنج در حکومت دهلی ودیعت حیات سپرد موته راجه از امرای هزار پانصدی ست حکومت جودهپور دارد مهتر خان خاصه خیل از امرای یکهزار و پانصد بیست فرحت خان خاصه خیل از امرای دوهزاری بود صفدر خان خاصه خیل از امرای دوهزاری بود پهاز خان خاصه خیل او نیز بر جرگه امینها بود رایسال کچهواهه در سلک امرای دوهزاری انتظام دارد رای درگه از امرای یکهزاری و پانصدی ست مقصود علی کوراونیز از نوکران بیرمخان بود و درین درگاه بمرتبه امرائی رسیده پیر شد اخلاص خان خواجه سرا در سلک امرای هزاری انتظام داشت و در حکومت دهلی ودیعت حیات سپرد مهر علیخان سیستانی اولاً در سلک نوکران بیرمخان بود بملازمت حضرت سرفراز شده بمرتبه امرای هزار و پانصدی رسیده درگذشت خداوند خان دکنی در زمره امرای هزار و پانصد انتظام داشت و در سنه نهصد و نود و پنج در گجرات رحلت نمود میر مرتضی دکنی در سلک امرای هزاریست حسن ملتی افغان در زمره هزارے انتظام داشت و در خانه افغان سوادبجور رخت هستی بربست نظر بیگ ولد سعید خان کهکر در پله امرای یکهزارے انتظام دارد در زمره امرائے دوهزارے بود قیا خان صاحب حسن نیز بمرتبه امرای هزار و پانصدے رسیده رحلت نمود سید هاشم بارهه ولد سید محمود خان بارهه در سلک امرائی رسیده هزارے شد و در نهصد و نود و یک در جنگ سرانجم خانخانان مرزا یادگار با سلطان مظفر گجراتے واقع شد شهادت یافت رضوی خان مدتی بخدمت بخشیگری منصوب بود بمرتبه امرائی رسیده درگذشت راجه بیربر در سلک امرای دوهزاری بود و در حادثه افغانان سواد غائب شد شیخ فرید بخشی ست و در زمره امرائے هزار و پانصدیست راجه سرجن راجه قلعه رنتنبور بود قلعه را بعد از محاصره تسلیم دولتخواهان

www.alimaanfoundation.com/

نموده در سلک بندگان درگاه منتظم گشت و از جمله امرای دو هزاری بود جعفر بیگ برادرزاده غیاث الدین علی آصف خانست و مخاطب بآصف خان شد داخل نخشیان دو هزاریست راجه روسی سراکی در پله امرای هزار و پانصدی بود فاضل محمد خان پسر میر محمد خان آنکه در سلک امرای هزار و پانصدی بود در ایام محاصره قلعه احمد آباد گجرات که مخالفان گجراتی اعظم خانرا نموده بودند روزی از قلعه برآمده با مخالفان جنگ کرده بشهادت رسید شاه قلی نارنجی در سلک امرای هزاریست شیخ محمد بخاری در سلک امرای دو هزاری رسیده بود و در سنه نهصد و هشتاد و یک در جنگ شیر خان فولادی شهید شد لال بدخشی از امرای کبار بود خنجر بیگ چغتا از امرای قدیم این سلسله است و در فنون جزئیات علم و حکمت خصوصاً در موسیقی ممتاز بود و طبع نظمی داشت و در باب اکبارنامه مثنوی مشهور دارد مخصوص خان برادر سعید خانست و در سلک امرای دو هزار و پانصدی انتظام دارد ثانی خان از طائفه ارزال ست اول قلندر بود آخر بمرتبه امارت رسیده طبع نظم داشت و کافیه را نظم کرده است مرزا حسن خان برادر صدیر که در سلک امرای کبار انتظام داشت جگت سنگه ولد راجه مانسنگه در سلک امرای یکهزار و پانصدی منتظم ست مرزا نجات خان برادر مرزا حسین خان بمرتبه امارت رسیده بهری شد علی دوست خان یار بیگی از خدمتکاران جنت آشیانی بود و در ملازمت حضرت خلیفه الهی بمرتبه امرای یکهزاری رسیده در لاهور فوت کرد سلطان حسین خان از امرای عالیمقدار بود خواجه شاه منصور شیرازی نویسنده صاحب وقوف کفایت شعار معامله دان بود و از بس رفت او تمام امرا با و ناخوش شدند و خلی از زبان او بجانب مرزا حکیم ساختند و آن بیچاره بقتل رسید چنانچه بمحل خود مذکور ست چهار سال بمنصب وزارت از روی استحقاق اشتغال داشت سلیم خان پسر مود افغان در سلک امرا انتظام داشت سید حجو بارهه برادر سید محمود بود و بشجاعت و شهامت از اقران امتیاز داشت دریا خان او پسر کلتو خان قصه خان شاه طهماسب او نیز قصه خوان حضرت خلیفه الهی بود در کمال تقرب داشت و در جرگه امرای هزاری بود حاجی محمد سیستانی در ابتدای نوکریه میخان بود و در آخر در سلک امرا منتظم گشت محمد زمان برادر مرزا یوسف در سلک امرای هزاری انتظام داشت و در ولایت کدهه بشهادت رسید خرم خان از امرای دو هزاری بود و در گذشت محمد قلی توقبائی در زمره امرای هزاری منتظم بود مجاهد خان ولد مصاحب خان جوانی بود در نهایت شجاعت و شهامت و در پله امرای هزاری رسیده در ولایت کوبلیر بشهادت رسید سلطان ابراهیم ادهمی خال مؤلف کتاب نظام الدین احمد بزور شمشیر ولایت دامن کوه کمایون را بتصرف درآورده مصدر خدمات شایسته شده بشجاعت و مردانگی از امثال و اقران امتیاز داشت

www.alimaanfoundation.com/

شاه غازی خان ترکمان در سلک امرای کبار بود شیرویه خان پسر شیرافگن بیگ ست که از امرای کبار
جنت آشیانی بود والحال در سلک امرای هزاری انتظام دارد کاکر علیخان در جرگه امرای هزاری بود
نقیب خان پسر میر عبداللطیف فروتونی در علم تاریخ یگانه است و در زمرهٔ ندمای مجلس ست و در سلک امرای
هزاریست بیگ نورین خان در سلک امرای هزاری بود درگذشت قتلو قدمخان در سلک امرای
هزاری بود جلال خان قورچی پیشه بود همه وقت از سخنان شیرین او باعث انفاس خاطر حضرت خلیفه الهی
میباشد و در جرگه امرای هزاری انتظام داشت و در ایامی که قلعه سوار محاصره بود بشهادت رسید
شمال خان قورچی غلام حضرت خلیفه الهی بود ندیم شرب بود و در زمره امرای هزاری بود درگذشت
میرزاده علیخان پسر محترم بیگ جوان مردانه صاحب سلیقه بود و در کشمیر بشهادت رسید سید عبدالله خان
از صغر سن در خدمت حضرت بود و بمرتبهٔ امرای هزاری رسیده در کشمیر درگذشت میر شریف آملی که
از موجدین وقتست و در تصوف سلیقه درست دارد و در زمرهٔ امرای هزاری انتظام یافته امروز در ولایت بهار است
فرخ ولد خان کلان از خانزادان دودمان عالیشان است والحال در ولایت بنگاله قیام پذیرست
دوست خان بهاری در سلک امرای هزاری انتظام داشت و درگذشت جعفر خان ترکمان
بن قراق خان در وقتیکه قراق خان حاکم خراسان بحضرت شاه طهماسپ باغی شده بقتل رسید
او روی التجا بدرگاه سلاطین پناه آورده در زمرهٔ هزاری انتظام یافته بعد از چندگاه باجل طبعی درگذشت
رای منوهر بن رای لون کرن از صغر سن در حجرهٔ شفقت حضرت الهی نشو و نما یافته در خدمت شاهزادهٔ کامگار سلطان
سلیم بزرگ شد خط سواد پیدا کرده سلیقه شعر بهم رسانیده میگوید و گوسی تخلص دارد شیخ عبدالرحیم لکهنوتی
از بندهای قدیم الخدمت این درگاه است در سلک امرا منتظم دارد میر ابوالمظفر پسر اشرف خانست والحال
بحکومت ولایت اوده سرفراز ست رام سنگه پسر راجه اسکرن ست و در سلک امرا منتظم ست رای پتر داس
نویسنده هندی و از طائفه کهتری است و به پله امرائی رسیده و امروز حکومت بلاد تهته دارد جانش بهادر در
سلک امرائی ست محمد خان نیازی از طائفه افغانست و به پله امرائی رسیده رامداس کچهواهه از مقربان
بارگاه و استادهای درگاه است همه وقت خدمت حضور دارد میر ابوالقاسم ولد سید محمود میر عدل بمرتبه
امارت رسیده خواجه عبدالحی میر عدلست و بامارت رسیده شمس الدین حسن پسر اعظم خان کوکلتاش ست
چون قابل است در سلک امرای هزاری انتظام دارد خواجه شمس الدین خافی که الآن بمنصب دیوان سرفراز ست
بدیانت و شجاعت و کاردانی اشتهار دارد میر کمال الدین حسین احوار سادات شیراز ست در جرگه
امرای هزاریست شیخ عبدالله خان پسر شیخ محمد غوث ست در سلک امرای هزاری انتظام دارد سید

www.alimaanfoundation.com/

www.alimaanfoundation.com/

سید راجو بارهه از جمله امرای هزاریست مندی رای چوهان در شجاعت و سخا از اقران خود امتیاز دارد و در سلک امرای هزاری منتظم ست میر طاهر رضوی برادر میرزا یوسف خان ست و بشجاعت اتصاف دارد تاس بیگ کابلی در زمرهٔ امرا انتظام دارد داد هم جهکه شاه بیگ ست احمد بیگ کابلی جوان فاضل و مردانه ست و هفصد سوار دارد سر خواجه بشجاعت و شهامت اتصاف دارد و از جمله امرا ست طاهر سیف الملوک پسر شاه محمد سیف الملوک ست و حکومت عرجستان از بلاد خراسان داشت شاه طهماسپ بقتل رسید الحال بمرتبه امارت رسیده در بنگاله ست محمد قلی ترکمان بمرتبهٔ امارت رسیده با احمد بیگ هم جرکه ست نوخته بیگ کابلی جوان مردانه ست و با احمد بیگ هم جرکه ست مرزا علی علم شاهی برادر علم شاهی ست جوان مردانه و صاحب شمشیر ست وزیر جمیل از امرای قدیم الخدمت ست بهوج ولد رای سرجن در پله امرای هزاریست میر ابو القاسم نمکی در زمرهٔ امرا ست و حکومت بکر دارد بختیار بیگ ترکمان حکومت سیوستان دارد و در سلک امرا منتظم ست امیر صدر جهان از سادات قنوج ست و صدر الصدور هندوستانست و بفضائل و کمالاتی موصوفست حسن بیگ شیخ عمریست در سلک امرا انتظام دارد و مورد مراحم شاهنشاهیست شادمان پسر اعظم خان در پله امارت رسیده راجه مکتمن بهارویه در سلک امرا ست بافی سفرجی پسر طاهر خان میر فراغتست در سلک امرا انتظام دارد فریدون برلاس پسر میر محمد قلی خان برلاس در زمرهٔ امرا منتظم ست بهادر خان تورکمان از افغانان ترین و بشجاعت موصوف و بامارت رسید شیخ بایزید چشتی نبیرهٔ شیخ سلیم چشتی ست جوانی سلیم النفس و پسندیده اطوارست و در پله امارت رسیده پوشیده نماند که هر کس از ملازمان درگاه که پانصد نوکر دارد اطلاق امارت دارد امرائی برومنده و هر کس که مذکور شد مرتبه او از پله امارت بالاست

ذکر علما و فضلا که در ایام سلطنت حضرت خلیفه الهی در سواد اعظم هند بوده اند و از دیگر بلاد بدرگاه خلائق پناه آمده اند

میر فتح الله شیرازی در سنه هفصد و نود موافق بیست و شش الهی از دکن بملازمت رسیده مشمول مراحم خسروانه گشت و حسب الحکم مامور شد بانکه باتفاق وزرا به تنقیح مهمات عمال و اشغال دیوانی بپردازد و چند سال بانجدمت سرفراز بود و بخطاب عضد الدوله شرف اختصاص یافت دانشمند متبحر بود و در فنون علم عقلی و نقلی از علمای خراسان و عراق و هندوستان امتیاز داشت و در زمان خود در کل عرصه عالم مثل و قرین خود نداشت و در علم غریبه از نیرنجات و طلسمات نیز بهره مند بود چنانچه آسیابی هوا بزار بر ساخت که خود حرکت میکرد و آرد میشد و آئینه ساخت که از دور و نزدیک اشکال غریبه مرئی میگشت و یک چرخ دوازده بندوق سر میشد و در سنه سبع و تسعین و تسعمائه در کشمیر بعالم بقا خرامید امیر مرتضی شریفی

که بنابر امیر سید شریفی جرجان بود و در سنه نهصد و هفتاد و دو موافق هشتم سال الهی بهندوستان آمده از عطایای خسروانی بهره مند گشت و در دهلی مدفون گشت علوم عقلی خوب دانستی و اقسام ریاضیات و حکمت درس گفتی و تاریخ فوت او علام زعالم رفت یافته بودند ملا سعید سمرقندی در نهصد و هفتاد بهندوستان آمده بمراحم بادشاهانه ممتاز گشت از فحول دانشمندان عصر خود بود شیخ ابو الفضل خلف صدق شیخ مبارکست در جمیع علوم سحر عظیم دارد و مظهر جلائل اخلاق و شرائف اوصاف و کمالات کسبی و وهبی او از سر حد و حصر بیرونست امروز روزگار را با و افتخارست قدوه مقربان حضرت خلیفه الهی و اعتماد دولت در دکن سلطنت و صاحب نفس قدسی و ملکات ملکی ست تصنیفات شریفه دارد و کتاب اکبرنامه که وقائع و فتوحات حضرت خلیفه الهی را بعبارت نثر فارسی که کارنامه معانی تواند بود با تمام رسانیده دیگر تصنیفات مثل عیار دانش و رساله اخلاق و عزت دارد ملا علاء الدین مدتی بتعلیم حضرت خلیفه الهی اختصاص داشت از علمای کبار وقت خود بود ملا صادق حلوائی سمرقندی از مکه بملازمت رسیده چند سال در هندوستان بود بکابل رفت و چند سال در کابل با فاده اشتغال داشت و مرزا محمد حکیم را درس میگفت و الحال در سمرقندست مرزاده معینش سمرقندی از دانشمندان ماوراء النهر بود در سنه نهصد و هفتاد و نه بهندوستان آمده سه سال در مدرسه خواجه معین درس میگفت و بمکه رفته مدفون شد حافظ طاش کندی که در ماوراء النهر بحافظ کوملکی اشتهار دارد و از کبار علماء ماوراء النهرست از علوم عقلی و نقلی از اقران امتیاز داشت در سنه نهصد و هفت بهندوستان آمده بعنایات خسروانی مباهی گشت و خرج راه مکه گرفته سفر حجاز اختیار کرد ملا عبد الله سلطانپوری که از حضرت جنت آشیانی او را بخطاب مخدوم الملک از دیگر علما امتیاز داده بودند در علم فقه و تعلیقات گوی سبقت ربوده و از دولت حضرت خلیفه الهی صاحب جمعیت و مال شد چنانچه بعد از فوت او سه کرور زر از خزانه او برآمده در وقت مراجعت از مکه در احمد آباد گجرات فوت کرد شیخ عبد النبی دهلوی بود از نبایر شیخ عبد القدوس حضرت خلیفه الهی او را نوازش کرده صدر الصدور ساختند و مدت دو سال واثق فائق مهمات صدارت کل ممالک محروسه بود قاضی جلال سندی که بمنصب قضی القضات عروج نموده بود علم نقلی خوب دانستی و عقلیات را فی الجمله میدانست بدیانت و امانت اتصاف داشت قاضی صدر الدین لاهوری علوم نقلی و عقلی نیکو دانستی و چند سال قضای لاهور داشت قاضی طواشت از علمای وقت خصوصا از قضات عصر بدیانت و صلاح ضرب المثل بود و مدتها قضی القضات درگاه خلائق پناه بود ملا محمد بروی از شاگردان رشید ملا مرزا جان بود و در علوم عقلی از اقران خود ممتاز بود علم تاریخ نیکو دانستی در نهصد و هشتاد و چهار از شیراز آمده بعنایت بادشاهانه اختصاص یافت و در سنه نهصد و نود و هشت

www.alimaanfoundation.com/

فوت کرد ملا اسحاق کاکر لاہوری از فحول علمای ہندست و بفقر و قناعت و توکل از اشال و اقران ممتاز بودہ عمر او بصد رسیدہ بود ملا جمال خان مفتی دہلوی از دانشمندان وقت بود در منقول تیز دست و بقدری در معقول نیز غور نمودہ عمرہای بدرس مشغول بود میان حاتم سنبلی از فحول علمای وقت بود سالہا بافادہ اشتغال مینمود و اکثر کتب متداولہ را یاد داشت میان احمدی دانشمند امسی وال عمرہا بافادہ اشتغال مینمود و اکثر کتب متداولہ را یاد درس گفتی صاحب صلاح و تقوی و ریاضت بود ملا سعد اللہ لاہوری از کبار علمای وقت بود و بروش ملامیہ سلوک مینمود ملا منور از دانشمندان وقتست و سالہا بافاذہ اشتغال نمودہ بغدادی بعلوم عقلی و نقلی و اقسام حکمت از ریاضی و طبیعی و الٰہی آراستہ سالہا از دہلی درس گفت و سفر حجاز را اختیار کرد ملا شیخ حسن تبریزی دانشمند بود و سالہا درس گفت سید ولی از علمای دہلی بود مولانا بایزید دانشمند دہلوی بود قاضی یعقوب مانکپوری سالہا اقضی القضات بود و بقاضی نصیحت خویشی داشت شیخ بہاء الدین مفتی اگرہ از علمای وقت بصلاح و تقوی امتیاز داشت شیخ ابو الفتح مفتی اگرہ بود قاضی ناصر قاضی اگرہ بود قاضی صوفی از قضات لاہور بدیانت و تقوی ممتاز بود ملا الہداد لنگر خانی لاہوری ہم وقت درسے میگفت سید محمد میر عدل از پرگنہ امروہہ بود و بمرتبہ امارت و حکومت رسید و مدتہا میر عدل بود و چند سال ولایت بکر در جاگیر او بود و انجا در گذشت ملا اسمعیل عرب دانشمند محدث و معمر بود ملا مقیم مدرس چند سال در دہلی بافادہ مشغول بود ملا غلام علی کور ملا خواجہ علی ماوراء النہری ملا حسن علی موصلی در معقول و حکمت و ریاضی صاحب فن بود از ہند بدیار موصل رفت ملا جمال لاہوری کہ امروز با فادہ اشتغال دارد قاضی غضنفر سمرقندی سید دانشمند و با نواع فضائل آراستہ بود و چند سال اقضی القضات ولایت گجرات بود و از انجا بمکہ رفت قاضی بابا خواجہ کہ الحال قاضی باجین ست و علوم عقلی و نقلی میداند ملا حمید سنبلی صوفی مشربست و تفسیر نکو میداند ملا حاجی کشمیری کہ امروز در دہلی بافادہ مشغولست و علوم نقلی و عقلی میداند ملا یعقوب کشمیری نر میگوید و سمای فنون شعر میداند حاجی ابراہیم کرہ عالم و عابد و متقی و نجوم ممتاز بود مولانا شاہ محمد شاہ آبادی کہ علوم عقلی و نقلی در زیدہ در ریاضی و نجوم مناسبت تمام دارد ملا عبد الحق کہ امروز در دہلیست و اقسام علوم در زیدہ و زبان شعر دارد و در لباس صوفیہ میگذراند شیخ حمید محدث از اہل صلاح و تقوی ست و در احمد آباد میباشد ملا موسی سندی در احمد آباد میباشد و بتقوی و ریاضت اتصاف داشت ملا عبد الرحمن بوہرہ در احمد آباد میباشد ملا الہداد امروہہ مرد خوش فہم ملامیہ مشرب بود ملا الہداد سلطانپوری از شاگردان مخدوم الملک است

www.alimaanfoundation.com/

ملا عالم بکهاری کابلی خوش طبع و شگفته و بی قید بود و شعر میگفت کتابی در تاریخ مشتمل بر احوال حکام و علما و شعرا
نوشته و فوایح لاولانه نام کرده است قاضی خان بدخشی در سلک امرا انتظام یافت علوم عقلی و نقلی نیکو
میدانست و در زبان تصرف ممتاز بود میر صدر جهان از علماست و مدتی مدید مفتی بوده و حالا
صدر الصدور است طبع نظم دارد ملا بایزید مفتی لاهوری ملا عبد الشکور لاهوریست میر عبد اللطیف
قزوینی که سید و فاضل و مورخ و صاحب صلاح و تقوی بود ملا میر کلان هروی دانشمند متبحر و از اهل صلاح
و عمر او بهشتاد رسید کدخدا نشد چون ازو پرسیدند گفت از ملاحظه آنکه برضای والده سلوک تمام کدخدا نشدم سالها در گره
بافاده مشغول بود ملا عبد القادر اخوند حضرت خلیفه الٰهی سالها بافاده گذرانیده در آخر سفر حجاز اختیار
کرد قاضی حسن قزوینی صورت آراسته است ملا حبیب دانشمند مدرس است و سرامد داروها ست
ملا اسمعیل مفتی لاهوری بود ملا ابو الفتح لاهوری در ورع و تقوی ممتاز بود عبد الرحمن لاهوری ملا
عبد الجلیل لاهوری برادر ملا ابو الفتح است و از مفتیان روزگار بود ملا علی کرداد از علوم عقلی بهره تمام داشت
و از ولایت کردستان بهند آمده درگذشت ملا عثمان سامانه الحال در سلک سپاهیان انتظام یافته
بعمل پرگنات مشغولست ملا سلطان تانیری سالها بافاده گذرانیده ملا امام الدین مدرس لاهوری
شیخ معین نبیره ملا معین واعظ سالها در لاهور گذرانیده ودیعت حیات سپرد قاسم بیک طبریزی در
عقل امتیاز دارد و در سلک امرا منتظم است سید نعمت الله لاهوری شیخ نور الدین کنبو لاهوری
ملا عبد القادر بداونی همه عمر در خدمت حضرت خلیفه الٰهی گذرانیده متصف بفضائل و کمالاتست در علم
صوفیه و تاریخ و فنون اشعار مهارت تمام دارد و چند کتاب تصنیف کرده بعضی کتب هندی را بفرموده حضرت خلیفه
الٰهی ترجمه کرده فارسی ساخته شمس خان کنبو لاهوری ملا هاشم کنبو علم عقلی و نقلی میداند قاضی نور الله
عشری امروز بقضای لاهور مشغولست و بدیانت و امانت و فضائل و کمالات اتصاف دارد ملا عثمان
قاری بزهد و مجاهده ممتاز بود سالها در گجرات بافاده اشتغال داشت سید یاسین سرهندی از شاگردان
میان وجیه الدین است ملا قاسم واحد العین قندهاری علوم عقلی و نقلی درس گوی وقت بود
ملا حسام الدین سرخ لاهوری برخلاف علمای لاهور علوم عقلی را نیز نیکو دانستی و بسیار متقی بود ملا اسمعیل
آورده از فحول علمای و مفتی و محدث بود ملا الهداد لکهنوی بزهد و تقوی ممتازست و در دهلی میباشد
مخدوم جهان سندهی در سیوستان شیخ بهلول دهلوی شیخ تاج الدین دهلوی متصوف
میر عبد الاول دکهنی جامع جمیع علوم بود ملا جمال مدرس ملتانی ملا عثمان بنگالی میر منیر
در سلک سپاهیان انتظام دارد میر عبد الحی صدر خراسانی بود و حضرت جنت آشیانی او را صدر الافاضل

www.alimaanfoundation.com/

ساخته بودند سالها در خدمت حضرت خلیفه الهی بود ملا تقی الدین ششتری علوم عقلی و نقلی نیکو میداند و در ملازمت
حضرت خلیفه الهی مورد مراحم خسروانیست شیخ فرید بنگالی علمای دانشمند متبحر و متقی و محدث و از اهل وجد و ذوق
بود شیخ تاج الدین دهلوی از مریدان شیخ مان پانی پتی و متصوف ذکر مشائخ هندوستان که
این فقیر اکثر ایشانرا ملازمت نموده و حضرت خلیفه الهی را دریافته اند شیخ سلیم سیکری وال از مشائخ وقت
بریاضت و مجاهده امتیاز داشت و صاحب کرامت و خوارق عادات جلیله بود و بست و چهار حج بجا آورده
و باز سفر حجاز نموده یکبار پانزده سال در مکه اقامت داشت حضرت خلیفه الهی شهر فتحپور را بتقریب آن بزرگوار
چند سال تختگاه ساختند در نهصد و هفتاد و نه برحمت حق پیوست شیخ نظام الدین امیتهی وال صاحب
کمالات صوری و معنوی بود و در ریاضت و مجاهدات رتبه عالی داشت و بر سجاده مشیخت و ارشاد متمکن بوده
هدایت طالبان مینمود بعالم بقا خرامید شیخ محمد غوث برادر شیخ بهلول است دعوت اسما دانستی در لباس
سخنی کمال جاه و مرتبه داشت حضرت خلیفه الهی را با و حسن ظن بسیار بود چنانچه یک کرور وظیفه بشیخ داده بودند
خواجه عبد الشهید نبیره خواجه ناصر الدین عبید الله احراست بغایت بزرگ و صاحب کمالات انسان بود
مدت بست سال در هندوستان بود و حضرت خلیفه الهی پرگنه جمیاری را در وجه وظیفه او مقرر داشته بودند قریب
دو هزار کس فقرا و مستحقین بوسیله خواجه اوقات میگذرانیدند چون ارتحال قریب عازم سمرقند شدند و میگفتند
که استخوان خود را میبرم و بعد از رسیدن بشش روز در سمرقند رحلت نمودند شیخ مبارک ناگوری از فحول
علمای روزگار و مشائخ کرام بود در توکل سباقی عظیم داشت در مبادی احوال پیش خطیب ابو الفضل گازرونی
و مولانا عماد طارمی در گجرات کسب علوم نموده بود و در آخر عمر تفسیری نوشته عربی مشتمل بر چهار مجلد موسوم بمنبع العیون
قریب تفسیر کبیر و تفسیر آن نیز مولفات شریفه دارد قریب به پنجاه سال در دار الخلافت آگره بافاده و افاضه گذرانیده
و از زیادت و کمالات او فرزندان صاحب کمال اند که فخر روزگار توانند بود مثل علامی شیخ ابو الفضل و ملک الشعرا
شیخ ابو الفیض فیضی و شیخ ابو الخیر و غیرهم میفرمودند که اسمای فرزندان را برونق مسمیات داشته ام و در شهر ذیقعده سنه
احدی و الف در لاهور برحمت حق در پیوست و شیخ و فخر المکمل تاریخ اوست شیخ ادان جونپوری صاحب کمالات
معنوی و سالها ارشاد طالبان نمود شیخ هجوی سنبلی بصفای باطن و کمال معنوی اشتهار داشت میان وجیه الدین
گجراتی مدت پنجاه سال بر جاده ارشاد و هدایت متمکن بود بفقر و فاقه و توکل گذرانیدی و همه وقت درس گفتی و علوم
نقلی و عقلی خوب دانستی صاحب تصانیف شریفه است بر اکثر کتب علمی شروح و حاشیه نوشته شیخ الهداد
خیرآبادی صاحب ارادت و حالات بود سالها ارشاد طالبان نمود شیخ نظام نارنولی سالها بر جاده مشیخت
ارشاد طالبان نمود شیخ جلال تانیسری صاحب معارف و حالات مورد کمالات صوری و معنوی

www.alimaanfoundation.com/

بود بارشاد طالبان اشتغال داشت شیخ داؤد چینی وال صاحب ذوق و سماع و وجد و درد و گر بود سالها
بر مسند ارشاد و هدایت طالبان نمود شیخ موسی آهنگر که بکشف و کرامات اشتهار دارد در اوائل سلطنت
حضرت خلیفه الٰهی درگذشت و در لاهور مدفونست شیخ نعمت الله گجراتی صوفی مشرب و حکم طبیعت بود
شیخ عبد الغفور اعظم پوری سالها در پرگنه اعظم پور بارشاد طالبان گذرانید شیخ یوسف هرکن مجذوب لاهوری
که بمکاشفه مشهور و معروف بود شیخ رحمت الله برادر شیخ حمید محدث صاحب حالات صوری و معنوی
بود و چون در گجرات بیمار شد در سنه نهصد و نود و پنج عزیمت مکه نموده آنجا فوت شد شیخ عبد الله
بداونی که در اصل هندو بوده است و در وقت خواندن گلستان چون بنام پیغمبر رسید از اوستاد پرسید که
این چه کس است پاره بیان از مناقب آنحضرت نموده و بشرف اسلام مشرف گشته بعلم و فضل موصوفست
و بورع و تقوی معروف شیخ طه از خلفای شیخ سلیم است و در گجرات میبود شیخ ماه از خلفای شیخ
ادهن است و سالها در گجرات بود و همانجا در سنه نهصد و نود و چهار فوت کرد شیخ عبد الله سهروردی در گجرات
بود شیخ کپور مجذوب در گوالیار میبود و در عوام هند را عقیده طرفه است در باب او امیر سید علاء الدین
اودهنی از بزرگان وقت بود بکمالات انسانی اتصاف داشت این بیت بخاطر ایشان رسید ؎ ندانم گل
خود رو چه رنگ و بو دارد * که مرغ هر چمنی گفت و گوی او دارد * شیخ اله بخش کده مکتسر خالی از جذبه نبود سید صالح
فتح پوری که بفتح پور میوه اشتهار دارد او نیز خالی از جذبه نبود سید احمد مجذوب عیدروسی که امروز در بروج است
و خوارق بسیار از و دیده شده و صاحب مکاشفه است سید جلال قادری اگروی از بزرگان وقت بود این
فقیر چند سال بایشان همسایگی داشت شیخ کبیر ملتانی از بنا بر قطب الواصلین شیخ بهاء الدین ذکریا در
ابتدای حال شرب خمر نمودی و ارتکاب اقسام ملاهی کردی چون بخدمت حضرت خلیفه رسید ترتیب یافته تارک
شد و روش آبای کرام گرفت شیخ حبیب الله صوفی صاحب حال بود شیخ ابو اسحاق مهرنگ
لاهوری اهل لاهور را باو عقیده کشف و مشاهده است سید مبارک الوری خالی از جذبه نیست و ارباب
ریاضت است شیخ کمال الوری خلیفه و خویش سلیم است شیخ ماکهو آگره مجذوب بود و سخنان غریب
که انکشاف باطن از آن شدی از و بسیار واقع میشد شیخ علاء الدین آگره او نیز مجذوب و صاحب کمال
بود. سید مبارک گوالیری از نشاء جذبه بهره مند بود روزی شخصی در حالت غلیان حال از و پرسید که
چه حال دارید بزبان هندی گفت که پیچهی سی لاگی ہے یعنی جنور تو آمده را که چشم دوخته می آوردند و چون دو
سه روز میگذرد و او را اندک بهم میرسید اندکے از چشم او کند و آهسته آهسته اندک اندک چشم او را
وا ساخته آشنائے سازند آنگه اندکے از چشم او وا ساخته باشد باین عبارت اطلاق کنند شیخ خلیل

www.alimaanfoundation.com/

افغان شیخ خواجہ بختیار سالہا در آگرہ بود و باز وجرہ بسیار داشت و اسباب دنیا سگے نداشت اکثر اوقات شکار کردی و طعام ہمہ وقت در مطبخ او موجود بودے و اگر در روز ہے چند کس می آمدند و ہر یک جدا جدا می آمدی ہر کس طعام تازہ آوردی و بفقرا و مساکین خیرات کردی بعضی گمان کیمیا باو داشتند او نچنان بود شیخ منور آگرہ مجذوب ساکت بود و بفقر و توکل گذرانیدی و امرا ارادت گرفتی شیخ حسین خلیفہ شیخ خوارزمے درویش صفا کیش صاحب وجد و حال بود سالہا در آگرہ گذرانید شیخ حاجے احمد لاہوری حاجی بود لالے مجذوب سندی شیخ جلال حجام حجام سندی شیخ بنگ کاکوری شیخ محمد عاشقے سنبلے شیخ عبد العزیز دہلوی صاحب مکارم اخلاق بود شیخ مصطفے دریابادی شیخ حسین ادرہ شیخ حمزہ مجذوب شیخ ابن امروہہ شیخ قیس خضرابادی شیخ عبد الکریم بہار موسی شیخ رکن الدین ولد شیخ عبد القدوس کنکوہ شیخ حبیب لاہوری شیخ سعدے کاکورے شیخ حامد ملتان گیلانے شیخ بیارہ کوریہ شیخ محمد جیسہ ملا طاہر بنی مجدث گجراتے شیخ نصیر کیمیا گر ہندو نے شیخ ذکریا اجودہی دہلوے شیخ عبد الکریم پانی پتی شیخ تاج الدین لکھنوے شیخ ابو الفتح گجراتی شیخ بہاء الدین مجذوب سنبلی شیخ سرمان کالی وال از مشائخ وقت بوجد و حال و زہد و تقوی یگانہ وقت بود شیخ محمد بہکارے در اصل از ولایت بہار است از پدر او از امرا بودہ در عنفوان جوانی او را دلولہ شدہ و سیر بلاد ایران کردہ در بغداد طالب علمی نمودہ در مکہ حدیث خواندہ مدت چہل سال در پٹن نہروالہ ارشاد طالبان بود در تصرف تصانیف دارد شیخ وجیہ الدین گجراتے معاصر میان وجیہ الدین ست در توکل و فقر شانے عظیم داشت و اہل آن دیار با و اعتقاد تمام دارند در سنہ نہصد و نود و پنج در گذشت پوشیدہ نماند کہ در ایام دولت این بادشاہ حقائق آگاہ از بیطایف در بلاد ہند بسیار بودند و ہستند کہ این کتاب بتفصیل اسامی ایشان بر نیاید و تبرکا جمعی را کہ اکثر اہل روزگار بر بزرگی ایشان اعتقاد دارند و این ہیچارہ خدمت اکثر ایشانرا دریافتہ و بہ بزرگے عقیدہ دارد یاد کردہ شد

ذکر حکمائے حکیم الملک

علم حکمت و دیگر علوم و طب و اتقی نام شمس الدین محمد ست حضرت خلیفہ الٰہی خطاب حکیم الملکے دادند در آخر عمر بزیارت حرمین رفت و آنجا فوت شد حکیم سیف الملوک شجاعے تخلصے چند سال در ہند بودہ باز بولایت رفت حکیم رسل شیرازے از مقربان درگاہ الٰہی بود حکیم مصرے عرب صاحب علم و عمل طبیب عمر ست کہ طبابت میکند و درین فن رتبہ عالے دارد و صاحب مکارم اخلاق و مجاہدہ صافست حکیم عین الملک شیرازی در علم کحل رتبہ عالے دارد و صاحب مکارم اخلاقست حکیم مسیح الملک شیرازی تربیت یافتہ حکیم نجم الدین عبد اللہ بن شرف الدین حسین

www.alimaanfoundation.com

بود و صاحب مکارم اوصاف بود حکیم علی خواهرزاده حکیم الملک بفضائل مکسبه موصوفست و بمعالجه مرضی مشغول بود و از مقربان درگاه عالیست حکیم ابو الفتح گیلانی که در خدمت حضرت خلیفه الهی تقرب تمام یافته بود بخدمت فهم و جودت طبع و دیگر کمالات انسانی امتیاز داشت و در سنه نهصد و نود و شش در گذشت ملا میرم سلیمان از ماوراء النهر بود بخلافت و سلامت نفس موصوف بود حکیم جلال الدین مظفر اردستانی الحال در خدمت حضرتست حکیم احمد بنوی جامع فضائل بود در عرب و عجم سیر کرده بود و انبساط طبع داشت حکیم حسین گیلانی صاحب اخلاق حمیده است حکیم همام برادر حکیم ابو الفتح است بفضائل و کمالات آراسته ست حکیم فتح الله شیرازی حکیم لطف الله گیلانی بخلافت اتصاف داشت در ملازمت مریم مکانی بود ملا میر طبیب هروی کبود نبیره مولانا عبد الحی هروی متبرک بود مهادیو طبیب هندوستانی ملا شهاب الدین حکیم گجراتی خالی از فضیلت نبود شیخ بهینا بن شیخ حسن پانی پتی در صراحی دستی تمام دارد و معالجات فتیل از غرائب در کحل طبیب اتالیق طبیب حکیم احمد گیلانی شاگرد حکیم الملک مولانا قطب الدین کمال در جراحی دستگاه عظیم داشت بیار جیو امروز در جراحی دستی دارد بهرن امروز در جراحی موکحال ممتاز بود چندرسین هندوی جراح در وادی خود امتیاز داشت جراح نیز با و قریب بود ذکر شعرائیکه در ایام سلطنت خلیفه الهی در هندوستان صاحب تخلص دیوان بودند نیز هستند ملا غزالی مشهدی چند سال در پیش خانزمان بود و چون خانزمان بقتل رسید در خدمت حضرت الهی میگذرانید چند کتاب مثنوی و دیوان شعر دارد و کلیات او قریب صد هزار بیت میگویند در زمان تصوف مناسبت تمام داشت شعر شوری شد و از خواب عدم دیده گشودیم ✤ دیدیم که باقیست شب فتنه غنودیم ✤ ما از مرگ خود نمی ترسیم اما این بلاست ✤ کز تماشای بتان محروم میباید شدن چرخ فانوسی خیال و عالمی حیران درو ✤ مردمان چون صورت فانوس سرگردان درو ✤ خفتگان خاک یکسر کشته تیغ تواند ✤ هیچ دخلی نیست شمشیر اجل را در میان ✤ بحر لیست ضمیر من که گوهر دارد ✤ کانیست ضمیر من که آذر دارد ✤ صور قلم تو نقش محشر دارد ✤ مرغ سلکوتم سخنم پر دارد ملا قاسم گابی بفضائل و کمالات موصوف بود و در علم موسیقی امتیاز داشت و در کمال بی تعلقی و آزادگی میگذرانید مدت بست سال عمر یافت و جواب بوستان گفته دیوان اشعار دارد و از انجمله است ؎ چون سایه مرتبم بهر سو روان شوی ✤ با ما نباشی رفته رفته با مهربان شوی ✤ مرغ تا بر فرق مجنون پر زدن انگیز کرد ✤ آتشی سودای لیلی بر سر او تیز کرد ✤ چون نمکیر عارضش آینه برگ گل شود ✤ گر دران آینه طوطی بنگرد بلبل شود خواجه حسین مروی در اصل وزیرزاده ماست کسب علوم نموده با درک عالی و حدت فهم از اقران امتیاز داشت سالها در خدمت جنت آشیانی همایون با

www.alimaanfoundation.com/

بود و قرب تمام داشت از مجلسیان بهشت آئین بود از وست ؎ آنم که ممالک سخن ملک منست ٭ صراف
خرد صیرفی سلک منست ٭ دیباچه کن ز دفتر من ورقی ست ٭ اسرار دو کون بر سر کلک منست ٭ زحجتی که
مرا با تو هست میخواهم ٭ همی تو دانی و من دانم و خدا داند ٭ قصیده گفته که مصرعه اول جلوس حضرت خلیفه الهی
و مصرع ثانی تاریخ ولادت باسعادت شاهزاده سلطان سلیم میشود این مطلع از انست مطلع لله الحمد از پی
جاه و جلال شهریار ٭ گوهر مجد از محیط عدل آمد آشکار ٭ در آخر عمر رخصت وطن گرفته بکابل درگذشت
شیخ ابوالفیض فیضی ولد شیخ مبارک ناگوری ست که از علمای کبار و مشائخ بزرگوار بوده در توکل و تجرید شانی
عظیم داشت شیخ فیضی در خدمت حضرت خلیفه الهی نشو و نما کرد و بخطاب ملک الشعرائی شرف امتیاز یافته
و در فنون شعر ید بیضا آرد و موارد کلم نام کتابی در اخلاق نوشته که حروف منقوط ندارد و تفسیر کلام الله نیز
بی نقط تمام کرده موسوم بسواطع الالهام و دیوان شعر پانزده هزار بیت زیاده است و چند مثنوی دارد
و در شعر سرآمد شعرای وقت است و در انشا مفرد و یگانه است علم غریبه و حکمت و طب بسویکر علوم ورزیده
از روی جمعیت نظیر خود ندارد و این فقیر را از صغر سن بآن یگانه عصر نسبت صداقت ست روز مکارم اخلاق
و انبساط طبع همتاست ذات ملکی صفات او را بروزگار منت ست این چند بیت از آن نهاد بر سبیل یادگار
قلمی شد ابیات مژگان مبند چون قدم از دیده میکنی ٭ مردان ره برهنه نهادند پای را ٭ چه دست میبری
ای تیغ عشق اگر داد ست ٭ ببر زبان ملامت دگر زلیخا را ٭ نظر فیض چو بر خاک نشینان فکنم ٭ مور را مغز سلیمان
رسد از قسمت ما ٭ مشکل که سیل دیده بگردش در آردت ٭ طوفان نوح میطلبد آسیای تو ٭ ای عشق رخصت ست
که از دوش آسمان ٭ بر دوش خود منم علم کبریای تو ٭ کعبه را ویران مگو ای عشق کانجا یک نفس ٭ گه گهی پس ماندگان
راه منزل میکنند ٭ در خود فرو روار طلبی آرزوی جان ٭ با کاروان بگوی که یوسف بچاه نیست ٭ تا چند دل
بعشوه خوبان گرو کنم ٭ این دل بسوزم و دل دیگر ز تو کنم ٭ سر بر نزد ز باغ امیدم گلی نشاط ٭ تا کی هوس
بکارم و حسرت درو کنم ٭ فیضی کفم تهی و ره عاشقی به پیش ٭ دیوان خود مگر بدو عالم گرو کنم ٭ معراج سعود خویشتن
باید بود ٭ محراب بجود خویشتن باید بود ٭ ابواب حریم خویشتن باید بود ٭ فراش وجود خویشتن باید بود ٭ فیضی
قدم چند ز خود برتر نه ٭ از خود بدر آ و رخت بر در نه ٭ بر خویش ز در ریخته دیده به بند ٭ و نگاه دو صد قفل ز مژگان برنه
تا بچه دریوزه این در شدم ٭ تا بدل دوست تونگر شدم ٭ کم طلبیدم گهرم پیش رفت ٭ بس بنشستم قدمم
بیش رفت ٭ خواجه حسین ثنای مشهدی از مشهد طوس بخدمت حضرت خلیفه الهی رسیده مشمول مراحم خسروانه
شد و دیوان و کتاب و مثنوی دارد و اقسام شعر را خوب و استادانه میگفت و از شعرای وقت امتیاز
داشت از وست ؎ ترک مستم چو کله گوشه یغما شکند ٭ نقد دلها برد از طره و دریا شکند ٭ هرگزم قدری

www.alimaanfoundation.com/

تو بخاطر نرسید ✤ که نه بر عارض دل رنگ تمنا شکند ✤ چنان نازریزد و پا مرسش ✤ که رفتن توان باز از بسترش ✤ ملا عرفی شیرازی جوانی بود صاحب فطرت و فهم عالی داشت و اقسام شعر میگفتی اما از بس عجب و نخوت پیدا کرده بود از دلها افتاد و به بیری نرسید دیوان شعر و مثنوی دارد بر سبیل یادگار این چند بیت از و تحریر یافت ؎ فرداکه معاملان هر فن طلبند ✤ حسن عمل از شیخ و برهمن طلبند ✤ آنها که در و ده جوئی نستانند ✤ وانها که نکشته بخرمن طلبند ✤ کسی که تشنه لب ناز ست پنداند ✤ که موج آب حیا تست جبین پیشانی ✤ ای مسیحا اثری با نفست نیست ملاف ✤ امتحانی بکن اینک دل بیمار منست ✤ قابل درد محبت کس نباید در وجود ✤ رنگ و روی خویش را هر کس بدستانی شکست ✤ عشق میگویم و میگریم زار طفل نادانم و دل سبق است ✤ ملا شیرازی لاهوری اگرچه عامی بود اما در شعر مناسبتی تمام داشت و صدت طبعش بحدی بود که در اندک زمانی قصیده ترتیب داد چند بیت از وست ؎ چنان فریفته شد دل جمال سلمی را ✤ که با دست بدر کشتگی تسلی را ✤ هجوم ناز چنان کرد پیش بار گرفت ✤ که راه نیست دران تنگنا تمنی را ✤ و در مدح نیر اعظم هزار بیت گفته و آنرا شمع جهان افروز نام کرده تمام آن مقطعات ست از انجمله این قطعه نوشته قطعه در عشق کشان اسیر محنت ✤ بسیار شنیده ام کسان را معشوق دل آفتاب باید امید بآرزو رسان را ✤ چرا می اشک در چشم از وداع یار میارد می ✤ کجا بود کجی اکنون مانع دیدار میگردد ✤ سراپا جانی ای باد صبا در قلب شو قم ✤ سرت گردم مگر در کوی او بسیار میگردی ✤ ملا قیدی شیرازی از ارکه سالازمت حضرت خلیفه الهی رسیده بعنایات بادشاهانه سرفراز گشت و در فتح پورسیکری در گذشت و در سفر کابل با بن فقیر همخانه بود این ابیات از وست ؎ متاع شکوه بسیارست عاشق همان بهتر ✤ که خبر در روز بازار ے قیامت بار بگشاید ✤ نه بیرم من و غیری بود اعشق نرسد ✤ ساربان کرم حدی باش که محمل برود ✤ کدام مرهم لطف از تو مردنست مرا ✤ که جان گذار تر از داغهای حسرت نیست ✤ ای قدم منها و هرگز از دل سکم برون ✤ حیرتے دارم که چون در هر دلے جا کرده ✤ یا وگار حالتی از طائفه چغتائیست در سلک سپاهیان حضرت خلیفه الهی انتظام داشت و این ابیات از وست ؎ نماند آنقدر از گریه آب در جگرم ✤ که مرغ تیر تو منقار تر تواند کرد ✤ بجای رشته پیراهنت ای کاش من باشم ✤ باین تقریب شاید با تو در یک پیرهن باشم ✤ قاسم ارسلان مشهدیست در ماوراء النهر نشو و نما یافته سالها در خدمت حضرت خلیفه الهی گذرانیده خط نستعلیق خوب مینوشت وسعت مشرب داشت و دیوان شعر دارد از وست ؎ ای نیمجان آمده بر لب تراچه قدر ✤ جائیکه یک نگاه بصد جان برابرست ✤ لفظ و معنی بحال من گریند ✤ بی تو چون روی در کتاب کنم ✤ گریان چو بسر منزل احباب گذشتیم ✤ صد مرتبه در قدم از آب گذشتیم ✤ محمد مومن

www.alimaanfoundation.com/

کنک با خانخانان میباشد و شعر نیکو میگوید و این اشعار از وست ؎ چنان بهانه طلب کشته در جفا که اگر
بخاطرش رسم این هم گناه می باشد ✤ ترسم رسم بکعبهٔ مقصود بگذرم ✤ از دست این شتاب که در طینت منست
الفتحا بازیخان کوکه میباشد از وست ؎ صد نامه در و کلک شوقم بپرداخت ✤ در راه نسیم نوبهاری
انداخت ✤ از بخت بدم یکی بجانان نرسید ✤ گویا که نسیم نیز با بختم ساخت ✤ مرزا حسن جوانیست از
علم تاریخ بهره‌مند و در ملازمت حضرت شاهزاده سلطان سلیم میگذراند ملک محمود بیارد گجراتی بفضائل و
کمالات آراسته بود و از دو حال چاشنی تمام داشت این مطلع از وست مطلع دارم دل گردان که من قبله بما
می خوانمش ✤ او سوی ابرویش کشد هر چند میگردانمش ✤ شیخ رهائی از نسل شیخ زین الدین است دیوان شعر
دارد و خمسه را تقلید کرده همه عمر در درگاه گذرانید از وست ؎ ز تاب قهر نشان مرا میانه آتش ✤ بنار گرم
کنی از کرانهٔ آتش ✤ بفکر آن دهن تنگ و ابرو چو هلال ✤ همان شدم که نیارد مرا کسی بخیال میر دودی
خوشنویس که حضرت او را خطاب کاتب الملک داده بودند صاحب دیوانست این بیت از وست شعر
گه در درون دیده و گه در دل حزینی ✤ از شوخی که داری یکجا نمی نشینی ✤ فکری سید محمد جامه باف سالها
در خدمت حضرت خلیفهٔ الٰهی گذرانیده در رباعی امتیاز دارد چون همه وقت رباعی گفتی و هم برباعی مشهورست
از وست رباعی آنروز که آتش محبت افروخت ✤ عاشق بروش عشق ز معشوق آموخت ✤ از جانب دوست
سر زد این سوز و گداز ✤ تا سر بگرفت شمع پروانه بسوخت ✤ ایضاً در عشق کجاست بیخرد دیدار کجاست ✤ سرگشته
کدام و طالب یار کجاست ✤ او در دل و روی خلق در کعبه و دیر ✤ بنگر که کجاست یار و اغیار کجاست ایضاً
فردا که نماند از جهان جز خبری ✤ ظاهر شود از بهار محشر اثری ✤ چون سبزه ز خاک سر برآرند بتان ✤ ما نیز
بعاشقی برآریم سری ✤ میر حیدر معمائی رفیعی تخلص داشت فهم عالی و سلیقه درست دارد
و در فن معما و تاریخ بدلست و در ملازمت حضرت خلیفهٔ الٰهی میگذرانید از وست ؎ من بتابوت رفیعی
رشکها بردم که تو ✤ جز پیش گریان تر از اهل عزا می آمدی ✤ ناز که دلم ای شوخ علاجم چه توان کرد ✤ من عاشق معشوق
مزاجم چه توان کرد ✤ زاهد نکند گنه که قهاری تو ✤ ما غرق گناهیم که غفاری تو ✤ او قهارت خواند و ما غفارت
یارب بکدام نام خوش داری تو ✤ سید محمد نجفی از ولایت بهند آمده بواسطهٔ ناهمواری طبیعت دو
سال در قلعهٔ گوالیر محبوس ماند و در آخر مراحم جبلی حضرت خلیفهٔ الٰهی رقم عفو بر جرائم او کشیده این ابیات
از وست ؎ در آتش هوس دل فرزانه سوختیم ✤ قندیل کعبه بر در بتخانه سوختیم ✤ ما رخصت این چون بحل
را بتو دادیم ✤ گفتیم نوشتیم بحل را بتو دادیم ✤ بعشرت تو که ما بلبلان این چمنیم ✤ که گل شگفت ندانسته‌ام که باغ کجاست
سنگ تو و بخت من و قندیل همانست ✤ پیشانی رسوائی ترا نیل همانست ✤ در کشور تو نام وفا گریه آورد ✤

www.alimaanfoundation.com/

قاصد جدا و نامه جدا گریه آورد ٭ در ایامی که در گوالیر محبوس بود این ابیات گفته بود ؎ دلی دارم سیه
چندانکه آهم ٭ بصد مشعل ره روزن ندارد ٭ میرزا قلی میلی سالها در خدمت نورنگخان که یکی از امرای
دودمان عالی شاه است میبود دیوان از غزل و قصیده دارد این ابیات از وست ؎ دانسته که
مهر تو با جان همی رود ٭ بر خاک کشتگان گذری سرگران هنوز ٭ چو تار سبحه ز صد دل گذر کند یک تیر ٭ ز بسکه
حملهٔ او جا کند بر اعدا تنگ ٭ چون نظر در خواب بر خورشید رخسارش کنم ٭ ترسم از تاب نگاهی گرم بیدارش
کنم ٭ تا آنکه بپرسیدن ما آمده مردیم ٭ آیا ز که پرسید ره خانهٔ ما را ٭ رفتیم ز مجلس تو و عمری برگذشت
آن ذوق با خیال تو هم صحبتم میرز ٭ ملا طریقی چند سال در ملازمت حضرت خلیفهٔ الٰهی گذرانیده
در آخر بسفر حجاز رفت و در گذشت ٭ این ابیات از وست ؎ کسی بگفت و بپرسید کین چه مرحله بود
که خضر آبکش و واپسان قافله بود ٭ من سبک آنم که پا در همت دامن کشید ٭ نه بکین منت نهد نه از کسی
منت کشید ٭ ملا متقی بخاری از ماوراء النهر بملازمت حضرت خلیفهٔ الٰهی رسیده مشمول مراحم بنهایت
مده باز مراجعت کرده به بخارا رفت از وست شعر چو نقد هستی مجنون نم نگاری بود ٭ خدا بنقد بیامرزدش
که یاری بود ٭ ملا صبوحی عمری در درگاه جهان پناه بود این ابیات از وست ؎ حالت خویش
چه حاجت که باو شرح دهم ٭ که مرا سوز دل هست اثر خواهد کرد ٭ ضعف غالب شد و از ناله فرو ماند دلم ٭ دگر از
حال من او را که خبر خواهد کرد ٭ دراز افتادگان مژگان بلا انگیز میباشد ٭ بیاض دیده چون گلگون خونریز میباشد
من شمع جانگدازم تو صبح دلکشائی ٭ سوزم گرت نه بینم میرم چو رخ نمائی ٭ ملا حرفی ساوجی در گجرات
مدتی باین فقیر مصاحبت داشت بدرگاه جهان پناه چندگاه بود همراه ملک الشعرا شیخ فیضی وقتی که بجانب
دکهن میرفتند رفت و سفر حجاز اختیار کرد از وست ؎ ز طوف کعبه ممنوعم وگرنه می فرستادم ٭ کت
پای حرخار مغیلانش ٭ گلفروش من که خواهد گل ببازار آورد ٭ باید اول تاب غوغائی خریدار آورد ٭ ملا
عبد الله رازی اقسام شعر از غزل و قصیده دارد چند سال باین بیچاره مصاحبت داشت این ابیات
از وست ؎ از خون لبم شکوه اگر تر می شد ٭ از روزن دیده دود بیرون می شد ٭ اشکم همه زیر اخگر میریخت
آهم همه تاب داده نشتر می شد ٭ میر مغیث آزاده و آراسته است در گجرات بخدمت مرزا خان خانخانان
رسیده بمدد و تربیت ایشان سفر حجاز اختیار کرد این ابیات از وست ؎ تا زلف بر روی همچو مه خواهد بود ٭
تا خط شه حسن را سپه خواهد بود ٭ کز خانه ز خشت آفتابم سازند ٭ روز من بیچاره سیه خواهد بود ٭ محوی که
ز کوی عقل بیرون میگشت ٭ آواره تر از هزار مجنون میگشت ٭ دور از تو دور دیدم آن گم شده را
در بادیه که باد در خون میگشت ٭ من جان و دل حزین نمیدانستم ٭ من گریهٔ آتشین نمیدانستم ٭ نی نام من

www.alimaanfoundation.com/

گذاشتی و نه نشان ✤ ای عشق ترا چنین نمیدانستم ✤ میر محمد معصوم نامی بکری از سادات صفویست جوانیست بصلاح و تقوی آراسته و سالها بفقیر همدم و مصاحب بوده و دیوان شعر و مثنوی دارد و این ابیات ازوست ؎ با زدل وصل او مصلحت جان گذاشت ✤ آرزوی درد کرد و خواهش درمان گذاشت نامه ی زاندوه هجر سوی صدم رخت بست ✤ وای که جا نزد بغم دوست گریبان گذاشت ✤ رسیده است بجای که جامه محرم نیست ✤ چه خوش است آنکه از خود روم و تو حال پرسی ✤ بتو شرح حال گویم بزبان بیزبانی در عشق نشانه ایست عشاق خسته را ✤ هاشم قندهاری از مصاحبان خانخانان بیرم خان بود این ابیات ازوست بیت روم در باغ بی رو تیز اشک و از گون ریزم ✤ به پای هر گلی به نشینم و از دیده خون ریزم ✤ خواجه هجری جامه فضائل و کمالات داشت اکثر عمر با مرزا هندال میبود آخر عمر در خدمت حضرت خلیفه الهی گذرانید و دیوان شعر دارد این رباعی ازوست رباعی ای گل نمیرسد بدامان تو دست ✤ بزمام تو عاشقیم و بر روی تو مست ✤ ای طرفه حاضری و غائب زمیان ✤ پنهانی و ظاهر از تو هر چیز که هست ✤ ملا لطفی منجم بدیهه خوب گفتی تا هزار بیت در یک مجلس بزبان اوفتی ندیم مشرب بود و مقلدی کردی و نجوم نیکو دانستی و چند سال باین فقیر مصاحبت داشت و این ابیات ازوست ؎ گل گل از تاب شراب آنروی چون گلگون شد ✤ گلفروشان مژده تان باد اکه گل بسیار شد ✤ بغیر بوی تو از باغ و بوستان نشنیدم ✤ بهیچ گل نگذشتم که بوی جان نشنیدم ✤ دلم گر شعله دوزخ شود افسردگی دارد ✤ گل از بخت گرانجت جنت و مد پر مردگی دارد ✤ رو غنی سالها در خدمت حضرت خلیفه الهی بود و زبان هم جواب و بیشتر است ازوست ؎ قاصد از آمد نش میکند آگاه مرا ✤ تا کشد بیدله شوقش بسر راه مرا ✤ زبانی گوی قاصد شرح شوقم را که در نامه ✤ زدست از بیخودی حرف از قلم بسیار افتاده نویدی عمری در درگاه جهان پناه بود این ابیات ازوست بیت قضا چو نامه جرم شراب خواره نوشت ✤ نوید عفو خداوند بر کناره نوشت ✤ ملا شکیبی اصفهانی کسب کمالات کرده صاحب اخلاق حمیده است شعر رنگین میگوید و در صحبت خانخانان مرزا خان ولد محمد بیر خان میباشد ازوست ؎ هنوز ناله شبهای من اثر دارد گمان شکسته من تیر کار گر دارد ✤ دلم بهجر در آویخت رحمت ای بخت ✤ که دست عربده با کوه در کمر دارد ✤ تو گل بدامن یاران فشان که خسته هجر ✤ بنوک هر مژه صد پاره جگر دارد ✤ میر غازی برادر امیر فتح الله شیرازیست عمر در ملازمت حضرت بود این بیت ازوست بیت گر آشکار گنم در جهان نمی گنجد ✤ محبتی که مرا با تو در دل تنگست ✤ بوسطی آهنی از ترکمانان شاملوست شعر خوب میگوید و در خدمت خانخانان میباشد ازوست ؎ عشق همتا طلبیم یک جنبش لذت کرد دل ناکش ✤ تا برون شد محبت جذب پیکان کرده بود چو نیز

www.alimaanfoundation.com/

شعله را در مضطرب آتش پرستی دان * که چشمش رفته در وحشش در آتشخانه میرقصد * حرفی بادشاه قلی
ولد شاه قلی نارنجی ست که از امرای قدیم الخدمت این درگاه است جوانی بود شایسته و مناسبت شعر تمام
داشت از وست ؎ زین جا شبی که چمن ازل با بتان دهد * جای رسیده عشق که بیدرد جان دهد
غایت رشکم نگر کز بیخودی آیم بهوش * گر کسی آگه شود کین گفت و گو از یار کیست امیر سید علی منصور که
جدائی تخلص اوست که مصور بی بدل بود سالها در خدمت جنت آشیانی گذرانید از وست ؎ صبحدم
خار دم از همدمی گل میزد * ناخنی در دل صد پاره بلبل میزد * نیم بسمل صیدم و افتاده دور از کوی دوست
میروم افتان و خیزان تا به بینم روی دوست × ملا قدری شیرازی مدتی در هند گذرانیده مراجعت
کرد این ابیات از وست بیت چندان امان نمیدهدم بیخودی که جان * داند که چون برآید و قربان او شود
تشبیهی کاشی تجرد پیشه و بی قید ست و در ملازمت حضرت میگذرانید این شعر از وست شعر یکی بر خود
بنال ای خاک گورستان بشادابی * که چون من کشته رندست و خنجر در لحد داری * تو هر رنگی که خواهی
جامه میپوش * که من آن جلوه قدمی شناسم میر شریف وقوعی جوانی بود بفضائل آراسته
علم تاریخ را نیکو میدانست و در انشا و خط ممتاز بود و در سلک خدمتگاران حضرت خلیفه الهی منتظم بود و باین
فقیر نسبت صداقت تمام داشت و در سنه اثنی و الف درگذشت و این ابیات از وست ؎ باین شوقم
بدل گستاخ می آئی * که بر پای خیالت روی آه آتشین نالم * همین ذوق ست مقصد در حقیقت عشق و عاشق را
نه پنداری که جان را بر تو افشاندم زیان کردم قراری گیلانی برادر حکیم ابو الفتح است از ملازمت حضرت حسب الحکم
به بنگاله رفت و آنجا درگذشت و صاحب دیوانست این رباعی از وست رباعی کز عشق مرا باز خریدار افتد
کاری نکنم که پرده از کار افتد * سجاده پرهیز چنان افشانم * کز هر تارش هزار زنار افتد × ملا غیرتی شیرازی
مدتی در هند بود باز بشیراز رفت این ابیات از وست ؎ بقتل غیر هم راضی نیم زیرا که میدانم * اجل زهر
هلاک از خنجر جلاد من برده * ز تار سبحه زاهد گره بیصدق بگشاید * برو یک چند این را رشته زنار گبران کن × خوش
دیاریست سر کوی محبت که شود * همه با مهر بدل کینه افلاک آنجا * هلاک آن مژه قاتلم که خون مرا * چنان بریخت
که یکقطره بر زمین نچکید ملا خیالی گیلانی از یاران اهل درد مندانست و در سلک خدمتگاران
انتظام دارد از وست ؎ بهر سخن که کنی خویش را نگهبان باش * ز گفته که دل نشگفد پشیمان باش * چه باک
مرغ که گر شغل روزگار انیست * ز مور هر قدم دام کن گریزان باش * هر کس که بینی از رهی ریزد بگریه آب رو *
زاهد بخلوت میبرد موسی بطور ابرام را میر خسروی خواهرزاده میرزا قاسم رکنابادیست در نیولا بملازمت حضرت
رسیده بمراحم خسروانه ممتاز ست و این ابیات از وست ؎ غبار چشم من و غیر اگر برآمیزند * ز هم ببوی محبت

www.alimaanfoundation.com/

توان جدا کردن * ز سوز عشق باشد خسرو یرا دل چنان روشن * که شمع مرقد او می توانکرد استخوانش را * بنادانید
شیران حرم سرپنجه از خونم * سگان دیر را ای همنشین زین طعمه مهمان کن * ملا فهمی طهرانی با اعظم خان میبود
و این ابیات از وست ؎ قدر من کم شد که من در عشق صابر نیستم * قدر کو کم شو که من بر صبر قادر نیستم
از بخت خود ای دل گله نتوان کردن * خود را گله قافله نتوان کردن * مخروش منال از پی هر رفتنی * خود را
جرس قافله نتوان کردن ملا سهمی بخاری او نیز بخان اعظم میبود از وست بیت هلال عید نسبت
داشتی با طاق ابرویش * اگر بودی هلالی دیگری پیوسته پهلویش * ملا نیازی سمرقندی در خدمت حضرت
جنت آشیانی گذرانیده و ملازمت حضرت خلیفهٔ الهی را دریافت اکثر عمر در تهته بسر برده فنون شعر نیکو دانستی
تصنیفات در هر فن دارد از وست ؎ بر فلک نیست شفق بادهٔ گلفام منست * اندر و درد کشم طاس فلک
جام منست * چو نتوانم که گردی آن نگار تند خو گردم * خیالش در نظر آورده هر دم گرد او گردم * در تحرک نیست
از باد صبا پیراهنش * بلکه جانی یافته پیراهن از لطف تنش * میر حزنی از افاضل وقت بود از عراق
بعزم ملازمت می آمد و در راه گذشت ؎ مرا بر ساده لوحیهای حزنی خنده می آید * که عاشق گشته چشم مرحمت
از یار هم دارد * ز نادانی بر او گردید همدم کار من ضائع * عجب تر آنکه بر من مستی بسیار هم دارد امنی سالها
در خدمت خلیفهٔ الهی بوده بخاریست و در انشا دستی داشت شهر آشوب مثنوی گفته بود دیوان شعر دارد
مدتی در بندگی حضرت خلیفهٔ الهی بود و چندگاه واقعه نویسی کرد مظهری کشمیری از خدمتگاران درگاه است
و این اشعار از وست ؎ اقبال حسن کار ترا بیش برده است * ورنه صلاح کار ندانسته که چیست
فدای آیینه کردم که دلستان مرا * درون خانه بگلگشت بوستان دارد * شیخ چشتی دهلوی حسن نام
داشت از مریدان شیخ سلیم ست و در لباس صوفیه میبودند بذوق و شوق میگذرانید
میر حاج لنگ مدتها با خانزمان میبود و در آخر از مساعدت بخت بحضرت رسید و از ندما بود و درویش
بهرام سقا را باش صوفیه بود و سقائی کردی و آب بمردم دادی و از ملازمت حضرت بسراندیب رفت و آنجا
درگذشت دیوان شعر دارد و این ابیات از وست ؎ اساس پارسائی را شکستم تا چه پیش آید * سر
بازار رسوائی نشستم تا چه پیش آید * به ترسازادهٔ دل دادم و سررشتهٔ دین هم * درین پیرانه سر زنار بستم
تا چه پیش آید ملا حیدری سه بار از عراق آمده از خوان احسان این درگاه بهره مند شده رفت از وست
؎ چو پاکان حیدری نامی توانی * کمال کسب کن در عالم خاک * که ناقص رفتن از عالم چنانست
که بیرون رفتن از حمام ناپاک * محمد صالح دیوانه ملقب بعاقل شده است پدر او را اعلائی کتابدار میگفتند
کتابدار حضرت جنت آشیانی بود و محمد صالح از صغر سن در ملازمت حضرت خلیفهٔ الهی نشو و نما یافته و امروز

www.alimaanfoundation.com/

در کابل بوظیفه و اوراد خوشوقت و آسوده است فارغی تخلص میکند و این ابیات از وست شعر بسودای
سر زلفش بپا افگند زنجیرم * درین سودا بغیر از جان سپردن نیست تدبیرم صبری حاجی قاسم کوه بر سالها در
خدمت مرزا حکیم بود و در آخر بملازمت حضرت رسید ملا علی احمد مهرکن بجمیع خطوط مهر را خوب میکند و شعر نیکو میگوید
و جامع اقسام فضائل است و این ابیات از وست ؎ مرا هر شب چو دزدان خواب گرد چشم برگردد * دلم را
با غمت بیدار بیند باز میگردد * ز سنگ حادثه دل بشکند بسینه ما * که ساختند ز الماس آبگینه ما ملا حاتمی کسی
سالست که مهر خوب میکند و شعر میگوید کامی جوانیست نورسیده و زبان شعر دارد و این بیت از وست
بیت همه تن خون کنم ز دیده چکم * گر بدانم که گریه را اثرست * هاشم قصه محترم تخلص قصه خوانست و
شعر نیز میگوید و این بیت از وست شعر میان دیده و دل دید ماجرا میرفت * که دیده سوی تو میدید و دل
بجا میرفت ملا عشرتی در ملازمت خانخانان می باشد ملا بقائی جوان نورسیده است
و مدتی با فقیر میبود و این اشعار از وست ؎ تا عشق ز مژگان بتان بیشتر آورد * خون از رگ و در ریشه من
جوش برآورد * فریاد که تا چشم زدم ترک خیالش * در دیده فرو رفت سر از دل بدر آورد * بجای اشک از چشمم
دل افگار می بارد * همه خون جگر زین ابر آتش بار می بارد * مرغ دل با صید چشم او شکار انداز بود * هر سر مو بر سرم
چون مرغ در پرواز بود * ملا مستی او نیز جوانیست نورس سالهاست که با فقیر میباشد از وست ؎
منم که غیر غم اندوختن نمیدانم * تمام آتشم و سوختن نمیدانم * بنور خاطر اگر روشناس خورشیدم * چراغ بخت
خود افروختن نمیدانم * شریف سرمدی اصفهانی است در سلک خدمتگاران این درگاه انتظام
دارد از وست ؎ تا تیغ ناز از بت مجبور شد بلند * صد گردن نظارگی از دور شد بلند * تا بر سر
کونین نهادیم قدم را * دستی نبود بر دل ما شادی و غم را * شریف فارسی ولد خواجه عبد الصمد شیرین
قلم است جوان نورسیده تربیت یافته نظر کیمیا اثر حضرت خلیفه الهی است در تصویر و خط نیز امتیاز داشت از وست
؎ ز یمن عشق بکونین صلح کل کردیم * تو خصم گردد و ز ما دوستی تماشا کن * فضای سینه ام از دوستی چنان پر شد
که با کمال و طرب ذره نیفزاید * تقی الدین محمد شمشیری در ملازمت خلیفه الهی میباشد از علوم عقلی و نقلی
نصیبی کامل داشت و شعر نیکو میگوید از وست ؎ گر دست میدهم که برویت نظر کنم * باری دهان بیاد لبت پر
شکر کنم * یا آنکه نور سبزه بخاکم نشانده * دست ولی کجاست که خاکی بسر کنم * من بنده این رسم که در چار سوی
عشق * با هر که نه غارت زده سودا ننماید میر غازی اسیری ؎ دل خسته ام ز ناوک طفلی که روزگار * در دست
او نداده ببازی کمان هنوز * شوم گر مرغ بنشینم بدیواری سرای او * نسیم ناامیدی هر دم از دیوارم اندازد *
ملا نور الدین ترخان از اهل خدمت حضرت جنت آشیانی بود و در سلک امرای حضرت خلیفه الهی

www.alimaanfoundation.com/

انتظام یافته بود علم نجوم و ریاضی میدانست ملا خانی مدتیست در گجرات با فقیر میباشد از وست ؎
پیغام دوست داغ جگر تازه میکند * درد وداع و رنج سفر تازه میکند * عاشق رخ خویش بر درت سود و برفت
وان مهر که داشت با تو بنمود و برفت * یک شب بهزار حیله در بزم وصال * پروانه بشمع دیده بگشود و برفت
ملا وافی مدتیست با خواجه معین خان میبود از وست بیت نومیدیم رسیده بجای که بعد ازین
امید را بقطع نظر یاد میکنم * محمد رضا جوانی بود طالب علم و نجوم نیز میدانست و در خدمت خانخانان
میگذرانید ؎ خلوتی خاص است جانرا با لبش * گوئیا شادی که باری تام نیست * مستی من از می گلفام
نیست * بیخودم زان باده کو را نام نیست مولانا نظری از نیشاپورست و خالی از شگفتگی طبع نیست
و اشعار با مزه بسیار دارد و قبل در خدمت خانخانان بود حالا بمکه رفت از وست ؎ تو گر برهم زنی سودای
باری زبان داری * مرا سرمایه دنیا و دین نابود میگردد * گر زیر گلبنی بقسم پا نمی نهی * جای بنه که ناله بگوش
چمن رسد * بجانان میرساند شکوه از محنت غربت * اگر بر شاخ طوبی بلبلی آواز بردارد * بقائی
ولد یادگار حالا بکشتن پدر منسوب گشته بسیاست رسید از وست بیت تا غمزه خونریز تو غارت گر جانست
چشم اجل از دور بحسرت نگرانست معصوم ولد قاضی ابو المعانی از وست ؎ مرده حسرت بر دو آندم
که بری دست تیغ * کین عطا روزی آنست که جانی دارد * میر رکن الدین از وست بیت یکحرف آشنا
بغلط هم کسی نگفت * چندانکه خواب بهر هر افسانه سوختم * وفای اصفهانی با زین خان کوکه میباشد
از وست ؎ در دل نیم شبان کوب چون روز شود * همه درها بگشایند و در دل بندند * قحط وفاست اینکه
بگویان روزگار * خوان نانهاده خون دل میهمان میخورند میرزا بیگ سهری برادرزاده خواجه امین الدین
محمود جهانست طبع خوش و سلیقه درست داشت چند بیت از وست ؎ از تبسم دفع زهر چشم خشم آلود کن
گر نمک سازند شیرین چون بود بادام تلخ * لعل حیات بخش تو در سایه خطت * چون آب قطره در ظلمات
سکندرست * چشم سیاه فتنه عابد فریب تو * سحر آفرین جادوی عشاق پرورست * فنای ملا خورد
زرگر که همه عمر درین درگاه گذرانیده و ابتدا نوکر مرزا عسکری بود از وست شعر نگویم بهر تشریف قدومت
خانه دارم * غریبم خاکسارم گوشه و پروانه دارم عزیزی میر عزیز الله از سادات مدتها دیوان صدارت
بود و چون باشتغال دیوانی نپرداخت سالها محبوس ماند کتاب کل و مل وجه القناعت و صحیفه العشاق
شهر آشوب از منظومات اوست و دیوان قصائد و غزل نیز دارد از وست ؎ نیست هر سوی مژگان دیده نمناک را
بر کنار افگند موج اشک من خاشاک را * تن سیمین نشد او را ز خاک پیرهن پیدا * سمن در باغ خوبی شد ز
برگ یاسمن پیدا * ابن علی واثقی از وست شعر جز عشق تو کاری نبود پیشه ما * پرورده در دست و رگ و ریشه ما

www.alimaanfoundation.com/

میر اما نے از وست شعر تو شاہ بازی مرغ و کبوتر مشتت ٭ عجب عجب کہ شود ہمدم کبوتر باز ملا غیرے
بخاری از ہمہ قسم اشعار دارد و در دیوان ترتیب دادہ در ہند آمدہ بملازمت حضرت خلیفہ الٰہی رسید و از
زوال انعام آنحضرت شاداب گشتہ باز بہ بخارا رفت از وست ؎ قضا جدا از تو خونم چرا نمی ریزد ٭ مگر ز دست
قضا اینقدر نمی آید ٭ براہ عشق تو در ہیچ منزلے نرسیدم ٭ کہ در رہ عشق ترا بیشتر رسیدہ ندیدم طبقہ سلاطین دکن
بست و نہ کس مدت حکومت ایشان از ابتدای سنہ ثمان و اربعین و سبعمائۃ تا سنہ اثنی و الف
دویست و پنجاہ و چہار سالست ارباب تواریخ متفق اند کہ چون آفتاب دولت سلطان محمد تغلق شاہ
از سمت الراس گذشتہ مائل بغروب شد در جمیع اقطاع و لایتش خلل ہا پذیرفت و قلوب سپاہ از متابعت
او متنفر گردیدند و از عاملہ زمان فتنہا متولد شد و سبب حقیقی حدوث فتنہا آن بود کہ کارہای بزرگ بمردم
دون و بدگوہر میفرمود و آنمردم بفرمان ہوا و ہوس مشعلہا پیش گرفتند عملہای خیر مکرر بر زمین نہادند و چون ارادہ آن
جماعت پیش برفت از مردمی کہ نشان بزرگی داشتند رنجیدند ؎ سر ناسزایان برافراشتن ٭ و ز ایشان امید
بہی داشتن ٭ سر رشتہ خویش گم کردنست ٭ بجیب اندرون مار پروردنست ٭ چو بر ناکسان رنج نی سر بری
چنان دان کہ در شیوہ بزرگری ٭ و از اعاظم وقائع واقعہ عزیز خمار بود کہ بواسطہ میر صدہائی کہ خروج کردند
مملکت پر فتنہ و آشوب گشت و سلطان محمد بدفع این فساد متوجہ گجرات شد و از انجا ملک لاچین را بطلب میر صدائی
دولت آباد فرستاد و چون عفو و حلم در طینت او مخمر نبود میر صدہا در راہ از ہیبت سلطان و قہرمان صولت
او ترسیدہ ملک لاچین را کشتند و بدولت آباد رفتہ اموال و خزائن کہ در دہارا کہ بود متصرف شدہ غبار فتنہ
انگیختہ علم طغیان برافراختند و تفصیل این اجمال بعد از خویش مرقوم قلم شکستہ رقم گردید آخر الامر در زمان حیات
سلطان محمد تغلق علاء الدین حسن کہ بحسن کانکو اشتہار دارد از جملہ سپاہیان آنملک بود و باتفاق جمعی از
اوباش و مردم واقعہ طلب در سنہ ثمان و اربعین و سبعمائۃ در دولت آباد دکن لوای حکومت افراختہ خود را سلطان
علاء الدین خطاب نہادہ سلطان محمد بواسطہ فتنہ گجرات فرصت دفع او نیافت و در ہمان ایام در نواحی
تہتہ فوت کرد و در رواج کارخانہ سلطنت بہمنیہ از سنہ مذکورہ کہ سال جلوس علاء الدین حسن بہت تا سنہ
سبع و ثمانین و ثمانمائۃ کہ تاریخ جلوس محمد شاہ بہت کہ یکصد و سی و نہ سال باشد بمرتبہ بود کہ ہرگز بران متصور نباشد
و چون حسن کانکو خود را از نسل بہمن بن اسفندیار میگفت بآن مناسبت اطلاق بہمنیہ نمود و بر اولاد او مینمایند
و سنہ سبع و ثمانین و ثمانمائۃ تا سنہ خمس و ثلثین و تسعمائۃ چہل و ہشت سال میشود و اسم سلطانی بر اولاد بہمن شاہ
اطلاق میکردند لیکن بر بدی دولت و اولاد او بواسطہ نفس شوم خود بادشاہ خود را در خانہ محبوس میداشتند
و خود بکار سلطنت می پرداختند پنج نفر کہ امیر عمدہ دولت بہمنیہ بودند دکن را میان یکدیگر قسمت نمودہ متصرف شدند

www.alimaanfoundation.com/

و هر یکی در ولایت خود مشتغل گشت و هم در سنه خمس و ثلثین و تسعمائه عماد الملک کاویلی اطاعت سلطان بهادر
گجراتی نموده خطبه و سکه در بلاد خود رائج ساخت بعد از یکسال سلطان بهادر بتحریک عماد الملک بر بلاد دکن
سواری کرد چون نظام الملک و امرای دیگر طاقت مقاومت نداشتند اطاعت او نموده خطبه او خواندند و
دران ایام ملک برید سلطان کلیم الله بیچاره را در شهر بدر محبوس میداشت و در تعیین مدت و سلطنت اکثر
سلاطین بهمنیه روایات مختلفه بنظر در آمده فاما چون کتاب سراج التواریخ تصنیف خواجه محمد لاری در زمان
ایشان تالیف یافته و ازان تاریخ تا امروز سنه اثنی و الف است شصت و هفت سال میشود بلاد دکن را جا امیر
متصرف اند و اولاد نظام الملک را لقب نظام الملک ست و عادل خان را لقب عادلخان و قطب الملک را
لقب قطب الملک و ملک برید را ملک برید چنانچه سمت گذارش می یابد بناءً علی هذا درین مجموعه شریفه در بیان
مدت سلطنت سلاطین بهمنیه اعتماد بروایت او نموده شد علاء الدین حسن شاه یازده سال و دو ماه هفت
روز سلطان محمد شاه بن علاء الدین سیزده سال و هفت ماه مجاهد شاه یکسال و یک ماه و نه روز داؤد شاه
یکماه و سه روز محمد شاه بن محمود شاه نوزده سال و نه ماه و بست و چهار روز شمس الدین پنجماه و هفت روز فیروز شاه
بست و پنج سال و هفت ماه و یازده روز احمد شاه دوازده سال و نه ماه و بست و چهار روز علاء الدین بست و
سه سال و نه ماه و دو روز همایون شاه بن علاء الدین سه سال و شش ماه و پنج روز نظام الملک یازده ماه و دو روز
محمد شاه لشکری نوزده سال و چهار ماه و پانزده روز محمود شاه چهل سال و دو ماه و سه روز احمد شاه دو سال و
یک ماه سلطان علاء الدین یکسال و یازده ماه سلطان ولی الله برادرش کلیم الله سه سال و یک ماه و بست و
هفت روز مجموع ایام سلطنت بهمنیه هفده نفر مدت یکصد و هشتاد و هفت سال و دو ماه بعد ازین چهار
امرا استقلال پیدا کرده ازان تاریخ تا امروز که الف و اثنی میشود باستقلال تمام حکومت کردند سی و هشت سال
الهی ست حکومت دکن در تصرف آنهاست و نام سلطنت بر اولاد بهمنیه میداشتند پوشیده نماند که از سنه سبع
و سبعین و ثمانمائه حکومت چهار امیر شد و از سنه خمس و ثلاثین و تسعمائه مطلقا دم استقلال زدند نظام الملک بحری
احمد نظام الملک چهار سال برهان نظام الملک چهل و هشت سال حسین نظام الملک سیزده سال مرتضی نظام الملک
بست و شش سال حسین نظام الملک بن مرتضی دو ماه اسمعیل نظام الملک دو سال برهان الملک که الحال حاکمست
دو سال میشود عادلخان یوسف هفت سال اسمعیل عادلخان بست و پنج سال ابراهیم عادلخان بست و پنج
سال علی عادلخان بست و پنج سال ابراهیم عادلخان چهارده سال سلطان علی قطب الملک بست و چهار سال
قطب الملک هفت سال ابراهیم قطب الملک سی و پنج سال محمد قلی قطب الملک سی و هشت سال ذکر سلطنت
علاء الدین حسن شاه ناقلان آثار چنین روایت کرده اند که علاء الدین حسن بهمنی که بحسن کانگو اشتهار دارد

www.alimaanfoundation.com/

وتقلب روزگار در زمان سلطان تغلق شاه بدار السلطنت دهلی رسید روزے قطب العارفین شیخ نظام الدین دهلوے
دعوتی تمام فرموده بودند سلطان وجمیع بزرگان خاصه بودند چون سفره برداشتند وسلطان محمد مرخص گردید شیخ
بخادم فرمود که سلطان رفت وسلطانی بردرست برو بیا خادم بیرون رفت حسن کانکو را بر دروید بخدمت
شیخ درآورد وحسن از خلوص اعتقاد سر افتقار بر قدم شیخ نهاد وبیازمندی نمود شیخ گرده نان بر انگشت نهاده
باو داد از انگشت وشیخ گرده نان صورت چتر حاصل شد چنانچه حاضران وحسن بر بشارت شیخ آگاه شدند
واو مسرور ومتبرک از خدمت شیخ حسن بیرون آمده بشارت گرفته باتفاق جمعی از افغانان متوجه دکن شد چون
بانجار رسید دران ایام که در دکن فترات بود حسن کانکو شحنه گلبرگ را کشت وآنجا ودورا متصرف گردید واز انجا
باتفاق میر صده بدولت آباد رفت وعالم الملک برادر قتلغ خان در دولت آباد متحصن شده وچون حسن
ممنون احسان قتلغ خان بود او را امان داده اموال محمد شاه را که در دهارا کرده بود بتصرف درآورد وباتفاق سپاهیان
فتح کرد اسمعیل افغان را خطاب ناصر الملک داده بر سریر سلطنت بنشاند چون این خبر بسلطان محمد رسید از بهروج بعزیمت
انتقام بدولت آباد رفت وطائفه باغیه جنگ کرده هزیمت یافتند اسمعیل افغان در قلعه دهارا کر خزید وحسن
بجانب گلبرگ رفت در اثنا منهیان خبر آوردند که ظفر غلام صفدر الملک در نواحی مهروالهٔ گجرات یغی ورزید مهروالهٔ را
متصرف شده قلعه بهروج را محاصره دارد محمد شاه عماد الملک را بدفع حسن نامزد فرموده چندی از امرا در کرد قلعه
دهارا کر گذاشته متوجه گجرات گردید حسن بحیله که توانست بر عماد الملک غالب گشت واو را بقتل آورده بدولت آباد
چون طاقت مقاومت نداشتند محاصرهٔ دهارا کر را گذاشته گریختند واو دولت آباد ودهارا کر را متصرف شده
چتر بر سر نهاده خود را بسلطان علاء الدین خطاب داد سلطان محمد دفع یغی را مقدم دانسته بپستکین فتنه دکن
متوجه نشد وهمدران سال در جوار تهته بجوار حق پیوست واین سلطنت بی منازع ومخالف بر و قرار گرفت وگلبرگ
حسن آباد نام نهاده دار الملک ساخت بعد از مدتے مریض شد چون از زندگے مایوس گشت پسر خود
محمد خانرا وصیت نموده داعی اجل را اجابت نمود مدت سلطنت او یازده سال ودو ماه وهفت روز بود

مقیمی نه بیند درین باغ کس ٭ تماشا کند هر کسی یک نفس ٭ دروهر دم از نوبری میرسد ٭ یکی میرود دیگری میرسد

ذکر سلطنت سلطان محمد شاه بن علاء الدین حسن شاه

چون نوبت حکومت بمحمد خان رسید بجای پدر نشسته ملقب بسلطان محمد شاه گردید سلطان محمد شاه جوانے بود بعدل وانصاف آراسته
خلائق در ایام دولت او آسوده وخوشوقت شدند ولایت دکن از وی امینت واجتماع افاضل رشک
تمام ولایت بلاد هندوستان گردید در کار ملک رونقے تازه پدید آمد همگی همت مصروف بر تسخیر بلاد واحیای مراسم
جهاد نموده در ایام بهار سلطنت وعنفوان دولت لشکر آراسته فراهم آورده متوجه بیلم پٹن گردید درین اثنا خبر

www.alimaanfoundation.com/

مواضع بسیار از تصرف اعدا برآورده داخل بلاد خود گردانیدند رای آندیار براستواری قلعه مغرور گشته در قلعه بر خود بست امرا و لشکریان اسباب تسخیر قلعه را ترتیب داده جنگ انداختند و بتائید یزدانی و تقویت آسمانی حصار را فتح نمودند و لوازم قتل و اسیر ساختن بعمل آمد چون باین فتح فیروز شد سلطان سرانجام آن ناحیه نموده بر گلبرگ مراجعت نمود و جشن عالی ترتیب داده همگنان را از خوان احسان خود بهره مند گردانید اتفاقاً روزی قاصدے بدهولپور رسیده معروض داشت که رای بیجانگر بطریق یلغار با پیاده و سوار بسیار بولایت دهولپور در آمد و قلعه را متصرف شده مسلمانان را بدرجه شهادت رسانید بمجرد استماع اینخبر سلطان لشکر گران و سپاه بی پایان فراهم آورده متوجه گوشمال رای بیجانگر گردید رای بیجانگر بعد از اطلاع بر کثرت لشکر و افزونی عسکر گریخته بقلعه حصین پناه برد سلطان محمد چند روز بر در قلعه نشست و چون دید که ازین نشستن دست اهل بدامن مراد نمیرسد خود را مریض ساخته متوجه گلبرگ شد و چون از آب کشن عبور نمود رای بیجانگر دروازه قلعه را کشوده مردم را رخصت داد که بجا و مقام خود بروند و سلطان عون یزدانی را مقدم الجیش نموده بطریق یلغار هشتاد و یک کروه طی کرده خود را بدر قلعه رسانید و چیست و چالاک جنگ انداخته فتح نموده غنائم بسیار بدست افتاد از انجمله هشت هزار نفر گرفتار شدند و سلطان محمد با کامیابی و اقبال بگلبرگ رسید خلائق را از عطایات خود محظوظ ساخت و هنوز آمدن او زمان ممتد نگشته بود که مردمان خبر آوردند که بهرام خان و گوبند رای قدم از شاهراه اطاعت بیرون نهاده چهره اطاعت و انقیاد را بناخن مخالفت خراشیده اند بنابر علی ذلک کوچ متواتر متوجه دیوگڑه گردید و چون بنواحی آن رسید خونی بر باطن بهرام خان و گوبند رای مستولی شد متوسل بخدمت شیخ رکن الدین که از مشائخ وقت بود رفته از راه عجز و انکسار پیش آمدند بمجرد وصول بدولت آباد سلطان محمد شاه بملاقات شیخ رفته خدمت شیخ شفاعت گناهان نمود سلطان بشرط اخراج از ولایت خود از جریمه ایشان در گذشت بهرام خان و گوبند رای سر خجالت پیش انداخته بگجرات رفتند سلطان بعد از سرانجام مهام آنصوبه متوجه گلبرگ شده امرا و معارف شهر استقبال نموده نثارها کردند و چند روز در باغی که بر دروازه شهر بود توقف نمود بساط عیش و کامرانی مبسوط داشت و از منزل دلکشا بشهر در آمد سادات و علما و مشائخ شهر را از فرط احسان و خوان امتنان محظوظ گردانید و تفتیش و تفحص احوال رعایا و زیردستان نموده بر هر که جور رفته بود بمرحمت و عدالت تدارک فرموده آگاه دست اجل قبای بقا را بر تن او چاک کرده و خلعت حیات او از بر نازنین او کشید ؎ جهان خرمن چنین داند بسی سوخت ؎ از و هرگز نشاید بازی آموخت ؎ مباش ایمن که این دریای پرجوش ؎ نکرد ست آدمی کردن فراموش ؎ مدت سلطنت او هژده سال و هفت ماه بود **ذکر سلطنت مجاہد شاہ** پسر محمد شاه بعد از پدر قائم مقام پدر شده احیای آثار حمیده و سیر پسندیده سلاطین ماتقدم نموده رعیت پرورے

www.alimaanfoundation.com

و داد گستری شعار خود ساخت و داد سخاوت و جوانمردی و شجاعت بداد در اول بہار دولت متوجہ ولایت بیجانگر گردید و چون از آب کشن عبور نمود بعضی ساکنان آنجا بعرض رسانیدند کہ درین بیشہ شیرے پیدا شدہ کہ این ناحیہ را خراب کردہ مجاہد شاہ بشکار رفت شیر را ببازوی توفیق بقتل آورد و بعد ازانکہ پارہ از ولایت بیجانگر تاختہ غنیمت بسیار بدست آورد رای کشن کہ پیشوای اہل عصیان بود از حصار برآمدہ قلعہ را تسلیم نمودہ انقیاد حصار ناموس خود گردانید و در اثنای معراجعت منہیان خبر آوردند کہ بعضی متمردان از اموال بسیار الٹجا بکوہ شامخ کہ دران ناحیہ بود بردہ اند سلطان بآنطرف نہضت نمودہ داؤد خانزاکہ این عم سلطان بود بر راہ گزر متمردان گذاشتہ خود بنہب و غارت مشغول گشت و بعد تقسیم غنائم چون در محافظت راہ گزر متمردان از داؤد خان تہاونی و تکاسل رفتہ بود ویرا تادیب لسانی کرد داؤد خان کینہ در خاطر گرفتہ گروہی از مقربان او را با خود متفق ساخت و چون از آب کشن عبور فرمود شبی در خلوت سرای او در آمدہ بزخم خنجر ہلاک ساخت مدت سلطنت او یکسال و یک ماہ و نہ روز بود **ذکر سلطنت داؤد شاہ ابن عم مجاہد شاہ** بعد از کشتہ شدن مجاہد شاہ داؤد کہ این عم او بود و برار ایکہ ایالت قرار گرفت و اکثر امرا و بزرگان ولایت با و موافق شدند خواہر مجاہد شاہ جہت خون برادر کمر کین و نطاق عداوت بر میان بستہ بعضی امرا را بمال فریفتہ روز جمعہ در مسجد جامع داؤد شاہ را زخم زدند ہنوز رمقی از حیات باقی بود کہ او را برداشتہ بمنزل آوردند جوانان طرفین و دلاوران فریقین بمیدان جنگ نمودہ در میدان مصارعت و مکاوحت در آمدند و بالآخر شکست بر مخالفان افتاد و شہر بغارت رفت و چون خبر بداؤد شاہ رسید داعی حق را لبیک اجابت نمود سلطنت او یکماہ و سہ روز بود **ذکر سلطنت محمد شاہ** بن محمود بن حسین شاہ مدت نوزدہ سال حکومت بلاشرکت در قبضہ اقتدار او بود از خصوصیات احوال او چیزیکہ قابل ذکر باشد بنظر در نیامدہ و در آخر عمر بہتانہ دار قلعہ دار او را ماغی شد سلطان بر سر او رفتہ فتح نمودہ در ہمان سفر راہ آخرت پیش گرفت مدت سلطنت او نوزدہ سال و نہ ماہ و بست و چہار روز بود **ذکر سلطنت غیاث الدین** چون غیاث الدین ہفتم رجب بر جای پدر نشستند خلافت تکیہ زد و جمیع امرا و مقربان و لشکریان سر عبودیت بر زمین خدمت نہادند و مردم علے اختلاف مراتبہم بقاعدہ قدیم معزز و مکرم میبودند اتفاقا بغلجی نام غلام از ممالک پدر او کہ بمزید اختصاص قرب منزلت مخصوص بود خواست کہ دولت او بہ برادر دیگر منتقل شود و جہت نفاذ این ارادہ دعوتے عام ترتیب داد سلطان را مقید ساخت و ہفدہم رمضان سنہ تسع و تسعین و سبعمائہ چشم جہان بین او را میل کشیدہ سلطان شمس الدین را بحکومت برداشت مدت سلطنت او یک ماہ و بست روز بود **ذکر سلطان شمس الدین برادر سلطان غیاث الدین** چون سلطان شمس الدین بسعی بغلجی بر مسند

www.alimaanfoundation.com/

حکومت نشست امرا و بزرگان منقاد او گشتند و شاہزادہ فیروز خان و احمد خان در مطلب مملکت موروثی برخاستند و در استمالت امرا شروع نمودند سلطان شمس الدین خواست کہ ایشانرا بدست آرد فیروز خان و احمد خان گریختہ بقلعہ شکر رفتند و تہانہ دار در انجا غلامے بود سدہونام مقدم شاہزادہ را تلقی بجود و احسان نمودہ ہرچہ درکار شد سرانجام نمود فیروز خان سامان مردم خود نمودہ متوجہ جنگ شد سلطان شمس الدین نیز لشکر فراہم آوردہ از شہر برآمدہ بعد محاذات صفین و مواذات طرفین سلطان شمس الدین گریخت تا شہر ہیچ جا توقف نکرد فیروز خان از پاکطینتی و نیک نہادی طریق مصالحہ و مسالمہ مسلوک داشتہ نزد سلطان آمد بعد از چند روز ظاہر شد کہ سلطان نقض عہد نمودہ میخواہد کہ فیروز خان و احمد خانرا بدست آرد و فیروز خان پیشدستی نمودہ سیصد نفر مسلح اعتمادی را در خانہ مخفی داشتہ حوالہ احمد خان کرد و خود متوجہ دار الامارت گردید چون سند خلافت را خالی یافت جرات نمودہ بالا برآمد و آنجا نشست و چون مردم جویان او بودند حضار مجلس سر عبودیت بر زمین خدمت نہادند و مقارن ایحال احمد خان با سیصد نفر مسلح آنجا حاضر شد و دولتخواہان سلطان از مجلس برآمدہ متفرق شدند و سلطان مختفی شد و بعد از چند روز او را بدست آوردہ مقید ساختند و بقولی کشتند و بخت سلطنت بر فیروز شاہ آرایش یافت مدت سلطنت شمس الدین پنجاہ و ہفت روز بود ذکر سلطنت

سلطان فیروز شاہ

سلطان فیروز شاہ بادشاہی بود صاحب صولت و شوکت و سیاست و علم و دانش در روز پنجشنبہ بست و چہارم صفر سنہ ثمانمائۃ بر تکای دولت تکیہ زد و در عہد دولت ایام سلطنت او قواعد مروت و رسوم فتوت و مبانی عدل و انصاف رسوخ پذیرفت و جمیع طبقات انام در کنف امن و عدل او آرام گرفتند بیت عدل او صفحۂ ایام زتیغ ۔ کرد پاک از اثر درد و دریغ ۔ در مہمات مشکل و کارہای صعب توجہ خاطر از خلوت نشینان زاویہ نیاز و تضرع دریوزہ میکرد و خود نیز بصومعہ و خشوع و خضوع درآمدہ از حق سبحانہ و تعالی تائید نصرت میخواست لاجرم بہر طرفی کہ عنان توجہ مصروف نمودی باد ظفر فیروزی بر سدۂ اعلام او وزیدی و چون کارخانہ حکومت بجلوس او انتظام یافت تسخیر بجانگر پیش ہمت ساختہ با لشکر گران متوجہ شد بمجرد استماع خبر توجہ آن گروہ گریختہ در گوشہا خزیدند سلطان دار و غہ را گذاشتہ بکوچ متواتر رفتہ بکنار دریای کشن فرود آمد چون عبور ممکن نبود بی اختیار توقف افتاد سعی بجانگر با لشکر عظیم آمدہ دران طرف فرود آمد سلطان ازین موازات و مجازات بسیار ملول و متالم بود و ہموارہ با مرای دولتخواہان طریقہ مشورت مسلوک میداشت تا آنکہ روزی قاضی سراج کہ یکے از مخصوصان او بود بمزید شجاعت و شہامت شہرتے تمام داشت بعرض رسانید کہ حل این عقد منحصر است در انکہ بگرد قریب التجا نموده شود و بندہ با بعضے اقارب کہ بر ایشان اعتماد و وثوق دارد بہر طوریکہ میسر شود از آب گذشتہ خود را بلشکر بجانگر خواہد رسانید حکم عالے

www.alimaanfoundation.com/

نفاد یابد کہ مردم سلاح بستہ مستعد شوند سہل آنست کہ از چوب و خس پشتاری مبندند و پرتال و اسباب
بران نہادہ از آب عبور کنند و ہرگاہ کہ از لشکر مخالفان آواز بلند شود و غلغلہ افتد حکم شود کہ مردم بی تحاشی
از آب بگذرند امید ہست کہ صورت جمیلہ فتح و نصرت در آئینہ مراد ظاہر گردد و سلطان قبول این کنکاش نمودہ
و قاضی سراج با ہفت نفر دیگر از آب گذشتہ بلشکر رای بیجانگر پیوستہ در خانہ مطربان فرود آمد و چون در فن
موسیقی مہارت تمام داشت و بعضی از دقائق این فن بمطربان نمودہ بود بعد از چند روز کہ رای بیجانگر جشنی
ترتیب داد و جمیع اہل طرب را طلبیدہ قاضی و یاران نیز باتفاق مطربان در مجلس رفتند بعد از انکہ رای بیجانگر
و یاران دگر مست شدند قاضی یعنی چند نمود کہ رای در عمر خود ندیدہ بود و ہمہ بر تقدم و تفوق قاضی درین فن
معترف شدند قاضی انتظار فرصت نمودہ بخنجر زہر آلود سینہ پر کینہ رای را بدریدو یاران او نیز خنجرہا کشیدند و سر
یاران دگر را بریدند چون غریو و غوغای ہندوان بسلطان رسید و سلطان بنفس خود از آب عبور نمودہ آنگروہ
بی سر را علف تیغ گردانیدند بقیۃ السیف را برہ گرفتند و چندان غنائم بدست افتاد کہ محاسب روزگار از عدد
آن عاجز گردید فولاد خانرا دران صوبہ حاکم مستقل گردانیدہ بدار السلطنت مراجعت کردہ طوی بزرگ و جشن عالی
ترتیب دادہ ہر یک از امرای معارف را از انعام و التفات خود بہرہ مند ساخت ہنوز جشن و طوی فتح بیجانگر
در میان بود کہ قاصد از بدہول رسیدہ معروض داشت کہ دیورای از غایت غرور و استکبار قریب بسیصد ہزار
پیادہ باین نواحی فرستادہ بود بجہت آنکہ باو خبر رسیدہ بود کہ در بیجدود دختر بیست پری پیکر و ماہ منظر کہ امروز در
زیر قبۂ نیلگون نظیر ندارد و مردم او بعد از تفحص و تجسس غائب و خاسر باز گشتند و چون این خبر بفولاد خان رسید در
زمان مراجعت سر راہ بستہ مردم بسیار را بمقر اصلی فرستاد و بعد از اطلاع بر نواقعہ سلطان خلعت خاص و
اسپان تازی بفولاد خان فرستادہ متوجہ گوشمال دیورای گردید و با لشکر گران بکوچ متواتر خود بولایت
بیجانگر در آمدہ دست بغارت و تاراج کردہ چندان غنائم بدست افتاد کہ از نطاق تخمین خارج بود بعد از تاخت
ولایت متوجہ قلعہ شد کہ راہ در آمد بغایت تنگ بود ہر چند امرا و ہواخواہان گفتند کہ درین تنگنای در آمدن
صلاح دولت نیست گوش نکردہ اعتماد بر نصرت و تائید آسمانی نمودہ دران تنگنای در آمدہ چون بنواحی
قلعہ رسید با صفہا آراستہ خود در قلب لشکر جا گرفت دیورای نیز از قلعہ بر آمدہ بانہ لک پیادہ برابر بایستاد
چون کثرت غنیم بیش از اندازہ بود سلطان فیروز جنگ بذات خود در مہاورت در آمدہ سیل خون از اعداروان
گردانیدہ در میدان مکاوحت جولان کتاب میگشت و مبارز میطلبید ناگاہ از شست قضا تیری بر دست او
رسید زخم بر و پاک بستہ در معرکہ شجاعت و میدان شہامت بایستاد و خانخانان شاہزادہ کہ امیر فوج مقدمہ
بود نیز داد مردانگی میداد و چون خورشید جہان افروز نقاب سیاہ بر جبین مبین خود بست طبل بازگشت

www.alimaanfoundation.com/

نواخته در مقام خود قرار گرفت و روز دیگر سلطان فیروز شاه اطراف حصار را تاراج و غارت نمود تا چند روز بلوازم غارت و نهابی پرداخته ولایت را خراب میکرد و دیورای از روی عجز رسولی فرستاده درخواست گناهان نموده قرار دولت خواهی داده پیشکش بسیار از فیلان کوه پیکر و اقسام پارچه نموده قرار دولتخواهی قماش ارسالداشت سلطان بکرم جبلی عذر او را پذیرفته عنان مراجعت معطوف فرمود و چون فیروز شاه را پیوسته همت بر تسخیر بلاد مصروف بود بساعتی که مختار اختر شناسان بود با لشکری آراسته متوجه بلاد مرهته شد و چون بنواحی محور رسید تهانه دار آنجا تحف نفائس بسیار گذرانید و بعد طی مراحل و منازل قلعه کهرلا را محاصره نموده اطراف او را غارت کرد رای کهرلا از راه عجز و انکسار در آمده درخواست تقصیرات نمود و هر سنگ رای پارچه تحف و هدایا از زر و جواهر و بست سلسله فیل همراه گرفته بخدمت رسید و کلید قلاع سپرد و سلطان در پیش تخت باو جای نشستن نمود و اسپان تازی و قبای زردوزی و کمر مرصع با و مرحمت نموده رخصت انصراف ارزانی داشت و از انجا مراجعت نموده بعد از چند روز جماعت راجهت باز یافت خراج باطراف ممالک فرستاد و فرستادگان باز از مدتی اموال و افیال و زر و جواهر بیقیاس آوردند و همدرین ایام مهندس فکر بر کنار دریا شهری طرح انداخت که جمیع خانها آب جاری باشد و بعد از شرف اتمام آنرا فیروز آباد نام نهاد و جهت سکنی الامارت قصری عالی که شرفات ایوان او بکیوان دعوی برابری میکرد تعمیر فرموده همدرین ایام خبر رسید که از جانب دهلی امیر سید محمد گیسو دراز که از بزرگان وقت و خلفای شیخ نصیر الدین محمود اودیست می آمد و خدمت سلطان از فرمقدم شریف آن سید بزرگوار مسرور و مبتهج گردید باستقبال خدمتش در آمد و با نازد یافت شرف خدمت انفاس نمود که چون این بلاد از پرتو آفتاب هدایت روشن گشته توقع آنست که سایه رافت بر سکنای این دیار گسترده دارند خدمت شیخ استدعا قبول نموده در شهر گلبرگ سکونت فرمود و روایت کنند روزی سلطان فیروز شاه فرزند بزرگ خود را که حسن خان نام داشت خلعت خاص پوشانیده ولیعهد خود ساخت و همراه خود بخدمت سید آورده معروض داشت که من بولایت عهد برگزیده ام توقع آنست که نظری در کار او داشته دست تربیت از سر او باز نگیرند خدمت سید فرمود که خیاط قضا و قدر جامه خلافت بر قد خانخانان احمد خان دوخته و با قضای آسمانی معارضه نتوان کرد و سلطان ازین سخن رنجیده از مجلس بر آمد چون موسم برسات آخر رسید با سپاه فراوان متوجه صوب ارتکل گردید چون بآنحدود رسید قلعه دید که از سنگ خارا سر باوج حضرا کشیده بر دور قلعه خندقی حفر نموده اند که عرض بسی درع و بچشمه آب رسانیده خدمت سلطان دو سال در پای قلعه اقامت نمود و با وجود آن کار سر انجام نیافت بواسطه اکثر مردم و چهارپا تباه شدند چون دیورای بیجانگر بر صورت واقع مطلع شد فرصت غنیمت شمرده لشکر بزرگ از سوار و پیاده فرستاده مداخل و مخارج را مضبوط ساخت و سلطان بحکم

www.alimaanfoundation.com/

ضرورت از انجا کوچ کرده مراجعت نمود و لشکر دیورای دست بر تیر و نیزه کردند بهادران سپاه بر فوج دیورای
حمله آوردند و چون راه تنگ بود کاری نتوانست از پیش برد بعرض رسانیدند که درین محل عنان مبادرت کشیدن
و خود را بگوشه سلامت رسانیدن مناسب دولتست که سلامتی سپاه مبسوط و مربوط بسلامتی شهنشاه است
سلطان فرمود در مذهب مروت و فتوت چگونه روا باشد که من بسلامت بروم و مردم هلاک و گرفتار
شوند و درین اثنا شخصی دیو صورت و عفریت سیرت از لشکر غنیم ضربی بسلطان زد و بضرب مردانگی از میان
سپاه بدر رفت امرا عنان سلطان را گرفته از ان مهلکه برآورده بگلبرگ بردند سلطان صورت واقعه را در مکتوب
اخلاص آمیز مرقوم نموده بسلطان احمد گجراتی فرستاده ازو مدد طلبید و هنوز فوج گجرات نرسیده بود که فیروز شاه
از شدت غضب بیمار شد و چون بیماری روی تزاید نهاد بعضی دولتخواهان خواستند که خانخانان احمد خان شاهزاده
را بگیرند و در چشم جهان بین او میل کشند خانخانان برین اراده آگاه شده خود را بگوشه عافیت کشید و سپاه از هر طرف
آمده باو ملحق میشدند فیروز شاه غلام خود را با بست هزار سوار و چند سلسله فیل بدفع او فرستاد و بعد از تلاقی
فریقین فوج فیروز شاه گریخت فیروز شاه با وجود بیماری در پالکی نشسته خود متوجه شد و در وقت استوا صفوف اکثر
لشکر گریخته بخانخان پیوست فیروز شاه از مشاهده این حال برگشته بشهر آمد و مردم را از دیوانخانه بیرون کرد و کلید قلعه
و خزائن را بدست اکابر شهر باو فرستاد ؎ خردمند آن بود کو در همه کار * گهی با گل بسازد گاه با خار * همه لقمه
شکر نتوان فرو برد * گهی صافی به پیش آید گهی درد * خانخانان جهت ادای حقوق بترتیب تنها بدولت خانه در آمده
زمین خدمت ببوسید فیروز شاه از تخت فرود آمده در کنار گرفت و دست او گرفته بر تخت برآمد و زبان تلطف و
مهربانی گشوده بجواهر زواهر نصائح گوش او را گرانبار گردانیده و از مهر پردازی گریها کردند و در باب فرزندان خود
سفارش نمود و در شب چهارم شوال سنه خمس و عشرین و ثمانمائه چون صبح از کنگره افق سر برآورد دست غارتگر
اجل متاع زندگانی بغارت برد و بقولی او را زهر دادند مدت ایالت او پنجسال و هفت ماه و بیست روز بود

ذکر سلطنت احمد شاه بن فیروز شاه بهمن

چون سریر سلطنت مسند ایالت بجلوس احمد شاه زینت یافت
طبقات انام از عدل کامل و احسان شامل او آسوده گشتند چنان معدلت و نصفت را کار فرمود که از آئین ظلم و رسم جور
میان مردم برافتاد بیت در معدلت آنچنان باز شد * که گنجشک همخانه باز شد * و در میزان همتش خاک
و جواهر قیمتی یکسان مینمود و اکثر اوقات بفضلا و اکابر صحبت میداشت و اموال فراوان در حق این گروه مبذول
میفرمود و در ترویج شریعت حسب المقدور خود را معذور نمیداشت و تعظیم و تکریم دودمان نبوت و خادمان ولایت
را بنوعی رعایت مینمود که مزیدی بران متصور نبود چنانکه حکایت کنند که امیری داشت شیر ملک نام که زمام سلطنت
باو مفوض نموده بود و او بعد از فتح قلعه بزرگ که دران دیار مشهور بود برگشته به بندر می آمد و در اثنای راه سید ناصر الدین

www.alimaanfoundation.com/

عرب نام سیدی که سلطان احمد مبلغی کلی باو سپرده بود تا رفته جوی آب کربلا را جاری سازد بشیر ملک مذکور ملاقات
نمود و از سید ناصر الدین تواضع که متوقع شیر ملک بود بوقوع نیامد و سواره او را دریافت شیر ملک گفت که ناصر الدین را
از اسپ فرود آوردند سید از همانجا مراجعت نموده بخدمت سلطان آمد و حقیقت ماجرا معروض داشت سلطان دلجوئی
سید نموده باز رخصتش فرمود بعد از چند روز یکه شیر ملک نزدیک رسید خاص و عام باستقبالش شتافته او را
بدرگاه آوردند و بمجرد آنکه چشم سلطان بر وافتاد و فرمود تا فیل تصاب نام را حاضر سازند و در ساعت بی قیل و قال
شیر ملک را در پای فیل انداخت و می گفت اهانت سادات را سزا اینست و چون بر تخت دولت قرار گرفت خبر
رسید که لشکر سلطان احمد گجراتی که سلطان فیروز طلب داشته بود بسرحد رسیده احمد شاه تحفها و هدایا جهت
سلطان احمد فرستاد امرای گجرات را رخصت فرمود بامرا بقدر حال و منزلت تحفها فرستاد و چون از دیورای
در زمان سلطان فیروز شاه بی ادبی واقع شده بود سلطان احمد بعزم انتقام در اول نوروز متوجه بیجانگر شد و
بعد از طی مراحل چون اطراف ولایت را فرو گرفته شروع در تاراج نمود دیورای از غرور استکبار سر بمغفر فلک میسود
و عنان تمالک از دست داده یکی از معتمد خود را با تحف و هدایا بخدمت احمد شاه فرستاد و استغفار بر تقصیر خود نموده
سلطان قلم عفو بر جرائم او کشیده منشور استمالت فرستاد دیورای از راه عبودیت در آمده آنچه قول کرده بود ارسال داشت
و در سلک مخلصان در آمد سلطان احمد با فتح و ظفر مراجعت نموده چون بدار السلطنت رسید امرا را بمناصب خلعتهای
فاخره مخصوص گردانیده رخصت تهانها کرد و بعد از چند روز جهت کدخدائی خلف صدق خود سلطان علاء الدین
مکتوبی بنصیر خان اسیری نوشته بر دست عزیز خان نامی فرستاد و چون کتابت بنصیر خان رسید ملقی کرد که
تهیه اسباب مخدره عفت و طهارت نمود و با فرزندان و متعلقان و خدم و حشم بدار السلطنت فرستاد تا بلوازم
طوی و جشن قیام نمایند و عزیز خان را بتعظیم و احترام رخصت فرمود سلطان احمد قدوم مسرت لزوم مهمان را ملقی بخیر و احسان
نموده بوفور بذل و احسان مرفه الحال گردانید و ظل رافت و عاطفت بر مسافر و مقیم گسترده ابواب عیش و طرب
مفتوح داشت تا مردم باستیفاء لذت پرداخته از ساقی داد وقت خود بستانند و قضات و علما و معارف و
اکابر شهر را طلبیده مجلس عقد منعقد فرمود و فرزندان و متعلقان نصیر خان را مشمول عواطف و اکرام فرموده باز گردانید
و در سنه ست و عشرین و ثمانمائه سلطان احمد عساکر بیکران فراهم آورده متوجه ولایت تلنگ گردید و بنا بر مصالح
ملکی بتوراه مراجعت نموده بگلبرگ آمد و در سنه ثمان و عشرین و ثمانمائه باز متوجه تلنگ گردید و بعضی قلاع که در ایام
حوادث از تصرف او بر آمده بود باز بتصرف در آمد و از کلانتر را چکیده و دیو کنده پیشکش گرفته بگلبرگ مراجعت نمود
و در سنه تسع و عشرین و ثمانمائه خبر رسید که رای ماهور را از تکبر و غرور پای از حادثه اطاعت بیرون کشیده در
مقام قتال و جدال سلطان احمد لشکری که نطاق احصا از احاطه آن عاجز بود فراهم آورده متوجه گوشمال او

www.alimaanfoundation.com/

گردید رای ماهور در قلعه درآمده متحصن شد افواج دکن و اطراف قلعه را تاخته بخاک برابر کردند و آخر رای از راه ندامت و انکسار پیش آمده پیشکش داده داخل دولتخواهان شد و انچه در تصرف او بود بتصرف سلطان احمد درآمد و بعد از فتح ماهور چون مملکت وسعت پذیرفت امرا گفتند که یکی از شاهزادها بولی عهد اعتبار فرمایند و بنام دیگران صوبها نامزد شود تا میان اخوان الصفا طریقه وفا مسلوک باشد سلطان گفت در باب ولیعهد هر که بخاطر شما قرار گرفته معروض دارید امرا معروض داشتند که شاهزاده علاء الدین بصفت عدالت اتصاف دارد باهتمام اصلاح حال رعایا و سرانجام مصالح زیردستان حریص و مولع است سلطان حسین رای امرا نموده او را بولایت عهد وصیت کرد و محمد خانزاده را بسپرد ولایت ماهور با توابع شاهزاده محمود خان داد و قلعه را بخود و حوالی آن بداؤد خان مرحمت نمود و ارجمیع فرزندان عهد گرفته که یکدیگر را مخالفت نکنند و رعایا و زیردستان را که ودائع الهی اند آسوده دارند و این چهار صنف عزیز را درمیان بنی نوع بنزدیکان و انعام مخصوص سازند اول علما که دلهای ایشان بنابیع حکمت و معرفت است دوم نویسندها که این طائفه علیه بر زبان کلک رخسار ملک و چهره دولت را بحال تمیز آراسته اند بیت چنانچه تیغ شهنشه اساس ملک نهد + زبان خامه دستور کارساز بود + سوم اهل سلاح که صلاح عباد و دفع فساد بلاد بایشان گروه وابسته است دلمعان نورستان فتنه نشان ایشان نکاهبانان دین و دولت و زبان تیغ بیدریغ مفسر آیات فتح و نصرت چهارم مزارع که قوام عالم بقای نوع آدم بکوشش انجماعت منوط و مربوط است چه اگر این گروه اهمال نمایند و تکاسل را بخود راه دهند مادهٔ قوت که وسیلهٔ حیات و رابطهٔ زندگانیست بریده شود و بعد از وصایا بمحمود خان و داؤد خان را که بصوبها نامزد فرموده بودند رخصت نمود و هم در سنهٔ ثلثین و ثمانمائة خلف حسن عرب که ملقب بملک التجار بود بتسخیر جزیره مهائم تعین ملک التجار بقوت بازوی شجاعت و شهامت آنجا رفته متصرف شد رایان آنجا چون مسلمان بودند جهت استعانت بخدمت سلطان احمد گجراتی رفتند و سلطان احمد فرمان بظفرخان شاهزاده که در حدود سلطان پور ندربار بود فرستاد تا رفته امداد مسلمانان نماید ملک التجار صورت واقعه را نوشته بگلبرگ فرستاد از انجا سلطان علاء الدین را بکومک ملک التجار فرستاد و بعد از تلاقی فریقین نسیم ظفر و فیروزی بر پرچم ظفرخان وزید سلطان علاء الدین گریخته بولایت خود رفته و ملک التجار نیز ملحق گردید این داستان بتفصیل در طبقهٔ گجرات تحریر خواهد یافت و در سنهٔ اثنی و ثلثین و ثمانمائة روزی نوشته بر سنگ رای که از همنشینان سلسلهٔ احمد شاهی بود رسید که سلطان هوشنگ والی مندو از روی غلبه و استیلا بر سر ولایت من آمده در مقام خرابیست سلطان احمد بگوچ متواتر ملازم آندیار گردید هنوز آنجا نرسیده بود که خبر رسید رنسنگه راسے ربقهٔ اطاعت سلطانی از رقبهٔ خود برآورده مطیع سلطان هوشنگ گردید سلطان عنان توجه بازداشته بهنزل بس نشست و نخواست که دست محاربه بایل اسلام دراز کند روایتی آنکه سلطان احمد قلعهٔ کهرله را محاصره نموده بود

www.alimaanfoundation.com/

رای کهرله سلطان هوشنگ را بمدد خود طلبیده هر روز سه لک تنکه جهت مدد خرج قبول نمود سلطان هوشنگ نزدیک
آمد سلطان احمد از پای قلعه برخاسته سه منزل پس نشست بآنجمله سلطان هوشنگ سه منزل تعاقب نموده غبار
فتنه برانگیخت روز دیگر چون آتش حرب اشتعال یافت و عرصه مکاوحت گرم شد از طرفین جوی خون روان شد
سلطان احمد با دو هزار و پانصد جوان آزموده از کمینگاه برآمده بر قلب سلطان هوشنگ تاخت و بمقتضای
البادی اظلم شکست بر لشکر مندو افتاد و مخدره سلطان هوشنگ با سائر اهل حرم بدست لشکریان دکن گرفتار شد
سلطان احمد از کمال مروت لشکر خود را از تعاقب باز داشت و بعد از چند روز اهل حرم هوشنگ را سامان نموده
با پانصد سوار بمندو فرستاد و بعد از تقسیم غنائم آنحدود را بامرای جاگیردار قسمت نمود و در زمان مراجعت چون بشهر
بدر رسید زمین سبز و فضای دلکشا بنظر در آمد آنرا جهت دار السلطنت اختیار نموده بساعت مختار منجمان خشت
حصار بر زمین نهاد و آنرا بر امرا قسمت کرد و جهت دار الامارت قصری عالی طرح انداخت و بعد از اتمام شعراء که
دران سفر همراه او بودند جهت کتابه عمارت اشعار گفتند و شیخ آذری دران یورش همراه او بود ابیات گفت
و بر پیش طاق دروازه مسطور نمودند ؎ حبذا قصر مشید که ز فرط عظمت * آسمان پایه از سده این درگاه است
آسمان هم نتوان گفت که ترک ادبست * قصر سلطان جهان بهمنی احمد شاه است * مؤلف تاریخ بهمنی والعهد
علیه گوید سلطان دوازده هزار پشته قماش بشیخ آذری صله داد و چون صاحب دکن از خاشاک مخالفت پاک
شد و بی نزاع بتصرف سلطان احمد در آمد در سنه خمس و ثلثین و ثمانمائه متوجه تسخیر قلعه تنبول که بسرحد گجرات واقعست
گشته بکوچ متواتر رسیده در قلعه را فرو گرفت و چون مدت محاصره بدو سال کشید بالاخر سلطان احمد گجراتی از راه
رفق و مدارا رسولی فرستاد و پیغام نمود که اگر فقیر در حین شاهزاده علاء الدین حاضر میبود البته تکلفی میکردند الحال استدعای
فقیر آنست که این قلعه را عوض آن تکلف بصاحبش بگذارند سلطان احمد بهمنی از شاهزاده مروت و جاده فتوت انحراف
ورزیده طریق مشورت مسلوک داشت بعضی وزرا گفتند که بخشش آنزمان صورت بندد که قلعه بتصرف در آمده باشد گروهی
گفتند که التماس سلطان احمد گجراتی را بفر قبول ناید مشرف ساخت سلطان ترجیح رای اولی نمود جواب داد که چون قلعه
بدست افتد بخادمان سلطان گذرانیده خواهد شد سلطان احمد گجراتی ازین جواب برآشفته لشکر گران بکومک
اهل قلعه تعیین فرموده چون اینخبر بسلطان احمد بهمنی رسید از پای قلعه برخاسته پیشتر آمد و لشکر گجرات عقب سلطان
نیز سودای تسخیر قلعه از سر برآورده بکلبرگ رفت و مؤلف کتاب بهادری این داستان را بطور دیگر نقل میکنند انشاء الله تعالی
در طبقه سلاطین گجرات قلم متصدی تحریر آن خواهد گردید و در سنه ثمان و ثلثین و ثمانمائه مرضی بذات سلطان طاری
گردید و بعزم درست و نیت صادق از جمیع معاصی و ذنوب توبه کرده و فرزند بزرگ خود سلطان علاء الدین را
در حضور امرا و وزرا از سر وصیت کرده با مرا گفت توقعی که از شما دارم آنست که آمرزش مرا از خدای تعالی بخواهید

www.alimaanfoundation.com/

وچون در زمان من دست ظلم از دامن مظلوم کوتاه بود امید دارم که حضرت حق سبحانه تعالی از تقصیرات من بگذرد
ومیان شام وخفتن شب بستم رجب کلمه توحید بر زبان رانده جان بجان آفرین سپرد مدت سلطنت او دوازده
سال ونه ماه وبست روز بود ذکر سلطان علاء الدین احمد شاه چون بتاریخ بست ونهم رجب
سال مذکور قائم مقام پدر شد خود را احمد شاه خطاب داد وهمگی همت بر تمهید قواعد معدلت وتشیید مبانی
نصفت مصروف فرموده زیردستان را در مهد عافیت امن وامان جای داد ولاجرم ایزد تعالی وتقدس
روز بروز امداد ونصرت را قرین حال او گردانید ودر عنفوان جوانی به تجارت وکاردانی شهرتی عظیم یافت زمام
حل وعقد امور برای رزین دلاور خان که مخاطب بخان اعظم خان بود مفوض فرمود ودر سنه تسع وثلثین وثمانمائه
نصیر خان بن عالم خان ضابط اسیر باره از ولایت دکن را تاخت خدمت سلطان خلف حسن را که بملک التجار
مخاطب بود بدفع نصیر خان فرستاد بعد از تلاقی فریقین نصیر خان گریخته راه اسیر پیش گرفت وملک التجار
تعاقب نموده تا اسیر رفت وباره از ولایت اسیر تاخته مراجعت نمود وهمدران سال نصیر خان امر ناگزیر دریافت
وبقولی این واقعه در سنه اربعین وثمانمائه بود وچون احمد شاه محمد خان شهزاده را وقت تقسیم ولایت میان شاهزادها
بسلطان علاء الدین سپرده بود سلطان خواست که ویرا تربیت کند وبمدارج فیروزی وسروری رساند بواسطه امضای
این اراده لشکر همراه محمد خان شهزاده نموده بتسخیر ولایت بیجانگر فرستاد قبل از فرستادن برادر ملک عماد الملک
غوری که دران سرحد میبود چون شنید که شاهزاده بکنار آب کشن رسید بیدرنگ بلشکر شاهزاده ملحق شد شاهزاده
چون بسلطنت سلطان علاء الدین راضی نبود ومنتظر فرصت میبود ملک عماد الملک بیگناه را بقتل آورده وعلم
بغی وعناد برافراخت وسلطان بعد اطلاع برین واقعه متوجه گوشمال محمد خان گردید چون تلاقی فریقین باتفاق
افتاد ظفر ونصرت بر شده اعلام اعلائی وزید ومحمد خان خائب وخاسر در میدان خجالت وندامت رو بگریز نهاد
بیت با ولی نعمت ار برون آئی + گر سپهری که سرنگون آئی + سلطان بواسطه صله رحم لشکر از تعاقب باز داشته
فرود آمد در خلال این احوال عم سلطان را که در لشکر محمد خان بود گرفته آوردند سلطان برو منت نهاد ورقم عفو بر جریده
جریمه او کشید چون بر مسند حکومت قرار گرفت فرمان نصیحت آمیز بمحمد خان نوشته فرستاد بمضمون آنکه خداوند
عالم از آفریدها هر کرا خواهد برگزیند وسابقه عنایت ازلی چون رقم اختصاص بر صفحه حال برگزیده مقالید مقاصد
مرادات عالم بقبضه اقتدار او سپارد نهال دولتی که پرورده جویبار توفیق الهی بود از تندباد حوادث گزندی نیارد و
کاخ رفعتی که برافراخته نامتناهی بود بمنجنیق مکر واعتذار خلل پذیر نگردد بیت عزیز کرده او را فلک ندارد خورد + بزرگ کرده
او را جهان نه بیند خوار + ونتیجه این مقدمات بدیهه الابتهاج آنست که بداد ودهش حق راضی باید شد وبحول وقوت
خود مغرور نباید بود که اعلام دولت این گروه منکوب سرنگونست میباید که آن برادر ارجمند قدم از جاده اطاعت و

www.alimaanfoundation.com/

شاہزادہ انقیا دبیرون نہند و بحضرت جلال احدیت منازعت نورزد و نقض عہد و میثاق نکند کہ آن مذموم است
خاصہ از بزرگان از راہ معذرت درآمدہ عذر ماضی نخواہد و انچہ واقع شدہ غباری بخاطر نرساند کہ شر عصوان را
پوشیدہ و موضع را بجل از خط تلنگ با و مرحمت فرمودیم بی توقف متوجہ آنجا شود و درخت زندگانی نداد بسلامت
گشتہ و گرد فضولی نکردہ و چون این منشور بمحمد خان رسید راہ اطاعت و انقیا پیمودہ براجل رفت و سلطان
بدار السلطنت مراجعت فرمودہ در سنہ تسع و اربعین و ثمانمائہ خلف حسن عرب کہ ملک التجار خطاب داشت بتسخیر
حصار سنگسر کہ از متعلقات قلاع سواحل و دریاست متوجہ شدہ مردم آن ناحیہ باستظہار و اعتقاد آن جنگل
و راہہای دشوار بجنگ پیش آمدند ملک التجار چون درانجا رود درآمد اول حصار راجہ کہ سرکرد نام داشت بزور بازو
شجاعت و شہامت آنرا کشودہ سرکرد را بدست آورد و او را میان قتل و اسلام مخیر ساخت آنغدار گفت از
کشتن ما نفعی بشما عاید نخواہد شد اما صعوبت راہ بسیار جنگل بر بہگنان واضح است و اگر بندہ را زندہ بدارید
لشکر را براہی برد شود کہ اصلا خاری بدامن سواری نرسد ملک التجار اعتماد بر قول او نمودہ او را طلیعہ سپاہ
و دلیل راہ ساختہ عازم آنجا رود گردید ہر چند بران گردہ گفتند کہ اعتماد بر قول دشمن مناسب نیست نظر التفات
برین سخن ننہاد و دلیل گمراہ برای کہ دیوار ملاحظہ آن آشفتہ شدی تا بموضعی برد کہ سہ طرف کوہ و جنگل بود و یکطرف
جوی آب عمیق بجنگل پیوستہ و در انموضع دشمنان را واقف ساختہ یم شبی قریب چہل ہزار پیادہ فرو ریختند و خلف
حسن با جمعی از اہل اسلام شہادت یافتند بقیۃ لشکر بہزار محنت بقصبہ جالنہ کہ محل اقامت خلف حسن بود
مراجعت نمودند و زرای دکن کہ عداوت عزا و طینت ایشان تخمیر یافتہ بود و اینواقعہ را بصورت قبیح بعرض
سلطان علاء الدین رسانیدند چون زمام مہام بند اقتدار وزرا سپردہ بود و زرای عذار را جای ستم را
بنظام الملک ملقب بود و سالار حمزہ را کہ مشیر الملک خطاب داشت با لشکر جرار بقصد جالنہ فرستادند
چون نظام الملک مشیر الملک بحوار جالنہ رسیدند دہزار و دو بست سید صحیح النسب با ہزار غریب دکن امان
دادہ بر ایمان غلاظ و شداد منتظر و امیدوار ساختہ و جملہ را خلعتہای فاخرہ دادہ بمسکن خود فرستادند روز دیگر
طوی عظیم ترتیب دادہ و سہ ہزار مرد را در زیر لباس حلیہ پوشانیدہ در درون خانہ مخفی داشتند و زمرہ سادات
را برسم ضیافت طلبیدہ بتعظیم و تکریم بنشاندند و سی کس را برای طعام دادن بیرون می بردند و شربت شہادت
در گلوی ہر کدام میریختند چنانکہ ہزار و دو بست سید را کہ بصحت نسب ممتاز بودند بدرجہ شہادت رسانیدند
و در ہیچ عہدی بعد از واقعہ یزید پلید و ملعون مطرد این نوع واقعہ دست نداد بہت آہن و فولاد از
یک کان برفن آیند لیک ۔ آن یکی آئینہ و آن دیگری نعل خرست ۔ و در آخر امر نظام الملک و مشیر الملک
بعلت بغض مبتلا شدند تا در آخرت چہ رود و سبحان اللہ بدر آنچنانکہ بواسطہ اہانت سید و زیر خود را پای پیل

www.alimaanfoundation.com/

انداخت و فرزند اینچنین که هزار و دویست سید را بیوجه بقتل آورد چون رایان ولایت کوکس دم استقلال زده
اطاعت نمی نمودند سلطان دلاور خان را خلعت خاص پوشانیده بتسخیر ولایت کوکن نامزد کرده بامرای
سرحد فرامین فرستاد تا استعداد و مردم خود نموده بدلاور خان ملحق شوند مشار الیه بقصبه کنکوله رسید اسد خان
و فولاد خان و صفدر خان را نشیب کر فرستاد تا ولایت را غارت کردند و منازل و عمارات را سوختند
رای شنکر که بزرگ آندیار بود از غایت عجز و درماندگی رسول دلاور خان فرستاده قبول نموده که پیشکش
بسیار بمصحوب دختر خود فرستد و من بعد قدم از شاه راه انقیاد بیرون ننهد دلاور خان ملتمس او را مبذول
داشته دختر را با پیشکش بسیار بدار السلطنت فرستاد خود بتسخیر قلعه رامل که از اعظم قلاع آندیار بود متوجه گردید
آن ناحیه صفدر خان و فولاد خان جمعی که در نهب اموال و غارت ازواج شروع کردند و مردم آنجا فرصت
نگاهداشته دست برد نمودند و در آن معرکه برادر و فرزند دلاور خان بشهادت رسیدند و دلاور خان بامداد حق سبحانه
و تعالی جمعیت کرده آنگروه را متفرق ساخته مردم بسیار را علف تیغ خون آشام گردانید و بعد تکرار محاربه و مقاتله
رای آن ناحیت بساط معذرت گسترده دختر خود را با پیشکش بسیار نزد دلاور خان فرستاد و دلاور خان از تقصیرات
او درگذشته مراجعت نموده بخدمت سلطان آمده بعنایت و التفات ممتاز گشت چون اعتبار و اقتدار
دلاور خان بکمال رسید باغوای ارباب حسد مزاج سلطان نسبت باو انحراف یافت و او نیز دست از خدمت
باز داشته بگوشه عافیت قرار گرفت چون رای بیجانگر برین راکب اطلاع یافت و دانست که سلطان بذات خود نهضت
نخواهد فرمود و در سنه سبع و اربعین و ثمانمائه بعضی پرگنات سرحد را غارت کرده مواشی و رد اناترا برد سلطان
برین حادثه اطلاع یافته متوجه ولایت بیجانگر شده اسلحه و مراکب بسیار قسمت نموده بکوچ متواتر رفته
قلعه مدکل را محاصره کرد و چون اسباب قلعه گیری مستعد شد و اهل قلعه مرگ را معاینه کردند رای بیجانگر از غایت
ذل و خواری وکیلی فرستاده استغفار تقصیرات نمود و قبول کرد که هر سال خراج بدهد و آنچه درین سفر خرج لشکر شده باشد
بنقد جواب گوید سلطان قلم عفو بر جرائم او کشیده مراجعت کرد هرچه قبول نموده بود ادا کرده نجات یافت سلطان
در نواحی شهر جشنی ترتیب داده و امرا را بخلعت و نوازش امتیاز بخشیده روزی چند در مقر سلطنت قرار گرفته
چون در بغی محمد خان شهزاده سکندر خان بخاری دخل عظیم داشت و بعد از فتح اگرچه سلطان علاء الدین از سر تقصیرات
او گذشته بود اما سکندر خان همواره متوهم میبود و بر التفات سلطان دل او قرار نمیگرفت تا آنکه بعضی از اهل غرض
در شهور سنه ستین و ثمانمائه سخنان از زبان سلطان باو رسانیدند که سکندر خان بی اختیار شده بر کفران
نعمت اقدام نمود بسلطان محمود خلجی حاکم مالوه پیغام فرستاده او را بر تسخیر ولایت برار ترغیب نمود سلطان محمود
از مندو متوجه برار گردید و با یک هزار سوار چند منزل استقبال نموده بسلطان محمود پیوست و باتفاق اطراف ماهور

www.alimaanfoundation.com/

فرو گرفتند و چون مدتی گذشت و محاصره بامتداد کشید سلطان علاء الدین با لشکر بسیار بمدد قلعه ماهور آمد و چون
بنواحی ماهور رسید سلطان محمود شب کوچ کرده بجانب ماند و متوجه شد سلطان علاء الدین تهانه دار ماهور را
بخطاب فخر الملکی امتیاز داده نوازش بسیار نموده بدستور قدیم حکومت ماهور و توابع آنرا بفخر الملک ارزانی داشت
و سرانجام آنحدود نموده متوجه دار السلطنت گردید و در اثناء راه سکندر سر خجالت پیش انداخته و کفن در گردن بسته
بخدمت رسید سلطان از کمال مرحمت که در طینت او مخمر بود بذیل عفو تقصیرات او را پوشیده بخلعت خاص سرفراز
ساخت چنین گویند که سلطان علاء الدین بغایت حلیم بود و خود خطبه خواندی و خویشتن را باین القاب ستودی که
السلطان العادل الحلیم الکریم الرؤف علی عباد الله الغنی علاء الدنیا والدین احمد شاه الوالی ابن محمد شاه البهمنی سید
اجل که نقابت عشرت زکیه مشهدین مقدسه بآبای کرام او مفوض بوده و چون از واقعه قتل سادات جالنه بغایت
ملول بود روزیکه سلطان علاء الدین در مدح خود این القاب میخواند برخاست و گفت والله انک کذاب ولیست
بعادل ولا حلیم والکریم بقتل الذریة الطاهرة و متکلم بهذه الکلمات علی منابر المسلمین سلطان علاء الدین از مسجد بیرون
آمده اصلا متعرض او نشد و این حکایت دلیلی واضح است بر حلم او در سنه اثنی و ستین و ثمانمائة بر ذات سلطان بر حسب
تقدیر یزدانی بیماری صعب طاری گشت و چون از حیات نومید شد روزی همایون خان را که ارشد و اسن اولاد
او بود طلبیده گفت ای قرة العین وقت آن در رسیده که داعی اجل را به پیشانی گشاده اجابت نمایم ولیکن دری
چند شاهوار که از آباء کرام بوارث رسیده و در صدف سینه مخزون و مکنونست و در نفاست بمرتبه ایست که جوهر عقل
با کمال دانش در قیمت آن معترف بنادانی و ناطقه سخن سرای قلم با وجود فصاحت و بلاغت از شرح منافع و
فوائد قائل و مخبرست و شفقت ابوت و کمال محبت فرزند ارجمند مرا برین میدارد که گوش هوش بآن در نصائح
و جواهر مواعظ گرانبار سازم بیت من انچه شرط بلاغت بود بتو گویم ٭ تو خواه از سخنم پند گیر خواه ملال نصیحت که
سلطان علاء الدین به پسر خود همایون خان کرده اند ای فرزند ارجمند چون وقت رسید که
آن نور حدقه شهریاری بر سریر دولت تکیه زند باید که در امور جمهور بی حجتی قاطع و برهان ساطع حکم بامضا نرساند
و بی تامل و امعان تدبیر و اتقان فرمان ندهد که فساد پیش از صلاح خواهد بود و دیگر ساحت حکومت و فرمانروائی
را از لوث سخنان اصحاب غرض پاک دارد چه آنگروه گاهی جواهر حسنات جمعی را در رشته سیاست نکشند و نعل
جمیل و امر حسن را در کسوت قبیح و صورت بر منصه ظهور جلوه دهند و دیگر ارباب فسق و فجور و مفسد و شریر را دایم
ذلیل و خوار دارد و الا مردم بر فسق و فجور دلیر شوند عدالت که اصل اخلاق ست و مدار قوانین شرع و ضابط حکومت
بر آنست از میان مردم گم شود و تمام ساعتی بانقیاد بخود راه ندهد و سخن آنگروه بی عاقبت از محل اعتبار ساقط داند
دیگر باندک سخن و گرانی که بخاطر رسد بیگناهی را در مضیق ضرر و تنگنای خاطر نیندازد و دیگر در حوادث جزئی و کلی

www.alimaanfoundation.com/

بارباب عقل و دانش مشورت مسلوک دارد و در حل مشکلات و کشف مغضلات آنرا حاکم عادل و قاضی منصف شناسد چون بزرگان گفته اند ماندم من خشاء و زمان از و افضل و من واحد و دیگر عدل و انصاف را جناح دولت و بازوی سلطنت داند و در حال سلوک مسالک معدلت و ابتهاج مناهج نصفت از دست ندهد و در استجلاب قلوب رعایا و برایا مناقب نماید و در طلب مال از رعیت مناقشه نکند و حشم را مطالبه ناموجه بر نخواند و همگی سعی در تعمیر فیه حال درویشان و فراغ خاطر ایشان مصروف دارد و چنان سازد که چون هیکل عنصری و اعضای پیکری در معرض تلاشی در آید و ترکیب هیولانی و ترکیب جسمانی باطل گردد و صفحات اوراق زمان مملو از ذکر جمیل و ثنای جزیل او باشد بیت پس از مرگ هر کس کز و نام ماند ✦ همانا که در زندگی کام راند ✦ دیگر از فریاد مظلوم ستمدیده و ملهوف محنت کشیده در حذر باشد و یقین داند که عین عنایت حق سبحانه و تعالی همواره ناظر حال مظلوم ست و چون امرا و وزرا بین و صایا اطلاع یافتند ملک نظام الملک که مدار مملکت بر و بود کرنجیه پیش پسر خود که ملک التجار خطاب داشت و حاکم جنر بود رفت و از انجا هر دو با تفاق متوجه گجرات شدند و چون در بست و یکم جمادی الاول سنه اثنی و ستین و ثمانمائة سلطان علاء الدین از تخت بر تخته تابوت قرار گرفت سیف خان و ملوخان امرای دیگر بحسن خان شهزاده که برادر خورد همایون خان بود بیعت کرده او را بر تخت بنشاندند و عامه بیگینه خانه همایون خانرا غارت کرده آتش زدند همایون خان با هشتاد سوار عزیمت هزیمت نمود اتفاقا در راه از فیلبانان و پرده داران و سائر اهل حشم که بر او دید بخدمت او شتافت و حسن خان از بالای تخت چون دید که همایون خان بدار الامارت در اندیشه بر و مستولی شد و نتوانست خود را در انجا نگه مضبوط گرداند از تخت فرود آمد و امرا و وزرا با جمعیم زمین خدمت بوسیدند و بر تخت نشست اول حکمی که فرمود این بود که سیف خان را به پای پیل بسته در شهر گردانیدند ملوخان از مشاهده این سیاست گریخته خود را بگوشه کشید مدت حکومت او بست و سه سال و نه ماه و بست و دو روز بود ذکر سلطان همایون شاه بن علاء الدین شاه چون امرا و ملوک طوعا و کرها سر اطاعت و جبین انقیاد بر زمین بندگی نهادند سلطان همایون شاه اگرچه بکمال تهور و مردانگی موصوف و بصفات بیان و لطافت لسان و سخاوت و سماحت معروف بود لیکه در شت خوئی و کینه جوئی در ارتکاب معاصی افراط نمود ادای حقوق تفریط مینمود و در رافت و دانائی پاک و در تادیب مجرمان و گناهگاران سفاک بود با چنان قهر و سیاستی که داشت در اصابت رای همشابه بود که هر تدبیر یکه بقلم فکر بر لوح ضمیر نگاشتی موافق تقدیر بودی و چون بر سریر سلطنت قرار گرفت همگی همت بر نصب وزیر کامل فاضل مصروف داشت و میفرمود که از تفاوت مدارج قهر و معارج جهانبانی اعانت و امداد وزیریکه امارت ممالک ترفیه حال رعایا از نتائج رای عالم آرای اوست و تکثیر محصولات و تنسیق سپاه از ثمرات افکار کهتر رای او میسر نمی شود و

www.alimaanfoundation.com/

خواجه نجم الدین محمود قارن گیلانی را که مردی دانا و سنجیده صاحب تجربه و خداترس بود تفویض امر وزارت اختیار
کرد و زمام حل و عقد و قبض و بسط مهمات ملکی بید اقتدار او نهاده ملک التجار خطابش داد و در ایام بهار سلطنت او
سکندر خان بخاری که سابقا از سلطان علاء الدین برگشته بسلطان محمود خلجی پیوسته بود باز نادم و پشیمان شده
حقوق تربیت را فراموش کرده ساحت سلطنت همایون شاه را بغبار فتنه مکدر ساخت و علم بغی برافراخت بجمعی
کثیر متوجه مالکنده گردید همایون شاه عزیمت مالکنده نموده خانجهان را پیش از خود بدو منزل روان ساخت
سکندر خان خانجهان را زبون دیده بر سر او آمده از روی قهر و استیلا شکست داد روز دیگر چون رایات صبح از افق
مشرقی طالع گشت همایون شاه ترتیب افواج داده متوجه معرکه قتال گردید و بعد تلاقی فریقین و اشتعال حرب
نسیم ظفر و فیروزی بر اعلام همایونشاه وزیده مخالفان در بادیه بی ناموسی گریختند و جمعی در زیر پای اجل پست شدند
و سکندر خان نیز از پشت زین بر بساط زمین افتاد و جلال خان بخاری که از معرکه گریخته در قلعه مالکنده متحصن شده
چون سلطان بنواحی مالکنده رسید جلال خان قول گرفته از مهلکه غضب جان بسلامت برد سلطان بدار السلطنت
مراجعت فرمود و در سنه ثلث و ستین و ثمانمائه چون ظلم همایون شاه بشهرت انجامید رایان تلنگ پای از
دائره اطاعت بیرون نهاده دست از فرستادن مال مقرری کوتاه کردند همایون شاه ملک شه غلام ترک را
خواجه جهان خطاب داده بولایت تلنگ فرستاده و نظام الملک غوری را همراه نموده و خود با بست هزار سوار و
چهل زنجیر فیل از عقب او روانه شد و خواجه جهان قلعه دیوکنده را محاصره نمود اهل قلعه برای اوڈیسه مال خطیر قبول نموده
امداد خواستند رای اوڈیسه با لشکر پرشکوه و صد سلسله فیل بمدد آمد و بنظام الملک غوری گفت پیش از وصول رای
اوڈیسه از پای قلعه برخاسته در میدان منزل باید گرفت خواجه جهان ناکرده کار رای نظام الملک را
علیل دانسته آنجا توقف کرد روزی دیگر چون خورشید روشنی بخش از افق مشرق برآمد یکطرف رای اوڈیسه و
طرف دیگر مردم قلعه بخواجه جهان حمله آوردند شکست بر خواجه جهان افتاده و هشتاد کروه گریخته بهمایونشاه
ملحق گردید خواجه جهان بعرض رسانید که این شکست که از پیش نظام الملک بود مزاج همایونشاه از نظام الملک
منحرف گشت و سخن ناسزا بر روی او گفت نظام الملک گریخته با سلطان محمود خلجی پیوست و سلطان خواجه جهان را
از نظر اعتبار انداخته او را بموکل سپرد و قولی آنکه نظام الملک غوری را باهانت تمام بقتل رسانید و اقارب و عشائر
او رفته بسلطان محمود خلجی ملحق شدند و در سنه اربع و ستین و ثمانمائه باز همایون شاه بتسخیر تلنگ عازم گردید
و در اثناء راه هفت نفر از مختصان امیرزاده محب الدین حبیب الله که بجهت حوادث شهر در رنگ بنات النعش از
بیم پراگنده بودند ثریا وار مجتمع گشتند و چون در ایام راحت شریک دولت او بودند با یکدیگر گفتند که چون آن ماه فلک
جلالت در کسوت دگر زندگانی بچه کار آید بیائید تا در باب استخلاص او فکری نکنیم و نزدیک ملک یوسف ترک که از

www.alimaanfoundation.com/

بندگان علائی بدیانت وصلاح معروف وبخیرات وطاعت مشهور بود دائم جام امیدش بشراب احسان امیرزاده مملو میبود رفته پرده از چهره کار برداشتند آنسعادتمند بایشان موافق شده جمعی محافظان را بخود یار ساخت و بانتظار فرصت نموده با دوازده سوار و پنجاه پیاده خود را قریب بدروازه حصار رسانید چون وقت عصر میگذشت از اسپ فرود آمده فریضه ادا نموده از حضرت حق سبحانه وتعالی بنصرت وتائید خواست مقارن غروب متوجه دروازه شدند محافظان دروازه اکثری بشغل رفته بودند قلیلی از دربانان دست رد و منع پیش نهادند ملک یوسف ترک از راه ملاطفت ومسامحت درآمده فرمان بسکه سرخ چنانچه رسم مناشیر دکن است وقبل ازین طیار ساخته بخود همراه داشت بانجماعت نموده از دروازهٔ اول درآمد وچون بدروازهٔ دوم رسید دربانان بمخالفت ومدافعت پیش آمدند وهر چند فرمان تغلبی نمود قبول نکردند وگفتند پروانه کوتوال می باید ملک یوسف فی الفور سر سردار را بتیغ جدا ساخته بحصار درآمد وغریو از اهل حصار برآمده مرتبهٔ اول متوجه زندان بزرگ شد در زندان را شکست قریب هفت هزار نفر از سادات وعلما وفضلا واوساط الناس که دران زندان محبوس بودند آزاد فوزی عظیم دانسته هر یکے بگوشه رفت واز انجا رفته امیرزاده حبیب الله اولاد سلطان جلال خان بخاری را از زندان برآورده هر یکے بطرفے بیرون رفت کوتوال شهر جلال خان را که هشتاد سال عمر داشت ویحیی خان پسر سلطان علاء الدین را بدست آورده بخواری وزاری گشت وحسن خان امیرزاده حبیب الله در رفته بخانه مجامی که خدمتگار امیرزاده بود درآمدند وبطور قلندری تراش زدند وامیرزاده داعیه آن نداشت که بگوشه رفته پای در دامن قناعت کرده آورد اما چون حسن خان گفت مردم شهر و سپاه از ظلم و بی ادبی همایون شاه خواهان اینجانب اند ویقین است که باز دولت بجناح اقبال بکشاید وراچون مرغ بال گسسته و وحشی پا شکسته بی رنج ومشقت بدست خواهم آورد امیرزاده چون دائم ازین کلاهی میدوخت فتح غنیمت نموده عهد وپیمان حسن خان استوار ساخته هر دو باتفاق از شهر بیرون رفتند ولشکر فوج فوج روبایشان آورد وهمایون شاه از استماع اینخبر تیغ در آستانه بیگانه نهاده چون آن شهریند در آمد آنچنان ظلمی بظهور آورد که حجاج نوشیروان عادل شده هیبات او نماند اما آثار جور او در جهان بماند یکے از مظلومان این رباعی دران واقعه گفت ؎ ای ظالم از آه دل شبگیر بترس ✤ وز فعل بد و نفس شریر انگیز بترس ✤ ترکان بخون غرقه مظلوم ببین ✤ زان خنجر آبدار خونریز بترس ✤ چون خبر مراجعت همایون شاه بشاهزاده حسن خان وامیرزاده حبیب الله رسید طاقت مقاومت در خود مفقود دید روبصوب بیجاپور نهادند مرار سراج خان که آخر معظم خان خطاب یافت تملق وتواضع پیش آمده پیشکش بسیار گذرانیده وسوگند خورده ایشانرا در حصار دروازه سیاست جمعیت نموده برسر ایشان ریخت ومردم او باش متفرق شدند وحسن خان ومیر حبیب الله را با همان مخلص که از بنده برآورده بودند در کوشکی که فرود آورده بودند محاصره نموده حسنخان با مان نزد ایشان آمد اما پسرزاده حبیب الله

www.alimaanfoundation.com/

باتفاق یاران گفت همه مرگ را آماده ایم و مرغ همت ما سر بآشیان امان شما فرود نمی آرد و همانجا حسب الوقوع
تردد نموده بمنتهی اهل خود رسید و همایون شاه چون حسن خان را در حضور خود پیش شیر انداخت و سید طاهر
شاعر تاریخ وفات امیرزاده گفت ؎ سه شعبان شهادت یافت در هند ✤ حبیب الله غازی طاب
مثواه ✤ روان طاهرش تاریخ می جست ✤ برآمد روح پاک نعمت الله ✤ و سید نعمت الله جد بزرگوار
اوست و چنین گویند که سراج خان در مدت قلیل بمرض برص مبتلا شد و بالجمله چون در سنه خمس وستین
وثمانمائه همایونشاه بمرتبه رسید که دست تعدی بعیال و فرزندان مردم دراز کرده اسیر نفس اماره گردید و
گاهی میفرمود که عروس از میانه راه گرفته بحرم سرای او می آوردند و او از آله بکارت نموده زنرا بخانه شوهر
میفرستاد و احیانا اهل حرم لاغن شی میگشت و امرای از و متوهم بودند که هرگاه بسلام می رفتند فرزندانرا
وصیت نموده قدم در راه می نهادند شتابخان که محافظ دربار حرم بود با وچند حبشی اتفاق نموده در شب
بست و هفتم ذیقعده سال مذکور همایونشاه را در حرم باستراحت مشغول بود که یکی از کنیزکان حبشی چوبی بر سر
او زده او را بگشتهای هزار رساله برابر کرد بیت درین فیروزه ایوان پر آفات ✤ بدی را هم بدی باشد
مکافات و نظیری شاعر در زندان بامیرزاده حبیب الله رفیق بود حسن سعی ملک یوسف ترک خلاص یافته
در تاریخ فوت همایون شاه گوید ؎ همایون شاه مرد و روز خوش گشت ✤ تعال الله چه بی همرگ همایون ✤
جهان پر ذوق شد تاریخ مرگش ✤ هم از ذوق جهان آرید بیرون ✤ لفظ ذوق جهان تاریخ فوت او
میشود و مدت سلطنت او سه سال و شش ماه و پنج روز بود **ذکر سلطنت نظام شاه بن همایونشاه**
چون نظام شاه در هشت سالگی بجای پدر نشست تمهید قواعد قهرمانی تشئید امور جهانی مفوض برای مخدومه
جهان گردید و آن مخدره استار عصمت همگی همت بر بسط بساط عدالت و نصفت گماشته دست ظالم
را از دامان مظلوم کوتاه گردانید فاما چون بواسطه ظلم همایون شاه خواطر امرا خسته و مجروح بود و کار سلطنت
نظام انتظام نمییافت و درین اثنا رای اودیسه بر حقیقت حال اطلاع یافته با سوار و پیاده بسیار متوجه
تخریب بندر گردید و بکوچ متواتر سی کروهی بدرآمد امرا با وجود بیسامانی نظام شاه هشت ساله را برداشته بجنگ
روان شدند و چون مسافت هشت کروه ماندو امیرزاده محب الله با یکصد و شصت نفر مسلح مردانه از لشکر
نظام شاه جدا شده پیش رفته بمقدمه رای اودیسه که نه هزار پیاده و چهار صد سوار بود تاختند از صبح تا وقت
استوا مردی و مردانگی میدادند و بالاخر نسیم فتح و فیروزی بر پرچم غازیان وزید و مقدمه اودیسه گریخته بلشکر
خود پیوست رای اودیسه شب کوچ کرده بولایت خود بازگشت و امرا مراسم شکر الهی بتقدیم رسانیده
در رکاب نظام شاه مراجعت فرمودند و هنوز در بندر قرار نگرفته بودند که خبر آوردند که سلطان محمود خلجی با فواج

www.alimaanfoundation.com/

نظام الملک غوری متوجه دیار دکن گشته و بکوچ متواتر می آید امرای نظام شاه را برداشته باستقبال لشکر مندو
برآمدند و چون مسافت سه فرسخ ماند نظام شاه ده هزار سوار بفوج میمنه نامزد کرده سرانجام آنرا بخواجه محمود گیلانی
که ملک التجار خطاب داشت تفویض نمود و فوج میسره را بملک نظام الملک حواله کرد و خود با یازده هزار سوار و صد
سلسلهٔ فیل در قلب لشکر جا گرفت و اتمام فوج بخواجه جهان ملکشه ترک فرمود سلطان محمود خلجی بست هشت هزار
سوار در سه فوج تعین نموده متوجه معرکهٔ قتال و جدال گردید بعد مقابلهٔ صفوف ملک التجار پیشدستی نموده بر میسرهٔ خلجی
تاخت مهابت خان ظهیر الملک حاکم چندیری وزیر که سردار میسره بودند در میدان بقتل رسیدند و شکست عظیم
بر لشکر مندو افتاد چنانچه دو گروه تعاقب کردند و اردوی خلجی را بغارت بردند درینوقت که مردم بتاراج مشغول
بودند سلطان محمود با دو هزار سوار عقب فوج نظام شاه ظاهر شد خواجه جهان ترک که عمدهٔ فوج قلب بود قلبی نموده
عنان سلطان را گرفته متوجه بندر گردید و باوجودیکه ملک التجار فتح نموده بود شکست بر لشکر نظام شاه افتاد و مردمی
که بتاراج مشغول بودند همانجا کشته شدند ملک جهان از مکر و غدر خواجه جهان ملاحظه نموده حراست قلعه بدریلو خان
تفویض نموده خود نظام شاه را برداشته بفیروزآباد رفت و سلطان محمود تا دروازهٔ بندر تعاقب نموده بیرون
قلعه را بغارت داده بسامان اسباب تسخیر قلعه مشغول شد نظام شاه در آن زمان که بجنگ میرفت حقیقت واقعه را
در صحیفهٔ اخلاص مرقوم نموده بخدمت سلطان محمود گجراتی فرستاده بود و چون در فیروزآباد نفس درست کرد و
مردم گریخته جمع شدند خواجه جهان را با لشکر انبوه بدفع سلطان محمود روانه ساخته و مقارن اینحال خبر رسید که سلطان محمود
گجراتی بسرحد دکن با هشتاد هزار سوار رسیده سلطان محمود خلجی در خود طاقت مقاومت مفقود یافته هفدهم روز براه
گوندوانه متوجه مندو شد خواجه جهان سه چهار منزل تعاقب نموده بازگشت و در زمان مراجعت چون راه گوندوانه
قلب بود در هر منزل دست اندازی میکردند و بواسطهٔ کم آبی نیز چند هزار جاندار هلاک شده بود چنانچه حکایت کنند
که در اول منزل قریب شش هزار نفر از بی آبی هلاک شدند و بهای کاسهٔ آب بدو تنگه ارزان بود و الحق چون در
اصل سلطان محمود خلجی بر وفق صلاح و بیداد بود ازینحرکت ناشایسته جز ادبار شامت نتیجهٔ دیگر نیافت بیت
شاخی چنان نشان که سعادت دهد ثمر * تخمی چنان بکار که بتوانیش درود * چون بصحرا برآمد راجهای گوندوانه را که
خدمتهای شایسته بتقدیم رسانیده بودند بیگناه کشت و در سنه سبع و ستین و ثمانمائه سلطان محمود خلجی با نود هزار
سوار باز بقصد تسخیر دکن از مندو سواری کرد نظام شاه باستعداد جنگ برآمده از سلطان محمود گجراتی مدد خواست
و چون سلطان محمود خلجی سرحد دولت آباد رسید منهیان خبر آوردند که سلطان محمود گجراتی میرسد لشکر مندو سر راه
گذاشته بجانب مالکنده رفت و از راه گوندوانه بمندو مراجعت نمود نظام شاه مکتوبی محتوی بر ادای شکر و
محامد محمود شاهی نوشته فرستاد سلطان از راه برگشته به بلدهٔ احمدآباد رفت و در ماه ذیقعده سال مذکور نظام شاه

www.alimaanfoundation.com/

مریض گردید بهمان بیماری بجوار باری تعالی انتقال نمود بیت در باغ ریخت آنگل دولت که باغ ملک + با صد هزار
ناز بپرورد و در برش + مدت بادشاهی نظام شاه دو سال بود ذکر سلطنت محمد شاه بن همایون شاه
چون محمد شاه در ده سالگی بر مسند ایالت قرار گرفت با وجود صغر سن در لوازم عدل و انصاف سعی کردی در مدت
فرمانروائی او کافه خلایق در مهد امن و امان آسوده بودند بیت بقومی که اقبال خواهد خدای + دهد خسروی عادل
نیک رای + در امور جهانبانی با ارباب دول طریقه مشورت مسلوک میداشت چون بزرگی معنوی با بزرگی صوری
جمع داشت خود را محمد شاه خطاب کرده مدار کار به تمشیت مهام بر رای صائب و فکر ثاقب خود نهاده هر آنچه ملهم دولت
بر صحیفه خاطرش نقش می بست آنرا صواب دانسته بتقدیم میرسانید و لهذا انتظام مملکت و اتسام اسباب حشمت
در ایام دولت او بمرتبه رسید که مزیدی بر آن متصور نبود هزار غلام ترک را در سلک عبودیت منسلک گردانیده
کبار امین قوم را بمرتبه بلند و مناصب ارجمند رسانید و از انجمله عماد الملک را کاویل و نظام الملک را اجنیه و خداوند خان را
ماهور اقطاع داد و مثل سلاطین سابق در فتح قلاع بمجرد اظهار اطاعت و انقیاد و ارسال تحف و هدایا اکتفا نمیکرد بلکه
تمام توجه بران مبذول میفرمود که قلاع خاصه در تصرف در آید و فی الحقیقت منشور سلطنت طبقه بهمنیه بنام نامی
او ختم شده و هر فتنه و آشوبی که در ایام دولت سلطان همایون شاه و نظام شاه بمملکت راه یافته بود بفر شکوه
وجود محمد شاه آرام گرفت و در امور مملکت و سلطنت هر جا وهنی و فتوری راه یافته بود بتوجه او صلاح پذیرفت و بعد از
انتظام احوال مملکت در پی التیام قلوب ارکان دولت شد و خواجه جهان را که در واقعه سلطان محمود خلجی سعی در
تخریب بنیاد دولت ایندودمان نموده با وجود آن دست تصرف و تغلب در خزائن دراز کرده بود در پیش دولتخانه
بقتل رسانید و ملک نظام الملک حاکم خیبر خلعت خاص داده بتسخیر قلعه کهرک که تعلق بحکام سند داشت نامزد
کرد و ملک نظام الملک بعد از استعداد لشکر با مردم بسیار قطع منازل بر آمده جنگ انداختند و گریخته بقلعه
در آمدند و سپاهیان نظام الملک تا دروازه قلعه تعاقب نمودند اهل قلعه بر شوکت نظام الملک اطلاع یافته
امان خواستند نظام الملک مردم را امان داده از قلعه فرود آورده هر واحدی را بدست خود پان میداد و درین اثنا
شخصی بعد از گرفتن پان خنجر بر نظام الملک زده شهید ساخت عادل خان و دریا خان که ارشد اولاد او بودند
تهانه دار و جمیع مردم قلعه را کشتند یکی از معتمدان خود را در قلعه گذاشته نعش پدر را گرفته متوجه ملازمت محمد شاه گردیدند
و بعد از اسعاد خدمت منصب و اقطاع پدر بر ایشان مسلم شد بعد از چند روز ملک التجار را خلعت و کمربند مرصع
داده باتفاق بعضی امرا بتسخیر ولایت رای شنکر و کوکن رخصت داد و ملک التجار چون بقصبه گولاپور رسید اسعد خان
با جمعیت خود از خیبر و کشور خان از گلبرگ و وائل آمده ملحق شدند و باتفاق از انجا کوچ نموده و چون بر سر تنگی کیکینه
رسیدند جنگی عظیم پیش آمد از تشابک اشجار عبور مور و مار بمحال بود سپاه با ملک التجار هر روز یک فرسخ در عرض و

www.alimaanfoundation.com/

یک تیر انداز از طول پاک میکردند چون بجوار کیکینیه که در حصانت و ارتفاع بمشابه که تیر تدبیر هیچ قلعه کشا بهوای تسخیر آن
نرسیده منزل گرفتند جنگی صعب واقع شد و متمردان گریخته بقلعه در آمدند و مدت پنجاه روز در پای قلعه توقف افتاد
و چون موسم برسات در آمد امرا باستصواب یکدیگر بگولاپور مراجعت نمودند و بعد از وصول گولاپور پرتو اقبال بر تسخیر قلعه
رنگیه انداخت در اندک مدت بدست آوردند و چون برسات باخر رسید باز متوجه گوشمال رای شنکر گشتند و چون بقلعه
ماحال رسیدند جنگ انداخته در صدمه اولی قلعه را فتح نمودند و متمردان بسیار کشتند و چند سردار بدست افتاده چون
غلبه و شوکت ملک التجار معلوم شد رای شنکر جمعی از هوشمندان را نزد ملک التجار فرستاده التماس نمود که از تقصیرات
او بگذرد و قلعه کیکینیه تسلیم مینماید ملک التجار از تقصیرات او در گذشته قلعه را بمعتمدان خود سپرده و از عین آن ولایت
آنمقدار که بکفاف رای شنکر وفا نماید تنخواه نموده از انجا بلا توقف و اهمال بصوب حریره کوه که بندر مشهور بیجانگر است
عازم گردید و از راه دریا یکصد و بیست و چهار کشتی مملو و مشحون از مردم جنگی تیز رای ساخت و در مدت قلیل جزیره
بتصرف در آمد و چون با غنائم و فتوحات بدار السلطنت رسید خدمات او مستحسن و مقبول سلطان افتاد و زمام
حل و عقد بید اقتدار او سپرده اعظم همایون خواجه جهان خطاب داد و چون افواج لشکر بهر جا رفتند کامیاب برگشتند
و مکرر شنیده بود که در ولایت جینک رای والی قلعه بیراکر معدن الماس بهم رسیده عادلخان باتفاق جمعی از امرا
خلعت خاص و کمر مرصع داده رخصت فرمود عادلخان بصلاح امرا رفته قلعه بیراکر را محاصره نمود و جوانان کار طلب
هر روز مرچلها پیش برده دست بردها مینمودند و بالاخر جینک رای عاجز شده امان خواست عادلخان
قلم عفو بر صفحه اعمال او کشیده از قلعه فرود آورد و قلعه را بمعتمدان خود سپرده متوجه دار الملک گردید محمد شاه لشکر آن ولایت
را که باقطاع او که مقرر کرده بود برقرار داشت و بعد از مدتی ملک التجار خواجه جهان گفت که برکیه قدم از جاده
اطاعت بیرون نهاده لشکری عظیم بهم رسانیده متوجه بندر گردیده اند سلطان متوجه شده قلعه برکیه را محاصره کرد
این قلعه در استحکام بمرتبه ایست که خیال تسخیر آن بخاطر هیچ قلعه کشائی نرسیده و او را اساس تا کنگره بسنگ
تراشیده عمارت کرده عرض هر سنگی سه درع و طولش یکدرع و ارتفاع دیوار سی درع و عرض خندق چهل
درع بالجمله رای برکیه با سه هزار سوار مردانه در قلعه منتظر قتال و جدال بود و محمد شاه لشکر جهت سد مداخل و مخارج قلعه
دیواری دیگر بر دور آن عمارت کرده مرچلها قسمت نمود روز بروز مرچلها پیش میرفت تا آنکه خندق بخس و خاشاک
پر کرده مرچلها بدیوار رسانیدند و کار بامروز و فردا انجامید برکیه غایت عجز و درماندگی بدلیلی قرار و دلخواهی
و مالگذاری داد محمد شاه قلم عفو بر تقصیرات او کشیده امان داد او را از قلعه فرود آورد و آنحدود را بخواجه جهان
سپرده مراجعت کرد و در سنه ثمان و ثمانمائه خبر رسید که رای اوڈیسه از ولایت خود بجمعیت بسیار در ولایت دکن
در آمده چندین ولایت خراب و تاراج نموده باز بولایت خود رفت محمد شاه ملک نظام الملک با لشکر انبوه

www.alimaanfoundation.com/

بتادیب و گوشمال رای اوڈیسه گریخته فرستاد و بعد از چند روز خبر رسید که نظام الملک از رای اوڈیسه گریخت
بجانب زیرباد رفت درین مرتبه سلطان را عرق حمیت بحرکت در آمده خود را از شهر بر آمده بکوچ متواتر متوجه جنوب
رای چندیری گردید چون برای چندیری رسید خواجه جهان را در خدمت شاهزاده محمد شاه گذاشته خود با بست هزار
سوار انتخابی بطریق ایلغار بجانب رای چندیری راهی شد چون نزدیک بآنجا رسید آبی بزرگ که عرض
آن یک فرسخ باشد پیش آمد محمد شاه بی اختیار عنان کشید و رای اوڈیسه باینطرف با هفت لک پیاده و
چند زنجیر فیل فرود آمده بود و بعد آنکه دانست که محمد شاه با لشکری خود آمد رای مان را که یکی از امرای معتبر او بود
و در قلعه چندیری را گذاشته راه فرار پیش گرفت روز دیگر دریا خان را متعاقب رای اوڈیسه نامزد کرد و بر دور
قلعه راچندیری فرود آمد بجهت سد مداخل و مخارج دیواری دیگر بر دور قلعه کشید و مرحلها قسمت نموده ساباط طرح
انداخت و بعد از چهار ماه چون عمارات ساباط اتمام یافت و مردم لشکر او بر اهل قلعه سرکوب شدند رای مان
هلاک خود را بعین الیقین معائنه نموده بعجز و زاری زنهار خواسته قلعه را سپرد و یک زنجیر فیل که در قلعه بود پیشکش کرده
داخل نوکران شد محمد شاه لشکر همایون قلعه و نواحی او بجاگیرش مقرر داشته مراجعت کرد و جمعی را که درین یورش
تردد ها کرده بودند بمراتب بلند و منصب ارجمند رسانید در ولایت طبقات بهادری آنست که قلعه راچندیری
فتح نشد اما رای اوڈیسه پیشکش داده محمد شاه لشکری را از سر خود وا کرد و هنوز خمار لشکرکشی از سر سلطان نرفته بود که
خبر آوردند که باز مردم اوڈیسه آمده پاره از مواضع و پرگنات را تاختند و قلعه گیر را بمکر و فریب متصرف شدند
محمد شاه که در ساعتی که مختار منجمان بود از نواحی شهر بکوچ متواتر عازم بلاد تلنگ گشت و قلعه گنده را محاصره نموده
تهانه دار آنجا بعد از عجز و زاری بزنهار در آمده قلعه از تفرج دریا از نرسنگه رای پیشکش گرفته روانه دار السلطنت شد
و در آنحدود قلعه مرتفع متین در عرض یکماه جهت تهانه داران عمارت فرمود و در زمان مراجعت در سنه تسع
و سبعین و ثمانمائه وزرا گفتند که در حوالی تلنگ شهریست که مشحون بگنجی و مملو از زر و جواهر یکی معابد بزرگ هنود است
و از تیک واره ده روزه راه است محمد لشکری هزار کس انتخاب نموده بطریق ایلغار متوجه گجرات گردید و چون بشهر در آمد
چهل سوار بخدمت او بودند سپاهیان بطور بر بشهر در آمده شهر را بغارت بردند و ده روز آنجا توقف نموده بدار السلطنت
مراجعت کردند و در سنه سبع و ثمانین و ثمانمائه در کول کونده بعضی اهل غرض گفتند که آمدن رای اوڈیسه بولایت
محروسه بطلب و تحریک ملک التجار بود بر وفق دعوی خود خطی بمهر خواجه جهان ظاهر ساختند باوڈیسه نوشته بود فی الحقیقه
پاره زر بمهردار خواجه جهان داده نشان مهر بر کاغذ سپید از و گرفته بودند و بران کاغذ این مضمون را نوشته بنظر در آوردند
چون کسی بطلب خواجه رفت هر چند غلامان بخواجه گفتند که از دولت خواجه ده هزار اسپ در اصطبل موجود است
و ده هزار غلام ترک بر در بار حاضر مناسب آنست که خواجه متوجه گجرات شوند خواجه فرمود که از من جریمه صادر

www.alimaanfoundation.com/

نشده که بگریزیم و امید است که حق از باطل درست از دروغ جدا شود و چون اجل گریبان خواجه پیاده دل را گرفته
بخدمت محمد لشکری آورد همان نوشته را باو نمود و بی آنکه در مقام تحقیق شود سوم صفر سال مذکور خواجه را بقتل
آوردند عاش حمیده اوقات شهدا رحمة الله خواجه جهان خواجه محمود گیلانیست که از افاضل و کمالات نکته امتیاز
تمام داشت و کتابی نادر در انشا نوشته و مکتوبات که باکابر و اعاظم را فرستاده جمع کرده آنرا ریاض الانشا
نام نهاده همه وقت باهل عصر خود بخراسان و عراق و عرب و عجم تحفه و هدیه میفرستاد و خصوصاً بحضرت مولانا عبد الرحمن
جامی قدس سره مکاتبات میفرستاد و اظهار نیاز و ارادت میکرد و حضرت مخدوم نیز نظر بر عقیده و اخلاص فرموده
مفاوضات میفرستادند که منشات ایشان موجود است و میان قضا و دیوان قصیده ایست که مخصوص بنام
خواجه فرموده اند مطلعش اینست بیت مرحبا ای قاصد ملک معانی مرحبا * الصلا که جان و دل بذل تو کردم
الصلا * و هم در آنجا فرموده اند بیت هم جهان را خواجه و هم فقر را دیباچه * قلت سر الفقر لکن استار الغنا
و در غزل فرموده اند ؎ جامی اشعار دلاویز تو جنسی ست نفیس * بود آن جنس ز الطاف معانی نازش * همره قافله
هند روان کن که رسد * شرف مهر قبول از ملک التجارش * القصه کشتن خواجه مظلوم بر محمد لشکری مبارک
نیامد بعد از چند روز بیمار شد شرف جهان طبیب هر چند علاج نمود فائده نکرد و در غره ربیع الاول رحلت کرد
مدت سلطنت او نوزده سال و چهار ماه و پانزده روز بود ذکر شهاب الدین محمود شاه بن محمد
لشکری سلطان شهاب الدین محمد شاه که خلف صدق محمد لشکریست بعد از فوت پدر بر سریر سلطنت و
حکومت تکیه زد گویند که بحدت فهم و همت بلند و دیگر کمالات از سلاطین بهمنیه امتیاز داشت چون امر حکومت
او استقامت گرفت امر وزارت بملک قیام الملک رجحان داشت و ازین رهگذر آتشکده حسد نظام الملک
و سائر امرای هند مشتعل مینمود و در آخر بسعی اکابر و اشراف با یکدیگر عهد بسته آنرا بایمان غلاظ موکد گردانید و
نظام الملک غدار رشته تملق بر دست گرفته قیام الملک ترک ساده لوح را غافل ساخته روزی در میان
آورد عادلخان و دریاخان و ملوخان و بعضی دیگر میخواهند که مرخص شده بتهانهای خود بروند فاما بواسطه
ملاحظه که از امرای ترک در خاطر ایشان قرار گرفته نمی توانند بدر خانه آمد اگر صلاح باشد روز رخصت این گروه
امرای ترک در منازل خود باشند ملک قیام الملک قبول این امر نموده روز دیگر دریاخان و عادلخان و سائر
خوانین با لشکریان خود مستعد شده بقلعه در آمدند فرهاد الملک ترک کوتوال بملک قیام الملک خبر فرستاد
که امرا بقصد غدر آمده اند قیام الملک را چون قضا رسیده بود قبول ننمود امرای غدار اولاً فرهاد الملک کوتوال را
بدست آورده ملک قیام الملک را کشتند و بقیه امرای ترک را در منازل فرو گرفته یکیک را بیرون آورده میکشتند
و بعد از کشته شدن قیام الملک ترک ملک بهمه می پرداختند و کوتوالی دار السلطنت را بملک برید که غلام ترک

سلطان

www.alimaanfoundation.com/

سلطان محمود شاہ بود تفویض نمودند چون مدت برین منوال گذشت روزی دلاور خان حبشی بخدمت محمود شاہ در خلوت معروض داشت کہ ملک نظام الملک و عماد الملک ہنوز سلطانرا خرد و تصور نمیدانند و کار و بار را از پیش خود گرفتہ اند دار سلطان حضرت قتل ہر دو وزیر حاصل کردہ منتظر وقت میبود اتفاقا شبی ہر دو وزیر جہت سر انجام بعضی امور ملکی بخدمت ملک جہان رفتہ بودند در دولت خانہ وقت برآمدن دلاور خان با یک نفر دیگر بہر دو وزیر شمشیر حوالہ کرد و ازان میان نظام الملک زخمی شد اما چون بسر و روی شمشیر بازی مہارت تمام داشتہ بزودی بازو از پیش دی بدر فرستند و در شب ملک برید را حاضر ساختند کہ دلاور خان قصد کشتن او دارد علی الصباح ہر دو وزیر بیرون آمدہ با یکدیگر وداع نمودہ ملک نظام الملک بخیر و عماد الملک بکابل رفتند و اطراف قطاع خود را متصرف شدہ ہمانجا توقف نمودند و از شنیدن اینخبر جمیع امرا متفرق شدند و فتوری عظیم در کار محمد شاہ راہ یافت چنانچہ رفتہ ملک برید و ویرا کالمحبوس میداشت و دست تصرف او کوتاہ شد و مردم شہر بر و خروج کردند و در شب بست و یکم ذیقعدہ سنہ اثنی و تسعین و ثمانمائہ جمعی کافر نعمت تمام اہل قلعہ از فیلبانان و باجیان کوتوال او پردہ دارانرا با خود موافق ساختند کہ بسلطان خویش غدر کنند و ندانستند کہ بیت آنرا کہ آنست حفظ الٰہی نگاہبان * از گردش سپہر نباید بر و گزند * دران ہنگام محمد شاہ بساط نشاط گستردہ بود غوغائی عظیم از قلعہ برخاست تمام مردم بیراق گرفتہ متوجہ دار الامارت گردیدند فیلبانان فیلانرا راست کردہ روان شدند چون پردہ دارانرا با خود متفق ساختہ بودند در میدان مبادرت در آمدہ خود را سپر او کردند و از انجملہ عزیز خان نوجوان بمزید شجاعت و شہامت موصوف بود جان عزیز خود را نا چار ترک فدائی او کردہ و سلطان محمود فرصت یافتہ خود را ببام شاہ برج رسانیدند و حرم سرا و شاہ برج و تمام قلعہ بدست مفسدان افتادہ بود و دروازہا محکم کردند تا ہواخواہان او دولتخواہان نتوانند بقلعہ در آمد بعضی از سپاہیان از راہ خندق بر سیمان بالای شاہ برج رفتند و برغم تیر جانگداز مفسدانرا از حوالی شاہ برج بر آوردند و گروہی آتش بچیر باز زدند و فیلان گریختہ از قلعہ بر آمدند چون قلعہ از فتنہ و آشوب مفسدان خالی شد فرمود تا جہانگیر خان کہ ملک نظام الملک باشد دروازہ قلعہ را محافظت نماید و خانجہان بر آمدہ با مردم خود بازار و شہر را نگاہ دارد و چون نیم شب بگذشت و ماہ طالع شد سپاہ از ہر طرف آمدہ در صحن شاہ برج جمع شدند و فرمود تا اسپان تازی سواری کہ در اصطبل خاصہ پرورش یافتہ بود بمردم تقسیم نمایند و سوار شدہ و مارا از روزگار آن تیرہ بختان بر آورد و بطلوع صبح سعادت بعضی خود را در خندق انداختہ خود را شکستند و بعضی علف تیغ شدند گروہی در موش خانہا مخفی شدند پس از دو سہ روز بر آوردہ بسزا می رسانیدند و در تواریخ مسطور ست کہ رفندی قاصد از نزد عادلخان رسید و عرضداشت گذرانید مضمون آنکہ امرای منصوبہ باغوای دستور الملک علم بغی و عصیان بر افراختہ اند و بندہ باتفاق ملک فخر الدین تکیہ بفر دولت آن

www.alimaanfoundation.com/

خداوندگار نمود و جمعیت آنگروه متفرق ساخته بود الآن مسموع میشود که باز جمعیت نموده اند و عزیز الملک با آن طائفه
موافق شده بیت ندارند در سر مگر سرکشی ٭ دوا نیست الا بلشکرکشی ٭ بمجرد استماع این خبر با امرای موافق فرمان
فرستاد که باتفاق یکدیگر متوجه گوشمال آنگروه بی عاقبت شوند و خود با یک هزار غلام ترک بر جناح تعجیل عازم
گردید و در هر منزل امرا آمده ملحق شدند و چون در جوار راجمندری رسید روز دیگر سرانجام میمنه و اهتمام
میسره بملک فخر الملک حواله کرده متوجه جنگ گاه گردید و آن گروه بی عاقبت نیز در برابر آمده صفها آراسته
عادلخان که مردار میمنه بود ترددهای مردانه نموده باغیان را شکست داد و دستور الملک که راس پیش مفسدان بود
بدست افتاد و مبارزان تعاقب نموده اکثر آن بیدولتان را بر خاک هلاک انداختند بعضی از مردم نیمجانی
بمشقت بیرون بردند چون محمود شاه بفتح و فیروزی از جنگ گاه باردو رسیدند باستدعای عادل خان از
جرائم و تقصیرات دستور الملک که از خیالات فاسده در سر داشت درگذشت از اموال او هرچه بسرکار
آورده بودند واپس دهانیده منصب قدیم برو مقرر داشت و سرانجام مصالح ملکی بصلاح و استصواب امرا نموده
بگلبرگ آمد و بعد از چند روز خبر آمد که گروهی از گریختگان در قلعه تهکر متحصن شده اند محمود شاه باتفاق امرای دولتخواهان
بکوچ متواتر در قلعه سکر را محاصره کرده جوانان کارطلب در صدمه اول حصار را فتح کردند مردم قلعه خود را بحصار
بالا کشیدند و چون در خود طاقت مقاومت ندیدند زنهار خواسته قلعه را تسلیم نمودند و محمود شاه یکی از معتمدان
خود را در قلعه گذاشته بشهر بندر مراجعت کرد و برسم سلاطین سابق طبقات اکابر و اشراف را از انعام خود بهره مند
گردانیده و در سنه ستة و تسعین و ثمانمائة بهادر گیلانی که از نوکران خواجه محمود و خواجه جهان بود و تهانه داری
باو تعلق داشت غبار فتنه برانگیخت بعضی پرگنات را متصرف شد و بندر دابل را بدست آورده جهازات مستعد
ساخته دست تعدی در گجرات دراز کرده و راه دریا مسدود گردید اتفاقا جهازات سلطان محمود گجراتی بدست افتاده
هرچه در جهازات بود بغارت برده مردم سلطان محمود را مقید ساخته و در روایتی آنکه چون تجار و مترددین بخارا از بهادر
گیلانی شکایت نمودند سلطان محمود کمال خان و صفدر خان را با جمعی از لشکر براه دریا و جمعی از لشکر براه خشکی فرستاده تا کشتی عمر او را
در گرداب هلاک اندازند کمال خان و صفدر خان چون بمراکب آب بیما در آمدند زمام اختیار بدست باد افتاد
و باد مخالف کشتیهای ایشان را از همدیگر دور انداخت بهادر کس فرستاده اظهار اطاعت نموده کمال خان و
صفدر خان چون با جمعی قلیل باو پیوستند فی الفور خیال غدر کرد و جنگی عظیم در پیوست چندان خون و آب
بهم آمیخت که آب بشکل یاقوت مذاب بر آمد آخر الامر کمال خان و صفدر خان مجروح و دستگیر شدند و ایشان را
مداخل فرستاده چون این خبر بسلطان محمود رسید ملک قوام الملک را با پنجاه هزار سوار بجنگ او نامزد کرد قوام الملک
چون بماتم رسید در مقام تفحص راههای در آمد و آخر ظاهر شد که تا پاره دکن پایمال نشود و رفتن متعذر است بنابر علیه

www.alimaanfoundation.com/

چند موضع را تاخته تنها بایلغار بدرگاه آمد تا حقیقت حال معروض نموده رخصت در آمدن بولایت دکن حاصل نماید
سلطان محمود شاه گجراتی از رافت جبلی مکتوبی بمحمود شاه فرستاد مضمون آنکه عمریست که سلسلهٔ محبت و مودت
بین الجانبین موکد گشته و این نسبت شریفه بطرفین بطریق توارث رسیده و ازینجانب در او آمد حقوق اخلاص
تقصیری نرفته چنانچه سلطان محمود خلجی دکن را از سلطان مرحوم نظام شاه گرفته بود اگر اینجانب با جنود و
عساکر امداد نمیکرد ملک از دست رفته بود و درین ایام مسموع شده که بهادر گیلانی ضابط بندر و اهل بیست
سلسلهٔ جهاز از سرکار خاصه و تجار که مشحون باموال و مروارید و اقمشه بود بغارت برده دویست سلسله جهاز
بمهام فرستاده آندیار را تاخته مساجد و معابد را سوخته چون اینجانب پاس نسبت اخلاص قدیم داشته و میدارد
که بحکم قاضی عقل واجب نمود که این واقعه را اعلام نماید و اگر آن نور حدیقه خلافت بدفع او متوجه نشود اینجانب او را
چنان گوشمال خواهد داد که اعتبار گیرند محمود شاه ایلچی را دلاسا نموده امرای موافق را طلبیده گفت ادای حق محسن
بر همه کس خصوصاً بر سلاطین واجبست و معهذا خدمت سلطان محمود گجراتی بادشاه باشوکت است و از و متصور اینديار
منصور و چون از بهادر گیلانی بی ادبی واقع شده و صلاح آنست که امرای استعداد لشکر نموده بدفع آن متوجه شوند
حسب الصلاح امرا فرمانی به بهادر فرستاده نوشته سلطان محمود را اعلام کرد نوشته که آنچه در جهازات بود بدرگاه
فرستد و جهازات را براه دریا راهی سازد و کمال خان و صفدر خان و سایر متعلقان را بحضور فرستد و مضمون
این ابیات ادا کرد ؎ چرا مایهٔ خود نداری نگاه * مکن چهرهٔ بخت خود را سیاه * منه پا ز اندازهٔ خود برون *
که افتی بچاه بلا سرنگون * بهادر چون شنید که خدمتگار محمود شاه فرمان می آورد راه داران خود را نوشت او را نگذارند
که از قلعهٔ مرج پیش آید و زبان جرات بلاف و گزاف کشوده جواب ناصواب نوشته فرستاد و چون جرات و جسارت
بهادر و جواب ناصواب بمحمود شاه رسید بصلاح استصواب امرا بکوچ متواتر بدفع او متوجه شد بعد از طی مراحل
بقلعه رسید که بهادر مدتها در استحکام آن کوشیده سوار و پیاده بسیار آنجا مانده بود و اهل قلعه بعد از مشاهدهٔ کثرت
و افزونی سپاه روی ادبار بصوب گریز نهادند و سه روز آنجا جهت ضبط مهمات توقف نموده بقلعهٔ بورکل که
بهادر آنجا متحصن بود متوجه شد و هنوز افواج بقلعه نرسیده بودند که بهادر قلعه را گذاشته گریخت و رای آنجا
بملازمت رسیده داخل دولتخواهان شد و چون بهادر ازین قلعه گریخت سرداران او رفته در قلعهٔ مرج متحصن
شدند رای امرا به تسخیر قلعهٔ مرج تصمیم یافت و محمود شاه را براه داشته متوجه آنحدود گشتند و بعد از وصول آن
ناحیه ضابط آندیار کومک مردم بهادر کرده قلعه را مضبوط ساخت و از راه مقابله و مجادله پیش آمد افواج محمود شاهی
از اطراف و جوانب قلعه را فرو گرفته دست تجلد برکشادند و جمعی که بهوای مبارزت آن قلعه بیرون آمده بودند
چون اکثر آنها بخاک مذلت آمیخته شد و ضابطه آندیار که راس رئیس مفسدان بود مقتول گشت و جمعی گریخته

www.alimaanfoundation.com/

چون مار بسوراخ درآمدند و محمود شاه و امرا چنان صلاح دیدند که مرچلها قسمت نموده از اطراف قلعه نقبها
فرو بردند تا آب قلعه بخندق فرود آید و از بی آبی مستاصل شوند و در محاذی هر برجی از بیرون بسازند ضابط قلعه
چون دید که راه فرار مسدود گردید از راه عجز درآمده امان طلبید محمود شاه باسترضای امرا ویرا امان داده
لشکریان بهادر را مسخر ساخت که هر که نوکر شود دیوانیان باو علوفه جاگیر دهند هر که نزد بهادر رود راهداران متعرض
اسباب و اسپ او بشوند و از قلعه مرج خاطر جمع نموده متوجه صورت کلهر و دابل گردید و چون بمواضع مالوه رسید
بتاریخ بست و هفتم رجب سنه تسع و تسعین و ثمانمائه هجری پسری محمود شاه را متولد گردید بشکرانه این موهبت
عظمی دست بذل و عطا گشود تاج احمد شاهی بر فرق نور دیده خود نهاده باحمد شاه موسوم گردانید چون تسخیر قلعه
مرج و توجه بصوب کلهر و دابل بگوش بهادر رسید در مضیق تحیر و تنگنای حیرانی ماند و دانست که قلت تدبیر
ارتکاب امری خطیر نموده بهر طرف که نگاه کرد راه فرار مسدود گردید از راه عجز و زاری درآمده خواجه نعمت الله
تبریزی را بخدمت امرا فرستاد و استغفار گناهان خود نموده و سلطان محمود شاه با التماس امرا قلم عفو بر جرائم
بهادر گیلانی کشیده از تقصیرات او درگذشت فرمود که اگر بهادر بخدمت شتابد و دو فیل مال مقرری بدیوان
برساند قلاع و بلادی که از تصرف او برآمده باز باو مقرر داریم خواجه نعمت الله به بهادر نوشت که بزودی متوجه
گردد که ملتمسات بدرجه قبول یافته چون مکتوب خواجه باو رسید باز زاغ غرور بیضه عجب و پندار در سر او نهاد
و ابروی که از عهد و مواثیق رسانیده بود در خاک مذلت ریخت امرای محمود شاه را برداشته بصوب قلعه
جاگیر متوجه شدند و چون بکنار آب کلهر رسیدند مرچلها قسمت نموده قلعه را محاصره نمودند وقتی که صبح نقاب
قیرگون از رخ گردون برداشت بامر سلطان تمام لشکر یکبار جلو ریز بجنگ درآمدند و هر که بقصد مبارزت از قلعه برآمد
علف شمشیر گردید و چون فر و شکوه افواج محمود شاهی در دل مخالفان جا گرفت و شب درآمد باغیان عنان
تماسک از دست داده راه فرار پیش گرفتند و بشامت این کرده قصه کلهر بغارت رفته و از استماع این خبر ملک
شمس الدین طارمی تهانه دار مصطفی باد باتفاق اهل شهر آمده محمد شاه را دید دو سه روز جهت سرانجام مهام آنحدود
در قصبه کلهر توقف نموده متوجه کالاپور گردید چون بموضع سالاله رسید خبر آوردند که بهادر از قصبه پناله فرود آمده
بجانب کولاپور رفته و بتصور باطل گروهی را بخود باز ساخته مستعد جدال و قتال است و بعد از وصول این خبر
بکوچ متواتر چون بنواحی کولاپور رسید اکثر لشکریان بهادر از و جدا شده بخدمت محمود شاه آمدند و بهادر گریخته
خود را بگوشه کشید محمود شاه باستصواب امرا ملک فخر الدین و عین الملک را جهت سرانجام قلعه پناله و ضبط نواحی
فرستاده قرار داد که موسم برسات را بکولاپور گذرانند تا شجره نفاق و درخت خلاف بهادر از بیخ برافتد بهادر
چون برین اطلاع یافت چشم امل او خیره و از اوج استکبار بحضیض افتقار افتاده باز بوسیله خواجه نعمت الله تبریزی

www.alimaanfoundation.com/

عریضه فرستاده التماس نمود که قول نامه مصحوب وزیر را فرستند تا از سر اطمینان باتفاق وزرا عازم حضور گردد بنصائح
قرین صواب و مواعظ خالص تجاوز ننماید محمود شاه بجهت تسکین نائره فتنه ملتمس او را قبول فرموده قولنامه فرستاده خواجه
نعمت الله باز التماس نمود که اگر شرف العلما صدر جهان و قاضی زین الدین بنه با وزرا بروند موجب اطمینان
بهادر خواهد گردید فرمود که مخادیم نیز با وزرا و شرفا بروند چون قریب بهادر رسیدند دریا درمیان حائل
بود اولا خواجه نعمت الله و خواجه مجد الدین رفتند و از الطاف و آمدن وزرا بیان نمودند باز رای او گردید و تیزدستی
نگذاشت که قدم توفیق بر طریق صواب استوار دارد هر دو خواجه آمده کیفیت ماجرا بوزرا گفتند خدمخان که زمام مهام
بدست اختیار او بود با اتفاق قطب خان از آب عبور نموده نزد بهادر رفت و آنچه لوازم نصیحت بود تقدیم رسانید
بهادر مقدم خواتین را تلقی بتعظیم و تکریم نمود اما چون دل او سیاه گشته بود اصلا بمضمون نصیحت پاک نشد و چون برگشته
آمدند مخدوم اعظم صدر جهان و قاضی زین الدین حسن رفته نصیحت را از سر باز نداشتند ولیکن چون صدر فرخ از
راه حق دور افتاده بود در دو کس مساعدت ننموده بدفع الوقت مشغول شده گفت اگر محمود شاه بصوب قلعه مرج
متوجه شود بنده آنجا آمده ملازمت نمایم و بعد از مراجعت وزرا سلطان ملک فخر الملک را از قلعه پنالا طلبیداشته
باستصواب امرا او را خلعت خاص و کمر مرصع داده بدفع بهادر فرستاد و ملک فخر الملک بکوچ متواتر عازم گردید
و چون بجوار بهادر رسید روز دیگر فوج آراسته روان شد بهادر از غایت غرور و استکبار استقبال کرده شروع
در مردانگی کرد ناگاه تیری از شست قضا کشاد یافته بر پهلوی او رسید و زین خان بضرب سنان نیزه خونفشان او را
از خانه زین بر زمین انداخت و سر پرغرور او را بریده بخدمت محمود شاه فرستاد و این فتح مجسن تدبیر ملک فخر الملک
و زین خان بظهور یافت مسرت و خوشحالی بخواص و عام شامل گردید و زمان مراجعت ملک فخر الملک جمیع امرا و
لشکریان و حشم را باستقبال فرستاده خواجه جهان خطابش دادند و در همان مجلس خلعت خاص و کمر مرصع
و اسپ تازی یک زنجیر فیل با و داد و زین خانزاد همان اسپ و اسلحه که بهادر پیشکش آورده بود عنایت فرمود
بعد از فتح دو سه روز بقلعه پنالا در آمد و از انجا ملک عین الملک را بجزیره فرستاد تا از تغیر بهادر متصرف شده
اموال و اسباب او را فرستد و ملک سعید برادر او را استمالت داده بحضور آورد و بعد از چند روز عین الملک
برگشته آمد و ملک سعید برادر بهادر را همراه آورد و از اسباب و اموال بهادر پنجاه زنجیر فیل و سیصد اسپ عربی
و نقد و جنس بسیار از نظر گذرانیدند چون سیما اخلاص در ناصیه ملک سعید هویدا بود در همان مجلس بهادر ملک
خطاب یافت و باستصواب و صلاح دید وزرا اموال و اقطاع بهادر را بملک عین الملک تفویض نموده
مراجعت کرد و چون بقصبه بیجاپور رسید دریاغی که خواجه جهان فخر الملک احداث نموده بود فرود آمده دو سه
روز بعیش و کامرانی گذرانیدند و خواجه از تحف و نفایس و اسپان عربی آنمقدار که در حوصله بشر نگنجد پیشکش کرده

www.alimaanfoundation.com/

بخلعت و کمر مرصع مباهی گشت و بعد از وصول دار السلطنت بصلاح امرا تفقد احوال ایلچیان سلطان محمود گجراتی
نموده اسپان تازی انعام فرمود و آنچه مرسوم ایلچیان بود مضاعف نمود پنج مروارید بوزن دهلی و پنج زنجیر فیل
و خنجر مرصع برسم سوغات بوکلات سپرد و جمال خان و صفدر خان و سائر متعلقان سلطان محمود را که بهادر در
قید داشت بحضور آورده بانعام و اکرام مشمول گردانید فرمود که بست منزل جهاز سلطانی که بهادر بغارت برده بود
بخدمتگاران سلطان سپارند تا سلسلهٔ اخلاص موروثی و مکتسبی استحکام پذیرد و قبل ازین بر زبان قلم گذشته
که در ایام بهار دولت بواسطهٔ کشته شدن قیام الملک ترک و گریختن نظام الملک و عماد الملک طراوت و نظارت
از اشجار حدیقهٔ سلطنت محمود شاهی رفته بود و دلهای امرا ازو متفرق شده درینولا که از لشکر مراجعت نموده
در بندر قرار گرفت و سرداران بجا و مقام خود رفتند قدرت فی الجمله و شوکت ناقص مانده بود آنهم رفت و ملک برید
بطوری مستولی گردید که هیچ احدی را پیش او نمیگذاشت مداخل و مخارج را مضبوط ساخته تجویز نمیکرد که از حرم بیرون
آید و مهمات را از پیش خود گرفته بغیر اسم سلطانی چیزی نگذاشت محمود شاه درینباب بعماد الملک چیزی نوشت و او
جواب فرستاد که اگر خداوندگار خود را بکاویل برسانند بنده خدمتگاری بجا آورده از سر قوت کار سلطنت را رونقی
و رواجی بدهد محمود شاه بحیله که توانست گریخته بکاویل رفت ملک عماد الملک مقدم وی را تلقی بتعظیم و تکریم نموده با جمعیت
بسیار بدفع برید متوجه شد چون بنواحی شهر بندر رسید ملک برید سامان لشکر خود نموده در برابر آمد و هنگام تلافی
هر دو فوج غلام سرخیل عماد الملک پیغام داد که خداوندگار سوار شوند که وقت جنگ نزدیک رسید اتفاقاً در آنوقت
محمود شاه بسر شستن مشغول بود غلام عماد الملک گفت هرگاه بادشاه وقت جنگ چنین غافل باشد هر آینه علامت
ادبار باشد بیت هر که با جهل و کاهلی پیوست ٭ پایش از جای رفت و کار از دست ٭ این سخن بر سلطان
دشوار آمد چون سوار شد تاخته در فوج ملک برید آمد و از غلام عماد الملک شکایت کرد عماد الملک از مشاهدهٔ اینحال
بکاویل مراجعت نمود پس از زندگانی بمثابه برو تنگ شد که آب و طعام کنیزگان ملک برید سپردند آنکه سنه سبع و
عشرین و تسعمائه از تنگنای عالم سفلی ارتحال نمود مدت سلطنت و ایالت او چهل سال و دو ماه و سه روز بود ذکر
سلطنت احمد شاه بن محمود شاه در سنه سبع و عشرین و تسعمائه ملک برید باستصواب و صلاح امرا و
خوانین سلطان احمد شاه بن محمود شاه را در شهر بدر جلوس داده اسم بادشاهی برو گذاشته او را در خانه میداشت
و امرا در جاگیر خود قرار گرفته متابعت یکدیگر نمینمودند و مدت دو سال و یک ماه بر احمد شاه مظلوم اطلاق بادشاهی
کرد و در سنه تسع و عشرین و تسعمائه درگذشت ذکر سلطان علاء الدین بن محمود شاه چون احمد شاه
بیچاره وفات یافت ملک برید باستصواب امرا دست علاء الدین برادر احمد شاه گرفته بادشاه ساخت و او را
نیز بطور برادر خانه میداشت ولیکن نجابت ذاتی و علو فطرتی او را بران داشت که مردم را بخود موافق ساخته

www.alimaanfoundation.com/

مرسوم مندرسه سرویرا احیا نماید و بطریق آبا کرام بلاد را مسخر سازد و ملک برید برین اطلاع یافته باتفاق نظام الملک بن ملک نظام الملک
و عماد الملک بن عماد الملک و عادلخان بن عادلخان سوای اسم سلطنت ازو برداشت و فی الحقیقت ویرا از بند
و قید خلاص کرد و برادر ویرا بجای او اغیار نمود مدت سلطنت او که در بند و حبس گذشت یک سال و یازده ماه
بود **ذکر سلطان ولی الله** بن محمود شاه چون ملک برید بن ملک برید سلطان علاء الدین را از قید
سلطنت آزاد کرد برادر او را که ولی الله نام داشت آورده اسم سلطانی برو اطلاق کرد و چون بی تحاشی بحرمسرای
او میرفت و هیچکس را قدرت منع او نبود رفته بمنکوحه سلطان ولی الله میلی پیدا کرد و نفس شوم ویرا بران داشت
که ولی الله را زهر داده بمنکوحه او را بنکاح خود در آورد و ایام گرفتاری او بسال نرسید **ذکر سلطان کلیم الله**
بن محمود شاه بعد از آنکه سلطان ولی الله شربت شهادت از دست ملک برید بن برید نوشید آن عمل قبیح
ازو بوقوع آمد سلطان کلیم الله بیچاره را سلطان ساخت و در شهر بیدر بطریق برادران او را هم نگاه میداشت
و چون پرده موافقت از روی کار امرا برداشته شد عماد الملک کابلی بکومک محمد خان بن عادلخان والی اسیر
و بنظام الملک و ملک برید و خداوندخان و سائر امرای دکن جنگ کرده گریخت سیصد فیل و صد اسپ و اسلحه
بدست لشکریان دکن افتاد عماد الملک گریخته باسیر و برهانپور آمد و بالآخر سلطان بهادر باز بداد خود را متصرف شد
و در سنه خمس و ثلاثین و تسعمائه خطبه سلطان بهادر در قصبات و پرگنات خود خواند و بار دیگر باز بالتماس عماد الملک
سلطان بهادر متوجه دکن گردید چون نظام الملک و ملک برید امرای دیگر طاقت مقاومت نداشتند از روی بیچارگی
در احمد نگر در آمدند و جمیع بلاد دکن خطبه سلطان بهادر خواندند و بلاد دکن در تصرف چهار امیر نظام الملک عادلخان
و قطب الملک و ملک برید قرار گرفت و تا امروز که اثنی و الف هجریست حکومت دکن در خانواده این چهارده
کس است چنانچه شمه از حال هر یک سمت گذارش مییابد **ذکر سلطنت نظام الملک** غلام بود برهمن نژاد
نام او بهریو بوده و تحریف نموده بحری میگفتند پسرش احمد را داعیه حکومت در سر افتاد و بنیاد مخالفت نهاد و وزرای
سلطان کلیم الله نظام الملک را محبوس ساخته و میل در چشم کشیده عاقبت هلاک ساختند حکومت او اشتغال
نداشت و در ضمن حکومت بهمنیه مندرج است **ذکر سلطنت احمد بن نظام الملک بحری** دم
در استقلال زده ولایت چنبر را تمام بتصرف در آورده در وسط آن ولایت شهری عظیم بنا نهاده باحمد نگر موسوم
ساخت مدت چهل سال حکومت کرده گذشت و چون از خصوصیات احوال این جماعت کتابی مبسوط بنظر
رسیده برهمین قدر اکتفا افتاد **ذکر سلطنت برهان بن احمد** چون برهان قائم مقام پدر شد
شاه طاهر که از افاضل وقت بود از سلطانیه عراق بدکن آمده مصاحبت ببرهان رسید و او را بمذهب امامیه
دلالت کرده مقتدای او شد و در سنه خمس و ثلاثین و تسعمائه سلطان بهادر گجراتی بعزیمت تسخیر دکن بنواحی

www.alimaanfoundation.com/

احمد نگر رسیده در جائیکه بکالاچوتره اشتهار دارد منزل کرد و برهان ازراه اخلاص و دولت خواهی درآمده
سلطان بهادر را ملازمت کرد و سلطان او را نوازش کرده چتر امارت و سلطنت داد گویند سلطان بهادر
بشاه طاهر گفت که شما همراه برهان نمی آمده باشید تا تعظیم شما فوت نشود چه هرگاه برهان بخدمت سلطان
بهادر می آمد می ایستاد و شاه طاهر چون با و منسوب بود و متابعت او بایستی ایستاد سلطان بهادر شاه طاهر را
گرامی میداشت برهان نظام الملک چون از سلطان بهادر تقویت یافت خطبه و سکه بنام خود کرده مدت
چهل و هشت سال بحکومت گذرانید **ذکر سلطنت سلطان حسین** بن برهان بعد از پدر قائم مقام گشت
از ثقات مرویست که برهان نظام الملک بر فاحشه عاشق شده او را در حبالهٔ خود در آورده روزی در خلوت
از و پرسید که در بندت بطور خود بودی از مردانی که تو آمد و رفت داشتند چند کس را بهتر دیده و خوش کرده او چهار
کس را نام برد ان چهار را بدست آورده حکم قتل آن بیچاره کرد آن فاحشه ایمنه نام داشت و حسین نظام الملک
از و متولد شد چون دوران ایام رام راج بیجانگر که بزبان هندی که بدانگر اشتهار دارد قوت و غلبه تمام داشت
حسین نظام الملک باتفاق عادلخان و قطب الملک و ملک برید بر سر رام راج رفت و رام راج با یک لک سوار
و دو هزار فیل در برابر آمد معرکه قتال برآراست و نزدیک بود که اینچنین کس غریمت یابند که از قضای آسمانی
توپی که از جانب حسین نظام الملک بود بر رام راج رسید بقتل آمد و لشکر هزیمت افتاد و غنیمت بسیار بدست
امرای دکن در آمد حسین نظام الملک سیزده سال حکومت کرد و از و دو پسر ماند مرتضی و برهان **ذکر سلطنت**
مرتضی نظام الملک بحکم وصایت جانشین پدر شد سخی و غریب دوست بود و خواجه میرک هروی
در ابتدا وزیر او شد بخطاب چنگیز خانی مخاطب گشت ولایت برار از تصرف نقال خان برآورده داخل
ولایت مرتضی نظام الملک ساختند و بعد از فوت چنگیز خان بحسب اتفاق با پسری مرغ فروش نظام الملک را
نسبت فریفتگی پیدا شد و او را مهماحب خان خطاب داده وکیل خود ساخت و آن بی سعادت دست
بغارت و تاراج برآورده بخانهای مردم در می آمد و دست بعیال و فرزندان خلائق دراز میکرد و از امرا
هر کس را از متابعت خود بیرون میدانست قصد قتل او مینمود تا انکه بر سر امرای برار که میر مرتضی و خداوندخان
و دیگران باشند چون امرا بر داعیه اطلاع یافتند بدستی نموده او را بقتل آوردند و مرتضی نظام الملک
بغایت اندوهناک شده بنجر خبط چاره مذید درین ایام خبط دماغ او طغیان کرد و در باغ بهشت تنروی
شده بیرون نمی آمد و کس را هم پیش خود راه نمیداد و احیانا گاهی باریافتی همه وقت وزرا بمهمات مشغول بوده
استقلال میداشتند و اگر مهم ضروری پیش آمدی نوشته باو میفرستادند و او جواب مینوشت و چون شش سال
برین گذشت حضرت خلیفه الهی پیشرو خانزاکه یکی از بندگان قدیم الخدمت این درگاه است بدکن فرستادند

www.alimaanfoundation.com/

احوال آنجا معلوم نموده بعرض رساند چون پیشرو خان باحمدنگر رسید اسد خان رومی که بوکالت مرتضی قیام
داشت و چون گاه گاه مرتضی را رفاقت حال میشد و خود می آمد او را بیرون می آورد و ملاقات پیشرو خان نموده
اظهار اخلاص و نیکو بندگی خود بدرگاه حضرت خلیفه الهی مینمود پیشرو خان گفت که حضرت بمن فرموده بودند که سبب
گوشه نشینی شما را معلوم نمایم در جواب گفت که چون مردم بسیار در گرد من جمع آمدند و ولایت من بخرج وفا نمی کند
از شرمندگی مردم کمتر بیرون می آیم پیشرو خان را با پیشکش بسیار و فیلان کوه پیکر رخصت کرد اتفاقا برهان که
برادر نظام الملک باشد از قید خلاص شده خروج کرد امرای نظام الملک را بیرون آورده او را شکست دادند
و او فرار نموده التجا بدرگاه حضرت خلیفه الهی آورده مورد مراحم خسروانه گشت و مرتضی و نظام الملک باز دران باغ
مخفی گشت و کس پیش او نمیرفت و اینواقعه در سنه احدی و تسعین و تسعمائة دست داده مدت سه سال درین نمط
گذرانیده چند مرتبه میان لشکر نظام الملک و عادلخان محاربات رفت و بصلح قرار گرفت و صلابت خان نام
غلام گرجی شاه طهماست در خانه نظام الملک صاحب اختیار شده مدار الملک گشت و میر مرتضی و خداوند خان
و امرای جاگیردار ولایت برار را با صلابت خان مخالفت واقع شد و جمعیت تمام کرده بر سر احمدنگر آمدند و صلابتخان
جنگ کرده غالب گشت و اینجماعت فرار نموده پناه بدرگاه جهان پناه حضرت خلیفه آوردند و کومک گرفته دگر بار
بولایت برار آمدند چنانچه شرح اینواقعه بمحل خویش گذشته و در آخر عمر مرتضی نظام الملک بر فاحشه فتو نام عاشق
شد باین نسبت که میر بهشتی نام سید این فاحشه را روز چند در خانه خود داشته بود و میر بهشتی را پسری بود اسمعیل نام
ازان دیگر این فاحشه اسمعیل را برادر میگفت و اسمعیل وکیل نظام الملک شده صلابت خان را در بند کرد گویند که
نوشته باص و از مرتضی نظام الملک نمود که صلابت خان در قلعه باشد صلابت خان همان لحظه پالکی طلبیده
سوار شده بقلعه رفت هر چند مردم قلعه گفتند که مرتضی نظام الملک بحال خود نیست و ازینحکم خبر ندارد و دولتخواهی
و حلال نمکی در خط نگاهداشت دولت صاحب است او قبول نکرده گفت مرا بعضوی کاری نیست و بجز انقیاد
چاره نی چون صلابت خان از میان رفت اسمعیل وکیل مطلق شده او و فاحشه فتو استقلال و استیلای
تمام پیدا کردند و ابن اسمعیل انواع ظلم و ستم پیش گرفت و چون حسن علی پسر سلطان حسین سبزواری را نیابت
خود داده خطاب مرزا خانی ارزانی داشت و چون ستم و بی اعتدالی از حد درگذشت میرزا خان روز بروز
استیلا گرفته اکثر امرا را با خود موافق ساخته وکالت مرتضی نظام الملک را پیش خود گرفت میدان را خالی
دیده هوای حکومت در سرش جاگیر شد و حسین پسر مرتضی نظام الملک را که نزدیک بحد بلوغ رسیده بود در قلعه
مقید میداشت خلاص کرده بحکومت برداشت و مرتضی نظام الملک را در گرمابه حمام انداخت درها بست
و آن بیچاره از حرارت هلاک شد حکومت مرتضی نظام الملک بست و شش سال و چند ماه بود ذکر سلطنت

www.alimaanfoundation.com/

حسین بن مرتضی نظام الملک که او را میران حسین میگفتند میرزا خان او را نمونه داشته خود حکومت میکرد و بمقتضی خورد سال همه وقت بلهو و لعب و جنگ مرغ و سیر بازار میگذرانید و بیشتر اوقات او با زنان فاحشه مست در کوچه و بازار میگشت و حرکات ناملائم مینمود چون استقلال و استیلای میرزا خان از حد گذشت امرای قدیم دکنی در مقام رشک و حسد آمده حسین نظام الملک بی تجربه خورد سال را برین داشتند که از میانه میرزا خان را برمی باید داشت در خانه انکس خان که برادر رضاعی حسین نظام الملک و همسال او بود ضیافت خیال کرده میرزا خان را طلبداشتند میرزا خان از ارادهٔ ایشان اطلاع یافته آنروز را بعذر و بهانه گذرانیده نیامد اتفاقا بعد از طعام ازین مجمع سید مرتضی شروانی از مرافقان میرزا خان بود قی کنان برخاست و فریاد کرده میگفت که میرزا داد میرزا ملامت سید مرتضی نموده تمهید مقدمات کرده بخدمت حسین نظام الملک آمد و گفت چون سید مرتضی مردی عزیز نست و بر بستر هلاکت افتاد و درون قلعه آب و هوای خوب دارد چند روز اگر امر شود آنجا باشد رخصت گرفته او را بقلعه فرستاد روز دیگر بخدمت حسین نظام الملک آمده او را بعیادت سید مرتضی برد و در خانه محبوس کرد بیت مزن در وادی مکر و حیل گام ✽ که در دام بلا افتی سرانجام ✽ و دروازها را محکم کرده بکسان خود سپرد سید مرتضی تندرست و توانا بر دروازه قلعه نشسته اهتمام میکرد و میرزا خان آنکس خان را نیز گرفته مقید ساخت و میر طاهر داماد امین الملک را بقلعه دستاد و اسمعیل پسر برهان را که برادر زاده مرتضی نظام الملک است از حبس بیرون کرده بقلعه احمد انگر آورد و چون خبر گرفتاری حسین نظام الملک شهرت کرد جمال خان گجراتی که سردار سلاحداران بود و با قوت غلام که خداوند خان خطاب داشت باهم اتفاق نموده لشکریان و دیگر مردم را با خود متفق ساخته بدروازه قلعه هجوم آوردند و بنیاد توپ اندازی کردند. میرزا خان بدروازه آمد جنگ عظیم در گرفت و کشور خان حال میرزا خان و علیخان کشته شدند میرزا خان و سید مرتضی و حمید خان و امین الملک و بهائی خان و خانخانان و دیگر مردم باین خیال فاسد که فتنه تسکین خواهد یافت سید حسین را بریده از قلعه بیرون انداختند و اسمعیل برهان را بر بالای برج برآورده چتر بر سر افراختند و ندا کردند که چون حسین ناقابل بود بجزای خود رسید و صاحب شما اسماعیل نظام الملک هست و جمال خان و امرای دیگر سر بریده حسین را دیده در جنگ بیشتر سعی کردند و دروازه را آتش زده میرزا خان هر چند در صلح زد فائده نکرد و آخر الامر میرزا خان و موافقان او از قلعه برآمده راه فرار پیش گرفتند. و میرزا خان بدر رفت و حمید خان و بهائی خان و امین الملک و سید مرتضی و دیگر سرداران گرفتار کشته بقتل رسیدند و میرزا خان چون بجانب خیبر میرفت بعضی او را شناخته گرفته آوردند و بفرموده جمال خان بند از بند جدا کرده در توپ نهاده آتش زدند و دست غارت برآورده از عراقی و خراسانی و ماوراء النهری هر کرا یافتند کشتند ✽ بچشم خویش دیدم در گذرگاه ✽ که زد بر جان مورے مرغکے راه ✽ هنوز از صید منقارش نپرداخت

www.alimaanfoundation.com/

که مرغ دیگر آمد کار او ساخت ٭ وزن و فرزند او باسیری بردند و خانمان خراب کردند قریب چهار هزار کس بیگناه
که دران معامله دخلی نداشتند بقتل رسیدند مجملاً هر کرا سپید پوست میدیدند می کشتند ایام حکومت حسین نظام الملک
دو ماه بود **ذکر سلطنت اسمعیل نظام الملک** چون از قتل عام بپرداختند جمالخان اسمعیل خان
نظام الملک را بحکومت برداشته بطریق نمونه میداشت و خود حکومت میکرد و اسمعیل خان با وجود خورد سال و
صغر سن مرتکب افعال نا ملائم نمی شد گویند روزی از بازار میگذشت نظر او بر جماعت کشمیری افتاد
چون شنید بوهت دید گفت چون اینجماعت را نکشته اند القصه جمالخان استقلال تمام گرفته تمام کارخانه
نظام الملک برو شد و بسبب منازعت که در سرحد که میان نظام الملک و عادلخان پیدا شد بر سر ولایت
عادلخان رفته جنگ کرده غالب گشت و سیصد زنجیر فیل غنیمت گرفت و برهان برادر نظام الملک که بملازمت
حضرت خلیفه الهی آمده بود اخبار پریشانی دکن شنید بحکم فرمان حضرت خلیفه الهی و بمدد و کومک درگاه خلائق
پناه در سنه سبع و تسعین و تسعمائة متوجه دکن شد و باتفاق راجی علیخان حاکم اسیر و برهانپور بولایت برار
در آمده قابض گشت درینوقت جمالخان از روی پندار ایلغار بر سر ملک برهان الملک آمد و جنگ کرده کشته شد
ولایت احمدنگر و برار بتصرف برهان الملک در آمد و تا امروز که اثنی الف ست قائم مقام آبا و اجداد خود است
ایام حکومت اسمعیل بدو سال بود **ذکر سلطنت برهان بن حسین** بن برهان که برادر مرتضی است
مدتها در قید برادر بود اتفاقاً از حبس فرار نموده به بیجاپور رفت و پیش عادلخان میبود و از انجا بطلب بازی باحمدنگر
آمد و چون مرتضی زنده بود به صلابت خان پیشوا داشت کاری نتوانست کرد از انجا فرار نموده بحدود گجرات
رسید پیش قطب الدین محمد خان غزنوی که از امرای عظام حضرت خلیفه الهی بود آمد و از انجا بآستان بوسی
معلی سرفراز شد و او را سیصدی ساخته جاگیر عنایت فرمودند و بعد از چندگاه هزاری ساخته بمالوه فرستادند و
لشکری همراه اعظم خان کردند که از ان بی اعتدالان اوباش دکن را استخلاص نموده برهان که از خاک کشیدهای
درگاه است بدهد خان اعظم بابلخ پور که شهر حاکم نشین ولایت برار است رسید و در فتح دکن هیچ نمانده بود
ناگاه مراجعت را بر ثبات اختیار کرد و برهان محروم شده باز بدرگاه خلائق پناه آمد چنانچه این قضایا
بموقع خویش مذکور گشته بعد از ان همراه صادق محمد خان بر سر افغانان تعین شد چون مرج دکن بمسامع علیه
رسیدند بندگان حضرت خلیفه الهی برهان را از طرف بنگش طلب فرموده بتوجه تمام و عنایت بی نهایت روانه
ساختند و امرای صوبه مالوه و سائر زمینداران خصوصاً راجی علیخان حاکم اسیر و برهانپور فرمان بهانمطاع نوشتند که
چنان اهتمام نمایند که برهان را که پناه بدرگاه آورده است بجای مادرش بنشانند نظر بی اوزبک و پسرانش که در مالوه
جاگیر داشتند نیز فرمان معلی رفت نظر بی با پسرانش همراه برهان باشد و راجی علیخان اینخدمت را وسیله افتخار و اعتبار

www.alimaanfoundation.com/

خود دانسته قدم پیش نهاد و جمالخان که به بیجاپور رفته عادلخان را شکست داده بود فیل بسیار بدست آورده چون
شنید که راجی علیخان قدم پیش نهاده در مقام پیش آوردن برهانست از بیجاپور ایلغار کرده با مردم مکی رسید
و راجی علیخان اکثر مردم کار آمدنی را بوسیله نامه و پیغام از جمالخان گردانیده بود اندکی جنگ شد و مردم یکیک
از فوج او جدا شدن گرفتند و آتشبازان هنگامه آتشبازی سر کرده گریختند جمال خان حیرت زده سراسیمه تکاپو کرد
و درین میانه یکی از آتشبازان که خویش او را جمال خان کشته بود او بجمال خان رسیده باهم در معرکه افتادند
و راجی علیخان برهان را باعزاز و اکرام تمام باحمدنگر روانه ساخت و اینواقعه در شهر رجب سنه تسع و تسعین و تسعمائه
واقع شد و تا امروز بر سریر حکومت ست **ذکر یوسف عادل خان** عادل خان که بنیاد سلسله غلامی
و جرکس بود خواجه محمود گرجستانی بدست محمود شاه بهمنی او را فروخت و گرجستان از فال گیلانست ولایت شولاپور را
تا آب متصرف گشته از عرض و طول از حد وایل تا گلبرگ متصرف گشته دم استقلال زد و در آخر بیجاپور را متصرف گشت
از ابتدای سنه ستة و ثمانمائة تا سنه ثلث و عشر و ثمانمائة که هفت سال باشد حکومت کرد **ذکر اسمعیل عادلخان**
سوائی بن یوسف قائم مقام پدر شد مرد و مردانه و سخی بود و اکرد و ساکرد نصرت آباد و آنچه ولایت را بتصرف
در آورده بعادلخان سوائی موسوم گشت چون از حکام دکن چهار یک زیاده متصرف بود سوائی گفتند و دوازده
هزار سوار انتخابی مسلح آراسته که بیشتر مغول بودند نگاه داشته ترتیب میکرد و هر سال جهازات بهرمز فرستاده از
مردم عراق و خراسان طلب میداشت گویند که روزی در خانه عماد الملک کاویلی مهمان شد عماد الملک چند
خوان پر جواهر گذرانیده تکلف بسیار کرد و چون عماد الملک مهمان اسمعیل عادلخان شد اسمعیل فوج خود را آراسته
بنظر در آورده گفت آنچه حاصل کردم اینست از نوکران من هر کرا میخواسته باشد میگذرانم سه مرتبه بنظام الملک جنگ
کرده غالب گشت مدت بست و پنج سال حکومت کرده درگذشت **ذکر ابراهیم عادل خان** بسعی امرا
جانشین پدر شد ملوخان که برادر بزرگ بود التجا باسعد خان که امیر الامرا بود برد اسعد خان او را بحکومت
برداشت یک نیم روز حکومت کرد اسعد خان آخر پشیمان شده به ملکاپور که جاگیر او بود رفت و ملوخان بدست
ابراهیم عادلخان گرفتار گشته الف خان را که برادر خورد بود میل کشیده نابینا شد گویند نه مرتبه به نظام الملک جنگ
کرده گاه غالب گاه مغلوب گشته مدت بست و پنج سال حکومت کرده درگذشت **ذکر علی عادل خان**
بن ابراهیم بحکم وصایت قائم مقام پدر شد او را دو برادر بود طهماسپ و اسمعیل او نیز نسبت پدر عمل نموده هر دو
برادر را میل کشید صاحب اخلاق و اطوار پسندیده بود بسخاوت و حلم و مروت و انصاف داشت و هر سال
قریب شش لک روپیه بفقرا و مساکین و مسافران میداد و علامة العصر امیر فتح الله شیرازی را زر بسیار فرستاده
از فارس آورده وکیل خود ساخت جماعت کثیر از افاضل روزگار در صحبت او میبودند و درویش نهاد و محب

www.alimaanfoundation.com/

فقرا بود بزبان تصوف مناسبت تمام داشت و بیشتر اوقات او بمجالست و مصاحبت اهل فضل میگذشت
و بظاهر صوری مبتلا بود و امرد بسیار جمع ساخته بلباسهای فاخره مرتب میداشت تا سر در سر این کار کرد ولایت
باوکلا و باسلور و بالکهور را متصرف گشته کار حکومت را از پدران گذرانیده سه مرتبه با حسین نظام الملک جنگ کرده
گاه غالب گاه مغلوب شد نسبت اخلاص بدرگاه جهان پناه خلیفه الهی داشت و همه وقت بارسال عرائض پیشکشهای
لائق خود را مذکور مجلس اقدس میگردانید یک مرتبه حکیم عین الملک و مرتبه دیگر حکیم علی از درگاه خلائق پناه بحجابت
پیش او رفتند و او دوازده کروه استقبال کرده لوازم انقیاد و عبودیت بتقدیم رسانیده خطبه و سکه بنام نامی
حضرت خلیفه الهی کرد مذهب امامیه میل کرده ترک روش پدران گرفت اتفاقاً شنید که ملک برید حاکم بیدر خواجه سرای
صاحب حسن دارد خطها فرستاده طلب خواجه سرا کرد ملک بعذر و بهانه میگذرانید تا آنکه مرتضی نظام الملک فوجی
بر سر برید فرستاده برید متحصن گشته التجا بعلی عادلخان برد عادلخان دو هزار سوار بکومک او فرستاده او را خلاص
کرد درینمرتبه ملک برید بیچاره شده خواجه سرا را فرستاد و علی عادل خان بکمال شهوتی که داشت استقبال خواجه سرا
نموده بمنزل برد و شب در خلوت برده میل مصاحبت کرد خواجه دشنه از شاخ موزه برآورده بر سینه او زده هلاک
ساخت این قصه غریبه در سال سنه ثمان و ثمانین و تسعمائه واقع شد مدت حکومت او بست و پنج سال بود از
غرائب اتفاقات آنکه سه عادلخان از پی هم هر یک بست و پنج سال حکومت کردند ذکر سلطنت ابراهیم عادلخان
بن طهماسپ که برادرزاده علی عادلخان باشد بسعی کامل خان در سن نه سالگی بحکومت نشست کشور خان که یکی
از امرای بزرگ بود و کامل خان را کشته خود وکیل شد و کشور خان را با ولاد مصطفی خان بقتل رسانید و مهم وکالت
بدلاور خان حبشی قرار گرفت و او مذهب امامیه را برداشته مذهب سنت و جماعت را رواج داد مدت نه سال
دلاور خان در نهایت استقلال گذرانید ابراهیم عادلخان باتفاق امرای دیگر قصد دلاور خان کرد و دلاور خان
گریخته باحمدنگر پیش برهان نظام الملک رفت و او را اغوا کرده بر سر عادلخان آورد و برهان کاری نساخته
برگشت و ابراهیم عادلخان قول فرستاده دلاور خان را طلبیده چشم او را میل کشید تا امروز که سنه اثنی و الف
هجری ست چهارده سال میشود که ابراهیم حکومت میکند ذکر سلطنت سلطان قلی قطب الملک
همدانی از قوم میر علی سکر آقا قوینلو از جمله پنج وزیر بهمنیه است چون سلطان محمود غلامان را بسیار رعایت میکرد
و سلطان قلی خود را فروخته داخل غلامان شده ولایت گولکنده را متصرف گشته بست و چهار سال حکومت
کرده درگذشت ذکر سلطنت جمشید قطب الملک بن سلطان قلی بعد از پدر جانشین شده هفت
سال حکومت کرد ذکر ابراهیم قطب الملک بن سلطان قلی بعد از برادر حاکم گولکنده شده مرد مدبر و
دانا بود اما قهر و غضب برو مستولی بود باندک جریمه بنده های خدا را سیاستهای غریب کردی و فرمودی که ناخنهای

www.alimaanfoundation.com/

مظلوم را از انگشت جدا کرده در طرفی نهاده پیش او می آوردند و طعام بسیار در سیلان او می کشیدند مقرر چنان
بود که تمام نوکران در مائده او طعام میخوردند و در طعام تکلف بسیار کردی مدت سی و پنج سال حکومت کرد
ذکر محمد علی قطب الملک بن ابراهیم قائم مقام پدر شد و بر پاترے بهامکسی نام عاشق شده شهرے
بنا کرده بهاگ نگر موسوم ساخت و یکهزار سوار نوکر آن فاحشه ساخت که دائم ملازم رکاب او بودند تا غایت
سنه اثنی والف هجری نه سالست که حکومت میکند **طبقه سلاطین گجرات** از ابتدای سنه ثلث و تسعین و
سبعمائة تا سنه ثمانین و تسعمائة که بتصرف اولیای دولت حضرت خلیفه الهی در آمد مدت یکصد و هشتاد و هفت سال
پانزده نفر فرمانروائے کردند بدین تفصیل سلطان محمد بن سلطان مظفر دو ماه و چند روز سلطان مظفر شاه
سه سال و هشت ماه و بست روز سلطان احمد سی و دو سال و ششماه و بست روز سلطان محمد بن احمد هفت سال
و چهار ماه سلطان قطب الدین احمد شاه هفت سال و ششماه داود شاه هفت روز سلطان محمود شاه پنجاه
و پنج سال و یازده ماه و دو روز سلطان مظفر بن محمود چهارده سال و نه ماه سلطان سکندر دو ماه و شانزده
روز سلطان محمود چهار ماه سلطان بهادر یازده سال و نه ماه سلطان محمد شاه یک و نیم ماه سلطان محمود بن
لطیف شاه شانزده سال و چند روز سلطان احمد سه سال و چند ماه سلطان مظفر بن محمود شانزده سال
و چند ماه در کتب تاریخ مسطور است که چون ظلم نظام مفرح که مخاطب برداشتی خان بود از جانب سلطان محمد بن
سلطان فیروز شاه حکومت گجرات داشت در اقطاع عالم ایثار یافت و مظلومان ستم دیده و ملهوفان جور کشیده
از گجرات برسم استغاثه بدار الملک دهلی رسیدند و جور و ستم او پیش سلطان محمد شاه تقریر نمودند و حقیقت طغیان و
سرکشی او گفتند سلطان محمد شاه بعد تامل وافی و تدبیر کافی اعظم همایون ظفر خان بن وجیه الملک را که از امرای کبار
بود مشمول عواطف گردانید و اقطاع گجرات مرحمت فرمود بتاریخ سوم ربیع الاول سنه ثلاث و تسعین و سبعمائة
اعظم همایون ظفر خان را چتر و بارگاه سرخ که مخصوص بادشاهانست عطا نموده رخصت ممالک گجرات ارزانی
داشت و او در همان روز از شهر بر آمده بر حوض خاص منزل گرفت و چهارم ماه مذکور سلطان محمد بمنزل ظفر خان
شتافته گوش او را بدر نصائح گرانبار ساخت و خلوت خاص لطف نموده بشهر مراجعت کرد گویند که چون وزرا
منشور حکومت نوشتند بفرموده سلطان جای القاب خالی گذاشته بودند و او بخط خود القاب نوشت و آن
اینست که برادرم مجلس عالی خان معظم عالم عادل باذل مجاهد مرابط ضابط مقسط از یحیی سعد الله والدین ظهیر الاسلام
والمسلمین عقد السلطنت یمین الملت قاطع الکفر والمتمردین قطب سماء المعانی نجم الملک العالی صفدر روز وغا
تهمتن قلعه کشا کشور گیر آصف تدبیر ضابط الامور ناظم مصالح بالجمهور والمیامن والعادات صاحب البرای
والکفایات ناشر العدل والاحسان دستور صاحب قران الغ قتلغ اعظم همایون ظفر خان القصه بکوچ متواتر متوجه

www.alimaanfoundation.com/

گجرات گردید و در راه خبر آمد که تاتار خان بن ظفر خان که وزیر سلطان محمد شاه بود از و پسری متولد شد
با حمد خان موسوم گشت ظفر خان از استماع این مژده بغایت مسرور گردید و جشنی عالی ترتیب داده اکثر لشکر را
تشریف و خلعت داد چون بخطه ناگور رسید مردم کنبایت از نظام مفرح بدادخواهی آمدند و ظفر خان دلاسای
آنجماعت نموده عازم نهرواله گردید چون نهرواله که الآن پتن اشتهار دارد رسید حظی الملک نظام مفرح نوشته فرستاد
که در ملازمت محمد شاه چنان مذکور شده که ملک نظام مفرح محصول چند سال خالصه سلطان را بحوائج خود صرف
نموده یکدینار بخزانه نرسانید و معهذا دست جور دراز کرده عموم متوطنان این بقاع را رنجانیده چنانچه مردم مکرر
بدهلی بفریاد و استغاثه آمده اند و چون زمام حل و عقد مهام ملکی این ناحیه را بمن سپرده اند طریق صواب آنست که هرچه از
محصول چند ساله خالصه موجود باشد بطریق استعجال پیش از خود بدهلی فرستد و تسلی مظلومان نموده خود نیز متوجه
دار الملک دهلی گردد و ملک نظام مفرح در جواب نوشته فرستاد چون راه بسیار آمده آید همانجا باشید و تصدیع نکشید
که من همانجا آمده حساب خواهم گذرانید اما بشرط آنکه مرا بموکل بسپارند چون اینجواب رسید و بغی و طغیان او تعین اعظم
همایون ظفر خان شده بعد از چند روز خبر رسید که ملک نظام مفرح بجمعیت تمام متوجه اینحدود گشته و بکوچ متواتر
میرسد اعظم همایون نیز با لشکری آراسته بآهنگ جنگ از شهر پتن برآمده بتاریخ هفتم صفر سنه اربع و تسعین و
تسعمائه در موضع کانبهو که دوازده کروهی پتن است خوف صعب داشت داد و ملک نظام مفرح با خلاصه فوج خود در
جست و جوی ظفر خان بوده در فراز و نشیب چون قضای آسمانی می تاخت درین اثنا شخصی از فوج ظفر خان برد
ظفر یافته و زخم کاری زده او بهمان زخم از پشت مرکب بر تخته زمین آمد فی الفور سر او را بریده بخدمت ظفر خان بیت
کلید ظفر چون نباشد بدست * ببازو در فتح نتوان شکست * و از معاینه این حال شکست بر لشکر نظام مفرح افتاد
مردم بسیار کشته شدند و غنیمت بیشمار گرفتند و پاره راه تعاقب نموده بخطه پتن مراجعت کرده در جمیع پرگنات
گماشتهای خود فرستاد و در سنه خمس و تسعین سبعمائه بقصد تادیب متمردانی که در نواحی کنبایت غبار فتنه و فساد
برانگیخته بودند متوجه شده آنجا را از خس و خاشاک اهل خلاف پاک ساخته و دلهای که بدشنه ظلم مفرح مجروح شده بود مرهم
التفات و عنایت نهاده متوجه اساول گردید و چند روز در انجا توقف نموده عموم سکنه و جمهور انام را از خود
راضی و شاکر گردانیده از انجا مراجعت نموده بخطه پتن در آمد و در سنه ستة و تسعین و سبعمائه خبر رسید که سلطان محمد شاه
بن سلطان فیروز دار الملک دهلی اجابت داعی حق نمود و امرای سلطنت اختلال پذیرفته اگر زمینداران در مقام
سرکشی شده اند بتخصیص راجه ایدر قدم از دائره اطاعت و انقیاد بیرون نهاده ظفر خان سامان سپاه نموده با لشکر
بیکران و فیلان کوه پیکر بکوچ متواتر عازم گوشمال راجه ایدر گردید و بسرعت تمام رسیده بمحاصره پرداخت راجه ایدر را
فرصت سامان قلعه داری نغرک میسر نشده بضرورت متحصن گشت و افواج مظفری اطراف ولایت ایدر را فرو گرفته

www.alimaanfoundation.com/

دست نهیب و تاراج دراز کردند و هر بتخانه که یافتند بخاک برابر ساختند و در مدت قلیل آنچنان قحط و عسرت در قلعه افتاد که راجه ایدر را از کمال عجز و زاری وکلا فرستاد و درخواست تقصیرات نمود و ظفر خان پیشکشی که بخواست ازو گرفته عزیمت سومنات نمود و درین اثنا خبر رسید که ملک راجا مشهور بعادلخان ضابط اسر پاے پندار از گلیم مقدار خود دراز تر کرده و بعضی مواضع ندربار را مضرتی رسانیده هست اعظم همایون حراست مملکت خود را بتسخیر بتخانه سومنات مقدم دانسته متواتر متوجه صوب ندربار گردیده عادلخان از استماع اینخبر بولایت خود مراجعت نمود و او تفقد احوال متوطنان آنجا نموده بدارالملک پتن مراجعت کرد و در سنه سبع و تسعین سبعمائة استعداد لشکر نموده بتاخت صوب جرو ترکه در جهت غربی پتن واقعست عازم گردید و چند موقع را تاخته از کلاتر آن ناحیه پیشکش گرفته ازانجا بقصد تخریب بتخانه سومنات متوجه شد و در اثنا ے راه راجپوتان را عرصه تیغ بیدریغ گردانید و هر جا که تمکده بنظر در آمد پست و نابود ساخت و چون بسومنات رسید بتخانه را سوختند و بت سومنات را شکستند و کافرانرا کشتند و شهر را تاراج کردند و مسجد جامع طرح انداخته ارباب مناسب شرعیه را تعین نموده تهانه گذاشته بجانب پتن مراجعت نمود و در سنه ثمان و تسعین و سبعمائة خبر بانظم همایون رسید که راجپوتان کرنالی چنان تسلط یافته اند که مسلمانان از کثرت مضرت ایشان مهاجرت و مفارقت اوطان اختیار نموده اند ظفر خان لشکر گجرات را بانجا ساخته بکوچ متواتر دشت و صحراے آن ناحیه را قرو گرفته راجه آنجا را باستحکام مغرور گشته بحصار دامیر پرداخت و افواج مظفری کوه و قلعه را در رنگ نقطه پرکار احاطه نموده از چهار طرف منجنیقها نصب کردند و هر روز جمعے از راجپوتان را بسنگ میساختند و چون باستحکام قلعه پیش ازان بود که مدستیاری منجنیق کار از پیش رود ظفر خان فرمود تا از چهار طرف ساباط طرح انداخته بزودی تمام ساختند با وجود ساباطها تسخیر قلعه میسر نبود عاقبت الامر بعد از محاصره یکسال و چند ماه راجپوتان از کمال عجز امان طلبیده و مردان و زنان سرهاے خود را برهنه کرده زنهار خواستند و پیشکش قبول کرده قرار دادند که هر سال خراج بی طلب بخط پتن رسانند و من بعد اهل اسلام آزار نرسانند اعظم همایون از رافت جبلی و کرم فطری عذر انجماعت پذیرفته امان داد و پیشکش گرفته خراج هر ساله مقرر کرده از انحدود خاطر جمع نموده بزیارت مرقد مقدس شیخ الطریقت خواجه معین الدین حسن سنجری شتافت و قصبات آنصوب را نهب و تاراج نمود و آبادانی اثر نگذاشت و بعد از فراغ تاخت بصوب ندروانه حرکت کرده ولایت ندروانه تاراج نموده برده غنیمت بسیار بگرفتند در هفدهم سنه ثمانمائة به پتن مراجعت کرده چون این یورش بسه سال برکشیده بود اعظم همایون فرمود که یکسال سپاهی از خدمت و تردد معاف باشد و در آخر سنه ثمانمائة تاتارخان پسر او که بوزارت سلطان محمد بن فیروز قیام مینمود بسبب غلبه استیلای ملوخان فرار نموده بگجرات پیش پدر آمد چنانچه در طبقه دهلی سمت گذارش یافته فی الجمله تاتارخان از کمال جمعیت انجا به پدر آورد و با لشکر

www.alimaanfoundation.com/

او را بخود همراه آورده انتظام از ملوخان بستاند اعظم همایون ظفرخان در فکر استعداد لشکر شد و مردم را
دلاسا مینمود اما چون میرزا پیر محمد نبیرهٔ حضرت صاحب قرانی امیر تیمور کورکان ملتانرا گرفته بود و سارنگ خانرا
بدست آورده اعظم همایون در امضاء این نیت و انقیاد این امر تامل میفرمود چه بفراست دریافته بود که میرزا پیر محمد
مقدمهٔ حضرت صاحبقرانیست اتفاقاً بعد از چند روز در سنه احدی و ثمانمائة خبر آوردند که امیر تیمور با لشکر گران
باطراف دهلی رسیده ظفرخان بتسلی پسر نموده عزیمت دهلی را بموقف وقت فرصت میداشت و در ینوقت باتفاق
یکدیگر متوجه ولایت ایدر شدند و بکوچ متواتر رفته قلعهٔ ایدر را محاصره نمودند و هر روز افواج باطراف ولایت فرستاده
در نهب و تاراج دقیقه نامرعی نمیگذاشت راجه ایدر از غایت عجز رسولان فرستاد و پیشکش قبول کرد و چون
ممالک دهلی پر فتنه و آشوب بود ظفرخان به پیشکش اکتفا کرده بود و در رمضان سنه مذکور به پٹن مراجعت کرد
و در ینحال خلق کثیر از دهلی از حادثه صاحبقرانی گریخته به پٹن رسیدند اعظم همایون تفقد احوال آنجماعت علی اختلاف
حالتهم نموده در حق هر کدام شفقتی که لائق حال او بود بجا آورد و بعد از چندگاه سلطان محمود بن سلطان محمد بن سلطان فیروز شاه از خصم
صاحبقرانی گریخته بولایت گجرات در آمد سلوک و معاشی که لائق حال بود از ظفرخان بوقوع نیامد مایوس و دلتنگ بجانب
مالوه رفت چنانچه بمحل خویش مذکور ست و در سنه ثلث و ثمانمائة اعظم همایون مواجب یکساله بسپاه رسانیده
باستعداد تمام متوجه تسخیر ایدر گردید چون افواج مظفری اطراف قلعه فرو گرفتند و چند روز متواتر جنگ انداختند
بنشی راجه ایدر قلعه را خالی گذاشته بجانب بیجاپور گریخت و علی الصباح ظفرخان بر قلعه برآمده شکر الٰهی بجا آورده بتجانها
بر انداخت و در قلعه تهانه گذاشته ولایت ایدر را میان امرا قسمت نمود و بعد از سرانجام مهمات آن ناحیه به پٹن
مراجعت کرد و در سنه اربع و ثمانمائة بظفرخان رسانیدند که بازیهود و کافران بر دور تجانه سومنات گرد آمده در احیای
مراسم خود نهایت سعی مبذول میدارند اعظم همایون بآنجانب متوجه شده پیش از خود فوجی فرستاد چون سکان
سومنات اطلاع یافتند از راه دریا استقبال کرده جنگ انداختند اعظم همایون بجنبانیدن تعجیل بآنجا رسیده دمار از
روزگار آنجماعت برآورد و بقیة السیف گریخته حصار بندر دیو در آمدند و بعد از چند روز در حصار را کشوده آنجماعت
را علف تیغ گردانیدند و ریسمان آنگروه را در زیر پای فیل انداخت و تجانها را شکسته مسجد جامع بنا کرده قاضی
و مفتی و ارباب شرعیه تعین نموده تهانه گذاشته بدار الملک پٹن مراجعت نموده در سنه ستة و ثمانمائة تاتارخان بعرض
پدر رسانید که ملوخان دهلی را متصرف شده و با وجود یکه سلطان محمود بر قنوج قانع شده او را بحال خود نمیگذارد
اگر لشکر به بنده همراه سازند رفته دهلی را از تصرف او برآورم و انتقام خود گرفته سلطان محمود را بازبدولت رسانم
اعظم همایون گفت الآن حمایت دلاور فیروز شاه شخصی قابل سلطنت نمانده و ملوا قبال خان الحال بدهلی متصرف است
و علمای دین نزاع و مخاصمه فراق اسلامیه را سبب خونریزی نیست رو نمیدارند تا تاتارخان باین حرف تسلی نشده

www.alimaanfoundation.com/

گفت امروز مارا این قدرت است که بسلطنت دهلی برسم پادشاهی و سلطنت میراث کسی نیست و این بیت
بر زبان میراند ؎ ملک بمیراث نگیرد کسی ٭ تا نزند تیغ دو دستی بسی ٭ اعظم همایون چون دید که ازین اراده متقاعد
نمیشود و خود را از شغل مملکت گذرانیده تمام لشکر و حشم ولایت باو تفویض نمود **ذکر سلطان محمد شاه**
بن اعظم همایون ظفر خان چون ظفر خان باختیار خود از شغل مملکت گذرانید تاتار خان غره جمادی الآخر سنه ستة
و ثمانمائة در قصبه اساول جشن عالی ترتیب داده بر تخت سلطنت جلوس نمود و چتر بر سر افراخته سلطان محمد شاه
خطاب کرد و امرا و بزرگان مملکت و سران کرده را خلعتها پوشانیده و زریکه بر چتر نثار شده بود بر اهل فضل و استحقاق
قسمت کرد و منصب وزارت به شمس خان داندانی برادر خورد اعظم همایون بود تفویض نمود و در طغرای فرمان خود فرمود
که این عبارت مینوشته باشد الموفق بتائید الرحمن افتخار الدنیا ابو الغازی محمد شاه بن مظفر شاه و بعد تنسیق مهمات
مملکت و لشکری گران فراهم آورده غره شعبان سنه مذکور از قصبه اساول بعزیمت دهلی در حرکت آمد و در اثناء راه
باو رسانیدند که راجه نادوت پای پندار از حیطه انقیاد و اطاعت بیرون نهاده محمد شاه از راه عنان همت منعطف
گردانیده جلو ریز بولایت نادوت در آمد و مواضع و قصبات را نهب و تاراج نموده در قصبه سینور منزل کرد که درین وقت
که بهار دولتش بود از غلبه شراب بناگاه در گذشت **بیت** در خاک ریخت آن گل دولت که باغ ملک ٭ با صد هزار
ناز بپرورد در برش ٭ مدت سلطنت او دو سال و دو ماه و چند روز بود و چون این خبر وحشت اثر بخطه بروچ باعظم همایون
رسید عظیم اندوهناک شد و بسرعت خود را باردو رسانیده نقش محمد شاه بخط پتن فرستاده لقبش در مناشیر خدایگان
شهد نوشانید و شمس خان داندانی را رعایت نموده از تغیر ملک جلال کوکهر حراست و حکومت خطه ناگور باو تفویض
داشت و با دل صد پاره و خاطر پژمرده از روی ضرورت مهمات ملکی می پرداخت و چتر و تخت را بر گوشه نهاده خود
را امتیاز نمیداد تا آنکه التماس امرا و ارکان دولت در سنه عشر و ثمانمائة بر سریر سلطنت جلوس نمود و در تواریخ بنظر
رسیده که شمس خان دندانی محمد شاه را در شراب زهر داد **ذکر سلطنت ظفر خان که بمظفر شاه مخاطب**
گشته چون مدت فطرات سلطنت ممالک گجرات که نه سال و چهار ماه باشد منقضی شد اعظم همایون ظفر خان در
قصبه پرنور بالتماس امرا و استدعای اکابر و معارف بر تخت مرصع بآئین سلاطین در ساعتی که منجمان اختر شناس
اختیار کرده بودند جلوس نموده خود را سلطان مظفر خطاب داد و در خطبه فرمان او چنین قرار یافت الموفق بالله
المنان شمس الدنیا والدین ابو المجاهد مظفر شاه و زریکه بر چتر نثار شده بود بر اهل استحقاق قسمت نمود و امرا و معارف
و سران کرده را خلعت داده بکوچ متواتر متوجه ولایت مالوه گردید چون بنواحی دهار رسید سلطان هوشنگ
بجنگ پیش آمد و چون طاقت صدمه مظفر شاهی نداشت گریخته پناه قلعه دهار برد و بالآخر آمده سلطان را دید
و چون بسلطان مظفر شاه رسیده بود که پدر خود دلاور خان را زهر داده و میان دلاور خان و سلطان مظفر شاه

www.alimaanfoundation.com/

در خدمت سلطان محمد فیروز شاه محبت و اخوت بود سلطان هوشنگ و بعضی مقربان او را مقید ساخته برادر
خود نصرت خان را بحکومت مالوه گذاشت درین اثنا خبر آمد که سلطان ابراهیم شرقی بخیال تسخیر دهلی از جونپور آمده
مظفر از استماع این خبر بصوب دهلی عازم گردید سلطان ابراهیم چون دانست که سلطان مظفر بآهنگ جنگ او می آید
از راه برگشته بجونپور رفت چنانچه در طبقه جونپور قلم متصدی بیان آن گشته سلطان مظفر از اصغای این خبر از راه
مراجعت نموده متوجه گجرات شد سلطان هوشنگ را مقید و محبوس کرده همراه برد و چون مدتی گذشت رعایا و سپاه
مالوه از سلوک ناهموار نصرت خان برد خروج کردند و او را خواجه دار ازهار برآورده راه گجرات یاد نمودند و پس ماندگان
او را آزار و تعرض نرسانیدند و از ملاحظه سلطان مظفر موسی خان را که خویش سلطان هوشنگ بود بسرداری
برداشته قلعه مندو بجهت سکونت اختیار کردند و بعد از وصول این خبر سلطان مظفر سلطان هوشنگ را در قید
برآورده شاهزاده احمد خان را بکومک او نامزد کرد تا دیار مالوه متصرف شده تسلیم او نماید شاهزاده احمد خان بقلعه
دهارا رسید ولایت را متصرف شده حواله سلطان هوشنگ نمود و خود براه دهود گجرات رفت و قلم مشکین رقم
این داستان را در طبقه مالوه مشروح و مبین تحریر نموده بالجمله در سنه اثنی عشر و ثمانمائه بسلطان مظفر رسانیدند که
راجپوتان کنهه کوٹ از توابع کچه غبار فساد انگیخته اند بمجرد استماع این خبر فوجی بزرگ بگوشمال آنگروه تعیین فرمود
گویند خداوند خان را بخدمت شیخ محمد قاسم بدهود فرستاد تا دعا کند که لشکر اسلام مظفر و منصور باز گردد و خدمت
شیخ محمد طومار اسامی جماعت که دران لشکر نامزد شده بودند ملاحظه نموده بر بعضی اسامی قلم کشید اتفاقاً چون لشکر
مظفر شاهی در کنف ظفر و فیروزی مراجعت نمود بر اسم هر که قلم کشیده بود او دران یورش بدرجه شهادت رسیده بود
و در سنه ثلث عشر و ثمانمائه در شهر نهرواله پٹن سلطان مظفر بیمار شده شاهزاده احمد خان را بحضور امرا و بزرگان
ممالک بر تخت سلطنت اجلاس دادند ناصر الدین احمد شاه خطابش داد و فرمود تا بر منابر اسلام خطبه بنام او
خواندند و در انروز از ابتدای حکومت او سه سال و هشت ماه و شانزده روز گذشته بود و بعد از اجلاس
سلطان احمد شاه پنج ماه سیزده روز بود مرهون حیات مستعار بوده در ماه صفر سنه اربع عشر و ثمانمائه از کهنه رباط
دنیا بمعمور آباد عقبی انتقال کرد و در خطه پٹن مدفونست و او را خدایگان کبیر خوانند ذکر سلطنت سلطان
احمد شاه بن سلطان محمد بن سلطان مظفر چون احمد شاه بر تخت سلطنت و آرامگه ایالت تکیه زد امرا و معارف
ممالک و اکابر شهر و سران گروه را تشریفات داده طبقات نام را از انعام خود بهره مند گردانیده و عمال و متصدیان
مهمات دیوانی را بدستور سابق مقرر داشته در باب تکثیر زراعت و تعمیر مملکت و تنسیق معدلت اهتمام تمام بکار برد
و چون در قصبه برودره بفیروز خان بن سلطان مظفر شاه خبر رسید که شاهزاده احمد شاه بر سریر سلطنت جلوس نموده
از روی حقد و حسد علم بغی و عناد برافراخت و جیونداس کهتری را منصب وزارت داده و امیر محمد برکی که حاکم

www.alimaanfoundation.com/

کنبایت بود نیز بفیروز خان پیوست امرای دیگر که بشرارت ذاتی موصوف بودند فیروز خان را مایه کامیابی خود دانسته
باو ملحق شدند و او را برداشته بکنبایت آوردند و در قصبه مذکوره هیبت خان بن سلطان مظفر فیروز خان را دید
و بعد از چند روز سعادتخان و شیر خان ابن سلطان مظفر برآمده باو پیوستند و او از اجتماع برادران استظهار و قوت
گرفته متوجه قصبه بروچ گشت و از آنجا خطی بسلطان هوشنگ فرستاده استمداد همت خواستند و قبول نمود که در هر منزل
چند لک تنکه برسم مدد خرج بدهد و در ولایت گجرات هر جا زمینداری بود باو اسپ و خلعت فرستاد بخود موافق ساختند
و چون این خبر بسلطان احمد شاه رسید استعداد سپاه نموده بکوچ متواتر متوجه بروچ گردید و چون آنجا رسید بجهت اطفای
نائره فساد رسولی نزد امرا فرستاده پیغام داد که بیت بزرگ کرده حق را فلک نه بیند خورد * عزیز کرده او را
جهان ندارد خوار * چون خدایگان کبیر مظفر شاه دست مرا گرفته بر سریر سلطنت اجلاس فرمود اساس قصر مشامخ و کاخ راسخ
بادشاهی من و بیعت امرای معارف ممالک و جمهور طوائف انام استحکام پذیرفته باید که قدم از حیطه انقیاد و اطاعت بیرون
ننهد که عاقبت بغی وخیم است و اقطاعی که خدایگان کبیر مظفر شاه بهر کدام نامزد فرموده بود بران قانع شده مترصد
الطاف دیگر باشد رسول این پیغام گذرانیده امرا با یکدیگر کنکاش کرده هیبت خان که عم حقیقی احمد شاه بود همراه
رسول بیرون فرستادند و چون سلطان احمد الطاف باز در حق هیبت خان مبذول فرمود فیروز خان
و دیگر خوانین از سر استظهار بخدمت سلطان احمد شتافتند او هر یکی را بعنایت تازه سرگرم نموده دلجوئی
کرده و جاگیرهای قدیم را مستقیم داشته سرانجام آنحدود باحسن وجوه فرموده میخواست بجانب پتن مراجعت نماید که خبر
رسانیدند که سلطان هوشنگ بآهنگ امداد فیروز خان از دهار متوجه اینحدود است سلطان احمد بمجرد استماع از قلعه
بروچ بکوچ متواتر در موضع شیخ فرود آمد و درینجا بهیکن آدم افغان که در ایام سلطنت سلطان مظفر شاه مقطع برودره
و از روی مخالفت در گوشها میگشت بخدمت آمد و مورد الطاف گشت سلطان احمد چون از کار فیروز خان وا
پرداخته بود بجمعیت صوری و معنوی بمقاتله و مقابله هوشنگ رو آورده عماد الملک را پیش از خود بجنگ فرستاد و هوشنگ
منفعل و خجل بدیار خود مراجعت نموده عماد الملک چند منزل تعاقب کرده زمیندار اینکه بسلطان هوشنگ پیوسته
بودند مقید ساخته بخدمت آورد سلطان احمد شاه در زمان مراجعت چون بقصبه اساول رسید و هوای آنجا موافق مزاج
افتاد و بعد استخاره باستصواب حقائق پناه شیخ احمد کنبو قدس سره بکنار سابرمتی در ماه ذیقعده سنه ثلث عشر و ثمانمائه خشت
تعمیر شهر معظم احمد آباد که در بلاد هندوستان مثل ندارد بر زمین نهاد و قلعه و مسجد جامع و بازارهای متعدد طرح کرد و در بیرون قلعه
سیصد و شصت پوره که هر پوره مشتمل است بر بازار و مسجد دیوار بند آبادان ساخت و در زمان معموری احمد آباد اگر گفته شود
که در کل بلاد عالم باین عظمت و آراستگی شهری موجود نشده مبالغه نموده باشد و در سنه اربع عشر و ثمانمائه فیروز خان
و هیبت خان باغوای ملک بدر علاء که قرابت قریبه بسلطان مظفر داشت باز طریقه بغی و طغیان سپردند از میان ولایت

www.alimaanfoundation.com/

برآمده بکوه ایدر پناه بردند سلطان احمد شاه بعد از استماع اینخبر بدفع این گروه متوجه شد و چون بقصبهٔ بلخ رسید فتح خان
بن سلطان مظفر را پیش از خود راهی ساخت و او نیز باغوای سید ابراهیم نظام مقطع قصبهٔ موراسه به برادران پیوست
و سلطان احمد از شنیدن اینحرکت متوجه موراسه گردید و ملک بدر علاء سید ابراهیم مخاطب برکن خان بر دو زمواسه
خندقی حفر نموده باسباب حصار داری پرداختند فیروز خان و هیبت خان و نرسنگ راجه ایدر را بکومک خود طلبید
در موضع انکهور که نیچکر وهی قصبهٔ موراسه ست فرود آوردند چون سلطان احمد بحوالی قصبهٔ موراسه رسید ما را و
جمعی از علماء را پیش ملک بدر علاء برکن خان فرستاد که تا غشاوه غفلت از پیش دیده ایشان برداشته انچه
حق است بکشوف سازند و چون رسولان جواب موافق مدعا نشنیدند برگشته آمدند سلطان از کمال رافت کرة
دیگر فرستاده پیغام داد که من شما را امان داده ام هر جا بخواهید بروید ملک بدر علاء برکن خان جواب داد
اگر نظام الملک نائب وزیر ست و ملک احمد غزنی که کارگذار و نائب وکیل درست و ملک سعد الملک و ملک
سیف خواجه بیایند و ما را بخود همراه ببرند از سر استظهار بخدمت پیشتر سلطان احمد فرمود که امرای مذکور متوجه دروازهٔ
موراسه شدند ملک بدر علاء و برکن خان جمعی از کمین گاه گذاشته خود بتواضع پیش آمدند ملک نظام و ملک سعد الملک
از ما انفراده ساخته بحرف و حکایت مشغول گردند درین اثنا جمعی از کمینگاه بر ابر ملک نظام الملک را گرفته بقلعه بردند و
نظام الملک باواز بلند گفت که سلطان را بگوئید تا خیر در تسخیر حصار جائز ندارند که هر چه نصیب ما بود رسید و ملک بدر علاء بخ
دریای بهر دو انداخته در خانه تاریک نگاه میداشت و همگی باعث برین آمد آن بود که ملک بدر علاء میدانست که تا امرا میقه
و محبوس اند آزاری بقلعه نخواهد رسید و سلطان احمد بعد از استماع این ماجرا فرمود تا مرچها فتسمت نموده از هر چهار طرف
جنگ انداز زدند و در پنجم جمادی الاول سنه اربع عشر و ثمانمائه خود بر دروازه تاخت و امرای دلاوران از معاینه اینحال
پای در خندق نهاده بقلعه خزیدند و در طرفة العین از چهار طرف بر دیوار قلعه برآمدند و متوجه استخلاص ملک نظام الملک
گشتند چون اجل آن هر دو عزیز رسیده بود هر دو را برآورده ما را نوردگار باعنیان برآوردند و ملک بدر علاء و برکن خ
کخدایان را سر و رئیس مقتدایان بوده ند سیاست رسیدند فیروز خان و راجه ایدر بعد استماع این فتح گرنخته پناه بکوه ا
بردند بعد از چند روز رنمل راجه ایدر بمقام مذاکره و صلاح کار شده با فیروز خان عهد نخود و خزانه و فیلان او
بدست آورده بخدمت سلطان احمد فرستاد و لشکر ظفر اثر در مالگذاری شروع نموده سلطان در کنف ظفر
خیر و خوبی باحمد آباد مراجعت فرمود و فیروز خان با برادران خود گرنخته بخطهٔ ناگور رفت و در بدو ورود بانا موکل با فیروز خان
بن شمس خان دهلوی حاکم ناگور جنگ کرده فیروز خان بدرجهٔ شهادت فائز گردید در سنه سبع عشر و ثمانمائه ملک احمد
و ملک هیکن آرم خان افغان و ملک عیسی سالار فتنه خواهید و را بیدار کردند و بعضی زمینداران بتمرد را بخود یار کرده بیارت
ولایت را ما خذند و هر جا بید و تی بود روی با یشان نهاد و مقارن ایحال راجه مندل و راجه نادوت و بدیهوان عرائض

www.alimaanfoundation.com/

بسلطان هوشنگ فرستاده تحریص بر تسخیر گجرات نمودند سلطان هوشنگ از روی قلت تدبیر اعتماد بر امداد مفسدان
نموده متوجه گجرات گردید سلطان احمد دید که غبار فتنه از هر دو طرف برخاست برادر حقیقی خود لطیف خان بن محمد شاه را
باتفاق ملک نظام الملک کچی و ملک شه ملک بن شیخ ملک و ملک احمد بن شیر ملک نائب وزیر بتادیب گوشمال ملک
بملک و دیگر امرا فرستاده خود با لشکر آراسته بدفع سلطان هوشنگ توجه فرمود و چون بموضع باندهو که در نواحی چانپانیر است
رسید ملک عماد الملک سمرقندی را با فوجی بزرگ پیش از خود روانه ساخت سلطان هوشنگ چون شنید که غلام سلطان
احمد بجنگ می آید شان خود را از آن ارفع دیده بولایت خود مراجعت نمود عماد الملک جمعی را که درین فتنه محرک و باعث بودند
مقید ساخته بخدمت آرد اما بر خردمندان دقیقه شناس مخفی نیست که سلطان هوشنگ را از برای مراجعت میجست والا
ممکن بود که غلامی از خود در برابر عماد الملک بفرستند و هرگاه سلطان احمد بکومک فوج خود توجه نماید او نیز متوجه شود و مقارن
اینخبر مراجعت سلطان هوشنگ منهیان سبک رو خبر آوردند که ملکشه ملک و دیگر امرا چون طاقت مقاومت نداشتند
بی جنگ گریختند و شاهزاده لطیف خان پاره راه تعاقب نموده منزل گرفت و شهملک باتفاق مفسدانیکه با وی پیوسته
در شب باردوی شهزاده شبیخون آورد اما چون مردم لشکر حاضر بودند کاری نتوانست ساخت جمعی را بکشتن داده گریخته
بزمیندار کرنال التجا برد سلطان احمد از وصول اینخبر مراسم شکر الهی بجا آورده ساکنان احمد آباد بانعام و الطاف خوشدل ساخت
و در سنه سبع و عشر و ثمانمائه چون راجه کرنال شهملک و مفسدان دیگر را در ولایت خود جا داده بود سلطان بگوشمال و تادیب او
عازم گردید و چون قریب بکرنال که بجونه گره مشهور است رسید راجه آنجا با جمعی از قلعه بیرون آمده در محل قلب بجنگ پیوست
و آخر گریخته بحصار کرنال در آمد و اکثر مردم خوب او در وقت فرار بدار القرار رفتند و سلطان احمد قلعه را محاصره نموده
هر روز افواج بتاخت ولایت سورت میفرستاد و بعد از چند روز در ماه رجب سنه مذکور حصار کرنال را از روی
قهر و غلبه کشودند راجه کرنال با دیگران که در فتنه انگیزی دخل داشتند گریخته بالای کوه کرنال بر آمدند پس از روی
عجز و انکسار امان خواسته فرود آمدند و بدستور قدیم شروع در مالگذاری کردند سلطان احمد شاه ابو الخیر و سید قاسم
را برای تحصیل مال گذاشته بدار الملک احمد آباد مراجعت کرد و در سنه احدی و عشرین و ثمانمائه خبر رسانید که نصر بن
عادلخان ضابط اسیر و برهانپور از سر نخوت و استکبار بعضی مواضع سلطانپور و ندیار را آزار رسانیده بمجرد اصغای
اینخبر بکوچ متواتر متوجه صوب ندربار گردید و فوجی به تسخیر قلعه تنبول که بر سر حد دکن واقعست فرستاد چون بندربار
رسید عادلخان گریخته باسیر رفت و آنجماعت که بقلعه تنبول رفته بودند سردار را دلاسا نموده قلعه بدست
آوردند چون موسم برسات بود چاروا در صحرا محنت میکشیدند سلطان احمد شاه داعیه مراجعت احمد آباد داشت
که سرعان یاد پیمای رسیده رسانیدند که راجه ایدر و چنپانیر و مندل و نادوت عرائض پی در پی فرستاده
سلطان هوشنگ را بگجرات آوردند و سلطان هوشنگ بقصبه موراسه رسیده است درین حال شتر سواری

www.alimaanfoundation.com/

نرخطہ ناگور در عرض نہ روز بقصبہ ندربار رسیدہ عریضہ فیروز خان بن شمس خان دندانی آورد بمضمون آنکہ سلطان
ہوشنگ باہنگ تسخیر گجرات می آید وچون از صفحات جہان خان معلوم او شدہ کہ فقیر را نسبت بایشان صفائے
خاطر نیست بفقیر نوشتہ بود کہ زمینداران گجرات عرائض فرستادہ مرا طلبیدہ اند ومن عازم گجرات شدم میبایدکہ
لہ توزود مستعد شدہ بیائی کہ بعد از فتح گجرات ولایت گجرات نہروالہ تو ارزانی خواہم داشت چون خضرت
قبلہ وکعبہ اند لازم وواجب بود کہ اطلاع دہد سلطان احمد باوجود نارسیدگی بکوچ متواتر از آب نربدہ عبور نمودہ برکنار
دریای مہندری نزول کرد چون در عرض یک ہفتہ بقصبہ موراسہ قریب رسید وجاسوسان اینخبر را بسلطان
ہوشنگ بردند سلطان ہوشنگ زمینداران مذکور را طلبیدہ زبان ملامت کشود وپس سر خاریدہ مراجعت کرد
وچون سلطان احمد شاہ جریدہ آمدہ بود در دو سہ چند بحیث اجتماع لشکر در انمنزل توقف نمود ودرین اثنا خبر رسید کہ بواسطہ
این فتنہ مجدد راجہ سورتہ در مالگذاری تہاون ورزیدہ ونصیر بن عادل خان ضابطہ اسیر نیز با تفاق غزنین خان
ولد سلطان ہوشنگ حصار تالنیر را محاصرہ نمودہ بمکر وحیلہ متصرف شدہ بصلاح واستصواب راجہ نادوت بولایت
سلطانپور آمدہ غارت وتاراج کردہ سلطان احمد بمجرد استماع اینخبر محمود خانزا با لشکر بزرگ بولایت سورتہ نامزد فرمود
واو رفتہ بدستور قدیم از زمینداران سورتہ مال باز یافت نمود وملک محمود برکے ومخلص الملک را بگوشمال وتادیب نصیر
بن عادل خان فرستادہ وملک محمود ومخلص الملک بار اول نادوت وپارہ ولایت را تاختند وراجہ نادوت
عاجز شدہ پیشکش مقرر ادا کرد واز انجا چون بحوالی سلطانپور رسیدند غزنین خان روبولایت خود نہاد ونصیر خان
وعادل خان رفتہ در حصار تالنیر متحصن شدند وچون محاصرہ بطول انجامید نصیر خان بن عادل خان بوسیلہ ملک
محمود برکے استغفار تقصیرات خود نمودہ سلطان احمد قلم عفو بر جرائم او کشیدہ بخلعت وخطاب نصیر خانی امتیاز بخشید
وچون سلطان ہوشنگ مکرر بولایت گجرات در آمدہ نزہت سرای خاطر را بغبار ملال مکدر ساختہ بود سلطان احمد
در ماہ صفر سنہ مذکور متوجہ تسخیر ولایت مالوہ تادیب ہوشنگ گردید ودر اثنای راہ وکیل راجہ ایدر وجنپانیر ونادوت
ودیگر زمینداران بملازمت رسیدہ استغفار تقصیرات نمودند وقبول کردند کہ پیشکش ہر سالہ را مضاعف برسانند
سلطان احمد از تقصیرات آنجماعت اغماض فرمودہ ومعذرت ایشان پذیرفت وچون راجہ منڈل طریق نخوت
وسرکشی میسپرد ودر مقام تلافی تقصیر نشد سلطان احمد ملک نظام الملک را بنیابت غیبت در گجرات گذاشتہ
گوشمال راجہ منڈل را بعہدہ او فرمودہ خود حرارت ہوا وتنگی راہ متوجہ مالوہ شد بکوچ متواتر رفتہ در نواحی موضع
کالیادہ فرود آمدہ وسلطان ہوشنگ نزدیک کالیادہ زمین قلب انتخاب نمودہ بکطرف خود را بدربار کالیادہ
استوار ساخت وپیش روی خود درختان بزرگ بریدہ خاربندی کرد سلطان احمد در صحرای کشادہ سوارہ ایستاد
وچنین مقرر نمودہ کہ سردار میمنہ امیر محمود برکے ومیسرہ ملک فرید عماد الملک ودر بنگاہ نصیر الدین عضد الدولہ

www.alimaanfoundation.com/

باشد اتفاقاً دران هنگام که سوار شده متوجه جنگ گاه گردید عبورش بر دائره ملک فرید افتاد همانجا ایستاده
خدمتگاری را بطلب او فرستاد تا او را خطاب پدرش که عماد الملک باشد ارزانی دارد فرستاده برگشته آمد
که ملک تیل بر بدن خود مالیده هست بعد از ساعتی خواهد رسید فرمود امروز روز جنگ ست فرید در تاخیر حسرت و ندامت
خواهد کشید و توقف نکرده متوجه جنگگاه گردید چون هر دو بادشاه برابر یکدیگر ایستادند دو لشکر بجوش و خروش درآمدند
فیلی از فوج سلطان احمد رو بفوج سلطان هوشنگ نهاده ویران بسیار کرد و سوارانرا بهر طرف میدوانید
غزنین خان ولد سلطان هوشنگ در خانه کمان در آمده تیر بسیار بر پیشانی فیل زده بزخم تیر هلاک گردانید و از هر طرف
بهادران جنگ جو بر آمده بر فوج سلطان احمد تاختند و اضطراب تمام بمردم گجرات راه یافت درین اثنا ملک فرید
با فوج خود سوار شده رو بمیدان نهاد و هر چند کوشش نمود راه نیافت آخر الامر شخصی گفت من راهی میدانم که میتوان
از عقب فوج غنیم رفت و دستبردی نمود ملک فرید این کوچه را نعمت غیر مرقب دانسته قدم در راه نهاد و دران هنگام
که هر دو لشکر بهم آمیخته بودند فوج ملک فرید از عقب سلطان هوشنگ و ملک فرید بی تحاشی تاخت و جنگ صعب
اتفاق افتاد سلطان هوشنگ اگرچه بذات خود شجاع و مردانه بود اما فیروز جنگ نموده راه فرار پیش گرفته تا قلعه مندو یکجا
گریخت و غنیمت بسیار بدست سلطان احمد افواج باطراف فرستاده تا ولایت او را نهب و تاراج کردند و اشجار
شمر و غیر مثمر که در نواحی مندو بود بریدند و چون موسم برسات رسیده بود مراجعت نموده متوجه گجرات گردید و ولایت
جانپانیر و نادوت که بر سر راه او بودند مالیده گذشت و بعد وصول احمد آباد چند ماه جشنهائی در پی میکرد و از هر که
اندک تردد می واقع شده بود او را بعنایت و التفات امتیاز داده خطابها ارزانی داشت و در غره ذیقعده سنه
احدی و عشرین و ثمانمائه بتادیب راجه جانپانیر عازم گردید و بکوچ متواتر رفته کوه جانپانیر را کار تفاعش سه کروه و
دورش هفت کروه هست محاصره نموده مداخل و مخارج را مسدود ساخته منتظر هبوب ریاح فتح و نصرت می بود بعد از
چند روز راجه جانپانیر از روی عجز و زاری وکیلی فرستاده معروض داشت که بنده خدمتگاران درگاه هست و
خود را دائم بر سنگداس احمد شاهی می نویساند اگر بکرم فطری عذر تقصیر کمینه قبول افتاد هر سال بیکساله بخزانه میرسانم و سال بسال
مالگذاری خواهم کرد سلطان احمد چون کاری دیگر پیش نهاد همت داشت عذر او را پذیرفته پیشکش گرفت و در غره
صفر سنه اثنی و عشرین و ثمانمائه عازم قصبه سونکر گردید و پاره ولایت سونکر را تاخت و تاراج نموده بست و دوم صفر
سنه مذکوره در سواد قصبه نزول فرموده مسجد جامع طرح انداخته ارباب مناسب شرعیه تعین فرمود و یازدهم ربیع الاول
از انجا کوچ کرده در موضع مالکی فرود آمده فرمود تا بجهت تهانه آنجا حصار مستحکم سازند و دوازدهم ربیع الاول متوجه مندو
شد کافران کوه آشور را گوشمال داده بکوچ متواتر طی مسافت مینمود و در اثنای راه مولانا موسی و علی جامدار برسم
رسالت از قبل سلطان هوشنگ رسیده بوسیله ملک نظام الملک نائب وزیر و ملک محمود ترک و ملک حسام الدین

www.alimaanfoundation.com/

ازراه عجز وانکسار معروض داشتند که از پادشاه اسلام مستعد میباید که مسلمانان وضعفا ولایت مالوه را تعرض نرساند سلطان شریف النفس و کریم الصفات ملتمس رسولان مبذول فرمود خطی محبت آمیز بسلطان هوشنگ مرسل داشت وخود مراجعت نموده هفتم ربیع الثانی در حوالی جانپانیر منزل گرفت وهر جا بتخانه بود هموار ساخته باحمد آباد رفت ودر سنه ثلث وعشرین وثمانمائه بقصد تعمیر بعضی قلاع حرکت فرمود اول در موضع جهور بر کنار آب مهندری حصاری مستحکم انداخت بعد ازان بر دور قصبه دهارمور حصاری کشیده در تکثیر آبادانی کوشیده چون بقصبه کانتهه نزول فرمود حصار کهنه را که البخان سنجر گماشته سلطان علاء الدین خلجی در سنه اربع وسبعمائه عمارت کرده بود از سر نو تعمیر فرمود ودر تکثیر آبادانی سعی نموده قصبه مذکور را سلطان آباد نام نهاد ودر آخر سنه اربع وعشرین وثمانمائه باز بصوب جانپانیر سواری فرمود وبعد محاصره پیشکش گرفته نوزدهم صفر سنه خمس وعشرین وثمانمائه متوجه سونگر گردید وبست ودوم صفر بقصبه سونگر رسیده مسجد جامع دیگر انجا طرح انداخت دریجال خبر رسید که سلطان هوشنگ مدتیست که از دیار مالوه بجائے رفته ونا پیداست وامرا وسران گرده ولایت را متصرف شده قسمت نموده اند بعد ازا ستماع اینخبر متوجه مندو گردید وبکوچ متواتر سوم ربیع الآخر قلعه مهیسره را محاصره نمود تهانه دار مهیسر امان خواسته بخدمت پیوست ودوازدهم ربیع الآخر در پای قلعه مندو فرود آمد وفوج فوج مردم بتاخت ولایت فرستاد وچون موسم برسات قریب رسیده بود غره جمادی الآخر از پای قلعه کوچ نموده متوجه چین گردید ومملکت را میان امرا تقسیم فرموده دیپالپور بهنیه را بملک مخلص الملک وکانا سیه بملک فرید عماد الملک ومهند پور که الحال بمحمد پور اشتهار دارد بملک افتخار الملک جاگیر کرد وامرا گماشتهای خود را به پرگنات فرستاده محصول خریف متصرف شدند ودر خلال این احوال سلطان هوشنگ که از سفر جانبکر که بسودائے فیل رفته بود بتفصیل این قضیه در طبقه مالوه مذکور ست مراجعت نموده بقلعه مندو در آمد وسلطان احمد بعد از برسات بستم رمضان از چین بمندو رفته در پیش دروازه دهلی نزول کرد ومرحلها قسمت نموده کوه را محاصره فرمود وفرمان بطلب ملک احمد ایاز باحمد آباد فرستاد تا خزانه وبعضی اسباب گرفته در دوازدهم شوال بخدمت پیوست واورا خلعت داده خدمت مرحل تارا پور حواله کرد وچون از آمدن هوشنگ افواج سلطان احمد که در ولایت مالوه متصرف شده عمل پرگنات میکردند یکجا شده بودند سلطان احمد صلاح دران دید که در وسط ولایت قرار گرفته امرا را بتعصبات پرگنات فرستند وبرین قرار داد از پای قلعه کوچ نموده متوجه سارنگپور گردید سلطان هوشنگ از راه دیگر خود را بسارنگ پور رسانیده وچون افواج گجرات بسواد سارنگپور رسیدند سلطان هوشنگ رسولی فرستاد از راه عجز در آمده قبول پیشکش کرد سلطان احمد چون عجز وزاری رسولان مشاهده نموده خاطر جمع فرمود از حفر خندق وخار بند غفلت ورزیدها نشب که دوازدهم محرم سنه ستة وعشرین وثمانمائه باشد سلطان هوشنگ بر اردوے او شبیخون آورد وچون مردم غافل بودند کس بسیار بقتل آمدانا نجمله سامت رای راجه ولایت دنداه با پانصد

www.alimaanfoundation.com/

راجپوت در یکجا کشته شدند و سلطان احمد چون بیدار شد در دولتخانه یک شخصی نیافت و دو اسپ چوکی آنجا
حاضر بود ملک خوبار کابدار را بر یک اسپ سوار ساخت و بر اسپی دیگر خود سوار شده از منزل برآمد دید که اردو
بغارت می رود بی اختیار رو بصحرا نهاد و بعد از ساعتی ملک خوبار کابدار را باردو فرستاد تا تفحص احوال نماید
ملک خوبا چون باردو درآمد دید که ملک مقرب احمد ایاز و ملک فرید با مردم خود مستعد شده رو بدولتخانه دارند و از
خبر سلطان پرسیدند ملک حقیقت حال معلوم کرد هر دو را همراه گرفته بخدمت سلطان آورد چون سلطان برهنه
بود ملک مقرب سلاح خود فرود آورده بسلطان پوشانید و رخصت جنگ خواست فرمود ساعتی تحمل کن تا سفیدی
صبح ظاهر شود و ملک خوبا را باز باردو فرستاد تا تفحص نماید که سلطان هوشنگ کجا ایستاده است و بچه کار مشغول است
و ملک خوبا آمده گفت که لشکر هوشنگ بغارت اردو مشغول است و هوشنگ با چندی ایستاده اسپان و فیلان خاصه
در پیش او جمع نموده اند سلطان احمد مقارن طلوع صبح که فی الحقیقت صبح اقبال بود که یکهزار سوار همراه ملک مقرب و
ملک فرید آمده بودند بدفع هوشنگ متوجه گردید چون هر دو فوج محاذی یکدیگر رسیدند سلطان با فوج خود بر فوج غنیم تاخت و آنچه حق تردد
مردانگی بود بجا آورده هوشنگ را زخمی ساخت و خود نیز زخمی شد و سلطان هوشنگ نیز از کمال شجاعت و شهامت با وجود زخم بنفس خود تردد مینمود
درین اثنا فیلبانان گجراتی سلطان احمد را شناخته فوج سلطان هوشنگ را پیش انداختند و هر چند سلطان هوشنگ
خواست که جلو نگاه دارد میسر نمیشد و بالآخر رو بصوب سارنگپور نهاد و ورق برگشت و گروهی باردوی سلطان احمد بتاراج
مشغول بودند علف شمشیر گشتند و از قسم فیل و اشت و شتر و اسباب هر چه بغارت برده بودند تمام بدست افتاد و هفت
سلسله فیل نامی از فیلان جاجنگر که سلطان هوشنگ بهزار خون جگر بدست آورده بود بغنیمت گرفتند و سلطان احمد
بفتح و فیروزی در منزل قرار گرفته و جراحات خود را بست و مجلس بار عام ترتیب داده امرا و سران گروه را دلجوئی نموده
روز دیگر افتخار الملک و ملک صفدر خان سلطانی را با فوج آراسته بصحرا فرستاد که چارپایان اردو را که بجهت کاه رفته بودند
محافظت نمایند اتفاقاً فوج دشمن بقصد تعرض و آزار کاهیان از اردوی خود برآمده بود و در اثناء راه در یکدیگر درآویختند و در
کشته شدن تقصیر نکردند عاقبت فوج سلطان هوشنگ گریخته بسارنگپور رفت و ملک افتخار الملک صفدر خان
سلطانی مظفر و منصور برگشته منظور عواطف گردیدند و سلطان احمد بنابر مصلحت در بست و چهارم ربیع الآخر سنه مذکور
متوجه گجرات گردید و سلطان هوشنگ بی توقف از قلعه سارنگپور برآمده تعاقب نمود و سلطان احمد برگشته ایستاد و میان
هر دو فوج نائره حرب اشتعال یافت و سلطان احمد بنفس خود ترددات مردانه نمود و بعد از کشتن کوشش بسیار سلطان
هوشنگ پشت بمعرکه داد و گریخته بقلعه درآمد و درین نوبت نیز چند فیل از فیلان جاجنگر بدست مردم گجرات افتاد
آنروز در همان منزل مقام نموده روز دیگر عازم احمدآباد گشت و بتاریخ چهارم جمادی الآخر سال مذکور باحمدآباد رسید و
جشنها ساخت و هر یک از امرا و سپاهیان ملکه بسیار بیسامان شده بودند مدت سه سال حرکت نکرد و در احمدآباد طرح

www.alimaanfoundation.com/

توطن انداخته اکثر اوقات را بداد خواه پرسی و تنسیق ممالک و تکثیر زراعت صرف مینمود و در خلال این احوال وزرا بعرض رسانیده
بودند که پونجا بن راو تمل راجه ایدر دران ایام که بر بلاد مالوه لشکرکشی واقع شده بود دست از تا لگذاری کوتاه نموده سلطان
هوشنگ عرائض فرستاده دم از موافقت او میزد سلطان احمد در سنه تسع و عشرین و ثمانمائه لشکری آراسته بر سر پونجا
فرستاد و چون فوج بولایت ایدر آمد و در تاخت و تاراج شروع کرد پونجا از راه مخالفت در آمده سیر ممانعت پیش آورد
و چون کار باطناب کشید سلطان خود متوجه ایدر گشت و در ده کروهی ایدر بر کنار آب هاتمتی احمد نگر طرح انداخته بنیاد قلعه
نهاد و در اهتمام عمارت قلعه نهایت جد و جهد میفرمود و از احمد نگر افواج باطراف و نواحی ایدر میفرستاد تا تر و خشک
بسوزند و هر که بدست افتد بقتل آورند پونجا با وجود مشاهده اینحال خود را بجنگ قرار داده گاهی از دور خود را بفوجی
که همراه کاهیان میرفت مینمود و درین میان احیانا قابو یافته دستبردی بفعل می آورد آخر الامر چون دید که پیش نمیرود
و تحمل صدمات عساکر احمد شاهی ندارد وکلا فرستاده از راه اخلاص در آمده پیشکش بسیار قبول کرد اما چون دو
مرتبه تنگی نموده بود سلطان احمد قبول نکرد و خود متوجه ایدر گردید روز اول سه قلعه فتح کرد و پونجا گریخته بکوه بیجانگر پناه
برد سلطان روز دیگر شهر ایدر را غارت نموده باحمد نگر مراجعت فرمود و در سنه ثلاثین و ثمانمائه چون عمارت احمد نگر
صورت اتمام پذیرفت سلطان احمد باز عنان همت بتسخیر ولایت ایدر منعطف فرمود افواج را باطراف و نواحی
ایدر فرستاد تا نهب و تاراج نمایند و خود نیز متوجه گردید و پونجا از روی عجز و زاری رسولان فرستاده در صلح
زد و تقبل پیشکش بسیار نمود چون درینمرتبه سلطان در استیصال او عزم ملوکانه نموده بود بسخنان رسولان ملتفت نشد
و پونجا مایوس شده پروانه وار بر گرد ولایت خود میگشت و هر جا دستبردی مینمود تا آنکه در روز پنجشنبه شهر جمادی الآخر
سنه احدی و ثلثین و ثمانمائه خود را بفوجی که همراه کاهیان بصحرا رفته رسانید و بعد تردد بسیار گریخت و لیکن در زمان
گریختن یک زنجیر فیل جدا از فوج بنظر او در آمد فی الفور متوجه شده بزخم برچه فیل را پیش انداخت چون دلاوران تعاقب
او نمودند پونجا خود را بزمین قلب و مغاک و شکستگیها رسانیده و بحسب اتفاق اسپ او از فیل رمیده در مغاکی افتاد
و لشکر احمد شاهی رسیده فیل را برگردانیدند و از افتادن پونجا خبر نداشتند مقارن اینحال غریبی بهیمه چیدن در غاری
در آمد دید که شخصی ملیس مرده افتاده و از اوضاعش استدلال نمود که مردی بزرگ خواهد بود سر او بریده بخدمت سلطان
احمد آورد جمعی شناختند که سر پونجاست گویند شخصی در انوقت سر پونجا را سلام و تواضع نمود و چون از صورت حال
پرسیدند گفت مدتی نوکری او کرده ام سلطان احمد را حسن اخلاق او خوش آمد و او را بنواخت بیت مباش غافل
از اخلاص کارسازی او * که بهره مند کند عاقبت ترا اخلاص * سلطان روز دیگر متوجه ایدر گشت و افواج فرستاده
بخرابی موضع ایدر و بیجانگر حکم فرموده و هر رای ولد پونجا بوسیله خانجهان سلطان استغفار تقصیرات خود نموده هر ساله
سه لک تنگه نقره پیشکش قبول کرد و سلطان احمد از راه کرم و مروت قلم عفو بر جرائم او کشیده او را داخل دولتخواهان

www.alimaanfoundation.com/

ساخت و ملک حسن را صفدر الملک خطاب داده با لشکر انبوه در تهانه احمدنگر گذاشت و خود ولایت گیلواره را مالیده و تاراج نموده باحمدآباد رفت و اهل شهر را بانعام و احسان بهره مند گردانید و بعد از چند روز ملک مقرب جمعی از خاصان را بهر رای برات علوفه تنخواه کرد چون گروه بایدر رسیدند هر رای درادای زر تعللی کرده بحیل میگذرانید اتفاقا باو خبر رسید که سلطان از شهر برآمد و باستعداد لشکر دار و گیر کمال وهم و هراس فرار نموده بگوشه رفت چون این خبر بسلطان رسید در چهارم صفر سنه اثنی و ثلثین و ثمانمائة بجناح تعجیل متوجه ایدر شد و ششم صفر در قلعه ایدر نزول نموده مراسم شکر الهی بجا آورده مسجد جامع طرح انداخت و فوج بزرگ گذاشته باحمدنگر رفت و در سنه ثلث و ثلثین و ثمانمائة کانهنا راجه جالاوار چون دانست که سلطان احمد کار ایدر را نزدیک رسانیده بعد از فراغ زمینداران دیگر نیز خواهد پیچید صلاح خود در جلای وطن دانسته راه فرار پیش گرفت و فوجی که بگوشمال او نامزد شده بود در اثر او تعاقب نموده بولایت اسیر و برهانپور درآوردند و نصیر خان ضابطه اسیر و برهانپور بواسطه آنکه کانهنا دو فیل رکاب پیشکش کرده بود حقوق تربیت بعقوق مبدل ساخت و او را در ولایت خود جا داد و بعد از چند روز کانهنا بگلبرگ رفته فوجی از سلطان احمد بهمنی بمدد معاونت خود آورده پارهٔ مواضع ندربار را تاخت و تاراج نموده چون این خبر بسلطان احمد رسید فرزند بزرگ خود شاهزاده محمد خان را بجهت تدارک این مهم نامزد کرد و سرداران بزرگ مثل سید ابوالخیر و سید قاسم بن سید عالم و ملک مقرب احمد ایاز و ملک افتخار الملک را همراه ساخت و شاهزاده محمد خان بلشکر دکن محاربه نموده ظفر یافت و جمعی کثیر از دکنیان قتل و اسیر شدند و بقیة السیف گریخته بدولت آباد رفتند چون این خبر بسلطان احمد بهمنی رسید پسر بزرگ خود سلطان علاء الدین و فرزند میانگی خود خانجهانرا بجنگ شاهزاده محمد خان فرستاد و سرانجام سپاه را برای قدر خان که یکی از امرای معتبر دکن بود مفوض داشت سلطان علاء الدین باستصواب قدر خان بکوچ متواتر بقلعهٔ دولت آباد نزول کرد و درین منزل نصیر خان حاکم اسیر و برهان پور و کانهنا راجه جالاوار نیز بار دوی سلطان علاء الدین پیوستند و او را استظهار تمام پدید آمد و محمد خان نیز بعزیمت جنگ متوجه دولت آباد گردید چون میان دو لشکر چندان مسافت نماند محمد خان بعزیمت جنگ ترتیب صفوف نموده و طرفین آتش حرب اشتعال یافت و در اثناء کار ملک مقرب احمد ایاز و قدر خان که هر دو سپهسالار بودند درهم درآویختند قدر خان از پشت مرکب بر خاک مذلت افتاد و فیل بزرگ را ملک افتخار الملک بغنیمت گرفت سلطان علاء الدین گریخته بقلعهٔ دولت آباد پناه برد و نصیر خان حاکم اسیر فرار نموده بکوه کلید که در ولایت اسیر واقعست رفت محمد خان مراسم شکر الهی بتقدیم رسانید و چون دانست که تسخیر قلعهٔ دولت آباد متعذر است از انجا معاودت نموده پاره ولایت اسیر و برهانپور را مالیده در قصبهٔ ندربار قرار گرفت و از انجا حقیقت احوال را به پدر اعلام کرد سلطان احمد جواب نوشت که آن فرزند روزی چند بجهت ضبط و ربط مهام آنصوب در ندربار طرح اقامت انداخته و در

www.alimaanfoundation.com/

اثنی وثلثین وثمانمائة قطب قابض جزیره مهائم وبعضی محنت زده بخدمت سلطان احمد معروض داشتند که ملک حسن المخاطب بملک التجار که یکی از امرای سلطان احمد بهمنی ست از دیار دکن آمده جزیره مهائم وآن نواحی را بقهر واستیلا متصرف گشت ودیار اسلام را تاخته ومسلمانرا اسیر برده سلطان احمد شاهزاده ظفرخان را بدفع ملک التجار فرستاد وامرای بزرگ کارکرده درخدمت او تعین نموده ومخلص الملک کوتوال دیو نوشت که جهازات بنادر را مستعد ساخته متوجه خدمت ظفرخان گردد وملک مخلص الملک مقصد بسلسلة جهاز از خورد وبزرگ از بلدهٔ پٹن بندر دیو خط کنایت سامان نموده قریب ولایت مهائم بخدمت ظفرخان رسید وباستصواب امرا چنین صلاح دید که جهازات را بخطه تهانه راهی ساخته خود در حضور باشد چون نزدیک بخطه تهانه رسید افتخار الملک وملک سهراب سلطانی را پیش از خود فرستاد تا خطه مذکور را محاصره نمودند درینوقت جهازات مشحون بمردم جنگی از دریا بار رسیده راه را مسدود ساختند چون ظفرخان عازم تسخیر آنخطه شد حاکم تهانه از قلعه برآمده داد مردانگی داد چون تاب صدمات لشکر گجرات نداشت راه فرار پیش گرفت شاهزاده بصلاح امرا در خطه مذکور فوج گذاشته عازم مهایم گردید ملک التجار درختان بزرگ بریده ساحل مهایم را خاربند نمود چون افواج احمد شاهی رسید از خاربند برآمده حق تردد بجا آورد از مبدا طلیعه صبح تا مغرب دلاوران طرفین در محاربه تقصیر نکردند آخر الامر ملک التجار گریخته بجزیره درآمد وچون جهازات از راه دریا رسید وسپاه گجرات بجزیره فروگرفت ملک التجار عریضه بسلطان احمد بهمنی فرستاده امداد خواست سلطان احمد بهمنی ده هزار سوار وشصت زنجیر فیل مست همراه دو پسر خود کرده از دولت آباد رخصت نموده خانجهان وزیر را همراه داد تا بصلاح وصوابدید او کار کنند وچون لشکر دکن قریب مهایم رسید ملک التجار خاطر از جزیره وخاربند جمع نموده بخدمت هر دو شاهزادهٔ خود مشرف گردید وبعد از رد وبدل بسیار بران قرار گرفت که اول سعی در استخلاص خطه تهانه باید نمود برین قرار متوجه خطه تهانه گشتند و وشاهزادهٔ ظفرخان نیز مستعد شده بکومک مردم تهانه روان شد وبعد از تلاقی فریقین از اول روز تا وقت مغرب هر دو لشکر جنگ کردند عاقبت شکست برفوج دکن افتاد وملک التجار گریخته بموضع جالنه رفت ومردم او از ترس جان جزیره مهایم را گذاشتند وظفرخان بفتح وفیروزی بجزیرهٔ مهائم درآمد وبعضی عمال ملک التجار که براه دریا گریخته بودند جهازات فرستاده گرفتار ساخت واز اقسام فرشته وسنگهای بار چند کشتی پر کرده براه دریا بخدمت سلطان احمد روانه ساخت وتمام ولایت مهایم را بتصرف درآورده میان امرا وسران گروه تقسیم نمود چون این ماجرا بسمع سلطان احمد بهمنی رسید بغایت ملول گشت وبحیث کینه خواستن سامان لشکر خود نموده بتاخت ولایت بگلانه که قریب سورت است حرکت فرمود که شاهزاده محمد خان که در حدود ندربار وسلطان پور بخدمت پدر معروض داشت که چهار سال وچند ماه شد که بنده از شرف ملازمت محروم است بواسطه طول ایام مهاجرت نوکران امرا وخوانین بجای خود رفتند وچندان جمعیت در بنجد ودو نماند ومسموع میشود که سلطان احمد بهمنی بولایت باکل رسیده ارادهٔ اینصوب دارد چون عریضه

www.alimaanfoundation.com/

بسلطان احمد رسید محاصرہ جانپانیر را بوقت دیگر حوالہ نمودہ متوجہ نادوت گردید و آنرا راہنب و تاراج کردہ بکوچ متواتر در سواد قصبہ ندربار نزول فرمود و شاہزادہ محمد خان و امرای کہ ہمراہ بودند شرف خدمت دریافتند و بحسب مرتبہ و مقام ہر یکے بعنایتی خاص مشمول شدند و ہم در انجا در سنہ خمس و ثلثین و ثمانمائہ جاسوسان خبر آوردند کہ سلطان احمد بہمنی چون بر قدوم سلطان اطلاع یافتند جمعی را بر سر حد ولایت گذاشتہ بدار الملک گلبرگہ مراجعت نمود سلطان از استماع اینخبر مبتہج و مسرور گشتہ بجانب احمد آباد برگشت و بکوچ متواتر از آب تپتی گذشتہ بود کہ باز خبر رسید کہ سلطان احمد بہمنی تنبول را محاصرہ نمودہ و ملک سعادت سلطانے در جانسپاری تقصیر نمیکند بمجرد وصول اینخبر از ہمانجا برگشتہ بمجرد تعجیل بجانب تنبول متوجہ شد چون سلطان احمد بہمنی بر ین امر واقف شد طائفہ پالکان را بجلعت و انعام بسیار سرگرم ساختہ گفت کہ کومک قلعہ میرسد اگر امشب بقصد بیاختند کہ دست اہل بدامن مراد رسید بشما چندان انعام بدہم کہ بی نیاز شوید چون لختی از شب گذشت پالکان خود را بدامن قلعہ رسانیدند و آہستہ آہستہ در پناہ سنگ بر دیوار قلعہ برآمدند و خود را درون گرفتند و میخواستند کہ دروازہ بکشایند ملک سلطان حاضر شدہ خود را رسانید و اکثر آنجماعت را بقتل آورد و بقیۃ السیف خود را از دیوار قلعہ انداختند ہلاک شدند بر ین اتفاقا کردہ دروازہ را کشودہ بر مرچلے کہ محاذی دروازہ بود شبخون آوردہ اہل مرحل چون بخواب رفتہ بودند اکثر مجروح گشتند و در ہمحل کہ سلطان گجراتے قریب رسید سلطان احمد بہمنی از پای قلعہ برخاستہ استقبال نمودہ امرا و سران لشکر خود را طلبیدہ گفت کہ چون چند مرتبہ لشکر گجرات بر لشکر دکن غالب گشتہ و مہایم را متصرف شدہ اگر در نیمہ تہ از من سستی و زبونی ظاہر شود ملک دکن از دست خواہد رفت ترتیب صفوف نمودہ معرکہ قتال برآراست و سلطان احمد گجراتے نیز با فوجہای آراستہ بمقابل آمد و حرب صعب اتفاق افتاد و داؤد خان کہ از کبار امرای دکن بود مبارز خواستہ بر دست عضد الملک گرفتار گشت و افواج ہر دو لشکر بر ہم ریختہ داد مردانگی دادند و چون روز بآخر رسید طبل بازگشت نواختہ ہر دو بلشکرگاہ خود خرامیدند و چون از سپاہ دکن مردم بسیار تلف شدہ بودند سلطان احمد بہمنی از روے اضطرار راہ فرار پیش گرفت و روز دیگر سلطان احمد بقلعہ تنبول رفتہ ملک سعادت سلطانے را نوازش فرمود گردہے را بکومک او گذاشتہ بصوب تالیر عازم گردید و تعمیر قلعہ آنجا نمودہ دہات آن بلاد را تاراج کردہ و ملک تاج الدین را معین الملک خطاب دادہ آنجا ماند و براہ سلطانپور ندربار باحمد آباد مراجعت نمود و بعد از چند روز دختر رای ہمایم را در ازدواج شاہزادہ فتح خان کشیدہ و در تاریخ بہمنی قصد محاصرہ قلعہ تنبول بطور دیگر مذکور شدہ چنانچہ در طبقہ دکن قلم دوزبان ہتصدی بیان آن گشتہ مجملا آنکہ چون طول ایام محاصرہ بدو سال کشید سلطان احمد شاہ گجراتے از طریق رفق و مدارا رسولے بخدمت سلطان احمد بہمنی فرستادہ استدعا نمود کہ این قلعہ را باو واگذارد و سلطان احمد بہمنی قبول نکرد آخر الامر سلطان احمد بجہت خواستن از سر حد ولایت خود کوچ کردہ بولایت دکن در آمدہ در نہب و تاراج

www.alimaanfoundation.com/

شروع نمود سلطان احمد بہمنی باز فرصت محاصرہ نیافت بخاطر میرسد کہ چون مولف تاریخ بہمنی این قصہ را صریح ننوشتہ وانچہ در تواریخ گجرات بنظر رسیدہ بصحت اقربست و در رجب سنہ ستہ وثلثین وثمانمائۃ سلطان احمد متوجہ ولایت میوار و ناگور سواری فرمود چون قصبۂ بنبر پور افواج بتاخت وتاراج مواضع وقصبات فرستاد ہر جا بتکدہ بنظر در آمد بخاک برابر کردند و بعد از چند روز بقصبۂ دونگر پور نزول کرد و کنیسائے راجہ آنجا پس از کرختین نام وپشیمان شدہ بخدمت رسید و در سلک مطیعان منسلک گردید و پیشکش لائق گذرانید سلطان احمد شاہ ولایت کیلوارہ را کہ سر بفلک کشیدہ بود بخاک تیرہ یکسان کردہ بتکدہ ہا و بتانرا برانداخت و بعضی مفسدان را کہ بدست آمدہ بودند بسیاست رسانید بی سپر فیلان گردانید و ملک میر سلطانی را بجہت تحصیل خراج آنجا ناگذاشتہ بولایت راہور متوجہ گشت کلانتران راتھور از راہ انقیاد پیش آمدہ پیشکشہا داد و بطریق دولتخواہے مسلوک داشتند و فیروز خان بن شمس خان دندانی کہ برادر زادۂ سلطان مظفر میشد و حکومت ناگور داشت بخدمت آمدہ چند لک تنکہ پیشکش آورد و سلطان احمد پیشکش را بخشیدہ جمعی از سپاہیان آنجا را در بعضی محال مواس بطریق تھانہ داری گذاشتہ بدار الملک احمد آباد معاودت کرد و چون ہر گاہ سلطان از سفرے و لشکری مراجعت مینمود وجشنی عظیم ترتیب دادہ ہر یک از امرا و سپاہیان را کہ خدمتی پسندیدہ بتقدیم رسانیدہ بودند بانعام و التفات وزیادتی علوفہ و مرتبہ امتیاز می بخشید و ساکنان بلاد گجرات را انعامے و حوالے و مشائخ و اہل استحقاق یکیک را مورد مراحم سلطانی میساخت درین مرتبہ نیز جشنے برآراست و ہر یک را بعنایت خاص بنواخت و در سنہ تسع وثلثین وثمانمائۃ از بلاد مالوہ خبر رسید کہ محمود خان بن ملک مغیث وزیر سلطان ہوشنگ بود غزنین خان شاہزادۂ خود را کہ پس از فوت سلطان ہوشنگ جانشین پدر شدہ بود بزہر ہلاک ساختہ لوای حکومت برافراختہ خود را سلطان محمود نامیدہ ہست و ہم درین ایام مسعود خان شاہزادہ مالوہ گریختہ پناہ آورد سلطان احمد با لشکری آراستہ متوجہ مالوہ گردید و اکثر بلاد مالوہ را بتصرف درآورد میخواست شاہزادہ مسعود را بر سریر آبای کرام اجلاس فرماید از غرائب اتفاقات دبای عظیم در لشکر سلطان احمد پدید آمد کہ خلائق را فرصت تجہیز و تکفین نمیشد و در دو روز چند ہزار کس مردند و عارضہ بر سلطان طاری گردید بے اختیار مراجعت نمودہ بگجرات رفتہ مسعود خان را بسال دیگر امیدوار ساخت و تفصیل این اجمال در طبقہ مالوہ بشرح و بسط رقم زدہ کلک تفصیل گردید سلطان احمد را روزگار فرصت نداد و در چہارم ربیع الآخر سنہ ستہ واربعین وثمانمائۃ در گذشت دلاوتش شب جمعہ نوزدہم ذیحجہ سنہ ثلاث وتسعین وسبعمائۃ در دار السلطنت دہلی بود چنانچہ سابقا اشارتے بآن رفتہ گویند از زمان بلوغ تا وقت ارتحال ہرگز فریضہ از وقضا نشد و در بست و دو سالگی بسلطنت رسید و سی و دو سال و شش ماہ و بست روز ملک راند و در مرکز احمد آباد مدفون گشت گویند بادشاہ پسندیدہ و نیک کردار بود بعد از فوت در خطوط و مناشیر خدایگان

www.alimaanfoundation.com

مغفور می نوشتند ذکر غیاث الدنیا والدین محمد شاہ بن احمد شاہ چون سہ روز تعزیت
باخر رسید امرا و وزرا و اکابر شہر و معارف ممالک در ہفتم ربیع الاخر سنہ ستہ واربعین وثمانمائہ شاہزادہ محمد خان را
بر تخت سلطنت اجلاس دادہ غیاث الدنیا والدین محمد شاہ خطاب دادند و لوازم نثار و ایثار بتقدیم رسید و زر یک
برچہ نثار شدہ بود بر اہل استحقاق تقسیم نمودہ امرا و اعیان ملک را بخطابہا و منصبہا امتیاز بخشید و از جلوس او
مملکت را از سر نو رونقی و رواجی پدید آمد و طوری در بخشش و بخشایش دست برکشاد کہ عوام او را محمد شاہ زر بخش
میگفتند و بتاریخ بستم رمضان سنہ تسع واربعین وثمانمائہ محمد شاہ را پسری شد و بمحمود خان موسوم گردید محمد شاہ جشنہا
ساخت و امرا و اعیان ملک را بانعام و التفات نوازش کرد و بعد از انقضای ایام جشن در سال مذکور بقصد تخریب
بلاد ایدر متوجہ گردید و از لوازم غارت و تاراج دقیقہ نامرعی نگذاشت رای ہرای پونجا راجہ ایدر را از روی اضطرار آمدہ
دختر خود را برسم پیشکش آورد و آن دختر از کمال حسن سلطان محمد شاہ را بحسن صوری مقید ساخت و بعد از چند روز
استدعا نمود کہ قلعہ ایدر بہ پدر مرحمت شود سلطان محمد شاہ قلعہ ایدر را بہ پسر رای بخشیدہ متوجہ ولایت باکر گردید و
کونیار راجہ دونگرپور گریختہ در مغاکہای کوہستان خزید چون دید کہ ولایت بتاراج حوادث رفت بوسیلہ ملک میر سلطا
الخاطب بخانجہان آمدہ خدمت شاہ را دریافت و پیشکش دادہ ولایت خود را بگذاشت و از انجا سلطان محمد شا
باحمد آباد مراجعت نمود در سنہ ثلث وخمسین وثمانمائہ بتسخیر قلعہ جانپانیر حرکت کرد و بکوچ متواتر چون بحوالی جانپانیر رسید
رای کیلداس راجہ جانپانیر با مردم خود از قلعہ برآمدہ تردد مردانہ نمود و آخر گریختہ بقلعہ در آمد سلطان محمد اطراف قلعہ را
فرو گرفتہ ہمگی ہمت بر تسخیر قلعہ گماشت رای کیلداس توسل سلطان محمود خلجی جست و او بطمع مال بامداد و اعانت
او برخاست و چون بقصبہ دہمود رسید سلطان محمد از قلعہ برخاستہ باحمد آباد متوجہ گشت و در موضع کوہڑہ
توقف کردہ استعداد سامان حرب و اسباب و آلات طعن و حرب اشتغال نمود و سلطان محمد خلجی ہمانجا کہ رسیدہ
بود توقف کردہ قدم پیش ننہاد و چون در محرم سنہ خمس وثمانمائہ سلطان محمد شاہ اجابت داعی حق نمود و بعد از
فوت او را در محاورات خدایگان کریم مینوشتند مدت سلطنت او ہفت سال و نہ ماہ و چہار روز بود ذکر

سلطنت سلطان قطب الدین احمد شاہ بن محمد شاہ

سلطان قطب الدین احمد شاہ بن احمد شاہ بن محمد شاہ بن
مظفر شاہ چون امرا و بزرگان سہ روز رسم تعزیت بجا آوردند در روز چہارم کہ یازدہم محرم سنہ خمس وخمسین وثمانمائہ
بود فرزند بزرگ سلطان محمد شاہ کہ در سن بست سالگی بود بر سریر سلطنت اجلاس دادند سلطان قطب الدین احمد
شاہ مخاطب ساختند نام او احمد ست ولیکن بقلت استہتار دارد و در وقت جلوس لوازم نثار بتقدیم رسانیدہ از
زر مستحقین بلاد گجرات را مسرور و آسودہ ساختند و امرایان مملکت را بعطایای خسروانہ خطابہا و منصبہا خوشدل
ساخت بحسب اتفاق در وقتیکہ سلطان محمد شاہ فوت کرد سلطان قطب الدین قایم مقام شد سلطان محمد

www.alimaanfoundation.com/

خلجی که بکومک جانپانیر آمده بود هنوز در سرحد گجرات بود قابو خیال کرده بسرعت تمام در ولایت گجرات درآمد و چون بنواحی
برودره رسید فیل مست سلطان محمود از فوج بموضع برنامه درآمد و زنارداران برنامه فیل و فیلبانرا کشتند
و سلطان محمود از دلیری رعایا متعجب گردید و بجهت انتقام فرمود که قصبه برنامه را خراب کردند چون هنوز ابتدای
سلطنت قطب الدین بود و سلطان محمود از روی کمال نهب غلبه آمده بود سلطان قطب الدین به بقالی که در خدمت
تقرب داشت کنکاش کرد و گفت صلاح آنست که سلطان خود را بولایت سورتهه بکشد چون سلطان محمود در بلاد
گجرات لشکر گذاشته برگرد سلطان بآسانی فوج او را از ولایت می توانند برآورد سلطان قطب الدین تصدیق این
قول نموده میخواست که بعمل آورد امرا نگذاشته او را بجنگ بردند و چون فتح شد آن بقال را در عتاب و خطاب
درآوردند و گفت اگر سلطان را میل جنگ میبود بشما مشورت میکرد و چون اراده گریختن داشت از من پرسید القصه
سلطان قطب الدین در قصبه کرنج که بست کروهی احمدآباد است بسلطان محمود مقابله نمود و درین منزل ملک علاء الدین
سهراب که تهانه دار سلطان پور بود بحسب ضرورت بسلطان محمود پیوسته بود گریخته بخدمت سلطان قطب الدین آمد
در یک مجلس هفت مرتبه بخلعت اختصاص یافت و بخطاب علاء الملکی ممتاز گشت و چون مسافت بسه کروه ماند
سلطان محمود این بیت نوشته بسلطان قطب الدین فرستاد بیت شنیدم گوی میبازی درون سینه بی چوگان
اگر داری سر دعوی بیا این گوی و این چوگان * و سلطان قطب الدین بصدر جهان فرمود که جواب این بیت را بنویسد
صدر جهان در جواب مرقوم نمود بیت اگر چوگان بدست آرم سرت چون گوی بردارم * ولی ننگست ازین کارم
اسیر خود در آزارم * و درین بیت ظاهر اشارتست بران که سلطان هوشنگ را که مخدوم و ملاذ سلطان محمود بوده
سلطان مظفر شاه در بند داشت و باز ترتیب نموده ولایت مالوه باو داد چنانچه قلم در ذکر سلطان مظفر در طبقه
مالوه ادای این معنی نموده بعد از چند روز شب نهم شهر صفر سلطان محمود باراده شبیخون سوار شد و شکست یافته بمالوه رفت
چنانچه در مالوه بتفصیل مذکورست و در راه از کولی و بهیل آزار بسیار کشید سلطان قطب الدین بفتح و فیروزی
بدار الملک احمدآباد مراجعت نمود بعد از مدتی فیروز خان بن شمس خان دندانی حاکم ناگور فوت کرده برادر او
مجاهد خان ناگور را متصرف شده شمس خان بن فیروز خان مذکور از ترس برادر گریخته بر اناکوبنها ولد رانا موکل ملتجی
شده و رانا کوبنها قرار داده که ناگور را از تصرف مجاهد خان برآورده تسلیم او نماید اما بشرط آنکه سه کنگره از حصار ناگور
منهدم سازد و غرضش آن بود که قبل ازین رانا موکل از پیش فیروز خان خوار و ذلیل گریخته و دران معرکه سه هزار
راجپوت بقتل رسید و بعد از آنکه پسر او سه کنگره از حصار ویران کند اهل عالم خواهند گفت اگرچه رانا موکل گریخته بود
اما پسر او درین حصار دست یافته و شمس خان بیچاره از روی اضطرار قبول این معنی نموده بعد از چند روز رانا کوبنها
استعداد سپاه نموده متوجه ناگور گشت و مجاهد خان طاقت مقاومت نیاورده بسلطان محمود خلجی التجا آورد و شمس خان

www.alimaanfoundation.com/

رفته حصار ناگور را متصرف شد و رانا کونبها پیغام فرستاد که ایفای وعده نماید شمس خان امرا و سرخیلان را طلبیده این
سخن در میان آورد بعضی گفتند کاشکی فیروز خان دختر بزادی تا حفظ ناموس او میکرد شمس خان از روی غیرت
و جمعیت جواب داد که تا سر بریده نشود ویران کردن کنگره ممکن نیست رانا کونبها از شنیدن این خبر بولایت خود رفت
و لشکر بسیار جمع نموده باز متوجه ناگور گردید شمس خان شکست یافته بتعجیل گریخته حصار بدست آورده تمام لشکر و
سرخیلان را آنجا گذاشت و خود بجناح تعجیل برای استمداد باحمد آباد آمد سلطان قطب الدین احمد شاه او را مشمول
عواطف گردانید و دختر او بحباله نکاح خود در آورد و بعد از اتمام مجلس عروسی رای پنجند تاک و ملک گدائی و بعضی
امرای دیگر را بکومک مردم ناگور رخصت فرموده شمس خان را در خدمت خود نگاهداشت تا آنکه روزی بعرض رسید
که رانا کونبها با مردم ناگور جنگ کرده جمعی کثیر بدرجه شهادت رسیده اند بیرون حصار هرچه آبادانی بود بتاراج
برده از شنیدن خبر عرق حمیت و غیرت سلطان قطب الدین بحرکت آمده در سنه ستین و ثمانمائه بر سر قلعه کونبلمیر
عازم گردید چون بنواحی قلعه ابو رسید کیتاپوده آمده ملازمت نموده معروض داشت که رانا کونبها قلعه ابو را بزور از من
گرفته و تهانه دار خود آنجا گذاشته سلطان قطب الدین ملک شعبان سلطانی که عماد الملک خطاب داشت بقلعه
آبو تعین نموده خود بمقصد اصلی متوجه شد ملک عماد الملک ناکرده کار فی الفور جنگ انداخته مردم بسیار بکشتن داد
چون این خبر بسلطان رسید که زمان مراجعت قلعه آبو گرفته تسلیم کیتاپوده نموده خواهد شد و کس بطلب عماد الملک
فرستاده خود عازم تسخیر قلعه سروهی گردید و چون بنواحی سروهی رسید راجه آنجا جنگ کرده شکست یافت سلطان
آنجا بولایت رانا کونبها در آمده افواج بهر طرف فرستاده تا ولایت را بتازند و بتکدها را خراب سازند چون بقلعه
کونبلمیر رسید رانا کونبها از قلعه فرود آمده آتش حرب افروخت و جمعی کثیر را بکشتن داده باز بقلعه در آمد و هر روز
جمعی بیرون فرستاده معرکه قتال می آراست و همه وقت شکست بروی می افتاد عاقبت کونبها از راه عجز و انکسار
در آمده پیشکش لائق داد و سلطان مراجعت نموده باحمد آباد رفت و در آخر اینسال سلطان محمود خلجی تاج خان را که
از امرای کبار بود بسرحد گجرات فرستاده در صلح زد و امرا و اعیان ملک گجرات بنابر رفاهیت خلائق سلطان
قطب الدین را بر صلح آورد و از جانب سلطان شیخ نظام الدین شاه و ملک العلما صدر جهان آمدند و از احمد آباد قاضی
حسام الدین و جمعی رفتند برین نهج صلح نمودند که ولایت رانا کونبها هرچه متصل گجرات است عساکر قطبی آنرا نهب و
تاراج نمایند و بلاد میوار و امهر دوان را سلطان محمود متصرف شود و عند الاحتیاج امداد و معاونت از یکدیگر معاف
ندارند و بر طبق این مضمون خطوط صلح نوشته بتوقیع بزرگان وقت رسانیدند و در سنه احدی و ستین و ثمانمائه
سلطان قطب الدین بتاخت کونبلمیر سواری فرمود و در اثنای راه قلعه آبو را فتح نموده بموجب وعده کیتاپوده تسلیم
کرد و از آنجا متوجه کونبلمیر گردید و رانا کونبها از آنجا بر آمده بقلعه چتور رفت و در راه جای قلب دیده توقف نمود

www.alimaanfoundation.com/

بعد از تلاقی فریقین نائرهٔ حرب اشتعال یافت و چون شب شد بجا و مقام خود قرار گرفتند روز دیگر باز معرکهٔ
جنگ آراسته گشت و سلطان قطب الدین بذات خود ترددات رستمانه نمود و رانا کونبها در کوه مخفی گشت و
رسولان فرستاده استغفار نمود و چهار من طلا و چند زنجیر فیل و دیگر پیشکش فرستاده عهد کرد که بعد ازین مضرتی
بولایت ناگور نرساند سلطان قطب الدین بفتح و ظفر مراجعت نموده باحمدآباد رفت هنوز مدت سه ماه نگذشته بود
که باز خبر رسید که رانا کونبها با پنجاه هزار سوار متوجه ناگور است سلطان همانروز که خبر رسید از احمدآباد برآمد و تا یکماه
بواسطهٔ اجتماع لشکر توقف کرد و رانا کونبها خبر سلطان قطب الدین شنیده مراجعت نمود بجای خود قرار گرفت
و سلطان قطب الدین نیز بعد از شنیدن این خبر برگشته بشهر درآمده بعیش و عشرت مشغول شد و در اوائل سنه
اثنی و سبعین و ثمانمائه عزیمت تادیب گوشمال مصمم نموده متوجه سروهی شد و راجه سروهی که قرابت برانا کونبها داشت
گریخته بکوهستان پناه برد بار سوم سروهی را سوخته و قریات را تاخته افواج بر ولایت رانا کونبها نامزد فرمود و خود
بقلعهٔ کونبلمیر متوجه شد و درین اثنا خبر آمد که سلطان محمود خلجی از راه مندپور بقلعهٔ چتور عازم گشته و پرگناتی که در نواحی
مندپور بود همه را متصرف شده سلطان قطب الدین بعزم درست رانا را در قلعهٔ کونبلمیر محاصره نمود و چون مدتی
برین گذشت و دانست که قلعهٔ کونبلمیر گرفتن دشوار است ترک محاصره داده متوجه قلعهٔ چتور شد نواحی آنرا خراب
و غارت کرده باحمدآباد رفت از سپاهیان هر کسی را درین سفر اسپ سقط شده بود سلطان بهای اسپ از خزانه
داده تفقد احوال سپاهیان را واجب شناخته و رانا کونبها از عقب سلطان رسولان فرستاده از روی عجز و
انکسار درخواست تقصیرات خود نموده سلطان محمد تجدداً قلم عفو بر جرائم او کشیده رسولانرا خوشدل باز گردانید
و در سنه ثلث و ستین و ثمانمائه باز ارادهٔ سواری نمود و چون بحسب اتفاق بیمار شد روزی بملاقات سید محمد
المشهور بقطب عالم که در قصبهٔ تبوه آسوده اند رفته در دل گردانید که حق سبحانه و تعالی مرا پسرے شایسته کرامت
کند خدمت سید قدس الله سره العزیز بنور باطن دریافته گفت برادر حکم فرزند دارد احیای خاندان مظفر شاهی
خواهد کرد سلطان مایوس برخاست و روز بروز مرض او اشتداد یافته بتاریخ بست و سوم رجب سال مذکور
رخت هستی بربست و در حظیره سلطان محمد شاه مدفون گشت و در مناشیر و فرامین او را سلطان غازی مینوشتند
مدت سلطنت او هفت سال و ششماه و سیزده روز بود او بادشاهی بود با شجاعت و شهامت معروف
اما هنگام اشتعال نائرهٔ غضب بتخصیص که نشاء شراب در سر داشتی مرتکب اعمال قبیحه شدی و بکشتن و خون ریختن
حریص و مواج بود و چون سلطان قطب الدین وفات یافت و امرای قطبی شمس خان بن فیروز خان بگمان آنکه دختر او که در حباله
سلطان بود سلطان را زهر داده باشد بقتل رسانیدند و مادر سلطان دختر او را بکنیزکان سپرد تا او را پاره پاره کردند و
بسیاست کشتند **ذکر سلطنت داؤد شاه بن احمد شاه بن محمد شاه بن مظفر شاه** چون امرا و ارکان دولت

www.alimaanfoundation.com/

اعیان مملکت شرائط تعزیت سلطان قطب الدین بتقدیم رسانیدند شاهزاده داؤد خان بن احمد شاه را که عم سلطان
قطب الدین میشد بر تخت سلطنت اجلاس نموده چون دبیر قضا و قدر منشور سلطنت بنام او ننوشته بود مرتکب
اعمال ناشایست و اقبال نایایست شدن گرفت بعضی حرکات که حمل بر دنائت همت او میکرد احیاناً از و صادر
میشد و سبب نفرت خلائق میکردند از انجمله فراشی که در زمان شاهزادگی همسایه بود وعده خطاب عماد الملکی نمود
و امرا و بزرگان از مشاهده حرکات نامنتظم او از و بیزار شده قرار دادند که او را از حکومت معاف دارند و
ملک علاء الملک بن سهراب را بمنزل مخدومه جهان منکوحه سلطان محمد شاه که دختر یکی از سلاطین بود فرستادند
تا شاهزاده فتح خان بن محمد شاه را بیارد و باتفاق او را بر سریر سلطنت اجلاس نمایند مخدومه جهان جواب
داد که دست از فرزندان من باز دارید که او طاقت برداشت این بار گران ندارد اتفاقاً در خلوتی ملک
عماد الدین بخدمت شاهزاده فتح خان رسیده او را سوار کرده بدولتخانه پادشاهی برد و امرا بخدمت شتافته
لوازم تهنیت بجا آورده در همان روز یکشنبه غره شعبان سال مذکور باشد بر تخت سلطنت اجلاس داده بسلطان
محمود شاه مخاطب ساختند مدت سلطنت داؤد شاه هفت روز بود **ذکر سلطنت فتح خان المخاطب
محمود شاه بن محمد شاه بن احمد شاه** چون روز یکشنبه غره شعبان سنه ثلث و سبعین و ثمانمائه محمود شاه
بصلاح و استصواب امرا بر تخت گجرات جلوس کرده جانشین آبای خود طبقات خلائق را علی قدر
مراتبهم از فیض عام خود کامیاب گردانید و گویند در آن روز غیر اسپان عراقی و ترکی و تازی و خلعتهای
قیمتی و کمر و شمشیر مرصع و خنجرهای زرافشان و یک کرور تنگه بخش فرموده بود و چون ششماه گذشت ملک کبیر
سلطانی المخاطب بعضد الملک و مولانا خضر المخاطب بصفی الملک و پیاره اسمعیل المخاطب ببرهان الملک و منجو محمد
المخاطب بحسام الملک از خفت طبیعت و فساد طینت در مقام فتنه و فساد شدند و بهم قرار دادند که ملک
شعبان عماد الملک را که زمام وزارت بید اقتدار اوست از میان بردارند که تا این خیال فاسد و اراده کاسد ایشان
رواج و رونق یابد و بجهت نفاذ این نیت در خلوتی معروض داشتند که عماد الملک میخواهد که پسر خورد
شهاب الدین را بسلطنت بردارد و برنگ ملک مغیث خلجی اراده آن دارد که امرای سلطنت را بخانواده خود
منتقل سازد محمود شاه گفت که من نیز از استماع این معنی تفرس نموده ام و بگرفتن او فرمان داده مقید ساخت
و او را بر بام دروازه احمد آباد نگاه داشتند و پانصد نفر معتبر از مردم خود بحراست او گذاشتند و عضد الملک و ارباب
فتنه کامیاب بخانهای خود رفتند اتفاقاً ملک عبد الله شحنه فیل که از معتمدان بود خلوتی ساخته از حقیقت مکر و
غدر آن جماعت محیل بعرض رسانیده گفت این جماعت شاهزاده حسن خان را بخانه خود برده عهد و سوگند در میان آورده گرفتن
عماد الملک را بوسیله برآمد کار خود دانسته اند سلطان محمود در مقام تفتیش شده حقیقت حال را خاطر نشان خود کرده

www.alimaanfoundation.com/

جمعی از قدیمان خود و دولتخواهان خود را مثل حاجی ملک بهاء الدین و ملک کالو و ملک عین الدین همانوقت حاضر
ساخته بملک عبدالله گفت که فیلانرا مستعد ساخته بر دربار حاضر آورد و بملک شرف الملک فرمود که ملک شعبان
حرامخور را بر دربار حاضر سازد تا شحنه او را در زیر پای فیل اندازد و ملک شرف الملک چون باحضار عماد الملک
رفت نگاهبانان گفتند که بی رخصت عضد الملک نمی توانم داد او آمده این سخن را بعرض رسانیده سلطان محمود
بر بام برج برآمده بآواز بلند گفت که زود شعبان را بیارید و در زیر پای فیل اندازید چون مردم این سخن را از زبان
سلطان محمود شنیدند جمعی کثیر رفته او را آوردند چون چشم سلطان بر وافتاد فرمود حرامخور را بالا بیارید تا حرفی
از و پرسیده شود چون بالا بردند فرمود زنجیر از دست و گردن بردارند تا تدارک حرامخواران نماید متعلقان امرا
بحراست او مشغول بودند از مشاهده اینحال بعضی خود را از بام انداختند و بعضی فریاد الامان و چون اینخبر بعضد الملک
و ارباب فتنه رسید در مآل کار خود متحیر شده باجتماع مردم خود بپرداختند و مقارن طلوع آفتاب بر غرفه دربار آمده
مردم را سلام داد و روپاک بدست عماد الملک سپرد تا بکس براند و ملک عبدالله شحنه فیل آنرا حاضر داشت و قریب
سیصد نفر بکورنش جمع شدند درین اثنا امرای باغی با اوباش شهر همراه آمدند چون قریب رسیدند عماد الملک و حاجی
و سرداران دیگر و غداران راه فرار پیش گرفتند و سپاهیان اسلحه خود در کوچهای شهر انداخته مختفی شدند از انجمله
حسام الملک نزد برادر خود رکن کوتوال پتن رفته از انجا هر دو برادر بمالوه رفتند و عضد الملک با یک نفر در میان
کراسیان رفت چون کراسیان آن ناحیه را مردم او کشته بودند او را شناخته کشتند و سر بر سر او را باحمدآباد فرستادند
برهان الملک چون جسیم بود نتوانست گریخت قریب سرگنج در شکستهای آب سابرمتی مختفی شد اتفاقاً یکی از
خواجه سرایان بطواف شیخ احمد کهتو قدس سره میرفت برهان الملک را در شکستگی نشسته دید فی الفور او را گرفته بدربار
آورد و بحکم سلطان بسیاست رسانید و مولانا خضر صفی الملک را مقید کرده بدیو فرستادند چون این فتنه تسکین
یافت و دوست از دشمن ممتاز شد عماد الملک دامن همت بر حشمت وزارت افشاند و بسان آزاده مردان
دست از دنیا بداشت و بگوشه قناعت و کنج عزلت نتوانست گرفت و جاگیر گذاشته وظیفه دار شد سلطان محمود
در مقام رعایت سپاهی شده پنجاه و دو بنده را از بندگان قدیم رعایت فرمود چنانچه در اندک مدتی لشکر او ده
بست لشکر سلطان قطب الدین سلاطین سلف شد و هر یکی از بندگان قدیم را بخطابها نوازش کرد و ملک
حاجی را خطاب عماد الملک و عارضی لشکر امتیاز بخشید و ملک بهاء الدین را اختیار الملک و ملک طوغان را فرحت الملک
و ملک عین الدین را نظام الملک و ملک سعد بخت را برهان الملک خطاب داد و در سنه اربع و ستین و ثمانمائه
باز بآهنگ شکار بجانب کرنج متوجه شد و درین نوبت تا سرحد مندو شکار نموده بازگشت و درین ضمن انتظام
تهانجات و نسق پرگنات نموده غوررسی ستمدیدگان بتقدیم رسانید و در سنه خمس و ستین و ثمانمائه باراده سیر و

www.alimaanfoundation.com/

شکار از دار الملک احمد آباد خرامیده بر کنار آب کماری که پانزده کروهی احمد آباد ست نزول نموده درین منزل
مکتوبے از نظام شاه بن همایون شاه والی دکن رسید که از دست سلطان محمود خلجی گله و شکوه نموده طلب مدد
و کومک کرده بود محمود شاه با لشکر بیکران و پانصد فیل متوجه کومک نظام شاه گردید چون به بندر بار سلطان پور
نزول کرد باز مکتوب رسید که سلطان محمود خلجی بر جمعیت خود مغرور شده بکوچ متواتر بر سر فقیر آمد بعد تلاقی
فریقین مرتبه اول شکست بر فوج او افتاد و مردم ازینجانب اردوے او را بغارت بردند و پنجاه زنجیر فیل بغارت
گرفتند ولیکن سلطان محمود درین وقت که مردم بتاراج مشغول بودند با دوازده هزار سوار از کمینگاه برآمده سکندر خان
بخاری و خواجه جهان ترک انچه حق تردد بود بتقدیم رسانیدند بسلطان محمود خود بنجانه کمان در آمده تیری بر پیشانی
فیل سکندر خان زد آن فیل برگشته فوج خود را ویران کرد و سکندر خان و خواجه جهان ترک عنان فقیر را گرفته
بجانب بیدر متوجه شدند و فقیر الحال در فیروز آباد دست سلطان محمود شهر بیدر را محاصره دارد و چون آنخداوندگار
بقصد امداد عازم اینحدود گشته که بسرعت متوجه شوند محمود شاه متوجه دکن شده و در راه شنیدند که سلطان محمود خلجی
که مراجعت نموده متوجه مالوه گشت محمود شاه بولایت اسیر و برهان پور در آمد تا راه گریز مسدود سازد حوالی قصبه
تالنیر که در ولایت اسیر ست منزل کرد و سلطان محمود خلجی راه متعارف گذاشته براه گوندوانه در آمد و از تنگی
راه و بے آبی محنت بسیار بمردم او رسید گویند زیاده بر هزار آدمے از بے آبی هلاک شده بودند محمود خلجی
بنظام شاه نوشته فرستاد که هرگاه که آن قرة العین سلطنت را بکومک امداد احتیاج واقع شود اعلام خواهد نمود
که در معاونت مساهله نخواهد رفت و مراجعت نموده باحمد آباد رفت و از ثقات مرویست که درین لشکر همراه محمود شاه
هفتاد هزار سوار مسلح انتخابے بود تمام ممالک گجرات بجا گیر سپاهی دادیک موضع بخالصه خود نگذاشت و در
عرض چهار سال ده حصه از خزائن آبا و اجداد صرف نموده بود و در سنه سبع وستین و ثمانمائه نامه صحیفه نظام شاه
وصول یافت مضمون آنکه سلطان محمود خلجی با نود هزار سوار متوجه دکن گشت و چون وعده امداد و اعانت بر
زبان قلم رفته بود متوقع است که همت عالی را بانجاح وعده مصروف فرمایند محمود شاه با لشکرهای آراسته متوجه
دکن شد و چون بسلطانپور و ندربار رسید سلطان محمود خلجی نواحی دولت آباد را تاخته و غارت نموده برگشته
بجای خود رفت و کتابت معذرت آمیز نظام شاه با تحف و هدایا بخدمت سلطان رسیده و او نیز مراجعت
نموده متوجه باحمد آباد شد و بسلطان محمود خلجی نوشته فرستاد که بیوجه بر سر ولایت مسلمانان رفتن از آئین
اسلام و مروت بعید مینماید و بر تقدیر وقوع بے جنگ باز گشتن قبیح ست و اگر باز متوجه آزار و اضرار متوطنان دکن
خواهد شد یقین دانید که اینجانب متوجه ولایت مالوه خواهد گردید سلطان محمود جواب فرستاد که چون همت عالی
بر امداد دکن گماشته انداز من بعد ازین مضرتے بمتوطنان آنديار نخواهد رسید و در سنه تسع وستین

www.alimaanfoundation.com/

و ثمانمائه در خدمت سلطان مذکور شد که زمیندار و باورو بندر دو سال شد که جهازات را مزاحمت میرسانند
چون از سلاطین گجرات هرگز گوشمال نیافته اند سرکشی و تمرد عادت کرده اند سلطان محمود با وجودیکه دولتخواهان بواسطه
صعوبت راه استحکام قلعه تجویز نمیکردند عازم تسخیر آن ناحیه و گوشمال متمردان گردید و چون بهزار صعوبت دو شواری
بحوالی قلعه رسید سردار قلعه بجنگ پیش آمده و ترددهای مردانه بتقدیم رسانید و چون شب در آمد و حصار پناه
برده تا چند روز هر روز معرکه قتال برمی آراست و حق تردد و مردانگی مینمود اتفاقاً روزی محمود شاه با حشم و لشکر
بکوه پاور بر آمده چون نظر مردم قلعه بر چتر شاهی افتاد و افزونی سپاه ملاحظه نمودند از راه عجز دست بدامن صلح
زدند و دو سردار قلعه بخدمت سلطان شتافته امان طلبیدند محمود شاه از کمال رافت قلم عفو بر جرائم آنکرده
کشیده همه را امان داد و چون سردار قلعه و کلانتر نواحی بخدمت آمدند هر یک را بخلعت و التفات مخصوص گردانیده
و سوار شده متوجه سیر قلعه گشت و چون از سیر قلعه فارغ شد سردار قلعه پیشکش بسیار گذرانید و در همان مجلس پیشکش
باو بخشیده خلعت خاص و کمر زر باو لطف فرمود و سال بسال پیشکش قرار داده حراست و حکومت آن ناحیه
باو تفویض فرمود و خود با کامیابی و اقبال مراجعت نموده باحمدآباد قرار گرفت و در سنه سبعین و ثمانمائه بقصد
شکار متوجه احمدنگر گردید و در اثناء راه روزی بی سبب ظاهر بهاء الملک بن الف خان آدم سلاحدار را کشت
و گریخته بولایت ایدر در آمد سلطان محمود بگرفتن بهاء الملک ملک حاجی و ملک کالو عضد الملک را فرستاد و اینها
چون پاره راه رفتند تزویری بخاطر رسانیده دو کس از نوکران را برین آوردند که قاتل آدم سلاحدار ما بودیم
و از راه برگشته معروض نمودند که قاتل آدم سلاحدار راه گرفته آورده ایم چنانچه آنها اعتراف مینمایند و بهاء الملک
گریخته بولایت ایدر رفت سلطان محمود شاه فرمود تا آن بیگناهان را بکشیدند و بعد از چند روز چون پرده از روی
کار برداشته شده بیقین انجامید که هر دو بیچاره قاتل سلاحدار نبودند و عماد الملک از روی مکر و فریب آن دو مظلومان را
برین آوردند که اقرار نمایند سلطان فرمود تا عماد الملک و عضد الملک را نیز بکشند و متروکات و قریات ایشان را
بخالصه ضبط نمودند ملک اختیار الملک را اعتماد الملک قرار داده منصب نائب غیبت تفویض نموده جمیع سپاهیان
عماد الملک باو سپرد و در سنه احدی و سبعین و ثمانمائه بقصد تسخیر قلعه کرنال که الآن بجونه گره اشتهار دارد حرکت
کرد گویند قریب دو هزار سال این ولایت بتصرف آبای مندلیک بوده است بعد سلطان محمد تغلق شاه
و سلطان احمد شاه گجراتی دست تصرف هیچ کس باین بلاد نرسید سلطان محمود شاه اعتماد بر عون و نصرت خداوندی
نموده متوجه آنحدود گردید و در اثنای سیر ولایت سورتهه را تاراج کرده چون قریب بکوه کرنال رسید متوطنان
آن ناحیه مال و عیال خود را در جاها و در دشت و کوههای پر درخت فرستاد خود ها تحصن جستند و تغلق خان که از
اولاد سلاطین سند میشد و خال سلطان بود این مضمون را بعرض رسانید و سلطان محمود روز دوم برسم شکار

www.alimaanfoundation.com/

متوجه آن صوب گردید و با وجود صعوبت مسالک و مداخل خود را باینجا رسانید و بعد کشش و کوشش بسیار راجپوتان
گریخته از راه کوه و جنگل خود را بقلعه کرنال انداختند برده و مال بیشمار بدست لشکر افتاد سلطان از آنجا بصوب
بتخانه آنگروه رفت جمعی از راجپوتان که ایشان را پیروتان گویند بمردن قرار داده در بتخانه دست بشمشیر و برجیه کردند و طرفة العین علف
شمشیر گشتند روز دیگر از آن منزل کوچ کرده در پای قلعه منزل کرده افواج بتاخت ولایت فرستاد رای مندلیک از راه عجز و بیچارگی استغفار تقصیرات
نموده پیشکش بسیار فرستاد سلطان محمود بمقتضای مصلحت وقت قلعه را بسال دیگر حواله نموده بمدارا ساخته متوجه احمدآباد
گردید و در سنه اثنی و سبعین و ثمانمائه بسلطان رسانیدند که رای مندلیک از غرور و نخوت چتر بر سر گرفته جواهر قیمتی بر خود بسته باز میدهد
بمجرد استماع این خبر چهل هزار سوار با فیلان بتادیب او نامزد فرمود و در وقت رخصت بامرا و سران کرده گفت که
اگر مندلک از راه اطاعت و انقیاد در آمده چتر و جواهر قیمتی که روزهای بت پرستی بر خود می بندد تسلیم نماید و پیشکش
مقرری خود بدهد تعرض بدیار او نرسانند لشکر گجرات چون نزدیک بولایت مندلیک رسیدند جمعی را فرستاده آنچه
بسلطان فرموده بود پیغام کردند رای مندلیک بتعظیم تمام رسولان را استقبال نموده و چتر و جواهر و زیورهای قیمتی که
روز بت پرستی و ایام متبرک بر خود می بست با پیشکش بسیار بخدمت امرا مرسل داشت و دلجوئی نموده باز گردانید
امرا چون بخدمت سلطان رسیده آنچه آورده بودند باز گردانیدند سلطان در مجلس عیش و محفل بزم بگویندگان
و خوانندگان انعام فرموده در سنه ثلاث و سبعین و ثمانمائه خبر فوت سلطان محمود خلجی والی مالوه رسید امرا معروض
داشتند که در وقتی که سلطان محمود شاه بن احمد شاه اجابت داعی حق نموده بود سلطان محمود خلجی بقصد تسخیر ولایت گجرات
بقصبه کرینج رسیده بود اگر خداوند جهان درینوقت که اسباب ملک گیری که مهیا و آماده است متوجه شوند باندک سعی
ولایت مالوه بتصرف در می آید سلطان فرمود در اسلام و مسلمانی جائز نیست که مسلمان بهم در افتند و خلائق
پایمال حوادث شوند معهذا درین ایام که سلطان محمود فوت شده و امور مملکت انتظام نیافته بر سر ولایت او
رفتن از آئین مروت و رسم فتوت دور است و بقصد شکار از احمدآباد بر آمده روزی چند در صحرا گذرانیده باز در
احمدآباد قرار گرفت و در سنه اربع و سبعین و ثمانمائه باز افواج بتاخت و تاراج ولایت سورته نامزد کرد در اندک
مدت ولایت سورته را خراب کرده غنیمت بسیار گرفته مراجعت نمودند و از اعظم وقائع اینسال آنست که روزی
سلطان محمود فیل سوار بجانب باغ ارم میخرامید و در اثنای راه فیل مست دیگر زنجیر خود گسسته متوجه فوج گردید
فیلان دیگر از دیدن او رو بگریز نهادند و او بفیلیکه سلطان سوار بود متوجه شده فیل سلطان دو سه کله تاب
آورده رو بفرار نهاد و در هنگام گریختن او را پیش انداخته کله دیگر بر شانه فیل سلطان زد چنانچه آسیب دندان
بپای سلطان رسید که خون روان شد درینوقت سلطان از کمال شجاعت حربه بر پیشانی فیل انداخت
و خون جاری شد فیل کله دگر زد حربه دگر خورد و خون بطور فواره از پیشانی فیل میجوشید فیل باز خروشیده

www.alimaanfoundation.com/

کله دیگر بفیل سلطان حواله کرد و آنچنان حرب خورد بی اختیار راه فرار پیش گرفت و سلطان بخریت بمنزل خود رفت و از صدقات و مبرات جمیع اهل استحقاق را بهره مند ساخت و بعد از چند روز امرای سرحد را طلبیده با لشکر آراسته متوجه تسخیر قلعه جوناگڑه و کوه گرنال گشت و در یکشنبه دیگر در پنج کرور زر بر سپاه تقسیم کرد و از انجمله دو هزار پانصد اسپ ترکی و عراقی که بهای بعضی تا دو هزار تنکه بود بردم و پنجهزار شمشیر مرصع و یکهزار و هفصد بکمر مرصع و یکهزار و هفت خنجر خلاف طلا انعام فرمود و بکوچ متواتر چون بولایت سورتهه در آمد افواج بتاخت و تاراج بهر طرف فرستاد و رای مندلیک از غایت عجز و بیچارگی بخدمت آمد معروض داشت که بنده عمریست که در ربقه اطاعت و انقیاد زیست میکند و امریکه مستلزم بعض عهد و پیمان باشد از من صدور نیافته الحال هر قدر پیشکش امر شود ایستادگی دارم سلطان فرمود همگی همت بران مصروف است که این ولایت بتصرف دارم اعلام اسلام مرتفع سازم تا شعار اسلام رواج یابد بعد اسلام آوردن و قلعه تسلیم نمودن امرے دیگر از و مطلوب نیست رای مندلیک چون از فحوای کلام قرار گرفت که این لشکر بلشکرهای دیگر نمی ماند فرصت نگاهداشته در شب راه فرار پیش گرفت و رفته بقلعه جوناگڑه در آمده و سلطان روز دیگر از انمنزل کوچ کرده قریب بحصار جوناگڑه فرود آمده جمعی از لشکر جدا شده بقلعه رفتند و گروهی از راجپوتان بیرون آمدند محاربه نموده گرمیختند روز دیگر هم جنگ شد روز سوم سلطان خود متوجه قلعه شد و از صبح تا شام معرکه جنگ گرم بود روز چهارم بارگاه سلطانی را قریب دروازه افراخته محاصره قلعه را تنگ گرفتند و از هر طرف ساباط طرح انداختند و راجپوتان اکثر اوقات از قلعه برآمده دستبردی نمودند مردم خوب را منع میکردند چنانچه روزی مرجل عالم خان فاروقی ریخته شد و او را بدرجه شهادت رسانیدند سلطان محمود محاصره را بنوعی تنگ ساخت که سنگ منجنیق بعضی اوقات پیش تخت محمود می افتاد و رای مندلیک هرچند در مقام صلح دادن پیشکش شد چون سلطان را بعد تسخیر قلعه اراده نبود فائده نداد و در آخر رای مندلیک از رای بیچارگی امان خواسته قلعه را تسلیم نموده با اهتمام راجپوتان بر کوه گرنال پناه برد سلطان محمود مراسم شکر الهی بتقدیم رسانیده بضبط ولایت پرداخته و بعد از چند روز کوه گرنال را محاصره نمود و در عاقبت رای مندلیک بیچاره شده بخدمت پیوست و بجهت مردم خود زنهار خواسته کوه گرنال را نیز حواله نمود و چون چند روز متواتر بخدمت سلطان آمد و شد کرد و اطوار پسندیده و اخلاق حمیده سلطان ملاحظه کرد روزی معروض داشت که از برکت صحبت شاه شمس الدین اسلام و مسلمانان بردل من غالب شده بود حالا بخدمت سلطان رسیدیم بر حقیقت دین اسلام آگاهی یافتم میخواهم که داخل فرق اسلام شوم سلطان محمود از کمال شوق کلمه توحید تلقین او فرموده خانجهان خطابش داد بواسطه آنکه در اسخدود شعار اسلام رواج یابد خشت بتعمیر شهر مصطفے آباد بر زمین نهاد و بجمیع امرا فرمود تا بجهت سکونت خود منازل طرح انداختند و اندک مدت

www.alimaanfoundation.com/

شهر مصطفی باد آباد نموده باحمد آباد گشت و چون امرا و لشکریان در مصطفی باد توطن اختیار کردند و هر جا دزدی و مفسدی
در اطراف احمد آباد نو سر بر آورده رهزنی و قطع طریقی پیش گرفت و راه آمد و شد خلائق مسدود گشت و چون خبر
بسلطان محمود رسید ملک جمال الدین بن شیخ ملک که کوتوال اردو و خدمت سلاح خانه باو مفوض بود محافظ عالی
خطاب داده علم قرطاس باو ارزانی داشت و منصب شحنگی و کوتوالی احمد آباد باو تفویض نموده رخصت داد ملک
جمال الدین شهر احمد آباد را در اندک مدت دلخواه ضبط کرد و چهار صد و پانصد دزد را از دار آویخت و چون این خدمت او
مرضی و پسندیده افتاد دو خدمتهای دیگر باو نیز رجوع شد و منصب استیفای ممالک اضافه خدمت گردید رفته رفته
کارش بجای رسید که هزار و هفتصد اسپ در اصطبل او جمع شد و هر جا سپاهی خوب بودی نوکر او شدی و قوت
و شوکتش بمرتبه انجامید که پسر او ملک خضر از راجه باگر و ایدر و سروهی پیشکش گرفت و در اول سال سنه ستة
و سبعین و ثمانمائة بسلطان محمود رسانیدند که چنکه بن کنکداس راجه جانپانیر از جماعت سلطان غیاث الدین مالوی
مغرور شده و مفسدان بر و دره و دیوئی را در ولایت خود راه داده میل سرکشی دارد سلطان از شهر مصطفی آباد کوچ نموده
متوجه گوشمال چنکه گردید و در راه چون محافظ خان شرف خدمت دریافت منصب وزارت نیز اضافه کوتوالی گشت
و او گماشتهای خود بخدمت کوتوالی گذاشته و خود بمهمات وزارت می پرداخت و چون خبر طغیان زمین داران
کچه شنید و استیلای ایشان بر مسلمانان معروض گشت سلطان عزیمت فتح چانپانیر نموده با لشکر گران متوجه آن
ناحیه شد و چون بکنار زمین شور که موسوم برنست رسید از انجا ایلغار کرد و در یک روز شصت و یک کروه راه قطع نموده
از مجموع عساکر ششصد سوار همراه رسیدند و چون از آن زمین مهلک بر آمدند و غنیم از پیش نمودار شد گویند که بیست
چهار هزار مرد کماندار بودند سلطان با وجود قلت لشکر خود و کثرت غنیم فرود آمده سلاح پوشیده چون غنیم شجاعت و
شهامت سلطان را میدانست که از راه اخلاص آمده عذر تقصیرات خواست و سلطان قلم عفو بر جرایم ایشان کشیده
پیشکش بسیار گرفته صلح نموده و کلانتران ایشان را همراه خود بمصطفی باد آورده احکام اسلام و مسلمانی تعلیم نموده هر یکی را
بانعام و التفات خوشدل ساخته رخصت ارزانی داشت و بعضی که باراده خود همراهی اختیار کردند بهر یکی جاگیر
مناسب داده در خدمت نگاهداشت و در سنه سبع و سبعین و ثمانمائة سلطان محمود رسانیدند که در حوالی
ولایت سنده چهل هزار کماندار متمردان و مفسدان جمع شده بقریات و موضع سرحد آزار میرسانیدند سلطان محمود
گفت سر انجام لشکر نموده باز متوجه گشت و چون بزمین شوره زار رسیدند فرمودند تا هر سوار دو اسپ همراه
خود بگیرد و آب و توشه هفت روز بردارند و اعتماد بر عون الهی نموده در آن زمین مهلک در آمد و هر روز شصت
کروه راه طی میکرد و چون بولایت سند در آمد متمردان پراگنده و متفرق شدند او نیز در آن کروه نماند و بلاد
سند بی مانع بتصرف در آمد بعضی امرا معروض داشتند که بمشقت بسیار همه راه قطع نموده آمده شده است مناسب

www.alimaanfoundation.com/

آنست که درین ملک حاکم و داروغه گذاشته شود سلطان فرمود که چون مخدومه جهان که در سلطنت و ایالت از
نسل و سلاطین سنده بوده است و رعایت حقوق صله رحم بر ذمه همت ما واجبست و گرفتن ملک ایشان از
مروت و فتوت دور مینماید و تا کنار آب سنده شکار کرده بمصطفی باد مراجعت نمود و بعد از مدتی اراده تسخیر
بندر جگت که معبد طائفه براهمه است سلطان را در سر افتاد و بواسطه تنگی و درشتی راه توقف می نمود روزی
بحسب اتفاق مولانا سمرقندی نام فاضلی با دو پسر براه هند بخدمت سلطان رسید و معروض داشت که
ما از دکن بعزیمت سمرقند بجهاز در آمده متوجه هرمز بودیم و چون در برابر جگت رسیدیم جمعی با کشتیهای مملو از آلات
حرب سر راه گرفته غارت کردند و عورات و اطفال مسلمانان را باسیری بردند و از انجمله ما و پسران نیز در قید ایشان
مانده سلطان محمود تفقد احوال مولانا نمود و مشار الیه را باحمد آباد فرستاده وظیفه مقرر ساخت و در وقت رخصت
فرمود که خاطر جمع دارید که آنچه از شما رفته بجنس خواهد رسید و آن طائفه سزای لائق خواهند یافت از روی غیرت و
جمعیت امرا و سران گروه را بخدمت طلبیده فرمود که اگر روز باز خواست از ما پرسند که در جوار شما کفار این قسم
ستم مینمودند با وجود قدرت دفع مساهله چه جواب خواهم گفت امرا زبان بدعا و ثنا کشوده گفتند که بندها را بجز
فرمانبرداری چاره نیست و دفع این طائفه بر ذمت همت واجب و لازم است سلطان تصمیم این اراده نموده در
شانزدهم ذیحجه سال مذکور متوجه گردید و چون از تنگی راه کثرت جنگل بمحنت تمام بجگت رسیدند کافران گریخته بجزیره
سنکودهار در آمدند و دران سرزمین مار بسیار ظاهر شد در جائی که سراپرده سلطانی نصب شده بود در یک پهر هفتصد
مار کشتند شیر و ببر و پلنگ بسیار درین جزیره بمردم مضرت رسانیدند و بسیاری از سباع نیز بقتل رسیدند بتخانه
جگت را خراب کرده در هم ریختند سلطان محمود دران مدت چهار ماه درینجا توقف کردند درینمدت کشتی بسیار
پر از مردان جنگی و توپخانه ترتیب داده عازم جزیره تنیت گشت مردم آن نیز در کشتیها در آمده بجنگ پیش آمدند
و آخر گریخته بجزیره تنیت رفتند و بهادران جنگجو هزار جهاز رانده خود را بجزیره انداختند و حصار تنیت را کشوده راجپوت
بسیار بقتل آوردند و راجه آنجا که رای بهیم نام داشت بر کشتی سوار شده بطرفی گریخته و سلطان محمود جمعی را بر
کشتی سوار کرده تعاقب او فرستاده خود در شهر تنیت در آمده مسلمانی که در قید بود خلاصی داده غنیمت بسیار
در شهر تنیت و برده بیشمار بدست آورده ملک طوغان را که فرحت الملک خطاب داشت بنامداری آنجا گذاشته
مظفر و منصور بمصطفی باد مراجعت نمود و در روز جمعه سیزدهم جمادی الاول سنه مذکور جمعی که برسم تعاقب رفته بودند رای
بهیم را مقید و مغلول آورده پیش بارگاه ایستاده کردند و سلطان محمود مولانا محمد سمرقندی را از احمد آباد طلبیده رای بهیم
خوار و زار بمحافظ خان فرستاد تا او را چهار پرکاله ساخته از چهار طرف احمد آباد بیاویزند تا متمردان دیگر غیرت گیرند
و در رجب سال مذکور جمعی را در مصطفی باد گذاشته عازم قلعه جانپاهی گشت و در اثناء راه خبر رسید جمعی از ملباریان کشتی

www.alimaanfoundation.com/

بسیار گرد آورده میخواهند که متردّدان راه را آزار رسانند بمجرد استماع این خبر چند جهاز آراسته خود باتفاق جمعی از بهادران
جنگجوی سوار شد و اعتماد بر عون و نصرت الهی نموده لشکر برداشت چون قریب بجهاز ملیاریان رسید
آن جماعت گریختند و چند کشتی بدست افتاد و رفته در بندر کنبایت فرود آمد و در ماه شعبان بدار الملک احمدآباد رفت
و بعد از انقضای رمضان پارهٔ ولایت جانپانیر تاخته بدار الملک احمدآباد مراجعت کرده در سنه خمس و ثلثین و ثمانمائه
ملک بهاء الدین عماد الملک را بتهانه قصبهٔ سونگره و قوام الملک را بکودهره فرحت الملک را بتهانه حصار تنیت
و جگت و ملک نظام الملک را بتهانه کنیر و خداوندخان را ممالک وزیر گردانید و در خدمت شاهزاده احمدخان را ممالک
وزیر گردانیده در احمدآباد گذاشت و خود بضبط ولایت جوناگره و آن نواحی پرداخت روزی خداوندخان با رای رایان
از روی اخلاص خصوصیت در خلوت گفت که از تردّدهای سلطان محمود دلتنگ شده ایم و هیچ سالی و ماهی
نیست که امری در پیش گرفته لشکر را سرگردان بسازد و اگر با مردم خود و پانصد از سپاهیان من بخود همراه بمنزل
عماد الملک رفته او را از میان برداری و فردا شاهزاده احمدخان را بسلطنت برداریم از برای کشتن عماد الملک بهتر
ازین وقت نخواهیم یافت چه تمام مردم او فسانه رفته اند من و این مصلحت بشاهزاده احمدخان عرض کرده ام
او هم باین امر راضی و همداستانست رای رایان گفت اعتماد الملک طریق اخلاص نسبت بمن مسلوک میدارد
و مخفیات خود بمن میگوید و چون از سلطان محمود آزرده و گله مندست ظن غالب آنست که درین امر موافقت نماید
مهم را استحکامی دیگر پدید خواهد آمد هر چند خداوندخان منع کرد فائده نداد رای رایان بر دوستی و محبت عماد الملک اعتماد
نمود اولا در خلوت وی را سوگند داد بمصحف که افشاء راز نکند و ثانیا این سخن در میان آورد عماد الملک چون دید که مردم او بجاگیر
رفته اند فی الفور قبول کرد و گفت درین امر با خداوندخان موافق ایم اما بخاطر میرسد که رمضان بگذرد و بعد از آن در
امضاء این نیت کوشیده شود رای رایان را خوش آمده این پیغام بخداوند گذرانید و بعد وداع رای رایان عماد الملک
ملک مبانرا در خلوت طلبیده گفت که در زمان سلطنت قطب الدین آزرو می بریم که اسپی دگر بهم رسد و بهم نمیرسید و حالا
بدولت سلطان محمود از من بزرگی درین خانواده نیست و درین ساعت رقعه بملک فرحت الملک که در قصبه سرگنج
فرود آمده فرستاده پیش خود طلبید و در موضع رکهیال بملک قیام الملک نیز رقعه فرستاد که روزی چند از آن منزل کوچ
بکند و علی الصباح ملک فرحت الملک با پانصد سوار بمنزل عماد الملک آمد و ساعتی صحبت داشته ملک فرحت الملک را
بمنزل فرستاد و بعد از زمانی بحافظ خان کوتوال شهر را طلبیده گفت چون میان یکدیگر فترت واقع شده که در
خیرخواهی یکدیگر کوشیده شود خیرخواهی شما در آنست که از مهمات شهر حاضر باشد مبادا فتنه متولد شود و روز عید
با خیل و حشم و خود مستعد شده بخدمت شاهزاده محمدخان بمصلا باید رفت تا نیم روز محافظت مبالغه بکار باید داشت
خداوندخان از استماع سخنان رمیده خاطر گشت و رای رایان را بحضور خوانده گفت که نگفته بودم که عماد الملک

www.alimaanfoundation.com/

برین امر راضی نخواهد شد حالا هنگام آن رسید که خانها خراب شود و چون عید گذشت و جمعیت عماد الملک رسید
خداوند خان از ترس اظهار نکرد و این اراده همان طور مخمر ماند اتفاقا بعد از چند روز خبر اراجیف بشهر مصطفی آباد رسید
که روز عید خداوند خان عماد الملک را کشت و جمیع امرا باو پیوستند و شاهزاده احمد خان را بسلطنت برداشتند
یکی از مقربان گستاخ رفته بی تحاشی این خبر بسلطان محمود گفت سلطان بمجرد استماع این خبر قیصر خان و فیروز خان را
در خلوت طلبیده گفت قبل ازین خبر بیماری شهزاده رسیده بود و امروز از رهگذر شاهزاده خاطر بغایت ملولست
تا دو کروه برو و از احمد آباد هر که می آمده باشد از و خبر متحقق و مشخص گرفته بیاید ملک سعد الملک چون پاره
راه رفت یکی قرابتان خود را دید که از احمد آباد می آید از و احوال پرسید او گفت روز عید فطر در احمد آباد بودم
شاهزاده بنماز برآمده و خداوند خان و محافظ خان در دربار حاضر بود اما مردم شهر میگفتند که عماد الملک رضا نمیدهد
که امرا بتهانهای خود بروند در منازل خود نشسته اند ملک سعید الملک آمده تمام ماجرا بعرض رسانید سلطان
فرمود که شخصی دروغ گفته بود که شاهزاده ملولست و بعد از دو سه روز قیصر خان و فیروز خان را در خلوت خوانده
تمام حکایت را نقل نموده گفت که در میان مردم خواهم گفت که اراده حج دارم هر که تصدیق ازین اراده کرد
خواهم دانست که او مرا میخواهد و پس از چند روز فرمود تا جهازات مستعد ساختند و چند لکه تنگه بعمال جهاز داد
تا متابع مکه بجهت صدقات ابتیاع نمایند و از مصطفی باد بغدر کوکه آمده در کشتی نشست و به بندر کنبایت فرود
آمد و چون این خبر باحمد آباد رسید جمیع امرا بخدمت شتافتند سلطان فرمود که شاهزاده بزرگ شده و امرا بدلخواه
تربیت یافته اند خاطر از ممالک جمع شده بخاطر میرسد که سعادت حج دریابم عماد الملک گفت یکبار باحمد آباد
تشریف فرمایند و آنگاه هر چه مناسب باشد بعمل آورند سلطان دانست که درین کاسه نیم کاسه هست و متوجه احمد آباد
گردید چون بشهر رسید روزی جمیع امرا را طلبیده گفت که مرا اجازت بدهید تا حج گذارده بیایم و تا جواب نخواهند گفت
میل طعام نخواهم کرد امرا دانستند که درین امر امتحان میفرمایند همه مهر خاموشی بر دهان نهادند چون سر اعظم بحد استوار
رسید عماد الملک بامرا گفت که سلطان گرسنه است جوابی معروض باید داشت نظام الملک بخدمت سلطان رفته
معروض داشت که چنانچه شاهزاده بمرتبه کمال رسیده و بنده زاده ملک نیز تجارت حاصل نمود و از گرم و سرد زمانه
خبردار شده توقع میدارد که تهانه بنده به بنده زاده حواله شود و بنده را درین سفر سعادت اثر از ملازمت خود
دور نسازند سلطان فرمود سعادتیست اگر میسر شود اما مهمات ملکی بی وجود او متمشی نخواهد شد برو از امرا جواب
شافی بیار نظام الملک پیش امرا آمده ماجرا تقریر کرد و هیچکس متصدی جواب نشد عماد الملک چون دید که هیچکس
جواب نمیگوید و سلطان گرسنه است بملک نظام الملک گفت چون شما از جمیع یاران در عمر پیش قدمی بهتر است که از
قبل جمیع یاران رفته بعرض رسانید که خداوند جهان اولا قلعه جانپانیر را بجهت محافظت خزانه و اهل حرم فتح

www.alimaanfoundation.com/

نمایند آنگاه متوجه منزل سعادت طواف شوند فرمود انشاء الله تعالی اگر میسر شود آنگاه طعام طلبیده میل فرمود امیر عالم را در خلوت طلبیده گفت بهاء الملک بحقیقت عرض نمیرساند قرار دادم با دشمن نگویم تا حقیقت نگوید چون روز بسیار بدین منوال گذشت روزی عماد الملک در خلوت گفت که بنده گناه خود نمیداند سلطان فرمود تا حقیقت نگوئی سخن نشنویم سوگند مصحف داده فرمود که اگر درد و لتخواهی جان برد و گو برود عماد الملک بیچاره گذشته حقیقت حال معروض داشت سلطان محمود تحمل ورزیده و آزاری که بخداوندخان رسانیده این بود که یکی از نوکران خود را خداوندخان نام نهاد بعد ازمدتی متوجه نهروالا گردید از انجا ملک عماد الملک را بتسخیر جالور و سانچور نامزد فرمود قیصر خان را همراه داد عماد الملک مرخص شده قریب بمزار شیخ حاجی رفته قدس سره فرود آمد که شب مجاهد خان و لد خداوندخان با اتفاق خاله زاده خود صاحب خان از منزل خود برآمده بسراپرده قیصر خان درآمده او را کشتند علی الصباح عماد الملک بخدمت رفته حقیقت مکشوف ساخت شخصی بعرض رسانید که از دریا خان بن الف خان مرتکب این امر خطیر گشته سلطان بجرد شنیدن این سخن فیروز خان را فرستاد تا او را در خانه امقید ساخته بیارد و چون شب درآمد مجاهد خان و صاحب خان با عیال و فرزندان خود گریختند و صباح چون ظاهر شد که از دریا خان بیگناه بود مجاهد خان و صاحب خان او را کشته اند فرمود تا خداوندخان را در زنجیر کشیده حواله محافظ خان نمایند و از دریا خان را خلاص نمایند بعد از چند روز باحمد آباد مراجعت نمود و درین اثنا عماد الملک بیچاره رحلت هستی بربست سلطان تفقد احوال او نموده فرزند بزرگ او را ملک مدن نام داشت اختیار الملک خطاب داده بشغل وزارت بمحافظ خان رجوع فرمود در سنه ثمانین و ثمانمائه مردم گجرات بجهت قحط و امساک باران گرفتار شدند بسبب اتفاق ملک سدها بتاخت بعضی از مواضع جانپانیر رفته بود رای جتانی بن رای اودیسنگه راجه جانپانیر جمعیت نموده بر سر او رفت و در جنگ ملک سدها جمع مذکور بدرجه شهادت رسیدند رای جتانی دو زنجیر فیل و اشیا و اسباب ملک سدها و مردم او بتاراج برد و چون این خبر بسلطان رسید در غره ماه ذیقعده سنه مذکور متوجه جانپانیر شد چون بقصبه برودره رسید رای جتانی از حرکت شنیع و عمل قبیح خود نادم و پشیمان گشته رسولان بخدمت فرستاده درخواست تقصیرات نموده معروض داشت که سر دو فیل چون رحمی بجهت ندارند فرستاده دو فیل دیگر بخدمت سلطان فرستاد فرمود جواب این فرد ابشمشیر الماس فصل خواهد گفت و رسولان را باز گردانید و پیش از خود تاج خان و عضد الملک و بهرام خان و اختیار خان را فرستاده تا دهم صفر بپای کوه فرود آمدند رای جتانی راجپوتان بقصد جنگ برون آمده از صبح تا شام معرکه جنگ گرم بداشتند سلطان خود نیز از قصبه برودره کوچ کرده از پس کوه جانپانیر گذشته در موضع کرنال نزول فرمود بجهت محافظت راه در رسانیدن رسد سیدی لنگ دراز را تعیین نمود اتفاقا روزی سیدی مذکور رسد می آورد راجپوتان از کمینگاه برآمده ریختند و مردم بسیار کشته شدند و رسد را برده بردند سلطان از استماع این خبر لول دمحزون گشته تا سلخ صفر سال مذکور بپای جانپانیر بود در این

www.alimaanfoundation.com

محاصره مبالغه فرمود محافظ خان هر صبح سوار میشد و تا نیم روز مرچلها دیده برگشته رسیده احوال معروض میداشت چون
محاصره بوجه احسن واتم واقع شد فرمود تا از چهار طرف ساباط طرح اندازند گویند هر چوبی که بالای کوه می بردند یک لکه
تنگه اجرت او میشد رای تبائی از مشاهده این حال از غایت عجز و درماندگی باز رسولان فرستاده معروض داشت
که نه من طلا و غله که ده سال بخرج لشکر کفایت کند پیشکش میدهم سلطان فرمود تا قلعه فتح نشود ازین سرزمین
ممکن نیست که برخیزم چون رسولان مایوس بازگشتند رای تبائی در سنه ثمان و ثمانمائه وکیل کارگذار خود را که
سورا نام داشت پیش سلطان غیاث الدین خلجی فرستاده استمداد خواست و بهر کوچ یک لک تنگه مدد خرج
قبول نموده سلطان غیاث الدین استعداد لشکر نموده بقصبه لعلجه فرود آمد چون این خبر بسلطان رسید امرا را جابجا
گذاشته خود بعزم مقابله تا قصبه دهود رفته در آنجا باز خبر رسید که سلطان غیاث الدین روزی علما را طلبیده استفسار
نمود که بادشاه مسلمانان کوه کافران را محاصره نموده در شرع جائز است که بکومک و حمایت کافر روم علما گفتند
جائز نیست و همان ساعت برگشته بمندو رفت و سلطان بعد از استماع این نغمه مسرور گردید باز بجانپانیر آمده مسجد
جامع طرح انداخت درین مرتبه امرا و سرداران او یقین دانستند که تا قلعه فتح نشود سلطان نخواهد رفت
و از سر جد و جهد شروع در تدبیر قلعه گیری کردند چون عمارت ساباطها تمام یافت روزی سپاهیان مرچل از ساباط
حفظ کردند که راجپوتان بوقت صبح اکثر بمسواک و طهارت می روند و اندکی در مورچلها می باشند و چون این معنی را
بعرض رسانید و فرمودند که قوام الملک فردا وقت صبح صادق سنه تسع و ثمانین و ثمانمائه لشکریان خاصه را
همراه گرفته ساباط خود را باندرون قلعه برساند امید است که اعلام فتح از مطلع رجا طالع شود صبح روز دیگر که غره
ذیقعده باشد ملک قوام الملک با لشکریان خاصه از ساباط خود را بقلعه انداخت جمعی کثیر را بقتل رسانید و جنگی
عظیم واقع شد راجپوتان را تا دروازه حصار راند و رای تبائی و راجپوتان دیگر استعداد جوهر کردند و قوام
الملک و سرداران دیگر دولت شهادت پیش چشم همت داشته غایت سعی و جهد و جد مبذول میداشتند
اتفاقا قبل این بچند روز از جانب مغرب رویه توپی بر دیوار قلعه انداخته بودند و شگافها در دیوار حصار بزرگ
بهم رسیده بود ملک ایاز سلطانی باتفاق جمعی از لشکریان فرصت نگاه داشته خود را بآن شگاف رسانید از آن شگاف
که فی الحقیقه رخنه اجل اهل قلعه بود بحصار بزرگ در آمده از راه باره بر بام دروازه بزرگ آمد درینوقت سلطان
محمود بر ساباط بر آمده روی مکنت بر خاک نهاده مناجات میکرد و در فتح و ظفر مسألت مینمود و مردم را بکومک
تعیین میکرد و راجپوتان حیران و سراسیمه گشته خفه وار بر بام دروازه انداختند اتفاقا از مهب الطاف الهی
باد فتح و نصرت وزید همان حقه را برداشته بر صحن سرای رای تبای انداخت و راجپوتان چون حال برین منوال
مشاهده نمودند هر جا جوهری که ترتیب کرده بودند همه را آتش دادند و جمیع عیال و اطفال را سوختند

www.alimaanfoundation.com/

وآن روز وشب وروز دیگر تمام لشکر در زیر صلاح جنگ میکردند صبح روز دوم ماہ ذیقعدہ سنہ تسع وثمانین وثمانمائة باشد دروازہ بزور شکستہ درآمدند وجمع کثیر بقتل آوردند وسلطان نیز تا دروازہ رسید جمیع راجپوتان اسلحہ انداختہ بر دور حوض رسیدند وہفصد راجپوتان بیکبارگی حملہ آوردند کس بسیار از طرفین کشتہ شدند ودر نیمروز کہ رای تباتے وودونگرسی وجمعی را دستگیر کردہ آوردند سلطان مراسم شکر الٰہی بجا آوردہ رای تباتی وودونگرسی را بمحافظ خان سپرد تا علاج زخم آنہا نماید وہمانروز جانپانیر را بمجد آباد نام نہادہ خود بشہر درآمد جمعی از راجپوتان گریختہ بحصار سوم در آمدند انجماعت را نیز روز سوم بخواری وزاری برآوردند وچون محافظ خان خبر آوردکہ زخم رای تباتی بہ شدہ سلطان اورا باسلام دلالت کرد او قبول ننمود وچون پنجاہ درحبس بماند وقبول اسلام نکرد بفرمودہ علما راہ نیز تباتے وودونگرسی را بردار کردند وآنواقعہ در سنہ تسعین وثمانمائة بدست دادہ در سنہ مذکور فرمایش حصار خاص و حصار جہان پناہ محلہا وباغاتہا فرمودہ اہتمام بمحافظ خان فرمود در سنہ اثنین وتسعین وثمانمائة ولایت سورتہ وقلعہ جوناگڑہ وکرنال بشاہزادہ خلیل خان عنایت فرمود ودر سنہ اثنی وتسعین وثمانمائة سوداگران از دیار دہلی بمجد آباد آمدہ استغاثہ نمودند کہ چہارصد وسہ اسپ می آوردیم راجہ کوہ آلو از ما بتعدی گرفتہ وتمام قافلہ را تاراج کردہ بمجرد استماع این سخن فرمود تا قیمت اسپانرا از خزانہ بسوداگران بدہند وہمہ را خلعت دادہ در مقام استعداد لشکر شد وبعد از چندروز متوجہ تجریب آمد یارگردید وپیش از خود فرمانے بنام راجہ آلو بدست سوداگران فرستاد مضمون آنکہ اسپان وامتاع چون بجہت سرکار خاصہ می آوردند وادر ابتعدی گرفتہ باید کہ ہرچہ گرفتہ باز گردانیدہ بدہد والا مستعد قہر وغضب سلطان باشد سوداگران چون فرمان رسانیدند راجہ آلو از غایت خوف سیصد وہفتاد اسپ کہ بجنس موجود بود حوالہ سوداگران نمود وسی وسہ اسپ سقط شدہ بود قیمت آنرا دادہ پیشکش بسیار ہمراہ سوداگران فرستاد وسوداگران چون بخدمت سلطان رسیدند حقیقت حال معلوم نمودند وپیشکش راجہ آلو گذرانیدند سلطان مراجعت نمودہ بمجد آباد جانپانیر رفت ودر سنہ ستہ وتسعین وثمانمائة خبر رسید کہ بہادر گیلانی گماشتہ محمود گیلانی سر از اطاعت ولینعمت خود سلطان محمد لشکری والی دکن پیچیدہ وبندر دایل را متغلب ومتصرف شدہ درراہ بجہازات آزار میرساند وراہ آمد شد گجرات مسدود شدہ وجہازات خاصہ را بزور برد بمجرد استماع اینخبر استعداد لشکر نمودہ براہ خشکی ملک قوام الملک را نامزد فرمود واز راہ دریا جہاز بسیار تعین نمود چون اینخبر بسلطان محمود بہمنی رسید امرا را طلبیدہ فرمود کہ چندنوبت از بزرگان ایشان بما امداد رسیدہ وشوکت سلطان محمود معلوم ہمگنانست ورعایت حقوق این طبقہ بر ذمت ہمت لازم وواجب وبرین تقدیر لائق مناسب آنست کہ متوجہ دفع او گردیم امرا ووزرا تحسین رای وتصدیق قول او نمودہ در مقام استعداد لشکر شدند وصحیفہ اخلاص بخدمت سلطان محمود مرسل داشتہ وتکفل تادیب وکوشمال

www.alimaanfoundation.com/

بهادر گردیدند و در ساعتی که منجمان اختیار نموده بودند سلطان لشکری از شهر بندر بدفع بهادر عازم گشت و بعد از چند روز بقتل آوردند تفصیل این سانحه در طبقهٔ دکن سمت گذارش یافته و در سنه تسع و تسعین و ثمانمائه سلطان محمود بجانب قصبهٔ مورا سه عزیمت فرمود و در اثنای راه منهیان بعرض رسانیدند که الف خان بن الغخان چون علوفه نوکران در مصارف خود خرج نموده بود از ترس آنکه مبادا سپاهیان دادخواه شوند و باو بیحرمتی لاحق گردد و گریخته رفته بهت سلطان شرف جهان را بجهت دلاسای او فرستاد و شرف جهان هرچند مواعظ و نصائح بدو خواند اصلا فائده نداد و صد سلسلهٔ فیل که همراه خود داشت بدست شرف جهان فرستاده بولایت مندو در آمد و چون از پدر نسبت بسلطان محمود خلجی بیوفائی واقع شده بود سلطان غیاث الدین او را در مملکت خود جای نداد اصلا تفقد احوال او نکرد و الغخان غایب و خاسر متوجه سلطان پور گردید سلطان محمد قاضی پیر اسحق را بکومک ملک شیخا فرستاد و چون قاضی پیر اسحق بنواحی سلطانپور رسید الغخان محاربه کرد و پسر قاضی مذکور الملک المشائخ با چند نفر دران معرکه کشته شد و آخر الامر الغخان سرگردانی بسیار کشید عریضه مشتمل بر کمال عجز و زاری بخدمت سلطان فرستاده درخواست تقصیرات خود نموده و چون خانه زاد سلطان بود قلم عفو بر جرائم او کشیده در سنه احدی و تسعمائه بخدمت رسیده شرف خدمت دریافته مشمول عواطف و محقوق مراحم گردید اما چون کوکب طالع او در هبوط بود و بعد از سه ماه نائب عرض خود را بی وجه بقتل آورده مقید گشت همدران حبس فوت کرد و چون عالم خان فاروقی حاکم اسیر متی پیشکش مقرر نفرستاده بود راه نخوت و غروری پیمود سلطان استعداد لشکر نموده در سنه ستة و تسعمائه متوجه تادیب و گوشمال او گردید و چون کنار آب تپتی رسید عادلخان پیشکش بسیار فرستاد و معذرت خواست سلطان از روی کرم عذر او پذیرفته بمحمد آباد جانپانیر مراجعت کرد و همدرینسال که سنه ستة و تسعمائه باشد خبر رسید که سلطان ناصر الدین عبد القادر کفران نعمت ورزیده مملکت را از تصرف سلطان غیاث الدین برآورده اسم سلطانی بر خود اطلاق کرده بهت سلطان محمود خواست که بتادیب و گوشمال او متوجه شود یارمالوه گردد و درین اثنا پیشکش سلطان ناصر الدین با عرائض نیاز و مشتمل بر عجز و انکسار رسید و دران مذکور بود که هرچه از من صادر شده برضای مخدوم و ولی نعمت خود بوده فاما چون شجاع خان درای خورشید بر سلطان غیاث الدین استیلا یافته بودند در اخفای کتمان آن سعی مبذول میداشت سلطان بر عجز و زاری او رحم نموده اراده سواری فتح کرده درینسال چون فرنگیان در بنادر اسلام شور انگیختند سلطان متوجه بندر جهایم شد چون بخط دون رسیدند خبر آوردند که ایاز غلام خاص از بندر دیب چند سلسلهٔ جهاز خاصه و ده جهاز رومی مستعد ساخته با فرنگیان بندر جیول جنگ کرده فرنگی بسیار بقتل آورده درین جنگ چهار صد رومی کشته شد و فرنگیان گریختند و یک جهاز بزرگ ایشان که یک کرور متاع دران بود بجهت آنکه

www.alimaanfoundation.com/

تیر او دابتوت شکسته بود مذدر دریا غرق شد سلطان مراسم شکر الهی بتقدیم رسانیده بمحمد آباد جانپانیر کروه در سنه اربع وعشر وتسعمائة عادلخان حسن بوسیله والدهٔ خود که دختر سلطان بود بعرض رسانید که عادلخان بن مبارک خان حاکم اسیر وبرهانپور هفت سال وچند ماه شد که وفات یافته او را پسری نیست امیدست که جای پدران بفقیر مرحمت فرمایند سلطان التماس و استدعای دختر را قبول نموده در رجب سال مذکور استعداد لشکر نموده در شعبان متوجه اسیر وبرهانپور گردید وماه رمضان را در کنار آب نربده موضع سیلی گذرانیده در شوال عازم مندربار گشت وچون بقصبهٔ مندربار رسید معلوم شد که ملک حسام الدین مغول که نصف ولایت اسیر وبرهانپور در تصرف او بوده خانزاده عالم خانرا حقانیهٔ حکام اسیر وبرهانپور میشد واتفاق نظام الملک بهری حاکم کاویل بر تخت اسیر برهان پور اجلاس نموده ملک لاون خلجی که نصف ولایت اسیر در تصرف او بود بملک حسام الدین مغول مخالفت ورزیده برکوه اسیر متحصن گشته سلطان محمود بعد از استماع این سانحه متوجه تهالنیر گشت وملک عالم شه تهانه دار تهالنیر بوسیله عزیز الملک سلطانی تهانه دار سلطانپور ملازمت نموده تهانه را نیز خالی ساخته پیشکش نمود ونظام الملک بهری از شنیدن اینخبر چهار هزار سوار همراه عالم خان وملک حسام الملک گذاشته خود بکاویل رفت چون در تهالنیر سلطان محمود را اندک ضعفی طاری گشت چندی آنجا توقف نموده آصف خان وعزیز الملک لشکرهای آراسته بتادیب ملک حسام الدین وعالم خان فرستاد چون آصف وعزیز الملک متوجه برهان پور گردیدند فوج نظام الملک بهری بیرخصت ملک حسام الدین رو بدیار خود نهاد وملک لاون خلجی باستقبال آصف خان آمده ملاقات نمود وآصف خان او را همراه خود بخدمت سلطان آورد وملک حسام الملک نادم وپشیمان شده بار دیگر سلطان پیوست وهر دو بعنایات والتفات سرفراز شدند وبعد چند روز در ساعت مسعود عادلخان را اعظم همایون خطاب داده چهار سلسلهٔ فیل وسی لک تنکه مدد خرچ باو داده عنان حکومت وحراست اسیر وبرهان پور باو سپرد وملک لاون را خانجهان خطاب داده همراه اعظم همایون عادلخان رخصت فرمود چون تولد ملک لاون در موضع بیاس واقع شده موضع مذکور را جاگیر او انعام کرد وملک محمد باکها ولد عماد الملک غازی خان وملک عالم شه تهانه دار تالنیر خطاب خان وملک حافظ را حافظ خان وبرادر او ملک یوسف را آصف خان خطاب داده در خدمت اعظم همایون رخصت کرد ونصرت الملک گجراتی را مدد خرچ داده در خدمت اعظم همایون گذاشت وهفدهم ذیحجه از منزل کوچ نموده متوجه سلطانپور ندربار گردید در منزل اول ملک حسام الدین مغول را شهریار خطاب داده وموضع دهنور را که مضافات سلطانپور است باو وفیل باو لطف نموده رخصت انصراف ارزانی داشت وخود بکوچ متواتر دهم محرم الحرام سنه ستة عشر وتسع مائة بمحمد آباد جانپانیر نزول فرمود عادلخان بعد وصول برهانپور چون میان ملک حسام الدین شهریار وملک محمد باکها وغازیخان ومیان ملک لاون خلجی وصاحب خان

www.alimaanfoundation.com

صفای خاطر نبود و ملک حسام الدین و ملک محمد باکها از برهان پور در تهالنیر رخت توطن انداختند و بعد از چند روز
باعظم همایون خبر بردند که ملک حسام الدین شهریار با نظام الملک بحری اتفاق کرده میخواهد غبار فتنه برانگیزد
و اعظم همایون بدین خلع آگاهی یافته کس بطلب حسام الدین فرستاد و ملک حسام الدین بر سر کار واقف شده با چهار هزار
سوار متوجه برهانپور شده چون بنواحی برهانپور رسید اعظم همایون مع سیصد هزار سوار گجراتی استقبال نموده بمنزل خود برد خلعت بادره
رخصت داتره فرمود روز دیگر با محرمان خود چنان کنکاش کرد که چون ملک حسام الدین بدیوان خانه بیاید دست
گرفته بخلوت خانه ببرد و در وقت رخصت در پاسه گجراتی که سمیقرا اعظم همایون عادل خان برمی دارد ضرب کاری
بملک حسام الدین حواله کند و بعد کشتن او مردم او را اجابجا خواهند کشت برین قرار داد بعد ساعتی کس بطلب حسام الدین
فرستاد و ملک حسام الدین از غایت غرور و نخوت با جمعیت تمام آمد و بعد ملاقات بطریق مشورت دست ملک
حسام الدین گرفته بخلوتخانه خود در آمد و چند سخن درمیان آورده پان داده رخصت فرمود و درین اثنا ملک
حسام الدین قد خود را راست کرد و دریاخان شمشیر بر سر او انداخت که دو پر کاله شد چون ملک برهان عطار الله
که وزیر اعظم همایون بود برین وقوف یافت بجمع از گجراتیان که همراه بودند فرمود که هر امخواران را بریند گجراتیان
چون شمشیر از غلاف کشیدند ملک محمد باکها و سرداران دیگر که همراه ملک حسام الدین بودند در و بگریز نهادند
و چهار صد حبشی که بدربار حاضر بودند همه را در زیر شمشیر گرفتند و ملک محمد باکها و سرداران دیگر میان خون و خاک
آغشته بنصف ولایت که در تصرف او بود بی نزاع بتصرف اعظم همایون در آمد چون این ماجرا مشروح و مبین
در ربیع الاول سال مذکور بسلطان محمود رسید فرمود که هر که حق نمک نگاه ندارد آخر در معارض تلف است و
در سنه ستة و عشر و ثمانمائة عریضه اعظم همایون ورود یافت مضمون آنکه یک نوبت بر قلعه اسیر رفته بودم شیر خان و
سیف خان را که قلعه در تصرف ایشانست خالی از شیطانیت و نفاق نیافتم و حالا که ملک حسام الدین کشته شد
هر دو بیدولت بیک دیگر اتفاق کرده در خلاف و شقاق شدند و مکتوبی بنظام الملک بحری نوشته عالم خان
خانزاده را طلبیده اند بنده با تفاق ملک لادن خانجهان و مجاهد الملک و دیگر امرا رفته قلعه را محاصره نموده نظام الملک
بحری با لشکر خود عالم خان را همراه گرفته بسر حد خود آمده اگر بولایت بنده در آید محاصره قلعه گذاشته بجنگ او خواهد رفت
سلطان پنج لکه تنکه نقد بجهت مدد خرج اعظم همایون انعام فرموده دلاور خان و صفدر خان و امرای دیگر را
بکومک اعظم همایون رخصت فرمود و در جواب نوشته که خاطر آن فرزند جمع باشد که هرگاه احتیاج شود
خود متوجه خواهم گشت نظام الملک بحری که غلام سلطان دکن ست این قدرت از کجا بهم رسانید که بولایت
آن فرزند حضرت تواند رسانید و هنوز امرای مذکور از برون شهر کوچ نکرده بودند که شاهزاده مظفر خان که عمر
قلم متصدی گذارش احوال او خواهد گردید در قصبه بروده آمده بپایبوس مشرف شد و هفت لکه تنکه دیگر بجهت

www.alimaanfoundation.com/

خرج اعظم همایون استدعا نموده فرستاد و بعد از چند روز رسول نظام الملک بحری بخدمت رسیده عریضه گذرانید و مضمون آنکه چون عالم خان خانزاده بانجانب التجا آورده متوقع است که پاره ولایت اشیر با او لطف فرمایند رسول نظام الملک را طلبیده گفت چون او قدم از کلیم خود فراز میکند عنقریب گوشمال بسزا خواهد یافت فی الجمله چون امرای مذکور بقصبه ندربار رسیدند شیر خان و سیف خان بر دو خامت عاقبت خود اطلاع یافته ملتجی بملک مجاهد الملک شده زنهار خواستند اعظم همایون این امرا را نعمت غیر مترقب دانسته قول و عهد داد و شیر خان و سیف خان بر قول و ثوق نموده از قلعه فرود آمده بولایت کاویل فرستند و عادلخان بعد از رسیدن ولاورخان و دیگر امرا بناخت ولایت کالنه عازم گشت و پاره مواضع و قریات کالنه تاخته بود که راجه کالنه پیشکش فرستاده استغفار تقصیرات خود نموده و عالم خان ازان سرزمین برخاست و عادلخان امرای گجرات را بگجرات رخصت کرده خود ببرهانپور آمده همدرینسال سلطان سکندر لودی بادشاه دهلی از روی خصوصیت و اخلاص پاره تحف و سوغات بخدمت سلطان فرستاد و قبل ازین هرگز بادشاه دهلی ببادشاه گجرات تحفه نفرستاده بود و هم در ذیحجه سنه ستة عشر و تسعمائة سلطان محمود بجانب نهروالا حرکت کرد و ساکنان آن بقعه را از علما و صلحا و فقرا بانعام و التفات خوشدل ساخت فرمود که غرض آمدن این بود که از مخادیم رخصت بگیرد و شاید اجل امان ندهد علما و اکابر هر یکی بطور خاص دعای او کردند و ازانجا مجلس سوار شد بطواف مزارات مشائخ مین رحمة الله علیهم رفته روز چهارم عازم احمد آباد گشت و طواف روضه مقدسه شیخ احمد کهتو قدس سره نموده بمحمد آباد متوجه شد و چون ضعف و بیماری در خود احساس میکرد شاهزاده مظفر خان را از قصبه برودره طلبیده نصائح دلپذیر گفت و بعد از چهار روز چون آثار صحت در خود مشاهده کرد شاهزاده را رخصت ببرودره فرمود و پس از چند روز بیماری عود نموده و بغایت ضعیف و نزار گشت درین اثنا روزی فرحت الملک بعرض رسانید که شاه اسمعیل بادشاه ایران یادگار بیگ قزلباش را با جمعی از قزلباشان بطریق مجابت فرستاده و تحفهای نفیس مرسل داشته فرمود روزی قزلباش که دشمن صحابه رسول الله صلی الله علیه وسلم و مخترع ظلم اند مرا ننمایند و اتفاقا همچنان شد گفت که شاهزاده مظفر خان را زود بطلبید بنوزیادگار بیگ قزلباش رسیده بود که عصر روز دوشنبه دوم رمضان سنه سبع عشر و تسعمائة رخت هستی بر بست شصت و نه سال و یازده روز عمر یافت و پنجاه و پنج سال و یکماه و دو روز جهانداری کرد و او را در صناشیر خدایگان حلیم مینوشتند و او را محمود بیکره نیز گویند و بیکره گاومی را گویند که شاخهای او بجانب بالا برگشته و حلقه زده باشد و بر و تهای او برین شکل بود و رای این بیکره نامیدند بادشاهی حلیم و کریم و شجاع و سخی و خداترس بود ذکر سلطنت سلطان مظفر شاه بن محمود شاه چون روز دوشنبه دوم رمضان سنه سبع عشر و تسعمائة سلطان

www.alimaanfoundation.com/

سلطان محمود بن محمد شاه از تنگنای جسمانی بوسعت آباد روحانی خرامیده بعد از دو ساعت شب سه شنبه ماه
رمضان شاهزاده مظفر خان رسید بسعی امرا و معارف بر تخت امارت جلوس کرد و لوازم نثار و ایثار بتقدیم
رسانیدند و او همانشب تعیین پدر را بمزار فائض الانوار قدوة المشائخ شیخ احمد کهتو قدس سره راهی ساخت
و دو لک تنکه بعزیز الملک حواله فرمود تا بر اهل استحقاق قصبه سرکنج قسمت نماید و امرا و سائر اعیان مملکت را
خلعتها داده بعضی را بخطابهای لائق ممتاز گردانید و همان روز بر منابر اسلام خطبه بنام او خواندند و از خاصه فیلان
خود ملک خوش قدم را عماد الملک و ملک رشید الملک را خداوند خان خطاب داده زمام وزارت بر ید اقتدار او
سپرد و در شوال سال مذکور یادگار بیک قزلباش ایلچی شاه اسمعیل در نواحی محمد آباد از عراق رسید و جمیع امرا
و وزرا باستقبال فرستاده قدم او را تلقی بجبر و احسان نموده یادگار بیک تحفها که بجهت محمود شاه آورده بود
بخدمت سلطان مظفر گذرانیده سلطان یادگار بیک و جمیع قزلباشان را خلعتهای بادشاهانه انعام فرموده سرای خاص بجهت
سکونت این گروه تعیین نمود و بعد چند روز محمد آباد قصبه برودره شده آن بقعه را بدولت آباد موسوم گردانید درین
اثنا خبر رسید که صاحب خان ولد سلطان ناصر الدین خلجی بدستیاری خواجه جهان خواجه سرا بر سلطان محمود غدر کرده
مندو متصرف شده خود را سلطان محمود خطاب داده اکثر امرا را بخود موافق ساخته بود چنانچه در طبقه مالوه قلم متصدی
گذارش این سانحه گشته از مندو گریخته التجا آورده است سلطان مظفر محافظ خان را باستقبال صاحب خان فرستاده
تا لوازم مهمانداری و دلجوئی بجا آورد و بعد ملاقات روزی چند بجهت ادای لوازم ضیافت در برودره توقف نموده متوجه
محمود آباد گردید و قیصر خان را بقصبه دهود فرستاد تا خبر مشخص سلطان محمود خلجی و اموال مملکت مالوه و اوضاع
امرا معروض دارد چون برسات در آمد مردم جا بجا قرار گرفتند روزی صاحب خان پیغام فرستاد از آمدن
فقیر مدتی گذشته و اصلا مهم خود را براه نمی بیند سلطان فرمود انشاء الله تعالی بعد برسات نصف ولایت
مالوه طوعا و کرها از تصرف سلطان محمود بر آورده تسلیم ایشان خواهد نمود چون کواکب اقبال صاحب خان رو
بهبوط داشت بحسب اتفاق یادگار بیک قزلباش که در مردم گجرات بسرخ کلاه اشتهار گرفته بود و قرب جوار
بهم رسیده روزی در میان نوکران خصومت شد و بجنگ رسید و منزل یادگار بیک بغارت رفت در میان
لشکر گجرات شهرت یافت که ترکمانان صاحب خان را گرفته اند شاهزاده مالوه از خجلت این حرف بی رخصت سلطان مظفر
برخاسته رفت و تفصیل این اجمال در طبقه مالوه مذکور گشته و بعد از رفتن صاحب خان چون اخبار غلبه و استیلای
راجپوتان و زبونی سلطان محمود خلجی بسلطان مظفر رسیده بود غیرت و حمیت او بران داشت که متوجه تادیب
این گروه گردد و بواسطه امضای این نیت عازم احمد آباد گردید از تنها نجات ولایت خاطر جمع سازد و از
بزرگان مرده و زنده استمداد طلبیده متوجه مالوه گردد و یک هفته در احمد آباد بوده متوجه کودره شد و آنجا بواسطه

www.alimaanfoundation.com/

احتیاج عساکر چند روز مقام کرده در خلال این ایام خبر رسانیدند که ملک عین الملک حاکم پتن بجمعیت خود متوجه
ملازمت شده بود و در راه خبر رسید که راجه ایدر فرصت را غنیمت دانسته دران نواحی غبار فتنه و فساد برانگیخته
تا حدود سایر متی ساخته است ملک عین الملک از روی دولتخواهی خواست او را گوشمال داده بخدمت برسد
و رفته قصبه موراسه را تاخت درین اثنا راجه ایدر جمعیت نموده بجنگ آمد و میان هر دو لشکر جنگ عظیم واقع شد
چون عبدالملک با دویست مسلمانان بدرجه شهادت رسید و فیلی که همراه داشت پاره پاره شد و پای ثبات
عین الملک از جا رفته فرار نموده از شنیدن این سلطان مظفر متوجه ایدر گشت چون بقصبه موراسه رسید فوجی
بتاخت و تاراج ولایت ایدر فرستاد راجه ایدر قلعه را خالی ساخته خود در کوه بیجانگر مخفی گشت سلطان چون
بایدر رسید ده نفر پیر راجپوت عمدا که بقصد مردن ایستاده بودند بمذلت و خواری کشته شدند و از عمارت و بتخانه
و باغ و درخت اثر نگذاشتند راجه ایدر از راه عجز درآمد ملک کوپی زنار دار را بخدمت فرستاده معذرت خواست
و پیغام نمود که ملک عین الملک از کمال عنادی که به بنده داشت آمده ولایت را تاراج کرد از روی اضطرار
ازین بیچاره حرکت و تردد بوقوع آمده و اگر بدانید از جانب بنده میشد مستحق غضب و سقط سلطان میبودم
مبلغ هشت لکه روپیه و صد اسپ بطریق پیشکش تسلیم وکلای علاتی مینمایم چون تسخیر مالوه پیش نهاد
سلطان مظفر بود عذر او پذیرفته بکودهره رفت و بیست لکه تنگه و صد اسپ بملک عین الملک لطف نمود
تا سامان مردم نماید و از کودهره شاهزاده اسکندر خان را بحکومت محمد آباد رخصت داد چون بقصبه مهود رسید قیصر خان را
فرمود که تا موضع دلواله را که در تصرف مردم سلطان محمود خلجی ست متصرف شود و بعد از ان متوجه دهارا گره گردید
و در اثناء راه ولد برکهوکها که ساکن دهارا بود آمده ملازمت نمود بجهت مردم دهارا امان خواسته سلطان امان
داده قوام الملک بن قوام الملک و اختیار الملک بن عماد الملک را بجهت دلاسای سکنه دهارا پیش از خود فرستاد
و درین اثنا خبر رسید که سلطان محمود خلجی بخود درمانده و امرای چندیری بروی خروج کرده اند و او بحدود چندیری رفت سلطان
مظفر امرای خود را واپس طلبیده فرمود که غرض اصلی درین یورش آن بود که کفره پوربیه را برطرف ساخته بولایت رامیان
سلطان محمود و صاحبخان ولد سلطان ناصر الدین علی السویه قسمت نمایم اکنون که سلطان محمود بدفع امرای چندیری رفته و راجپوتان ظالم را
بخود همراه برده درینوقت بملک او درآمدن از آئین مروت و رسم مردانگی دور است قوام الملک چون بخدمت
پیوسته شمه از خوبیهای آهوخانه دهارا بعرض رسانیدند سلطان را بسیر و شکار آنحدود مائل و راغب گردانید
سلطان مظفر قوام الملک را بجهت نگاهداشت اردو گذاشته با دو هزار سوار و یکصد و پنجاه سلسله فیل عازم دهارا
گردید چون بدهارا رسید عصر همانروز سوار شده زیارت مزار شیخ عبدالله جنگال و شیخ کمال الدین مالوی نمود
منقولست که شیخ عبدالله در زمان راجه بهوج پانڈی برج نام داشته وزارت راجه میکرد و بقربی اسلام آورده

www.alimaanfoundation.com/

بریاضت و مجاهدت بکمالات نفسانی رسیده القصه نظام الملک را رخصت فرمود تا در نواحی دلاوره شکار نماید نظام الملک از دلاوره گذشته بغلجه رفت و در زمان مراجعت جمعی از پوربیه آمده بنگاه نظام الملک را مزاحمت رسانیده بنرای خود رسیدند چنانچه در طبقه مالوه مرقوم گشته سلطان مظفر بعد از اطلاع بر بی واقعه نظام الملک را در معرض عتاب و خطاب داشت چه همگی غرض او آن بود که امسال سیر کرده باز گردد و امثال این حکایت که از نظام الملک بوقوع آمده باعث مشغول خاطر میگشت سلطان مظفر مراجعت نموده متوجه گجرات گشته در محمد آباد جانپانیر قرار گرفت و در شوال سنه احدی و عشرین و تسعمائه چون بعد فوت رای بهیم راجه ایدر رانا ساکنا بجماعت رای مل بن رای بهیم برآمده رایمل بن سورجمل که داماد او میشد بولایت ایدر درآمده ولایت ایدر و قلعه را از تصرف بهارمل بن رای بهیم برآورده برایمل مذکور سپرده بود سلطان مظفر نظام الملک را نامزد فرمود تا ولایت ایدر را از تصرف رای مل برآورده بهارمل تسلیم نماید خود نیز متوجه احمد نگر گردید و در اثناء راه چون بهارمل بنظام الملک پیوست او را آورده بخدمت مشرف ساخت سلطان مظفر ازین منزل خداوندخان و نظام الملک را بجراست اردو گذاشته بپتن رفت و سکنه آنشهر را عموماً و فضلا و علما را خصوصاً نوازشها فرموده پیوست و بهارمل را بنظام الملک همراه نموده او را رخصت داد تا رفته ایدر را از تصرف رایمل برآورده بهارمل تسلیم نماید نظام الملک چون ایدر را تسلیم بهارمل نمود و رایمل چون پناه بکوه بیجانگر برده بود نظام الملک بکوه بیجانگر رفته جنگ کرد و از طرفین کس بسیار کشته شدند چون این خبر بسلطان مظفر رسید فرستاد که چون ولایت ایدر بتصرف درآمده بیجاپور رفتن و جنگ کردن باعث آن میشود که لشکریان بی تقریب ضایع شوند لائق آنست که در روز مراجعت نماید بعد از مراجعت نظام الملک سلطان از احمد نگر متوجه احمد آباد شد و جشنی عظیم ترتیب داده شاهزاده سکندرخان و بهادرخان و لطیف خانزاکه خدا ساخت و امرا معارف شهر را بانعام و خلعت نوازش کرد و بعد برسات بطریق سیر و شکار متوجه ایدر گشت و چون نظام الملک بیمار بود اطبا بمعالجه او گذاشته در اوائل سنه ثلث عشرین و تسعمائه بمحمد آباد جانپانیر رفت و از انجا ملک نصرت الملک را بایدر فرستاد نظام الملک را بحضور خواند و قبل از وصول نصرت الملک نظام الملک و ظهیر الملک را با صد سوار در ایدر گذاشته بجناح تعجیل و اقدام شوق متوجه محمد آباد گردید و هنوز در نواحی احمد نگر بود که رایمل انتهاض فرصت نموده متوجه ایدر گشت ظهیر الملک با وجود قلت دوست و کثرت دشمن استقبال رایمل نموده بالبست و هفت نفر کشته شد و چون این خبر بسلطان مظفر رسید بملک نصرت الملک فرمان فرستاد که تا بیجانگر پناه مفسدان و ماوای متمردان ست نیارد درین اثنا شیخ جالنده که مقتدای زمان خود بود و حبیب خان متقطع داشته است مگر بواسطه استیلای راجپوتان پوربیه از مندو گریخته بخدمت پیوسته از [illegible] بعد از چند روز دگر عریضه [illegible] رسید که سلطان محمود خلجی از استیلای راجپوتان

www.alimaanfoundation.com/

پوربیہ متوہم گشتہ التجا آوردہ بموضع بھکور کہ سرحد گجرات ست وصول یافت بندہ خدمت رسید حسب المقدور
در خدمتگاری بتقصیر از خود راضی نشدہ سلطان مظفر را از استماع این ماجرا خوشحالی روی نمودہ و انچہ مخصوص بادشاہان
باجمیع کارخانہا تحف و ہدایای بسیار مرسل داشتہ خود نیز عازم استقبال گردید و نواحی موضع دیولہ اتفاق ملاقات
افتاد سلطان مظفر دلجوئی بسیار نمودہ گفت خاطر از مفارقت اولاد و مملکت مکدر نباشد کہ عنقریب بتائید الٰہی
دمار از روزگار پوربیہ برآوردہ مملکت مالوہ را از آشوب فتنہ و فساد پاک نمودہ بملازمان ایشان تسلیم خواہد نمود و
درہمان منزل توقف نمودہ باستعداد لشکر بیکران متوجہ مالوہ شد چون میدنی رای از توجہ سلطان مظفر اطلاع
یافت رای تہور را با جمعی از راجپوتان در قلعہ مندو گذاشتہ خود با دو ہزار از راجپوتان سوار و فیل محمودی متوجہ دہارا
گردید و از انجا پیش رانا سانگا رفت کہ او را بکومک خود بیارد سلطان مظفر بآہنگ محاصرہ متوجہ مندو گشت چون افواج
مظفری قریب بمندو رسیدند راجپوتان از قلعہ برآمدہ داد مردی و مردانگی دادند آخر گریختہ پناہ بقلعہ بردند روز دیگر
تیر راجپوتان بیرون آمدہ جنگ کردند قوام الملک سلطانی تردد نمایان نمودہ راجپوتان بسیار بقتل آورد سلطان مظفر
درین روز اطراف قلعہ را تقسیم نمودہ بامر اسپرد محاصرہ نمود و در خلال این احوال میدنی رای خطی برای تہور انوشتہ
فرستاد کہ من پیش رانا سانگا رفتہ او را با کل راجپوتان و ولایت مارواڑ و آن نواحی بکومک می آورم باید کہ بدست
یگاہ سلطان مظفر را بحرف و حکایت نگاہ دارد و رای تہور از کمال خداع دیگر رسولان فرستادہ پیغام کرد کہ
چون مدتیست کہ قلعہ مندو بتصرف راجپوتان درآمدہ عیال و بسائے در قلعہ ہست اگر سلطان یک منزل عقب تر
نشیند تا اہل و عیال خود را برآورده در عرض یکماہ قلعہ را خالی کردہ می سپاریم و خود نیز بخدمت شتافتہ داخل
دولتخواہان می شویم سلطان مظفر اگرچہ دانستہ بود کہ آنجماعت دفع الوقت میگفتند و انتظار کومک می برند اما چون
فرزندان و متعلقان سلطان محمود در قلعہ بودند بالضرورت ملتمس آنجماعت قبول کردہ ازان منزل سہ کروہ عقب
نشست درین منزل عادلخان حاکم اسیر و برہانپور با لشکر تازہ درآمدہ ملحق شدند درینوقت خبر رسید کہ میدنی رای
چند فیل و زر بسیار برانا سانگا دادہ او را بکومک آوردہ بنواحی اجین رسیدہ ہست عرق حمیت سلطان مظفر در حرکت
آمدہ عادلخان فاروقی حاکم اسیر و برہانپور و قوام الملک سلطانی را بجنگ رانا سانگا فرستادہ خود بمحاصرہ قلعہ مندو
مراجعت گردید ہمگی ہمت بران مصروف داشت کہ قلعہ پیش از جنگ رانا سانگا بدست افتد و امرا و سرداران
آن گروہ را اجابجا تعین نمود و در صبح شب چہاردہم صفر اربع و عشرین و تسعمائۃ از اطراف قلعہ ہجوم آوردہ جنگ انداختند
و نردبانہا نہادہ بر قلعہ برآمدند و راجپوتان جوہر کردہ آتش در خانمان خود زدند و عیال و فرزندان خود را کشتہ و بعضی را
سوختہ بمحاربہ درآمدند و تا جان داشتند تردد مینمودند سلطان مظفر نیز در قلعہ درآمدہ قتل عام فرمود بصحت پیوستہ کہ در انروز
نوزدہ ہزار راجپوت بقتل رسیدہ بود و تفصیل این اجمال در طبقہ مالوہ مذکور شدہ القصہ چون از قتل راجپوتان پوربیہ

www.alimaanfoundation.com/

فارغ شدند سلطان محمود نجدمت پیوسته و مبارکباد و تهنیت گفت و مظفر بانه پرسید که به بنده چه میفرمایند
سلطان مظفر گفت قلعه مندو و مملکت مالوه را خدا تعالی بشما مبارک دارد و از انجا مراجعت نموده باردوی خود
رفت روز دیگر متوجه رانا سانگا گردید که یکی از راجپوتان نامی زخمی از قلعه گرخته پیش رانا رفته مهابت و صلابت
قتل مظفر را بنوعی تقریر نمود که زهره رانا بگداخت و بی اختیار فرار نموده بجانب چتور رفت و آن راجپوت در همان
مجلس فوت کرد چون سلطان محمود از مندو بدیار آمده مستعد شد که سلطان بجای پدر و عم فقیر میشوند امیدوار است
که التفات جدید را با الطاف قدیم منتظم ساخته کلبهٔ احزان را بفر قدوم مسرت لزوم منور سازند سلطان مظفر اجابت
مسئول او نموده شاهزاده بهادر خان و لطیف خان و عادلخان حاکم اسیر و برهانپور را همراه گرفته متوجه مندو شد و شب
نعلجه قرار گرفته صبح فیل سوار بقلعه درآمده در منزل سلطان محمود فرود آمد سلطان مهما لکن در ادای لوازم مهمانداری
کوشیده خود بر پای ایستاده خدمت میکرد و بعد از فراغ طعام پیشکش لائق از هر جنس بسلطان و بشاهزاده گذرانیده
عهد عذر نمود سلطان مظفر را بمنزل عمارت سلاطین ماضی نموده متوجه دیار اشد و از انجا سلطان محمود را حضرت
کرد و آصف خان گجراتی با ده هزار سوار بکومک او گذاشته متوجه گجرات گشت سلطان محمود از غایت محبت با وجود
مرخص شده تا موضع دیولیه همراه آمده از انجا رخصت مجدد حاصل نموده بمندو معاودت کرد سلطان مظفر رفته چند روز
در محمدآباد جانپانیر قرار گرفت و اکابر و اشراف بلاد گجرات بخدمت تهنیت و مبارکباد نجدمت شتافته از انعام و
الطاف او کامیاب گشتند و در خلال این احوال روزی یکی از ندما بعرض رسانید که دران ایام که پرتو تسخیر بر ممالک مالوه
گسترده بود رایل راجه ایدر از کوه بیجانگر برآمده بازولایت پتن و قصبهٔ کهرالورا تاخت و چون نصرت الملک از ایدر بانتهاب
جنگ او متوجه گردید و فرار نموده در مغاکهای بیجانگر خزید سلطان فرمود که انشاء الله تعالی بعد از برسات در بنیاب
فکر بر اصل کرده خواهد شد و بعد از برسات در سنه خمس و عشرین و تسعمائه باراده گوشمال رایل و مفسدان دیگر متوجه
ایدر گردید چون ملاذ و معاذ رایل راجه مالدیو بود و تادیب و گوشمال او را مقدم داشته ولایت او را بخاک برابر
ساخته روزی چند در ایدر توقف نموده و از انجا بمحمدآباد جانپانیر رفته قرار گرفت و بعد از چند روز خبر رسید که سلطان
محمود خلجی باتفاق آصفخان بقصد کار کردن بر سر بکرن پوربیه رفته بود میدنی رای رانا سانگا را بمدد خود آورد و جنگ
صعب اتفاق افتاد و اکثر امرای مالوه در جنگ کشته شدند و پسر آصف خان نیز با جمعی از بهادران بقتل رسید
و سلطان محمود زخم بسیار خورده دستگیر گشت رانا سانگا تفقد احوال او نموده فوجی همراه ساخته بمندو فرستاده و
سلطان مظفر از شنیدن اینخبر ملول و محزون گشت و چند سردار دیگر بکومک او فرستاده بمکتوب محبت اسلوب پرسش فرموده
سلطان مظفر درین هنگام بطریق سیر و شکار بایدر رفته طرح عمارت انداخت و نصرت الملک را همراه گرفته باحمدآباد آمده
و حکومت ایدر بملک سازالملک تفویض فرمود اتفاقا روزی در خدمت سازالملک باده فروشی هتمه از مردانگی رانا سانگا مذکور نمود سازالملک از

www.alimaanfoundation.com/

غایت نخوت وغرور حرفهای نالائق گفته سگے رانام رانا سانگا کرده پیش دروازهٔ ایدر بست باد فروش رفته این قضیه را برانا سانگا گفت رانا از روی حمیت جاهلیت متوجه ایدر گشت وتا حدود سروهی تاخت و در خلال این احوال سلطان مظفر قوام الملک ابن قوام الملک را بجهت کراس در احمد آباد گذاشته متوجه جانبا نیر گردید رانا سانگا چون ولایت بی کس دید راجه باگر را گرچه مطیع ومنقاد سلطان مظفر بود اما از روی اضطرار با وپیوست واز انجا بدونگرپور آمده مبارز الملک حقیقت حال بسلطان نوشت چون وزرای سلطان بمبارز الملک صفای خاطر نداشتند بسلطان گفتند که مبارز الملک چه لائق که سگے را نام رانا سانگا گذاشته اورا در غیرت آورده باز طلب کومک نموده رانا راجه صد آنکه قدم در ولایت سلطان گذارد اتفاقا در انوقت لشکری که بکومک ایدر گذاشته بودند بواسطه کثرت برسات در احمد آباد در خانهای خود رفته بودند وقلیلی پیش مبارز الملک مانده رانا سانگا بمجموع وقایه اطلاع حاصل نموده متوجه ایدر گردید چون نزدیک رسید مبارز الملک باتفاق سرداران دیگر استعداد جنگ نموده باستقبال رانا سانگا برآمد وبے آنکه فوجها یکدیگر ببینند برگشته بایدر رفت آمد سرداران گفتند قلت دوست وکثرت دشمن برهمگنان ظاهر شد صلاح آنست که تا رسیدن کومک رفته در احمد نگر متحصن شویم وبرین قرار داد مبارز الملک را خواه ناخواه همراه گرفته بقلعه احمد نگر رفتند صبح روز دیگر رانا سانگا بایدر رسیده از احوال مبارز الملک تفحص نموده کراس گجرات که از قوام الملک گریخته برانا پیوستند گفتند مبارز الملک ازان تبع است که بگریزد ولیکن امرا او را برداشته بقلعه احمد نگر برده اند رانا سانگا کومک دار ندر انا سانگا باستقلال تمام متوجه احمد نگر گردید باد فروشی که پیش مبارز الملک تعریف رانا سانگا کرده بود باز آمده گفت که رانا سانگا با لشکرے بسیار آمده حیف ست امثال شما مردم بعبث کشته شوند مناسب آنست که در قلعه احمد نگر متحصن باشند رانا اسپ خود را در زیر قلعه آب داده خواهد گشت وبهمین قدر اکتفا خواهد نمود مبارز الملک در جواب گفت که محالست که او را بگذارم که اسپ خود را آب ازین دریا دهد واز روی تهور از دریا گذشته با قلیلے که عشر عشیر لشکر رانا نبود ایستاد چون رانا بانجا رسید جنگ صعب اتفاق افتاد واسد خان که یکی از سرداران بود با چند سوار دیگر کشته شدند وصفدر خان زخمی گشت مبارز الملک چند مرتبه بر فوج رانا تاخته زخمها برداشت واکثر گجراتیان کشته شدند ومبارز الملک وصفدر خان باحمد آباد رفت واحمد نگر را غارت کرده یکروز انجا بود وصباح روز دیگر از احمد نگر کوچ کرده متوجه برنگر وبیلنگر گردید چون نزدیک برنگر رسید عموم سکنه آنجا برآمده گفتند که ما زنار داریم وپدران شما دایم اعزاز واحترام انجماعت بجامی آورده اند رانا سانگا از تاخت برنگر خود را کنار انیده متوجه بیلنگر شد وملک حاتم تهانه دار آنجا بارادهٔ شهادت برآمده جنگ کرده بمقصد رسید رانا سانگا بیلنگر را تاخته بموایت خود مراجعت کرد وملک قوام الملک فوجی بمبارز الملک وصفدر خان همراه کرده باحمد نگر فرستاده که مقتولان را بخاک نسپارند ومبارز الملک احمد نگر رفته شهیدان را بمنزل واپسین رسانیدند ودر خلال این احوال کولی وکراس از نواحی ایدر مبارز الملک حاکم جمعیت

www.alimaanfoundation.com/

بیده بر سر احمد نگر آمدند مبارز الملک از قلعه برآمده جنگ کرد و شصت یک سردار کراس بقتل آورده مظفر و منصور باحمد نگر
راجعت نمود چون احمد نگر ویران شده بود بحمیت غلّه ما یحتاج محنت میکشید از احمد نگر کوچ نموده بقصبه بیسچ آمدند و
چون این اخبار بسلطان مظفر رسید سلطان عماد الملک و قیصر خان را باجمعیت فراوان و یکصد زنجیر فیل بدفع رانا
سانگا نامزد فرمود عماد الملک و قیصر خان باحمد آباد رسیده باتفاق قوام الملک بقصبه بیسچ رفتند و خبر مراجعت رانا را
بسلطان نوشته التماس فتن چیتور نمودند در جواب نوشت که چون برسات رسیده در احمد نگر توقف نمایند
و بعد از برسات عزیمت چیتور خواهند کرد و امر احسب الحکم در احمد نگر قرار گرفتند و سلطان مظفر بعد از چند روز لشکر را
علوفه یکسال نقد از خزانه داده باحمد آباد رفت و عزیمت چیتور و گوشمال رانا سانگا داشت در اثنای ملک ایاز سلطانی از
سورته بجمعیت تمام آمده ملازمت نموده معروضداشت جلال کبریائی سلطانی از ان عالی و رافع ست که خود
متوجه تادیب دگوشمال رانا سانگا شوند تربیت اشتمال مابندگان بواسطه آنست که اگر این مهم امری پیش آید
سلطان از التصدیع نباید کشید در محرم سنه سبع و عشرین و تسعمائه سلطان مظفر باحمد نگر رسید چون لشکر ها جمع شد
باز ملک ایاز التماس گوشمال رانا سانگا نمود سلطان یک لکه سوار و صد زنجیر فیل باز همراه کرده بتادیب رانا سانگا
رخصت فرمود و از پی او ملک قوام الملک را نیز با ده هزار سوار رخصت نمود چون ملک ایاز و قوام الملک در
منزل هوراسه فرود آمدند سلطان از کمال حزم و نهایت یقظه تاج خان و نظام الملک سلطانی را نیز بآن
حدود فرستاد و ملک ایاز عریضه فرستاد که بحمیت تادیب رانا چندین امرای معتبر فرستادن باعث افتخار و اعتبار
او میشود بلکه اینهمه فیل هم در کار نیست و این بنده باقبال خداوندگار این خدمت را پسندیده ست و اکثر فیلان را واپس
فرستاد از موراسه کوچ نموده در موضع دهول فرود آمد و از انجا فوج مردم را بتاخت و تاراج ولایت فرستاده
صفدر خان راجهت گوشمال راجپوتان بکیا کوٹ نامزد کرد صفدر خان رفته موضع مذکور را که جای غلب بود تاخته
راجپوتان بسیار بقتل آورد و بقیة السیف را گرفته بملک ایاز پیوست و ازان سرزمین کوچ کرده دونگرپور و بانسواله
را سوخته و بخاک برابر ساخته متوجه گردید اتفاقا درین منزل شخصی آمده بملک اشجع الملک و صفدر خان خبر کرد که او دیسنگه
راجه پال باجمعی از راجپوتان رانا سانگا و اگرسین پوربیه آمده در پس کوه متواری گشته اند میخواهند که شبیخون برند
اشجع الملک و صفدر خان بی آنکه ملک ایاز سلطانی خبر فرستند قریب بدو بیست سوار همراه گرفته جلو ریز متوجه
آنجا شدند و جنگ عظیم واقع شد و اگرسین مجروح گشت و هفتاد راجپوت در میدان افتادند و دیگر راجپوتان
رو بگریز نهادند ایاز سلطانی چون بر ینحال مطلع شد با لشکر آراسته بکومک و امداد صفدر خان متوجه گردید چون
بجنگگاه رسید از تردد صفدر خان متحیر گشته بر جراحات غازیان مرهم التفات نهاد و صبح روز دیگر ملک
قوام الملک سلطانی بحمیت دلجوئی آنگروه بکوه بانسواله درآمده از آبادانی اثر نگذاشت و اگرسین مجروح پیش

www.alimaanfoundation.com/

رانا رفته تمام احوال گفته وچون ملک ایاز بمندسور رسیده محاصره نمود رانا سانگا بکومک تهانه دار خود آمده در دوازده
کروهی مندسور توقف نموده بملک ایاز پیغام فرستاد که من سولان بخدمت سلطان میفرستم و داخل دولتخواهان
میشوم شما دست از محاصره بدارید ملک ایاز تکلیف چندی که اصلا صورت نمیبندد بر رسولان نموده همت برتسخیر
قلعه گماشت ونقب را بجای بردند که کار بامروز فردا رسید درین اثناء شیرخان شروانی از تردد سلطان محمود
خلجی آمده بملک ایاز پیغام رسانید که اگر احتیاج بامداد و کومک باشد اینجانب نیز باتحدد و برسد ملک ایاز مسرور گشته
بآمدن تحریص نموده سلطان محمود چون مرهون احسان مظفر شاهی بود سلاهدی پوربیه را بخود همراه گرفته متوجه
مندسور گردید رانا سانگا از آمدن سلطان سراسیمه شده میدنی رای رازدسلاهدی فرستاده پیغام نمود که رعایت
مجانست از لوازم همت باید که در ادای حقوق مجانست خود را معاف ندارد و بالفعل در انفاذ صلح توجه مبذول
نماید بعد از چند روز کار بجای رسید که اهل قلعه بجان آمدند قوام الملک مرجل خود را پیش برده خواست که بقلعه
درآید و ملک ایاز بلاحظا آنکه مبادا فتح بنام قوام الملک شود او را از جنگ در انروز باز داشت امرای گجرات برین
اراده اگاهی یافته از ملک ایاز آزرده خاطر گشت صبح روز دیگر مبارز الملک وچند سردار دیگر برخصت ملک ایاز
بقصد جنگ متوجه لشکر رانا سانگا گشتند و ملک تعلق فولادی رفته ملک مبارز الملک را از اثناء راه برگردانیده آورده
درمیدان نفاق پدید آمد ولیکن از ملاحظه سیاست سلطانی برخصت ملک ایاز نمی توانستند رفت و ملک ایاز با وجود
بی اتفاقی امرای سران لشکر را مستعد ساخت نقب را آتش داده چون برج از هم بریخت ظاهر شد که راجپوتان
بصورت واقع آگاهی یافتند دیواری دیگر محاذی برج عمارات نموده بودند روز دیگر رسولان رانا سانگا آمده
گفتند که رانا میگوید که بنده میخواهد در سلک دولتخواهان منسلک گشته فیلانیکه بجنگ احمد نگر بدست آمده اند مصحوب
پسر خود بخدمت سلطان فرستد باعث اینهمه بی لطفی و سخت گیری ایشان نمیداند ملک ایاز بواسطه مخالفت
ملک قوام الملک بصلح رضا داده در تمهید مقدمات صلاح کوشیده دیگر امرا اظهار عدم رضا نموده بخدمت سلطان
محمود خلجی رفت برجنگ تحریص نموده قرار دادند که روز چهارشنبه جنگ اندازد شخصی ازان مجلس بخدمت ملک ایاز
آمده تمام ماجرا باز نمود ایاز بهمانساعت شخصی را بخدمت سلطان محمود فرستاده پیغام داد که حضرت سلطان
زمام اختیار این لشکر بدست بنده داده اند نا در هرچه خیر خواهی ایشان ملاحظه نماید بعمل آرد و آنکه بتحریک و تحریص امرای
گجرات میخواهند که برانا جنگ کنند بنده بآن راضی نیست چه ظن غالب که بشومت نفاقی و شقاقی دست اهل
بدامان مطلوب نرسد ملک ایاز صبح روز چهارشنبه که امر ابجنگ اختیار نموده بودند کوچ کرده در موضع خلجی پور
فرود آمد رسولان رانا را خلعت داده رخصت نمود سلطان محمود خلجی نیز کوچ کرده عازم مند و گشت و ملک ایاز
چون در جانبا نیز شرف خدمت دریافت سلطان او را مخاطب و معاتب گردانیده رخصت بندر دیو فرمود

www.alimaanfoundation.com/

سامان مردم خود نموده بعد برسات بخدمت برسند و چنین قرار یافت که بعد از گذشتن برسات سلطان بنفس نفیس
متوجه گوشمال رانا گردد و ملک ایاز یکی از معتمدان خود را پیش رانا سانگا فرستاده پیغام داد که چون بین الجانبین محبت
بهم رسید بنابران در نیک اندیشی و خیرخواهی یکدیگر کوشیدن لازم است و چون از برگشتن امرا از آن دیار خاطر اشرف
سلطان را گرانی بهم رسیده و میخواهد که پرتو تسخیر بر آنحدود انداخته سرکشان را گوشمال دهند در ضمن این امر خرابی در آن ولایت
بسیار خواهد شد لائق و مناسب آنست که پسر خود را با پیشکش و تحف بسیار بر جناح تعجیل فرستند از صولت غضب
سلطانی متوطنان آن دیار محفوظ بمانند سلطان مظفر در محرم سنه ثمان و عشرین و تسعمائه از جانپانیر متوجه احمدآباد گردید
از آنجا استعداد نموده عازم ولایت چتور گردد و در عرض چند روز در احمدآباد سامان سپاه نموده بر حوض کاکریه نزول
نمود و سه روز بجهت استماع عساکر در آن منزل اتفاق افتاده و درین اثنا خبر رسید که رانا سانگا پسر خود را با پیشکش
بسیار بخدمت فرستاده او بقصبه موراسه رسیده بود و بعد از چند روز پسر بخدمت رسیده تحفه و هدایا گذرانید
سلطان از تقصیرات پدر او درگذشته او را خلعت پادشاهانه عطا فرمود و فتح آن لشکر نموده چند روز در نواحی
جهالاوار بسیر و شکار صرف نموده باحمدآباد آمد الجا پسر رانا را مروت آخر خلعت لطف نموده رخصت انصراف ارزانی داشت و خود بصوب کرنج عازم گشت
و درین سال ملک ایاز که اعتضاد سلطنت بود رخت هستی بربست و سلطان مظفر از استماع این خبر محزون و مغموم گردید جلگیر
او را نه پسر بزرگ او مقرر داشت و در سنه ثلاثین و تسعمائه بقصد گوشمال مفسدان و متمردان از جانپانیر سواری
فرموده مابین قصبه موراسه و هرسول چند روز توقف نموده حصار موراسه را از سر نو تعمیر نموده متوجه احمدآباد گردید
و در اثناء راه حرم سلطان که دوست ترین حرمها بود فوت کرد سلطان و شاهزاده از فوت او غمگین گشته بر سر
تربت او رفته لوازم تعزیت بجا آوردند و بعد از انقضای ایام تعزیت با خاطر غمگین و دل حزین متوجه احمدآباد
گردید و اکثر اوقات بشکیبائی میگذرانید روزی خداوندخان که بفضل و دانش از امرا و وزرا ممتاز بود بخدمت
سلطان درآمد و فوائد و منافع صبر به بیان شافی معروض داشته سلطان را از کلفت و کدورت برآورد و چون موسم
برسات درآمده بود سلطان را بسر جانپانیر دلالت نمود سلطان یاد هوای جانپانیر کرده متوجه شد روزی عالم خان
ابن سلطان سکندر لودی بادشاه دهلی بعرض رسانید که سلطان را ابراهیم ابن سکندر بواسطه عدم تجارب تیغ خون آشام
از نیام برآورده امرای بزرگ را بقتل رسانیده و بقیة السیف مکرر خطوط و عرائض فرستاده بنده را می طلبید چون این
فقیر بامید آنکه از حسن توجه ایندودمان عالیشان بدولتی رسد خدمت کرده اکنون هنگام آن رسیده که کوکب
اقبال از حضیض وبال برآید و صورت مامول در آئینه مراد جلوه نماید متوقعست که بال مکرمت و ظلال رافت بر سر فقیر
گسترده امداد فرمایند تا مملکت موروثی بدست افتد سلطان مظفر جمعی همراه کرده وزر معتدبه داده رخصت فرمود و او
بجنگ سلطان ابراهیم بدهلی متوجه گشت و همه احوال عالم خان در طبقه دهلی گذارش یافته و در سنه احدی و ثلاثین و تسعمائه

www.alimaanfoundation.com/

از جانپانیر متوجه ایدر گردید و درین اثنا راه شاهزادهٔ بهادر خان از قلت دخل و کثرت خرج شکایت نموده خواست
که مواجب علوفه او برابر شاهزادهٔ سکندر خان شود سلطان در انجاح این مامول بواسطهٔ بعضی موانع و عوارض تاخیر جائز داشته
بوعده گذرانید شاهزاده بهادر خان مکدر و ملول گردید و بی رخصت باحمدآباد رفت و شکست و ریخت درست نموده بولایت
مالوه او دیسنگه نام مقدم شاهزاده بهادر خان را نعمت جلیل دانسته انواع خدمتگاری بجا آورد و چون بولایت چتور
در آمد رانا سانگا استقبال نموده پیشکش بسیار از هر جنس گذرانیده معروض داشت که این دربار تعلق بخدمتگاران ایشان
دارد بهر که فرمایند تسلیم نمایم شاهزاده بهادر خان از علو همت دلجوئی نموده دست رد بر ملتمس او نهاده متوجه دریافت زیارت
مزار فائض الانوار حضرت خواجه معین الدین حسین سنجری قدس سره گردید بعد از فراغ زیارت عازم ولایت میوات گشت
و حسن خان میواتی چند منزل پیش آمده لوازم ضیافت و مهمانداری بجا آورد و از انجا بدهلی توجه فرمود اتفاقا درین ایام
حضرت فردوس مکانی ظهیر الدین محمد بابر بادشاه بهوای تسخیر ممالک هندوستان توجه نموده در نواحی دهلی نزول فرموده
بودند سلطان ابراهیم از قدوم شاهزاده قوت استظهار یافته کمال اعزاز و احترام بتقدیم رسانید روزی شاهزاده باتفاق
جوانان گجرات سوار شده رو بمیدان نهار بهادران بجنگ پیوسته از طرفین کوششهای دلخواه بظهور آمده امرای
افغان چون از سلطان ابراهیم متنفر بودند خواستند که او را از میان برگیرند سلطان بهادر را بسلطنت بردارند و سلطان
ابراهیم این معنی را دریافته خلال عذر در خاطر گذرانید و شاهزاده بهادر خان تفرس این امر نموده رو بولایت جونپور
نهاد و چون این خبر بسلطان رسید که بهادر خان بدهلی رفته و فردوس مکانی بابر بادشاه با فواج مغل دران حدود
آمده بر مفارقت فرزند ملول و محزون گشته خداوند خان را فرمود که خطوط و عرائض فرستاده شاهزاده را طلب نماید
و در خلال این احوال در دیار گجرات قحط عظیم واقع شد که خلق در اضطراب آمده و سلطان مظفر شفقت عمیمی که داشت
شروع در ختم مصحف مجید و ختم صحاح سته نموده حق سبحانه و تعالی از نیت صادق او این البیه را از مردم برداشت و در
همان ایام مرضی بر ذات سلطان طاری گشت و روز بروز زیاده شد روزی سلطان مظفر رقت نموده شاهزادهٔ
بهادر خان را یاد فرمود شخصی فرصت نگاهداشته بعرض رسانید که لشکر دو فرقه شده گروهی شاهزادهٔ سکندر خان را میخواهند
و جمعی بلطیف خان مائل اند بعد از استماع این سانحه که آیا خبری از شاهزادهٔ بهادر خان رسید عقلا و خردمندان ازین اقرار
گرفتند که او را بولایت عهد اختیار فرموده و سکندر خان را بحضور خوانده در حق برادران وصیت بتقدیم رسانیده او را
رخصت نموده بحرم رفت و باز بیرون خرامیده ساعتی قرار گرفت و بعد از لحظه آواز اذان جمعه شنید فرمود طاقت
رفتن بمسجد ندارم و خود بادای نماز ظهر پرداخت بعد از فراغ نماز ساعتی قرار گرفته بجوار رحمت حق انتقال نمود مدت
سلطنت او چهارده سال و نه ماه بود **ذکر سلطنت سلطان سکندر** ابن سلطان مظفر شاه چون سلطان را
مرنا گزیر پیش آمد بسعی عماد الملک سلطانی و خداوند خان بن فتح خان شاهزادهٔ سکندر خان بر سریر سلطنت تکیه زده

www.alimaanfoundation.com/

نعش پدر را بقبضه سرکنج فرستاده بلوازم تعزیت پرداخت و روز سوم از تعزیت متوجه جانپانیر گشت و چون
بقصبه تهور رسیده زیارت بزرگان آنجا نمود شنید که شاه شیخ صو که یکی از فرزندان قطب عالم سید برهان الدین
بود گفته است که سلطنت بشاهزاده بهادر خان انتقال خواهد یافت سلطان سکندر شاه شیخ صو را نسبت
تکذیب نموده حرفهای نالائق بر زبان راند و چون بجانپانیر رسید خدمتگاران خود را رعایت نموده ولایت
داد و مطلقا تفقد احوال امرای پدر و جد نکرد و ازین رهگذر جمیع امرا دلگیر و شکسته خاطر منتظر ظهور بطون تقدیر خداوندی
بودند عماد الملک سلطانی که یکی از بندگان مظفر شاهی بود غلام مادر سلطان سکندر بود بسی آزرده خاطر گردید و
از بعضی تربیت کردهای سلطان سکندر بوی حرکات ناملایم صادر شدن گرفت بیکبار قلوب سپاهی و رعیت از و متنفر
گشته دفع او از خدا میخواستند سلطان سکندر روزی معرکه بازآراسته امرا و اعیان مملکتها را خلعتها داده یکهزار
هفتصد اسپ انعام کرد چنانچه بیشتر بیموقع بود خلائق همت بر آمدن شاهزاده بهادر خان گماشته طالب او
بودند و سلطان سکندر از روش کار آگاه شده در مآل کار خود هراسان بود و درین اثنا معلوم نمود که شاهزاده
لطیف خان در نواحی ندربار و سلطانپور خیال بادشاهی دارد و منتظر وقت است و اراجیف این خبر ملک لطیف خان باری
و آل را خطاب شرزه خانی بدفع لطیف خان نامزد فرمود ملک لطیف خان بسرحد ندربار رسید معلوم نمود که
لطیف خان در کوهستان مونکا پنهم و جنگل پنهم و جنگل چتور میباشد ملک لطیف بی توقف بر سر جنگل چتور رفت و راجه
جنگل چتور را اعتماد بر جنگل و قلبی مکان نموده بجنگ پیش آمد و ملک لطیف با جمعی از سرداران نامدار آنجا کشته شد چون
راه فرار مسدود گردید و راجپوتان و کولیان در عقب در آمد هزار و هفتصد کس را کشتند اهل گجرات این شکست را دال
بر زوال سلطان سکندر نموده منتظر نتیجه میبودند سلطان سکندر قیصر خان را با لشکر بسیار بتادیب این گروه بی شکوه
تعیین کرد و خلال این احوال جمعی از امرای مظفری که بشر از نفس موصوف بودند بعماد الملک گفتند که سلطان سکندر میخواهد که ترا
بکشد و چون ما را بشما نسبت اخلاص درست است ترا آگاه کردیم عماد الملک بگفته این گروه بی عاقبت بخود
مخمر ساخت که سلطان سکندر را بهر طریقی که باشد از میان برداشته یکی از اطفال مظفر شاه را بسلطنت بردارد و خود
بمهمات ملکی و مالی پردازد روزی سکندر بجهت شکار و سیر سوار شده بود عماد الملک سپاه خود را مسلح ساخت و بقصد
کشتن از عقب رفت و فرصت نیافته در اثناء راه شخصی صورتحال مکشوف سلطان سکندر ساخت سلطان سکندر
ساده لوح در جواب او گفت که خلائق میخواهند که امرا و غلامان خاص مظفر شاهی را آزار رسانم عماد الملک از بندهای
موروثی ماست او چون مباشر این فعل قبیح تواند شد اما از شنیدن این متاثر و متالم گردید بیکی از خواصان و محرمان
گفت که گاه گاه در میان عوام مذکور میگردد که بهادر شاه بجهت تسخیر گجرات از دهلی می آید این باعث پریشانی خاطر است
اتفاقا همانشب قدوة المشائخ سید جلال بخاری و شاه عالم و جمعی از مشائخ را در خواب دید سلطان مظفر نیز در خدمت

www.alimaanfoundation.com/

حاضر بود و سلطان مظفر میگوید که فرزند سکندر را تخت برخیز و شاه شیخ جیو نیز میگفت که برخیزید که جای شما نیست و تخت بهادر شاه است چون از خواب بیدار شد همانم شخصی را طلب داشته تقریر نمود از این خواب پریشان حال گشته بچوگان بازی سوار شد و این خواب در بعضی مردم اشتهار یافت و بعد از یکپاس بخانه رفته طعام میل نمود استراحت کرد چون امرا و مخصوصان بخانهای خود رفتند بتاریخ نوزدهم شعبان سنه اثنی و ثلثین و ستمائة عماد الملک بالتفاق آنجماعت دو نفر غلام ترک مظفر شاهی و یک نفر حبشی بدولتخانه درآمد و با آنجماعت که همراه او بودند عمارت اینحال را تماشا کنند که عجائب روزگار ست چون بسر حوض رسیدند نصرت الملک ابراهیم و این جوهر آنجا بودند فی الحال شمشیر از نیام برآورده برایشان دویدند نصرت الملک و ابراهیم نیز دست بشمشیر کردند و لیکن زخم ایشان کارنکرد و کشته شدند و از انجا بجوانگاه سلطان سکندر درآمدند سید علم الدین پیش بلنگ نشسته چوکی میداد که ناگاه آنجماعت درآمدند و سید از مشاهدهٔ اینحال هراسیمه شده دست بشمشیر کرده و کس را زخمی ساخت و سید علم الدین آنجا شهید شد و سلطان سکندر را بر سر بلنگ دو سه زخم انداختند و سلطان مظلوم از هیبت و دهشت از سر بلنگ جسته بر زمین افتاد یکی از ان میان شمشیر سنگینی بر سلطان زده شهید ساخت حکومت او ده ماه بود

ذکر سلطنت سلطان محمود الملقب بسلطان محمود مظفر

چون سلطان سکندر شهید شد عماد الملک باتفاق بهادر الملک فی الحال نصیر خانرا از حرم برآورده بر تخت اجلاس نموده بسلطان محمود ملقب ساخت امرای سلطان سکندر از هراس و وهم گریخته باطراف رفتند خانهای آنها بغارت رفت و نعش سلطان شهید را بموضع تالدل از توابع جانپانیر فرستاده بخاک سپردند و اعیان را خلعتهای بادشاهانه داده دلاسا میکرد و خطابها میداد چنانکه یکصد و هشتاد کس را در روز خطاب داد اما در مواجب و علوفه نیفزود و برسل و رسائل سعی مینمودند و انتظار آمدن سلطان بهادر کشیده از سرداری و سروری عماد الملک که یکی از غلامان سلطان بود در تاب بوده سر بمتابعت فرود نمی آورد و بتخصیص خداوندخان و تاج خان در اینباب بر دیگران سبقت می جستند بنا بر عداوت قدیم و جدید قصد خداوندخان و تاج خان بیشتر داشت تاج خان کمر سعی و جهد بر میان بسته با فواج آراسته از قوم و قبیلهٔ خود بطلب سلطان بهادر روان شد و چون عماد الملک از روی اضطرار نظام الملک دکنی کتابت نوشته زر بسیار فرستاده او را بسرحد سلطانپور و ندربار طلب نمود و راجه مال بواسطه قرب خود استعداد نموده بنواحی جانپانیر رسیده از غایت خرم و دوربینی بحضرت فردوس مکانی بابر بادشاه عرضداشت نوشته مرسل داشت اگر فوجی از افواج قاهره بدو فقیر برسد بخدا و یک کرور تنکه بقدر خرج خدمتگاران حضرت میکنم و تهانه دار و دنکر پور را از عریضهٔ عماد الملک اطلاع یافته بتاج خان و خداوندخان نوشته فرستاد که عماد الملک عرضداشت بنابر بادشاه نوشته آنحضرت را طلب نموده امرای گجرات شخصی را نزد بهادر شاه فرستاده طلب کردند رسول امرای

www.alimaanfoundation.com/

گجرات در نواحی دهلی بخدمت سلطان رسیده عرائض امرا گذرانیدند و سلطان بهادر از فوت پدر ملول و محزون گشته تعزیت گرفته لوازم تعزیت بتقدیم رسانیدند و پاینده افغان که جونپور بطلب بهادر شاه آمده بود اورا رخصت داده متوجه احمد آباد گردید گویند که در یک وقت از جونپور و گجرات بطلب سلطان بهادر آمدند او گفت جلو اسپ میگذارم بهر طرف که خواهد برود اسپ بطرف گجرات روان شد چون بنواحی چتور رسید از گجرات سپاهیان متواتر آمده خبر کشته شدن سلطان سکندر و اجلاس نصیر خان خاطرنشان ساختند سلطان بهادر بکدر کشته از انجا کوچ نموده بچتور فرود آمد در انجا چاند خان و ابراهیم خان بن مظفر خان آمد ناز ملاقات برادران بهتیج و مسرور گردید چاند خان رخصت شده آنجا ماند ابراهیم خان اختیار خدمت کرده همراه شد در اندک مدت چون از چتور گذشت او دیسنگ راجه مال و بعضی متعلقات سکندر مثل ملک سرور و ملک یوسف و لطیف خان و دیگران بخدمت رسیدند سلطان بهادر ملک تاج جمال را فرمان استمالت نزد تاج خان و امرای دیگر فرستاده از قدوم خود اطلاع بخشید و تاج خان از دیدن ورقه باستعداد تمام متوجه ملازمت سلطان بهادر گردید لطیف خان بن سلطان لطیف را مدد خرج داده رخصت داد که الآن وارث ملک مظفر محمودی رسیده بودن شما اینجا مصلحت نیست لطیف خان بدل بریان و دیده گریان نزد فتح خان که عمزاده سلطان بهادر بود رفته ملحق شد و چون سلطان بدونگر پور رسید خرم خان و خانین دیگر با استقبال شتافته و امرا و سرداران هر طرف روی باو آوردند عماد الملک از استماع اینخبر قالب تهی ساخته در جمیع لشکر شد و خزانها تهی کردن گرفت و جمعی کثیر را با لشکر آراسته و پنجاه فیل بعضد الملک همراه کرده بقصبه مورا سه فرستاد تا رفته راه آمد شدن خلائق بگیرد و نگذارد که کس بملازمت بهادر برود سلطان بهادر چون در قصبه احمد نگر رسید امرای سکندری که از بیم جان گریخته بودند آمده شرف خدمت دریافتند و کسان عضد الملک قصبه مورا سه گذاشته گریختند و صبح ازان منزل کوچ کرده بقصبه مورا سه رسید تاج خان با خبر و امارت بادشاهی آمده سلطان بهادر را دید سلطان باستظهار تمام بتاریخ بست و ششم شهر رمضان المبارک سنه اثنی و ثلثین و تسعمائه در بلده نهروالهٔ پتن نزول کرد و از انجا اعلال امارت بادشاهی نموده متوجه احمد آباد شد و بتاریخ بست و هفتم شهر مذکور در سر کنج سنیاسی مشائخ کرام و آبای عظام نموده باحمد آباد در آمد عماد الملک سپاهیان را مواجب یکساله از پیش داده بر جنگ ترغیب مینمود و درمیان اکثر امرا از عماد الملک گرفته بخدمت سلطان پیوستند و بهادر الملک و داد الملک که قاتلان سلطان سکندر بودند از عماد الملک تخلف جسته بخدمت آمدند سلطان بهادر بمقتضی وقت و لحوقی ایشان نموده در تالیف قلوب میکوشید امام حکومت نصیر خان از چهار ماه نگذشت

ذکر سلطنت سلطان بهادر بن سلطان مظفر

چون روز عید رمضان سنه اثنی و ثلثین و تسعمائه باختیار

www.alimaanfoundation.com/

همان ساعت جلوس سلطان بود بسمعی امرا و اعیان ملک بر تخت آبای کرام تکیه زده لوای سلطنت برافراخت و لوازم ثنا و ایثار بتقدیم رسانیدند امرا و اعیان و سرداران لشکر را بزیادتی خلوت خطاب و انعام زر و اسب خوشدل ساخت در اوائل شوال از انجا حرکت کرده عزیمت جانپانیر نمود و در منزل اول مظفر خان با اتفاق جمعی از سرداران معتبر بعیادت شتافته بمشمول عنایت و التفات گشت و چون از انا منزل کوچ شد در اثنار راه نوح ابن یوسف الملک و حسین ابن سیف الملک را شمس الملک خطاب داده و چون خبر رسید که آب باترک چنان طغیان نموده که عبور لشکر متعذر ست سلطان بهادر در قصبه سهرنج نزول نموده تاج خانرا بکنار آب گذاشت تا لشکر پا سپه بگذراند و جمعی دیگر جمعی از امرای جانپانیر که از خزانه ماهیانه گرفته بودند آمده ملحق شدند سلطان بهادر از علو همت آن مال را بجماعت بخشیده بر زبان نیاورد چون سلطان بهادر بکنار آب مهندری و رگذر خانپور رسید اخراج او در شروع گذشتن کردند عماد الملک جمعی را بجانب برده در اطراف دیگر منتشر ساخت تا غبار فتنه انگیخته سلطان را بخود مشغول دارند و سلطان بهادر بسرعت تمام از آب گذشته متوجه جانپانیر شد چون بسواد شهر رسید ضیاء الملک ابن نصیر خان آمد سلطان گفت بیشتر رفته پدید خود حکم برهان که خانه عماد الملک را قید کرده او را بدست آورد تاج خانرا هم بسرعت بیضی خواهین بر سر عماد الملک تعین نموده خود نیز از عقب سوار شد تاج خان بسرعت تمام رفته خانه عماد الملک را قید کرد عماد الملک از دیوار خانه خود در افتاده پناه بخانه شاه جیو صدیقی برده خانه او بتاراج رفت و فرزندان او اسیر شدند اتفاقا سلطان بهادر از پیش خانه خداوندخان عبور کرد و خداوندخان از خانه خود برآمده تعظیم نمود بعد ازان عماد الملک را غلامان خداوندخان مقید ساخته آوردند فرمود که عماد الملک و سیف الدین را با دیگر قاتلان سکندر بر دار کشیدند و ضیع الملک ابن ملک توکل را که از بندهای مظفر شاهی بود خطاب عماد الملکی داده حارس ممالک ساخت و عضد الملک از برده گریخته در راه کولیان اموال و اشیای او را تاراج کردند سلطان بهادر شمس الملک را جهت گرفتن عضد الملک تعین نمود و نظام الملک را بر سر محافظ خان نامزد فرمود گریختگان رفته برای سنگ ملتجی شدند و اسباب و اشیاء آنها لشکریان بهادر شاهی غنیمت گرفته مراجعت نمود بعد از دو سه روز خبر رسید که پسر عوض الملک و شاه جیو صدیقی جمیع از قاتلان سکندر شاه در منزل قدر خان کشته شدند و بهاء الملک از جانپانیر فرصت یافته فرار نموده در راه شحنه دهلی او را گرفته آورد و چون بسلطان سکندر زخم انداخته بود زخمی که از سید علم الدین بوی رسیده بود هنوز آن زخم تازه بود سلطان بهادر فرمود که پوست او کنده بدار کشیدند و سه نفر دیگر که از قاتلان سلطان سکندر بودند بجانب دکن میرفتند در راه گرفتند بحکم سلطان بهادر هر یک را در دهن توپ نهاده و بهوا فرستادند القصه خود را اندک مدت قاتلان سلطان سکندر را بعقوبت تمام کشته شدند اتفاقا روزیکه سلطان بهادر بجانپانیر درآمده بود لطیف خان بن مظفر شاه باغوای امرا خود را بشهر رسانیده و چند روز مخفی ماند قتیر خان و الف خان و بعضی امرا

www.alimaanfoundation.com/

دیگر بلطیف خان پیغام نمودند کہ زیادہ برین توقف لائق نیست بہر حال خود را بگوشہ باید رساند لطیف خان ناچار شدہ سر خاریدہ بولایت مالدیو رفت و راجہ مالدیو تفقد احوال لطیف خان ننمود و عضد الملک و محافظ خان با دلحق شدند و از انجا بولایت مونگار رفتند و ران کوہستان بسر گردانی میگذرانیدند فی الجملہ سلطان بہادر بمقام رعیت پور رسیدہ و سر انجام لشکر دیدہ جمہور لائق و عموم طوائف را در انعام بیپایان خود بہرہ مند ساخت و مواجب سپاہ را علی العموم دہ بست و دہ چہل فرمود یکسالہ مواجب از خزانہ دادہ ہمہ را از خود راضی و شاکر گردانیدہ و فقرا مزار سرنج و تبوہ را در سولہ با در ابوظیفہ وادرار خوشدل ساخت و چون در انوقت دار الملک گجرات تخلیہ جا نپانیر بود سلاطین آنجا بر تخت جلوس میکردند بتاریخ پانزدہم ذیقعدہ بساعت مختار میمنان نزدیک دربار شرقی تخت مرصع و مکلل از جواہر بر اتین سلاطین سلف زیب و زینت دادند و در تاریخ مذکور سنہ اثنی و ثلثین و تسعمائہ باشد سلطان بہادر تاج بر سر نہادہ برسم و آئین پدران جلوس کردہ اکابر و مشائخ امرا و خوانین زمان بتہنیت گویان ساختہ مراسم ایثار و نثار بتقدیم رسانیدند و دران روز ہزار کس بخلعت امتیاز یافت و جمعی بخطابہا ممتاز شدند و تاج خان بعرض رسانید کہ سر حد با خالیست و نگاہداشت سرحد از لوازم ہست و غازیخان را با آنکہ علوفہ او در روز جلوس احمد آباد دہ بست اضافہ شدہ بود دہ بست دیگر افزودہ بحکومت مندربار و سلطانپور تعین نمودہ بعد از چند روز خبر رسید کہ لطیف خان باعوان عضد الملک و محافظ خان بکوہ اداس بنواحی سلطانپور و مندربار رفتہ ارادہ فتنہ و فساد دارد سلطان بہادر فوجی را تعین نمودہ باتفاق غازیخان بدفع و قمع او قیام نمایند و مقارن ایام جلوس عید اضحی رسید درین روز جشن عالی ترتیب دادہ با اکثر امرا باز خلعت کمر و خنجر و شمشیر مرصع دادہ از خود راضی ساخت اتفاقا درین ایام قحط واقع شد بہشیار الملک کہ خازن رکابدار بود فرمود کہ در وقت سواری ہر کس کہ سوال کند یک مظفری میدادہ باشد ہر روز دو نوبت جہت چوگان سواری میشد و در شہری لنگرہای متعدد جہت فقرا و مساکین تعین فرمود و ہمگی ہمت در ترقیہ حال برایا کوشش مینمود تا در گجرات باندک مدت رونق و رواج پدید آمد و ہنوز مدتے نگذشتہ بود کہ ارباب فتنہ در حرکت آمدند و شجاع الملک گرختہ بلطیف خان پیوست و قیصر خان کہ اعظم امرای مظفر شاہی بود جمعی از نوکران خود را با دہمراہ ساختہ فرستاد چون در کشتن سلطان سکندر قیصر خان و الف خان ہمداستان بودند و از سر عمل خود ملاحظہ داشتند طریقہ مخالفت را از دست نمی دادند امرای دولت خواہ ہین حال آگاہی یافتہ خبر رسانیدند کہ الف خان را سلطان بہادر با فواج آراستہ بر سر لطیف خان فرستاد و بعضی دولتخواہان معروض داشتند کہ چون قیصر خان و الف خان در قتل سکندر عماد الملک متفق بودند الآن بلطیف خان خطہا فرستادہ فتنہ خفتہ را بیدار میسازند بدون ایشان در نواحی بولایت لائق نیست سلطان در انکار بود کہ تاجخان خبر رسید کہ الف خان و قیصر خان و لطیف خان را از راہ غیر متعارف بنا و دت طلبیدہ اند و میخواہند کہ بالا دست آیند

www.alimaanfoundation.com/

تاج خان در خلوت این مقدمه را بسلطان گفت و سوگند بکلام الله خورد که درین سخن خلاف نیست روز دیگر که امرا بدستور هر روز بسلام آمدند نصیر خان و الف خان محبوس گشتند و دار الملک که سیاه پور رفته بود گرفتار گشت و ضیاء الملک و خواجه بابو که بمصاحبت آنجماعت متهم بودند مقید ساخته سرایشان برهنه و دستها بسته در بار عام آوردند و اهل شهر بهجوم عام نموده خانهای آنهارا تاراج کردند و ضیاء الملک ریسمان در گردن خود انداخته بنیاد عجز و زاری کرد و با بو پنجاه لکه تنکه خونبها قبول کرد سلطان بهادر از خون ایشان در گذشته خلاص کرد و مملکت او از خاشاک فتنه و فساد پاک شد در اوائل سنه ثلث و ثلثین و ثمانمائه جمعی از سلاحداران که عدد ایشان بده هزار میرسید روز جمعه داد خواه شدند که علوفه ما نرسیده و خطیب را از خطبه خواندن مانع گشتند سلطان بهادر بحکم جبلی گذراینده تنخواه علوفه ایشان حکم فرمود آنجماعت ارادهٔ فتنه پیش لطیف خان داشتند و دیگر ازانیز اغوا مینمودند درین وقت عرضداشت غازیخان رسید که لطیف خان با جمعیت تمام بسلطانپور آمده لوای مخالفت برافراخت و من بمقابله رفتم بعد از کارزار عضد الملک و محافظ خان گریختند و رای بهیم با برادران در جنگ گاه افتاد و لطیف خان زخمی شده گرفتار گشت سلطان بهادر بحر و اصغر را بنجر محب الملک و جمعی امرا را فرستاده تفقد احوال لطیف خان کما ینبغی نموده بر جراحتهای او مرهم نهاده بحضور بیاورند لطیف خان چون زخمهای کاری داشت در راه وفات یافت و در مواضع هالول از توابع جانپانیر در پهلو سکندر مدفون گشت و درینسال نصیر خان که بسلطان محمود مخاطب بود وفات یافت و سلطان بر سر مزار برادران جمعی وظیفه دار مقرر ساخت طعام پخته هر روز تعین فرمود و درین سال خبر رسید که رایسنگه راجه مال چون از قتل نصیر خان وقوف یافت فرصت یافته قصبه دهود را غارت کرد و اموال بسیار از ضیاء الملک پسر نصیر خان بدست او افتاد و از شنیدن این خبر سلطان بهادر مضطرب شده میخواست که خود عزیمت نماید تاج خان بعرض رسانید که در ابتدای سلطنت ازین قسم بسیار حادث میگردد اصلا از ربگذر این امور غباری و کدورتی بر ساحت خاطر نه پسندیده و اگر بنده باین خدمت مامور شود بعنایت الهی و یمن توجه خداوندگار آن مفسد را گوشمال بسزا داده شود سلطان فی الفور خلعت داده یک لکه سوار همراه کرده بتادیب رای سنگه راجه مال رخصت فرمود تاج خان بولایت مال درآمده رای سنگه از راه عجز و انکسار بوسیله شرف الملک که یکی از امرای مظفری بود درخواست گناهان خود نمود چون بعفو و اغماض نیافت تاج خان بولایت مال درآمده دست بغارت و تاراج برآورده در خرابی دقیقه فرو نگذاشت رای سنگ جای قلب اختیار کرده بجنگ ایستاد و تاجخان پای استوار ساخته جنگ انداخت و جمعی کثیر کارآمدنی رای سنگ کشته شدند و از مسلمانان یک نفر بقتل آمد تاج خان در ولایت مال یک ماه اقامت انداخت بعد ازان بخدمت سلطان شتافت و سلطان بهادر در ربیع الاول سنه مذکور بعزیمت شکار بیرون آمد در بنوقت جمعی از رعایای کنبایت آمده از دست عامل خود فریاد

www.alimaanfoundation.com/

نمودند سلطان تاج خانرا جہت سرانجام آنحدود تعین نموده برغزل دار وغه گنپایت مثال داد چون بجوی
جانپانیر رسید پسر رای سنگه راجه مال بملازمت آمده روزی چند بوده بعنایت والطاف خوشدل شده رخصت
آنطرف دریافته درسنه اربع وثلاثین وتسعمائه پرتو تسخیر ولایت ایدر وباکر انداخت ودراندک مدت فتح کرده
بجانپانیر معاودت کرد وجریده بجهت تعمیر قلعه بهروج عازم شد وازانجا پرداخته بکنپایت رفت اتفاقا روزے
بر کنار دریا بر سم تفرج برآمده بود ناگاه جهازے از بندر دیو رسید واهل جهاز رسانیدند که یک جهاز فرنگیان را
باو بدیو انداخته قوام الملک اموال جهاز را قبض نموده فرنگیانرا بذل عبودیت مبتلا دارد از استماع اینخبر بعد از
امطار از راه خشکی عازم دیو گردید قوام الملک باستقبال شتافته فرنگیانرا بنظر درآورد وسلطان بهادر
فرنگیانرا باسلام دعوت کرده جمع کثیر را مسلمان ساخته لوای مراجعت برافراخت بهمدرین سال نوشته
عادلخان اسیری که خواهرزاده سلطان بهادر بود رسید مضمون آنکه چون عماد الملک کاویلی ازروی عجز بفقیر
ملتجی گشته بود نظام الملک بحری وملک برید بندری ازروی تعدی در دیار کاویل مدخل مینمود فقیر بکومک
عماد الملک رفت وجنگ صعب باتفاق افتاد نظام الملک بحری کمین نموده خود را بعماد الملک زده اورا شکست
داد وسیصد سلسله فیل فقیر غنیمت برد امالیا عتماد بکرم خداوندگار نموده آمده بهرچه حکم معلی نفاذ یابد عین بمسرت
خواهد بود ودر قلعه مامور که اعظم قلعه کاویلست بنقدی متصرف شده فرمان شد که سالگذشته عریضه عماد الملک
آمده بود بملک عین الملک حاکم نهروالا حسب الحکم رفته بین الفریقین صلح داده بود الآن چون بدایت از
پیش نظام الملک شده پس بمقتضی الهادی اظلم او ظالم است وعماد الملک مظلوم واعانت مظلوم بر همت
همت کریمان فرضست در محرم سنه خمس وثلثین وتسعمائه بقصد تسخیر دکن با لشکر بیکران متوجه شده در قصبه
برود وره نزول کرد ومدتے دران نواحی بجهت اجتماع لشکرها توقف افتاد ودراواسط سال مذکور حام فیروز
حاکم ٹٹه از استیلای ارغونان جلاء وطن شده بسلطان بهادر پیوست سلطان تفقد احوال نموده دوازده
لکه تنکه بجهت خرج ذات او مقرر فرموده وعده نمود که انشاء الله ملک موروثی ترا از مغلان خلاص کرده بتو
خواهم داد وچون آوازه شوکت بهادر شاهی وصیت انعام شهنشاهی در ربع مسکون انتشار یافت ورایات
قریب وبعید روی بدرگاه اقبال پناه نهادند برادرزاده راجه گوالیر با جماعت از پوربیه آمده در سلک ملازمان خاص
منسلک گردید ومین پرتهی راج برادرزاده رانا سانگا با چندی از راجپوتان معتبر برآمده داخل ملازمان بهادر شاهی
شد وبعضی سرداران دیگر آمده اختیار سعادت حضور نمودند وبهمه آنها فراخور استعداد انعامات بادشاهانه
نصیبی میگرفتند وچون مدت مدید در نواحی جانپانیر گذشت عماد الملک کاویلی جعفرخان ولد خود را بملازمت
فرستاده معروض داشت که نظام الملک بحری از غایت غرور وتکبر سرے بصلح ندارد واگر یکمرتبه بسیر دکن سوارے

www.alimaanfoundation.com/

فرمایند مقصود بنده بحصول می پیوندد و سلطان التماس او را مبذول داشته قرار داد که متوجه دکن گردد درین اثنا
جعفر خان معروض داشت که اگر حکم شود بتماشای شهر احمد آباد و خطه کنبایت رفته زود بملازمت رسد ملتمس او
در معرض قبول افتاد جعفر خان در کنبایت رسیده که خبر رسید که سلطان بعزیمت دکن از محمود آباد کوچ نموده
بقصبه درائی نزول فرموده است جعفر خان در قصبه مذکور بخدمت سلطان رسیده چندگاه سلطان آنجا توقف
نموده باز بشهر محمد آباد آمده برسات را در آنجا گذرانیده در سنه سبع و ثلثین و تسعمائه بجانب باکر و ایدر متوجه شد از موضع
خانپور خداوند خان عماد الملک را با لشکر آراسته و فیلان بسیار بباکر فرستاده خود متوجه کنبایت شد و یکروز
در کنبایت گذرانیده بر جهاز نشسته عزم دیو نمود و چندین جهاز که از اطراف بنادر آنجا رسیده بود قماش و آنچه در آن
جهازها بود ابتیاع نموده داخل کارخانها ساخت از انجمله هزار و ششصد من گلاب دمشقی بود و جماعت رومیان که باتفاق
مصطفی روی آمده بودند تفقد احوال آنجماعت غریب کما ینبغی فرموده منازل بجهت آن قوم تعیین کرده بملک ایاز سپارش
غربا نموده بازگشت و چون بعد از طی مراحل بجانپانیر رسید عمر خان و قطب خان و جمعی از امرای سلطان ابراهیم
که از بیم حضرت فردوس مکانی بگجرات افتاده بودند بخدمت رسیده بمراتب عالی سربلند گشتند و روز اول سیصد
قبای زربفت سراسر و پنجاه و پنج اسپ و چند لکه تنگه نقد بآنجماعت انعام کرده دلجوئی نموده طبل عزیمت بجانب
موراسه نواخت و بعد از وصول موراسه خداوند خان و امرای دیگر آمده ملازمت نمودند و بکوچ متواتر بباکر در آمده
ضبط آن ولایت کما ینبغی نموده هر جا تهانه دار گذاشته و پرس رام راجه باکر لاعلاج گشته بملازمت پیوست و بسرای
شرف اسلام یافته در حضور سلطانی بهادر مسلمان شد جنکا که برادر پرس رام بود با جماعت مفسدان در بیابان و کوه
میگشت از خوف جان رفته برتن سین بن رانا سانگا ملتجی شد و او را وسیله ملازمت ساخت اتفاقاً سلطان بطریق
شکار به بانسواله در آمده و رتن سین بن رانا سانگا از راه ملایمت و عجز و رسول فرستاده گناه جنکا را درخواست نمود
سلطان بهادر ملتمس او را قبول نموده جنکا را طلب داشته در موضع دکهات کرجی مسجدی عالی بنا کرده آن قصبه را
بپرتهی راج داده و بقیه ولایت باکر را میان پرتهی راج و جنکا علی السویه قسمت نموده و چند روز بجهت شکار
آنجا مقام نموده بود که منهیان خبر آوردند که سلطان محمود خلجی که مرهون باحسان و ممنون امتنان سلطان
مرحوم مظفر شاه است برزه خان صفدر مندور فرستاده با بعضی ولایت و قصبات چتور را نهب و تاراج نماید
و رتن سین و رانا سانگا از روی جمعیت رفته موضع پله و پالی را نهب و تاراج کرده و راجین بسلطان محمود
خلجی مقابل شده است و رسولان رتن سین آمدند که خدمت سلطانی سلطان محمود را مانع نشوند که بی
وجه سلسله عداوت را تحریک نکنند و درین وقت خبر رسانیدند که سلطان محمود خلجی بسارنگپور رفته سلهدی پوربیه
را بقصد کشتن همراه خود آورده بود و سلاهدی از ما فی الضمیر وقوف یافته باتفاق سکندر خان سواری بولایت

www.alimaanfoundation.com/

چتور رفته التجا برتن سین بن رانا سانگا آورده اند واز انجا سکندر خان وبهوپت بن سلهدی متوجه ملازمت اند
وبتاریخ بست وهفتم جمادی الثانی سکندر خان وبهوپت آمده دیدند سلطان بهادر بقصد خلعت زربفت سراسر
وهفتاد راس اسپ باآنها انعام کرده دلجوئی بسیار نمود چون سلطان محمود از رفتن سکندر خان وبهوپت اطلاع
یافت دریا خانرا برسم محابت فرستاده پیغام نمود که من نیز شرف ارادهٔ حضور داشتم لیکن نیل این سعادت
بجهت بعضی موانع بتعویق افتاد انشاء الله درین مرتبه بملاقات گرامی مسرور خواهد شد سلطان بهادر بدریا خان گفت
چند مرتبه بهت که نوید ملاقات بگوش رسیده اگر سلطان محمود ملاقات نماید گرختهای او را هرگز جای نخواهم داد
ایلچی سلطان محمود را مشمول الطاف ساخته رخصت انصراف ارزانی داشت وعازم بالنسواله گردید چون بکنبایت
کرجی رسید رتن سین وسلهدی بخدمت شتافتند سلطان در روز اول سی سلسله فیل وهزار وپانصد خلعت از
زربفت باآنها بخشید وبعد از چند روز رتن سین رخصت چتور یافت وسلهدی ملازمت اختیار کرد ومانند سلطان بهادر
بوعدهٔ سلطان محمود خلجی بطرف سندیله متوجه شد وقرار داد که سلطان محمود بیاید لوازم ضیافت ومهمانداری
بجا آورده بارکاب ولوله رفته سلطان محمود را رخصت کرده بدار الملک مراجعت نماید ودرین منزل محمد خان اسیری
آمده دید وچون بموضع سندیله رسید تا ده روز انتظام سلطان محمود برد بعد ازان باز دریا خان از نزد سلطان محمود
آمده گفت که در شکار سلطان آرام بهت افتاده دوست راست ایشان را شکسته الآن باین وضع آمدن لائق
نیست سلطان گفت چون چند بار خلاف وعده نموده اند اگر ایشان نیایند ما بیائیم باز دریا خان گفت چاندخان
بن سلطان مظفر نزد سلطان محمود ست اگر سلطان بیاید حضرت سلطان طلب چاندخان بکند داون بسبب
مشکل دنگاه داشتن بغایت متعذر فی الحقیقة مانع آمدن همین است سلطان بهادر گفت که ما خود را از ارادهٔ طلب
چاندخان گذرانیدیم سلطانرا بگویند که زود بیایند چون فرستاده سلطان محمود مرخص شده سلطان بهادر بتعاقب
منازل پیمود وراه سلطان محمود میدید وچون بدیپالپور رسید معلوم شد که سلطان محمود ارادهٔ آن دارد که پسر بزرگ
خود را سلطان غیاث الدین خطاب داده بقلعهٔ مندو فرستاده خود از قلعه جدا شده در گوشه باشد ودر اثنیه ملاقات
ندارد وبعضی امرای سلطان محمود که بحمیت سلوک ناموافق از وآزار یافته بودند آمده دیدند وبرخی عرضداشت
نمودند که سلطان محمود بلطائف الحیل میگذراند واصلا باختیار خود نخواهد دید عساکر سلطانی توقف بمحاصره قلعه
مشغول شوند سلطان بهادر از انجا کوچ کرده بسور پور منزل کرد ودر انمنزل شرة الملک از قلعهٔ مندو گریخته
بخدمت شتافت وصبح از انجا کوچ فرموده موضع دلاوره را لشکرگاه ساخت چون بمغلیج رسید عساکر
بمحاصره تعین شدند محمد خان آسیری بجانب مغرب بمرحل شاه پور نامزد شد والف خان بهیل پور
فرستاده بود بیرا بهگواسه فرستاده خود بموضع محمود آباد در محلها قرار گرفت وبتاریخ نهم شعبان سنه سبع وثلثین وتسعمائة

www.alimaanfoundation.com/

وقت صبح صادق اعلام بہادر شاہی از افق قلعہ مندو طالع گشت وہمان لحظہ چاند خان بن سلطان مظفر
از قلعہ فرود آمدہ راہ فرار پیش گرفت وسلطان محمود با جماعت قلیل مسلح شدہ بمقابلہ آمد چون در خود قوت
مقاومت ندید بقصد کشتن عیال بمحل رفت وافواج سلطان بہادر اطراف محل را قتل نمودہ استادند
وپیغام کردند کہ اہل محل وامرا را امانست ہیچکس متعرض مال وعرض احدی نخواہد شد بعضی ہواخواہان سلطان
محمود از کشتن عیال گذرانیدہ گفتند کہ بادشاہ گجرات ہرچند بیرونی کند مروت او پیش از دیگران خواہد بود وظن
غالب آنست کہ رسم پدر را احیا نمودہ ولایت مالوہ را بملازمان سلطان خواہد گذاشت درین اثنا سلطان بہادر
بربام بعل محل برآمدہ شخصی را بخدمت سلطان محمود فرستاد وسلطان محمود با ہفت کس از امرا آمدہ وسلطان بہادر
تعظیم واحترام بجا آوردہ در کنار گرفت وسلطان دلجوئی نمودہ چون سخن درمیان آمدہ سلطان محمود از تکلم
اندک درشتی کرد وسلطان ازان رہگذر رگذر گشت وچون بخاموشی گذشت وسلطان را معہ فرزندان مقید
ساختہ بجا پانیز فرستادہ در بند وقرار گرفت واکثر امرا بجاگیر گجرات رخصت کردہ بعد از برسات بر سر برہانپور
واسیر رفت وانجا نظام الملک دکنی بخدمت پیوست اورا خطاب محمد شاہی دادہ باز بمندو معاودت کرد و
درین اثنا معلوم شد سلہدی پوربیہ بواسطہ آنکہ در ایام سلطان محمود خلجی عورات مسلمہ ملکہ بعضی از حرمہای
سلطان ناصر الدین را در خانہ خود آوردہ نگاہداشتہ بود میل آمدن ندارد سلطان بہادر فرمود کہ خواہ بیاید خواہ نیاید
بر ذمہ ما فرض ست کہ عورات مسلمہ را از ذمہ کفر وخواری عبودہ کفر خلاص ساختہ اورا تادیب بلیغ نمایم مقبل خانرا
رخصت جانپانیز داد کہ آنجا رفتہ نگاہبانی قلعہ نماید واختیار خانرا با توبخانہ ولشکر وخزانہ بخدمت فرستند اختیار خان
با لشکر بسیار بتاریخ بست ویکم ربیع الآخر سنہ ثمان وثلثین وتسعمائہ در قصبہ دہار آمدہ ملحق شد سلطان آوازہ
رفتن گجرات در انداختہ بماند درحت تا سامان آنجا نمودہ روانہ گجرات شود واختیار خانرا بحکومت مندو گذاشتہ
بتاریخ پنجم ماہ جمادی الاول در نعلچہ نزول کرد ودرین اثنا بہوپت ولد سلہدی بعرض رسانید کہ چون رایات عالے
متوجہ دار الملک گجرات است اگر بندہ رخصت اجین یابد سلہدی را از روی استظہار واطمینان بملازمت بیارد سلطان
از غایت حزم اورا رخصت دادہ خود نیز متواتر متوجہ اجین گردید وپانزدہم شہر مذکور بقصبہ دہار رسیدہ لشکر آنجا
گذاشتہ خود برسم شکار بجانب دیپالپور تہریہ ورسول پور رفت سلہدی از استماع اینخبر بہوپت را در اجین گذاشتہ
خود بملازمت پیوست وامر نصیر کہ بطلب سلہدی رفتہ بود در خلوت بعرض رسانید کہ سلہدی را فقیر بوعدہ کفایت
یک کرور نقد فریب دادہ آوردہ است وسری با طاعت ندارد ومیخواست کہ قلعہ را گذاشتہ بولایت میوات
رود والان اگر رخصت یافت دیدن اورا محالست سلطان از رسول پور بجانب دہار روان شد چون
مقربان سخن گرفتن سلہدی درمیان آوردند وچون قریب بار دو رسید لشکر را بیرون گذاشتہ در قلعہ دہار

www.alimaanfoundation.com/

فرود آمد و سلہدی را نیز بخود همراه برد چون سلطان بدرون قلعه رفت موکلان آمده او را بدولتمر پوربیه گرفتند درین اثنا یکی از خواصان سلہدی فریاد کرده دست بخنجر برد سلہدی گفت میخواهی که مرا بکشتن دهی آنشخص گفت بجهت شما چنین میکردم چون بشما از نیکار آسیبی میرسد اینک خود را میزنم تا شما را در بند به بینم و جمدهر بزیر شکم خود زده بعد م رفت و چون خبر گرفتن سلہدی انتشار یافت سپاه گجرات و سکنه شهر دانز او را بغارت بردند و جمعی کثیر را کشتند و فیلان و اسپان و اسباب او را بسرکار سلطان ضبط نمودند و بقیه السیف فرار نموده نزد بهوپت رفتند و آخر روز سلطان بهادر عماد الملک را بر سر بهوپت رخصت کرد و خداوند خان را همراه اردو گذاشته چون صبح شد عزم اجین نمود درینوقت عماد الملک گفت که قبل وصول فقیر خبر گرفتن سلہدی به بهوپت رسیده بود گریخته بچتور رفت سلطان بهادر دریاخان را که از امرای قدیم مالوه بود و سابقا بمجابت بخدمت سلطان رفته بود حکومت اجین ارزانی داشته بسارنگپور متوجه شد و سارنگپور را بملوخان که در ایام سلطان مظفر از مندور فته ملازم شده بود در زمان سلطنت شیرخان خود را خطاب قادرشاهی داده خطبه و سکه اندیار بنام خود ساخته چنانچه عنقریب شمه از احوال او مرقوم خواهد شد تفویض نموده حبیب خان والی اسیر بجانب اشته رخصت فرموده عازم بهلسه و رایسین گردید و حبیب خان رفته جمعی کثیر از پوربیه را بقتل رسانیده اشته را متصرف شده چون سلطان به بهلسه رسید معلوم شد که هژده سال است آثار اسلام ازین دیار کوچ کرده علامات کفر شائع شده و دران منزل سنهیان بسمع رسانیدند که بهوپت ولد سلہدی بچتور رفت لکمین سین برادر سلاہدی حصار رایسین را استوار نموده در معرکه آرائی سعی میکند و انتظار کومک از چتور می برد سلطان بهادر سه روز بجهت تعمیر مساجد و بقاع خیر دران قصبه مقام نموده هفتم جمادی الآخر سنه مذکور کوچ کرده در دو کروهی رایسین در کنار آب فرود آمد و صبح روز چهارشنبه هشتم شهر مذکور طبل فیروزی نواخته بر حوض رایسین بارگاه برافراخت و هنوز اردو نیامده بود که راجپوتان پوربیه دو فوج از قلعه فرود آمدند و سلطان بهادر با معدودی چند خود تاخت و دو کیس را از کمر دو نیم ساخت و سپاه گجرات پی در پی از عقب رسیده و مارالکفار برآوردند و پوربیه از جلادت و شجاعت سلطان بهادر گوش گرفته بقلعه پناه بردند و سلطان بهادر لشکر را از جنگ منع کرده جنگ بفردا انداخت روز دیگر ازان زمین کوچ کرده حصار را مرکز دار در میان گرفته تقسیم مرچل نموده طرح ساباط انداخت و در اندک مدت ساباط بر اهل قلعه مشرف ساخت و سلطان خود آنجا رفته رومی خانرا با اهل توپخانه گذاشته بمنزل معاودت فرمود رومی خان بزور توپ دو برج قلعه را بر انداخت و از طرفی دیگر نیز نقب زده آتش داد و چند دیوار از انطرف افتاد و سلاہدی زبونی پوربیه و قوت خصم را در نظر آورده پیغام کرد که بنده میخواهد که شرف اسلام مشرف گردد و بعد ازان اگر رخصت یابد قلعه را خالی ساخته با دلیاے

www.alimaanfoundation.com/

دولت بهادر شاهی سپار و سلطان ازین خبر مسرور گشته سلاهدی را بحضور طلب داشته کلمه توحید بر و عرض کرد و چون سلاهدی ایمان آورد و او را خلعت خاص داده از مطبخ طعام گوناگون بخورد و او و سلاهدی را خود بزیر قلعه برد و سلاهدی لکهمین برادر خود را طلب داشته گفت که چون در زمرهٔ اسلامیان در آمده ام سلطان بهادر چه بجهت احانت مجالست وجه از علو همت مرا بمراتب خواهد رسانید لائق آنکه قلعه را تسلیم ملازمان سلطان نموده کمر خدمت را مستحکم بسته در خدمت باشم برادر وی خفیه بوی گفت که حالا خون نخوردن تو بمذهب ایشان جائز نیست و بهوپت رانا را با چهار هزار کس گرفته بکومک می آمد کاری باید کرد که چند روز در گرفتن توقف شود سلاهدی تحسین آمیزی نموده بسلطان گفت که امروز مهلت باشد فردا بعد از دو پاس قلعه را خالی ساخته بما ازمان سلطان حواله خواهد کرد و سلطان بهادر از انجا کوچ کرده منزل آمده تا دو پاس منتظر بود و چون از سیاوساعتی گذشت سلاهدی باز بعرض رسانید که اگر حکم شود بنده نزدیک قلعه برود و پته کشاف حال نموده صورت را بعرض رساند سلطان بهادر سلاهدی را باعتماد سپرده نزدیک قلعه فرستاد و سلاهدی نزدیک برج افتاده رفته با قوم بنصیحت آغاز کرد که راجپوتان غافل از سلطان ملاحظه بکنند که سلطان بهادر ازین مرحل در آمده شمار خواهد گشت غرضش آن بود که فی الفور بر چهار طیار بکنند لکهمین جواب داد و سلاهدی برگشت آمد و لکهمین شب دو هزار پوربیه را بسلاهدی داده بسر تهانه بهوت روان ساخت و پسر سلاهدی رفته جنگ انداخت و سپاه گجرات بقدر طاقت با پسر او تردد نموده راجپوت بسیار کشتند و پسر سلاهدی را با سر راجپوتان بخدمت سلطان فرستادند سلاهدی چون بر فوت پسر اطلاع یافت از هوش رفت سلطان بهادر از سر کار آگاهی یافت سلاهدی را به برهان الملک سپرد که در قلعه سندو محبوس دارد و درین اثنا خبر رسید که بهوپت والد سلاهدی رانا را گرفته بکومک می آرد چون میدانند که سلطان جریده آمده اند انا از روی جرئت بکوچ متواتر می آید سلطان گفت اگرچه جریده آمده ام اما بمقتضی آنکه یک مسلمان بده کافر بنده است و قوت غضبی سلطان از استماع این خبر طغیان نمود فی الفور محمد خان حاکم برهان پور و عماد الملک سلطانی را بتادیب آنها رخصت نموده محمد خان و عماد الملک چون بقصبه سرسه رسیدند خبر آمد که رانا و بهوپت نزدیک بقصبه کهرار رسیده اند محمد خان و عماد الملک باستعداد جنگ افواج ترتیب داده متوجه شدند چون نزدیک کهرار رسیدند پورن مل ولد سلهدی با دو هزار راجپوت پوربیه آنجا ظاهر شد محمد خان بجنگ متوجه گردند پورن مل جنگ ناکرده فرار نمود و چندی از پوربیه دستگیر شدند محمد خان و عماد الملک عرضداشت نمودند که پورنمل سلهدی گریخته برانا پیوست و رانا قریب رسیده اگرچه جمعیت او بیش از اندازه هشت اما باعتماد برعون الهی و اقبال خداوندگاری نموده در تردد خود را معاف نخواهیم داشت سلطان بعد از وصول عرضداشت اختیار خان و امرای دیگر را بمحاصره گذاشته خود با یلغار شبانروزی هفتاد کروه مالوه طی

www.alimaanfoundation.com/

نموده در رنگ برق لامع بنواحی کهرار و رخشید و محمد خان پاره راه باستقبال آمده سلطان را بمنزل خود برد
و جاسوس بهوپت خبر برد که شب سلطان بهادر با لشکر ملحق شد و از عقب افواج در رنگ لشکر مور و ملخ
بی فاصله میرسند رانا از استماع این خبر یک منزل پس نشست و صبح سلطان بهادر از کهرار کوچ کرده یکمنزل
پیش رفت و درین منزل دو نفر راجپوت برسم رسالت بجهت تجسس آمده از رانا پیغام آوردند که رانا
یکی از ملازمان این درگاه است و غرض از آمدن درینحدود این بود که قدم شفاعت پیش نهاده استغفار
سلهدی بکند سلطان گفت الآن جمعیت و شوکت شما بیش از ماست اگر جنگ کرده عرضداشت مینمودند
البته انجاح مطلوب شما میشد و چون آن دو راجپوت را گرفته گفتند که سلطان را بچشم خود دیدیم رانا و بهوپت
با وجود آنهمه شوکت و جمعیت چهار منزل را یکمنزل ساخته فرار نمودند و درین اثنا خبر رسید که الف خان با سی
هزار سوار و فیلخانه و توپخانه قریب گجرات رسید سلطان از غایت شجاعت اصلا برسیدن الف خان
توقف نکرده با لشکریکه همراه داشت هفتاد کروه تعاقب نمود و رانا چون بچتور در آمد سلطان تادیب و گوشمال
رانا را بسال دیگر حواله کرده برایسین مراجعت نمود خود آمده محاصره را تنگ ساخت و در آخر رمضان مذکور
چون لکهمین از کومک مایوس گشت و هلاک خود را معاینه میدید از راه عجز و انکسار در آمده غرض ازین یورش
اینست که عورات مسلمه از دل کفر خلاص شوند اگر ملتمس آنها مقرون بانجاح نگردد محتمل که آنجا جوهر شود و آن
ضعیفها هلاک کردند و لهذا ملتمس لکهمین را اجابت نموده سلاهدی را از مندو بحضور طلبید و برهان الملک سلهدی
را از مندو گرفته بخدمت شتافت بعد از آمدن سلهدی لکهمین بخدمت آمد فرمان امان حاصل نموده بالای
قلعه رفت و سلطان جمعی از سپاه نیز بجهت محافظت قلعه تعین فرمود و لکهمین عیال راجپوتان را از قلعه فرود آورده
بسائی خود و تاجخان و عیال راجپوتان معتبر را بالای قلعه گذاشت و باز بعرض رسانید که قریب چهار صد عورتست
که تعلق بسلهدی دارد و رانی درگاوتی مادر بهوپت التماس آن دارد که چون سلهدی داخل بندهای خاص شده است
اگر بقلعه آمده عیال خود را فرود آرد و از طعنه اغیار باشم سلطان ملک علیشیر را بسلاهدی همراه ساخته بقلعه فرستاد
و چون سلاهدی آنجا رفت لکهمین و تاجخان استفسار نمودند که عوض قلعه رایسین دیار کوندوانه سلطان چه مرحمت
خواهد فرمود سلهدی گفت بالفعل قصبه برودره ما مضافات بجهت بسائی مقرر شده و عنقریب است که
سلطان از علو همت ما را سرفراز خواهد ساخت رانی درگاوتی و لکهمین و تاجخان گفتند اگرچه سلطان تفقد احوال ما
خواهد کرد اما عمرهاست که در بغی سلطنت این دیار بما میسر است و الحال فلک باز بغی ساخته که همه یکجا شده ایم طریق
مردانگی اینست که عیال جوهر ساخته خود جنگ کرده کشته شویم و هیچ از و در خاطر نماند سلاهدی بسخن رانی درگاوتی
از جا رفته تمرد و عصیان ورزید و ملک علیشیر هر چند نصائح مشفقانه القا نمود اصلا مفید نیفتاد و در جواب بملک

www.alimaanfoundation.com/

علیشیر گفت هر روز یک کرور مال و چند سیر کافور در حرم من صرف میشود و هر روز جامه می پوشند اگر بر فرزندان
کشته شویم زهی عز و شرف سلهدی طرح جوهر انداخته رانی درگاوتی دست عروس خود که دختر رانا سانگا بود
معه دو طفل گرفته بجوهر در آمد و با هفصد زن پری پیکر بسوخت و سلاهدی باتفاق تاجخان و لکهمین سلاح گرفته
برآمده و با پیاده های دکنی که بالای قلعه رفته بودند بجنگ مشغول شدند و چون این خبر باردو رسید سپاه گجرات
جلوریز بقلعه برآمده آنگروه بی عاقبت را بجهنم فرستادند و از لشکر بهادر چهار نفر پیاده سعادت شهادت
دریافتند همدرین ایام سلطان عالم حاکم کالپی را از صدمت افواج حضرت جنت آشیانی التجا بسلطان
بهادر آورد و سلطان بر قلعه رایسین و چندیری و ولایت بهلسه را بسلطان عالم جاگیر کرد و محمد خان اسیری
بتسخیر قلعه کاکرون که در زمان سلطان محمود خلجی بتصرف رانا در آمده بود تعیین کرده خود بشکار فیل مشغول شد
و فیل بسیار شکار کرده متمردان کوه کالو را گوشمال بسزا داده حواله الف خان نمود و اسلام آباد و هوشنگ آباد
و سائر بلاد مالوه را که در تصرف زمینداران بود متصرف شده بامرای گجرات و معتمدان خود جاگیر کرد و چون محمد خان
حاکم اسیر متوجه قلعه بود سلطان بهادر نیز بسرعت در نواحی کاکرون خود را رسانید رام نام که از جانب رانا حاکم
کاکرون بود قلعه را خالی کرده گریخت و سلطان بهادر چهار روز دران قلعه بجشن و صحبت پرداخته هر یک از
مقربان خود را بانعام و الطاف نوازش کرد عماد الملک و اختیار خان که از کبار امرای او بودند بتسخیر
قلعه دستور رخصت کرده خود متوجه مندو شد و حاکم دسور که گماشته رانا بود قلعه را خالی کرده باشته گریخت
و در یکماه قلعه کاکرون و قلعه سور بتصرف سلطان در آمد و از مندو متوجه جانپانیر شد در انجا خبر رسید
که فرنگیان به بندر دیو آمده اند و از مندو علم استیلا برافراخته سلطان متوجه دیو شد و چون قریب رسید
فرنگیان فرار نموده رفتند و توپ بزرگ که بکلانی آن توپ در بلاد هندوستان نبود بدست آمد و سلطان
آنرا بجز بقتل بجانپانیر رسانید و بعزم تسخیر چتور از دیو بکنبایت و از انجا باحمد آباد آمده زیارت مشائخ کرام و آبای
عظام نموده لشکرها جمع آورده با توپخانه دیو و گجرات متوجه چتور شد و درینوقت محمد زمان از حضرت همایون
بادشاه فرار نموده بسلطان التجا آورد و چون بچتور رسید رانا حصاری شد ایام محاصره سه ماه امتداد
یافت و اکثر اوقات از طرفین مردان مرد و مستعدان جنگ و نبرد بمیدان خرامیده حق شجاعت او
میکردند و در غالب اوقات ظفر و فیروزی با گجراتیان بود و آخر الامر رانا از راه عجز در آمده پیشکش بسیار
داد تاج و کمر مرصع که از سلطان محمود خلجی حاکم مالوه گرفته بود با اسپ و فیل چند فدای جان خود کرده سلطان را
بگجرات باز گردانید و این فتح و آمدن محمد زمان مرزا و اجتماع اولاد سلطان بهلول لودی در خدمت او باعث
غرور و موجب آن گردید که بحضرت محمد همایون بادشاه سلسله جنگ تحریک دهد و بجهت امضاء این اراده

www.alimaanfoundation.com/

تاتارخان بن سلطان علاؤالدین بن سلطان بهلول که بشجاعت و شهامت از اقران خرد ممتاز بود ترتیب
نموده سی کرور زر به برهان الملک حاکم قلعه رنتهنبور تسلیم نموده تا باتفاق و استصواب او تاتارخان صرف لشکر
نماید و در ایام معدود قریب بچهل هزار سوار با تاتارخان جمع شد و باطراف مملکه حضرت جنت آشیانی آغاز
مراجعت کرد در سنه احدی و اربعین و تسعمائه مکرر خطوط حضرت همایون بادشاه بر سلطان بهادر ورود یافت
که محمد زمان مرزا را بحضور نمی فرستد باری از ولایت اخراج کند و او را از غایت غرور و نخوت مقید بجواب نمیشد
و علاوه این امر آنکه تاتارخان مذکور بر سر قلعه بیانه آمده متصرف شد و حضرت جنت آشیانی هندال مرزا را بدفع او
فرستاده و مرزا چون بحدود بیانه رسید مردی که برو گرد آمده بودند متفرق شدند و زیادت از دو هزار
سوار نزد او نماند و او کمال تشویر و خجالت که زر بسیار صرف لشکر بیوفا نموده بود نتوانست بخدمت سلطان
بهادر رفت و مدد خواست لاعلاج گشته خود را بجنگ قرار داد و در هنگام تلاقی فریقین بر قلب لشکر مرزا هندال
حمله آورده با سیصد کس بقتل رسید و قلعه بیانه بتصرف اولیای دولت مرزا در آمد و حضرت جنت آشیانی
این فتح را تفاول گرفته متوجه دفع سلطان بهادر گشتند اتفاقا درین ایام سلطان بهادر باز بتسخیر قلعه چتور
با لشکر بسیار و اسباب قلعه گیری متوجه شده بود و چون در پای چتور خبر کشته شدن تاتارخان و توجه حضرت
جنت آشیانی مسموع او شد بغایت مضرب گردید و قرعه مشورت در میان انداخت رای اکثر امرا بران
قرار گرفت که ترک محاصره نموده بجنگ باید رفت و صدرخان که بزرگترین امرا بود معروض داشت که ما کفار را
محاصره کرده ایم اگر درین وقت بادشاه مسلمانان بجنگ ما آید حمایت و امداد کافران کرده باشد و این امر
تا روز رستخیز در میان اهل اسلام گفته خواهد شد لائق دولت آنست که محاصره را از دست ندهیم و ظن که
ایشان همدرین وقت بر سر ما بیایند حضرت جنت آشیانی بسارنگپور نزول فرمود این کنکاش بعرض رسید
چند روز آنجا توقف جائز داشت تا سلطان بهادر ساباط طرح انداخته قهراً و جبراً قلعه چتور را گرفته راجپوت
بسیار بقتل رسانید و چون خاطر از مهمات فتح چتور جمع نموده متوجه جنگ حضرت همایون بادشاه گشته آنحضرت
نیز طبل کوچ نواخته عازم گردید و در نواحی مندسور تلاقی فریقین اتفاق افتاد و هنوز خیمه نزده بودند که سید علی
و خراسانخان که هراول سلطان بهادر بودند از فوج حضرت بادشاه گریخته بقول خود پیوستند و لجراتیان
از مشاهده اینحال شکسته دل شدند سلطان بهادر با امرا و سران گروه در باب طریق جنگ مشورت نمود
صدرخان گفت که فردا جنگ صف میباید کرد چرا که لشکریان ما از فتح چتور قوت و استظهار یافته اند و هنوز چشم
ایشان در صواب سپاه مغل نرسیده و رومی خان که صاحب اختیار توپخانه سلطان بهادر بود معروض داشت
که توپ و تفنگ در جنگ بکار نمی آید و توپخانه که درین سرکار جمع آمده معلوم نیست که بغیر قیصر روم دیگری

www.alimaanfoundation.com/

داشته باشد و برین تقدیر بر صلاح آنست که بر دور لشکر خندق زده هر روز طرح جنگ انداخته شود و جوانان
شوخ از لشکر مغول در اطراف اردو خواهند تاخت و بضرب توپ و تفنگ هلاک خواهند شد سلطان بهادر این
رای را پسندیده بر دور لشکر خندق حفر نمود و درین هنگام سلطان عالم کالپی وال که سلطان بهادر برایسین
و چندیری و آنصوب را بجاگیر او مقرر نموده بود با جمعیت تمام آمده ملحق شد و دو ماه دو لشکر برابر یکدیگر نشستند
و سپاه مغل بر اطراف اردو تاخت برده راه آمد و شد غله مسدود ساختند و چون چند روز برین منوال
بگذشت قحط عظیم در لشکر گجراتیان پدید آمد و علفی که دران نزدیکی بود تمام شد و بواسطه استیلاء مغل کسی را
مجال آن نبود که از لشکر دور رفته غله و کاه بیارد و سلطان بهادر دید که دیگر توقف موجب گرفتاریست در
شبی با پنج کس از امرای معتبر خود که یکی ازان حاکم برهانپور و دگر ملو قادر خان حاکم مالوه بود از عقب سراپرده بیرون
آمده بطرف مندو گریخت و لشکر چون از فرار سلطان بهادر آگاه شدند هر کدام براهی گریختند و حضرت
جنت آشیانی تا پای قلعه مندو تعاقب فرموده در راه مردم بسیار بقتل رسید و سلطان در مندو حصاری
شد و بعد از مدتی هارون بیگ قولچی و جمعی دیگر از امرای مغل از مرچل هفتصد زینه بقلعه برآمدند و سلطان بهادر
در خواب بود که آواز بلند گشت و گجراتیان مضطرب گشته راه فرار پیش گرفتند و سلطان بهادر با پنج شش سوار
بطرف جانپانیر رفت و صدر خان و سلطان عالم حاکم رایسین و آنصوبه به قلعه سونگر پناه بردند و بعد از دو روز
زینهار خواسته بخدمت جنت آشیانی آمدند صدر خان در سلک ملازمان انتظام یافت و از سلطان عالم
چون حرکت ناملائم بوقوع آمده بود بحکم جنت آشیانی پی او را بریدند سلطان بهادر خزانه و جواهر که در جانپانیر
داشت به بندر دیو فرستاده خود بکنبایت رفت و حضرت جنت آشیانی برسم تعاقب چون بپای
قلعه جانپانیر رسید از انجا بجناح تعجیل عازم کنبایت گردید و سلطان بهادر از کنبایت اسپان تازه
روز گرفته به بندر دیپ رفت و آنحضرت همان روز که او عازم دیپ گشته بود بکنبایت رسیدند و از کنبایت
کوچ فرموده جانپانیر را قبل کرده و اختیار خان گجراتی ضابط بحصارداری پرداخت و حضرت جنت آشیانی
بتدبیری که در وقائع آنحضرت بتفصیل یافته قلعه را متصرف شدند و اختیار خان گریخته بقلعه ارک که آنرا مولیا
گویند پناه برد آخر زینهار خواسته شرف خدمت دریافت و چون بمزید فضائل و کمالات از سائر امرای
گجرات امتیاز داشت و در سلک مجلس ندیمان مجلس خاص انتظام پذیرفت و خزائن سلاطین گجرات که بعمرهای
دراز گرد آورده بودند بتصرف درآمد و زر با سپر بلشکریان تقسیم فرمودند بواسطه آنکه غنائم بسیار بدست لشکر
جنت آشیانی افتاده بود هیچکس در آن سال بتحصیل مال متوجه نشد و در اوائل سنه اربعین و تسعمائه با وجودیکه
حضرت جنت آشیانی در جانپانیر تشریف داشتند عرائض رعایای گجرات بتواتر بسلطان بهادر رسید اگر یکی از

ملازمان

www.alimaanfoundation.com/

ملازمان خود را بتحصیل مال تعین فرمایند مال واجبی بخزانه رسانیده خواهد شد سلطان بهادر عماد الملک غلام
خود را که بمزید شجاعت و حسن تدبیر امتیاز داشت با لشکر بسیار بتحصیل ولایت فرستاد عماد الملک در مقام جمع
سپاه شده چون بظاهر باحمدآباد فرود آمد بقولی پنجاه هزار کس برو گرد آمده و از انجا عمال باطراف و نواحی
برسم تحصیل فرستاد چون این خبر بجنت آشیانی رسید محافظت خزائن را بتردی بیگ خان که یکی از امرای
بزرگ و معتمد علیه بود فرمود و متوجه احمدآباد گردید و مرزا عسکری را با یادگار ناصر مرزا و هندو بیگ یک منزل از خود
پیشتر روان ساخت و در نواحی محمودآباد که دوازده کروهی احمدآباد است مرزا عسکری را با عماد الملک محاربه
صعب افتاد و عماد الملک شکست یافت گجراتی بسیار بقتل رسید بعد از ان حضرت جنت آشیانی بظاهر
احمدآباد نزول فرموده زمام حکومت آنجا را بمرزا عسکری و پٹن و گجرات بیادگار ناصر مرزا و بهروچ بقاسم حسین
سلطان و برودره بهندو بیگ فوجین و جانپانیر بتردی بیگ خان سپرده خود به برهانپور تشریف بردند و
از انجا بمندو متوجه شدند درین اثنا خانجهان شیرازی که یکی از امرای سلطان بهادر بود جمعیت بهم رسانیده
نوساری را متصرف گشت و رومی خان از بندر سورت با خانجهان پیوست متوجه بهروچ شدند و قاسم حسین
سلطان طاقت مقاومت نیاورده بجانپانیر پیش تردی بیگ خان رفت و در کل گجرات خلل و فترات
شد و درینوقت غضنفر که از امرای مرزا عسکری بود گریخته پیش سلطان بهادر رفته او را بآمدن احمدآباد ترغیب
نمود و تفصیل این اجمال بمحل خود مذکور گشته و جمیع امرا بغیر از تردی بیگ خان در احمدآباد جمع شدند و سلطان
بهادر عازم گجرات گردید عسکری مرزا یادگار ناصر مرزا و سائر امرا بیکدیگر چنان کنکاش دیدند که مقاومت
با سلطان متعذر است و جنت آشیانی در مندو توقف دارند صلاح آنست که خزانه جانپانیر را بدست در آورده
متوجه آگره شوند و آنحدود را بتصرف در آورده خطبه بنام مرزا عسکری بخوانند و منصب وزارت بهندو بیگ متعلق
باشد و مرزایان دیگر هر جا که میخواسته باشند متصرف شوند و برین قرار داد گجرات را بچندین مشقت و رنج گرفته
بودند رایگان از دست داده متوجه جانپانیر گشتند و تردی بیگ خان از ارادهٔ فاسد مرزایان و امرا اطلاع
یافته در استواری کوشید و امرا از انجا بجانب مالوه کوچ کرده شروع در پیمودن بادیه بی ناموسی کردند سلطان
بهادر چون گجرات را خالی دید بدفع تردی بیگ خان عازم جانپانیر گشت و تردی بیگ خان از خزائن که
آن مقدار تواست برداشت با خود همراه گرفته قدم در راه آگره نهاد سلطان بهادر ده روز در جانپانیر توقف
نموده بضبط و ربط مهمات آن ناحیه پرداخت و چون در زمان استیلای حضرت جنت آشیانی عجز و
درماندگی خود از فرنگیان مدد خواسته بود به تعین میدانست که آنجماعت خواهند رسید بملاحظه آنکه بنادر
گجرات خالیست مبادا بتصرف فرنگ در آید از جانپانیر بولایت سورته جوناگره متوجه گردید تا بعد از آمدن

www.alimaanfoundation.com/

آنگروه را بهر طریق که داند برگرداند و چند روز در آنحدود بسیر و شکار پرداخته بود که خبر رسید که پنج شش هزار
فرنگی در غرابها رسید و آنجماعت چون به بندر دیب رسیدند و خبر استقلال سلطان بهادر و مراجعت حضرت
جنت آشیانی شنیدند از آمدن خود نادم و پشیمان گشتند و اتفاق نمودند که بهر حیله که میسر شود بندر دیب را
متصرف شوند و سردار ایشان بمقتضی مصلحت تمارض نموده خبر بیماری خود را شایع ساخت و غرضش آن که
بسلطان بهادر ملاقات نکند و سلطان مکرر کس بطلب او فرستاد جواب شنید آخر الامر بتصور آنکه فرنگیان
ازو ملاحظه دارند خود باندک رومی بجهت تسلی ایشان بر غراب سوار شده رفت فرنگیان چون فرصت
یافتند در مقام عذر در آمدند و سلطان بفراست دریافته خواست که بغراب خود در آید درین اثنا که از
کشتی فرنگیان بکشتی خود در می آمد فرنگیان کشتی خود را جدا کردند و او بکشتی خود نارسیده در دریا افتاد و یک
غوطه خورده سر بر آورد و فرنگیان درین اثنا بضرب نیزه او را غرق کردند و لشکر گجرات بلا توقف متوجه احمد آباد
گشت و بندر بتصرف فرنگیان در آمد و این واقعه در رمضان سنه ثلاث و اربعین و تسعمائه رو داد و مدت سلطنت
او یازده سال و نه ماه بود **ذکر حکومت میران محمد شاه** والی اسیر و برهانپور چون سلطان بهادر
رخت هستی بربست مخدومه جهان والده او و امرائیکه ملازم رکاب او بودند از دیب متوجه احمد آباد شدند
و در اثناء راه خبر رسید که محمد زمان مرزا که سلطان بهادر ایام فترات او را بجانب دهلی و لاهور فرستاده بود
تا باعث خلل در هند شود و سبب پریشانی لشکر چغتائی گردد از حدود لاهور برگشته باحمد آباد رسید و همان لحظه
واقعه شهادت سلطان بهادر را شنیده بنیاد گریه و تاسف بسیار نموده تغیر لباس گردد اکنون بجهت تعزیت
رسانیدن می آید چون باردو پیوست مخدومه جهان بدانچه مقدورش بود اسباب مهمانی بخدمت مرزا فرستاده
او را از لباس عزا بیرون آورد اما مرزای سعادتمند پرسش والده سلطان و تفقد حال او برین منوال نمود
که بوقت کوچ بر خزانه ریخته هفصد صندوق طلا بقولی مشهور از امینان بدر برده خود را بگوشه کشید و دوازده هزار سوار
مغول و هندوستان برو جمع شدند امرای گجرات از مشاهده این فتنه جدید مضطرب گشته در تعیین پادشاه یکدیگر
مصلحت نمودند چون سلطان بهادر بمیران محمد شاه که خواهرزاده او بود بولایت عهد بارها اشارت کرده بود
همگنان بسلطنت او رضا داده غائبانه خطبه و سکه او بعمل آورده مرغان را بطرف او فرستادند عماد الملک را با لشکر
بسیار بدفع محمد زمان مرزا نامزد کردند محمد زمان جنگ کرده شکست یافت و بولایت سنده در آمد و میران محمد شاه
که سلطان بهادر او را بتعاقب لشکر چغتا تا مالوه فرستاده بود بعد از خطبه خواندن بیک و نیم ماه باجل طبیعی در گذشت
ذکر سلطنت سلطان محمود بن لطیف شاه بن مظفر شاه چون میران محمد شاه فاروقی
از غرابه دنیا بمعموره عقبی خرامید و وارثی بغیر محمود خان بن لطیف خان بن مظفر شاه نمانده بود او را در برهانپور بحکم

www.alimaanfoundation.com/

سلطان بهادر در قید میران محمد شاه میبود امرای گجرات بطلب او کس فرستاده پس محمد شاه در فرستادن او مضایقه نمود امرای گجرات استعداد لشکر نموده بر فتن برهانپور قرار دادند روزی همینی را دریافته محمود خان را بگجرات فرستاده در دهم ذیحجه سنه اربع واربعین وتسعمائة محمود خان را بر تخت گجرات اجلاس نموده مخاطب بسلطان محمود ساختند واختیار خان گجراتی که بطلب او ببرهانپور رفته بود صاحب اختیار گشت وزمام مهام مملکت بند اقتدار او قرار گرفت وبعد از چند ماه در سنه خمس واربعین وتسعمائة امرا بیکدیگر در افتادند دریا خان و عماد الملک اتفاق نموده واختیار خان را بقتل آوردند عماد الملک امیر الامرا و دریا خان را وزیر کردند و آخر سال مذکور درمیان عماد الملک و دریا خان نیز مخالفت پدید آمد و دریا خان سلطان محمود را از شهر بهانه شکار بیرون برده بجانب جانپانیر رفت وعماد الملک چون از ینحال آگاهی یافت در مقام جمعیت لشکر گشت ببذل وعطا کشوده لشکر بسیار فراهم آورده بجانب جانپانیر متوجه شد وبعد از دو سه کوچ اکثر سپاهیان گجرات که از وزرهای کلی گرفته بود مجدا شده بسلطان پیوستند وعماد الملک از روی اضطرار بصلح رضا داد وهمچنین قرار یافت که عماد الملک بجهالاوار وبعضی پرگنات سورتهه که در جاگیر اوست رود وسلطان بدار الملک احمد آباد مراجعت فرمایند ودر سنه سبع واربعین وتسعمائة دریا خان بخیال استیصال عماد الملک سلطان محمود را با لشکر آراسته برداشته متوجه ولایت سورتهه گشت وعماد الملک نیز بمقابله آمده بعد از محاربه قرار نموده التجا بمیران مبارکشاه حاکم اسیر وبرهانپور وسلطان محمود بتعاقب متوجه برهانپور شد ومیران مبارکشاه از روی جمعیت وغیرت بنصرت او برخاسته تا لشکر گجرات جنگ کرده شکست یافت وعماد الملک نیز از انجا گریخته بملوقا در شاه حاکم مالوه پناه برد ومیران مبارکشاه اکابر وقت را درمیان انداخته واز در صلح در آمده سلطان محمود را ملازمت نمود ودریا خان از رفتن عماد الملک قوت واستظهار یافته جمع مهمات ومعاملات مالی وملکی را از پیش خود گرفته غیر را مدخل نمیداد رفته رفته کار بجای رسید که سلطان محمود را بنمونه ساخته خود بادشاهی میکرد تا آنکه سلطان در شبی باتفاق هر جیو کهوکهر کبوتر باز از قلعه ارک احمد آباد بدر آمده پیش عالم خان لودی که دولقه ودندوقه جاگیر او بود رفت عالم خان مقدم سلطان را گرامی داشته لشکر خود را جمع آورده چهار هزار سوار با او کرد آمد ودریا خان طفل مجهول النسبی را پیدا کرده بسلطان مظفر شاه نامیده لشکر گجرات را جمع ساخت وبزیادتی جاگیر وخطاب اقرار موافق ساخته متوجه دولقه شد عالم خان نیز در برابر آمده معرکه جدال وقتال گرم گشت ودر حمله اول عالم خان هراول دریا خان را شکست داده در فوج خاصه او در آمده داد مردی ومردانگی داد چون از میان معرکه بر آمد زیاده بر پنج سوار همراه نمانده بود سلطان محمود را که با فوج خود در بنگاه گذاشته برجا نیافت وحیران وسراسیمه گشته بخاطر رسید که چون در حمله اول مردم هراول دریا خان گریخته باحمد آباد رفتند

www.alimaanfoundation.com/

خبر شکست انتشار یافته باشد خود را بشهر باید رسانید و با آن پنج نفر بسرعت تمام خود را بشهر رسانیده صدر دولتخانه بادشاهی
رفته ندای فتح در داد مردم شهر که عالم خان را دیدند چون بعضی گریختهای هراول را قحط بیشتر دیده بودند بر شکست دریا خان
تعین حاصل کرده جماعت بخدمت او آمدند او فرمود که در ساعت خانه دریا خان را غارت کردند و دروازهای شهر
را محکم کرده مشرفان از احمدآباد قاصدان رسیده از حقیقت حال اطلاع دادند متوجه احمدآباد شد چون بسا امرا
در شهر در تصرف عالم خان بود اکثر مردم از و جدا شده آمدند و در مقارن اینحال سلطان محمود نیز در آمد و دریا خان
فرار نموده متوجه گشت و قصه منعکس شد دریا خان در برهانپور نیز قرار نگرفته پیش شیرخان افغان رفته رعایت
یافت بعد از رفتن دریا خان عالم خان مشغول شغل وزارت گردید و او نیز از کمال غرور دم استقلال زده میخواست
که دریا خان و از سلوک نماند سلطان محمود امرا را بخود متفق ساخته قصد گرفتن او کرد و او خبردار شده فرار نمود
نزد شیرخان رفت و سلطان محمود خاطر از تفرقه امرای باغی جمع کرده در مقام تنسیق ممالک و تکثیر زراعت
و دلاسای سپاه در آمده و باندک وقتی ولایت گجرات را دیگر باره بحال اصلی آورد و با اعیان و اکابر و اشراف
و صلحا سلوک مرضی و مستحسن پیش گرفت و تا سنه احدی و ستین و تسعمائه بامر سلطنت بی منازعی و مخالف پرداخت
تا آنکه ربیع الاول سنه مذکور یکی از خادمان او برهان نام که خود را بصلاح در مردم مینمود و اکثر اوقاتش مصروف
طاعات و عبادات میشد و دایم در شکارها پیش نمازی سلطان میکرد قصد او نمود و تفصیل این اجمال آنست
که نوبت بسلطان برهان مذکور را بواسطه تقصیر خدمتی در میان دیوار چیده روزنی جهت آمد شد نفس گذاشته
بود و بعد از ساعتی خلاصی بخشید برهان بیدولت از کینه دیرینه مختفی میداشت و جمعی از طایفه صیاد را که شکار شیر پیشه
ایشان بود بخود متفق ساخته هر یک را بامارت وعده داد شبی که سلطان از شکارگاه آمده خوابیده بود باتفاق
دولت نام خواهرزاده خود که خدمت نزدیک سلطان میکرد و موهای سلطان را بچوب پلنگ محکم بسته تیغ بر
حلق او راند و این مظلوم هر دو دست خود بر دم تیغ داده بود چنانچه دستها نیز بریده شد و بقتل رسید جماعه شیرکش
را در گوشه مختفی ساخته کس بطلب امرای کبار فرستاد و مطربان را فرمود که سلطان می فرماید که از بیرون سرود میگفت
باشند نیم شب گذشته بود که خداوندخان و آصف خان را که هر دو وزیر بودند حاضر ساخته در خلوت برده بقتل رسانید
و همچنین دوازده کس از امرای کبار را طلب داشته بقتل آورد کسان او بطلب اعتماد خان رفتند اعتماد خان گفت
که هرگز سلطان مرا درین وقت نمیطلبد و همین لحظه از خدمت سلطان آمده ام و در آمدن تعلل نمود برهان کس
دیگر بطلب او فرستاد و هم دغدغه اعتماد خان بیشتر شد و نیامد چون افضل خان که از امرای معتبر بود آمد برهان را با او
سابقه محبت بود در خلوت برده گفت که سلطان از خداوندخان و آصف خان رنجیده ترا قایم مقام ایشان
می سازد و اینک خلعت وزارت بتو فرستاده افضل خان گفت که تا سلطان را نه بینم در حضور مردم خلعت

www.alimaanfoundation.com/

خلعت نمی پوشم برهان افضل خانرا در جائیکه سلطان شهید افتاده بود برده نمود که کار سلطان و وزرا و هر کس
عمده بود ساختیم و ترا وزیر خود میسازم افضل خان بنیاد دشنام کرده آواز بلند ساخت و آن ناپاک او را شهید
ساخت و جمعی از سپاهیان مجهول مردم اوباش که در آنشب حاضر شدند هر یکی از خطابها داده بامارت امر
ساخت و دست بخزانه دراز کرده زر بسیار بمردم داد تا صبح بزر بخشی مشغول بوده صبح چتر بر سر گرفته صلای عا
در داد و از فیلان سلطانی هر چه حاضر بود یکجا ساخت و اسپان سلطانرا بمردم اوباش قسمت کرده مایه استظهار
ساخت و چون صبح دمید خبر شهادت سلطان امتیاز یافت عماد الملک پدر چنگیز خان و الغ خان حبشی
دیگر امرا جمعیت نموده بر سر آن برگشته روزگار آمدند و او مقتضی آنکه مصرعه سلطنت گر همه یک لحظه بود مغتنم است
چتر بر سر افراخته با جمعی اوباش و فیل چند در برابر آمد و در حمله اول بر خاک مذلت افتاده از دست شروانی
بقتل رسید و ریسمان بر بالای او بسته در تمام بازار و محلات گردانیدند مدت سلطنت سلطان محمد
هژده سال دو ماه چند روز بود بحسب اتفاق اسلام خان بن شیر خان حاکم دهلی و نظام الملک بحری
حاکم احمد نگر نیز باجل طبعی درگذشت و شاعری در تاریخ وفات ایشان این ابیات در سلک نظم کشید
ابیات شه خسرو زوال آمد بیکسال ÷ که هند از عدل شان دار الامان بود ÷ یکی محمود شه سلطان گجرات
که همچون روز شادی نوجوان بود ÷ دگر اسلام شه سلطان دهلی ÷ که در ملک دکن خسرو نشان بود ÷ ز تاریخ
وفات این سه خسرو ÷ چو پرسیدت زوال خسروان بود ÷ سلطان محمود پادشاه نیک نهاد و پسندیده
بود اکثر اوقات بصحبت علما و صلحا گذرانیدی و در روزهای بزرگ مثل روز وفات حضرت پیغمبر صلی الله علیه
و یا روز وفات آبا و اجداد خودش و دیگر روزهای متبرکه طعام بفقرای مستحقان وادی خود طشت و آفتابه بدست
گرفته دست مردم شستی و پارچهای سر بباف و هر پارچه که بجهت پوشش او مقرر بودی اول دستار خ
درویشان و فقیران میکردند بعد از آن بجهت او جامه میساختند دوازده کروهی احمد آباد شهری بنا نهاد
و محمود آباد نام کرده از احمد آباد تا بآنجا دو رویه بازار ساخت و در کنار آب کهاری آهوخانه ساخته هفت
دهلی را دیوار خشت پخته و کنگره ساخته و درین آهوخانه چند جا عمارت دلکشا بنا فرموده و اقسام جانور در
آهوخانه سر داد که از توالد و تناسل کثرت تمام گرفته بودند و چون بصحبت زنان مولع بود حرم بسیار جمع ساخت
همه وقت با حرمهای خود درین آهوخانه شکار کردی و چوگان باختی و درختان که درین آهوخانه داخل بود
بمخمل سبز و سرخ و سبز پیچیدی و چند باغها لطیف ساخته بود باغبانی آنجا عورات جمیله مینمودند و هر گاه از حرمهای
کس را حمل شدی باسقاط آن امر فرمودی و هرگز نگذاشت که فرزند شود اعتماد خانرا در حرم خود محرم ساخته آرایش
زنان خود باو امر فرمود او بجهت ملاحظه و احتیاط کافور خورده اسقاط رجولیت از خود کرده بود مولف این کتاب

www.alimaanfoundation.com/

[illegible] میر این آهو خانه و عمارات نموده است و چون در بلاد گجرات رفتن عورات بمزارات و اجتماع این طائفه بهر
رواج عظیم داشت و فسق و فجور بمنزلهٔ رسم و عادات شده بود قبح آن نمانده سلطان محمود منع عورات از معرکها و
آمد و شد این طائفه روزها و شبها بخانهای مردم فرمود و روزها به بعضی وادی بطلب زناکار فرستادی و چون آن
بسیاست میرسانیده و بخوبترین وجهی سد این باب کرده بود **ذکر سلطنت احمد شاه** چون سلطان
محمود شهادت یافت و فرزند نداشت بعد از تسکین نائرهٔ فتنه و فساد اعتماد خان رضی الملک نام خورد سالگی
را از اولاد سلطان احمد بانی گفته بر روی کار آورده باتفاق میران سید مبارک بخاری و امرای دیگر که از تیغ
برهان کافر نعمت جان بسلامت برده بودند بر تخت سلطنت اجلاس داده سلطان احمد شاه خطاب نمود
و تسلی امرا نموده جاگیرهای ایشان را مستقیم داشت و اعتماد خان مهمات مملکت از پیش خود گرفته بجز اسم
سلطنت چیزی برو نگذاشت و خود استعداد بهم رسیده او را در خانه میداشت و چون پنج سال برین منوال گذشت
سلطان احمد تاب این حالت نیاورده از احمد آباد برآمده بمحمود آباد پیش سید مبارک بخاری که از امرای کبار بود رفت
موسی خان فولادی و سادات خان و عالم خان لودی و دیگر مردم برو جمع شدند و شیخ یوسف از امرای مالوه که در
سلک سلاطین گجرات انتظام داشت پیش او رفت و سلطان او را خطاب اعظم همایون داد و اعتماد خان باعتماد
عماد الملک پدر چنگیز خان و الغ خان و جهجار خان حبشی و اختیار الملک و دیگر امرای گجرات با توپ خانه بر سر سید
مبارک رفت و سید مبارک اگرچه نسبت باعتماد خان جمعیت کمتر داشت فاما معرکهٔ قتال برآراست و چون
بنیاد جنگ شد توپی بر سید مبارک رسیده او را بعالم دیگر فرستاده شکست بر سلطان احمد افتاد و سلطان احمد
روزی چند در صحرا و جنگل سرگردانی کشیده آمد اعتماد خان را دید و اعتماد خان او را در خانه میداشت و کسی را پیش او
نمیگذاشت چون استقلال اعتماد خان بسیار شد عماد الملک باتفاق تاتار خان غوری بضرب راست بر سر خانه
اعتماد خان آمده توپها نهاده بنیاد انداختن کرد و اعتماد خان تاب نیاورده گریخته بجانب پال که در نواحی
جانپانیر است رفت و از هر طرف جمعیت کرد و مردم در میان آمده میان عماد الملک و او صلح دادند ولایت
بهروچ و جانپانیر و نادوت و دیگر پرگنات میان آب مهندری و نربده بجاگیر عماد الملک قرار یافت و اعتماد خان
آمده با مهمات وکالت را از پیش خود گرفت و در محافظت سلطان احمد میکوشید و موازنه یک هزار و پانصد
سوار جاگیر خاص سلطان احمد جدا کردند و جمعی بگرد او در آمدند و با جودی که اعتماد خان مردم را از اختلاط او باز میداشت
جمعی بر گرد او جمع شدند و او را اندک شوکتی پدید آمد و در مقام دفع اعتماد خان شده بمحرمان خود در باب قتل اعتماد خان مشورت میکرد
و گاه گاه بمقتضی خورد سالگی شمشیر بر درخت کیله میزد و میگفت اعتماد خان را دو پرکاله ساختم چون اعتماد خان از حقیقت حال
آگاه شد پیشدستی نموده شبی او را بقتل آورد جسد او را از دیوار قلعه مجازی خانه وجیه الملک بجانب دریا افگند و در میان مردم

www.alimaanfoundation.com/

شهرت داد که سلطان احمد بجهت لوندی شب بخانه وجیه الملک درآمده بود نادانسته بقتل رسید ایام حکومت او هشت سال بود

ذکر سلطنت سلطان مظفر بن سلطان محمود بن لطیف خان

در آخر سنه سبع وستین وتسعمائه اعتماد خان طفلی ننو نام را در مجلس امرا گجرات آورده قسم یاد کرد که این پسر سلطان محمود است و گفت مادر این طفل جاریه حرم خاص بود چون حامله شد سلطان محمود بمن سپرد که اسقاط حمل او نمایم و چون حمل از پنج ماه گذشته بود در خانه مخفی داشتم و تا امروز پرورش کرده ام چون تخت گجرات خالی بود پسر سید مبارک سید میران گجراتی در مجلس اکابر و امرا تاج سلطنت گرفته بر سر آن مولود نهاد و او را مظفر شاه لقب نهاده تهنیت و مبارکباد سلطنت گفتند و شغل وزارت باعتماد خان مفوض داشته مسند عالی خطابش دادند و امرای بزرگ که در جاگیرهای خود استقلال یافته دیگری را دخل نمیدادند از انجمله ولایت پتن گجرات تا پرگنه گری بتصرف موسی خان و شیر خان فولادی درآمده رادهن پور و ترواره و نهراد و مونجپور و چندین پرگنه دیگر فتح خان بلوچ متصرف شد و پرگناتی که میان سابرمتی و مهندریست اعتماد خان متصرف شده پاره را بگجراتیان قسمت کرد و بندر صورت و نادوت و جانپانیر در تصرف چنگیز خان بن عماد الملک سلطانی ماند و رستم خان شوهر خواهر چنگیز خان بود بهروچ را متصرف شد و دولقه و دندوقه بجاگیر سید مردن ولد سید مبارک بخاری مقرر شد قلعه جوناگره سورتهه را امین خان غوری در قبض آورده از اتفاق امرای گجرات خود را بکنار کشید و اعتماد خان سلطان مظفر ننو را در میان منازل سلاطین محبوس گویان میداشت و روز دیوان بجهت او مسند می انداختند و او را بران مسند اجلاس نموده خود در پس سر او می نشست و امرا بسلام او حاضر می شدند چون چند روز برین منوال گذشت چنگیز خان و شیر خان فولادی به تهنیت و مبارکباد سلطنت باحمدآباد رسید چون یکسال برینحال گذشت فتح خان بلوچ که پرگنه نهراد و ترواره و رادهن پور و موروار و کاکرنج جاگیر او بود نسبت قرب جوار با فولادیان عداوت داشت و فولادیان دست یافته بر سر او رفتند و او جنگ کرده شکست یافت و پیش اعتماد خان رفته فریادی شد اعتماد خان ازینمعنی در تاب شده لشکرها جمع آورده باستیلا و غلبه تمام بر سر فولادیان رفت فولادیان در قلعه امن متحصن شده بنیاد عجز و ندامت کردند و اعتماد خان قبول نکرده در محاصره میکوشید چون کار بر افغانان فولادی تنگ شد جوانان خورد سال اینجماعت جمع شده پیش موسی خان و شیر خان آمده گفتند که هرگاه عجز و انکسار ما را قبول ندارند بغیر جنگ و جان سپردن چاره نیست و قریب پانصد کس یکبار از قلعه برآمدند و موسی خان و شیر خان نیز با مردمی که داشتند بسه هزار نمیرسد و اعتماد خان با لشکر گجرات که سی هزار سوار زیاده بود صف آراست کرد و فولادیان نیز بر فوج خاصه و اعتماد خان تاخته برداشتند حاجی خان غلام سلیم خان [illegible]

www.alimaanfoundation.com/

کہ عمدۂ فوج اعتماد خان بود جنگ نکردہ طرح داد اعتماد خان شکست خوردہ باحمد آباد رفت و در قصد گرفتن
حاجی قرار نمودہ پیش فولادیان رفت فولادیان باعتماد خان پیغام کردند کہ چون نصف پرگنہ
گرے کہ در جاگیر حاجی خان بود و حاجی خان پیش ما آمدہ ہست حصۂ او را واگذارند اعتماد خان قبول
نکردہ گفت او نوکر ما بود ہرگاہ گریختہ رفتہ باشد جاگیر او چون تواند داد موسی خان و شیر خان جمعیت
کردہ بجاگیر حاجی خان آمدہ در قصبۂ جھوتانہ گشتند اعتماد خان باز لشکرہا فراہم آوردہ در برابر رفت
چہار ماہ مقابلہ امتداد یافت و عاقبت کار بجنگ رسید اعتماد خان شکست یافتہ ببروج پیش
چنگیز خان رفتہ او را بمدد کومک خود آورد باز در نواحے جھوتانہ مقابلہ شد بعد از گفتگو می بسیار صلح
کردہ جاگیر حاجی خان را واگذاشتند و مراجعت کردہ در احمد آباد قرار گرفتند چنگیز خان بجاے
خود رفت و دم استقلال زدن گرفت و در میان مزوم شہرت یافت کہ چنگیز خان سر اطاعت و
میل انقیاد ندارد و چنگیز خان باعتماد خان پیغام فرستاد کہ ما خانہ زاد این درگاہ ہم و بر جمیع امور حرم
اطلاع داریم و تا امروز یقین بود کہ سلطان محمود شاہ شہید فرزند ندارد و حالا کہ او طفلے را پسر سلطان
محمود گویان بر روی کار آوردہ این چہ معنی دارد کہ او خود در مجلس می نشیند و مردم او نگاہبانے
آن پسر میکنند و تا او حاضر نمیشود ہیچکس بسلام نمیرود اگر فی الواقع پسر سلطان محمود ہست پس او نیز در رنگ
امرای سائر و خاصہ فیلان خدمت بلند و ہرگاہ کہ دگر امرا در مجلس بنشینند او نیز رخصت بہ نشیند اعتماد خان
جواب گفت من روز جلوس در پیش بزرگان شہر وامرا ستم یاد کردم کہ این طفل پسر سلطان محمود است
بزرگان بسخن من اعتماد نمودہ تاج سلطنت بر سر نہادہ بیعت کردند انگہ گفتہ اند کہ او چرا در مجلس نشیند
معلوم ہمگنانست کہ رتبہ و حالت من در خدمت سلطان محمود در چہ مرتبہ بود تو دران ایام طفل بودے
اگر پدر تو عماد الملک سلطانی زندہ می بود تصدیق این سخن میکرد و این خداوند خداوند زادہ کہ حالا تخت
سلطنت بجلوس او زیب و زینت یافتہ و لینعمت و ولی نعمت زادہ تو ہیشو و خیریت تو در انست کہ سر از
خدمتگاری او نہ پیچی و آنچنان کہ پدر تو خدمت پدر این میکرد تو نیز خدمت این بکنی تا ثمرۂ مراد از درخت امید
برگیری و شیر خان فولادی برین سوال و جواب وقوف یافتہ خطی بچنگیز خان نوشتہ خلاصۂ مضمون آنکہ
روزی چند پای در دامن صبر کشیدہ طریقہ مدارا از دست ندہد و پی تقریب باسندعالی اظہار مخالفت
نکند و بعد از چند روز چنگیز خان دندان طمع در قصبۂ بردودرہ زدہ پیغام فرستادہ کہ مردم بسیار بر در من
جمع شدہ اند و این ولایت محقر کہ در تصرف منست باجماعت کفایت نمی کند چون زمام مہام جل و
عقد امور مفوض برای ورویت آن سند عالیست درین باب فکری فرمایند اعتماد خان خواست او را

www.alimaanfoundation.com/

بحکام برهانپور بتنازع سازد تا از ملاحظه برهانپور اراده اینحدود نکند در جواب نوشته فرستاد که قصبه ندربار
دایم در تصرف امرای گجرات بوده دران ایام که سلطان شهید محمود شاه در قصبه بیادل باتفاق میران مبارکشاه
میبود بمیران مبارکشاه وعده کرده بود که اگر حق سبحانه وتعالی عنان فرماندهی ممالک گجرات بید اقتدار من بدهد
ندربار بتو انعام خواهم فرمود بعد ازان سلطان شهید براورنگ جهانبانی جلوس فرموده وبجهت انعام آن وعده
که بر بزرگان فرض عین وعین فرضست قصبه ندربار را بمیران مبارکشاه داده بود حالا که سلطان بدرجه شهادت
رسیده ومیران مبارکشاه نیز رحلت نموده صلاح آنست که شما بجمعیت خود رفته قصبه ندربار را عجالة الوقت
در زوائد علوفه خود متصرف شوید تا درباب ایشان بمرور زمان فکری اصل کرده شود چنگیز خان فریب
خورده شروع در استعداد لشکر نمود بعد از چند روز با لشکر مستعد وآراسته به بهروچ متوجه گردید وبکوچ متواتر رفته
ندربار را متصرف شد واز روی غرور وعجب وپندار قدم بیشتر نهاده تا حدود قلعه تهالنیر رفت اتفاقاً درین اثنا
خبر آمد که میران محمد شاه باتفاق تغالخان وراجه ماهور بجنگ می آید چنگیز خان لشکر خود را در زمین که شکستگی
وجرها داشت فرود آورده در طرفی که زمین هموار بود ارابهای خود را زنجیر کشیده محکم ساخت ومحمد شاه وتغالخان
در برابر صف کشیده تا وقت غروب ایستادند چون چنگیز خان بیرون نیامد همانجا منزل کردند وچنگیز خان
بشامت غرور ونخوتی که در سر داشت بنوعی خوف ورعب برو غالب گشت که تمام حشم خود را گذاشته
گریخته به بهروچ رفت محمد شاه غنیمت بسیار گرفته تا ندربار تعاقب کردند ندربار را باز متصرف شد چون چنگیز خان
شکست یافته بقلعه بهروچ درآمد در مقام اصلاح شکست وریخت سپاه شد واز آمدن ابرهیم حسین مرزا شاه
ومرزا اولاد محمد سلطان مرزا قوت واستظهار حاصل نموده داعیه قدیم تادیب نمودن اعتماد خان در خاطرش
سمت تجدید یافت وبجهت امصار این عزیمت استعداد لشکر کرده متوجه احمد آباد گردید وبی جنگ قصبه
بروده را متصرف شد چون بمحمود آباد رسید باعتماد خان پیغام فرستاد که بر عالم وعالمیان ظاهر وهویداست
که سبب حقیقی برای شکست تهالنیر نفاق او بود چه اگر بکومک اینجانب خود می آمد یا جمعی میفرستاد اصلا غبار فرار
بر دامن عار نمی نشست وحالا فقیر بجهت آنکه در حضور تهنیت ومبارکباد سلطنت گوید متوجه احمد آباد است
ومیداند که اگر او در شهر باشد البته مخالفتی ونزاعی پدید خواهد آمد بهتر است که او از شهر بیرون رفته در رنگ سائر امرا
بجاگیر خود سکونت اختیار نماید ودست تصرف سلطان قوی سازد تا در مملکت موروثی هر طور که خواهد کند
اعتماد خان از رسیدن پیغام شروع در سامان لشکر نموده بود چون این پیغام رسید دانست که غرض چیست
بر سر مظفر چتر برافراخته باتفاق سادات بخاری واختیار الملک وملک شرق والغ خان وحجاز خان و
سیف الملک از شهر برآمده در نواحی قصبه بتوه فرود آمد روز دیگر از انجا کوچ نموده بر کنار آب کهاری ندی در

www.alimaanfoundation.com/

موضع کانوری که شش کروهی احمدآباد ست نزول کرد و صبح روز دیگر چنگیز خان از محمودآباد صف آراست
کرده متوجه جنگگاه گردید و در وقت چاشت چون بموضع کانوری رسید اعتماد خان سلطان مظفر را سوار
کرده چتر بر سر گرفته رو بمیدان نهاد و سادات امرای گجرات و سران کروه حبشی جای قرار گرفتند بعد تقابل
صفین چون چشم ترسنده اعتماد خان بر فوج چنگیز خان افتاد سابقا شجاعت و مردانگی مرزایان متواتر شنیده
بود هر یکی از مرد و دلیران معرکه نبرد را قابض روح خود تصور کرده بی آنکه شمشیر از غلاف بیرون آید راه فرار پیش
گرفت و باحمدآباد نارسیده متوجه دونگرپور شد و امرای دیگر اعتماد خان را صد آفرین گفته گریختند سادات
بدولقه و اختیار الملک بمعمورآباد رفتند و الغ خان و جهجار خان و جیوش دیگر مظفر را همراه گرفته باحمدآباد متوجه
شدند و چنگیز خان از مشاهده الطاف الهی مسرور و خوشحال گشته در تبوه منزل کرد و صباح روز دیگر الغ خان
و جهجار خان و حبشیان دیگر سلطان مظفر و خدمتگاران او را برداشته از دروازه کالوپور آمده بجانب بیرپور
و معمورآباد روان شدند و مقارن برآمدن مظفر چنگیز خان باحمدآباد در منزل اعتماد خان قرار گرفته و شیر خان فولادی
چون در نواحی قصبه کری این خبر شنید که این تتمه ولایت باعتماد خان بواسطه خرج سلطان گذاشته میشد الحال که
او تنها متصرف شده از آئین مروت و رسم فتوت دور ست خود نیز با جمعیت بسیار کوچ نموده متوجه احمدآباد
گردید چنگیز خان چون دید که بشیر خان درینوقت منازع شدن لائق نیست قرار داد که آنچه از آب سابرمتی
در انطرف ست تعلق بشما دارد باین سبب بعضی پورهای احمدآباد مثل عمادالپور و خانپور و کالوپور نیز بشیر خان تعلق
گرفت و چنگیز خان مرزایان را بواسطه نیکو خدمتی عزت و حرمت بسیار داشت و میران محمد شاه ولد میران مبارکشاه
چون از فتح اول دلیر شده بود مملکت گجرات را از سردار خالی یافت منازعت و مخالفت امرا را نعمت جلیله
تصور نموده بعزیمت تسخیر این ملک حرکت نموده تا ظاهر احمدآباد عنان باز کشید و چنگیز خان باتفاق مرزایان
با سنگ او از شهرها بیرون آمد و بعد از جنگ میران شکست یافت و پریشان و بیسامان گریخته باسیر رفت
و چون این فتح بحسن تردد و مرزایان واقع شده بود چنگیز خان دلجوئی ایشان نموده پرگنه چند معمورآباد از سرکار
بهروچ بجاگیر ایشان مقرر نمود و ایشان را بواسطه آنکه سامان و استعداد بهم رسانند رخصت جاگیر کرد مرزایان چون
بحال خود رفتند و مردم اوباش واقعه طلب بر ایشان گرد آمدند و حاصل جاگیر بخرج وفا نمیکرد لاجرم بعضی
محال دیگر بی رخصت چنگیز خان متصرف شدند و چون این خبر بچنگیز خان رسید فوجی بر سر ایشان تعین کرد
مرزایان فوج چنگیز خان را شکست داده و پاره مردم را بقتل آورده رو بولایت برهانپور نهادند و آنجا نیز دست
انداز کرده بولایت مالوه رفتند و تفصیل احوال مرزایان در ضمن حضرت خلیفه الهی مذکور ست القصه چون الغ خان
و جهجار خان باتفاق مظفر بولایت کانتها که عبارت از شکستگیها کنار آب مهندریست رفتند و دائم انتظار

www.alimaanfoundation.com/

میبردند که شاید اعتماد خان خود آمده و یا شیر خان ولد خود را فرستاده مظفر را ببرد و چون از و صلای ظاهر نشد
سلطان مظفر را برداشته بدونگرپور برده باعتماد خان سپردند و بعد از چند روز بجهت سپاهیان خود پاره خرج
از اعتماد خان طلبیدند اعتماد خان در جواب گفت که حاصل جاگیر من بر همگنان واضح است که چه مقدار بود و هر ساله
چه مقدار خرج میشد و مع هذا شهر نیست که از مردم قرض گرفته داده شود باین سبب الغ خان و دیگر امرا از اعتماد خان
آزار یافتند و چنگیز خان برین امر وقوف یافته خطوط استمالت بهر کدام فرستاده بحضور خود خواند الف خان و
جهجار خان و سیف الملک و دیگر حبشیان بیرخصت اعتماد خان متوجه معمور آباد شدند آنجا اختیار الملک گجراتی را
ملاقات نموده باتفاق یکدیگر عازم احمد آباد شدند چون بحوض کانکریه که قریب بشهر است رسیدند بجهت تغیر لباس
در باغ سلطان محمود فرود آمدند و در مقارن اینحال چنگیز خان باستقبال شتافته اختیار الملک و الغ خان و جهجار خان
و دیگر حبشیان را دران باغ دیدند چون از پرسش و دلجوئی فارغ شد الف خان و جهجار خان گفتند بر عالم و عالمیان
روشنست که ما همه غلام و خانه زاد سلطان محمودیم اگر دولت بیکی از ما اقبال نموده باشد دران نسبت اصلا
تفاوت نیست و در ملاقات میباید که این نسبت منظور باشد غرض ازین مقدمه آنست که از بندهای سلطانی
چند نفر اند که بمزید خدمت امتیاز یافتند و الحال همه درین مجلس حاضر اند و من بعد هرگاه که بسلام و ملاقات خواهم آمد توقع
آنست که صاحبان مانع هیچکدام نشوند چنگیز خان تواضع نموده قبول کرد و امرا را همراه گرفته بشهر در آمد و منازل خالی
ساخته تسلیم نمود بعد از مدتی روزی آمده جاسوس بالغ خان خبر کرد که چنگیز خان میخواهد که شما و جهجار خان را بقتل
آورد قرار داد که صباح شما را بمیدان چوگان بهنگام غفلت بقتل رساند و مصداق این سخن آنست که اگر فردا بمیدان
کانکریه تالاب بچوگان بازی رفت قصه هست چه صحرا وسیع است بهر طرف میتوان گریخت و اگر بمیدان بندر که
درون ارکست رفتند یقین دانید که آنجا اراده خود را بظهور خواهد آورد و هنوز جاسوس ازین سخن فارغ نشده بود که
کس چنگیز خان آمده دعا رسانید که بعد از دعا گفت که فردا بمیدان چوگان خواهم رفت پگاه بیایند الغ خان از
شنیدن اینخبر متردد گشت سوار شده بمنزل سیف الملک حبشی سلطانی رفت آنجا جهجار خان و سیدی بدر سلطانی
و محلدار خان و خورشید خان خانرا طلبیده این سخن در میان آورد و بعد از رد و بدل بسیار رایها بر آن قرار
گرفت که پیشدستی نموده چنگیز خانرا باید کشت و صباح روز دیگر الغخان و جهجار خان باتفاق یاران خود سوار شده
پیش دربار چنگیز خان رفتند و چنگیز خان سوار شده بر آمد و متوجه میدان بهدر شد چون پاره راه قطع نمودند
الغ خان بجانب یمین چنگیز خان بود و جهجار خان که در جانب یسار او میرفت باشارت وانمود که فرصت
مغتنم است جهجار خان فی الفور حربی حواله چنگیز خان کرد که سرش بایکدست گویا باو همراه نبود از انجا جلو ریز بمنازل
خود رفته مستعد جنگ شدند و اختیار الملک نیز بموافقت ایشان مستعد شد [illegible] خان و چنگیز خان را بقتل

www.alimaanfoundation.com/

انداخته بی آنکه بمنزل بر دروانه بهروج گشت واو باش شهر دست بتاراج مردم چنگیز خان دراز نمودند محقق شد که رستم خان بهروج رفت الغ خان واختیار الملک وحجبار خان و دیگر سرداران بقلعه ارک که بهدر شهرت دارد آمدند وخطی باعتماد خان نوشته از حقیقت حال آگاهی بخشیده اورا باحمد آباد خواندند وهمانروز بدر خان ومحمد خان پسران شیر خان پولادی بحمیت تهنیت ومبارکباد بشهر در آمدند وبرای هرکدام اسپان آورند وقسمت جاگیر بنوعی که چنگیز خان قرار داده بود بامرای مذکور از سر نو مقرر ساختند ومنازل باز گشتند روز دیگر شیر خان فولادی جاسوسان خود فرستاده خبر گرفت که از مردم امرا هیچ کس بحمیت محافظت قلعه در بهدر نمیباشند بنابر آن شب سوم از قتل چنگیز خان سادات خانزاکه یکی از امرای شیر خان بود با یصد کس فرستاده دیوار قلعه از جانب خانپور شکسته بندر را متصرف شد وبعد از چند روز اعتماد خان مظفر را همراه آورده باحمد آباد رسید چون قلعه بهدر در تصرف سادات خان بود مظفر را نیز در منزل خود فرود آورد ودر باب استخلاص بندر خطی بشیر خان نوشته فرستاد که بندر خانه سلاطین است وچون سلطان نباشد بر فقیران خواه نخواهی لازم ست که خانه صاحب خود را محافظت نمایند نه آنکه خود فرود آیند یا متصرف شوند و اکنون که سلطان بشهر آمد سادات خانزا گویند تا بهدر را خالی سازد شیر خان چه مقتضی رعایت نفس الامر چه مقتضی حقوق قبیله اعتماد خان برو داشت سخن او را قبول نموده بهدر را خالی کرد وسلطان مظفر رفته در منازل خود قرار گرفت ودر خلال این احوال منهیان خبر آوردند که مرزایان از ولایت مالوه گرنجیه برآمدند ودر راه چون خبر کشته شدن چنگیز خان شنیدند مسرور وخوشحال شده متوجه ولایت بهروج وسورت گشتند تا آنصوبه را متصرف شوند اختیار الملک والغ خان بمنزل رفته گفتند که ولایت بهروج بی صاحبست ومیگویند که مرزایان متوجه آنحدود شده اند بهتر ست که جمیع امرا جمعیت نموده عازم بهروج گردند وآنجا را بتصرف آورند ودر انقیاد این نیت تعویق وتاخیر بخود راه ندهند اگر بتصرف مرزایان در آید خیلی خون جگر باید خورد تا از تصرف آنجماعت برآید اعتماد خان کس پیش شیر خان پولادی فرستاد وکنکاش پرسید شیر خان نیز برین سفر راضی شده قرار یافت که مجموع عساکر سه توب شوند توب اول الغ خان با حبشیان دیگر یک منزل پیش رود وچون اینها از منزل کوچ کنند اعتماد خان واختیار الملک وامرای دیگر که توب دوم ست درین منزل فرود آیند وچون توب ثانی ازین منزل پیش رود توب سوم که شیر خان فولادی وامرای دیگر باشند آنجا منزل گیرند وسادات بخاری بجای ومقام خود باشند چون برین قرار دادالغ خان وحجبار خان و سیف الملک وحبشیان دیگر بمحمود آباد رسیدند اعتماد خان از شهر بیرون نرفت صبح آن عزیمت نمود الغ خان ویاران او از نیحرکت بر ظرافت حمل کردند بیکدیگر گفتند که ما مثل چنگیز خان دشمن او را کشته باشیم او بما نفاق

www.alimaanfoundation.com/

ورزد صلاح آنست که ولایت او را میان یکدیگر قسمت کرده متصرف شویم برین خیال قرار داد عزیمت مصمم نموده پرگنه کنپایت و پرگنه پتلاد و بعضی پرگنات دیگر را متصرف شدند و مردم بی جاگیر از شهر آمده بخدمت الغ خان پیوستند و الغ خان بجهار خان گفت که چون سپاهیان از شهر پیش من آمده اند باید که یکی از پرگنات اعتماد خان تنخواه جاگیر اینجماعت نمود جهار خان گفت هر جائیکه باینجماعت خواهند داد من دهید و هر چه ایشان گرده متوقع هست از من بوقوع آمد و آخر الامر بر سه تقسیم ولایت میان الغ خان و جهار خان مخالفت و نزاع پدید آمد اعتماد خان برین اطلاع یافته جهار خان را بمکر و فریب فریفته پیش خود طلبید جهار خان خود نزد اعتماد خان رفت در شوکت طبقه حبشیان وهن و فتور عظیم راه یافت و الغ خان نزد شیر خان فولادی رفت و سادات بخاری نیز بشیر خان پیوستند چون پله شیر خان راجح شد سلطان مظفر نیز انتهاز فرصت نموده روزی با قلیل مقرب از راه کهری برآمده خود را بمنزل غیاث پور که نزدیک بقصبه سرکیج است بدائرة الغخان رسانید او را نادیده بخدمت شیر خان رفت و گفت سلطان مظفر بی آنکه سابقا مرا اطلاع باشد بمنزل من آمده هنوز من او را ندیده ام شیر خان گفت چون مهمان عزیز رسیده شما بروید و حقوق خدمتگاری بجا رسانید و صبح الصباح خط اعتماد خان بشیر خان رسید که چون تو فرزند سلطان بنو داورا برآوردم و مرزا یانرا طلبیده ام تا دار الملک گجرات تسلیم ایشان نمایم بعد از مطالعه خط شیر خان بمنزل سید حامد رفته استفسار نمود که در وقت اجلاس چه مشخص شده بود سید حامد و دیگر سادات گفتند که اعتماد خان مصحف برداشته بود که این طفل فرزند سلطان محمود است و اکنون این سخن از روی عداوت نوشته شیر خان از منزل سید حامد سوار شده بمنزل الغ خان آمد و گمان بدست گرفته همانطور که نوکر صاحب را ملازمت نماید سلطان مظفر را بملازمت نموده از منزل الغخان سوار کرده بجهت خدمتگاری بمنزل خود آورد اعتماد خان مرزا یانرا از حدود بهروچ طلبیده و هر روز جمعی از مردم ایشان و از مردم اختیار الملک بجنگ میفرستاد رفته رفته منازعت و مخالفت بتطویل انجامید چون اعتماد خان دید که کاری از پیش نمیرود عرضداشت بحضرت خلیفه الهی فرستاد و ترغیب تسخیر ولایت گجرات نمود و بسبب اتفاق دران وقت که سنه ثمانین و تسعمائة باشد حضرت خلیفه باجمیر تشریف آورده مذدمیر محمد لنگر را که بخان کلان مشهورست با جمعی کثیر از امرای نامدار بتسخیر سرحدی فرستاده بودند و چون خان کلان از دست لیچی راجه سرحدی زخمی شد خود بسعادت و اقبال متوجه لشکر خان کلان بلا توقف شده از انجا عزیمت گجرات نمودند و تفصیل این اجمال در ضمن وقائع حضرت خلیفه الهی مذکور است القصه چون رایات جهانکشای بپتن گجرات رسید شیر خان فولادی که درین وقت محاصره احمد آباد داشت دست و پا گم کرده بطرفی گریخت و ابراهیم حسین مرزا و برادران بجانب بروده و بهروچ رفتند اعتماد خان

www.alimaanfoundation.com/

میر ابو تراب و الغ خان حبشی و جهجار خان و اختیار الملک احرام آستان ملائک آشیان در سلک دولت
خواهان انتظام یافتند و سلطان مظفر از شیر خان جدا شده بملازمت خلیفهٔ الهی آمد خود مورد مراحم خسروانه
شد و دولت گجراتیان منتهی گشت و گجرات داخل ممالک محروسهٔ حضرت خلیفهٔ الهی شد و دیگر وقائع سلطان
مظفر خان و گجراتیان در ضمن احوال خیر مآل حضرت خلیفهٔ الهی مذکور است ایام حکومت سلطان مظفر سیزده
سال و چند ماه بود **طبقه از حکومت سلاطین بنگاله** بر ضمائر ارباب الباب پوشیده نماند که چون ابتداء ظهور اسلام
در بلاد بنگاله که از ملک محمد بختیار از امراء کبار سلطان قطب الدین ایبک بوده بعد از وی پیهم امراء سلطان دهلی
حکومت کردند وقائع آنها در ضمن سلاطین دهلی مذکور گشته و چون ملک فخر الدین که سلاحدار قدر خان حاکم بنگاله
از گماشتگان محمد بن تغلق شاه بود او را کشته اسم سلطنت بر خود اطلاق کرد و بعد از و سلطنت بنگاله جدا شد
و دست تصرف سلاطین دهلی بایشان رسید و از بی مراسم اسم سلطنت بر خود راندند ابتداء طبقهٔ بنگاله از
ملک فخر الدین نموده شد سلطان فخر الدین دو سال و چند ماه سلطان علاء الدین یکسال و چند ماه
سلطان شمس الدین شانزده سال و چند ماه سلطان سکندر بن شمس الدین نه سال و چند ماه سلطان
غیاث الدین بن سکندر هفت سال سلطان السلاطین ده سال سلطان شمس الدین بن سلطان
السلاطین سه سال راجه کانس هفت سال سلطان جلال الدین بن کانس هفده سال سلطان احمد بن
جلال الدین شانزده سال سلطان ناصر الدین احمد هفت روز سلطان ناصر شاه دو سال باربک شاه
هفده سال یوسف شاه هفت سال سکندر شاه نیم روز فتح هفت سال و پنج ماه بود باربک شاه
خواجه سرا دو نیم ماه فیروز شاه سه سال محمود شاهی بن بر فیروز یکسال مظفر حبشی یک سال و پنجماه علاء الدین
بست و هفت سال نصیر شاه بن علاء الدین یازده سال **ذکر سلطان فخر الدین** ملک
فخر الدین سلاحدار قدر خان بوده ولینعمت خود را بغدر کشته نام سلطنت بر خود اطلاق کرده مخلص نام
غلام خود را با لشکر آراسته باقصای بنگاله فرستاد و ملک علی مبارک عارض لشکر قدر خان بمخلص جنگ
کرده او را کشته تمام اسپان و حشم که همراه او بود متصرف شد و سلطان فخر الدین چون نو دولت بود و از
مردم اطمینان خاطر نداشت نتوانست بر سر علی مبارک رفت و آخر الامر ملک علی مبارک خود را سلطان علی
خطاب داده بر سر سلطان فخر الدین رفت و در سنه احدی و اربعین و سبعمائه او را در جنگ زنده بدست
آورده بسیاست رسانید و تهانه در لکهنوتی گذاشته بدیار بنگاله مراجعت نمودند مدت حکومت سلطان
فخر الدین دو سال و چند ماه بود **ذکر سلطنت سلطان علاء الدین** چون سلطان فخر الدین را
بقتل آورده باستظهار تمام در لکهنوتی تهانه گذاشته متوجه بنگاله گردید و بعد از چند روز ملک حاجی الیاس

www.alimaanfoundation.com/

علائی کہ در لکھنوتی نامزد فرمودہ لشکر را بخود یار و موافق ساختہ سلطان علاء الدین را کشت و خود را سلطان شمس الدین بہتکرہ لقب گذاشت چون علاء الدین کشتہ شد باز لکھنوتی و بنگالہ متصرف گردید علوت

ذکر سلطنت سلطان شمس الدین بہتکرہ

سلطان علاء الدین یکسال و چند ماہ بود چون علاء الدین کشتہ شد و تمام مملکت لکھنوتی و بنگالہ بتصرف الیاس در آمد باتفاق امرا خود را سلطان شمس الدین خطاب دادہ خطبہ بنام خود خواند و در استرضای مردم و دلجوئی سپاہ کمال سعی مبذول میداشت و بعد از چند گاہ سامان لشکر نمودہ بجاج نگر رفت و از انجا و فیلان بزرگ بدست آوردہ بدار الملک خود مراجعت نمود تا سیزدہ سال و چند ماہ سلاطین دہلی متعرض او نشدند و او در کمال استقلال بامر سلطنت میپرداخت تا آنکہ دہم شوال سنہ اربع و خمسین و سبعمائہ سلطان فیروز شاہ رجب از دہلی متوجہ لکھنوتی گردید سلطان شمس الدین در قلعہ اکدالہ متحصن شدہ تمام ولایت بنگالہ را خالی گذاشت سلطان فیروز چون بشنید کہ او با اکدالہ متحصن شدہ از راہ متوجہ اکدالہ گشت چون بحوالی اکدالہ رسید سلطان شمس الدین از قلعہ برآمدہ جنگ صف کرد و از طرفین مردم بسیار کشتہ شدند و سلطان شمس الدین گریختہ باکدالہ متحصن جست و فیلان بزرگ از جا جنگ آور در حوالی بدست مردم سلطان فیروز شاہ افتاد چون برسات رسیدہ بود بارندگی بسیار شد سلطان فیروز شاہ یازدہم ربیع الاول بدہلی مراجعت کرد و چون سلطان فیروز شاہ بدہلی رفت در سنہ خمس و سبعمائہ سلطان شمس الدین پیشکش بسیار کہ لائق سلاطین باشد مصحوب رسولان بخدمت سلطان فیروز شاہ فرستادہ معذرت خواست سلطان فیروز شاہ نیز التفات مسلوک داشتہ رسولان را خلعتہا دادہ رخصت انصراف ارزانی داشت سلطان شمس الدین در آخر سنہ تسع و خمسین و سبعمائہ ملک تاج الدین را با پیشکش بسیار بدہلی فرستاد و سلطان فیروز شاہ از پیش تفقد احوال رسولان فرمودہ بعد از چند روز اسپان تازی و ترکی با تحف و ہدایای دیگر مصحوب ملک سیف الدین شحنہ فیل بخدمت سلطان شمس الدین فرستاد و ہنوز ملک سیف الدین و ملک تاج الدین از بہار نگذشتہ بودند کہ سلطان شمس الدین فوت شد و ملک سیف الدین حسب الحکم اسپان را بامراء بہار داد و ملک سیف الدین خود بدہلی آمد مدت سلطنت سلطان شمس الدین شانزدہ سال و چند ماہ بود

ذکر سلطان سکندر بن سلطان شمس الدین

چون سلطان شمس الدین رحلت نمود امراء دوران کردہ روز سوم فرزند بزرگ او را اسکندر شاہ خطاب دادہ بر تخت سلطنت اجلاس نمودند نوید عدل و احسان در دادہ بامر سلطنت مشغول شد و استرضای خاطر سلطان فیروز شاہ را ہم داشتہ پنجاہ سلسلہ فیل و اقسام اقمشہ بر سم پیشکش بخدمت سلطان فیروز شاہ فرستاد درین وقت سلطان فیروز شاہ بہ تسخیر بنگالہ در سنہ ستین و سبعمائہ متوجہ لکھنوتی گردیدہ چون بحدود دیندودہ رسید سلطان سکندر رسم پدر پیش گرفتہ در حصار اکدالہ متحصن گشت و

www.alimaanfoundation.com/

چون طاقت مقاومت نداشت ارسال پیشکش قبول نموده سلطان را باز گردانید و هنوز سلطان در حدود بنده وه بود که سی و هفت زنجیر فیل و مال بسیار در انواع بقیاس بخدمت فرستاده معذرت خواست و آئین پدر پیش گرفته تمام عمر بعیش و عشرت گذرانید مدت سلطنت او نه سال و چند ماه بود **ذکر سلطان غیاث الدین بن سلطان سکندر** چون سلطان سکندر وفات یافت امرا و سران کرده پسر او را سلطان غیاث الدین لقب نهاده بجای پدر اجلاس نمودند و او نیز آئین پدر و رسم جد پیش گرفته تمام عمر بعیش گذرانیده در سنه خمس سبعین و سبعمائة از تنگنای جسمانی بوسعت آباد روحانی خرامید مدت سلطنت او هفت سال و چند ماه بود **ذکر سلطنت سلطان السلاطین** چون سلطان غیاث الدین رحلت نمود امرا پسر او را سلطان السلاطین خطاب داده برادرزنگ سلطنت اجلاس نمودند و او بادشاه کریم و حلیم بود و شجاع و در سنه خمس و ثمانین و سبعمائة از خرابه دنیا بمعمور آباد عقبی خرامید مدت ده سال حکومت **ذکر پسر سلطان السلاطین یعنی سلطان شمس الدین** چون سلطان السلاطین از دار دنیا بدار عقبی متوجه شد امرا و اعیان دولت پسر او را سلطان شمس الدین خطاب داده بر اورنگ سلطنت اجلاس نمودند و سوم پدر انیش گرفته تمام عمر بعیش گذرانید در سنه ثمان و سبعمائة حکومت نمود مدت سلطنت او سه سال و چند ماه بود **ذکر حکومت کالس** چون سلطان شمس الدین وفات یافت کالس نام زمین داری بر ممالک بنگاله استیلا یافت و چون حق سبحانه پسر او را کفایت کرد پسر او مسلمان شده بر تخت سلطنت جلوس نموده مدت استیلای کالس هفت سال بود **ذکر سلطان جلال الدین بن کالس** چون کالس بمقر اصلاخود متوجه شد پسر او بواسطه حب ریاست مسلمان شده سلطان جلال الدین نام خود نهاد و مردم در زبان او آسوده و مرفه الحال بودند و در آخر سنه اثنی و ثمانمائة رحلت نموده مدت حکومت او هفده سال بود **ذکر سلطان احمد بن سلطان جلال الدین** چون امر ناگزیر سلطان جلال الدین را دریافت امرا پسر او را سلطان احمد خطاب داده جان نشین پدر ساخته در آخر سنه ثلثین و ثمانمائة از تعهدات جسمانی خلاصی جسته بروضانیات پیوست مدت سلطنت او شانزده سال بود **ذکر حکومت ناصر الدین** چون بتخت لیالت از جلوس سلطان احمد بن سلطان جلال الدین خالی ماند ناصر نام غلام او از روی جرات قدم نهاده و در شروع انفاذ احکام نموده امرا و ملوک سلطان ناصر را بقتل آورده یکی از اخوان سلطان شمس الدین بمکره را بفرمان روائی برداشتند مدت سلطنت او هفت روز بقولی نیم روز بود **ذکر سلطنت ناصر شاه** چون ناصر غلام را بقتل آوردند یکی از حبشه زندان سلطان شمس الدین بمکر و فریب رسانیده بر سریر سلطنت اجلاس نموده او را

www.alimaanfoundation.com/

ناصرشاه خطاب دادند و طبقات مردم از وضیع و شریف و خورد و بزرگ در مهد امان مرفه الحال و فارغ البال
شدند و آخر بتاریخ اثنی و ستین و ثمانمائه رحلت نمود مدت سلطنت او دو سال بود **ذکر سلطنت باربکشاه**
چون ناصرشاه وفات یافت امرا و بزرگان باربک شاه را اجلاس نمودند و در زمان او سکنه شهر و سپاه
آسوده حال بودند او نیز بعیش و عشرت میگذرانید چون طومار حیات و زندگانی او نوردیده شد در سنه تسع
و سبعین و ثمانمائه رحلت نمود مدت سلطنت هفده سال بود **ذکر حکومت یوسف شاه** بعد از
فوت باربک شاه امرا و معارف ممالک یوسف شاه را بر سریر فرماندهی اجلاس نمودند اما بادشاه حلیم
و خیرخواه و نیکبخت بود و در سنه سبع و ثمانین و ثمانمائه شروع در مرحله پیمای عالم نیستی نمود مدت سلطنت او
هفت سال و ششماه بود **ذکر سلطنت سکندرشاه** بعد از فوت یوسف شاه امرا و وزرایان تعمق
نظر سکندرشاه را بر سریر جهانبانی اجلاس نمودند چون استحقاق این امر خطیر نداشت او را معزول گردانیده
فتح شاه را بر سرداری برداشتند مدت سلطنت او دو نیم روز بود **ذکر سلطنت فتح شاه** بعد از عزل
سکندرشاه امرا و بزرگان فتح شاه را بسرداری برداشته بر سریر سلطنت اجلاس نمودند او عاقل و دانا بود
و رسم ملوک و سلاطین سابق پیش نهاد همت خود ساخته هر یکی را فراخور حالت و مراتب نوازشی فرمود و ابواب
عیش و عشرت در زمان او بر روی مردم گشوده شده چون در بلاد بنگاله رسم بود که هر شب پنجهزار پایک
نوبت بچوکی حاضر میشدند علی الصباح بادشاه ساعتی بر تخت برآمده سلام اینجماعت میگرفت و رخصت
میداد و جماعتی دیگر حاضر میشدند نوبتی خواجه سرای فتح شاه پایکان را بمال فریفته او را بقتل آورد و علی الصباح
خود بر تخت برآمده سلام پایکان گرفت و اینواقعه در سنه ستة و تسعین سمت ظهور یافت مدت حکومت
فتح شاه هفت سال و پنجماه بود گویند سالی چند در بنگاله چنین رسم شد که هرگاه که حاکم را کشته بر تخت می نشست
همه مطیع و فرمان بردار شدند **ذکر حکومت باربک شاه** چون خواجه سرای بیدولت صاحب
خود را کشته نام بادشاهی بر خود نهاد هر جا خواجه سرای بر دور او فراهم آورده مردم دون و پست همت را بمال
فریفته و بمواعید دروغ مستظهر ساخته بر گرد خود جمع نمود روز بروز بروز شوکت و قوت او فزود و عاقبت
امرای بزرگ صاحب جمعیت بیکدیگر اتفاق نموده نوبتی گروه گروه پایکان را بخود موافق ساخته او را کشتند
مدت طغیان او دو نیم ماه بود **ذکر سلطنت فیروزشاه** چون خواجه سرای ملقب باربکشاه
کشته شد امرا و معارف فیروزشاه را بسرداری برداشتند و او بادشاهی کریم و مشفق بود چون طومار ایام
زندگانی او مطوی شد در سنه تسع و تسعین و ثمانمائه باجل طبعی درگذشت و قولی آنکه پایکان چوکی دار
غدر نموده او را کشتند مدت حکومت او سه سال بود **ذکر سلطنت محمود شاه بن فیروزشاه**

www.alimaanfoundation.com/

چون فیروز شاہ در گذشت امرا و مردم بزرگ پسر او را سلطان محمود شاہ خطاب داده بر سریر سلطنت اجلاس نمودند و او بادشاہ متخلق باخلاق بزرگان بود و سیدی مظفر حبشی نام غلامی سرداران پایکان را بخود موافق ساخته شبی محمود شاہ را شہید کرد و علی الصباح بر تخت سلطنت برآمده خود را مظفر خطاب داد مدت سلطنت محمود شاہ یکسال بود **ذکر سلطنت مظفر شاہ حبشی** چون مظفر شاہ حبشی از روی تغلب و تسلط جانشین بزرگان شد تاریکی عالم را فرو گرفت و او مردی قتال و بیباک بود از علما و صلحا بسیاری را بشہادت رسانید و آخر علاء الدین نام یکے از سپاہیان او سرداران پایکانرا بخود یار و موافق ساخته شبی با سیزده نفر پایک بحرم سرای او در آمده او را بقتل آورده علی الصباح بر تخت نشسته خود را سلطان علاء الدین خطاب داد مدت سلطنت مظفر شاہ حبشی سه سال و پنجاه بود **ذکر سلطنت سلطان علاء الدین** چون سلطان علاء الدین مردی عاقل و دانا و سپاہی بود امرا و اصیل را رعایت کرد و بندگان خاص خود را نیز مراتب سر بلند و مناصب ارجمند رسانیده پایکانرا از چوکی دادن برطرف کرد تا مفرتی باو نرسد علما و صلحا و بزرگان را از اطراف مملکت طلبیده تفقد احوال ایشان بجماعت نمود و کمال سعی و اہتمام در معموری بلاد بنگاله مبذول داشت و مواضع متعدد بجہت خرچ لنگر قدوة السالکین شیخ نور قطب عالم قدس سره تعین فرمود و هر سال از پای تخت خود الداله بواسطه دریافت طواف مزار فائض الانوار شیخ نور بقصبه بنده می آمد از برکت اخلاق حمیده و سر پسندیده سالهای دراز بامر سلطنت پرداخت تمام عمر او بیست و شش سال گذشت و آخر در سنه تسع و عشرین و ثمانمائه باجل طبعی در گذشت و مدت سلطنت او بست و هفت سال و چند ماه بود **ذکر سلطنت نصیر شاہ** چون سلطان علاء الدین رحلت نمود امرا و بزرگان وقت از پژده پسر او نصیر شاہ را بسرداری برداشتند و او برادران خود را اعتبار نمود و هر یکی را مضاعف انچه پدر عنایت نموده بود مقرر داشت و چون در سنه اثنی و ثلثین و ثمانمائه حضرت فردوس مکانی ظهیر الدین محمد بابر بادشاہ سلطان ابراهیم بن سلطان سکندر لودی را بقتل آورده مملکت دہلی را متصرف گشت امرا و سران کرده افغانان گریخته بسلطان نصیر شاہ التجا آوردند بعد از چند روز سلطان محمود برادر سلطان ابراهیم نیز با او ملتجی شده او همه فراخور گنجایش وقت جاگیر لطف نموده و خبر سلطان ابراهیم را بجہت خود خواستگار نمود و در سنه تسع و ثلثین و ثمانمائه بواسطه حصول نسبت اخلاص و محبت تحفهای نفیس مصحوب ملک مرجان خواجه سرا بخدمت سلطان بهادر گجراتی فرستاد و ملک مرجان در قلعه سنبد و سلطان بهادر را ملازمت نموده بخلعت خاصه سرفراز گشته بعد ازین احوال بنگالیان بنظر رسیده نصیر شاہ مدت یازده سال حکومت کرد و بعد از و در اندک مدت بنگاله بتصرف شیر خان در آمده و چون

www.alimaanfoundation.com/

حضرت جنت آشیانی متعاقب شیر خان بہ بنگالہ در آمد در روزی چند جہانگیر قلی بیگ از جانب آنحضرت
حکومت کرد و باز شیر خان جہانگیر قلی بیگ را بقتل آورده متصرف شد چنانچہ بمحل خویش مذکور ست مدتے
محمد خان از امرای سلیم خان بن شیر خان حکومت کرد و بعد از و پسرش خود را بہار در خطاب داده لوای
حکومت برافراخت و بعد ازان حکومت بنگالہ و بہار سلیمان کرانی کہ از امرای سلیم خان بود قرار گرفت
و او مدت یکسال باستقلال حکومت کرده ولایت او دیسہ را نیز متصرف شد اگرچہ خطبہ بنام خود نکرده بود
اما خود را حضرت اعلی میگفت و چون او درگذشت پسرش قائم مقام او شد حکومت او بسیزده روز
نکشید کہ بسعی خویشان کشته شد و حکومت بداؤد برادر او قرار گرفت و او مدت دو سال حرکته المذبوحی
نموده تا در سنہ اثنی و ثمانین و تسعمائہ داؤد خان از خانخان کہ سپہ سالار لشکر خلیفہ الٰہی بود شکست
یافت و بلاد بنگالہ سنجر گشت و در سنہ اربع و ثمانین و تسعمائہ داؤد بدست خانجہان کہ بعد از خانخانان
بحکومت بنگالہ سرفراز گشته بود بقتل رسید چنانچہ در محل خویش مذکور گشته و تا امروز کہ اثنی و الف
ہجریست بلاد بنگالہ و اکدالہ در تصرف اولیای دولت قاہرہ ست **طبقہ سلاطین جونپور**
سلاطین شرقیہ کہ در بلاد جونپور و آنحدود فرمانروائی کردند از ابتدای سنہ اربع و ثمانین و ثمانمائہ کہ نود
و ہفت سال و چند ماہ سلطان ابراہیم شرقی چہل سال و چند ماہ سلطان محمود بن ابراہیم بست و یک سال
و چند ماہ سلطان محمود بن سلطان محمود پنج سال سلطان حسین بن محمود نوزده سال **ذکر سلطنت**
سلطان الشرق مرویست کہ چون نوبت سلطنت بسلطان محمود بن سلطان محمود بن فیروز شاہ رسید ملک
سرور خواجہ سرا را کہ سلطان محمد شاہ خطاب خواجہ جہانی داده بود بسلطان الشرق مخاطب ساخته
بولایت جونپور فرستاده حکومت آنولایت ارزانی داشت سلطان محمود را شوکت نماند سلطان الشرق باستقلال
تمام یافته متمردان پرگنہ کول را ماده و کپیلہ و بہرائچ را گوشمال داده از جانب دہلی تا پرگنہ کول را یری
دارا نجانب تا بہار و ترہٹ بعمل در آورد و باز از سر نو مملکت را رونقی پدید آمد و فیل و پیشکشی کہ ہر سال از
دیار لکھنوتی می آمد چند سال بواسطہ زبونی حکام نرسیده باز یافت نمود چنان عظمت و شوکت او
در دل زمینداران قرار گرفت کہ ہر سال بطلب خرج مقرر بجونپور میفرستادند و در سنہ اثنی و ثمانمائہ ترک
غارتگر اجل متاع حیات زندگانی سلطان الشرق را بغارت برد و مدت حکومتش شانزده سال بود —
ذکر سلطنت مبارک شاہ شرقی چون سلطان الشرق وفات یافت و مقارن این
احوال امر حکومت دہلی پیش از پیش مختل شد و کار سلطنت از نظام افتاد و ملک مبارک شاہ قرنفل
کہ پسر خوانده سلطان الشرق بود باتفاق امرا و سرداران خود را مبارک شاہ خطاب داده لوای حکومت

www.alimaanfoundation.com/

برافراخت و در جونپور و دیگر بلاد یکه در تصرف سلطان الشرق بود خطبه بنام او خواندند و چون بملو اقبالخان رسید که سلطان الشرق فوت کرده و ملک مبارک باد قرنفل خود را مبارک شاه خطاب داده و در سنه اربع وثمانمائة لشکر گران فراهم آورده متوجه جونپور گردید و در اثناء راه مفسدان انانوه را تادیب نموده بقنوج رسید و مبارکشاه نیز جمعیت نموده در مقابل آمد و چون آب گنگ در میان لشکر حائل بود تا دو ماه هر دو لشکر مقابل یکدیگر نشسته و هیچکدام پای جرات و مردانگی در میدان متهور نهاده نتوانستند از آب گذشت و جنگ ناکرده بدیار خود بازگشته و بعد از وصول جونپور مبارک شاه خبر رسید که سلطان محمود از گجرات برگشته بدهلی آمد و ملو اقبالخان او را با خود گرفته باز متوجه قنوج شد بمجرد استماع اینخبر شروع در استعداد لشکر نموده اما اجل باو رخصت نداد و در سنه اربع وثمانمائة داعی حق را اجابت نمود مدت سلطنت او یکسال و چند ماه بود ذکر سلطان ابراهیم شرقی بعد از فوت مبارکشاه امرای دولت شرقی برادر کهتر او را سلطان ابراهیم خطاب داده بر تخت سلطنت و اورنگ حکومت اجلاس نمودند و طبقات انام در مهد امن و امان قرار گرفتند علما و بزرگان که از آشوب جهان پریشان خاطر بودند بجونپور که دران ایام دارالامان بود سر برآوردند و آن دار السلطنت از فر قدوم علمای دارالعلم گردید چندین کتب و رسائل بنام او تصنیف شد مثل حاشیه هندی و بحر المواج و فتاوی ابراهیم شاهی و ارشاد و غیر ذلک و چون عون الهی قرین آن بادشاه عالم پرور بود و اجرم در عنفوان دولت بتجارت و کارروائی از جمیع سلاطین هند در مضمار معانی قصب السبق ربوده و در غرهٔ ایام سلطنت لشکری فراهم آورده بدفع سلطنت محمود و ملو اقبالخان که خیال تسخیر جونپور در سر داشتند متوجه گردید و چون در کنار آب گنگ هر دو لشکر مقابل یکدیگر فرود آمدند سلطان محمود بواسطهٔ آنکه ملو اقبالخان در امور سلطنت او را دخل نمیداد و در تفصیل مهمات ملکی احیانا برای رویت او رجوع نمیکرد بهانه شکار از اردوی خود برآمده بسلطان ابراهیم پیوست سلطان ابراهیم از نخوت و غرور برادای حق نمک موقف نشده در لوازم پرسش تهاون و تساهل نمود و سلطان محمود آزرده خاطر گشته خود را بقنوج رسانید و تهانه دار قنوج را که از قبل مبارکشاه الجامی بود او را امین زاده هربوی میگفتند برآورده قنوج را متصرف شد و بعد از وصول اینخبر قنوج را باو گذاشته سلطان ابراهیم بجونپور و ملو اقبالخان بدهلی مراجعت نمودند و در بعضی تواریخ بنظر رسید که رفتن سلطان محمود پیش از مبارکشاه شرقی بوده است و در همان ایام سلطان ابراهیم بسلطنت رسیده بود و مبارکشاه وداع حیات سپرده والله اعلم بالصواب و در سنه سبع وثمانمائة ملو اقبالخان باز آمده قنوج را محاصره نمود سلطان محمود با معدودی از انقاضهٔ خیلان متحصن گشته داد مردانگی داد ملو خائب و خاسر بازگشته بدهلی آمد و چون در سنه ثمان وثمانمائة ملو اقبالخان بر دست خضر خان در نواحی اجودهن کشته گشت چنانچه مذکور شد سلطان محمود ملک محمود را در قنوج گذاشته بدهلی آمد بر سر برآبای کرام تکیه زد سلطان

www.alimaanfoundation.com/

ابراہیم فرصت را غنیمت شمردہ در سنہ تسع وثمانمائۃ بقصد تسخیر قنوج عازم گردید سلطان محمود با لشکر دہلی بجنگ سلطان ابراہیم روانہ شدہ ہر دو لشکر بکنار آب کنگ برابر یکدیگر فرود آمدند بعد از چند روز جنگ ناکردہ بولایت خود ہر یک مراجعت نمودند سلطان محمود چون بدہلی رسید امرا را رخصت جاگیر نمود سلطان ابراہیم باز آمدہ قنوج را محاصرہ کرد بعد از انکہ مدت محاصرہ بچہار ماہ کشید مدد و کومک از دہلی نرسید ملک محمود امان خواستہ قنوج را سپردہ سلطان ابراہیم قنوج را باختیار خان حوالہ کردہ بتسخیر دہلی راہی شد در اثنای راہ تاتارخان بن سارنگ خان وملک مرجان غلام ملو اقبال خان از دہلی آمدہ پیوستند سلطان ابراہیم قوت واستظہار گرفتہ متوجہ سنبل گشت چون بسنبل رسید اسد خان لودی سنبل را گذاشتہ گریخت سلطان ابراہیم سنبل بتاتارخان سپردہ متوجہ دہلی شد و در اثنار راہ قصبہ برن را فتح نمودہ بملک مرجان داد چون بکنار آب جون رسید منہیان خبر آوردند کہ سلطان مظفر گجراتی بمالوہ رسید بمدد و کومک سلطان محمود مے آید سلطان ابراہیم عنان عزیمت از دست داوہ متوجہ جونپور شد سلطان محمود حکومت سنبل بدستور سابق وقدیم باسد خان لودی دادہ بدہلی مراجعت نمودہ و در سنہ احدی وثلثین وثمانمائۃ سلطان ابراہیم بر سر قلعہ بیانہ آمد خضر خان در ینوقت بسلطنت دہلی استقلال داشت از دہلی بدفع او متوجہ شد بعد از تلاقی فریقین از صبح تا شام معرکہ قتال وجدال گرم بود و در دیگر گرگ آشتی کردہ سلطان ابراہیم بجونپور وخضر خان بدہلی مراجعت نمودند و در سنہ سبع وثلثین وثمانمائۃ شکست در بخت سلطان ابراہیم درست شد واز متمردان اطراف و نواحی خاطر جمع فرمودہ داعیہ تسخیر کالپی نمودہ باستعداد تمام متوجہ شد در ین اثنا خبر رسید کہ سلطان ہوشنگ غوری نیز عزیمت تسخیر کالپی دارد چون ہر دو بادشاہ قریب یکدیگر رسیدند کار جنگ بامروز وفردا رسید منہیان خبر آوردند کہ سبارکشاہ وخضر خان از دہلی لشکر عظیم فراہم آوردہ بتسخیر جونپور عازم گشتہ سلطان ابراہیم عنان اختیار از دست دادہ بجونپور راہی شد سلطان ہوشنگ بی نزاع کالپی را بدست آوردہ خطبہ بخود خواندہ بمندو مراجعت نمودہ و در سنہ اربعین وثمانمائۃ مرضی کہ داشت بسلطان ابراہیم عاری گردید ہر چند معالجہ نمودند فائدہ بران مترتب نشد و بالآخر داعی اجل را اجابت نمود مدت سلطنت چہل سال وچند روز بود

ذکر سلطنت سلطان محمود شرقی بن ابراہیم شرقی چون سلطان ابراہیم ودیعت حیات سپرد پسر بزرگ او سلطان محمود بر تخت جونپور جلوس کردہ قائم مقام پدر گشت بساتین امان خلایق نقصان امطار احسان او سرسبز گشت وممالک را از سر نو رونقی در واجی پدید آمد ومردم را ابتہاج وخرمے روی نمود بعد از انتظام احوال سپاہ وملکت وتادیب مفسدان ومتمردان در سنہ سبع واربعین وثمانمائۃ ایلچی سخندان با تحف وہدایا بخدمت سلطان محمود خلجی فرستادہ پیغام نمود کہ نصیر خان جان ولد قادر

www.alimaanfoundation.com/

قالبص کالپی قدم از جادهٔ شریعت محمدی بیرون نهاده راه ارتداد پیش گرفته است وقصبهٔ شاه پور را که پیش
از کالپی معمور بود خراب ساخته مسلمانان را اجلاء وطن نموده وزنان مسلمه را بکافران سپرده وچون از زمان سلطان
سعید هوشنگ شاه الی یومنا هذا سلسلهٔ مودت ورابطهٔ محبت بین الجانبین استحکام پذیرفته بحکم قاضی عقل لازم
نمود که این معنی را بضمیر حق مکشوف سازد اگر رخصت شود او را تادیب نموده شعار دین محمدی در آن
دیار رایج گرداند سلطان محمود خلجی در جواب فرموده که قبل ازین این سخنها از اراجیف بسمع رسیده بود والان که قبله
وقدوه سلاطین اعلام نموده بمرتبهٔ علم الیقین انجامید وبرین تقدیر دفع آن فاجر بر جمیع سلاطین واجب است اگر افواج
قاهره بتادیب مفسدان موالات متوجه نمی شد انیجانب بدفع او عازم میگردید الکنون که آن سلطنت پناه این اراده
کرده مبارک باشد ایلچی بجونپور آمده این معنی معروض داشت سلطان محمود شرقی مسرور خاطر گردیده بست و نه زنجیر
فیل برسم تحفه بسلطان محمود خلجی فرستاد واستعداد لشکر نموده عازم کالپی گشت نصیر خان برین امر اطلاع یافته
عریضه بسلطان محمود خلجی مرسل داشت مضمون آنکه این دیار را سلطان سعید هوشنگ شاه بمرحمت نموده الان
سلطان محمود شرقی میخواهد که بغلبه واستیلا متصرف شود وحمایت فقیر بذمت همت سلطانی لازم است سلطانی
محمود خلجی بعد از اطلاع بر مضمون کتابت مشتمل بر محبت واخلاص مرقوم نموده علیخان را با تحفه لایق نزد سلطان
مرسل داشت ودران مذکور ساخت که نصیر خان ضابطهٔ کالپی از خوف الهی واز ترس آن شوکت و شکوه
تائب گشته قرار داده که تلافی وتدارک مافات نموده قدم از جادهٔ شریعت بیرون ننهد ودر القاء احکام سعادی
تهاون وتکاسل جایز ندارد وچون سلطان مرحوم هوشنگ شاه این دیار را بقادرخان لطف نموده بود
این طبقه در سلک انقیاد واطاعت منسلک اند از جریمه انها در گذشته او در گذشت نموده تعرض بلاد او نمایند
هنوز جواب عریضه علیخان نرسیده بود که باز عرض داشت نصیر خان ورود یافت مضمون آنکه این فقیر از زمان
هوشنگ شاه حلقهٔ اخلاص در گوش وقاشیهٔ اعتقاد بر دوش دارد والان سلطان محمود شرقی بواسطهٔ کینه دیرینه
وعداوت قدیم بر سر کالپی آمده شوکت این دیار متصرف شده فقیر را جلای وطن کرد وزنان مسلمه را اسیر ساخته
وباوجودیکه سلطان محمود شرقی در تادیب نصیر خان رخصت حاصل نموده بود فاما نصیر خان بسیار عجز و
زاری نموده در دوم شعبان سنه ثمان واربعین وثمانمائه از اجین بصوب چندیری وکالپی عازم گردیدند
ودر چندیری نصیر خان بملازمت رسیده از چندیری متوجه ابرج شد سلطان محمود شرقی بعد از استماع
این خبر از کالپی بلا توقف استقبال نموده وسلطان محمود خلجی فوجی مقابل لشکر جونپور نامزد کرده وجمعی دیگر را فرستاد
تا ساقهٔ لشکر جونپور را تاراج کنند وانیجاعت رفته پس ماندهای اردو را کشتند وهرچه یافتند بتاراج بردند وفوجی
که در مقابل تعین شده بود دست بمقابله ومحاربه دراز نمودند واز طرفین مردم کار آمدنی کشته شدند وبالاخر

www.alimaanfoundation.com/

طرفین بدایره خود قرار گرفتند صبح روز ذکر سلطان محمود خلجی عماد الملک را فرستاده تا سر راه غنیمت مسدود سازد
غنیم باین اراده مطلع شده در همان منزل که جای مضبوط و قلب بود توقف کرد سلطان محمود خلجی بر استحکام
منزل وقوف یافته فوجی را فرستاد تا نواحی کالپی را تاختند و غنائم بسیار گرفته باز گشتند و چون موسم برسات
رسید صلح گونه نموده از انجا مراجعت نمودند سلطان محمود خلجی بچندیری آمد و سلطان محمود شرقی فرصت غنیمت
دانسته لشکر بتاخت ولایت برهار که سکان آنجا مطیع سلطان محمود خلجی بودند نامزد فرمود سلطان خلجی فوجی
بمدد و کومک مقدم ولایت برهار فرستاد و چون سلطان محمود شرقی طاقت مقاومت نداشت سلطان
خود در آمده بفوج ملحق شد و بعد از چند روز سلطان محمود مکتوبی بشیخ الاسلام شیخ چایلندها که از بزرگان وقت
بود سلطان محمود خلجی نسبت ارادت و اعتقاد باو درست میکرد و الحال در گنبد سلاطین مدفونست فرستاد مضمون
آنکه مسلمانان از هر دو طرف لشکر کشته میشوند اگر صلاح در ذرت البین سعی فرمایند بهتر باشد و فرستاده سلطان
محمود شرقی در خدمت شیخ چایلندها چنین تقریر نمود که بالفعل قصبه راته را به نصیر خان می سپارم و بعد از مراجعت
سلطان محمود خلجی بچهار ماه قصبه ایرج و چرمور و سائر پرگنات کالپی که بتصرف شرقیه در آمده آنرا نیز به نصیر خان
خواهم گذاشت چون فرستاده سلطان محمود شرقی این مضمون بعرض شیخ چایلندها رسانید شیخ وکیل شرقی را
بخادم خود همراه کرده بخدمت سلطان محمود فرستاد و مکتوب نصیحت آمیز مرقوم فرموده مرسل داشت سلطان
محمود خلجی فرمود تا کالپی را ندهد صلح صورت پذیر نیست اما نصیر خان چون جلای وطن بود گرفتن پرگنه راته را غنیمت
دانسته بعرض رسانیده که چون در حضور اشرف و در خدمت شیخ چایلندها وعده می نمایند تعین ست که تخلف
نخواهد شد سلطان محمود خلجی چون دید که صاحب معامله باین صلح راضی است فرستاده سلطان محمود شرقی را
بحضور طلبیده صلح را قبول نمود مشروط باینکه بعد ازین تاریخ متعرض اولاد قادر شاه خصوصاً نصیر خان جهان
نگردد و مروت آخری قدیم عساکر او درین دیار نرسد و بعد از چهار ماه کالپی و قصبات حواله نصیر خان جهان
نماید چون اساس صلح متوجه ظاهره و باطنه شیخ چایلندها استحکام پذیرفت سلطان محمود خلجی فرستاد سلطان شرقی
را مشمول انعام و اکرام نموده رخصت فرمود و خود پرتو التفات بر متوطنان دار الملک مندو انداخت و سلطان
محمود شرقی نیز متوجه جونپور گردید و بعد از وصول جونپور دست بذل و عطا از آستین جود و سخا بر آورده طبقات
انام را علی اختلاف مراتبهم محظوظ و بهره مند گردانید و چون چندگاه در جونپور قرار گرفت و سپاه شکست
خود درست نمود متوجه ولایت چنار گردید و آن دیار را بنهب و تاراج نموده مفسدان آن ناحیت را
علف شمشیر گردانید و بعضی پرگنات و قصبات را متصرف گشته تهانه دار خود آنجا گذاشت و سامان آنحدود
نموده بجونپور معاودت فرموده بعد از چند روز بقصد بهادر بنیت غزا متوجه ولایت اوڈیسه گردید و آن نواحی را

www.alimaanfoundation.com/

تاختہ و تاراج نمودہ بتخانہا را شکست و خراب ساختہ بفتح و فیروزی مراجعت کردہ در سنہ اثنی وستین و ثمانمائۃ بجوار رحمت ایزدی پیوست مدت سلطنت بست و یکسال و چند ماہ بود

ذکر سلطان محمود بن محمود شاہ

چون سلطان محمود شرقی از میان رفت امراء و ارکان دولت شاہزادہ بہکن خان را کہ پسر بزرگ او بود بسلطنت برداشتہ سلطان محمود شاہ خطاب دادند چون او در کار جہانداری بی مناسب بود کارہائے کہ نہ لائق بود پیش گرفت امراء و اعیان ملک او را از حکومت معاف داشتہ برادر او حسین را بحکومت برداشتند ایام او قریب پنج سال است

ذکر سلطنت سلطان حسین بن محمود شاہ

چون برادر او محمود شاہ را از کار مملکت معاف داشتند او را بحکومت برداشتہ ندای عدل و انصاف در دادند و جمیع امراء و بزرگان مطیع و منقاد او گشتند چون ہمای ہمت بتسخیر بلاد در سر داشت سہ لک سوار و ہزار چہار صد زنجیر فیل جمع نمودہ متوجہ ولایت اوڈیسہ گشت و در اثنای سیر دیار ترہٹ پایمال حوادث نمودہ از متمردان آنجا یار ناحیت خراج گرفت و چون بولایت اوڈیسہ رسید افواج نہب و تاراج باطراف و اکناف بلاد فرستادہ رای اوڈیسہ از روی عجز و بیچارگی در آمدہ وکیلی بخدمت سلطان فرستادہ استغفار جرائم و تقصیرات خود نمودہ سی زنجیر فیل و یکصد راس اسپ و اقمشہ و امتعہ بسیار رسم پیشکش ارسال داشت سلطان حسین از انجا مراجعت نمودہ بجونپور آمد و در سنہ سبعین و ثمانمائۃ قلعہ بنارس را کہ بمرور زمان ویران شدہ بود مرمت نمودہ در سنہ احدی و سبعین و ثمانمائۃ امرای خود را بجہت تسخیر قلعۃ گوالیر فرستاد چون محاصرہ بطول انجامید رای گوالیر پیشکش دادہ در سلک مطیعان منسلک گشت و در سنہ ثمان و سبعین و ثمانمائۃ سلطان حسین باغوای ملکہ جہان کہ جلیلہ دختر سلطان علاء الدین بن محمد شاہ بن فرید شاہ بن مبارکشاہ بن خضر خان بود با یک لک و چہل ہزار سوار و یک ہزار و چہار صد زنجیر فیل بہوای تسخیر دہلی بجنگ سلطان بہلول لودی لوای عزلت برافراخت سلطان بہلول رسولی بخدمت سلطان محمود خلجی فرستادہ پیغام نمود کہ اگر سلطان بامداد تشریف فرمایند تا قلعہ بیانہ بایشان متعلق باشد ہنوز از مند و جواب نرسیدہ بود کہ سلطان حسین اکثر ولایت دہلی را متصرف شد سلطان بہلول عجز و زاری را وسیلہ نجات خود ساختہ پیغام نمود کہ بلاد دہلی را تا ہزدہ کروہی بمن گذارند در سلک نوکران منتظم باشم و از جانب سلطان بدارو غگی دہلی قیام نمایم سلطان حسین از غایت تکبر و تجبر و بر اسمع رضا قبول اصغا فرمود و بالاخرہ سلطان بہلول اعتماد بر عون و نصرت خداوندی نمودہ با ہزدہ ہزار سوار از دہلی بر آمدہ روبروی سلطان حسین فرود آمد چون آب جون میان دو لشکر حائل بود بر جنگ اقدام نمی کردند اتفاق روزی لشکریان سلطان بہلول حسین بتاخت رفتہ بودند و غیر سرداران کسی در اردو نبود لشکریان سلطان بہلول فرصت را غنیمت شمردہ وقت استولا سپاہ در دریای جون

www.alimaanfoundation.com/

داختند هر چند این خبر بسلطان حسین می گفتند از نخوت و غرور قبول نمیکرد تا آنکه مردم سلطان بهلول دست
تاراج اردو دراز کرده اطراف اردو گرفتند و بی جنگ شکست بر سلطان حسین افتاد و ملکه جهان و سائر
اهل حرم گرفتار شدند سلطان بهلول رعایت حق نمک نموده در تعظیم و احترام ملکه جهان کوشید سامان
نموده بخدمت سلطان حسین فرستاده چون ملکه جهان بسلطان پیوست باز در مغز و پوست او در آمده شروع
در اغوا نمود و سلطان را بران داشت که سال دیگر استعداد لشکر نموده متوجه جنگ سلطان بهلول گشت و
چون مسافت اندک ماند سلطان بهلول رسولی فرستاد پیغام داد که سلطان از تقصیرات من بگذرند
و مرا بطور من بگذرانند که روزی بکار ایشان خواهم آمد چون تقریر برین رفته بود که دولت از خانواده سلاطین
شرقیه برد و اصلا گوش بر سخن او نکرد بعد ترتیب صفوف باز شکست بر لشکر جونپور افتاده همچنین مرتبه دگر
استعداد تمام آمده فرار پیش گرفت و در دفعه چهارم کار بمرتبه بر سلطان حسین تنگ شده بود که خود را از اسپ
انداخته گریخت و این داستان مشروحا مفصلا در طبقه سلاطین دهلی مرقوم گردید و مرتبه چهارم سلطان
بهلول جونپور را بتصرف خود در آورده باربک شاه پسر خود را در انجا نصب کرد و سلطان حسین بر یک قطعه
ولایت خود که محصول آن پنج کرور بود قانع شده اوقات میگذرانید و سلطان بهلول طریقه مروت
مسلوک داشته متعرض او نمی شد چون سلطان بهلول داعی حق را اجابت نمود سلطنت بسلطان
سکندر ابن بهلول مستقل گشت سلطان حسین باربکشاه را بران آورد که متوجه دهلی شده مملکت پدر را از برای
خود بستاند و باین اراده از جونپور عازم دهلی گشت چون جنگ واقع شد باربکشاه گریخته بجونپور رفت و
بار دگر استعداد نموده متوجه دهلی گشت و چون نوبت ثانی باز گریخت سلطان سکندر تعاقب نموده جونپور را
از تصرف او بر آورد و چون منشاء فتنه و فساد سلطان حسین بر بود سلطان سکندر بر سر او رفت بعد از جنگ
آن ناحیت را که در تصرف سلطان حسین بود نیز متصرف شده سلطان حسین گریخته ملتجی بحاکم بنگاله گردید مدت سلطنتش
نوزده سال بود بعد از شکست چند سال دگر در قید حیات مستعار مرهون بود بعد ازین سلطنت شرقیه منتهی
گشت شش نفر مدت نود و هفت سال و چند ماه حکومت کردند طبقه مالوه از سنه تسع و ثمانمائه تا سنه
سبعین و تسعمائه که یکصد و شصت و سه سال باشد یازده نفر بعضی باسالت و بعضی بوکالت حکومت کرده اند و
دلاور خان غوری بست سال هوشنگ بن دلاور خان سی سال سلطان محمود بن هوشنگ یک سال و
چند ماه سلطان محمود خلجی چهار سال سلطان غیاث الدین بن سلطان محمود بست سال سلطان ناصر الدین
بن غیاث الدین یازده سال و چهار ماه سلطان ناصر الدین محمود بست سال و شش ماه دلاور خان بهادر
گجراتی ملو قادر شاه شش سال شجاع خان بنیابت شیر خان افغان دوازده سال باز بهادر افغ

www.alimaanfoundation.com/

سال پوشیده نماند که بلاد مالوه مملکتیست وسیع همه وقت حکام ذیشان دران بلاد می بوده اند و راجهای کبار ورایان نامدار مثل راجه بکرماجیت که مدار تاریخ هنود بر ابتدای ظهور سلطنت اوست وراجه بهوج و غیر ذلک که از راجهای هندوستان بحکومت مالوه امتیاز تمام داشتند از زمان سلطان محمود غزنوی ظهور اسلام دران بلاد شدن گرفت و از سلاطین دهلی سلطان غیاث الدین بلبن بران مملکت استیلا یافت و بعد از و تا زمان سلطان فیروز شاه در تصرف سلطان دهلی میبود و دلاور خان غوری از قبل سلطان محمود بحکومت آنمملکت رسیده دم استقلال زد و ازان وقت حاکم مالوه اند اطاعت سلطان دهلی بیرون رفت و یازده تن تا زمان حضرت خلیفه الهی از پی حکومت کردند ابتدا آن طبقه مالوه از زمان دلاور خان گرده شد آورده اند که سلطان محمد بن فیروز شاه جمعی را که در ایام قرائی و همراهی کرده بودند و وفا حقیقت ورزیده بعد سلطنت رسیدن هریک را رعایتها کرده چهار کس را چهار ملک داد چهار کس بسلطنت رسیدند ظفر خان بن وجیه الملک را بگجرات و خضر خان بملتان و دیبالپور و خواجه سرور خواجه جهان را سلطان الشرق خطاب داده بجونپور و دلاور خان غوری را بمالوه فرستاد **ذکر دلاور خان غوری** چون در سنه تسع و ثمانمائه دلاور خان بمالوه آمده به نیروی بازوی شجاعت و قوت رای صاحب ولایت مالوه را در ضبط آورده حشم و خدم فراهم آورده سر انجام نمود و دست تصرف متغلبه از اطراف و اکناف آن ملک کوتاه ساخت و چون سلطان محمد از میان رفت سلطان دهلی ضعیف شد و در هند ملوک طوائف بهم رسید او نیز سر از اطاعت والی دهلی پیچیده دعوی استقلال کرد و بطریق بادشاهان در آداب ملک داری سلوک پیش گرفت سالها بکام دل گذرانیده در سنه تسع و عشرین و ثمانمائه وديعت حيات سپرد و در بعضی کتب نظر رسیده که بسعی پسر خود الف خان مسموم گشت ایام حکومتش بست سال بود **ذکر سلطان هوشنگ** دلاور خان الف خان که پسر دلاور خان بود قائم مقام گشته خطبه و سکه بنام خود کرد و چتر بادشاهی بر سر افراخته خود را بسلطان هوشنگ ملقب ساخت و امرا و بزرگان آن ناحیه با و بیعت کردند هنوز مهمات اساس دولت او استحکام نیافته بود که بمنهیان خبر آوردند که سلطان مظفر گجراتی باجین رسیده که الف خان دلاور خان را بواسطه حطام دنیاوی زهر داده خود را هوشنگ شاه نام نهاده و بواسطه آنکه میان دلاور خان و سلطان مظفر عقد اخوت بود سامان لشکر نموده متوجه انجا بود و در اوائل سنه عشر و ثمانمائه سلطان مظفر بنواحی دهارا فرود آمد و سلطان هوشنگ با آهنگ جنگ از قلعه دهارا برآمده با یکدیگر برآمیختند آخر هوشنگ فرار نموده پناه بقلعه برد چون طاقت مقاومت در خود ندید امان خواسته بخدمت سلطان مظفر شتافت و در همان مجلس او را با مرای او مقید ساخته بموکلان سپرد و نصیر خان برادر خود را با جمعیت تمام در قلعه دهارا

www.alimaanfoundation.com/

گذاشته وخود بفتح وفیروزی متوجه گجرات گردید وچون درسال اول نصیر خان ونصرتخان ناکرده کار محصول
زیاده ازمقدور از رعایا طلب داشتند وبدسلوکیها کردند بعد ازانکه سلطان مظفر بگجرات رفت لشکر مالوه فرصت
غنیمت دانسته نصیر خانرا خواجه وارازدیار برآورده تعاقب نموده بعضی پس ماندگان اورا آزار رسانیدند واز خوف
سلطان مظفر دیار راگذاشته درقلعهٔ مندو که بروج مشیده او با منطقة البروج لاف برتری میزد طرح عمارت انداخته
موسی خانرا که ابن عم سلطان هوشنگ بود بسرداری برداشتند وبعد از وصول اینخبر بگجرات هوشنگ شاه
عریضه بخدمت سلطان مظفر فرستاد مضمون آنکه خداوندگار جهانیان بجای پدر وعم فقیر میشود وسخنی که بعضی بعرض
بعرض رسانیده اند خدایتعالی داناست که خلاف واقع است ودرین ایام مسموع میشود که امرای مالوه نسبت
بخان اعظم نصرت خان بی ادبی کرده موسی خان را بسرداری برداشته ولایت مالوه را متصرف شده اند
اگر فقیر را از خاک برداشته مرهون منت احسان فرمایند لیکن که آن بلاد بدست افتد سلطان مظفر این رای را
پسندیده بعد از یکسال اورا از حبس برآورده در مقام رعایت او شد واز وعهد گرفته سرانجام او نموده
درسنه احدی وعشر وثمانمائه شاهزادهٔ احمد شاه را بکومک سلطان هوشنگ شاه رخصت فرمود تا دیار وآن نواحی
را از تصرف امرای غدار برآورده تسلیم او نماید احمد شاه دیار وآن نواحی را از تصرف امراء آورده تفویض او نموده
خود بدار الملک پتن مراجعت نمود چون سلطان هوشنگ شاه روزی چند در دیار قرار گرفت وجمعی از خاصه
خیلان بروجمع شدند شخصی را بقلعهٔ مندو فرستادند امرا را استمالت داده بجانب خود طلبید چون امرا وسپاه خواهان
او بودند همه را مسرور وخوشحال گشتند اما چون عیال وفرزندان همراه خود بقلعهٔ مندو برده بودند نتوانستند بخدمت
او پیوست هوشنگ با معدودی از دیار بقصبهٔ بهر رفت وهر روز مردم او بجنگ او می آمدند ومجروح شده باز گشتند
چون قلعهٔ مندو در نهایت استحکام بود وهوشنگ شاه صلاح دران دید که از انجا کوچ نموده در ولایت قرار گیرد ومردم را
بقصبات وپرگنات فرستاده متصرف شود در خلال این احوال ملک مغیث که پسر سلطان هوشنگ بود وملک خضر
که مشهور بمیان اخا بود طریقهٔ مشورت درمیان آورده که اگرچه موسی خان جوان شایسته ولیکن پسر عم ما میشود ولیکن
هوشنگ شاه در مردانگی ودانش وبرد باری گوی مسابقت از اقران ربوده واین مملکت ارثا واکتسابا باو
میرسد ومهذا در ایام صبی در بحر شفقت والدهٔ من ترتیب یافته صلاح در انست که عنان مملکت وفرمانروائی
بید اقتدار او سپرده شود میان اخا بحسنین رای ملک مغیث نموده باتفاق درست از قلعهٔ مندو فرود آمده بهوشنگ
شاه پیوستند هوشنگ ملک مغیث را وعدهٔ نیابت داده مسرور وخوشحال گردانیده موسی خان از استماع اینخبر
رشته امید سلطنت را بمقراض مایوسی بریده در کار خود متفکر شد وآخر الامر بملک مغیث کس فرستاد که چون
بودن من جای مقرر سازند تا قلعهٔ مندو را تسلیم نمایم وبعد از زر ومال بسیار جائی مقرر نمودند وموسی خان

www.alimaanfoundation.com/

قلعه را خالی ساخته بدر رفت و سلطان هوشنگ بر قلعه مندو برآمده در دار الامارت قرار گرفت ملک مغیث را
ملک الشرق خطاب داده امر وزارت باو مفوض فرمود و در کل امور نائب و قائم مقام خود ساخته و در سنه
ثلث و عشر و ثمانمائه چون سلطان مظفر گجراتی اجابت داعی حق را اجابت نموده و امر سلطنت بسلطان احمد
بن محمد شاه بن مظفر منتقل گشت فیروز خان و هیبت خان پسران سلطان مظفر علم بغی و عدوان در خطه بهروچ
برافراختند و امداد هوشنگ خواستند هوشنگ حقوق تربیت مظفر شاه و اعانت احمد شاهی را بعقوق مبدل
ساخته متوجه ولایت گجرات گردید و کینه دیرینه او را بران داشت که در اندیار رفته قواعد مملکت مختل سازد
سلطان احمد بمجرد استماع اینخبر با لشکر گران آمده بهروچ را محاصره نمود فیروز خان و هیبت خان از خوف سطوت
و استیلاء هیبت کثرت سپاه احمد شاهی زینهار خواسته بسلطان احمد پیوستند هوشنگ شاه از راه مراجعت
کرده بدیار آمد و این داستان بتفصیل در طبقه گجرات مرقوم است هنوز عرق تشویر و خجالت از جبین هوشنگ
حک نشده بود که باز مرتکب اینقسم عمل شنیع شد و چون در سنه ستة عشر و ثمانمائه بهوشنگ خبر رسید که سلطان احمد
گجراتی بر سر راجه جهالاوار رفته و آنجا مقید است استعداد لشکر نموده باز متوجه گجرات گردید سلطان احمد بمجرد وصول
اینخبر عازم دفع او گشت و چون هر دو قریب یکدیگر رسیدند و هوشنگ آمد و از راجه جهالاوار برسید بی اختیار
بولایت خود مراجعت نمود و بعد از معاودت دیگر باره عرائض زمینداران گجرات خصوصاً راجه نادوت و راجه
ایدر بخدمت سلطان هوشنگ پی در پی رسید که بار اول در خدمت کاری تساهل و تکاسل رفته این مرتبه
در جانسپاری دقیقه فرو نگذاشت نخواهد شد دگر سلطان متوجه گجرات شوند رای هر چند را بخدمت فرستم
که لشکر را بران دلالت نمایند که تا رسیدن بملک گجرات سلطان احمد واقف نشود خجالت لاحق علاوه عداوت
سابق گشته سلطان هوشنگ را بران داشتند که استعداد لشکر نموده متوجه گجرات گردد و جهت امضای این اراده
در سنه احدی و عشرین و ثمانمائه با شوکت تمام مهراسه عزیمت گجرات نمود اتفاقاً دران ایام سلطان احمد
بواسطه بعضی مصالح ملکی در حوالی سلطانپور و ندربار بود چون اینخبر باو رسید تسکین نائره فتنه هوشنگ را جمیع امور مقدم
دانسته بتعجیل متوجه مهراسه شد و با وجود کثرت باریدگی در اندک مدت خود را رسانید جاسوسان سلطان هوشنگ
چون بر قدوم سلطان احمد اطلاع دادند مضطرب گشته زمیندار اینکه عرائض فرستاده غبار فتنه و فساد برانگیخته بودند
در حضور خود طلبید زبان ملامت کشوده حرفهای ناسزا بر زبان راند آخر الامر بهمان راهی که رفته بود پس سر خاریده
مراجعت کرد سلطان احمد چند روز در قصبه مهراسه توقف فرموده با سپاه باو ملحق شود بعد از اجتماع لشکر در ماه صفر
متوجه ولایت مالوه شده بکوچ متواتر در نواحی کالیاده فرود آمد و سلطان هوشنگ نیز آهنگ جنگ نموده چند منزل
پیش آمد بعد از جنگ گریخته بقلعه مندو رفت و مردم سلطان تا دروازه مندو تعاقب نموده پاره از فیل و حشم

www.alimaanfoundation.com/

بدست آورد و خود نیز تا بغلجه رفت و چند روز در انجا توقف نموده افواج خود را باطراف ولایت فرستاده چون
قلعه مندو بغایت مستحکم بود لاجرم عنان عزیمت بجانب دیار مصروف نمود و از انجا خواست باجین رود و
چون موسم برسات رسیده بود امرا و وزرا معروض داشتند که صلاح دولت در انست که امسال رایت معاودت
نموده مفسدانی را که باعث فتنه و فساد بودند گوشمال و تادیب بدهند و سال آینده بخاطر جمع تسخیر مالوه پردازند
سلطان احمد برین قرار داده از دیار مراجعت نمود و پرتو التفات بر ساکنان گجرات انداخت و در سنه اثنی و
عشرین و ثمانمائه چون آثار نجابت و کاردانی از جبین او هویدا بود ملک محمود خان خطاب داده با پدر در مهمات ملکی شریک
کرده و هرگاه بجای رفتی ملک معینش را در قلعه مندو گذاشته محمود خان را همراه خود میبرد تا بمهمات ملکی پردازد و در سنه
خمس و عشرین و ثمانمائه سلطان هوشنگ یکهزار سوار از لشکر خود انتخاب نموده در لباس سوداگران متوجه جاجنگر
گردیدند و اسپان نقره سرخنگ را که برای جاجنگر دوست میداشت و پاره متاع دیگر که دران مملکت مردم رغبت
میگرفتند بخود همراه برد غرض سلطان ازین سفر آن بود که عوض آن اسپان و متاع قبل انتخاب نموده بگیرد تا بقوت
آن از سلطان احمد شاه انتقام بستاند چون بحوالی جاجنگر رسید شخصی را پیش فرستاده اعلام داد که سوداگری
بزرگ بجهت خریدن فیلان آمده اسپان نقره سرخنگ و قماش و زمینه بسیار همراه آورده رای جاجنگر گفت چرا
از شهر دور فرود آمده فرستاده جواب داد که سوداگر بسیار همراه دارد و آب و صحرا دیده فرود آمده رای جاجنگر گفت
که من فلان روز بقافله خواهم آمد باید که آنروز اسپان را مستعد دارند و قماش بر زمین فراز کنند تا ملاحظه نموده
عوض آن اگر فیل خواهند فیل بدهم و اگر زر نقد بدهم چون این فرستاده برگشته آمد سلطان هوشنگ مردم شهر را
طلبیده عهد مجدد گرفت که هرچه فرماید خلاف نکنند و انتظار آنروز میبرد چون روز رسید رای جاجنگر چهل زنجیر فیل
پیش از خود بقافله فرستاد تا سوداگران خوش کنند و از آمدن خود اعلام نموده پیغام داد که متاع را بکشایند
و اسپان را مستعد سازند و سلطان هوشنگ مجموع فیلان را واپس فرستاد و پاره متاع را بر زمین چیدند درین اثنا
رای جاجنگر با پانصد کس بقافله درآمد و قماش میدید چون موسم برسات بود ابری سیاه ظاهر شد و قطرات باران
متقاطر گردید از اوازه رعد و نهیب برق فیلان رو بگریز نهادند و متاعی که بر زمین چیده بودند در زیر دست و پای فیلان
خراب شد درین وقت غریو از اهل قافله برآمد و سلطان هوشنگ بر سم سوداگری پاره موی سر و ریش خود بکند و گفت
هرگاه متاع من خراب شده باشد دگر زندگی نمیخواهم خود با اتفاق سپاهیان بر اسپانی که قبل ازین مستعد ساخته بودند
سوار شده بر فوج راجه تاخت و بصدمه اول پای ثبات آن طایفه از جای برفت و قاعده قرار و اقتدار ایشان
از هم فرو ریخت و پاره مردم را علف شمشیر کردانیدند پاره دیگر گریخته بشهر رفتند و رای جاجنگر زنده بدست افتاده
درین وقت اظهار نموده که من هوشنگ شاه غوری ام که جهت فیلان درین دیار آمده ام و وزرا

www.alimaanfoundation.com/

و امرا جاجنگر رسول بخدمت فرستادند که هرچه رضای سلطان باشد قبول داریم سلطان جواب داد که غرض از آمدن
مکر و حیله نبود و جهت سودای فیل آمده بودم اموال من تلف شد راجه را بگرو گرفته ام که در عوض فیل بستانم و زری
جاجنگر هفتاد و پنج فیل اعلی بخدمت سلطان هوشنگ فرستاده معذرت خواستند هوشنگ شاه رای
جاجنگر را گرو همراه گرفت و مراجعت کرد چون از سر ولایت او درگذشت دلاسا و دلجوئی او نمود رخصتش فرمود
چون بشهر خود رسید چند فیل دیگر بخدمت او فرستاد در راه بسلطان هوشنگ خبر رسید که سلطان احمد
باز بولایت مالوه درآمده قلعه مندو را محاصره نمود هوشنگ چون نزد قلعه کهرله رسید رای کهرله را طلبیده مقید
ساخت و کهرله را متصرف شده متوجه مندو گردید و چون نزدیک مندو رسید سلطان احمد امرا و سپاه را از
مورچلها طلبیده جمع نموده مستعد جنگ گردید و سلطان هوشنگ از دروازه تاراپور بقلعه درآمده متوجه جنگ شد
سلطان احمد چون دید که فتح قلعه متعسر بلکه متعذر است از بالای قلعه برخاست و متوجه تاخت و تاراج ولایت
گشت و از اجین گذشته عازم سارنگپور شد سلطان هوشنگ برین اراده اطلاع یافته از راه دیگر خود را بحصار سارنگپور
رسانید و بسلطان احمد پیغام فرستاد که چون حق اسلام در میانست و خود میدانید که ریختن خون مسلمانان بیوجه
چه مقدار مال دارد فکیف که جماعت جماعه فوج فوج کشته شوند لائق آنکه عنان عزیمت بدار الملک خود معطوف
فرمایند و متعاقب پیشکش نیز خواهد فرستاد سلطان احمد جهت صلح خاطر جمع نموده در محافظت لشکر و حزم و احتیاط
تهاون و تکاسل نمود و سلطان هوشنگ انتهاض فرصت نموده در شب دوازدهم محرم الحرام سنه ست
و عشرین و ثمانمائه شبیخون آورد و در آن شب مردم بسیار بقتل رسیدند از انجمله نزدیک پایگاه سلطان احمد
رای سامت رای ولایت دنداه که الحال در السنه و اجوره کرهی میگویند تا پانصد راجپوت کشته شد
و سلطان احمد با یک ازار برآمده در صحرا ایستاده و قریب تسخیر مردم برو جمع شدند و مقارن طلوع صبح
صادق که فی الحقیقت صبح اقبال بود سلطان بر فوج سلطان هوشنگ تاخت و معرکه قتال و جدال
چنان گرم شد که سارنگپور با دو هفت سلسله فیل جاجنگر بدست سلطان احمد افتاد و بتاریخ چهارم ربیع الآخر
سنه مذکور سلطان احمد بفتح و فیروزی متوجه گجرات شد چون هوشنگ بدین وقوف یافت از غایت
غرور دلیری از حصار سارنگپور برآمده راه تعاقب پیمود و سلطان احمد نیز برگشته ایستاد و میان هر دو لشکر
نائره حرب اشتعال یافت و در صدمه اول سلطان هوشنگ فوج غنیم را درهم آورد و سلطان احمد چون حال
برین منوال مشاهده نمود بنفس خود بمیدان مبارزت درآمده چندان جدال نمود که باو فتح و فیروزی بر سده
اعلام او وزیدن گرفت و باز هوشنگ گریخته بحصار سارنگپور درآمده و سلطان احمد بگجرات رفت فی الجمله سلطان
هوشنگ در شجاعت و شهامت ممتاز بود اما فیروز جنگ نبود و در اکثر معارک بعد کوشش و کشش بسیار گریخت و دامن

www.alimaanfoundation.com/

مردانگی خود را بغبار فرار آلود چون خبر محقق رسید که سلطان احمد بسرحد گجرات در آمد هوشنگ از سارنگپور بقلعه مندو
خرامید و همدرین سال بعد از چند روز شکست و ریخت سپاه خود درست نموده متوجه تسخیر قلعه کاکرون شده در اندک
مدت بتصرف خود در آوردند و همدرین سال متوجه تسخیر گوالیار گردید و بکوچ متواتر رفته اطراف را فرو گرفت بعد از آنکه یک ماه
و چند روز گذشت سلطان محمود مبارکشاه بن خضر خان از راه بیانه بامداد رای گوالیر لشکر کشید چون این خبر بسلطان هوشنگ
رسید از پای قلعه برخاست تا آب دهول پور استقبال نمود بعد از چند روز صلح منعقد شد و قرار یافت که هوشنگ
خیال تسخیر گوالیر را از سر بیرون کند و هر دو بیکدیگر تحفه فرستادند و بدار الملک خود مراجعت نمودند و در سنه اثنی و ثلثین و ثمانمائه
مرغان بادپا و منهیان بادیه پیما خبر آوردند که سلطان احمد شاه بهمنی والی دکن با عساکر خود آمده قلعه کهرله محاصره نمود چون این خبر
بهوشنگ شاه رسید عرق حمیت او بحرکت در آمده لشکری بزرگ فراهم آورده متوجه امداد رای کهرله گردید سلطان احمد بعد وقوف
برین امر خیال تسخیر کهرله از سر بر آورده متوجه دیار خود گردید و هوشنگ باغوای رای کهرله سه منزل او را تعاقب نموده سلطان احمد از روی
حمیت و غیرت برگشته جنگ کرد و در صدمه اول اگرچه بر سپاه احمد شکست واقع شده بود سلطان احمد از کمینگاه بر آمده بر قلب هوشنگ
تاخت و جمعیت او را بتفرقه مبدل گردانید سلطان هوشنگ گریخته متوجه مندو شد و مخدره سلطان و سائر اهل حرم بدست سلطان احمد افتاد و سلطان
طریقه مروت مسلوک داشته سامان نموده بمندو فرستاد و پانصد سوار بجهت بدرقه همراه نمود و این داستان در طبقه سلاطین
دکن بتفصیل مرقوم گشته و در سنه سبع و ثلثین و ثمانمائه سلطان هوشنگ باهنگ تسخیر ولایت کالپی از مندو متوجه گردید
چون قریب کالپی رسید خبر رسانیدند که سلطان ابراهیم شرقی با لشکر بی شمار از دار الملک جونپور بقصد تسخیر کالپی آمده سلطان
هوشنگ دفع سلطان ابراهیم را بر تسخیر کالپی مقدم دانسته متوجه جنگ او گردید چون هر دو لشکر نزدیک بیکدیگر رسیدند
و کار جنگ بامروز و فردا کشید درین اثنا خبرداران سلطان ابراهیم خبر آوردند که مبارکشاه سلطان دهلی انتهاض فرصت
نموده عازم جونپور گشته سلطان ابراهیم عنان اختیار از دست داده بصوب جونپور راهی شد و هوشنگ کالپی را نزاع
بدست آورده خطبه خواند و روز چند آنجا بوده رشته احسان در رقبه قادر خان که سابق ضابط کالپی بود انداخته بدیار مالوه
مراجعت کرد و در اثنای راه عرایض تهانه داران رسید که متمردان از جانب کوه جاتیه بولایت در آمده بعضی مواضع و قریه
تاخته حوض بهیم را پناه خود ساختند و کیفیت حوض بهیم برین نهج است که در زمان قدیم بهیم مسافتی که میان کوهها واقع است
از سنگ تراشیده بند بسته و عرض و طول آن بمثابه ایست که طرف دیگر مرئی نمیگردد و عمقش پیدا نمیشود و بعد از چند
روز هم در اثنای راه عثمان خان شاهزاده سواری را نزدیک بسراپرده عزنی خان شاهزاده که برادر بزرگ بود فرستاد و همچنان
سوار ایستاده دشنام میداد و همچنان درشت و ناسزا می گفت و هر چند پرده داران و خواجه سرایان منع او می کردند
ممنوع نمی شد آخر خواجه سرایان سنگ زده از حوالی سراپرده راندند و عثمان خان شاهزاده بحمایت نفس خود آمده
خواجه سرایان را چوب زد و بر قباحت عمل خود اطلاع یافته از اردو مفارقت اختیار کرد و امرا بی عاقبت بوعده

www.alimaanfoundation.com/

در وقوع فریفته در مقام عذر شدند چون یعنی بسلطان هوشنگ رسید آتش غضب در کانون سینه اشتعال
یافت و بملک مغیث خانجهان طریقه مشورت مسلوک داشت ملک مغیث گفت که چون این قسم حرکات از
شاهزاده مکرر بوقوع آمده و اقران بعفو یافته این مرتبه اغماض عین فرمایند شاهزاده ملحق شود سلطان هوشنگ
بتغافل گذرانیدند تا شاهزاده عثمان خان آمده باردو ملحق گردید و چون سلطان هوشنگ ظلال رافت بر سکان
قصبه اجین گستر در روز مجلس بارعام ترتیب داده عثمان شاهزاده را با دو برادر کلان فتح خان و هیبت خان با شمشیر
حاضر ساخته مقام سیاست داشت و تادیب زبانی فرمود هر سه را بموکل سپرد بعد از چند روز ملک مغیث را
فرمود تا هر سه را در کشیده همراه خود بقلعه مندو برده محافظت نمایند و خود بتادیب و گوشمال متمردان جانبه متوجه
گشت و بکوچ متواتر رفته بند حوض بهیم را شکست داد از انجا بر جناح استعجال طی مسافت نموده و ما را از دور گاه
متمردان برآورد و راجه کوه پایه جانبه پیاده گریخته در جنگل مختفی شد عیال و مال و منال او بتمام بدست آورده
و قصبه و شهر بغارت رفت و چندان بندی گرفتند که در شمار نیاید و از انجا مظفر و منصور مراجعت نموده بقلعه
هوشنگ آباد رفته موسم برسات را آنجا گذرانیدند روزی بقصد شکار برآمده بود و در اثنای سیر لعل بدخشان از
تاج جدا شده افتاد روز سوم پیاده آورده گذرانیدند بانصد تنکه زر انعام داد و باین تقریب حکایتی نقل کرد
که روزی لعل از تاج سلطان فیروز شاه جدا شده افتاد پیاده آورده گذرانید سلطان فیروز شاه بانصد تنکه زر
باو مرحمت نموده گفت علامت غروب آفتاب دولتست و بعد از چند روز از دار فانی رحلت خواهی
کرده من نیز میدانم که منشور عمر من پیچیده شد نفس چند بیش نمانده حضار مجلس زبان بدعا گشوده معروض داشت
که در انروز که سلطان فیروز شاه این سخن گفته بود عمرش بنود سال رسیده بود و هنوز حضرت سلطانی در عنفوان
جوانی و کامرانی ست هوشنگ گفت انفاس عمر قابل از زیاد و نقصان نیست و پس از چند روز در هوشنگ آباد
مرض سلسلة البول بذات سلطانی طاری گردید سلطان هوشنگ چون آثار اعتال و علامات ارتحال از
خود مشاهده نموده از هوشنگ آباد متوجه مندو گشت روزی در راه مجلس بارعام ترتیب داده بحضور امرا و خواص
و سران سپاه انگشتری مملکت را بخلف صدق خود غزنینخان داده او را ولیعهد گردانیدند و دست او گرفته
بمحمود خان سپرد محمود خان لوازم ادب بجا آورده معروض داشت که تا ما را رمقی از زندگانی باشد در خدمتگاری
و جانسپاری خود را معاف نخواهم داشت و امرا را عموماً وصیت فرمود که ساحت مملکت را بعناد و نفاق مخالفت
مکدر نسازند و چون بفراست دریافته بود که محمود خان ارادهٔ آن دارد که امر سلطنت با و منتقل شود گوش او را
بنصایح و مواعظ گران بار گردانیده حقوق تربیت پاداش داده فرمود که سلطان احمد گجراتی با دشاه باشوکت و
صاحب شمشیر ست و همه وقت ارادهٔ تسخیر مالوه دارد و منتظر فرصت و وقتست اگر در سرانجام مهمات مملکت

www.alimaanfoundation.com/

وپرداخت احوال سپاہ ورعیت تساہل وتکاسل واقع شود ودر مراعات جانب شاہزادہ تہاون رود
البتہ عزم تسخیر این ولایت مصمم سازد جمعیت شما مبدل بتفرقہ گردد ودر منزل دگر شاہزادہ غزنی خان ملک محمود نامے
راکہ عمدۃ الملک خطاب داشت بخدمت محمود خان فرستادہ پیغام کرد کہ اگر خدمت وزارت خواہی عقد بیعت را
بسوگند موکد سازد تا باعث اطمینان خاطر گردد محمود خان ملتمس شاہزادہ را قبول نمود عہد وپیمان بدین ایمان استحکام
داد وبعضی امراکہ خواہان شاہزادۂ عثمان بودند بوسیلۂ خواجہ نصر اللہ دبیر بعرض رسانیدند کہ چون شاہزادہ عثمانخان
نیز جوان شایستہ وفرزند خلف ہست اگر او را از قید خلاص کردہ حصۂ از بلاد مالوہ بجاگیر او مقرر سازند مناسب
ولائق مینماید سلطان ہوشنگ فرمود این امر بخاطر من نیز خطور نمودہ بود فاما اگر عثمانخان را بگذارم امر مملکت
مختل شدہ فتنہ وفساد در مملکت متولد گردد وچون غزنی خان شنید کہ بعضی امرا سعی در تخلاص عثمانخان
نمودہ بودند باز ملک محمود عمدۃ الملک را بخدمت محمود خان فرستادہ پیغام نمود کہ در حضور یکدیگر مصرع شائع
عہد را بقسم استحکام دہند محمود خان در راہ بر سرای شاہزادہ پیوست وباز قسم یاد کرد تا رمقی از حیات باقی
باشد جانب شاہزادہ را از دست ندہد امرای چون برین امور وقوف یافتند ملک عثمان جلال کہ از کبار امرا
بود وسردار معتبر را با ملک مبارک غازی بخدمت محمود خان فرستاد اتفاقاً ملک محمود عمدۃ الملک در ملازمت
محمود خان حاضر بود کہ دعا ملک مبارک غازی وآن دو امیر رسانیدند محمود خان ملک محمود عمدۃ الملک را
در خرگاہ گذاشتہ خود بیرون آمدہ وبر در خرگاہ نشست تا ہر چہ مذکور شود ملک محمود عمدۃ الملک بشنود وچون
ملک مبارک بغازی آباد دیار خود در آمدہ دعا ملک عثمان جلال وشاہزادہ عثمان خان رسانیدہ گفت ملک
عثمان معروض داشتہ کہ امر سلطنت ووزارت بر روی کار آمدہ مثل شما وزیری بر مسند نشستہ ولیکن عجب
نمود کہ با وجود عثمانخان کہ مظہر سخاوت وشجاعت وداد گستری ورعیت پروری مجلی ہست چرا تجویز فرمودہ اید کہ
غزنیخان ولیعہد باشد ومع ذلک عثمان خان بسبب دامادی بخدمت ملک وارد او فرزندانیشان میشوند
اگر ضعف بر سلطان مستولی نمیشود در تقوی فتور راہ نمیافت ہرگز برین امر اقدام نمینمود وجمیع خوانین وامرا اتفاق
مینمایند کہ توجہ شاملحال عثمان خان نموده دست تربیت از سر او باز نگیرد کہ اگر مہم سلطنت بعثمان خان رجوع
شود باز مملکت را رونقی ورواجی پدید آید محمود خان جواب داد کہ بندہ را با بندگی کار ہست خواجگی وخداوندی
او داند ودر مدت ہرگز گرد فضول نگشتہ ام بلکہ مبارک غازی چون مرخص شد ملک محمود بخدمت غزنیخان
رفتہ چون ماجرای تقریر نمود شاہزادہ خاطر از جانب محمود خان جمع نموده خوشحال گشت وبعد از انکہ امرا از
حیات سلطان ہوشنگ مایوس شدند ظفر منجملہ کہ پیشوای ملک عثمان جلال بود بارادہ آنکہ نگاہبانان شاہزادہ
عثمان خان را با خود موافق ساختہ شاہزادہ را بگریبان دارد وی سلطان ہوشنگ گریخت چون این خبر بمحمود خان

www.alimaanfoundation.com/

رسید در ساعت شاہزادۂ غزنیخان را واقف ساخت تا در تدارک آن کوشد شاہزادہ ملک برخوردار و
ملک حسن و شیخ ملک بجہت گرفتن ظفر منجملہ تعین نمود ملک برخوردار و ملک حسین و شیخ ملک با سپاہ تازہ
روزرا استدعا نمودند فرمودند تا از اصطبل سلطانی پنجاہ اسپ بدہند میر آخور چون ہوا خواہ عثمان خان شاہزادہ بود
در جواب گفت تا سلطان زندہ ہست بغیر از امرای ایشان یک اسپ نخواہم داد و رفتہ بیکی از خواجہ بیدولت
این سخن را باعث اعراض و غضب سلطان تصور نمودہ بمیر آخور تعلیم نمود کہ قریب تکیہ گاہ سلطانی آمدہ این سخن را
با آواز بلند بگوئی تا بگوش سلطان برسد و بخاطرش خطور نماید کہ ہنوز من زندہ ام و غزنیخان دست تصرف باموال
من دراز کردہ چون میر آخور این سخن را با آب و تاب گفت سلطان در حال بیہوشی اندک شعوری بہم رسانیدہ گفت ترکش
من کجاست و امرا طلبیدہ امرا واسطہ آنکہ مبادا سلطان رحلت نمودہ باشد غزنیخان باین مدد مرا از دست آوردہ صنایع
ساز و بخدمت سلطان برفتند مگر محمود خان و اینخبر بغزنیخان رسید رعبی و خوفی بر باطنش استیلا یافت بکاکرون
سہ منزل از لشکر بود گریختہ رفت و ملک محمود عمدۃ الملک را بخدمت محمود خان فرستاد و پیغام داد کہ جملہ امرا بر
سلطنت عثمانخان اتفاق نمودہ اند و من بغیر شما ہوا خواہی ندارم و جہت آنکہ سلطان ترکش طلبیدہ بود ملاحظہ
نمودم کہ مبادا بعد از وصول سند و مراسیر مقید ساختہ با برادران ہمراہ سازد محمود خان جواب فرستاد کہ ہرگز از شما
امری خلاف مرضی سلطان صادر نشد و قضیہ دانستن اسپ از من در محل صالح بعرض خواہم رسانید باز غزنیخان
ملک محمود عمدۃ الملک را فرستاد کہ اگرچہ خدمت وزارت پناہی دست مرا گرفتہ اند اما چون میدانم خواجہ سرایان
بعضی حرفہای ناملایم بسلطان محمود رسانیدہ اند خونی بر من مستولی گشتہ محمود خان جواب داد کہ ہیچ قصہ نیست
زود بارد و متوجہ شوید کہ وقت تنگ شدہ آفتاب بغروب مائل گشتہ و خطی در حضور ملک محمود عمدۃ الملک نوشتہ
بخدمت ملک مغیث فرستاد مضمون آنکہ حضرت سلطان غزنیخانرا ولیعہد و قائم مقام خود فرمودہ اند بیمارے
ایشانرا زبون دارد و مقربان امید حیات قطع کردہ اند باید کہ در محافظت شاہزادہ عثمان خان اہتمام مرعی
دارند چون ملک محمود بخدمت غزنیخان رفتہ پیغام گذرانیدہ مضمون خط نقل کردہ غزنیخان مسرور خاطر گردیدہ
بارد و آمد ملک آنجہا عارض ممالک و خواجہ سرایان کہ ہوا خواہ عثمانخان بودند چون دیدند کہ از سلطان رمقے
بیش نمانده کنکاش کردند کہ علی الصباح بی آنکہ بامرا محمود خان اطلاع دہند سلطانرا در پالکی نہادہ بسرعت
تمام متوجہ مند و شوند و شاہزادہ عثمانخان را از بند برآوردہ بسلطنت بردارند محمود خان بر کنکاش ایشان اطلاع
حاصل کردہ از رحلت ہوشنگ خبردار شدند و ہمانجا پالکی را فرمودند کہ فرود آوردند و بفرمودہ غزنیخان و محمود خان
از رگاہ سلطانی نصب کردہ بتجہیز و تکفین مشغول شدند و امرا ہر یکے بگوشہ رفتہ قرار گرفتند و بعد از تجہیز محمود خان
بیرون آمدہ بآواز بلند گفت کہ سلطان ہوشنگ شاہ بامر حق وفات یافت و غزنیخان را ولیعہد و قائم مقام خود

www.alimaanfoundation.com/

ساخته هر که با ما موافق ست بیعت نمایند و هر که مخالفست از لشکر جدا شود و در فکر خود باشد محمود خان دست
غزنیخان را بوسه داد و بیعت نموده بسیار گریست انگاه امرای یکیک پای غزنیخان را می بوسیدند و های
های میگریستند چون سلطان غزنیخان بیعت امرا و بزرگان وقت استحکام پذیرفت نعش سلطان هوشنگ را
برداشته متوجه مدرسه شدند و روز نهم ذیحجه بخاک سپردند ؎ کجایند شاهان جم اقتدار + ز هوشنگ و جم تا باسفندیار
فریدون و کیخسرو جام کو + کجا رفت شاپور و بهرام کو + همه خاک دارند بالین و خشت + خنک آنکه جز تخم نیکی
نکشت + در قصر سلطان هوشنگ مجلس عالی منعقد شد و ملک مغیث خانجهان و سائر امرا بیعت نموده لوازم
نثار بتقدیم رسانیدند مدت سلطنت هوشنگ سی سال بود در تاریخ وفاتش از آه شاه هوشنگ نماند مفهوم و
مستفاد میشود ذکر محمد شاه بن هوشنگ شاه غوری چون هوشنگ شاه اجابت داعی حق نمود یازدهم
ذیحجه سنه ثمان و ثلاثین و ثمانمائه بسعی ملک مغیث و اهتمام محمود خان امرا طوعا و کرها بغزنیخان که مختار
هوشنگ بود بیعت مجدد نمودند و هر یک از امرا را مخلع ساخته بخطاب سرفراز فرموده اکابر و معارف ولایت
مالوه بانعام و وظیفه خوشدل گشتند و مندو را شادی آباد نام نهاده خطبه و سکه بنام غزنیخان کرده بسلطان
محمد شاه مخاطب ساختند هر کس در هر جا که جاگیر و وظیفه داشت مقرر و مسلم داشتند فی الجمله اگرچه امرا بر سلطنت او
راضی نبودند اما بحسن کاردانی و اهتمام ملک مغیث و محمود خان رواج و رونق تازه بروی کار آمده و جمهور خلایق
خواهان او شدند و محبت او بر مملکت قلوب استیلا یافت و ملک مغیث را مسند عالی خانجهان خطاب
داده زمام وزارت بدستور سابق بید اقتدار او سپردند و چون بعد از چند روز قصد برادران نمود خونهای ناحق
بریخت و نظام خان برادرزاده و داماد خود را با سه فرزندان میل کشید و دلهای مردم از و متنفر گشت و در دلها
بجای محبت عداوت قرار گرفت لاجرم خون برادران مظلوم بر او مبارک نیامد و در اندک مدت سلطنت
از خاندان او رفت و در مملکت آشوب و فتنه خواب شده بیدار گشت و ارباب فتنه و فساد علم طغیان بر
افراخته غبار فتنه و فساد برانگیختند ؎ چو بد کردی مباد ایمن ز آفات + که واجب شد طبیعت را مکافات
از انجمله راجپوتان ولایت هاروتی پای از دائره اطاعت بیرون نهاده پاره ولایت تاختند چون این خبر
بسلطان محمد شاه رسید خانجهان را بتاریخ یازدهم ربیع الاول در سنه تسع و ثلثین و ثمانمائه بتادیب آن جماعت
نامزد فرموده دو زنجیر فیل و خلعت خاصه مرحمت نموده راهی ساخت و سرانجام سپاه و ولایت را بر طاق
نسیان نهاده بدوام شرب عادت گرفت و همواره صبوح را بعیوق و عیوق را بصبوح متصل و پیوسته
میداشت تا آنکه روزی جمعی از کهنه بیدولتان بوسیله یکی از حرمها پیغام فرستادند که در دماغ محمود خان
زاغ حرص بیضه عجب نهاده و او در فکر آنست که سلطان را از میان برداشته خود بر سریر سلطنت نشیند

www.alimaanfoundation.com/

سلطان محمد بآن مردم اتفاق کرد که پیش از آنکه محمود خان این خیال فاسد را از قوه بفعل آورد او را از میان
میباید برداشت چون این خبر بمحمود خان رسید گفت الحمد لله که نقض عهد از جانب ما نشد و در فکر کار خود
شده همه وقت با جمعیت و استعداد میبود از روی حزم و احتیاط بخدمت سلطان محمد آمد و شد مینمود چون
سلطان محمد بطریقه هوشیاری از محمد خان ملاحظه میکرده سبب زیادتی خوف و هراس او میگشت تا روزی
دست محمد خان را گرفته درون حرم برد و زن خود را که همشیرهٔ محمود خان میشد حاضر ساخته گفت که توقع من آنست
که مضرتی بجان من نرسانی و امور سلطنت بی متنازع و مخالفت تعلق بتو دارد و محمود خان گفت مگر عهد و سوگندها
از خاطر سلطان رفت که این قسم سخنان بر زبان میرانید اگر منافقی بغرض فاسد خود سخنی بعرض رسانید در آخر
خجل و شرمسار خواهد شد اگر از جانب من دغدغه در خاطر سلطان باشد من الحال تنهایم و مانعی نیست
ع گر میل وفاداری اینک دل و جان * ور میل جفاداری اینک سر و طشت * و سلطان محمد عذری
خواسته طرفین ملایمت و چاپلوسی نمودند اما چون واهمه بر سلطان غالب بود هر لحظه ادائی که مشعر نااعتمادی
باشد از و صادر می گشت محمود خان در حصول مطلب جد و جهد بلیغ نمودن گرفت ساقی سلطان محمد را بزر
بسیار فریفته او را در شراب بزهر هلاک ساخت و زمان حال سلطان محمد مظلوم مسموم بدین مقال مترنم گردید
زمانه بیوفا باز این صدا در خم طاق فلک انداخت ع دمی چند گفتم برآرم بکام * دریغا که بگرفت
راه نفس * دریغا که برخوان الوان عمر * دمی چند خوردیم و گفتند بس * چون امرا برین امر اطلاع
یافتند خواجه نصر الله و هرسانی و ملک شیر الملک و لطیف ذکریا و بعضی سرداران اتفاق نموده شاهزاده
مسعود خان را که در سن سیزده سالگی بود از حرم بیرون آورده بسلطنت برداشتند و قرار دادند که
بهر حیله که توانند محمود خان را از میان بردارند و ملک بایزید شیخا را پیش محمود خان فرستادند که سلطان
محمد شاه شما را بسرعت طلبیده و میخواهد که رسولی بگجرات فرستد محمود خان چون بر فوت سلطان
آگاه بود جواب داد که من خود را از شغل وزارت گذرانیده ام و میخواهم که بقیة العمر جاروب کش مزار
هوشنگ شاه باشم و با وجود این اراده چون مغز استخوان او از دولت هوشنگ شاه
پرورش یافته بود گفت اگر جمیع امرا بمنزل من بیایند جمیع شقوق کنکاش در میان نهاده بدانچه
قرار گیرد رفته معروض دارند لائق و مناسبت مینماید ملک بایزید شیخا با مرا خبر آورد که محمود خان هنوز بر فوت سلطان
محمد مطلع نیست اگر باتفاق بمنزل او بروند او همراه شما بدولتخانه خواهد آمد آنگاه کارسازی او باید نمود امرا بسخن بایزید
شیخا پیش محمود خان رفته و او مردم خود را در نهانخانه مستعد داشته بود چون امرا بر در آمدند پرسید که سلطان هشیار
شده است یا هنوز مست افتاده است امرا دانستند که چه میگوید بعد از ساعتی مردم او از حجرها برآمده با مرا در آویختند

www.alimaanfoundation.com/

وہمہ را مقید مردم ساختہ بوکلان سپردند چون از صدمۂ اینجر کاخ سماخ بقیۂ امرا کہ پیش مسعود خان بودند ممتلی گردید سپاہ
خود را جمع نمودند چشم سلطان را مستعد ساختہ چتر از قبر سلطان ہوشنگ آورده بر سر مسعود برافراختند محمود خان بعد از
شنیدن اینجر سوار شدہ متوجہ دولتخانہ گردید تا ہر دو شاہزادہ را بدست آورده کار سازی ایشان نماید چون قریب
دولتخانہ رسید طرفین دست بہ تیر و تبر کردند و تا شب معرکۂ جدال و قتال گرم بود چون خسر و انجم در پس پردہ
ظلمانی مختفی گشت عمر خان شاہزادہ از قلعہ فرود آمدہ راہ فرار پیش گرفت مسعود خان بشیخ جایلدا کہ از بزرگان
وقت بود پناہ برد و باقی امرا گریختہ خود را بگوشہ عافیت کشیدند و محمود خان تا صبح مسلح و مستعد در پیش دولتخانہ
ایستادہ بود چون سپیدۂ صبح از لجۂ تاریکی شب ظاہر شد محمود خان خبر آوردند کہ دولت خانہ خالیست و
مخالفان ہر کدام بگوشہ خزیدند محمود خان بدولتخانہ درآمدہ مسرعی بطلب پدر خود خانجہان فرستاد خان جوان
بر جناح استعجال رسید و محمود خان امرا و ملوک را حاضر ساختہ بخانجہان پیغام فرستاد کہ چون خانجہان بلا از جہانبانی
چارہ نیست اگر تخت سلطنت از وجود بادشاہی خالی ماند در جہان از حادثۂ زمان فتنہا متولد شود کہ تدارک آن
دشوار بود مملکت مالوہ و سعی پدر رفتہ مفسدان و ستمردان ہنوز از خواب بیدار نشدہ اند و اینجر بسلاطین اطراف
نرسیدہ والا از ہر طرف متوجہ این مملکت می شدند خانجہان جواب فرستاد کہ متقلدان منصب عالی کہ توام
بنوتست تا کسی بعلو ہمت و کمال شجاعت و انصاف و عقل موصوف نباشد مہمات سلطنت رواج و
رونق نمی یابد الحمد للہ کہ جمیع صفات کہ در سلاطین میباید آن فرزندان دارد میباید کہ بر بساط سلطنت قدم
نہادہ بر سر فرمانروائی جلوس فرمایند چون فرستادہ اینجر آوردہ جمیع امرا و اکابر تحسین این رای و تصدیق این
قول نمودہ منجمان اختر شناسان را فرمودند کہ ساعتی سعد برای جلوس اختیار نمایند و کل امرا و بزرگان ممالک
و اکابر شہر دست او بوسیدہ مبارکبادی سلطنت کردند ایام سلطنت سلطان محمد یکسال و چند ماہ بود بیت
یکی گرود دیگر اید بجای ۔ جہان را نماند بدی کہ خدای

ذکر سلطان محمود خلجی نقلہ اخبار سلاطین روایت
کردہ اند کہ روز دوشنبہ بست و نہم ماہ شوال سنہ تسع و ثلثین و ثمانمائۃ سلطان محمود خلجی بر اورنگ سلطنت و
سریر خلافت و ولایت مالوہ جلوس فرمود سن او در آنوقت بسی و چہار سال رسیدہ بود در کل بلاد مالوہ خطبہ
و سکہ بنام او شد جمیع امرا بالعنایت و نوازش خوشدل ساخت در خلوت و مرتبہ ہر یک افزودہ جمعی را
انتخاب نمودہ خطابہا داد از انجملہ بشیر الملک را نظام الملک خطاب دادہ زمام وزارت بید اقتدار او سپرد
و ملک برخوردار را تاج خان لقب نہادہ عہدۂ عارض ممالک باو سپرد خانجہان را بخطاب اعظم ہمایون ارزانی
داشت چتر و سرکش سفید کہ خلاصۂ سلاطین میبود عطا فرمود و چنین قرار داد کہ نقیبان و سیاولان اعظم ہمایون
چوب طلا و نقرہ بدست گیرند و سرگاہ کہ سوار شوند و فرود آیند با واز بلند بسم اللہ الرحمن الرحیم گویند کہ در ازمان

www.alimaanfoundation.com/

خلاصهٔ سلاطین بود چون سلطنت برو قرار گرفت همت بر تربیت فضلا و علما گماشته در هر جا ارباب کمال هر کرا
می شنید زرها می فرستاد و طلب میداشت و در ولایت خود چند جا مدرسه ساخته علما را با طلبه وظیفه مقرر فرمود
تا با فائده و استفاده مشغول گردیدند بالجمله بلاد مالوه در ایام دولت او محسود شیراز و سمرقند شد چون امور سلطنت
انتظام و مهمات مملکت التیام پذیرفت ملک قطب الدین رستانی و ملک نصیر الدین دبیر و جمعی دیگر امرای
هوشنگ شاهی از روی حسد باتفاق ملک یوسف قوم اراده غدری نمودند و بجهت امضای این نیت شبی
نردبان نهاده بر بام مسجد که متصل دولتخانه محمود شاه بود برآمدند و از آنجا بصحن سرای فرود آمده متردد بودند که چه
کنند درین اثنا محمود شاه حاضر شد و از کمال شجاعت ترکش بر میان بسته از خانه بیرون آمد و در خانهٔ کمان در
آمده چندی را زخمی کرد و مقارن این حال نظام الملک و ملک محمود و خضر با جمعی سلاح داران از پیش مسلح خود رسانیدند
و آن جماعت از همان راه که آمده بودند گریخته بدر رفتند و یکی از آن جماعت چون زخم تیر داشت نتوانست از نردبان فرود
آید و خود را از بام مسجد بر زمین انداخت پای او شکست و او را گرفته آوردند و او نام هر که درین غدر داخل بود بقلم
داد علی الصبوح همه را حاضر ساخته بسیاست رسانیدند و شاهزادهٔ احمد خان هوشنگ شاه و ملک یوسف
قوام الملک ایجها و ملک نصیر الدین دبیر اگرچه در فتنه انگیزی دخلی تمام داشتند اما اعظم همایون استغفار تقصیرات
ایشان نموده برای شاهزاده قلعهٔ اسلام آباد گرفت و ملک یوسف قوام را خطاب قوام خانی داده و اقطاع
بهلیه و ملک ایجها را اقطاع هوشنگ آباد و ملک نصیر الدین را نصرت خان و اقطاع چندیری نیابت نموده رخصت
جاگیر گرفت شاهزادهٔ احمد خان چون باسلام آباد رسید غبار فتنه و فساد برانگیخت روز بروز جمعیت او رو بازدیاد
نهاده تاجخان که بدفع او نامزد شده بود هر چند در پای قلعهٔ اسلام آباد نشست ثمره بران مترتب نشد و احمد خان
بزور فوجی از درون قلعه فرستاده پای را بآهنگ گرم میداشت تاجخان عریضه فرستاده التماس کومک
نمود و مقارن این احوال منهیان بسلطان محمود خبر رسانیدند که ملک ایجها را مقطع هوشنگ آباد و نصیر خان منقطع
چندیری لوای مخالفت و علم طغیان برافراختند سلطان محمود اعظم همایون خانجهان را تادیب کرده باغی و سرانجام
مهام ملکی رخصت فرمود و او چون بدو کروهی اسلام آباد فرود آمد بتاج خان و سرداران دگر بملاقات شتافته
حقیقت معروض داشتند روز دوم کوچ نموده اطراف قلعهٔ اسلام آباد فرو گرفته مرحلها قسمت نمودند روز دیگر جمعی
از فضلا و مشائخ را نزد احمد خان فرستاد تا گوشهای او را بدر نصائح و جواهر مواعظ پر ساخته از وقامت عاقبت
نقض عهد و پیمان تحریر نماید علما و مشائخ هر چند آیات ترغیب و ترتیب باو خواندند دل سنگ او نرم نشد و در برابر نصائح
جوابهای نادر برابر گفت و ناصحان مشفق را رخصت نموده از قلعه بیرون کرده قوام خان مذکور اقدام بر مخالفت نموده
از مرحل خود پارهٔ اسباب و اسلحه باحمد خان فرستاد بنیان اخلاص را بعهد و پیمان استوار گردانید چون طول محاصره

www.alimaanfoundation.com/

بطول انجامید روزی یکی از مطربان احمد خان را زهر داد و خود از حصار بیرون انداخته باردوی اعظم همایون پیوست
و قلعه مسخر گشت اعظم همایون سر انجام نموده یکی از معتبران خود را گذاشته بصوب هوشنگ آباد نهضت کرد و در راه
قوام خان از اردوی اعظم همایون فرار نموده بجانب بهلیه رفت اعظم همایون دفع ملک ایجها را مقدم دانسته متوجه
هوشنگ آباد گردید ملک ایجها طاقت مقاومت نیاورده تمام اسباب و اشیاء خود را انداخته بجانب کوه پایه
گوندوانه راهی شد گوندان چون دانستند که اوروی از قبله خود گردانیده هجوم نموده راه او بستند و همه را بر سنگ
و تیر بقتل رسانیدند و اسباب و اموال او بغارت بردند اعظم همایون از استماع اینخبر مسرور و مبتهج گردیده بقلعه هوشنگ آباد
درآمده و سامان آن ناحیت بوجه احسن نموده یکی از معتمدان خود گذاشته بگوشمال نصرت خان بصوب چندیری
عازم گردید و چون بدو منزلی چندیری رسید نصرتخان خود را عاجز و مضطر دیده باستقبال برآمده با زبراه چاپلوسی
درآمده و خواست که اعمال ناپسندیده خود را بخس و پیش سازد اعظم همایون سادات و علما و اکابر شهر را طلبیده محضر
ساخت و از هر کس احوال نصرتخان استفسار نمود هر یکی حکایتی و روایتی کردند و قدر مشترک آن بود که زاغ عجب
در دماغ او بیضه نهاده و آثار مخالفت و طغیان ظاهر بود اعظم همایون حکومت چندیری را از نصرت خان تغیر کرده حوالهٔ
ملک الامرا حاجی کمال نموده عازم بهلیه گردید و هر چند مردم معتبر پیش قوام خان فرستاد او را براه راست و دلالت
نمود فائده بران مترتب نشد از بهلیه برآمده گرکحیت اعظم همایون چند روز آنجا قرار گرفته از مهمات آنجا خاطر جمع نموده
متوجه دار الملک شادی آباد گشت و در اثنار راه خبر آوردند که سلطان احمد گجراتی بقصد تسخیر مالوه آمده و شاهزاده مسعود خان
را با فواج بزرگ و بست سلسلهٔ فیل بر سر شما نامزد کرده اعظم همایون بسرعت روان شده از شش کروهی اردوی
سلطان احمد گذشته خود را از دروازهٔ تاراپور بقلعهٔ مندو رسانید و هر روز جمعی را از قلعهٔ مندو بیرون میفرستاد و تنگنائی
جنگ را گرم میداشت و از کمال تهور و مردانگی میخواست که از قلعه برآمده جنگ صف بکند اما خار نفاق امرای
هوشنگ شاهی دامنگیر گشته بنوعی ملاحظه در دل او قرار گرفته بود که قرابتان خود را با آن ترتیبهای خوب اعدای
خود میتوانست و از ملاحظهٔ نفاق و شقاق دست بذل و بخشی از آستین جود و سخا برآورده در تنگنای محاصره جمیع
مردم را آسوده و شکم میداشت و از انبار خانهای بفقیر و غریب غله میداد و در قلعه از کمال سخا و نسبت باردوی
سلطان احمد غله ارزان بود و لنگر بابهت فقرا و مساکین ترتیب داده طعام خام پخته میرسانید و بعضی امرا مثل سید احمد
و صوفیخان ولد علاء الملک و ملک محمود بن احمد صلاح و ملک قاسم و حسام الملک مانذیری که بسلطان احمد
طریقه نفاق و شقاق مسلوک میداشتند زر بها و جاگیرها وعده نموده بخدمت طلبیده و ازین ممر فی الجمله شکستگی
در کار سلطان احمد آمده با و پیوسته بودند اراده شبیخون نمودند اتفاق قیصر خان دوات دار سلطان هوشنگ ازین
واقعه سلطان احمد را حاضر ساخت و چون فوج سلطان محمود از قلعه فرود آمد مردم اردو را حاضر یافتند و راهها را مسدود

www.alimaanfoundation.com/

دیدند آخر الامر دو اژدهای انداخته دست بجنگ کردند تا هنگام طلوع صبح صادق از طرفین بازار محاربه گرم بود و خلق کثیر کشته و زخمی شدند و مقارن طلوع صبح محمود شاه مراجعت نموده بقلعه مندو رفت و بعد از چند روز میان خنبه رسانیدند که سکنه چندیری و سیاه آنجا و دو ملک الامرا حاجی کمال نموده عمر خان ولد سلطان هوشنگ را بسردار برداشتند و زاده فی الطنبور نغمه که شاهزاده محمد خان ولد سلطان احمد گجراتی با پنجهزار سوار و سی سلسله فیل متوجه سارنگپور شده از استماع این خبر سلطان محمود قرعه کنکاش در میان آورده چنان قرار یافت که اعظم همایون که وجه سلطنت و دولتست و ربطه حصار پردازد و سلطان محمود خود از قلعه فرود آمده در میان ولایت قرار گرفت محافظت ملک نماید و برفق این اراده روی عزیمت بسمت سارنگپور نهاد و تاجخان و محمود خان را بیشتر از خود راهی کرد و سلطان احمد ملک حاجی علی را بجهت محافظت راه برسر گذر کنبله گذاشته بود تاجخان و منصور خان پیشوای سلطان محمود بآنجا رسیده جنگ کردند و ملک حاجی گریخته بسلطان احمد خبر برد که سلطان محمود از قلعه بیرون آمده متوجه سارنگپور شد سلطان احمد قاصدی را بسارنگپور فرستاد تا شاهزاده قبل از وصول سلطان محمود خود را باجین رساند بعد از وصول قاصد شاهزاده محمود خان از روی کمال خرم و سقط از سارنگپور کوچ نموده در اجین بخدمت سلطان احمد رسید ملک اسحق بن قطب الملک مقطع سارنگپور عریضه بخدمت سلطان فرستاد و از جرم خود استغفار نموده مرقوم نمود که محمد خان از خبر قدوم ایشان سارنگپور را گذاشته متوجه اجین شد فاما عمر خان شاهزاده بقصد تسخیر سارنگپور فوجی پیش از خود فرستاده و خود نیز از عقب میرسید بعد از طلوع این مضمون عریضه سلطان محمود مسرور خاطر گردید قلم عفو بر صفحه تقصیرات ملک اسحق کشیده تاجخان را پیش از خود بسارنگپور رخصت کرده خود نیز متوجه آنصوب گردید تاجخان چون بسارنگپور رسید ملک اسحق و مردم معتبر را بخود همراه گرفته استقبال نمود بعد از دریافت خدمت ملک اسحق را دولت خان خطاب داده علم و طاس و قبای زردوزی و ده هزار تنکه زر نقد مرحمت فرموده علوفه و بیت مقرر ساخته سران گروه و سکنه شهر را چند سر اسپ و پنجاه هزار تنکه انعام کرد تا میان یکدیگر تقسیم نمایند و چون بسارنگپور رسید جاسوسان خبر آوردند که عمر خان شاهزاده قصبه بهلیه را سوخته بر سر حد سارنگپور رسید و سلطان احمد گجراتی نیز با سی هزار سوار و سیصد سلسله فیل از اجین برآمده متوجه سارنگپور شد سلطان محمود فتح عمر خان را مقدم دانسته آخر شب عازم گشت و چون در میان دو لشکر شش کروه فاصله ماند جمعی را بر سم قراولی فرستاد و تا زبانگیر گرفته آوردند و تفحص احوال سپاه عمر خان نمود نظام الملک و ملک احمد صلاح و جمعی دیگر را فرستاد تا جنگلها و راه ملاحظه نموده علی الصباح چهار فوج ترتیب داده بر سر عمر خان راهی شدند و او نیز از نهضت سلطان محمود خبر شده باستقبال شتافته صفها آراسته در برابر فرستاد و خود با جمعی بر سر کوه در کمین قرار گرفته منتظر وقت میبود اتفاقا شخصی بسلطان محمود خبر رسانید که عمر خان با فوجی بر سر کوه در کمینگاه قرار گرفته سلطان محمود با فوجی آراسته بجانب

عمر خان

www.alimaanfoundation.com/

فرمان روان شد بسپاهیان که همراه بودند گفت که از نوکرزاده خود گریختن کسر ناموس میشود و کشته شدن از پس ماندن
بهتر است با جمعی که موافقت نمودند در میان فوج سلطان محمود تاخته دستگیر شده بفرموده سلطان محمود بقتل رسید و سر او را بر سر نیزه نهاده
بلشکر چندیری نمودند سران و سرداران لشکر چندیری متحیر و مدهوش گشته پیغام فرستادند که امروز موقوف دارند تا علی الصباح بخدمت
رسیده بتجدید بیعت بپرداخته شود برین قرار داده هر دو فوج برآمدند چون شب درآمد لشکر چندیری متوجه ولایت خود شد
و چون بچندیری رسیدند امرا باتفاق یکدیگر سلیمان بن ملک شیر ملک غوری را که نائب عمرخان بود سلطان شهاب الدین
خطاب داده بسلطنت برداشتند سلطان محمود فوجی بدفع او نامزد فرموده خود بجنگ سلطان احمد عازم گشت هنوز
طرفین بهم نرسیده بودند که بعضی صالحان لشکر سلطان احمد حضرت ختمی پناه علیه الصلوة والسلام را بخواب دیدند که
میفرماید که بلای آسمان نازل شده بسلطان احمد بگوئید که رخت سلامت ازینجا بیرون برد چون این خواب بسلطان
احمد رسانیدند چندان التفات نکرد و در همان دو سه روز در لشکر احمد طاعونی پدید آمد که اهل لشکر او را فرصت قبر
کندن نمیشد و سلطان احمد بیعلاج شده براه استه بگجرات رفت و بشاهزاده مسعود خان وعده نمود که سال آینده
اینجا را گرفته تفویض او خواهد نمود سلطان محمود بقلعه مندو رفته در هفده روز سامان لشکر نموده متوجه تسکین نائره
چندیری گشت و چون بچندیری رسید ملک سلیمان باتفاق امرا از حصار بیرون آمده ترددهای مردانه نمود و چون
طاقت نداشت گریخته پناه بحصار برده متحصن شده بیکبار بمرگ مفاجات درگذشت امرای چندیری دیگری را بسرداری
برداشته نوبت دگر استعداد جنگ نموده از حصار برآمدند و جنگ کرده باز گریخته بحصار درآمدند و چون مدت محاصره
بهفت ماه کشید سلطان محمود انتهاض فرصت نموده شبی خود بدیوار از پس او دلاوران دگر برآمدند و حصار فتح شد
و جمعی کثیر علف تیغ گشتند گروهی گریخته در قلعه که بالای کوه است متحصن شدند و بعد از چند روز اسمعیل خان کالپی آن جماعت
را امان گرفته از قلعه فرود آورد و سلطان محمود سرانجام آنحدود بوجه احسن نموده چندیری را بجاگیر ملک مظفر ابراهیم
مقرر فرموده اراده مراجعت داشت که جاسوسان خبر آوردند که دونگرسین از قلعه گوالیر آمده شهر نور را محاصره کرده
باوجودیکه لشکر بواسطه برشکال و بتقریب طول ایام محاصره که پریشان شده بود بکوچ متواتر عازم گوالیر گردید و چون
از ولایت خود بآنجا رسید شروع در نهب و تاراج نموده جمعی راجپوتان از قلعه برآمدند و بجنگ پیوستند و چون طاقت
صدمه افواج محمود شاه نداشتند گریخته بسوراخ قلعه درآمدند و دونگرسین بعد از استماع این قرار بر فرار اختیار کرده
بگوالیر گریخت و عرض سلطان محمود استخلاص شهر نور بود بتسخیر قلعه گوالیر نپرداخت و متوجه شادی آباد گردید و در سنه
ثلث و اربعین و ثمانمائه در اهتمام عمارت روضه سلطان هوشنگ و مسجد جامع هوشنگ شاهی که قریب بدروازه
رامنوائی واقعست و دویست و سی گنبد و سیصد و هشتاد ستون دارد شروع نمود و در مدت اندک شرف اتمام
پذیرفت و در سنه خمس و اربعین و ثمانمائه عرائض امرای میوات و اکابر و معارف دار الملک دهلی بطریق تواتر رسید

www.alimaanfoundation.com/

ذکر سلطان محمود مبارک شاه از عهدهٔ امر خطیر سلطنت کما ینبغی نمیتواند برآمد و دست متغلبان و طالبان را از استیصال و قهر بیرون شده و از امن و آسانی بجز حرف و حکایتی نمانده چون خلعت سلطنت بر اندام قضا قدر او راست آمده بود بر تمامی آن سلطنت پناه دوخته عمرم سکنه اینديار میخواهد که قلادهٔ بیعت ایشان را بطوع و رغبت در رقبهٔ اطاعت و انقیاد خود اندازد و سلطان محمود در آخر سنه مذکوره با لشکر آراسته متوجه دهلی گشت و در نواحی قصبهٔ هندون یوسف خان هندونی بخدمت رسید چون بموضع پٹنه نزول نمود سلطان محمود سلطان تغلق آباد را در پس پشت خود داده ایستاد و در دیگر سلطان محمود لشکر خود را سه فوج ساخت و فوجی بسلطان غیاث الدین و فوجی را بنصیر خان که سلطان علاء الدین خطاب داشت همراه بجنگ فرستاد و یک فوج منتخب با خود داشت سلطان محمد ملک بهلول لودی و سید خان و دریا خان و قطب خان و سردلران دیگر را بیرون فرستاده جنگ انداخت و تا شب میان زدند از ما از طرفین برآمده داد مردی و مردانگی میدادند در آخر طرفین طبل بازگشت نواخته در منزل خود قرار گرفتند اتفاقا همانشب سلطان محمود بخواب دید که اوباش بیباک در قلعهٔ مندو خروج کرده اند و چتر از سر قبر موشنگ آورده بر سر شخصی مجهول النسب افراخته اند چون صباح شد اثر تردد در وظاهر بود در همین وقت سلطان محمد رسولان فرستاده در صلح زد سلطان محمود فی الحال بصلح رضا داده متوجه شد و در راه خبر رسید که بجهت اتفاق در همانشب جمعی اوباش در شادی آباد غبار فتنه و فساد برانگیخته و بسبی اهتمام اعظم همایون بتسکین یافت و در بعضی تواریخ بنظر رسید که بسلطان محمود خبر رسانیدند که سلطان احمد گجراتی عزیمت مالوه دارد این روایت بصحت اقرب مینماید القصه سلطان محمود در غرهٔ محرم سنه ستة واربعین و ثمانمائة بشادی آباد رسیده اهل استحقاق را از انعام و اطاف خود بهره مند گردانید و در همین سال در سواد قصبهٔ بغلچه باغی طرح انداخت و در آن گنبد عالی و چند جا قصر های عمارات کرد مدتی در شادی آباد قرار گرفت و بعد از اندک مدت شکست و ریخت لشکر خود را درست کرده بعزم گوشمال اچیوتان نهضت نموده متوجه چیتور گشت در همین وقت از لی اعتدالی نصیر عبد القادر ضابط کالپی که خود را نصیر شاه می نامید دم از استقلال میزد بسلطان رسانیدند که از اکابر و اهالی ولایت مظهر رسیده که نصیر شاه از صراط مستقیم شریعت قدم بیرون نهاده راه زندقه و الحاد می پیماید و از ظلم و تعدی او داد بیداد کرده بودند سلطان محمود دفع نصیر شاه را پیش نهاد همت خود ساخته عازم کالپی گشت نصیر عبد القادر از عزیمت سلطان محمود خبردار شده علی خان عم خود را با تحف و هدایا و انواع پیشکش بسلطان محمود فرستاده عرضداشت کرد که این چند سخن گفته اند سراسر گزاف و افتراست و از برای این امر مردم صادق القول فرستاده معلوم نمایند که اگر سخنی راست باشد بهر سزا که لائق باشد برسانند تا چند روز سلطان محمود ایلچی نصیر را باز نداده کوچ بر کوچ رفت و چون بنواحی سارنگپور رسید بالتماس اعظم همایون و اعیان دولت قلم بر عفو تقصیرات نصیر کشیده ایلچی او را رخصت داده

www.alimaanfoundation.com/

پیشکش او را قبول کرد و نوشتهای مشتمل بر نصائح و مواعظ فرستاده علیخان را رخصت داده بجانب ولایت چتور متوجه
شد و چون از آب بهیم عبور نمود هر روز افواج باطراف ولایت چتور فرستاده خراب میساخت و اسیر و تاراج
مینمود و بتخانها برانداخته بنای مسجد میگذاشت و در منزل سه چهار توقف مینمود و چون بحوالی کوبهلیر که از اعاظم
آنجا است و در ممالک هندوستان در استحکام شهرت دارد نزول کرد و در آنجا دیبا نام وکیل رای کوبنها متحصن
شد و دست بکارزار برآورد و اتفاقاً در مجاری قلعه بتخانه عالی بنیاد نهاده بر دور آن حصار کشیده بودند و از ذخیره و
آلات حرب مملو ساخته سلطان محمود همت بر تسخیر حصار بتخانه گماشته در یک هفته فتح کرد و راجپوتان بسیار را علف
تیغ ساخته و اسیر و غارت نمود و عمارت بتخانها را فرمود تا پر از هیزم ساخته آتش دادند و آب و سرکه بر دیوارهای او ریختند
و در طرفة العین عمارت بآن عظمت که چندین سال کار کرده بودند درهم شکسته از هم ریخت و بتان را شکسته بقصابان داد
تا سنگ ترازوی گوشت فروشی سازند و بت بزرگ را که بصورت گوسپند تراشیده بود چونه ساختند با برگ راجپوتان
داد تا معبود خود را میخورده باشند و بعد اهتمام این عمل عنان عزیمت بصوب چتور منعطف گردانید و بعد از
وصول آن ناحیه حصاری که در دامن کوه چتور واقع است آنرا بجنگ گرفته راجپوت بسیار بقتل رسانید و در استعداد
محاصره چتور بود که منهیان خبر آوردند که کوبنها خود در قلعه نیست و امروز از قلعه برآمده بجانب کوهپایه که در آن نواحی
رفته است سلطان بتعاقب متوجه شد چند فوج را جدا جدا بهر طرف از پی کوبنها فرستاد و بحسب اتفاق کوبنها بیک
فوج برخورده جنگ صعب نمود و شکست یافته بقلعه چتور درآمد سلطان محمود بجهت محاصره قلعه فوجی نامزد فرموده
خود در وسط ولایت قرار گرفت و هر روز افواج بتاخت و تاراج ولایت میفرستاد و اعظم همایون خانجهان را
طلبیده تا از ولایت راجپوتانی را که در اطراف شادی آباد واقعست متصرف شود چون اعظم همایون بمندسور بیمار شد
ودیعت حیات سپرد و سلطان محمود از استماع این خبر بغایت ملول و محزون گشت و بسیار گریست و از روی
قلق و اضطراب روی خود را مجروح ساخت و بقلعه مندسور رسیده نعش پدر را بشادی آباد فرستاد و تاجخان را
که عارض لشکر یعنی بخشی بود بر آن لشکر سردار ساخته باردوی خود مراجعت نمود و چون موسم برسات رسیده بود
سلطان اراده نمود که زمین بلند بهم رسانیده آنجا طرح اقامت اندازد بعد از انقضای موسم برسات بمحاصره چتور
پرداخته کوبنها در شب بیست و پنجم ذیحجه سنه ست و اربعین و ثمانمائه با ده هزار سوار و شش هزار پیاده شبیخون
آورده سلطان بنوعی از روی حزم و احتیاط محافظت لشکر نموده که کوبنها کاری نساخته و راجپوت بسیار
بکشتن داد و شب دیگر سلطان محمود با لشکر آراسته بر دائره کوبنها شبیخون داد کوبنها زخم خورده بجانب چتور
گریخت و راجپوت بسیار علف تیغ شدند و غنیمت بیشمار بدست محمودیان افتاد سلطان محمود مراسم شکر الهی بتقدیم
رسانید و فتح قلعه چتور را بسال دیگر حواله نموده عاقبت بدار الملک شادی آباد معاودت کرد و در آخر ذی حجه

www.alimaanfoundation.com/

سال مذکور مدرسه و مناره بیعت منظر مجاری مسجد جامع هوشنگ شاهی طرح انداخت و در سنه تسع و اربعین
و ثمانمائه رسول از سلطان محمود بن سلطان ابراهیم شرقی والی جونپور با تحف و هدایا رسید بعد از گذرانیدن
سوغات پیغام زبانی گفت که نصیر بن عبد القادر ضابط کالپی رو از جاده مستقیم شریعت تافته راه الحاد و زندقه
پیش گرفته و ترک روزه و نماز داده و زنان مسلمه را بنایکان هند سپرده تا رقاصی تعلیم نمایند چون از زمان سلطان
هوشنگ حکام کالپی از منتسبان والی مالوه بوده اند لازم و واجب نمود که اولا احوال او بر ضمیر حق پذیر مکشوف
سازد ایشان فرصت تادیب و گوشمال او نداشته باشند باینجانب اشارت فرمایند که بنوعی گوشمال او داده
شود که عبرت دیگران گردد سلطان محمود در جواب گفت که بیشتر که لشکر ما بتادیب مفسدان متواتر رفته اند چون
ایشان نصرت دین را پیش نهاد همت خود ساخته اند مبارک باشد و قصد مقبول و در همان مجلس ایلچی را بخلعت
و زر مرسوم که دران روزگار معمول بوده است و با ایلچیان میداده اند عطا کرده رخصت انصراف ارزانی داشت و چون
ایلچی بجونپور رسید و جواب معروض داشت سلطان ابراهیم شرقی از غایت سرور و خوشحالی بست سلسله فیل
برسم تحفه مرة بعد اخری بخدمت سلطان فرستاد و با لشکر آراسته متوجه کالپی گردید نصیر عبد القادر را خواجه وار از آن دیار
بیرون کرد نصیر خان عبد القادر بمحمود شاه عریضه فرستاد مضمونش آنکه از زمان سلطان هوشنگ الی یومنا هذا مطیع
و منقاد خیر خواهان ایشان بودیم اکنون سلطان محمود شرقی از روی تسلط و غلبه با او فقیر را متصرف شد چون دایم
ملتجی بایشان بود حالا نیز درگاه معلی را قبله آمال خود دانسته متوجه حدود چندیری شد سلطان محمود علی خان را با تحف و
سوغات بخدمت سلطان محمود شرقی فرستاده استدعا نمود که چون نصیر خان بن عبد القادر بسعی و مرضی ایشان
از افعال ذمیمه تائب گشته و سلوک طریق شریعت پیش گرفته و چون از زمان سلطان سعید هوشنگ شاه ملتجی
بماست توقع آنست که مضمون التائب من الذنب کمن لا ذنب له را منظور و ملحوظ فرموده قلم عفو بر جرائم او بکشند
و ولایت او را باز گذارند و بعد وصول علیخان سلطان محمود شرقی جواب شافی نمیگفت و لعب میگذرانید محمود شاه
خلجی از روی جمعیت و مردانگی حمایت نصیر عبد القادر بر ذمت همت لازم داشته دوم شوال سنه ثمان و اربعین
و ثمانمائه بصوب چندیری متوجه شد و در حدود چندیری نصیر خان آمده ملازمت نمود این خبر بسلطان محمود شرقی
رسید از شهر برآمده در سواد ایرجه نزول کرد مبارک خان ولد جنید خان را که ابا عن جد حاکم آنجا بود مقید ساخت و
همراه گرفت و از آنجا برخاسته در میان شکستگی دریای جون راه تنگ داشت و غنیم را قدرت در آمدن نبود
فرود آمده گرد لشکر خود را استحکام داد محمود شاه خلجی از و باز داشته عازم کالپی شد و او را نیز عنان فرار دست داد
جانب کالپی راهی گشت در اثنای راه بهادران فوج خلجی بر بنه گاه او تاخته غنیمت بسیار گرفتند و او نیز بجماعت
مردم خود برگشته بجنگ پیوست و تا شام معرکه قتال و جدال گرم بود بعد از اختفای خسرو انجم هر دو سپاه در مقام

www.alimaanfoundation.com/

قرار گرفتند و پس از دو سه روز چون موسم برسات نزدیک رسیده بود سلطان محمود خلجی بعضی مواضع متعلقه
کالپی را غارت و تاراج نمود بفتح آباد معاودت کرده قصر هفت طبقه آنجا طرح انداخت رعایا و سکنه قصبه ایرچه از ظلم و
تعدی مبارک خان بن جنید خان دادخواه شدند سلطان محمود خلجی ملک الشرق مظفر ابراهیم خان حاکم چندیری را
با لشکر انبوه بر سر ایرچه نامزد فرمود و او چون بسواد ایرچه رسید خبر آمد که ملک کالو را سلطان محمود شرقی بدفع او فرستاد
و بقصبه راته متوجه گشت و بعد از تلاقی فریقین کالو گریخت و سکنه راته ملک مظفر ابراهیم را آمده دیدند و او همه را مقید
ساخته بچندیری فرستاد و بار دیگر بایرچه در اثناء راه شنید که سلطان محمود شرقی دگر لشکر خود را بتاخت ولایت برهار
که رای آنجا مطیع محمود شاه خلجی است فرستاده ملک مظفر محافظت ولایت خود را بر تسخیر ایرچه مقدم داشته عازم
آنحدود گردید و فوج شرقی از شنیدن آن برگشته بقصبه راته رفت چون کار محاربه بطول انجامید از طرفین مسلمانان
کشته خسته شدند شیخ چایلده که از اکابر وقت بود و بکشف و کرامات اشتهار داشت باستصواب سلطان محمود شرقی
خطی بمحمود شاه خلجی در باب صلح نوشته فرستاد بسعی خدمت برین طریق صلح واقع شد که بالفعل سلطان محمود شرقی
قصبه راته و مهوبه بنصیر شاه تسلیم نمود و بعد از مراجعت محمود شاه خلجی چون چهار ماه بگذرد خطه کالپی نیز بگذارند و میعاد
چهار ماه باین جهت گفت که درینمدت حقیقت دین و ملت او ظاهر شود و برین قرار داد محمود شاه خلجی بشادی آباد
مراجعت کرد و در سنه ثمان و اربعین و ثمانمائه دار الشفا انداخت و چند موضع از برای خرج ادویه و ما یحتاج بیماران وقف
نموده مولانا فضل الله حکیم را که مخاطب بملک الحکما بود بمراعات احوال مرضی و مجانین فرمودند و بتاریخ بستم
رجب المرجب سنه خمس و ثمانمائه بالشکر آراسته قصد تسخیر قلعه مندل کرده متوجه شد چون بحدود قلعه رنتهنبور رسید
حکومت آنجا را از تغیر بهار خان بملک سیف الدین تفویض نموده بکوچ متواتر رفته بر کنار آب بناس فرود آمدند و رای
کوبنها چون طاقت مقاومت نداشت در قلعه کره متحصن شده روز دوم و سوم راجپوتان از قلعه برآمده حق
تردد و مردانگی ادا کردند اما آخر از راه عجز و انکسار در آمده پیشکش قبول کرد سلطان خلجی بنا بر صلاح وقت بصلح
رضا داد و مراجعت نمود و در اندک مدت استعداد مجدد نموده بقصد تسخیر قلعه بیانه متوجه شد چون بدو فرسنگ بیانه رسید
سید محمد خان ضابط آنجا پسر خورد اوحد خان را بخدمت سلطان فرستاده یکصد راس اسپ و یک لک تنگه
برسم پیشکش ارسال نمود محمود شاه وی را بخلعت خاص نوازش کرده رخصت انصراف ارزانی داشت و بجهت محمد خان
قبای زردوزی و تاج مکلل بجواهر و کمر زر و اسپان با زین و لجام زرین فرستاد او خلعت پوشیده زبان محمد
و ثنای محمود شاه گشوده خطبه و سکه بنام سلطان محمود کرد و سلطان بعد از استماع این خبر از دو فرسنگی بیانه مراجعت
نمود و در اثناء راه قصبه پتهو را که قریب رنتهنبور است فتح کرد و هشت هزار سوار و بست پنج سلسله فیل بقصد تسخیر
چتور فرستاد و از راجه کوته یک لک و بست و پنج هزار تنگه پیشکش گرفته عازم شادی آباد گردید و در سنه اربع و خمسین و ثمانمائه

www.alimaanfoundation.com/

کنگداس راجه قلعه چنپانیر نیز پیشکش فرستاده عرضداشت نمود که سلطان محمد بن سلطان احمد کوه چنپانیر را محاصره
کرده چون این بنده دائم التجا بایشان داشت امیدوار امداد و دستگیری سلطان محمود متوجه امداد کنگداس
گردید و در راه خبر رسید که سلطان قطب الدین محمد گجراتی بگرفتن پیشکش بصوب ایدر آمده سلطان محمود ویرا ضعیف
دانسته رو بناحیه باراسینور نهاد و سلطان احمد از استماع این خبر چون جاروای باری سقط شده جاردها و کارخانها را
سوخته متوجه احمدآباد گردید سلطان قطب الدین نیز متوجه احمدآباد شد چون سلطان محمود برین وقایع اطلاع
یافت از راه برگشته بکنار مهندری فرود آمد کنگداس سیزده لکه تنگه نقد و چند راس اسپ برسم پیشکش آورده
درین منزل بخدمت رسید سلطان محمود همان مجلس او را قبای زردوزی داده رخصت نمود و خود متوجه
دارالملک شادی آباد گردید و در اثناء راه رای پسر راجه ایدر را پنج فیل و بست و یک اسپ و سه لکه تنگه
بعد انعام داده رخصت کرد و مدتی در شادی آباد قرار گرفت بسرانجام ولایت و شاهی پرداخت و در سنه
خمس و خمسین و ثمانمائه یا زیاده از صد هزار سوار متوجه تسخیر گجرات گردید و از کانتهی نوانی گذشته قصبه سلطانپور را
محاصره نموده ملک علاء الدین سهراب که گماشته سلطان قطب الدین بود چند روز از قلعه برآمده بازار جنگ گرم
میداشت چون از وصول کومک مایوس شد امان طلبیده بسلطان محمود پیوست سلطان محمود عیال و اطفال
او را بقلعه مندو فرستاده او را سوگند داده که هرگز از صاحب خود روگردان نشود و او را خطاب مبارزخانی داده
متوجه احمدآباد گردید و در اثناء راه خبر آمد که سلطان محمد ودیعت حیات سپرده و پسر او سلطان قطب الدین قائم مقام
شده سلطان باوجودیکه تخریب قصر بدولت سلطان محمد مقصود او بود از کمال مروت تعزیت گفت و بامرا و معارف
لشکر خود بمقتضی رسم آنوقت پان و شربت تقسیم کرد و کتابتی بسلطان قطب الدین نوشته تعزیت پرسی و تهنیت
سلطنت نموده با اینحال قصبه برودره را خراب کرده از لوازم اسیر و غارت دقیقه نامرعی نگذاشت و چندین هزار
مومن و کافر را در قید اسیر گرفتار ساخت و چند روز در قصبه مذکور توقف نموده متوجه احمدآباد گردید و درینوقت
ملک علاء الدین سهراب که منتظر وقت و فرصت بود فرار نموده پیش سلطان قطب الدین رفت ظاهرا در دل
داشت و از کمال حلال نمکی ترک عیال و فرزندان گرفت سلطان محمود بکوچ متواتر رفته بکپرنج که بست پنج کروهی
احمدآباد است فرود آمده و سلطان قطب الدین در موضع خانپور که سه کروهی قصبه مذکور است نزول کرد و چند روز
هر دو بادشاه برابر یکدیگر نشسته در شب سلخ صفر سال مذکور سلطان محمود بقصد شبخون سوار شده از اردوی خود برآمده
چون راه برخطا کرد تمام شب در صحرا گشاده سوار ایستاده علی الصباح میمنه را با لشکر سارنگپور آراسته سرداری
آنفوج را به پسر بزرگ خود غیاث الدین مفوض داشت و امرای چندیری را در آن فوج میسره نامزد کرده قدشخان
که پسر خورد او بود آراست و خود در قلب لشکر قرار متوجه کارزار شد و سلطان قطب الدین نیز با لشکر گجرات ترتیب

www.alimaanfoundation.com/

www.alimaanfoundation.com/

معروف نموده روبمیدان نهاده مقدمه سلطان قطب الدین از پیش مقدمه سلطان محمود گریخته بسلطان قطب الدین
پیوست و مظفرخان که از کبار امرای چندیری بود تاب تاخت فوج سلطان قطب الدین نیاورده
روبهزیمت نهاد و مظفرخان از اردوی سلطان قطب الدین تعاقب نموده دست بغارت و تاراج دراز
کرده در خزانه سلطان قطب الدین درآمده یکدفعه تمام فیلان خود را بار کرده باردوی خود فرستاد چون فیلان
او برگشته آمدند و میخواست که نوبت دیگر بار کرده فرستند که شنیدند که فوجی از لشکر سلطان قطب الدین
فوج شهزادهٔ قدشخان را تنگ و زبون دیده برو تاختند و او تاب نیاورده جانی بتک پا برون برد مظفرخان
دست از تاراج باز داشته خود را بگوشه کشید سلطان محمود از تفرقه لشکر و شکست فوج میسره متحیر شده
با دویست سوار در میدان جلادت ایستاده تا تیر در ترکش داشت کمانداری نموده داد مردانگی بداد
درینوقت سلطان قطب الدین با فوجی آراسته از گوشه که مختفی بود متوجه سلطان قطب الدین شد
سلطان محمود حق تردد بجا آورده باسپرده کس باردوی خود رفت و سلطان قطب الدین این فتح را
عطایای جزیل الهی تصور نموده بتعاقب او نپرداخت و هشتاد و یک فیل و غنیمت بیشمار بدست او افتاد
سلطان محمود تا شب در دائرهٔ خود سوار ایستاده بود چون پنج و شش هزار سوار بر و جمع شدند تا نیم شب
قرار گرفت روبمندو نهاد و در راه از گولی و بهیل مضرت تمام بلشکر او رسید سلطان محمود از مبدای
طلوع آفتاب دولت تا انقراض ایام سلطنت بغیر این شکست شکستی دیگر نیافته بود و چون بمندو رسید
شکست و بخت سیاه درست شد سلطان غیاث الدین را که خلف صدق او بود بناخت قصبه سورت
که بکنار آب تپتی آباد شده بود و از بنا در مشهور گجرات ست نامزد فرمود و سلطان غیاث الدین پارهٔ
مواضع سورت را تاخته مراجعت نمود و بسبب اتفاق از مکر و غدر و نفاق نظام الملک وزیر و پسران او بسلطان
محمود رسانیدند و بحکم محمود شاه بسیاست رسیدند و در سنه سبع و خمسین و ثمانمائه سلطان محمود را عزیمت تسخیر
ولایت مارواڑ و تصمیم یافت و چون از جانب سلطان قطب الدین جمعیت خاطر نداشت صلاح در آن دید
که اول با سلطان قطب الدین مصالحه نماید بعد ازان بتسخیر ولایت کوبنها پردازد و این در ضمیر خود مخفی داشته
با سعداء لشکریان بدفرمان داده و از شادی آباد بقصبه دهار رفت و از انجا تاجخانرا با لشکری آراسته بسر حد
گجرات فرستاد تا تمهید مقدمهٔ صلح نماید و تاجخان بوزرای سلطان قطب الدین خط ها نوشت ایلچیان چرب
زبان فرستاده پیغام داد که نزاع و عداوت طرفین موجب پریشانیست و صلح و اتحاد سبب امنیت و رفاهیت
بعد از قیل و قال سلطان قطب الدین نیز بصلح رضا داد و از طرفین اکابر و معارف درمیان آمده بعهد و
سوگند بنیان مصالحه را استحکام داده و قرار یافت که از ولایت کوبنها هر چه متصل بگجراتست عساکر فلمی آنرا

www.alimaanfoundation.com/

نهب و تاراج نمایند و بلاد میوار و اجمیر و آن نواحی را محمود شاه متصرف شود و عند الاحتیاج امداد و معاونت از
یکدیگر دریغ ندارند و سلطان محمود در سنه ثمان و خمسین و ثمانمائه بتادیب راجپوتان متمرد که در نواحی هادوتی علم
تمرد و عصیان برافراخته بودند متوجه گشت و در قصبه سهولی راجپوت بسیار را علف تیغ گردانید و اطفال و اولاد
آنجماعت را اسیر کرده بمندو فرستاد و از آنجا عازم بیانه شد چون قریب رسید داود خان ضابط بیانه پیشکش
بسیار فرستاده از راه اخلاص درآمد آنحدود را بر و مسلم گذاشته نقاوی که میان یوسف هندونی و ضابط
بیانه بود بمساعی جمیله خود مبدل بمحبت و مودت گردانید و در زمان مراجعت حکومت قلعه رنتهنبور و دهادوتی
را بقدشخان ملقب بسلطان علاء الدین مفوض داشته ظلال امن و امانی بر عموم متوطنان دار الملک
شادی آباد گسترده همدرین سال سکندر خان و جلال خان بخاری که از امرای بزرگ سلطان علاء الدین بهمنی
دکنی بودند عرائض بخدمت فرستاده بر تسخیر قلعه ماهور که از اعاظم قلاع برارست تحریص نمودند با لشکر آراسته
از راه هوشنگ آباد متوجه ماهور گردید و در نواحی محمود آباد سکندر خان آمده ملازمت کرد و چون قلعه ماهور را
محاصره نمودند سلطان علاء الدین با لشکر ستاره آسمان جیش حرکت نموده نزد اهل قلعه آمد و سلطان محمود طاقت
مقاومت در خود مفقود دیده بازگشت و قلم مشکین شمامه این داستان را در طبقه سلاطین بهمنیه مشروح و مبین تحریر
نموده در اثناء مراجعت از مندو این خبر رسید که مبارک خان ضابط اسیر ساخت ولایت بگلانه که میان گجرات
و دکن واقع ست و مطیع و منقاد محمود شاهی بودند رفت سلطان محمود حمایت و رعایت جانب او را بر ذمت
همت خود لازم دانسته عنان عزیمت بصوب ولایت بگلانه منعطف فرمود پیش از خود اقبال خان و یوسف خان
را فرستاد و مبارک خان با لشکر گران بمقابله او آمده بعد از مقاتله راه فرار پیش گرفت سلطان محمود بعضی
مواضع و قریات بلاد اسیر را تاخته بشادی آباد معاودت نمود و در سنه ثمان و خمسین و ثمانمائه بسلطان محمود
رسانیدند که پسر رای بابو راجه ولایت بگلانه اراده آمدن دارد و مبارک خان حاکم اسیر بولایت او درآمده
خرابی میکند و از آمدن مانع است سلطان محمود سلطان غیاث الدین را بر جناح تعجیل بدفع او نامزد فرمود
چون این خبر بمبارک خان رسید راه معاودت پیش گرفته بدیار خود رفت و پسر بابو با پیشکش بسیار بخدمت
آمده نوازش یافت و مفخر و مباهی رخصت یافته بولایت خود رفت سلطان غیاث الدین متوجه رنتهنبور گشت
همدرین ایام سلطان متوجه چتور گردید کونبها از طریق مدارات و مواسات درآمده پاره زر و نقره مسلوک برسم
پیشکش واپس فرستاده و مردم لشکر دست بنهب و تاراج دراز کردند از آبادانی اثر نگذاشتند و منصور الملک را
بتاخت ولایت مندسور نامزد کرد و بجهت آنکه تهانه داران ولایت بگذارد خواست که در وسط آن ولایت خلجپور نام
قصبه آبادان سازد کونبها از استماع این حکایت از راه فخر و انکسار درآمده بخدمت سلطان محمود پیغام داد که هر قدر

www.alimaanfoundation.com/

پیشکش که امر شود قبول دارم و من بعد از جاده اخلاص و دولتخواهی تجاوز نخواهد شد مشروط بانکه سلطان ک
آباد ان ساختن خلجپور دهد چون برسات نزدیک بود سلطان محمود پیشکش دلخواه گرفته بشادی آباد متوجه نمودند
و مدتی قرار گرفته در سنه تسع و تسعین و ثمانمائة باز بقصد تسخیر ولایت مندسور متوجه گردید و بعد وصول آن
ناحیت افواج باطراف و جوانب فرستاده خود در وسط ولایت قرار گرفت و هر روز خبر تازه باو میرسید و
مراسم شکر الٰهی بجا آورده روزی عریضه فوجی که بطرف هادوتی نامزد شده بود رسید مضمون آنکه ابتدای طلوع
آفتاب اسلام در مملکت هندوستان از افق اجمیر بود و حضرت مرشد الطوائف شیخ معین الدین حسین سنجری نیورین
بقعه آسوده و حالا چون بتصرف کفار در آمده اثری از اسلام و مسلمان نمانده چون مضمون عریضه رسید همانروز
متوجه صوب اجمیر گردیده بکوچ متواتر بمزار فائض الانوار نزول فرموده استمداد از روحانیت خواجه قدس سره نمود
بخشی لشکر فرمود که باتفاق امرا ملاحظه قلعه نموده مرچل تقسیم نماید درین اثنا کجا دهر که سردار اهل قلعه بود با فوجی
از راجپوتان نامی بجنگ برآمد و صدمة افواج محمودی را تاب نیاورده بقلعه در آمده تا چهار روز هر روز معرکه قتال
و جدال گرم بود روز پنجم گجادهر با تمام لشکر خود بجنگ برآمده و در مغلوبه جنگ کشته شد جمعی از سپاهیان محمود شاهی
با گرجیهای مخلوط بدروازه در آمدند و فتح قلعه نصیب گشت و در هر کوچه از کشته پشتها از راجپوتان افتاده بود سلطان
محمود مراسم شکر الٰهی بتقدیم رسانیده شرف طواف مزار ان برزگوار دریافت و مسجد عالی طرح انداخت و خواجه
نعمت الله را سیف خان خطاب داده حکومت آنجا مفوض نموده مجاوران آن بقعه شریفه را با نعام و وظیفه
خوشدل ساخته بصوب قلعه مندلگر مراجعت کرده بکوچ متواتر بکنار آب بناس فرود آمد و امرا را باطراف قلعه نامزد
فرمود و کوبهایر لشکر خود را سه فوج ساخته از قلعه بیرون فرستاده فوجی که برابر تاجخان و فوجی دیگر که برابر علیخان فرستاده
بود آمده دست به تیر و تبر و نیزه کردند و جنگ عظیم قائم شد و جمعی از لشکر محمود شاه کشته شدند و راجپوتان بیشمار
علف تیغ گشت چون خسر و انجم از طارم چهارم رو بجلوستای خود نهاد دو طرفین در مقام خود قرار گرفتند و صباح امرا
و درراے دولتخانه فراهم آمده معروض داشتند که چون امسال مکرر لشکرکشی واقع شده و موسم برسات نزدیک رسیده
اگر روزی چند در دار الملک شادی آباد بجهت درست نمودن شکست و ریخت سپاه قرار و آرام گیرند و بعد از برسات
باستعداد تمام عزم ملوکانه بتسخیر متعلقه بکار برند لائق خواهد بود سلطان محمود مراجعت نموده روزی چند قرار گرفت
و در بست و ششم محرم سنه احدی و ستین و ثمانمائة باستعداد تمام بتسخیر قلعه مندلگر حرکت فرموده در نواحی
میوات فوج ناگور و اجمیر و هاروتی بخدمت رسیدند و از انجا باتفاق محاصره مندلگر گردید و در راه هر جا بتخانه بنظر
در آمد بخاک برابر کردند و بعد از وصول بمقصد فرمود تا درختان انبج بریدند و عمارتها برانداخته از آبادانی اثر نگذاشتند
و بمحاصره پرداختند مرچل را از خندق گذرانیده بدیوار قلعه متصل ساختند و در اندک مدت حصار را مدستیاری توفیق

www.alimaanfoundation.com/

کشوده ندو خلق کثیر قتیل واسیر گشت وراجپوتان بقلعه دیگر که بر قله کوه بود پناه برده براستحکام وتحصن آن مغرور گشتند وچون آب حوضهای بالای قلعه بواسطه صدای توپ فرو رفت وآبی که در قلعه اول بود بدست لشکر محمود افتاد از بی آبی آواز ناله وفغان از هر طرف برآمده اهل قلعه العطش گویان امان خواستند وبلغ ده لکه تنکه پیشکش قبول کرده بامان فرود آمده قلعه سپردند واین فتح عظیم در غره ذیحجه سنه احدی وسبعین وثمانمائه بر منصه ظهور جلوه نمود سلطان محمود مراسم شکر الهی مقرون بخضوع وخشوع ادا نمود روز دوم بقلعه درآمده تبخانها را مسمار ساخته مصالح آنرا بمسجد جامع صرف نمود وقاضی ومفتی ومحتسب وخطیب وموذن تعین کرده سرانجام آن نواحی بوجه حسن نموده بتاریخ پانزدهم محرم الحرام سنه اثنی وتسعین وثمانمائه بجانب چتور عازم گشت وبعد از وصول آن ناحیه شاهزاده سلطان غیاث الدین را بتاخت وتاراج ولایت کیلواره ودیلواره فرستاده شاهزاده ولایت را خراب ساخته بندی بسیار بدست آورده در کنف صحت وعافیت مراجعت نمود بعد از چند روز شاهزاده قدسخان وتاج خان را بقصد تسخیر قلعه بوندی نامزد کرد وچون شاهزاده بحوالی قلعه بوندی رسید راجپوتان از قلعه برآمده جنگ انداخته کمال تردد بجا آوردند وآخر هزیمت یافته اکثری علف تیغ شدند وگروهی خود را بخندق انداخته گرفتار گشتند ودر روز اول قلعه را بزور بازو وشجاعت وشهامت کشوده شاهزاده شکرانه این موهبت عظمی باحسن وجه ادا نموده یکی از سرداران معتبر را آنجا گذاشته بافتح ونصرت در قدم ویمنت خود بدار الملک شادی آباد معاودت کرد وسلطان محمود در سنه ثلث وستین وثمانمائه باز بتادیب وگوشمال راجپوتان سواری نمود وچون بموضع اهار فرود آمد سلطان غیاث الدین قدسخان را بتاخت ولایت کیلواره ودیلواره نامزد فرمود سلطان غیاث الدین آنولایت را تاراج نموده اطراف کونبل نیز را تاختند وچون بخدمت پدر رسیدند وتعریف قلعه کونبل نیز عازم گردید ودر راه تبخانها را مسمار ساخته قطع منازل ومراحل مینمود وچون در حوالی قلعه نزول کرد روزی سوار بر کوهی که در طرف شرقی قلعه است برآمده ملاحظه شهر بود فرمود فتح این قلعه بی محاصره چند سال ممکن نیست ورو دیگر از انجا کوچ نموده متوجه دونگرپور گردید وچون بر حوض دونگرپور فرود آمد رای سامیداس راجه دونگرپور گریخته بکوه پایه پناه برد وازانجا از راه عجز وزاری درآمد ودولک تنکه ویست ویک راس اسپ پیشکش داد سلطان بدار الملک شادی آباد مراجعت کرد ودر محرم سنه ستة وستین وثمانمائه باغوای ملک نظام الملک غوری بکوچ متواتر عازم تسخیر بلاد دکن گردید وچون از آب نربده عبور نموده سهنیان خبر آوردند که مبارک خان ضابط اسیر ودیعت حیات سپرده خانخان ملقب بعادل خان پسر او قائم مقام او شده در عنفوان دولت دست تظلم از آستین جور برآورده سید کمال الدین وسید سلطان را بناحق کشته وخانهای مظلومانرا غارت نموده وبعد از چند روز برادر مشار الیها سید جلال الدین نام بداد خواهی سلطان محمود از روی جمعیت خواست که عادلخان را گوشمال دهد وباین اراده بصوب اسیر راهی شد عادلخان از روی عجز ویچارگی یکی بنات

www.alimaanfoundation.com/

قطب عالم شیخ فریدالدین مسعود شکر گنج را بخدمت او فرستاد و پارچه پیشکش مرسل داشته از تقصیرات خود استغفار نمود سلطان محمود چون میدانست که تیر تدبیر قلعه کشا بسا اوقات بروج مشیده را سیر نرسیده و مهذا مقصود اصلی ازین سفر تسخیر دکن ست قلم عفو بر جرایم جریمه عادل خان کشیده پارچه نصیحت فرمود متوجه ولایت برار و ایلچپور گشت و بعد وصول قصبه بالاپور جاسوسان خبر آوردند که وزرای نظام شاه از سرحدها لشکر طلبیده جمع نمودند دو کرور تنکه از خزانه بیرون کشیده برسم مدد خرج بامرا و لشکریان انعام دادند و با لشکر گران و یکصد و پنجاه فیل کوه منظر از شهر بدر آمده منتظر ظهور بطول تقدیر الهی عزشانه می باشند سلطان محمود بعد از استماع اینخبر ترتیب اخواج نموده بکوچ متواتر بسه فرسنگی نظام شاه رسیدند وزرای نظام شاه هشت ساله را سوار کردند و بر سر او چتر برافراشته عنان او را بدست خواجه جهان ملک شرق ترک سپردند و سر انجام میسره بملک نظام الملک ترک و میمنه بخواجه محمود گیلانی که ملک التجار خطاب داشت حواله نمودند و چون هر دو بادشاه برابر یکدیگر رسیدند ملک التجار پیشدستی نموده بر فوج میسره محمود شاهی تاخت و مهابت خان حاکم چندیری و ظهور الملک وزیر که سرداران میسره بودند کشته شدند و شکست عظیم بر لشکر سند و افتاد چنانچه تا دو کروه تعاقب نمودند و اردوی سلطان محمود را بتاراج بردند درین اثنا سلطان محمود که خود را بگوشه کشیده منتظر فرصت میبود چون اکثر مردم بتاراج مشغول شدند و نظام الملک با معدودی چند ایستاده ماند دوازده هزار سوار از عقب فوج نظام شاه ظاهر شد خواجه جهان ترک که عمده قلب بود طلبی نموده عنان نظام شاه را گرفته متوجه شهر بدر گردید و قضیه منعکس گشت و مردمی که بتاراج رفته بودند متاع نفیس زندگانی را بغارت دادند و ملکه جهان والده نظام شاه از عذر اندیشیده بجهت محافظت شهر بلوخان را گذاشته خود نظام الملک شاه را برداشته بفیروزآباد رفت و از انجا خطی بسلطان محمود گجراتی فرستاده امداد کومک طلبیده و سلطان محمود خلجی تعاقب نموده شهر بدر را محاصره کرد چون مردم گرنخته در فیروزآباد بر نظام شاه جمع شدند خبر رسید که سلطان محمود گجراتی با لشکر عظیم بمدد نظام شاه متوجه شده و بزودی خواهد رسید سلطان محمود خلجی قرعه کنکاش در میان آورده در آخر قرار داد که چون هوا گرم شده و ماه رمضان رسیده اولی و انسب آنست که تسخیر این بلاد را بسال دیگر موقوف کرده مراجعت نموده شود و باین تقریب روز دیگر کوچ نموده متوجه ولایت خود گردید و در سنه سبع وستین و ثمانمائه هوای تسخیر بلاد دکن در سر داشت باز سامان لشکر نموده بغلجه فرود آمد و هنوز در بغلجه بود که عریضه سراج الملک تهانه دار قلعه بهوگیر رسید مضمون آنکه نظام شاه دکنی نظام الملک را با لشکر انبوه بر سر تهانه کهرله فرستاده در اثناء راه خبر رسید که نظام الملک ترک آمده قلعه کهرله را تاخت و دران وقت که نظام الملک بحوالی قلعه رسید سراج الملک بشرب خمر مشغول بود از خود خبر نداشت و پسر سراج الملک از قلعه برآمده جنگ کرده گریخت نظام الملک از کمال غرور و نخوت بضبط و ربط آنجا نمی پردازد سلطان محمود بعد از استماع اینخبر معقول خانرا با چهار هزار سوار بصوب

www.alimaanfoundation.com/

قلعهٔ کهرله فرستاده خود بجهت انتقام متوجه دولت آباد گردید و در اثنار متعلقان رای سرکیچ وکلای رای جاجنگر
با پانصد فیل بر سم پیشکش فرستادند وکلار اخلعت وانعام داده رخصت فرمود چون در موضع خلیفه آباد
فرود آمد منشور سلطنت وخلعت وایالت رایکی از خادمان مسجد امیر المومنین اثار الله یوسف بن محمد عباسی از
مصر جهت او آورده بنداز کمال سرور وخوشحالی رسم استقبال بجا آورده خادمان خلیفه را گرامی داشت و سپان
تازی بازین ولجام مرصع وخلعتهای زردوزی انعام کرد وچون بسرحد دولت آباد رسید خبر دادند که سلطان
محمود گجراتی از دارالملک خود برآمده متوجه اینحدود است بسلطان محمود بجانب قلعهٔ مالکنده عازم گشت
وپارهٔ مواضع وقریات را تاخته ازراه کوندوانه بدارالملک شادی آباد معاودت نمود روز چند قرار گرفته در
ربیع الاول سنه احدی وسبعین وثمانمائه فوجی همراه مقبول خان بتاخت قصبهٔ ایلچپور فرستاد چون آنجماعت
نواحی ایلچپور را مدست آورده شهر را غارت کردند بعد ازیکپاس شب حاکم آنجا همسایهای خود را مثل خان وپیر خان
جمع نموده با هزار وپانصد سوار وپیاده بیشمار بقصد جنگ آمده چون اینخبر بمقبولخان رسید غنائم واسباب
وپرتال خود را بایک فوج راهی ساخت ومردم خوب کارآمدنی را انتخاب نموده همراه خود نگاهداشت وجمعی ابرای
چندولی معین نموده خود در جای کمین کرد وچون طرفین بهم آمیختند مقبول خان از کمینگاه برآمد قاضی خان روی
هزیمت بصوب ایلچپور نهاد ومقبول خان تا دروازهٔ ایلچپور تعاقب نموده ودر راه بمسبت نفر از سرداران معتبر
کشته شدند وسی نفر دیگر بدست افتادند ومقبولخان از انجا مراجعت نموده مظفر ومنصور بمحمد آباد رسید ودر
جمادی الاول سنه احدی وسبعین وثمانمائه والی دکن قاضی شیخن نام شخصی را برای مصالحه بدارالملک شادی آباد
فرستاد وبعد از ردوبدل بسیار مصالحه بران قرار یافت که والی دکن تا ایلچپور ولایت برار را بسلطان محمود
بگذارد وسلطان محمود من بعد بدیار دکن مضرت نرساند وبرین قرارداد صلحنامه نوشته بتوفیقات امرا واکابر
وسعارف ممالک رسانیدند ودر جمادی الاخر سال مذکور شیخن ایلچی را خلعت داده وزر مرسوم مرحمت نموده
شرف الملک را با وهمراه نمود تا عهد وپیمان را در حضور یکدیگر استحکام دهند بعد از چند روز فرمود که مدار محاسبان
دفتر بر تاریخ قمری نهند وبجای تاریخ شمسی تاریخ قمری نویسند واز سنه احدی وسبعین وثمانمائه تاریخ قمری
در دفاتر ثبت شد ودر شهر ربیع الاول سنه مذکوره شیخ نورالدین که از کبار علمای وقت بود در نواحی مندسور
رسید سلطان محمود تا حوض رانی استقبال نموده بر سر اسپ یکدیگر را در کنار گرفتند ودر نهایت تعظیم واحترام
او بجا آورد ودر خیجه سنه مذکور مولانا عماد رسول سید محمد نوربخش بخدمت سلطان محمود رسیده خرقهٔ شیخ
برسبیل تبرک آورده ورود خرقه را نعمت کبری دانسته قدوم مولانا عماد الدین را تلقی بخیر واحسان نموده واز
غایت سرور وخوشحالی خرقه را بوسید ودست بدل وسخا کشاده جمیع علما ومشائخ وبزرگان آن دیار را گرد

www.alimaanfoundation.com/

ل شتر بار خلوا دو بر بند کردانیدند و در محرم سنه اثنی و سبعین و ثمانمائه بسرحان باجپا عرض رسانیدند
ول خان برگشته روزگار قصبه محمود آباد را که الآن مشهور بکهرله است تاراج نموده ملتجی بوالی دکن گشت و صد
ل کرد بواسطه مصالح ملکی همراه او میبود برای زاده کهرله باحوالهٔ نمود و رای زاده کهرله قصبه محمود آباد را متصرف
د مسلمانانی که در قلعه متوطن بودند همه را کشت و طایفه گوندوانه بخود موافق ساخته راه را مسدود گردانید
رود و صول این خبر تاجخان و احمد خان را بدفع این فتنه نخست فرموده خود بتاریخ بستم ربیع الآخر مذکوره که بمنجله
زل کرده بعد از چند روز بسمت محمود آباد روان شدند و در اثنای راه خبر آمد که تاجخان و احمد خان رعد دسهره
مقدمهای بزرگ برابر هست هفتاد کروه ایلغار نموده بودند خود را بانجا رسانیدند و چون خبر گرفتند که رای زاده بطعام
دروں مشغول است تاجخان گفت بر سر دشمن او فرستاد خبردار ساخت رای زاده دست از طعام باز داشته
مردم خود سلاح پوشیده بجنگ پیش آمد و تاجخان کوشش از طرفین بسمت ظهور انجامید که فریدبان
تصور نباشد و آخر الامر اکثر مردم او علف تیغ گشتند و او خود سر و پا برهنه فرار نموده بگوندان ملتجی شد
رفیلان مقبول خان با دیگر غنائم و قصبه محمود آباد بدست افتاد و چون عریضه تاجخان بسلطان محمود رسید
غایت مسرور گشت و ملک الامرا ملک داود را بتادیب آنطایفه که رای زاده را جا داده بودند تعین کرد و
چون ایلچیان آن گروه رسید رای زاده را مقید ساخته نزد تاجخان فرستادند و سلطان محمود بعد از فتح غریبت محمود آباد
نموده بتاریخ ششم رجب المرجب در قصبه سارنگپور نزول نمود و در همانجا بعد از چند روز خواجه جمال الدین استرآبادی
برسم ایلچیگری از حضرت میرزا سلطان ابوسعید با تحف و هدایات آمد و سلطان محمود بعد از وصول خواجه جمال الدین
بسیار مسرور و خوشوقت گردیده او را بانواع شفقت خسروانه خوشدل ساخته رخصت انصراف ارزانی داشت
و از اقسام هدایات هندوستان از پارچه و قماش و چند کنیز و گوینده و چند فیل و چند خواجه سرا و شارک و
طوطی سخن گوی و اسپان عربی بمصحوب شیخ زاده علاء الدین همراه خواجه جلال الدین فرستاده خود در دار الملک
شادی آباد متوطن گرفت و در سنه ثلث و سبعین و ثمانمائه عرضداشت غازیخان رسید باین مضمون که متعاقب ان
کمبولره قدم از شاه راه طاعت بیرون نهاده اند بمجرد وصول عریضه سلطان محمود بصوبت مداخل و مخارج
ملاحظه نموده در وسط ولایت حصار طرح انداخت که عرض شش روز عمارت آن شروع
اتمام پذیرفت بعد از اتمام آنرا جلالپور نام نهاده بنیر خانزاده را انجا گذاشت و بتاریخ هشتم شعبان سنه مذکور
شیخ محمد قریشی و کهور چند پسر راجه گوالیر بر سم سفارت سلطان بهلول لودی بادشاه دهلی در نواحی صح آباد بخدمت
رسیده و تحفه که آورده بودند گذرانیدند و بزبانی معروض داشتند که سلطان حسین شرقی دست از مابازنمیدارد
حضرت سلطان امداد و اعانت نموده بنواحی دهلی تشریف فرمایند و فساد او را از مابازدارند و در زمان مراجعت

www.alimaanfoundation.com/

قلعه بیانه را با توابع پیشکش خواهم نمود و هرگاه سلطان را سواری واقع شود شش هزار سوار را سامان نموده بخدمت
خواهم فرستاد و سلطان محمود فرمود هرگاه سلطان حسین متوجه دهلی شود من بسرعت تمامتر خود را بامداد و کومک خواهم رسانید
و برین قرارداد تفقد این حال نموده خلعتهای فاخره داده رخصت کرد روز دیگر کوچ نموده متوجه دار الملک شادی آباد شد و چون هوا
در غایت گرمی بود در راه بواسطه طغیان حرارت مزاج او باعتدال برآمد و روز بروز مرض اشتداد می یافت تا آنکه نوزدهم
ذیقعده سنه ثلث و سبعین و ثمانمائه در ولایت کچهواره از خرابه دنیا بدار الملک اخری خرامید و مدت سلطنت او سی و چهار
سال بود بیت بجاه ارچه بر آسمان تخت برد ٭ بچاه لحد عاقبت رخت برد ٭ موافق بودن مدت عمر سلطان محمود
در حین جلوس بمدت سلطنتش خالی از اندرین و غزای نیست حضرت صاحب قران امیر تیمور گورگان نیز در سن سی و شش
سالگی بر سریر سلطنت باستقلال جلوس فرموده بوده اند و مدت سلطنت آن حضرت سی و شش سال بوده و بعد انتقال
آن حضرت سی و شش نفر از فرزندان و سایر و قائم بوده اند **ذکر سلطان غیاث الدین** چون سلطان محمود خلجی
رحلت کرد پسر بزرگ او سلطان غیاث الدین بر تخت سلطنت تکیه زد دست بذل و سخا از آستین جود و عطا برآورده
عموم طبقات انام را از خود راضی و شاکر گردانیده و زری که بر چیز نثار کردند بر اهل فضل و استحقاق قسمت نموده و برادر
خورد خود را که سلطان علاء الدین خطاب داشت و مشهور بقدسخان بود بدستور قدیم ولایت رنتهنبور مقرر داشت و چند
پرگنه دیگر که در زمان سلطان محمود در تصرف او بود بواسطه رضاء خاطر او باو لطف نمود شهزاده عبد القادر را ناصر شاه خطاب داده
ولی عهد خود گردانید شغل وزارت تفویض نمود و چتر و پالکی و کوکبه و جاگیر و دوازده هزار سوار باو مقرر نمود و بخوانین و
امرا امر کرد که هر صباح بسلام شاهزاده رفته در رکابش بدولتخانه حاضر شوند چون از جشن سلطنت و طوی جلوس پرداخت
روزی امرای خود را طلبیده گفت که چون سی و چهار سال در رکاب پدر تردد و فطره نمودم اکنون بخاطر میرسد
که آنچه از پدر رسیده است در محافظت آن کوشیده بزیادتی طلبی خود را تصدیع ندهم و در امن و آسایش و عیش و
عشرت بر خود و تابعان خود بگشایم و ولایت خود را در امن و امان داشتن بهتر از آنست که بولایت دیگران
دست زدن و در اجتماع اهل نغمه سعی فرمودن گرفت و از اطراف و جوانب اهل طرب رو بدرگاه او نهادند
و از کنیزان صاحب جمال و دختران راجها و زمینداران حرم خود را مملو ساخت و درینباب نهایت مبالغه
بکار برد و از دختران جمیله هر یکی را هنری و پیشه تعلیم نمود و مناسب مرعی داشته بعضی را رقاص و پاتربازی
و گروهی خوانندگی و مزامیر نوازی و برخی را کشتی گیری آموخت و پانصد کنیز حبشی را لباس مردان پوشانیده
و شمشیر و سپر بدست داده گروه جیوش نامید و پانصد کنیزک ترک لباس ترک داده گروهی مغولان خواند و پانصد
کنیز که بقوت قریحه و شدت و کار امتیاز داشتند اقسام علوم آموخت و هر روز یکی را در طعام بخود شریک
میساخت و گروهی را برگزیده اشتغال ممالک مثل استیفا و نگاه داشتن جمع و خرج و مشرفی کارخانها تفویض نمود

www.alimaanfoundation.com/

و در حرم سرای خود بازاری طرح انداخت هرچه در بازار شهر بفروخت میرفت در انجا نیز فروخته می شد و بالجمله
شانزده هزار کنیز در حرم سرای او جمع شده بود و هر یکی را روزی دو تنکه نقره و دو من غله مقرر بود و در سویت
سبالغه تمام مرعیداشتی چنانچه رانی خورشید که بزرگترین حرمهای او بود و با او محبت مفرط داشت و در جهات
صاحب اختیار بود نیز دو من غله بوزن شرع و دو تنکه میداد و چنین گویند که بهر جانوریکه از حرم سرای او بود دو من
غله و دو تنکه مقرر نموده و بخدمتگاری فرمود که هر روز طعام پخته بر در سوراخ موشان بگذارد و بعهده داران
فرموده بود که چون شکر نعمت حق سبحانه و تعالی بجای آرم بانعمتی که حق تعالی بمن ارزانی داشته بنظر در آید
پنجاه تنکه بر سم شکرانه باهل استحقاق بدهند و بخواب معطل ندارند و باهر خورد و بزرگ که در بیرون سخن کنم یکهزار تنکه
بصیغه انعام باو رسانند و اکثری اوقات او بعیش و عشرت میگذشت و بعد از یک پاس کمر بندگی بر میان جان
بسته بادای لوازم عبودیت مشغول می شد و جبین خود را بر خاک عجز و افتقار میسود و از در نیاز در آمده مطالب
و مآرب خود را از حضرت حق سبحانه و تعالی در یوزه مینمود و یکی از مقربان خود امر کرده بود که هرچه در مملکت او
سانح شود و یا عریضه از سر حد برسد در محل صالح بعرض او برساند و اگر در مهمات ملکی و زرا را اشتباهی واقع می شد
عریضه نوشته بمحل میفرستادند و او جواب موافق مدعا نوشته میفرستاد و حکایتی کنند که سلطان بهلول لودی پادشاه
دهلی قصبه رنتهنبور را که تعلق بسلاطین مالوه داشت تاخت و بسالکان قصبه حضرت تمام رسید هیچکس نتوانست که
پای جرات پیش نهاده این مضمون را بعرض سلطان غیاث الدین برساند آخر الامر بمصلحت و صواب وزرای
حسن خان روزی انتهاز فرصت نموده معروض داشت که سلطان بهلول هر سال منافع کلی بر سم پیشکش
و سلامی بخدمت سلطان سعید محمود شاه می فرستاد و درین ایام سموع افتاد که از دو دلیری واقع شده و فوج
او دست نهب و تاراج بقصبه رنتهنبور دراز کرده اند بعد از استماع اینخبر در ساعت شیر خان بن مظفر خان حاکم
چندیری فرمان فرستاده که لشکر بهلسه و سارنگپور را همراه گرفته متوجه گوشمال سلطان بهلول شود و بعد از وصول
فرمان شیر خان استعداد مردم خود نموده عازم میدان گردید چون سلطان بهلول طاقت مقاومت در خود مفقود دید
بیانه را گذاشته بدهلی رفت و شیر خان تعاقب نموده بجانب دهلی متوجه شد سلطان بمصالحه و هدیه شیر خان را
باز گردانیده از سر نو تعمیر رنتهنبور نموده متوجه چندیری گشت روایت کنند که هر شب چند مهر بر بالین او می نهادند و
هر صباح با اهل استحقاق میداد و هفتاد کنیز ک حافظ قرآن مجید را فرموده بود که هنگام تغیر لباس قرآن را ختم کرده
برو میدمیدند از حسن اعتقاد و ساده لوحی او حکایت کنند که روزی شخصی سم خری آورده گفت که این سم
خر عیسی است فرمود تا او را بپنجاه هزار تنکه دادند و سم او را از و خریدند القصه سه کس دیگر که سه سم خر آوردند بهای
هر سمی بهمان قدر گرفتند اتفاقاً یکی دیگر نیز آورده و سلطان پنجاه هزار تنکه باو حکم کرد یکی از مقربان حضرت گفت که

www.alimaanfoundation.com/

مگر خر عیسی پنج پا داشت که بهای سم پنجمین باین مبلغ عطا میشود سلطان فرمود که شاید این راست باشد و از انها یکی
بغلط آورده باشند و نیز با نزدیکان فرموده بود که در وقت مشغولی وی بسخنان اهل دنیا پارچه حاضر آوردند و
نام کفن بران اطلاق میکردند و او عبرت گرفته تجدید وضو میکرد و استغفار نموده بعبادت مشغول می شد و باهل
حرم نیز مبالغه فرموده بود که بجهت نماز تهجد او را بیدار میکردند و آب بر روی میزدند اگر احیاناً خواب گران بودی
بزور میکشیدند و بیدار میساختند و اگر درستی بودی و بیک دو اعلام برنخاستی حسب الامر دستش گرفته برمیخیزانیدند
و در مجلس او اصلا سخن نامشروع و آنچه غم ازو نمی گفتند و مسکرات را هرگز هرگز ندیدی روزی معجونی برای سلطان ساخته
بودند و یک لک تنگه خرج کرده فرمود تا اول اجزاء آنرا خواندند در سیصد و چند دارو یکدرم جوز بویا داخل شده بود
گفت که این معجون بکار من نیاید و فرمود تا آنرا لقمه آتش سازند یکی گفت که بدیگری عطا شود گفت حاشا
که آنچه بخود روا ندارم بدیگری تجویز نمایم **حکایت غریب** وقتی یکی از همسایهای شیخ محمود لقمان که
مصاحب سلطان بود از دهلی بخدمت او رسیده گفت محامد و عطایای سلطان را یاد کرده آمده ام تا بوسیله تو
وجه کار خیر دختر بدست آرم شیخ گفت وجه من از خود کفایت کنم گفت از تو نستانم خواهم که از عطایای سلطانی
بهره مند شده آبرویم بیفزاید شیخ هر چند مبالغه کرد راضی نشد شیخ گفت که ایندهای دیگر را ببزرگی آبای ما بفضل
آنها نهایت میکنم تا که عاری ازین هر دو امر می آمد بچه چیز تعریف میکنم گفت من خود را بتو رسانیده ام بر عقل و
دانش خود کار فرمائی شیخ آن مرد را بدربار سلطان همراه برد و از گندمی که آنجا برای فقرا وزن میکردند باوی
گفت که مشتی بردار و با خود بدار چون شیخ بر سلطان در آمد آن مرد همچنان در دنبال او بود سلطان پرسید که
این مرد کیست گفت مردیست حافظ قرآن مجید مشتی گندم هدیه آورده که بر هر دانه ختم قرآن کرده سلطان گفت
او را چرا اینجا آوردی ما را پیش او بایستی رفت شیخ گفت او را قابلیت و لیاقت آن نبود که سلطان را نزد او باید شد
سلطان گفت اگر او لائق نبود هدیه او عزیز بود و چون سلطان مبالغه فرمود شیخ بران قرار داد که روز جمعه در مسجد
جامع آن مرد هدیه خود را بگذراند چون از نماز فارغ شدند سلطان فرمود تا او بر منبر بر آمده گندم را در دامن سلطان
انداخت و سلطان او را بانواع عطا بنواخت **حکایت** آورده اند که روزی سلطان با خاصان خود گفت
که من چند هزار حرم صاحب جمال جمع آوردم اما صورتی که دل من خواست بدست نیاوردم یکی از ایشان
گفت که شاید موکلان این خدمت در تمیز صورت خوب کامل نباشند اگر بنده باین خدمت مامور شود محتمل که
موافق طبع سلطان بهم رسانم فرمود تو صورت خوب را چه طور دانسته گفت آنکه هر عضو او که بنظر در آید بیننده را
آرزوی دیدن عضو دیگر مستغنی سازد مثلاً اگر قامتش را به بیند چنان واله او شود که بدیدن روی او نیازمند
نگردد سلطان این تمیز حسن را ازو پسندید و او رخصت گرفته گرد بلاد بر آمد و هر چند در عالم نظر انداخت آنچنانکه

www.alimaanfoundation.com/

خواست نیافت اتفاقا قریب موضعی رسید دختری را دید که خرامان میرفت کیفیت رفتار و قامتش را مفتون
ساخت چون مواجهه نمود نظر بر جمال او انداخت انچه که میخواست بهتر ازان یافت پس روزی چند دران
موضع بسر برد بهر حیله که دانست دختر را ازانجا برآورده بملازمت سلطان آورده سلطان را خرسند ساخت گفت
بچندین هزار درم این را خریده ام و بعد از روزی مادر و پدر این معنی را دریافته دانستند که شخصی که درینموضع چندگاه
اقامت نموده بود دختر را بدر برده است از نام و دیار او سراغ جسته بداد خواهی نزد سلطان آمده در رهگذری سر راه
بر سلطان گرفته داد خواه شدند سلطان دانست که بجهت همان دختر داد خواهی میکنند سلطان ازانجا قدم برداشت
و فرمود تا علما را حاضر آوردند پس گفت که حکم شرع را بر من اجرا نمایند داد خواهان بر حقیقت حال مطلع شده عرض کردند
که داد خواهی ما بجهت آن بود که دختر ما را آن شخصی برده باشد چون در حرم سلطان داخل شده است شرف و سعادت
ماست خاصه که مسلمان شده و از کیش ما برآمده است اکنون بطوع و رغبت راضی شدیم پس سلطان بعلما گفت که اکنون آنموجب
بر من مباح شد اما بجهت ایام گذشته هرچه حکم شرع باشد با من بجا آرید اگر هم مستوجب کشتن باشم خون خود بحل کردم علما گفتند که انچه بنادانستگی
شود در شریعت عفوست و بکفارت تلافی میشود سلطان با وجود اینحال ازین امر پشیمان شده من بعد مردم خود را
از جستن عورات و پیدا ساختن آنها منع کرد و در سنه سبع و ثمانین و ثمانمائة قران علوی واقع شد یعنی زحل با مشتری
در برج عقرب بدرجه و دقیقه متحد و مقارن گشت و نیز کواکب خمسه در برج واحد تجمع پذیرفتند و اثر نحوست در اکثر
بلاد ممالک سمت ظهور یافت بیمار در مملکت خلجیه اختلالی پدید آمد چنانچه از احوال ناصر شاه بین معلوم خواهد شد
و در سنه تسع و ثمانین و ثمانمائة رسولی از رای جانپانیر آمده عرضداشت آورد که چون سابق سلطان محمود بن
سلطان احمد محاصره جانپانیر نموده بود سلطان محمود شاه بمدد و معاونت بندها آمده خلاص کرده بود و آن
سلطان محمود گجراتی آمده باز جانپانیر را محاصره نمود اگر حضرت خاقانی نسبت بندگی قدیم ما را منظور فرموده
متوجه استخلاص بندها شوند باعث اختیار حمیت و مردانگی خواهد گردید و هر روز یک لک تنکه بجهت مدد خرج
بعهده داران سلطان رسانیده خواهد شد چون این مضمون بعرض رسید استعداد لشکر نموده در کوشک بغلچه
فرود آمد روز دوم علما و قضات را بمجلس طلبیده استفسار فرمود که بادشاه اسلام کوه کفار را محاصره نموده اما در
شرع ما را میرسد که بحمایت کافر برویم علما گفتند که جائز نیست سلطان غیاث الدین از بغلچه رسول جانپانیر را
رخصت فرموده بدار الملک خود خرامید چون کبرسن و برادر یافت میان سلطان ناصر شاه و شجاعتخان
که سلطان علاء الدین خطاب داشت بر سر مملکت نزاع پدید آمد و با وجودیکه هر دو برادر حقیقی بودند کار بجای کشید که قصد
یکدیگر کردند و رانی خورشید دختر رای بکلانه که حرم بزرگ سلطان غیاث الدین بود صاحب شجاعت خان گرفته در
صدد آن شد که مزاج سلطان غیاث الدین را نسبت بسلطان ناصر الدین منحرف سازد چنانچه این داستان

www.alimaanfoundation.com/

بتفصیل در ذکر سلطان ناصرالدین مرقوم خواهد گردید بالقصه سلطان ناصرالدین عنان اختیار از دست داده ازمند و گریخت و در وسط ولایت قرار گرفت امرا بخود موافق ساخت و آمده قلعه مندو را محاصره نمود و سلطان علاءالدین شجاعخان را با پنجهزار سوار و پیاده و توپخانه و اسلحه کرده دست دهلی میفرستد آخرالامر امرا غیاث شاهی دروازه کشوده و بر القلعه

[illegible] سلطان ناصرالدین از دروازه درآمد رفته [illegible] سلطان غیاث الدین بر تخت [illegible]

[illegible] شاهی [illegible] شجاعخان را پسر [illegible] بدرجه شهادت [illegible] و در قلعه [illegible] غیاث شاه [illegible] بعضی گویند که سلطان ناصرالدین [illegible] سلطان محمود [illegible] و غیاث شاه [illegible] خزائن سلطان را که در تصرف او بوده تمام خانمان [illegible] والا زار خواهد شید رانی خورشید از سلوک ناخوش او ملاحظه نموده تمام خزائن و اموال را که در حرم پنهان بود برآورده بگماشتهای ناصر شاهی تسلیم نموده مدت سلطنت او سی و دو سال و هفده روز بود و گویند

سلطنت سلطان ناصرالدین ارباب تواریخ متفق اند که ولادت سلطان ناصرالدین در ایام سلطنت محمود خلجی بود محمود شاه و غیاث شاه از کمال ابتهاج و خرمی جشنها ترتیب داده تا یکماه بساط عیش و عشرت بسیط داشتند و شکرانه این موهبت کبری عامه برایا عموماً و اهل استحقاق خصوصاً از خوان احسان مائده امتنان ایشان بهره گرفتند و همان اخر شتاء بعرض رسانیدند که سلطان ناصرالدین بساعت مسعود متولد شده و از قابله در سریر ورش کامل و تربیت شامل یافته و در جمیع اصناف ضیافت و انواع هر مهتار دنیا گیر و قت باشد روز هفتم بنظر بزرگان در آورده عبدالقادر نامش نهادند و در زمان صبی و بزرگی آثار سلطنت و شهریاری از جبین او واضح و لائح و هویدا بود چون بتمیز رسید در مراسم سروری و سرداری قصب السبق از اقران ربوده چون غیاث الدین اورا ولیعهد خود گردانیده شغل وزارت تفویض فرموده برادر خود شجاعخان اگرچه بسبب ظاهری و قیدی در سواری و بزرگی داشت نمیکرده و در باطن نفاق داشت گروهی بخود متفق ساخته فتنه در مملکت غیاث شاه بعرض میرسانیدند که [illegible] و باش بیباک در خدمت سلطان ناصرالدین جمع شده او را بر [illegible] علاج واقعه پیش از وقوع لائق ست و چندان وسوسه نمودند که اراده گرفتن شاهزاده و [illegible] در خاطر [illegible] یافت اما آثار نجابت و امارت جهانگیری از سیمای او لائح بود شفقت ابوه بران داشت که هم عنایت و التفات بر حرکات خاطر او نهاده او را تویدست سازد فرمود تا عارض ممالک با مراء و سران کرده پروانه رسانیدند که هر صباح بسلام سلطان ناصرالدین رفته در رکابش بدرخانه حاضر شوند و سلطان ناصرالدین از روی استقلال مهمات مملکت را در پیش گرفته همه جا گماشتهای خود تعین نموده چون پرداخت پرگنات خالصه شیخ حبیب و خواجه سهیل خواجه سرای رجوع نمودگان خان و مونجا بقال که قبل ازین عمال خالصه بودند بر انی خورشید رجل طبیعت ملتجی گشته انی خورشید

www.alimaanfoundation.com/

چون خواهان شجاعتخان بود بسلطان ناصر صفای خاطر نداشت بوسیله شجاعتخان بعرض رسانید که ملک محمود کوتوال و سومدا سر تهال که رئیس مشطان و عمدا اند بسلطان ناصرالدین مخصوص شده اند و اجاره بعضی مواضع جاگیر امرا بهانه آمد و شد خود ساخته اند سلطان غیاث الدین ملک محمود سومدا سر را طلبیده بی پرسش و تفحص بقتل رسانیدند و مردم خانهای آنها را بغارت بردند و سلطان ناصرالدین بعد ازین امر دستاز شغل باز داشته چند روزی بسلام حاضر نشد رانی خورشید و شجاعتخان بسعی و اهتمام بکان خان و مونجا بقال فرصت یافته حرفهای غرض آمیز در لباس نغیر صحی رسانیدند و دست تصرف بخزانه دراز کرده بخاطر جمع از [illegible] استقلال بمهمات ملکی میپرداختند و بواسطه کمسنی سلطان غیاث الدین قبول نمیکرد اما چون [illegible] رانی خورشید و شجاعتخان بسلطان ناصرالدین در مقام افتاد و صدد تهمت [illegible] [illegible] شیخ حبیب الله و خواجه سهیل چون دانستند که محرک این فتنه و فساد مونجا بقال است فرصت [illegible] یافته او را کشتند و گریخته بحرم سلطان ناصرالدین در آمد رانی خورشید ایشانرا از دست سلطان غیاث الدین بشفاعت گرفته جمعی را همراه بکان فرستاد تا از خانه سلطان ناصرالدین قاتلان را گرفته بیاورد و در وقت فرصت زنده بود که وقتها از دقایق حرمت و عزت ناصر شاهی فروگذاشت نخواهند کرد در اثنای شیخ حبیب الله و خواجه سهیل از سرای ناصر شاهی سوار شده متوجه بیابان گشتند در راه گفته میرفتند که ما بخانه قاضی میرویم هر که دعوی چون مونجا بقال میکند بخانه قاضی حاضر شود بکان خان و دیگران چون بدربار ناصر شاهی رسیدند پیغام فرستادند جواب آمد که شیخ حبیب الله و خواجه سهیل مونجا بقال را [illegible] و نمیدانم که کجا رفته اند بما بخانه بجواب ملتفت نشده تا سه روز حرم ناصر شاهی را قبول داشت سلطان چون دانست که قاتلان فرار نموده اند و آزار غیب ست منیر الملک و ستی نان را فرستاده پیغام داد که اگر اناری بخاطر فرخنده راه یافته و غبار کلفت ساحت دل او را مکدر ساخته بدستور قدیم بی تکلف قدم در راه نهد که پیش ازین طاقت مفارقت و مهاجرت ندارم سلطان ناصرالدین با وجود صد ملاحظه شرف پایبوس و بملازمت خود دریافت و پدرانه غبار فتنه را از صفحات امان بآب دیده فرو شسته سلطان ناصرالدین باز سرگرم خدمت شد و هر روز التفات مجدد بنسبت خود مشاهده نمود و در جوار محلها عمارتی جهت سکون خود طرح انداخت تا هر گاه خواهد بشرف خدمت دریابد رانی خورشید روزی فرصت یافته گفت که سلطان ناصرالدین خانه خود را بام کوشک جهانمای متصل ساخته و قصد غدری دارد ضمن این سخن سلطان غیاث الدین بی فکر و تامل در سنه خمس و تسعمائة علیخان کوتوال را فرمود تا عمارت ناصر شاهی را منهدم سازد و همانشب سلطان ناصرالدین باخاطر شکسته باتفاق جمعی بصوب دهارگ در بیابان گشتن

www.alimaanfoundation.com/

واقع ست عازم گشت شیخ حبیب الله و خواجه سهیل آنجا آمده ملازمت نمودند رائی خورشید و شجاعت خان
بی آنکه سلطان غیاث الدین را اطلاع سازند فوجی از عقب فرستادند و سلطان غیاث الدین تاتارخان را
فرستاده تا دلجوئی ناصرشاه نموده شهریار و تاتارخان جمعیت خود در موضع بکیکالو گذاشته باتفاق ملک فضل الله
میرشکار بخدمت سلطان ناصرالدین رفته پیغام رسانیدند و او عریضه نوشته داد که تاتارخان خود رفته بخواند و جواب
بیاورد تاتارخان نیک نهاد بجناح تعجیل متوجه شادی آباد شده مضمون عریضه را بعرض رسانیده هنوز جواب
نگرفته بود که رائی خورشید از بسکه بر مزاج سلطان غیاث الدین تصرف داشت پروانه بعارض ممالک رسانید
که تاتارخان را بدفع ناصرالدین تعین نماید تاتارخان چون مضمون حکایت معلوم کرد از قلعه فرود آمده متوجه باره
گردید فوجی که بدفع ناصرشاه نامزد شده بود بموضع کیکالو رسیده در مآل کار خود متحیر و متفکر گشتند که اگر طریقه جنگ
مسلوک میدارند از ان می ترسند که چون نوبت سلطنت بناصرشاه برسد هریکی را بیاسا رساند و اگر بمنده و مزاحمت
نمایند از سیاست رائی خورشید که قریب الوقوع بود ملاحظه داشتند هنوز در صحرای حیرت سرگردان بودند که سلطان
ناصرالدین ازان منزل کوچ نموده در قصبه بهلیه فرود آمده و درین منزل ملک مهته و ملک هیبت که از امرای کبار دولت
غیاث شاهی بودند آمده پیوستند و ناصرشاه را قوت و شوکت افزود و ازانمنزل بقصبه اجارنه نزول فرمود و مولانا
عمادالدین افضل خان و گروهی از سمنداران ریخته درینمنزل ملحق شدند و بواسطه نزهت هوا و طراوت صحرا چند
روزی آنجا مقام نموده روز عید فطر باستصواب امرا چتر بر سر افراخته امرا و معارف و سران کرده را بانجلعتهای
فاخره مخصوص گردانید درین اثنا خبر آوردند که فوج شجاعتخان با آهنگ جنگ از موضع بکیکالو کوچ نموده بقصبه
کندو به رسیده ناصرشاه ملک ملهو را بگوشمال آنجماعت فرستاد چون کوکب طالعش از افق اقبال ساطع
گشته بود بعد تلاقی فریقین با فتح و فیروزی بر پرچم ملک ملهو وزیدوا نکرده گریخته بمندو رفتند و ملک ملهو با غنائم
بسیار در قصبه اجار بار دوی ناصرشاهی ملحق گردید و بتاریخ شانزدهم شوال سنه خمس و تسعمائه ازانمنزل متوجه قصبه
وجود گشت مبارک خان و محمان خان آمده پیوستند و چون بقصبه سندری رسیدند رستم خان حاکم سارنگپور
بملازمت رسید و چند سلسله فیل و متاع بسیار پیشکش گذرانیدند و بعد از وصول اجین امرا و فوجداران و تهانه داران
فوج فوج و جوق جوق رو بدرگاه او نهادند رائی خورشید و شجاعت خان از بیم جان بسلطان غیاث الدین
معروض داشتند که ناصرشاه باجین رسیده و جمیع امرا و تهانه داران با و گرویدند عنقریب شادی آباد محاصره خواهد شد
غیاث الدین شیخ اولیا و شیخ برهان الدین را برسم رسالت فرستاده پیغام کرد که مدتهاست عنان کار مملکت
بید اقتدار آن فرزند نهاده ایم اگر از روی اخلاص و یگانگی مردم او باش را که برو گرد آمده اند رخصت داده بحضور
بیاید باز انتظام امور سلطنت مفوض ثاقب و فکر صائب او خواهد بود دران هنگام اگر صلاح داند ولایت رنتهبور را

www.alimaanfoundation.com/

بشجاعتخان که حکم فرزند او دارد نامزد نماید و نائره فتنه و فساد را بآب صلح فرو نشاند ناصر شاه مقید بجواب نشده
در سلخ ذیقعده سنه مذکوره از قصبه اجین بقصبه دهار منزل کرده چند روز آنجا توقف نمود و درین اثنا خبر آمد که
نکانخان با سه سوار بقصد جنگ از شادی آباد فرود آمده بمجرد اصغای این خبر ملک عطن را با پانصد سوار بموضع هانسلو
فرستاد نکانخان اطلاع یافته متوجه هانسلور گردید و بعد از محاربه ملک عطن غالب گشت و یکصد نفر مردانه مردم شناس
از فوج نکانخان بقتل آمد و ملک عطن هشتاد اسپ و متاع بسیار غنیمت گرفته بقصبه دهار مراجعت نمود نکانخان با بقیة السیف
گریخته بقلعه در آمدند و بعد از چند روز نکانخان بتحریص رانی خورشید و شجاعتخان جمعی را بخود همراه کرده بآهنگ جنگ
از قلعه مندو فرود آمده بمجرد استماع این خبر ناصر شاه خواجه سهیل و ملک متهه و ملک هیبت و میانجهو را بدفع نکانخان
نامزد کرد چون نظر نکانخان بر افواج ناصر شاهی افتاد پای قرار و ثباتش از جای رفته بی جنگ گریخت و بالجمله
هرگاه تلاقی فریقین دست داد ریاح نصرت و فیروزی بر پرچم و اعلام ناصر شاهی وزید بتاریخ بست و دوم
ذیحجة الحرام سنه مذکوره بکوشک جهان نمای بغلچه فرود آمد و درین منزل جاسوسان خبر آوردند که سلطان غیاث الدین
بنفس نفیس خود بجهت تسلی فرزند اراده آمدن دارد بجهت امضای این بیت از دار السلطنت نقل نموده در
صفه عرض ممالک قرار گرفت در ساعتی که منجمان اختیار کرده اند از آنجا خواهد خرامید و دلجوئی فرزند نموده بشادی آباد
مراجعت خواهد کرد ناصر شاه از استماع این خبر مسرور و مبتهج گشته مترصد و مترقب قدوم مسرت لزوم پدر میبود و آنکه شجاعتخان
باستصواب رانی خورشید محفه سلطان غیاث الدین را برداشته متوجه بغلچه گشت چون بدروازه دهلی رسیدند از بسکه کبر سن
سلطان را دریافته بود از نزدیکان خود پرسید که مرا کی میبرند بعضی صورت واقعه بعرض رسانیدند فرمود که روز دیگر خواهم رفت
امروز برگردید خدمتگاران بی اختیار برگشتند چون رانی خورشید شنیده که از راه مراجعت نموده دانست که این امر پیش
هواخواهان ناصر شاه صادر شده آنجماعت را بحضور طلبیده سخنان درشت بر زبان راند سبب استفسار نمود گفتند که
سلطان باختیار خود برگشته کسی را درین امر دخلی نیست و شجاعتخان باستصواب رانی خورشید شکست و ریخت قلعه را
درست نموده مرچل تقسیم کرده ناصر شاه نیز خود پیش آمد بر دو برج قلعه مرچلها تعین نمود و هر روز طرفین جمع گشته میشدند
سلطان غیاث الدین بجهت تمهید مصالحه اقضی القضات مشیر الملک را فرستاده او جواب موافق مدعا نشنید از رانی خورشید
ملاحظه نموده همانجا ماند و چون محاصره تنگ شد و اهل قلعه بواسطه عدم وصول غله و ما یحتاج مضطر و عاجز گشتند مضمون
نعم الانقلاب و لو علینا ملحوظ نظر ساخته توجه بران گماشتند که امر سلطنت ناصر شاه گیرد از امرائیکه در قلعه مانده بودند
موافق خان و ملک فضل الله میر شکار فرصت یافته خود را بخدمت ناصر شاه رسانیدند و سلطان ناصر شاه یک لکه تنکه
بموافق خان انعام فرمود رانی خورشید و شجاعتخان چون برین حال اطلاع یافتند علیخان را از حکومت قلعه عزل نموده ملک
بیاره را علیخان خطاب داده محافظت قلعه و حکومت قلعه شهر تفویض نمود محافظان سور جمله را بیاسا رسانیدند و امرا و اکابر

www.alimaanfoundation.com/

www.alimaanfoundation.com/

جمیع سکنهٔ شهر از مشاهدهٔ این سیاست شکسته خاطر گشته عرائض بخدمت ناصرشاه فرستادند و انجات استمالت خواستند و کار محاصره بعد از چند روز بمرتبهٔ انجامید که از غله خبر حرفی در اهل قلعه نماند و اکثر مردم بحیرت عسرت از قلعه برآمدند و شب هیژدهم صفر سنه ستة وتسعمائة ناصرشاه بقصد تسخیر قلعه سوار شد و چون نزدیک قلعه رسید مردم مرچلها حاضر شده تیر و تفنگ انداخته و در ینمعرکه اکثر جوانان کار طلب زخمی شدند آخر الامر سلطان ناصرالدین بمرچل هفتصد زینه متوجه شد دلاور خان جنگجو از ممر آب خود را بیرون قلعه رسانید و سلطان ناصرالدین نیز درآمده و شجاعت خان با گروهی از مردم معتبر ببرج قلعه برآمده داد مردانگی و تردد داد نمود و سلطان ناصرالدین بنفس نفیس تیراندازی کرد مردم خوب بر سر شر او رفتند و چون کومک شجاعتخان پی در پی رسید و جوانان مردانه از فوج ناصرشاه مجروح شدند صلاح وقت در مراجعت دیده قدم از قلعه بیرون نهاده در اردوی خود قرار گرفت و مردمی که تردد و جانسپاری نموده بودند هر یکی را بلطف و عنایت و خلعتی جدید تسلی فرمود و بعد ازان اولاد شیرخان بن مظفرخان حاکم چندیری با نهزار سوار و یازده سلسلهٔ فیل بار دوی ناصرشاهی پیوستند و در مجلس اول پسر بزرگ را مظفرخان و پسر دوم را اسعدخان خطاب داد از وصول لشکر چندیری مردم اردوی ناصرشاهی را استظهار و قوتی پدید آمد و در ینوقت بعضی از اهل قلعهٔ مندو که محافظت دروازه مالپور بایشان تعلق داشت اعلام کردند که اگر افواج ناصرشاهی بانجانب عبور نمایند قلعه بی مشقت و رنج بدست خواهد آمد سلطان ناصرشاه مبارک خان و شیخ حبیب الله و موافق خان و خواجه سهیل و جمعی دیگر در شب بست و چهارم ربیع الآخر سنه مذکور تعین فرمود و شیخ حبیب الله قرار داد که اگر فتح میسر شود انگشتری خواهد فرستاد تا معلوم شود که قلعه بدست افتاد چون امرا قریب دروازه رسیدند اهل شهر باتفاق زیردست خان بن مدرخان که سلاح قلعه باو تعلق داشت دربان دروازه مالپور را کشته دروازه را کشودند و مردم ناصرشاه جلوریز بقلعه درآمدند و شجاعتخان با فوجی آراسته متوجه جنگ شد فاما کاری نتوانست ساخت و کرنخیته بجویلی خود درآمد و فرزندان و عیال را گرفته بحرمسرای سلطان غیاث الدین داخل شد و شیخ حبیب الله بموجب قرارداد انگشتری فرستاده ناصرشاه را حاضر ساخت و او اطرفة العین خود را بدروازه مالپور رسانیده داخل شهر شد و امرا بخدمت شتافتند و مبارکباد گفتند بعضی بیخردان بی امر ناصرشاه بعضی منازل و قصرهای سلطان غیاث الدین را آتش زدند شجاعت خان و رانی خورشید بعضی مردم را گرفته برآوردند و دست تعدی و تاراج برآورده شهر را تا دو روز غارت کردند سلطان غیاث الدین عزم نموده از صفحهٔ عرض ممالک انتقال فرموده در محل سرستی قرار گرفته روز سوم جمعه بست و هفتم ربیع الاول سنه مذکور سلطان ناصرالدین بر سریر سلطنت جلوس فرمود و شجاعتخان و رانی خورشید را بموکل سپرد و ملک متهه را بینلچه فرستاد و پسر میانکی خود را که

www.alimaanfoundation.com/

میان منجمله شهرت داشت ولیعهد گردانیده سلطان شهاب الدین خطاب داد و صفه باغ که قریب دولتخانه
سلطان غیاث الدین بود بجهت سکونت او مقرر فرمود و همان روز خطبه بنام ناصر شاه خواندند و بر چتر نثار کرده شده بود
بر اهل استحقاق و نکانخان دامن و محافظ خان جدید و مفرح بدر جیش و مردم دگر را که باو طریق محافظت سپردند
بیاسا رسانید و گروهی را از زیر تیغ بر آورده محبوس داشت و آنجماعت که باوی موافقت نموده بودند اقطاعات
بدستور قدیم بر ایشان مسلم داشت و شیخ حبیب الله را خطاب عالم خان داد و خواجه سهیل را که پرگنه اشته
داده بود منصب سپهسالاری مفوض فرمود و بتاریخ سوم جمادی الآخر سنه مذکوره بملازمت پدر ولی نعمت
سلطان غیاث الدین مشرف گشت سلطان غیاث الدین او را در کنار گرفت و بسیار گریست و سر و
روی او را بوسیده و در زمان رخصت کلاه دولت و قبای سرسه که در روز بار عام یا روز متبرک خود میپوشید
باو مرحمت فرموده و تاج سلطنت بر فرق فرزند نهاده کلید خزائن سپرد و تهنیت و مبارکباد گفته رخصت داد
و ناصر شاه بتاریخ شانزدهم رجب سنه مذکوره همان قبای سرسه و کلاه دولت بسلطان شهاب الدین
لطف نموده بست زنجیر فیل و صد راس اسپ و یازده چتر و دو پالکی و علم و نقاره و سراپرده سرخ و بست لکه
تنگه بجهت خرج بیوتات ارزانی داشت و بعد از چند روز مقبل خان حاکم مندسور از غایت ادبار فرار نموده
همانساعت مهابتخان را که مقبل خان حواله او بود رخصت فرمود تا گرفته بیارد و الا منتظر وصول صواعق
سیاست باشد مهابتخان بعد از تردد بسیار رفته بشیر خان پیوست و علیخان و بعضی شوریده بختان که از
اعمال شنیعه خود متوهم و خائف بودند نیز رفته بشیر خان پیوستند شیر خان از نواحی بغلچه کوچ نموده متوجه چندیری
گردید و سلطان ناصر الدین مبارک خان و عالم خان را پیش شیر خان فرستاد تا بهر طریق تواند تسلی او نماید
رسولان هر چند نصیحت نمودند در برابر حرفها نادر برابر گفت و خواست که هر دو را مقید سازد بهانه آنکه رفته بمادر
خود مشورت کند از خرگاه بر آمده مبارک خان و عالم خان را بمردم خود سپرد و مردم او مبارک خان را گرفتند
و دو خدمتگار او را کشتند و عالم خان درین فرصت خود را باسپ رسانیده و بتعجیل تمام از اردوی او بر آمد
و ماجرا را بخدمت سلطان ناصر الدین تقریر کرد سلطان ناصر الدین فرزند خود سلطان شهاب الدین را بحکومت
قلعه شادی آباد گذاشته بتاریخ نهم شعبان سنه مذکوره در کوشک جهان نمای بغلچه نزول کرد شیر خان چون
بقلعه اجین رسید باغوای مهابتخان باز بقصد جنگ گشته بدیبالپور آمده و قصبه هندیه را تاراج نمود سلطان
ناصر الدین بمجرد استماع این خبر کوچ نموده در کوشک دهار قرار گرفت درین اثنا خبر رسانیدند که سلطان
غیاث الدین از خزانه دنیا بمعموره عقبی خرامید بقولی سلطان بسعی سلطان ناصر الدین مسموم شد و بتجربه
رسیده که پدر کش هرگز بسال نرسیده و کامیاب نگشته و سلطان ناصر الدین یازده سال فرمانروائی کرد

www.alimaanfoundation.com/

پس قصد پدر نسبت با و تهمت باشد والعلم عند اللہ القصہ سلطان ناصرالدین بر فوت پدر بسیار گریست
و سہ روز تعزیت گرفتہ روز چہارم کوچ کرد و شیر خان از بیم جان روبدیار خود کرد و عین الملک و بعضی سرداران
دگر جدا شدہ بار دوی ناصرالدین ملحق شدند و سلطان ناصرالدین تعاقب نمودہ و در نواحی سارنگپور شیر خان
از روی ستیزہ برگشتہ جنگ کردہ گریخت و در خطہ چندیری پای استوار نتوانست کرد رفتہ بولایت اریچہ
و بہاندیر در آمدہ غبار فتنہ فرو نشست و سلطان ناصرالدین بچندیری رفت چون چند روز گذشتہ شیخزادہ
چندیری خطی بشیر خان فرستادند کہ چون اکثر سپاہیان شادی آباد متفرق شدہ بجاگیر خود رفتہ اند و بواسطہ
موسم برسات اجتماع امرا رو دست نخواہد داد اگر از انجانب متوجہ چندیری شوند و مردم شہر با تفاق ہجوم تمام
نمایند لیکن کہ سلطان ناصرالدین بدست افتد و اگر بگریزد فتح شہر با سہل وجہ میسر خواہد شد شیر خان بی تامل
کوچ نمودہ بشش کروہی چندیری رسید سلطان ناصرالدین بر کنکاش شیخزادہا اطلاع نمودہ لتبا لخان نامزد
کردد و لکہ تنگہ نقد بجہت مدد خرچ ہمراہ داد و ہنوز دو گروہ از چندیری نرفتہ بودند کہ شیر خان باعتماد قول شیخزادہا
استقبال نمود بعد ترتیب افواج طرفین حق مردانگی بجا آوردند در اثناء وار و گیر اتفاقاً زخمی بشیر خان رسیدہ
از کار ماند و نتیجہ بغی کار خود کرد و سکندر خان در جنگگاہ کشتہ شد خواجہ سہیل و مہابتخان و شیر خان مجروح را در صندوق
فیل انداختہ راہ قرار پیش گرفتند چون شیر خان در راہ وفات یافت او را بخاک سپردہ خود پیشتر رفتند و
اقبال خان پارہ تعاقب نمودہ برگشت و سلطان ناصرالدین از استماع خبر مسرور و خوشوقت گشتہ متوجہ
جنگگاہ گردید و از انجا سکندر خان را بخطہ چندیری فرستادہ و مردہ شیر خان را بردار کردند و عنان حکومت حراست
آنخدود در القبضہ اقتدار بہجت خان سپردہ بکوچ متواتر بقصبہ دلکشای سعد البور رسید و از انجا جمعی بعرض رسانیدند
کہ شیخ حبیب اللہ نسبت بعالم خان ارادہ غدری دارد و در کمین فرصت ہست سلطان ناصرالدین او را مقید
ساختہ پیش از خود بمندو فرستاد و بتاریخ دہم شعبان سنہ سبع و تسعمائہ بفتح و فیروزی بقلعہ شادی آباد در آمد
جیش و عشرت مشغول گشت و اکثر اوقاتش بشرب خمر مصروف میشد و در عین شراب امرای پدر را بوہم نفاق
میگشت و مردم خود را ترتیب میکرد و بد خلقی و ظلمش بمرتبہ رسیدہ بود کہ روزی مست بسر حوضی خوابیدہ بود اتفاقاً
در حوض افتاد خدمتگارانی کہ پاس میداشتند او را از آب بر آوردند چون ہشیار شد پرسید کہ مرا کہ از حوض
بر آوردہ چہار کنیزک گفتند ما این خدمت را بجا آوردیم ہر چہار را بقتل رسانید و از اکابر قصبہ اجین شیخ وجیہ
آنحوض کالیادہ راست نمود و در باغ فیروز قصری طرح انداخت کہ سیاحان مثل آن ندیدہ باشند و رفتہ رفتہ
میل عمارت بمرتبہ انجامید کہ از ہفدہ کروہی مالوہ کہ بارث رسیدہ بود پنج کرور بر عمارت صرف نمودی و
بتاریخ نہست و دوم ذیقعدہ سنہ ثمان و تسعمائہ بقصد تاخت و ولایت کچھوارہ بقصبہ بغلی آمد چون بکوچ متواتر

www.alimaanfoundation.com/

چون بقصبهٔ اگر رسید و هوای آنجا مطبوع افتاد و قصری رفیع و عمارت عالی طرح انداخت الحال آن عمارت از غرائب روزگار است و مدتی دران قصبه قرار گرفته افواج را باطراف و نواحی فرستاد و متمردان را گوشمالی داده پیشکش گرفته و مراجعت نموده در سنه تسع و تسعمائة باز بطرف چتور حرکت کرد و چون بوسط ولایت رسید راجه چتور و جمیع زمینداران پیشکش فرستادند و بهوانیداس ولد شیوداس که مراتب قربت برایل چتوری داشت دختر خود را پیشکش آورد سلطان ناصر الدین رانی چتور خطاب داده بهوانیداس ولد شیوداس را مشمول مراحم گردانید و در اثنای مراجعت حاسوسان خبر آوردند که نظام الملک دکنی بتاخت ولایت اسیر و برهانپور آمد چون داؤد خان ضابط اسیر و ایلچی برهان شاه میبود سلطان ناصر الدین اقبالخان و خواجه جهان را بولایت اسیر و برهانپور فرستاد نظام الملک مراجعت نموده بولایت خود رفت اقبالخان خطبهٔ ناصر شاهی اسیر و برهانپور خوانده بدار الملک شادی آباد رسید و در سنه عشر و تسعمائة سلطان شهاب الدین باغوای بعضی امرای برگشته روزگار علم بغی برافراخته در قلعهٔ سند و فروه آمد امرای سرحد اکثر بر او جمع شدند و از قصبهٔ بغلچه کوچ نموده بقصبهٔ دهار آمد و سلطان ناصر الدین با جمعی خاصهٔ خیل بقصبهٔ بغلچه رسید و از انجا با آهنگ جنگ متوجه دهار گردید و سلطان شهاب الدین جمعیت پدر را تنگ دیده بجنگ پیش آمد آخر الامر با فتح و فیروزی برسدهٔ اعلام ناصر شاهی وزید و سلطان شهاب الدین گریخته رو بصوب چندیری نهاد و لاوران لشکر ناصر شاهی او را تعاقب نموده قریب بود که او را دستگیر سازند فاما مهر ابوی و شفقت پدری مردم را از تعاقب منع کرد در روز دوم از انمنزل کوچ کرده پیش انداخت و چون سلطان شهاب الدین بقصبهٔ سری که سرحد چندیریست رسید سلطان ناصر الدین جمعی از عقلا را پیش او فرستاد تا از کوچهٔ ضلالت بشاهراه هدایت ارشاد نمایند اما چون راه صواب از نظر او پوشیده شده و غشاوهٔ غفلت و جهالت جاه بصیرت او بسته بود جوابی که بکار آید نگفت در روز دیگر در جواب تقریر نمود که الآن شرمندگی و خجالت مانع و ریافت دولت ملازمتست اگر قطری از اقطار ممالک به بنده عنایت شود بعد از چند روز بخدمت مشرف خواهد شد رسولان چون دانستند که ملاقات متعذرست معاودت نمودند و ماجرا معروض داشتند سلطان ناصر الدین گفت انا لله و انا الیه راجعون ۵ تخمی که در وفای تو کشتیم خاک خورد + فرمان بطلب اعلم همایون پسر خود و برتنبور فرستاد اعلم همایون بجناح تعجیل و اقدام شوق آمده در خطهٔ چندیری ملاقات نمود و سلطان ناصر الدین روز دیگر از چندیری کوچ نموده متوجه قصبهٔ سپری گشت و در انمنزل امرا و اعیان دولت را حاضر گردانیده گفت که چون شهاب الدین حقوق پدری بعقوق مبدل ساخته او را از منصب ولیعهدی خلع نمودم و فرزند اعظم همایون را ولیعهد ساختم و سلطان محمود شاه خطاب داده خلعت و تاج سلطنت لطف نموده از قصبهٔ سپری مراجعت نمود و در موضع نهب پور چند روز طرح اقامت انداخت و چون حرارت طبع سلطان ناصر الدین غالب بود با وجود موسم

www.alimaanfoundation.com/

زمستان بآب سرد در آمده ساعتی توقف مینمود فی الفور مزاج از اعتدال روبانحراف آورد و امراض مختلفه وعلل متضاده بر وطاری گشت واطبا هرچند معالجه نموده فائده نداد بیت از قضا سرکنگبین صفرا فزود × روغن بادام خشکی میفزود * وسلطان ناصرالدین حال خود را دگرگون دیده محمود شاه و امرا و اعیان ممالک را بحضور خود خواند و زبان بنصائح و مواعظ کشاده فرمود که حق سبحانه و تعالی آن فرزند ارجمند را از کافهٔ عالمیان برگزیده و زمام عباد و بلاد اقتدار او سپرده باید که از شاهراه اطاعت و انقیاد خداوندی قدم بیرون ننهند و تابع هوا و هوس نگردد و الشفقة خلق الله را بر صحیفهٔ خاطر و صفحهٔ دل نگارد و نعم الهی را که از و دریغ نداشته اند از خلائق دریغ ندارد و دست از دامن مظلوم کوتاه سازد و در دیوان بارگاه سالت و ملالت را بخود راه ندهد و راه وصول مظلوم را زانه بندد و سخن مظلوم را کما ینبغی اصغا نماید و در انصاف و عدل میان قوی و ضعیف و وضیع و شریف تفاوت جائز ندارد تا در روز باز خواست شرمنده نگردد و سادات را که ثمرهٔ باغ نبوت و رسالت اند مکرم و محترم دارد و طبقهٔ علیه علما را که ورثهٔ انبیا اند از فیض سحاب انعام سبز و بار و رگرداند و از صحبت ناقص عقلان و بیخردان که بر قشر الفاظ اکتفا نموده اند دور از لب لباب معانی عاری و عاطل اند احتراز واجب و لازم داند و بقاع خیر که اثر سعادتمندیست در اطراف ممالک بنا نماید و بالجمله همگی همت بر مرضیات الهی مصروف دارد و در تمشیت مهمات مملکت همیشه مشورت بتقدیم رساند شاهزاده محمود شاه و اعیان دولت از استماع این مقال قلق و اضطراب نمودند و بلغرم صادق و نیت درست از جمیع معاصی و منکرات بحضور علما توبه کرد و بعد از ساعتی باجابت داعی حق نموده مدت سلطنتش یازده سال و چهار ماه و بیست و سه روز بود * ازان سرد آمد این مصرد لاوزیر * که چون جا گرم کردی گو بدت خیز * چو هست این دیر خاکی سست بنیاد * بباد شش نود باید داد

ذکر سلطنت محمود شاه بن ناصر شاه روز سوم صفر سنه سبع عشر و تسعمائة محمود شاه بن ناصر شاه در موضع نهب پور بطالع فرخنده فرو در زمان سعادت اثر بر تخت سلطنت خلجیه جلوس کرد و لوازم ایثار بتقدیم رسانیده هریک از اعیان وقت بمراحم خسروانه خوشوقت شدند و در همان مجلس تابوت ناصر شاهی را بقلعهٔ شادی آباد روانه ساخت و سلطان شهاب الدین بعد از وقوف این حادثه ازان جایگاه بیلغار خود را بنصرت آباد بغلچه رسانید و محافظ خان خواجه سرای و خواص خان دروازه را بر روی او بستند روز دیگر بدست مقربان خود پیغام فرستاد که اگر طریق موافقت بمن مسلوک دارید یقین ست که حل و عقد امور مملکت مفوض رای ایشان خواهد بود محافظ خان و خواص گفتند که چون از دیوان قضا و قدر منشور سلطنت بنام نامی محمود شاه نوشته اند طریق صواب آنست که باره و پیوسته کدورت و خشونت بیگانگی را بصفای یگانگی مبدل سازد و سلطان شهاب الدین مایوس گشته بصوب کندوه متوجه شد سلطان محمود چون واقف شد که سلطان

شهاب الدین

www.alimaanfoundation.com/

شهاب الدین بمندو رفته بکوچ متواتر دوم ربیع الاول سنه مذکوره در کوشک جهان نمای بغلچه نزول کرد و از انجا
جادوش خان را با فوجی بدفع سلطان شهاب الدین فرستاده یازده زنجیر فیل همراه ساخت و بتاریخی که مختار منجمان
بود بقلعه شادی آباد رفته و در ساعت سعد ششم ربیع الاول تخت زرین که بجواهر و یواقیت رمانی مکلل بود در صفه
بار نهاده بست و یک تخت بر دورش برافراشتند و محمود شاه از مشرق سریر جهانداری بر تخت سلاطین خلجیه طالع
گشت و امرا و ارکان و اکابر و معارف ممالک بجای خود قرار گرفتند هر واحدی از انچه لائق حال او بود امتیاز
یافته و بعضی امرا بخطاب اختصاص یافتند هفصد زنجیر فیل که بر قلعه بود بتصرف در آمد و بعد از چند روز عریضه جادوشخان
رسید که چون اختر اقبال سلطان شهاب الدین در حضیض بیدولتی افتاده هر چند نصائح مشفقانه و مواعظ حکیمانه
القا نمود اصغا ننموده بجنگ پیش آمد و این بیچاره اقبال خداوندگار را مقدم الجیش گردانیده متوجه گوشمال او شد
و در صدمه اول پای ثبات او از جای رفته فرار نمود و چتر دور او بقتل آمد و چتر بدست افتاد و خود گریخته بولایت اسیر
در آمد و چون موسم برسات رسیده بود سلطان محمود شاه جادوشخان را طلبید او بتاریخ سلخ ربیع الاول بقلعه در آمد
مشمول عواطف گشت و سلطان محمود از جانب سلطان شهاب الدین خاطر جمع نموده مهمات ملکی بسنت رای که
منصب وزارت ناصر شاهی باو متعلق بود تفویض نمود بسنت رای از کمال غرور نادانی مراعات جانب سپاه را فرو
گذاشته دقیقه از دقائق وقت و نکایت از دست نمیداد و سلوک ناملایم پیش گرفته احترام امرا و سرداران کما ینبغی نمیکرد و امرا
انتهاض فرصت نموده بتاریخ هفتم ربیع الثانی او را بر سر دیوان کشتند و نقد الملک که از موافقان دینی و شریک خدمت
او بود گریخته بحرم سرای در آمد اقبال خان و مختص خان بیگدگر گفتند اگر صحرای مملکت از لوث وجود آن ناپاک پاک نشود او
بکمین خواستن بسنت رای قیام نماید و بدست صدر خان و افضل خان بسلطان محمود پیغام فرستاد که بغیر دولتخواهی
از بندهای مخلص امری بوجود نیامده و نخواهد آمد و برای انور واضح است که هنوز مملکت انتظام نیافته سررشته مهمات
جهانبانی بقبضه طائفه که از دینی و مذهب بیگانه اند نهادن موجب اختلال قواعد سلطنت ست و از بعضی هواخواهان
بعرض رسیده باشد که بسنت رای با امرا و دولتخواهان چه قسم سلوک میکرد و همگی غرض او آن بود که بندهای قدیم شکسته
دل شوند و جمعیت آنها بتفرقه انجامد و این فی الجمله نادولتخواهی ست و دولتخواهان با جمعهم او را از میان گرفتند
و نقد الملک نیز قدم بر قدم او می نهد اگر امر عالی باشد جهان از لوث وجود او پاک ساخته شود سلطان محمود
از روی عجز و بیچارگی نقد الملک را فرستاد اما فرمود که او را اخراج کنند و مضرت بحال و مال او نرسانند
چون نقد الملک آمد امرا اتفاق نموده او را اخراج کردند سلطان محمود از این حرکت امرا و تسلط ایشان آزرده شده صفای
خاطر بخشونت مبدل گشت و محافظ خان خواجه سرا که معجون طبیعت ترکیب او نفاق و شرارت مخمر بود بواسطه
آنکه میل وزارت داشت سخنان غیر واقع در خلوت از امرا بعرض رسانید اتفاقاً روزی فرصت یافته عرض نمود که

www.alimaanfoundation.com/

اقبالخان میخواهد که یکی از اولاد ناصر شاه را بسلطنت بردارد سلطان محمود بمجرد این خبر مضطرب شده خواست که ایشانرا
بسیاست رساند باز از روی حلم و وقار در مقام تفتیش و تفحص شد محافظ خان چون دید که این سخن کارگر
نیامد در بدگوئی بجد تر شد و هر روز سخنان نا ملایم میگفت تا آنکه روزی سلطان محمود بجمعی فرمود که چون اقبالخان
و مختص خان بدستور سابق بسلام بیایند بقتل رسانند و چون کار باینجا رسید یکی از خواجه سرایان که بمختص خان
که نسبت اختصاص داشت ماجرا را باو تقریر کرده مختص خان در ساعت اقبال خانرا واقف گردانید و هنوز ساعتی
نگذشته بود که شخصی بطلب مختص خان و اقبال خان آمد مختص خان بی توقف بخدمت شتافت و اقبال خان بمهمات
ملکی مشغول بود که شخصی بطلب مختص خان اوضاع را بطریق قدیم ندید از انجا برگشته نزد اقبال خان آمد و باتفاق بخانهای
خود رفتند محافظ خان بعرض رسانید که مختص خان و اقبال خان بمنازل خود رفتند تا استعداد نموده یکی از شاهزادها را
بسلطنت بردارند صلاح آنست که همانجا رفته ایشانرا دستگیر سازند و کار امروز را بفردا نیندازند بیت
زمانه از آنکس تبرا کند ٭ که او کار امروز فردا کند ٭ سلطان محمود حرف مکار غدار باو رو داشته متوجه منزل
مختص خان و اقبال خان گردید مختص خان و اقبالخان گریخته با صد سوار و پیاده از طرف قاضی پور در شب بیست و چهارم
ربیع الثانی از قلعه فرود آمدند و تمام شب راه قلعه نمودند صباح در نواحی نربده بموضع سرابه رسیدند از انجا نصرتخان
بن اقبالخان را بتاریخ بیست پنجم شهر مذکور بجهت آوردن سلطان شهاب الدین بصوب ولایت اسیر راهی
ساختند و علی الصباح سلطان محمود در صفه بار بر مسند حکومت قرار گرفت محافظ خانرا خواجه جهان خطاب داده
شغل وزارت باو تفویض نمود افضل خان مجلس کریم و شجاعتخان را دستور خان خطاب داده بدفع مختص خان
و اقبالخان رخصت کرد چون نصرتخان طی منازل نمود بخدمت سلطان شهاب الدین رسید و او از غایت
سرور و شادمانی روز دیگر بولایت ممتاز که عبارت از ولایت بیجاکرست و کهرکون متوجه گردید و از کمال شوق
در یکشب و روز سی کروه طی نمود اتفاقا چون بمثابه کرم و ماهی در قعر دریا میسوخت و سمندر آتش طبع در
عرق خویش غرق میگشت سلطان شهاب الدین بیمار شد و مزاج او از اعتدال بیرون رفت و بتاریخ سوم
جمادی الاول داعی حق را اجابت نمود ؎ راهست عدم که هر که هستند ٭ از آفت قطع او نرستند × و بعضی
گویند که باشارت سلطان محمود مسموم شد نصرتخان لباس کبود پوشید نعش او را برداشته بموضع سرابه
که اجتماع خوانین بود متوجه شد چون بآنجا رسید مختص خان و اقبالخان ملول و محزون گشته نعش را بقلعه
شادی آباد راهی ساخته پسر سلطان شهاب الدین را هوشنگ شاه خطاب داده چتر بر سر او گرفتند و غبار
فساد برانگیخته از ان دیار عازم وسط ولایت مالوه گردیدند بیت جای آن به که درین مرحله آن پیشه کنی
که ز مرگ دگران مرگ خود اندیشه کنی ٭ سلطان بعد از رسیدن نعش بسیار گریست و او را بخاک سپرده رسم عزا

www.alimaanfoundation.com/

بجا آورد وصدقات باہل استحقاق داد وبعد از فراغ تعزیت نظام خانزا بگوبک وستور خان نامزد کرد ونظام خان
کہ برجناح تعجیل قطع مسافت نموده بدستور خان پیوست وباتفاق یکدیگر بہوشنگ جنگ کردند او گریخته بپناه
بگوہ بہار بابا حاجی برد ودر خلال این احوال عرائض اقبال خان ومحفص خان رسید کہ از بندگان مورد شے
جز خیر خواہی امری بوجود نمی آید ومحافظ خان از روی حقد وحسد حرفہای غرض آمیز بعرض رسانیده خاطر اشرف را
نسبت به بندگان متغیر گردانیدہ امید کہ حقیقت نادولتخواہی وحرامزادگی محافظ خان امری کہ او نموده بر ضمیر حق پذیر
مکشوف شود واحتمال دارد کہ بعضی دولتخواہان از روی بغرضی در خلوت تصدیق این سخن نمایند چون مضمون
عرائض معلوم شده بعضی خدمتگاران نیز گفتند کہ عرض محافظ ازین اخترآنست کہ خود از روی استقلال بمہمات
ملکی بپردازد واگر محفص خان واقبال خان میبودند نوبت وزارت باو نمیرسید بلکہ ہمگی سعی او آنست کہ طرح مجددے
برروی کار آرد ویکی از اولاد ناصر شاہی را از حبس برآورده اسم سلطنت بر او اطلاق نماید وخود را تق وفاتق مہمات
باشد سلطان محمود کہ در کارہا حزم ودوربینی نداشت فرمود کہ ہرگاه محافظ خان بسلام بیاید او را گرفته
نگاه دارند کہ بعد از تحقیق بسزا خواہد رسید چون ہواخواہان محافظ خان حقیقت ماجرا با و رسانیدند روز دیگر کہ
ہیزدہم جمادی الاول باشد باحشمت خود بر دیوان حاضر شده بعد از ساعتی سلطان محمود او را در خلوت
خواست نرفته جوابہای درست گفت سلطان محمود از کمال غضب ونہایت شجاعت با معدودے چند از خواص
وگروہی از حبشیان بیرون خرامیده وآن بدگہر گریخته از دولتخانه بیرون رفت ودر بند بیرونی را متصرف شده
علم یغی برافراخت وشاہزاده صاحب خان بن ناصر الدین را آورده چتر بر سر نہاد ودران حویلی محمود شاه
برآمده جانب امین رفت واز ایجا دستور خان ودگر امرا را استمالت داده بحضور خود خواند وہمانشب کہ سلطان
محمود مہاجرت اختیار کرد محافظ خان شاہزاده صاحبخان را سلطان محمود خطاب داده بر تخت اجلاس نمود
وبعد از چند روز دستور خان باجین رسید پس از وی محفص خان واقبال خان بسلطان پیوستند وصاحبخان
را از استماع این خبر صدر خان وفضل خانزا طلبیده عہد وپیمان بایمان غلاظ موکد گردانیدند وبتاریخ پنجم جمادی الثانی
مودت خانزا در قلعه شادی آباد گذاشته قصبه نجلپور العسکر گاه ساخت وباستصواب صدر خان فرمود تا نکث ملوفه
سپاہی را نقد از خزانه داده استعداد سفر اجین نمایند وسلطان محمود از اجین کوچ نموده بدیپالپور آمد وبعد از یکپاس
شب سردارانیکہ عیال در قلعه مندو داشتند سوار شده رو بارد وے شاہزاده نہادند روز دیگر سلطان محمود از
دیپالپور کوچ نموده بجانب چندیری متوجه گردید وکیفیت ماجرا نوشته بہجت خان فرستاد او در جواب
نوشت کہ این بنده مطیع آنکس ست کہ دار الملک شادی آباد در تصرف اوست سلطان محمود از جواب در کار
خود متحیر ومتفکر گردید در موضع بہت پور توقف نموده طریق مشورت در میان آورد وبعضی دولتخواہان گفتند کہ

www.alimaanfoundation.com/

پناه بقلعهٔ رنتهنبور باید برد و درین بعضی چنان اقتضا کرد که از سلطان سکندر لودی استمداد باید نمود سلطان محمود
فرمود که مرا بخاطر چنان میرسد که چند روز پای در دامن صبر پیچیده منتظر کوکب اقبال باید بود چه وقتی که بقلعهٔ رنتهنبور
پناه برون مناسب است که امداد و اعانت متصور باشد و امداد از کافران خواستن در نظر قبیح مینماید و سلسلهٔ
امید از خلق قطع نموده منتظر ظهور بطول تقدیر میبود و بعد از چند روز مندنی رای که بوفور شجاعت و کاردانی
امتیاز داشت از تهانهٔ خود آمده همراه شد و بهجت خان بر قبیح حرکت خود اطلاع یافته پسر خود شدت خان را
بخدمت فرستاد سلطان از سر استظهار عازم مندو گشت و پس از مدتی خبر آمد که شاهزاده صاحبخان متوجه
حدود چندیری گردیده چون بموضع سهرانی نزول کرد طرفین چنان صلاح دیدند که صباح ترتیب افواج نموده
منتظر هبوب ریاح فتح و نصرت باشند اتفاقاً بعد از یک پاس شب افضل خان سوار شده متوجه اردوی سلطان
محمود گردید و نصف لشکر بلشکر پیشتر با فضل خان موافقت نموده باردوی سلطان پیوستند و شاهزاده
صاحبخان و محافظ خان از سر دهشت و اضطراب خود را آتش زدند و گریختند و روز چهارم بنصرت آباد رسیده دست
اسراف بایلاف خزاتن کشود و بضبط و ربط قلعه پرداختند سلطان محمود مراسم شکر الهی بجای آورده متوجه شادی آباد گردید
و چون بموضع سرسه رسیدند منشی سلطان شهاب الدین و امرای او که در پایهٔ بهار با باجاجی متحصن شده بودند قول
گرفته نزد سلطان محمود آمدند بکوچ متواتر چون بقصبهٔ شمر نزول کرد روز دیگر هفتم رمضان سنه سبع عشر و تسعمائه فوجها
آراسته متوجه تختگاه شادی آباد شد و از طرفین تسویهٔ صفوف آراسته معرکهٔ قتال برآراسته شد شاهزاده صاحب خان
جرات نموده بر فوج سلطان محمود حمله آورد درین اثنا فیل متوجه سلطان محمود شد و او تیری بر سینهٔ فیلبان چنان
زد که از پشت او بدر رفت و درین وقت میدنی رای با جمعی راجپوتان بزخم برچه و جمدهر دمار از روزگار فوج
صاحبخان برآوردند و شاهزاده تاب مقاومت نیاورده فرار نمود جمعی پناه قلعه بردند و گروهی در غارهای که در حوالی
مندو واقعست مختفی گشتند و سلطان محمود تا حوض تعاقب نموده فرود آمد شاهزاده بضبط و ربط قلعه پرداخته
روز و شب در محافظت می کوشید و سلطان محمود از روی شفقت جبلی پیغام فرستاد که چون نسبت اخوت
درمیانست و رعایت صلهٔ رحم از واجبات ست و خلق صله بران میدارد که هر جای التماس نماید باو مبذول
داریم و آن مقدار مال که تواند برداشت بردارد و برود که مضایقه نیست تا خون بیوجه ریخته نشود شاهزاده
صاحبخان بر استحکام قلعه مغرور گشته قبول نکرد سلطان محمود بطرف قلعه را فرو گرفته در محاصره مبالغه فرمود
تا در تاریخ شانزدهم شوال سنه مذکور بسعی و اهتمام مولانا عماد الدین خراسانی دلاوران لشکر مقارن طلوع
صبح صادق بدیر قلعه درآمده بر سر مردم مورچل ریخته بیکدیگر آویخته و بطرفة العین خون اعوان و انصار شاهزاده را
بخاک مذلت آمیختند و شاهزاده و محافظ خان پارهٔ جواهر قیمتی را همراه برداشته از راه هفصد زینه گریختند و روز چهارم

www.alimaanfoundation.com/

در قصبه بروده از توابع گجرات باردوی سلطان مظفر پیوستند و او مقدم شاهزاده گرامی داشته دقیقه از لوازم مهمانداری فرونگذاشت و قرار داد که از موسم برسات ولایت مالوه را بدست آورده میان اخوان قسمت نموده خواهد شد و از انجا بجانپانیر رفت روزی گذر شاهزاده بر منزل یادگار مغول که مشهور بسرخ کلاه بود از جانب شاه اسمعیل صفوی برسالت بگجرات آمده بود و میان خدمتگاران سخن بلند و پست شد و بخصومت انجامید و میان عوام انتشار یافت که یادگار سرخ کلاه و مردم او شاهزاده مندو را اسیر گرفته اند مردم لشکر گجرات بهجوم عام نموده چندی از جماعت یادگار سرخ کلاه را کشتند و شاهزاده از انفعال تشویر بر خصت رو بصوب ولایت اسیر نهاد و با سیصد سوار در موضع نوگانو که سرحد اسیر ممتاز ست نزول کرد لودها حاکم قصبه کندویه برین خبر اطلاع یافته بر سبیل تعجیل آمده جنگ انداخت و صاحبخان رو بهزیمت نهاده التجا بحاکم کاویل که در بلاد دکن ست برد چون نسبت محبت میان سلطان محمود و حاکم کاویل استحکام پذیرفته بود خود را از امداد او باز داشته قریه چند بجهت مدد خرج او مقرر نمود بعد از انکه آشوب از مملکت دور شد و فساد او باصلاح مبدل گردید سلطان محمود بر بساط امن و امنیت قرار گرفت و حکام و تهانه داران و عمال بواسطه ضبط ولایت باطراف و اکناف مملکت رفتند میدنی رای خواست که خود مستقل شود امرای غیاث شاهی و ناصر شاهی را از میان برگیرد و بجهت غرض فاسد خود در بدگوئی امرا شروع کرد و در خلوت سخنان نالائق نسبت بهر کس میگفت تا آنکه روزی معروض داشت که افضل خان و اقبال خان مکاتبات بشاهزاده صاحب خان فرستاده میخواهند که فتنه خوابیده را بیدار کنند سلطان محمود این سخن غرض آمیز را بی غرضانه تصور نموده فرمود که هرگاه افضل خان و اقبال خان بسلام بیایند بقتل رسانند روز دیگر بدستور قدیم چون بسلام آمدند هر دو را گرفته بند از بند جدا کردند و سکندر خان حاکم سیواس و فتح جنگ خان شروانی از مشاهده این جرات و تسلط میدنی رای گریخته بجاگیر خود رفتند و سکندر خان بغی ورزیده از کندویه تا قصبه شهاب آباد متصرف شده عمال خالصه را بدر کرد سلطان محمود بجهت تسکین این حادثه در پنجم ماه جمادی الآخر سنه ثمان عشر و تسعمائة از قلعه مندو فرود آمده در کوشک همان نمای بغلچه نزول کرد و منصب وزارت بمیدنی رای تفویض نمود بهجت خان حاکم چندیری و دیگر امرا که رستاده طلب داشت بهجت خان با وجود نسبت خانه زادی ترسیده عذر رسیدن برسالت نوشت سلطان محمود اغماض عین نموده بمنصور خان مقطع بهلسه نوشت که بدفع سکندر خان متوجه شود منصور خان مستعد لشکر نموده متوجه جنگ گردید و چون بنواحی ولایت سکندر خان رسید جاسوسان خبر آوردند که سکندر خان بسیار لشکر جمع ساخته و مع هذا رایان گوندوانه را نیز متفق ساخته است منصور خان توقف نموده حقیقت حال را بسلطان محمود اعلام کرده کومک طلبید میدنی رای در جواب نوشت که اگر در گرفتن سکندر خان

www.alimaanfoundation.com/

تکاهل و تکاسل جائز داشت بعقوبت قهر سلطانی گرفتار خواهد شد منصور خان ازین تحکم در مآل کار خود متحیر
و متفکر گردیده مراجعت نموده بهجت خان ملحق شد و سنجار خان که بکومک منصور خان نامزد شده بود نیز رفته
به بهجت خان پیوست و سلطان محمود از استماع اخبار کوچ نموده بدهار آمده زیارت شیخ کمال الدین مالوی
نموده از قصبه دیبالپور میدنی رای با لشکر انبوه و پنجاه سلسله فیل بدفع سکندر خان رخصت نموده عازم اجین گردید
میدنی رای چون بولایت سیواس در آمد و دست تاراج و غارت برکشاد عیش صافی سکندر از استماع
اینخبر مکدر گشت و از روی عجز راه صلاح پیمود بوسیله حبیب خان نیز و میدنی رای آمد میدنی رای باجین رفته استغفار
تقصیرات سکندر خان نموده سلطان محمود قلم عفو بر جرائم او کشیده منصب و جاگیر او مقرر کرد سلطان محمود از اجین
کوچ نموده بقصبه آگره رفت و از انجا عرضداشت داروغه قلعه شادی آباد که جمعی اوباش از شب بست و پنجم
رمضان خروج کرده چتر از قبر سلطان غیاث الدین بر سر شخصی مجهول النسب برافراخته دست بغارت شهر دراز
نمودند و باقبال خداوندگار راس و رئیس آنجماعت را دستگیر کرده بسیاست رسانیده شد سلطان استماع نموده
نامه بداروغه شادی آباد فرستاده خود بجانب بهار بابا حاجی رفت و مصحوب بهتر نواس دلاسا نموده به بهجت خان
فرستاد چون نصرت او بعبارتی دولتی ملول بود جواب ناصواب داده جمعی را بکاویل فرستاده تا شاهزاده
صاحبخان را سر کرده بیارند و عریضه بسلطان سکندر لودی نیز فرستاد مضمون آنکه محمود شاه زمام حل و عقد
و ضبط و ربط ممالک بقبضه کفار سپرده و پای انقیاد از طریقه مصطفویه علیه السلام والتحیه بیرون نهاده اهل اسلام
را ذلیل و خوار و کافران و راجپوتان را عزیز و مکرم میدارد اگر فوجی از عساکر منصوره بآنحدود رسد خطبه بنام
آن بادشاه دین دار خوانده و سکه ایشان را شائع سازد و چون بهتر نواس آمده این ماجرا را تقریر کرد سلطان محمود
استعداد نموده بعد یکهفته از بهار کوچ کرده در موضع سکار بود فرود آمد و روز دیگر مختص خان را با لشکر فراوان
پیش از خود بصوب چندیری راهی ساخت مقارن اینحال خبر رسید که منتصف محرم الحرام سنه تسع و عشر و تسعمائه
سلطان مظفر گجراتی با لشکر بیکران و پانصد فیل در قصبه دهار نزول نموده در نواحی موضع دلاوره بشکار مشغول است
و رای پتهورا و دیگر امرائیکه در قلعه مندو بودند مردم معتبر فرستاده هر چند از رای عجز و انکسار پیغام نمودند که درینوقت
سلطان محمود بضبط ملک خود در مانده اراده تسخیر ولایت او نمودن از مروت و مردانگی بعید مینماند اصلا
بسمع رضا و قبول استماع نفرموده نظام الملک سلطانی را با فوج بزرگ بنواحی بغلچه فرستاد او بکنار حوض رانی
رسیده مراجعت نمود و در اثناء مراجعت از قلعه فرود آمده دست بروی نمودند نظام الملک برگشته چند کس را
بقتل آورد و مردم دیگر بقلعه پناه بردند سلطان محمود از وصول این اخبار وحشت آثار پریشان خاطر و متردد و متحیر
شد که اول بکدام طرف متوجه شود ناگاه در عین سراسیمگی خبر رسید که سلطان مظفر گجراتی مراجعت نموده براه

www.alimaanfoundation.com/

متوجه گجرات گشت سلطان محمود مراسم شکر خداوندی بجا آورده دفع بهجت خان را پیش نهاد همت ساخت
و بعد از چند روز خبر رسید که سکندر خان باز علم نفی برافراخته قریات خالصه را متصرف گشت سلطان محمود حاکم نقصب
کنده و به ملک لودها نام را تادیب او نامزد کرده و ملک لودها متوجه سیواس گردید بعد از تلاقی فریقین غبار فتنه و بغی
از صبح تا شام برپا بود و در آخر سکندر خان تاب نیاورده روی بهزیمت نهاد و سپاه ملک لودها تعاقب
نموده بغارت مشغول شدند درین اثنا شخصی که عیال او به بندر رفته بود خود را بملک لودها رسانید و بهانه
پای بوس قریب آمده خنجر زهره آلود بر پهلوی او زده متاع زندگانی او را بغارت برد سکندر خان از شنیدن
این واقعه برگشته مردم لودها را پیش انداخت و شش زنجیر فیل و اسپ بسیار غنیمت گرفته مظفر و منصور
بسیواس برگشت چون این خبر بسلطان محمود رسید دفع بهجت خان را مقدم دانسته متوجه چندیری گردید
و در راه خبر آوردند که منصف ذیحجه شاهزاده صاحبخان را از کوندوانه بچندیری آمد و بهجت خان و منصور خان
استقبال نموده او را بسلطنت برداشتند سلطان محمود در موضع ساجیه پور توقف نموده باستعداد سپاهی پرداخت
بعد از چند روز خبر رسید که سعید خان لودی و عماد الملک با لشکر دهلی از جانب سلطان سکندر بکومک شاهزاده
صاحبخان در پنج کروهی چندیری فرود آمدند سلطان محمود از شنیدن این خبر پریشان خاطر گشته صلاح چنان دید
که بجای خویش سعادت نماید و در اثنای راه امرا را در حضور خود طلبیده اساس عهد و پیمان را بایمان استوار
ساخت باوجود قسم و تجدید عهد چون پاره از شب گذشت صدر خان و مخلص خان که امرای صادق القول بودند
بجانب چندیری گریختند و محمود شاه جمعی را بر سم تعاقب فرستاد خود بقصبه سرونج منزل کرد و بتاریخ غره صفر
از عمارت قصبه بهلسه گذشته بر سر روضه خانه فرود آمد و چون اردو از پیش دروازه بهلیه میگذشت گماشتگان
منصور خان با تفاق اوباش شهر ماندها را اردو را تاراج کردند از شنیدن این خبر عرق حمیت و مردانگی سلطان
محمود بجنبش درآمده فرمود تا طرفة العین حصار را گرفته آنجماعت بی عاقبت را بسیاست رسانیدند و اهل شهر به
غوغا این گروه تاراج یافتند و اطفال و عیال شان بذل بندگی گرفتار شدند و چند روز بواسطه شکار دران حدود
توقف نموده شاهزاده صاحبخان و بهجت خان این توقف را بغنیمت عظمی دانسته ملک محمود را با لشکر
فراوان بصوب سارنگپور فرستادند جهار خان گماشته قطع سارنگپور جنگ کرده غالب آمد ملک محمود فرار نموده تا چندیری
قرار گرفت و جهار خان غنیمت بسیار گرفته بسارنگ باز گشت و درین هنگام که فوج ملک محمود گریخته آمد سعید خان
لودی و عماد الملک بهجت خان پیغام فرستادند که وعده چنین رفته بود که هرگاه فوج منصوره سکندری بخطه چندیری
رسید خطبه بنام سکندر خان زمانی خوانده شود و دانهم و دینار بسکه خافانی مضروب و مسلوک گردد تا امرا و لشکر
دران خطه رحل اقامت انداخته عنان عزیمت بجانب سرونج معطوف نموده

www.alimaanfoundation.com/

در انجا صورت واقعه بسلطان سکندر معروض داشتند و سلطان سکندر فرمان طلب فرستاد و چون فوج
سلطان سکندر آزار یافته متوجه دهلی گشت سلطان محمود منتظر نیل لطف الهی بود طرح شکار انداخته بود روزی
در اثناء شکار جاسوسی بعرض رسانید که خواجه جهان و محافظ خان با فواج بزرگ بصوب شادی آباد راهی
شدند سلطان محمود از همانجا مراجعت نمود حبیب خان و فخر الملک و همیکرن را بدفع محافظ خان نامزد کرد و
حبیب خان و دیگر امرا بتاریخ شانزدهم ربیع الثانی ببغلچه رسیدند اتفاقاً پیش از ایشان سه چهار ساعت
محافظ خان بقتل رسید سرش را جدا کرده بفتح و فیروزی باردوی خود معاودت نمود شاهزاده صاحب خان
از استماع این خبر ملول و محزون گشته در آمد شد خوانین بر روی خود بست بهجت خان و صدر خان چنان صلاح
دیدند که علما و مشائخ را در میان آورده استغفار تقصیرات خود نموده بجهت شاهزاده فطری از اقطار مملکت التماس
نمایند و باتفاق رفته این مضمون را بصاحبخان معروض داشتند صاحبخان گفت به نیت که این در خاطر خود خطور
میکرد از آمدن فوج سلطان سکندر ملول و مغموم بودم الحمد لله این بلیه دفع شد بهجت خان بصلاح امرا شیخ اولیا را
باردو فرستاد و درخواست تقصیرات خود نموده بجهت مدد خرج شاهزاده جای طلب کرد سلطان محمود این امر را
از لطائف غیبی و عنایت لاریبی تصور نموده قلعه رایسین و قلعه بهلیه و دهمونی بشاهزاده تفویض نمود و عجالة الوقت
دو لک تنگه نقد بجهت مدد خرج و دوازده سلسله فیل انعام کرد و مناشیر استمالت به بهجت خان و دیگر امرا و خوانین
فرستاده جمعی از ملازمان خود همراه رسول بهجت خان رخصت کرد شیخ اولیا فرستادها چون قریب بچندیری
رسیدند بهجت خان سرزه خان ولد خود را باستقبال رسولان فرستاده مقدم ایشان را ملقی باعزاز و احترام
نمود بهجت خان بعد از اطلاع بر مضمون فرامین منشور حکومت رایسین و بهلیه را بدست شرزه خان بخدمت
صاحبخان فرستاده ده لک تنگه نقد و دوازده سلسله فیل را خود نگاهداشت و چون بعضی فتنه انگیزان بشاهزاده
صاحبخان گفتند که بهجت خان قرار داده که صباح عید فطر نمازگاه شما را با بعضی مقربان بدست آورد و لهذا
شیخ اولیا را باردو فرستاده عهد و پیمان بایشان موکد ساخت و جمعی از لشکریان را طلب نموده از استماع این خبر
خوف و هراس بر باد شاهزاده غالب گشت و همه روز در فکر و اندیشه گذرانید و در شب نهم رمضان شاهزاده
بی عاقبت سلوک راه غیر متعارف اختیار نموده خود را در سرحد بفوج سلطان سکندر رسانید و چون این خبر بمحمود شاه
رسید و بتاریخ نوزدهم شوال متوجه خطه چندیری گردید بهجت خان و اکابر شهر باستقبال شتافته زبان اعتذار
گشودند محمود شاه رقم عفو بر صحیفه جریده ایشان کشیده هر یک را بخلعت و انعام مخصوص گردانید روزی چند
در چندیری اقامت نموده سرانجام آن ناحیت کرده متوجه دار الملک شادی آباد گردید بسعی نامرضی و استصواب
ناصواب سدنی رای بیدریغ در امرا و سرداران نهاده و هر روز یکی را بگناه ناکرده متهم و مطعون داشته در معرض

www.alimaanfoundation.com/

سیاست می‌آورد رفته رفته کار بجای رسید که مزاج محمود شاه از جمیع امرا بلکه از جمیع مسلمانان برگشت و عمال قدیم که
سالها در سرکار غیاث شاهی و ناصر شاهی متصدی مهمات و دیوانی بودند رقم عزل بر ناصیهٔ آن گروه وفادار کشیده
اعوان و انصار میدنی رای را تعیین کرد و ازین عمل اکثر امرا و سرداران و نوکران شکسته دل گشته دست اهل و
عیال خود گرفته مهاجرت اوطان خود اختیار کردند و قلعهٔ شادی آباد که دار العلم و محیط رجال فضلا و مشائخ بود مسکن
کوران کردند و کار بجای انجامید که جمیع شغل و عمل سرکار محمود شاهی خبر دربانی و فیلبانی را میدنی رای بگماشتهای خود
حواله نمود و از جنس مسلمان در خدمت سلطان محمود زیاده بر دویست کس نماند و زنان مسلمه و سیده راجپوتان
متصرف شده کنیز ساختند و رقص آموخته داخل اکهاڑه کردند و زنان مطربه ناصر الدین را نیز بتصرف آوردند سلطان محمود
تسلط و استیلای راجپوتان دیده بی طاقت شد و چون در اهل هند رسم است که هرگاه نوکر خود را رخصت میکنند یا
مهمان را وداع مینمایند پان میدهند سلطان محمد طرف پیر از پڑهای پان بدست آرایش خان پیش میدنی رای
فرستاده پیغام داد که من بعد شما را رخصت است از ولایت من بدر روید راجپوتان جواب گفتند که چهل هزار سوار ما
امروز در هواخواهی و جانسپاری تقصیری نکرده ایم و خدمت پسندیده از ما بوقوع آمده نمیدانیم که از ما چه تقصیر شده
چون آرایش خان جواب برده راجپوتان که در خانه میدنی رای بسلطنت بردارند میدنی رای گفت که الحال سلطنت
مالوه فی الحقیقت از ماست و اگر محمود شاه نباشد سلطان مظفر گجراتی جلوریز آمده ولایت مالوه را متصرف
میشود پس بهر کیف که باشد رضاجوئی ولینعمت خود سعی باید کرد میدنی رای باتفاق راجپوتان بخدمت سلطان
محمود رفته در معرض استغفار ایستاده معروض داشت که برای جهان آرای مخفی نیست که از ما بندگان بغیر جانسپاری
و خدمت امری بوجود نیامده که محافظ خان که اعدا و عدوی سلطان بود باقبال خداوندگار او را بعقوبت تمام
بقتل آوردیم که اگرچه آدمی که از سر تا پا مملو از معاصی و تقصیر است اما تقصیری که مستلزم غبار و آزار خاطر بوده باشد
از ما بفعل نیامده و از ما بفرض اگر بحسب بشریت امری ناملایم صادر شده باشد از کرم جبلی و عفو فطری امیدواریم
که از آن درگذرند و من بعد از ما بخلاف مرضی طبع سلطان امری بوجود نخواهد آمد سلطان محمود طوعاً و کرهاً مدارا
نموده از سر پرخاش درگذشت مشروط بآنکه جمیع کارخانها بطریق قدیم بهمان کارفرمایان حواله بکنید و اصلاً در مهمات
ملکی مردم خود را مدخل ندهید و زنان مسلمه را از خانهای خود بیرون کنند و دست تعدی کوتاه سازند و میدنی رای
بجهت مصلحت وقت شرایط را قبول نموده دلجوئی سلطان بسیار کرد اما سالباهن وزیر سر از انقیاد پیچیده از افعال
شنیعه و اعمال قبیحه باز نمی‌آمد سلطان محمود از غایت شجاعت باوجود آنکه دویست نفر مسلمات در خدمت او بیش
نبوده به بعضی مخصوصان خود قرار داد که چون از شکار مراجعت نمائیم و میدنی رای و سالباهن بخانه خود مرخص کردند در اثنای
مراجعت آنها را پاره پاره کنند روز دیگر جماعت مقرر در هر جا گذاشته خود بشکار رفت و از شکار مراجعت نمود

www.alimaanfoundation.com/

بخلوتخانه درآمد و میدنی رای و سالیاهن را رخصت فرمود درین وقت آن مردم از کمین گاه برآمده بر میدنی رای و سالیاهن زخم زدند سالیاهن درهمانجا کشته شد و میدنی رای را چون زخمش کاری نبود او را بمنزل بردند راجپوتان از استماع این خبر مستعد شده در خانه میدنی رای جمع گشتند تا گزندی بسلطان محمود رسانند سلطان محمود از کمال شهامت و مردانگی از استماع این امر باشا نترده سوار و چند پیاده مسلمان بقصد شهادت از دولت خانه برآمده متوجه جنگ شد و صد هزار راجپوت پیش آمده جنگ آغاز کردند یکی از راجپوتان پوربیه که بمردانگی اشتهار داشت پای در میدان نهاده حربی بر سلطان انداخت سلطان حربش را رد کرده او را دو پاره ساخت راجپوت دیگر برچه حواله سلطان کرد سلطان بچابکدستی گرفته او را از کمر دونیم گردانید راجپوتان از مشاهدهٔ این حال گریخته یکجا شدند و خواستند که هجوم عام نموده او را بکشند چون میدنی رای بارادهٔ مطلع شد گفت که محمود شاه ولی نعمت منست اگر با او مرا زخم زدند شما را چه کار است اگر سایهٔ دولت او بر سر من نباشد سلطان مظفر گجراتی و ما را از روزگار من برارد راجپوتان سخن میدنی رای بمنازل خود رفته دغوغا فرو نشست و آنشب میدنی رای بخدمت سلطان پیغام فرستاد که چون در مدت عمر خود هوا خواهی و حلال نمکی از دست من نداده ازین زخم جان بسلامت بردم اگر فی الواقع بکشتن من امور سلطنت انتظام می یابد حالا بم مضایقه نیست محمود شاه گفت ما را بتحقیق اینجا میده که میدنی رای خیرخواه ماست و از کمال هوا خواهی دوست راجپوتان بی اعتدال را از سر فتنه و فساد دور داشت و من جراحت خاطر او را بمرهم التفات و عنایت علاج خواهم کرد و پس از چند روز که زخم او تبدیل بصحت کردند ما با نصد راجپوت مسلح و بصلاح آمد و من بعد بهمین وضع بسلام می آمد محمود شاه از غایت جرئت و دلیری بطریق قدیم با و مسلوک نمود و دلاسا کرده بر سر دیوان فرستاد تا بمهمات ملکی پردازد و چون مدتی مدید گذشت و دید که از سلطنت بجز نامی بروی نمانده و در شهور سنه عشرین و تسعمائة به بهانهٔ شکار از قلعهٔ مندو برآمده رانی کهارا که حرم دوستدار بود همراه گرفته و جماعت کثیر از راجپوتان که دایم بحمیت خبرداری همراه او میبودند اطراف او را گرفته میگشتند بمیر آخور که خدمتگار قدیم او بود در خلوت گفت که فردا بشکار خواهم رفت و راجپوتان را در پیش شکار چندان خواهم دوانید که هرگاه که باره بر سند ایشان را شعور و حرکت نماند چون نیمشب بگذرد باید که سه اسپ با دپای را بیرون آورده و مستعد ساخته ما را مطلع سازد روز دیگر چون بشکار رفت و بنگاه آمد و از تردد بسیار راجپوتان بخواب رفتند میر آخور حسب الحکم سه اسپ مستعد را بیرون آورده او را واقف گردانید محمود شاه اعتماد بر چون و تائید الهی نموده خود را بانسپان رسانیده هر سه رو بصحرای غریب نهادند بعد از سه مراحل و منازل چون بقصبهٔ دهود که سرحد گجرات است رسید قیصر خان تهانه دار سلطان مظفر گجراتی رسم استقبال بجا آورده مهمانداری بتقدیم رسانید و سراپرده و ما یحتاج پیشکش کرده عریضه بسلطان مظفر نوشته از قدوم سلطان محمد مطلع گردانید

www.alimaanfoundation.com/

چون در حنانیه این خبر به سلطان مظفر رسید مراسم شکر الٰهی بجا آورده قیصر خان و تاجخان و قوام الملک و دیگر
امرای بزرگ خود را باستقبال فرستاد و اسپان عراقی و چند سلسله فیل و اسباب توشکخانه و سراپرده و اسباب
فراشخانه و دیگر کارخانهای که سلاطین را درکار ست ارسال داشته خود نیز چند منزل استقبال کرد بعد ازانکه در یکمنزل
و یک مجلس و یک تخت قران سعدین و اجتماع غیرین واقع شد سلطان مظفر رسم مروت و امن فتوت مرعی داشته
پرسشهای بزرگانه فرمود و تحفهای بادشاهانه گذرانیده برجرا حتهای او مرهم نهاد پس از چند روز سلطان مظفر با لشکرهای
آراسته عزیمت بلاد مالوه نموده چون قریب بدهار رسید رای تهور قلعه مندور امضبوط ساخته بلوازم حصارداری
پرداخت مندنی رای وسلاهدی با چند هزار راجپوت بچتور رفته برانا سانگا ملتجی شدند و سلطان مظفر قلعه مندور را
محاصره کرده تقسیم مرحلها نمود بعد از چند روز رای تهور از راه عجز درآمده امان خواست و چهارده پرگنه جاگیر خود التماس
نمود سلطان مظفر از کمال رافت ملتمس او را قبول کرد روز دیگر باز تهور پیغام فرستاد چون از ما حرکت ناپسندیده
بسیار صادر شده و بیم و هراس غالبست اگر سه کروه لشکر عقب نشیند دست عیال و اطفال خود گرفته فرود آیم
و قلعه را بهر که فرمایند تسلیم نمائیم سلطان مظفر استدعای آن مکار را قبول کرده سه کروه پس نشست و آنجا واقع
شد که رای تهور را دفع الوقت میکند و انتظار آمدن رانا سانگا و میدنی رای میبرد سلطان از روی ستیزه و استیلا
معاودت نموده قلعه را مرکز وار در میان گرفت و درینحال خبر آوردند که میدنی رای و سلاهدی مبلغها کلی برانا سانگا
داده و تقبلات نموده او را با کل زمینداران آن نواحی بکومک آورده قریب بشهر اجین رسیدند سلطان مظفر
اعظم همایون عادلخان حاکم اسیر و برهانپور را که خواهرزاده و داماد سلطان مظفر بود و فتح خان و قوام الملک را بتادیب
و گوشمال میدنی رای و رانا سانگا تعین فرموده همت بر تسخیر قلعه گماشت اتفاقاً شخصی آمده صعود کوه را براه
آسان دلالت کرده گفت که رای تهور او را نجا اندک کسی گذاشته و چون فردا روز هولیست راجپوتان در
منازل خود بلهو مشغول خواهند شد اگر روز هولی در مرحلهای دگر جنگ انداخته بارد و مراجعت فرمایند و پیش
فوجی بآن راه فرستند و فوجی دیگر بجهت مدد و کومک مستعد دارند یمکن که قلعه بتصرف درآید سلطان مظفر
انگاشش او را پسندیده فرموده به انعام و التفات مستظهر گردانید و بتاریخ سیزدهم صفر سنه اربع وعشرین و تسعمائة
سپاه و لشکریان گجرات از لشکر برآمده طرح جنگ انداخته دست بردهای مردانه نمودند و راجپوتان نیز پیش از تعدد
تردد کردند سپاه گجرات قبل از عصر طبل بازگشت نواخته در مرحلها قرار گرفتند و راجپوتان تردد بسیار
نموده بودند که روز هولی بود سرداران ایشان اندک مردم در مرحلها گذاشته شب در خیال خود آسودند
چون نیمی از شب بگذشت تاجخان و عماد الملک همان دلیل را پیش انداخته براه معهود بر کوه برآمده تاجخان نیز راه دیگر
صعود کرد و عماد الملک چون نزدیک دیوار قلعه رسید دریافت که راجپوتان خفته اند و از آمدن فوج شعوری ندارند

www.alimaanfoundation.com/

فی الحال از تیزهای زبانی ترتیب داده جمعی را بر دیوار قلعه برآورد و چون آنجماعت دیدند که راجپوتان را خواب
اجل در ربوده آهسته آهسته قدم بر زمین نهاده دروازه را کشادند در اثناء دروازه کشادن راجپوتان حاضر
شدند دلاورانی که بیرون دروازه بودند حمله آورده خود را بدرون قلعه رسانیدند و چندی از راجپوتان را پاره پاره
کردند و بقیة السیف راه فرار گرفتند چون اینخبر برای پتهورا رسید پیش از خود شادیخان پوربیه با پانصد راجپوت
از عقب شادیخان روانه شد بهادران گجراتی در خانه کمان درآمده مردمی که پیش پیش شادیخان می آمدند تیر دوز
کردند و آنها از زخم جانگداز در یک حوک زخم خورده رو بگریز نهادند و مقارن اینحال سلطان مظفر گجراتی از همانراه
بقلعه درآمد چون چشم اهل قلعه بر علم مظفری افتاد بخانهای خود رفته جوهر کردند روش راجپوتانست که وقت اضطراب
آتش در خانهای خود زده عیال خود را بقتل میرسانند و میسوزند و این عمل را جوهر میگویند فوج فوج و جوق جوق بهادران
گجراتی بحویلیها و منازل راجپوتان درآمده قتل عام کردند بصحت پیوسته که در آنشب و پاره از روز نوزده هزار
راجپوت بقتل رسیده بود و چندان از غنائم و بندی بدست لشکر گجرات افتاد که محاسب روزگار در احصای
آن معترف بعجز و قصورست و چون تائید عون الهی فتح میسر شد و راجپوتان حرام نمک بسزای خود رسیدند
سلطان محمود آمده مبارکباد گفت از روی عجلت پرسید که خداوند جهان ما را چه میفرمایند سلطان مظفر از کمال
بزرگی فرمود که سلطنت ممالک مالوه مبارک باشد و سلطان محمود را در قلعه مندو گذاشته همانساعت
مراجعت نموده باردوی خود رفت و روز دیگر از آن منزل لوای عزیمت برافراشته بجانب اجین و تنبیه رانا سانگا برافراخت
و چون بقلعه دهار رسید خبر رسانیدند عادلخان و امرا هنوز از قصبه دیپالپور بهر پیش نرفته بود که رانا سانگا بعد از استماع
فتح قلعه گریخته ولایت خود رفته در شب اول بست و هفت کروه راه قطع نموده در میدنی رای و سلاهدی را بخود همراه برد
سلطان مظفر از شنیدن اینخبر مراسم حمد و شکر الهی بتقدیم رسانید عادلخان و امرا را طلبداشت و سلطان محمود درینمنزل
بخدمت سلطان مظفر آمده معروض داشت که اگر یک روز بر قلعه شادی آباد تشریف فرموده مرا سرفراز سازند بیت
از آنطرف نپذیرد کمال نقصانی * درین طرف شرف روزگار ما باشد * سلطان مظفر اردو را در قصبه دهار گذاشته خود
بقلعه شادی آباد رفت سلطان محمود بلوازم مهمانداری قیام نموده پیشکشهای لائق گذرانید سلطان مظفر بعد از فراغ
مجلس و صحبت سیر عمارات و باغات نموده بلشکر خود رفت و از آنجا بفتح و فیروزی متوجه گجرات شد سلطان محمود از غایت
الفت و اخلاص چند منزل برسم مشایعه همراه رفت سلطان مظفر آصفخان گجراتی را با چند هزار سوار بکومک گذاشته
سلطان محمود را رخصت فرموده مدد خواست سلطان محمود باتفاق آصفخان در قلعه شادی آباد قرار گرفت بامرا و سرداران
و سپاهیان قدیم خود استمالت نامه فرستاده طلبید امرا و نوکران هر جا که بودند بقدوم سرور و خوشحال متوجه مندو
گشتند و چون لشکر بر سلطان محمود جمع شد بصلاح و استصواب آصفخان بر سر هیمکرن که از جانب مندنی رای در قلعه

www.alimaanfoundation.com/

کاگرون متحصن شده بود عازم گردید مندنی رای بعد از وقوف برین اراده برانا سانگا گفت هرچه دارم همه در قلعه کاگرون است و من
بجانب شما بقصد آن ملتجی شده ام که دیار مالوه را صاف ساخته بمن حواله فرمایند و حالا کار بجایی رسید که هرچه دارم از من بزور میگیرند عرق جمعیت
رانا سانگا به جنبش درآمده با پنجهزار راجپوت خونخوار از قلعه چتور برآمده متوجه کاگرون شد و چون این خبر بسلطان محمود
رسید از غایت دلیری و تهور راه حزم و احتیاط را ترک محاصره گردون داده بجنگ رانا سانگا متوجه شد و اکثر روز را قطع میکرد اتفاقا
دران روزی که جنگ واقع شد سلطان محمود راه بسیار طی کرده در هفت کروهی رانا سانگا فرود آمده بودند چون این خبر برانا سانگا
رسید امرا خود را طلبیده گفت صواب آنست که همین ساعت بر سر غنیم باید رفت که راه بسیار آمده و طاقت تردد و حرکت ندارد اگر تیر
تند رفته شود او فرصت فوج آراستن نخواهد یافت و کار بسهولت خواهد شد رایان و راجپوتان همه تحسین رای و تصدیق او نموده
سوار شدند فوجها آراسته متوجه گشتند چون قریب باردوی سلطان محمود رسید همان طوریکه او گفته بود لشکریان سلطان
یکیک و دو دو بجنگ می آمدند و بشهادت میرسیدند بواسطه آنکه بی ترتیب جنگ کردند و سی و دو سردار از مردم قدیم
شهید شدند و از لشکر گجرات آصفخان با پانصد سوار شهید شد و شکست عظیم بر لشکر سلطان محمود افتاد و سلطان محمود از بس دلیر و متهور بود
با دو سه سوار در میدان مردانگی بایستاد و چون فوج راجپوتان بجانب او متوجه شد خنگ بادپای برق رفتار را بجولان درآورده
در فوجی که حکم دریای شمشیر و برچه داشت غوطه خورده و صد چند زخم در جوشن او رسید و چون دو جوشن در بر داشت پنجاه زخم از
جوشن دوم گذشته بر بدن او رسید و با وجود چندین زخم رو از غنیم نگردانید چون از پشت اسپ بر تخته زمین افتاد راجپوتان او را
شناخته نزد رانا سانگا بردند و راجپوتان هر یک زبان بمدح و ثنای او گشودند و خود را فدای او ساختند رانا سانگا در پیش
سلطان دست بسته بایستاد و لوازم خدمتگاری بجا آورد و بمعالجه قیام نمود و چون سلطان محمود صحت یافت
رانا سانگا التماس نمود که بعنایت تاج سربلندی یابد سلطان محمود تاج مکلل بدر و چهار قب برانا سانگا داده از
خود راضی ساخت و رانا سانگا ده هزار سوار راجپوت همراه کرده سلطان محمود را بمندو فرستاد خود بچتور رفت بر ضمائر
اهل بصیرت پوشیده نماند که کار رانا سانگا از سلطان مظفر بالاتر است که سلطان مظفر پناه برده را مدد نمود و
رانا سانگا دشمن را در حرب گرفته سلطنت داد و مثل قصه غریب تا غایت معلوم نیست که از کسی بوقوع آمده باشد
القصه از استماع این خبر سلطان مظفر جمعی کثیر بکومک فرستاده مکتوب محبت اسلوب جراحات قلبی
سلطان محمود را مرهم نهاده تفقد احوال او نمودند مدتی مدید لشکر گجرات در ولایت مالوه ماند و بعد از آنکه
فی الجمله حکومت سلطان محمود استحکام یافت کتابت مشتمل بر تمهید قواعد شکرگذاری بخدمت سلطان مظفر
مرسل داشت و استدعا نمود که چون مهمات بدلخواه صورت یافته لشکر گجرات را طلب دارند سلطان مظفر
لشکر خود را طلب نمود و بعد از رفتن لشکر گجرات ضعف سلطان محمود مبرهن و ظاهر گردید و اکثر ولایت از تصرف او
برآمده پاره ولایت رانا سانگا بعنف و تعدی قابض گردید از سرحد سارنگپور تا بهلیه و رایسین سلهدی پوربیه بتصرف خود

www.alimaanfoundation.com/

درآورده یکروشد و در ناحیه سیواس و مضافات آن سکندرخان قابض گردید و از ولایت مالوه عشر در
تصرف محمود شاه آمد با بست هزار سوار در خاور میبود اگرچه رانا سانگا قدرت آن داشت که تمام ولایت
مالوه را قابض گردد اما از ملاحظه سلطان مظفر کشیده عنان بود اتفاقاً دران ایام سلطان مظفر رحلت کرد
اعدا را قوت و مکنت بهم رسید غلبه طغیان سلهدی از حد گذشت در سنه ستة وعشرین وتسعمائة سلطان محمود
لشکر فراهم آورده متوجه ولایت بهلیه شد سلهدی در نواحی سارنگپور آمده جنگ کرد و هزیمت بر لشکر
سلطان محمود افتاد سلطان با بست سوار در میدان تهور پای محکم کرد و بخانه کمان در آمده داد مردی
و مردانگی میداد تا آنکه سرداران نامی از دست سلطان محمود در خاک هلاک افتادند و کار بجائی
رسید که سلهدی فرار نموده بدر رفت سلطان محمود پارهٔ راه تعاقب نموده بست و چهار سلسلهٔ فیل
جدا ساخته بمنزل و مراجعت کرد بعد ازان سلهدی از راه یگانگی در آمده اظهار ندامت کرد و پارهٔ تحف و
هدایا برسم پیشکش فرستاد و استغفار نامرضی نمود و امر سلطنت چون در شهور سنه اثنی وثلثین وتسعمائة سلطان
مظفر اجابت داعی حق نمود و امر سلطنت بسلطان بهادر انتقال یافت چاندخان بن سلطان مظفر
پیش سلطان محمود بواسطه آنکه مرهون احسان سلطان مظفر بود نهایت تعظیم چاندخان بجا آورده دقیقه
از مروت و فتوت فروگذاشت درضی الملک که یکی از امرای معتبر سلطان مظفر بود از گجرات فرار نموده
بملازمت حضرت فردوس مکانی بابر بادشاه رفت و همگی همت بران گماشت که حکومت گجرات متصل
بچاندخان شود بحبت امضای این نیت از آگره بمندو آمد و بچاندخان مشورت کرده باگره مراجعت
نمود و چون اینخبر بسلطان بهادر رسید خطی بسلطان محمود فرستاده که از محبت و اخلاص عجب نموده که
جراحخور ما را گذاشته اند که بپیش چاندخان آمده سعی در فتنه انگیزی کرده بعد از مدتی باز رضی الملک بمندو آمد
برگشته باگره رفت و درین نوبت اصلا سلطان بهادر پیغامی نفرستاد ولیکن در مقام آن شد که
سلطان محمود را گوشمال بدهد چون بر همگنان واضح گردیده بود که سلطان محمود را از گجرات مدد و کومک
نخواهد رسید و خود استعداد آن ندارد متوجه مالوه شدند اتفاقاً دران ایام سلطان بهادر نیز بحبت تادیب
متمردان و گوشمال مفسدان قریب بسرحد مالوه رسیده بود سلطان محمود مضطرب معین خان و سکندرخان را از
سیواس و سلهدی را بکومک خود طلبید و بخدمت سلطان محمود رسیدند معین خانرا مسند عالی خطاب داده سرا پرده
سرخ که مخصوص بادشاهست عطا کرده و سلهدی را بعضی پرگنات دیگر داده و لجوئی نمود و معین خانرا که در اصل پسر
روغن فروشی بوده سکندرخان او را بفرزندی برداشته بود از پیش سلطان محمود گریخته در موضع سنبل سلطان بهادر
پیوست و شکایت و لینعمت خود پیش گرفتند و چون اینخبر بسلطان محمود رسید دریاخانرا بخدمت سلطان بهادر

www.alimaanfoundation.com/

فرستادہ پیغام داد کہ چون حقوق تربیت سلسلۂ ایشان بر ذمت من ہست و مسافت فیما بین کمتر
ماندہ میخواہد کہ بحضور رسیدہ مبارکباد سلطنت نماید در رسول سلطان محمود بر فور ایما ادا نمود کہ سلطان محمود از آنکہ
چاندخان را پناہ داد منفعل است و در آمدن دلیری نمی تواند کرد سلطان بہادر تسلی نمودہ گفت کہ من بحمت
چاندخان دل نگرانی ندارم و تکلیف سپردن او نخواہم کرد و از انجا بکوچ بکنار آب کرحی نزول کرد بعد ازین
پنجر و زرتن سین بن رانا سانگا و سلہدی پوربیہ بخدمت سلطان بہادر رسیدہ ہر دو شکایت سلطان محمود کردند
و رتن سین از ہمین منزل مرخص شدہ بچیتور رفت و سلطان بہادر کوچ نمودہ بموضع سنبل فرود آمدہ متر صد
آمدن سلطان محمود بود اما چون معلوم سلطان محمود شدہ بود کہ مکرر شکایت او بخدمت سلطان بہادر شدہ
بہانۂ تادیب نوکران سکندر خان از اجین کوچ نمودہ متوجہ سیواس گشت اتفاقاً در اثنا راہ شکار روزے
از اسپ افتادہ دست راست او بشکست عنان اختیار از دست دادہ بقلعۂ مندو مراجعت نمود و در
استعداد قلعہ داری شروع کرد سلطان بہادر بکوچ متواتر متوجہ مندو شدہ و در ہر منزل نوکران از و جدا شدہ
بخدمت سلطان بہادر می پیوستند و در قصبۂ دہار شرزہ خان کہ سردار معتبر بود آمدہ ملحق شدہ و چون بقصبۂ
بغلچہ رسیدہ قلعہ را محاصرہ نمود و مرچلہا تقسیم کردہ خود بمحمد پور قرار گرفت و سلطان محمود با سہ ہزار کس از قلعہ
مندو متحصن شدہ و ہر روز یک نوبت بجمیع مرچلہا وارسیدہ در مدرسہ سلطان غیاث الدین استراحت
مینمودہ و چون دریافت کہ مردم قلعہ در مقام نفاق اند در دروازۂ سلطان بہادر قول گرفتہ اند از مدرسہ انتقال
نمودہ بمحلہائے خود آمد و ترتیب اسباب حسن نمودہ بلہو و لعب مشغول شد بعضی نیک اندیشان در بنباب
سخن گفتند کہ چہ محل مجلس و عشرتست گفت چون انفاس مایسین ست میخواہم کہ بطرب و شوق بگذرد تاریخ
نہم شعبان سنہ سبع و ثلثین و تسعمائۃ وقت صبح صادق اعلام دولت بہادر شاہی از افق قلعۂ مندو
طالع گشت و در ہمان ساعت چاندخان بن سلطان مظفر از قلعہ فرود آمدہ راہ فرار پیش گرفت و سلطان
محمود سلاح پوشیدہ با جمعی قلیل رو بر آمد چون در خود طاقت مقاومت نمیدید کشتن حرم خود را بر دست خود
مقدم داشتہ با قریب یکہزار سوار متوجہ محلہائے خود گردید مردم او سپاہ را گذاشتہ بمحلہا در آمدند و افواج سلطان محلہا
فرو گرفتہ بودند سلطان بہادر پیغام فرستاد کہ سلطان محمود و اہلحرم و امرای او را امانست ہیچکس متعرض مال
مال کسی نخواہد شد و بعضی نزدیکان سلطان محمود را از کشتن محل باز داشتہ گفتند کہ بادشاہ گجرات ہر چند بشما
بد باشد بدین آواز نیکے دیگران بہتر خواہد بود و ظن غالب آنست کہ ہرگاہ کہ شما رفتہ با و ملاقات کنید این
دیار را بشما بسپارد و درین اثنا سلطان بہادر بجویلی سلطان محمود در آمدہ در بام بعل محل با تفاق امرا قرار
گرفت و کس بطلب سلطان محمود فرستاد سلطان سرداران را در محل گذاشتہ خود با ہفت سردار

www.alimaanfoundation.com/

بنزد سلطان بهادر آمد سلطان تعظیم او بجا آورده هر دو بادشاه معانقه نمودند و بعد از نشستن سلطان محمود
اندک درشتی در سخن کرد تا آخر مجلس هر دو ساکت بودند اما چنین روایت کنند که اثر تغیر در بشرهٔ سلطان بهادر بود
و حرفیکه دران مجلس بر زبان رفت این بود که امرای محمود شاهی را امان دادیم رفته بمنزل خود قرار بگیرند و
هر که حرم سلطانست نیز امان دادیم و تواچیان و نقیبان را فرمود که مردم را در محل بیرون کنند و بعد از ساعتی
آصف خان را با صد نفر سلاحدار محافظت سلطان محمود گذاشته خود بدرون رفت و روز دویم که دهم شعبان
باشد آن هفت نفر را که همراه سلطان محمود آمده بودند نیز امان داده رخصت فرمود و روز جمعه دوازدهم شعبان
بر منابر دار الملک شادی آباد خطبهٔ سلطان بهادر خواندند و شب شنبه زنجیر در پای سلطان محمود نهاده او را
با هفت پسر بزرگ تر از همه سلطان غیاث الدین خطاب داشت با صف خان و اقبالخان سپرده تا بقلعهٔ
جانپانیر برده نگاهدارند و در شب برات چهاردهم شعبان رایسنگ مقدم بانها با دو هزار بهیل و کولی بر اردوی
آصف خان و اقبالخان شبیخون آوردند و همان لحظه سلطان محمود از نماز لیلة البرات فارغ شده سر ببالین
نهاده بود که غوغا غریو برآمد چون بیدار شد زنجیر پای خود را گسیخت و درین اثنا نگاهبانان از ترس آنکه مبادا
بگریزد و فتنه در مملکت پدید آید او را شهید ساختند بیت زهی سنگ بازوی چرخ زبون گیر + که شیران را سگان
سازند نخچیر و صلاح آنشب آصف خان و اقبالخان بر تجهیز و تکفین او پرداخته و در کنار دهود دفن کردند و هفت پسر او
در جانپانیر محبوس داشتند ایام سلطنت بیست سال و شش ماه و یازده روز بود ذکر سلطان بهادر
بعد از فوت سلطان محمود ولایت مالوه بتصرف سلطان بهادر در آمد اکثر امرا سلطان محمود باو در آمدند چون سلهدی
پوربیه پیش از جمیع امرا بخدمت پیوسته بود سرکار اجین و سارنگ پور و قلعه رایسین بجاگیر او مقرر شد خود بعد از برسات
بسیر برهانپور رفت و بهوبت ولد سلهدی همراه بود چون آثار تمرد و طغیان از احوال سلهدی ظاهر میشد زمان مراجعت امین نصیر را
بطلب سلهدی فرستاد او بلطایف الحیل میگذراند تا آنکه در قصبهٔ هاربچنگ قضا گرفتار شد چنانچه در طبقهٔ گجرات مرقوم گشت سلطان
بهادر جهت تادیب سایر پوربیه متوجه اجین شد و ولد سلهدی از اجین گریخته بچتور رفت و سلطان بهادر اجین را بدریا خان
مندو و والی داده عازم رایسین گشت و در اثنای راه حبیب خان را پاشنه و ملو خان را بسارنگپور گذاشته خود قلعه رایسین
را محاصره کرد و چون ایام محاصره بتطویل انجامید و نقشهای غیر مکرر بر صفحات جهان هویدا شد و سلهدی بتعاقب
بعد از آنکه مسلمان شده بود جوهر کرده کشته شد چنانچه این قضیه بتفصیل در احوال سلطان بهادر ایراد یافت و
سلطان بهادر قلعه رایسین و آن صوبه را بسلطان عالم کالپی وال سپرده متوجه گجرات شد اختیار خان را بحکومت و
حراست قلعه مندو گذاشته عازم جانپانیر گردید در سنه اربعین و تسعمائه استعداد لشکر نموده متوجه تسخیر
چتور گشت و بعد از محاصره بنابر بعضی امور طریق مصالحه مسلوک داشته باز به احمد آباد برگشت

www.alimaanfoundation.com/

و احدی و اربعین و تسعمائة باز استعداد لشکر نموده چیتور را محاصره کرد و بعد از فتح چیتور در نواحی مندسور از پیش حضرت جنت آشیانی همایون بادشاه گریخته بگجرات رفت چنانچه در مجلس مذکور شد **ذکر حکومت کامگار تشتاهلیون همایون بادشاه** چون مملکت مالوه بلکه مملکت گجرات هم بتصرف اولیای دولت قاهره چغتائی درآمده آنحضرت بعد از تسخیر گجرات عسکری مرزا و یادگار ناصر مرزا را در گجرات گذاشته خود بمندو تشریف آوردند و بعد یکسال غیرت الهی در کار شد و مرزایان و سائر امرا گجرات را بانی آنکه جنگی واقع شود ترک داده متوجه آگره شدند و این داستان در محل خود مذکور ست و حضرت جنت آشیانی نیز بواسطه مصالح ملکی مالوه را گذاشته باگره تشریف بردند مدت یکسال بلاد مالوه در تصرف اولیای چغتی درآمد **ذکر دلاور سلطان بهادر گجراتی ملوقادر شاه** چون در ممالک گجرات بواسطه قوت سلطان بهادر خلل واقع شد و دیار مالوه از فرمان روائی خالی ماند مقارن اینحال حضرت جنت آشیانی از آگره عنان عزیمت بدیار بنگاله منعطف فرمود ملوخان بن ملوخان با اتفاق امرای مالوه خود را قادر شاه خطاب داده از قصبه بهلیه تا حدود نربده بتصرف خود درآورده میان امرای قدیم قسمت نمودند و بهوپت رای و پورنمل پسران سلهدی از ولایت چیتور آمده قلعه رایسین و آن نواحی را متصرف شدند و روز بروز قوت و شوکت قادر شاه افزود و زمینداران اطراف اظهار اطاعت او نموده هر سال پیشکش میفرستادند و رفته رفته کار او بجای رسید که شیر خان افغان در زمانی که حضرت جنت آشیانی بدفع او مشغول بودند از بنگاله فرمانی باو نوشته و مهر برروی کرده فرستاد مضمون آنکه چون مغل بدیار بنگاله درآمده از طریقه اخلاص مستدعی آنست که خود متوجه آگره شود و با فوجی فرستاده بنواحی آگره خلل اندازد تا مغل ازین دیار مراجعت نمایند قادر شاه نیز جواب فرمان نوشت و مهر برروی کرده فرستاد سیف خان دهلوی که در خلوت او بوده و داتم از روی گستاخی سخنان راست و بی تکلف میگفت و معروض داشت که شیر خان آن مقدار جمعیت و شوکت دارد که اگر او برروی مهر کند گنجایش دارد ملوقادر شاه در جواب گفت که این چه دخل دارد الان حق سبحانه و تعالی زمام حراست مملکت عظیم بقبضه اقتدار من سپرده هرگاه او طریقه ادب نگاه دارد ما را چه ضرر ست که حرمت او نگاه داریم و چون فرمان قادر شاه بنظر شیر خان درآمده نشان مهر از روی کاغذ برداشته در غلاف خنجر خود نگاهداشت و گفت انشاء الله در حضور سبب این گستاخی نرسیده خواهد شد و مملکت مالوه در تصرف قادر شاه بود تا آنکه شیر خان بعد از تغلب و تسلط بر مملکت هند بقصد تسخیر مالوه عازم گشت و بکوچ متواتر از راه کهرا رفت چون قریب سارنگپور رسید سیف خان دهلوی نوکر و مصاحب قادر شاه بود گفت طریق سلم آنست که چون بادشاه عظیم الشان درین مملکت درآمده و طاقت مقاومت با و مفقود ست بجناح تعجیل و اقدام شوق بی اعلام رقعه ملاقات فرمایند قادر شاه رای او را

مستحسن دانسته از اجین بایلغار در سارنگپور رفته بدربار شیر خان حاضر شد حجاب چون خبر آمدن ملو بشیر خان رسانیدند
او را بحضور طلبیده بالتفات خاص مخصوص گردانید و خلعت پوشانیده پرسید که منزل کجا گرفته اند او در جواب
گفت منزل بنده خاک آستانست شیر خان ازین ادا مسرور گشته سراپرده و بارگاه سرخ و کارخانهای دیگر
و پلنگ خاصه و جامه خواب و اسباب توشکخانه باو لطف نموده یک روز در سارنگپور توقف نموده متوجه
اجین گردید و در راه بشجاعت خان تا از مهمان عزیز خبردار باشید و هرچه او را در کار شود او را در سرکار بدهند
چون بخطه اجین رسید عوض مملکت مالوه عجالة الوقت سرکار لکهنوتی باو داد و حکم کرد که عیال و متعلقان
خود را بلکهنو فرستاده خود در خدمت باشد ملو خان عیال و اطفال را در قصبه اجین برآورده در باغی که میان
اردو و شهر بود قرار گرفت روزی از منزل خود بخدمت شیر خان مراجعت نموده در راه دید که جمعی از مغولان
به بیلداری و گلکاری مشغول اند مرحل قلعه که بر دور اردو دایم میساختند و راست میکردند و ملو خان بخاطر
میگذرانید که اگر من همراهی شیر خان اختیار کنم البته مرا هم گلکاری خواهد فرمود فرار بر خود قرار داده در فکر گریختن شد
و شیر خان ازین امر وقوف یافته بشجاعت خان گفت که بعضی حرکات نالائق از ملو واقع شد بخاطر میرسد که او را
تادیب و تنبیه نمایم اما چون بی طلب آمده ملازمت نموده دلجوئی او لازم بود اکنون او درین مقام آمده
هیچ نگوئید تا برود ملو فرصت یافته گریخت و چون این خبر بشیر خان رسید جمعی را برسم تعاقب فرستاده خود
نیز سوار شده پاره راه رفته ایستاد و امرائیکه بتعاقب رفته بودند پاره راه تعاقب نموده برگشتند سکندر خان
سواسع را بجهت آنکه مبادا بگریزد و بموکل سپرد حکومت ملو خان شش سال بود **ذکر شجاع خان به**
نیابت شیر خان چون بلاد مالوه بتصرف شیر خان درآمد چند روز در قصبه اجین توقف نموده بضبط و ربط
مهمات آنصوبه پرداخت و شجاعت خان را که اشتهار بشجاع دل خان دارد قصبه اجین و سارنگپور داد حکومت
تمام ولایت مالوه سپرد و حاجی خان سلطان را دهار و آن نواحی و لسو خان را بسرکار هاندیه و آنصوبه نامزد فرمود
و متوجه قلعه رنتهبور گردید بعد از چند روز خبر آمد که نصیر خان بن سکندر خان محبوس بجنگ شجاعت خان آمد شجاعت خان استعداد
لشکر خود نموده متوجه سیواس و هاندیه گردید بعد از تلاقی فریقین نصیر خان بعضی نوکران مصاحب خود را قرار داد
که همگی سعی بان مصروف باید داشت که شجاعت خان زنده بدست افتد و بعوض سکندر خان باین تقریب
شاید که خلاص شود بعد از اشتغال نائره قتال و جدال نصیر خان و بعضی نوکران او تحمل نموده خود را بشجاعت خان
رسانیدند و گریبان و موی سر او گرفته بفوج خود راهی شدند درین اثناء مبارک خان سرینی ازین حال
آگاهی یافته خود را بشجاعت خان رسانید و تردد مردانه نموده او را خلاص کرد و در حرب چندان تردد نمود که یکپای
او از ساق قلم شد و از پشت مرکب بزمین آمد و مردم نصیر خان میخواستند که سر از تن او جدا کنند راجه رام شاه

www.alimaanfoundation.com/

گوالیر که در خدمت شجاعتخان بود با تفاق راجپوت چندخود را بکومک مبارک خان سیرنی رسانیده او را برداشت
و نصیر خان انچه حق تردد و مردانگی بود بجا آورد اما آخر الامر فتح فیروزی شجاعتخان را روی نموده نصیر خان گرکتیه
بولایت گوندوانه در آمد و شجاعتخان چون شش زخم بر روی و بر بازوی خود داشت او را برداشته مظفر و منصور در
حضور او بردند و هنوز زخمهای او را نه بسته بودند که خط حاجی خان سلطانی رسید بمضمون آنکه ملوخان با جمعیت بسیار
از پانسواله در مقابله من آمده کار جنگ بامروز و فردا رسید شجاعت خان بهمان روز بهمان وضع در سکاس نشسته متوجه
کومک حاجی خان گردید و شب در میان خود را با یکصد و پنجاه سوار بنواحی کولی مرار سه بحاجی خان رسانید و او را از
خواب بیدار کرده همان ساعت بی توقف جنگ انداختند و ملوخان را شکست دادند و او خوار و ذلیل گرکتیه بولایت
گجرات رفت و باز کرنه بست و روز بروز قوت و شوکت شجاعت خان رو بازدیاد نهاد و رفته رفته تمام مالوه را
بتصرف در آورد و چون شیر خان در نواحی کالنجر رحلت نمود و امر سلطنت باسلام خان مقرر داشت هرچند شجاعتخان
ناخوش بود اما چون دولت خان احیالاکه پسر خوانده شجاعتخان و محبوب اسلم خان بود خدمت بسیار میکرد و اسلام خان
بجهت خاطر او طریقه التفات ظاهری را از و باز نمی گرفت و اعزاز و احترام او بجای آورد و در تمام مهمات تمام مملکت مالوه
بید اقتدار او سپرده بود تا آنکه عثمان خان نام شخصی روزی شراب خورده بدیوان خانه شجاعت خان در آمد و مکرر
آب دهن بر گلیم انداخت فراش چون مانع او شد عثمان بر جست و مشت بر فراش حواله کرد و آواز بلند شد فراش
ماجرا بشجاعت خان گفت فرمود اول شراب خورده و ثانیاً بدیوان خانه آمده و ثالثاً بفراش مشت زده
گفت هر دو دست او را ببرند شجاعتخان بگوالیر آمده نزد اسلام خان فریاد کرد بعد از مدتی شجاعتخان چون
بگوالیار بخدمت اسلام خان آمد روزی عثمان خان باز بخدمت اسلام خان رفته اظهار تظلم نمود اسلام خان
بر و غضب کرده گفت تو هم افغانی برو انتقام خود باز ستان گویند از وصول اینخبر شجاع خان از سلیم خان
آزرده شد حرفهای نالائق گفت و در خلال این احوال روزی یکی از مقربان شجاع خان آمده خبر
آورد که عثمان خان در دکان آهنگر نشسته کارد تیز میکند و سخنان پریشان میگوید شجاعتخان از غایت غرور
مقید باین سخن نشد تا آنکه بر سکهاسن سوار شده بر قلعه گوالیر پیش سلیم خان میرفت چون بدروازه هتیا پول در
آمد دید که در دکان عثمان خان نشسته ست بچیدم شجاعت خان خواست که از عثمان خان در اثنار راه
رفتن احوال استفسار نماید ناگاه عثمان خان از صفه دکان بر جسته زخمی بر شجاعت خان زد و سلاحداران که
بر دور سکهاسن بودند فی الفور او را گرفتند دیدند که دستی از آهن راست کرده بجای دست مقطوع محکم نموده
و بآن دست ناقص عملی چربی انداخته سلاحداران او را همانجا کشتند و سکهاسن خان را برگردانیده
بمنزل آوردند و این زخم بر پهلوی چپ او واقع شده بود دست او چون قوت نداشت پوست مال

www.alimaanfoundation.com/

گذشته بود چون شجاعتخان زخمی شد و عثمانخان میرزا رسید غریو و غوغا در مردم اردو افتاد و سلیم خان خبر
یافته مردم بزرگ و اعیان دولت خود را بجهت پرسش فرستاد و خود نیز میخواست که عیادت نماید اما شجاعتخان
فهمید که فرزندان و اقربای و این جرئت را بر تحریک و اغوای اسلام خان محمول میکند از بیباکی آنجماعت ملاحظه
کرد و آمدن اسلام خان را تجویز نفرموده و گفته فرستاد که من بنده غلام پدر ایشانست و در خدمت پدر شما
خود را در مردن و کشته شدن خود را معاف نداشته و بنده از آن سی و پنج کس ست که اول پدر شما اتفاق نموده
علم دولت شما را نصیب کرده بودند چنانچه بر همگنان واضح ست و حالا اگر جان بسلامت ازین مهلکه برد روزی
بکار ایشان خواهد آمد و بنده مجوز تصدیع نیست و نمی خواهد که ایشان از قلعه فرود آیند و این مقدار براه تصدیع کشند
و همین پرسشها و نوازشها موجب افتخار و سربلندیست و چون شجاع خان رکن اعظم دولت اسلام خان بود و حقوق
خدمت بسیار داشت باسلام خان با وجودیکه از کلام او فرا گرفته بود که چه میگوید آنروز تحمل نموده روزی دیگر بعیادت
شجاع خان رفته و این فقیر از بعضی مردم که بشجاعتخان نسبت آشنائی و اخلاص داشتند در مجلس او حاضر بودند شنید که
فتح خان حال فرزندان شجاعتخان که بتجرید قوت ممتاز بود و هیچکس سرپنجه او نمی توانست گرفت و چون اسلامخان
دید که تنها به سراپرده شجاعتخان درآمده خواست که او را از میان برگیرد و درینباب بمیان بایزید ولد شجاع خان
درآمده که آخر لقب بازبهادر نگاهداشته بود بایما و اشارت مشورت کرد و میان بایزید نیز درین امر همداستان شد
و شجاع خان برین حال وقوف یافته فتح خان را فرستاد تا اسباب پیشکش طیار سازد و بعد از لحظه اسلامخان
را رخصت کرد و صریح گفت که من بعد تصدیع نکشند که بنده ملاحظه میکند که مبادا حقوق خدمت ضائع شود و علم
دولت که بتحمل چندین رنج و مشقت برپا کرده شده یک مرتبه از پای درآید و بعد از چند روز چون شجاع خان غسل
کرد مبرات و صدقات باهل استحقاق تقسیم نموده روزی سوار شده بسلام اسلام خان رفت اسلام خان صد
و یک اسپ و صد و یک بسته قماش به بندگان خان انعام فرمود اما چون شجاع خان از طرح و وضع دریافت
که این تملقات مشحون بنفاق ست آنروز را بهر طور گذرانیده بمنزل آمده روز دیگر نوکران خود را گفت تا پرتال بار کردند
و مردم شهر را این گمان شد که چون یورت چرکین شده میخواهد که جای دیگر منزل کند بعد از آنکه تمام مردم باز
کردند بصلاح پوشیده گفت تا طبل کوچ نواختند و سوار شده رو براه سارنگپور نهاد اسلام خان از معاینه
اینحال آشفته شده جمعی را برسم تعاقب نامزد فرمود و استعداد لشکر نموده خود نیز متوجه سارنگپور گردید شجاع خان
بعد وصول سارنگپور در مقام سامان مردم خود شده و چون شنید که اسلام خان مردم خود را تحریک بر جنگ و جدل
نمود شجاع خان گفت اسلام خان ولینعمت و ولی نعمت زاده من میشود و من هرگز جنگ نخواهم کرد و نخواهم گذاشت
که کسی این اراده بخاطر بگذراند و بعد وصول اسلام خان بنواحی سارنگپور از شهر و عیال و بشاهی مردم خود را انداخته

www.alimaanfoundation.com/

بجانب بانسواله رفت و اسلامخان مالوه را بتصرف در آورده عیسی خان سور را با بست و دو هزار سوار در قصبه
اجین گذاشته بگوالیر مراجعت نمود و شجاع خان با وجود قوت و استعداد اصلا مضرت بولایت مالوه نمیرساند چون
اسلام خان بجهت باغیگری نیازیان متوجه لاهور شد دولتخان اجیالا که محبوب اسلام خان و پسر خوانده شجاعخان
بود درخواست گناهان شجاع خان نمود و او آمده اسلام خانرا ملازمت کرد و اسلام خان قلم عفو بر تقصیرات او
کشید سارنگپور و رایسین و بعضی محال دیگر بشجاع خان داده صد و یک اسپ و قماش بسیار و یکدست آفتابه
و طشت طلا مرحمت فرموده رخصت ارزانی داشت چون شجاع خان بجاگیر رفت و اسلام خان بعد از
مدتی باجل طبعی درگذشت و چون امر سلطنت بمبارزخان غزنی باو قرار گرفت چه بواسطه معرفت سابق و چه بر نسبت
اسلاف تمام ولایت مالوه باستقلال باو سپرد و او حکومت اجین و پرگنه نواحی بدولت خان اجیالا و رایسین
و بهلیه بملک مصطفی پسر خورد خود که در یورش یوسف زئی همراه حکیم ابوالفتح و راجه بیربل نامزد کرده بود و همانجا کشته شد
و حکومت هندیه داشته بمیان بایزید سپرده خود در سارنگپور قرار گرفت و چون مدتی درین منج گذشت و سلطنت
دهلی اختلال پذیرفت و هر یکی که در گوشه بود استقلال پذیرفت شجاع خان باجل طبعی درگذشت ایام حکومت
شجاع خان دوازده سال بود **ذکر باز بهادر بن شجاع خان** بعد از فوت شجاع خان بایزید پسر بزرگ
او خود را بسارنگپور رسانید تمام حشم و اسباب پدر متصرف شده و چون دولت خان از اجیالا بواسطه قرب منزلت
اسلام خان بنزد مردم معزز و محترم بود و همه هواخواه او بودند میان بایزید جمعی را دلاسا نموده والد خود را
پیش دولت خان فرستاد تا طریقه مصالحه در میان آورد و آخر الامر رایها بران قرار گرفت که سرکار
اجین و سندو و بعضی محال دیگر را دولت خان متصرف شود و سارنگپور و محال خالصه شجاع خان و سرکار
هندیه و کوتلی را همه بپهلواره بمیان بایزید متعلق باشد و سرکار بهلیه و محال دیگر که دران نواحی واقعست
ملک مصطفی قابض گردد و بعد از تقریر صلح میان بایزید بقصد غدر متوجه اجین شد و در میان مردم میگفت
که من بواسطه تعزیت رسانیدن بخدمت دولت خان میروم دولت خان چون گرفته از غدر او غافل بود بر دست
او کشته کردند و سر او را بسارنگپور فرستاده بر دروازه آویخت بعد از ان اکثر بلاد مالوه را متصرف شد و چتر بر سر
گرفت و خود را باز بهادر شاه خطاب داد بعد تنسیق مهمات آنصوبه متوجه رایسین شد که ملک مصطفی که بمزید شجاعت و قوت
اختصاص داشت بمقابله آمده بعد از محاربات شکست یافت و باز بهادر رایسین و بهلیه را بمردم خود سپرده
بازگذاشت و آنجا چون در تصرف طائفه میانه بود سلوک آنجا دلخواه از انجماعت بوقوع نمی آمد جمعی از سرداران
میانها که همراه او بودند آنها را در پاه انداخته هلاک کرد و خود بجنگ آنگروه راهی شد و آنجماعت بحصار داری
قرار داده در جنگ تقصیر نکرد و بفتح خان خال باز بهادر که سابقا شمه از احوال او مرقوم گشت توپ رسید و بان

www.alimaanfoundation.com/

درگذشت بآخر کدر دلارا متصرف شده بسارنگپور آمد و بعد از چندگاه بقصد تسخیر کرهه کنتکه با لشکر آراسته متوجه شد و
چون بولایت مذکور در آمد رانی درگاوتی که زن راجه کنتکه بود بعد از فوت شوهر خود حکومت میکرد و کوندوانه را
جمع نموده بر سر کتانی جنگ انداخت و چون پیادهای رانی پیش از مور و ملخ بودند از اطراف و جوانب کتانی مردم
فرو گرفتند و باز بهادر سراسیمه حیران شده راه فرار پیش گرفت و تمام حشم او بدست رانی درگاوتی افتاد و مردم
خوب آنجا ماند و باز بهادر بصد محنت خود را بسارنگپور رسانید در مقام اصلاح شکست و ریخت سپاه در آمد
و چون محنت بسیار کشیده بود خواست که روزی چند بعیش بگذراند و هر جا که مطرب و مغنی بود جمع ساخته تمام
روز و شب بعیش و عشرت مصروف می شد تا آنکه در شهور سنه سبع و ستین و تسعمائه حضرت خلیفه الهی خلد الله
رافته علی العالمین را میل تسخیر مالوه در فرق آسمان سای جا کرد و ادهم خان و پیر محمد خان و صادق خان
و فتا خان و شاه محمد خان قندهاری و پسرش عادل محمد و محب علی خان و جمیع دیگر از بندها به تسخیر مالوه رخصت
فرمودند امراء عالی شان بکوچ متواتر متوجه سارنگپور شدند چون قریب بموضع کیتور که یک فرسخی سارنگپور است
رسیدند باز بهادر از صحبت زنان مغنیه برخاسته بجنگ مردان مرد راهی شد اگرچه افغانان کار کرده جنگ دیده
بسیار در خدمت او جمع شده بود اما چون اقبال راهبر او بود اندک جنگ کرده گریخت و آن ملک در تصرف اولیای
دولت قاهره در آمد و تفصیل این معرکه و باقی حروب مالوه در احوال حضرت خلیفه الهی افاض الله علی العالمین
بره و احسانه و مد الله ایام عمره مقرونا بعد الی یوم الدین مشروح و مبین گذارش یافته باز بهادر را زنی بود
روپ متی نام که عاشق و فریفته او بود و اشعاری که بزبان هندی میگفت روپ متی داخل میکرد و بصحبت زنان و مجلس
اهل نغمه و ابتلاء عظیم داشت مدت شانزده سال در بلاد مالوه حکومت کرد بعد از آنکه از مالوه فرار نموده بگجرات رفته
و از گجرات پیش رانا که حاکم قلعه کوهنبل میر و چیتور بود رفت و از آنجا بملازمت حضرت خلیفه الهی آمده در سلک بندگان
منتظم گشت و سالها در خدمت بود تا ودیعت حیات سپرد و تا امروز این ملک در تصرف گماشتهای این
دولت افزونست طبقه سلاطین بلاد کشمیر از سنه سبع و اربعین و سبعمائه تا سنه خمس و تسعین و تسعمائه
دویست و چهل و نه سال مدت حکومت سلاطین اسلام که در بلاد کشمیر بوده بوده اند از آل اطهر پوشیده نماند
که ولایت کشمیر اول در تصرف راجا بود و از پی هم حکومت میکردند تا سنه خمس و عشر و سبعمائه که ایام راجه سر
دیو بود و شاه میر نام شخصی که نسبت خود چنین درست میکرد که شاه میران طاهر آل این کتر شاشت بن بنکر و
روان راجه انهای نسب خود بارجن که یکی از پانڈوانست و احوال پانڈوان در مهابارت که بفرموده
حضرت خلیفه الهی ترجمه نموده برزم نامه موسوم ساخته اند مذکورست می نموده آید نوکر راجه شد مدت خدمت کرده
اعتبار یافت و چون راجه سر دیو درگذشت و پسر او راجه رنجن بحکومت نشست و شاه میرزا وزیر خود ساخت

www.alimaanfoundation.com/

مدار کارخانه حکومت بر وگذاشت و اتالیقی پسر خود که حیدر نام داشت باو تفویض نمود و چون راجه رنجن
فوت کرد راجه اودن که قرابت دار او بود از قندهار آمده بحکومت نشست و شاه میر را که اتالیقی حیدر بن راجه
رنجن میکرد وکیل خود ساخت و دو پسر او را یکی جمشید و دیگری علی شیر نام داشت اعتبار نموده صاحب
اختیار ساخت و شاه میر را دو پسر دیگر نیز بود یکی شیر شاه و یک هندال نام و اینها صاحب داعیه جلالت بودند
چون شاه میر و پسران او غلبه و استیلا بهم رسانیدند بتقریبی راجه اودن دیو از ایشان رنجیده از آمدن بخانه خود
منع کرد و شاه میر و پسرانش تمام پرگنات کشمیر را متصرف شده اکثر نوکران راجه را از خود ساختند و روز بروز قوت
و غلبه می یافتند و راجه اودن زبون تر میشد تا در سنه سبع و اربعین و سبعمائه راجه اودن دیو درگذشت و زن او
کوبادی قائم مقام شد تا باستقلال حکومت نماید و بشاه میر پیغام فرستاد که حیدر بن راجه رنجن را بحکومت
بردارد و شاه میر قبول این امر نکرده انقیاد نه نموده رانی با لشکر بسیار رفته گرفتار گشت ؎ صید را چون اجل
آمد سوی صیاد رود ظاهر شد بعد از آن شاه میر را بشوهری قبول کرده اسلام آورد و یک روز و شب باهم بودند
روز دیگر شاه او را گرفته مقید ساخت و لوای سلطنت برافراخته خطبه و سکه بنام خود را سلطان شمس الدین خطاب
داد و چون ابتدای ظهور ملت حقی در بلاد کشمیر از زمان اوست ابتدای طبقه کشمیر از و کرده شد **ذکر حکومت**
سلطان شمس الدین القصه چون سلطان شمس الدین بحکومت رسید رسوم ظلم و تعدی که از حکام مطلق
مانده بود همه را برطرف ساخت از اعدا جمع نموده تمام ولایت کشمیر را که از قتل و غارت و جور خراب شده بود
از سر نو تعمیر نموده برعایا نوشته داد که زیاده از شش یک محصول از ایشان نخواهد گرفت ؎ رایت
بادشاه دین پرور + سایه افگند بر جهان یکسر + مترعان فلک رسانیدند + خبر عدل او بهر کشور + قالب فتنه
گشت زار نزار + خانه ظلم گشت زیر و زبر + گویند دلجو میر بخشی قندهار بود بجمعیت تمام بر سر کشمیر آمده تمام آن
ولایت را زیر و زبر کرد و راجه شر دیو زر بسیار بر رعایا توجیه انداخت بجهت پیشکش دلجو فرستاد و خود بگوشه
بدر رفت و ازین ممر تمام ولایت کشمیر خراب شد و دلجو بواسطه کثرت سرما نتوانست بود بقندهار باز گشت
و چون آوازه شجاعت و نیکنامی سلطان شمس الدین در اطراف شهرت گرفت و از روی استحقاق بکار حکومت
مشغول شد جمعی را از طائفه لون که مخالفت ورزیده بودند از ولایت کشوار گرفته بسیاست رسانید و بعد از
استقرار و استقلال جمیع امور را بعهده جمشید و علی شیر پسران خود گذاشت و خود بفراغت و عبادت مشغول شد
و درگذشت **ذکر حکومت سلطان جمشید** چون سلطان شمس الدین اجابت داعی حق نمود
و سلطان جمشید باتفاق اعیان دولت بجای پدر جلوس نمود و از علی شیر که جمیع امور در ایام زندگی پدر
باو شرکت مینمود همیشه ملاحظه داشت و در مقام دفع و رفع یکدیگر میبودند چون سپاهیان جمشید بر علیشیر

www.alimaanfoundation.com/

بر دامدند او را بسلطنت برداشته در دنی پور که شهریست مشهور به ششبند جمشید بر سر ایشان لشکر کشیده
آن جماعت را بزفق و مدارا طلبیده طرح صلح انداخت و علی شیر از مصالحه سر پیچیده بجناح تعجیل بر لشکر سلطان
جمشید شبخون آورد و او را شکست داد و بعد از شکست یافتن سلطان جمشید چون شنید که دنی پور خالیست
بقصد تخریب آن متوجه شد و سپاهیان علی شیر که بمحافظت و حراست آن مامور بودند بجنگ پیش آمده
اکثری بقتل رسیدند درین اثنا چون علی شیر بفتح و فیروزی خود بآنحدود رسید سلطان جمشید در خود طاقت مقاومت
مفقود دیده بولایت کراج فرار نمود و سراج نام وزیر جمشید که محافظت سری نگر بعهده او بود علی شیر را
از شهراچه طلبیده سری نگر را باو سپرد و جمشید بعد ازین واقعه کمتر زیست و یک سال و دو ماه حکومت کرده درگذشت

ذکر حکومت سلطان علاؤالدین بن سلطان شمس الدین چون سلطان جمشید درگذشت
برادر کسترش که علی شیر نام داشت خود را سلطان علاؤالدین خطاب داده بر تخت نشست برادر خورد
شراسامک را صاحب اختیار ساخت و در ابتداء عهد او فراوانی بسیار شد و در آخر قحط عظیم افتاد و خلق بسیار
تلف شدند و طائفه سیرای که مخالفت ورزیده در کشوار رفته بودند بلطائف الحیل آورده در کشمیر محبوس
ساخت و علم استیلا برافراخت و نزدیک تختی پور شهری بنام خود بنا نمود و از احکام مخترعه او بود که زن بدکار
از مال شوهر ارث نگیرد و مدت حکومت او دوازده سال و هشت ماه و [illegible] روز بود

ذکر سلطان شهاب الدین بن سلطان شمس الدین چون سلطان علاؤالدین مراحل زندگی طی نمود برادر
خوردش که شراسامک نام داشت بعد از و بسلطنت رسید و او صاحب داعیه و شجاع بود و اخلاق
پسندیده داشت روزی که فتح نامه از جانبی نمی آمد آن روز را داخل ایام عمر نمیدانست و آثار کدورت
از بشره او ظاهر می شد ولایت مجدده بمالکان قدیم سپرد و لشکر بکنار آب سند کشید گویند چون حاکم آن دیار
بجنگ پیش آمد شکست یافت و سکنه قندهار و غزنین از و دائم در هراس بودند و تا شب کمر که الآن باش نفر
مشهورست و بر شاور رفت و از مخالفان جمعی عظیم را بقتل رسانید و تلنگی هندوکش در آمده بود بواسطه صعوبت
راه محنت بسیار کشیده مراجعت نمود و کنار آب ستلج معسکر خود ساخت و راجه نگرکوت که بعضی از محال متعلقه
دهلی را غارت کرده برگشته بود در راه سلطان را ملازمت نموده غنائم بسیار که بدست آورده بود همه را بسلطان
گذرانیده اطاعت نموده حاکم طبلت تبت بملازمت آمده درخواست کرد که افواج ولایت سلطان او را
آسیب نرسانند و چون اطراف ولایت را مسخر ساخت بمقر حکومت قرار گرفت برادر خورد خود هندال نام
را ولی عهد خود ساخت و حسن و برادرش را که هر دو پسر حقیقی او بودند بگفته زن دیگر که بمادر ایشان نزاع
داشت بجانب دهلی اخراج کرد و جمعی نکرد و شهاب پور تعمیر نموده درگذشت و مدت حکومت او بیست سال بود

www.alimaanfoundation.com/

ذکر حکومت ہندال بن شمس الدین چون سلطان شہاب الدین بساط زندگانی را در نوردید برادرش ہندال نام بعد از و بسلطنت رسید و از صاحب اخلاق پسندیدہ بود و در تنفیذ احکام خود اہتمام تمام داشت بود از نام سرداری بہ تسخیر قلعہ او سرکوٹ کہ در تصرف بعضی امرا سلطان شہاب الدین بود فرستاد بعد از آنکہ جنگہای صعب میان فریقین رفتہ بود او کشتہ شد و برادر زادہ خویش حسن بن شہاب الدین را از دہلی طلب نمودہ میخواست کہ ولی عہد خود سازد و لیکن اہل حسد سلطان را ازین داعیہ پشیمان ساختند و بر گرفتن او اغوا نمودند یکی از امرا سلطان روق رسول نام داشت حسن خبر بدین معنی آگاہ ساخت و با حسن از راہ کشمیر فرار نمودہ بلوہر کوٹ رفت و بعد ازیں زمین داران آن دیار او را گرفتہ نزد سلطان فرستادند روی اول بسیاست رسید و حسن محبوس گشت و در آخر عمر از سلطان دو پسر رسول گشت یکی را نام و دیگری حبیب خان نام نہاد و این ہر دو پسر نوردیدہ بودند کہ سلطان از عالم رخت بدر حکومت او پانزدہ سال و پنج ماہ بود **ذکر حکومت سلطان سکندر** کہ سکا نام داشت باتفاق وزرا و امرا بجای پدر نشست و مہمات را از پیش خود ادی مادر وزیر را کہ صاحب اختیار بود بجانب تبت نامزد کردہ و او آن ولایت را فتح کردہ چون جمعیت بہم رسانید بقصد ورزیدہ در نواحی ننیر با سلطان جنگ کردہ شکست یافت گرفتار گشتہ محبوس شد خود را در حبس کشت لشکرہای عظیم نزد سلطان جمع آمدہ تمام اطراف سنجر گشت و دران ایام کہ حضرت صاحب قران بہ تسخیر ہند آمدند و کیلی برای سلطان فرستاد سلطان ازین معنی مباہات نمودہ عرض داشت بملازمت صاحب قران مشتمل بر اخلاص و اظہار بندگی فرستاد و نوشت ہر جا کہ حکم شود بملازمت برسم ایلچیان صاحب قرانی را رعایت بسیار کردہ رخصت نمود و نسبت اخلاص و بندگی او بعرض صاحب قران رسید التفات بحال او فرمودند طلایی دوزی با اسپ و زین مرصع فرستادند و فرمودند کہ چون رایات جلال از دہلی بجانب بنجاب معطوف گردد او بملازمت برسد سلطان سکندر بموجب این حکم وقتی کہ صاحب قران از کوہ سوالک بجانب بنجاب متوجہ بودند با پیشکش بسیار روانہ ملازمت گردید در اثنای راہ شنید کہ بعضی از امرا صاحب قران گفتہ اند کہ سلطان سکندر باید کہ ہزار اسپ پیشکش بیارد و سلطان ازین خبر پریشان خاطر گشتہ باز گشت و عرض داشت نمود کہ چون پیشکش لائق بہم نرسید و در چنین این عزیمت در توقف افتاد امید حضرت بر معصومان اطلاع یافتہ بر ان جماعت کہ گفتہ بودند کہ سلطان سکندر باید کہ ہزار اسپ پیشکش بیارد اعتراض نمودند ایلچیان سلطان سکندر را نوازش نمودہ فرمودند کہ مرزا نامعقول گفتہ اند باید کہ سلطان بی دغدغہ خاطر متوجہ ملازمت گردد سلطان از ینجبر از ایلچیان شنیدہ بخوشحالی تمام بعزم ملازمت آنحضرت از کشمیر بیرون آمد چون پارہ دل گذشت شنید

www.alimaanfoundation.com/

که حضرت صاحب قرانی از آب سنده گذشته متوجه سمرقند شدند ایلچیان را با پیشکش بسیار بخدمت آنحضرت
فرستاده بکشمیر مراجعت نمود و از بس که سخاوت داشت علماء عراق و خراسان و ماوراء النهر روی امید
بآستان او آوردند و دین اسلام در کشمیر شایع گشت ؎ چنان همتش ز وصلای کرام ٭ که مایوس را گشت
حرمان حرام ٭ شد از بس که اسلام روشن گرفت ٭ حریم درش قبلهٔ خاص و عام ٭ علی سید محمد را که سرآمد
فضلاء بود احترام نمود و بشکستن اصنام در معابد کفار اهتمام داشت از جمله بتکده عالی بود و بحراره که بمهادیو
منسوب میداشتند آنرا برانداخت و هر چند ته او را کافتند و بآب رسانیدند پایان را نیافتند و معبد دیگر
را که در حکت بود شکستند و شعلهای عظیم برخاست چنانچه سلطان گزا دید و راجه الهادت دیوهره
بغیر درشن بور ساخته بود از منجمان معلوم کرد که بعد از هزار و یکصد سال سکندر نام بادشاهی این را
خراب خواهد ساخت و صورت عطارد که در وست خواهد شکست این مضمون بر صفیحهٔ از مس
کنده در صندوقی انداخته در زیر آن عمارت دفن کرده بودند و در وقت شکستن آن عمارت آن نوشته
را دریافتند سلطان فرمود کاشکی این صفیحه را بر ظاهری عمارت می گماشتند تا من حکم ویرانی
او میکردم و شراب قطعاً بیک قلم از ولایت او برطرف بود و در آخر عمر تپ محرق بهم رسانید و
میران خان و شاهی خان و محمد خان را که هر سه پسر او بودند طلبیده وصیت کرد و میران خان را خطاب علیشاه
داده سلطنت باو گذاشت و مدت حکومت او بیست و دو سال و نه ماه و شش روز بود ذکر حکومت
سلطان علی شاه ٭ سلطان علی شاه بن سلطان سکندر بت شکن و او میران خان نام داشت با وجود
که خورد سال بود و صلابت و مهابت او در دلها قرار گرفته مردم اطراف منقاد او شدند و در اوائل
مهمات را بعهدهٔ سپه بهت که مسلمان شده وزیر سلطان سکندر بود گذاشت و در مدت چهار سال که وزیر
بود تعدی و ظلم بر خلائق کرد اکثر هندوان جلاء وطن شدند و بعضها خود را کشتند چون سه بهت بمرض
دق درگذشت سلطان برادر خورد خود شاهی خان را جانشین خود ساخته و محمد خان برادر
خود را شاهی خان باطاعت او وصیت نموده باراده سیر در کشمیر برآمده بر سر راجه جمو که خسر او بود رفت
درین ولا بعضی از ارباب غرض او را از ولیعهد ساختن شاهی خان پشیمان ساختند راجه جمو و راجه اجو
بر مدد علی شاه رفته کشمیر را بار دیگر در تصرف او در آوردند و شاهی خان از کشمیر بسال کرت رفت درین وقت
جرته کهوکهر که در قید صاحب قران بود بعد از وفات آنحضرت از سر قید گریخته به پنجاب آمد و تسلطی تمام
پیدا کرد ٭ بود شاهی خان بر سر جرته آمد علی شاه با لشکر انبوه بر سر جرت رفت و جنگی عظیم روی داد
و از طرفین بسیار بقتل رسیدند گویند خان قالب بی سر در آن جنگ برخاسته بحرکت آمد و قرار داد

www.alimaanfoundation.com/

اہل ہندست کردہ ہزار کس کشتہ شوند یک قالب بی سر کہ از کندہ میگویند برخاستہ بحرکت می آمد آخر
علی شاہ تاب نیاوردہ گریخت و شاہی خان بتعاقب او بکشمیر آمد مردم شہر او خوشحالیہا کردند مدت حکومت
علی شاہ شش سال و نہ ماہ بود **ذکر حکومت سلطان زین العابدین بن سلطان سکندر**
بت شکن کہ عبارت از شاہی خانست بعد از برادر بر سریر سلطنت تمکن جست و جرت کہو کر بقوت سلطان
اگرچہ نتوانست تسخیر دہلی نمود اما تمام پنجاب را در تصرف در آوردہ و تبت و تمام ولایت کہ در کنار آب سندہ
واقع است در تصرف سلطان در آمد و برادر محمود خان را صاحب مشورت ساختہ مدار تمام مہمات بعہدہ
تدبیر او نہاد و خود نیز در تشخیص قضایا و معاملات کوشش بلیغ داشت و بجمع طوایف صحبت میداشت
و کسب علوم و فنون نمودہ بود و در مجلس او از اہل دانش از ہندو مسلمان ہمہ وقت می بودند در علم موسیقی
مہارت تمام داشت و در تعمیر ولایت و تکسیر زراعت و کندن جویہا توفیق کہ او یافت ہیچ کس از حکام
کشمیر را دست نداده بود **بیت** زہر کس ناید این کز ابر ہمت ٭ نہال عہد را سرسبز دارد ٭ و در ولایت او
ہر جا دزدی واقع شدی تاوان آن و تبان آن موضع مقرر بود ازین جہت دزدی بالکلیہ برطرف شدہ
بود و نرخ نویسی در زمان او پیدا شد و بر ورقہای مس کندہ و در شہر گذاشتہ بود کہ رسوم ظلم از ولایت کشمیر
برانداختہ شد و ہر کہ بعد از ما باشد و باین دستور عامل نباشد او داند و خدا و بالتماس سری پت کہ در طبابت
بی نظیر روزگار بود از سلطان انواع رعایت یافتہ بہمگنان دیگر کہ در عہد سلطان سکندر بسعایت سری پت
جلای وطن شدہ بودند باز آمدہ در معابد و مقام خود کہ مقرری داشتند قرار گرفتند و وظایف بر ایشان
مقرر گشت و سلطان از برہمنان عہد گرفت کہ آنچہ در کتب ایشان مسطور است خلاف آن فعل نکنند و بعد از آن
آنچہ رسوم ایشان بود مثل قشقہ کشیدن و سوختن زنان ہمراہ شوہر و غیر آنکہ سلطان سکندر برانداختہ ہمہ را
از سر احیا نمودند و جرمانہ پیشکش و سائر حبوبات از رعایا معاف داشت و حکم فرمود کہ سوداگران مطاع را کہ
از اطراف بیارند پنہان نکنند و از غبن فاحش اجتناب نمودہ باندک سود بفروشند و زندانیانی کہ در عہد
سابق مقید بودند ہمہ را رہا کرد و ہر ولایت کہ فتح می شد خزانہ بغارت میداد و موافق پای تخت خراج بر آن
ولایت مقرر ساخت و متمردان را گوشمال دادہ بمرتبہ لایق نگاہ داشت و فقیران و ضعیفان را رعایت نمودہ
نمیگذاشت کہ از پا در آیند و در روی زن بیگانہ و در مال غیری نظر بخیانت و طمع اصلا نمیکرد و از روی شفقت
برعایا کرد و جریب از آنچہ معہود بود زیادہ ساخت روزمرہ خرج خاصہ سلطان از کان حاصل مس
کہ بہم رسیدہ بود و مزوران در آنجا کار میکردند می بود و چون در عہد سلطان سکندر بتان او زر و نقرہ و مس و غیرہ را
شکستہ سکہ زدہ بودند و آن زر کسادی پیدا کردہ بود حکم شد تا بر مس خالص کہ از آن کان پیدا می شد سکہ

www.alimaanfoundation.com/

زوندو رایج ساختند و حسن سلوک و برتبه بود که از هر که میرنجید او را بنوعی از ولایت خود اخراج میکرد که او نمیدانست بچه سبب رنجیده است و در باب هر که بفال بد برامد همان میشد و خلایق در عهد او بهر وضعی و طرقی که میخواستند می بودند و بهمنان که در زمان سلطان سکندر مسلمان شده بودند اکثر مرتد گشتند و از علما کسی را مجال گرفت بر ایشان نبود و نزدیک بکوه ماران جوی را آورده شهری بنا کرده که آبادانی او رنج کرده بود و دیگر شهرها را آبادان کرده بود و علما و فضلا و مساکین را ستوطن ساخته دایم از احوال ایشان خبردار میبود و در مقام جمع خزائن نبود بلکه آنچه بدست او می آمد صرف مصارف میگشت بیت چون توان نقد جان بر جانیکه داشت ✦ چرا که نقد و گر باید نگه داشت و در زمان او سلطان محمود نامی که هم شاعر بود و هم دانشمند پیدا شد در بحر و قافیه که میخواست در بدیهه شعر میگفت و در همان لحظه که از مشکلات علمی از و سوال میکردند بی تامل حل میکردند و سلطان بتعظیم علمای اسلام میکرد و میگفت که ایشان مرشدان ما اند و هم چوگی را بواسطه غربت و ریاضت احترام مینمود و بعیب هیچ از طایفه نظر نمیکرد و از بس که فراست داشت هر قضیه مشکل که مردم در تشخیص آن عاجز می آمدند در بدیهه بتفصیل میرساند از جمله زنی که متعصب به اتباع خود داشت شبی پسر صغیر خود را کشته در خانه اتباع انداخت و صباح تهمت چون بر وابسته بداد خواهی آمد به نزد سلطان دوزر ابعد از تفحص بسیار تحقیق آن بعجز اعتراف نمودند سلطان خود بتوجه بتفصیل آن فرمود اول آن اتباع را که متهم بودند در خلوت طلبید و تهدیدات نمود دقیقه از دقایق بروی فرو نگذاشت چون آن زن ازین عمل بری بود بهیچ وجه اعتراف ننمود آخر سلطان فرمود که اگر تو برهنه شوی بحضور مردم و بخانه خود روی آن معنی دلیل بر صدق تو میتواند بود زن از حیا سر فرو افگنده گفت نزد من مردن به ازین عمل است بخون خود راضی شدم و لیکن اختیار این عمل بخود قرار نمیتوانم داد سلطان دست از و باز داشت آنرا دیگر را که دعوی میکرد طلبیده گفت اگر تو درین دعوی راستکاری میکنی در حضور مردم برهنه شو آن زن بی ملاحظه خواست برهنه شدن سلطان مانع آمده فرمود که جرم این کار اوست و تهمت بر اتباع نهاده و بعد ازان که تا زیانه چند بر دزدند اعتراف نمود سلطان دزد را زانی کشت بلکه می فرمود تا زنجیر در پای ایشان انداخته هر زور در عمارت کار میکردند و طعام می یافتند و از جهت آنکه جانوری کشته نشود و بمنع شکار کرده بود و بر مهمان گوشت نمی خورد از جهت بخشش او سازندها و خواننده های اطراف و کشمیر آورده اند از انجمله ملا عودی از شاگردان بیواسطه خواجه عبد القادر بود از خراسان آمد و عود را چنان می نواخت که باعث خوشحالی میگردید و بانواع عنایت سرافراز گشت و ملا جمیل حافظ که در شعر و خوش خوانی حدیم المثل بود نیز از سلطان رعایتها کلی یافت و نقشهای او تا الحال در کشمیر مشهور ست و حلب آتش باز که قفنگ در کشمیر او پیدا کرده در زمان سلطان بود در فن آتش بازی نظیر خود نداشت و کتاب سوال و جواب که متضمن فوائد بسیار است سلطان باتفاق او تصنیف کرده و رقاصان و رسیمان بازان و بیوه ها و زنان او بسیار پیدا آمد و کسان

www.alimaanfoundation.com/

بوده اند که یک نفس را بدوازده مقام ادا می نمودند و در بعضی اوقات که سلطان خوشحالی رو میداد می فرمود تا رباب و بین و غیر آن از آلات سرود را بزرگرفته مرصع می یافتند و سهوم نام زیرکی بود که بزبان کشمیر شیخر میگفت و در علوم هندوی سرآمد روزگار بود درین فن نام کتابی تصنیف کرده تمام واقعات سلطان را بتفصیل آورده بود و شاه نامه تمام یاد داشت مانک نام کتابی در علم موسیقی بنام سلطان تصنیف کرده بدین سبب مورد الطاف گردید فارسی و عربی نفرموده او بزبان هندوی و فارسی و تبتی و غیر آن اطلاع داشت و بسیار از کتب فارسی و عربی بفرموده او بزبان هندوی ترجمه کردند و کتاب مهابهارت که از کتب مشهور است و کتاب راج برنگی که عبارت از تاریخ بادشاهان هندست بفرموده او بفارسی ترجمه کردند و سلطان مغفور ابوسعید سلطان از خراسان اسپان تازی و شتران بختی برسم هدیه نزد سلطان فرستاد و سلطان ازین معنی خوش حال گشته و برابر آن خروارهای عنبران و قماش و مشک و شال و کاسهای بلورین و دیگر غرایب کشمیر در ملازمت خاقان مرحوم روانه ساخت سلطان مهلول لودی و سلطان محمود گجراتی نفائس ملک خود بخدمت سلطان رابطه مودت را محکم می ساختند و حاکم مکه معظمه مکرمه و مصر و گیلان و غیر آن نیز تحف و هدایا فرستاده همین شیوه را مرعی میداشتند بادشاه سند اسباب و اشیای و اسپان بسیار بمصحوب یکی با قصیده در مدح سلطان فرستاده سلطان را از خواندن آن قصیده خوشحالی تمام روی نمود و دو نگر سین و رام راجه کوالیر چون معلوم کرد که سلطان را بعلم موسیقی و شکیت رغبت تمام هست کتاب معتبر این فن ارسال نموده مبوس راجه کوب سه هزار بدر بعد از سلسله اخلاص و اتحاد مرعی میداشت و راجه لبنت دو جانور غریب خوش شکل بدست آورده نزد سلطان فرستاد سلطان را از دیدن آن جانوران مسرت تمام روی داد و از جمله خاصیت آن جانوران یکی این بود که چون شیر را آب مخلوط کرده پیش آنها میگذاشتند اجزای شیر را منفک از اجزای آب جدا ساخته می خوردند و آب خالص میماند و سلطان در اوائل حال محمد خان برادر خود را ولی عهد ساخته مدار مهمات بر و گذاشت بعد از وفات او پسر او را چند زمان بجای او اعتبار نموده تمام مهمات بعهده او گذاشت و دو کوکه خود را اسعود و شیر نام بقرب خود اختصاص داده ممتاز ساخته بود آخر این هر دو با یکدگر در افتاده شیر مسعود را که برادر خرد او بود کشت و سلطان در قصاص او شیر را نیز بقتل رسانید و سلطان سه پسر داشت یکی آدم خان که از همه بزرگتر بود اما همیشه در ربقه سلطان خوارمی نمود و حاجی خان و بهرام خان که از همه خورد تر بود اما جاگیر بسیار داشت و بلا دریا نام شخصی مجهول النسب بود او را دریا خان خطاب کرده تمام مهمات را بعهده او گذاشته خود بعیش و طرب مشغول شد دیگری بیت که وزیر سلطان بود چون از عالم رفت سلطان یکرور زر کشمیر که چهار صد اشرفی باشد بجیب او باطفال تصدیق نمود و سلطان در علوم جوگیان مهارت تمام داشت و خلع بدن که آنرا سمیا گویند

www.alimaanfoundation.com/

مردم ازو مشاهده کرده گویند نوبتی سلطان مریض شد چنانچه مشرف هلاک گشت و مردم از صحبت او دست
داشتند درین اثنا جوگی در کشمیر پیدا شد و گفت من علم همیان میدانم و این مرض سلطان را که اصعب امراض
است غیر این علاجی نیست که من روح خود را از بدن خود جدا کرده در قالب سلطان در آرم نزدیکان سلطان این معنی را
غنیمت دانسته جوگی را مامک شاگردش بر بالین سلطان برده هر دو را آنجا تنها گذاشته جوگی بعد از آن
که روح سلطان مفارقت نمود روح خود را از بدن خود برآورده بعملی که میدانست در قالب سلطان در آورده
و شاگرد خود را وصیت کرده بود که قالب مرا که معطل خواهد ماند در آسن که عبارت از مقام جوگیانست برده محافظت
خواهی کرد وقتی که شاگرد قالب جوگی را برداشته بیرون آمد نزدیکان بجانب سلطان شتافته او را صحیح البدن
یافتند و خوشحالیها نمودند بعد از آن چندگاه پسران سلطان در مقام در خصومت یکدگر شده بنزاع برخاستند آدم خان
که از همه بزرگ بود از کشمیر برآمده بجمعیت تمام از ولایت تبت رفته آن نواحی را مسخر ساخته و غنایم بسیار نزد سلطان
آورده مورد مراحم گردید و حاجی خان حسب الحکم بر سر لوهرکوت رفت و سلطان آدم خان را بواسطه بی اعتدالی
حاجی خان همیشه نزد خود نگاه میداشت آخر حاجی خان باغوای بعضی از لوهرکوت بجانب کشمیر آمد هر چند سلطان
او را نوشته و گفته فرستاد که میا فایده نکرد و بضرورت سلطان بعزیمت جنگ او برآمده در میدان تیلیل معسکر ساخت
حاجی خان اگرچه از عمل خود پشیمان بود اما بسعی مردم واقعه طلب صفها راست کرده بمیدان درآمد و از صباح
تا شام جنگ قایم بود آخر شکست بر لشکر حاجی خان افتاد و از آدم خان آثار مردانگی درین معرکه بسیار بظهور آمد
حاجی خان گریخته بجانب نیشپور رفت و آدم خان بتعاقب شتافته خواست او را بدست آرد سلطان نگذاشت
حاجی خان از نیشپور به نیر آمده بعلاج زخمیان مشغول شد و سلطان بعد از فتح کشمیر آمده فرمود تا از سر مخالفان مناره
بازرسانیدند و اسیران لشکر حاجی خان را بقتل آوردند و آدم خان مردمی را که در اغوای حاجی خان کوشیده بودند
بدست آورده بقتل رسانید و اهل و عیال ایشان را آزارها میکرد باین تقریب اگر مردم از حاجی خان جدا شده
نزد آدم خان آمدند بعد ازین آدم خان باستقلال تمام تا شش سال حکومت راند متعاقب این قحط عظیم
واقع شد در ولایت کشمیر چنانچه اکثر مردم از گرسنگی مردند ازین ممر اندوه کلی بحال سلطان راه یافته اکثر غلهای
خزاین را بر مردم قسمت کرد خراج را در بعضی جاها چهار یک و در بعضی هفت یک قرار داد و آدم خان بر ولایت
مکراج دست یافته انواع تعدی نمود و مردم بسیار از دست او بنزد سلطان آمده داد خواهی نمودند و هر فرمانی
که از سلطان بجانب او میرفت قبول نمیکرد تا آنکه بسیار بهم رسانید و بقصد سلطان آمد در قطب الدین پور اقامت
نمود سلطان بحکم این مضمون بیت مزن با سپاهی ز خود بیشتر * که نتوان زد انگشت بر نیشتر بلطایف
الحیل تسلی او نموده باز بولایت مکراج فرستاد و حاجی خان را بسرعت طلبید آدم خان بمکراج رفته

www.alimaanfoundation.com/

بلا توقف از انجا بر آمده بر سر سویه پور رفت حاکم انجا که از قبل سلطان معین بود بر آمده جنگ کرد و کشته شد و تمام شهر
و ولایت بغارت رفت سلطان چون خبر شنید لشکر عظیم بر سر آدم خان فرستاد جنگ عظیم دست داد و از طرفین
بسیار بقتل رسیده شکست بر آدم خان افتاد چون پل سویه پور که بر روی آب بهت بسته بودند شکست قریب سیصد
کس از مردم اعیان آدم خان در حین فرار غرق شدند آدم خان از آب گذشته آن روی آب اقامت جست و
سلطان از شهر بر آمده بجانب سویه پور آمد رعایا را دلاسا نموده درین اثنا حاجی خان بموجب فرمان که باو رفته بود
از راه بنجه نزدیک باره موله رسید سلطان پسر خورد خود بهرام را باستقبال او فرستاد و میان هر دو برادر خصوصیت
بهم رسید و آدم خان از انجا که بود گریخته از راه شاه نیک به نیلاب رفت و سلطان حاجی خان را همراه گرفته بشهر آمد
و او را ولی عهد خود گردانید حاجی خان مکر اخلاص جست کرده دقیقه از دقایق اخلاص نامرعی نگذاشت و نوکران
خود را که در سفر و حضر با او رفاقت کرده بودند سفارش کرده منصبهای کلی برای ایشان گرفت و جاگیرهای خوب
مقرر کرد سلطان کمر طلا و مرصع باو عنایت کرد دایم از و راضی بود آخر حاجی خان بواسطه شرب مدام اسهال
و موی بهم رساند در کار سلطنت خلل تمام راه یافت امرا در خفیه آدم خان را طلبیدند آدم خان باشارت
امرا آمده سلطان را دید سلطان از آمدن او بدبرد و از امرا رنجید عاقبت برادران هم عهد گشته تعظیم آدم خان
مینمودند بعد چند گاه چون ضعف پیری بر سلطان غالب و بیماری علاوه آن گردید امرا و وزرا باتفاق معروض
داشتند که امر سلطنت اگر بیکی از سلطان زادها تفویض یابد باعث امنیت و نظام ملک گردد سلطان
التفات باین سخن ناکرده هیچ یک را از پسران خود بامر سلطنت اختیار ننمود و اهل نفاق از میان آمده
صحبتها بهم رسانیدند و بهرام خان مکر انگیخته و سخنان نفاق در میان آورده دو برادر بزرگ را باهم دشمن ساخت
آدم خان از وهم در قطب الدین پور رفته اقامت نمود چون ضعف کلی بحال سلطان راه یافت امرا از
ملاحظه فتنه نمیگذاشتند که پسران بعیادت سلطان بیایند و گاه گاه سلطان را بر جای بلند بتکلف می نشاندند
و نقارها می نواختند که سلطان صحت یافته و باین تدبیر ملک بپای میداشتند آخر چون بیماری سلطان
صعب شد یک شبانروز تیز بیهوشی او گذشت شبی آدم خان تنها از قطب الدین پور بدیدن سلطان آمد
لشکر بیرون شهر گذاشت تا از حاجی خان و اعدا خبردار باشند اتفاقا همان شب حسن کچی که از امرای بزرگ
بود در دیوانخانه سلطان بجهت حاجی خان از امرا بیعت گرفته بود روز دیگر امرا آدم خان را به تقریبی از
کشمیر بر آورده حاجی خان به تعجیل هر چه تمامتر طلبیدند حاجی خان بموجب طلب امرا آمده اسپان طویله
بتمام متصرف گشت و لشکری عظیم گرد او جمع آمده اما از اندیشه فتنه و غدر مخالفان بدرون محل سلطان
نرفت آدم خان چون این خبر شنید ترسیده از راه تادیل قصد هندوستان کرد و بسیاری از نوکران او

www.alimaanfoundation.com/

جدا شدند این پدر که از امراء معتبر حاجی خان بود بتعاقب آدم خان شتافت آدم خان جنگهای مردانه کرد
بسیاری از برادران و خویشان را بقتل آورده بدر رفت و حسن خان پسر حاجی خان که در پنجه پور بود نزد
پدر آمد و رونق پنجه پور تمام در کار و بار حاجی خان راه یافت و سلطان از عالم رفت مدت حکومت او پنجاه و دو
سال بود **ذکر سلطان حیدر شاه بن سلطان زین العابدین** که حاجی خان نام داشت
بعد از پدر بسه روز جای نشین پدر شده سلطان حیدر خطاب یافت و در سکندر پور که بنوشهر مشهور است
برسم و آئین پدر جلوس کرده زرهای نثار را باهل استحقاق داد برادرش بهرام خان و پسرش حسن خان
تاج سلطنت بر سر او نهاده بخدمت او قیام نمودند بیت چو مرگ افگند افسری از سری * نهد آسمان
بر سری دیگری * ولایت مکراج بجاگیر حسن خان مقرر کرد او را امیر الامراء و ولی عهد خود ساخت و ناکام
در وجه جاگیر بهرام خان تعین نمود و راجه های اطراف را که بتقریب تعزیت و تهنیت آمده بودند اسپ و خلعت داده
رخصت کرد و باکثر امراء شمشیر مرصع و خلعت نوازش نمود سخاوت جبلی داشت و دایم الخمر بود و چون طبیعت
انتقام داشت اکثر امراء از و رنجیده بجاگیرها رفتند و چون از احوال ملک بی پروا بود از وزراء انواع تعدی
برعایا میرفت و تولی نام حجامی را بتقرب خود اختصاص داده هرچه او میگفت بآن عمل مینمود و او از مردم رشوت
میگرفت و بهر که بد میشد فی الحال مزاج سلطان را از و منحرف میساخت و بس کچی که پیشتر از همه در بیعت او
سعی نموده بسعایت تولی حجام بقتل در آمد و قبل ازین آدم خان لشکر بسیار جمع آورده بقصد جنگ سلطان
بولایت جمو رسیده بود چون خبر قتل امراء او رسیده برگشته بجمو رفته و برفاقت مانک دیو راجه جمو بجنگ مغولانی
که دران نواحی آمده بودند رفته تیری بدهن او رسیده بهمان زخم درگذشت سلطان از خبر وفات او متاثر شده
فرموده تا قالب او را از جنگ گاه بر آورده بنزدیک پدر او دفن کردند و هم دران ایام بواسطه دوام شرب
مرضهای صعب بحال سلطان راه یافت امراء در خیمه با بهرام خان اتفاق نموده خواستند که او را بسلطنت
بردارند چون این خبر بحسن خان که در هند قلاع بسیار فتح کرده بود و غنایم بی شمار بدست آورده بود رسید
لشکر جرار بطریق یلغار خود را بکشمیر رساند چون آمدن او بی رخصت بود اهل غرض سخنان از جانب او گفته
مزاج سلطان حیدر را منحرف ساختند سلطان از و رنجیده کورنش نداد هیچ یک از خدمات او مجرا نشد
روزی سلطان بر ایوان گچ کرده بر آمده بشراب مشغول گشت در حالت مستی پایش نغزید و بیفتاد و در
گذشت مدت حکومت او یکسال و دو ماه بود **ذکر سلطان حسن بن حاجی خان حیدر شاه** بعد از پدر
بشانزده روز بسعی احمد اسو اجلاس یافت و روز دهم کسانی را که از ایشان توهم داشت مقید کرد و از
سکندر پور بنوشهر رفته در آنجا اقامت کرد و خزانه جد و پدر و عم را بر مردم نثار نموده احمد آشتی را بملک

www.alimaanfoundation.com/

احمد خطاب داده مدار مهمات بروی گذاشت و پسر او نوروز آشتی نام را حاجت روا گردانید و بهرام خان
با پسر خود از کشمیر برآمده بجانب هند رفت و سپاهیان همه از و جدا شدند و همه احوال او عنقریب مذکور
خواهد شد سلطان تمام ضوابط و قوانین سلطان زین العابدین را که در زمان حیدر شاه مخیل و مندرس
گشته بود مجدداً احیا کرد مدار کار را بران گذاشت درین وقت بعضی مفسدان نزد بهرام خان رفته
او را بر جنگ سلطان تحریص نمودند و امرا نیز خطها نوشتند و او را طلبیدند بهرام خان از ولایت کره
برگشته براه کوهها در ولایت مکراج رسید سلطان درین وقت بقصد سیر در دلی پور رفته بود از شنیدن این
خبر بقصد جنگ عم خود بسویه پور رفت بعضی مردم سلطان را برین داشتند که بجانب هند باید رفت اما ملک احمد
اسوار ا ترغیب جنگ نموده نگذاشت که بجانب هند رود سلطان رای ملک احمد پسندیده ملک تاج
لیب را با لشکر گران بر سر بهرام خان فرستاد و بهرام خان را توقع این بود که لشکریان سلطان بوی
خواهند آمد آخر کار برعکس شد در موضع لولو نام حرب صعب اتفاق افتاده بهرام خان شکست یافته و
گریخته در موضع رتن کر آمد افواج سلطان بتعاقب او شتافته او را بدست آورده تیر بر دهنش رسیده و اسباب
و اشیا بغارت داده بحال خراب نزد سلطان آوردند سلطان فرموده تا پدر و پسر را در زندان کردند بعد
از زمانی میل در چشم بهرام خان کشیدند و او تا سه سال در بند مانده از عالم رفت و این بزرگ وزیر سلطان
زین العابدین و منازع ملک احمد آشتی بود و در گور ساختن بهرام خان رحمت الله علی سعیها می نمود و بارها
سلطان زین العابدین از و رنجیده میخواست که بسیاست رساند میسر نبود سلطان حسن او را بدست
آورده اتفاق در همان روز که بهرام خان را گور ساخته بودند میل در چشم او برکشیدند بعد از سه سال در
زندان او نیز بمرد بیت بچشم کس چو کس خار ستم داد * نیاید چشم خود با سر بهم داد * ملک احمد وزیر باستقبال
شد ملک یاری بهت را که رعایت کرده ملک احمد با لشکر بسیار بجانب ملک دهلی از راه راجوری روان گردید و عجب
دیو راجه جمو آمده ملک احمد یاری را دید و ملک یاری را با لشکر انبوه مدد داد و او رفته با تاتار خان که از جانب بادشاه
دهلی در دامن کوه و ولایت پنجاب حاکم بود جنگ کرد و تمام ولایت او را تاراج نمود و شهر سیالکوٹ را خراب ساخت و
سلطان را از حیات خاتون که از نسل سادات بود پسری متولد شد سلطان او را محمد نام کرده بملک یاری بجهت
تربیت سپرد پسر دیگر او حسین نام نهاده بملک نوروز بن ملک احمد داد تا او را پرورش کند و میان ملک احمد و ملک یاری
رنجش راه یافته در مقام دفع یکدیگر شدند و میان امرا نیز خلاف بهم رسیده جنگهای عظیم شد تا شبی جمعیت نموده
بدیوانخانه سلطان در آمد دست اندازیها نمودند و آتش در زدند و در کار سلطنت خلل کلی راه یافت سلطان
ملک احمد اسوار را با جمعی دیگر از خویشان او مقید ساخته اموال او را بتاراج داد و او در زندان بمرد سلطان

www.alimaanfoundation.com/

سید ناصر را که نزد سلطان زین العابدین مقرب بود و در مجلس بر خودش تقدیم میفرمود و بحکم سلطان
از کشمیر اخراج یافته بولایت دهلی رفته بود طلبید سید ناصر چون نزدیک دده سر پنجال رسید وفات یافت
بعد از آن سید حسن ولد سید ناصر را که پدر حیات خاتون بود از دهلی طلبیده زمام اختیار بدست او داد
سید مزاج سلطان را از امراء کشمیر منحرف ساخت و جمعی کثیر از اعیان ملک بسعی او بقتل رسیدند و ملک
یاری محبوس گشت و بقیه دیگر از هراس گریخته باطراف رفتند جهانگیر ماکری که از امراء بزرگ بود گریخته
بقلعه لوهرکوت رفت بعد از چند روز سلطان را زحمت اسهال طاری شده ضعف کلی بحال او راه یافت سلطان
حسن وصیت نمود که چون پسران من خوردند یوسف خان بن بهرام خان را که در بند ست با فتح خان پسر آدم خان
را در ولایت خسو است بسلطنت بردارند و محمد خان را ولی عهد سازند سید حسن بظاهر قبول کرد و سلطان
بهمان الم درگذشت مدت حکومت او معلوم نیست **ذکر سلطان محمد شاه** بن سلطان حسن محمد خان
هفت ساله بود بسعی حسن بحکومت رسید و دران روز جمیع اسباب طلا و نقره و اسلحه و اقمشه و اطعمه و غیر آن در
پیش او گذاشته هیچ کدام از آن چیزها التفات ناکرده کمان را بدست گرفت حاضران ازین عمل او استدلال
بر بزرگی و مردانگی کرده گفتند که در کار جهانداری خواهد کوشید و استقلال سادات بمرتبه رسید که هیچ یک از
امراء و وزراء نمیگذاشتند که نزد سلطان آید کشمیریان ازین معنی بتنگ آمده شبی باتفاق پرسرام راجه جمو که از
ترس تاتار خان پناه بکشمیر برده بود سید حسن را با سی نفر از اعیان سادات در باغ نوشهر بغدر کشتند و از آب
بهت گذشتند و پل را شکستند آن طرف جمعیت کرده نشستند و سید محمد پسر سید حسن که خالوی سلطان بود
جمعیت نموده بجهت محافظت سلطان بدیوانخانه آمد در این چنین شبی که فتنه عظیم روی داده هر کس بخود
درمانده عیدنی ربیا خواست تا یوسف خان بن بهرام خان را که در بند بود بدر برد سید علیخان نام از امرای
سادات برین معنی اطلاع یافته یوسف خان را بقتل آورد و ماجی بهت را که در قتل یوسف خان تاسف
میخورد نیز کشت و مادر یوسف سال دیوی نام که از آن گاه که بیوه شده بود زیاده از سه لقمه جوی در وقت افطار غذا
نمیساخت نعش پسر را سه روز در خانه نگاهداشت و بعد از آنکه او را دفن کردند حجره نزدیک بمقبره او ساخته آنجا میبود
تا از عالم رفت القصه سید علی خان و سادات دیگر بقصد جنگ مخالفان بر کنار آب جمعیت کرده نشستند
و زر بسیار خرج کرده لشکر عظیم بهم رسانیدند و مردم کشمیر از اطراف و جوانب فوج فوج آمده با مخالفان میپیوستند
و از جانبین جنگ تیر و تفنگ در کار شده بودند و هر روز از طرفین کس بسیار بقتل میرسید و دزدان علانیه بشهر
آمده تاراج مینمودند و سادات خندقی گرد شهر کندند تا از دزدان امن شد و خانهای مخالفان در شهر و مواضع
هر جا که بود بخاک برابر کردند و اموال و مواشی ایشان بتاراج داده از غایت تکبر خود نگاهبانی نمیکردند در

www.alimaanfoundation.com/

جهانگیر ماکری که در لوهرکوت میبود بطلب مخالفان رسیدند هر چند سادات باو پیغام صلح فرستادند قبول
ننمود روزی داود ابن جهانگیر ماکری و سیفی و اتکری از پل گذشتند و بسادات جنگ کردند داود با
اکثری از مخالفان بقتل رسید و سادات خوشحال گشتند و نقاره نواختند و از سرهای مخالفان منارها ساختند روز دیگر
سادات خواستند که از روی غلبه از پل بگذرند مخالفان پیش آمدند و در میان پل عظیم دست داد چون پل شکست
از طرفین خلائق در آب غرق شد و بعد از آن سادات بتاتارخان حاکم پنجاب خط نوشته او را بمدد خویش طلبیدند
او لشکر بسیار بمدد ایشان فرستاد چون لشکر او بنواحی بهتر رسید پیش نام راجه آنجا با ایشان جنگ کرده مردم خوب
را بقتل رسانید مخالفان از استماع این خبر خوشحالیها نمودند و میان سادات و کشمیریان تا دو ماه دایم جنگ
بود آخر کشمیریان سه فوج شده از آب گذشتند و اطراف کوه را فرو گرفتند و سادات در مقابل ایشان آمده داد
مردانگی دادند چون جمعیت مخالفان اضعاف متضاعف بود اکثر از اعیان سادات بقتل رسیده بقیه روی
فرار بشهر آوردند کشمیریان تعاقب نموده بشهر در آمده دست بقتل و غارت گشادند و در شهر آتش زدند و از آن
آتش خانقاه میر سید علی بسوخت و بآنجا آتش منتهی گشت و عدد کشتگان در آن روز بدو هزار کس رسید و این
واقعه در سنه اثنی و تسعین و ثمانمائه روی داد و سید محمد بن سید حسن در خانه گدائی نام شخصی از طایفه راون در آمده
تحصن جست مخالفان همه یکجا شده در دیوان خانه بسلام محمد شاه رفتند و او را از خود ساخته سید علیجان را
با دیگر سادات از کشمیر اخراج نمودند و پرسرام را زرهای کلی داده رخصت نمودند و چون هر کدام از کشمیریان دعوی
سرداری داشتند در اندک زمانی میان ایشان مخالفتها پدید آمده کار سلطنت از انتظام بر افتاد و فتح خان
ابن آدم خان که بعد از وفات تاتارخان حاکم پنجاب شده بود از جالندر بقصد مملکت موروثی براجوری
رسیده آنجا میبود چون نبیره سلطان زین العابدین بود مردم واقعه طلب از امرا و رعایا فوج فوج تردد
میرفتند و او بهر کدام انعامی داده امیدوار میساخت و چشم میداشت که جهانگیر ماکری پیش از همه آمده او را
خواهد دید جهانگیر ماکری بتوهم اینکه مخالفان او اول رفته دیده اند بفتح خان در نیامده او را از داعیه تسخیر کشمیر
منع نمود و سلطان محمود شاه ترغیب جهانگیر ماکری از کشمیر بر آمده میدان گیر سوار را معسکر خود بساخت
و فتح خان نیز از راه هیره پور بنواحی اودن رسید و چشمه آب در میان کرده در برابر نشست و صفها ترتیب
یافته آتش حرب اشتعال یافت اول فتح خان غلبه نموده نزدیک بود که لشکر سلطان پریشان شود آخر
جهانگیر پای ثبات محکم داشته مقدار پنجاه کس خوب را از لشکر فتح خان بقتل آورد و شکست بر لشکر فتح خان
افتاده نزدیک بود که فتح خان گرفتار شود یکی از منافقان آوازه در انداخت که سلطان محمد شاه بدست
مخالفان اسیر گشت جهانگیر پریشان خاطر گشته از تعاقب او باز ماند سلطان بعد از فتح بکشمیر آمده ملک یاری بهٹ

www.alimaanfoundation.com/

را بتاراج مواضعی که فتح خان را جای داده بودند فرستاد و آدم خان و فتح خان مدتی غایب
بوده در نواحی بیرم کله سر براوردند و مرتبه دویم جمعیت بهم رسانیده به تسخیر کشمیر آمدند و جهانگیر ماکری با
لشکری انبوه بمقابله او برآمده در میدان موضع گوسوار پرگنه ناکام فرود آمد و زیرک خدمتگار فتح خان درین
وقت فرصت یافته بشهر رفته جمعی کثیر را از امرا که در بند بودند براورد و ازان جمله سیفی و انکری بود جهانگیر از
خلاصی یافتن سیفی و انکری اندوهگین شده اراده صلح بفتح خان نمود براجه راجوری که فتح خان بمدد او آمده
بود پیغام نمود که در لشکر فتح خان تفرقه انداز و راجه راجوری و امرا دیگر جدا شده پیش جهانگیر رفتند فتح خان
مضطرب شده برگشت و جهانگیر تا هیرپور تعاقب او نمود فتح خان بملک جمو رفته آنرا مسخر ساخت و لشکر
عظیم از انجا همراه کرده باز به تسخیر کشمیر آمد درین ولا جهانگیر خان سادات را قبل ازین اخراج کرده بود بدلاسا
طلبیده جنگ عظیم میان سلطان و فتح خان روی داد سیفی و انکری از قبل فتح خان جنگهای مردانه نمود و از
جانب سلطان سادات ترددات خوب کرده داد جلادت و مردانگی دادند جمعی کثیر از ایشان بشهادت رسیده
بقیه که ماندند محل اعتماد سلطان جهانگیر گشتند درین مرتبه فتح خان هزیمت یافته رفت و باز لشکر انبوه جمع کرده به
کشمیر آمد و جنگها کرده غلبه یافت بیت گل شادی اگر خواهی ز خار غم مکش دامن + قدم گر طالب گنجی بکام اژدها
درنه + و کار بجای رسید که هیچکس با سلطان نماند و خزاین او تمام رفت و جهانگیر زخمی شده بگوشه قرار نمود
و میر سید محمد بن سید حسن بفتح خان درآمد و بعد ازان چندگاه سلطان محمد شاه را زمین داران گرفته بفتح خان
سپردند درین وقت ده سال و هفت ماه از سلطنت او گذشته بود و فتح خان او را با برادران خود در
دیوان خانه نگاه میداشت و فرموده بود با طعمه و اشربه و سایر ضروریات برای او میداشتند و سیفی
و انگری دایم در مقام تعظیم او بود بخدمت او قیام مینمود **ذکر سلطان فتح شاه** که عبارت از فتح خان
باشد در سنه اربع و تسعین و ثمانمائه خود را سلطان فتح شاه خطاب کرده بر سریر حکومت تمکن جست و رائق
و قائق مهمات خود سیفی و انکری را گردانید درین وقت میر شمس از مریدان شاه قاسم از عراق بکشمیر آمده محل اعتقاد
خلائق گردید و تمام اوقاف و املاک معابد دیوهره بمریدان او مقرر شد و صوفیان او در تخریب و انهدام
معابد کفار میکوشیدند و کس مانع نتوانستی شد در اندک مدت میان امرا نزاع بهم رسیده بر سر دیوانخانه
آمده یکدگر را کشتند ملک اتجی اورنیا که از اعیان امرا فتح خان بودند با جمعی سلطان محمد شاه را از زندان
براورده در بارموله آمدند چون در وی آثار رشد ندیدند از عمل خود پشیمان شده خواستند که باز سلطان
محمد شاه را گرفته بفتح خان بدهند محمد شاه ازین معنی اطلاع یافته شبی بدر رفت بعد ازان سلطان فتح شاه
ولایت کشمیر را سه حصه ساخته در میان خود ملک اتجی و شنکر قسمت علی السویه نمود و ملک اتجی را وزیر مطلق و

www.alimaanfoundation.com/

و شنکر را دیوان کل ساخت و ملک انجی در تحصیل قضایا فراست داشت از انجمله انکه دو کس بر سر پیچک با یک
ابریشم نزاع داشتند و هر یکی میگفت که این پیچک از منست و در میان وزن و رنگ متفق بودند چون این قضیه پیش
ملک انجی آمد پرسید که پیچک بر سر انگشت بالنه پیچیده اند مالک گفت بر انگشت و مبطل گفت بر لنه چون واکردند
ظاهر شد که بر انگشت پیچیده بودند بعد ازانکه مدتی از سلطنت سلطان فتح شاه گذشت ابراهیم پسر جهانگیر ماکری
که منصب پدر با و تفویض یافته بود نزد محمد شاه رفته او را از هندوستان تحریص نموده بر سر ولایت کشمیر آورد
و میان او و سلطان فتح شاه جنگ عظیم در نواحی کوهاموته دست داده شکست بر لشکر سلطان فتح شاه
افتاد لشکر فتح شاه از راه هیرا پور بهندوستان رفت نه سال از حکومت او گذشته بود که انبو اقعه دست داد
بعد ازان سلطان محمد بار دوم بر تخت حکومت تمکن جسته ابراهیم ماکری را وزیر مطلق و اسکندر خانرا که از اولاد
سلطان شهاب الدین بود ولیعهد خود ساخت و پسر ابراهیم ملک انجی را که زنه ایشان بود در زندان خانه رفته
بقتل رسانیده فتح خان بعد از چند روز جمعیت عظیم مهم رسانیده باز متوجه کشمیر شد سلطان محمد شاه تاب مقاومت
نیاورده بی جنگ روی بگریز نهاد مدت حکومت او درین نوبت نه ماه و نه روز بود سلطان فتح شاه بار دیگر متصرف
کشمیر شده جهانگیر را که از طایفه بدره بود وزیر و شنکر رینا را دیوان کل ساخت و حکومت بعدل میراند و محمد شاه بعد از شنیدن
خبر رون نزد اسکندر لکهر رفت اسکندر لکهر لشکر بسیار بمدد او فرستاد جهانگیر بدفعتیار سلطان فتح شاه رنجیده بمحمد شاه در آمد
او را از راه جوری بکشمیر برد سلطان فتح شاه جهانگیر ماکری را با اول لشکر خود ساخته بجنگ محمد شاه فرستاد شکست بر لشکر
فتح شاه افتاده جهانگیر ماکری با پسر خود و دران جنگ کشته شد و از امرای معتبر او مثل علی شاه نیکی و دیگران بمحمد شاه در آمدند سلطان
فتح شاه ناچار روی فرار بجانب هندوستان نهاده همانجا وفات یافت درین مرتبه حکومت او یکسال و یکماه بود سلطان محمد شاه در مرتبه سوم بر
سریر حکومت اجلاس یافته نقارها نواخت و شنکر را که از امرای معتبر فتح شاه بود بند کرده کاجی چک را که بفراست و شجاعت موصوف بود
بوزارت اختیار نمود و کاجی چک در قطع خصومات فراست عظیم داشت از جمله نویسنده زنی داشت بسبب
اتفاق چندگاه ازان زن دور افتاد و زن بی صبری نموده شوهر دیگر خواست بعد از چندگاه نویسنده
پیدا شد میان او و شوهر دوم مناقشه بهم رسید و نزد کاجی حک رفتند و چون بیچیک گواه بر وقوف
مدعای خود نداشت تشخص این قضیه مشکل نمود آخر ملک کاجی چک آن زن را گفت تو راست میگوئی و این
نویسنده دروغ گوست بیا قدری آب درین دوات من بریز تا تمسکی برای تو نویسم که او را با تو کاری نباشد
زن برخاست و آنقدر آب که ضروری بود در دوات ریخت ملک گفت دیگر بریز باز اندک آب که سیاهی
را ضایع نکند ریخت و درین احتیاط تمام بجای آورد ملک بخاطر آن گفت که از احتیاط نمودن این زن
جزم شد که زن نویسنده ست و زن نیز بالاخر اعتراف نمود و مناقشه از هم گذشت چون سلطان محمد شاه

www.alimaanfoundation.com/

استقلال تمام بهم رسانید اکثری از امرای فتح شاه مثل سیفی و اکبری و غیره را بسیاست رسانید و شنکر زیبا
باجل خود درگذشت و نعش فتح شاه را نوکران او از هند بکشمیر آوردند و سلطان محمد شاه باستقبال رفته در جوار مزار
سلطان زین العابدین فرمود تا دفن کردند و این وقائع در سنه اثنی و عشرین و تسعمائه روی نمود و هم درین
سال سلطان سکندر لودی بادشاه دهلی درگذشت و پسر او ابراهیم بر تخت نشست درین ایام چون ملک
کاجی ابراهیم ماکری را در زندان کرد پسر او ابدال ماکری باتفاق جمعی از مردم هند سکندر خان بن فتح شاه را
بسلطنت برداشته بکشمیر آورد و سلطان محمد شاه ملک کاجی در بولهور از پرگنه تابکل بجنگ مخالفان برآمدند
و اسکندر خان تاب نیاورده بقلعه ناکام درآمد ملک کاجی آنقلعه را گرد کرد روزی چند جنگ مابین فریقین
قائم بود درین اثنا جمعی از امرای سلطان بقصد بغی برآمده نزد اسکندر خان میرفتند کاجی مسعود نام پسر خود را
بسر ایشان فرستاد و او جنگ مردانه بایشان کرده کشته شد اما فتح از جانب مسعود روی نمود و سکندر خان قلعه
ناکام را گذاشته بدر رفت و ملک بقلعه درآمد و ماکریان پریشان و ابتر در پی سکندر خان رفتند و سلطان محمد شاه
مسرور و مبتهج بشهر مراجعت نمود و این وقائع در سنه احدی و ثلثین و تسعمائه روی نمود و هم درین سال
حضرت فردوس مکانی بابر بادشاه بر سر ابراهیم لودی آمده در میدان پانی پت او را بقتل آورد و درین اثنا
مزاج سلطان بسعایت اعدا از ملک کاجی انحراف یافت ملک کاجی توهم نموده براجوری رفته راجهای
اطراف را بخود منقاد ساخت درینوقت سکندر خان پیش سلطان شکست یافته رفته بود باتفاق جمعی از مغولان
آمده لوهرکوت را متصرف شد و ملک یاری برادر ملک کاجی خبردار شده بر سر او رفت و جنگ کرده او را دستگیر
ساخته نزد سلطان فرستاد سلطان بواسطه دولتخواهی از ملک کاجی راضی شده باز عهده وزارت باو تفویض
نموده در چشم سکندر میل کشید درینولا ابراهیم خان پسر سلطان محمد شاه بهمراهی پدر نزد سلطان ابراهیم لودی
بدهلی رفته سلطان ابراهیم لودی لشکر بسیار بسلطان محمد شاه داده رخصت کرد و ابراهیم خان را در خدمت خود
نگاهداشته بود بسبب حادثه سلطان ابراهیم بکشمیر آمد و ملک کاجی بواسطه کور ساختی سکندر خان از سلطان رنجیده
بود او را بهر بهانه که خواست در زندان کرده بعد از آن که سلطان را مقید ساخت ابراهیم خان را بسلطنت برداشت
و مدت حکومت محمد شاه درینمرتبه پانزده سال و یازده ماه و یازده روز بود **ذکر سلطان ابراهیم شاه
بن محمد شاه** چون بر تخت نشست ملک کاجی را بهمان دستور وزیر مستقل گردانیده ابدال ماکری
بن ابراهیم ماکری که از دست جفای ملک کاجی بهند رفته بود درینولا بملازمت حضرت فردوس مکانی بعرض
رسانید که از غلبه دشمنان پناه باین درگاه آورده ام اگر بنده را بلشکر امداد فرمایند کشمیر را باسهل وجه بجهت بندگان
حضرت تسخیر نمایم آنحضرت بعد از اطلاع بر صورت و سیرت او بزبان تلطف فرمودند که در جنگل هم اینچنین

www.alimaanfoundation.com/

مردم بهم میرسند باسپ و خلعت سرفراز ساخته لشکر بسیار بهمراهی او تعین فرمودند و شیخ علی بیگ و محمد خان و محمود خان
را سردار لشکر گردانیدند چون ابدال ماکری دید که مردم کشمیر از مغولان تنفر خواهند جست برای مصلحت نام سلطنت
بر نازک شاه بن فتح شاه نهاده متوجه کشمیر گردید و از آن طرف ملک کاجی ابراهیم شاه را برداشته در موضع سلام
از پرگنه بانکل لشکرگاه ساختند بطرفین مقابل هم فرود آمدند ابدال ماکری بملک کاجی پیغام فرستاد که من بخدمت
بابر شاه رفته مدد آورده ام و شوکت و صلابت آن بادشاه بمرتبه ایست که سلطان ابراهیم بادشاه دهلی را
که پانصد هزار کس داشت در طرفة العین بخاک تیره برابر ساخت خیریت تو در آنست که در سلک دولتخواهان
آن بادشاه ورائی و اگر این دولت نصیب تو نیست زودتر برای و با این لشکر جنگ کن وقت تدافع و تساهل
نیست ملک کاجی سید ابراهیم خان سرنگ و ملک یاری را سردار سه فوج ساخته بجنگ در آمد و از طرفین
مقابله عظیم دست داده کس بسیار بقتل رسید و از امرای نامدار ابراهیم شاه یاری بیگ و سرنگ وغیره که
هر یک جمعیت عظیم داشتند بقتل آمدند ملک کاجی مضطرب شده بشهر فرار نمود و آنجا هم نتوانست قرار گرفت
و بجانب کوهستان رفت و از احوال ابراهیم شاه که چه شد و کجا رفت هیچ معلوم نیست و مدت حکومت
او هشت ماه و بست پنج روز بود **ذکر سلطان نازک شاه بن فتح شاه** بعد از فتح در شهر
سری نگر جلوس نموده مردم کشمیر را که از مغولان متوهم بودند دلاسا داد کشمیریان از جلوس او خوشحالیها نمودند
و از شهر بر آمده در نوشهر که از قدیم پای تخت سلاطین بود قرار گرفت و ابدال ماکری را بوزارت و وکالت
برگیرند و ابدال بقصد تعاقب ملک کاجی تا سواد جمل نگری رفت و چون معلوم نمود که بدست آوردن او
ممکن نیست شروع در تقسیم ولایات نمود بعد از خالصه تمام ولایت بچهار حصه قرار یافت یک حصه ابدال ماکری
و دوم بمیر علی و حصه سوم بلوهر ماکری باقی بریکی چک قرار یافت ابدال ماکری نوکران فردوس مکانی را تحف و
هدایای بسیار داده بجانب هند رخصت نمود و پیغام عتاب آمیز بملک کاجی فرستاده محمد شاه را نزد خود
طلبیده بمیر علی محمد شاه را از قلعه لوهر کوٹ بر آورد باتفاق بکشمیر آمدند و ملک کاجی را نگذاشتند که بیاید که سلطان
محمد شاه در مرتبه چهارم بر تخت نشست و نازک شاه را که بست سال حکومت [illegible] بود [illegible]
درین ایام حضرت فردوس مکانی از عالم فانی انتقال نمود و حضرت جنت آشیانی محمد همایون بادشاه
بر سریر سلطنت تمکن فرمودند و این قصه در سنه سبع و ثلثین و تسعمائة واقع شد چون یکسال بر سلطنت سلطان
نازک شاه گذشت و ملک کاجی چک که بولایت کوهستان رفته بود از آن ولایت جمعیت انبوه بهم رسانید
در نواحی پنجرار آمد ملک ابدال در برابر او آمده جنگ کرد ملک کاجی گریخته بهند آمد درین ایام میرزا کامران در ولایت
پنجاب تسلط تمام داشت شیخ علی بیگ محمد خان و محمود خان مغول که بعد از فتح کشمیر برخصت ابدال ماکری

www.alimaanfoundation.com/

مراجعت کرده بودند بخدمت مرزا کامران بعرض رسانیدند که چون ما بر تمام ولایت کشمیر اطلاع یافته ایم اگر
اندکی توجه فرمایند بدست آوردن این ولایت در کمال آسانیست مرزا کامران محرم بیگ را سردار لشکر
ساخته باتفاق امرائیکه از کشمیر آمده بودند بر سر کشمیر تعیین نمود چون افواج مغول بکشمیر نزدیک رسیدند کشمیریان
از هراس تمام اموال و اسباب خود در خانه ها گذاشته جانب کوهها گریختند افواج مغول رفته شهر را تاراج
کرده آتش در زدند و بعضی کشمیریان که از کوهستان بجنگ مغول آمده بودند بقتل رسیدند و ابدال ماکری
اول باین عقیده بود که ملک کاجی بمغولان همراه است چون یقین او شد که داخل افواج
مغول نیست اظهار اتحاد و یگانگی با و نموده او را با پسران و برادران طلبیده عهد و سوگند در میان آوردند
و اینمعنی باعث قوت کشمیریان شد دل بر جنگ نهادند و باتفاق جنگ با مغولان کردند مصلحت وقت را
دیده بملک خویش رفتند و بعد از چندگاه ملک کاجی بواسطه مکر و غروریکه از ملک ابدال معاینه کرد ببودن آنجا
راضی نشده باز بهند رفت و درین سال که سنه تسع و ثلثین و تسعمائه باشد سلطان سعید خان بادشاه
کاشغر پسر خود سکندر خان را بهمراهی مرزا حیدر کاشغری با دوازده هزار کس از راه تبت و لار بر سر کشمیر فرستاد
کشمیریان از آوازه صلابت و محاربت ایشان کشمیر را خالی کرده بی جنگ باطراف گریختند و پناه
بکوهستان بردند کاشغریان بولایت کشمیر درآمده عمارت عالی را که از سلاطین سابق بود بخاک برابر ساختند
و شهر و دیهات را آتش زدند و خزائن و دفائن که در زیر خاک مدفون بوده همه را بتفحص یافته تمام لشکریان
پر از مال و اسپان گردیدند و هر جا که اهل کشمیر رفته نهان شده بودند خبر یافته بر سر ایشان میرفتند و ایشان را
قتل و اسیر میساختند و تا سه ماه این صحبت در کار بود و ملک کاجی چک و ملک ابدال ماکری و دیگر سرداران
نامی بحکدمر رفته پناه بردند و چون آنجا بودن را مصلحت ندانستند بجانب کمها در باره و از آنجا براه ماربادو
از کوه فرود آمده بجنگ مغولان قرار داده روان شدند و سلطان زاده و اسکندر خان و میرزا حیدر
نیز با لشکر انبوه در برابر ایشان آمدند جنگ عظیم روی داده از سرداران کشمیر مثل ملک علی و میر حسین و شیخ
میر علی و میر کمال کشته شدند و از کاشغریان نیز مردم خوب بقتل آمدند کشمیریان خواستند که پشت بمعرکه دهند
اما ملک کاجی و ابدال ماکری پای جلادت محکم داشته و کشمیریان دیگر را بجنگ ترغیب و تحریص نموده داد
جلادت و مردانگی دادند و از طرفین چندان مردم مقتول گشتند که از حیز شمار بیرون بود و چند قالب بی سر
برخاسته در حرکت آمد و وجه آن سابقا مذکور شد و از بامداد تا شام جنگ مابین فریقین قائم بود و چون شب در آمد
طرفین از غنیم خود حساب گرفته هر کس بجای خود رفت و هر دو طائفه از جنگ برآمده بمصالحه راضی شدند
کاشغریان صوف و سقلات و سائر نفائس نزد محمد شاه فرستاده نسبت خویشی قرار دادند سلطان محمد نیز

www.alimaanfoundation.com/

باتفاق ملک کاجی و ابدال صلحنامه نوشته با غرائب کشمیر بجانب کاشغریان فرستادند و قرار یافت که
دختر محمد شاه در عقد ازدواج سلطانزاده سکندر در آید و بندیان کشمیری که در دست مغولان بوده رها
کنند کاشغریان باین صلح راضی شده متوجه کاشغر شدند و پریشانی که در کشمیر پیدا شده بود بامن و رفاهیت
مبدل شد و درینسال دو ستاره ذات الاذناب یعنی دم دار طلوع نموده بود و قحط عظیم درین ایام
پیدا شد چنانچه اکثر خلائق ببلاء گرسنگی هلاک گشتند بقیه که ماندند جلای وطن اختیار نموده بجاهای دور رفتند
و حکایت دلجو که قتل عام کرده بود از دلهای مردم فراموش گشته در جنب این حادثه آسان مینمود و این
محنت تا ده ماه امتداد یافته انقطاع یافت و چون وقت میوه نیز رسید فی الجمله رفاهیت در خلائق
روی مینمود درینوقت میان ملک کاجی و ابدال ماکری رنجش در میان آمد ملک کاجی از شهر برآمده در زین پور
قرار گرفت و ملک ابدال بوزارت سلطان قیام مینمود و حکام و عمال هر ستمی که بر رعایا میخواستند میکردند
و هیچکس بداد نمیرسید بعد از چندگاه سلطان محمد شاه تپ محرق بهم رسانیده هر زری که داشت بمحتاجان بخشیده
بهمان بیماری از عالم گذشت مدت حکومت او پنجاه سال بود **ذکر سلطان شمس الدین سلطان**
محمد بعد از پدر بر سریر سلطنت تمکن جسته باتفاق وزرا تمام ولایت را بر امرا تقسیم نمود و مردم کشمیر از جلوس او
خوشحال شدند در اندک فرصت میان ملک کاجی و ابدال نزاع بهم رسیده ملک کاجی را بقصد جنگ ابدال
بجانب کوه سو برد و ابدال نیز باستعداد تمام در مقابل آمد و آخر بصلح قرار یافته ابدال در کمراج که جاگیر او بود رفت
و سلطان و ملک کاجی بسری نگر مراجعت نمودند باز بعد چندگاه ابدال سر از اطاعت تافته در مقام فساد
شده در کمراج خلل انداخت این مرتبه سر فتنه بآسانی تسکین یافت از احوال سلطان شمس الدین در تاریخ
کشمیر زیاده برین یافت نشد و ایام حکومت او معین نگشت بعد از و پسرش نازک شاه بحکومت نشست
پنج شش ماهی نگذشته بود میرزا حیدر استیلا یافته صاحب تصرف گشت در ایام حکومت او خطبه و سکه
بنام نامی حضرت جنت آشیانی محمد همایون بادشاه بود **ذکر حکومت مرزا حیدر** در سنه
ثمان و اربعین و تسعمائه در وقتی که جنت آشیانی از شیرخان شکست یافته بلاهور آمده بودند ابدال ماکری
در یکی چک و بعضی از اعیان مملکت کشمیر عرضداشت اختیار دولتخواهی و ترغیب گرفتن کشمیر نموده بوسیله
مرزا حیدر فرستادند و آنحضرت میرزا حیدر را رخصت کرده قرار رفتن خود نیز دادند و چون میرزا حیدر نیز رسید
ابدال ماکری در یکی چک آمده ملحق شدند و همراه مرزا حیدر زیاده بر چهار صد سوار نبود و چون براجوری رسید
کاجی چک که حاکم کشمیر بود با سه هزار و پنجاه هزار پیاده کوتل کرسل را آمده محکم ساخت مرزا حیدر ترک این راه داده
براه پنج روان شد و کاجی از روی کمال غرور محافظت آن راه ننمود و میرزا حیدر از کوه گذشته بفضای

www.alimaanfoundation.com/

کشمیر درآمده بناگاه سری نگر را متصرف شد و ابدال ماکری و ریکی چک استقلال یافته مهمات از پیش خود گرفتند
و پرگنه چند بجاگیر میرزا نامزد نمودند اتفاقا در همان اثنا ابدال ماکری را عمر بسر آمده و پسران خود را بحیدر سفارش نموده
درگذشت و بعد از درآمدن میرزا حیدر بکشمیر کاجی چک پیش شیر خان افغان بهندوستان رفته پنجهزار سوار که
حسین شروانی و علاول خان سردار آنها بودند با دو فیل با کومک آورد و میرزا حیدر با اتفاق ریکی چک متوجه
جنگ او شدند فریقین باین موضع و ته بار و موضع کاره صفها بیاراستند و نسیم فتح بر پرچم علم مرزا حیدر وزیده
امرای شیر خان کاجی چک هزیمت یافتند و کاجی چک در بیرم کله قرار گرفت و ملا محمد یوسف جامع تاریخ فتح
مکرر یافته بود و در سنه خمسین و تسعمائه مرزا حیدر در قلعه اندرکوٹ اقامت نمود و بحمیت بدگمان شدن مرزا
حیدر در باب ریکی چک او گرنجیه نزد کاجی چک رفت و هر دو اتفاق نموده در سنه احدی و خمسین و تسعمائه
بقصد استیصال مرزا حیدر روی بسری نگر نهادند و بهرام چک پسر ریکی چک خود را بسری نگر رسانید مرزا حیدر
بندگان کوکه و خواجه حاجی کشمیری را بدفع وی نامزد کرد و او تاب نیاورده بگریخت و چون لشکر مرزا تعاقب
نمودند کاجی چک و ریکی چک فرار را غنیمت دانسته در بیرم کله قرار گرفتند و مرزا حیدر بندگان کوکه در سری نگر
گذاشته متوجه تسخیر تبت شده از قلاع نزرگ قلعه کوسوار را با چند قلعه دیگر فتح کرد و در سنه اثنی و خمسین و تسعمائه
کاجی چک و پسر او به تپ و لرزه بمردند مرزا حیدر این سال را بفراغت گذرانید و در سنه ثلث و خمسین و تسعمائه
ریکی چک با مرای مرزا حیدر جنگ کرده کشته شد و سرش با سر پسرش غازیخان پیش مرزا آوردند و در سنه
اربع و خمسین و تسعمائه ایلچی از کاشغر رسیده مرزا حیدر باستقبال ایلچی در لار آمد و انجا بهرام ولد مسعود چک
که مدت هفت سال در کمراج جنگهای خوب کرده بر همه غالب بود با خان میرک مرزا سخنان صلح در میان
آورده عهد و شرط قرار داد خان میرک مرزا بعهد و سوگند او را طلبید وقتی که انچه بهرام در مجلس او آمد و رفت
خنجری از موزه کشیده بر شکم وی زد او همچنان زخم خورده گریخت و در جنگل درآمد خان میرک مرزا متعاقب او
شتافته او را گرفت و سر او را جدا کرده نزد مرزا حیدر در لار آورد و گمان اینکه مرزا حیدر خوشحال خواهد شد عیدی نیا
بعد از حاضر ساختن از دیدن سر او در قهر شد و بغضب برخاست و گفت بعد از شرط و عهد کشتن یکی لائق
نباشد مرزا حیدر گفت من از نیوا قعه خبر ندارم بعد ازان مرزا حیدر از راه لار متوجه کشتوار شد بندگان کوکه
و محمد ماکری و دلکه مغول و میرزا محمد یحیی و عیدی نیا را هراول لشکر ساخته خود در موضع دوجها بر نزدیک کشتوار
قرار گرفت و جماعت هراول سه روزه در یک روز قطع نموده بموضع دوست که درین جانب آب ماریاست
رسیدند و لشکر کشتوار آنجانب آب بود و جنگ تیر و تفنگ درمیان آمده هیچ یک از آب عبور نتوانستند کرد و
دیگر لشکر مرزا حیدر از راه راست انحراف ورزیده خواستند که در کشتوار درایند چون بموضع دار رسیدند

www.alimaanfoundation.com/

باد تند برخاست و تاریک شد مردم لار هجوم نموده بر سر ایشان آمدند بندگان کوکه سردار بود با کس بسیار بقتل رسید و از انجا که روان شدند در راه محمد ماکری و پسرش با بست و پنج کس خوب کشته شده بقیه السیف بهزار محنت بمرزا حیدر ملحق شدند مرزا حیدر از انجا برآمده در سنه خمس و خمسین و تسعمائة متوجه تبت گشت و راجوری را از دست کشمیریان برآورده بمجد نظر و میر علی داده بکلن را بملا عبد الله و تبت خورد را بملا قاسم مقرر نموده و تبت کلان را فتح نموده محسن نامی را بحکومت آنجا تعین کرد و در سنه ستة و خمسین و تسعمائة مرزا حیدر متوجه قلعه دبیل گردید لکهر آمده مرزا را دید و درخواست گناه دولت چک برادرزاده کاجی چک نمود مرزا حیدر آدم در خرگاه نشسته بودند دولت چک را آنجا بطلبیدند دولت چک قهر کرده از مجلس برخاست و فیلی را که جهت پیشکش آورده بود همراه گرفته روان شد مردم خواستند که او را تعاقب کنند مرزا حیدر مانع آمد و بعد از چندگاه مرزا بکشمیر مراجعت کرد دولت چک غازیخان و حسین چک و بهرام چک نزد هیبت خان نیازیکه از پیش اسلام خان هزیمت خورده در راجوری آمده بودند و اسلام خان بتعاقب نیازیان در موضع بدوار ولایت نوشهر رسیده بود سید خان عبد الملک نام را که از معتبران او بود نزد هیبت خان فرستاد و سید خان مقدمات صلح درمیان آورده مادر و پسر هیبت خان را نزد اسلام خان آورد و اسلام خان برگشته در موضع بن از نواحی سالکوٹ آمده قرار گرفت و کشمیریان مذکور هیبت خان را در راه بلا آورده خواستند که او را بکشمیر برده مرزا حیدر را از میان بردارند هیبت خان از انمعنی آگاه بخود نتوانست قرار داد و برهمنی که نزد مرزا حیدر فرستاده مقدمات صلح درمیان آورد مرزا حیدر خرجی وافر بدست آن برهمن فرستاد و هیبت خان از انجا بموضع برکه از توابع ولایت جموست آمد و کشمیریان از و جدا شده نزد اسلام خان آمدند و غازیخان پیش مرزا حیدر رفت و در سنه سبع و خمسین و تسعمائة مرزا حیدر خاطر از اطراف جمع کرده خواجه شمسی مغول را با زعفران بسیار برسالت پیش اسلامخان فرستاد و در سنه ثمان و خمسین و تسعمائة خواجه شمسی از پیش اسلام خان با سباب و قماش بسیار مراجعت کرده یاسین افغان از پیش اسلام خان همراه خواجه شمسی آمده مرزا حیدر شال و زعفران بسیار با لطی اسلام خان داده رخصت نمود و قرابها در مرزا بحکومت بهرسل تعین نمود از کشمیریان عبدی رنیا و نازک شاه و حسین ماکری و خواجه حاجی را همراه او کرد و قرابها در و کشمیریان از اندرکوٹ برآمده در بارهٔ مولد اقامت کرده در مقام فتنه شدند و بعلت اینکه مغولان ایشانرا در نظر نمی آرند مغولان این مضمون را بعرض مرزا حیدر رسانیدند مرزا حیدر این سخن باور نکرده گفت که مغولان در فتنه و فساد کم از کشمیریان نیستند حسین ماکری برادر خود علی ماکری را نزد مرزا حیدر فرستاد و از غدر کشمیریان او را آگاه گردانیده قرار برین دادند که لشکر را باز طلبیده مرزا حیدر هیچ آگاه نشده گفت که کشمیریان چه خواسته باشند که بشما عذر سازند لشکر را واپس طلبیده و در بست و هفتم رمضان در اندرکوٹ آتش عظیم پیدا شده اکثر خانها را سوخت و قرابها در و ساتر مردم پیغام

www.alimaanfoundation.com/

گروند که چون خانهار ما سوخته اگر حکم شود بیاییم و خانهار راست کنیم و در سال آینده متوجه بهرمل گردیم مرزا حیدر را اصلا باین
راضی نشده خواه ناخواه این لشکر متوجه بهرمل گشت عبدی ریتا و سائر کشمیریان اتفاق کردند و چون شب شد از مغولان
جدا شده بر کنار بهرمل بر آمدند و حسین ماکری و علی ماکری را از مغولان جدا ساخته همراه خود گرفتند تا با مغولان کشته نشود چون
صبح شد میان مغول و مردم بهرمل جنگ شد و مغولان در کوهها بند شدند و سید مرزا گریخته در رومل رفت و قریب هشتاد
مغولان نامدار بقتل رسیدند و محمد نظر و امرا دستگیر شدند بقیة السیف از راه بنج در بیرم کله آمدند مرزا حیدر را استماع
این خبر بغایت محزون گشت و فرمود تا دیگهای نقره شکسته سبسی که الحال در کشمیر رائج است سکه زدند و جهانگیر ماکری را معتبر گردانید
و جاگیر حسین ماکری را بادواد و اکثر اهل حرفت را اسپ و خرجی داده سپاهی ساخت متعاقب این خبر رسید که ملا عبد الله
از استماع خروج کشمیریان متوجه بلازمت بود چون نزدیک بارهمولا رسید کشمیریان هجوم کرده او را کشتند و خواجه قاسم نربت خوش
کشته شد و محمد نظر در راجوری گرفتار گشت و کشمیریان جمعیت کرده از بیرم کله در بیره پور آمدند مرزا حیدر بقصد ناچار بجنگ
ایشان از اندر کوٹ بر آمد بمگی جمعیت مرزا هزار کس بود و از مغولان مثل عبد الرحمن و شاه زاده و سنک خان سرک مرزا
و مرکته و صبر علی و دیگران که همه قریب بقصد کس بودند همراه مرزا حیدر در شهاب الدین پور اقامت نمودند و دولت چک
و غازیخان و دیگر سرداران نامدار باتفاق عبدی ریتا جمعیت نموده در بیره پور آمدند و از انجا بر آمده در موضع جانپور جمع گشتند
و مرزا حیدر در میان حالد کرد که متصل سری نگر است نزول نمود صبح چک که پدر او از دست مغولان بقتل رسیده بود بقصد
انتقام پدر خود خواجه بهرام با سه هزار کس در اندر کوٹ در آمده عمارات مرزا حیدر را که در باغ صفا بود بسوخت مرزا حیدر
چون خبر شنید گفت این عمارات را از کاشغر بیاورده بودیم باز بعنایت الهی میتوان ساخت صبر علی عمارات سلطان
زین العابدین را که در ستور بود بعوض عمارت مرزا حیدر سوخت و مرزا را این عمل خوش نیامد و عمارات عبدی ریتا و نور و چک
در سری نگر تیز بسوخت و مرزا حیدر در موضع جانپور آمده اقامت نمود و درین موضع درخت خبازی است که در سایه آن
دو لیست سوار تواند ایستاد و بتجربه رسیده که بر گاه یک شاخ او را حرکت دهند تمام درخت در جنبش میاید مولف تاریخ نظام الدین احمد
در مرتبه ثانی که رایات عالیات حضرت خلیفه الهی بسیر کشمیر رفت در ملازمت بود و آن درخت را دیده و امتحان کرده
القصه کشمیریان از خانپور حرکت کرده در موضع ارب پور آمدند و فاصله زیاده از دو کروه نماند و میرزا حیدر قرار داد که شبانگاه
بر سر اعدا بروند و مرزا عبد الرحمن برادر خود را که بصفت صلاح و تقوی آراسته بود بولی عهدی وصیت کرده از مردم
بیعت بنام او گرفت و باتفاق سوار شده بقصد شبیخون بر آمدند از قضا دران شب ابر بسیار پیدا شده
چون نزدیک لنجمه خواجه حاجی که مادهٔ فساد و وکیل مرزا بود رسیدند از تاریکی هیچ نمی نمود شاه نظر قورچی
میگوید درین وقت تیر انداختم او از میرزا حیدر بگوش من رسید که گفت صاحب تولدی دانستم که تیر من بمرزا
رسید و نیز منقولست قضا بی بران او تیز زد و روایت دیگر آنست که کمال دوبی او را بشمشیر کشت اما

www.alimaanfoundation.com/

بر قالب او غیر از زخم تیر و تبر چیزی دیگر نبود مجملا چون صبح شد در لشکر کشمیریان مشهور شد که مغلی کشته افتاده است چون خواجه حاجی پسر او رسید دید که مرزا حیدر سر او را از زمین برداشت رمقی بیش نمانده بود چشمها باز کرده جان بجهان آفرین سپرد و مغولان باندرکوٹ گریختند و کشمیریان بتعاقب ایشان رفته نعش مرزا حیدر را برداشته دریدند و مزار برده دفن کردند و خلائق از مردن مرزا حیدر تاسف بسیار خوردند مغولان اندرکوٹ در آمده تحصن جستند و تا سه روز جنگ شد و روز چهارم محمد رومی پلهای کشمیر را در ضربه زن انداخته افگنند هر که پیر رسید بمرد آخر خاتم زن مرزا حیدر و خواهر او مغولان گفتند که چون مرزا حیدر از میان رفته صلح بکشمیریان بهتر است مغولان این سخن را قبول کرده امیر خان معمار را جهت صلح نزد کشمیریان فرستادند کشمیریان بصلح راضی شده خط بعهد و سوگند نوشته دادند که مغولان در مقام آزار نباشند حکومت مرزا حیدر ده سال بود **ذکر نازک شاه** چون دروازهای قلعه واشد کشمیریان در توشک خانه مرزا حیدر در آمده نفائس امتعه بردند و اهل و عیال مرزا حیدر را در سری نگر آورده در حویلی حسن متوجا دادند ولایت کشمیر را در میان خود تقسیم نموده پرگنه دیوسر بدولت چک و پرگنه رمی بغازیخان و پرگنه کمراج یوسف چک و بهرام چک قرار یافت و یک لک شالی بخواجه حاجی وکیل مرزا مقرر گشت پرگنه دیوسر که جاگیر دولت چک بود پسر خود حسن چک داد و دختری عیدی رنیا در عقد حبیب چک در آمد و امرای کشمیر خصوصا عیدی رنیا تسلط تمام گرفته نازکشاه را بحکومت برداشته نمونه میداشتند درحقیقت عیدی رنیا بادشاه بود در سنه تسع و تسعین و تسعمائة شنکر چک ولد کاجی چک بواسطه آنکه بی جاگیر بود غازیخان که خود را پسر کاجی چک میگفت و نبود جاگیر بسیار داشت خواست از کشمیر بدر رود و بتفصیل این اجمال آنست که شنکر چک بی تردد شبهه پسر کاجی چک بود و غازیخان اگرچه شهرت داشت که پسر کاجی هست اما در حقیقت پسر او نبود چه کاجی چک بعد از مردن برادر خود حسن چک زن او را که غازیخان حامله بود خواست در عرض دو سه ماه غازیخان متولد شده القصه شنکر چک بواسطه این حسد خواست که از کشمیر برآمده نزد عیدی رنیا رود چون این خبر شهرت گرفت دولت چک و غازیخان اسمعیل هابت هر دو را با صد کس بطلب شنکر چک فرستادند و گفتند که اگر او نیاید بزور آرند شنکر چک بواسطه طلب ایشان نیامده پیش عیدی رنیا رفت آخر عیدی رنیا پیش آمده صلح کرد و پرگنه کوهبهادره بارهبجاگیر شنکر چک قرار یافته تسکین فتنه شد درین ایام چهار طائفه در کشمیر اعتبار داشتند اول عیدی رنیا با طائفه خود دوم حسن ماکری ولد ابدال ماکری با طائفه خود سوم کهتواریان که بهرام چک و یوسف و دیگران باشند چهارم کامیان که کاجی چک و دولت چک و غازیخان باشند یحیی رنیه دختر خود را در عقد ازدواج حسن خان ولد کاجی چک در آورد و دختر دولت چک در عقد محمد ماکری ولد ابدال ماکری در آمد و خواهر

www.alimaanfoundation.com/

یوسف چک ولد یکی چک کوتواری در عقد نکاح غازیخان درآمد واین قرابتها باعث قوت وغلبه ایشان شده باتفاق یکدیگر در اطراف متفرق گشتند وغازیخان بولایت کمراج ودولت چک بسویه پور وماکریان وربانل رفتند وعیدی رنیا در سری نگر ماند وبعین نشسته در دفع تدبیر ایشان میبود وچون موسم بادنجان رسید عیدی رنیا گفت مرغها وبادنجان را بیارند که هردو را یکجا بپزیم واین طعامی ست مقرر نزد ایشان پس بهرام چک وسید ابراهیم وسید یعقوب بدعوت او آمدند یوسف چک نیامد عیدی رنیا هر سه را گرفته محبوس ساخت یوسف برنمینی اطلاع یافته با سیصد سوار وهفصد پیاده از راه کمراج رفته بدولت چک پیوست عیدی رنیا چون دید که کشمیریان بچکان درآمدند مغولانرا مثل قرابها در میرزا وعبدالرحمن مرزا وخان سرک مرزا وشاهزاده لنگ ومحمد نظر ومیر علی را از زندان برآورده رعایت کرد وبهر کدام اسپ وسرپا وخرجی داده در موضع چک پرگوا اقامت کرد درین اثنا سید ابراهیم وسید یعقوب باتفاق جارو دو کنگاهبان ایشان بود گریخته در کمراج رفته بدولت چک ملحق گشتند بهرام چک نتوانست گریخت روز دیگر غازیخان باسی هزار کس در سری نگر آمد وعیدی رنیا مغولانرا بجنگ او فرستاد ویلهارا تمام خراب کرد مغولان معطل ماندند در بینولا دولت چک نیز آمده بغازیخان در سری نگر ملحق شد وباتفاق در عیدگاه قرار گرفتند همیشه مابین فریقین جنگ بود تا انکه باخلیل نزد عیدی رنیا بجهت صلح آمده گفت مغولانرا اعتبار کردی وکشمیریانرا از نظر انداختی مناسب نبود امثال این سخنها گفته میان او وکشمیریان صلح کرد ومغولانرا با اهل وعیال براه تبت رخصت کردند خانم خواهر مرزا حیدر را زراه بکلی بکابل رفت واهل تبت میر علی ودیگر مغولان را کشتند وخانم بکاشغر رسید متعاقب این وقایع خبر رسید که هیبت خان وسید خان وشهباز خان افغان که از قوم نیازی اند بتسخیر کشمیر می آیند ودر پرگنه بانهال رسیده ودر کوه لون کوٹ درآمده اند عیدی رنیا وحسن ماکری وبهرام چک ودولت چک ویوسف چک باتفاق بجنگ نیازیان برآمدند طرفین مقابل هم رسیده جنگهای خوب کردند وبی بی رابعه زن هیبت خان نیز جنگ مردانه نمود وشمشیر بعلی چک انداخت آخر هیبت خان وسید خان وفیروز خان وبی بی رابعه دران جنگ بقتل رسیده کشمیریان بفتح وظفر بسری نگر مراجعت کردند وسرهای ایشانرا بدست یعقوب میر پیش اسلام خان در موضع بن که نزدیک بآب جناب ست فرستادند بعد ازانکه میان کشمیریان عداوت بهم رسید عیدی رنیا باتفاق فتح چک وکوهر دانکری ویوسف چک وبهرام چک وابراهیم چک درجاله کر آمده اقامت اختیار کردند ودولت چک وغازیخان وحسین ماکری وسید ابراهیم خان وطائفه دونان یکجا شده در عیدگاه منزل ساختند چون مدت دو ماه برین گذشت یوسف چک وفتح چک ولوهر دانکری ولد سهو وابراهیم چک از عیدی رنیا جدا شده بادولت چک درآمدند چون دولت چک بجمعیت تمام سوار شده بر سر عیدی رنیا

www.alimaanfoundation.com/

رفت او تاب مقاومت نیاورده بی جنگ گریخته در موضع جهرو رفته درین اثنا خواست که بر اسپ سوار
شود و قضارا لگد اسپ بر سینهٔ او رسیده در موضع سمناک مخفی شده بهمان الم از عالم رفت و نعش او را در سری نگر
آورده در مزار موسی زیبا دفن کردند و امرا خروج کرده نازک شاه را که بجز نامی از حکومت نداشت از حکومت
معاف داشته اراده خودسری کردند و بعد از مرزا حیدر مرتبه ثانی دو ماه نام حکومت داشت **ذکر ابراهیم شاه
بن محمد شاه** که برادر نازک شاه باشد چون عیدی رینا از میان رفت دولت چک مدار الملک
شده مهمات را از پیش خود گرفت و چون دید که از کسی که نام سلطنت برو باشد گزیر نیست ابراهیم شاه را
بحکومت برداشته نمونه وار میداشت درینوقت خواجه حاجی وکیل مرزا حیدر از جنگل برآمده پیش اسلام خان
رفت و شمس رینا و بهرام چک را گرفته در زندان کردند و چون روز عید فطر شد دولت چک لشکر خود را آراسته
بپای قبق آمد و یوسف چک در پای قبق اسپ تاخت و پیاده که تیرها جمع میکرد در میان پایهای اسپ
درآمده اسپ بند شد و یوسف نیفتاد و گردنش بشکست در سنه ستین و تسعمائه میان غازیخان و دولت چک
عداوت بهم رسیده اختلاف تمام در کشمیریان پیدا شد حسن ماکری و شمسی رینا که در هندوستان بودند آمده
در سنه احدی و ستین و تسعمائه بغازیخان ملحق گشتند و یوسف چک و بهرام چک پیش دولت چک آمدند و در
گوش او گفتند که ما را غازیخان پیش تو فرستاده که اینهمه مردم بی تقریب را چرا نزد خود جمع کرده که اینها دشمنان
تواند و همچنین پیش غازیخان رفته گفتند که دولت چک در مقام صلح است چرا با او ستیزه میکنی امثال این مقدمات
گفته میان ایشان صلح کرد و شمس رینا گریخته بهند رفت درین ایام تبتیان آمده گوسفندان پرگنه کهاوه
و پاره که در جاگیر حبیب چک برادر نصرتخان مقرر بود آمده بردند دولت چک ابراهیم و حیدر چک و غازیخان
و دیگر اعیان را با لشکر انبوه از راه لار بر سر تبت کلان فرستاد و حبیب خان بسرعت تمام بهمان راه که گوسفندان را
برده بودند بتعاقب تبتیان شتافت ناگاه بقلعه تبتیان رسیده جنگ کرده سردار ایشان را بشمشیر کشت ایشان همه
گریختند حبیب خان همانجا منزل کرده برادر خود درویش چک را گفت تو با لشکر را سوار شو و در تبت درآئی درویش چک
تغافل کرد و سخن او عمل نکرد حبیب چک با وجود زخمها که خون میرفت در عمارت قصرهای عالی تبت درآمد اهل تبت
تاب نیاورده بی جنگ فرار نمودند چهل کس از آن مردم که ایشان را بکشند پانصد اسپ و هزار پارچه پتو و پنجاه گاو قطاس
و دویست توله طلا نیز قبول میکردند حبیب چک سخن ایشان التفات ناکرده همه را بردار کشید و از آنجا سوار شده بر قلعه
دیگر آمده آن قلعه را نیز خراب ساخت و تبتیان سیصد اسپ و پانصد نیو و صد گوسفند و سی گاو قطاس برای حبیب چک
فرستادند و اسپان خوب کاشغر که بدست اهل تبت افتاده بود آن اسپان را نیز از ایشان گرفتند حیدر چک ولد
غازیخان سوکنای نام برادر رضاعی خود را نزد حبیب چک فرستاد که اهل تبت این اسپان را بجهت غازیخان

www.alimaanfoundation.com/

نگاهداشته بودند لائق آنست که اسپان را فرستند تا بغازیخان رسانیم حبیب چک سوکنان را قریب دویست
چوب زده گفت غازیخان چه حد دارد اسپانی را که بازور شمشیر آورده باسم او بگیرد بر سر اسپان خواستند
بایکدیگر جنگ کنند اما مردم بصلح درآمده نگذاشتند که جنگ شود بعد ازان بسری نگر آمده تمام اینمردم فصل
زمستان را آنجا گذرانیدند سنه اثنی وستین وتسعمائة درین سال از زلزلهٔ عظیم در کشمیر پیدا شده اکثر قریات
و بلاد خراب شده قریه حلو و دام پور با عمارات و اشجار ازین کنار بهت استقبال نموده بان کنار ظاهر گشتند
و در موضع مارور که در پای کوه واقع ست بواسطهٔ افتادن کوه مردم آنجا مقدار شصت هزار کس هلاک گشتند

ذکر اسمعیل شاه برادر ابراهیم شاه ابن علیشاه چون پنجماه از حکومت ابراهیم شاه که در حقیقت حکومت
دولت چک بود گذشت روزگار بکام غازیخان شد و دولت چک بقتل رسید غازیخان دم استقلال
زده بجهت نام بحکومت اسمعیل شاه را برداشت در سنه ثلث وستین وتسعمائة درینسال حبیب چک خواست
با دولت چک یکی شود و باین عزیمت متوجه مرداودن شد غازیخان بنصرت چک گفت برادر تو حبیب چک
با دولت چک یکی شده هست مناسب آنست که تا آمدن او دولت چک را بدست آریم که بعد از آمدن
او کار مشکل میشود ناگاه دولت چک بکشتی درآمده بحوض ڈل رفت تا شکار مرغابی نماید چون از کشتی برآمد غازیخان
رسیده اسپان او را گرفت و او گریخته بر کوه خاک برآمد غازیخان تعاقب نموده او را بدست آورد حبیب چک
به منبر رسیده معلوم کرد و دولت چک گرفتار شده پریشان خاطر شد و غازیخان دولت چک را کور کرد
بعد ازان حبیب چک آمده غازیخان را دید و غازیخان با وی خوب نبود غازیخان نازک چک برادرزادهٔ
دولت چک را طلبیده تکلیف وکالت با و نمود او از تعصب کور ساختن عموی خود راضی نشد و غازیخان
خواست نازک چک را گرفته مقید سازد او خبردار شده گریخته پیش حبیب چک رفت **ذکر حبیب شاه**
پسر اسمعیل شاه ابن علیشاه سنه اربع وستین وتسعمائة نصرت چک و حبیب چک و نازک چک و شنکر چک
برادر غازیخان و یوسف و مستی خان همه یکجا شده عهد بستند و قرار دادند که امروز غازیخان داروی کار خورده است
و برادر حسین چک در بند ست او را از بند برآورده غازیخان را بکشیم این خبر بغازیخان رسید یوسف چک و
شنکر چک را راضی کرده پیش خود طلبیده و حبیب چک و نصرت چک و درویش چک قرار دادند که ما قضات
و علما را در میان آورده بعهد و قول خواهیم رفت یا خواهیم گریخت بنصرت چک بیقوتی نموده پیش غازیخان
رفته در بند افتاد حبیب خان باتفاق نازک شاه پلها شکسته خروج نمودند و مستی خان بجمعیت تمام آمده ملحق
گشت و غازیخان لشکر انبوه بر سر ایشان فرستاده جنگ عظیم روی داد لشکر غازیخان هزیمت خورده بعضی
گرفتار شدند حبیب چک فتح نموده در باسون رفت غازیخان بعد ازانکه کسان او هزیمت خوردند خود سوار

www.alimaanfoundation.com/

شده بر سر حبیب چک آمد و روز مره رفته سه چهار کشتی پیدا کرده از آب گذشت و سه فیل و سیصد کس همراه داشت
چون در میدان خالد رسید حبیب چک نیز پیش آمده با بیست کس مصاف داد بعد از جنگ بسیار حبیب خان
در آب چنانچه در آمد و اسپ او از آب نتوانست گذشت مستی خان طریق از نوکران غازی خان باو رسیده
دست در گردن او کرد و از اسپ فرود آورد مقارن این فیل غازیخان رسیده او را زیر کرد غازیخان با
فیلبان فرمود تا سر او را جدا سازد چون فیل بآن دست بدهان او در آورد انگشتان فیل بان را مضبوط
گرفته گزید عاقبت سر او را در کله باب که خانه او در انجا بود آورده بر دار کشیدند و درویش جک و نازک جک را
نیز بدست آورده بر دار کشیدند بعد چند گاه بهرام جک از هندوستان پیش غازیخان آمده پرگنه کهونه ها جاگیر او
مقرر شد و از سری نگر مرخص شده در بدنجه از پرگنه زینگر که وطن او بود رفت پس شنکر جک و فتح جک و غیر آن
نزد بهرام رفته باتفاق یکدگر در پرگنه سویه بود آمدند بنیاد فساد نهادند غازیخان پسر و برادران خود را بر سر ایشان
تعین کرد ایشان تاب مقاومت نیاورده بجانب کوه گریختند روز دیگر غازیخان بتعاقب ایشان برآمده چون
به موضع مذکور رسید و هزار کس را انتخاب نموده بتعاقب ایشان فرستاد تا آنجماعت را بدست آرند روز دیگر
خبر رسید که بهرام هزیمت خورده بجای رفته و سنگر جک و فتح جک از وی جدا شدند و غازیخان بسرعت در کهونه
هامور رفته تا شش روز تجسس بسیار نمودند که بهرام را بدست آرند احمد جوزین برادر حیدر چک ولد غازیخان
متعهد بدست آوردن بهرام شد و غازیخان بشهر مراجعت نمود و احمد جوزین در سیرکوت مسکن ریشان یعنی صوفیان
بود رفته ایشان را گرفت و از جهت پیدا کردن بهرام ریشان را در ته شلاق گرفت ریشان گفتند ما بهرام را در کشتی
نشانده در موضع تاویل بخانه رینا رسانیدیم ریشی طائفه و جماعت اند که بهمه وقت زراعت کنند و باغ نشانند اتفاق
فرمایند و تجرید گذرانند جوزین و امه رینا رفته بعد از تفحص بسیار بهرام جک را بدست آورده در سری نگر آورده از حلق
کشیدند و احمد جوزین بفتح خان ملقب شد درین ایام شاه ابوالمعالی که در بند گکران بود زنجیر در پای بر کتف یوسف
کشمیری سوار شده برآمده چون براجوری رسید از مغولان جماعتی بر او گرد آمدند دولت جک کور و فتح جک و دیگر جکان
لوهر و امکری همه پیش شاه ابوالمعالی آمدند و در سنه خمسین و ستین و تسعمائه متوجه کشمیر شدند چون بباره موله رسیدند
محمد حیدر و فتح خان که محافظت راه میکردند گریخته بموضع بادوکهی آمدند شاه ابوالمعالی راه عدالت پیش گرفته هیچکس
از سپاهیان قدرت تعدی برعایا نداشت و چون بموضع بابکله که نزدیک پتن است رسیدند بر بلندی فرود آمد
و غازیخان نیز از سری نگر روان شده در پتن مقابل شاه ابوالمعالی فرود آمد غازیخان برادر خود حسین نام را هراول
ساخته خود در یکموضع استاد و کشمیریان که همراه شاه ابوالمعالی بودند بیرخصت او بر فوج حسین خان تاخته او را
رو گردان ساختند غازیخان بمدد او رسیده داد مردانگی داده بسیاری از کشمیریان را بقتل آورده فتح نمود شاه ابوالمعالی

www.alimaanfoundation.com/

از مشاهدهٔ ایشان بی جنگ رو بفرار نهاد چون اسپ او در راه مانده شد مغولی پیش آمد و اسپ خود که تازه رو بود بشاه داد و خود آن اسپ مانده را گرفته همانجا ایستاد و کشمیریان را که بتعاقب شاه ابوالمعالی میرفتند همه را در راه معطل کرد وقتی که ترکش او خالی شد کشمیریان بر سر او هجوم آورده کشتند درین فرصت شاه ابوالمعالی بدر رفت و غازیخان برگشته به بمبن رفت و هر مغولی را که پیش او آوردند گردن زد الا حافظ حبشی از خواندهای حضرت جنت آشیانی که بواسطهٔ خوشخوانی او را نکشند بعد ازین فتح نصرت جک از زندان برآورده بملازمت حضرت خلافت پناهی فرستاد نصرت جک آمده خانخانان بیرمخان را دید و خانخانان در اعزاز و احترام او میکوشید و در سنه ستة وستین وستمائة تغیری در مزاج غازیخان رفته بنیاد ظلم و تعدی نهاد و خلائق را ازو نفر تمام روی داد درین اثنا بسمع او رسانیدند که پسرش حیدر جک باتفاق جمعی میخواهد که سلطنت کشمیر بگیرد و غازیخان محمد صدور را که وکیل او بود و بهادر بهٹ را طلبیده گفت مردم اینچنین میگویند ایشان گفتند راست میگویند غازیخان بایشان گفت شما به او نصیحت کنید تا دیگر این خیال را بخاطر خود راه ندهد محمد صدور و حیدر جک را بخانهٔ خود طلبیده اعتراض کرد و دشنام داد حیدر جک در غضب آمده خنجر از کمر محمد بزور گرفته شکم او زد همانجا بکشت و مردم هجوم کرده حیدر را گرفتند و غازیخان حکم کشتن او کرد عاقبت او را کشته سر او را درزین کرده برده بر دار کشیدند و مردمانیکه با او متفق بودند همه را بالقتل رسانیدند و در سنه سبع وستین وستمائة قرهبهادر از هندوستان با لشکر بسیار و نه زنجیر فیل آمد و از کشمیریان نصرتخان و فتح جک وغیره از کلهران نیز جمعی کثیر همراه داشت و تا سه ماه در لالی پور توقف نمود و امید تمام داشت که مردم کشمیریان با و خواهند درآمد درین اثنا نصرتخان و فتح جک و دیوهری و انکری از پیش او گریخته نزد غازیخان رفتند و ازینمعنی فتور کلی در لشکر قرهبهادر راه یافت و غازیخان از کشمیر برآمده در نوروز کوٹ رسید پیادهها بر سر قرهبهادر فرستاده شکست داد قرهبهادر گریخته در قلعه دایره در آمد و در دیگر قرهبهادر از جنگ پیاده با گریخته فیلان وی بدست کشمیریان افتاد و پانصد مغول بقتل رسید چون مدت پنج سال از حکومت حسب خان گذشت غازی خان او را در گوشهٔ مخفی داشته خود لوای حکومت برافراخته نام حکومت را بمردیگری روا نداشت و سکه و خطبه بنام خود کرد خود را غازی شاه خطاب داد **ذکر حکومت غازی خان** غازی خان برسم حکام کشمیر جلوس نمود خود را بادشاه و سلطان خطاب دادن گرفت و بواسطهٔ خدام که قبل ازین بهم رسانده بود درین ایام آواز او متغیر شده بود و انگشتان او نزدیک بود که بریزد و در زندان جراحتها هم رسید و در سنه ثمان وستین وستمائة فتح خان و لوهر و انکری و دیگر کشمیریان از غازیخان متوهم شده گریخته بکوهستان درآمدند غازیخان برادر خورد حسین خان را با دو هزار کس بتعاقب ایشان فرستاد چون ایام برف بود حسین خان در بیج براره رسیده

www.alimaanfoundation.com/

توقف کرد و مخالفان خبر دار گشته در موضع اسلن رفتند جمع کثیر و رته برف آمده هلاک شدند بقیه که ماندند در کتوار رفتند و در سنه تسع وستین وستمائة از انجا مضطرب شده پیش حسین خان پناه جستند حسین خان گناه ایشانرا از غازیخان درخواست کرده غازیخان از سر گناه ایشان گذشت جاگیرهای خوب بایشان داد و در سنه سبعین وستمائة غازیخان از کشمیر برآمده در لار قرار گرفت و پسر خود احمد خانرا با تفاق فتح خان و ناصر کتانی و دیگر امرای نامدار بتسخیر تبت فرستاد چون بپنج کروهی تبت رسیدند فتح خان برخصت احمد خان به تبت رفته درمیان تبتیان درآمده زود برآمد تبتیان بجنگ راضی نشده پیشکش بسیار قبول نمودند درینولا بخاطر احمد خان رسید که فتح خان به تبت رفته برآمد اگر من چنین بکنم اهل کشمیریان همه تعریف او خواهند کرد قرار داد که جریده برود فتح خان گفت رفتن شما مناسب نیست واگر البته باید رفت باجمعیت رود احمد خان گوش بسخن او نکرده بیا نصد کس رفت و فتح خانرا در منزل گذاشت تبتیان چون او را جریده دیدند بر سر او آمدند احمد خان تاب نیاورده گریخت و بفتح خان رسیده گفت امروز چند اول شما باشید ما میرویم تو هیچ جا توقف نکرده مردم چون دیدند که احمد خان گریخته میرود همه روبگریز نهادند فتح خان توقف نموده تبتیان باو رسیدند او تنها جنگ کرده کشته شد غازیخان از استماع این در غضب آمد و بر سر اعراض کرد ایام حکومت او چهار سال بود ذکر حسینخان برادر غازیخان در سنه احدی وسبعین وستمائة غازیخان بعزم تسخیر تبت از کشمیر برآمده در موکنده اقامت نمود واسطه غلبه بیماری خدام حشمها از او از کار رفت و بخلق بدبشعار خود ساخته بر خلائق تعدی میکرد و بیگناه از مردم بعلت جریمانه زرها میگرفت مردم ازو رنجیده دو فرقه شدند جماعت به پسر او احمد خان یکی شدند جماعت دیگر به برادر او حسین خان درآمدند غازیخان از استماع این سخنها مراجعت نموده بسری نگر درآمد و چون بحسین خان مهر و شفقت او بیش بود او را بجای خود بسلطنت برداشت و کلا و وزرای غازیخان همه بخانه حسین خان آمده لوازم خدمتگاری قیام نمودند بعد از پانزده روز غازیخان تمام اسباب و تماش خود را دو حصه کرد یک حصه بفرزندان داد و حصه دیگر بقبالان سپرد که بهای آن رسانیده بقبالان بداد و خواهی پیش حسین خان آمدند حسین خان غازیخانرا منع کرده غازیخان رنجیده خواست پسر خود را جانشین خود سازد حسین خان بعد از اطلاع برمعنی احمد خان پسر غازیخان و ابدال خان و دیگر اعیانرا طلبیده از ایشان عهد و قول گرفت که مطیع او باشند غازیخان مردمان خاصه خود و مغولان را طلبیده جمعیت نمود حسین خان نیز مستعد مقابله شد اهالی و قضات درمیان آمده بتسکین فتنه نمودند غازیخان از شهر برآمده در زینپور اقامت اختیار نمود و بعد از مدت بسیار بسری نگر آمد و حسین خان ولایت کشمیر را درمیان مردم تقسیم نمود و در سنه اثنی وسبعین وستمائة حسین خان برادر خود شنکر چک را براجوری و نوشهر جاگیر داده فرستاده متعاقب آن خبر رسید که شنکر چک خروج کرده جاگیر بمحمد ماکری مقرر کرده لشکر بسیار بر سر او فرستاد و سرداران لشکر احمد خان و

www.alimaanfoundation.com/

فتح خواجه و مسعود نایک بودند ایشان رفته جنگ کرده فتح کردند حسین خان باستقبال ایشان رفته بسری نگر آورد بعد
چندگاه حسین خان معلوم کرد که احمد خان و محمد خان ماکری و نصرت خان قصد او دارند خواست که ایشان را بند
کند ایشان واقف شده بجمعیت تمام پیش حسین خان آمدند حسین خان نتوانست ضرر بایشان رسانید چون
از پیش او برآمدند متفکر شدند ایشان بر حقیقت حال واقف گشتند پس ملک لولی لوند از پیش ایشان فرستاده پیغام
کرد که یکجا شده قول و عهد کنم که هیچکس در مقام عداوت یکدگر نباشند ملک لولی لوند با ایشان مقدمات صلح
پرداخت همه در خانه احمد خان جمع آمده برین شدند که احمد خان را بخانه حسین خان برند احمد خان بعد از مبالغه بسیار
قبول نمود باتفاق نصرتخان و ملک لولی بخانه حسین خان رفت و قاضی حبیب چک که از اعیان کشمیر بود
و محمد ماکری را نیز آنجا طلبیده و در دیوانخانه که برنگ محل مشهور بود صحبت انعقاد یافت چون شب شد حسین خان
گفت امشب با میل میوه بازی داریم چون قاضی مشرع است شما باتفاق قاضی ببالاخانه خود رفته صحبت
بدارید که من هم می آیم چون ایشان ببالاخانه رفتند کسان را فرستاد تا ایشان را محبوس ساختند بعد از آن علم خان
و خانزمانخان را که نام اصل او فتح خواجه بود با لشکر بسیار بر سر شنکر چک نزدیک براجوری بود فرستادند ایشان رفته
شنکر چک را شکست داده با فتح و ظفر آمدند خانزمان اعتبار تمام یافته حکم شد که تمام امرا هر روز بخانه او می رفته باشند
در سنه ثلث و سبعین و تسعمائه غیبت خانزمان پیش حسین خان کردند مردم را از رفتن خانه او منع نمود خانزمان خواست
که از کشمیر بدر رود در تهیه اسباب سفر بود که حسین خان بشکار برآمد پس ششدر در نو برآمده بخانزمان گفت چرا بدر
میروی حسین خان بشکار رفته خانه او خالی است بخانه او باید رفت و تمام اسباب و خزائن را متصرف شد خانزمان
این سخن را از وی پسندیده باتفاق فتح چک و لوهر و انکری و امثال آن بر سر خانه حسین خان رفت و دروازه را
آتش داد و خواست که احمد خان ماکری و نصرتخان را از زندان برآرد بهادر خان ولد خانزمان و فتح چک
درآمدند مسعود نایک بر زندان خانه موکل بود آب را در صحن دیوانخانه سر داد تا گل شود دولت خان از مردم
حسین خان ترکش بسته ایستاده بود و بهادر خان باو تاخت و شمشیر بروی انداخت شمشیر بر ترکش
او خورد او تیر در چشم اسپ بهادر خان زد اسپ چراغ پا شده بهادر خان را بینداخت نازک فانکری
بر سر او آمده سر او را بخنجر بریده خان زمان از بیرون خبر یافته گریخت مسعود نایک او را
تعاقب نموده بدست آورده نزد حسین خان برد حسین خان فرمود که او را در زین کدل برده
گوش و بینی و دست و پا بریده بردار کشیدند و مسعود نایک را پسر خوانده بخطاب مبارز خانی امتیاز
داده پرگنه بانکل بجاگیر او مقرر شد و در سنه اربع و سبعین و تسعمائه حسین خان فرمود تا احمد خان پسر
غازیخان و نصرتخان و محمد خان را میل در چشم کشیدند غازیخان از استماع این خبر محنت بسیار کشید و چون بیمار بود

www.alimaanfoundation.com/

در گذشت و حسین خان مدرسہ بنا نمودہ با صلحا و علمای آنجا صحبت میداشت و پرگنہ بنا لپور را بجاگیر اینطائفہ مقرر کرد و در سنہ خمس و سبعین و ستمائۃ لولی لوند بسمع حسین خان رسانیدند کہ مبارز خان میگوید کہ چون حسین خان مرا پسر خواندہ باید کہ از خزانہ بمن حصہ بدہد حسین خان بغایت آزردہ خاطر گشت روزی بخانہ مبارز خان رفت در طویلہ او اسپ بسیار دید آزار خاطرش قوت گرفت فرمود کہ مبارز خان را در بند کردند تمام مہمات بعہدہ ملک لولی قرار یافت دراندک مدت او نیز بعلت اینکہ چہل ہزار خروار شالی از سرکار خیانت کردہ است مقید گشتہ علی کوکہ بجای او منصوب گشت و در سنہ ستہ و سبعین و ستمائۃ قاضی حبیب کہ حنفی مذہب بود روز جمعہ از مسجد جامع برآمدہ در پای کوہ ماران بزیارت قبور رفتہ بود یوسف تندر نام شمشیر کشیدہ حوالہ قاضی نمودہ قاضی مجروح گشتہ شمشیر دوم انداخت قاضی دست خود سپر ساخت انگشتان او بریدہ شد و غیر از تعصب کہ بواسطہ اختلاف مذہب او بود چیز دیگر در میان نبود و مولانا کمال داماد قاضی کہ در سیالکوٹ بتدریس اشتغال داشت نیز ہمراہ قاضی بود یوسف بعد از مجروح ساختن قاضی گریخت حسن خان چون اینخبر شنید کسانرا تعین کرد تا یوسف را پیدا کردہ آوردند فقہا مثل ملا یوسف و ملا فیروز و امثال ایشانرا یک جا کردہ فرمود تا انچہ موافق شرع باشد بگویند فقہا جواب دادند کہ کشتن اینچنین شخص از روی سیاست رواست قاضی گفت تا من زندہ ام کشتن این شخص جائز نیست عاقبت او را سنگسار کردند جماعت کہ با او در مذہب و اعتقاد موافق بودند بحسین خان گفتند کہ در کشتن او عجلت واقع شد حسین خان گفت بگفتہ ملایان کشتیم درین اثنا مرزا مقیم و یعقوب ولد بابا علی برسم ایلچیگری از درگاہ بندگان خلافت پناہ بکشمیر آمدند چون بہیرہ پور رسیدند حسین خان مردم را با استقبال ایشان فرستادہ خود نیز در میدان شاہزادہ آمد و خرگاہ شامیانہ و سائر اسباب تقطع برپا کردند چون شنیدند کہ ایلچیان نزدیک آمدند حسین خان از خرگاہ برآمدہ ایلچیانرا دریافت و ہمہ با تفاق در خرگاہ درآمدہ بکجا نشستند بعد ازان ایلچیان در کشتی نشستند و پسر حسین خان ابراہیم نیز با ایشان در کشتی نشست حسین خان بکشتی دیگر بنا بید سوارہ بکشمیر رفت و خانہ حسین خان ماکری بجہت ایلچیان تعین نمود بعد از چند روز مرزا مقیم گفت کہ قاضی مفتیان کہ یوسف را بفتوای ایشان کشتہ اند نزد ما فرستند حسین خان مفتیانرا پیش او فرستاد قاضی این کہ با یوسف در مذہب موافق بود گفت مفتیان در فتوی غلط کردہ اند مفتیان گفتند ما فتوی بکشتن او علی الاطلاق نداده ایم ما گفتیم کشتن اینچنین کس بجہت سیاست رواست مرزا مقیم مفتیانرا در اباہانت کہ در مجلس نمودہ بفتح خان رافضی سپرد و ایشانرا آزار ہا کرد حسین خان بکشتی درآمدہ بکمراج رفت و فتح خان بحکم مرزا مقیم مفتیانرا بقتل رسانید و ریسمان در پای ایشان کردہ در کوچہ و بازار گردانید حسین خان دختر خود را با تحف و ہدایا ہمراہ ایلچیان بخدمت حضرت خلافت پناہی فرستاد و ایلچیان بصحوب دختر و پیشکش او بآگرہ رفتند ذکر علی شاہ

برادر حسین در سنه سبع و سبعین و تسعمائه خبر رسید که حضرت خلیفه الهی مرزا مقیم را در عوض خونهای ناحق که در کشمیر از و صدور یافته
بود بقتل آوردند و دختر حسین خان را رد کردند حسین خان را از استماع این خبر اسهال دموی عارض شده تا سه چهار ماه این مرض
امتداد یافت درینوقت محمد بهت یوسف ولد علی خان را برین داشت که بر حسین خان خروج کند چون بحسین خان
رسید یوسف را گفت که پیش پدر خود یعنی علیخان رفت مردم دیگر نیز نوبت بنوبت گریخته نزد علیخان رفتند چون
رفتن مردم نزد علیخان و پسرش بیقین پیوست حسین خان کسان را پیش علیخان فرستاده پیغام کرد که از ما چه
گناه واقع شده پسر ترا هیچ تعرض نکرده پیش تو فرستاده ایم علیخان گفت ما را هم گناه نیست مردم گریخته پیش ما
می آیند بایشان هر چند نصیحت میکنم فائده نمی کند آخر علی خان متوجه سری نگر شده در هفت کروهی فرود آمد و ملک
لولی لوند گریخته نزد علیخان آمد حسین خان از شهر برآمده در جهله حاجم که در یک کروهی شهر واقع است آمد احمد و محمد و انگری
دربان و امرای او بودند در همانشب گریخته پیش علیخان آمدند دولت که از مقربان حسین خان بود با وی گفت
چون همه مردم از پیش شما گریخته میروند بهتر آنست که اسباب سلطنت بر سر وی نزاع است بعلیخان فرستند و او برادر
شماست بیگانه نیست حسین قطاس و چتر و سائر اسباب سلطنت بدست ولد خود یوسف نزد او فرستاد و گفت
گناه من همین است که بیمار شدم بعد از علیخان بخانه حسین خان آمده عیادت نمود و هر دو گریه کردند پس حسین خان
شهر را بعلیخان سپرد و در زین پور آمده اقامت اختیار کرد و علیخان بعلیشاه ملقب شده امر سلطنت باو قرار یافت
دوکهه که وکیل حسین خان بود مدار الملک شد و بعد از سه ماه حسین خان از عالم رفت علیخان باستقبال جنازه او
رفت در نزدیک حیران بازار دفن کردند و در همین ایام شاه عارف درویش از لاهور از پیش حسن قلی خان برآمده
بکشمیر رسید علیخان دختر خود را در عقد او در آورده او را مهدی آخر الزمان اعتقاد کرد و علی چک ولد نوروز چک
و ابراهیم ولد غازیخان اعتقاد بسیار باو بهم رسانده سجده میکردند و لائق دانسته قرار دادند که او را بسلطنت بردارند
چون این معنی بسمع علیخان رسید از و رنجیده در مقام آزار شده شاه عارف این مضمون معلوم کرده آوازه انداخت که
اینجا نمی باشم و در عرض یکروز بلاهور یا ولایت دیگر خواهم رفت و پنهان شد تا مردم اعتقاد کنند که غیبت نموده است
بعد دو سه روز معلوم شد که بملا خان دو سه اشرفی داده بکشتی نشسته بباره موله رسید و از انجا بر کوه برآمد کسان فرستاده
او را از انجا آورده بموکلان سپردند چون مرتبه دوم گریخت از کوه مهتر سلیمان گرفته باز آوردند این مرتبه علیخان مقدار هزار
اشرفی بعوض مهر دختر خود از و گرفته طلاق حاصل کرد و او را به تبت رخصت نموده دو خواجه سرا او را نیز از و جدا ساخته نگاهداشت
و در سنه تسع و سبعین و تسعمائه علی چک ولد نوروز چک پیش علیخان آمده گفت که دکهه در جاگیر من آمده خلل انداخته است اگر
او را منع نخواهید کرد شکم خود را پاره خواهم کرد علیخان این عبارت را بر کنایه حمل کرده فهمید که مقصود او پاره کردن شکم علیشاه است در غضب شد
او را بند فرموده بولایت کمراج فرستاد و از انجا گریخته پیش حسین قلیخان حاکم لاهور رفت و در وقت ملاقات ادانی که متعارف بود بعمل نیاورد صحبت او آنجا بر نیامد

www.alimaanfoundation.com/

لاهور گریخته بولایت کشمیر در آمد و او را گرفته آورده مقید داشتند بعد چندگاه از بند گریخته بنوشهر آمده علیخان لشکر بر سر او فرستاده او را
دستگیر ساخته نزد علی خان بردند در سنه ثمانین و تسعمائة علی خان لشکر بر سر کهتوار کشیده دختر از حاکم آنجا گرفته
صلح کرده مراجعت نمود درین ایام ملا عشقی و قاضی صدر الدین از درگاه حضرت خلیفه الهی برسم رسالت آمدند علیخان
دختر برادرزاده خود را بجهت خدمت شاهزاده کامگار سلطان سلیم بمصحوب ملا عشقی و قاضی صدر الدین با دیگر تحف
و پیشکش ارسال داشت و خطبه و سکه کشمیر بنام نامی حضرت خلیفه الهی زیب زینت گرفت و این قضایا در سنه
ثمانین و تسعمائة دست داد درین ایام یوسف شاه ولد علیخان بسعایت محمد بهت ابراهیم خان ولد غازیخان
را بی رضای پدر بقتل آورد و از ترس پدر او و محمد بهت گریخته بیاره موله رفتند علیخان از شنیدن این خبر بغایت
آزرده خاطر گشت مردم درخواست گناه یوسف کرده او را طلبیدند و محمد بهت را که باعث این فتنه بود در بند
کردند و در سنه اثنی و ثمانین و تسعمائة علیشاه لشکر بر سر ولایت کهتوار که کشتوار نیز میگویند کشیده دختر حاکم آنجا
برای نبیره خود یعقوب گرفته صلح کرده بشهر مراجعت نمود و در سنه ثلث و ثمانین و تسعمائة علیخان بقصد سیر
حمل نگری با اهل و عیال خود رفت حیدر خان نام ولد محمد شاه از اولاد سلطان زین العابدین در گجرات میبود
وقتی که بندگان حضرت بگجرات رفتند بملازمت رسیده در رکاب ایشان بهندوستان آمد و از هندوستان
بنوشهره رفت عموزاده سلیم خان آنجا می بود جماعت کثیر باو در آمد علیخان جمع کثیری بهمراهی لوهر چک فرستاد
تا در راجوری می بود از سرداری لوهر چک حسد برده او را مقید ساخت تمام لشکر را گرفته پیش حیدر خان در
نوشهره آمد و گفت اسلام خان را که مرد مردانه است همراه من فرستند که رفته کشمیر را برای شما فتح نمایم حیدر خان
بسخن او غره شده اسلام خان را همراه او فرستاد چون در موضع جنکش نزول فرمود وقت صبح محمد خان
اسلام خان را بعذر کشته از آنجا مراجعت نمود و در کشمیر نزد علیشاه آمد مورد الطاف گشت و علی دانگر
و داود کدار وغیره که اراده دولت خواهی حیدر خان کرده بودند محبوس گشتند در سنه اربع و ثمانین و تسعمائة
قحط عظیم در شهر کشمیر افتاد و اکثر مردم از شدت جوع در گذشتند در سنه ست و ثمانین و تسعمائة علیشاه
بالای مسجد بر آمده با علما و صلحا صحبت داشت و کتاب مشکوة در آن مجلس آورده بموجب حدیثی که در فضائل
توبه وارد است توبه کرد و غسل نموده بنماز و تلاوت قرآن مشغول گشت بعد از فراغ بعزیمت چوگان بازی
سوار شده در میدان عیدگاه رفته بچوگان بازی مشغول گشت ناگاه حنای زین بر شکم او خورد و بهمان الم
در گذشت **ذکر یوسف خان بن علیشاه** چون علیشاه در گذشت برادر او ابدال خان از ترس
برادرزاده خود یوسف خان بجنازه حاضر نشد یوسف سید مبارک خان و بابا خلیل را پیش ابدال خان فرستاده
پیغام داد که آمده برادر خود را دفن کنید اگر مرا بسلطنت قبول دارید فبها و الا شما حاکم باشید من تابع شما چون پیغام

www.alimaanfoundation.com/

یوسف خان بابدال خان رسانیدند او گفت من بگفته شما می آیم و در خدمت او کمر می بندم اگر بمن مضرتی خواهد رسید
وبال من بر گردن شما خواهد بود سید مبارک که بابدال خان بد بود گفت که ما را نزد یوسف باید رفت باین قرار از
مجلس برخواست و خود نزد یوسف رفت و گفت ابدال خان بسخن ما نیامد ابدال بهت گفت زود تر بر سر
ابدال خان باید رفت و بعد ازان علیشاه را دفن کرد و در ساعت یوسف خان سوار شده بر سر او رفت ابدال خان
نیز در مقابله او آمده کشته شد و پسر سید مبارک خان حسین خان نیز دران معرکه بقتل رسید روز دیگر علیشاه را
دفن کردند و یوسف بجای پدر حاکم شد بعد دو ماه سید مبارک خان و علی خان وغیره بقصد فتنه از آب گذشتند
یوسف خان باتفاق محمد خان قاتل اسلیم خان بر سر ایشان رفت محمد خان که هراول بود پیشدستی نموده با شصت
کس روبروی مخالفان آمده بقتل رسید و یوسف امان طلبیده در هیره پور آمد و سید مبارک بحکومت برنشست
بعد چندگاه محمد یوسف خان بموجب کتابتهای کشمیریان قصد کشمیر نمود سید مبارک خان از استماع این خبر لشکر را
ترتیب داده بقصد جنگ برآمد یوسف خان باز تاب نیاورده بموضع برمال که جنگل است آمد سید مبارک خان
بتعاقب او شتافته جنگ در پیوست یوسف گریخته بکوههای اطراف در آمد و سید مبارک خان با فتح و فیروزی
بکشمیر آمد علیخان ولد نوروز بیگ بفریب طلبیده محبوس ساخت و چکان دیگر مثل نوروز بیگ و حیدر چک و مستی چک
از هراس پیش او نیامدند با خلیل و سید برخوردار را پیش ایشان فرستاده متعهد امانشان را طلبیده ایشان هم
نزد سید مبارک خان آمده رخصت یافته بجاهای خود رفتند در راه با یکدیگر قرار دادند که یوسف را طلبیده
بسلطنت باید برداشت ازینجا قاصد نزد یوسف فرستادند سید مبارک خان از استماع اینخبر اضطراب
نموده محمد خان بکسی را نزد یوسف فرستاد تا باو بگوید که من شما را بسلطنت قبول کردم و از عمل خود پشیمانم محمد خان
از پیش او برآمده بمخالفان پیوست سید مبارک خان مضطرب شده قرار داد که با پسران و غلامان خود نزد
یوسف خان برود باین عزیمت از شهر برآمده بعیدگاه رفت و علیخان ولد نوروز بهت که در بند او بود همراه
گرفت دولتخان که از امرای او بود از پیش او گریخت مضطرب شده علیخان را از قید خلاص کرده خود جریده
بخانقاه بابا خلیل در آمد حیدر چک علیخان را گفت اینهمه تردد و کوشش ما بجهت تخلیص شما بود یوسف ولد
علیخان باو پرخاش کرد که حیدر چک در مقام عذرخواست علیخان سخن او قبول نا کرده همراه حیدر چک روان شد
لوهر چک و امثال آن همه یکجا بودند چون علیخان آمد او را گرفته مقید کردند قرار دادند که لوهر را بسلطنت بردارند
درین اثنا یوسف خان بکاکاپور رسیده معلوم نمود که کشمیریان بسلطنت لوهر قرار داده اند از انجا در موضع تل
آمد و تمام مردم خود را همراه گرفته از راه جموں پیش سید یوسف خان بلاهور آمد و بالتفاق او و راجه
مالسنگه بفتح پور رفته بملازمت حضرت خلیفه اسلامی سرافراز آمد و پسر خود یعقوب را بکشمیر بلوهر

www.alimaanfoundation.com/

مقرر گشت و در سنه سبع و ثمانین و تسعمائه محمد یوسف خان باتفاق سید یوسف خان و راجه مانسنگه از فتح پور به تسخیر
کشمیریان روان شده در سیالکوٹ آمد و بمدد ایشان مقید نشده از انجا براجوری رفته راجوری را متصرف شده
بمنزل تهته رسید درین وقت لوهر یوسف کشمیری را بجنگ یوسف خان فرستاده یوسف کشمیری از پیش او برآمده
خود را بیوسف خان رسانیده با او درآمد یوسف خان از راه جهبوتل که صعب ترین راههاست بطریق یلغار بقلعه
سویه درآمد لوهر باتفاق حیدر چک و شمسی چک و مستی چک در مقابل یوسف خان آمده برکنار آب بهت منزل گرفت
بعد چند روز جنگ صعب روی داد از برکت توجه حضرت خلیفه الهی فتح قرین حال یوسف خان شد بعد از فتح متوجه سری نگر
شده بشهر درآمد لوهر بوسیله قاضی موسی و محمد بهت آمده یوسف خان را دید در مجلس اول ملاقات خوب برآمده آخر محبوس
گشت و از باغیان نیز جمعی کثیر محبوس گشتند چون یوسف خان خاطر از طرف دشمنان جمع کرد ولایت کشمیر را قسمت
نموده شمسی چک ولد دولت چک و یوسف کشمیری را جاگیرهای خوب جدا کرده همه را بخالصه خود مقرر نمود بسعایت بعضی
میل در چشم لوهر کشید و در سنه ثمان و ثمانین و تسعمائه شمسی چک و علی شیر و محمد خان را بمظنه اینکه ایشان در مقام بغی اند در زندان
کرد و حبیب خان از ترس گریخته در موضع کشمیر رفت و یوسف ولد علیخان که در بند یوسف خان بود با چهار هزار
برادر برآمده بحبیب خان در موضع مذکور پیوست و از انجا باتفاق نزد رتمل راجه تبت رفتند و از و کمک گرفته آمدند
چون بحدود کشمیر رسیدند بواسطه اختلاف که میان ایشان ظاهر شد هیچ کار نکرده از هم جدا شدند یوسف و محمد خان
را گرفته پیش یوسف خان آوردند و گوش و بینی ایشان را بریدند و حبیب خان در شهر متواری گشت در سنه تسع و
ثمانین و تسعمائه حضرت خلیفه الهی از فتح کابل مراجعت نموده در جلال آباد نزول اجلال فرمودند مرزا طاهر خویش مرزا یوسفخان
و محمد صالح عاقل را برسم ایلچیگری بکشمیر فرستادند چون بیاره موله رسیدند یوسفخان باستقبال شتافته فرمان را بدست
گرفته تسلیم کرد و باتفاق ایلچیان بشهر درآمد پسر خود حیدر خان را با تحف بسیار روانه ملازمت گردانید حیدر خان مدت
یکسال در ملازمت بوده باتفاق شیخ یعقوب کشمیری رخصت کشمیر یافت و در سنه تسع و ثمانین و تسعمائه یوسفخان
بسیر لار رفت و شمسی چک با زنجیر از زندان گریخته در کتوار رفت و بحیدر چک که آنجا بود پیوست یوسف بعد اطلاع برین معنی
بقصد ایشان لشکر کشید متفرق گشته گریختند و یوسفخان مظفر و منصور بجانب سری نگر مراجعت نمود و در سنه تسعین و
تسعمائه حیدر چک و شمسی چک از کتوار بقصد جنگ یوسف خان متوجه کشمیر شدند یوسف خان باستقبال برآمده پسر خود
یعقوب را هراول ساخت بعد از جنگ فتح نموده بسری نگر مراجعت نمود و بوسیله رای کتوار گناه شمسی چک بخشیده و باو
جاگیر مقرر کرد و حیدر چک از انجا برآمده نزد راجه مانسنگه آمد و در سنه اثنی و تسعین و تسعمائه یعقوب ولد یوسف خان
بشرف عتبه بوسی حضرت خلیفه الهی سرافراز آمد وقتی که آنحضرت بدولت و اقبال بلاهور رسیدند یعقوب بیوسف نوشت
که حضرت را اراده آمدن بکشمیر هست یوسف خان قرار داد که باستقبال برآید درین اثنا خبر رسید که حکیم علی و بهاء الدین

www.alimaanfoundation.com/

برسم ایلچیگری از بندگان حضرت آمد و در تهته رسیده اند یوسف خان باستقبال شتافته خلعت بادشاهی پوشیده
تسلیمات متعدد بجا آورد و بعزم مصمم خواست که متوجه درگاه شود بابا خلیل و بابا مهدی و شمس دوبی موسوس او شده
ورا ازین عزیمت باز داشتند و قرار دادند که اگر یوسف خان متوجه درگاه شود او را بقتل آورده یعقوب را
بجای او بحکومت برادارند و از ترس این عزیمت را بتوفیق انداخته ایلچیان حضرت را رخصت نمود بندگان
حضرت مرزا شاهرخ و شاه قلیخان و راجه بهگوانداس را بر سر کشمیر تعیین فرمودند یوسف خان از کشمیر برآمده در بارهٔ
موله لشکرگاه ساخت چون خبر رسید که عساکر منصوره به بهنر رسید یوسف خان در لشکر بقصد دولتخواهی بندگان
حضرت خلیفهٔ الهی باتفاق مرزا قاسم ولد خواجه و مهدی کوکه داستاد لطیف در موضع نکر منزل گرفت مادهو سنگه
باستقبال یوسف خان در موضع مذکور آمد او را همراه کرده نزد راجه بهگوانداس آورد و راجه بعد ملاقات اسپ و
سرپا باو فرستاد و از انجا کوچ کرده متوجه کشمیر شدند کشمیریان بصلح پیش آمده قبول نمودند که هر سال مبلغی معین
بخزانهٔ عالیه واصل سازند راجه بهگوانداس بغیر از صلح از انجا مراجعت نموده در اندک بشرف خاکبوس مشرف شده
یوسف خان نیز همراه او آمده بتقبیل آستان عرش آشیان امتیاز یافت

ذکر طبقهٔ سلاطین سنده

در تاریخ منهاج المسالک که مشهور بحج نامه است چنین آورده اند که چون نوبت خلافت بولید بن عبد الملک بن
مروان رسید حجاج بن یوسف محمد هارون را بصوب هندوستان فرستاد و او از اوائل سنه ستة و ثمانین
بولایت کمران درآمده شروع در تحصیل اموال دیوانی نمود درین هنگام خبری در دار الخلافت امتیاز یافت که ملک
سراندیپ از راه دریا کشتی مملو از تحف و نفائس و غلامان و کنیزکان حبشه بجهت خادمان دار الخلافت فرستاده بود
چون بنواحی دیبل رسیدان کشتی دیگر متمردان دیبل بغارت بردند و در اموال کشتیها تصرف مالکانه نمودند و جمعی از
زنان مسلمه که باراده طواف کعبه بکشتی درآمده بودند آنها را نیز به بندگی گرفتند و در خلال این ایام جمعی گریخته نزد حجاج
رفتند و استغاثه نمودند حجاج بن یوسف مکتوبی برای داهر که والی هند و سند بود نوشته بمحمد هارون فرستاد تا بدست
معتمدان خود نزد او فرستید چون محمد هارون مکتوب بنزد رای داهر فرستاد او در جواب نوشت که این عمل از
دزدان واقع شده و شوکت و قوت آنگروه بیش از انست که بدستیاری سعی دفع آن طائفه توان نمود چون
اینجواب بحجاج رسید از ولید بن عبد الملک بن مروان در باب غزو سند و هند رخصت خواسته و بدیل را با سیصد
مرد جنگی نزد محمد هارون فرستاد و با او نوشت که سه هزار مرد جنگجوی خونریز را بدیل همراه ساخته روانه تسخیر دیبل
سازد چون بدیل بنواحی دیبل رسید ترددهای مردانه بتقدیم رسانیده سعادت شهادت را دریافت و ساحت
سرای خاطر حجاج از شنیدن این شکست بستوه آمده ملول و محزون گردید و با وجودیکه عامره بن عبد الله اراده لشکر
سند و هند نموده بود حجاج باستصواب منجمان دقیقه شناس عماد الدین قاسم بن عقیل بقعی را که ابن عم و داماد او بود

www.alimaanfoundation.com/

در سن هفده سالگی با شش هزار مرد از رؤسای شام بتسخیر سند از راه شیراز نامزد فرمود بعد از طی مراحل و قطع منازل حصار دبیل را محاصره نموده پس از چند روز بکشود و غنائم بی اندازه بدست افتاد از انجمله چهار کنیزک بی مانند داخل غنیمت شد محمد قاسم غنائم را میان لشکریان خود قسمت نموده دختر راجه دبیل را با جنس غنیمت پیش حجاج فرستاده دختر دبیل نزد حبشه ولد رای داهر که حاکم قلعه بیرون بود گریخته رفت و محمد قاسم با دل قوی متوجه حصار بیرون گردید و رای راجه حبشه غنان مردانگی و شهامت بدست بی ناموسی سپرده از اب مهران گذشته بحصار برهمن آباد قدیم رفت و خواست حصار بیرون بمعتمدان مفوض داشت و محمد قاسم چون بحوالی حصار بیرون رسید اول سکان شهر از صدمات آمدن لشکر ترسیده قلعه را بروی خود بستند و ثانیاً ما یحتاج لشکر سامان و سر انجام نموده بلفظ الامان الامان گویان بلشکر پیوستند محمد قاسم امان داده سرداران کرده را بخود همراه گرفت و شحنه خود در حصار بیرون گذاشته متوجه تسخیر سیوستان گردید جمعی که الآن بسهوان اشتهار دارد جمعی از سکنه سیوستان نزد بچرا که حاکم آنجا و این عم رای داهر بود رفته گفتند که دین با سلامتی ست و مذهب با ثابت و در کیش ما کشتن و کشته شدن جائز نیست مصلحت چنانست که از امیران لشکر امان درخواست کنیم رای زاده بچرا از راه جهل و قوه خود اعتماد نموده ناسزا بزبان راند و آخر الامر بعد از محاصره یکهفته شبی راه فرار پیش گرفت و الناجا برای حصار ششم آورد و صباح آنشب محمد قاسم با تفاق سران کرده بحصار سیوستان درآمده جمعی را که نصیحت و خیر خواهی از رای زاده بچرا نگرفته بودند امان داده غنائم و فتوحات سیوستان را بعد از اخراج خمس بر لشکریان قسمت کرده رو بحصار ششم نهاده بعد از تسخیر حصار ششم روی بجنگ رای داهر که راین فتنه و رئیس مفسدان بود آورد و اشنارا نیز واقعه گرانی در لشکر محمد قاسم افتاد و اکثر خیار و اساقط شد و ازین رهگذر تردد و اضطرابی بحال سپاه روی داد حجاج بن یوسف بر حقیقت حالات اطلاع یافته دو هزار اسپ از اصطبل خاصه سامان نموده نزد محمد قاسم فرستاد و لشکریان از سر نو استظهار یافته متوجه محاربه او شدند و بعد از تلاقی فریقین جنگهای پی در پی واقع شد چنین گویند که در خلال این احوال روزی رای داهر منجمان را بخدمت خود در خلوت طلبیده استفسار از احوال و مآل کار لشکر عرب نمود منجمان اختر شناس گفتند که ما در کتب قدیم خوانده ایم که در سنه ستة و ثمانین قمری افواج عرب نواحی دبیل را متصرف شود و در سنه ثلث و تسعین نصرت تمام بر بلاد سند آنجماعت را حاصل گردد با آنکه منجمان را مرة بعد اخری آزموده بود و میدانست که در تخریج احکام نجومی از سهو و خطا مامون و مصئون اند متجلد نمود و چون زندگانی او لب ریز شده بود روز پنجشنبه دهم رمضان المبارک سنه ثلث و تسعین از روی جد تمام روی همت بمحاربه نهاده تیز تری که در جعبه تدبیر داشت بدست یار سعی و اهتمام بر دشمن انداخته تیر قضا در گذشت و مجمل کشته شدند داهر رای آنست که او روز جنگ بر فیل سفید سوار شده در قلب لشکر جا گرفت و چون نیز

www.alimaanfoundation.com/

تیر ... می مردانه میکردند و او تیراندازی میداد و در اثنا که دلاوران طرفین و بهادران صفین بیکدیگر آویخته بودند
نفت اندازی شعله آتش بجاری فیل سفید که برای داهربران سوار بود در زده فیل از دیدن این حال راه
گریز پیش گرفت و فیلبان هرچند بانگ میزد و حکم تازیانه نداشت که بر اسپ عربی بزنند فیل گریخته بدریا درآمد
مبارزان لشکر محمد قاسم از عقب درآمده از اطراف و جوانب پیغام اجل بزبان تیر میفرستادند بعد ازانکه زخمهای منکر
باو رسید در آب دریا سبو و شعب شد فیل بطور زبون درآمده سواران بهر طرف میدوانیدند و درین وقت از کمال
مردانگی بهر حیله که توانست برای داهر جمعی از فیل فرو آمده بیکی از ابطال عرب برخورد شد و او بیک ضرب کار آن نا
تمام را تمام ساخته دلیران و راجپوتانرا که معاندین این حال ملک و ملت بودند خود بخته راه فرار پیش گرفتند
دولاوران عرب با راجپوتان آمیخته ... باطل گیش را بالطبعه رام مطیعون
... افتاده که بطن تحمین نگنجد و رای زاد
... که بالبداهه ... سف نماید و کلاه پدر نگذاشت
... و او ... با ... در ... رای داهر را ... تخلف نموده در حصار را
... مقرر کرده یا مزد ... راجپوت را خود ... در عماد الدین محمد قاسم تسخیر حصار دشوار را آسان
دانسته شغل آنرا در خلیفه ... داشت ... سنان ... تسخیر حصار در گردانیده حصار مذکور را
درمیان گرفتند و بعد از چند روز چون اهل حصار بتنگ آمدند آتشی بزرگ برافروختند زنان و فرزندان را در انجا
انداختند و دروازهای شهر را کشوده مستعد جدال و قتال گشتند و مبارزان شام شمشیرهای خون آشام را از
نیام آمیخته بحصار درآمدند و شش هزار راجپوت را کشتند و سی هزار آدمی را بربرده گرفتند و دو دختر رای داهر
را که در میان بندیان بدست افتاده بود بر سم ارمغانی بخدمت خلیفه فرستاد چون بنظر خلیفه درآمدند
بخدمتکاران حرم سرا سپرد تا روزچند بتیمارداری نموده بنظر خلیفه درآورند خلیفه خواست که یکی را بملک الیمن
تصرف نماید و بعرض رسانیدند که استعداد شرف فراش خلیفه ندارم چه عماد الدین محمد قاسم مرا سه شب در حرم خود
نگاهداشته خلیفه مغلوب قوت غضبی شده پروانه بخط خود مرقوم نمود که محمد قاسم هرجا رسیده باشد خود را در پوست
خام گرفته روانه درالخلافت گردد آن بیچاره خود را در پوست خام گرفته فرمود تا در صندوق نهاده بدارالخلافت
فرستادند و در عرض دو سه روز از هم گذشت و همانطور او را برداشته بردند و باقی غنائم را برین قیاس باید کرد
و بالجمله چون ناحیه سند بی منازع و مخالف بتصرف اولیای دولت عماد الدین محمد قاسم درآمدند در هر قصبه
و شهری عمال و گماشتهای خود تعین نمود و کتب تاریخ از بیان احوال سند عاری و عاطل ست و در هیچ تاریخی
از وقایع و قائع این کرده لا مجملاً و لا مفصلاً مذکور نیست الا مولف تاریخ طبقات بهادر شاهی چندے را که

www.alimaanfoundation.com/

بشغل حکومت آن ناحیه در بعضی سنین پرداخته اند نامبرده از احوال هر کدام همین مقدار نوشته هر نفری چند سال بامر حکومت مشغول بوده من که نظام الدین احمد مولف این تاریخم اعتماد بر تاریخ طبقات بهادر شاهی نموده در ذکر اسامی و بندی از احوال که داخل معلومات بنده درگاه حضرت خلیفه آلهی اکبر شاهی بوده اقتدا بسنجد سنش مینماید و من الله العون و العصمه مولف تاریخ طبقات بهادر شاهی گوید که در اوائل زمان حکومت و فرمانروائی ناحیه سند در اولاد تمیم انصاری بوده و چون از سیداران آن ناحیه سومی کان بمزید فوت و کثرت اتباع اختصاص داشته بر دیگران استیلا یافته متصدی شغل حکومت گشتند و پانصد سال حکومت سند در خانواده سومرکان بود و چون از لوازم ادوار فلکی بلکه از لوازم دولتست که از خانواده بخانواده دیگر منتقل میشود بعد از پانصد سال کار فرمائی ناحیه سند از سومرکان بطبقه سمچکان انتقال یافت و ازین گروه پانزده نفر باین شغل پرداخته اند جام اول شخصی ست که از طبقه سمچکان متصدی شغل و دارائی گردید و طبقه سمچکان خود را منسوب بجمید میدانند و نسبت خود را باو میرسانند و این لفظ جام که بر مقدم و کلانتر خود اطلاق میکنند یا از ان معنی میدهد یا اسم حکومتش سه سال و شش ماه بود ذکر جام جونان چون جام انرا دل ساغر مالا مال جرعه اجل ذکر جام برادرش جام جونان بحکم وصایت بوراثت متقلد حکومت و کلانتری سند گردید و در ایام دولتش عیسی ترخانی و رسل خلاق شگفته بود ایام حکومتش چهارده سال بود ذکر حکومت جام تماچی بعد از جام جونان جام تماچی بر مسند طلب وراثت ملک پدر برخواسته مردم را بخود موافق ساخت سلطان فیروز شاه با وجود عساکر بکرر لات سند رفته و جام مذکور میدان جنگ را آراسته بمقاومت پرداخت و آخر مرتبه سوم ولایت سند تصرف بندگان حضرت فیروز شاهی در آمد سلطان فیروز شاه جام مذکور را بدهلی همراه آورد و چون خدمات مستحسن از جام بوقوع آمد سلطان فیروز شاه او را مشمول عواطف خود گردانیده خبر باو داد و با حکومت و فرمانروائی سند باو تفویض نمود و رخصت سند یافته فرمود تفصیل این داستان در طبقه دهلی مسطور شده و مجموع مدت حکومت او پانزده سال بود ذکر حکومت جام تماچی بعد از فوت برادر بر چهار بالش حکومت تکیه زد و چندگاه بحکومت پرداخت و بعد سیزده سال چند ماه درگذشت **ذکر حکومت صلاح الدین** بعد از فوت جام تماچی متقلد شغل حکومت گشت و بعد از یازده سال و چند ماه درگذشت **ذکر حکومت نظام الدین** بن صلاح الدین پس از مرگ پدر قائم مقام پدر او شد و اعیان و اشراف دیار سند بحکومت و مهتری او راضی شدند و دو سال و چند ماه ازین امر خطیر تمتع و برخورداری یافت **ذکر حکومت جام علی شیر** بعد از فوت نظام الدین جام علی شیر بطلب ملک پدر جام تماچی برخاسته اعیان مملکت در وجود قوم را با خود یار و متفق ساخت و بجهت اتفاق در ایام حکومت او طبقات خلائق در مهاد امن قرار گرفتند و پس از

www.alimaanfoundation.com/

شش سال و چند ماه درگذشت **ذکر جام کرن** ابن جام تماجی چون جام علی شیر از ساغر لبریز اجل جرعه درکشید جام کرن بتوهم آنکه پدر هر که بادشاه و والی ناحیه بود باید که بی سابقه عنایت ازلی پسر او نیز بآن دولت برسد جرأت نموده برجای بزرگان تکیه زد چون زمانه تحمل امثال این امور نداشت و ندارد بعد از یک و نیم روز جرعه ناکام مرگ در نگلوی او ریختند **ذکر جام فتح خان** بن سکندر چون مملکت از وجود حاکم خالی و عاطل ماند در و سای قوم و اشراف مملکت جام و فتح خان ابن سکندر را که استحقاق این شغل خطیر داشت بسرداری برداشتند و پانزده سال و چند ماه باین امر شریف پرداخته در اجل خود درگذشت **ذکر جام تغلق** بن سکندر چون جام فتح خان درگذشت جام تغلق برادر ش متصدی شغل حکومت گردید و بعد از شش سال اجابت اجل نمود **ذکر جام مبارک** چون جام تغلق را امر ناگزیر دریافت جام مبارک از اقربای او بوده منصب هر چه داری تغلق با و داشت خود را لائق و سزاوار این امر خطیر دانسته تکیه برجای بزرگان زده پیش از سه روز مهلت نیافت **ذکر حکومت جام اسکندر خان** چون ساحت خواطر از غبار حکومت جام مبارک صفا پذیرفت بزرگان دیار سند جام سکندر را که با وجود نسبت ارث استحقاق سلطنت داشت بسرداری برداشتند و او یکسال و شش ماه بلوازم حکومت پرداخته درگذشت **ذکر جام سنجر** چون جام اسکندر را تمتعات دنیوی پرداخته بمقر اصلی خرامید اعیان سند جام سنجر را که در آنوقت بپرداخت امر سلطنت متعین بود بسرداری برگرفتند و او هشت سال و چند ماه بلوازم حکومت اشتغال نموده اجابت اجل نمود **ذکر حکومت جام نندا** بعد از جام سنجر بلوازم امر حکومت قیام نمود و مملکت سند را در زمان حکومت او رونقی پدید آمد و او با سلطان حسین لنگاه والی ملتان معاجره و در زمان او شاه بیگ از قندهار آمده در سنه تسع و تسعین و ثمانمائه قلعه سیوی را در تصرف بهادر خان که گماشته او بود مفتوح ساخت و برادر سلطان محمد را آنجا گذاشته خود بقندهار مراجعت نمود و جام نندا رنگخان نام را بر سر سلطان محمد فرستاد و سلطان محمود بن جنگ بقتل رسیده باز سیوی در تصرف جام درآمد شاه بیگ از استماع اینخبر مرزا عیسی ترخان را بجهت انتظام برادر فرستاد مرزا عیسی با لشکر جام جنگ کرده غالب آمد و متعاقب آن شاه بیگ رسید و قلعه بکر را از تصرف قاضی قادن گماشته جام بصلح گرفت و فاضل بیگ را آنجا گذاشته قلعه بکر در ان ایام استحکامی که الحال دارد نبود و قلعه سیهوا نیز متصرف شده حواله خواجه باقی بیگ نموده بقندهار مراجعت کرد و جام نندا بجهت استخلاص سیوی لشکر فرستاد اما کاری از پیش نرفت تا در سنه جام نندا که مدت شصت و دو سال حکومت کرده بود درگذشت **ذکر حکومت جام فیروز** چون پسر او جام فیروز جانشین پدر شد و شغل وزارت مدریا خان که از اقربای او بود مفوض داشت و او صاحب اختیار شد و جام صلاح الدین

www.alimaanfoundation.com/

از قرابتان جام فیروز بود و خود را وارث ملک تصور میکرد و در مقام نزاع و جدال ایستاد و چون کاری از پیش نرفت گریخته بگجرات التجا بسلطان مظفر گجراتی آورد و چون حلیله سلطان مظفر دختر عم جام صلاح الدین مشید سلطان مظفر دست تربیت و بال شفقت بر سر او گسترد و لشکر بزرگ همراه نموده رخصت تهته فرمود و چون دریا خان صاحب اختیار مملکت و مدار علیه بود بجام صلاح الدین ساخته و موافق شده بود مملکت سند بی جنگ و جدل بتصرف جام صلاح الدین در آمد و جام فیروز خود را بگوشه کشید و مترصد هبوب ریاح دولت و منتظر طلوع کوکب اقبال میبود بالآخر دریا خان که عنان اختیار مملکت سند بدست اقتدار او جام فیروز را طلبیده بسردارے برداشت و جام صلاح الدین پس سر خاریده باز بگجرات رفت و سلطان مظفر از سر نو استعداد صلاح الدین نموده در سنه عشرین و تسعمائة رخصت سند فرمود و او خواجه وار جام فیروز را از سند برآورده خود قابض شد و جام فیروز بالضرورت بشاهی بیگ زبون پناه برد امیر شاهی بیگ غلام خود را که سبنل نام داشت بامداد جام فیروز فرستاد و جام فیروز غلام شاهی بیگ را بخود همراه آورده در نواحی سهوان بجام صلاح الدین جنگ صف کرد و در اثنای جنگ جام صلاح الدین و پسرش هیبت خان کشته شدند و ناجیه سند بدستور قدیم باز بتصرف جام فیروز در آمد و درین اثنا ایام فترت بود شاه بیگ که داعیه تسخیر سند بخاطر او راه یافته انتظار فرصت میکشید از قندهار در سنه سبع و عشرین و تسعمائة تهته را در تصرف در آورده خرابی سند تاریخ تسخیر یافته امد و دریا خان که مدار انتظامات جام فیروز بر بود بقتل رسید جام فیروز ناچار سند را گذاشته پناه بسلطان مظفر گجراتی آورد و چون درین ایام سلطان مظفر باجل خود درگذشت جام فیروز بولایت گجرات رفت و دختر خود در عقد ازدواج سلطان بهادر گجراتی در آورد و در سلک امرای او انتظام یافت و دولت خانمان انقراض یافته امر حکومت بشاه بیگ قرار گرفته

ذکر حکومت شاه بیگ ابن شاه بیگ

پسر ذوالنون بیگ است که امیر الامرا و سپهسالار سلطان مرزا حسین و آتالیق پسر او بدیع الزمان مرزا بود و قبل سلطان حسین مرزا حکومت قندهار داشت چون ذوالنون بیگ در جنگ شاهی بیگ اوزبک که بپسران سلطان حسین مرزا کرده بود بقتل رسید حکومت قندهار بپسر او شاه بیگ رسیده قائم مقام پدر شد و اکثر ولایت سند را مسخر ساخته استقلال تمام بهمرسانید و از فضائل علمی بهره تمام داشت چنانچه شرح بر عقائد نسفی و شرح بر کافیه و حاشیه بر مطلع منطق نوشته است و صاحب اخلاص بود و در صدد پیش از همه کس میتاخت هر چند مردم منع مینمودند و میگفتند که این قسم تهور لائق با حوال سردار نیست فائده نمیکرد و میگفت در آنوقت اختیار از من میرود و خاطر چنان میرسد که در پیش من هیچ کس نخواهد ایستاد و در سنه ثلثین و تسعمائة فوت کرد پسر او شاه حسین قائم مقام شد

ذکر حکومت شاه حسین

چون جمعیت بسیار و

www.alimaanfoundation.com/

ملکنت تمام پیدا کرد بر سر سلطان محمود حاکم ملتان آمده ملتان را از تصرف او برآورد تمام سند را صاف
و یک قلم کرده استیلای تمام بهم رسانید و قلعه بکر را از سر نو تعمیر نموده مستحکم ساخت و قلعه بهوان را نیز تعمیر نموده
مدت سی و دو سال بامر حکومت اشتغال نموده در سنه اثنی و ستین و تسعمائه درگذشت **ذکر حکومت مرزا**
عیسی سلطان محمود در بکر و مرزا عیسی ترخان در تته دم استقلال زده بحکومت پرداختند و مابین فریقین گاه بصلح
و گاه بجنگ در سنه خمس و سبعین و تسعمائه درگذشت **ذکر حکومت محمد باقی خان** پسر بزرگ او محمد باقی خان
بواسطه رشد و استعدادیکه داشت بر برادر خود خان بابا غلبه نموده قائم مقام پدر شد و بسلطان محمود برسم پدر
گاه جنگ و گاه صلح داشت مدت هژده سال حکومت کرده در سنه ثلث و تسعین از دنیا انتقال نمود و
امر حکومت بمرزا جانی بیگ قرار یافت **ذکر حکومت مرزا جانی** امر حکومت بمرزا جانی بیگ
قرار یافت و بتاریخ سنه احدی و الف مرزا جانی بیگ در سلک بندهای درگاه درآمد و ولایت سند
داخل ممالک محروسه شد **ذکر حکومت سلطان محمود** حاکم بکر بیست سال بر مسند حکومت استقرار
داشت دیوانه و سفاک بود اندکی کمانی که نسبت بکسی بهم رسانیدی چون او ریختی و راههای سند را از
جمیع جوانب مسدود ساخته بود **ذکر طبقه سلاطین ملتان** پوشیده نباشد که احوال ولایت ملتان
از ابتدای اسلام که بسعی محمد قاسم در زمان حجاج بن یوسف شد و در تواریخ نوشته اند که چون سلطان محمود
غزنوی از تصرف ملاحده بیرون آورد ندیها در تصرف اولاد او ماند و چون حکومت غزنویان ضعیف شد
بلاد ملتان باز بتصرف قرامطه درآمد و از سنه احدی و سبعین و خمسمائه بتصرف سلطان محمد معز الدین درآمد تا سنه
سبع و اربعین و ثمانمائه در قبض و تصرف سلطان دهلی بود و از سنه مذکوره که در هند ملوک طوائف بهم رسید
حاکم ملتان دم استقلال از دل گرفت و ملتان از تصرف سلطان دهلی بیرون رفت و چند کس از بیم
حکومت کردند شیخ یوسف دو سال سلطان قطب الدین شانزده سال سلطان حسین بقولی سی و چهار
سال و بقولی سی و شش سال سلطان محمود بیست و هفت سال و چند ماه **ذکر حکومت شیخ**
یوسف چون در سنه سبع و اربعین و ثمانمائه نوبت سلطنت و فرمانروائی دهلی بسلطان علاء الدین
بن محمد شاه بن فیروز شاه ابن مبارک شاه بن خضر خان رسید امر حکومت و کار سلطنت
مختل گشت و در ممالک هند ملوک طوائف بهم رسید و ولایت ملتان بواسطه توارد صدمات
از حاکم خالی ماند چون بزرگی طبقه علیه شیخ الطریق شیخ بهاء الدین ذکریا ملتانی قدس سره در قلوب سکنه ملتان
جمهور زمینداران بنوعی قرار گرفته بود که مزید بران متصور نباشد جمیع اهالی و اشراف و عموم سکنه و جمهور متوطنان
آنحدود شیخ یوسف قریشی را که تولیت خانقاه و حراست و مجاورت روضه رضیه شیخ بهاء الدین ذکریا باو متعلق بود و بسلطنت بادشاهی

www.alimaanfoundation.com/

بر منابر ملتان داد جه و بعضی قصبات خطبه بنام او خواندند و مشار الیه نیز بانتظام مهام حکومت پرداخته
شروع در ازدیاد جمعیت و افزونی لشکر نموده دلهای زمین داران بخود رام ساخته مهمات ملکی را رونقی
و رواجی داد اتفاقا روزی رای سبهه که سردار جماعت لنگاهان بود در قصبه سیوی و آن حدود تعلق باو داشت
بشیخ یوسف پیغام فرستاد که چون ابا عن جد ما را نسبت ارادت و اعتقاد بسلسله ایشان درست شده مملکت
دهلی از فتنه آشوب خالی نیست و میگویند ملک بهول لودی دهلی را متصرف شده خطبه بنام خود خواند اگر
خدمت شیخ پیش از پیش متوجه احوال جماعت لنگاهان شود و ما را از جمله لشکریان خود داند هر خدمتی که
روی دهد در جانسپاری خود را معاف نخواهیم داشت و بالفعل بجهت استحکام نسبت ارادت و جانسپاری
دختر خود را بشیخ میدهیم و ایشان را بدامادی قبول میکنیم شیخ از استماع این سخن سرد خاطر گشته دختر رای سبهه
را بعقد خود در آورده و گاه گاه بدیدن دختر از قصبه سیون بملتان می آمد و تحفهای لائق بخدمت شیخ میگذرانید
و شیخ بجهت احتیاط تجویز نمیکرد که رای سبهه منزل در شهر ملتان بگیرد و هم در بیرون شهر منزل گرفته تنها بدیدن
دختر میرفت نوبتی جمع مردم خود گرد آورده روانه ملتان گشت و خواست که بمکر و دستیاری فریب و حیله شیخ
یوسف را بدست آورده حاکم ملتان شود چون بنواحی ملتان رسید شیخ یوسف پیغام فرستاد که این مرتبه جمع
لنگاهان را همراه آورده ام تا ملاحظه جمعیت من نموده فراخور آن خدمات فرمایند شیخ یوسف ساده لوح از
از حیله دهر و فسون زمانه غافل شده بود او را بتفقدات تلقی نمود رای سبهه بعد از نمودن شان واجب
شبی با یک خدمتگار بملاقات دختر آمده بخدمتگاری قرار داده بود که در زاویه خانه بزغاله را بکار در سانیده خون
مذبوح را گرم در پیاله انداخته بیاورد چون خدمتگار بامر مذکور قیام نمود رای سبهه کاسه خون را در کشید و
بعد از زمانی از روی مکر و فریب فریاد بر آورد که شکم او درد میکند و زمان زبان جزع و فزع زیاده میشد
قریب نیم شب وکلای شیخ یوسف را بقصد وصیت حاضر ساخته در حضور آن جماعت استفراغ دموی
نمود درین اثناء بوسیله وصیت که مقرون بجزع و فزع بود خویشان و قرابتان خود را که در بیرون شهر
بجهت وداع طلبید چون وکلای شیخ یوسف حال رای سبهه بطور دیگر مشاهده نموده در در آمدن خویشان
و قرابتان او اصلا مضایقه نکردند و چون اکثر مردم او بقلعه در آمدند باراده سلطنت سر از بسته بیماری برداشت
نوکران معتبر و معتمدان خود را بحراست و نگاهبانی بچهار دروازه تعین نمود تا نگذارند که نوکران شیخ یوسف
از قلعه بیرون یا رک در آیند و نگاه بخلوت سرای شیخ در آمده او را دستگیر کرد و حکومت شیخ یوسف دو سال بود

ذکر حکومت سلطان قطب الدین چون رای سبهه شیخ را بدست آورد خطبه و سکه بنام خود کرده
ملقب بسلطان قطب الدین گشت و چون مردم ملتان بحکومت او راضی شدند و باو بیعت نمودند شیخ یوسف را از دروازه

www.alimaanfoundation.com/

که سمت شمال و قریب مزار مورد الانوار شیخ الاسلام شیخ بهاء الدین ذکریا واقعست رخصت دهلی نموده فرمود تا
آن دروازه را بخشت پخته چیدند و چنین گویند که الی یوم که سنه اثنی و الف هجری [illegible] آن دروازه [illegible] دست
لوای حکومت برافراخته بکار فرمان روائی پرداخت و چون شیخ یوسف بدهلی رسید سلطان بهلول بکمال اعزاز
و احترام پیش آمده و دختر خود را در سلک ازدواج شیخ یوسف که شیخ عبد الله نام داشت و مشهور بشاه عبد الله است
کشید و دایم شیخ را بوعدها منتظر و مسرور خاطر میداشت و سلطان قطب الدین در بلاد ملتان مطلق العنان
حکومت میکرد تا که بعد از مدتی در سنه ۸۶۰ سلطان قطب الدین اجابت حق نمود مدت شانزده سال حکومت
سلطان قطب الدین امتداد یافت **ذکر حکومت سلطان حسین** چون سلطان قطب الدین
جناب مستعار را بمالک حقیقی تسلیم نمود بعد از لوازم تعزیت امراء و ارکان دولت سلطان قطب الدین
پسر بزرگ او را سلطان حسین خطاب داده در ملتان و نواحی آن خطبه بنام او خواندند و او بغایت قابل و
مستعد و رود الطاف خوانده بود در ایام دولت او پایه علم و فضیلت بلند شد و علما و فضلا تربیت یافتند و در
عنفوان دولت متوجه تسخیر قلعه شور گردید و چنین گویند که قلعه شور در اترمان بتصرف غازیخان سید و خانی بود
غازیخان مذکور چون شنید که سلطان حسین بقصد این دیار عازم گشته سامان مردم خود نموده از قلعه برآمده گروه
پیش رفته بسلطان حسین جنگ کرده داد مردی و مردانگی داده از معرکه قتال رو بمیدان گریز نهاد و بشور نارسیده
متوجه قصبه بهیره گشت و عیال و بسای غازیخان که در شور بود باسباب حصارداری پرداخته قلعه را مضبوط ساخته
و دایم منتظر کومک از جانب تعمیر و خیوت و خوشاب که در تصرف امراء سید و خانی بود می بودند چون محاصره چند روز
برداشت و از رسیدن کومک مایوس شدند امان خواسته قلعه را سپردند و متوجه بهیره گشتند سلطان حسین
چند روز در شور بجهت سرانجام مهمات ملکی توقف نموده عازم قصبه خیوت گردید و ملک ماجهی کهوکهر که از قبل سید
و سید و خانیان و داروغه آنجا بود روز چند بجهت ناموس خود محنت محاصره را بخود قرار داده امان خواست و
قلعه خیوت را سپرده به بهیره رفت و سلطان حسین سرانجام سرحد نموده بملتان مراجعت کرد چند روز در ملتان قرار
و آرام گرفته بصوب قلعه کوت کهرور سواری کرد و آن نواحی را تا حدود قلعه دهنکوت بتصرف خود در آورد و چون شیخ
یوسف اکثر اوقات نزد سلطان بهلول اظهار تظلم و دادخواهی میکرد و درین هنگام که سلطان حسین بقلعه دهنکوت رفته
بود سلطان بهلول فرصت را غنیمت دانسته باریکشاه پسر خود را که احوالش در طبقه دهلی و جونپور سمت گذارش
یافت بقصد تسخیر ملتان رخصت فرمود تاتارخان لودی را با لشکر پنجاب بکومک باریکشاه نامزد کرد و باریکشاه و
تاتارخان بکوچ متواتر روانه ملتان گشتند اتفاقاً در ایام برادر حقیقی سلطان حسین که حاکم قلعه کوت کهرور بود خود را
سلطان شهاب الدین نامیده بغی ورزید سلطان حسین تسکین فتنه قلعه کوت کهرور را مقدم دانسته بجناح تعجیل خود را

www.alimaanfoundation.com/

بآنجا رسانیده سلطان شهاب الدین را زنده بدست آورده بند آهنی در پای او نهاد و متوجه ملتان گشت
و در اثنای راه منهیان خبر آوردند که باریکشاه و تاتارخان در سواد ملتان قریب بمصلای عید که در جانب
شمال شهر است فرود آمده اند و به تهیهٔ اسباب قلعه گیری در حصار کشائی مشغول اند سلطان حسین شباشب
از دریای سند گذشته آخر شب بقلعه ملتان در آمد و همان ساعت تمام سپاه خود را جمع نموده در میان
آورد که از جمع سپاه شمشیر زدن توقع نمی باشد بعضی باشند که کثرت عیال و متعلقان دامن گیر ایشان
باشد و آن جماعت بجهت مصلحت شمشیر زدن بکار نمی آیند و بعد تمهید این مقدمه گفت که هر که بی تکلف شمشیر
خواهد صبح از شهر بیرون رود و بقیه لشکر بحصاری مشغول شوند و دوازده هزار کس از پیاده و سوار بجنگ
قرار دادند و چون اعلام صبح از افق مشرق طالع شد طبل جنگ نواخته از شهر بیرون رفت و سپاه الی را در
پیش خود داده فرمود تا سواران همه پیاده شوند و اول مرتبه خود پیاده شد و حکم کرد که تمام سپاه باتفاق
سه سه عدد تیر بر دشمن حواله کنند چون بار اول دوازده هزار تیر از خانهٔ کمان بدر جست در فوج دشمن تذبذب
و اضطراب عظیم پدید آمده در مرتبه دویم از یکدیگر متفرق شدند و مرتبه سوم رو بصحرا نهادند و بطور ملول در دل
دشمن جای گرفته بود که چون در زمان گریختن بقلعهٔ شور رسیدند و اصلا التفات بقلعه نکردند با قصبهٔ جنبوت
مطلقا عنان مرکب بازنگرفتند و ازین شکست افغانان لشکر ملتان سامان و جمعیت تمام بهم رسید
و چون باریکشاه و تاتارخان بقصبهٔ جنبوت رسیدند تهانه دار سلطان حسین را با سیصد نفر دیگر بقول و عهد
از قلعه بر آورده علف شمشیر گردانیدند و سلطان حسین این شکست را وفور عظیم دانسته ارادهٔ استخلاص
جنبوت بخاطر خود راه نداد در همین ایام ملک سهراب و دوالی که پدر اسمعیل خان و فتح خان باشد با قوم
و قبیلهٔ خود از نواحی کیچ و مکران بخدمت سلطان حسین پیوستند سلطان قدوم ملک سهراب را بخود مبارک
دانسته از قلعه کوت کهرور با قلعه دهنکوت تمام ولایت و ملک سهراب و اقوام او جاگیر کرد و از شنیدن این خبر
بلوچ بسیار از بلوچیان بخدمت سلطان حسین آمدند و روز بروز جمعیت زیاده میشد سلطان حسین بقیه
که بر کنار سند معمور آباد دانست به بلوچان دیگر تنخواه نمود و رفته رفته از سنیور تا دهنکوت تمام ولایت بلوچان
تعلق گرفت و هم درین ایام جام بایزید و جام ابراهیم که بزرگ قبیلهٔ سهته بودند از جام نندا که حاکم ولایت
سند بود رنجیده بخدمت سلطان پیوستند و تفصیل این اجمال آنست که ولایت که مابین مکران
واقعست اکثر آن محال بعزم سهته که خود را از اولاد جمشید میدانسته تعلق داشت و چون قوم سهته به
شجاعت و شهامت از جمیع قبائل ممتاز بودند جام نندا که سهته بوده و خود را از اولاد جمشید دانسته
دائم از قوم سهته خائف بود اتفاقا میان سرداران سهته عداوتی پدید آمد جام نندا این امر را غنیمت جلیله

www.alimaanfoundation.com/

تصور نموده جانب مخالفان جام بایزید و جام ابراهیم که هر دو برادر حقیقی بودند گرفت جام بایزید و جام ابراهیم
از جام تندا آزرده خاطر شده متوصل بسلطان حسین گشتند و چون والد سلطان همشیره جام بایزید میشد
سلطان قدوم او را تلقی بتعظیم و تکریم نمود ولایت شور بجام بایزید و ولایت اوجه بجام ابراهیم مراجعت
نموده مقرر داشته هر دو را رخصت جاگیر نمود چون جام بایزید از فضائل علمی بی نصیب نبود دائم باهل فضل
صحبت میداشت و دران نواحی هر جا فاضلی می شنود چندان تفقد احوال او میکرد که او بی اختیار بمجلس
جام بایزید میرسید و از و منتفع می گشت و چنین گویند که محبت جام بایزید باهل فضل بمرتبه بود که شیخ جلال الدین
قریشی را که از فرزندان شیخ حاکم قریشی باشد و در اخراسان اقسام علوم تحصیل نموده باوجودیکه بینائی
ظاهری او مختل گشته بود بتکلیف تمام شغل وزارت داده جمیع مهمات ملکی باو رجوع کرد و عمر گرامی خود بصحبت
اهل فضل میگذرانید و بنوعی تقلد احکام الهی نموده بود که نوبتی در شور عمارت طرح انداخت اتفاقا گنجی
پدید آمد دست تصرف ازان باز داشته بتمام و کمال بخدمت سلطان حسین فرستاده سلطان را ازین عمل
نسبت باو اعتقادی عظیم بهم رسیده و چون سلطان بهلول برحمت حق پیوست و نوبت فرمانروائی به
سلطان سکندر رسید سلطان مکتوب تعزیت و تهنیت با تحف و هدایا بدست رسولان فرستاده طرح آشتی
و صلح انداخت چون نسبت شریفه خدا پرستی بر سلطان سکندر غالب بود رضا بر صلح داده مصالحت نمودند
که طرفین طریقه وفاق و اتحاد را مسلوک داشته خیرخواهان یکدیگر باشند و سپاه هیچکدام از سرحد خود تجاوز نه نمایند و
هر که را احتیاج بمدد و معونت واقع شود دیگر از امداد خود را معاف ندارد و بعد ازانکه عهدنامه نوشته شد و بشهادت
امراء و اعیان مملکت مزین گشت سلطان سکندر رسولان را خلعت داده رخصت نمود چنین گویند که سلطان
مظفر شاه گجراتی مراسله مسلوک میداشت و از طرفین ابواب رسل و رسائل مفتوح میبود و نوبتی سلطان حسین
قاضی محمد نام شخصی را که بفضائل و کمالات آراسته بود بصیغه رسالت بخدمت سلطان مظفر گجراتی فرستاد
بقاضی گفت که در هنگام رخصت از سلطان مظفر استدعا خواهند نمود که خدمتگاری همراه سازند تا سیر منازل
سلطانی نماید و غرض سلطان حسین آن بود که قصری مشابه قصر سلاطین گجرات در ملتان تعمیر نماید چون قاضی محمد
باحمدآباد رسید و تحف و هدایا گذرانید و در وقت رخصت استدعا که بان معمور شده بود التماس نمود سلطان خدمتگاری را
بقاضی محمد همراه نمود تا جمیع منازل بتفصیل نماید چون قاضی محمد از گجرات بملتان آمد بعد ادای رسالت خواست که شمه از
خوبیهای منازل سلاطین گجرات معروض دارد دید که زبان بیان لال است و پای مرکبش لنگ گستاخی نموده به
عرض رسانید که اگر محصول تمام مملکت ملتان بر تعمیر یک قصر خرج شود معلوم نیست که باتمام رسد سلطان حسین از
شنیدن این سخن مغموم و محزون گشت عماد الملک بوبک که شغل وزارت باو مفوض بود قدم جرات پیش

www.alimaanfoundation.com/

نهاده مخصوص باشد که بقا بملک بقیامت عمر دون باد سیه خون معلوم نیست گفت
آنست که فقط بادشاهی برین اطلاق کرده اند واز معنی بادشاهی محروم یا وجود حشر من روز قیا
خواهد بود عماد الملک گفت خاطر بادشاه ازین رهگذر مکدر وملول نباشد زیرا که حق سبحانه تعالی
مخصوص ساخته که دران مملکت دیگر عزیز ومحترم ست ومملکت گجرات ودکن ومالوه وبنگاله اگرچه
شعم آنجا بروجه حسن میسر میشود فاما مملکت ملتان مرد خیز ست چه بزرگان ملتان هر جاکه رفتند معزز ومحترم گشتند
وبحمد الله والمنه که از طبقه علیه شیخ الاسلام شیخ بهاء الدین زکریا قدس سره چندکس در سلطان حاضر اند که در جمیع کمالات
بر شیخ یوسف قریشی که سلطان بهلول آن پسر ش دختر داده چه مقدار غرنش نگاه میدارند وهمچنین از طبقه بخاریه
چندکس در اچه ملتان موجود اند که در کمالات ظاهری وباطنی بر خدمت حاجی عبد الوهاب شرف دارند واز طبقه
علماء مثل مولانا فتح الله وشاگردش مولانا عزیز الله که از خاک پاک ملتان مخلوق شده اند اگر در مملکت هندوستان
بوجود این عزیزان افتخار کنند بیهوده نگفته باشند چون این قسم سخنان دیگر عماد الملک بعرض رسانید قبض بسط مبدل
گشت وچون سلطان حسین را کبر سن دریافت در حضور خود پسر بزرگ خود را که فیروز خان نام داشت بسلطنت
برداشته سلطان فیروز شاه خطابش داد وخطبه بنام او خواند وخود بعبادت وطاعت مشغول شد ووزارت بدستور
قدیم بعماد الملک بیک مسلم داشت وچون سلطان فیروز خان بی تجربه بود وقوت غضبی بر سائر قوی او حاکم ومسلط بود
ومع هذا از جود وسخا بهره نداشت ودائم بر بلال ولد عماد الملک که بفضیلت وسخاوت دیگر کمالات اراسته بود حسد میبرد
وموتی یکی از غلامان محرم خود گفت که بلال اموال بادشاهی را تلف نموده میخواهد که فتنه برانگیزد ومردم را بخود یار
وموافق ساخته خود متصدی شغل سلطنت گردد لائق دولت آنست که پیش از واقعه علاج مفسدان باید
نمود آن غلام بی عاقبت متصدی قتل بلال گشته منتظر فرصت میبود اتفاقاً بلال بسیر کشتی رفته بود وبعد از نماز شام
میخواست که بشهر بیاید ان غلام از کمین گاه تیری بصندوق سینه او حواله کرد که اصلا بند نشد واز و بگذشت و بلال
بیگناه همانجای جان بجان آفرین تسلیم نمود وعماد الملک در مدت قلیل سلطان فیروز شاه را از بهر دهانیده انتقام
میبر نوجه این چنین گرفت وچون در کبر سن این مصیبت بسلطان حسین رسید عنان صبر بدست جزع وفزع سپرده هزار
زار وهای وهای گریست وبحیث حفظ مملکت وگرفتن انتقام بار خطبه خوانده محمود خان بن سلطان فیروز را ولی عهد
گردانیده وبدستور قدیم مهمات را بعماد الملک تفویض نموده اصلا اظهار رنجش وکلفت نمیکرد وبعد از چند روز جام بایزید را در
خلوت طلبیده وگفت که خالو ما میشوی واز درد دل ما خبر داری تدبیر باید کرد که انتقام خود ازین حرام نمک بگیرم جام بایزید
بخواهش تمام قبول این امر نموده فرصت انصراف ارزانی داشت وشب بمنادی گفت که تا لشکر او ندا بکند که سلطان از
شان عجب علی الصباح جمیع مردم بیراق پوشیده ومسلح شده بدر خانه حاضر شوند چون صباح شد وجام بایزید با مردم

www.alimaanfoundation.com/

خود مسلح و مستعد شده بدرخانه آمد و خبر بسلطنت رسانیدند سلطان عماد الملک فرمود که رفته از قرار واقع سان واجب جام بایزید و نوکران او بگیرد چون عماد الملک آمد که سان واجب بگیرد فی الفور مردم جام بایزید عماد الملک را گرفته در زنجیر کشیدند و سلطان حسین همانساعت شغل وزارت بجام بایزید مفوض داشته اتالیقی محمود خان بن فیروز خان اضافه وزارت فرمود بعد از چند روز سلطان حسین بمرض درگذشت فوتش روز یک شنبه بست و ششم صفر سنه ثمان و تسعمائیه بوده مدت سلطنتش بقولی سی و چهار و بقولی سی سال بوده راقم این تاریخ نظام الدین احمد عفی الله عنه معروض میدارد که از قلم مؤلف طبقات بهادر شاهی درین مطلب دو سه سهو صادر شده یکی اینکه سلطان محمود را پسر سلطان حسین گفته و دیگر آنکه جلوس سلطان فیروز را بعد سلطان محمود میگوید و دیگر آنکه سلطان فیروز را برادر سلطان محمود گفته و در واقع سلطان محمود پسر سلطان فیروز است و جلوس او بعد جلوس سلطان فیروز و سلطان حسین بوده **ذکر حکومت سلطان محمود** چون سلطان حسین بمرض درگذشت روز دیگر دوشنبه بیست و هفتم صفر جام بایزید باتفاق امرا و اکابر و اشراف بموجب وصیت سلطان حسین محمود خان را بحکومت برداشته اجلاس نمود و او چون خورد سال بود از اول بیست شد و او باش و اجلاف را گرد آورد و او قاتش بتمسخر و استهزا مصروف میشد و ازین سبب اکابر و اشراف خود را از صحبت او دور میداشت که مزاج سلطان محمود نسبت بجام بایزید منحرف سازند و از برای حصول این مطلب تقیدها بستند و جام بایزید این معنی را مکرر شنیده از دائره خود که بکنار آب چناب بکفر سخی ملتان اباد ان ساخته بود بشهر نمی آمد و مهمات ملکی را همانجا پرداخته اوقات خود بلطائف الحیل میگذرانید و در خلال این احوال روزی جام بایزید بمقدمان بعضی قصبات را بجهت مال و معامله طلبیده بود و چون از بعضی مقدمان تمرد واقع شده بود جام بایزید گفت تا موی سر آنجماعت را تراشیده بشهر گردانند و بدگویان رفته بسلطان محمود گفتند که جام بایزید در سیاست و اهانت رسانیدن بعضی خدمتکاران خاصه شروع کرده و خود بدیوان حاضر نمیشود و پسر خود عالم خان را سپهر ستد صلاح دولت در انست که عالم خان را در مجلس اهانتی باید رسانید تا در حالت و سامان جام بایزید فتوری راه یابد و در نظر مردم ذلیل و خوار نماید و این عالم خان جوانی بود قابل و در حسن صورت و سیرت از اقران ممتاز اتفاقا عالم خان مذکور روزی بسلام سلطان محمود در آمد و از مجلسیان از و پرسید که از فلان و فلان مقدم چه تقصیر واقع شده بود که جام بایزید موی سر انها را تراشیده و اهانت رسانیده انصاف آنست که در عوض او موی سر ترا باید تراشید چون این قسم سخنان هرگز بگوش عالم خان نرسیده بود و اعراض شده گفت مرک ترا میرسد در مجلس سلطان چنین سخن بکنی هنوز این سخن آخر نرسیده بود که دوازده کس از اطراف و جوانب بعالم خان در آویختند بار اول کاری که ساختند آن بوده که دستار را از سر عالم خان برداشته مشت و لگدی محابا باو حواله میکردند درین هنگام عالم خان بهزار محنت خنجر از غلاف برآورده دست بالا کرد اتفاقا

www.alimaanfoundation.com/

چون سلطان محمود بر سر آنجماعت که یکدیگر را تلاش میکردند استاده بتقرج میکرد نوک خنجر پیشانی سلطان رسید فریاد
کنان سلطان بر زمین افتاد و خون بسیار از جراحت او روان شده آنجماعت بعالم خان در آویخته بودند دست
از و باز داشته متوجه سلطان شدند عالم خان شلاخ خورده از ترس جان سر برهنه راه گریز پیش گرفت چون بدروازه
رسید دید که مقفلست بقوت هر چه تمامتر در را شکسته بیرون رفت و فوطا از میان نوکر خود گرفت و بر سر بست و رو
براه نهاد چون بخدمت جام بایزید رسیده ماجرا تقریر کرد گفت ای فرزند حرکتی از تو بوجود آمده باعث شرمندگی
دو جهانی گشته حالا چون علاج تدبیر نیست بر قدم استعجال بشور برو و تمام لشکر را البرعت بفرست که تا سلطان محمود
لشکر خود را فراهم نیاورده من توانم مردم را بشور رسانیده و جام بایزید همان ساعت رخصت شود او چون لشکر
از شور رسید جام بایزید طبل کوچ نواخته متوجه شور گشت سلطان محمود از استماع این خبر از امراء بر سم تعاقب
نامزد کرد چون افواج قریب یکدیگر رسیدند جام بایزید برگشته استاد و از طرفین جوانان کارآمدنی جدا شده تردد های
مردانه نمودند آخر جام بایزید آنجماعت را شکست داده راه شور پیش گرفت و چون بشور رسید خطبه بنام سلطان
سکندر بن سلطان بهلول خوانده تمام ماجرا را داخل عریضه نموده بخدمت سلطان سکندر فرستاده سلطان سکندر
فرمان استمالت و خلعت بجام بایزید فرستاد فرمان دیگر بدولت خان لودی که حاکم بیجاب بود نوشت که چون
جام بایزید التجا بما آورد و خطبه بنام ما خوانده باید که از احوال او خبردار بوده از خود را امداد و اعانت او معاف ندارد
هرگاه او را بکومک حاجت شود خود بکومک او برود بعد از چند روز سلطان محمود جمیع لشکر را جمع نموده متوجه شور
گشت و جام بایزید عالم خان را با تفاق مردم خود از شور برآمده ده کروه استقبال کرد و آب راوی بر روی
خود داده فرود آمد و خطی بدولت خان لودی فرستاده از حقیقت ماجرا اعلام نمود هنوز میان سلطان محمود و
جام بایزید جنگ قائم بود که دولت خان لودی با عساکر بیجاب بکومک جام بایزید رسید و مردم معتبر بخدمت سلطان
محمود فرستاده طرح صلح در میان آورد آخر الامر بسعی دولت خان مصالحه برین وجه واقع شد که آب راوی
درمیان حد باشد و هیچکدام از حد تجاوز نکنند و لتخان لودی سلطان محمود را بملتان فرستاده جام بایزید
را بشور رسانیده خود بلاهور آمد و با وجودیکه مثل دولتخان مردی در مصالح درآمده بود بکار صلح چندان اعتماد
نیافت و در خلال این احوال مرحا کررند با دو پسر خود میر الهداد میر شهداد از جانب سیوی بملتان آمد
و اول کسیکه مذهب شیعه در ملتان رواج آورد میر شهداد بود و چون ملک سهراب دودائی در پیش لنگاهان
عزت تمام داشت میر حاکررند انجا نتوانست ماند التجا بجام بایزید آورد چون قبیله دار بود بعزت پیش آمده
پاره از ولایت خود که بخالصه او مقرر بود بمیر حاکررند و فرزندان او داد و این جام بایزید
میر محسن و کریم بالذات و بر تقدم احوال علما و رعایت صلحا مجبول بوده چنین گویند که در ایام مخالفت او در ارات

www.alimaanfoundation.com/

علما و صلحا در کشتیها انداخته از شور ملتان می فرستاد و از بسکه احسان او نسبت باکابر ملتان پی در پی میرسید اکثر مردم بزرگ وطن را گذاشته توطن شور اختیار کردند و جمعی را بخواهش تمام طلبیده از انجمله خدمت مولانا عزیز الله که شاگرد مولانا فتح الله بوده بنیاز استدعا نمود و چون مولانا عزیز الله قریب بشور رسید باعزاز تمام او را بشهر در آورده بتکلف بحرم سرای خود برد و بخدمتگاران خود امر نمود که آب بر دست مولانا ریختند و گفت تا آن آب را بجهت از دیاد برکت در چهار گوشه خانه او ریختند و از شیخ جلال الدین قریشی وکیل جام بایزید حکایت عجیب منقولست اگرچه در مطلب مدخلی ندارد اما بجهت عبرت و ایقاظ از نوم غفلت مرقوم قلم مشکین رقم میگردد حکایت کنند که چون خدمت مولانا عزیز الله بشور آمد و از جام بایزید احترام و اعزاز بیش از انکه از ابناء الزمان متر صد بودند بوقوع آمد و مولانا را بحرم سرای خود برده و اهانت فرمود تا خدمت مولانا کردند شیخ جلال الدین قریشی را بخدمت مولانا فرستاده پیغام داد که جام رعایت میرساند و میگوید که غرض از احضار و اهانت در پیش مولانا آن بوده که چون مولانا مجرد تشریف آورده اند و انکه نظر استحسان مولانا بر و واقع شده باشد اعلام بخشند تا بخدمت فرستاده شود مولانا جواب گفته فرستاد که معاذ الله که آدمی زاده هرگز نظر بدین اهانت دوستان خویش کرده باشد و معهذا عمر وصال فقیر این تقاضا نمیکند چون خادم مولانا عزیز الله نزد جام بایزید آمده پیغام گذاری نمود جام گفت مرا ازین پیغام اطلاعی نیست مولانا منفعل شده گفت گردن آنشخص شکسته باد که این عمل از و بوقوع آمده و بی آنکه جام بایزید را ملاقات نماید راه خانه خود پیش گرفت و تا بجام خبر رسیدن مولانا از سر جدا و گذشته بود آخر الامر آنچنان شد که بزبان مولانا رفته بود چه بعد از انکه شیخ جلال الدین از حضرت سلطان سکندر برگشته بشور آمد شبی از بام پایش خطا کرده بسر آمده گردنش بشکست و چون حضرت فردوس مکانی ظهیر الدین محمد بابر بادشاه غازی در سنه ثلاثین و تسعمائه ولایت پنجاب را متصرف شده عازم دهلی گشتند مشورتی بمرزا شاه حسین ارغون تسخیر نمودن ملتان نامزد گردید مرزا مشار الیه از نواحی قلعه بگذار دریا عبور نموده و صرصر قهر الهی وزیدن گرفت و سیلاب بی نیازی جاری گشت سلطان محمود از شنیدن این برخود لرزیده سپاه را جمع نموده و دو منزل از شهر ملتان برآمده شیخ بهاء الدین قریشی را که سجاده نشین شیخ الاسلام شیخ بهاء الدین زکریا قدس سره بوده بصیغه رسالت نزد مرزا شاه حسین فرستاد و مولانا بهلول را که در حسن عبارات و ادای مقاصد حید روزگار بود در رفت روزگار شیخ بهاء الدین ساخت چون شیخ بهاء الدین بلشکر مرزا رفت و احترام پیش مرزا رفتند بعد از ادای رسالت مرزا جواب گفت که آمدن من بجهت تربیت سلطان محمود بطور تربیت اویس قرن باشد که حضرت رسالت پناهی بروحانیت تربیت او نموده بودند و دیگر آنکه شیخ بهاء الدین بخدمت آمده چه احتیاج تصدیع کشیدنست چون بهاء الدین برگشته نزد سلطان محمود آمد شبش سلطان محمود بمفاجات درگذشت و بزعم بعضی مردم

www.alimaanfoundation.com/

آن بود که لنگر خان که غلام این سلسله بوده صاحب خود را زهر داده و وفاتش در سنه ثلاثه و تسعمائه ایام سلطنتش
بست و هفت سالی بود **ذکر سلطان حسین بن سلطان محمود** چون سلطان محمود بگذشت قوام خان لنگر خان که مقدمه
سلطان محمود بودند راه گریز پیش گرفت بمرزا شاه حسین پیوسته و تربیت دلخواه یافت قصبات ملتان را مسخر مرزا
ساختند و بقیه امرای بلنگاه ویران شده روانه ملتان گشتند و آنجا پسر سلطان محمود را که از سن صبا تجاوز نکرده
بود سلطان حسین خطاب داده خطبه بنام او خواندند اگرچه اسم سلطنت برو اطلاق کردند اما شیخ شجاع الملک
بخاری که داماد سلطان محمود میشد و اسم وزارت بر خود نهاده مهمات را از پیش خود گرفت و آن مرد بی تجربه را با وجودیکه
آذوقه یکماهه در حصار ملتان نداشت قرار بر حصارداری داد و مرزا شاه حسین فوت شد سلطان محمود را واسطه
فتح ولایت ملتان دانسته اصلا فرصت نداد و جلوریز آمده حصار را قتل کرد و چون محاصره چند روز برداشته
مردم سپاهی از گرسنگی بقلق و اضطراب در آمده نزد شیخ شجاع الملک که عمده خرابی ولایت ملتان از پیش او
بوده آمده اند و گفتند که هنوز اسپان ما تازه اند و در خود قوت جنگ مییابیم بهتر آنست که در تقسیم افواج نموده
متوجه معرکه جنگ شویم شاید که باو فتح و نصرت بر ما وزد و دیگر حصارداری بامید کومک و مدد میباشد و آن
خود از هیچ جانب توقع نیست شیخ شجاع الملک درین مجلس جواب نداد فاما در خلوت جمعی از سرداران معتبر
را طلبیده در میان آورد که هنوز سلطنت سلطان حسین قراری و مداری نگرفته اگر بقصد جنگ از شهر بیرون نرویم
ظن غالب آنست که اکثر مردم بامید رعایت رفته مرزا را ملازمت بکنند و جمعی قلیل که ناموس دارند در آن معرکه
پای افشرده کند خواهد شد مولانا سعد الله لاهوری که از افاضل وقت بود میگفت که من دران ایام در حصار ملتان
بودم چون محاصره چند ماه پرداخت و افواج مرزا شاه حسین مداخل و مخارج قلعه را بنوعی مضبوط ساختند که هیچ
متنفس نمیتوانست که از بیرون باهل قلعه مددی برساند یا شخصی از قلعه بیرون رفته خود را بگوشه نجات بکشد از
خارج هر که بدست می افتاد علف تیغ خون آشام میشد و رفته رفته کار معیشت و زندگانی اهل قلعه بجائی کشید که اگر احیانا
گربه یا سگ بدست می افتاد گوشت آنرا در رنگ حلوان و بره میخوردند و جار امام باجی را شیخ شجاع الملک بسرداری
سه هزار پیاده قصباتی مقرر نمود خزانه قلعه را باو نامزد کرد و آن بیدولت در خانه هر که گمان غله میداشت بی ملاحظه
در آمده خان این بیچاره را بتاراج میبرد و ازین عمل ناهموار مردم دست دعا برداشته بمضمون نعم الانقلاب
ولو علینا زوال دولت شجاع الملک را میخواستند و آخر الامر مردم کشته شدن بر خود آسان گرفته از باره
قلعه خود را بخندق می انداختند و میرزا شاه حسین بر اضطرار مردم اطلاع یافته از کشتن خود را باز داشت و بعد از آن
که محاصره یکسال و چند ماه کشید شبی وقت سحر نوکران مرزا بقلعه در آمدند و دست غارت از آستین بیدادی
بر آورده شروع در قتل و نهب کردند و سکنه شهر از هفت ساله تا هفتاد ساله به بند رفتند و بر هر که گمان زر داشتند

www.alimaanfoundation.com/

انواع اهانت وایذا با در سانیدند واین حادثه در اواخر سنه اربع وثلثین وتسعمائة واقع شده وهم مولانا سعد الله از احوال خود حکایت میکرد که چون حصار مسخر لشکر ارغون شد جمعی بخانهٔ ما در آمده اولا شخصی پدر مرا که مولانا ابراهیم جامع نام داشت وشصت وپنج سال بر مسند افاده قرار گرفته اقسام علوم درس میگفت ودر آخر عمر نابینا شده بود به بند برد واز صفای منازل ونزهت عمارات گمان زر وارے برده شروع در اهانت کرد ودیگری در آمده مرا به بند برد واتفاقاً آنشخص مرا تحفهٔ وزیر مرا ساخت واتفاقاً وزیر میرزا در صحن سرای بر تخت چوبین نشسته بود وفرمود تا بندی بر پای من نهاد ویک سر آنرا بپایهٔ تخت محکم کردند واشک اصلا از چشم من نمی ایستاد وبیشتر گریه بر حال پدر داشتم بعد از ساعتی محبره طلبیده قلم را اصلاح کرده میخواست که حرفی بنویسد بخاطرش رسید که تجدید وضو نموده چیزی بنویسد برخواست وبمستراح در آمد چون در سر اهیچ کس نبود من خود را بتخت قریب ساخته این بیت قصیده برده را که شعر فما لعینیک ان قلت اکفکفا همتا + وما لقلبک ان قلت اثتفق یهدء بر کاغذیکه وزیر برای کتابت برآورده بود دستم وخود را بمقام خود کشیدم واشک از چشم من میرفت بعد از ساعتی که وزیر بجای خود قرار گرفت وخواست که بنویسد دید که بر کاغذ این بیت نوشته شده باطراف خانه نگاه کرد چون در خانه هیچکس را ندید بمن متوجه شد وگفت تو نوشته گفتم آری از حال من پرسید چون نام پدر بردم برخاست و بند از پای من برداشت وپیرهن خود در من پوشانید وهمانساعت سوار شده بدیوانخانهٔ میرزا رفت ومرا از نظر گذرانید وحال پدر بعرض رسانید میرزا فرمود تا پدر را تفحص نموده آوردند اتفاقاً در انساعت که پدر را بمجلس میرزا بوضع غیر مکرر در آوردند هدایه فقه در مجلس میرزا مذکور میشد میرزا فرمود تا خلعتی بپدر دادند وخلعتی دیگر بمن وپدر با وجود تفرقهٔ خاطر شروع در سخن کرد ومراتب سخن را بنوعی تقریر کرد که حضار مجلس والده شیفته شدند ومیرزا در همان مجلس پدر را تکلیف همراهی نمود وبتواجیان فرمود که هرچه از مولانا رفته بهمرسانید وآنمقدار که بهم نرسد قیمت از سرکار بدهند پدر در جواب گفت که ایا از عمر بسر آمده حالا وقت سفر آخرت نه همراهی میرزا ومیگفت که آنچنان شد که پدر گفته بود چه بعد از دو ماه بجوار رحمت حق پیوست القصه چون حصار ملتان مسخر شد میرزا شاه حسین سلطان حسین را بوکلی سپرده شیخ شجاع الملک امانه رسانیده وبمبالغ کلی از دهر روز میگرفتند تا بر سر این کار رفت چون ویرانی ملتان بحدی رسیده بود که بخاطر هیچ احدی نمیرسید که باز آباد ان خواهد شد میرزا کار ملتان را سهل انگاشته خواجه شمس الدین نام شخصی را بحراست ملتان گذاشت ولنگر خان را پیش او ساخته بود بصوبه تهته مراجعت نمود ولنگر خان از هر طرف را دلاسا داده باز ملتان را آباد ان کرده وبمردم ملتان اتفاق نمود خواجه شمس الدین را خواجه وار بر آورده

www.alimaanfoundation.com/

زروده استقلال ملتان را متصرف گشته و چون حضرت فردوس مکانی سوار شدند و امر سلطنت سواد اعظم هندوستان
بحضرت جنت آشیانی قرار گرفت حضرت جنت آشیانی ولایت پنجاب را بمیرزا کامران جاگیر نمودند میرزا کسان
خود را فرستاده لنگرخان را بخدمت طلبید چون لنگرخان بلاهور آمده بخدمت مرزا مشرف شدند میرزا عوض ملتان
خطهٔ بابل بلنگرخان مرحمت فرموده در منتهی عمارات لاهور بجهت سکونت لنگرخان تعیین نمودند که الحال بدائره
لنگرخان اشتهار دارد و یکی از محلات لاهور گشته و ازینوقت ملتان باز در تصرف سلاطین دهلی در آمد از انتقال میرزا
کامران بشیرخان و از و بسلیم خان بگماشتهای حضرت خلیفهٔ الهی در آمد چنانکه هر یک بمحل خویش مذکورست **خاتمه**
در بیان حدود ممالک محروسه بندگان حضرت مخفی نماند که بلادیکه امروز در تصرف اولیای دولت قاهره است طول آن
از هندوکوه سرحد بدخشانست تا ولایت اودیسه که اقصای بنگاله است از مغرب تا مشرق اکثر یکهزار و دوئیست گروه
اکبرشاهی بگز الهی ست و یکهزار و ششصد و هشتاد کروه شرملی میشود و عرض آن از کشمیر تا کوه بربره که اقصی ولایت سورت گجراتست
هشتصد کروه بگز الهی و یکعرض دیگر از کوه کمایون تا سرحد ولایت دکن یک هزار کروه الهی و تمام این زمین صالح زراعتست
در یک کروه چند موضع آبادانست والحال سه هزار و دویست قصبه دارد که بهر یک قصبه صد و دویست و پانصد

خاتمة الطبع تراویدهٔ قلم افادت رقم مولانا محمد اعظم حسین خیرآبادی مدظله العالی

www.alimaanfoundation.com/

بعد نیایش یزدان دادگر و نعت حضرت خاتم الانبیا سید البشر علیه افضل الصلوة و علی آله و اصحابه قوام الملة قوامع الشر
عصمتیان سراپردهٔ سخن و حجله آرایان ایوان افسانه های نو و کهن را مژده باد که درین فرخی توام زمان و سعادت قرین
روان نقاب از رخ زیبای شاهدی برکشیده و عروسی بهر هفت تمام حسن افروز جهان نموده شد دلخواسته ریاحین
مراد از دامن کامرانی چیدن و روائح جانفزا بتنسیم نسیم ظهورش شنیدن را زمانه رسید **نظم** شکر بهاران بسر اکل بچین
ار نیابی چو بیابی خزان ٭ ماشطهٔ لاله و گل شد بهار ٭ دور ز راحت چه گزاری روان ٭ یعنی کتابی دلنوازے بل
کتابی جانفزائے حروفش گلدستهٔ فصاحت روانی عبارتش آبیار چمن سلاست ستوده تاریخ مملکت جنت نشان هندوستان
زیبا مجموعهٔ این گرامی فن ندرت توامان گم گشتگان وادی تاریخ را رهبری **طبقات اکبری** نتیجهٔ فکر هزار هزار داستان
ریاض سخنوری **نظام الدین احمد** ابن محمد مقیم الهروی مقرب بارگاه اکبری که در اجتماع احوال تاجداران پیشین زمان
کشورستانان هندوستانش صد گونه اعزاز و برتری مصنف شنوا بیانش در تمهید و سبب تالیف میگوید که سابقاً
تاریخ دهلی و تاریخ گجرات و مالوه و تاریخ بنگاله و تاریخ سنده و همچنین تاریخ سائر اقطاع و اکناف ممالک هندوستان
بر اجدا مرقوم صحائف فرا گردیده و عجب تر آنکه تاریخ یکناحیه هم که جامع جمیع احوال آن ناحیه باشد رقمزدهٔ هیچ یکی از متصدیان
هم تاریخ نگشته و هرگز هندوستان و پائی تخت این مملکت که دار الملک دهلیست در یک کتاب مجتمع تالیف نیافته

www.alimaanfoundation.com/